

RELECTIO 4173
DE HABITVA
CHRISTI SALVATORIS
NOSTRI SANCTIFICANTE
GRATIA.

PER R. P. M. F. IOAN. VINCENTIUM
Auricensem ordinis Prædicatorum publicum in
Salamanticensi Schola sacre Theologiæ
professorem .

*De Christi merito, satisfactione, prædestinatione, & de alijs quæ ad Christi
gratiam pertinent in hoc opere tractatur .*

VAE IN EO INDICE INSINUANTUR
quem toti operi post epistolam ad Lectorem
immediate præposuimus.

SVPERIORVM PER MISSV.

OMAE, Ex Typographia Pauli Diani .

M. D. XCI.

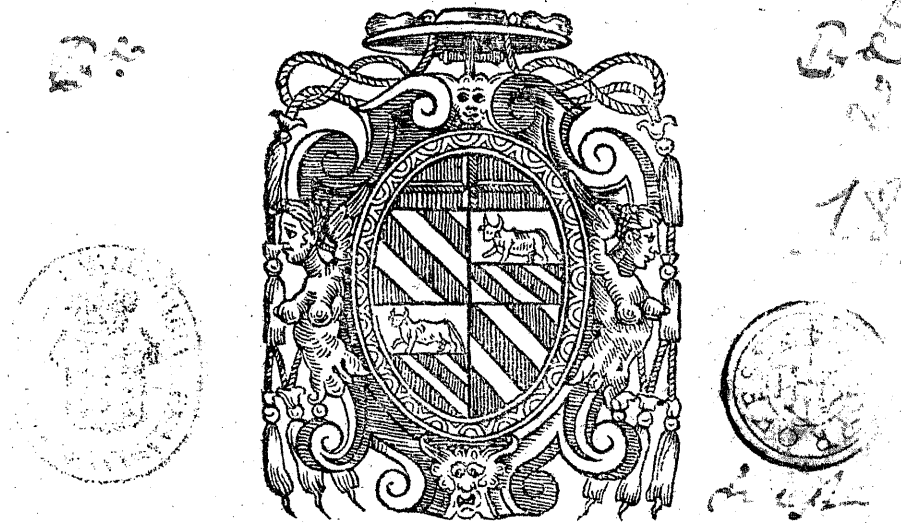
2 100 40
MADE IN SPAIN

RELECTIO 4173
DE HABITVALI
CHRISTI SALVATORIS
NOSTRI SANCTIFICANTE
G R A T I A .

PER R. P. M. F. IOAN. VINCENTIUM
Asturicensem ordinis Prædicatorum publicum in
Salamanticensi Schola sacre Theologiæ
professorem .

*De Christi merito, satisfactione, prædestinatione, & de alijs quæ ad Christi
gratiam pertinent in hoc opere tractatur .*

QUAE IN EO INDICE INSINUANTUR
quem toti operi post epistolam ad Lectorem
immediate præposuimus.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMAE, Ex Typographia Pauli Diani,

M. D. XCI.

F. MICHAELI BONELLO
ALEXANDRINO S. R. E.
CARDINALI AMPLISSIMO.

TOTIVS ORDINIS PRAEDICATORVM
vigilantissimo Protectori.

F. Ioannes Vincentius. S. P. D.

VRE meo vtor, Cardinalis amplissime, Dum hanc qualemcumque de sanctificante Christi Salvatoris gratia dictionem meam gravissimæ vestrae auctoritati tuendam, & defensandam submitto, clarissimoq; vestro nomine tutatâ & communitam esse summo opere exopto. Neque miretur quis, quod cum gratiam offeram, non pro gratia gratiam, sed ius, & id quidem ab Illustris. Principe tam aperta significatione exquiram. Eximiam namque Christi gratiam, quæ nostram omnem coram Deo, & inchoat, & exaltat iustitiam iuris nomenclatura decet quam plurimum. Cui illud hoc loco non inepte accommodabimus, quod Magno Patriarchæ Iacob cum in nocturna cum angelo lucta se fortem & robustum gessisset, summa cum eius gloriæ & dignitatis accessione dictum legimus. Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines præualebis? Sed ne in ipsum operis obiectum totam mei iuris rationem reuocare videar, meam quoque

Gen. 32.

† 2 dein-

1185071

deinceps, Cardinalis Illustris. causam agam. Vestra Auctoritate permotus, vestroq; mandato, cui parere necessum erat, additus, de Christi gratia proximis diebus in celeberrimo vestro Sanctæ Mariæ supra Mineruam Collegio elaboratis, ininterpollatisque lectionibus nonnulla tractavi. Qua in re functus meo videbar officio: nam eam omnem, quæ per æstiuale tempus licuit, perq; negotiorum importunitatem, quibus necessum erat incumbere, diligentiam adhibui. Optabam enim, & vestro non deesse mandato Princeps clarissime, & collegarum studentium, quibus vere sapientiam amorem innatum esse cernebam, iustis votis & expectationibus satisfacere. Sed quo me, meamq; qualemcumq; literaturam vestra Illustrissima amplitudo honoratorem faceret, ea ex me ad legibilem formam redacta postulauit, quæ meis auditoribus quandoq; verbo, quandoque scripto, quotidianis lectionibus commendaueram. Cum ergo diligenter ea, quæ ex me & dictante, & legente, mei auditores exceperant, quasi proprium, ut aiunt, vomitum colligere caperem: illud mihi venit in mentem, quæ essem apud viros sapientes & graues inurbanitatis vitio inculandus, si tam ipse priuatus homo tanto in republica Christiana Principi, tam priuatum exhiberem obsequium, in quo nec excellens ipsa suscipientis splenderet Auctoritas, neq; officiosum obsequientis munus vlla posset ratione demonstrari. Quare officij mei mox illud esse putavi, ut ea quæ priuatis lectionibus, disputationibus assiduis, familiaribusq; colloquijs, inordinata quandoq; , & si opportuna, effusione circa ipsum gratiæ Christi tractatum disperferam, quasi in vnum colligarem fasciculum, compendiosaq; relectione copilarem: qua vestro clarissimo dicata nomini in lucem ædita, & debitam animi mei in vestris parendi mandatis propitundinem testatorem efficerem, & gloriosum laborum meorum fructum sub tanto illustrissimi Principis patrocinio, ut par erat, reportarem. Quo factum est, ut huius mei operis, in quo non de leuioribus rebus leui agitatione differitur, sed de ipsa Christi domini gratia grauis est institu-

ta di-

ta disputatio, non tam ipse elegi Patronum, quam altiori, ut crediderim, sorte mihi datum accepi. Qua in re, & diuinum ego plane beneficium ex ipsa, ni fallor, Christi gratia ut a primo omnium gratiarum & beneficiorum fonte ad me deriuatum agnosco, & propositi mei iuris titulum fundatissimum esse, nullus non cernet. Et mihi quidem fors cecidit in præclaris, nam si sapienti, & matura deliberatione, grauiq; consilio res esset tractanda, cuius obsecro nomini illud opus dicandum foret, in quo pro sanctificante Christi gratia, inaliqualemq; ipsius comendationem, nescio an feliciter, non nihil elaboratum est, & defudatum: Et quod doctrinis varijs & peregrinis haudquaquam fluctuans eius Autor abductus, sed firmissima Sancti Thomæ doctrina, diuina gratia, specialique Dei munere Dominicanæ religioni donata, stabilitus, ex ditissimis eiusdem religionis thesauris & vetera proferens, & noua composuit? Cuius, inquam, Dominicanus huius operis scriptor præclari nomine suas posset operas felicitare, quam Illustris. Card. Alexand. qui totius Prædicatorum ordinis, cui diuino munere, Apostolicoque fauore datum est in gentibus Euangelizare in inuestigabiles diuitias gratiæ, & gloriæ Christi, non nisi specialissima Dei Opt. Max. prouidentia vniuersalis extat protector? Quique ex eodem ordine ad Illustris. Cardinalitium ordinem assumptus pinguiore fecum Dominicanæ terræ fructus assumpsit, ardentissimum, nimirum, pro Christi gloria, pro suæq; religionis conseruatione, & amplificatione Zelum; scientiam itidem, non eam quæ inflat, & quæ apud Deum stultitia reputatur: sed quæ diuinæ charitatis, præclaroque virtutum omnium ornamento decoratam Euangelicam vitam, præceptis & consilijs Christi constantem, & fælici, & stabili structura ædificat. Quæ duo cum in Patre nostro Dominico miro splendore effulserint, suisque alumnis veluti iure hæreditario possidenda reliquerit, in clarissimo Principe Alexandrino quasi insculpta, & innata reperies. Attendens enim ad petram ex qua excissus est, nihil anti

antiquius, nihil præclarius, nihilq; sibi augustius semper ef-
fet putauit, quam spiritualia suæ religionis incrementa,
sed ipsam in primis Christi gloriam, graui, religioso, sapien-
ti que spiritu Zelare. Sed quam ei cordi semper fuerit gra-
uissima, clarissimaque Doctoris Angelici S. Tho. doctrina,
quæ in ipso sanctissimo Thoma quasi in altero Orientalis
Paradisi fonte, ex purissimis & defecatisimis super firma-
mentum collectis aquis, cælesti quodam effluxu affluer-
ter emanans, non solam prædicatoriam religionem, sed &
ipsum amplissimum Christi conclusum hortum, Catholi-
cam videlicet Ecclesiam, eximijs diuinarum virtutum fe-
minibus sæcundatum mira affluentia irrigauit, & assidue
irrigans cælestium fructuum ipso Max. Deo incrementum
dante, & abundantissimam, & saluberrimam copiam sub-
ministrat. Quam, inquam, huic clarissimo Principi huius
tam præexcelsæ doctrinæ in natus sit, Deoque suggerente,
institus amor, quantaque ei semper cura fuerit, vt vera hæc
nostra sapientia & intellectus coram cunctis populis pu-
rior, cultior, & amplificatio in sua Dominicana familia
conseruetur, & floreat, quis non videt? Nam huius rei testes
sunt viri & Euangelicæ religionis, & omnium diuinarum,
humanarumque literarum splendore fulgentissimi ex di-
uersis & Italia, & Hispaniæ prouintijs, quorum officio ip-
se Illustrissimus Cardinalis hoc suum insigne Collegium,
& Religionis, & studij amore, multa que eruditione & do-
ctrina illustrauit. Per pauca hæc, quæ meo fuerunt accom-
modata intèto, dete, detuisq; clarissimis virtutibus, Card.
Amplissime, vt de religioso Principe eadem ipse religiosa
professione coniunctus nullis verborum floribus, nulloq;
orationis fastu, sed humili descriptione carptim & vellica-
tim dixi. Aegregia enim alia, ea que maiora tuarum virtu-
tum facinora alijs de cantanda prætermitto, qui & ingenij
viuacitate polleat, & arte dicendi valeant. Nã quibus ego
orationis luminibus, qua verborum copia, qua ve sermo-
nis suauitate ea valeam comprehendere, quæ non modo
in grandiori & maturiori iam ætate positum & priuata,
&

& publica negotia gerentem te cunctis mirabilem efficiunt:
sed quæ & in ipsis tuæ adolescentiæ gressibus, quorum in
cōstantia & leuitas tanta esse solet in viris plerisq;, vt eos,
Salomone testante, penitus efficiat ignotos, tam grandi
cum totius Christiani orbis admiratione, & Christianorū
Principum Magni præsertim Philippi Hispaniarum Re-
gis approbatione gefisti. Cum Magnus ille Pius V. cuius
fælix memoria, veluti alterius Iosifæ, in omniū ore quasi mel
indulcabitur, in compositione odoris facta opus pigmenta-
rij, te vnū emultis clarissimis purpuratis Principibus Deo
annuente, imo, nisi totus depicitur mūdus, inspirante de-
legit, vt suprema legati Apostolici alatere Autoritate Fun-
gens cum tribus potentissimis Regibus Hispano, Gallo,
& Lusitano, non de parui momenti rebus, sed de fælici eo-
rum concordia & federe aduersus terribilem & truculen-
tum Christianæ religionis hostem Turcarum Principem
ineundo, & graui ter & prudenter tractares. Qua in re tan-
ti momenti gerenda, mirum sane, quam te Magnanimum
supremi Orbis Principes Principem agnouerint: quam te
circumspectum, & prudentem Apostolicæ sedis legatum
Prudentissimi Reges fuerint experti: quã in te Ampliff. Ro-
manæ ac perinde Catholicæ Ecclesiæ Cardinali ardentē fi-
dei & religionis Zelū ipsi Catholici Principes Christiani
nominis defensores nō sine ingenti admiratione perspexe-
rint. Quo plane factum est, vt in florentissimis illis regnis
in quibus Apostolicæ legationis munere frungebaris, te
quasi miraculum conspicerent, & veluti è cælo demissum
summa cum lætitia venerarentur omnes. Sed & fælix ipse
tuæ legationis exitus, famosa, nimirum, illa de potentissi-
sima Turcarum Classe reportata victoria, non modo te A-
postolicæ Ecclesiæ legatum, sed selectissimum diuini fuisse
consilij nuncium aperta luce demonstrauit. Sed quid Ego
in his referendis tantopere moror, cum sint & cunctis per-
uia, & ame tam sine vllo sermonis lepore, tamque demis-
sa & humilioratione narrentur? Quare ad me, meumq; la-
borem reddeo, quem si vno tuo Card. Ampliff. munitum

Prover. 30

Eccl. 49.

præ-

præsidio agnouerim, & si peregrinū, ignotum, omniq; alio destitutum auxilio videam, securum in medio, & vr̄bis, & orbis efferam. Accipe ergo hoc tuum quod tibi munusculum offero, tuo clarissimo tutamine illustrandum, quod vel ex eo libetiore animi propensione, sub tua fide & protectione suscipe, tuaq; autoritate ab omni externa iniuria defende: quod ipsam Christi gratiam, eiusq; gloriosum honorem, cuius amore & Zelo in rebus & publicis & priuatis duceris, vel operis saltē titulo redolet. Offerre maiora vellem, sed nos premit egestas, neq; tāta suppetit munerum facultas. Argentum enim & aurum, amplior, nimirum, ditioris literaturæ supellex non est mihi, sed hoc quod habeo idcirco vobis do Illustr. Princep. ne graui videar reprehensione dignus, si cum ex vberrimo totius eruditionis, doctrinæ, ac literaturæ fertilissimo campo: ex feracissima omnigenis sapiētiæ terra: ex ipso communi omnium & diuinarum & humanarum literarum emporio, ex florentissima, nempe, salmantina vniuersitate ad vos venerim, vacuus in conspectu vestro apparerem. Sed iam denique ipsam iuris mei rationem iterū exigo: neq; enim importunus, iniquusue exactor videri debeo: si quod vestro nomine factum est & laboratum, vestra quoq; autoritate & defensatum, & Illustratum esse desidero. Hoc mihi, meoq; operi a vobis deberi Princeps Illustr. audacter affirmo: sed me totum vestris obsequijs debitum esse, non diffiteor. Verum cum ratione alia me vobis officiosorem exhibere nequeā, Deum Opt. Max. deprecor, vt in ipsam uestre Dominicanæ reip. gloriam, & in maximam totius Ecclesiæ utilitatem ad multos annos seruet incolumem. Romæ. Ex religiosissimo, ac perinde celeberrimo uestro S. Mariæ super Mineruam conuentu.

R E L E C T I O
D E H A B I T V A L I
C H R I S T I S A L V A T O R I S N O S T R I
S A N C T I F I C A N T E G R A T I A

Per R. P. M. Fr. Ioann. Vincentium Asturicensem Ordinis Prædicatorum publicum in Salamanticensi Schola Sacræ Theologiæ professorem.

*Verbum caro factum est, & habitauit in nobis,
& vidimus gloriam eius, gloriā quasi unigeniti a Patre, plenum gratia, & veritatis. Ioan. cap. 1.*

TRACTATURVS in præsentia (felici vtinā progressu) de habituali Christi Domini gratia, sententiā, positam desumptā ex i. c. Io. instituto nostro maxime accommodatam existimaui. Tū propter eximiā eius profunditatē, & excellentiā, quæ S. Aug. tanta visa fuit, vt diceret nō semel, quod cū apud ethnicorū philosophorū libros, quamplurima de diuino verbo scripta legisset, legerat enim, inquit ipse, & quod vnigenitus filius Dei sit, & quod per ipsum vniuersa sunt condita: tamen quæ verbū factū sit caro, quodq; nobiscum habitauerit humanis laboribus & ærumnis, atq; ipsi humanæ morti obnoxium, in Euangelista Ioanne primum legerit. Tum propter apertam habitualis Christi gratiæ

Tract. a. in
Ioa. & lib.
de quinq;
heresi. c. 3

A gratiæ

gratiæ, ipsiusq. & amplitudinis, & plenitudinis significationem, quã & ipsis verbis, & vera earum intelligentia complectitur. Existimo enim minime consentiendum esse Erasmo, cui Dominus Cardinalis Caiet. hunc locum S. Ioannis versans consensit asserenti verba illa Plenum gratiæ & veritatis, non ad Christum Dominum, sed ad Ioannem Baptistam esse referenda: censetq. prædictus autor, ita legendum fore, Verbum caro factum est & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre, & hic terminetur tota clausula, nouaq. deinde in hunc modum incipiat sententia, Plenus gratiæ & veritatis Ioannes testimonium perhibet. Duplici ex causa in hanc intelligentiam Erasmus ducitur. Prima quia in exemplaribus græcis non legitur, Plenum, in neutro genere positum, sed, Plenus, quæ est dictio generis masculini, quæ proinde non potest componi cum verbis præcedentibus, puta, Verbum caro factum est, &c. Sed accommodari debet ad sequentia verba, nimirum, Ioannes testimonium perhibet, atq. adeo non de incarnato verbo, sed de Ioan. Baptist. asseritur ipsa gratiæ & veritatis plenitudo.

Secunda, quoniam illa dictio, Plenum, græce nominatiui casus est, & non accusatiui, in quo nostræ dictionis vulgatæ interpret hæc vocem posuit, namque illa verba, Plenum gratiæ & veritatis, in editione nostrâ vulgatâ præcedentibus illis verbis respondent, Vidimus gloriam eius, &c. Neesse igitur est, vt verissimis exemplaribus græcis debitum, vt par est, deferamus honorem, quod illa dictio, Plenum, ad S. Ioannem & non ad Christum referatur; ita vt fiat sensus, quod Ioannes plenus gratiæ, & veritatis testimonium perhibet. Verum hæduæ quibus Erasmus ducitur coniecturæ, multo leuioris sunt momenti, quam quod propter eas recedendum sit ab intelligentia communi horum verborum vniuersis Ecclesiæ Patribus iam olim probata. Nam, vt constabit ex quamplurimis infra referendis Patrum testimonijs, perpetua semper fuit horum verborum apud patres intelligentia, quod gratiæ & veritatis plenitudo non ad Ioannem, sed ad Christum est referenda: Præterea non potest non esse ingens temeritas, ne manifestum dicam errorem, a nostrâ latina vulgatâ editione in re præsertim tam graui discedere, & eius interpretem inscitiam incusare. Cum sac. Synodus Trident. sess. 4. tantam vulgatæ editioni auctoritatem tribuerit, vt ipsam in lectionibus, concionibus, disputationibus, &c. p. authentica habendam esse decreuerit. Accedit ad hæc, quod si ea, quæ in textu Evangelico immediate sequuntur, præcedentibus annectamus: hæc communis patrum intelligentia continuo apparebit veritati consentanea. Ponderanda enim sunt duo illa, quæ mox in textu Evangelico legimus. Primum. De plenitudine eius non omnes accepimus. Secundum. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

est. Ex quibus constat, quod Ioann. Euangel. vt eã gratiæ & veritatis plenitudinem, quam de incarnato verbo prædicauerat, testatorẽ faceret, & irrefragabili comprobaret auctoritate: statim post verba illa Plenum gratiæ & veritatis, induxit Ioannis Baptistæ testimonium, quod iudæis Christi hostibus non poterat non esse grauisimum, quo verbum incarnatum vniuersale gratiæ & veritatis principium, illis duabus sententijs paulo ante adnotatis, coram omni iudæorum plebe libera fuit confessione testatus. Ob idq. Euangelista illa verba, De plenitudine eius, &c. in ipso Ioannis testimonio expressit: vt Baptistæ testimonij consonantia, cum ea incarnati verbi commendatione, qua ipsum gratiæ & veritatis plenum esse dixerat, manifestius appareret.

Sed iam argumentis Erasmi occurramus. Et primū quidem debilitissimū est, nullaq. nos difficultate præmit. Fatemur enim libetẽ dictionem illam, Plenum, græce non neutri, sed masculini generis esse, cõponitur enim græco exemplari cum illa dictione Logos, quæ etiã est generis masculini: at nostræ aditionis vulgatæ interpret, vbi græce habetur Logos, vertit & satis rationabiliter, verbū, quod cū sit generis neutri, neesse fuit, vt dictio, Plenum, ei correspondens in neutro quoq. genere locaretur. Ad secundū argumentū, quod plusculū præfert difficultatis, libenter etiam admitto quod assumit Erasmus, nimirum, dictionem illam, Plenum, græce non accusatiui casus esse, sed in recto locari, nego tamen id quod ipse subiunxit, scilicet, in latina aditione vulgatâ accusatiui casus esse: nã est reuera nominatiuus, neque respondet illis verbis, vidimus gloriam eius, &c. vt Erasmus & Caiet. putauerunt, sed verbis prioribus, videlicet, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, plenum gratiæ & veritatis, & vidimus gloriam eius gloriam quasi Vnigeniti a Patre. Itaque inter verba antecedentia; Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & sequentia alia, scilicet, Plenum gratiæ, & veritatis, interpret latinus per modum cuiusdam parentesis interposuit verba illa, Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi, Vnigeniti a Patre. Cui vero sensui attestatur, quod in quibusdam Biblijs hæc verba, vidimus gloriam eius, &c. duabus virgulis comprehenduntur conclusa. Domino Caiet. parentesis ista plus nimio visa est protensa, & prolongata. Sed leuissimus certe scrupulus ipsum a latina vulgatâ lectione dimouit, cū apud latinissimos etiam autores quam sæpius videre liceat, non minus longam, quin & longiorẽ subiunctæ sententiæ interclusionem. Possset etiam is cui iste interpretationis modus non placuerit, dicere iuxta mentem Cyrilli Alexand. lib. 1. in Ioann. cap. 17. quod, vt habeatur sensus apertus illorum verborum, Plenum gratiæ, &c. subintelligatur. Verbū erat, ita vt sit sensus. Verbum erat plenum gratiæ, & veritatis. Imo pos-

sunt hæc verba ita sumi, vt reddant causam præcedentium, puta, vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre. Et subiugatur continuo, erat enim plenum gratiæ: quasi diceret, non mirum quod tantam eius viderimus gloriam, cum esset plenum gratiæ & veritatis. Quibusdã placet illam dictionem, Plenum, in accusatiuo casu constitutam accipere. Et quod componatur cū vnigenito, sitque sensus, Hūc a patre vnigenitū vidimus plenū gratiæ, &c. Insinuauit Chryf. hanc intelligentiam hom. 15. in Ioan. Alij denique non legunt Plenum in recto, aut in accusatiuo, sed, Pleni in genitiuo casu, & componunt cum illa dictione vnigeniti. Ita videntur legisse Theophilatus verfans hūc locū Ioan. & Athanas. in oratione ad Maximū Philosophū. Hæc omnia non improbabiler dicuntur, quia retinet præcipuum quod intēdit vulgata latina æditio, nimirū, quod gratiæ & veritatis plenitudo ad verbum incarnatum, & non ad Ioannē Baptistam referatur. Sed prima expositio mihi magis probatur, & apparet magis grata textui. Sed quicquid de hac re fuerit, illud nobis sit statutū & certū, Plenitudinē gratiæ & veritatis cuius Euangelista Ioannes meminit in supra scripta sententia, in maximā incarnati verbi laudē, & commendationē ab ipso fuisse Euangelista positam. Qua supposita prædicti testimonij vera ac literali intelligentia, more scholastico sequentes conabor explicare cōtrouersias, quæ ad extollendā Christi Saluatoris nostri gratiam mihi magis visæ sunt accommodatæ.

Prima, Num in rationali Christi anima habitualis, ac sanctificās reperitur gratia.

Secunda, An gratia habitualis necessariam habeat in Christo habitudinem ad hypostaticam vnionem per modum dispositionis, vel antecedentis, vel concomitantis ipsam.

Tertia, An Christi gratia tanta polleat plenitudine, vt censeretur debeat infinita.

Quarta, Num Christus per propriam dispositionem, & cooperationem adeptus fuerit habituales gratias.

Quinta, Vtrū habitualis gratia fuerit Christo simpliciter necessaria ad exequendum Redemptoris officia, ad merendū & sibi, & nobis, ad satisfaciendum Deo pro vniuersis humani generis peccatis.

Sexta, Nū Christi gratia sit gratia capitis Angelorū, & hominum.

Septima, tandem & vltima, Num ex vi prædestinationis hæc gratia competat Christo, ita vt reuera fuerit ad ipsam prædestinatus.

Ad primam igitur cōtrouersiam disputandā accedo. Sed quoniā vt Cōsultus in l. i. ff. de origine iuris elegāter dixit, difficile est aliquid terminare, antequā termini quæstionis intelligātur: priusquā, argumentis hinc inde iactatis primam hanc cōtrouersiam discutiam opere pretium duxi explicare, quid designet illa dictio, Gratia, qui est

est terminus de quo præcipue tota hæc versatur disceptatio. Neque vero prolixā huius vocis explicationē deducā, sed ea contentus ero quæ præsentī instituto videbitur necessaria. Memini enim me apud Cic. lib. 1. de oratore legisse, quod solet verbi cōtrouersia vexare eos, qui cupidiores sunt contentionis, quā veritatis. Igitur hæc vox Gratia, prout Christo accommodatur, in triplici potest vsurpari acceptione, & pro gratia vnionis, & pro gratia habituali quā cōmuniter Theologi gratiā sanctificātē appellāt, & pro gratia deniq; gratis data: Et quidē in præsentia de gratia gratis data nullatenus habendus est sermo, nāq; gratiæ hæc, cū nō sufficiat bonū facere habentē, neq; in spirituale ipsius habentis cōmodū, sed in cōmunē Ecclesiæ vtilitatē per se cōferatur, vt S. Tho. 1. 2. q. 111. art. 1. adnotauit, vix potest gratia appellari, nisi cū illo addito gratis data, quæ conditionē quandā à perfectione gratiæ diminuentē importat. Nos enim de illa Christi gratia quæ & perfecta est inesse gratiæ, & gratiæ nomen absq; vlla apposita limitatione suo iure meretur, dūtaxat in præsentia differimus. De gratia itidē vnionis vix fiet vllus à nobis sermo in præsentī tractatu. Est enim gratia hæc a deo excellens, tāq; difficilis ac reconditæ intelligentiæ, vt vix iusto vno volumine possit eius per tractatio cōprehendi. Id autē meū esse iudicauī, breuiter exponere, quid gratia vnionis in Christo designet: video enim apud graues Auctores, in quorū numero præcipuus est noster S. Tho. non in vna, & eadē semper acceptione desumi. Quādoq; enim asseritur donū esse increatū, & modis omnibus infinitū. In hac acceptione capitur à Doctore Angel. 3. par. q. 7. ar. 1. & ar. 3. ad 3. Quādoq; vero donum creatum, ac proinde non simpliciter, id est, modis omnibus infinitū à Theologis vocatur: quā acceptionē facile colligemus ex eodem S. Tho. 3. par. q. 12. ad 3. dicente, vnionis gratiā à tota Trinitate effectam esse & causatam. Vt hanc autē componamus diuersitatē: aduertendum est, tria reperiri in hypostatica vnione verbi ad humanitatem. Primum & quidē præcipuum ipsum Dei verbum, quod cū caro fuit factum, rationem induit excellentissimi, ac infiniti doni humanæ naturæ cōmunicati. Neque enim potuit non induere summe gratuitam excellentissimi doni rationem, cum ex præcipuo paterni pectoris amore ipsi fuerit humanitati datum; sic enim (inquit Sanctus Ioannes) Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitū daret. Secundum, ipsa natura humana, cui tantum fuit hoc donum exhibitū, tantoque fuit beneficio donata, vt merito S. August. libro de præd. Sanct. diceret. Prædestinata est ista naturæ humanæ tanta & tā excelsa, & sūma subuectio, vt quo attolleretur altius nō haberet.

Tertium denique ipsa actualis coniunctio, seu vnio verbi ad humanitatem. Gratia igitur vnionis quandoque sumitur pro ipso

per-

Quid vox
Christus si
gnificet vi
de infra
quæst. 7. a
principio.

cap. 3.

cap. 15.

personali esse diuini verbi, secundum quod habet rationem termini incarnationis & vnionis hypostaticæ: & iure quidem gratia appellatur, quia hac ratione summum donum, supremumque diuini amoris beneficium fuit humanitati collatum. Et cum in hoc sensu, qui factus solet esse in vsu Theologorum positus, gratia vnionis capitur, verissime dicunt Theologi, Vnionis gratiam summam esse, & modis omnibus infinitam, ac proinde increatam & improductam, sed humanæ tamen naturæ communicatam. Quandoque vero gratiã vnionis appellant Theologi actualem ipsam coniunctionem, & vnionẽ diuini verbi cum humanitate: in quo sensu gratia vnionis quid creatum est, & causatum à tota Trinitate, vt S. Tho. præcitatus dixit. Atque adeo non est modis omnibus infinitum bonum, & si ex parte formalis termini, puta, diuini verbi, magnam quandam infinitatẽ accipiat, ac planè tantam, vt intra rationem vnionis & coniunctionis naturæ substantialis cum supposito, maior neque esse, neq. intelligi valeat, vt ex S. Tho. 1. par. q. 25. ar. 5. ad 4. facile colliget peritus Theologus. Excellentissimam hanc vnionis gratiam, siue in vna, siue in altera acceptione desumptam explicuit nobis D. Ioann. in illis nostri Prothomatis verbis. Verbum caro factum est, &c. His enim verbis mire describitur, & quod diuinum verbum ineffabiliter fuit humanæ naturæ communicatum, ita vt totam ipsam secundum etiam inferiorẽ & infimam carnis portionem assumeret, & hypostatica vnione dignificaret: & quod ipsa actualis coniunctio verbi & humanitatis (cuius permanentiam & indissolubilem durationem denotant illa verba, Et habitauit inobis) diuina fuit virtute effecta: hoc enim explicatur verbo illo, Factum est. Hæc de gratia vnionis dixisse sufficiat. Alia acceptione prætermittam, quæ quibusdam placuit Theologis, Gratiam Christi habitualẽ vnionis gratiam idcirco appellantibus, quatenus medium quodam est congruentis dispositionis inter humanitatem & verbum in ipsa hypostatica vnione. Sed hæc acceptio reprobabitur à nobis infra in articulo primo secundæ controuersie. Deinceps de gratia habituali sanctificante, & gratum faciente, cui secundum locum in superius facta distinctione dedimus, dicendum est.

Et quidem cum in toto hoc nostro tractatu de huiusmodi habituali gratia per comparisonem ad christum sit differendum; haud quam inofficiosum esse iudicau, & doctrinæ ordini minus consentaneum, nonnulla breui orationis stylo hoc in loco præfari, quæ & ad dignitatem habitualis gratiæ cognoscendam, & commendandam non parum Theologis conferre poterunt. Si prius tamẽ animaduertero, in illa sententia, quam ex S. Ioann. pro fundamento totius nostræ disputationis præmissi, expressam fieri huius quoq. gratiæ mentionem, in illis præsertim verbis, Plenum gratiæ & veritatis. Nam quod hæc verba

verba de habituali Christi gratia sint accipienda, fatentur grauissimi Patres cum eruditissimis alijs sacre scripturæ interpretibus, quorum testimonia in progressu primæ controuersie reperiet diligens lector. Neque huic intelligentiæ dissentiant, qui dicunt, verbum caro factum dici hoc loco plenum gratiæ, & veritatis, ab effectu & redundantia in nos: qui eius gratiam, & veritatem, nempe, doctrinam & sapientiam participamus. Nam hæc in nos redundantia præsupponit in ipso formalem & intrinsecam gratiæ & veritatis plenitudinẽ. Et (nisi me mea fallit opinio) crediderim ego, S. Ioann. Euangelistam illa sententia a nobis proposita tria explicuisse, quæ in Christo domino suum habent consequutionis ordinem. Nam primis quidem verbis, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, ipsam vnionis gratiam, vt paulo ante dicebamus, expressit. In verbis autẽ quæ, vt retro aduertimus, immediate sequuntur, & si primo aspectu mediatam & remotam sortiuntur in textu vulgato dispositionem, videlicet, plenum gratiæ, & veritatis, explicuit Euangelista habitualis, gratiæ, excellentisque diuinæ scientiæ plenitudinem, in ipsa christi anima residentẽ: quæ sane gratiæ & veritatis plenitudo connaturalem habet, iuxta modum in secunda controuersia explicandum, ad gratiam vnionis consequutionẽ, & committantiam. Sequentibus denique verbis, nimirum, Vidimus gloriã eius gloriã quasi vnigeniti a patre, prodigiosa Christi & insignis virtutis, ac potentiæ opera, admirabilemque eius sapientiam externa prædicatione restatã Euangelista designauit. Huiusmodi namque miraculosa facta, quibus præclarissimã suæ prædicationis doctrinam diuinitus Christus confirmauit, ob id gloriã vnigeniti a patre, S. Euangelista vocauit, quia illud in hominũ cõspectu illustrem, & gloriosum effecerunt, & dignum cui vt summæ veritati omnis adhiberetur fides: & quem, vt verum Christum, verum Messiam, verum Dei filiũ, ac verum denique Patris verbum carnẽ factum susciperent, & venerarentur omnes. Et idcirco Christus Io. 15. merito Iudæos inexcusabiles esse dicebat, quia ipsum vt verum Messiam eis in lege promissum non susceperint. Si non venissem, inquit, & loquutus eis nõ fuisset, & operanõ fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberet: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. De huiusmodi gloria loquebatur S. Io. cum in c. 3. dicebat, Hoc fecit initium signorum Iesus in Chana Galilee, & manifestauit gloriã suam, & crediderunt in eum discipuli eius. Hanc gloriã postulabat a patre Christus ipse exemplum orandi tribuens nobis cum Ioa. cap. 16. dicebat. Pater clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te, quasi diceret, Pater insigni miraculorum gloria, grauissimæ doctrinæ autoritate, vnigeniti filij tui incarnati maiestatem hominibus notam, & manifestam facito: vt ipse filius tuus, postquam tanta fuerit vnigeniti tui gloria donatus,

R E L E C T I O

8
 natus, te ipsum sua morte & passione clarificet, pro tuo amore, pro tua obedientia, pro maximoque tui nominis autoritate, & gloria turpissimam Crucis mortem spontanea voluntate complectens. Iuxta illud Ioan. c. 14. ut sciat mundus quia diligo patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio, surgite eamus hinc, ad mortem, Videlicet, subeundam. Et quidem ex ipsa gratia, & veritatis plenitudine, quasi ex proxima radice, & causa hanc tantam miraculorum & doctrinae maiestatem, & gloriam ortum habuisse non irrationabiliter arbitramur. Quamuis omnia tandem ad unionis gratiam, ut ad primam radicem sint reuocanda. Et ob id dicit Ioan. Gloriam quasi unigeniti a patre. Nam ex eo quod Christi humanitas a diuino verbo ad unitatem personalem assumpta summe fuit Deo grata, etiam habituali gratia: proportionatissimum haberi debuit diuinæ virtutis instrumentum, quo Deus quasi dextero suo utens brachio, præclarissima patrat miracula, præcipuaque diuinæ potentia egeret opera: iuxta illud quod Beata Virgo plena Spiritu sancto præcinit, Fecit potentiam in brachio suo: &c. Qua vero ratione Christus, ut homo, plenus fuit veritatis, excellenti diuinæ essentia faciali visione præfulgens, dignus habebatur, cui ut supernaturalium mysteriorum oculato testi summa adhiberetur fides, irrefragabilisque, ipsius in supernaturali doctrina haberetur autoritas. Non est nostra hæc intelligentia omni autoritate destituta; Namque Ioan. Chryl. hom. 11. in Ioan. Illa verba Evangelista, Vidimus gloriam quasi unigeniti a patre, de ipsa doctrina, & miraculorum gloria interpretatur. Nam cum Christus & doceret, & operaretur, quasi vim, & potentiam habes: & doctrina, & miraculorum operum patratio ipsam unigeniti a patre dilectissimi dignitatem, & gloriam mira cum ostensione demonstrabant. Placuit & S. Basil. hæc interpretatio in hom. de fide, cui neque Cyrillus, neque Theophila. loc. cit. refragantur. Scio plane S. Chryl. eodem loco post Origenem in hom. de natiuitate Christi super illa Ioan. verba, In principio erat verbum, hanc unigeniti a patre gloriam ad excellentissima mysteria quæ circa Christi humanitatem diuina virtute contigerunt retulisse nimirum, ad transfigurationem in Monte Thabor coram tribus discipulis factam. Quam S. Petrus 2. can. cap. 1. honoris & gloriae appellatione designauit: Ad gloriosam eius resurrectionem: Ad ingressum ad discipulos ianuam clausis: ac denique ad mirabilem ipsius in coelum ascensionem. Verum hæc posterior intelligentia priori minime aduersatur, quin potius habenda est, ut eius ampliatio, & extensio. Hæc namque miracula, quæ in ipsa christi domini humanitate facta fuerunt, connumeranda sunt inter maxima & prodigiosa Christi opera, in quibus diuina potestas & virtus, quæ in ipso Christo corporaliter habitabat, mire splenduit & emicuit. De mysterio, n. resurrectionis dominice dicebat

DE CHRISTI GRATIA.

9
 cebat Paulus, quod Christus qui mortuus est ex infirmitate carnis, ex virtute dei resurrexit, & ex virtute quidem non aliena, & extrinseca, sed intranea & propria. Habitabat enim, & habitat in Christo, eodem Paulo testante, omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, id est, vere realiter & præsentialiter, & non vmbritice & figuraliter, ut in arca fœderis olim habitare solebat. S. August. tract. 2. super Ioann. Gloriam hanc referre videtur ad gloriam quæ in diuinæ essentia visione consistit. Probabilis intelligentia, sed præstat (ni fallor) illa quam dudum ex alijs patribus deduximus. Namque gloria illa beatifica nescio qua ratione visa fuerit in Christo corporeis obtutibus. Nisi dixeris, quod opera mirabilia, & clarissima Christi doctrina testimonio fuerunt Apostolis videntibus & cernentibus, quod Christi humanitas, cuius ministerio in his mirabilibus utebatur verbum, non poterat non esse Deo gratissima gratia perfecta & consummata per gloriam. Et hac ratione Euangelista dixit, Vidimus gloriam eius, id est, gratiam eius consummatam. Cyrill. loc. cit. post Orig. hom. 2. in Ioan. quibus non refragare videtur S. Augustin. lib. 13. de Trinit. capit. 19. Gloriam hanc in eo sitam esse intellexit, quod susceptæ carnis infirmitas, nulla ex parte antiquæ verbi maiestatem minuit, aut immutauit. Et hæc intelligentia non est cur reprobetur, imo neque diuersa reputari debet ab intelligentia nostra. Nam idem est prorsus miracula, & doctrinam Christi manifestasse nobis verbi dignitatem: & quod ostenderent ipsum Dei verbum, iustitiæ solem pulcherrima nube carnis obiectum in scripturis sacris merito vocatum, antiqua adhuc maiestate, & claritate pollere. Quare ad eundem sensum diuersa hæc in interpretamenta reducuntur.

Sed iam ad naturam & dignitatem habitualis gratia paucis verbis innuam, nostra deinceps reuertatur oratio. Principio quidem grande habitualis gratia excellentiam, ex summa & maxima sui Autoris eminatione & maiestate non inepte venabimur. Consentaneum enim rationi est credere, perfectionem effectus proportionatam esse causæ dignitati. Quis autem sit huius diuinæ formæ Autor, Regius Vates nobis explicuit psal. 83. verbis illis. Gratiam & gloriam dabit Dominus. At continuo nobis obijciat theologus parum conferre ad dignitatem gratia extollendam, quod ipsum deum sui habeat Autorem, cum hoc commune sit vniuersis creaturis quamlibet imperfectis, & infimæ naturæ, vniuersæ namque clamant assidue, ipse fecit nos, & non ipsi nos. Ceterum cui naturalis rerum ordo penitus non fuerit ignotus, facile se poterit ab hac difficultate expedire: probe, n. sciet naturalium causarum effectus in duplici genere positos esse. Quidam namque ita a suis procedunt effectricibus causis, ut ab earum virtute, & excellentia plurimum deficiant, atque a deo ipsarum virtutem & dignitatem di-

2. Cor. 13.
 Colof. 2.
 Ut interpretatur August. epist. 57.

Excellentia & essentialis gratia habitualis dignitas exponitur.

B minuta,

minuta, imperfecta q. ratione exprimunt. Quidam vero non utcumque a suis prodeunt causis, sed & magnam cum ipsis, ipsarūque excellentia similitudinem habent & proportionem: quæ proinde vel adæquate, vel magna saltem ex parte earumdem causarum vim, & dignitatem considerantibus referunt. In solari Astro manifestum huius rei reperimus exemplum, vniuersalis enim hæc, & pulcherrima causa in varios ac multiplices se prodit effectus, inter omnes tamen sola lux est, in qua præclara solaris virtus adæquate exprimitur, & quæ excellentiam & maiestatem huius tam eminentis causæ adæquata similitudine, & connaturali proportionem exprimit: Lapidem enim, plantæ, imperfecta animantia, & quæ plures alij effectus a sole prodeutes, vix vllam cum ipso proportionem habent, vnde neque ipsam solis vniuersalem, & fecundissimam virtutem pro dignitate referunt. Hac ergo analogia seruata in effectibus qui ab eximia dei virtute dimanant, similem poterit doctus quisque distinctionem commentari: ita quod præter res illas omnes quæ à deo optimo maximo vti ab vniuersalissimo totius naturæ autore prodierunt, in quibus diuina ipsa potestas, ipsaque diuine potestatis excellentia insufficienter exprimuntur, eo quod ab ipsius dei natura & dignitate, non modo infinito, sed fere improportionabili intervallo hi effectus distant, quia sunt & generis & ordinis inferioris ipso deo: præter hos, inquam, inferioris ordinis effectus, alius excellentioris & naturæ; & dignitatis effectus ab ipsa optimi dei excellenti virtute deriuatur. Qui, & si eximiam tanti sui autoris dignitatem, & potentiam adæquata expressione referre minime valeat (diuina namque potestas cum sit modis omnibus infinita adæquationem non admittit) eiusdem tamen sit ordinis, eiusdemque diuini generis cum ipsa maximi dei natura: exprimatque proinde, & si non totaliter, aliquid tamen, id quod in ea excellentius est, & diuinius, & in quo præcipue ipsa dei essentia vniuersas rerum naturas, & perfectiones, quam excellentet exuperat, utpote quod supernaturale quodam sit, ac diuinum ipsius diuinæ naturæ participium. Mirabilem hunc diuinæ virtutis effectum nos gratiam appellamus. Cuius dignitatem & excellentiam S. Petrus in 2. can. c. 1. his verbis magnifice declarauit. Per quem, inquit, id est per Christum maxima & prætiosa nobis promissa donauit, ut per hæc efficiamini diuinæ confortes naturæ. Hanc vnicam supernaturalem formam puta, gratiam, quæ vnica simplex qualitas est in anima, ipsam exornans & eleuans S. Petrus plurali voce maxima & prætiosa munera nobis promissa exposuit non obscure insinuans, hanc supernaturalem qualitatem, ita formaliter vnicam esse, quod virtute multiplex est, & multiformis. Ex ipsa enim diuinæ virtutes, fides, spes, charitas, supernaturaliaque Spiritus sancti dona, quasi naturali deriuatione promanant:

nant: vti à substanciali essentia profluunt proprietates eius & operatiue potestati, ut ab essentia rationali oriuntur intellectus & voluntas. Ea loquendi phasi vtitur S. Petrus in explicanda virtute & dignitate gratiæ, qua olim fuerat vsus Dauid cum in psal. 50. de originali peccato incidisset ei sermo, Ecce, inquit, in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Quo loco hoc singularissimum originis peccatum, iniquitates & peccata in plurali numero idcirco vocatur: quia peccatum illud naturali generatione deriuatum ita vnicum est & simplex, quod est veluti primum omnium peccatorum, & iniquitatum fecundissimum, etsi putidissimum seminarium.

Præterea, diuinam hanc habitualement gratiam vocat promissa S. Petrus, non solum quia non ex meritis nostris infallibilis doni rationem sortitur, sed ex liberali & magnifica Dei promissione ortum habet; verum etiam quia in ipsa gratia tanquam in prima radice præhabetur vniuersa dona nobis diuinitus a deo promissa, ipsa etiã æterna vita quam in vltimum & maximum bonorum meritorum præmium, gloriosumque bonorum laborum fructum, Deus ipse nobis fuit pollicitus, vnde Paul. Rom. 6. inquit. Gratia Dei vita æterna.

Ex his omnibus conficitur, habitualis gratiæ excellentiam & dignitatem ex ipsa Dei autoris gratiæ inenerrabili eminentia rationabili cõsequutione deduci. Eo quod inter omnes effectus a deo productos hoc sibi proprium vendicat Gratia, nimirum, quod procedat a deo incedente exprimere in hoc supernaturali effectum, id quod in ipsa eius essentia augustius est, & excellentius, & in quo à nulla substancia creata, a nullaque proinde entitate naturalis ordinis & finiti imitari valet. In quo plane consistit Deum optimum maximum in productione habitualis gratiæ rationem induere supernaturalis autoris & causæ. Deum enim supernaturalem esse autorem, supernaturalemque effectuum principium, non consistit in eo, quod operetur ut vnus, vel quod agat ut trinus, ut ex nouioribus Theologis falso quidam putauerunt, quod facillima ratione demonstro.

Deus ut trinus nihil operatur ad extra, eo quod personarum Trinitas proprietatibus relatiuis constat, relatio vero nullius est actionis, nulliusque effectus actuum principium. Quod autem Deus, prout vnus est, operetur, non est peculiare respectu gratiæ aut cuiusuis gratuiti doni, nam omnes naturæ ordinis effectus causat, & operatur Deus, prout est vnus, ergo Deum operari ut supernaturalem autorem & causam minime in eo consistit, quod vel ut vnus, vel ut trinus operetur, sed in eo quod exprimat in effectum productum id quod in ipso excellentius est & diuinius: & in quo nulla creatura ad naturæ ordinem pertinens eum valet sua natura imitari. Et quidem in omni-

bus supernaturalibus effectibus, etiam in his qui non tam secundum substantiam, quam secundum eum modum quo causantur, sunt censendi supertaturales, ut vita ad quam rediit, qui fuerat mortuus, & visus cæco restitutus, hæc doctrina verum habet: sed præcipue in hoc vno excellentissimo omnium effectu verificatur, quod nostrum est in præsentia explicare. Qua in re varijs Theologorum placitis, & iudicio meo, veritati parum consentientibus prætermisissis, quid ipse in hac parte sentiã, breui & dilucida oratione exponam. Censeo igitur duo potissimum reperiri in deo, quibus ab vniuersis creatis & creabilibus substantiis summo Deo interuallo distat. Alterum quod est ipsum, Esse in participatum & independens, totã effendi plenitudinem simplicissima quadam complexione continens (in hoc quod dicimus, quod deus est ipsum Esse duas alias rationes vniuersalissimas, scilicet, Viuere, & Intelligere comprehendimus, est enim deus ipsum Esse viuens intellectuali vita à semetipso, & independentem ab omni alio ipsam intellectualis vitæ rationem obtinens.) Alterum quod ita est ipsum Esse vnũ simplex & penitus indiuisũ, & indiuisibile, quod ineffabili quodam modo tribus personis à se ipsis realiter distinctis est comunicatum. Nonnulli Theologi hoc secundum existimant, augultius esse & eminentius in deo, & in quo magis splendet diuinæ naturæ excellentia & dignitas. In quam opinionem induxit eos excellens mysterij Trinitas, & vnitatis diuinæ altitudo & profunditas, quæ tanta est, ut nullus creatus intellectus quantacumq. polleat viuacitate & vi, poterat vnquam suis viribus, soloq. naturæ suffultus lumine, vel leuem quandam suspicionem, ne dicam opinionem, de hoc tantò mysterio concipere. Quod quidem de prima alia dei perfectione dici nõ debet. Quoniam licet quidditatiua notitia dignosci nequeat naturali virtute ipsum esse dei, at ex effectibus naturalibus euidenter potest intellectus humanus cognoscere quod deus est ipsum esse, ipsum viuere, ipsum intelligere, iuxta id quod dicit Paul. Rom. 4. inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta cõspiciuntur, sempiterna quoq. virtus & diuinitas, Et sap. 13. à magnitudine spiritus, & creaturæ poterit. Creator earum visibiliter cognosci. Verum hac Theologorum opinione, & eorum ratione non obstantibus, aliter ipse procedendum esse existimauerim. Nimirum, quod magna quidem est, & valde excellens Dei eminentia quod vna indiuisa, ac simplicissima eius diuina natura tribus sit diuinis personis comunicata, Verum neq. præcipua est in Deo perfectio, neq. nostro more concipiendi in re ipsa fundato, prima est & radicalis dei excellentia: sed priorẽ aliã rationis ordine præsupponit, illã, videlicet, paulo ante exposita, quod Deus sit ipsum esse, totalisq. effendi plenitudo, ac similiter ipsum in intellectuale viuere. Ista diuinæ naturæ perfectio, & si nec causa, nec ori-

go nec

go, nec si proprie loquimur, fundamentũ sit illius perfectionis, quæ ad personarum Trinitatẽ in eadem indiuisibili natura subsistentium pertinet, est tamen eius ratio: iuxta eum modum quo diuinæ naturæ immutabilitas solet à pertioribus Theologis æternitatis Dei ratio vocari. Nam qua ratione infinita dei essentia ipsum est intellectuale viuere, natium est ei ad intra comunicari, omni & summo modo naturæ intellectuali possibili. Quæ sane intellectualis comunicatio cum non nisi per actiones intellectus & voluntatis esse queat, diuina essentia in tribus dumtaxat personis potest esse subsistens. In patre ut in persona, quæ primũ est totius diuinæ communicationis principiũ, in qua reperitur generatiua potentia, quæ est ipse diuinus intellectus ut in tali persona constitutus, & tali relationi, nimirum, paternitati associatus, ut placuit S. Tho. 1. p. q. 27. ar. 2. vel ut Scotus in dist. 27. & quodli. 1. cõtendit, est ipsa memoria sæcũda Patris, de qua re alias Et prima hæc sanctæ Triadis persona cum ad personas alias relationem habeat originis, non potest non realiter ab illis secerni. Personã hanc Princij nomine sanctus Euangelista Ioannes nobis expressit ibi, In principio erat verbum. In principio. idest in Patre, Et psal. 109. eadem ipse Pater sibi appellationem accommodauit illis verbis, Tecum principium in die virtutis tuæ. Estq. illud in hac parte summopere animaduertendum, quod in his sacræ paginæ locis, ratio principij non ad externos diuinæ virtutis effectus attenditur, sed intra ipsam dei naturã pensatur. In his namq. scripturæ testimonijs nullus ad creaturas habetur respectus, sed persona Patris ad filij personã confertur. In libro autẽ Geneseos. in primis totius libri verbis, scilicet, In principio creauit deus cælum & terrã, vox illa Principio, quæ iuxta grauissimorũ Patrum intelligentiã dei filio accommodatur. Respectum designat ad creaturas, quarum filius speciali quadã accommodatione principium in sacra scriptura vocatur: eo quod Ioanne Euangelista restante, omnia per ipsum facta sunt. Et Paulo ad Hebreos di- Cap. 1.
Cap. 1. cente, Per ipsum Pater fecit & secula: Et idcirco filius de ipso testimonium perhibens, Ioan. c. 8. Ego principium, qui & loquor vobis. Fætor, quia Christus vnum est cum Patre spiritus sancti principium, nõ solum cõparatione ad creaturas, sed intra ipsam infinitam dei naturã proprie potest appellari Principium. Sed iã vterius progredior & assero, quod per actionem intellectus Paterni diuina essentia verbo realiter comunicatur: quod sane Verbum, cum sit splendor patris, & figura substantiæ eius, Paulo loco dudum citato asserente, vere & proprie dei filius nuncupatur: Denique per actionem diuinæ voluntatis persona Spiritus sancti à Patre, & filio, ut ab vnico principio procedit. Neq. alia potest vterior intellectualis naturæ intelligi comunicatio; eo quod quilibet persona istarum totam, & totaliter, & infinitam

infinitam talis personę rationem complectitur, filius totam, & summam filij, ac diuini verbi rationem, Spiritus sanctus rationem similiter totalem, & infinitam personalis amoris diuini. Vnde cum nõ sine potentia alia intellectuales præter intellectum, & voluntatē, necessarium est in his personis recensitis sistat intellectualis naturę diuinę communicatio. Verum quod prædicta hæc diuinę essentię cõmunicatio citra vllã ipsius simplicissimę naturę diuisionem, in multiplicationem, aut compositionem constet, inde prouenit secundum rationis ordinem, quod Dei natura est ipsum Esse, totam essendi plenitudinem complectens; quæ proinde in sui communicatione nouo Esse minime eger, sed vno simplicissimo, infinitoq. diuino Esse tres ipse diuinę personę subsistit. Ecce quemadmodũ, ipsum sanctissimę Trinitatis personarum in vna simplici, indiuisibiliq. natura subsistentium altissimum mysterium, ad ipsum diuinum esse, diuinum viuere, diuinumq. intelligere tanquam ad excellenriorem perfectiõnem, rationisq. ordine priorem reducitur.

Ad illud vero quod in contrariũ obiiciebatur, facile responderetur quod vt ipsum diuinum Esse, pro excellentiore, & diuiniore Dei perfectione habeatur, nihil impedit quod ex creatis effectibus cognoscatur aliquammodo, nimirũ, quoad, An est, vt Peripateticis, & magis in schola notis verbis vtamur. Nã satisfuerit, ipsum minime ex his effectibus, quantumlibet excellentibus quidditatiua, & perfectã cognitione dignosci posse. Neq. vero quicquã refert ad ostendendã perfectiõnem mysterij Trinitatis, quod illud ex effectibus naturalibus etiã imperita cognitione, & quoad, An est, haud quaquã inuestigare possimus; nã hæc tanta huius mysterij occultatio non ex sola eius dignitate, & altitudine prouenit, sed ex eo simul quod proprietates quibus sanctissimę Triadis personę constituuntur, cum sint relatiuę, non sunt creaturã effectiua principia: Atq. adeo diuinarum personarum Trinitas nullatenus relucet in effectibus naturalibus, sed de hoc alias. Nunc autem ad ipsam habitualis gratiæ dignitatem explicandam noster progrediatur sermo: talemq. primo rationem propono.

Gratia per se primo est formalis quædam expressio, & participatio diuinę naturę, secundum id quod excellentius est, & diuinius in ipsa natura Dei, est enim eius participatio, quatenus est ipsum Esse imparticipatũ, & independens, omnẽ præhabens essendi plenitudinẽ: Ergo ex propria sui ratione est forma perfectissima, eleuans animam ad ipsum diuinę naturę consortium: estq. proinde perfectissima forma in ordine supernaturalium rerum. Consequentia adeo est manifesta, vt probatione non indigeat: etenim perfectio cuiusuis creatę entitatis pensanda est penes maiorem similitudinẽ, & approximationem ad diuinam naturam, quæ est supremum, & perfectissimum

num ens, & ipsum esse. Quod autem est maximum in aliquo genere, aut ordine, mensura est omnium aliorum, quæ in eodẽ genere, aut in eodem ordine collocantur; atq; adeo si gratia expressio est, & formale participium eius perfectionis quod in Dei natura augustior est, & eminentior, non potest non esse perfectissima forma, & supra totum naturę ordinem eleuata, & in ipso supernaturali ordine principem tenens locum. Antecedens vero partim constat ex his, quę paulo ante dicebamus. Sed præterea vltèrius probatur: & primo ex eo, quod S. Th. 12. q. 112. art. 2. ad secundũ dicit, id quod substantialiter est in Deo, fieri accidentaliter in anima per gratiam participantem diuinam bonitatem. At nihil magis est substantialiter in Deo, quam ipsum Esse intellectuali vita viuens. Hanc ergo diuinissimam perfectiõnem anima iusti hominis per gratiam participat. Secundo illudmet antecedens probatur. Proprietates & perfectiõnes quas litterę sacrę, & grauissimi Ecclesię Patres gratiæ passim accommodant, adeo sunt excellentes, & diuiniore ordinis, vt nullatenus possent competere gratiæ, nisi ipsa formalis esset quædam naturę diuinę participatio, qua ratione Deus est ipsum esse imparticipatum, & independens. Appellat enim illam indefectibilem, immortalem, æternam, & affirmantq. nos per gratiam immortalis, indefectibili, inuariabiliq. vita donari, & in vero stabili, indefectibiliq. esse cõstitui. At hic tam excellens perfectiõnum cumulus haud quaquam habituali gratiæ competeret, nisi supernaturale esset participium diuinitatis: prout est ipsum Esse imparticipatum, & ipsum immutabile, & æternum intellectuale Viuere. Quemadmodum neq. perfectiõnes istę in summo gradu constitutę Deo essent essentielles, & quidditatiuę, nisi Deus essentialiter esset ipsum imparticipatum, independens, immutabile & indeficiens esse, ipsumq. viuere intellectuale. Sed ad sacrę paginã, sanctorumq. Patrum testimonia recurramus, ex quibus prædictę diuinę gratiæ proprietates, tamq. excellentes & mirabiles eius dotes promptum erit colligere. Paul. ad Rom. Gratia, inquit, Dei vita æterna, id est, prima æternæ, indefectibilisq. vitæ radix, Gratia est. Cui consentit fati illud, quod Christus cũ Samarita muliere loquẽs, dixit, de spiritu diuinę gratiæ, quẽ accepturi erant credentes, illum aquę nomenclatura designans. Ioann. capit. 4. nimirum, quod in eo qui biberit ex ista aqua, fiet fons aquę salientis in vitam æternã. Qui plane Christi sermo, & si Metaphoricus: ipsam rei veritatem mire adumbravit, imo & explicuit aperte. Gratia namq. vere salit in æternam vitam, quatenus ipsam, quã viuificat & illustrat animam, ad altissimum, vnde ipsa descendit principiu, incredibili virtute, & efficacia euhit: coniungitq. animam eandem cum immortalis ipsa, & inextinguibili vita Dei. Ex qua gratia vt iuuulus a suo fonte miro quodã descensu defluit,

defluit. Sed quanquam gratia ad æternam ipsam, & immutabilem Dei vitam comparata riuulus quidam sit à viuo fonte deriuatus, absolute fons a Christo, ob id dicitur: quod ex ipsa innumera alia Spiritus sancti dona effluunt, & promanant, & quidem indeficienti emanatione & effluxu, nisi per humane voluntatis iniquitatem steterit, quæ inter nos & ipsum Deum fontem viuum miseram diuisionem faciat:

Cap. 59.

Ad Hebr. 12.

iuxta id quod Isai. dicebat, Iniquitates vestra diuiserunt inter vos, & Deum vestrum. Qua diuisione facta, necessum erit, ut riuulus hic diuinus, quem Christus appellauit fontem, in anima exsiccet. Et ob id Paulus admonitos de hac re nos esse cupiens, dicebat. Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei. Quasi diceret. Gratia sua natura nullius esse potest defectus principium, nullumque deliquium, nullamque mutationem patitur, quin indefectibilem, æternamque animæ vitam præstat. Gratia namque omnia potest, & omne bonum ei tribuendum est acceptum. Omnia possum, inquit Paul. ad Philip. 4. in eo qui me confortat, & Christus dixit Paulo ipso referente. Sufficit, tibi gratia mea. Quasi omnis sufficientia in gratia comprehendatur. Et ob id Augustin. de Ecclesiastic. dogmatibus capitul. 43. dicit, quod gratiæ debentur omnia, &c. in quo sensu

1. Cor. 15.

exponit illud Pau. Gratia Dei sum id quod sum, id est, quicquid sum, &c. Quare nulli vnquam gratia deerit, sed tota gratiæ defectio, si quādo contingat, in humani arbitrij flexibilitatem, cui pro vitæ præsentis statu gratia accommodatur, referenda erit. Quod eruditissime, ut omnia S. Thom. in 2. q. 24. ar. 11. in corp. & ad. 2. adnotauit, Cui veritati S. Synod. Trident. attestatur decernens quod deus sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi prius ab ipsis deseratur. Igitur gratia si ex proprijs suæ naturæ meritis expendatur, radix est æternæ, atque immortalis vitæ, non modo animæ, verum & corporis. Ipsa enim rationalis animæ supernaturalis vita in resurrectionis statu ad ipsum humanum corpus quasi naturali effluxu deriuabitur, ut in Epist. 56. ad Dioscorum adnotauit Pater August. Vnde non irrationabiliter ipse lib. 22. contra Faustum dixit, quod secundum gratiam genus mortale non erimus.

Cap. 31

Summam gratiæ firmitatem, & stabilitatem colligo ex illo Hiram. Dabo leges meas in cordibus eorum, & in visceribus eorum scribam eas. Quo in loco Propheta de lege Evangelica loquebatur: quæ spiritu gratiæ & veritatis in humano corde diffusio principaliter consistit.

Super psal. 44.

Quæ sane Evangelica diuinæ gratiæ lex ob id, Augustino adnotate, si delium cordibus insita, & inscripta dicitur, scripturæque voce a Propheta designatur, quia scriptura hoc potissimum differt a verbo, quod verbum cito transit, Volat enim irreuocabile verbum: scriptura vero exarata permanet, & fixa.

Ob

Ob quam causam in script. sac. res intimo cordi insculpta, & insita scripturæ appellatione significatur. Iuxta quam loquutionis phrasim Paul. Corinth. scribens dicebat, Epistola nostra vos estis scripta, &c.

2. cor. 5.

Et opere pretium erit hoc loco animaduertere. quod vniuersa, quæ Deus autoris naturæ officio fungens, in sex dierum spacio, ut Gen. referur, cōdidit, verba solēt, & voces appellari, pl. 148. Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt, Genes. primo. Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux. Ea, nimirum, de causa quia vniuersa ordinis naturalis opificia mutationi, & instabilitati sunt prorsus obnoxia, eo quod naturam Dei qua ratione est ipsum esse imparticipatū, & indeficientē, nō ita participat, qđ formaliter sint cōnaturales ipsius impressiones, sed peculiare diuinæ mentis imitantur Ideas. At legem gratiæ, & ipsum gratiæ & charitatis spiritum, scripturam vocat sacer ipse textus, humanis cordibus intima adhesionē insculptam: eo quod gratia formalis est diuinæ naturæ, quatenus est ipsum esse, participatio, & expressio: ac proinde stabilem, indeficientem, æternamque vitam animæ præstat. Iuxta id quod Paul. ad Hebr. 13. inquit, optimum est gratia stabilire cor. Vnde verissimum est, quod August. in Ioann. dicit, maiorem permanentiam tribui a gratia, quam habeat cœlum, cum sita

Cap. 1.

Trahit 2

men incorruptibile. Sed neque plane mirum, cum gratia eius sit diuini generis, & ordinis de quo Regius Vates dixit, ipsi puta, cœli peribunt, tu autem permanses, & omnes sicut vestimentum veterascent, tu autem idē ipse es, & anni tui non deficient. Huc attinet, quod scriptura sacra, eos quos a Dei gratia alienatos esse constat, cuiusmodi sunt idolorum cultores, dicit non esse, & eos omnes quæ sopro nihilo reputat. Iuxta quam phrasim accipienda est illa Regiæ Hester oratio c. 14. Ne tradas domine sceptrum tuum ijs, qui non sunt, id est, idolatris & gentilibus. S. Basil. lib. 2. contra Eunom. circa medium dicit, quod gentes & peccatores dicuntur non esse, quia nō participat Dei vitam, quæ per gratiam confertur. Huic veritati suffragatur quam plurimum id quod S. Paul. ad Ephes. inquit. Hoc igitur testifi-

pl. 101.

c. 4.

cor, ut iam non ambuletis, sicut gentes ambulant alienati a vita dei, id est, alienati a Dei gratia, per quam anima viuit, iustus enim ex fide viuit. Ex fide tamen, gratia, & charitate formata, quæ sola viua fides appellatur. Et cum autore Aristotele, viuere in viuentibus sit esse, qui hæc viua fide caruerit, iure optimo dicitur non esse, & nihil esse, & ita Paul. inquit, Si charitatem non habuerō nihil sum. Et cum in deo optimo maximo idē sit esse, & viuere, qui alienatus a vita dei fuerit, alienatus quoque ab esse dei censendus erit. Quo fit, ut per gratiam qua iustus viuit, ipsamque participat dei vitam, vere quoque dicatur ipsum diuinum esse participare. Et hinc est, optima ratione scripturam sacram iustis hominibus dei gratia præditis essendi perfectionem

abachuc c. 2.

2. libr. de anima.

1. c. 13.

C

absolu.

absolute, & absq. vlllo additamento quandoq. tribuere, cū illud tamen infidelibus, & peccatoribus deneget. Iuxta quā intelligentiā S. Basil. lib. 2. contra Eunom. illa verba Paul. ad Ephes. c. 1. sanctis, qui sunt Ephesi, & fidelibus in Christo Iesu sic legit, Sanctis qui sunt, & fidelibus in Christo Iesu, &c. Itaque non addit illam determinationem Ephesi, sed sanctis viris absolute tribuit essendi perfectionem, quam eis confert dei gratia. Et ait Basil. ita ante ipsum antiquos expositores legisse, & ita haberi in vetustioribus codicibus. Ex mente etiā S. Hieron. cui hęc Basilij intelligentia non placuit, alium habemus locum qui nostro intento plurimum confert. Nam vbi nos ad Galat. legimus: Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs, sic legit Hieron. Qui sunt, carnem suam crucifixerunt, &c. Itaque pro eodem reputat esse Christi, & esse iustos, & in dei gratia, & esse simpliciter. Et hęc est ratio ob quam S. Paul. 1. ad Cor. c. 15. de seipso dicebat. Gratia dei sum, id quod sum. &c. quasi diceret: totum esse quod habeo, ex dei gratia est, & per gratiam formaliter constituitur. Ponderanda est illa geminatio verbi, Sum, magnā enim habet emphasim. Videturq. Paul. proprium ipsius dei nomen sibi metipso accommodare. Nam quod olim deus Moyse dixerat.

Exod. 3. Ego sum, qui sum, nimirum, per naturam, id S. Paul. sibi tribuit per gratiam. Gratia inquit sum, id quod sum. Et certe in hoc potissimum summa dei liberalitas & magnificentia erga nos splendet, quod id quod ipsi deo magis proprium est, & natium, nobis communicauit per gratiam. Hinc sit non inepte Rupertum Abbatem lib. 5. de gloria trinitatis dixisse, illud maximum Dei nomen Ihehoah, quod nomen reipsa, vt alias probauimus, non differt ab illo nomine: Qui est, de quo Exod. dicitur. Qui est, misit me ad vos, desumptum fuisse a precipuo diuine virtutis effectu, Nempe, Gratia, quę tribuit nobis simplicitate esse, & qua seclusa, anima, neque viuit, neq. est. Ex his sequitur, verum esse id quod in præsentis discursu probare contendimus, gratiam, videlicet, supernaturale quodam esse naturę diuinę participium, secundum excellentiores illas perfectiones quę ad ipsam dei naturam & propius, & propius attingunt. Vnde merito S. Ioan. 1. can. c. 3. statuit nos per gratiam vere dei filios constitui. Videte, inquit, fratres, qualem charitatem dedit nobis pater, vt filij Dei nominemur, & simus. Quasi diceret, non solum nomine, sed reipsa per veram, & intrinsecam, nobisque inhaerentem diuinę naturę participationem filij dei constituimur. Ratione præterea ab effectu desumpta, quam Dialectici a posteriori vocant, ostēditur gratiam formale participium esse naturę diuinę, qua ratione dei natura est ipsum esse imparticipatum, immutabile, & æternum. Præcipua in toto supernaturali ordine operatio, & in quā gratia veluti in finē

ultimum,

ultimum, ac maximam sui perfectionem destinatur, ipsa est facialis, & intuitiua Dei visio, quę inuariabilis est, indefectibilis ac tota simul, quę proinde participata æternitate mensuratur. At huiusmodi operatio nequit esse connaturalis illi formę, quę non sit ipsum imparticipatum, & indeficiens esse, vel eius formale participium: operatio namque proportionata esse debet illi formę, quę ipsius operationis est primū, & radicale principium. Hoc eodem argumento nō inefficaciter ostenditur, quo pacto gratia formalis etiam sit participatio diuinę naturę, prout tribus personis est cōmunicabilis, imo, & actu cōmunicata. Visio namq. Dei habituali gratiæ, vt diximus, proportionata esse debet, vt pote quę ipsius est consumatio, & vltimum cōplementum, diuinam attingens naturā, non solum prout est vna in semetipsa; sed etiā prout taliter est vna, quod absque sui indiuisione, tribus est diuinis personis cōmunicata, intuetur enim beatus Deus sicut est vnus, & trinus. Quo circa necessum est, vt virtus, & efficacia gratię ad ipsam Dei Trinitatem extendatur, sitque proinde aliqua ratione formalis diuinę Trinitatis participatio & expressio. Sed illud est hoc loco aduertendum, quod de habituali gratia, prout supernaturalis est diuinę naturę participatio, loqui debemus proportionabiliter ad eum modū, quo paulo superius de ipsa Dei natura loquebamur. Ita quod gratia per se primo formale participiū est earum perfectionum, quę ad ipsam Dei vnitatem pertinet: quę perfectiones, vt retro insinuauimus, ad tres illas cōmunissimas, nimirū esse, viuere, & intelligere reducuntur. Secundario vero, aut quasi secundario, essentialiter tamen participatio sit diuinę Trinitatis, seu diuinę naturę prout est tribus personis cōmunicata. Quod & ex illo Ioan. 14. satis aperte colligitur, ad eū veniemus, & mansionē apud eum faciemus. Et illud Gen. Faciamus hominem ad similitudinem nostram. Multi graues autores de similitudine gratiæ interpretantur, secundum quā toti Trinitati sumus similes, & ob id dixit in plurali faciamus &c. Sed obijcit nobis quispiam illud superius citatum ex S. Pet. testimoniū. Per quem maxima nobis præciosa promissa donauit, vt per hęc efficiamini diuinę naturę cōsortes, Ex quo testimonio id non obscure videtur colligi, quod non per solam habitualem gratiā, quę vera qualitas est essentię animę inherens, autore S. Tho. 1. 2. q. 110. a. 2. sed & per reliqua omnia ordinis supernaturalis dona, quę vel ad intellectū, vel ad voluntatem pertinent, cuiusmodi sunt fides, spes, charitas, lumen propheticum, lumen glorię &c. cōsortes efficiamur naturę diuinę: nam hęc omnia supernaturalis ordinis dona cōplectitur Apost. Petrus. sub illis vocibus. Maxima & præciosa promissa: atque adeo non est propriū gratiæ tribuere nobis diuinę naturę participiū. Huic obiectioni, Respondent quidam doctissimi

c. 1.

Dubium.
2, Pet. c. 1.

C 2 ex no-

ex nouioribus Theologis, ita plane esse, quod non sola gratia constituit in nobis participium, & consortiū naturæ diuinæ, sed commune esse cum gratia cæteris supernaturalibus donis, qualia sunt paulo ante illa à nobis commemorata, tribuere animæ huiusmodi diuinæ naturæ consortiū; quoniam vniuersa hæc supernaturalia dona sunt supernaturalis & diuini ordinis: ex ipsa supernaturali Dei vita & natura deriuata: Ita que propheta, cuius intellectus lumine prophetico eleuatur, vere dicitur euectus ad diuinæ naturæ participiū, & consortiū: eo quod formaliter in se habet propheticum lumen, quod participatū est ab ipso diuini intellectus lumine. Et similiter quicumque vere fidelis, etsi propter mortalem culpā alienatus existat à Dei gratia, vere dicitur particeps & cōfors diuinæ naturæ ratione luminis fidei, quod est donum participatum & expressum a diuino lumine. Ex quo inferunt primo, quod differentia specifica gratiæ, nō est facere nos formaliter cōsortes diuinæ naturæ, nā hæc ratio generica est, & communis omnibus supernaturalis ordinis habitibus & donis, sed propria & specifica differentia gratiæ cōsistit in hoc, quod faciat formaliter in nobis consortiū amicabile cū Deo. Quod sane consortiū nō solum denotat similitudinem ad Deū, etiā in his quæ sunt Deo & diuinæ naturæ maxime propria, nā hanc similitudinē præstant etiā reliqua supernaturalia dona; sed denotat præterea cōmunicationem amicabilem & familiarem supernaturaliū bonorū inter Deum autorem gratiæ, & hominē Deo gratū. Inferunt secundo, quod gratia non est formalis participatio naturæ diuinæ, quia participatio hæc formalis fit per reliqua supernaturalia dona, quibus proxime disponitur anima ad operationes supernaturalis ordinis, quibus anima formaliter assimilatur Deo. Et insinuant autores huius doctrinæ, quæ si rigurose loquamur, hæc assimilatio nō fit formaliter per aliquem habitū, sed supernaturalibus ipsis operationibus: est autē gratia radicalis participatio naturæ diuinæ, quatenus in ipsa tāquam in radice præhabetur reliqua supernaturalia dona, & habitualia, & actualia.

Hæc tamen doctrina cū vtroque eius cōsectario mihi nō placet, Et primo quod is qui est extra Dei gratiā, & amicitiam constitutus, fit simpliciter ad diuinæ naturæ participiū, & consortiū admissus per lumen fidei, aut lumen prophetiū &c. mihi nō satisfit vero simile: cū S. Paul. dudū citatus pro nihilo reputet illum, qui extra Dei charitatem existit. Nam qui simpliciter est admissus ad consortium naturæ diuinæ aliquid est, imo & magnū quid est, cum sit simpliciter eleuatus ad consortiū summæ bonitatis, & summæ perfectionis; Natura enim diuina summa bonitas est, & summa perfectio. Deinde ratione à priori id ipsum confuto. Tunc anima & non alias, eleuatur simpliciter ad consortium naturæ diuinæ, cum ei intrinsece com-

muni-

municatur formalis participatio omnium perfectionum quibus essentialiter constat ipsa Dei natura: nam quod anima fit simpliciter cōfors diuinæ naturæ, non est habere participatam in se vnā, aut alteram ipsius diuinæ naturæ perfectionem, sed habere totā ipsam Dei naturā formali expressione cōmunicatam. Etenim qui vnā aut alteram tantū diuinæ naturæ perfectionē participat, ex parte tantū, & quasi partialiter in cōsortiū ipsius diuinitatis admittitur: atque adeo non simpliciter, sed secundū quid particeps eius est & cōfors, sed hanc totalē naturæ participationē sola gratia tribuit, nā reliquæ ordinis supernaturalis dona nō sūt participia totius diuinitatis, sed quarundā singulariū eius perfectionū V. c. lumen fidei aut prophetiū, imo & lumen gloriæ participatio est & expressio non totius diuinitatis, sed luminis diuini intellectus. Similiter charitas nō est expressio & participatio totius Dei, sed solius infiniti amoris voluntatis diuinæ: ergo sola gratia est quæ simpliciter nos reddit diuinæ naturæ cōsortes. Et ostendo præterea non inefficaci ratione quod gratia, & sola gratia sit totalis cōmunicatio naturæ diuinæ, & qua formaliter participamus ipsā Dei naturā, secundū id quod in ea excellentius est, & diuinius, & in quo potissimū cōsistit ipsa Dei essentia & quidditas. Per gratiā efficiuntur formaliter Dei filij, neque vllū aliud donū naturale sufficit ad cōstituendam in nobis diuinam filiationē: At quod homo efficiatur Dei filius, cōsistit formaliter & essentialiter in hoc, quod diuinam naturā in ratione talis naturæ intrinsece participat, & nō satisfuerit participatio cuiuspiā singularis perfectionis eiusdem naturæ diuinæ. Filiatio enim hæc adoptiua Dei dicitur per similitudinē, & proportionē ad filiationem naturalem, iuxta illud Paul. Rom. 8. Quos præsciuit & prædestinauit cōformes fieri imaginis filij eius: atque adeo sicut filiatio naturalis postulat perfectissimam, & infinitam cōmunicationem totius naturæ diuinæ per substantialē generationem habitam, ita adoptiua filiatio diuina necessario exigit participatam cōmunicationē totius naturæ diuinæ, supernaturali quadā accidentaria tamen & imperfecta generatione factam: de qua loquebatur Iacobus ca. 1. cum diceret, voluntarie genuit nos verbo veritatis. Ergo sola gratia est qua simpliciter admittimur in diuinæ naturæ consortium. Et inde sumitur manifesta impugnatio prædictæ sententiæ, qua parte docet quod per lumen fidei, aut lumen prophetiū absque charitate & gratia, simpliciter fit homo particeps, & cōfors diuinæ naturæ. Nam qui ita docet, consequenter tenetur admittere, quod absque gratia & charitate, per lumen fidei, aut prophetiæ efficitur homo verus Dei filius adoptiuus. Qui enim naturam Dei simpliciter participat, Dei filius est adoptiuus, & per participationem. Ergo &c.

Primum

Primum confectarium, quod Auctores impugnatæ sententiæ ex ipsa inferunt, ex his quæ modo dicebamus, manifestæ falsitatis conuincitur. Constat enim ex dictis essentialē, & vltimam differentiam gratiæ in eo sitam esse, quod præstat nobis formaliter intrinsecū diuinæ naturæ participium, & cōfortium. Vnde impertinenter additur ad explicandū specificam gratiæ differentiā, Quod efficit amicabile consortium inter nos & Deum. Nō negauerim quod diuinæ naturæ consortium, quod nobis tribuit gratia sit amicabile, id est, vinculum supernaturalis amicitia; inter hominē & Deum, intra animam constituens. Verum hoc amicabile consortium non in alio consistit, quam in eo quod per gratiam efficitur homo particeps naturæ diuinæ, secundum propriam ipsius naturæ rationem. Quæ participatio vere & proprie dicitur amicabile consortium: quia est ipsa supernaturalium bonorum communicatio, & constituit animam in tali statu in quo dum perseuerauerit, odio a Deo minime potest haberi, imo necessario necessitate suppositionis debet diligi, vt aliàs à nobis aduersus quosdam recentiores Theologos efficacissimis rationibus comprobatur.

Secundum confectarium quod ex prædicta sententiā inferebatur, nimirum, quod gratianō est formalis, sed radicalis tantum participatio diuinæ naturæ, falsum etiā reputo, naturæ & dignitati gratiæ satis aduersum. Fateor quidē gratiā nō esse formaliter fidē, spē, charitatem, aut quoduis aliud supernaturale donum, quo anima proxime disponitur ad supernaturales operationes, sed radicaliter tantum gratia hæc dona præhabet, ad eum modū quo substantialis essentia radix est suarum omnium naturalium proprietatum & potentiarū: sed est nihilominus gratia formalis expressio, & participatio diuinæ naturæ, vt illā appellat S. Thom. 12. q. 110. ar. 2. ad secundum. Quoniam est formalis participatio Dei, quatenus est ipsum esse, & ipsū intellectuale viuere. Itaque sicut essentia hominis, vt naturæ ordine suis potentijs intellectu, scilicet, & voluntate præintellecta, & prout est earundē radix, formaliter est rationalis, quamquā ita cōsiderata neque actu ratiocinetur, neque sit in proxima dispositione, & potentia ad ratiocinandū cōstituta: ita gratia prout radicaliter præhabet cætera supernaturalia dona, & actualia eorum officia, formaliter est cōfenda supernaturalis, & excellens diuinæ naturæ participatio. Sed obijcit nobis scolasticæ Theologiæ peritus. Diuina essentia seu natura non in aliqua habituali, aut quasi habituali forma, quæ sit vel proximum vel radicale diuinarum operationū principiū, essentialiter consistit, sed in actuali operatione naturæ intellectuæ propria. Non enim in ipsa Dei natura potētiatatis quidpiā, sed summa est cōstituenda actualitas: & idcirco Dei natura nō intellectuua est, sed
intelli-

intelligens: imo est ipsum intelligere, sicut, & ipsum viuere, & ipsum esse. Ergo supernaturalis forma quæ radicaliter tantum, & quali per modum habitualis principij supernaturalis ordinis actiones intellectuali naturæ proprias præhabet, nequit appellari formalis diuinæ naturæ participatio, & expressio, sed radicalis duntaxat: atque a deo solis intellectualibus diuini ordinis actionibus competit, quod sint formales diuinæ naturæ participationes, & quod per eas efficiamur formaliter diuinæ naturæ consortes. Confirmatur ex illo Ioan. 1. can. c. 13. Nunc filij Dei sumus, sed non apparuit quid erimus, cum autem apparuerit, scimus quia similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. In quibus verbis ponderandum est, quod similitudinem formalem ad Deum, in actione videndi Deum facialiter & intuitiue positam esse S. Ioan. dicit, & non in ea forma qua in hoc statu filij Dei constituimur. Ergo, &c. Respondetur argumento facto. Et primū dico quod sine dubio essentia Dei ob summam sui eminentiam, & augustissimam dignitatem nequit in alia forma creata siue substantiali, siue accidentali quantumlibet supernaturalis sit, & diuini ordinis, secundum eum modum exprimi, & participari, quo subsistit in semetipsa. Etenim essentia Dei, ita est actualis, quod habet simul esse per modum formæ permanentis, & in qua intellectus valet plures distinguere perfectiones quarum vna sit alterius ratio. Imo & vnam omnium supremam actualitatem, & perfectionem cognoscere, nimirum, ipsum Esse, quæ non radicaliter, sed per formalem inclusionē & quasi eleuationem, reliquas Dei perfectiones, & actualitates complectatur. Hic autē modus in nulla creata forma explicabilis est: quia nulla intelligi valet creata, & participata forma, cui sit formaliter, & essentialiter intrinseca actualis operatio, sicut neque actualis existentia alicui creaturæ esse potest essentialis. Similiter nulli operationi cōpetit formalis inclusio omnium perfectionum diuinarum secundū participationem formalem ipsarum: neque, quod habeat esse per modum formæ quasi habitualiter informantis ipsam iusti animam. V. c. facialis Dei visio non habet rationem huiusmodi formæ, & ita est formaliter Dei visio, quod nō est formaliter actus amoris diuini, aut quæuis alia supernaturalis perfectio, & proportionabiliter dicendum est de actuali diuinæ charitatis amore. Quocirca nulla esse potest creata entitas siue actualis, siue habitualis, quæ ipsam dei essentiam participet, & exprimat iuxta modum quem habet in semetipsa. Secundo dico, quod in habitu gratiæ, & si non reperiatur formaliter participata illa actualitas, quæ essentialiter competit naturæ diuinæ, simpliciter tamen appellari debet formalis eius participatio. Quia per modum formæ est quædam totalis eius expressio, & participatio, radicaliter præhabens omnes dei perfectiones, secundum

dum participationem, quæ & in reliquis infusis habitibus, & in uer-
 sis supernaturalibus actionibus explicantur. Ad eum modum quo crea-
 ta substantialis essentia radix est suarum omnium potentialium, &
 operationum. Et ob id gratia non immerito diuina natura secundum
 formalem participationem vocatur, iuxta modum quo possibile est
 ipsam dei naturam in aliqua creata forma & entitate comunica-
 ri. Præsertim cum nulla alia supernaturalis entitas siue actualis, siue
 habitualis possit produci in anima, quæ per modum simplicis formæ
 ipsi animæ tribuat participium omnium diuinarum perfectionum :
 ac proinde nulla alia entitas supernaturalis dici queat simpliciter
 participatio, & expressio naturæ diuinæ, sed talis vel talis perfectio-
 nis, ex innumeris quæ in ipsa dei essentia formaliter reperiuntur.
 Ad formam igitur argumenti dato antecedenti neganda est eius con-
 sequentia. Et ratio, ob quam consequentia, quæ tam apparet euidens,
 est neganda, ex dictis colligitur. Et in summa hæc est, quod infinita dei
 & actualissima essentia sicut non potest per aliquam substantialem
 formam animæ communicari, ut alias probauimus, cum sit ipsa sum-
 me substantialis: ita neque est producibilis aliqua accidentalis super-
 naturalis ordinis forma, quæ ipsam participet secundum illum actua-
 litatis modum, quo ipsa in se habet esse: sed necessum est, ut natura di-
 uina participetur ad eum modum, quo perfectiones creaturarum con-
 tinentur in suis specificis, & essentialibus formis cum potentialitatis
 admixtione. Et hoc nulli debet esse mirum. Nam cum iuxta uulgatum
 philosophorum proloquium, omne quod recipitur ad modum reci-
 pientis recipi debeat, necessum fuit ut in finita & summe actualis dei
 natura participaretur in forma & qualitate creata, iuxta modum crea-
 turæ proportionatum, qui potentialitatis admixtionem postulat. Alia
 præterea ratione ostendi potest, quod nulla actio supernaturalis sit
 simpliciter formalis diuinæ naturæ participatio: quia, uidelicet, ex-
 pressio & formalis naturæ diuinæ participatio debet esse a solo deo
 effecta & impressa animæ. Actio uero quæcunque supernaturalis eli-
 citiue ab anima fit. Ergo, &c.

Ad confirmationem respondeo, manifestum esse ex illo Ioan. te-
 stimonio, quod dum sumus in hoc uitæ statu participamus formaliter
 & simpliciter dei naturam (quod per aliam formam, quam per
 gratiam esse nequit) cum S. Io. fateatur, quod nunc, id est, in hoc statu
 sumus filij dei. Similitudo uero illa ad deum, quæ nouiter accipiemus
 in futuræ uitæ statu per beatam & facialem dei uisionem, erit quidem
 consummatio, & ad implementum valde proportionatum participa-
 tioni formali naturæ diuinæ, quam nobis gratia confert: sed non ne-
 cessarium, ut absolute dicamur formaliter deo similes. Apparebit au-
 tē tunc, quod sumus deo similes, ad eum modum quo essentia ratio-
 nalis

nalis naturæ apparet in actuali ratiocinio, & discursu humani intelle-
 ctus, & sicut natura arboris apparet in eius fructu. Et iuxta hunc sen-
 sum posset commode explicari testimonium ex S. Petro desumptum,
 quo uidetur tribuere uniuersis supernaturalibus donis, quod nos effi-
 ciant diuinæ naturæ consortes. Potest enim dici, quod sola gratia
 quasi substantialiter præstat naturæ diuinæ consortium, reliqua autē
 supernaturalia dona id præstant, uel inchoatiue & dispositiue, ut de fi-
 de & spe dicere tenemur, uel consummatiue, & completiue, ut dicē-
 dum est de charitate, de Spiritu sancti donis, & de lumine gloriæ: &
 multo magis hoc adstruere debemus de proprijs supernaturalium ho-
 rum habituum operationibus. Aliam explicationem adhibuimus
 paulo superius prædicto S. Petr. testimonio, iuxta quam de solo gra-
 tiæ habitu est intelligendum. Quæ explicatio, & si certa non sit, pro-
 babili ratione non caret.

Sed ut tractationem istam, quam alio in loco locupletiori fortassis
 doctrina exornabimus, breuiter absoluamus, obseruandum est. Quod
 cum statuimus gratiam formalem esse participationem naturæ diui-
 næ prout est ipsum esse ac totalis essendi plenitudo, minime assue-
 rare intendimus, quod gratia est ipsum esse imparticipatum, aut tota ip-
 sa entitatis plenitudo, hæc enim perfectio tanta soli diuinæ naturæ,
 nulliq. creata formæ potest competere: sed tantum asserimus gratiā
 quandam esse diuini ordinis qualitatem, quæ immediatā habet pro-
 portionem cum ipsa Dei natura, tamquam, cum proprio suæ emana-
 tionis principio, in ipsa q. proinde supernaturali, & fere indicibili mo-
 do ipsa dignitatis perfectio secundum omnem illam rationem expri-
 mitur, secundum quam diuinitas participabilis est in creatura intelle-
 ctuali. Quæ cum in eodem gradu entitatis reponatur in quo est ipsa in-
 tellectualis Dei essentia, apta nata est participare summam diuinæ na-
 turæ perfectionem, eo modo quo substantialis naturæ perfectio par-
 ticipari potest & exprimi in accidentaria qualitate, quæ fit ueluti ad-
 æquata eius proprietas, sicut in luce corporea accidentaria expressio-
 ne participatur tota vis, & efficacia, quæ substantialiter residet in es-
 sentiali forma solis. Hoc lucis exemplum, & si non sit inepte aduclū,
 multo tamen esset nostro intento accommodatius, si animo fingere-
 mus, duplicem esse lucem, alteram substantialem, quæ esset ipsa met
 essentialis solis forma, & alteram accidentariam qualitatem ab ipsa
 substantiali solis luce in diaphano corpore productam. Nam tunc
 uere diceretur, quod tota latitudo lucis ipsi duntaxat soli connatura-
 lis esset, in summo quidē gradu constituta substantialis esset eius for-
 ma, in gradu uero quocunq. præter summum, accidentaria esset qua-
 litas ex sola impressione ipsius solis, cuius perfectionem & uirtutem
 referret, in diaphano corpore producta. Nam iuxta hunc modum

Theologatur Caiet. 1. p. q. 12. & 5. de lumine gloria, quod in summo gradu est essentialis Deo, imo est ipsa Dei essentia: In gradu vero quo cumq. extra summum, est immediata quaedam proprietas ipsius diuini essentialis luminis. Quod non obscure insinuant illa verba Regij Vatis, In lumine tuo videbimus lumen, id est, in lumine à te participato, quod ob id tuum est, quia sola impressione infiniti tui luminis haberi potest, videbimus ipsum substantiale, & infinitum lumen. Et iuxta hunc eundem modum proportionabiliter nos Theologari debemus de gratia, videlicet, quod diuinum esse infinitum, & imparticipatum substantiale est & quidditatiua Dei perfectio: Gratia vero qualitas est eiusdem ordinis cum ipso diuino esse, soli Deo connaturalis, in qua immediata quadam expressione ipsum substantiale infinitum esse accidentaliter participatur, & exprimitur.

Ex dictis omnibus sequitur gratiam non ex acceptance Dei extrinsecam, sed ex ratione sui propria, & quid dicitur constituitur hominem Dei filium, obiectum congruum, & proportionatum amabili dilectioni Dei, formaliterq. iustificare animam tamquam formalem inhærentem iustitiam, omnemq. mortalis peccati inordinationem ab anima excludere, ita vt contradictionem inuoluat, mortale peccatum simul cum gratia in anima persistere. Hoc corollarium multa inuoluit quæ alias erunt diffuse pertractanda, & efficacissimis comprobanda rationibus. Nunc autem eorum veritatem ex superius dictis breui, sed efficaci deductione in hunc modum colligimus. Gratia essentialiter, & sua natura, absq. vlla extrinseca Dei acceptance, seu imputatione formalis est diuinæ naturæ participatio, & expressio: at qui participat naturam Dei per impressionem ab ipso Deo factam, vere filius Dei est per participationem & adoptionem, dignusq. est proinde, vt in paternum Dei amorem admittatur. Atq. adeo gratia omnem peccati mortalis deformitatem ab anima pellit, quæ hominem Diaboli filium, & a diuino amore alienum, & extorrem efficit. Et ob id Ioan. 1. ca. c. 4. dixit quod qui manet in Deo non peccat, quia semen Dei manet in illo. Quo loco habitualem gratiam semen Dei vocat, quatenus sua virtute seminaria quadam, & radicali ratione completitur totum id, quod ad supernaturalem spirituales vitæ ordinem spectat. Neq. huic veritati S. August. refragatur, nam lib. 2. de sermone domini in Monte. c. 27. eleganter docet, quod non minus gratiæ repugnat deficere, & peccare, quam siccitati humectare, & calori frige facere. Et hæc dixisse sufficiant de natura, & dignitate habitualis gratiæ in communi considerata. Et deinceps in speciali de Christi gratia tractabimus.

Quæstio

QUESTIO PRIMA.

Quæ prima igitur controuersia, ex retro ad disputandum propositis, examinare conabimur. Num in Christi anima habitualis reperiatur gratia, & qua certitudine illud sit asseuerandum. Et principio quidē in sententiæ negatiuæ patrociniū, sequentiā induco argumēta.

Primum argumentum. Si in Christi anima ponitur habitualis gratia, maxime vt ipsa sit Deo gratissima, & charissima, sed hoc habet in summo gradu, ex vi solius gratiæ vnionis. Ergo impertinens est Christo habitualis gratia. Probatur min. Christus charus est, & gratissimus Patri, eo quod est naturalis eius filius, quod ostendunt clare illa Patris verba, quæ habentur Matth. hic est filius meus dilectus: Ergo non ex habituali, sed ex vnionis gratia, competit Christo esse charissimum Patri, eiq. gratissimum.

Confirmatur primo. Christus per gratiam vnionis habet saltē eminenter totam illam gratitudinem, & sanctitatem, quam illi posset habitualis gratia tribuere. Ergo superuacaneæ & otiose ponimus in Christo habitualem gratiam. Probo antecedens. Christus per gratiam vnionis est simpliciter infinite gratus Deo, & infinite sanctus. At extra infinitum, Aristot. 3. Phys. docente, nihil est accipere, id est, intra ipsum infinitum continetur totū illius generis, in quo est simpliciter infinitum. Ergo omnis gratitudo, & sanctitas quæ per habitualement gratiam potest conferri, intra gratitudinem & sanctitatem, quam Christus habet ex gratia vnionis eminentissime præhabetur: alias enim hæc gratitudo, & sanctitas non essent simpliciter infinite in suis rationibus, puta, gratitudinis, & sanctitatis.

Confirmatur secundo. Ita natura cōparatū est, vt subiectū, quod præhabet aliquā perfectionē eminenter, nō sit capax eiusdē perfectionis inesse formali habitæ V. C. sol qui eminenter est calidus incapax est formalis caloris, & homo cuius essentialis forma, videlicet, rationalis anima eminenter cōtinet gradū sensitiuū, nō est capax alterius animæ, quæ formaliter ei præstet sensitiuū gradū. Sed gratia vnionis eminentissime sine cōtinet, & gratiā habitualement, & omnē formalem eius effectū. Ergo Christus, qui gratus est Deo ex vi gratiæ vnionis, nō est habitualis gratiæ capax, vel saltim sine magno miraculo non potuit illā suscipere. At miracula nō sunt admittēda absq. rationabili, imo & vrgētissima causa, quæ hic assignari minime poterit, cū vt ostēdimus totus effectus habitualis gratiæ summa cum eminentia, & perfectione tribuatur animæ Christi per vnionis gratiam. Ergo &c.

Secundum argumentū. Effectus formalis primarius gratiæ nequit esse in Christi anima: Ergo neq. ipsa habitualis gratia. Cōsequutionis vis cunctis est sapientibus manifesta: Est namq. impossibile, vt for-

D 2 ma ali-

ma aliqua sit in eo subiecto, cui formalem suum primarium effectum non tribuit. Et subiectum quod est incapax huiusmodi formalis effectus alicuius formæ, est etiam incapax ipsiusmet formæ. V. C. subiectum, quod non potest esse album, nequit albedinem in se suscipere. Antecedens vero probatur Formalis effectus gratiæ primarius esse diuinum participatum, vt ex superius dictis relinquitur manifestum, sed Christi animæ repugnat diuinum esse participatum, cum habeat sibi vnitam totam ipsius diuinitatis plenitudinem. Iuxta illud Paul.

Colof. 2. In quo, nimirum, Christo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & illud 2. Cor. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Ergo &c.

Confirmatur primo. Cui competit aliquod esse, quod est tale per essentiam repugnat simul habere illudmet esse per participationem. Nam habere aliquid totaliter, & perfectè, & simul partialiter, & imperfectè, manifesta est repugnantia. Sed anima Christi habet esse verbi, quod est esse diuinum per essentiam: Nequit ergo simul habere gratiam, quæ est formalis quædam participatio diuini esse.

Confirmatur secundo. Sequitur ex sententia contraria, quod Christus vere dicitur Deus per participationem, sicut quilibet iustus per gratiam dicitur, & est Deus participatiuè, iuxta id, quod asserit Christus Ioan. Si eos dixit Deos ad quos sermo Dei factus est &c. Consequens autem est absurdissimum. Nam Christus, qui secundum fidem Deus est per essentiam, quo pacto simul esse potest, & dici Deus per participationem? Ergo &c.

Tertium argumentum. Gratia participata quædam est Dei similitudo, & ad hoc confertur homini, vt ipsum constituat Deo similem participata similitudine, sed Christus seipso & ex vi hypostaticæ vnionis est perfectissime Patri similis, Paul. ad Hebr. testante. Qui cum sit, inquit, splendor Patris & figura substantiæ eius &c. vbi loquebatur sine dubio, vt ex ipso contextu liquet, de filio Dei in humana natura subsistente, sicut illum significat hæc vox Christus. Ergo nulla est in Christo ponenda habitualis gratia.

Quartum argumentum. Si in Christo est habitualis gratia, sequitur ipsum vere esse Dei filium adoptiuum, consequens nulla ratione est admittendū, etiam si specificatiue dicamus, quod Christus in quantum homo, est adoptiuus Dei filius: vt probat S. Tho. 3. p. q. 23. art. vlt. & videtur esse definitū in quodā Concil. Francfordiensi. Ergo in Christo minime reperitur habitualis Gratia. Sequella probatur, filiatio adoptiua est effectus formalis gratiæ, vel primarius, vt multis placet, vel, vt alijs videtur, secundarius: Sed effectus formalis primarius inseparabilis est omnino à sua forma in subiecto suscepta: Secundarius vero effectus formalis etiā est inseparabilis à forma, nisi per magnū miraculū

abso-

absoluta Dei potentia patratū. At in Christi gratia non est ponendū miraculum, quod præter ipsius gratiæ ordinē cotingat, absque magno fundamēto. Ergo qui dixerit in Christo reperiri gratiam habitualem, consequenter fateri tenetur, quod reperitur in ipso hic effectus formalis gratiæ, puta, filiatio adoptiua.

Confirmatur. Infusio gratiæ sua propria ratione est quædam participata spiritualis, & quasi adoptiua generatio, iuxta illud Iacobi c. pri. Voluntarie genuit nos &c. Vbi voluntaria generatio vocatur ipsa infusio gratiæ, speciali Dei amore in nobis facta, sed generatio adoptiua filium adoptiuum tanquam, proprium terminum respicit, & ad ipsū destinatur. Ergo si in Christo fuit gratia habitualis infusio, censendus est filius Dei adoptiuus, saltem cum illa specificatione, In quantum homo.

Oppositam tamen sententiam, & Theologi scholastici in 3. d. 13. & Patres sanctissimi varijs, in locis postea referendis constanter asseruerant.

In huius controuersia resolutionem parum sibi ipsis dissentiunt Theologorum placita. Nam in sententiam affirmantē omnes, & manibus, & pedibus eunt, in modo tamen quo illam docent non nihil est diuersitatis. Quidam enim quorum opinionem retulit Palud. in 3. d. 13. q. 2. censent, habitualem gratiam non esse Christo necessariā, sed quod sufficiebat illi vnionis gratia. Et certe si qui sunt Theologi qui habitualem gratiam Christi animæ denegauerint, sunt huius sententiæ auctores qui tamen fuerint ignoramus, nam eorum sententiam in nominatis auctoribus retulit Paludanus. N. nonnulli autem e quorum numero fuit Alex. alens. 3. q. 7. membr. 2. art. 1. Existimant hanc gratiam fuisse simpliciter necessariā Christo, & videtur sentire Alens. quod per absolutā Dei potentiam non potuit verbum assumere naturam humanam non exornatam habituali gratia. Dicit enim non esse possibile, quod per donum naturæ eleueretur, & disponatur humanitas ad diuinam vnionē, & ideo necessaria fuit gratia &c. in eandē sententiā propedit Henricus, quodl. 13. q. 5. & q. 6. Inter nouiores Theologos non constat qua certitudine tenenda sit hæc veritas. Videlicet, Christum habere gratiam eius animam eleuantem, & perficientē. Vnde hæc omnia breuiter erunt à nobis exponenda in huius primæ controuersia resolutione. Si prius tamen supponamus, in præsentia non definiri, An hæc habitualis Christi gratia sit verus habitus, aut vera qualitas realiter à charitate, & à cæteris infusis habitibus differens. Quam distinctionem scorus in 2. d. 27. & cum illo multi eius discipuli negauerunt. Sed eam tamen S. Thom. in 12. q. 110. art. 3. multo probabilius adstruxit, affirmans gratiam comparatione ad virtutes infusas eum locum habere in supernaturali, & cœlesti animæ vita, quem in esse

in esse naturali habet essentia comparatione potētiarum naturalium. Ita quod ex ipsa gratia tanquam ex formali radice oriuntur in anima, charitas, & reliquæ virtutes infusæ quæ sunt proxima principia operationum supernaturalium, quæ spirituali vitæ proportionantur. sicut ex naturali essentia ipsius rationalis animæ oriuntur naturales potētia, Intellectus, & voluntas, quæ sunt proxima principia operationum naturalium rationalis naturæ. Ex quo infert S. Thom. art. 4. sequenti. Gratiam non esse, in aliqua potētia animæ, vt in proximo susceptiuo, sed immediate pertinere ad ipsam rationalis animæ essentiam. Ex quo vterius colligit, gratiam nō esse operatricem virtutem, aut habitum, & quod formaliter dat non operari, sed esse supernaturale, efficitque nos diuinæ naturæ consortes, Hæc S. Thom. sententia, quam grauiissimi Theologi amplectuntur, non est inter fidei veritates sed inter probabilia tantum Theologorum placita recensenda. Verū est sine dubio valde probabilis, & longe probabilior opposita, quod suo loco probabitur, Et nunc claritatis causa est supponendum, & cōsentaneæ ad ipsam totus noster loquendi modus in huius controuersia resolutione versabitur, qui facile tamen poterit accommodari ad Scoti sententiam. Nam siue Scoti, siue S. Thom. opinationem sequamur, fateri tenebimur, in anima Christi reperiri habitualement gratiam. His ita præhabitis, sit prima conclusio.

1^a cor. Per absolutam Dei potētiam fieri potuit, vt in Christi humanitate nulla esset habitualis gratia quæ vnionis gratiam, vel præcederet vel sequeretur, sed potuit verbum, & inferi, & in factō esse humanitatem in puris naturalibus hypostatica vnione sibi copulare. Hæc conclusio ab vniuersis fere Theologis est recepta, & crederim, q̄ Alex. Alens. non de potētia Dei absoluta, sed de ordinaria tantum sermonem fecerit in verbis dudum ex ipso relatis. Non enim dicit, non esse possibile, quod verbum sibi vniret humanitatem in puris naturalibus cōstitutam, sed quod non est possibile creature rationali, vt per donū conditionis naturæ, id est, ordinis naturalis, eleuetur, & disponatur ad talem vnionem. Et hoc secundū est verissimum, etiam si de potētia Dei absoluta intelligatur. Nam potest quidem Deus sua infinita potētia vnire sibi naturā omni supernaturali ornamento destitutā. Nulla autē potētia factibile est, quod ipsa perfectio naturalis disponat, & eleuet ipsam naturā ad hypostaticā vnionem quia cum sit ordinis longe inferioris, & improportionati rā excellenti vnioni, nō potest induere rationē dispositionis constituentis proportionem inter humanitatem, & diuinū verbum vt terminum Hypostaticę vnionis. Eadē potest explicatione gaudere, quod Henricus Ganidauenſis dicebat Gratiam, videlicet, consummatam per gloriam, necessariam esse dispositionem ad vnionem hypostaticam.

Sed

Sed iam breuiter probatur, seu potius explicatur conclusio. Nulla est intrinseca dependentia hypostaticæ vnionis à gratia habituali. Ergo nulla est ratio efficax, ob quam humanitas gratiæ expers non potuerit assumi a verbo. Probatur antecedens. In sequenti controuersia ostendemus, quod gratia non habuit rationem præcedentis dispositionis in vnione hypostatica, sed Vnio verbi ad humanitatem non aliter potuit pendere à gratia, nisi vt à dispositione eleuante naturam. Ergo verum est antecedens, atque adeo conclusio.

Confirmatur. Esto gratia fuerit, vt quibusdam placet, dispositio nature ordine ex parte humanitatis vnionem antecedens, nulla tamen ratione efficaci demonstratur, quod implicet contradictionem Humanitatem assumi a verbo non dispositā per gratiam, quia ipsa in semetipsa habet, & naturalem capacitatem, & obedientialem potētiam ad hanc Hypostaticam vnionem, &c. Ergo fateri tenemur potuisse verbū humanitatem in puris naturalibus assumere, &c.

Secunda conclusio.

Natura humana peccato siue mortali, siue veniali infecta nō potuit assumi a diuino verbo. Hanc conclusionem si de absoluta Dei potētia procedat, vt procedit reuera, non admittent Scotus in 3. dist. 12. q. 1. & Durand. ead. dist. q. 2. Gabriel, & Adam ibidem Marsil. in 3. q. 9. art. 3. & alij nonnulli qui putant verbum non solum naturam peccato infectam potuisse assumere secundum absolutam Dei potētiam, verum etiam in natura assumpta mortaliter delinquere, & si de facto nullum admiserit peccatum, specialissima Dei prouidentia interueniente. Cæterum S. Thom. qui 3. part. q. 15. art. 1. & 2. negat vlla potētia fieri posse quod Christus, vt homo venialiter, aut mortaliter peccet, & qui peccati fomitem ab ipsa Christi humanitate omnino extirpauit ibidem, libentissime nostram hanc assertionem admitteret. Quam communiter omnes eius discipuli vt certam, & indubitatam concedunt. Quam, & nonnulli ex Patribus non obscure insinuarunt. Et quoniam ad eius veritatem statuendam, plurimum refert sententiā aliam quæ docet Christum in humana natura nulla vnquam potuisse ratione peccare, solidis fundamentis stabilire, Idcirco ab huius sententię corroboratione nostræ secundæ conclusionis probationem inchoabimus.

Igitur quod Christus peccare non potuerit, etiam si ab eius humanitate omne supernaturale donū creatū siue actuale, siue habituale cogitatione separemus, docent multi scholastici cum magistro in 3. dist. 12. S. Bonauentura Gregorius Armi. Alixand. alex. loco. cita quam potuisse. & q. 11. & 12. memb. 2. Hugo de S. Victore. lib. 2. de sacramentis. 1. part. cap. 7. Henricus. Loc. cita. Capreolus, & alij plures illi præsertim qui sanct. Thom. placitis libenter consentiunt, Et quidem

quidem Capreolus hanc sententiam adeo veram esse putavit ut eius oppositā erroneā esse indubitāter asseruerit, quę tamē censura nimīū fortassis est rigida, quoniā de factō, & de potentia ordinaria, & nō de absoluta Dei potētia loquūtur sacrę scripturę testimonia, & sacrōrū Conciliorū decreta, in quibus omne peccatū a Christi humanitate repellitur, de quibus nōnulla afferemus inferius circa solutionē ad primū in prima conclusione cuiusdē dubij, quę ibidē disputabitur. Vidēda est enim illa conclusio cum suis probationibus ad pleniorē huius rei intelligentiam. Sed quamvis sententia scoti, durandi, & aliorū Theologorum qui secundum Dei potentiam absolutam non formidant in Christi humanitate quodlibet peccatum etiam actuale, & mortale admittere, non debeat errorea censerī, non tamen videtur bene sonans quin pias offendit aures, nec vero admodum grata est modo loquendi Conciliorum & sanctorum Patrum, qui Christi animam deificatā esse dicunt & impeccabilem. Ita enim definit sexta generalis synodus actione 17. vbi refert & probat Gregorij Nazianzeni doctrinam in oratione 36. num. 56. quatenus docet humanam Christi voluntatem ita fuisse per vnionem ad verbum deificatam vt non possit diuinę repugnari Eandem sententiā insinuat S. hęc synodus actio. 8. vbi refert Athanas. cōtra Apolinarē, & habetur lib. de incarnat. post mediū dicentem, quod voluntas Christi per vnionem ad verbum facta est impeccabilis, & sermone secundo contra Arianos dicit esse Immutabilem ad malum. Legatur Anathematismus 10. Concil. Ephes. p. & ibi Cyrill. Verba Cōcilij postea referam Basil. epist. 65. dicit Christū abieciisse omnes prauas affectiones tanquam diuinę Maiestati indignas Hilarius 6. de Trinitate dicit Christū fuisse incapax peccati lib. 10. de Trinitate. post multa tandem dicit, quod tam repugnat Christo peccare quam non esse Christum Cyprianus sermone de Ieiunio & tentatione dicit Christum caruisse omni sensu, & consensu peccati Origenes lib. 2. Periarcon. c. 6. explicat impeccabilitatē animę Christi ex coniunctione ad verbum exemplo sumpto ex ferro ignito, quod secundum se capax est frigoris At dum intra fornacem perseverat, incapax frigoris dici potest. Tertulianus lib. de carne Christi Ita dicit Si nostram uerbum induit carnis peccatrix fuit caro Christi. Et respondet ipse nostram suam faciens, non peccatricem. Id est, peccatricem, effecit. August. lib. de correct. & gratia c. 11. sic ait Nec enim metuendum erat, ne isto ineffabili modo in unitatem personę a verbo Deo. natura humana suscepta per liberum voluntatis peccaret arbitrium, cum susceptio ipsa talis esset, vt natura hominis a Deo ita suscepta nullum in se motum malę voluntatis admitteret. Ecce quem admodum August. impossibilitatem peccandi in anima Christi ad solam vnionem hypostaticam. reducit. Et illa uerba Nec enim metuendum

dum erat &c. ostendunt August. loqui secundum omnem potentiam. Similia uerba habet August. lib. de prædestina. sanct. c. 15. & lib. 1. cōtra duas epistolas Pelagia. cap. 18. dicit de Christo, quod nō ob aliud factus est inter Deum & homines mediator, nisi quia solus ex hominibus non potuit esse peccator. Legendi sunt pro eadem ueritate S. Ambros. lib. de mysterio incarnationis c. 7. Hieron. 2. dialog. contra Pelagianos, Hyreneus lib. 3. c. 5. Damasc. lib. 2. de fide. c. 12. & lib. 3. c. 19. & 20. & S. Anselmus lib. 2. cur Deus homo. c. 10. inquit ibi quod Christus impeccabilis semper fuit, quia Deus homo. In assignanda autem huius ueritatis ratione plusculum est difficultatis.

Quatuor autem possunt, & non parum efficaces assignari rationes, propter quas Christo, etiam vt homini, omne peccatum repugnat. Prima. Actiones sunt suppositorum, Ergo actio peccati, si admitteretur in natura humana Christi, necessario esset uerbo diuino tribuenda tanquam supposito operanti, & elicenti ipsam operationem: atque adeo concedendum esset diuinum uerbum peccare. Quę est magna absurditas. Hęc ratio nō placet Michaeli Palatio in 3. d. 10. licet in conclusione a nobis sit. Quoniā existimat cum Durand. ibi q. 2. posse responderi, quod actio naturę non pertinet ad suppositū, nisi forsan denominatione quadā extrinseca, quatenus sustentat ipsam naturā operantem. Ceterum hęc ratio est S. Thom. in 3. d. citata, & probatur a Theologis grauissimis in eadem d. Imō insinuat in 6. synodo generali actione 8. & 11. vbi definitur, quod ex vnione ad uerbum non solum natura humana Christi mansit deificata, sed & eius uoluntas, ita vt operationes humanę Christi sint Dei uiriles, id est, quod omnis operatio uoluntatis Christi non solum est humana, sed uere est operatio diuini suppositi. Hoc ipsum docet Damascenus lib. 3. de fide. c. 19. & 20. Præterea hęc ratio inde habet vim, quod suppositum non est causa extrinseca operationum, quas ipsa natura exercet, sed est comprincipium illarum simul cum natura. Ita quod ex natura, & supposito constat vnum integrum principium operationis, in quo natura se habet vt Quo, id est, ratio operandi, suppositū uero vt Quod, & idcirco in humanis operationibus Christi diuinum suppositum est uere principium eliciciens ipsas operationes. Et operationes elicite non solum habent intrinsecum ordinem ad naturam humanam, sed etiam ad ipsum suppositum diuinum prout est suppositum humanę naturę. Certe qui diceret Christi humanitatem aliquid uel operari uel pati, & quod uerbum non ageret, aut pateretur id ipsum, periculose loqueretur; quia exponeret se periculo errandi, cum his qui duo supposita realiter distincta in Christo constituerunt, cuius erroris Nestorius in concil. Ephes. primo damnatus, autor fuit, & inuentor. Vnde non satis bene dixit Marfil. in 3. quæst. 9. humanitatem

Christi posse peccare, & quod ipsa peccante non peccaret verbum. Sed contra hanc rationem arguitur primo. Verbum diuinum, prout est suppositum naturę humanę non operatur proportionabiliter ad virtutem naturę diuinę, sed iuxta proportionem naturę humanę, & potentiarum eius: igitur defectus qui contingeret operationibus eius, non esset referendus ad defectum naturę diuinę, sed ad defectum potentiarum naturę humanę, cui se accommodat diuinum verbum, quatenus operatur vt suppositum humanum. Atque adeo ex eo, quod Christus vt homo peccaret, nulla imperfectio resularet in supposito diuino.

Secundo. Si angelus, siue id possibile, siue impossibile fuerit, assumeret naturam humanam, & peccaret vt suppositum eius, operatio elicitata per voluntatem humanam non tribueretur angelo vt angelo, sed tantum vt supposito humano, neque inde sequeretur, quod peccaret angelus. Ergo quamuis peccaret verbum, vt suppositum naturę humanę, non inde concedendum esset, quod peccaret verbum, nisi cum reduplicatione, prout est homo.

Ad primum respondetur, quod si loquamur physice verum est. Antecedens, falsum autem si moralis fiat sermo. Dico enim, quod ex eo, quod suppositum diuinum est infinite gratum, natura illi personaliter vnita non potest esse ingrata, & iniusta Deo. Imo est grata infinita quadam gratitudine, quatenus est Deo tam accepta, vt comunicetur illi ipsum esse personale diuinum: & simpliciter loquendo, vt circa solutionem primi argum. dicemus, multo magis est Deo grata ex hac ratione vnionis hypostaticę, quam sit grata per gratiam habitualem. Ex quo sequitur, quod sicut cum habituali gratia mortale peccatum stare nequit, imo neque veniale, si gratia fuerit confirmata in gloria, quod verum habet, tum de actuali, tum de habituali peccato: ita, eo ipso quod natura vtitur verbo personaliter, repugnat ei omnis praua dispositio per quam ipsa natura sit ingrata Deo & iniusta, siue hæc dispositio actualis sit, siue habitualis. Atque adeo in genere moris natura humana Christi potius proportionatur supposito diuino in suis operationibus, quam verbum proportionetur ipsi naturę.

Ad secundum. Primo possit negari antecedens, & consequenter esset dicendum, quod si angelus ille esset beatus, non posset peccare in humana natura assumpta, eo quod beatitudo reddit illum impeccabilem.

Secundo, negatur consequentia, ratio discriminis inter Angelum etiam beatum, & verbum hæc est. Quod verbum est infinite, & omnibus modis gratum Deo, & ita nulla eius operatio, per quamcumque exercentur naturam, potest esse ingrata Deo, quin potius est grata personaliter. Cæterum angelus

angelus beatus non est omnibus modis gratus Deo, ita vt eius gratitudo ad assumptam ab eo humanitatem refunderetur: & Idcirco posset admittere peccatum in humana natura, & diceretur peccare non simpliciter, quia simpliciter est gratus, sed secundum quid, id est vt suppositum naturę humanę: Itaque inter Angelum, & verbum diuinum, quod attinet ad præsens hoc versatur discrimen, quod verbum propter rationem assignatam, neque potest peccare absolute, & secundum se, neque etiam vt suppositum naturę humanę.

Angelus vero beatus licet absolute non peccaret, tamen vt suppositum naturę humanę, peccatum posset admittere. Aliud etiam versatur discrimen. Pro cuius explicatione statuenda est, secunda ratio principalis, propter quam docent quidam doctissimi manifestam esse implicationem, quod Christus peccet in natura assumpta, & est huiusmodi. Verbum diuinum non potuit elicere proprias operationes naturę humanę nisi interuenienti actu voluntatis diuinę, per quem determinaret voluntatem, & cæteras potentias naturę humanę ad operandum: At impossibile est, quod diuina verbi voluntas determinet humanam voluntatem ad aliquod peccatum, nam aliàs diuina voluntas peccaret, ergo. Ma. probatur dupliciter. primo, quia in verbo diuino voluntas est idem realiter, & formaliter cum eius personalitate; Ergo non potuit verbum concurrere ad operationem humanę naturę per suam personalitatem, quin simul concurreret per voluntatem diuinam.

Secunda ratio Verbum diuinum non potest necessitari ad operandum ex aliqua dispositione naturę humanę, & potentiarum eius, quoniam talis necessitas induceret imperfectiorem ipsi verbo diuino: ergo oportet fateri, quod verbum diuinum à propria voluntate determinatur ad operandum operationes humanas. Suaque diuina voluntate determinat, & voluntatem, & potentias ipsius humanitatis. Ex his colligitur discrimen inter suppositum Angelicum, & diuinum, quod vt suppositum Angelicum operaretur cum natura humana, non erat necessum, quod simul operaretur per propriam voluntatem Angelicam, sed posset determinari, & necessitari ad operandum ex dispositione naturę humanę, cui ex hyppositi esset unitum: & ex consequenti quamuis Angelus peccaret vt suppositum naturę humanę, non esset simpliciter concedendum Angelum peccare: Cæterum iuxta ea, quæ diximus si verbum peccaret, vt humanitatis suppositum peccaret simpliciter vt verbum quia concurreret ad peccatum naturę humanę per propriam ipsius diuini verbi voluntatem, per suam, nimirum, personalitatem quæ est idem cum voluntate diuina: Quod si dicas, Si diuinum verbum operatur per propriam voluntatem.

Sequitur, quod illa operatio non sit specialiter verbo tribuenda, sed toti Trinitati. Consequens autem est falsum, quia operationes humanitatis Christi non eliciuntur a tota Trinitate, sed a sola persona verbi. Se quella probatur, quia voluntas verbi est voluntas totius Trinitatis.

Huic obiectioni negatur sequella, & ad ad probationem dicitur, quod illa voluntas licet sit communis toti Trinitati, non tamen concurrat ad eliciendum operationes humanitatis ut communis est, sed duntaxat ut est voluntas verbi, quod est suppositum humanitatis. Sicut Pater, & filius spirant spiritum sanctum per diuinam voluntatem quæ reuera est communis tribus personis, sed tamen non spirant per hanc voluntatem ut est communis tribus personis, sed prout est communis Patri, & filio. Item est exemplum in essentia diuina, quæ cum sit communis tribus personis est tamen, formale principium generandi, non prout communis, est sed prout est in Patre.

Est alia tertia ratio præcipua Quia verbum dirigit operationes humanitatis, & ad ipsum pertinet disponere de his omnibus quæ spectant ad humanitatem, & Idcirco defectus humanitatis si quis contingeret, refunderetur in ipsum verbum, quatenus permetteret defectum quem impedire tenetur. Hæc ratio colligitur ex S. Leone Epistola 11. vbi dicit, corporei sensus vigeant in Christo absque lege peccati, & veritas affectionum sub moderamine deitatis, & mentis: nec tenebatur illecebris, nec cedebat iniurijs. Et ex Damasc. 3. de fide cap. 15. Et est intelligenda hæc ratio secundum ea quæ dicebamus, circa rationem præcedentem, Videlicet, quod prouidentia diuina per quam verbum disponebat, & disponit ea quæ sunt humanitatis, non est consideranda ut prouidentia communis toti Trinitati, in quo fuit deceptus. Dur. vbi supra, quia sic considerata absque suo defectu, & culpa posset aliquos defectus permittere in natura humana, quemadmodum in toto vniuerso absque sui imperfectione plures defectus, & imperfectiones permittit: sed est consideranda in quantum est prouidentia verbi prout est humanum suppositum, cui specialis incumbit suæ humanitatis cura.

Ad hanc rationem reduci facile potest illa quam insinuant. Cyprian. & Ambros. loc. cita. nimirum, quod potentia superior oportet inferiorem regere, & in suis dirigat actionibus. Sicut ratio dirigit in homine voluntatem, & voluntas a ratione directa sensitiuum mouet appetitum, quod plane necessum est, ne fiat in vno & eodem supposito intollerabilis confusio, & perturbatio, sicut turbaretur magna confusione domus in qua non esset vnus qui præfesset ceteris. Et in qua voluntas vxoris non pareret mariti voluntati, & filiorum voluntas non esset patris voluntati subiecta. Oportuit igitur, ut humana Christi voluntas

in om-

in omnibus subijceretur voluntati verbi diuini, & ab ipsa gubernaretur, & voluntati verbi interest humanam dirigere & gubernare: non quod aliquo teneatur præcepto cuius non est capax, sed quia indecorum esset ei, & indecens non facere, sicut ei repugnat mentiri. Epiphanius in Anchorato, inquit, quod verbum frenabat inferiorem naturam, ab omni inutili carnali turba, & ob id humanitas Christi fuit impeccabilis, legantur quæ sequuntur.

Quarta ratio solet assignari a Theologis, quod humanitas in suis operationibus habet se, ut instrumentum verbi, atque a deo eius peccatum, si quod esset, referretur in verbum, ut in causam principalem. Hæc ratio videtur colligi ex Damasc. vbi supra dicente, humanitatem esse instrumentum verbi coniunctum. Præterea quidam Theologi quorum meminit Dur. loco citato. Dicunt quod quando suppositum est intrinsecum naturæ, & ab ipsa naturâ constituitur, tunc natura non habet rationem instrumenti respectu suppositi in suis operationibus, sed est forma principalis, & principium formale, quo operandi. Caterum quando suppositum est extrinsecum naturæ, sicuti verbum respectu naturæ humanæ, tunc dicunt isti, suppositum est causa principalis operationis, natura vero est eius instrumentum. Vnde colligunt ad propositum, naturam humanam Christi in omnibus eius operationibus instrumentum esse verbi. Verum in hac parte doctius loquitur Dur. dicens Christi humanitatem esse quidem verbi instrumentum in illis operationibus quæ excedunt naturalem ipsius humanitatis virtutem, & facultatem, cuiusmodi sunt operationes miraculosæ; & respectu harum operationum est intelligenda Damasceni doctrina. At in his operationibus, quæ sunt proportionatæ virtuti, & facultati naturali humanitatis, ipsa Christi humanitas non est censenda instrumentum verbi, sed forma principalis per quam operatur diuinum verbum, ut humanum suppositum. Quoniam verbum ita se humanitati accommodat, & ita per ipsam operatur, atque si esset intrinsecum eius suppositum. Verum est quod quadam lata huius vocis instrumenti acceptione, humanitas potest appellari verbi instrumentum, quatenus operationes ipsius humanitatis participant quadam dignitatē moralem, & quendam infinitatis modum excedentem totam naturalem facultatem humanæ naturæ, ut dicemus inferius: Sed hæc acceptio & ratio instrumenti impropria est, & abusiva: & in hoc sensu amplo, & improprio intelligendi sunt Theologi grauissimi qui hanc rationem quartam assignarunt.

Ex his quatuor rationibus sufficienter colligitur, manifestam esse implicationem, quod humana Christi natura potuerit admittere aliquod peccatum, etiam si a verbo esset assumpta. in puris naturalibus absque gratia, lumine gloriæ, & alijs ornamentis supernaturalibus, ratione quorum alij beati peculiari quodam titulo reduntur im-

pecca-

s. Corro-
larium.

peccabiles. Ex his etiam rationibus colligo, per absolutam Dei potentiam fieri non posse, ut intellectus Christi humanus habeat aliquod iudicium erroneum practicum, etiam inculpatum exprobabili & inuincibili ignorantia ortum. Patet hoc corrolarium. Huiusmodi iudicium sua natura ad culpam, & peccatum induceret: dedecet ergo diuini verbi bonitatem, & specialissimam prouidentiam, quam de sua humanitate gerit, quod in eius humano intellectu falsum istud permittat iudicium.

Dubium.

De iudicio autem falso & erroneo pure speculatiuo, id est nullatenus pertinente ad mores, maior est dubitatio, an potuerit esse in humano Christi intellectu ex potentia saltem Dei absoluta (quia de facto, & secundum ordinariam potentiam nullus Theologorum inficiabitur, quominus speculatiuus error excludendus sit à Christi intellectu) Ratio autem dubitandi pro parte affirmatiua ea est, quia error, & falsitas speculatiui iudicij non ad malum culpæ, sed ad malum pœnæ tantum pertinet: præsertim si sermo fiat de speculatiuo iudicio cuius falsitas propter qualitatem materiæ & obiecti, nullam potest occasionem offerre intellectui practico errandi in materia morali, quale esset iudicium falsum circa dispositionem orbium cœlestium, aut stellarum numerum. At malum pœnæ reperiri potuit in Christi humanitate, ut de facto mors, passio, & alias calamitates fuerunt reperiæ. Ergo &c.

Responderur breuiter multo probabilius asseritur huiusmodi erroneum iudicium repugnare intellectiui Christi, quam asseratur contraria sententia, quam tamen non reputo periculosam in fide. Nostrâ sententiam sequuntur multi viri docti inter quos est Mag. Medina in 3. p. q. 15. art. 2. quam ipse probat sufficienter, & ex solutione propositi argumenti efficacius probabitur. Vnde ad argumentum in oppositum Responderur, quod error speculatiui iudicij, si reperiretur in intellectu Christi, necessario permissus esset speciali permissione, imo volitus, & approbatus a verbo, ut constat ex rationibus supra factis, præcipue ex 2. & 3. At cum verbum sit prima, & summa veritas repugnat illi quod approbet, & causet errorem in natura humana, quoniam de ratione primæ veritatis est, quod neq. ipsa decipiatur in se, neq. alium decipiat, quod alijs verbis solet dici. primam veritatem neq. fallere, neque falli posse. Cæterum mors & reliqua mala pœnæ licet repugnent verbo, & eius naturæ diuinæ in semetipsa, eo quod est summa actualitas, & ipsa essentialis vita, at nõ repugnat verbo quod speciali permissione permittat hæc mala in natura humana, quæ ex se ipsa est mortalis, & defectibilis, & quod approbet, & causet illa: quoniam huiusmodi mala causata in natura defectibili nullam inducunt imperfectionem in ipso verbo diuino, quia ut dicit S. Thom. 3. p. q. 1. art.

1. art.

1. art. 1. ad secundum, malum culpæ idcirco repugnat Deo, quia committitur per recessum ab arte diuinæ sapientiæ, & ab ordine diuinæ bonitatis: malum autem pœnæ non recedit ab ordine sapientiæ, & bonitatis diuinæ, quin potius ordinatur ad dei gloriam, ut de cæcitate cuiusdã a natiuitate cæci dixit Christus Io 9. Probabilis est ista solutio. Verum adhuc calumniâ patitur. Nam cum verbum, licet sit summa ipsa essentialis vita, specialissima tamen prouidentia, qualis pertinebat ad suppositum erga naturam sibi vnitam, permiserit mortem in humanitate assumpta; quare non potuit, licet prima sit & summa veritas, per similem prouidentiam permittere in eiusdem humanitatis intellectu speculatiuum errorem, cum error huiusmodi non sit malum culpæ, sed pœnæ, sicut mors? Vnde aliter respondeo, & assero speculatiuum errorem, idcirco omnino debere a Christi humanitate relegari, & minime permitti posse illa speciali Dei prouidentia, & cura, quam diuinum verbum de sua humanitate gerit: quia & si non sit malum culpæ, est tamen malum simpliciter; contrariatur enim perfectioni naturæ intellectualis, qua ratione intellectualis est. Natura autem intellectualis, quia in summo gradu entitatis constituitur, sua virtute & eminentia continet omnem gradum entis. Et hinc fit, quod anima rationalis simplicissima forma cum sit, multiplex esse sentiale, imo & omnem gradum entitatis tribuit corpori, cui vnitur. Tribuit enim esse corporeum, esse vegetatiuum, esse sensituum, ipsum deniq. esse rationale. Et natura intellectualis angelica sua eminenti virtute complectitur, totum quod est in inferioribus creaturis, ut explicat S. Thom. Diuina itidem natura, quæ summe intellectualis est, eminentissime præhabet omnium rerum etiã possibilium perfectiones, quod S. Thom. 1. p. q. 4. a. 2. luculenter docuit. Quocirca eo ipso, quod speculatiuus error intellectuali naturæ, ut est intellectualis, repugnat, virtualiter etiam repugnat toti enti, & quantum est ex se tendit ad destructionem totius entis: atq. adeo non est malum secundum quid, id est, malum tali naturæ, sed est malum simpliciter, puta malum totius entitatis sua natura destructiuum. Vnde sicut malum culpæ, ideo est malum simpliciter, quia sua natura contrarium est bonitati in ratione bonitatis, quæ est magna perfectio intellectualis nature, atq. adeo repugnat ipsi diuinæ bonitati, & ab eius ordine totaliter recedit: ita & error speculatiuus, malum est simpliciter, quatenus per se contrariatur toti naturæ intellectuali, ut intellectualis est: ac proinde contrariatur naturæ diuinæ, ut est summe intellectualis. Quare eadem ratio est habenda, quod attinet ad præsens, de iudicio speculatiuo erroneo, quæ de malo culpæ habetur.

Aliter etiam explicari poterit ratio, propterquam huiusmodi intellectu-

1. p. q. 57.
art. 8.

Intellectualis error malum est simpliciter, ac proinde eius permissio non potest cadere sub speciali prouidentia, qua uerbum suæ humanitati prouidet. Quoniam speculatiuus error opponitur directe ei perfectioni, propter quam homo dicitur conditus ad imaginem Dei, eo enim potissime homo ad imaginem dei factus dicitur, quia est naturæ intellectualis, participans essentialiter illum eundem gradum, cuius totalis plenitudo est ipsamet dei essentia. Id autem quod directe opponitur imagini dei, opponitur etiam virtualiter ipsimet deo, & eius naturæ: & ex consequenti simpliciter, & omnibus modis est malum, & quod proinde non est per se ordinabile in ipsum deum tanquam in finem. In morte autem, & in alijs defectibus naturalibus non militat ista ratio, non enim sunt mala simpliciter, sed secundum quid, id est, tali naturæ, scilicet, humanæ, & non toti entitati contrariantur. Non enim sunt defectus toti entitati vel formaliter, vel virtualiter oppositi, sed specialibus entitatis rationibus seu gradibus opponuntur: atque adeo possunt ordinari in ipsum deum, prout est ipsum esse, & ipsum bonum tanquam in finem.

1. Corro-

larium.

Ex dictis sequitur primo, quod non solum in intellectu humanitatis Christi non potest deus efficere aliquod iudicium erroneum, uerum neque in quouis intellectu creato tale iudicium potest causare, sed dumtaxat permittere, ad eum modum quo permittit malum culpæ. Et sicut non potest permittere malum culpæ in uoluntate humana Christi, ita neque errorē speculatiuum in humano ipsius intellectu.

2. Corro-

larium.

Sequitur secundo; non posse deum se solo & immediate efficere habitum erroneum speculatiuum, sicut neque potest se solo efficere habitum uiciosum morale, sed interueniat necesse est actio intellectus creati, ut in ipsum creatum intellectum, tanquam in causam deficientem, reducat totum quod imperfectionis fuerit, & defectus in tali habitu. Patet hoc, quia eadem malitia, quæ formaliter est in actuali iudicio erroneo, est intrinseca habitui, estque in illo tanquam in praua & defectuosa radice talis iudicij, atque adeo non minus implicat deum esse causam huiusmodi habitus, quam quod sit causa erronei iudicij.

3. Corro-

larium.

Tertio sequitur, quod error speculatiuus siue habitualis, siue actualis non est proprie loquendo malum pœnæ. Patet, quia non potest infligi a deo in uindictam alicuius peccati, nisi tantum permissiue, ad eum modum quo deus unum peccatum in punitionem alterius permittit. Ergo sicut morale peccatum nequit proprie appellari malum pœnæ nisi permissiue, ita neque error speculatiuus propriam pœnæ rationem sortitur. Sed est aduertendum, quod tota hæc doctrina procedit de errore positiuo, & non de ignorantia puræ negationis, nam huiusmodi ignorantia potest pertinere ad naturalem conditionem intellectuales creaturæ, quæ non omnia ualet scire, & hic defectus in homi-

hominibus sortiri potest simpliciter rationem pœnæ, saltem originalis; sicut in paruulis cum peccato originali decedentibus carentia diuinæ uisionis uere, & proprie est pœna originali culpæ respondens.

Explicuimus hætenus quo pacto Christi humanitati repugnat actuale peccatum. Deinceps nonnulla dicenda erunt de fomite peccati, ut his duobus extremis explicatis, deueniamus ad medium statum naturæ actuali peccato infectæ. Nam actuale peccatum, & fomes peccati comparatione ad peccatum in habituali dispositione constitutum, rationem duorum extremorum uidentur induere.

Quod uero in Christo, neque sit, neque aliquando fuerit fomes peccati, certum est fidei dogma, Constat ex 5. Synodo generali cano. 12 ubi damnatur, qui dixerit Christum fuisse tentatum concupiscentiis, & illecebris carnis, quam sententiam docuerunt grauissimi Patres S. Leo epistola 11. citata, cuius uerba paulo antea retulimus S. August. lib. 1. contra duas epist. Pelag. c. 11. ubi loquens de concupiscentia, & fomite peccati ita inquit, quam spiritui resistentem, scilicet, concupiscentiam non habere in carne mortali, ille tantum modo homo potuit, qui non per ipsam ad homines uenit. Idem ferè dicit; lib. 2. de peccatorum meritis, & remiss. c. 26. & lib. 14. de ciuitate; c. 9. lib. 4. Hypognost. circa finem ait contrariam sententiam fuisse errorem Pelagianorum. Idem docent Ambr. & Damasc. dudum citati, & Hieron. in epist. ad Theophron. S. Thom. in 3. p. q. 15. art. 2. & Theologi omnes cum Magistro in 3. d. 15. & 3. p. q. 41. art. 1. ad tertium, dixit S. Thom. Christum non fuisse tentatum ex carnis concupiscentia, quia huiusmodi tentatio fieri non potest, absque aliquo peccato. Quod ipse confirmat ex auctoritate D. August. Vbi aduerte, quod licet in puris hominibus tentatio, quæ prouenit ex concupiscentia non semper fiat cum peccato, (quamuis regulariter semper aliquod interueniat, quia ut plurimum huiusmodi tentatio potest à ratione impediri præueniri, & moderari, & ita sunt intelligendi S. Thom. & S. August. cum docent huiusmodi tentationem non fieri absque culpa, ut in plurimum scilicet,) Cæterum in Christo sensualis tentatio, nullatenus esse poterat absque peccato, quoniam semper præueniri posset, imo de facto præueniretur à ratione, & à uerbo, atque adeo esset uoluntaria, & culpabilis. Ista, quæ de peccati fomite diximus procedunt de facto, & secundum ordinariam Dei potentiam. Si tamen ad potentiam Dei absolutam extendantur, non tanta pollent certitudine, ut inter fidei dogmata debeant computari. Sunt tamen adeo certa, ut contraria sententia non deberet computari inter probabiles Theologorum opiniones.

F Et

Et quide in tanta cum certitudine sentiendum est Christi humanitati repugnare fomitem peccati, quāta credimus, nulla potentia fieri posse, quod Christus, ut homo, actuale peccatum committat. Etenim ut colligitur ex S. Thom. 3. p. q. 27. art. 3. fomes peccati importat duplicē respectū ad malū culpæ, scilicet, respectū effectus ad peccatū, ut ad causā, & respectū causę ad peccatū uti ad effectū. Est enim effectus peccati originalis, & inducit ad peccatū actuale: quatenus excitat in appetitu motus a ratione exorbitātes. Quo circa sicuti peccatū excluditur omnino a Christi Domini humanitate: Ita & fomes peccati omnino est ab ipsa relegāndus. Quibusdā Theologis probabile visū fuit, quod si verbū assumeret humanitatē in puris naturalibus, reperiretur in Christo fomes peccati, nō simpliciter, quia nō esset effectus culpæ originalis, sed secundum specialem rationem, prout est conditio naturæ humanæ, quæ ex se ipsa nata est pati concupiscentiæ motus a ratione exorbitantes. Sed hæc sententia merito displicet alijs grauioribus Theologis, quoniam fomes peccati etiam sub hac posteriori ratione consideratus, tendit ex se ad culpam actualem, & ideo omnino repugnat Christo domino. Estq. aduertendum in huius rei comprobatione, quod secundum substantiam non differunt fomes peccati, quod ex originali culpa originem traxit, ab illa, inordinata inclinatione quam experiretur homo ille, qui in puris naturalibus crearetur. Fomes enim peccati non est morbida qualitas ex originali peccato appetitui sensitui superinducta. Ut falso putauerunt Henricus quod 1. p. q. 21. & quod li. 5. q. 26. & Greg. & Gabriel. ille in 2. d. 3. & hic in 3. d. 3. Etenim fomes nihil est aliud, quam appetitus sensituius in bonum sensibile inclinatus absq. plenaria ad rationem subiectione. Quo circa extingui fomitem non in alio consistit, quam in hoc quod appetitus sensituius inclinatio ad sensibile bonum plene subiciatur rationi, ita ut nullatenus ipsam præueniat, vel ei repugnet: quæ subiectionem faciebat originalis iustitia in primis parentibus ante peccatum. Et hanc plenissimam subiectionem nos tribuendam esse dicimus appetitui sensitui Christi propter coniunctionem ad verbum. An vero in Christo ponenda sit originalis iustitia non libet in præsentia discutere. Ego plane crediderim, quod qui affirmatiue responderit, nihil affirmauerit improbabile. Nam cur iustitiæ originalis habitum quo protoparens noster primus Adam fuit in statu innocentie prædius caelesti secundo Adamo, nimirum Christo denegabimus? Quod probabile crediderim siue originalis iustitię habitus distinctus realiter ab habitu gratiæ fuerit in primo Adamo, siue vnus & idem cum illo. Nam hæc distinctio, quæ in Theologorum etiam Thomistarum opinione posita est, nihil ad præsens retulerit institutū. Et probabilior adhuc ista sententia apparebit, si probabilis censeatur

quo-

quorundam theologorum sententia, quæ originalem Adę iustitiam non specialem quempiam habitum, sed omnium virtutum collectionem in excellenti gradu consistentium esse decernit. Fuerunt namque & sunt in Christi humanitate virtutes omnes in excellentissimo & heroico, ut aiunt, gradu, constitutæ. Verum de hac re alias.

Sed contra hoc arguitur. S. Thom. 3. p. q. 15. art. 2. ex eo probat sublatum esse fomitem a Christi humanitate, quia in illa reperiuntur virtutes morales in gradu perfectissimo. Ergo in illo casu cum nulla virtus supernaturalis infusa reperiretur in Christi humanitate, non esset sublatus fomes.

Huic argumento posset quis non improbabiler respondere, quod in illo casu fomes non esset ablatus, & extinctus in Christi humanitate: esset tamen ligatus, quemadmodum de Beata Virgine dicit S. Thom. 3. p. q. 27. art. 3. quod antequam conciperet Dei filium, non erat in illa extinctus peccati fomes, erat tamen quasi ab extrinseco ligatus per prouidentiam diuinam, quæ non permittebat appetitum sensituum excitari in aliquem inordinatum motum. Sed probabilius Responderetur, quod in illo casu simpliciter esset ablatus fomes peccati a Christi humanitate per gratiam vnionis, quæ non est extrinseca humanitati, ratione cuius humanitas non posset exire in aliquem actum, qui non esset præueniens a verbo, & a ratione, atq. adeo nullus posset esse inordinatus. Ad argumentum vero factum. Respondetur. quod virtutes infusæ animæ Christi non sunt simpliciter necessariæ ad extinguendum peccati fomitem, quoniam sola vnionis gratia sufficiebat: pertinent tamen ad congruitatem, & decentiam, ut natura humana sit intrinsece disposita per gratiā habitualem, & virtutes proportionabiliter ad gratiam vnionis. Et aduertendum est quod ut insinuat Caret. in commēt. ar. 1. & 2. 3. p. q. 15. Virtutes infusæ quæ tuncumq. crescant in intensione non sufficiunt per se metipias extinguere fomitem peccati: Sed hoc efficiunt in christo, prout sunt in tali subiecto, in quo est gratia vnionis, imo ipsa vnionis gratia se sola sufficiebat ad totalem fomitis extinctionem. Et hinc est, quod quāuis in viris sanctissimis virtutes infusæ habuerint magnā perfectionē & intensiōnem in graduque heroico fuerint constitutæ, ut in Apostolis & Ioanne Baptista, non fuerunt tamen sufficientes extinguere fomitem in illis, ut dicit S. Augu. lib. 1. retract. c. 19. & lib. 1. contra duas Epist. Pelag. c. 11. Vnde hoc quod est habere fomitem sublatum, soli Christo est tribuendum. Secundum autem communem Ecclesiæ sensum hoc priuilegium nos debemus extendere ad B. Virg. nō quidem propter magnam virtutum infusarum intensiōnem, sed propter specialem vim gratiæ quæ vigeat in Virgine Beata ex maxima approximatione ad verbum.

F 2 Quoniam

Quoniam autē hęc tota fere doctrina illi solidissimo innitur fundamento, nimirum, quod omnis humanitatis Christi operatio siue a voluntate, siue a sensitivo appetitu immediate elicitā, præuenta semper fuit acutissimo rationis iudicio, & per rationem deliberato: atq; a deo non potuit non semper esse rectæ rationi conformis. Idcirco de hac re nonnulla in præsentī, (& nō quidem extra causam, sed oportune) dicemus, vt doctrina tradita debitum accipiat complementum.

Notandum igitur est operationem humanā siue Christi, siue alterius hominis, dupliciter posse deliberatam a ratione intelligi, Primo extrinsece, & quasi per accidens quantum ad exercitium, & applicationem ad ipsum opus, non vero quantum ad specificationem actus. Et hoc modo visio, & quicunq; motus sensuū exteriorum potest esse operatio deliberata, quatenus huiusmodi potentiæ per voluntatem deliberatam applicantur ad suas operationes, & imperio voluntatis subduntur. Secundo operatio aliqua potest esse deliberata per se, & essentialiter, nō solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem ipsius operis: & hoc modo ipse actus elicitus a voluntate potest dici operatio deliberata, quia ex propria sui ratione habet quod possit à voluntate deliberata procedere. Quo supposito in vtroq; sensu potest disputari. Vtrum omnis operatio voluntatis Christi, & eius appetitus sensitui sit operatio deliberata. Sed in primo sensu hęc quæstio nullam difficultatem habet, quia omnes tenemur fateri vniuersas operationes voluntatis, & appetitus Christi, imo & omnium potentiarum etiam naturalium V. C. vegetatiuæ, fuisse deliberatas non solum per voluntatem & rationem diuinam; sed etiam per rationem & voluntatem humanam, quæ ex deliberatione permittebat, vnam quamq; potentiam operari sibi propria, & conformiter ad propriam naturā. Probatur hoc. Quia alias sequeretur, quod in Christo potuerit reperiri aliqua operatio exorbitans a ratione & lege Dei. Consequens est dictū absurdissimum, Christus enim, vt ipse Ioa. c. 8. dicebat, nihil vnquam operatus fuit, quod non fuisset paternæ voluntati placitum. Et quidem quod in Christo non fuerit voluntatū contrarietas, ita quod humana diuinæ repugneret, veritas est fidei in 6. synodo definita actio 4. 11. & 17. & in Concil. Lateranen. sub Martino. 1. Legantur Greg. 14. mor. c. 16. Hier. Marci. 9. Aug. super Ioan. loco cita. & q. 77. noui & veter. testam. Sequella vero probatur. Quoniam si operationes appetitus sensitui Christi non fuissent à ratione præuentæ, aliquando appetitus posset ferri in obiectum sensibile immoderate, & non secundum debitum rationis ordinem. Ergo, &c. Sed notandum est, quod motus appetitus sensitui in Christo non solum fuerunt deliberati, & præuisi antecedenter, quatenus hoc ipso quod verbum voluit assumere naturam sensitiuam præuidit in cōsu-

lo, &

lo, & in communi operationes futuras appetitus sensitui. In qua re, fateor me non intelligere quid velit dicere Mag. Med. 3. part. quæst. 13. art. 3. Constituens discrimen inter actus appetitus sensitui Christi, & actus voluntatis eius, vt est natura, quantum ad hoc, quod est esse præuisos, & deliberatos. Sed necessario fateri oportet, quod omnes fuerunt deliberati, & præuisi in particulari, & distincte, & immediate. Quod vel ex eo facile potest ostendi, quia anima Christi per visionē beatam, & per scientiam infusam in particulari, & distincte cognouit omnes operationes cuiuscumque creaturæ precipue rationalis, quæ futuræ sunt in tota æternitate. Ergo a fortiori cognouit omnes operationes suæ humanitatis, atque adeo distincte, & in particulari de omnibus illis deliberauit. Confir. Quoniam si tantum fuerunt deliberatæ in communi, & quasi in confuso, vix poterit assignari ratio, ob quam appetitus sensituius non exierit in aliquem motum inordinatum. Ergo, &c.

Ex hoc sequitur primo, quod quamuis operationes voluntatis vt natura quædam est, & operationes appetitus sensitui, & aliarum potentiarum naturalium Christi, simpliciter essent naturales, eo quod procedebant a proximis principijs naturalibus: extrinseca tamen ordinatione deliberatæ fuerunt & rationales.

Sequitur secūdo. Quod humana Christi voluntas vt natura est, & similiter appetitus eius sensituius per has operationes licet nō sēper cōformarentur voluntati diuinæ in voluto materiali, semper tamē hęc operationes fuerunt ei conformes, & consentaneæ in voluto formali. Quoniam propter deliberationem rationis a qua præuentæ disponebantur, numquā ex orbitabant a ratione, & a lege Dei: quæ ipsa Dei voluntate annuente voluntas Christi humana, ac eius similiter sensituius appetitus in huiusmodi actus a materiali diuinæ voluntatis obiecto discordes prodirent. Vereque dicebantur in voluto formali diuinæ voluntati, & legi conformes, quia vere procedebant regulati per diuinam voluntatem, & legem.

De operationibus autem secūdi generis grauior est difficultas. Nā quidam concedunt, quod voluntas Christi vt rationalis & libera potuit habere operationes absolutas, per quas non se conformaret voluntati diuinæ in voluto materiali. Itaque, dicūt, quod Christi voluntas vt rationalis potuit actu absoluto velle non mori, cuius oppositū voluit diuina voluntas. Cæterum hęc sententia etsi ab Scoto, & Gabriele in 3. 14. probabilis iudicetur, omnino tamen videtur improbabilis. Contra quam docent communiter Theologi in cit. d. & duabus sequentibus, & S. Thom. 3. par. q. 21. art. 4. Et certe sententia illa marito esset abscholis explodēda, quod probatur. Primo, quia talis absoluta, & deliberata voluntas non posset non esse peccatum, cum esset

esset diuinæ voluntati absolute repugnans, & ei non subiecta, nã cū esset absoluta, & ex deliberatione permanens, nulli superiori voluntati cederet. At fides catholica omne peccatum a Christi voluntate eliminat, vt ex dictis constat. Ergo, &c.

Secundo probatur. Talis voluntas fuit Christo impossibilis, Ergo &c. probo antecedens. Christus videbat quid Deus absoluta, & efficaci ei voluntate fieri decreuisset, & consequenter sciebat, quod in sensu composito non poterat oppositum contingere. At nō potest voluntas absoluta, & deliberata volitione ferri in obiectum, quod intellectus iudicat hic & nunc, & omnibus circumstantis consideratis esse impossibile. Ergo, &c.

Tertio probatur. Quia tunc esset in Christo voluntatum contrarietas, quod est ab Ecclesia damnatum, vt vidimus paulo ante Ergo, &c.

Difficultas Difficultas ergo in vtramque partem probabilis, in eo consistit, Vtrum Christi voluntas, non vt natura, sed vt rationalis potuerit habere aliquam volitionem conditionatam, & imperfectam, quam dicimus velleitatem, repugnantem voluntati Dei in voluto materiali. Et quidam nouiores Theologi reputant probabiliorem sententiam negatiuam, quam sequentibus rationibus probant.

Primo Huiusmodi velleitates sunt otiosæ, & impertinentes, & procedunt ex imperfectione operantis, Ergo non sunt ponendæ in Christo, a cuius humanitate omnis est imperfectio releganda.

Secundo. Voluntas vt rationalis, & libera, illa dicitur quæ operatur consultis rationibus, & circumstantijs ipsius operis, sed Christus quoties applicuit intellectum ad considerandas rationes, & circumstantias operis, considerauit omnes rationes & circumstantias tam superiores, quam inferiores: fuit aut impossibile, quod consideratis omnibus rationibus, & circumstantijs, voluntas humana christi non se conformaret voluntati diuinæ in voluto materiali. Ergo nō fuit possibile, quod haberet aliquam velleitatem repugnantem diuinæ voluntati in voluto materiali.

Tertio. Quia huiusmodi velleitates repugnantes diuinæ voluntati in voluto materiali, non possunt reperiri in Beatis propter magnam perfectionem voluntatis eorum, sed voluntas humana christi multo fuit perfectior voluntate cuiuscunque Beati, Ergo releganda sunt a Christi voluntate huiusmodi imperfecte volitiones.

Oppositam sententiam docent Scot. in 3. d. 15. & Palacios ibi, & Medina. 3. part. q. 18. art. 6. & apparet sententia longe probabilior Probatur. Christus habuit velleitatem non moriendi, vt constat ex scriptura, & tamen iuxta sententiam sanctorum hæc velleitas oriebatur ex consideratione rationis, quatenus iudicabat indignum esse v

In-

Innocens pro peccatoribus moreretur, Deus pro creatura, & quod mors eius esset a multis contemnenda, & multis futura in scandalum, præsertim populo Iudeorum, Ergo voluntas Christi vt rationalis habuit actum conditionatum per quem non se conformauit voluntati diuinæ in voluto materiali, Hæc omnia adeo sunt vulgaria, & cunctis peruia, vt minime expedire iudicauerim in scripturarum, & Patrum testimonijs recensendis immorari.

Quare ad primum argumentum contrariæ opinionis negatur antecedens, nam huiusmodi voluntates conferebant multum ad ostendendam veritatem naturæ humanæ in Christo, & etiam ad ostendendum charitatis affectum erga totum humanum genus, volebat enim quantum ex se era vt omnes consequerentur fructum suæ passionis, & æternam vitam. Huc enim tendebat illa tam laboriosa Christi ad Patrem deprecatio. Pater si possibile est transeat a me calix iste, id est, transeat ad vniuersos homines, ita vt omnes fructum passionis meæ copiose percipiant, &c.

Math. 20.
& Luc. 20.

Ad Secundum Responderetur, quod licet anima Christi per cognitionem beatam actu semper consideret vniuersas rationes, & circumstantias cuiuscunque operationis, at per scientiam infusam aliquando poterat considerare aliquas patticalares rationes quas vocamus inferiores, non consideratis alijs superioribus, & tunc poterat habere actum voluntatis conditionatum proportionatum inferioribus rationibus, quasi corrigendum per rationes superiores, neque in hoc reperiebatur aliquis defectus prudentiæ, sed erat modus operandi proportionatus humanæ naturæ.

Ad tertium Non de sunt viri docti qui putent in beatis reperiri eiusmodi actus conditionatos, sed veritas est in oppositum. Quoniam beatitudo consummata, & perfecta transformat voluntatem beati in diuinam voluntatem, ita vt nullum motum patiat, qui non procedat ex inclinatione gratiæ, & consummatæ charitatis. Igitur ad argumentum negatur consequentia, ratio discriminis est, quoniam Christus simul erat Beatus, & viator, & caro Christi Domini erat passibilis, & mortalis, & ideo multa poterant Christo presentari vt nociua, & mala propter carnis passibilitatem quæ respectu Beatorum nullam possunt induere rationem mali, quia non sunt subiecti passionibus, & transmutationibus passibilis carnis. Multaque ipsi potuerunt vt viatori occurrere, & ea quidem secundum rationes saltem inferiores consideratione digna, quæ ad beatificium statum se habent impertinenter,

His ita præsuppositis ad secundum nostram conclusionem reuertamur, cuius efficacem probationem ex dictis colligere non erit difficile. Et primum quidem, quod diuinum verbum de facto non assumpserit humanitatem illo peccato infectam, veritas est ad fidem Catholicam

licam

licam pertinens, ita, ut oppositum sit manifestissimus error in fide, & aperta hæresis. Quod probatur primo, ex illo Luc. 1. quod nascetur, ex te sanctum, &c. Illa dictio sanctum neutraliter accepta denotat omni modam sanctitatem non solum in supposito, sed etiam in natura in qua Christus fuit conceptus, & natus, nam de sanctitate nascituri Christi ex spiritu sancto in utero Virginis concipiendi sermonem ibi instituerat Angelus. Testimonia quæ afferemus circa sequentes conclusiones ad probandum sanctitatem, & gratiam habituales christi, a peritissime confirmabunt istam veritatem, & ea etiam quæ sunt afferenda in solutione ad ultimum argumentum huius quæstionis. Probatur secundo ex verbis quæ paulo ante retulimus ex Epistola Agathonis in sexta synodo generali recepta, & approbata, quibus definitur Christi humanitatem ex coniunctione ad diuinum verbum fuisse deificatam. At cum hac deificatione non compati poterat aliqua habitualis culpa in anima Christi existens. Id ipsum probatur, eo quod in Conc. Ephc. primo anathematismo 10. de finitur Christum non indignisse sacrificio pro se ablato quia nullum habuit peccatum. Quod & Paul. ad Hebr. cap. 7. non obscuris verbis dixerat. Talis inquit decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, Innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, & excelsior cælis factus, qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum, & sacerdotes prius pro suis delictis offerre. Certe si Christi humanitati aliquod vel mortale, vel veniale inesset peccatum, nulla ratione dici posset ipsum non indignisse sacrificio pro se oblato, nam ad expiationem illius peccati, & munditiam animæ comparandam necessaria illi fuisset sacrificij virtus.

Tertio probatur. Secundum fidem fateri tenemur Christi humanitatem non prius tempore in rerum natura extitisse, quam fuerit personaliter vnita verbo, Alias enim non vere, & proprie Beatissima Virgo diceretur Christum verum Deum, & hominem genuisse, sed illum hominem purum, seu humanitatem illam vnioni hypostaticæ præ-existentem, cuius contrarium prædicant sacræ literæ, Grauiissima Concilia Ephæsinum. 2. Calcedonense, Constantinopolitanum. 5. &c. definiunt, docent sancti Patres, & Theologi, vniuersaque credit Ecclesia. Certa etiam fide tenemur credere, eam non contraxisse peccatum originis ex vi generationis, ergo nullo modo intelligi potest peccatum in humanitate Christi, quod non fuerit perpetratum ab ipso christo. Sed quod christus aliquod peccatum admisit in natura assumpta, est manifesta hæresis, ut probauimus, Ergo contra fidem est dicere christum assumpsisse naturam aliquo peccato infectam.

Quarto denique, & ultimo probatur, quod Christus humanitatem assumeret aliquo peccato infectam, e regione opponitur officio Redemptoris, & sanctificatoris, quod fuit christo a Patre inuinctum, oportebat

oportebat enim ut is qui alios venerat saluare, & mundare, esset omni ex parte sanctus, & mundus, & non ipse quoque mundatione, & sanctificatione egeret, ab immundo enim quis mundabitur, ergo cum nihil contrarium officio Redemptoris, & sanctificatoris sit admittendum in Christo, & hoc quidem secundum Catholicam fidem, necessum est omnem peccati labem a Christi humanitate excludamus. Illa omnia patrum testimonia quæ adduximus ad excludendum peccatum actuale a Christi humanitate, & illa quæ afferemus postea ad probandum eius sanctitatem, & gratiam, atque ipsius gratiæ plenitudinem omnino sunt ponderanda in huius Catholice veritatis confirmationem: neque enim libet ea sepius repetere, & absque vlla necessitate inculcare,

Deinceps probandum est, quod etiam ex potentia dei absoluta non potuerit fieri, quod verbum humanitatem peccato infectam assumeret. Quod sic probo. Ad diuinum verbum, prout est humanæ naturæ suppositum, attinet magnam curam specialemque providentiam adhibere, ut ab ipsa natura omnem moralem defectum excludat, ut ex ante dictis satis constat, itaque deficeret diuinum verbum in his quæ ad ipsum pertinent in ratione humani suppositi, nisi naturam quam suppositaliter terminat, mundaret ab omni morali deformitate, quæ illam redderet deformem, & turpem, & ineptam ad supernaturales actiones efficiendas, & ea efficia, & munia præstanda quæ competunt naturæ deificatæ per hypostaticam vnionem ad diuinum verbum, & quæ ineffabili redemptoris ministerio congruunt: ergo impossibile est quod verbum diuinum humanitatem peccato infectam ad vnitatem personalem assumeret.

Ex hoc sequitur, quod si Deus modo vellent assumere in hypostaticam vnionem naturam rationalem hominis peccatoris auferendo ab ea personalitatem propriam, eo ipso quod illam sibi vniret. mundaret ipsam a peccato, quod antea contraxerat. Non quod talis mundities resularet per simplicem emanationem ex vnione hypostatica, hoc enim non existimo necessarium (de qua re dicam quæstione sequenti) sed per nouam actionem, liberam quidem, & voluntariam simpliciter ipsi Deo, necessariam tamen ex suppositione, supposita scilicet vnione hypostatica, quæ esset omnino libera actio Dei. Imò crediderim, quod prius natura quæ eam assumeret in genere saltè causæ dispositiuæ in ordine morali deberet præcedere mundities ipsius naturæ ad hypostaticam assumptionem. Dixi in genere causæ dispositiuæ quoniam in genere effectiuæ causæ prior rationis ordine deberet intelligi ipsa verbi cum humanitate hypostatica vnio. Nam aliàs si absolute præcederet naturæ humanæ mundities, non specialiter tribueretur verbo, nisi secundum quandam accommodatio-

nem, sed toti Trinitati esset communis. quia non procederet a verbo ut à supposito naturæ humanæ cum omnino antecederet hypostaticam unionem.

Quo loco id arbitror obseruandum quod licet infusio gratiæ, & charitatis actiua in Christi anima actio fuerit toti trinitati communis ut in 2. art. sequentis quæst. dicam, in mundare tamen humanitatem in casu de quo in præsentī loquimur, non solum secundum accomodationem quandam verbo tribueretur, sed speciali ratione ut humanitatis supposito, ipsi competeret. Nam eius interesset naturam sibi hypostice coniunctam ab omni morali culpa mundare. Itaque per intellectum humanum, & humanam voluntatem teneretur de hac morali munditie curare.

Tertia conclusio.

Certa fide tenendum, est Christi animam habituali gratia sanctificatam fuisse, & ad supernaturalem ordinem eleuatam, Probatum primo ex multis sacre scripturæ testimonijs Ioan. 1. plenum gratiæ & veritatis. Quem locum de Christo esse intelligendum superius explicui, Hæretici huius temporis dicunt Christum fuisse plenum gratia, non habituali, & iustificante, sed gratiæ nomine, specialem fauorem intelligunt, quo pater plurimum fauebat Christo. Verum hæc interpretatio tota est spiritu hæretico plena, & communi patrum intelligentiæ contraria, qui vnanimiter hanc gratiæ plenitudinem ad dona, & spiritus sancti charismata referunt, quæ christi anima non ad mensuram accepit. Quia Pater ut inquit Ioan. cap. 3. non ad mensuram dedit spiritum fido suo. Ioan. 10. christus de se ipso dicit. quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, &c. & ut ibidem interpretatur Sanct. Thom. post Hilar. 7. lib. de Trinitate circa medium, & est interpretatio, a grauissimis Patribus Athanasio lib. de incarnatione christi in princip. & Chrysost. hom. 60. & ab alijs sacrorum Bibliorum interpretibus communiter probata, hæc sanctificatio accipienda est de sanctificatione facta per iustificantem gratiam. Scio S. August. tract. 48. in Ioan. quem super hunc locum sequutus fuit Vener. Beda ad christi diuinitatem hanc sanctificationem reduxisse, ipsamque æternam verbi generationem sanctificationem vocasse: Ut sanctus esset inquit Beda. gignendo edidit, Sanctificauit, intelligendum est quem admodum & genuit. Cui interpretatiōi ob id nouiores quidem annuunt interpretes, quia sanctificatio de qua Christus hic loquitur, missionem diuini verbi in mundum antecessit, quæ missio in eius incarnatione fuit celebrata, atque adeo sanctificatio verbi non potest non esse æterna

æterna eius generatio Sed prior nihilominus intelligentia communior est, & textui gratior apparet, quia de incarnato verbo ibi fit sermo. Ad motiuum vero, quod probabilem reddit intelligentiam aliam quam ex August. retulimus, dicitur. Christum dominum ibi non loqui de missione verbi in mundum, quæ fuit ipsa verbi incarnatio, sed de missione qua post incarnationem ipse Christus missus est, a Patre in mundum ad prædicandum hominibus Euangelium, & ad cætera Redemptoris munera exequendum. Huic intelligentiæ plurimum consentit, id quod ex Esai. 61. Christus Luc. 4. sibi accommodauit, spiritus, in quiens, domini super me, eo quod vnixerit me, & ad annuncian- dum pauperibus misit me. Quo loco spiritualis humanitatis Christi vnctio quæ fuit in incarnatione facta, præcessisse dicitur missionem ipsius Christi ad annuncian- dum pauperibus Euangelium gratiæ Sanctificatio autem, & vnctio idem omnino pollent.

Sed iam ulterius in probatione conclusionis progrediamur. Luc. 1. quod ex te nascetur sanctum vocabitur filius Dei, Quæ locum versas Bern. hom. 4. super missus est, & Rupertus. lib. primo de operibus spūs sancti. cap. 10. interpretantur de sanctitate quæ fit per gratiam iustificantem. Et quidem merito, Nam sanctitas personalis ad vniōnis gratiam spectans sequētibz verbis, scilicet, vocabitur filius Dei, satis explicatur. Hanc veritatem probat vniuersa illa testimonia scripturæ sacre, quibus asseritur Christum vnctum spiritus sancti vnctio- ne, de qua loquitur Regius Vates ps. 44. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem propterea vnxit te Deus, deus tuus oleo letitiæ præcon- fortibus tuis, vbi ad literam fit sermo de Christo, nam ita Palu. ad Hebr. 1. de Christo loquens, hæc verba retulit, Hoc autē letitiæ, & exul- tationis oleum communiter sancti Patres interpretantur de Spiritus sancti charismatibus, quorum præcipuum est iustificans gratia. Vnde in sacra scriptura huiusmodi spiritus sancti charismata vnctio- nis nomine vocantur, ut constat ex illo Ioan. 1. cap. 3. vnctio docebit vos de omnibus. De eadem Christi spirituali vnctio- ne intelliguntur a sanctis Patribz, & ab alijs interpretibus scripturæ sacre alia sacre pagine testimonia, quæ de Christi vnctio- ne sermōnem faciunt Isai. 61. spiritus domini super me, eo quod vnixerit me, &c. quæ verba Luc. 4. Chris- tus retulit, & sibi ipsi accommodauit ut dudū dicebā, Act. 4. dicitur de Christo quod vnxit eum Pater spiritu sancto & virtute. De Christo veri- ficantur etiam illa verba Dan. 9. & vngatur Sanctus sanctorum. Eadē veritas aperte cōprobat ex illis sacre pagine testimonijs in quibus Spiritus sancti dona Christo tribuuntur, ut est illud Isai. c. 11. requiescet super eum (scilicet florem de radice Iesse ascendente qui est ipse Christus) Spiritus domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, &c. Ponderandum est illud verbum, requiescet, denotat enim

habitualem permanentiam gratiæ, & donorum Spiritus sancti ipsam concomitantium in anima Christi. Zach. 3. ubi sub nomine lapidis fit sermo de Christo, qui est lapis electus, & angularis, & si ab ædificantibus reprobatus, dicitur, quod super lapidem vnum septem oculi sunt, id est, septem Spiritus sancti dona, ut communiter interpretantur Patres. Legatur speciatim Hieronym. super eundem locum, & S. Greg. lib. 29. mor. cap. 30. Isai. c. 42. Ecce seruus meus suscipiam eum dedi Spiritum meum super illum. in quo testimonio illud verbum, seruus, denotat de Christo ut homine, sermonem fieri, Et illa verba, super illum, denotant, quod non de gratia unionis qua factum est verbum caro, sed de gratia iustificante verbo incarnato superuenienti fit sermo. Nam ut daretur Spiritus super illum, necessum erat, vt ipse seruus Dei, scilicet, Christus, præextitisset saltem ordine naturæ ipsi infusioni gratiæ. Quæ ponderatio etiam est accommodanda testimonio ex cap. 61. Isai. citato.

Secundo probatur eadem conclusio grauissimis Patrum testimoniis, Orig. in quadam hom. de natiuitate Domini super Euangel. In principio erat uerbum, uersans illa verba plenum gratiæ, & ueritatis adhibet diuersas explicationes, & in prima dicit, quod ueritatis plenitudo referri potest ad diuinitatem Christi, plenitudo uero gratiæ ad Spiritus sancti donationem humanæ naturæ communicatam. Deinde aliam explicationem adhibens, inquit, gratiæ, & ueritatis plenitudinem de plenitudine deificationis, & sanctificationis esse intelligendam, & subiungit continuo, Deificationis dico, quia homo, & Deus in unitatem unius substantiæ (id est substantiæ) adunati sunt: sanctificationis uero, quia non solum de Spiritu sancto conceptus, uerum etiam plenitudine donationum eius repletus est. Ecce quemadmodum Orig. & unionis gratiam, & habitualis gratiæ plenitudinem agnouit in Christo, illam deificationis gratiam vocauit, hanc uero gratiam sanctificationis esse dixit. S. Cyrill. Alexandr. in primo tomo actorum Concilii Ephesini de Christi sanctitate, & Sacerdotio loquens dicit, quod Christus Spiritum sanctum accepit ut homo, non tam sibi illum impetrans, quam toti generi humano per se ipsum, & in se ipso primum. Et in eod. tomo 1. quædam Ioann. uerba exponens inquit. En clare, & euidenter utrumq; assertum habes, nempe dominum Iesum Christum per carnis quidem æconomiam, per inde ac unum ex nobis Spiritu sancto potiri. Expendenda sunt illa uerba, ac vnum ex nobis, aperte enim ostendunt, quod Christus accepit gratiam, & cætera Spiritus sancti dona, quæ conferuntur à Spiritu sancto reliquis hominibus Iustis. Similia uerba habet idem Cyrill. in quinto tomo actorum

rum eiusdem Concilij, ubi explicans anathematismum septimum inquit, Nominatus autem & Christi quoque nomine est, propterea, nimirum, quod secundum humanam naturam perinde, ac vnus ex nobis inunctus est, iuxta illud dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem propterea uixit te Deus tuus &c. Videndus est iridem lib. 1. de fide ad reginas. S. Athanasius sermone 2. contra Arianos circa finem dicit, quod uerbum homo factum seipsum sanctificauit ea uñctione, & sanctificatione, cuius etiam est dominus, & qua nobiscum communicauit, & post pauca subdit. Ipse est, qui dat & accipit Spiritum sanctum, dat ut uerbum, accipit ut homo. Illa uerba, cuius etiam est dominus, nequeunt exponi de sanctificatione, quæ ad unionis gratiam spectat, nam hæc sanctitas re ipsa est ipsum in eod. diuinum uerbum, unde necesse est de habituali gratia humanitatis, de qua sine dubio, & hæc omnia uerba, & alia quæ habentur ibidem intelliguntur. Et tam est manifestum S. Athanas. de gratia Spiritus sancti iustificante, & eleuante animam loqui in hoc loco, ut uisus sit dicere, quod cum Ioannes in baptismo uidit Spiritum sanctum in specie columbæ super Christum descendentem, suscepit ipse Christus hanc Spiritus sancti gratiam. Sed nihil aliud intendit grauissimus hic pater quam quod uisibilis ille Spiritus sancti super Christum descensus apertam nobis de interna ipsius Spiritus sancti gratia in Christi anima latente significationem fecerit. Nam quod Christi anima ab ipso incarnationis instante plena fuerit gratiæ, in qua nunquam ullum suscepit augmentum, fatetur ipse Athanas. sermo. 4. sequenti contra Arianos. Legatur etiam pro hac nostra conclusione 3. in lib. de incarnatione Christi ubi inquit, quod Christus a seipso Spiritum sanctum accepit, & quod ex se ipso in semetipsum descendit, nimirum ex deitate in humanitatem assumptam. Hic descensus ex deitate Christi in ipsius humanitatem quid aliud denotat quam spiritualium charismatum in anima Christi infusio ab ipsius deitate facta. S. Hieron. uersans illa uerba Abachuc c. 3. Egressus est in salutem populi sui, dicit super omnia unguentorum genera esse unguentum illud spirituale, quod oleum exultationis uocatur, quo ungitur saluator præ participibus suis; participes autem, inquit, eos puto, ad quos loquitur Ioannes dicens: Vos uñctionem habetis à Spiritu sancto. Multa alia ibi dicit Hieronymus, ex quibus constat illum loqui de uñctione Spiritus sancti facta per gratiam. S. Chrisost. in sermone quodam de Spiritu sancto hæc habet uerba. Cum autem accepit Deus carnem nostram, fecit eam humano more, quasi vnum Apostolorum, & Prophetarum accipere Spiritum sanctum, & multa his similia dicit ibidem. S. Greg. loco citato & lib. 3. epistolarum epistola 61. & lib. 3. mor. c. 33. & li. 29. c. 30. & hoc loco inquit Christi animam habuisse coniunctas & permanentes

nentes vniuersas Spiritus sancti functiones, idest, operationes super naturalium donorum, & virtutum. Quibus verbis aperte docuit, habituales gratiam, & supernaturalium virtutum permanentiam in Christi Seruatoris anima. Quia non aliter potuit simul habere omnes ecclestium donorum, & virtutum supernaturalium actiones nisi in habituali principio, in ipsis, videlicet, infusis habitibus gratiæ & virtutum infusarum. Legatur S. Basil. hom. de pœnitentia, & speciatim videndus est super illa verba Psal. 44. vnxit te Deus &c. Ber. ho. 16. in cant. dicit, quod oleum exultationis quo Christus in sacris literis asseritur vnctus, ipsa sunt septem Spiritus sancti dona. S. August. 15. de Trinita. c. 26. dicit quod Christus secundum quod Deus dedit spiritali sanctificationem hominibus, quam ipse secundum, quod homo accepit, & manifestum erit legenti, S. August. non de gratia vnionis, sed de gratia habituali sanctificante animam ibidem loquitur. Nam inter alia dicit quod si Ioan. Baptista qui seruus erat, ab utero matris Spiritum sanctum accepit, qua probabilitate id negandum erit Christo naturali filio: & qua ratione dici poterit Christum, tunc primo Spiritum sanctum accepisse, cum Ioannes in Iordane vidit Spiritum sanctum in specie columbæ super ipsum descendentem. Certe non potest hæc Augustini argumentatio de gratia vnionis procedere: de hac enim gratia nulli poterat esse dubium quominus eam Christus in utero suæ matris accepisset. Loquebatur ergo August. de illa Spiritus sancti donatione quæ fit per iustificantem gratiam, & quæ communis fuit Christo & Ioan. Legendus est ipse August. in epistola 57. Legatur etiam S. Ambros. lib. 1. de Spiritu sancto c. 8. & super caput 1. epistolæ ad Hebr. In illa verba vnxit te Deus; deus tuus præ participibus tuis, vbi aperte docet, oleum quo Christus fuit vnctus fuisse illudmet quo alij sancti, & iusti homines inunguntur, quamuis in Christo excellentiori modo fuerit istud oleum diffusum. S. Anselmus super eundem locum ita dicit, Deus iam homo factus vngi dicitur, id enim significant illa verba vnxit te Deus &c. Deus enim, ait Anselmus, qui vnctus est, homo factus erat, vnctus est oleo, idest, Spiritus sancti dono. Et paulo post, vnctus est oleo exultationis, idest, Spiritus sancti gratia, quæ eius conscientiam ex hilararet. Vides, bone lector, quam aperte S. Anselmus distinguit in Christo gratiam iustificantem, & sanctificantem animam, à gratia vnionis, imo & vniuersa hic a nobis ex Patribus citata testimonia hanc habent manifestissimam intelligentiam. Alia ex Patribus afferemus loca circa solutionem ad primum huius quæstionis, & in quæstione sequenti in art. 2. ex quibus huic veritati maius accrescet robur. Eandem hanc veritatem constanter affirmant omnes scholastici Theologi cum suo magistro in 3. d. 13. S. Thom. ibidem & 3. p. q. 7. art. 1. & q. 34. Alex. A. lenf. 3. p. q. 11. & 12. Marf.

12. Marf. in 3. q. 10. Interpretes factorum bibliorum exponentes illa verba Ioan. primo. Plenum gratiæ & veritatis. Vnanimiter hanc veritatem adstruunt, Erasmo, & Caiet. exceptis, qui vt supra aduertimus à vulgata latina æditione ob leuissimas coniecturas recedentes, hæc verba non ad Christum sed ad Ioannem retulerunt. Sed iam in forma sic deduco pro conclusione argumentum, & id quidem efficacissimum. Illa veritas quam vnuerfi, aut fere vnuerfi Ecclesiæ Patres & magistri semper docuerunt, & docent, vt certam & in sacris scripturis contentam, suscipienda est à fidelibus, vt verum Catholicæ fidei dogma, non enim errare possunt in scripturarum perscrutatione, & intelligentia vnuerfi Ecclesiæ Patres & magistri, neq. in tradendis Catholicis veritatibus, alias enim cum ipsis errantibus tota erraret Ecclesia. Ergo cum ab vnuerfis & antiquioribus Patribus, & nouioribus Ecclesiæ magistris assertum habeamus ex sacris litteris colligi Christi Saluatoris nostri animam gratia iustificante, ac reliquis Spiritus sancti charismatibus & sanctificatam fuisse, & vnctam, necessarium est fateamur, hanc veritatem non inter probabiles Theologorum opiniones annumerandam esse, sed Catholica confessione suscipiendam. Theologicæ rationes pro hac veritate confirmanda multæ eaq. nō cōtemnendæ suppetunt Theologis. Quarū præcipue sūt illæ quibus vsus fuit S. Thom. 3. p. q. 7. art. 1. quæ cū ibidē clare, & explicatissime proponatur, nō erit necessū, vt in earū explicatōe immoremur. Sed satis fuerit earū præcipuas propter doctrinæ ordinē & cōplemētū breuiter referre. Et quidē ex illis verbis nostri prothematis. Et vidimus gloriā eius, gloriā qua si vnigeniti a Patrē. Duæ rationes deducuntur, prior quæ sit in ordine aliarū prima, hæc est, dignitas Christi quā habet eo quod vnigenitus est dei filius, postulabat, vt eius rationalis anima verbo psonaliter vnita exornaretur Gratia, ac præclarissimis Spiritus sancti virtutibus, & donis, quibus decora fieret & pulchra ac Deo valde similis, eiusdemq. ordinis cū diuino verbo. At nō est credibile, quod Deus, qui tam in ordine gratiæ, quā in ordine naturæ res omnes iuxta eorū merita, & dignitatē disponit, ipsam Christi animā nō ornaret, & perficeret iuxta modū eius dignitati debitū. Ergo, &c. Posterior ratio & in ordine secūda ad hoc reducitur. Quod diuinū verbū perennis est totius gratiæ fons, ac natiaua origo, & quia Deus, cuius naturæ ipsa gratia quodā est participiū, & quia substantialis imago, & similitudo Patris. Quā perfectissimā, & exactā similitudinē imitatur gratia, quæ animā cōstituit Deo similē formali & intrinsecus participata similitudine: & ita Paul. Rom. c. 8. inquit, quos prædestinauit cōformes fieri imaginis filij sui, idest, ex vi prædestinationis gratiā accipiūt prædestinati, p quā referūt vnigeniti filij Dei, q. est naturalis imago Patris, similitudinē, & cōformitatē imaginis dei induūt. Ergo anima Christi quæ inter creatu-

creaturas omnes proximior est, & coniunctior verbo, gratiam ab ipso verbo, & eam quidem secundum omnem plenitudinem suscipit. Tertia ratio. Conueniens est omnino, & maxime congruum vt Christi anima verbo vnita operetur supernaturales actiones diuino humanitatis supposito conformes. Nam cum verbum prout humanæ naturæ supposito sit vnum cum natura humana earum operationum effectiuum, & elicuum principium, in decorum apparet quod operationes elicite non sint ei similes & proportionatæ, Gratia vero est primum, & radicale principium harum operationum, quatenus sua virtute præhabet supernaturales habitus qui sunt proxima earum effectiua principia, Ergo Christi animæ infundi debuit habitualis gratia. Neq. sat fuerit dicere quod adiutoria & auxilia dei actualia sufficerent Christi animæ ad supernaturales operationes efficiendas. Quoniam licet sufficerent ad substantiam ipsarum operationum, non tamen, vt modo ipsi animæ connaturali efficerentur. Nam in supernaturalibus actionibus, quæ non ex habitu supernaturali, sed ex actuali auxilio prodeunt, anima potius ab extrinseco mouetur, quam operetur a semetipsa mota & acta. Et quidem si ad hanc suauitatem in reliquis hominibus erga supernaturales actiones seruandam, Deus qui omnia disponit suauiter, eis supernaturales infundit habitus, & virtutes, quæ ratio patitur, vt a Christi anima sibi charissima hanc suauem prouidentiam, & dispositionem subtraxerit? Ergo &c.

Sed quarta iam ratio accedat, Christus non solum, vt Deus, sed etiã vt homo Deus, caput est omnium hominum influens in eos gratiam, & reliqua Spiritus sancti dona. Ergo valde fuit congruum, vt Christi humanitas gratia, & Spiritus sancti charismatibus eleuaretur, & perficeretur. Confirmatur, Christus venit in mundum, vt auctor legis gratiæ, & ipsiusmet gratiæ. Nam lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Ego conuenientissimum fuit, vt ipsa Christi humanitas perficeretur gratia, imo & plenitudine gratiæ, vt ex eius plenitudine omnes iusti acciperent.

Quarta Conclusio.

Gratiam habitualiter iustificantem accepit Christi anima in primo incarnationis instanti. Hanc conclusionem libenter admittunt graues Theologi, verum de eius certitudine quanta sit non constat omnibus. Nam quidam grauissimi in quorum numero sunt recensendi Cano. lib. 12. de loci c. 14. & Medina 3. p. q. 19. art. 4. dub. 4. & q. 34. art. 4. & nouissime Bellarminus in primo tomo suarum controuersiarum lib. 4. de Christi anima c. 2. & 3. in ea esse videntur sententia, quod ista doctrina sit veritas fidei. Grauiissima testimonia, & ex sacris scripturis, & ex patrum monumentis produciunt in eius rei confirmationem, quæ transcribere non licet, nam ibi facile videri poterunt.

Alijs

Alijs tamen Theologis quibusdam non tam certa uisa fuit ista sententia. Sed quid ego sententiam breuiter exponam. Et dico primum. Christum ab instanti suæ incarnationis gratia, & gloria, quæ in uisione beata consistit, fuisse præditum, ueritas est adeo certa, ut oppositum sit plusquam temerarium, & fortassis in fide erroneum. Probo. quoniam testimonia scripturæ sacræ ex quibus præcedentem colligebamus conclusionem non obscure insinuant hanc ueritatem. Illud præfertim, quod est in hac tractatione præcipuum. Vidimus gloriã eius gloriam quasi vnigeniti a patre plenum gratiæ, & ueritatis, quod testimonium ita est expendendum, quod si gloria, & plenitudo gratiæ, & ueritatis collata fuerunt Christo, quia Vnigenitus est Dei filius, nulla uero similis afferri potest ratio ob quam in ipso conceptionis instanti ei non darentur, sed aliud expectaretur tempus. Neq. enim aliud tempus, aut instans infusioni gratiæ commodius poterit assignari, cū gratiæ infusio non Christi meritis, sed personali eius dignitati respondeat: quã dignitatem habuit totam, & totaliter in primo suæ incarnationis momento. Probatum secundo ex illo Luc. 1. ideoq. quod ex te nascetur sanctum uocabitur filius Dei. Ecce sanctitas Christi, quã circa præcedentem conclusionem ex Bernardo, & Ruperto dixi, & probaui esse accipiendam de sanctitate à iustificante gratia proueniente, cum Christo ex Virgine nascente ortum habuit, & quidẽ ex ui conceptionis Spiritus sancti uirtute facta. Id. n. denotat illud uerbũ Ideoq. In eiusdem ueritatis comprobationem ponderanda sunt illa uerba Isa. c. 11. Et flos de radice eius ascendet. Flos de radice ascendens Christus est de Virgine nascentis. Huic ascensui mox annexuit propheta habitualis gratiæ, & spiritualium donorum abundantiam. Et requiescet, inquit, super eum spiritus domini, &c. Item Luc. 2. Angelus pastoribus loquens. Ecce euangelizo inquit uobis gaudium magnũ, quia natus est uobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus, &c. Ecce iam tunc erat Christus, id est, vnctus Spiritus sancti charismatibus, & exultationis oleo. Quod sane oleum ex Patrum testimoniis ostendimus, ipsam esse spirituales gratiam, quam cætera supernaturalia dona committantur. Item ponderandum est, quod dicitur Saluator natus, denotat enim, quod Saluatoris officium iam erat Christo commissum à Patre, cum ex matris utero per natiuitatem exijt: atq. adeo fateri tenemur, quod iam erat ei data gratia cum uirtutibus, & donis infusis, quæ ut infra ostendemus ad officium Saluatoris, & Redemptoris necessaria sunt secundum legem à Deo statutam. Innumera prætermitto sacræ pagine testimonia, quæ in duobus citatis autoribus Cano, & Medina uideri poterunt. Expendantur etiam Patrum, quæ pro assertionem præcedenti adduximus testimonia, constabit enim legentibus mentem Patrum eam fuisse, quod Christi anima ab instanti incarnationis

H tio-

tionis gratiā, & Spiritus sancti accepit dona. S. Aug. 15. de Trin. c. 26. apertissime id affirmat, & probat, quia si Ioānes in utero matris sanctitatem accepit & gratiam, quo pacto id non erit de Christo afferendū? Et quamuis Aug. & Patres non exprimant primum instans conceptionis Christi, manifestum est ipsos de illo primo instanti loquutos fuisse, quia totam Christi sanctitatem, & gratiam ex hypostatica unione ad verbum prouenisse dicunt. Imo, & multis in locis expressere, quod in utero matris Christi anima, & gratiam, & perfectam diuinorum cognitionem accepit. Legantur testimonia Patrum, que Magister Cano. & Bellarminus loc. citat. diligenter retulerunt, presertim, Gregor. Nazianze. in Basilium. Proficiebat inquit, sapientia non ut incrementum aliquod acciperet, cum ab initio dominus gratia, & sapientia absolutus esset, sed quod hominibus ignaris paulatim apparerent. Suppetunt præterea rationes nō inefficaces, quæ huic attestant ueritati. Prima, quoniam Angeli creati sunt in gratia iuxta grauissimorum Theologorum sententiam, quam ex S. Aug. hauserunt dicente, quod Deus simul erat in eis condens naturam, & largiens gratiam. Ergo si hoc rationabiliter dicitur de Angelis, imo de primis parentibus satis consentaneæ ad scripturam sacram dicitur, quod in iustitia originali, & in dei gratia fuerunt conditi, necessario id erit de Christo affirmandum. Secunda ratio. Inter statum gratiæ, & statum peccati nullum de facto, & secundum ordinariam dei legem datur medium. Ergo cum Christiana anima non fuerit in peccato producta, necesse est fatemur fuisse in gratia, & iustitia creatam. Omnia argumenta quæ sequenti controuersia in 2. eius art. afferemus ad probandum gratiam connaturalem esse Christo, & eius animæ ex ui unionis hypostaticæ debitam, confirmant non leuiter hanc ueritatem.

Secundo dico. Quod Christus dum uixit mortali uita gratia fuerit, & gloria præditus, siue in hoc, siue in illo instanti acceperit, ueritas fidei est, cuius oppositum manifestus est error, imo, & hæresis. Istud secundum assertum, ut minimum probant efficacissime testimonia, quæ citati auctores referunt ex sacr. scripturis, & quæ nos in præcedentis dicti comprobationem, & pro tertia conclus. citauimus: Et euidentissima patrum citata testimonia, quorum tanta conformitas manifesto nobis est argumento apostolicæ traditionis, qua pollet hæc ueritas, Theologi scholastici in 3. d. 13. consentiunt. Estq; communis roribus Ecclesiæ intelligentia. Cui non parum suffragatur illud, quod Christus de seipso dicebat. Ioan. c. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, & filius hominis, qui est in cælo. Circa hæc uerba postrema, duo sunt notanda. Alterum, quod Christus loquitur de seipso prout est homo: Nam id aperte designat phrasis illa nominandi seipsum illis uerbis. Filius hominis. Alterum uero, quod illa uerba.

Qui

Qui est in cælo cum de filio hominis asserantur, id est, de Christo, ut homine, nihil aliud designare possint, quam uisionem beatificam, qua Christi anima fruebatur, cuius ratione Christus, ut homo dicitur esse in cælo. Ad eum modo quo Christus ipse in cruce pēdens latroni dixit. Hodie mecum eris in paradiso, nimirum, per beatam uisionē.

Quinta conclusio.

Simul cum gratia inditæ fuerunt animæ Christi illa omnia Spiritus sancti dona, & supernaturales uirtutes, quæ nullam intrinsicam imperfectionem in habente postulant. V. c. charitas, sapientia, scientia, &c. Est communis hæc conclusio uniuersis Theologis locis citatis. Illam docet expresse. S. Thom. 3. p. q. 7. art. 2. & sequentibus, usque ad 9. &c. Et probatur primo testimoniis illis sacræ pagine ex quibus constat in Christi anima requieuisse spiritum domini cum donis suis, qualia sunt illa superius adducta ex Isai. cap. 11. requiescet super eum Spiritus domini, & ex Zachar. cap. 3. super unum lapidem septem oculi sunt, &c. Deinde probatur 2. ex Patribus, qui in citatis retro testimoniis non solum gratiam iustificantem tribuunt animæ Christi, sed omni Spiritus sancti donatione dicunt eam fuisse repletā. 3. probatur, quoniā sanctitas intrinseca qua formaliter sanctificatur, & iustificatur anima cuiuslibet Iusti, non sola habituali gratia, sed etiam charitate cōstat, ut manifestum erit, c. 7. & can. 11. S. Synod. Triden. legenti. Ergo cum formalis iustitia, & sanctitas animæ Christi eiusdem sit rationis cum sanctitate cuiuslibet hominis iusti, & omnium earum perfectissima, necessum est fateri, quod cum Christus in sacr. script. Sanctus, & iustus asseritur, uirtualiter dicitur eius animam gratiā, & charitate præditam fuisse.

Quarto probatur. Omnes supernaturales uirtutes, & spiritus sancti dona ex natura rei ipsam gratiæ essentiam committantur, effluuntq; ab ipsa sicut intellectus, & uoluntas ab animæ rationalis essentia, ut cū S. Th. 1. 2. q. 110. ar. 4. ad primum, docent grauiores Theologi. Ergo nisi miraculosam suspensionem huius effluxus, & connaturalis emanationis fingamus, fateri tenebimur, in potentiis animæ Christi ex gratia in ipsius animæ essentia præexistente omnes illæ supernaturales uirtutes, & Spiritus sancti dona effluxisse, quæ imperfectionem intrinsicam statui comprehensoris repugnantem non inuoluunt.

Quinto deniq; probatur. In Christo non est tantū ponenda essentia animæ supernaturali gratiæ ornamento decorata, & pulchra, Verum & ipsius animæ potētiae debent esse perfectæ intrinseca supernaturali dispositione, & in actu primo cōstitutæ ad operationes supernaturales, in quibus ipsa Christi anima se quam sepius exeruit, ut ex Euangelio cōstat; expēdatur illud Io. 13. ut cognoscat mundus, quia diligo Patrē, & sicut mandatum dedit mihi pater sic facio, nā his uerbis duos super

naturales. Christi actus complexus est. Euāgelista. scilicet, charitatis, & obedientiæ. Ergo manifesta ratio postulat, ut simul cum gratia Christi anima prædictas virtutes, & Spiritus sancti dona infusa acceperit. Adeo vrgent hæc argumenta, ut ego eadem certitudine existimem tenendam esse hanc conclusionem * qua. retro dixi suscipiendam esse conclusionem secundam *

* aliàs 5.
* aliàs tertiam.

Sed nunc sigillatim, breuissime tamen explicemus, quæ sint illæ virtutes, & illa dona quæ imperfectionem, implicant intrinsecam Christi dignitati, & beatifico eius statui repugnantem. Et principio de Theologicis virtutibus assero, quod ex tribus virtutibus Theologicis fide, spe, & charitate, sola charitas in Christi anima reperitur, Nā fides, & spes imperfectionem intrinsecam in suis formalibus rationibus complectuntur. quæ & Christi dignitati, & eius beatifico comprehensoris statui non bene consentit. Fides namque cum sit Paul. ad Hebre. cap. 1. 1. affirmante, argumentum non apparentium, obscuritatem, & inevidentiam; credibilium in subiecto postulat, quæ inevidentia, præsertim circa misteria supernaturalia, & circa Deum quæ est prima, & maxima veritas, & formalis ratio fidei, non decet Christi animam, Spes similiter imperfectionem habet intrinsecam, nimirum, quod speretur id, quod adhuc non possidetur in re, quod enim quis videt quid sperat? Rom. cap. 8. At Christi anima ab ipsa instanti incarnationis, potitur faciali Dei visione, & ipso deo viso perfecte fruitur. Deus autem videndus, & fruendus, est obiectum proprium spei. Igitur hæc duæ virtutes non fuerunt infusæ Christi animæ. Charitas autem simul cum gratia ei data fuit, quia charitas essentialiter considerata nullam inuoluit imperfectionem, & ita charitas remanet in beatifico statu charitas enim dicente Paulo nunquam excidit.

1. Cor. 13.

Sed de vtraque ista virtute, fide scilicet, & spe, aliqua supersunt difficultates breui tamen, & compendiosa resolutione pertractandæ. Et primo quid de fide multa possent disputari, & quibus in communi probaretur fidem cum scientia, cum clara Dei visione compati posse. Verum hæc tam communis disputatio in alium locum est reiicienda. In 12. q. 67. & 22. q. 1. art. 4. solet à discipulis, 5. Thom. versari. Quo loco id definiunt grauiores Thomistæ quod fides ex natura sua, & secundum ordinariam dei potentiam cum cognitione scientifica minime reperiri potest, & multo minus cum aperta diuinæ essentia visione. At secundum absolutam potentiam non implicat cum vtraque cognitione clara fidei habitum simul existere. Implicat autem actum fidei simul reperiri cum actuali eiusdem obiecti euidenti notitia. Et ratio discriminis huius inter actum, & habitum ea est, quod actus per se primo non habitui, sed actui opponitur. Vnde actus fidei, & actus scientiæ eiusdem obiecti directe opponuntur, & oppositione quidæ priuatiua,

priuatiua, quæ contradictionis oppositionem virtualiter claudit: opponuntur enim, sicut obscurum & clarum, euidens & ineuidens, atque adeo non possunt ij duo oppositi actus simul esse in eodem subiecto. Cuius contrarium falso existimauit Duran. in 3. d. 24. q. 1. & d. 31. q. 3. & 4. At quia habitus fidei non directe opponitur actui scientifico, aut euidenti Dei notitiæ, non implicat quod simul sint in eodem subiecto, & de re eadem. Hoc supposito in speciali probatur, contra doctrinam nunc traditam fidem & habitualem & actuaalem posse reperiri in anima Christi. Et primo argumentor ex illo Isai. 11. & erit fides cinctorium renum eius, id est Christi.

Secundo arguitur. Aliqua potuerunt Christo reuelari reuelatione obscura, ea videlicet quæ in verbo non intuetur, non enim anima Christi videt in verbo omnes creaturas, & veritates possibles, ergo harum rerum potuit Christus habere fidem.

Tertio in Christo fuerunt liberalitas, & magnificentia, quamuis defuerit Christo istarum virtutum materia, scilicet, diuitiæ. Ergo quamuis defuit Christo materia, fidei scilicet, res obscure reuelatæ, potest in ipso fides permanere.

Quarto si in Christo non fuit fides, sequitur quod non fuerit in ipso meritum fidei. At consequens non apparet admittendum. Ergo &c. Ad primum argumentum ex c. 11. Isai. desumptum respondeo, ex mente Cyrilli, Hyeron. & aliorum, qui illum locum interpretantur, fidem ibi non credulitatem, sed fidelitatem, & veracitatem, quæ est quædam moralis virtus inter dicta, & facta consonantiam constituens, designare. Huic intelligentiæ attestatur 70. interpretum versio.

Ad secundum respond. quod sine dubio probat secundum absolutam Dei potentiam posse in Christo, & in quolibet alio beato reperiri fidem actuaalem earum rerum quas non intuetur in verbo. Dixi, secundum potentiam Dei absolutam, quia ex lege ordinaria illud non est admittendum. Deducer enim statum beatificum obscura reuelatio, & ineuidens cognitio.

Sed rogabis. Vtrum facta ista reuelatione de qua procedit argumentum esset constituendus in intellectu animæ Christi habitus fidei. Hæc res est dubia. Quibusdam videtur pars negatiua, & ratio est hæc. Fides est virtus Theologica, ergo non potest saluari habitus fidei, nisi versetur circa Deum. At in illo casu non haberetur fides de Deo, sed de creaturis obscure reuelatis a Deo: Ergo &c. Prima consequentia patet. Quoniam de ratione virtutis Theologicæ est versari circa Deum, tamquam obiectum primarium, & potissimum, ergo illo sublato necesse est auferatur ipsa Theologica virtus. Secundo probatur. Deficiente obiecto primario alicuius habitus, non potest habitus ipse permanere, quamuis adsit secundarium obiectum, sed Deus credendus est obiectum

obiectum primum fidei, creaturæ vero reuelatæ à Deo pertinet ad obiectum secundarium, ergo cum in casu huius dubij deficiat primum obiectum fidei (nam Deus cum videatur non creditur) non potest permanere fides. Mai. probatur, obiectum secundarium, non pertinet ad aliquem habitum, nisi quatenus cadit sub obiecto primario: ergo deficiente primario obiecto, habitus non potest versari circa secundarium obiectum, & ex consequenti totaliter aufertur ipse habitus. Confir. Si totaliter deficerent pericula mortis, quæ sunt primum obiectum fortitudinis, non maneret virtus fortitudinis, quamuis adessent alia leuiora pericula, quæ sunt eiusdem virtutis secundarium obiectum: ergo eadem est ratio in fide.

Sed pro sententia affirmatiua, quæ placet alijs. Argumētō primo. In illo casu reperiretur formalis ratio sub qua obiecti fidei, scilicet prima veritas obscure reuelans, ergo maneret fidei habitus. Secundo probatur. Actus fidei quo Christus crederet res illas reuelatas sibi, esset eiusdem speciei cum actu elicitō in nobis ab habitu fidei, ergo posset elici in Christo ille actus ab habitu fidei. Tertio probabilis est sententia Caiet. afferentis 22 q. 175. art. 3. quod postquam Paulus vidit in raptu diuinam essentiam, habitus fidei, qui in illo permansit nunquam potuit exire in actum circa Deum trinum, & vnum, qui est obiectum primum fidei, ergo cum in Paulo permanserit fides deficiente obiecto primario, poterit etiam in Christo, & in quolibet beato reperiri habitus fidei circa obiectum secundarium, deficiente primario obiecto.

In hac re dico primo, quod secundum absolutam Dei potentiam bene potest intelligi, quod perseveret habitus fidei circa obiectum secundarium deficiente primario: Et hoc probant sufficienter argumenta, quæ proposui pro sententia affirmatiua. Dico secundo, si attendimus ad ordinem rerum ipsis proportionatum, & ad legem ordinariæ Dei, deficiente primario obiecto alicuius habitus etiam si perseveret obiectum secundarium sub ratione formali sub qua obiecti, non manebit habitus: & hoc probant argumenta facta pro parte negatiua. Ex quo sequitur quod in casu nostri dubii nisi poneremus nouum miraculum pertinens ad absolutam Dei potentiam, non esset habitus fidei in Christi anima. Et actenus de secundo argumento.

Ad tertium argumentū principale Caiet. 3. p. q. 7. art. 2. dicit quod in Christo licet deficeret materia liberalitatis, & magnificentiæ, non tamen deficiebat formalis ratio harum virtutum: quia per prudentiā iudicabat quando, & quomodo, & quibus circumstantijs possint liberaliter, & magnifice distribui pecuniæ. At in fide oppositum contingit, non enim deficit materia fidei, manent namque mysteria Trinitatis, incarnationis &c. Deficit tamen ratio formalis obiecti fidei, scilicet,

cet, obscura reuelatio, & ita non est eadem ratio de fide, & de magnificentia. Sed hæc solutio Caiet. apparet difficilis, & arguitur contra illam, ratio formalis specifica obiecti virtutis non potest saluari nisi determinata ad propriam materiam talis virtutis. Ergo deficiente materia liberalitatis, & magnificentiæ non potuit in Christi saluari ratio formalis specifica harum virtutum. Antecedens probatur, Quia hæc ratio formalis virtutis abstracta ab omni materia cōmunis est ad omnem virtutem. Explicatur hoc, Nam si potest saluari formalis ratio specifica virtutum deficiente totaliter materia, nulla ratio assignari poterit propter quam in Angelis non reperiantur virtutes temperantiæ, & fortitudinis, etenim Angelus bene potest prudentialiter iudicare quando, & quomodo sit remperate viuendum aut fortiter agendum. Igitur prætermittitur solutio Caiet. aliter responderetur, quod materia liberalitatis, & magnificentiæ licet actu defuerit Christo Domino, voluntarie illi defuit, & non fuit illi impossibilis. At obiectum formale fidei, fuit simpliciter impossibile Christo secundum statum beatificum in quo erat. vnde non est eadem ratio de fide, & de magnificentia. Quoniam materia magnificentiæ non defuit simpliciter Christo. Missam facio solutionem aliam que est sine dubio sufficiens, nimirum, quod in hoc quod Christus voluntarie abdicauit a se omnes diuitias, quas si vellet in magna copia, & affluentia posset obtinere, summe se ostendit magnificum, & fuit illa abdicatio præcipuus magnificentiæ actus, & diuitiæ contemptæ sunt vera materia huius tam magnifici actus. Vnde negandum est, quod defuit Christo magnificentiæ materia, licet defuerit res pectū quorundam magnificentiæ actuum, eorum, videlicet, qui consistunt in ipsa diuitiarum possiderum vsu.

Ad tertium Medina Respondet, quod Christus habuit meritum fidei quatenus habebat fidem in præparatione animi, quod potest explicari ex his quæ antea diximus de fide quam habuit Paulus eorum quæ vidit in diuina essentia post visionem transactam. Hæc tamen solutio quæ quibusdam nouioribus est grata, nobis non placet, quoniam cum fides non pertineret ad Christum, eo quod erat simpliciter beatus, non est dicendum illum habuisse fidem in præparatione animi. Sicut nullus Theologorum docet, beatos in patria fidem habere in præparatione animi. Quod præterea probatur, fides in præparatione animi, est fides simpliciter, & ita d. Paulus simpliciter dicebatur habere fidem eorum quæ viderat in raptu, & erat vere fidelis: ergo si Christus habuit fidem in præparatione animi, habuit simpliciter fidem, & fuit simpliciter fidelis, quod nulla ratione est admittendum. Exemplum autem, quod attulimus ex D. Paul. non est ad propositum, quia Paulus erat simpliciter, & modis omnibus viator, atque adeo fides

per se pertinebat ad illum. Christus vero, etsi secundum inferiorem partem viator fuerit simpliciter tamen beatus erat, & comprehensor. Fides autem ad comprehensorem non attrinet. Igitur ad tertium Respondetur, ex Caiet. circa solutionem ad secundum art. 3. q. 7. 3. par. quod Christus non habuit formaliter meritum fidei, habuit tamen illud eminenter, eo quod obedientia per quam meruit apud patrem, regulabatur per cognitionem supernaturalem, in qua eminenter comprehenditur fidei cognitio seclusis eius, imperfectionibus. Iuxta hanc solutionem est explicanda. S. Thom. doctrina 3. p. q. 7. art. 3. ad 2. Imo ex ista S. Thom. solutione a prior fit huius nostrae doctrinae veritas, quae & si non omnibus placeat, non ob id tamen debet haberi, ut spernenda, cum ei, & ratio adducta; & praedicta S. Thom. solutio quam plurimum suffragentur.

De virtute autem spei eadem sunt omnino dicenda, quae de fide dudum adstruebamus. Nimirum, quod secundum absolutam Dei potentiam stare poterit spes in habitu cum faciali visione, qua Christi anima diuinam intuetur essentiam, in actu vero id est impossibile, & ex natura rei, & secundum ordinariam dei potentiam ac legem. Praeterea repugnat ipsi beatifico Christi statui quod per habitum spei Christi voluntas se exerat in actualem spem facialis dei visionis, quae inter particularia virtutis spei obiecta principem locum obtinet, Quia quod possidetur, nulla potentia fieri potest quod speretur & desideretur simul. Sed id merito dubitabit theologus utrum actus quo christus gloriam sui corporis dum erat in vita mortali, desiderabat, esset simpliciter actus spei, & gloria corporis esset simpliciter spei obiectum. Probaturque pars affirmatiua primo. S. Thom. 3. par. q. 7. art. 4. expresse docet, quod in Christo erat spes respectu gloriae corporis nondum habitae, & ponderandum est hoc loco, quod cum S. Thom. in 2. q. 67. art. 4. ad 3. Expressissime negauerit in beatis reperiri spem gloriae futurae, id tamen affirmat de Christo in hoc articulo. Secundo probatur. Gloria corporis erat bonum supernaturale futurum, & arduum respectu Christi Domini: ergo erat obiectum spei: atque adeo actus ille erat actus spei. Probatur antecedens quoad illam partem; arduum, in qua, est difficultas. Christus secundum legem à Deo statutam non poterat consequi gloriam corporis nisi mediante passione, & morte iuxta illud Luc. ultimo. Nonne haec oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam, ergo consecutio gloriae corporis fuit christo difficilis, & ardua. Propter haec argumenta quidam Theologi putant illum actum simpliciter fuisse actum virtutis spei, eiusdem rationis cum actu spei quo purus viator sperat immortalitatem sui corporis. Verum est, quod isti autores non admittunt fuisse in christo habitum spei, qui est virtus Theologica, propter defectum obiecti primarij,

rij, a quo per se pendet ipsa theologica virtus. Ceterum Caiet. 3. p. q. 7. art. 4. existimat actum illum non fuisse in Christo spei, sed desiderium duntaxat, si est oī cū proprietate loquendum. Quemadmodum dicimus, quod beati desiderant gloriam corporum futuram, non autem sperant. Haec sententia Caiet. communiter recipitur a Thomistis, & ratio eius est, quoniam gloria corporis in Christo non erat simpliciter bonum arduum, & difficile, quoniam ex gloria anime naturaliter resultat gloria corporis, unde est debita in radice, & potentia intrinseca: obiectum autem spei est bonum difficile, & arduum, futurumque quasi per potentiam extrinsecam.

Ad argumenta in oppositum. Ad primum respondeo, quod cum gloria corporis haberet aliquid difficultatis, & arduitatis in christo, quam non habet in ceteris beatis, ut constat ex argumento sequenti, idcirco S. Th. desiderium quo Christus desiderabat corporis gloriam appellat spei, quod tamen non admittit in ceteris beatis. Ceterum ista difficultas non fuit sufficiens, ut statim dicemus, ad constituendam propriam, & essentialem spei rationem: sed ampla quadam, & larga acceptione desiderium illud christi appellatur spes a S. Thom.

Ad secundum dicitur, quod illa difficultas consequendi gloriam corporis in christo domino, non est difficultas, quae necessaria est ad obiectum spei: etenim illa sola difficultas sufficit ad obiectum formale spei, quae reddit dubiam, & non penitus securam consequutionem boni sperati. At licet christo difficillimum esset, & arduum consequi gloriam corporis sui, erat tamen securissimus de eius asecutione. Nam secundum legem statutam a deo, & secundum propriam dispositionem, nimirum, gloriam anime, infallibiliter futura erat corporis immortalitas. Igitur ad argumentum respondetur, quod consequutio gloriae corporis fuit quidem laboriosa christo, sed non difficilis & ardua, ut requiritur ad spei.

Sed est argumentum. Sequitur, quod si quis certo cognoscat se esse praedestinatum, aut confirmatum in gratia, neque habeat, neque habere possit actum virtutis spei: consequens non est admittendum: Ergo. Probatur sequella. Nullum est dubium huiusmodi homini de consequutione vitae aeternae; Ergo consequutio vitae aeternae non est ei difficilis, & ardua, ut postulat virtus spei. Respondetur, quod illi homini per se loquendo dubia est, & difficilis aeternae vitae consequutio, quoniam non habet intra se aliquod principium ex cuius virtute necessario, & infallibiliter sit consequuturus aeternam vitam. Est autem illi certa vitae caelestis adeptio per accidens ex gratia speciali dei: Unde per se, & simpliciter aeterna vita est illi difficilis & ardua. At christo consequutio immortalitatis corporis erat certa, & infallibilis per se. scilicet ex virtute principij intrinseci effectiui. Quia, ut diximus, ex gloria anime per se reducat corporis immortalitas.

Difficultas manet in hoc loco disputanda. Vtrum si admittamus, ut probabilem sententiam oppositam, quae docet christum veram

habuisse spem immortalitatis futuræ corporis sui, concedendum sit, quod actus ille spei fuit eiusdem speciei cum illo, quo nos speramus futuram corporis immortalitatem. Pars affirmatiua apparet vera. Quoniam ille actus spei in Christo eandem habebat rationem formalem, quam habet actus spei in nobis, respiciebat enim motiuum supernaturale, innitebaturque virtuti diuinæ, Ergo, &c. In oppositum est, quod obiectum illius actus non pertinebat ad virtutem spei quia deficiebat obiectum primarium spei, scilicet, Deus non visus, possibilis autem videri: sed tota essentialis ratio virtutis spei defumitur ex primario eius obiecto, & non satisfuerit ratio formalis sub qua, nisi determinetur ad obiectum primarium: Ergo, &c. Probat minor. Tota ratio virtutis Theologicæ consistit in hoc quod versatur circa Deum tanquam obiectum primarium: Ergo nisi ratio formalis sub qua determinetur ad istud obiectum primarium, non sufficit constituere Theologicam virtutem, neq. actum eiusdem speciei cum actu elicitum a virtute Theologica. Propter hoc argumentum existimo, secundam hanc sententiam esse probabiliorē, quæ placet quibusdam doctissimis; quamuis Caiet. 3. p. loc. cit. in primâ videatur inclinare sententiâ, quæ circa dubium non est improbabilis, quid, quid nonnulli ex nouitijs theologis infirmis argumentis contēdāt

Dubium
de morali
bus Christi
virtutibus.

De virtutibus moralibus succedit deinceps disputatio. Et quidem de ijs moralibus virtutibus quas probabilior Theologorum sententia infusas per se vocat, de quibus, 12. q. 63. late differitur, parum est difficultatis, præter illam de liberalitate, & magnificentia, quæ paulo superius absoluiimus. Quod si quæ aliæ se possunt difficultates offerre, explicabuntur simul cum ijs, quæ de virtutibus acquisitis cōtinuo differemus. Quas nonnulli Theologi modernij putant superuacaneas fuisse in Christo, quia non potuerunt aliquando exire in proprias operationes. Quod sic probant.

Primo. Omnis operatio Christi fuit perfectissima, ergo procedebat ex intētionē finis supernaturalis, & à rōe regulata supernaturali regula, rursus, ergo oīs operatio moralis Christi, procedebat à virtutibus infusis, & non a virtutibus acquisitis. Patet vltima consequētia. Nam virtus moralis acquisita nequit, saltem immediate, sub ordinē supernaturalis finis operari. Nam per se primo respicit finem naturali rationi, & ordini proportionatum; quo potissimum differt a morali virtute, quæ per se infusa vocatur, quæ supernaturalem finem per se primo attendit.

Secundo. Si Christus habuit operationes elicitas a virtutibus acquisitis, sequitur quod per huiusmodi operationes fuerint augmentatæ virtutes Christi acquisitæ: consequens est falsum, nam tale virtutū augmentū videtur inferre imperfectionē magnā Christo. Ergo, &c.

Sed

Sed his non obstantibus, probabilior est nostra sententia. Et probatur. S. Thom. 3. part. q. 12. docet, & probat in Christo fuisse scientiam acquisitam, vt eius intellectus perficeretur modo sibi proportio nato, & connaturali, ergo eadem ratione in voluntate Christi sunt ponendæ virtutes morales acquisitæ, quibus modo sibi connaturali operari possit, aliàs enim humana Christi voluntas non esset simpliciter, id est, modis omnibus perfecta.

Ad argumenta facta, Respondetur, & ad primum respondeo dupliciter, Primo, quod licet Christus non posset aliter operari, quam ex intētionē finis super naturalis, potuit tamen sub hac intētionē vt virtutibus acquisitis. ita vt operatio proxime, & immediate referretur in finem naturalem, mediate vero, & extrinseca relatione in finem supernaturalem. Igitur ad argumentum distinguitur primum consequens, regulatione intrinseca nego, extrinseca cōcedo. Et ita negatur secūda consequentia.

Sed secundo respondeo, mihi nullum esse inconueniens asserere, quod Christus potuerit quandoq; vt virtutibus acquisitis absque actuali relatione ad finem supernaturalem. Nam satis erat, quod operationes sic elicite essent referibiles in supernaturalem finem, quemadmodū timor quo Christus timebat mortem sortatis non referebatur actu in finem charitatis, licet esset subiectus diuinæ voluntati, & fini charitatis: quoniam in illo timore voluntas regulabatur per rationes inferiores: & naturæ humanæ permittebatur se explicare in propriam infirmitatem, aptam tamen corrigi, & moderari a superiori ratione & regula. Neque vllam hæc sententia imperfectionem Christo tribuit. Sicut nulla est imperfectio intellectus Christi, vcl, cuiusuis alterius beati quod quandoque intelligat per conuersionem ad phantasmata (vt plane poterunt intelligere beati reassumptis corporibus) eo quod liberū est ei sine huiusmodi conuersione intelligere cum vellit.

Ad secundum respondet. Med. virtutes acquisitas in Christo suscepisse augmentum per proprias operationes. Alijs doctissimis oppositum placet, quibus cōsentio libenter, & aīo, quod Christus ab instanti suæ Conceptionis accepit istas virtutes in summo gradu ad quem poterant pertingere per totam naturæ facultatem, & ita Christus nunquam habuit operationes intensiores, & perfectiores ipsis virtutibus: atque adeo neque unquam potuerunt augeri per suas operationes. Sed de hac re plura dicam inferius in hac eadem q.

Sed adhuc instat moralis philoso. Virtutes morales illæ præsertim quæ ex suo genere sunt acquisitæ, ponuntur in anima ad frenandas passiones immoderatas, & reducendum eas ad mediocritatem rationi rectæ cōsentaneam, in Christo autem neque unquam fuere, neque esse potuerunt immoderatae passiones. Ergo huiusmodi virtutes imper-

fectionem præsupponunt in subiecto Christo eiusq. dignitati repugnantem: atq. adeo & ipse quoq. Christo repugnant. Respondet huic argumento graues Theologi è quorum numero videtur esse Caiet. 3. p. q. 7. art. 2. ad tertium, quod Christus neq. habet, neq. habuit aliquando passiones immoderatas, quæ vel per latum vnguem a reeta discordassent ratione, sed semper fuerunt frenatissimæ, & moderatissimæ, dum Christus vixit mortali vita, & sensibilibus passionibus obnoxia. Hanc tamen passionum moderantiam causabant formaliter ipsæ morales virtutes, atq. adeo absque vlla imperfectione fuerunt in Christo. Verum hæc solutio mihi non placet, quam sic primo impugno.

In Christo domino ex vi vnionis hypostaticæ, quacūq. super addita qualitate seclusa, extinctus fuit penitus fomes peccati, vt retro explicuimus, vel fuit saltem totaliter ligatus, & impeditus ne in aliquem motum inordinatum, & à ratione exorbitantem prorumperet: ergo virtutes morales siue infusæ, siue acquisitæ non constituunt in Christo passionum appetitus sensitiui moderantiam. Consequentia apparet euidens, quia secundum naturæ ordinem sicut præsupposuerunt extinctum fomitem, ita & præsupponebant passiones perfectè moderatas. Namq. si passiones in appetitu sensitiuo Christi possent aduersus rationem insurgere, inepte diceretur fomes extinctus aut ligatus.

Fateor hoc argumentum multo maiores vires habere, si verum est id quod superius asseruimus, fomitem ex vi hypostaticæ vnionis penitus fuisse extinctum & abolitum, & non ligatum tantum & impeditum.

aliàs, solutionem

Secundo eandem solutionis impugno. Probabilis est sententia, quæ affirmat virtutes morales ex suo genere acquisitas non fuisse inditas Christo in ipso conceptionis instanti; sed in breui tempore postea per exercitium acquisitas, at illa solutione supposita consequenter tenerentur fateri huius opinionis autores, Christum in illo medio tempore, in quo non erat præditus acquisitis virtutibus, affectum fuisse immoderatis animæ passionibus. Hoc autem assertum blasphemum esse crediderim, & summæ Christi dignitati contrarium. Ergo &c. Neq. quicquam efficiet ad huius argumenti difficultatem euadendam dicere, quod in illo medio tempore Christus frenatas habuit passiones per morales virtutes ex suo genere infusas, quas simul accipit cum gratia iustificante: Tum quia hæc solutio non procedit consequenter ad illam solutionem quam expugnare contendimus; nam qui ita dissolueret argumentum, teneretur fateri, quod virtutes acquisitæ non constituunt passionum moderantiã in appetitu sensitiuo Christi, cum eam præsupponant virtutibus moralibus infusis effectam: atque

que adeo hæc solutio non modo non præcedentem tuetur, quin potius destruit. Tum etiam, quoniam falsum est, quod hæc solutio supponit, nimirum, per virtutes morales infusas, quæ gratiæ infusionem consequuntur, moderari & reprimi appetitus sensitiui passiones, certissimo enim experimento constat in multis iustificatis hominibus quibus simul cum iustificante gratia donantur virtutes eiusmodi, multis & magnis scaterere passionibus, & ijs quidem immoderatissimis, quod sane manifesto nobis est argumento non pertinere ad propriam rationem harum virtutum passiones animi moderare, & componere. His ergo prætermisissis, ad propositam difficultatem respondeo. De essentiali ratione moralium virtutum acquisibilium esse, quod sint aptæ natæ frenare & componere feruescentes animæ passiones, si ipsas in subiecto immoderatas repperint. Vnde nequeunt esse istæ virtutes, nisi in illo subiecto, quod sua natura aptum est huiusmodi passionibus affici, ceterum non pertinet ad earum essentialiam, quod actu huiusmodi passiones moderentur, sed satis fuerit disponant appetitum sensitiuum ad electiones in proprijs materijs rationi consentaneas. Nam sicut appetitus sensitiuus in homine rationis est particeps, ita & rationabiles electiones circa sensibiles materias valet elicere. Fateor quidem D. Thom. quandoq. dixisse proprium esse moralium acquisibilium virtutum frenare & compere appetitus sensitiuæ passionis. Verum hæc S. Thom. doctrina facile potest his quæ diximus accommodari, si dicamus eam non de actuali passionum moderantia, sed de aptitudinali tantum esse intelligendam. Missum facio, quod alio in loco ipse Doct. Sant. rationem virtutis in his habitibus moralibus eatenus adinuenit, quatenus in ipsorum officio consumatur ipsa rationalis electio. Et quidem, quod actualis passionum moderatio non sit in his virtutibus essentialis, inde constat, quod primis parentibus in statu innocentie constitutis infusæ fuerunt per accidens hæc morales virtutes, in quibus subiectis non constituerunt aliquod passionum moderamen, quia præsupposuerunt omnimodam earundem moderationem originalis iustitiæ beneficio comparatam. In statu etiam futuræ resurrectionis, in hominibus glorificatis reperientur virtutes istæ in heroico, & perfectissimo gradu constitutæ, in quibus tamen subiectis nullam licet inuenire passionum moderantiam, quæ officio moralium virtutum debeat ad rationabilem mediocritatem reduci.

Ex numero autem moralium virtutum, de quo cõsulendi sunt Arist. 2. Eth. c. 7. & S. Thom. Virtus pœnitentiæ siue infusa, siue acquisita (si qua fortassis est acquisita pœnitentiã, quæ vera virtus dicatur) nullatenus est in Christo ponenda. Nõ ob id quidẽ, quia ratione status beatifici ei repugnet peccare, atq. adeo etiam penitere, hæc enim ratio est omnino insufficientis

* eos

1. 2. q. 60.
art. 2.
aliàs, componere

1. 2. q. 56.
art. 5.

2. Eth. c. 7.
1. 2. q. 65.
art. 5.

ciens

ciens ad denegandam Christo uirtutem pœnitentię, cum in cæteris hominibus bearis, etiam in his, qui nunquam mortaliter peccauerunt, Imo neq; uenialiter, ut de Beata Virgine firmiter credit Ecclesia, hæc uirtus cum statu eorum beatifico compatiatur. Sed eatenus à Christo relegatur pœnitentię uirtus, quatenus ei ab intrinseco nempe, ex ui hypotasticę unionis, peccare repugnat, ut in hac eadem controuersia superius fuit explicatum, cui proinde etiam ab intrinseco repugnat pœnitere: atq; adeo ipsa pœnitentię uirtus nullatenus ad Christum pertinet.

Sed iam quæret quispiam Num uirtutes morales suo genere acquisite acceperit Christus in primo suę conceptionis instãti simul cum gratia infusas, an uero propriis exercitamentis acquisierit. Cui inueterrogationi dico primum. Istę uirtutes morales non processerunt ex gratia Christi habituali per simplicem resultãtiã, sicut efluxere uirtutes morales per se infusę. Huius oppositum sentiunt quidam ex nouioribus Thomistis, sed eorum sententię non acquiesco, cuius falsitatem, & asserti nostri ueritatem sic probō.

Primo gratia Christi physice considerata eiusdem est speciei cum gratia quę cæteris iustis confertur, ut inferius à nobis probabitur. Sed Gratia in cæteris hominibus iustis non præhabet sua uirtute huiusmodi morales uirtutes, ita quod esuant ex ipsa per simplicem emanationem, quod uniuersi Theologi necessum est fateantur: constat enim quod is qui multis erat implicitus peccatis, & uitijs cum per pœnitentiam reparatur, & reddit in Dei gratiam, remanet male habituatus & ad antiqua peccata propensus, quod certe non contingeret si simul cum gratia has uirtutes ex ipsa gratia resultantes accepisset. Ergo neque ex Christi gratia emanauerunt uirtutes istę per simplicem resultantiam, neq; intra eius uirtutem præhabitę fuerunt, admodum quo proprię passionis in subiecti essentia præhabentur.

Secundo probatur. Nã si ex essentia gratię uirtutes istę aptę sunt per simplicem effluentiam dimanare, sequitur eas simpliciter esse censendas per se, & ex suo genere infusas, & ex consequenti non distinctas specie ab his uirtutibus moralibus quas per se infusas grauiores Theologi compellant; nam habitus qui per se infunduntur simul cum habitu gratię minime debent censeri per se acquisiti, sed potius per se infusi, sicuti & ipse gratię habitus, quem per se committantur. Nam que accessorium, ut ratio dicitur naturalis, & explicuit iuris regula, naturam sequitur principalis: consequens autem magna est falsitate plenum. Ergo &c. Ex his sequitur, quod si Christus has uirtutes simul cum humana natura accepit, infusę ei fuerunt per actionem Dei ab infusione gratię distinctam, quę fuerit uera, & noua actio, & non simplex emanatio & resultantia naturalis.

Dico

Dico secundo, non est improbabile, quod sicut Christus autore S. Tho. 3. p. q. 9. art. 4. proprio exercitio acquisiuit scientiã distinctã a scientia beata, & a scientia per se infusa, ita & acquisierit has morales uirtutes, easq; sibi studiosis actibus cõparauerit: quod potuit efficere breuissimo tempore. Nam cum nullis passionibus impediretur, & supernaturalibus iuuaretur uirtutibus, supernaturali præferentia prudentia, promptum ei fuit in studiosas actiones, & eas quidem ualde intensas & perfectas circa harum uirtutum materias prodire. Poterit ista sententiã probari ex illo ad Hebr. c. 5. Cũ esset Dei filius, didicit ex his quę passus est obedientiã. Cui consentit id quod præced. c. eiusdem epist. habetur. Nõ enim habemus Pontificẽ, qui non possit cõpati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia &c. Ratione itidem eandem sententiam probō. Prudentia, quę præcipua est inter morales uirtutes, ut pote, earum forma, & regula non fuit indita animę Christi in eius conceptionis instãti, sed proprio labore, & exercitamento ipsam comparauit. Ergo id ipsum erit de reliquis asserendum moralibus uirtutibus suo genere acquisibilibus. Probatur antecedens, in quo tota esse uidetur argumenti difficultas; christi anima non accepit species infusas, sed eas officio intellectus agentis acquisiuit, ut docet, & probat S. Tho. loco proxime citato. At prudentię uirtus nequit constare absq; intelligibilibus speciebus: non enim ualet in actum prodire nisi præsupposita obiecti apprehensione, quę medijs fit speciebus. Ergo, &c. Confirmatur. Scientia per se acquisibilis non fuit Christi animę infusa, sed eam proprijs actibus acquisiuit, quam sententiam ex S. Tho. dudum referebam: eadem autem esse apparet ratio de uirtutibus hisce moralibus. Ergo qua probabilitate dicitur, quod scientia per se acquisita nõ fuit indita christo, eadẽ poterit id ipsũ de his moralibus uirtutibus affirmari.

Dico tertio. Longe probabilius apparet has morales uirtutes, christo fuisse per accidens infusas in primo suę incarnationis instãti, sicut fuerunt Adamo in primo suę conditionis momẽto per accidens inditę. Doctiores S. Thom. discipuli hanc tuentur communiter sententiam, uti doctrinę ipsius consentaneã. Et Probatur. christo dignius fuit, & perfectius has omnes uirtutes per infusionem accipere, quam proprio labore, & exercitio comparare. At christo id est tribuendum, quod dignius est, & perfectius: Ergo, &c. Maior propositio, quę est sententię huius præcipuum fundamentum, explicabitur, & probabitur simul in solutione confirmationis ultimo loco factę pro contraria sententia. Secundo probatur, Difficillime potuit Christo in breui tempore offerri occasio exercendi se in officia & actus omnium moralium uirtutum: Ergo non posset nõ per multum temporis interuallũ his uirtutibus carere, quę esset magna im-

per-

perfectio in Christi anima: quā imperfectionem vt euitemus, oportebit concedere has virtutes Christi animæ fuisse per accidens infusas. Huius argumenti vis constabit amplius ex solutione prædictæ confirmationis.

Igitur ad motiua contrariæ sententiæ in præcedenti dicto proposito responderetur: & ad testimonia Paulina dico, in eis sermonem fieri non de scientia, sed de experientia. Vt ibidem, c. 5. exponit Glossa, Estq. communis omnium interpretatio. Itaq. Christus experimento cognouit quæ, qualis, quanta ue sit virtutis obedientiæ difficultas. Et quoniam Paulus non de acquisitione virtutis nouæ, aut de noua eius intensione loquebatur, sed de huiusmodi experimēto, quod erat cōueniens, vt haberemus Pōtificem, qui possit compati infirmitatibus nostris: idcirco non dixit, quod Christus acquisiuit, & cōparauit sibi obedientiā aut ipsam perfecit, sed quod eam didicit.

Ad rationem ex virtute Prudentiæ desumptam. Respondetur primo, satis vero similiter posse dici intellectui Christi non fuisse quidem infusas omnes naturalium rerum species per se acquisibiles, vt relinqueretur locus officio intellectus agentis, cuius interest intelligibiles species ex rebus sensibilibus, ex earumq. phantasmatibus de sumere. Et ob id nec fuerunt Christo infusæ per accidens omnes scientiæ per se acquisibiles. Cæterum indicæ ei fuerunt in ipso conceptionis instanti species intelligibiles circa proprias virtutum moralium materias: vt prudentia quæ est earum omnium Regina in suum possit actum prodire.

Secundo respondeo, quod Christi anima accepit per infusionem diuinā ipsum virtutis prudentiæ habitum, qui est quedam habilitas & habitualis intellectus practici inclinatio ad recte iudicādū, & efficaciter præcipiendum voluntati, ac reliquis humani suppositi potentijs, circa vniuersa moralium omnium virtutum materias nō vero speculatrice accepit infusas species, quæ antecedenter, ac præsuppositiue, & non essentialiter concurrunt ad prudentiale iudiciū; sed huiusmodi species ministerio intellectus agentis ipse christus acquisiuit. Et quo sequitur, quod licet humanus Christi practicus intellectus præditus esset omni virtute morali necessaria ad recta iudicia in materia omnium moralium virtutum ferēda: non tamē in hæc moralia iudicia se potuit exercere, priusquā speculatiuus intellectus intelligibiles sibi cōpararet species, quæ versarentur circa harū virtutum obiecta. Neq. in hoc quid piā est imperfectionis christi dignitati; eiusne statui beatifico repugnātis, cū hæc imperfectio sit humanæ naturæ cōnaturalis: & ob id fuerit à diuino verbo in sua humanitate pmissa; ne alia maior in ipsa imperfectio admitteretur, nimirū, quod intellectus agens, qui nobilissima est animæ potētia, præcipuo, sibiq.

magis

magis connaturali officio perpetuo relinqueretur priuatus. Est enim proprium huius intellectiue virtutis officium, species intelligibiles per phantasmatum singularium, & materialium illustrationem intellectui possibili suppeditare.

Sed iam ad confirmationem respondeo. Triplex inter scientias, & morales virtutes versari discrimen, quod in hoc loco præcipue esse debet considerationis. Primum est, quod scientia, & qualibet intellectiua virtus, si moralis non sit, non est in ratione virtutis perfecta simpliciter, ita vt habentem bonum simpliciter possit reddere; atque adeo ex harum virtutum defectu nullus poterit malus absolute vocari, neque proinde magnam imperfectionem inducit subiecto, & si aliqualem inferat, aliunde tamen recompenabilem. Cæterum morales virtutes, & bonū simpliciter faciunt habentem, & earum proinde defectus non potest in suo genere non esse magna imperfectio Christo indecentissima, quæ recompensationem non admittit ex illa perfectione, quæ consistit in eo, quod anima propriis officijs, & actibus has sibi comparet virtutes.

Secundū discrimen quo primum istud explicatur amplius, sic habet. Quod si scientia per se acquisita fuisset per accidens infusa Christo, intellectus agens perpetuo existeret in Christo priuatus illo officio sibi proprio, quod in illustratione phantasmatum ad species intelligibiles à rebus desumendas consistit. At infusis per accidens moralibus virtutibus Christi animæ, adhuc eius potentiæ omnes exercere se possent circa harum virtutum obiecta in vniuersas illas actiones, quæ sunt ipsis potentijs proportionatæ. Nam operatio, qua virtus moralis acquiritur, eadem est secundum speciem cum illa, quæ elicitur ab ipsa virtute acquisita, & hæc est perfectior illa, & potentiæ operanti connaturalior. Vnde operationes elicite à virtutibus animæ Christi infusis eiusdem sunt speciei, cuius essent operationes quibus ipsa Christi anima has sibi comparasset virtutes, si diuinitus non accepisset infusas: & quidem perfectiores, & potentijs animæ connaturaliores effectæ. Quare potentiæ animæ Christi nullo sibi proportionato actu priuatur, sed potius per harum virtutum infusionem ad huiusmodi actus perfectius, & suauius efficiendos disponuntur.

Tertium denique discrimen est, quod scientia multo facilius, & citius proprijs animæ actibus acquiri potest, quam moralis virtus. Nam vnicus assensus demonstratæ conclusionis, qui solus est scientificus, potest generare scientiam in intellectu, eo quod ipsum plene conuincit. At moralis virtus non nisi multiplicatis potest actibus comparari, vt 12. q. 51. articul. 3. solet probari efficaciter; E potissima ratio ea est, quod appetitus, siue rationalis, siue sensitiui incli-

K

natio

natio non totaliter vnico actu terminatur, & vincitur, sed paulatim disponitur: ita quod priores actus sunt velut dispositiones quibus posterioribus actibus posterioribus habitum generant. In moralibus præterea virtutibus est specialis adhuc ratio, virtutis natura inspecta, videlicet, quod virtutes omnes morales inuicem sunt connexæ, & nequit proinde vna sine aliarum consortio rationem, & statum virtutis simpliciter fortiri. Atque adeo prolixo eget studioso exercitio cuiuslibet virtutis comparatio, exigat enim mutua, & alterna omnium moralium virtutum officia, & munia, Quæ ratio in scientijs cessat, neque enim talis est inter omnes scientias connexio, sed quælibet seorsum potest absque alijs perfectè acquiri: nisi de subalternatis scientijs speciatim fiat sermo, quæ per se pendent ex subalternantibus disciplinis. Et hæc sufficiant de virtutibus Christi, & Theologicis, & moralibus dicta.

De Spiritus sancti donis nõ tot se offerunt examinandæ difficultates. De dono timoris dumtaxat nonnulla dicemus. Nam quia rationem quandã mali, & culpæ, & pœnæ intrinseca sua ratione claudit, videtur de decere Christi animã: quæ semper fuit incapax omnis culpæ, & nunc post gloriosam corporis resurrectionem, & mali pœnæ est etiã omnino expers, Vt autem hæc difficultas locum timoris dono in anima Christi, citra vllam eius indecentiam, permittat, Notanda sunt duo:

Primum est, quod inter timorem, qui est passio, (de quo disputatur 1. 2. q. 42.) & donum timoris (de quo 2. 2. q. 19.) & conuenit, & differt. Conuenit quidem in eo, quod obiectum vtriusque timoris intrinsece, & formaliter respicit malum, differt autem in eo, quod potissimum obiectum timoris, qui est passio, est formaliter malum: at præcipuum quod reperitur in obiecto timoris, qui est donum Spiritus sancti, non est malum, sed bonum, vt dicit S. Thom. 3. p. quæst. 7. art. 6. ad 1. Ex hoc sequitur, quod cum in obiecto doni timoris duo reperiamus, scilicet, eminentissimam Dei potentiam, quæ potens est causare malum in qualibet natura, permissiue quidem malum culpæ, effectiue vero malum pœnæ, & ipsum malum nostrum culpæ, vel pœnæ: ad essentialem, & specificam rationem obiecti doni timoris non pertinet ipsum malum siue culpæ, siue pœnæ, sed ipsa potentia diuina prout est secundum se infligendi vtriusque mali. Hoc patet ex dictis, quia potissimum, quod reperitur in obiecto timoris doni, non est malum, sed potius bonum, diuina, scilicet, excellentia, & potentia, cum aliquo tamen respectu ad malum. Non enim timor absolute respicit ipsam potentissimam Dei excellentiam, sed cum respectu ad vtrumque illud malum pœnæ, & culpæ: quatenus nimirum, potens est, vtrumque istud malum rationali creaturæ infligere, iuxta modum nunc nunc expositum. Secundo sequitur, quod donum timoris in

ho-

hominibus iustis viatoribus habet geminum actum, alterum primum quo respicit diuinam potentiam, vt infligendam mali, & alterum secundarium, qui respicit ipsum malum culpæ, & seperationis à Deo. Tertio sequitur, quod vt reperitur donum timoris in Christo, in cæterisque Beatis, & quantum ad actum, & quantum ad habitum satis fuerit, quod respiciat obiectum primum, scilicet, excellentiam diuinam, vt infligendam mali: & quod possit exire in actum primum, qui versatur circa istud obiectum, quamuis circa secundarium obiectum, malum videlicet culpæ, aut pœnæ nullam possit habere operationem. Sed aduerte, quod iste actus primarius doni timoris, quamuis diuinam excellentiam per se respiciat, & idcirco timor reuerentialis merito nuncupetur, non tamen est actus elicited à virtute Religionis, quæ est virtus moralis infusa, cuius obiectum est ipsa Dei autoris gratiæ excellentia. Quoniam Religio respicit diuinam excellentiam absolute consideratam, actus vero iste reuerentialis respicit eandem excellentiam diuinam, vt mali infligendam: sicuti habitus fidei non respicit primam veritatem absolute, sed vt obscure reuelatam, & reuelantem.

Secundo est notandum. Quod licet non sit certa fides, quod in Beatis maneat habitus doni timoris, imo nec quod maneat eius actus: certa tamen fide tenendum est, in Christo reperiri donum timoris, saltem quoad actum. Ea quæ est discriminis ratio inter Christum, & reliquos beatos, quod illud testimonium, psal. 18. quo fundatur potissimum Timoris permanentia in beatis. Timor domini sanctus permanet in sæculum sæculi, legitimam habet explicationem, videlicet, quod permanet in æternum in beatis, non essentialiter, & in semetipso, sed in suo termino, & effectu, in præmio, scilicet, vitæ æternæ, in quo omnia opera bona dicuntur in perpetuum persistere. Colligitur hæc explicatio ex S. August. 14. de ciuitate, c. 19. Cæterum ille locus Isa. cap. 11. repleuit eum Spiritu timoris domini. Ex quo colligitur in Christo reperiri timorem, est adeo manifestus, vt non possit aliter intelligi, quam de ipso timore essentialiter, & formaliter sumpto. Cuius firmatur hoc ex eo, quod cum Christus dominus non meruerit gloriam animæ suæ per actum timoris, aut per aliam operationem meritoriam, quia collata fuit illi sine meritis: non potest verosimiliter dici, quod timor permaneat in Christo, non essentialiter, sed in suo termino, & proprio effectu, cum gloria eius animæ non fuerit effectus, aut terminus timoris. Cum his tamen quæ diximus, oportet absolute fateri, ita vt oppositum non sit in fide tutum, timorem sanctum, nimirum, filialem formaliter, & essentialiter permanere in omnibus beatis iuxta illud Iob, cap. 26. columnæ cæli contremiscunt, & pauent ad nutum eius: per columnas

k 2 cæli

cœli intelligunt multi sancti, præsertim Gregor. lib. 17. moral. c. 15. Angelos beatos. Eandem sententiam docet S. August. ubi supra, & est communis doctrina sanctorum & scholasticorum in 3. d. 24. Vnde falsus fuit Durand. docens in illa dist. donum timoris reperiri quidem in beatis quantum ad habitum, non vero quo ad actum. Imo multo certius est, quod reperitur quantum ad actum, quia Scriptura sacra, & sancti Patres, cū loquuntur de timore beatorū, parū curant de habitu, sed de actu est illis sermo, ex primeua saltē intēione.

Sed adhuc virget difficultas. Nam malum, quod per se terminat actum timoris, debet esse malum imminens, quod iudicio non solum speculatiuo, sed etiam practico iudicetur esse possibile. Nemo enim timet, quod cœlum ruat, & si speculatiuo iudicet possibilem esse cœli ruinam. Sed Christus non iudicauit vnquam iudicio practico imminere sibi aliquod malum præsertim culpæ; erat enim securus nihil tale sibi futurum: Ergo in nullum vnquam actum timoris se exeruit humana Christi voluntas. Respondetur. Quod malum moraliter possibile, & qui iudicio practico imminens iudicatur, non pertinet ad primarium & formale obiectum doni timoris, sed est obiectū timoris seruilis, & eius qui est passio, vnde circa ipsum, vt primarium obiectum fertur iste timor. At donum timoris, licet se habeat vt habitus fugitiuus, & non prosequitiuus, quia tamen, vt obiectum primarium, & formale non respicit malum, sed ipsam Dei excellentiam, vt summe potentem omni creaturæ malū quodlibet, ipsam etiam a deo separationem inferre: non oportet, quod eliciat actum circa malum imminens, & moraliter possibile, sed circa malum simpliciter possibile negociatur. Itaq; iudicium quo humanus intellectus Christi, aut cuiuslibet beati intellectus iudicat, & practice considerat eminentiā diuinæ potestatis supra creatam ipsius naturam, & quod posset si vellet eam in nihilum vertere, in omnemq; miseriam conijcere: quantum certus sit id nunquam esse futurum, satis superq; fuerit ad excitandum ipsum doni timoris actum. Sed notandum, quod actus hic licet reuerētia timor quā sæpius soleat appellari, non est tamē solius reuerētiæ actus, nā actus huiusmodi ad virtutē religionis spectat: sed intrinsecū importat respectū ad malum, quod a Deo posset infligi: vnde est actus spiritualis cuiusdā fugæ, quod essentialiter ad donū timoris attinet.

Sexta Conclusio.

Non est certa fides, sic a deo vt oppositum asserere sit manifesta hæresis, aut manifestus error in fide, quod gratia Christi, de qua in præcedenti conclusione, sit habitus superadditus animæ Christi, & ab ipsa realiter distinctus, est tamen hoc a deo certum, vt oppositum sit temerarium, ac periculosum valde, & errori proximum. Circa hanc conclusionem notandum est nouiores Theologos non eadem

via

via procedere in eius explicatione. Quidam arbitrantur manifestam esse fidei veritatem, gratiam habitualement Christi, esse vere habitum infusum ab eius anima realiter distinctum. In quam sententiam ex eo mouentur, quia existimant, in Conc. Trident. sess. 6. cap. 7. & can. 11. definitam haberi sententiam illam, quæ docet quælibet hominem iustum iustificari formaliter per gratiam, & iustitiā intrinsecam, quæ est habitualis qualitas infusa animæ, & ab ea realiter differens. Alii vero quamuis arbitrentur certa fide tenendum esse, quod cæteri homines iustificantur per gratiam, quæ sit habitus infusus animæ: dicunt tamen hoc non ita certum esse de iustificatione animæ Christi. Et probat. Quoniam in Concil. Trident. locis citatis nullatenus fit sermo de iustificatione animæ Christi, sed de iustificatione impij dūtaxat. Mihi autē cū quibusdā Theologis grauissimis, inter quos est Medi. 3. p. q. 7. art. 1. apparet dicendum, quod eadem certitudine, qua tenendum est hominem purum, imò, & impium iustificari per gratiam quæ sit qualitas habitualis infusa animæ, credendum est Christi animā sanctificatam fuisse per consimilem gratiam habitualement ipsi superadditam. Probatur primo, Concil. Trid. propter testimonia scripturæ sacræ, & sanct. Patrum, in quibus asseritur modus quo iustificantur impij: decreuit hominem iustificari per gratiam, & iustitiā illi inhærentem, & eius cordi diffusam. Sed iustificatio animæ Christi facta per habitualement gratiam eodem modo, & eisdem verbis, & ad huc expressioribus explicatur in sacris literis, & apud Patres quibus exprimitur impij iustificatio. Ergo id, quod definit Conc. de impij iustificatione, necessario debet extendi ad sanctificationem animæ Christi, Probatur minor. Iustificatio impij in scripturis sacris exprimitur per sanctificationem, per diffusionem spiritus sancti, & per internam spiritualement vnctionem, sed vt ex supradictis constat: Christus in sacris literis appellatur sanctificatus, vnctus spirituali vnctione, & gratia spiritus sancti diffusa dicitur in ipso, & præterea nominatur plenus gratia & spiritu sancto, diciturque spiritus domini in eo requiescisse: quæ appellationes præsertim vltima, aperte denotant habitualement gratiæ permanentiam in eius anima, Ergo. idem est de gratia Christi ferendum iudicium, quod ad præsens attinet institutum, quod tulit S. Synod. de gratia impium iustificante.

Secundo probatur. Seclusa peccati expulsionē eadem omnino ratio est de modo iustificationis animæ Christi, quæ est de iustificatione impij: sunt quæ simpliciter eiusdem essentialis speciei: sicut & gratia Christi, & nostra eiusdē speciei essentialis esse, inferius probabimus. At vbi eadem est ratio, vt habet canonica regula, eadem esse debet, & iuris dispositio. Quæ regula non solum locum habet in iure præceptiuo, sed & in iure definitiuo veritatis fidei, Ergo &c.

Quinta

Quanta autem certitudine tenendum sit, impium iustificari per gratiam, quæ sit vere habitualis qualitas realiter distincta ab anima, non est presentis loci explicare, solet tractari. 1. 2. q. 62. art. 1. & q. 63 art. 3. Sumatim dico primo in huius rei explanatione. Secundum fidem tenendum est, quod impij iustificatio non fit absq. reali immutatione animæ, & spirituali eius renouatione, Pro hac veritate legantur Theologi scholastici cum Magis. in 2. d. 33. & in 4. d. 17. Inter modernos, Decanus Louanienfis, in articulo de iustificatione. Cardinalis Otius in lib. pro defensione fidei, Magister Vega lib. 7. super sessionem 6. Conc. Trid. c. 21. vsq. ad 24. Somnius lib. demonstrationum Christianæ Relig. tract. 2. per totum, & præcipue a. c. 7. Mag. Soto lib. 2. de nat. & grat. c. 17. & seq. Hi autores referunt pro hac veritate immunera sacrarum literarum, & patrum testimonia, quæ sunt omnino legenda.

Dico secundo. Existimo certa fide tenendum esse hanc realem animæ immutationem, & renouationem esse habituales, id est, permanentes se habentem in anima. Probatum primo Conc. Triden. locis citatis eodem modo definit de iustificatione adultorum & paruulorum: at certum est paruulos iustificari per sanctitatem & gratiam habituales permanentem, ergo doctrina Concil. accipienda est de renouatione, & immutatione habituali. Secundo probatur. Illa Concilij verba, scilicet, illabi, & diffundi, denotant aperte habituales permanentiam, præsertim illud verbum diffundi, seu infundi, quoniam hoc verbum improprie accommodatur spiritualibus operationibus charitatis, contritionis, &c. quibus iustificatur impius. Nam cum operatio sit elicita a potentia, improprie dicitur infundi, seu diffundi ab extrinseco principio. Ergo &c. Tertio probatur ex illis verbis Concil. sess. 6. cap. 7. Recipientes iustitiam vnusquisque iuxta propriam cuiusq. dispositionem, & cooperationem. Quibus verbis sancta synodus cõdistinguit iustitiam susceptam à Deo in anima, ab operationibus supernaturalibus, fidei, spei, charitatis, pœnitentiæ &c. quibus anima disponitur, & cooperatur Deo ad suam iustitiam, & gratiam; ergo iustitia quam anima recipit a Deo infusam, distinctum quid est à supernaturalibus operationibus ipsius animæ: atq. a deo non potest esse, nisi quid habituale. Confirmatur & explicatur argumentum ex illis verbis Concil. ead. sess. can. 3. Si quis dixerit hominem posse sine Spiritu sancti adiutorio credere, sperare, diligere, aut pœnitere, sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit, Ecce vbi iustificationis gratia, quæ confertur animæ distinguitur ab omnibus operibus supernaturalibus, quæ concurrunt in ipsa iustificatione. Ergo præter omnes supernaturales actiones, quæ in ipsa iustificatione interueniunt, infunditur à Deo animam iustificante iustitia habitualis, qua perseveranter anima iustificata permanet, & sanctificata.

ficata. Nec satis fuerit dicere. Concilium in hoc can. 3. id solum aduersus hæreticos intendere, quod actiones pure naturales non sufficiunt animam ad iustificationis gratiam præparare. Et quod non erat animus Concilij definire distinctionem iustificantis gratiæ à supernaturalibus his actionibus. Hoc, inquam, non satisfacit. Quia Concilium reuera cõdistinguit iustificante gratiam ab actionibus, quæ ad ipsam disponunt: & hoc quidem non solum cum tradebat doctrinam fidei, sed in canone quo definiebat ipsam fidei veritatem: ergo impertinenter ad occultam Concil. intentionem recurritur, cum eius intentio ex verbis can. constet.

Dico tertio. Non est veritas fidei, ita vt oppositum sit manifestus error, quod gratia iustificationis sit verus habitus, seu vera qualitas habitualis. Oppositum huius dicti censuerunt, ante tempora Trid. Concil. Scotus, in 3. d. 23. & Gabri. ibidem. & apertius, Guido Carmelita, qui sententiã negantem gratiam esse habitum infusum, refert inter errores & hæreses. Veruntamen hi autores sine causa rationabili ita censuerunt, quoniã ante Conc. Trid. sententiã, quæ negabat habitus infusos, & virtutes infusas, non modo non erat fidei contraria, sed inter probabiles Theologorum opiniones connumerata fuit ab Inn. 3. in c. Maiores de bapt. Et cum hæc sententiã in Concil. Viennensi fuisset delata ad iudicium Ecclesiæ, non fuit damnata vt erronea, sed habita vt minus probabilis opposita. Post definitionem vero Concil. Triden. ex qua, sententiã quæ constituit habitus infusos, maius accepit certitudinis robur, Magister Vega censet contrariã sententiã esse errorem in fide, & id ipsum insinuat, Decanus Louanienfis locis citat. Cæterum nostra sententiã asseritur a grauissimis Theologis Magistro Cano. lib. 7. de locis c. 2. & Magistro Med. vbi supra, & 12. q. 110. art. 2. & Banef. in 22. q. 23. art. 2. insinuatque a Magistro Soto. loc. cit. Existimoq. hanc sententiã esse magis cõmunem inter Theologos nostræ ætatis. Et probatur. Nec intentio Conc. Triden. neque eius verba nos cogunt, vt accipiamus hanc sententiã tamquam ipsius Concilij definitionem: ergo non est veritas fidei. Antecedens probatur. Et primo de intentione cõstat ex eo, quod Magister Soto, & Magister Andreas de Vega qui adsuerunt Concilio, dicunt Concil. in prædictis definitionibus consulto abstinuisse a nomine habituum. Quod non alia ratione fieri potuit, nisi quia Concil. non intendebat definire sententiã statuentem habitus infusos, sed tantum definiebat contra hæreticos Lutheranos, iustificationem animæ non fieri absq. aliqua interna spirituali renouatione, & immutatione per solam extrinsecam imputationem iustitiæ Christi, aut per solum Dei fauorem. Nam si sententiã statuentem habitus infusos definire intendebat Concil. male abstinuisset, & id quidem consulto, a nomine habituum,

uum, quod non est vilo pacto de tam graui, & celebri Concilio censendum. Quod vero Conc. verba non tā vigeant pro hac veritate, vt illam reddant certam in fide. Probat, Illud verbum, Inherere, reperimus vsurpatum à sacro Concilio in quadam amplissima acceptione, ita vt nō denotet veram habitualē inhærentiam, sed qualem cumq; inhærentiam, seu existentiam rei per modum habitus immatrem. Nam sess. 5. definit Concil. quod peccatum originis inest vnicuiq; proprium. At inhærentia originalis peccati non est inhærentia habitus cuiuspiam realis & veri, cum peccatum sit formaliter privatio quedam. Quocirca cum Conc. definit hominem iustificari per iustitiam sibi inhærentē, nō cogit nos, illa dictio, inhærentem, vt constituamus gratiam quæ sit verus, & realis habitus. Similiter aliud verbum, quod in eadē definitione habetur, scilicet, infundi seu diffundi, non cogit vt statuamus veri habitus infusionem. Quoniā simile verbum habemus in sacris literis expressum de iustificatione hominis, & tamen è solis literis sacris nunquam Theologi graues collegerunt hanc veritatem certam esse in fide. Nam, vt supra dicebā, ante Concil. Trident. contraria sententia non iudicabatur ab Ecclesia improbabilis. Simili ratione respondendam est ad argumentum, quod quidam desumunt ex sess. 5. eiusdem Conc. vbi cum Concil. loqueretur de paruulorum iustificatione, multa interposuit verba, quæ videatur designare habituales gratiam, & iustitiam. Ceterum eadē omnino verba reperiuntur in sacris literis, in quibus fit sermo de iustificatione, siue paruulorum, siue adultorū. Quare cum hæc, & similia verba in sacris scripturis posita, non tantā vim habeant, vt veritatem istam certam faciant in fide, quin, vt dicebam, sententia cōtraria ante Concil. Trident. tempora, vt probabilis habebatur opinio: qua ratione induci poterit p̄ritus Theologus, vt asseueranter dicat, ex eisdem verbis in sacro Concil. Trid. positam sententiam hanc de habitibus infusis fidei Catholicæ certitudinem obtinuisse? Cum sacrum Concil. nusquam definiat, quod hæc verba maiorem vim habeant, quam olim à peritissimis Theologis iudicabantur habere, sed simpliciter his verbis vtatur ad extirpandam Lutheranam hæresim, quæ intrinsecam, & inhærentem animæ iustitiam negauit. Sed rogat quispiā. Si non reperitur qualitas spiritualis in anima iustificata illi super infusa, quo pacto poterit verificari, id quod secundum fidem diximus esse tenendum, puta, quod in iustificatione necessario requiritur realis immutatio animæ, & spiritualis innouatio. Respondetur. Quod huiusmodi realis animæ immutatio posset fieri in anima immediate à Deo absque superaddita qualitate: & tunc immutatio hæc, quamlibet formaliter loquēdo supernaturalis esset, realiter identificari posset cum anima, aut cum eius potentijs. At eum modum quo multi

Metaph.

Metaphisici probabiliter concedunt substantiam, & accidens quandoque realiter identificari salua eorum formali distinctione: nam ita dicere tenentur, de relatione substantialis similitudinis, quæ inter individua eiusdem speciei V. c. inter Petrum, & Paulum reperitur illi Metaphisici. doctores quibus persuasum est, relationem cum suo fundamento identificari. Quod si substantia, & accidens realiter identificari possunt, quid mirum si inter potentiam animæ V. c. voluntatem, quæ est accidens, & inter supernaturalem immutationem, quæ similiter accidens est, ex diuina omnipotentia similis reperiatu identitas? Nam duo accidentia in modo essendi, etiam si diuersi ordinis sint, alterum naturalis, & alterum supernaturalis, maiori conuenientia inter se se coeunt, quam accidens, & substantia, etiam si vtrumque naturalis fuerit ordinis.

Est autem obiter aduertendum, quod huiusmodi supernaturalis immutatio cum humana uoluntate identificata, in adultis quidem fieret per proprium eorum actum, videlicet, per actum charitatis, & dilectionis Dei super omnia. Et existimo quanquam nonnulli, ex nouioribus Theologis contradicant, quod ipse charitatis actus ex propria sui natura, & ratione vim habet efficiendi immutationem prædictam in uoluntate creata, cuius ratione uoluntas etiam si Deus non infunderet ei charitatis habitum, habitualiter maneret conuersa ad Deum. Non tamen eam haberet vim ad eliciendum similem charitatis actum, quam nunc illi præstat ipse habitus charitatis infusus, quod suppleret, in casu quo excluderemus habitus infusos ab anima, ipse deus intimè assistens animæ, & eius potentijs, ut ipsis opitularetur speciali adiutorio, cum in actus supernaturales oporteret prodire. In paruulis autem illam immutationem supernaturalem per modum habitus manentem in anima defixam efficeret deus immediate, & se solo, supplens vicem supernaturalis habitus. Nam licet non possit deus supplere vicem potentiæ vitalis ad efficiendum actum uitalem, potest tamen supplere vicem ipsius actus respectu effectus ex ipso actu resultantis.

Sed dices. Ex istis, quæ hæcenus diximus, & explicuimus, quomodo intelligi valet, in humana uoluntate posse esse supernaturalem conuersionem ad deum per modum habitus permanentem, quæ re ipsa esset conuersio pertinens ad charitatem: Sed tamen adhuc superest explicandum, quid tunc esset in anima supernaturalis ordinis, quod responderet habitui gratiæ, ita quod formaliter, & intrinsece redderet animam deo gratam, & dilectam. Nam hoc necessariū est ad formale intrinsecam, & inhærentē animæ iustitiam saluandum, quam sancta synodo Trident. ad impij iustificationem definiuit esse

L. neces-

90 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
necessariam Respondetur, quod quemadmodum supposita uerissima
sententia, quæ in animæ iustificatione supernaturales, & infusos ad-
mittit habitus, non est necesse constituamus habitum gratiæ ab habi-
tu charitatis distinctum, Nam iuxta probabilem Scoti sententiam.
Vnus, & idem habitus charitatis induit formalem rationem habitus
gratiæ, & per illum habitualiter anima, est & dilectrix Dei, & à Deo
dilecta ipsique grata. Ita in casu posito prædicta supernaturalis con-
uersio uti ad summum bonum utriusque habitus, & charitatis, & gra-
tiæ suppleret defectum, atque animam proinde formaliter consti-
tueret deo gratam, ipsique dilectam, Idest, efficeret illam ob-
iectum proportionatum, & congruum diuinæ dilectioni, diuinæque
amicitiæ.

Vltimo dico, quod licet argumenta quæ sumuntur ex definitione
Concil. Trident. non efficiant certam secundum fidem sententiam
statuentem habitus infusos, reddunt tamen illum adeo certam ut
opposita sit falsa, improbabilis: temeraria, periculosa, & errori pro-
xima. Quoniam si secludamus habitus infusos magna cum impro-
prietate poterunt explicari verba quibus Concil. utitur in prædi-
ctis definitionibus: & fere accedimus ad errorem lutheranum qui
negat iusticiam infusam, & inhærentem animæ. Quem errorem
euaudere minime possumus, nisi confugiamus ad modum iustificatio-
nis valde miraculosum, & parum intelligibilem, & qui parum con-
sentit suauitati, quam diuina prouidentia in rerum cum natura-
lium, tum maxime supernaturalium dispositione seruare solet. Di-
sponit enim omnia, & fortiter & suauiter. Sed de his hæc nunc bre-
uiter dixisse sufficiant, nam alibi lucupletiori tractatione erunt ex-
plicanda.

Ad solutionem argumentorum quæ fuerunt à principio quæstio-
nis proposita, nostra necessum, est properet disputatio.

Dubium graue, In primo argumento ea se nobis explicanda dif-
ficultas insinuat, quæ non leue uiris doctissimis fecit negotium, Nū
videlicet, Christus ut homo, per gratiam vnionis sit simpliciter san-
ctus, Deo gratus & acceptus, itaque id quæritur. An si animo finga-
mus, uerbum humanitatem assumpsisse habituali gratia, & reliquis
spiritus sancti charismatibus non ornatam, Christus ut homo sanctus
esset simpliciter, Deoque gratus & acceptus, Et id ipsum de facto quæ-
rimus. An illo priori signo rationis, & naturæ quo humanitas assum-
pta à uerbo præintelligitur ipsi supernaturalium habituum infusio-
ni, præintelligatur etiam, sancta, & Deo accepta, ita quod Christus
ut homo in illo signo rationis esset simpliciter sanctus, & gratus
Deo. Consulto dixi ut homo, nā q̄ sit sanctus, & sanctissimus charusq̄;
&

& dilectissimus Patri, ut est deus, uerusq̄. Dei filius, nullam difficulta-
tem ad disputandum habet. Nam ipse æternus Pater huius ueritatis
nos reddidit certissimos, cum referente Mattheo c. 3. publica uoce
dixit, hic est filius meus dilectus &c. De Christo ergo qua ratione est
homo præsens uersatur difficultas. Et probatur primo negatiua sen-
tentia. Christo ut homini non repugnat ab intrinseco peccatum, si-
ue mortale, siue ueniale: ergo ex vi gratiæ vnionis, habituali gratia se-
mota, non constituitur sanctus simpliciter, & gratus Deo. Consequen-
tia apparet manifesta: quoniam si cum gratia vnionis potest ex natu-
ra rei compati mortale peccatum in Christi humanitate, manifestum
est quod gratia vnionis non habet ex se constituere Christum simpli-
citer iustum, & Deo gratum. Nam idcirco secundum probabiliorē,
Imo ueram sententiā, cum gratia habituali stare nequit mortale pec-
catum, (quamcumque Dei potentiam attendamus) quia gratia hæc
sua natura habet sanctificare animam, & illam formaliter constitue-
re Deo gratam, & acceptam. Antecedens uero probatur, uniuersæ
rationes quibus superius circa secundam conclusionem adnittebamur
probare christum, ut hominē nullatenus peccare posse, aut inor-
dinatum quempiam motum admittere, non ex aliqua intrinseca hu-
manitatis à uerbo assumptæ dispositione, ex qua illi proueniat pec-
candi impossibilitas procedunt, sed ad extrinsecam prouidentia uer-
bi, qua humanitati à se assumptæ specialiter prouidet, tota earum uis
& efficacia reducit. Ergo uerissimum est antecedens. Confirma-
tur huius argumenti uis. Diuinum uerbum prout vnione hypostati-
ca humanitati coniungitur non habet rationem formæ ipsam huma-
nitatem actuantis, & informantis, neq̄. uero rationem habet effecti-
ui principij eandem immutantis humanitatem; sed solam exequi-
tur rationem termini suppositaliter complementis, & terminantis natu-
ram humanam quam assumpsit. Ergo ex vi solius vnionis hypostati-
cæ nulla in humanitate Christi assignabilis est realis immutatio, &
dispositio, cui uel habituale, uel actuale repugnat peccatum, ac proin-
de ex sola extrinseca uerbi prouidentia, consideranda est tota peccan-
di impossibilitas. Et urgeo amplius huius argumenti uim ostenden-
do, quod illa specialis uerbi prouidentia ex qua prouenit peccati im-
possibilitas, debeat uocari extrinseca humanitati Christi, ad eum mo-
dum quo mihi extrinseca est prouidentia, quam Deus habet de me,
deq̄. actibus meis; quod sic probō. Prouidentia, & cura qua uerbum
suz humanitati prouidet communis est toti Trinitati, ex quo tribus
diuinis personis competens: ergo sicut prouidentia qua Pater prouid-
et humanitati christi, extrinseca est ipsi humanitati, ita & prouiden-
tia uerbi, quamlibet sit specialissima, extrinseca, debet eidem huma-
nitati censerī. Probo antecedens, Actus prouidentie de qua loquimur

non procedit immediate ab intellectu humano, aut ab humana voluntate, sed immediate ab ipso diuino intellectu, diuinaque voluntate verbi prouenit, At omnis operatio verbi que immediatam habet habitudinem ad diuinum eius intellectum, seu ad voluntatem diuinam, æque competit Patri & spiritu sancto: eo quod eadem, est voluntas, eadem virtus, idem intellectus, in his tribus diuinis personis. Neque ad eiusmodi operationem verbum concurrat vt suppositum humanæ naturæ, sed potius vt diuinitatis suppositum, ergo &c. In maiori præmissa posita est tota huius argumenti difficultas, quam sic probo. Specialis illa verbi prouidentia in qualibet humanitatis operatione ordine rationis & naturæ antecedit actionem intellectus humani, & voluntatis humanæ Christi: quia istæ humanæ potentie operantur in Christo subordinatè ad ipsam prouidentiam, & iuxta eius operationem in proprias exeunt actiones. Ergo hæc verbi prouidentia cum ipsas humanitatis actiones saltem ordine naturæ præcedat, non potest esse actus elicitus ab his humanis potentijs, sed immediatè habet respectum ad potentiam verbi diuinam, quæ toti est sanctissimæ Trinitati communis.

Secundum argumentum. Esse formaliter gratum, sanctum, & rectificatum in ordine ad supernaturalem finem, est formalis effectus, & quidem primarius habitualis gratiæ, Ergo, Christus vt homo ex vi solius gratiæ vnionis, non est formaliter Deo gratus, & simpliciter sanctus, & rectus in ordine ad supernaturalem finem. Consequentia nota est. Quia effectus formalis primarius cuiuspiam formæ non est ab ea separabilis. Confirmatur. Bene sequitur. Christus vt homo non habet Dei gratiam, ergo non est Deo gratus. Atque adeo in illò rationis, seu naturæ signo in quo ipsa vnionis gratia præintellegitur gratiæ habituali, Christus non intelligitur gratus, & acceptus Deo.

Verum dices. Vnionis gratiam eminenter præhabere gratiam habitualem, vnde illummet effectum quem præstat habitualis gratia, potest Christi humanitas à gratia vnionis suscipere: atque adeo sola vnionis gratia sufficiens est, vt Christus gratus, & acceptus Deo, atque etiam sanctus dicatur. Contra. sequitur ex hac solutione, quod sola vnionis gratia absque lumine gloriæ, & absque beatifica visione constituat hominem simpliciter, & formaliter beatum. Consequentis autem falsitatem nullus est, qui non videat: Ergo insufficiens est solutio assignata.

Tertium argumentum. Gratia habituali à Christi anima semota, Christus ut homo non esset ad æternam uitam acceptus: Ergo non

non esset simpliciter Deo gratus, & acceptus, ac proinde, neque simpliciter sanctificatus. Consequentia patet, nam illa duntaxat est dilectio Dei simpliciter, qua quis à Deo diligitur ad æterna bona, quæ in facili Dei uisione, in ipsiusque Dei fruitione consistunt. Nam deum diligere aliquem simpliciter, non est aliud, quam uelle illi bonum, quod est uerum, æternum, & immutabile bonum. Sed antecedens probatur. Deus in illo casu non uellet Christo, ut homini gratiam: Ergo neque uellet ei gloriam. Patet consequentia. Tum quia gloria est gratia consummata, Tum etiam, quia Christi anima non esset sine gratia, & charitate sufficienter disposita ad gloriam: At qui non uult alicui subiecto sufficientem dispositionem ad aliquam formam, neque uult ei ipsam formam. Ergo, &c.

Quartum argumentum. Sequitur ex sententia contraria, quod si ipse dei filius naturam leoninam assumeret, filius Dei, ut leo formaliter, & simpliciter diceretur gratus, & acceptus deo, ac itidem sanctus, ratione hypostaticæ vnionis. Consequens quandam præfere absurditatem: Ergo, &c. Sequellam probo. Quia seclusa habituali gratia seclusisque cæteris supernaturalibus donis habitualibus, & actualibus eiusdem profus est rationis vnio verbi hypostatica cum leonina natura, cuius est vnio verbi diuini cum humanitate. Neque maius, & scelicus donum acciperet humanitas, quam natura Leonina. Vtraque enim acciperet infinitum verbi suppositum, Et amplius nihil.

Quod si dixeris humanitatem ita suppositari in diuino verbo, ab ipsoque personaliter assumi, quod ex vi huius assumptionis potest habitualem gratiam, & supernaturalia omnia dona suscipere, quæ ex vi vnionis sunt ei debita, & connaturalia: quod in leonina natura non contingeret, eo quod incapax est omnino horum cœlestium donorum. Contra. Ergo humanitas Christi, neque sancta est, neque Deo grata, & accepta, nisi ratione gratiæ habitualis, ac proinde per gratiam vnionis, erit quidem grata, & sancta radicaliter, eo quod ipsa vnionis gratia radix est habitualis gratiæ, non vero formaliter, & simpliciter erit grata, & sancta: ac proinde, neque Christus, vt homo ratione solius hypostaticæ vnionis sanctus est, Deoque gratus, & acceptus. Sicut homo per rationalitatem risibilis est radicaliter, eo quod risibilitas in rationalitate, ut in prima radice præhabetur, formaliter uero, & simpliciter non dicitur risibilis, nisi per proximam ridendi potentiam, quam risibilitatem uocamus.

Quintum argumentum. Christus, secundum quod homo non est Deo gratus, & dilectus ut Dei filius naturalis, quia Christus homo non est naturalis Dei filius. Vt affirmat S. Th. 3. p. q. 23. art. 2. ad 1. Neque est gratus per gratiam habitualem, supponimus enim humanitatem

nitatem omni habituali gratia carentem : Ergo Christus nulla ratione gratus esset Deo, & dilectus si fingamus calum argumenti, nimirum, quod Christi humanitas in puris esset naturalibus assumpta, atque a deo ex vi solius hypostaticæ vnionis, neq; sanctus est, neq; Deo gratus, & acceptus.

Hæc sunt argumenta, quæ pro negante sententia mihi uisa sunt alicuius momenti, & quæ ipsam videntur probabilem efficere. Verum pro affirmante opinione, mox proponam argumenta non leuioris ponderis, ut præcipuis vtriusque sententiæ argumentis libratis, uerofirmiore deligamus.

Primum argumentum pro affirmatiua sententia desumitur ex grauissimis Sancti Patrum testimoniis, quibus assertitur Christum dominum ex vi hypostaticæ vnionis sanctificatum fuisse, & spiritali oleo inunctum: quam sanctitatem, & spiritali vnctionem ad habitualem gratiam, & ad reliqua Spiritus sancti dona minime referunt, sed ad ipsam duntaxat vnionis gratiã. In Conc. Franfordiensi sub Adriano primo ita dicitur. Alij reges, qui typum illius prætulere, & regnando consortes dicti sunt, oleo corruptibili sunt inuncti, hic uero filius Dei à Deo Patre oleo exultationis, hoc est resurrectionis, ascensionis, dominationisq; est delibutus. Quia Christus natura vnctus nos per gratiam, quia in illo pleniter fuit diuinitas. Ecce quemadmodum spiritali vnctionem non ad gratiam, sed ad naturam, id est, conceptionem Christi virtute Spiritus sancti factam, in qua uerbum factum est caro: non ad gratuitam Spiritus sancti donationem, sed ad ipsam uerbi diuinitatem in Christo pleniter habitantem sancta hæc synodus reuocauit. Cui doctrinæ satis uidetur consentire illud, quod Angelus Beat. Virgin. dixit. Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum uocabitur filius Dei. Quibus uerbis aperte insinuauit Angelus Christi sanctitatem non ad aliquam specialem Spiritus sancti gratiam ipsius animæ infundendam; sed ad ipsam Christi generationem, & nascentiam reducendam fore. Hanc enim vim habent uerba illa, quod ex te nascetur sanctum. Et hæc plane uidetur esse vnctio illa de qua Dan. 9. dicitur, Ungetur sanctus sanctorum. Fiebat enim ibi sermo de vnctione illa Christi domini, in qua terminum, & finem habuerunt Prophetiæ, & promissiones olim factæ de Messia uenturo in mundum. Gregor. Nazianzen. oratione 36. num. 7. loquens de diuina sapientia incarnata, & nomine eius ita dicit, Creauit me Deus, inquit, principium uiarum suarum ad opera sua. Opera autem ipsius ueritas, & iudicium, quorum causa diuinitate delibutus est. Hęc enim humanitatis vnctio est. Et numero 93. ita inquit. Christus uero, propter diuinitatem. Id est, appellatur Christus, & vnctus propter diuinitatem. Ita, quod diuinitas est oleum quo

Christi-

Christus fuit vnctus. Vnde continuo subiunxit D. iste Greg. Ea enim, nimirum, diuinitas humanitatis vnctio est, nõ operatione, ut in alijs Christum sanctificans, sed totius ungentis præsentia: cuius hic effectus est, ut id, quod ungit, homo uocetur, & quod ungitur Deus fiat, Cyrillus lib. 4. in Ioan. c. 29. dicit Christum uocari vnctum non sicut alios Reges, & sanctos, sed quia Verbum caro. Et in lib. de fide, ad Theodo. in fine dicit de Iesu, quod incarnatione fuit Christus, id est, vnctus. Orig. hom. 2. in Luc. Rectissime plenus sapientia, & gratia perhibetur; Sapientia quidem, quia in ipso est omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, gratia uero, quia eidem mediatori Dei, & hominum, magna gratia donata est, ut ex quo homo fieri cœpisset, perfectus esset, & Deus. Ecce Christum in eo plenum esse gratiæ dicit, quod simul est uerus homo, & perfectus Deus. Si ergo hoc Christum plenum gratiæ constituit, & ipsum quoq; efficit summe gratum Deo, ac plene sanctificatum. Et in quadam hom. in octaua Natiui. Vngi inquit, oleo lætitiæ nihil aliud est, quam Spiritu sancto repleti, ungitur anima Christi cum uerbo ungitur, & non Spiritus sanctus, sicut Prophetis eis datus est, sed ipsius uerbi Dei in eo substantialis inerat plenitudo. Ecce quemadmodum spiritali vnctionem Christi vnctionem Orig. censet fuisse ipsam vnionem uerbi, cum humanitate. A qua sententia non recedit, lib. 2. Peryarchon, c. 6. Nicetas, lib. 3. c. 3. ipse inquit seipsum unxit, diuinitas enim humanitatis vnctio est. Damasc. lib. 3. de fide, c. 3. ipse se ipsum unxit, ungens quidem, ut Deus sua deitate corpus, vnctus autem, ut homo, nam ipse est hoc, & illud liquidem vnctio humanitatis, deitas.

Idem fere dicit Damascorone 1. de Imag. ante medium, & lib. 4. de fide, c. 6. ubi refert Nazian. & Cyrill. Dyonis. Alexand. in Epist. contra Paul. Samos. in principio dicit, Christum non indigere externa vnctione, quia ipse est per se vnctus. D. Greg. lib. 9. Epistolarum Epist. 61. huic quam plurimum fauet sententiæ, cuius uerba fere ad litteram transcripsit Anselmus Epistola, ad Hebr. cap. 1. Ita inquit de Christo non conceptus, & postmodum vnctus, sed hoc ipsum de Spiritu sancto ungi fuit. Videatur etiam pro hac sententia fulgent. lib. de incarnatione, & gratia, c. 20. q. 10.

Deniq; S. Athanasius, in oratione 2. contra Arrianos, hanc sententiam sua auctoritate confirmauit: Versans enim illa uerba, psal. 44. dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te deus, deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis. In hunc sensum ea exponit. Quod quia Christus cœlestis, & nouissimus Adam ea ratione qua homo Deus, non poterat non diligere iustitiam, & odio habere iniquitatem, id est, non poterat à sanctitate, & iustitia deficere sicut Primus, & terrenus Adam defecerat, Idcirco præfectus fuit cæteris iu-

stis

istis omnibus, qui sunt sanctitates eius participes, ut esset eorum caput, atque adeo præ illis omnibus exultationis oleo, id est, Spiritus sancti gratia, & donacione inunctus perhibetur. In qua grauissima Athanasii doctrina, duo sunt expendenda, Alterum pro conclusionem tertia superius posita, qua statuimus Christum, gratia habituali fuisse præditum, quatenus manifestum est, Athanasium admittere in Christo unctiōnem Spiritus sancti per habitualem gratiam, & reliqua spiritualia charismata factam. Quod illis verbis. Atque adeo præ illis omnibus, &c. manifestissime dicit. Alterum uero pro ista sententia affirmatiua, quam probare adnitimur, quatenus Doctor hic sanctissimus, fatetur prius rationis ordine sanctitatem, & rectitudinem fuisse Christo connaturalem, quam Spiritus sancti perungeretur charismatibus. Quod ex prioribus citati testimonii uerbis aperte colligi, nullus est, qui non videat. Legatur etiam Aug. lib. 3. contra Maxi. c. 16. in fine.

Secundo hæc eadem sententia probatur. Christus secundum, quod homo prædestinatus est esse filius Dei naturalis, ut S. Thom. docet & explicat, 3. p. q. 24. art. 2. Et hoc quidem nullo habitu respectu ad habitualem gratiam non enim ad gratiam habitualement, aut gloriam prædestinatus est Christus, quod inferius est à nobis probandum. At prædestinatio intrinsecè claudit dilectionem Dei, Imo eam præsupponit, secundum rationis ordinem. Nam prius intelligimus Deum dilexisse, Imo, & elegisse aliquem ad tale, uel tale bonum, quam quod ad idem bonum eum prædestinauerit. Quod in 1. p. q. 23. solet explicari. Ergo Christus, ut homo seclusa habituali gratia sicut esset prædestinatus, ut esset Dei filius naturalis, ita & esset dilectus à deo, & ad tantum bonum præelectus. Neque uero irrationabiliter præelectus dicitur, cum ad simile bonum potuerit etiam Angelus eligi. Poterat enim eligi Angelus ad tantum bonum, nam potuit uerbum naturam sibi Angelicam hypostatica unione copulare, sicut & copulauit humanam. Verum non Angelos apprehendit, sed semen Abrahamæ apprehendit. In quo consistit uera præelectio, qua Deus hominem prætulit Angelo. Vnde rationis ordine sequuta fuit prædestinatio, qua Christum, ut hominem & non ut Angelum prædestinauit esse filium Dei naturalem. Si ergo Christus ratione solius gratiæ unione, non habita consideratione ad habitualement gratiam, fuit dilectus Deo, & gratus: uera est sententia hæc, in cuius probatione uersamur.

Confirmatur ex illo August. lib. de prædestinatione sanctorum, cap. 15. prædestinata est ista humanæ naturæ tanta, & tam excelsa subiectio, &c. Ergo Naturæ humanæ ex vi prædestinationis fuit unitum uerbum, atque adeo, & ex vi dilectionis Dei.

Tertio

Tertio arguitur. Vno hypostatica humanitatis ad uerbum maximum est, & summum beneficium naturæ rationali à Deo communicabile, sed communicatio tanti boni non potest non esse maxime gratuita, & ex præcipuo Dei amore protedens: Ergo quod diuinū uerbum humanitatem assumeret, intrinsecè claudit præcipuam dilectionem qua Deus ipsam assumptam humanitatem fuit prosequutus: atque adeo ex vi hypostaticæ unione gratia fuit, & accepta simpliciter prius natura, quam ipsam intelligamus gratia habituali exornari. Non uero potuit esse Deo simpliciter grata, nisi reificata simul fuerit & sancta: Ergo ex vi solius gratiæ unione Christus, ut homo, gratus est, & sanctus simpliciter &c.

Confirmo ex illo Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suū unigenitum daret. Ex quo testimonio deduco, quod simili, & maiori adhuc cum exaggeratione dicere poterat Euangelista Ioan. Sic Deus hanc Christi humanitatem dilexit, ut ei filium suum unigenitum per hypostaticam unione daret. Ergo Christus ut homo summe est dilectus à Deo. Nā Deū aliquē diligere, ut retro dicebam, nihil est aliud quam uelle illi bonū, & summe diligere, est ei uelle summum & maximum bonum: atq. adeo humanitas Christi, cui tantum bonum uoluit Deus, non potuit hac ratione non esse præcipuo amore dilecta, ac Deo perinde maxime grata.

Quartum argumentum. Christi Domini humanitas ex vi hypostaticæ unione, omni etiam habituali gratia ab eius anima semota, non potest nec uenialiter peccare, ita quod oppositum contradictionem inuoluit, ut probauimus circa conclusionem secundam huius quæstionis: Ergo ex vi solius unione, antequam intelligeretur eleuata per habitualia Spiritus sancti dona, fuit reificata, & sanctificata ipsa Christi humanitas: atque adeo & fuit Deo grata, & accepta: quia non potuit odio haberi à Deo, imo & in sensu composito, unione scilicet ad uerbum supposita, non potuit non summe diligi: ut potest quæ ad hoc tantum hypostaticæ unione bonum non potuit non acceptari.

Quintum argumentum. Humanitas ex vi solius unione hypostaticæ induit dignitatem magnam in supernaturali ordine, qua dignitate nulla potest maior in alia quacumq. creata natura reperiri; ergo grata fuit & dilecta Deo ex vi unione, omni habituali gratia seclusa. Consequentia apparet nota. Nam diuina uoluntas rem quælibet sua dilectione dignam infallibiliter diligit, iuxta id quod Deus per Esai. 43. Israelitico populo dicebat. Ex quo honorabilis factus es, & gloriosus in oculis meis, ego dilexi te, & dabo homines pro te, & gentes pro anima tua &c. Imo huiusmodi honor, & dignitas oritur ex ipso diuinæ uoluntatis amore. Sed antecedens probatur, ex

M tur, ex

1. p. q. 14.
2. 5. ad 4.
tur ex eo quod S. Doct. inquit, quod humanitas Christi ex hoc quod est vnita Deo, habet quandam dignitatem infinitam ex bono infinito, quod est Deus, & ex hac parte nihil potest ipsa fieri melius.

Sexto tandem & vltimo pro eadem sententia sic argumētor. Christi humanitati ex vi vnionis ad verbum debetur habitualis gratia, debenturq. reliqua omnia supernaturalis ordinis dona, quibus Christi anima ad finem supernaturalis mire perficitur, & eleuatur. Ergo ex vi vnionis Christus, vt homo, simpliciter & formaliter est sanctificatus, & Deo gratus. Probatur consequentia (antecedens enim in secunda controuersia probabitur) vt quis sit gratus, & sanctus formaliter, & simpliciter nihil requiritur aliud, quam quod odio non habeatur, neque possit haberi à Deo: & quod in seipso habeat propter quod sit dignus ad bona supernaturalia acceptari, siue de facto acceptetur, siue non. Quemadmodum si Deus hominem habituali gratia præditum non acceptaret ad gloriam, esset ipse nihilominus formaliter, & simpliciter gratus, & iustus, Deoq. dilectus, id est, dignus dilectione diuina, & acceptatione ad gloriam, sed Christus, vt homo ex vi vnionis est dignus præcipuo Dei amore, quia est dignus gratia que est debito conaturalitatis, debita, estq; dignus acceptari ad gloriam. Ergo simpliciter est censendus gratus Deo, & acceptus, atq. adeo & sanctificatus.

c. 10.
Et confirmantur hæc omnia ex illo Ioan. Quem pater sanctificauit, &c. quæ verba commodam habent intelligentiam, de ipsa verbis incarnatione. Quæ a Christo hoc in loco humanitatis sanctificatio vocatur, Ergo vera est hæc posterior opinio.

In hoc dubio quod non est admodum facile ad dissoluendum diuersa Theologorum inueniuntur placita: Nam omnes illi Theologi, quorum superius meminimus circa secundam conclusionem principalis quæstionis, qui putant Christo, vt homini non intrinsece repugnare peccatum, etiam mortale, consequenter fatere tendentur, quod & quidam coram fere explicite dicunt, Christum, vt hominem, ex vi solius gratiæ vnionis non esse simpliciter sanctum, & gratum Deo, ipsiq; dilectum, & acceptum. Et quidem hæc opinio coniectaria est ad prædictam eorum sententiam, qua censent peccatum non habere intrinsecam repugnantiam cum humanitate Christi vt a verbo assumpta. Nam si ex vi solius hypostaticæ vnionis Christi humanitas simpliciter esset sanctificata, Deoq; grata, & accepta: ex vi etiam solius vnionis intrinsecam haberet ad mortale peccatum contrarietatem.

in 3. d. 13.
9. 3.

Alij vero theologi quorum sententiam retulit Palud. in alio extremo dixerunt, Christum per gratiam vnionis tam esse sanctum, iustum, Deo gratum, & acceptum, vt sit ociosa & frustanea in ipso habitualis

qualis gratia cum omni suo spiritali donorum, & charismatum caritu. Inter has duas extremas sententias duas alias intermedias reperio. Quarum altera fatetur quidem habitualem gratiam, ceterosq. supernaturales habitus minime otiosos esse, & superuacuos in Christi anima, quin potius quam plurimum expedire, & ad eius ornatum, & ad supernaturales functiones suauiori, & conaturaliori modo exequendas. Sed nihilominus addit ista sententia, quod prius natura quàm intelligamus Christi animam habitibus his supernaturalibus perfici, intelligimus illam simpliciter, & formaliter Deo gratam sanctam, iustam, & ipsi Deo acceptam, & vi solius hypostaticæ vnionis. Quam sententiam non leuiter confirmant argumenta à nobis secundo loco informata, & præsertim argumentum primum, quod grauissimis Patrum testimonijs innititur, neq. illi refragatur sacræ scripturæ autoritas, vt ex dictis in eodem primo argumento liquet. Alia deniq. intermedia sententia que nouioribus quibusdam Theologis placet affirmat duo. Alterum q. Christi humanitas ex vi hypostaticæ vnionis sancta est, & iusta negatiue, id est, quod nullum potest peccatum neq. actuale, neque habituale admittere, etiam per absolutam Dei potentiam. Alterum vero, quod ex sola gratia vnionis non habet quod sit simpliciter, & positue grata, sanctificata & iusta super naturali sanctitate & iustitia. sed hoc illi tantum præstat habitualis gratia, reliquis supernaturalibus virtutibus, & donis committata. Ducuntur huius sententiæ autores in eius persuasionem quibusdam argumentis, ex his que in prima parte huius dubij proposuimus. Quorum præcipuum argumentum apud ipsos est illud, quod esse gratum & sanctum formaliter, est formalis effectus, & quidem primarius habitualis gratiæ, quem proinde non potest præstare Christi animæ ipsa vnionis gratia.

Prima Conclusio.

In decisione huius dubitationis. Primam statuo conclusionem. Christi humanitas ex vi solius vnionis ad verbum sancta fuit negatiue, id est, peccandi impossibilitatem induit. Hæc conclusio magna ex parte probata manet ex dictis superius circa conclusionem secundam principalis quæstionis. Quare nunc breuiter me ab eius probatione expeditam. Et quidem si secundum absolutam Dei potentiam accipiatur, non continet a deo solidam veritatem, vt certa sit fide credenda: Neq. oppositam eius sententiam erroris, aut manifestæ temeritatis nota innuendam fore crediderim. Sed censeo nihilominus sententiam istam, quam præsens affirmat conclusio, sacrarum Conciliorum decretis, & Patrum testimonijs, imo & sacrarum scripturarum elogijs tam esse consentaneam, vt opposita sententia non possit non Christianas aures aliquantulum offendere. Cõsulantur superius

dicta. Si vero de facto & secundum ordinariam Dei potentiam intelligatur præsens conclusio, certum est fidei Catholicæ dogma. Quod in sacris literis habetur expressum 1. peti. c. 2. qui peccatū non fecit, neq. dolus est inuentus in labijs eius. Io. c. 8. & alijs capitulis Christus aperte dicit se in omnibus diuinā fuisse sequutum Patris voluntatē: Ego inquit quæ placita sunt ei, id est patri, facio semper. Quod & Paulus ad Philip. 2. illis verbis factus obediēs vsq. ad mortē, expressit ps. 44. de Christo, Paul. ad Heb. 1. interpretatē, dicitur. Dilixisti iustitiā & odisti iniquitatē, &c. Ad He. 7. talis decebat, vt nobis esset. Pōtīfex sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, &c. Paul. 2. Cor. c. 5. eū, qui non nouerat peccatū, pro nobis peccatū fecit, id est, hostiā pro peccato fecit, iuxta phrasim qua Osee c. 4. dicitur de sacerdotibus, Peccata populi mei comedent. Ita interpretantur August. lib. 14. contra Faustum, & lib. contra epist. fundamenti. Ambrosius. S. Thom. & multi expositores in illum Pauli locum, &c. Deniq. hanc veritatē illis verbis Christus Io. 8. nobis testatā reliquit. Quis ex vobis arguet me de peccato: Ratione item probatur. Diuinum verbum in Christo supplet vicem proprii humanitatis suppositi. Sed suppositum proprium teneretur, si posset, omne peccatum ab ea repellere. Ergo licet non ex præcepto, (quia nullius est capax) ex honestate tamen id ipsum pertinet ad diuinum verbum. Legendæ sunt Concil. & Patrum testimonia superius allata circa primam conclusionem principalem, quæ, vt minimū, hanc veritatem aperta definitione comprobant.

Secunda ratio. Christus ab instanti incarnationis fuit beatus, repugnat autem peccato beatifico statui: Ergo secundum ordinariam saltem potentiam christus impeccabilis semper fuit.

Sed contra hanc veritatem opponuntur duo sacræ scripturæ testimonia, ex quibus videtur colligi christum aliquando peccasse. Primum ex Psal. 22. longe a salute mea verba delictorum meorum, &c. Quæ verba ad literam in christi persona fuisse prophetice asserta, nullus est qui dubitare rationabiliter possit, vt ex argumento sequenti cōstabit. Respondetur iuxta regulā Ticonij ab Aug. libr. de doctr. christ. probatā. Christū ibi nō loqui in persona propria; sed vt mēbra sua repræsentans, eorū peccata sua vocat. Consentaneæ ad illud quod ipse actor. 9. Paulo Ecclesiam persequenti dixit, Saule, Saule quid me persequeris? Hanc expositionem prosequitur eleganter, Gregorius Nazianzen. oratio 36. num. 17. & sequentibus. Vide Theodoret. prædictum Psal. versiculum interpretantem, & Damasc. lib. 3. de fide.

Sed aduertat theologus non esse libere hac metaphorica loquēdi phrasi vtendū. Ob quam libertatem damnatus fuit in Concil. Basiliensi

liensi, sess. 22. Quidam August. de Roma, qui extendens hūc loquendi modum colligebat Christum quotidie peccare, quia eius mēbra assidue peccant. Possent secundo hæc verba ita exponi. Cum hæc delicta mea non sint, sed falsa Iudæorum æstimatione mihi imposita, quare tam sunt longe a salute mea? In quo sensu intelligitur illud, psal. 68. Deus tu scis insipientiam meam, & illud, psal. 39. (quem ps. de Christo intellexit Paul. ad Hebr. 10.) comprehenderunt me iniquitates meæ, &c. Ita interpretantur August. & Hylar. ibidem.

Secundū testimoniū ex eodē, ps. 21. Deus deus meus respice in me, quare me dereliquisti. Quæ sunt eademmet illa verba a Christo in agone passionis posito prolata, Deus meus deus meus, vt quid dereliquisti me, &c. Quæ verba quandam christi impatientiam, imo, & desperationem præferre videntur, vt quidam nostri temporis hæretici blasphemantes, & insanientes intellexerunt: quarum blasphemiam videat theologus apud Lindan. in 2. dialog. Et apud Præcol. verbo Antichristiani, & verbo Premostratenfis.

Sit autem prima expositio quod in vtroq. isto loco. Christus loquitur non in persona propria, sed vice membrorum cuius ipse est caput. Ita Aug. epist. 220. c. 6 Leo primus serm. 26. & 27. de passione domini, & Damasc. lib. 3. c. 24.

Secunda expositio est, quod christus ibi in persona propria loquebatur. Et ipsum dereliqui, fuit nō exaudiri eius orationem, quā ad Patrē in horto in agonia positus fudit. Ita Leo. vbi statim. Orig. ho. 35. in Matth. admittit quidem hanc intelligentiam, nimirum, quod Christus in persona propria loqueretur cū illa protulit verba; dicit tamen quod christum non exaudiri a Patre, fuit speciali consolatione priuari secundum partem inferiorem. Ita quod christus eo modo derelictus est malo pœnæ subiacere, talibusq. ac tantis passionibus affici. quo peccator de relinquitur a deo cum in malum culpæ ruit. Fueruntq. verba illa a Christo pronuntiata, vt grandem doloris, & passionis suæ acerbiter ostenderet, & vt notum fieret cum vere, & proprie pati, & non solum apparenter. In qua re tanto confirmata testimonio non defuerunt adhuc hæretici, qui naufragiū paterentur. Nō refragatur huic intelligentiæ Tertulian. contra Praxeam, dicitq. ibi prædicta verba fuisse a christo, vt homine, prolata, vt ostenderetur diuinitatis impassibilitas. S. Cyril. lib. 1. ad Reginas docte animaduertit illa verba, vt quid dereliquisti, non dubitantis esse, sed dolentis, & gementis. Vti Exod. 32. dicebat Moyses. Quare irasceris domine? & psal. 42. Psalmista dicit. Quare me repulisti, &c.

Secunda Conclusio.

Christus, vt homo, ex vi hypostaticæ vnionis prius natura quā fuerit præditus habituali gratia, simpliciter fuit sanctus, gratus, & acceptus,

ceptus Deo sanctitate, & gratitudine personali: quæ proinde gratitudo, & sanctitas conueniret Christo etiam si ab eius humanitate secluderetur ipsa habitualis gratia. Ista conclusio adeo certa est (ni fallor) ut eius oppositum, nec cum probabilitate, nec cum securitate affirmari queat. Quam efficacissime suadent argumenta, quæ in patrociniū affirmantis sententiæ, in secunda huius dubij parte paulo superius formauimus, &c.

Et ipsam præterea in hunc modum confirmo. Vnio hypostatica est vere, & proprie gratia, & ita communiter a theologis vnionis gratia nuncupatur. Quæ gratia facta fuit Christo non ut Deo, sed ut homini: Ergo ex vi eius, Christus, ut homo, gratus est, & acceptus Deo, atque adeo, & sanctus. Ad intelligentiam vero huius conclusionis, & omnium, quæ dicimus post hac in præsentī dubio. Notandum est primo, quod cum in hac conclusione diximus Christum ex vi hypostaticæ vnionis gratū esse gratitudine personali, non intendimus, quod ipsa Christi persona sit Deo grata. Nam res est sine controuersia, quod persona Christi, est infinitè sancta, & grata Deo. Est enim filius Dei dilectissimus, in quo Patri bene sibi complacuit. Et est etiam in Theologia manifestum, quod hæc infinita sanctitas, & gratitudo non competit personæ Christi ex vi hypostaticæ vnionis, aut ex gratia vnionis, sed ex æterna generatione, qua naturalis Dei filius ex patris utero ipsi æqualis, & consubstantialis prodijt. Personæ namque Christi nulla potuit gratia fieri, neque diuina filiatio ex vi cuiuspiam gratiæ ei potest competere. Non enim per gratiam, sed per naturā est naturalis Dei filius. Quo circa loquimur de Christo formaliter includendo ipsam eius naturam humanam, & id affirmamus, quod substantialis gratitudo, & sanctitas personæ diuinæ, nempe, verbi, ex vi hypostaticæ vnionis communicata est Christi humanitati, non accidentaria aliqua participatione, sed communicatione substantiāli, qua verbi personalitas communicata est humanitati, & humanitas verè, & proprie personaliter terminatur, & completur ipsa diuini verbi personalitate, in qua substantiāli communicatione consistit vnionis gratia. Neque vlla valet cogitatione comprehendere, quod hoc esse diuinum personale humanitati communicetur, & quod ipsa non præcipuo amore a Deo diligatur, quia velle illi tantum bonū, est ipsam diligere, & amare dilectione præcipua: atque adeo non potest Christi humanitas non esse valde grata, & accepta Deo. Neque potest non esse sanctissima personali sanctitate, quatenus ad ipsam pertinet ipsa sanctissima verbi personalitas, eam personaliter complens, & terminans.

Notandum secundo, quod Christus Dominus triplici gratitudine est gratus, & dilectus Deo. Prima est necessaria substantialis, & omnibus modis infinita, quæ ipsam Christi personam, ut vltimum termi-

num

num per se primo respicit, estque dilectio, & gratitudo illa, qua pater naturali dilectione diligit Christum, prout est naturalis & vnigenitus eius filius. Quæ proinde non ob id gratitudo dicitur, quia sit effectus gratiæ, & alicuius gratuiti doni, sed dicitur gratitudo obiectiue, in eo sensu, in quo id totum, quod voluntati placet, ipsi gratum dicitur, & acceptum, siue libera, siue necessaria dilectione & complacentia placeat. Secunda etiam est substantialis, & infinita, sed terminatur ad aliquid finitū, ad humanā, videlicet, Christi naturā, ex qua parte non est necessaria, sed libera simpliciter. Et hæc est gratitudo quæ ad gratiam vnionis pertinet, qua Deus voluit humanitati infinitum & substantiale bonum, ipsum, nempe, personale esse diuini verbi. Itaque illudmet diuinum esse verbi quod Deus naturali, & necessario amore secundum seipsum ab æterno dilexit, ut ipsum dilectionis obiectū; libera quoque, & spontanea dilectione amauit per ordinem ad humanitatem, & ad temporalem communicationē, id est, voluit ipsum humanitati communicare, ac amauit proinde illud ut donum humanitati communicandum. Et quoniam hæc communicatio fuit tantum personalis, neque aliter esse potuit, quia diuinitas non potest per se primo, & immediate humanitati communicari prout est forma, & natura diuina, sed tantum in ratione personalitatis. Idcirco hæc gratitudo vere, & proprie personalis dicitur, & si ad naturam humanam cui facta fuit gratia terminetur. Et in eo sensu gratitudo dicitur, ut designet effectum gratiæ, id est, doni gratuiti, & summi beneficii ex gratuita dilectione collati, scilicet, hypostaticæ vnionis: quæ vere fuit gratia, & gratuitum donum, immensumque, & ineffabile beneficium Christi humanitati collatum. Est tertia denique gratitudo accidentalis, & participata, & non simpliciter infinita. Et hæc est, quæ conuenit Christi humanitati per habitualement gratiam, qua diuinæ naturæ participium ei formaliter communicatur. Hæc gratitudo non personalis est, sed potius formalis, id est, consistit in communicatione formæ perfectioris, & eleuantis humanam Christi naturam. Et hæc tertia gratitudo conuenit quidem cum secunda, in eo quod vtraque est effectus liberalis, & gratuite dilectionis, & vtraque consistit in communicatione beneficii gratuiti. Differt autem in duobus ab ipsa. Primo, quod illa est substantialis, nam bonū gratuito collatum humanitati est ipsamet substantialis diuini verbi personalitas. Hæc autem est accidentalis, nam tota sita est in communicatione diuinæ naturæ per formam accidentariam, qua subiectum sit diuinæ naturæ particeps. Secundo, quod illa est personalis, quia bonum humanitati per se primo collatum, ipsa tantum est verbi personalitas per modum personalitatis humanitati vnita. Ista vero est formalis, id est, per modum formæ actuantis, & eleuantis huma-

nita-

nitatem Christi, & communicantis illi non personalitatem verbi, aut cuiuspiam alterius diuinæ personæ, sed ipsammet diuinitatem prout est forma, essentia, & natura tribus diuinis personis communis. Vnde duplici ex causa formalis gratitudo vocatur: & quia est effectus formæ, scilicet, habitualis gratiæ, & quia consistit in participio naturæ diuinæ secundum rationem naturæ & substantialis formæ. Et in hoc vtroque sensu appellabitur deinceps à nobis formalis gratitudo, & sanctitas. Ex dictis, ergo, ad propositum colligo: quod cum triplex in Christo distingui possit diuina gratitudo Essentialis, personalis, & formalis: nostra hæc secunda conclusio non de essentiali, quæ Christo tantum, ut Dei filio, naturalis est, & propria: neque de formali, quæ effectus est habitualis gratiæ, sed de personali duntaxat, est accipienda. Vnde conclusio hæc de illa gratitudine est intelligenda, quæ ad vnionis gratiam spectat. In quo sensu illam ostendunt verissimam argumenta secundo loco facta.

Tertia Conclusio.

Christus ex vi solius hypostaticæ vnionis non est simpliciter gratus formalis gratitudine, sed tantum radicaliter. Probat prior huius conclusionis pars. Gratitudo formalis est effectus formalis, & primarius habitualis gratiæ, ut ex ijs, quæ dudum asserbam, fiet legenti manifestum. Ergo ex vi solius hypostaticæ vnionis, & prout ordine naturæ gratiam habitualemente antecedit, Christus nequit esse simpliciter gratus, & sanctus formalis gratitudine, & sanctitate. Priorem hanc conclusionis partem efficaciter probant quædam argumenta ex informatis pro negatiua sententia in priore parte huius dubij. Posterior pars conclusionis sola eget explicatione. Et id affirmat hæc conclusionis pars, quod sicut rationalitas est radicaliter risibilitas, quia ex rationalitate oritur naturaliter: sed quandiu non intelligitur in homine ipsa risibilitas, homo risibilis simpliciter minime dicitur, sed risibilis radicaliter, in quo sensu solet à quibusdam vocari risiuus: Ita Christus ratione vnionis tantum radicaliter est sanctus, & gratus gratitudine formali, quia habitualis gratia, cuius est effectus hæc gratitudo formalis, radicaliter præhabetur in vnione.

Ex ijs duabus postremis conclusionibus fere omnia argumenta in vtramque partem posita facillimam accipient solutionem. Sed rogat nos quis, vtra sit potior in Christo gratitudo & sanctitas, personalis, an formalis, Huic dubitationi per 4. conclusionem respondeo.

Quarta Conclusio.

Sanctitas & gratitudo personalis potior est, & perfectior sanctitate & gratitudine formali. Hanc conclusionem intelligo non in materiali, sed in formali sensu, nimirum, quod in formali ratione sanctitatis & gratitudinis excellit personalis gratitudo & sanctitas: nam

mate

materialiter, & in ratione entitatiua facile ab omnibus admittetur, eum personalis sanctitas consistat in coniunctione reali ad uerbum, quod est ens perfectissimum. Negant hanc conclusionem nouiores quidam docti Theologi. Sed Patres sanctissimi illam in præcitatæ testimoniis expresse affirmarunt, quorum sententiam amplectuntur ex recentioribus nonnulli. Et crediderim huius sententiæ persuasione teneri illi Theologi, qui magna cum probabilitate fatentur opera Christi moraliter honesta, & studiosa fuisse simpliciter meritoria, (& quidem ex iustitia exacta) quamuis non proficerentur ex habituali gratia, sed ex sola gratia vnionis, id est, à Christi humanitate non eleuata per habitualemente gratiam, sed à diuino verbo personaliter terminata. Nam si sola hypostatica vnio potens est tribuere perfectam rigurosi meriti rationem erga supernaturalia, & cœlestia bona, quam meriti perfectionem gratia habitualis minime tribuit, nisi ratione ipsius hypostaticæ vnionis: promptum erit cuique inferre, quod gratitudo personalis, quam tribuit humanitati ipsa hypostatica vnio sanctiorem, & gratiorem simpliciter reddit Christi animam, quam habitualis gratia. Dixi simpliciter. Nam secundum quid omnes fatebimur gratiam habitualemente potiore, & maiorem gratitudinem, & sanctitatem conferre animæ, & quatenus eam reddit gratam, & sanctam formali sanctitate, & gratitudine, replens formaliter potentiam illam obedientialem, quæ repetitur in anima ad ipsam habitualemente gratiam: quam potentiam vnionis gratia non replet formaliter, sed radicaliter duntaxat: & quatenus proxime ad operandum disponit potentias animæ per virtutes ipsius gratiæ essentiam comitantes. Tribuitque ipsis studiosis animæ actionibus non solum moralem condignitatem ad supernaturalia, & cœlestia bona, quod facit hypostatica vnio, ut probabitur inferius, sed etiam condignitatem, & proportionem Physicam, quam sanè constituit, prout formaliter eleuat animam ad diuinum ordinem, & ex illa effluunt supernaturales uirtutes infusæ, quæ sunt proxima principia supernaturalium actionum.

Sed iam probatur, quod in ratione formalis sanctitatis, & gratitudinis, & non solum in esse entitatiuo, personalis gratitudo, & sanctitas formalem gratitudinem, & sanctitatem excellat. Primo. Sanctitas personalis nullum secum admittit peccatum, neque etiam veniale, quod superius ostendimus, at sanctitas formalis secum admittit veniale peccatum: Ergo cum recessus à peccato per se attineat ad sanctitatem, personalis sanctitas, in ratione sanctitatis, potior est, & perfectior. Secundo probatur. Sanctitas consistit essentialiter, & formaliter in vnione, & coniunctione ad Deum, qui est sanctus per essentiam, iuxta illud, sancti estote quoniam ego

N Sanctus

aliis, illos
Theologos

sanctus sum, sed unio hypostatica maior est, & perfectior ad Deum coniunctio, quam unio, quæ fit per iustificantem, & habitualem gratiam. Nam illa unio est substantialis, hæc uero accidentalis, & per participationem. Ergo, &c.

Tertio probatur. Gratia unionis est simpliciter maius bonum nature humanæ Christi, quam habitualis gratia. At nisi maiorem simpliciter sanctitatem ei conferret, haud quaquam simpliciter esset censendum maius humanitatis bonum. Ergo, &c. maior asseritur, & explicatur à S. Thom. discipulis 3. p. q. 24. art. 1. & 2. ex quo inferunt, quod Christus ut homo, prædestinatus est, ut esset filius Dei naturalis per unionis gratiam, & nõ fuit prædestinatus ad gratiam habitualem.

Tandem illa omnia argumenta quibus probauimus, quod per unionis gratiam Christus, ut homo, est sanctus, & gratus Deo, æque probant si bene expendantur, quod sanctior est, & grator simpliciter per hanc gratiam, quam per habitualem.

His tribus conclusionibus postremis, sic à nobis expositis conciliantur diuersæ Theologorum sententiæ, & argumenta in utramque partem huius dubii proposita promptam habent, & probabilem solutionem. Et quidem argumenta secundo loco facta noua aliqua solutione non egent, quia ex conclusionibus propositis manent soluta, & explicata. Illud autem duraxat animaduertendum esse duxi circa argumentum primum, quod grauissimis Patrum testimoniis constat, quod Patres illi sanctissimi qui Christi humanitatem per ipsam unionis gratiam sanctam, ac deo gratam, & acceptam esse dixerunt, nusquam negauere eandem Christi humanitatem formaliter, & sanctificari, & gratificari per habitualem gratiam. Quin potius variis in locis id confirmarunt, & eisdem in locis in quibus priorem sanctificationem, & gratitudinem docuerunt, si ipsorum bene expendantur uerba, vel explicant, uel insinuant saltem, quod hanc personalem sanctitatem, & gratitudinem committatur in Christi anima formalis gratitudo, & sanctitas, quam ei tribuunt habitualis gratia, & reliqua Spiritus sancti charismata. Quod ipse superius in uerbis S. Athanasij animaduerti, & promptum erit cuique eadem animaduersione uti in reliquis Patrum testimonijs.

Oportet autem speciatim dissoluamus argumenta, quæ pro sententia negatiua priori loco informauimus.

Ad primum, Nonnulli Theologi ex nouioribus absolute fatentur, quod peccandi impossibilitas in Christi anima, tota, & totaliter est ad ipsam uerbi prouidentiam reducenda, & non ad aliquam realem, & physicam internam animæ dispositionem, cum qua peccatum intrinsicam habeat oppositionem, & repugnantiam. Verum ego aliter sentio, existimo enim, quod ipsa personalis terminatio, qua humanitas uerbi personalitate realiter terminatur, ex sua natura impossi-

bi-

bilitatem habet realem, & physicam cum quouis peccato etiam habituali, nam hoc ipso, quod humanitas uere, & realiter effecta est natura uerbi in ipso suppositata, nequit habere in semetipsa realem aliquam dispositionem, seu actualem, seu habitualem diuinæ ipsius uerbi uoluntati repugnantem, quin potius expedita esse debet, ut in omnibus sequatur uerbi ducatum, diuinæque eius uoluntati pareat. Quocirca ipsa passua terminatio personalis est quædam uirtualis reductio humanitatis Christi, excludens totaliter ab ipsa omnem moralem deordinationem. Et huius ratio ea est, quia ex illa personalis terminatione uerbi, habet humanitas nihil operari posse nisi sub actuali uerbi, eiusque diuinæ uoluntatis motione, & directione. Natura enim per se pendet a supposito, & in esse, & in operari. Quod fit, ut eo ipso, quod humanitas per hypostaticam unionem ad uerbum subiicitur eius motioni, & directioni, uirtualiter reductatur. Imo dici potest, quod talis passua subiectio est formalis humanæ nature reductio: ita quod est intrinseca oppositio inter huiusmodi passiuam terminationem quatenus subiicit plene naturam humanam directioni uerbi, & inter moralem deordinationem ipsius humanæ nature. Quia talis deordinatio siue actualis fuerit, siue habitualis eximit humanitatem a plenaria illa uerbi superioritate, & directione, cui humanitas ex vi hypostaticæ unionis subiicitur. Cui hæc non placuerint dicat, Verum esse, quod ipsa passua personalis terminatio à uerbo in Christi humanitate suscepta, non sufficit, se sola repellere ab ipsa Christi humanitate omnem moralem deordinationem, præsertim habitualem (nam quod actualem totaliter impedit quasi per modum cuiusdam contrarietatis mihi est certissimum) repellit tamen illam realiter, & physice in hoc sensu, quod uere, & realiter debita est illi cõnaturalitatis debito specialissima diuini uerbi assistentia, & prouidentia, quæ omnem moralem deordinationem ab humanitate remoueat. Quod plane debitum tam strictum est, & rigurosum, ut contradictionem inuoluat, diuinum uerbum non uti specialissima hac prouidentia & cura, erga humanitatem, quæ ad se suscepit.

Prior huius primi argumenti confirmatio nihil aliud efficit, si quicquam probat, quam quod ipsa unio uerbi ad humanitatem non est se sola sufficiens, nisi interueniat specialis ipsius uerbi prouidentia, ad excludendam omnem moralem deordinationem, præsertim habitualem, quod nos in secunda solutione admisimus. Præterea dico, quod licet personalitas uerbi non inducat formalem aliquam immutationem in Christi humanitate, cui repugnet moralis deformitas, & deordinatio per modum formalis contrarietatis, inducit tamen personalem terminationem passiuam, quæ est uera, & realis ipsius humanitatis immutatio, cui repugnat omnino omnis moralis deor-

N 2 di-

dinatio in eadem humanitate, tanquam primæ radici totius moralis rectitudinis, & sanctitatis formalis. Ad eum modum quo calor, & si non opponatur a quæ formali oppositione, sed eius frigiditati, naturaliter tamen ei repugnat, opponiturque illi ut primæ frigiditatis radici. Hæc autem repugnantia non tam ad moralem, quàm ad ordinem physicum spectat. Illum voco in præsentia moralis ordinis, qui ad extrinsecam dei providentiam pertinet, & non cõsurgit ex intrinsecis principijs rei. Posterior confirmatio non nihil nobis difficultatis offert, ob quam nonnulli recentiores Theologi censent, quod ad totam Trinitatem immediate est referenda illa specialissima Dei providentia de Christi humanitate, de uniuersisque eius actionibus. Quamuis tandem ad ipsum uerbum sit referenda, prout ipsius humanitatis suppositum. Nam ob id tanta est Deo de hac humanitate cura, quia in diuino uerbo supponitur ad ipsiusque proinde uerbi dignitatem pertinet, ne humanitas hæc in suis deficiat actionibus, & quid deforme, & inhonestum admittat. Hæc solutio, & doctrina non est cur improbetur. Sed mihi nihilominus aliud apparet. Censeo namque, quod uerbum non prouidet suam humanitati per diuinam rationem, & uoluntatem immediate. Sed ipsa humana ratio utens, ipsamque mouens, & applicans, ut sua omni, & naturali, & supernaturali uirtute utatur, ad uoluntatem rationalem, & appetitum in suis omnibus actionibus, & motibus moderandum, & dirigendum. Et quidem si originalis iustitia vim contulit rationi in primis parentibus, ut assidua, & infallibili deliberatione omnem uoluntatis, & appetitus sensibilis motum antecederet: Cur id non efficiet personalis unio diuini uerbi in ipsa Christi humanitate? Quod si aliquod opus ab humanis exercendum potest in Christo fuerit, quod omnes ipsarum potentiarum, & naturales, & supernaturales, ut res exuperet, tunc fateor tale opus, & tota ipsius dispositio & directio immediate ad diuinam uirtutem, & rationem reducentur. Et humanitas cum suis omnibus potentiis rationem tantum instrumentum fortiretur in tali opere. Et licet specialiter opus illud uerbo tribuendum sit, eo quod exercetur per humanitatem, quæ ei tantum est personaliter coniuncta, & eius dumtaxat est coniunctum instrumentum, nihilominus tamen simpliciter loquendo ad totam Trinitatem immediate opus illud, & quoad præordinationem, & quoad executionem esset reuocandum. Quia reuera non procederet à uerbo, ut ab humanitatis supposito, sed ut est suppositum diuinæ naturæ simul cum Patre, & spiritu sancto per diuinam uirtutem immediate operans. Ad hoc genus pertinent opera miraculosa à Christo per humanitatem ædita.

Ad secundum argumentum. Respondetur ex dictis circa conclusionem secundam, quod effectus formalis gratiæ habitualis non est facere habitentem gratum Deo ut cumque, nam hic effectus communis est

grat.

gratiæ habituali, & gratiæ uniois. Sed est facere ipsum gratum Deo gratitudine formali, & secundum participationem naturæ diuinæ, ut superius circa secundam conclusionem exposui.

Ad confirmationem dicitur quod non est simpliciter concedendum supposita hypostatica unio humanitatis ad uerbum, quod Christus, ut homo, non habet gratiam, sed quod non habet habituales gratiam, & tunc conceditur similiter, quod non est gratus formali gratitudine, sed oportet fateri illum esse Deo gratum gratitudine personali, quæ est quasi formalis effectus gratiæ uniois.

Solutio inter arguendum insinuata quæ procedit de eminentiali continentia qua ipsa uniois gratia continet habituales, non satisfacet, quia ut diximus in conclusione huius dubij non satis est hæc continentia, ut Christus formaliter denominetur gratus gratitudine pertinentem ad ipsam habituales gratiam quæ est formalis gratitudo. Si quidem diuinum uerbum uniretur humanitati formaliter, id est, per modum formæ actuantis ipsam, & constituentis eam formaliter diuinam, locum haberet illa solutio. Quia tunc humanitas esset grata deo gratitudine formali diuina eminentissime complectenti habituales gratiam, & formalem gratitudinem. Nunc autem cum uerbum personaliter tantum humanitati copuletur, non tribuit ei gratitudinem formalem, neque formaliter, neque eminenter, sed tantum suppositale, quæ radicaliter quidem præhabet habituales gratiam non uero eminentia formali, ita ut denominet humanitatem gratam, & sanctam per modum formæ eminentioris, sed tantum per modum eminentissimi suppositi.

Ad tertium argumentum facile potest accommodari solutio ex his quæ ante dicebamus. Respondereturque breuissime, quod seclusa habituali gratia à Christi humanitate, Christus, ut homo, neque gratus est formali gratitudine, sed personali dumtaxat, neque uero acceptus effectus simpliciter loquendo ad gloriam siue animæ, siue corporis, sed tantum radicaliter, & si deberentur illi connaturalitatis debito, & gratia habitualis, & gloria.

Sed nihilominus absolute dicendus esset gratus, & dilectus Deo, quia ad hanc propositionem absolute verificandam, satis esset ipsa uniois gratia quæ ipsum personali sanctitate, & gratitudine sanctum, & gratum constituit, ipsique debito connaturalitatis debitam efficit habituales gratiam, & eam quidem consumatam.

Ad quartum argumentum communiter solet responderi per solutionem inter arguendum assignatam, quæ solutio sicut communis ita est & probabilis. Vnde ad replendam ibidem subiunctam respondetur, quod Christus per gratiam uniois non dicitur simpliciter gratus, & sanctus sine respectu aliquo ad habituales sanctitatem, & gratiam, non tamen per ipsam gratiam habituales formaliter appellatur.

* alias, uires

3

alias, esset

reus gratus, & sanctus, sicut à Christi humanitate secludamus, sed per solam vnionis gratiam.

Volo dicere quod nisi unionis gratia in semetipsa tamquam in radice præhaberet habitualē gratiā, reuera non esset gratia vnionis, atq. adeo neq. Christū, vt hominē, denominaret gratū. Sicut rationalitas nō cōstitueret hominis essentiā, neq. reuera esset rationalitas, nisi virtute contineret disciplinabilitatē, risibilitatē, intellectū, voluntatē, & reliquas proprietates & potentias humanæ naturæ debitas. Verum supposito quod ipsas virtute & radicaliter continet, etiam si animo fingamus Deum miraculose impedire naturalem omnium earum effluxum, formaliter, & se ipsa constitueret hominis essentiā, ipsumq. simpliciter denominaret hominem. Ita proportionabiliter de Gratia vnionis respectu habitualis gratiæ dicendum est.

Secundo respondetur quod in casu argumenti, nimirum, si Deus assumeret Leoninam naturam, hypostatica vnio, non ob id formaliter & rigurose loquendo, careret ratione gratiæ & gratuiti doni, neq. ob id non posset denominare Leonem illum in quantum Leonem, sanctum, & gratum Deo, quia natura Leonina incapax est gratiæ habitualis, & gloriæ, sed quia expers est cognitionis intellectualis, qua possit vnionem illam hypostaticam cognoscere, & in ratione summi doni, & gratuiti beneficii sibi collati accipere. Etenim natura quæ incapax est ad iudicandum de gratia sibi exhibita, & beneficio collato, incapax etiam simpliciter est, suscipiendi beneficii in ratione formalis beneficii, & gratuiti doni, quamuis materialiter possit ipsum donū, & beneficium suscipere: V. c. si Deus æri aut ferro qualitates, perfectionesq. auri tribueret, & si ipsum ferrum aut æs, vere & realiter perficeret nullo tamen ipsum afficeret beneficio, aut dono, si proprius & formalis sermo fiat, eo quod ferrum, aut æs, nullatenus valet perfectionem illam suæ naturæ superadditam cognoscere, & accipere in ratione doni, & beneficii.

Ita ergo in posito casu vere dicit Theologus, quod natura Leonina magnam, & ingentem acciperet perfectionem ex vnione ad verbū suppositali, non vero diceretur accipere gratiam, aut beneficium, seu gratuitum donum ob incapacitatem cognitionis prædictæ, atq. adeo tunc Leo ille qui simul esset deus & Leo, non esset, vt Leo sanctus, & deo gratus, & acceptus. Consulto dixi, vnione suppositali, quia tunc licet verbum vniretur naturæ Leoninæ in ratione suppositi, non tamen in ratione personæ, & quamuis esset simpliciter suppositum Leo nimum, non tamen esset persona Leonina, quia persona importat suppositum rationalis naturæ. Dicunt nonnulli Theologi, ex recentioribus, quod illa data hypotesi, quam supponebat, quantum istud quod dissoluimus argumentū, cōcedendū foret, quod naturæ Leoninæ ad perfectionem

nale m

nalem verbi vnitate assumptæ deberetur ex vi vnionis summa illa naturalis perfectio, quæ apta esset conuenire illi naturæ: vnde leo, ille in quantum leo, perfectissimus omnium esset leonum. Probabiliter hoc dicitur, sed forsitan non necessario.

Ad quintum argumentum respondetur ex doctrina Caiet. 3. part. quæst. 24. art. 2. Quod Christus, vt homo, non est filius dei, neque adoptiuus, neque naturalis, si absolute, & absque vlla explicatione hæc propositio, Christus, vt homo, est filius dei, proferatur. Est tamen vera ista propositio, si addamus hanc explicationem, scilicet, per gratiam vnionis. & tunc est dicendum, quod Christus, vt homo, per gratiam vnionis, est filius Dei naturalis, & eadem ratione est sanctus, & gratus deo personali gratitudine, & sanctitate.

Ex his quæ tam fusc diximus in explicatione huius incidentis dubij, facile dissolui potest, Primum argumentum primæ principalis controuersiæ, ad cuius exactam solutionem hæc incidens dubitatio fuit à nobis exagitata, & exposita. Igitur, respondetur, ad illud primū argumentum, & dicitur ad maiorem eius præmissam, quod habitualis gratia non fuit necessaria in Christi anima vt eam simpliciter, & absolute gratam, & dilectam Deo constitueret, nam ad hoc suffiebat ipsa vnionis gratia: sed vt eam redderet formaliter gratam, acceptam Deo, & sanctam, formali gratitudine, & sanctitate, iuxta modū superius expositum. Minor eiusdem argumenti præmissæ distinguenda est cōsimili distinctione, est enim verissima si de sanctitate, & gratitudine personali intelligatur, falsa vero, si procedat de formali sanctitate, & gratitudine.

Ad primam confir. neg. antecedens, ad probationem dicitur quod gratia vnionis est quidem infinita sed personaliter tantum, quæ proinde potest secum admittre in Christi humanitate habitualem gratiā, quæ formalem præstat gratitudinem, & sanctitatem, sine qua non esset vndiquaque sancta, & grata ipsa Christi humanitas, sed personaliter dumtaxat.

Estq. aduertendū, quod licet ipsum esse verbi sit omnibus modis infinitū, & infinite sanctū, & infinite gratū Deo, & personali & formali sanctitate, & gratitudine, nō tamē vnitur, & communicatur humanitati, secundum omnimodam sanctitatis & gratitudinis rationem, si ad modū quo humanitati cōmunicatur attendamus: quia non ei cōmunicatur per modum formæ, sed per modum tantum personalitatis seu personæ, atque adeo relinquit locum habituali gratiæ, per quam Christi humanitas formali sanctitate & gratitudine gratificetur, & sanctificetur: eo quod verbum, ex modo quo humanitati communicatur, non adimplet obedientialem potentiam quam habet Christi anima ad formalem sanctitatem, & gratitudinem. Ac proinde omnino

est

Solutio primæ
mi argum.
principalis
quæst.

est negandum habitualem gratiam super vacaneam esse, & otiosam in Christi anima, nam potius fuit valde conueniens, & secundum ordinariam, & Dei suauem dispositionem necessariam. Consulto paulo ante dixi, ex modo, & secundum modum, quo verbum humanitati vnitur, nam re ipsa in Christo omnis habitat plenitudo diuinitatis verbi & personalis, & assentialis, sed non per modum essentialis formæ vnita. Et ob id locus relinquitur habituali gratiæ, per quam ipsa deitas animæ Christi communicatur per modum formæ, participatiua tamē communicatione.

Huius rei non erit fortassis ineptum exemplum de essentia diuina in ratione speciei intelligibilis beatificato intellectui vnita, desumptum Nam licet diuina essentia non solum infinita sit in ratione speciei, sed etiam in ratione diuini Luminis, lumen enim Deus habitat accessibile, id est, suo infinito, & substantiali lumine, quasi totus circumfunditur, & illustratur: qui modus loquendi super abundantiam, & infinitatem diuini luminis ostendit. Quia vero non per modum luminis, sed per modum speciei intelligibilis duntaxat intellectui beatifico vnitur, locum relinquit creato lumini gloriæ in eodem intellectu, quin, & ipsum exigit, & per modum necessariæ dispositionis, vt inquit S. Thom. 1. par. q. 12. art. 5. & per modum intellectiua virtutis, per se & necessario requisitæ, saltem secundum ordinariam Dei potentiam, ad eliciendam ipsam beatificam, & facialem, Dei visionem.

Ad secundum confir. eiusdem primi principalis argum. respondetur, quod virtualis, & eminentis continentia duplex esse potest. Altera secundum formam superiorem, quæ se ipsa, eminentiori tamen quodam modo, totum id exequatur, quod prestari poterat ab inferiori forma: ita quod impleat totam potentiam, & capacitatem subiecti, quam inferior forma adimpleret. Hoc eminentiæ genere anima rationalis eminenter continet inferiores formas corpoream, vegetatiuam, & sensitiuam, confert enim seipsa omnes gradus substantiales quos conferre possunt formæ istæ inferiores, & id quidem eminentiori, & altiori modo. Altera vero eminentialis continentia potest esse secundum rationem principij, effectiui, seu quasi effectiui, iuxta quem modum rationalitas eminenter continet risibilitatem, quia per modum substantialis, & eminentis principij, eam quasi efficienter causat, & efficit, dixi quasi efficienter, quia non per propriam actionem, sed per naturalem effluxum risibilitas a rationalitate efficitur.

Hac supposita distinctione dico, quod cum forma illa quæ priori modo præhabet eminenter inferiorem formam, non compatitur ipsa inferior forma, vt in homine cum rationali anima non comparatur alia substantialis forma vegetatiua, aut sensitiua, & cet. eo, quod ipsa superior, & eminentior forma implet totam illam subiecti capa-

capacitatem, quam adimplere posset forma inferior. Ceterum cum forma eminentiori quæ posteriori modo præhabet formam inferiorem, bene compatitur ipsa inferior forma, non modo secundum absolutam Dei potentiam, verum etiam secundum ordinem connaturalem rerum, vt risibilitas compatitur cum forma rationali, imo naturali ordine ipsam consequitur. Gratia igitur vnionis secum compatitur habitualem gratiam in Christo, imo & illam secum affert naturali consequutionis ordine, quia continentia virtualis, & eminentis quæ eam continet posterioris generis est. Si quidem verbum humanitati vniretur per modum formæ ipsam deificans, & non tantum per modum hypostatis, forsitan dicendum esset, quod continentia gratiæ habitualis respectu eiusdem humanitatis assumptæ erat prioris generis, & quod non secum admitteret habitualem gratiam secundum potentiam saltem dei ordinariam.

Iuxta prædictam distinctionem explicanda est vtræq. secundæ confirmationis præmissa.

Sed rogat quispiam, quid sit dicendum de exemplo ibidem allato. Num, videlicet, sol qui luce sua eminenter continet calorem, capax sit eiusdem caloris formalis. Videbatur enim vera pars affirmatiua ex distinctione tradita, quia illa eminentialis continentia caloris in luce solis posterioris generis est. Respondetur, & primū existimo, quod si absolutam Dei contemur potentiam, posset sol calore formali affici, quoniam nullam in hac re contradictionem intueor. Quæ tamē esset sine dubio si eminentialis continentia caloris in priori genere locaretur, vt in exemplo de anima rationali dudum posito, facile constat.

Sed secundo dico, quod secundum ordinem naturæ sol incapax est formalis caloris, non quia ipsum eminenter continet, sed quia tali continet eminentiæ modo, scilicet, modo quodam incorruptibili, cui proinde repugnat corruptibilis forma, qualis est formalis calor.

Ad secundum negatur antecedens quo asseritur Christi animam, prout verbo vnitam incapacem esse primarij effectus formalis gratiæ. Ad probationem dicitur, quod vnio hypostatica animæ rationalis ad verbum non tollit capacitatem animæ, vt habeat esse diuinum participatum formali participatione, quoniam non est deificata per vnionem hypostaticam formali deificatione sed personali duntaxat. Hæc solutio explicanda est, & intelligenda ex his quæ diximus in resolutione dubij præcedentis, quod circa solutionem primi argumenti fuit exagitatam.

Primæ confirmationi respondeo, quod eo modo quo Christi humanitati competit diuinum esse per essentiam, repugnat ei omnino esse diuinum participatum. Vnde sicuti ei competit diuinum esse per essentiam vnioni personali, & hypostatica, ita repugnat ei esse perso-

Solutio 2.
principalis
argumenti.

personaliter per participationem diuinæ hypostatis. Quia vero per modum formalis deificationis non habet esse diuinum essenziale, idcirco participatione formali potest per gratiam diuinum esse participare.

Ad secundam confirmationem dicitur, quod hæc propositio Christus, in quantum homo, est Deus per participationem, concedenda est, sicut conceditur ista Christus, ut homo, est ens per participationem, & hoc conuincitur confirmatione facta. Cæterum hæc propositio Christus est Deus per participationem, omnino est neganda, sicut & illa Christus est ens per participationem. Quoniam esse per participationem includit implicite negationem essendi per essentialitatem, atque adeo nisi apponamus illam specificationem, in quantum homo, negatur Christo essentialis diuinitas, cum dicimus Christum esse Deum per participationem.

Tertium argumentum, eadem fere solutione dissoluitur, qua dissoluimus argumentum secundum. Nam respondendum est huic tertio argumento, Christum ut hominem, personaliter tantum esse similem patri, essentiali, & perfecta similitudine, cum qua bene stat participata per gratiam similitudo in Christi anima, quia hæc non personalis est, sed formalis similitudo. De qua similitudine non desunt viri docti qui interpretentur illud Pauli Colos. 1. Qui est imago Dei inuisibilis primogenitus omnis creaturæ. Christus, ut homo, per gratiam habitualem mira quadam expressione ipsam Dei naturam refert, cuius ratione imago Dei inuisibilis à Paulo vocatur. Itaque Christus ut Deus naturalis est diuini Patris imago, est namque splendor gloriæ & figura substantiæ eius, atque adeo personaliter est Patri perfecte similis, eiusque cõsubstantialis imago. Ut homo autem vere est ipsi Deo per gratiam quoque similis, non consubstantiali tamen, & adequata, sed participata similitudine: summa tamen quæ secundum ordinariam Dei potentiam exprimi potuit. Et hac ratione inuisibilis Dei imago dicitur.

Hebr. c. 1.

Dubium graue.

Quartum argumentum non leuem nobis differendam difficultatem subministrat. Num, videlicet, Christus ratione habitualis gratiæ adoptiuus Dei filius censei debeat. Cuius dubij affirmantem sententiam argumentis difficilissimis adnitari comprobare. Prius tamen animaduertendum esse duxi quæstionem hanc Theologicis primum rationibus examinandam fore, & deinde quanta sit à Catholicis viris certitudine tenenda, explicandum erit. Rationibus igitur primum agamus. Et quod affirmatiua sententia Theologicæ veritati consentiat sequentibus argumentis probo.

Primum argumentum. Et quod rem istam non leuiter vrget est ipsum met. quartum primæ huius principalis quæstionis argumentum. Cuius præcipua, imo & tota difficultas in eo sita est, quod adoptiuus filiatio

filiatio effectus est formalis gratiæ saltem secundarius: At huiusmodi effectus inseparabilis est à forma, præsertim secundum ordinariam Dei potentiam, & sine grandi interuenienti miraculo. Ergo gratia in Christo hunc habet comitem effectum: atque adeo constituit ipsum, ut hominem, adoptiuum Dei filium.

Confirmatur. Omnia quæ dicuntur de cæteris hominibus iustis, & gratis Deo, prædicantur etiam de Christo in quantum est homo iustus, & gratus, per habitualem gratiam: sed quicumque alius homo iustus vere est filius Dei adoptiuus: ergo &c. Probatur maior in qua esse videtur argumenti difficultas. Christus per gratiam habitualem eadem, & vniuersa ratione, iustus est & gratus Deo, quia cæteri iusti homines, ergo vniuersa prædicata quæ ratione gratiæ, & iustitiæ conueniunt cæteris hominibus, competunt & ipsi Christo, ut homini.

Secundum argumentum Christus, ut homo, est filius Dei, & non est filius Dei naturalis, ergo adoptiuus. Minor asseritur ab vniuersis Theologis cum S. Thom. 3. p. q. 16. art. 11. vbi hanc propositionem, Christus ut homo est Deus, in rigore, & secundum sermonis proprietatem falsam esse dicit. Sed maiorem probo, Christus, ut homo, non est, non filius Dei, nam mirum esset, quod cum cæteri homines iusti secundum quod homines, sint filij Dei, Christus, ut homo, vere possit dici non filius Dei, ergo est filius Dei.

Tertium argumentum. Christus, ut homo, ex vi gratiæ habitualis acceptus est, & admissus ad participatam hæreditatem bonorum cœlestium, ergo & adoptiuus est Dei filius. Antecedens cunctis est manifestum, & ut quibusdam doctissimis placet, de hac participata hæreditate diuina intelliguntur illa Paul. verba, de Christo prolata ad Hebr. 1. quem constituit hæredem vniuersorum &c. Consequentia vero probatur. Nam filiatio adoptiuæ non est aliud quam ius alicui gratiose collatum ad hæreditatem obeundam eorum bonorum, quæ ipsi alias non debebantur: Sed Christo, ut homini, non erant debita bona cœlestia, ad quorum hæreditatem fuit acceptatus, & admissus, nisi ratione gratiæ habitualis, per quam ipsi fuit collatum ius ad hæc cœlestia percipienda bona, ergo &c.

Confirmatur. Hæreditas horum bonorum competit Christo quia ratione est Dei filius, sed non ei cõpetit prout est filius naturalis, quia hæreditas Christi prout est naturalis Dei filius non participata est, & limitata bonorum cœlestium possessio, sed substantialis & infinita: ergo competit ei prout est adoptiuus Dei filius. Et vrgeo huius confirmationis vim. Participata cœlestium bonorum hæreditas, & possessio, conuenit Christo ut homini, Christus autem, ut homo, ut paulo ante diximus, non est naturalis Dei filius. Ergo hæreditas hæc non cõuenit Christo, ex vi naturalis filiationis, atque adeo ad filiationem adoptiuam est referenda.

Quarto arguitur. Non repugnat, quod Christus simul sit filius dei naturalis, & adoptiuus, ergo nulla probabili ratione negari potest, quod, in quantum homo, sit per gratiam adoptiuus Dei filius. Probat-ur antecedens. Nō repugnat Christo, quod simul sit Deus per essen- tiam ratione suppositi, & Deus per participationem, ratione gratiæ habitualis quæ inest eius humanitati, imo gemina hæc deitatis ratio ad magnam Christi dignitatem, & excellentiam pertinet: Ergo idip- sum de filiatione naturali & adoptiua fateri tenemur.

Confirmatur, quod Christus ratione suppositi sit dominus & legis- lator, & ratione humanitatis, per gratiam eleuatur, seruus sit & obe- diens, vera Theologia, imo & ipsa fides docet. Nam quod Christus qua ratione Deus sit omnium dominus, dominatiua & legislatiua au- toritate pollens, quis ambigat? quod vero qua ratione homo seruus sit & obediens, sacrae literæ non obscure docent, Isai. enim c. 40. Diui- nus Pater ita Christum alloquitur. Parum mihi est, ut sis seruus meus ad suscitandas feces Iacob, & tribus Israel conuertendas &c. & Paul. ad Philip. 2. de Christo ait, quod factus est obediens vsq. ad mortem: Ergo eadem ratione concedendum est, Christum vt Deum naturalem esse Dei filium, vt hominem vero esse filium adoptiuum.

Hoc quarto argumento eiusq. confirmatione infirmatur illa. S. Thom. ratio qua 3. p. q. 23. art. 4. vtitur pro contraria sententia, nimirū, quod nō stat aliquod subiectū simul esse per se tale, & tale per par- ticipationem. Constat enim quod ratione diuersorum non repugnat.

Quintum argumentum. S. Thom. (cui in 3. p. q. 23. art. 4. contraria placuit sententia): eapostissimum ratione ducitur, quod filiatio siue naturalis, siue adoptiua, non naturam, sed suppositum immediate respicit, quo fit, vt cum Christus ratione suppositi, sit naturalis Dei filius, non ei competere possit adoptiua filiatio. Sed hæc ratio in multis de- ficit. Primo in eo quod præsupponit, nimirum, filiationem non im- mediate pertinere ad naturam, sed ad suppositum; quod falsum esse, sic ostendo. Filiatio est terminus generationis (loquor de filiatione naturali per quam est regulanda filiatio adoptiua): sed generatio im- mediate respicit naturam, & mediante natura suppositum, est enim natura terminus formalis, quo, generationis. Ergo idipsum est de fi- liatione censendum. Confirmatur. S. Thom. 3. p. q. 35. art. 1. vbi hæc rationem late prosequitur, idem prorsus de natiuitate dicit, quod de filiationis relatione. At certum est quod nasci, & natiuitas ad natu- ram immediate referuntur, id est, ad suppositum ratione naturæ. Et siue natura se habeat, vt subiectum, quo, natiuitatis, siue tantum vt ter- minus formalis, hoc tamen quod dicebamus, scilicet, natiuitatem ad naturam immediate pertinere, & ipsa mediante respicere suppositum, satis est, vt vni & eidem supposito duas attribuamus natiuitates secun- dum.

dū duas naturas. Et ob similem causam concedit S. Tho. ibidem, & faten- tur omnes Theologi in 3. d. 8. quod Christo duas competunt natiuita- res, & diuina, quæ est æterna, & humana, quæ fuit tēporalis. Ergo simili- ter duæ naturæ diuinæ altera substāialis, & alterā participata sufficiēt, ut Christo duas tribuamus Dei filiationes, & naturalem, & adoptiua. Deficit præterea illa ratio in eo, quod concludit. Nam esto verū sit, fi- liationē immediate pertinere ad suppositum, inde non concluditur, quod in Christo non reperiatur relatio filiationis adoptiue, sed tantū inferitur, quod non sit relatio realis, sed rationis: quia diuino Christi supposito non repugnat noua rationis relatio. Quemadmodum ipse S. Thom. ead. 3. p. q. 35. art. 5. docet Christum, per filiationem, quæ est relatio rationis in ipso referri ad matrem suam, sanctissimam, vi- delicet, Virginem. Ergo assignata S. Thom. ratio insufficiens est.

Sextum argumentum, Aliam rationem solent assignare Theologi, pro contraria sententia, quæ etiam ex doctrina S. Thomæ in q. 23. ci- rata colligitur, Videlicet, quod ob id Christus per gratiam non con- stituitur adoptiuus Dei filius, quia gratia, & gloria debite sunt Chri- sto conaturalitatis debito, adoptio autem liberalis esse debet, & nō debita: impropriissime enim, quis dicitur adoptari ad eorum bono- rum hereditatem, quæ sunt ei alio titulo debita simpliciter. Sed quod hæc ratio non sit satis efficax sic probō. Et si gratia sit debita Christo ratione suppositi, at respectu humanitatis, nullo titulo est debita, sed mere liberaliter, & gratis ei fuit donata: alias. n. non retineret in Chri- sto, uerā gratiæ rationem, cui essentialis est, ut gratis, & liberaliter do- netur. Ergo nō obstāte prædicta ratione Christus, ut homo, filius dei esse potest adoptiuus, quia ut homini nō illi debetur gratia, & gloria.

Quod si dixeris Christi humanitati simpliciter loquendo non de- beri habitualem gratiam, sed gratis, & liberaliter illi donari, At pro- ut humanitas est hypostaticè vnita uerbo, naturali debito ipsi. debentur gratia, & gloria.

Contra hanc solutionem sic arguitur. Hoc debitum ex suppositio- ne procedens, quod potest uocari debitum in sensu cōposito, non im- pedit quominus gratia Christi humanitati collata sit simpliciter gra- tuitum, & liberale donum, quia sensus cōpositus ex suppositione ex- trinseca ortum habens, non destruit rationem illam, quæ absolute, & simpliciter competit naturæ rei, ergo neq. sufficit istud debitum ad tollendum à Christo adoptiuam dei filiationem.

Cōfirmatur. Licet supposita hypostatica vnione uerbi ad humanita- tē, cōsurgat cōnaturalitatis ius in Christi humanitate ad gratiā, & glo- riā. At ipsa hypostatica vnio ex qua ius istud dimanat, fuit sūme gratu- ita, & liberalis: Ergo hoc ius, & hoc debitū cōnaturalitatis nō impedi- t adoptionē, cum nō auferat simpliciter rationē liberalitatis, & gratiæ.

Vltimo arguitur. Si spiritus sanctus naturam sibi humanam gratiæ dono exornatam copularet personali, & hypostatica vnione, proprie diceretur, ut homo filius Dei adoptiuus, Ergo, & verbum ratione gratiæ, qua ratione est homo, vere, & proprie dici potest, & debet filius Dei. Videtur euidens consequentia, quia Spiritui sancto, ut homini non minus, data illa hypotesi, debita esset habitualis gratia, atque nunc debetur Christo. Ergo si in spiritu sancto illud debitum non impediret filiationem adoptiuam, neque eam impedit in Christo. Antecedens vero probatur. Spiritus sanctus non est Dei filius per se, & naturalis: Ergo capax est filiationis per participationem, & adoptionem ratione assumptæ naturæ.

Confirmatur. Spiritus sanctus per gratiam esset gratus, & dilectus Deo, Ergo cum non esset dilectus, ut naturalis filius, uere diceretur dilectus, & charus, ut filius Dei adoptiuus, Nam quod nullatenus esset Dei filius rationi non consentit.

In oppositum autem est, quod in Concilio Fræcfordiensi sub Adriano primo, & eius auctoritate coacto: definitur, Christum nullatenus etiã secundum humanam naturam filium Dei adoptiuum vere nominari, &c. Non libet in præsentia immorari in recensenda, & confutanda Nestoriana heresi, quæ Christum idcirco filium Dei adoptiuum nientiebatur, quia duo supposita in Christo realiter distincta esse censebat, diuinum alterum, & alterum humanum, & quod humanum deferbat secum diuinum præcipua, & maxima affectionis vnione sibi coniunctum. Quoniam istam hæresim in multis iisque grauissimis Concilijs damnatam legimus, sed præcipue in Ephesino primo, Circa cuius acta, & anathematismos legendus est Cyrillus Alexandrinus Episcopus. Neque posset exacte hæc disputatio aduersus Nestorium exagitari, nisi magna intolerabilisq; fieret a nostro instituto digressio. Vnde cum Catholicis Theologis præsens nostra disputatio tota est habenda.

Duo autem sunt in quibus scholastici Theologi vnanimi sententia coeunt, quæ sunt omni dubio procul secundum fidem amplectenda. Primum est, quod hæc propositio absolute, & absq; vlla specificatione, aut limitatione pro laça, scilicet, Christus est adoptiuus Dei filius, omnino est neganda, ut Catholicæ veritati aduersa: Nam ex hac propositione efficaci deductione colligitur, vel Christum non esse naturalem Dei filium, ut finxit Arrius, vel quod in Christo duplex secundum rem persona reperitur, ut commentabatur Nestorius, quarum altera, scilicet, humana, filius est Dei adoptiuus. Altera vero nempe diuina, est filius Dei naturalis. Nam is, qui simpliciter est adoptiuus cuiuspiam filius, nequit esse naturalis eiusdem filius: quod ex infra dicendis erit manifestum. Et quidem sancti Patres non semel nega-

runt

sunt Christum adoptiuum Dei filium appellatum esse. Legantur Hieron. ad Ephes. c. 1. Hylarius, lib. 3. de Trin. Ambros. lib. de incarnat. cap. 8. & lib. 1. de fide, c. 9. Aug. tract. 82. super Ioan. dicit Christum non gratia, sed natura esse Dei filium, lib. 2. de Trinit. c. 10. Et Enchirid. ad Laurent. cap. 38. dicit Christum nullo modo esse Spiritus sancti filium, & tract. 21. in Ioan. inquit, quod ut Christus significaret, se non adoptione, sed natura esse Dei filium, nusquam in toto Euãgelio Deum vocauit Patrem nostrum. itaque illa dictio nostrum, & ipsum Christum, & nos simul comprehenderet, eo quod hic loquendi modus ostendit Deum Patrem esse Christi communi nobiscum ratione, puta, per adoptionem, & gratiam, sed in singulari, Pater meus, semper dixit. Quod & Adrianus 1. in epist. ad episcopos Gallicæ, & hispaniarum erudite aduertit. Imo, & aliquando apertam fecit Christus distinctionem de modo quo ipse Deum habet Patrem, & quo nos ipsū quoque Deum Patrem agnoscimus, & veneramus, nimirum, cum Ioan. 20. dixit Ascendo ad Patrem meum, & Patrem uestrum, &c. Chrysost. in imperfecto hom. 40. uersans illud Matth. 21. reuerentur filium meum, expendit ad hoc propositum hæc verba vltima, scilicet, filium meum. Legantur etiam glossa, & sacrorum librorum expositores dum exponunt sequentia sacr. script. loca, in quibus ista veritas non leue fundamentum habet. Luc. 2. quod ex te nascetur sanctum uocabitur filius Dei, Math. 3. hic est filius meus dilectus ad Hebr. 1. tanto melior Angelis effectus quanto differentius præ illis nomen hæreditauit: Ad quem enim Angelorum dixit aliquando filius meus es tu. Ego hodie genui, &c. Et ponderandum est, quod Angeli filij vocantur adoptiuus in scriptura sacra Iob cap. 1. & c. 38. Vnde nomen differentius, quod Christus præ illis hereditauit, nõ est esse filium dei adoptiuum, sed naturalem. Rom. 8. proprio filio suo non pepercit. Ecce uocatur filius Dei proprius, id est, naturalis, & sic ibi sermo de Christo homine, &c. Math. 16. tu es Christus filius Dei uiui, &c. Theologi scholastici cum suo magistro sunt legendi in 3. d. 10. ubi vnanimiter hanc sententiam docent. Quæ tanta Patrum, & Theologorum conformitas manifestum est signum apostolicæ traditionis, & catholicæ veritatis.

Tandem hæc veritas habetur definita in quodam Concilio Fræcfordiensi, de quo dicemus paulo inferius in hoc eodem dubio, & ab Adriano 1. epist. cita. Et tam in hoc Concilio, quam in epist. Adriani referuntur testimonia patrum grauissima in huius veritatis confirmationem. In Concilio Toletano 11. in ipsa fidei confessione habetur de Christo, quod natura, & non adoptione filius Dei est. Fateor hæc verba ad Christum prout Deum, ex Concilii intentione, referenda esse. Sed nihilominus ualde nostro deseruiunt intento.

nam

nam si aliqua ratione verificari posset absolute de Christo, quod est adoptiuus dei filius, non sine aliqua distinctione Concil. negasset, eum esse adoptione filium. Et Theologicae rationes quibus infra probabimus, quod Christus, ut homo, non est adoptiuus Dei filius per locum a fortiori hanc ueritatem comprobabunt, &c. Secundum uero in quo uniuersi conueniunt Theologi, illud est, quod haec propositio Christus, in quantum homo, est filius dei adoptiuus, falsa est, & contra fidem. Si dictio, in quantum, reduplicatiue sumatur. Nam ad eius ueritatem reduplicatiue acceptam, duo sunt necessaria, quorum utrumque, & ueritati, & fidei contradicit. Alterum quod omnes homines sunt filii Dei adoptiui. Et alterum, quod quia Christus est homo, est filius dei adoptiuus, id est, quod ratio filiationis adoptiuae in Christo est ipsa eius humanitas. Nam in has duas propositiones resoluitur reduplicatio illa, in quantum homo, ut Dialecticae doctrinae periti constanter asseuerant. At quam sint falsa istae duae propositiones, probatione nulla eget, &c.

Tota ergo ratio dubitandi in praesenti ea est. An haec propositio Christus, in quantum homo, est filius Dei adoptiuus, dictione, in quantum, specificatiue sumpta, uera sit, & concedenda. Et idem iudicium erit si dicatur, secundum quod homo, siue prout homo, aut quouis alio modo simili, &c. Sensus autem specificatiuus illius propositionis, non is est, quod Christus ratione humanitatis sit dei filius adoptiuus, nam sensus iste omni dubio procul falsus est, & improbabilis, quippe qui ad sensum reduplicatiuum iam reprobatum reducit. Sed sensus est, quod Christus in humanitate habet filiationem Dei adoptiuam per gratiam habitualement ipsi communicatam, in quo sensu dici solet, quod homo, in quantum capillus est eufus, id est, quod in capillis crispitudinem habet, & non in alia corporis parte. In hoc sensu dubitatur a Theologis de ueritate huius propositionis.

Et quidem licet communis Theologorum sententia in 3. d. 10. q. 2. affirmet propositionem istam falsam esse, & fidei ueritati minus consentaneam, non desunt tamen graues Theologi, qui ipsam censeant ueram esse, aut saltem probabilem Durand. in 3. d. 4. q. 1. contendit eam esse uerissimam, cui non omnino refragantur Scotus in d. 10. & Ricard. ibidem, art. 2. quamuis duo hi postremi auctores, rem istam sub dubio relinquunt, imo in communem tandem propendunt theologorum sententiam opinione Durandi relicta. Alex. Alens 3. p. q. 8. memb. 7. art. 4. absolute fatetur Christum non esse filium dei adoptiuum, dicit tamen per gratiam, & per creationem esse filium Dei. Quidam ex nouitiis Theologis, minime tamen ineruditus, admittit Christum, ut hominem, per gratiam esse dei filium, non tamen explicent,

An

An sit naturalis, uel adoptiuus Dei filius; quandoque enim ad unionis gratiam, quandoque uero ad habitualement in probationibus suarum conclusionum recurrunt, neque uero explicant de qua gratia loquantur unionis, uel habituali. Et tandem hi Theologi concludunt, quod Christus, ut homo potest dici Dei filius, quodammodo naturalis, per gratiam unionis, alia tamen ratione ab ea qua per eandem gratiam dicitur Deus. Haec omnia tam lubrica, & confusanea apud graues Theologos asserta reperio, quae proinde necessariam postulant explanationem.

Pro intelligentia ergo ueritatis, & propositae quaestionis resolutione explicare oportet, quae sint requisitae conditiones ad ueram, & propriam adoptiuam filiationem humanam, ad cuius analogiam non erit difficile explicare adoptiuam filiationem diuinam, quae in hominibus iustis reperitur. Igitur, ut ex l. 1. & 2. ff. de adoptionibus, & instituitur. eod. tit. colligitur, quatuor sunt ad humanam filiationem requisitae conditiones. Prima, quod persona, quae adoptatur sit extranea, id est, quod ex se ipsa, & ex vi propriae natiuitatis non habeat ius ad hereditatem, ad quam adoptatur. Secunda, quae magna ex parte ex hac prima sequitur, est, quod adoptio sit actio simpliciter liberalis, & gratuita, ita quod neque sit debita naturali debito, neque uero aliquo titulo oneroso emptionis, uenditionis, aut similis contractus. Nam si huiusmodi titulo debita esset adoptio, non prestaret ius filiationis ad hereditatem capeendam, sed ius emptionis, aut uenditionis, &c. Tertia conditio est, quod si adoptatus fuerit sui compos, proprium adhibeat consensum, quoniam nemo alteri subiicitur nisi uolens, quod etiam quodammodo locum habet in subiectione respectu poenae, quae licet nobis uolentibus immediata uolitione accidat, mediate tamen, & remote, id est, in culpa commissa, est implicite uolita. Sed quidquid fuerit de subiectione per comparisonem ad poenam in adoptione tamen, ubi nullus est poenae, sed gratiae locus, assignata conditio simpliciter est necessaria. Quarta conditio est, quod in eo qui non est rationis compos necessaria est uoluntas principis, aut Patris, aut alterius in cuius potestate est is, qui adoptatur. Huius conditionis ratio, eadem prorsus est cum ratione praecedentis conditionis: Nam ex eo, quod nullus debet inuitus alteri subiici, colligimus necessarium esse consensum, uel proprium ipsius, qui adoptatur, uel eius saltem qui adoptati curam gerit. Quintam aliam conditionem assignant aliqui, quae irrationabilis non est, nimirum, quod persona, quae adoptatur, prius aliqua ratione in semetipsa existat, quam adoptetur, uerum haec ratio in prima fortassis clauditur, quia si persona, quae adoptatur extranea debet esse, necessarium est adoptioni praexistat.

Ex his conditionibus quae in humana adoptione sunt requisitae, prout erit Theologo colligere, quid sit necessario requisitum ad filia-

P tio-

lionem dei adoptiuam: Et possemus quidem hic assignatas conditiones ad supernaturalem hanc adoptionem filiorum dei transferre absque vlla improprietate. Nam tertia, & quarta quæ longius distare videntur ab huiusmodi supernaturali adoptione, eo quod nulla expectata paruulorum cōsensione deus per baptismalem gratiam ipsos adoptat in filios, facile accomodari possunt, si dicamus, quod in adultis deus proprium eorum expectat cōsensum, iuxta, illud quod Aug. dicebat, qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. In paruulis vero cōsensum Ecclesiæ cuius ministeriali auctoritate baptismus ministratur, imo & ipsum etiam Christi supremi capituli Ecclesiæ, & futurj sæculi Patris cōsensum postulat. Fateor quidem quod cum deus sit omnium dominus, qui citra vllius iniuriam omnes etiam non volentes, imo & iunios potest suæ ditioni subiicere, duæ istæ conditiones, & si in supernaturali adoptione regulariter seruentur, non sunt tamen pænitus necessariae. Quo fit vt si deus dormienti homini iustificantem gratiam, & Spiritum charitatis infunderet, vere ipsum constitueret adoptiuum dei filium, nullo ipsius, vel alterius expectato cōsensu. Quare his duabus conditionibus pretermisissis ad reliquas occurramus, quæ in hac adoptione diuina sunt simpliciter necessariae.

Postulat enim per se, & necessario hæc adoptiua filiatio, quod persona quæ adoptatur sit secundum se extranea a diuina natura, & ab hereditate cælestium bonorum. Vnde si, vt quidam (& si falso, & absque fundamento) possibile reputant, daretur creata substantia supernaturalis ordinis, cui gratia & hereditas, cæteraque ordinis supernaturalis dona essent conaturalia, & propria, talis substantia minime adoptabilis esset in supernaturalē dei filiationē: eo quod neque ab ipsa de inatura, neque ab æterna cælestiū bonorū hereditate esset secundū se extera, & extranea. Quod vero huiusmodi adoptiua filiatio gratuita debeat esse, & liberalis, & ex libera ipsius adoptantis voluntate procedēs, quod postulat secunda cōditio, facile cōstabit cōsideranti hanc filiationem adoptiuam, per solam dei gratiā fieri posse, quæ omnē titulū onerosum ex sua ratione excludit. Nam si ex operibus gratia, dicente Paulo, rom. c. 11. iā non gratia. Vnde S. Iacobus c. 1. gratuitā hanc, & liberalem filiorū dei adoptionē, voluntarię generationis nomine nobis explicuit, voluntarię inquit, genuit nos verbo veritatis. Quo loco aduertendum esse censeo, quod supernaturalis filiorum dei adoptio, quæ in sacris literis sub ipso adoptionis nomine, quā sæpius describitur, ad rom. c. 4. ad Gal. 4. ad Ephe. 1. sub nomine generationis idcirco à Iacobo exprimitur, & a S. Ioan. in c. 1. natiuitas vocatur ibi, ex deo nati sunt, quia vt præclare. D. Caiet. in quodam ientaculo animaduertit, non est adoptio pure, & extrinseca, qualis est, quæ inter homines reperitur: Sed est reuera communicatiua naturæ generantis,

&

& adoptantis in ipso adoptato, & genito: Non quidem substantiali communicatione quia hæc est impossibilis, sed accidentariā per gratiā. Quæ sane gratia licet forma sit accidentaria, est tamē ut explicuimus superius, formale quodā subfātialis dei naturę participium. Et ob id Ioa. 1. cano. c. 3. dicebat, Videte fratres qualē charitatem dedit nobis Pater, vt filii dei nominemur, & simus. Non solum nominamur filij adoptione extrinseca ad æternam hereditatem adoptati, & admissi, sed & vere filii Dei sumus diuinæ naturæ particeps, & consortes per gratiam effecti: Diuinam gratiam hoc loco S. Io. charitatem appellabat, eo quod effectus est eximie illius, ac liberalissimæ charitatis quæ deus nos diligit. Hinc sequitur falsum esse, quod dur. loco citato, & quidam alij Theologi dixerunt, adoptionem filiorum dei improprie, & metaphorice adoptionem vocari. Nam econtra dicendum est quod multo maiori cum proprietate nomen adoptionis meretur, quam illa quæ in humanis reperitur, propter causam nūc assignatam. Vnde S. Th. licet in 3. d. 10. q. 1. ar. 1. q. 2. in eandem fere sententiam inclinauerit cum ea, quam ex dur. retulimus, tamen in 3. p. q. 23. ar. 1. absolute, & absque ulla sermonis improprietate fateatur, concedendū esse, deum adoptare homines in filios, & in coronide corporis, art. adoptionem hanc diuinam in ratione adoptionis præfert humanæ, propter rationem a nobis assignatam. Et quidē hæc sententia, uel ex eo uera cēseri debet, quod iuxta vulgatā regulam ex Aug. lib. 3. de doctr. christ. c. 3. & 10. desumptam, uerba scripturæ sacrę nisi manifesta obstat ratio, in proprio sensu sunt accipienda. In sacra autē scriptura passim dicitur deū adoptare homines in filios, & quod homines per gratiam dei filii sunt, Christi fratres, cælestis hereditatis heredes, & coheredes Christi, & Paul. ad Gal. c. 4. dicit, quod in spiritu adoptionis dei clamamus abba pater. Et hæc geminatio abba, pater, diuerso idiomatibus facta denotat, quod citra improprietatē vllam deū uocamus patrē, nimirū, adoptiuū. Ex his colligo, quod si non ad uocē, sed ad rē ipsam attendamus, adoptio non prius de humana, quā de diuina dicitur natura, sed econtra, quidquid commentetur durand. Quod colligo, & ex ratione facta, quia uidelicet adoptio diuina in ratione adoptionis perfectior est. Et ex illo Paul. ad Eph. 3. Huius rei causa flectuo genua ad Patrem domini mei Iesu Christi ex quo omnis paternitas: siue in cælo, siue in terra nominatur. Expendatur illud uerbum, omnis paternitas, denotat enim, & naturalem, & adoptiuam filiationem humanā ex paternitate diuina tanquam exprima regula deriuari, & mensurari. Dixi tamen non ad uocem, sed ad rem attendendum fore: nam uocis impositio ex humanis, quæ magis, & prius a nobis agnoscuntur ortum habuit. Quod non est in hac materia peculiare. Nam hæc vox sapientia, si rem inspiciamus, prius, & proprius diuinæ, quam hu-

manæ sapientiæ competit, Vox autem, vt 1. p. q. 13. Solet probari imposita primum fuit ad humanam sapientiam nobis magis cognitam significandum, & idem est de similibus vocibus, quæ deo, & creaturis proprie competunt iudicium, ferendum. Ex his omnibus aliud infero confectarium: quod in humanis nulla ratione quis potest dici prius natura, vel tempore adoptiuus filius, quam sit formaliter ad bonorum ipsius adoptatis hæreditatem acceptatus, quia in huiusmodi acceptance sita est ipsa humanæ adoptionis ratio. Cæterum in diuina adoptione res aliter se habet. Nam prius natura homo accipit gratiam per quam dei naturam participat, & in filium Dei generatur, quam ad æternam cœlestium bonorum hæreditatem acceptetur, quod Paul. ad Rom. c. 8. insinuauit illis 2. verbis. Si filij, & hæredes, primum filij, deinde hæredes, resultat enim ex filiatione naturæ ordine præsupposita ius ad hæreditatem celestem. Vnde probabiliter satis dici potest, quod adoptio hæc diuina essentialiter sumpta non formalis est, sed radicalis tantum acceptatio ad hæreditatem celestium bonorum. Nam prius naturæ ordine filiatio adoptiua tribuitur animæ per gratiam, quam ius ei ad hæreditatem celestem conferatur. Hæc sententia necessario est acceptanda ab ijs theologis, qui censent, quod acceptatio ad primum gradum gloriæ primæ gratiæ correspondentē pedit in adulto ex opere ipsius meritorio ortū habenti ex gratia prius ordine naturæ infusa animæ. Sed est hoc loco aduertendum, quod & si Deus vere, & proprie pater adoptiuus vocetur hominum quos regenerauit per gratiam, non tamen simpliciter est eorum pater, non addendo adoptiuum. Nam adoptiuus pater comparatione ad patrem naturalem est improprie, & similitudinarie pater, atque adeo secundum quid, & similiter est dicendum de filio adoptiuo, quod non est proprie, & simpliciter filius. Et ob hanc causam censent nonnulli auctores, quod christus nusquam communi appellatione deum appellauit patrem suum, & aliorum iustorum, quia, videlicet, pater adoptiuus cum sit pater similitudinarie, & secundum quid, non conuenire potest in eadem voce cum patre naturali: Verū hæc ratio mihi non satis est probata. Quia vt postea dicam ex Auguf. & Chrysoft. imo ex Adri. 1. Christus ideo nunquam communi illa patris appellatione vsus fuit, vt insinuatet se aliter esse dei filium, atq; sunt alij homines iusti. Ipse quidem per naturam, & alij per gratiam & adoptionem. Sed tamen si ad rigorem sermonis attendamus non inconueniret quod vna communi voce patris, & naturalis, & adoptiuus comprehenderentur. Sicut vna vox, ens, substantiam, quæ simpliciter est ens, & accidens, quod est secundum quid cōplectitur. & Dan. 3. benedicere Deum, & laudare in communi accomodatur rationabilibus, & irrationabilibus creaturis, cum tamen rationabilibus com-

pe-

petat proprie irrationabilibus vero metaphorice, benedicite, inquit, omnia opera Domini Domino &c. Et ad nostrum intentum adhuc accommodatius argumentum desumitur, ex eo quod Christus ipse Apostolos vocauit fratres suos Mart. 28. & Paul. ad Rom. 8. vocat Christū primogenitum in multis fratribus. Ergo qua ratione possunt vna communi voce fratres vocari adoptiui filij & naturales, cum tanta sit inter fraternitatē vtramq. dissimilitudo, quanta inter naturalem & adoptiuam filiationem: quare non poterimus simul cum Christo vna cōmuni voce filij Dei vocari, & ipse Deus similiter vna & communi appellatione & Christi & iustorum hominum dici pater? Idem sumi potest argumentum ex eo quod Paul. loco citato dicit nos esse coheredes Christi, si coheredes quare & non simul filij vocari possumus, præsertim cum ipse non confundatur vocare nos fratres suos, Paul. ad Hebr. c. 2. testante?

Sed breui argumentatione probatur aduersus omnia hæc, quod neq. Deus sit cum proprietate pater adoptiuus, neq. homo proprie adoptetur in Dei filium. Homo quantumcumq. polleat gratia manet Dei seruus: Ergo per gratiam non efficitur proprie adoptiuus Dei filius. Filiatio enim seruituti e regione opponitur. Respondetur quod per gratuitam adoptionem auferatur quidem seruilis cōditio & excluditur seruitutis spiritus, iuxta illud Paul. ad Gal. 2. non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum filiorum dei, at non auferatur seruitutis obligatio, quæ potius ex redēptione per Christum facta nouo titulo, scilicet, redemptionis accessit, quæ titulo creationis fuit superadditus. Aliquale exemplū habemus in eo, qui iniusto bello captus, in filiū a victore adoptatur, in quo adoptio auget obligationē seruiendi & parendi humiliter, & si seruilem auferat conditionem. Sed iam ad quintam & vltimam deueniamus ad optionis conditionem, secundum quam persona adoptanda præsupponi debet adoptiue filiationi. Quæ sane conditio vel ex eo necessaria est, in adoptione supernaturali, quod hæc adoptio, vt dudum explicabamus, per intrinsecam diuinæ naturæ accidentariam participationē celebratur, quæ proinde necesse est præsupponat personæ adoptatæ substantiam, nam accidentis in existentia ipsam substantiæ existentiam præsupponit. Verum hæc conditio non tam est rigorose accipienda, vt temporariam antecessorem in adoptanda persona flagitet. Nam satis fuerit quod ordine tantum naturæ ipsam adoptionem præcedat, vt contigit Angelis, qui in ipso suæ creationis instanti, & gratiam & adoptionem filiorum Dei acceperunt, Auguf. lib. 12. de ciuit. Dei c. 9. dicente, quod Deus simul erat in eis condens naturam, & largiens gratiam. Et id ipsum censet S. Thom. 1. p. q. 95. art. 1. Primo parenti contigisse, quem ipse docet, in gratia & originali iustitia fuisse conditum.

Sed

Sed in his & in alijs similibus, si qui fuerunt, substantialis ipsa subiecti productio, ordine & rationis & naturæ, ipsam præcessit gratiæ infusionem, ac filiationem proinde adoptiuam.

Hæ sunt ad filiationem Dei adoptiuam, & necessariæ, & sufficientes conditiones. Nam quod hæreditas adoptatum filium non perueniat, nisi adoptantis morte interueniente, per accidens se habet ad rationem adoptionis etiam humanæ. Et quod ita contingat regulariter inter homines, non ex vi adoptiuæ filiationis, sed ex bonorum temporalium imperfectione prouenit: quæ non simul possunt à pluribus absq. diuisione possideri. Diuina autem hæreditas ob eximiã, & infinitam perfectionem, Deum, Angelos, & homines simul absq. ulla cœlestium bonorum diminutione, & diuisione ditare potest, & summa cum opulentiâ beare. Est enim ipse Deus summa, & ditissima cœlestis hæreditas, iuxta id quod Dauid Psal. 72. ait. Quid enim mihi est in cœlo, & a te quid voluit super terram? Deus cordis mei & pars mea Deus in æternũ, Et ipse Deus Abrahæ. Gen. c. 15. dixit. Ego merces tua magna nimis. Et hæc est illa præciosa hæreditas de qua Dauid Psal. 16. dicebat, funes, id est, sortes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara est mihi. Et de hac hæreditate inquit Paul. Rom. c. 8. si filij & hæredes, & cohæredes autem Christi: Id est, simul cum Christo cœlestium bonorum hæreditate adoptiuum Dei filij potentur.

Ex his sequitur quod cum sola intellectualis, & rationalis creatura apta sit hac diuina hæreditate potiri, ipsi soli potest adoptiuam Dei filiationem cõpetere. Quod si quando Deus in scripturis sacris Pater irrationalis creaturæ vocatur, id per metaphoram, & ampla quadam significatione dicitur: quo in sensu Iob 38. inquit. Quis est Pater pluuiæ: aut quis genuit stellas roris, ipsa creatio ex qua creaturæ connaturali quodam ordine ius aliquod competit ad bona suæ naturæ proportione nata, abusiue, & improprie generatio, & adoptio vocatur. Et in hoc fere eodem sensu Deus dicitur peccatorum pater, & ipsi eius vocantur filij, Esai. 63. & Malah. c. 1. Et hæc adoptio metaphorica, & si quidem Dei gratia naturalis ordinis vocari possit, in quo sensu Plato cęlos per gratiam Dei consistere fatetur: at potius natura quam gratia dici debet. Quæ & ab ipsa Christi humanitate quatenus quædam creatura dei est separari non debet, Quare nos in præsentia non de hac abusiua, impropria, & metaphorica adoptione loquimur, sed de ea quam diximus esse propriam, & magis proprie dici in ordine ad cęlestem hæreditatem, quam dicatur adoptio in humanis comparatione ad hæreditatem humanam. Similiter etiam non necessariam esse censeo cum Scot. in 4. d. 10. q. vni. eam conditionem quam requisitam esse nonnulli Theologi putauerunt, quibus non refragatur

Alex.

Alex. alens. 3. p. q. 10. memb. 4. nimirum, quod is, qui in dei filium est adoptandus, prius fuerit per mortalem culpam diaboli filius. Es ita, inquit Alens. creationem esse transitum de non esse ad esse, adoptionem vero de malo esse, ad bene esse: hanc conditionem impertinentem esse crediderim. Quod ostendo, a priori quidem. Quia ad filiationem hanc factis fuerit, quod adoptanda persona sit extranea, à natura adoptantis, ad hanc autem extraneitatem non est necessarius status mortalis peccati. A posteriori etiam probatur. Qui alias angeli & primi parentes in statu innocentiae non possent dici adoptiuum dei filij: quod nulla ratio patitur, imo, & fides repugnat. Vocat enim Sacr. script. angelos filios Dei, &c. Quibus ita præmissis.

Prima conclusio.

Christus, ut homo per gratiam vnionis filius est Dei naturalis. Hæc conclusionem adstruximus superius ex doctrina Caic. 3. p. q. 16. ar. 1. I de sumptam, quæ doctrina insinuatur, & ferè exprimitur à Magist. in 3. d. 20. & S. Bonau. ead. d. aperte concedit christum, vt hominem per gratiam vnionis posse dici filium dei naturalem. S. Th. 3. p. q. 23. art. 4. ad 2. non refragatur, dum inquit, quod Christus per gratiam vnionis est filius Dei naturalis. Nam certum est, Christum, quatenus deum, non esse per gratiam vnionis naturalem dei filium, cum Christo, vt deo, nulla sit facta gratia. Quo circa illa S. Th. doctrina verificanda est de Christo, & homine. Quam non inepte colligere possumus ex illo Pauli ad Hæbr. 1. Nouissime diebus istis loquutus est nobis in filio. Vbi Paulus de Christo, vt homine loquens, ipsum Dei filium vocat. Et quod non adoptiuum, sed naturalem filium eum appellet, inde constat, quod contraponit ipsum antiquis patribus, & prophetis, qui fuerunt sine dubio per gratiam adoptiuum Dei filij. Multiphariam, inquit, multisque modis Deus loquens olim patribus, & Prophetis nouissime diebus istis loquutus est nobis in filio. Quod vero de ipso, vt homine sermonem faciat Apostolus colligo primum, ex eo quod officium Euangelicæ prædicationis exequitur Christus, non vt deus, sed vt homo. Deum autem loqui per Christum, ipsam Christi prædicationem designat. Ex verbis, quæ mox subiungit Paulus id ipsum deduco, scilicet, quem constituit heredem vniuersorum. Etenim Christus non vt deus præcise, sed vt homo fuit vniuersorum hæres à Patre constitutus. Nam, vt Deus non proprie constitutus, sed genitus dicitur ipse Christus. Tunc autem omnium bonorum Dei vniuersalis fuit constitutus, & hæres cum ipse Dei filius suam personalitatem humanitati communicauit, ratione cuius hypostaticæ communicationis Christo homini, imo, & ut homini, vniuersalis hæc bonorum Dei competit hæreditas. Huc attinet illud Io. 3. pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Legatur Aug. tract. 14.

in

in Ioan. Confirmo eandem ueritatem ex illo Paul. ad Colof. 1. Qui est imago Dei inuisibilis primogenitus omnis creaturæ. Quo in loco Paulus de Christo, ut homine, loquebatur, ut ex illis uerbis. Primogenitus omnis creaturæ colligitur. Et ex proxime antecedentibus, scilicet, in quo habemus redemptionem, & remissionem peccatorum, aperte constat. Nam hæc omnia de Christo, ut homine, verificantur. Vel ut proprius loquar, de Christo, prout est deus homo, id est, prout humanitati per gratiam hypostaticæ unione ipse naturalis Dei filius fuit communicatus, cum uerbum caro factum est, &c. Hic ergo Christus appellatur à Paulo imago Dei inuisibilis, id est, substantialis imago, & naturalis Dei filius. Nam licet paulo superius ad similitudinem dei per gratiam in humanitate participatam explicandam, isthæc pauli uerba induximus, multo tamen probabilius, & uerius exponuntur hæc uerba de naturali, & consubstantiali Patris similitudine, & imagine, Ut communiter exponitur ab interpretibus sacræ scripturæ librorum. Legatur Cyril. Alexand. lib. de fide ad Theod. post medium, & lib. 1. de fide ad Regim. quibus in locis non obscure nostram hanc primam insinuat conclusionem. Quam apertissime docuit Adrianus in cita. epist. prope finem. dicens quod cum Pater Math. 3. & aliis Christum uocat filium dilectum, non tantummodo secundum diuinitatem eum appellat filium, sed potius secundum humanitatem. Quæ doctrina cum aliis multis, quæ ibidem ad hoc propositum habentur, & in Concil. citat. Franfordiensi, intelligenda sunt, cum supradicto additamento. Videlicet per gratiam unione.

Sed necessum est explicemus quem sensum specificatiuum reddat illa uerba, in quantum homo, cum fatemur Christum, in quantum hominem, naturalem esse Dei filium. Nam quod non fiat hic sensus, uidelicet, humanitatem formalem esse rationem, aut causam ob quam Christus filius est Dei naturalis, nostra non eget probatione. Nullus est enim, tam ignarus, qui hoc uel leuiter suspicari queat.

Quare in eo specificatiuo sensu Christus, ut homo, per gratiam unione filius est Dei naturalis, in quo sensu dici solet, Petrum in quantum capillum esse crispum. Verum est, moderate utendum esse hac similitudine, non enim concedendum est, quod sicut capilli formaliter denominantur criski, ita humanitas denominatur formaliter Dei filius, aut Dei filia, hic enim sensus stultus esset & ineptus. Sed ita est accipienda prædicta similitudo, quod sicut non est alia pars in Petro præter capillos, ex qua illi possit competere crespitudo, ita quod Christus per gratiam unione naturalis sit Dei filius, non nisi ratione humanitatis assumptæ ei competit. Christi namq. diuinitati, nequit per gratiam competere naturalis Dei filiatio, diuinitati enim seu supposito Christi, prout est diuinum suppositum, nulla potest fieri gratia, sed

sed tota gratia quæ in ipsa hypostatica unione interuenit, soli humanitati facta est.

Sensus igitur, nostræ conclusionis est, quod Christus prout includit humanitatem, ut formam, & naturam quam supponit, naturalis quidem est dei filius: sed hoc ei non competit per naturam, ut competit eidem prout est diuinitatis suppositum, sed per gratiam unione, quæ ipse naturalis Dei filius personaliter est humanitati unitus.

Est autem aduertendum, quod nisi distincte explicetur ipsa unione gratia, sicut non conceditur a S. Thom. 3. p. q. 16. art. 11. neq. uero est concedendum, quod Christus, in quantum homo, est Deus, ita neq. debet concedi, quod est filius Dei naturalis. Fit enim sensus, quod Christus, in quantum homo, per naturam habet esse naturalem Dei filium, filiatio enim naturalis ex natura competit per se loquendo, estq. illi quasi per accidens, quod per superuenientem hypostaticam unione communicetur. Quocirca ut uere dicatur Christus, in quantum homo, naturalis Dei filius: oportet explicare in hac propositione quod naturalis filiatio ei competit per gratiam unione. Ex his sequitur, quod non eodem modo competit Christo, ut homini, esse naturalem dei filium, quo illi conuenit, ut deus. Nam ut Deus conuenit ei ex ui solius æternæ, & naturalis generationis omni seclusa gratia: ut homini uero, non ex sola generatione æterna, quæ non ut homini, sed ut Deo, competit Christo: sed ex ipsa unione gratia quæ facta fuit humanitati à uerbo assumptæ.

Secunda Conclusio.

Aliqua ratione potest concedi quod Christus, in quantum homo, per gratiam habitualem est naturalis Dei filius. Ad huius conclusionis intelligentiam, & probationem supponendum est, id quod in secunda principali controuersia explicabitur. Videlicet, quod habitualis Christi gratia, & si non fuerit antecedens dispositio ad unione uerbi cum humanitate, est tamen dispositio concomitans quæ Christi humanitatem disponit, ut debite se habeat erga diuinum uerbum cui est hypostatice unita. Hoc ergo supposito sensus conclusionis propositæ is est, quod gratia habitualis, quatenus habet modum explicatæ dispositionis, concurrat ad hypostaticam unione uerbi cum humanitate, per quam Christus, ut homo, est naturalis Dei filius, ut diximus præcedenti conclusione. Et quoniam iuxta suauem, & ordinariam dei dispositionem & potentiam, hac dispositione concomitante à Christi humanitate sublata, non stare ipsa hypostatica unione uerbi cum humanitate, idcirco hac ratione dici potest Christus, ut homo, filius Dei naturalis per gratiam habitualem.

Verum, quia modus, quo fit hæc verificatio, est secundum quid, eo quod gratia nulla ratione antecessit hypostaticam unione, etiam in

ratione dispositionis, ac proinde hypostatica unio minime ab ipsa pendet, neque uero est simpliciter necessaria, in esse concomitantis dispositionis: Sed ex sua uero duntaxat dispositione dei. Idcirco, non libere utendum est hac nostra conclusione secunda, neque ullatenus est affirmanda sine prædicta expositione ei subiuncta. Quam conclusionem ob id proposui, ut morem gererem illis Theologis, quibus placuit asserere Christum per gratiam habitualem esse quodammodo filium dei. Quorum sententiam non intelligo de filiatione adoptiua, quia filiationem hanc omnino relegandam esse à Christo crediderim, ut sequente conclusione explicabo, sed de naturali filiatione, quæ vnica tantum filiatione reperitur in Christo.

Hac intelligentia supposita, vnica probabili ratione, Ambæ conclusiones simul confirmantur. Quicumq; iustus homo est per gratiam dei filius, in quantum homo, ergo non est negandum de Christo, quod etiam in quantum homo, sit per gratiam Dei filius, non quidem adoptiuius, quia esset magna in ipso Christo imperfectio eius diuinitati repugnans, sed filius naturalis. Et rationi consentit, quod hoc ei competit per utramque gratiam, & unionis, & habitualem. Sed potissimum per gratiam unionis, quæ summa est, & omnium gratiarum maxima.

Tertia Conclusio.

Christus, in quantum homo, non est adoptiuius Dei filius, Veritatem huius conclusionis omnes fere Theologi nouerunt, cum Magistro in 3. d. 10. & cum S. Thom. 3. p. q. 23. art. 4. lib. 4. contr. g. c. 4. Veruntamen in eius assignanda ratione, non tam inter ipsos Theologos conuenit. Mag. sent. cui S. Bonauen. minime refragatur, ea ratione mouetur in huius veritatis persuasionem, quia, inquit, is qui adoptatur in filium, necesse est, ut priusquam adoptetur, existat non filius. Quod quidem de Christo dici nequit, quia Christus semper fuit Dei filius, neque vnquam potuit non filius Dei vocari. Hanc rationem reprobant quidam ex recentioribus Theologis, ex eo, quod ad rationem adoptionis præsertim diuinæ, de qua fit sermo, non est necesse, ut is qui adoptatur temporis antecessione adoptioni præexistat, sed sufficerit præexistentia secundum naturæ ordinem, ut in Angelis, & in primis parentibus verificatum fuit superius à nobis; qui non prius tempore fuerunt conditi, quam fuerint iustificati per gratiam, & ad filiationem dei adoptiuam admissi.

Verum hæc impugnatio debilis est. Quoniam prædicta ratio non fundatur in præexistentia, quæ sit secundum ordinem temporariæ durationis quoniam illius rationis uis in hoc sita est. Quod in illo signo, aut temporis, aut naturæ, in quo Christus præintelligebatur habitualis gratiæ infusioni, potuit ipse Christus intelligi non dei filius.

Quod

QVÆSTIO PRIMA. 123
Quod nullatenus dici debet, cum sit ex vi generationis eternæ, filius Dei naturalis.

Sed nihilominus prædicta Magistri ratio, non apparet sufficiens. Contra quam sic argumentor. In illo signo rationis in quo Christus in ipso primo suæ incarnationis instanti præintelligebatur infusioni habitualis gratiæ, præintelligebatur etiam secundum naturam humanam non filius Dei, neq; adoptiuius, neq; naturalis, sed hoc satis fuit, ut possit adoptari in Dei filium secundum naturam humanam, secundum quam præintellectus fuit non dei filius. Ergo insufficiens est Magistri ratio.

Quod si dixerit magister, quod ut locum haberet in Christo adoptiua filiatione, necessum erat, ut non solum secundum humanam naturam, verum etiam quod absolute & simpliciter Christus præintelligeretur non Dei filius, hoc quidem verissimum esse censeo, sed rationem ob quam ita sit dicendum, non assignauit Magister; & ob id tota eius argumentatio debilis est, & insufficiens ad propositam conclusionem probandam.

Scotus ead. distinct. Idcirco filiationem adoptiuam denegat Christo, quia Christo, inquit, sua natura, & ex vi hypostaticæ unionis, competit congruitas quædam ad Dei gratiam habendam, & ad obtinendum bonorum cælestium hæreditatem.

Sed ista Scoti ratio, & si ad bonum possit sensum reduci, quod fiet inferius, ut iacet tamen inefficax est. Quia congruitas ad hæreditatē, non reddit subiectum ineptum, & incapax filiationis adoptiue. Nam cum quis caret liberis, multa q. bonorum temporalium substantia pollet, nullus non dicet, quod in eius consanguineis reperitur quædam congruitas, quasi naturalis, ad hæreditatem illorum bonorum obtinendam; & tamen congruitas ista, non modo non reddit ipsos consanguineos incapaces filiationis adoptiue, quin potius reddit ipsos bene proportionatos, ut ab illo homine in filios adoptentur, & ad bonorū eius hæreditatem admittantur.

Aliæ duæ rationes assignari solent a quibusdam Theologis, quæ plus habent apparentiæ, quam efficaciam. Prima. Ex contraria sententia sequeretur, quod Christus vocandus esset Spiritus sancti filius, consequens continet intolerabilem doctrinam, ut pote antiquis Patribus contrariam. Quia dum varijs in locis versant illud Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te &c. vnanimi consensione negant, Spiritum sanctum fuisse Patrem Christi, & Christum appellari posse Spiritus sancti filium: ergo &c. Sequella apparet manifesta, quia spiritualis adoptio, & si communis sit toti Trinitati, specialiter tamen ratione Spiritui sancto accommodatur, iuxta illud Paul. ad Rom. 8. non accepistis Spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum filiorū

Q 2 Dei

Dei in quo clamamus Abba pater: at qui adoptat aliquem, & seipsum constituit Patrem adoptati, & ipsum adoptatum, ut filium sibi subijcit. Et ob id diximus necessarium esse adoptandi voluntarium consensum, ne inuitus alteri subijciatur: ergo &c.

Secunda ratio. Ex opposita sententia sequeretur, Christum, ut hominem, esse filium sui ipsius adoptiuum, sed non patitur ratio hoc admittere; ergo &c. Sequellam probat, quia adoptare filios per gratiam ad æternam hereditatem, est opus toti Trinitati commune, ut docet & probat S. Thom. 1. p. q. 23. art. 2. & colligitur ex illa cõmuni Theologorum sententia, quam ex patribus, præsertim ex Augu. hauserunt, & Patres Concil. II. Tolæta. in ipsa fidei confessione probarunt, nimirum, quod opera Trinitatis ad extra sunt indiuisa. Idest, ex æquo competunt tribus personis diuinis, quia per vnã & eandem virtutẽ simplicissimam operantur: ergo ipse Christus esset sui ipsius adoptator: atq. a deo esset filius sui ipsius adoptiuus.

Rationes istę duę bonam quidam præferunt apparentiam, ut dixi, sed re ipsa efficaciam non habent. Ad primam enim facile quis respondere posset, sacros auctores & Patres, cum negauerunt Spiritum sanctum Christi Patrem esse, nihil de adoptatiua paternitate, aut filiatione cogitasse: sed id tantum affirmarunt, quod Spiritus sanctus nõ est Pater Christi naturalis, quatenus ipse Christus est homo, quia concursus quem Spiritus sanctus habuit in humana Christi generatione, non fuit concursus Patris generantis, idest, immitentis prolificum semẽ, cuius virtute ipsa fieret Christi generatio, quia ex solis purissimis sacre virginis sanguinibus originem duxit humana Christi caro. Vnde ipsa vera Christi mater fuit, quippe quæ verum in ipsa Christi generatione maternum officium & concursum exhibuit. Ex Conc. II. Tolæ. c. r. hæc solutio probabilitatem accipit. Vbi dicitur, quod B. Virgo fecundata per Spiritum sanctum carnis materiam ministravit. Et mox fere subditur. Nec tamen Spiritus sanctus pater esse credendus est filij, ex eo, quod Maria Spiritu sancto obumbrante, concepit, ne duos patres filij videamur asserere, quod vtiq. nefas est dici. Quo loco de duobus patribus naturalibus altero secundum diuinam, & altero secundum humanã naturã fit sermo, & nõ de paternitate adoptiua concilium loquebatur. Etsi non irrationabiliter possit hæc Concilii doctrina, & eius ratio ad paternitatem adoptiuam extendi. Quia nõ videtur rationabile, quod in Deo distinguantur duo Christi patres alter naturalis, & alter adoptiuus &c.

Ad secundum argumentum posset facile dici, quod sicut Christus ut homo, est subiectus sibi ipsi, prout est Deus: ita prout homo, filius est adoptiuus sui ipsius, ita ut secundum diuinitatem sit pater, & secundum humanitatem filius.

Hæ

Hæ duę solutiones nullam videntur improbabilitatẽ afferre, neq. alia ratione poterunt expugnari, quam quod non apparet modo loquendi sanctorum Patrum satis consentaneum, affirmare, Christum esse adoptiuum filium Spiritus sancti, aut sui ipsius, aut totius Trinitatis. Et quoniam hæc expugnatio prædictarum solutionum, non esse debet leuis ponderis apud grauem & modestum Theologum, idcirco duę assignatę rationes pro nostra conclusione tertia, habendę sunt ut probabiles.

Sed efficacioribus deinceps argumentis probatur nostra conclusio. Vnde fit quarta ratio pro conclusione tertia. Christus, in quantum homo, est per gratiam vnionis naturalis Dei filius, ut in prima conclusione statuimus: Ergo nequit, ut homo, effici adoptiuus dei filius. Cõsequencia apparet euidentis, nam implicatio est manifesta, quod quis secundum eandem rationem, simul sit naturalis, & adoptiuus filius respectu eiusdem: adoptio enim præsupponit subiectum extraneum a natura, & filiatione adoptantis. Hac ratione veluti efficacissima quidam graues Theologi utuntur, & putant esse eandem cum illa, qua S. Tho. loco citato hanc conclusionem probat. Sed certe neq. ista ratio est satis efficax, neq. eadem est cum ratione S. Tho. Quod non sit ipsa S. Thom. ratio, constabit postea, quod vero non omnimodam fortitur pro conclusione efficaciam, patet. Quia licet Christus, ut homo, sit per gratiam vnionis filius Dei naturalis, ad sensum superius expositum; veruntamen hoc non ei conuenit ratione humanitatis: Vnde absolute loquendo, & nisi explicetur gratia vnionis, neganda est illa propositio, Christus, ut homo, est subiectum extraneum a filiatione naturali, atq. adeo ut sic, capax est adoptionis per habitualem gratiam humanitati inhærentem. Probabilis est hæc solutio, nisi argumenti vis amplius vrgeat, & vrgebit quidem si ei adiungamus duas alias rationes quibus S. Thom. 3. p. q. 23. art. 4. cit. in corp. & ad 2. hanc veritatem adnititur comprobare.

Sit ergo quinta ratio pro conclusione, quam S. Thom. in citata solutione ad 2. insinuauit. Adoptio, ut constat ex conditionibus retro ex communi omnium sententia positis, debet ex sola adoptantis gratia adoptato competere. Itaq. si bona ad quæ quis adoptatur alio titulo sint ei debita, perit adoptionis ratio. Sed gratia Christi habitualis & similiter gloria (quæ non est aliud quam gratia consummata) non fuerunt datæ Christo ex mera Dei gratia, sed debentur eius humanitati; ex vi hypostaticæ vnionis debito connaturalitatis, ut in 2. q. explicabitur, & est grauiusorum Theologorum sententia: quorum nonnulli tantam inter hypostaticam vnionem, & habitualem gratiam, etiam gloria consummatam, connaturalitatem esse censuerunt, ut crediderint ipsam per simplicem emanationem admodum propriæ passionis ex Christi

ex Christi anima prout est a verbo assumpta, & hypostatice ipsi unita naturalis dimanasse, & effluxisse. Igitur ius hoc connaturalitatis ad gratiam habitualementem, & gloriam ex hypostatica vnione resultans, non reliquit locum adoptiuæ filiationi in Christo, etiam vt homini, cum hoc ius ad Christum, vt hominem, pertineat. Ex solutio 3. argumenti constabit amplius vis huius argumenti.

Si vera esset sententia nunc relata, quæ affirmat christi gratiã simplici emanatione ex vnione hypostatica ab ipsa Christi anima, prout est unita verbo, effluxisse admodum propriæ passionis, magnum robur accresceret huic rationi. Nam ista sententia, quæ multis est grauissimis probata, supposita, de qua in controuersia 2. Sic vrgeo vim argumenti facti. Filiatio siue adoptiua, siue naturalis, nequit esse, nisi fundata in illa forma, & natura, quæ per se primo intenditur, & fit, & non se habet consequenter ad aliam. neq; enim id, quod non per se fit, sed consequenter comproducitur ad alterius productionem, potest filij rationem sortiri, sicut homo, prout risibilis, nequit dici natus, genitus, aut filius, eo quod homo, vt risibilis, non fit, neq; per se producitur, sed comproducitur ad productionem rationalis. Sed Christus, vt gratus, per habitualementem gratiam, non est terminus productionis per se, sed consequenter, & concomitanter se habet. Nam hoc ipso quod filius dei factus est homo, comproducta fuit habitualis gratia in eius humanitate: ergo Christus, vt homo, non est per gratiam in dei filium adoptatus.

Sit iam sexta, & vltima ratio qua S. Th. art. citato in corpore, & ad 3. & q. 35. ar. 1. 2. & 3. hanc cõclusionem probat, estq; ista ratio. S. Th. familiaris, eo quod fundamentum explicat cui hæc veritas innititur: Proponiturq; in huc modum. Filiatio siue naturalis, siue adoptiua nõ conuenit naturæ, sed ipsi duntaxat supposito: at supposito Christi, cum sit per se naturalis dei filius, nequit competere adoptiua dei filiatio, quæ est participata filiatio, & secundum quid. Nam quod est simpliciter, & per se tale, non potest simul esse tale participatiue, & secundum quid: Ergo vera est nostra conclusio. Tota huius rationis efficacia in antecedentis veritate consistit: namque si illud antecedens verum est, nihil magis refert dicere Christus, ut homo est filius dei adoptiuus. ac dicere absolute, & sine specificatione Christus est filius dei adoptiuus. Nã adoptio non humanitati, sed soli Christi supposito cõpetere potest: at hæc posterior enuntiatio falsa est, & fidei non conueniens, vt ex communi theologorum doctrina à principio huius dubij supposuimus. Quo circa in probatione, & explicatione illius maioris præmissæ oportebit tantisper immorari. Multi ex S. Tho. discipulis ex eo probant illius præmissæ veritatem: quoniam inquirunt, natura neque filius est, neque filia: atque adeo non pertinere potest ad ipsam filia-

tio

tio, sed ad solum suppositum, quod vere, & proprie appellatur filius. Verum hæc probatio deficiens apparet: nam eadem ratione probaret theologus contra veritatem, & contra S. Tho. in solutione ad 3. cita. quod seruus non competit naturæ, sed immediate est ad suppositum referenda. atque adeo, quod repugnat Christo. Patet hoc, quia natura humana, neque seruus est, neq; serua, sed est ratio formalis ob quam suppositum est seruus. Ergo similiter satis erit, ut Christus, vt homo, sit filius dei adoptiuus, quod humanitas sit ratio per quam ei competit adoptiua dei filiatio.

Alij dicunt, quod ob id filiationis relatio, non naturæ, sed supposito duntaxat conuenire potest. Quia ille solus filius est, qui Patris naturam, & essentiam per vitalem generationem accipit, quod non naturæ competit, sed supposito. Natura enim non accipit per generationem a patre naturam, sed ipsam accipit suppositum, & hypostasis.

Sed neque ista ratio est sufficiens. Nam licet solum suppositum sit quod accipit naturam à generante, inde tamen nihil aliud sequitur, quam quod solum suppositum potest vocari filius. Non tamen sequitur, quod non appelletur filius ratione ipsius naturæ per generationem acceptæ. Imo hoc est dictum necessarium. Quoniam omnis relatio denominat subiectum, & ei conuenit propter rationem aliquam, quæ est formalis ratio fundandi ipsam. Et ita filiatio conuenit supposito propter naturam quam ipsum suppositum accipit a generante: eo quod natura ratio formalis est fundandi relationem filiationis in supposito. Vnde colligo, quod secundum naturarum diuersitatem insurgunt in supposito diuersæ relationes filiationis, quãuis suppositum sit vnum, & idem, vt in mysterio incarnationis contingit: atque adeo diuinum verbum prout naturam diuinam a patre æterna accipit generatione, filius est naturalis dei: quatenus vero in humanitate sibi personaliter unita, & prout est ipsius humanitatis suppositum, gratiam accipit a deo, qua ad æternam bonorum cœlestium hereditatem acceptatur, competit ei relatio filiationis adoptiuæ.

Confirmantur ista ex doctrina S. Th. 3. p. q. 35. art. 5. vbi probat, quod vnum, & idem verbi suppositum est dei filius, & filius B. Virginis, eo quod a patre diuinam, a matre vero naturam accepit humanam vera, & reali generatione: Ergo diuersitas naturæ sufficit diuersitatem filiationis in eodem supposito causare.

Alij deniq; nonnulli Theologi dicunt hoc esse peculiare isti relationi filiationis, vt immediate referatur ad suppositum, & nõ ad naturam. Verum huius rei causam non aliã afferunt, quã quod S. Th. ita decreuit. Sed his & alijs prætermisissis, breuiter exponam quid ipse in hac sententiã

Principio id præsuppono, quod in hac parte idem est ferendum iudicium de filiatione adoptiua, quod de filiatione naturali: & ad illud

sub-

subiectum referenda est adoptiua filiatio ad quod pertinet naturalis. Quoniam filiatio adoptiua ipsam naturalem imitatur, & eius vice substituitur. Secūdo aduertendum esse cenſeo, non esse peculiare relationi filiationis, quod ad suppositū, & nō ad naturam immediate referatur. Hoc probo ex S. Th. qui primus fuit huius rationis autor. Nā ipse, vt supra in quodam argemento deducebam: in 3. part. q. 34. ar. & similiter eadem q. art. 1. hoc ipsum tribuit nasci, generari, & esse natum ac genitum. Et quidem ob id filiatio non naturam immediate, sed suppositum respicit: quia nasci, & generari, & similiter natum, ac genitum, in quibus rationibus proxime fundatur filiationis relatio, ad suppositum immediate referuntur. Sed huius rei causam deinceps explicō. Ad cuius explicationem aduerto primo, ex doctrina S. Tho. loco proxime cita. quod natura potest dupliciter respici per aliquā actionem: primo per modum formalis termini ipsius actionis. Secundo per modum subiecti quod vel actione fit, vel ad ipsam præsupponitur. Priori modo natura in qua res genita fit, & generatur, perse primo respicitur a generatione, & a natiuitate, & suppositum respicitur ratione ipsius. In generatione hominis formalis, & primarius terminus quem per se primo, & formaliter ipsa generatio intendit, est humanitas: homo vero, prout designat humanitatis suppositum, ratione ipsius humanitatis, per humanam generationem respicitur. Posteriori autem modo natura nequaquam per generationem intenditur, generatio enim non naturam per modum subiecti seu termini. Qui, sed ipsum subiectum per se primo respicit. Natura namque rationem subiecti generationis non sortitur, sed suppositum est, quod modum habet totalis subiecti, & termini. Qui, generationis quatenus ei substantialis natura per generationem communicatur.

Vnde animaduerto tertio non esse contra rationem generationis, quod suppositum præsupponatur ipsi: vt patet in humana Christi generatione, quam præcessit per infinitam durationem diuinum verbū, quod est suppositū in humanitate genitū. Quod nō acquisiuit simpliciter rationem suppositi ex vi ipsius generationis, & si verum sit acquisiuisse rationem formalem humani suppositi, quatenus de nouo terminauit suppositaliter humanitatem, sed hæc est ratio suppositi secundum quid. Caterum contra rationem generationis est, quod natura præsupponatur in supposito ante ipsam generationem: Et huius discriminis ea est ratio. Quod natura, ut dixi, est formalis terminus quem generatio per se primo formaliter intendit, suppositum autem rationem habet subiecti, quod proinde si generationem præcedat, non destruit generationis rationem.

Sed aduerte, quod si quando ad generationem simul cum supposito, natura aliqua specifica præsupponatur, talis natura nequit esse proximum

ximum, & formale subiectum generationis, & natiuitatis, id est, subiectum, quo, seu cuius ratione, natura per generationem de nouo adueniens copuletur. V. c. si angelus generatione humana fieret homo, humanitas non conueniret naturæ angelicæ, vt subiecto proximo, sed angelo, id est, supposito angelico, quod in noua substantiali natura, nimirum, humana generatur: ita quod ipsa angelica natura, non esset proxima, & formalis ratio per quam angelicum suppositum naturam humanam suppositaret, & terminaret, sed ipsa suppositalitas constitutiua talis suppositi, esset ei proxima, & formalis ratio suppositandi, & terminandi naturam humanam. Et si uerbū naturam nunc angelicam assumeret, assumptio nullatenus ad humanitatem terminaretur, sed immediate ad suppositum, scilicet, ad uerbum, & humanitas haberet se ibi tantum cōcomitanter: & similiter se habuisset diuinitas in ipso incarnationis mysterio respectu humanitatis assumptæ, nisi esset forma intrinseca, & essentialis ipsi uerbo. Nam hac de causa secundo, & ipsa uerbi personalitate mediante, terminus est hypostaticæ vnionis, sed nullatenus est censenda ratio formalis, & proxima per quam uerbum naturam humanam dependentiam terminat, sed ipsa uerbi personalitas, scilicet, diuinæ filiationis relatio, est uerbo diuino proxima, & formalis ratio terminandi personaliter humanitatem. Et huius doctrinæ ea est ratio, quia vna specifica, & substantialis natura non est complebilis, & terminabilis per se primo, & immediate per aliam naturam substantialem in ratione naturæ sumptam: nam quælibet huiusmodi natura perfecta est, & independens secundum rationem naturæ. Dependet autem a supposito, & ab eius terminatione: etenim substantialis natura non intelligitur omnino completa, quamdiu non intelligitur suppositata. Vnde immediate per suppositalem proprietatem terminatur, & completur. Et hæc est ratio aptiori, ob quam substantialis generatio substantialem naturam respicit quidem per modum termini, nullatenus uero potest ipsam respicere per modum subiecti. Dixi consulto vnā substantialem naturam nō esse terminabilem, & perfectibilem immediate per aliam naturam substantialem. Nā per accidentariam naturam immediate perficitur, & terminatur tanquam proximū, & immediatū eius subiectū. Vt accidentia propriæ naturæ rationalis ipsam immediate perficiunt, & ipsa mediante suppositū.

Aduerto quinto, quod licet gratia quædam sit accidentalis forma, & qualitas, quemdam tamen habet modum formæ substantialis, quatenus confert subiecto in quo recipitur diuinæ naturæ participationem cuius participationis uirtute, is qui gratiam recipit uere dicitur generari, & nasci, esseq; genitum, & natum, ac deniq; filium, natiuitate diuina participata, & filiatione dei adoptiua iuxta illud Ioan. c. 1. dedit eis potestatem filios dei fieri, qui non ex sanguinibus, neque ex

ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex deo nati sunt.

Ex his colligo primum, quod in iustificatione hominis, gratia potest dupliciter considerari, & in quantum est accidentaria quædam qualitas, & prout induit modum substantialis formæ nunc expositum. Et si priori modo consideratur, prius naturæ ordine refertur ad naturam humanam tanquam ad subiectum immediatum, quo, & formale, quam ad ipsum humanum suppositum. Natura enim substantialis proximum esse potest susceptivum, quo, formæ accidentalis, & de facto est proximum subiectum illius habitus qui non est immediate operativus, cuiusmodi sunt sanitas inter accidentia corporalia, & inter spiritualia iustitia originalis, & gratia, ac ipsum etiam originis peccatum iustitiæ originali contrarium. Si vero in posteriori consideratione sumatur, res aliter se habet. Dicendum est enim quod non humanitatem primo, & formaliter respicit, sed suppositum, quatenus constituit ipsum in nova natura existens, & illi tribuit adoptivam dei filiationem, ad eum modum atque si ipsum constitueret naturalem de filium, tribuens ei substantialem dei naturam.

Colligo secundo, quod in ipsa Christi formali sanctificatione, gratia prout forma est, & qualitas accidentalis ad ipsam Christi humanitatem, ut ad proximum, & immediatum subiectum est referenda & ad suppositum non nisi ipsa humanitate mediante. Ceterum, ut forma est secundum se apta nata dei filium spirituali generatione ex ipso deo natum constituere, non potest ad humanitatem per se primo & immediate referri, sed si gratia hanc in Christo rationem obtinet ad suppositum est immediate referenda, ut ad proximum, & immediatum, & spiritualis natiuitatis, & adoptivæ filiationis subiectum, ipsumque adoptivum dei filium constituit. Quod si hoc impossibile iudicabit Theologus, & consequenter fateatur Christum nullatenus esse adoptivum dei filium. Cum neque adoptiva dei filiatione, neque gratia prout eius est constitutum ad humanitatem Christi ut ad proximum subiectum pertinere queat, sed ipsum humanitatis suppositum, nempe verbum, necesse est immediate respiciat. Unde ex iis rationem. S. Th. pro nostra tertia conclusione in hunc modum deduco. Filiatione adoptiva dei per gratiam collata non ad Christi humanitatem immediate pertinere potest, ita ut Christus possit ratione humanitatis dei filius adoptivus constitui: sed diuino verbo, quod est humanitatis suppositum, nequit immediate competere adoptiva filiatione. Igitur Christus per habitualem gratiam neque est, neque esse potest adoptivus dei filius. Consequentia est evidens. Quia si filiatione dei adoptiva nec ratione humanitatis, nec ratione suppositi Christo convenire potest, quo pacto Christus adoptivus dei filius esse poterit per gratiam. Maior præmissa ex prænotatis constat ex quibus habetur

etur quod filiatione naturalis per se primo, & immediate non naturam, sed suppositum respicit, ut proximum, & immediatum subiectum. Quoniam ita poscit ipsa substantialis generationis ratio. Et quod idem sit de filiatione adoptiva dicendum, iustificiter reliquimus explicatum. Minor vero argumenti facti propositio efficaciter à S. Th. 3. p. q. 23. art. 4. probatur, ex eo, quod is qui per se, & perfecte est Dei filius, ut pote naturalis, nequit esse simul imperfecte & participative, & per adoptionem filius Dei. Si quidem filiatione adoptiva humanitati ut subiecto, quo, & per ipsam verbo diuino competere posset, hæc probatio. S. Th. penitus esset inefficax, Verum si immediate debet ad verbum referri, & non ratione humanitatis, ut exposuimus retro, & sufficienter probauimus, hæc ratio ut demonstratio Theologica est habenda.

Confirmatur primo. Christus neque est filius Dei adoptivus secundum quod Deus, neque secundum quod homo, ut ex dictis constat. Ergo nullo modo.

Confirmatur secundo. Adoptio non potest convenire nisi subiecto extraneo a filiatione, & ab hereditate bonorum eius a quo adoptatur: ergo impossibile est conveniat immediate Christo ratione suppositi, cum ut sic nullatenus possit extraneus haberi a Dei filiatione, & celestium bonorum hereditate, quia est naturalis Dei filius, & uniuersorum hæres. Hanc rationem reperiet Theologus in Conc. Franc. Ford. & in Epistola Adriani primi ad Episcopos Gallicie, & Hispaniarum, Tandem, ut rem istam concludamus, advertendum, quod cum asserimus cum S. Thom. filiationem ad solum suppositum pertinere, & non ad naturam: non negamus, quod secundo, & quasi materialiter ad ipsam naturam possit pertinere, ratione tamen suppositi, præsertim cum natura est ipsi supposito intrinseca, & essentialis. Qua ratione filiatione qua Christus est naturalis Beatiss. Virg. filius, quæ per se primo, & immediate convenit verbo: secundo, & mediate convenit eius diuinitati, quatenus diuinitas est forma verbi intrinseca. Et ita absolute fatemur, quod Deus est filius Virginis, & quod ipsa est mater Dei: non dico deitatis, quia deitas in abstracto neque immediate, neque mediate capax est huius denominationis. Cum autem humanitas sit forma extrinseca simpliciter diuino verbo, si adoptiva filiatione per gratiam competeret verbo, non ob id humanitati conveniret nisi valde materialiter. Ad eum modum quo si Christus angelicam assumeret naturam humanitate retenta, homo esset angelus materiali locutione: quatenus humanitas, & angelica natura in uno eodemque coirent supposito. Non vero angelica natura humanam determinaret, sed concomitanter & quasi per accidens una se haberet ad aliam: quia utraque immediatam haberet ad ipsum verbum habitudinem, & verbum alteram independentem ab altera terminaret, & suppositaret. Loquimur de gratia, atque si esset substantialis

quædam specifica natura. Quia ita est consideranda, secundum quæ filiationem Dei adoptiuam constituit, ut ex dictis est manifestum.

Quarta Conclusio.

Sententia quæ affirmat Christum, ut hominem esse filium Dei adoptiuum, non modo falsa est, sed & temeraria, & periculosa. Probat conclusio, & primum quod sit temeraria ex eo constat; quia in re tam graui opponitur omnium Theologorum sententiæ, vno excepto Durando, qui asseueranter docuit, Christum ut hominem esse adoptiuum Dei filium. Et exceptis paucissimis alijs, quibus licet non vera, ut cumque tamen visa fuit probabilis Dur. sententia. Præterea, quia non modo non probabili innititur rationi, quin potius manifestissimis Theologicis rationibus opponitur, quarum meminimus circa præcedentem conclusionem. Et quidem duæ postremæ magnam vim habent ad confirmandam communem Theologorum sententiam, quæ negat Christo adoptiuam Dei filiationem. Et vltima præsertim ratio, si bene expendatur verosimilem solutionem non admittit. Quod sit periculosa sententiæ, probatur primo. Quia vltima ratio, de qua nunc dicebam, aperte deducit sententiam ista ad illum ab Ecclesia damnatum errorem, nempe, in Christo, suppositum aliquod reperiri creatum, cui adoptionis filiatio competit. Secundo probatur ex Adria. 1. in epistola citata ad Episcopos Galliciæ & Hispaniæ. In qua expresse definit errasse in fide Elipandum Archiepiscopum Toletanum, quatenus Christum adoptiuum Dei filium & per gratiam adoptatum appellat. Notanda sunt illa verba prædictæ epistolæ. Quod si secundum eorum callidam tergiversationem cuncta quæ protulimus ex sacris scripturis ad diuinitatem tantummodo filij Dei referenda opinantur: Dicant, vbi vnquam communi assatu dixerit Christus nobiscum, Pater noster, scit enim, inquit, Pater vester, quid vobis opus sit. Non ait, noster, quasi nobiscum adoptatus per gratiam &c. Ex quibus verbis aperte constat, mentem Adriani Fræfordiensis Concilij intentioni conformem, eam fuisse, quod Christus etiam, ut homo, non est censendus adoptiuus Dei filius. In libello quodam qui Sacrosyllabus inscribitur editus apud Conc. Fræford. quem per modum epistolæ scripsisse ferunt Paulinum Aquileiensem Episcopum, (cuius extat de hac re epistola, quæ refertur in Bibliotheca Sanctorum 4. Tomo.) & Petrum Mediolanensem: In hoc in quâ libello eadem habetur statuta veritas; ad cuius corroboracionem illa verba dicta Virgini Mariæ ab Angelo Luc. 1. Hic erit magnus & vocabitur altissimi filius: & illa quod ex te nascetur sanctum vocabitur filius Dei, ita ponderantur. Non ait vocabitur adoptiuus filius Dei, sed absolute filius Dei, & filius altissimi. Denique non de sola excellentia magestatis eius tunc loquebatur angelus, sed potius de incarnata diui-

ta diuinitate. Et paulo post ita dicitur. Secundum carnem David filius dictus est, non secundum diuinitatem. Habes igitur quomodo de quo supra dixerat, quæ ex te nascetur sanctum vocabitur filius Dei, non adoptiuus sed verus, non alienus sed proprius, de eo subiecit, dabit ei dominus Deus sedem David Patris eius. Item in Conc. ipso Fræford. quod licet generale non fuerit, fuit tamen nationale: imo, & plusquam nationale ab Adriano. 1. congregato, & confirmato, & sub Corol. Magno celebrato, aperta definitione hæc probatur statuta veritas, multisque Patrum testimonijs corroboratur contra Epilandum Archiepiscopum Toletanum, qui affirmabat Christum, ut hominem, adoptiuum esse Dei filium.

Sed rogat Peritus Theologus. Cur sententia quæ affirmat Christum, ut hominem, adoptiuum esse Dei filium, non censetur error in fide manifestus, cum fuerit in Conc. prædicto & ab Adriano Pontif. damnata, & eius assertores Elipandus Toletanus, & Felix Vrgelitanus, ut heretici sint habiti. Respondetur, quod de huius Conc. autoritate non satis constat in Ecclesia: Neque ante nostram ætatem concilium istud inter reliqua Concilia circumferebatur, neque modo integrum habemus, sed quodam eius dumtaxat fragmentum Laurentij Suriij viri Doctissimi & diligentiss. opera comparatum, quod in tertio tomo Conc. statim post septimam synodum generalem circumfertur. Et quidem non fuisse generale Conc. manifeste constat ex ijs quæ de ipso traddunt Auctores qui eius meminere. Non enim ex omnibus Christianis prouincijs ad ipsum confluxere prælati, sed ex quibusdam tantum. 300. conuenerunt Episcopi, puta, ex Gallia, Germania, & Italia. Quo fit ut non tanta ei sit autoritas deferenda, quanta Concilijs indubitatis generalibus, sed nihilominus hæc synodus non omni est autoritate destituta. Nam huius Conc. multi meminere Auctores, quos refert Robertus Bellar. cōtrouersia. 4. generali. part. 2. cap. 8. Et præter Auctores ab eo citatos, mentionem huius synodi fecere, Palud. in 3. distinct. 4. quæstion. 3. Anto. 3. part. hysto. tit. 14. cap. 1. §. 6. Alfonso de Castro. lib. 8. aduersus hæreses, verbo Imago. Et Nicolaus Sanderus. li. 7. de visibili Monarchia Ecclesiæ ab anno. 770. vsque ad anno. 796. Multi auctores sinistre de hac synodo senserunt, asserentes in ea prohibita fuisse imaginum venerationem, & reprobatum ac damnatum. 7. generale Conc. quod fuit. Nic. 2. Vbi imaginum veneratio fuit approbata. De qua re erudite loquitur Robertus Bellar. pro Fræford. Concilio feliciter decertans. Et ex multis quæ ipse probabilibus ductus rationibus, & coniecturis dicit, constat Auctoritatem Francfordiensis Concilij in magno præfatio fore habendam, quam ut grauissimam admittunt Doctores dudum a nobis citati, & alij his antiquiores, & grauiores tum Græci tum Latini, quos vide apud Bellarminium.

Ex quo sequitur, quod licet grauis huius Conc. auctoritas non sufficiat certam reddere in fide sententiam Theologorum affirmantem Christum, vt hominem, non esse adoptiuum Dei filium, sufficit tamen simul cum communi Theolorum doctrina grauissimis Theologicis fundata rationibus eam tam certam efficere, vt oppositum & temerarium, & periculosum censere debeamus.

Sed vt Concilij prædicti auctoritas probatior fiat viris doctissimis, nonnullæ difficultates sunt expendendæ, quæ à Roberto Bellar. fuerunt consulto prætermittæ: eo quod ipsi de ea Conc. tantum parte, in qua de cultu imaginû tractabatur, inciderat sermo. De qua sane Concilii parte non adhuc distincte constat. Nam vel eius temporis iniuria in quo Fræcford. Synod. fuit celebrata, vel quod est vero similius, hæreticorum imaginum culturam abominatium versutia, & iniquissima diligentia fuit occultata: eo quod prauâ eorum sententiam validissimis iaculis confoderat. Hac ergo ignota Concilij parte prætermittæ. Non nihil dicendum erit de parte illa, quæ magna Laurentij surij diligentia extat cæteris grauissimis Concilijs associata. In qua contra Elipandum Toletanum, & Felicem Vigelitanum definitur Christum etiam, vt hominem, & secundum carnem, non esse vocandum adoptiuum Dei filium.

Sed priusquam vterius nostra progrediatur tractatio, obseruandum esse duxi, deceptum fuisse Palud. dum in citato loco sententiam affirmantem Christum adoptiuum esse Dei filium tribuit Elipando Episcopo Tolosano. Est enim cunctis, qui de hac re loquuntur, manifestissimum, Elipandum, non Tolosanum, sed Toletanum fuisse Antistitem. Et quidē ex ipsis Ecclesiæ Toletanæ Scrinijs hoc ipsum poterit comprobari, in quibus inter cæteros Toletanæ sedis archiepiscopos recensetur Elipandus. Et ex libro manu scripto ibidem contento, cuius auctor fuit Etherius Episcopus Oxomenis, constat hunc Elipandum prædictæ adhæsisse sententiæ, eamque constanter affirmasse. Sed iam ad Francfordiense reuertamur Concilium.

Et primo sic argumentor. In illo Francfordiensi conc. damnatos reperimus, vt male de catholica veritate sentientes, grauissimos Patres, Eugenium, Hyldefonsum, & Iulianū, Toletanæ Sedis Archiepiscopos: at non est credibile, quod a Synodo sancta in spiritu sancto congregata, tam sancti ij, tamque grauissimi Patres hanc accepissent tam iniustam damnationem: Ergo auctoritas huius Conc. non est vt irrefragabilis habenda. Maior constat ex illis verbis Conc. Et melius est testimonio Dei patris credere de suo filio, quâ Hyldefonfi vestri, qui tales vobis composuit præces in missarum solennijs, qualis vniuersalis, & sancta Dei non habet Ecclesia. Et paulo ante. Cum in libello quodam Elipadi, Eugenius, Hyldefonsum, & Iulianus, eius præ-

prædecessores referentur pro sententia affirmante Christum adoptiuum Dei filium, ita subiunxit Conc. Et cætera, quæ ex parentum vestrorum dictis posuistis, ut manifestum sit, quales habeatis parentes, & vt notum sit omnibus, vnde vos traditi sitis in manus infidelium. Quia hominem Christum verum dei patris filium esse negastis, vobis defensor esse noluit, sed tradidit vos in manus inimicorum suorum, vt dominantur vestri, qui eum recipere noluerunt, & cui illi publice detrahunt, vos occulte illi derogentis.

Secundo arguitur. In prædicto Conc. eodem modo damnatur hæc propositio, Christus est seruus Dei, sicut illa Christus est filius Dei adoptiuus, sed ex sacris literis Isa. 40. Et alijs locis quam plurimis constat Christum vere appellari, seruum Dei: Ergo errauit prædictum Conc. in suis definitionibus, atque adeo cum definiit Christum, ut hominem, non esse filium Dei adoptiuum, nulla est ei adhibenda fides.

Tertio arguitur. Esto admittamus præfati conc. auctoritatem, in illo conc. non damnatur hæc propositio, Christus in quantum homo est filius Dei adoptiuus, in sensu in quo asseritur a Dur. qui confitetur christum vt Deum, esse naturalem dei filium, & vt hominem, id est, ratione humanitatis eleuatæ per sanctificantem gratiam, esse filium Dei adoptiuum: Sed in sensu hæretico, quem Elipandus, & Felix intendebant, qui vt constat ex verbis paulo ante in argumento primo ex ipso conc. recitatis, negabant absolute Christum esse naturalem Dei filium, & solam in ipso adoptiuam filiationem agnoscebant: quæ in re, vel cum Arianis, vel cum Nestorianis sentiebant: Ergo prædicti conc. definitio non infirmat Dur. sententiam.

Quarto arguitur. concilium vtitur quibusdam Theologicis rationibus ad expugnandam adoptiuam Christi filiationem, quæ non sunt efficaces, & earum nonnullæ a multis Theologis contemnantur: Ergo, quod christus non sit adoptiuus Dei filius non potest esse certum, neque ad fidem pertinens, neque vero credendum est concilium cum tam infirmis vsurum fuerit rationibus, hanc sententiam vt catholicam veritatem nobis tradidisse.

Ad hæc argumenta respondeo. Et ad primum quidem quod apud me maioris est momenti (nam multum derogare videtur grauitati, & auctoritati conc. quod de tribus illis sanctissimis patribus tantum cum libertate loquatur) dico, quod S. Synodus ex suppositione, id est, supposito verum esse, quod Elipandus, & Felix pretendebant in suo libello suadere, nimirum, eos doctrinam suam ab illis tribus patribus hausisse, quadam libertate christiana tantorum Patrum auctoritatem contempsit, catholicam Romanæ Ecclesiæ, cuiuslibet singularis Doctoris, & cuiuscumque particularis Ecclesiæ doctrinæ ante ponens. Vnde conc. ibidem Greg. Magni Romani Pont. auctoritatem, qui Chri-

Christum naturalem Dei filium, & non adoptiuum in Romana Ecclesia docuit, præferendam esse decreuit. Hyldefonso Toletanæ Ecclesiæ antistiti. Consimili christiana libertate vsus fuit S. Paul. cum a Gal. c. 1. dixit, sed licet nos, aut angelus de cælo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizamus vobis, ananathema sit. Ecce, & homines, & beatos angelos anathematizat Paulus ex suppositione, id est, si supponatur eos quidquam docuisse, aut docere contra ipsam fidei veritatem ab apostolis Ecclesiæ traditam, Præterea addiderim Francfordiensis Conc. Patribus persuasum fuisse. Elipandum, & Felicem, falso, & impudenter grauissimis illis patribus suam falsam sententiam imposuisse, sicut & imposuerunt eam August. & aliis grauissimis patribus corrupte, & deprauate eorum testimonia referentes, ut ibidem Conc. aduertit, hos patres à tam manifesta iniuria vindicans. Et quod hæc fuerit Conc. mens: colligo ex illis verbis, quæ versus finem in Concilio habentur. Definite (inquit) fratres, vestros per aures populi Christiani diffamare parentes; & vos metipsos a sancta dei diuina Ecclesia, &c. Illorum parentes appellat Conc. prædecessores Elipandi, in Ecclesia Toletana, Eugenium Hyldefonsum, &c. quorum infamiam iniustam fuisse Conc. prædictis verbis insinauit aperte.

Ad secundum argumentum respondeo. Quod cum Synodus Francfordiensis negat Christum esse Dei seruum, non loquitur de seruitute filiali, & reuerentiali quæ iustificatus per gratiam, & charitatem Deo spontanea voluntate obedit, eiusque imperio, & consilio citra vllam propriam voluntatis renitentiam ducitur: Ob quam causam Ezech. 1. Sancti viri animalibus comparantur, eo quod dei motioni, & directioni pænitus subiiciuntur. Et ob eandem causam Paul. ad rom. 8. dicit, qui spiritu dei aguntur, hi sunt filii Dei. Ponderandum est illud verbum, aguntur, denotat enim valde spontaneam ad deum, eiusque voluntatem, & legem subiectionem, qua tam ipsi deo parent ad nutum, tamque sunt eius voluntati, & imperio subiecti, vt non tam libertate, quam fatali, & naturali necessitate agi videantur. Et ob id Regius vates, ps. 1. de viro cuius ibi prædicat beatitudines dicit. Sed in lege domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Quod si hæc tam spontanea subiectio, & seruitus communis est omnibus viris iustis, multo peculiari ratione ea est Christo, vt homini, tribuenda. Vnde merito ipse dicebat Io. 4. cibus meus est, vt faciam voluntatem eius, qui me misit. Cibus vocat obedientiam, & subiectionem ad patrem, vt ostendat quanta cum suauitate, & liberæ voluntatis propensione patri obediebat, ita ut loco delectabilis, & suauissimi cibi haberet voluntati patris conformari, eiusque mandatis parere. Loquebatur ergo ibi Conc. de seruitute seruili qua voluntas quasi coacte, & violentè, ac timore pœnæ perterrita obedit deo. Quæ seruitus imper-

fecta

fecta est, Imo si hæc seruitutis conditio ei vel formaliter, vel virtualiter adiungatur, ita vt voluntas taliter sit animata, quod nisi terribilis immineret contra inobedientes pœna, minime obediret deo, peccatum est mortale. Et hæc seruitus seruilis siue cum peccato sit, siue non, excludenda est à Christo, quia inuoluit imperfectionem quam ab anima perfecta charitas excludit: iuxta illud Ioan. 1. c. 4. charitas foras pellit timorem. Et quidem hæc intelligentia Concilij ex verbis ipsius constat, sic enim dicit. Deum nequaquam audetis confiteri seruum, vel adoptiuum, & si cum Propheta seruum nominasset, non tamen ex conditione seruitutis, sed ex humilitatis obedientia, qua factus est patri obediens vsque ad mortem. Et inducit S. Leo. in hom. de natiuitate dicentem, assumpta est de matre domini natura, non culpa, creata est forma serui sine conditione seruili. Et his verbis insinuat quod seruitus cum seruili conditione non esse potest, nisi in eo, qui capax est culpæ: Christus autem & originalis, & totius actualis culpæ prorsus est incapax, atque adeo & huius seruilis timoris, maxime si seruitutem habeat adiunctam.

Ad tertium argumentum respondetur, manifestum esse ex libello, seu epistola Elipandi, & Felicis, cuius meminit Franford. Conc. quod autores illius sententiæ, nimirum, Christum esse secundum humanitatem filium Dei adoptiuum, non negarunt ipsum secundum diuinitatem verum esse, & naturalem filium Dei. Nam ita habetur in prædicto Conc. Quod autem dicitis in epistola fidei vestræ, ex patre vni genitum sine adoptione. primogenitum vero in fine temporis verum hominem assumendo de virgine carnis adoptione, vni genitum in natura, primogenitum in adoptione & gratia. Et alia multa in ipso Concilio referuntur, ex quibus id quod diximus erit legenti manifestum.

Fateor, concilium verbis etiam expressis asseruisse, quod Elipandus, & eius in prædicta doctrina confortes negauerunt christum esse verum, & naturalem Dei filium: quæ sane apparens contradictio in hunc modum tollitur, simulque componitur ista diuersitas. Quod Patres conc. quamuis viderent à prædictis autoribus affirmatam verbis christi diuinitatem, eiusque æternam, & naturalem dei filiationem, cœsuerunt tamen affirmationem istam verbalem tantum esse, & quod mente cum arrio sentiebant, christum, neque verum esse Deum, neque naturalem patris filium: aut vero cum Nestorio distinguebant geminam in christo hypostasim, quarum alteri naturalis & alteri adoptiua conueniret filiatio. Quod colligebant ex eo, quod Elipandus, & Felix christum secundum humanitatem, & per gratiam, filium Dei adoptiuum esse dixerunt. Senserunt enim Patres prædicti Conc. & id quidem non irrationabiliter, quod adoptiua filiatio Dei excludit filiationem naturalem ab eo supposito cui tribuitur. Et in hac re ex-

S

plican-

plicanda, videlicet, quod cum adoptiua Dei filiatione non compatitur in eodem supposito naturalis dei filiatio, laborauerunt, & non in feliciter, Patres Francfordiensis Conc. Et ita constituerunt hæreticum esse dogma ad Arrianam, seu Nestorianam doctrinam pertinens, illa sententia quæ Christum secundum humanitatem dicit esse adoptiuum dei filium. Quæ tamen sententia ob id a nobis non tam graui nota inuritur, quia de huius Concilij autoritate, eiusq. Apostolica confirmatione, non satis constat apud graues autores, quamuis hisce temporibus non multa cum probabilitate negari posset autoritas huius Concilij, quia à multis viris granissimis iudicatur irrefragabilis. Et epistola Adriani 1. Pont. quæ prædicto suffragatur Concilio, non leuioris momenti iudicatur. Et ob id in tertia conclusione dixi, sententiam constituentem in Christo filiationem Dei adoptiuam temerariam esse, & in fide periculosam. Missum facio, quod in Conc. prædicto non expresse damnatur hæc propositio, christus in quantum homo est adoptiuus Dei filius, quamuis Patres Concilij definiant, quod Christus in carne, & in humanitate assumpta filius est Dei naturalis. In qua definitione nihil fortassis aliud intendebant Patres, quam quod verbum, prout est naturalis Dei filius, fuit per gratiam vnionis communicatum humanitati & carni, quam propria personalitate, quæ est ipsa naturalis Dei filiatio, supponit & personaliter terminat. Quod qui negaret, esset citra dubium hæreticus.

Quarto argumēto respōdeo, quod theologica illæ rationes quibus Francfordiense Conc. vtitur, nõ plene conuincunt falsitatis, ne dicam erroris, sententiam asserentem, Christum vt hominem adoptiuum esse dei filium: Verum ipsa Conc. definitio, magnum adiicit robur, ita vt si certo de ipsa constaret, erroneam, vt minimum, redderet prædictam sententiam. Et quidem in frequenti Conciliorum etiam generalium, & grauissimorum vsu positum est, vt ad probandas conclusiones, quæ sunt certæ secundum fidem, quibusdam vtantur rationibus inefficacibus, & quandoq; minus probabilibus. In septima enim generali synodo, non displicuit patribus Concilij ratio qua quidam Patres probauerunt, posse depingi angelos, & corporeas ipsorum fingi imagines, ex eo quod angeli sunt naturæ corporeæ: at multo certius est, ne dicam certissimum, angelos omnis corporeæ portiois expertes esse, & immunes ab omni materia, quam eius oppositum. Sed nihilominus addiderim, non esse contemnendas rationes illas quibus Francfordiense Conc. vtitur, contra Elipandū, & Felicē, illæ præsertim, quæ ad hoc reducuntur: quod bonorū cœlestiū adeptio, & similiter plenitudo veritatis, & gratiæ, Christi humanitati debentur ex vi hypostaticæ vnionis. Quæ ratio in quarto loco superius pro tertia cōclusionē in formauius, & explicuimus: ad cuius efficaciam expēdēdā, legat Theologus

logus ea, quæ dicemus in secundo articulo sequentis, controuersiz. Quinta & vltima ratio, quam pro tertia conclusione ex mente S. Th. superius deduximus, & si non habeatur in prædicto Conc. expressa, continetur tamen in eius doctrina virtualiter, & implicite. Nam cum Concilium multis conetur ostendere, quod vni, & eidem supposito, duplex filiatio naturalis, & adoptiua conuenire minime potest, manifeste præsupponit, quod filiatio non immediate ad naturam, ve aliæ proprietates, sed ad suppositum, tanquam immediatum subiectum est referenda, iuxta modum a nobis superius expositum. Quoniam si ad naturam immediate pertineret, & ratione eius referretur ad suppositum, non subsisteret veritate, quod Conc. intēdit, videlicet, vni, & eidem supposito geminam hanc filiationem competere non posse. Quia ratione duarum naturarum, diuinæ, & humanæ idem verbi suppositum posset, & naturalis, & adoptiuus esse dei filius. Sicut ratione harum duarum naturarum vnicus dei filius, & mortalis est vt homo, & immortalis, ut deus.

Argumenta quæ pro affirmatiua huius dubij parte formauius, opere præteritum erit posthac dilluere.

Ad primum argumentum respondetur primo, quod cum filiatio adoptiua, sit vera & prædicamentalis relatio gratia vero forma sit absoluta, ad prædicamentum qualitatis pertinens, neq; est primarius, neque secundarius esse potest effectus gratiæ: sed relatio consequens ad primarium eius effectum, si tamen gratia sit in subiecto apto nato huiusmodi relationem suscipere, nimirum, in subiecto, quod secundum se extraneum est a natura diuina, & cui non est alias debita gratia, & bonorum cœlestium possessio: Christus autem Saluator noster cum sit naturalis dei filius, non est extraneus a natura diuina: & eius humanitati propter hypostaticam vnionem, gratia & gloria iure conaturalitatis debentur, atque adeo Christus, etiam ut homo, incapax est huius relationis, scilicet, filiationis adoptiue: ac proinde gratia in hoc subiecto haud quaquam se in istam explicat relationem, Deest, namque conditio necessaria fundandi ipsam, nimirum, extraneitas a natura diuina in supposito in quo est gratia.

Sed instat quispiam, quod gratia non se explicet in hanc filiationis adoptiue relationem non potest fieri citra magnum miraculum, cum hæc relatio per se cōsequatur ipsam gratiam, & primarium eius formalem effectum: at in mysterio incarnationis non sunt multiplicanda miracula absq; magno fundamēto, & necessaria ratione: ergo, &c. Respondetur admittendo hic interuenire miraculum, sed nõ nouum, & omnino distinctum, ab eo quod est verbum factum fuisse carnem. Nam eo ipso quod verbum factum est caro, debita est eius humanitati omnis plenitudo gratiæ, secundum omnem illum effectum, qui ad

ipsam humanitatem pertinet, & cuius ipsa est capax, imperfectionibus naturali dignitati suppositi repugnantibus omnino semotis. Hæc autem filiationis relatio, non ad humanitatem pertinet, quia ut superius ostendimus ex doctrina S. Th. filiationis relatio siue naturalis, siue adoptiua, non naturam, sed suppositum concernit: at humanitatis suppositum, scilicet diuinum verbum, incapax est adoptiua filiationis. Sed præterea respondeo, & est solutio præcedenti præferenda, quod nullum in hac re miraculum interuenit. Nam ad perfectionem gratiæ eamq; ei ualde connaturalem pertinet, quod sit in tali subiecto in quo, non filiationem constituat adoptiuam, sed potius naturalem, per modum cuiusdam concomitantis dispositionis, de qua re in sequenti solutione eiusdem primi argum.

Secundo Respondetur ad hoc argumentum primum, quod per se, quidem pertinet ad habitualement gratiam diuinam filiationem tribuere subiecto in quo est, abstrahendo tamen a filiatione naturali, & adoptiua. Si quidem subiectum fuerit a diuina natura extraneum, constituet in illo adoptiuam filiationem, ut contingit in omni pura creatura rationali, in qua ipsa habitualis gratia reperitur, sin autem, naturalem filiationem ei confert, & ita fit in Christo. Non quod formaliter ipsa gratia naturalem ipsi tribuat Dei filiationem, sed dispositiue per modum concomitantis dispositionis: ut enim in sequenti controuersia explicabimus, gratia habitualis, dispositio est vnionem uerbi hypostaticam cum humanitate concomitans. Vnde habitualis gratia vere concurrat per modum prædictæ dispositionis, ut Christus, in quantum homo, sit per gratiam vnionis filius Dei naturalis. Et quidem multo excellentius est, & diuinius habituali gratiæ, dispositiue concurrere ad naturalem dei filiationem, quam quod filiationem adoptiuam constituat formaliter.

Ad confirmationem dicitur, verum esse quod ea omnia, quæ de cæteris hominibus iustis, & sanctis ratione gratiæ habitualis dicuntur, prædicantur etiam de Christo, ut homine, si immediate cõueniant humanitati, & ratione eius supposito. Cæterum adoptiua dei filiatio, neque in Christo, neque in alijs hominibus iustis, immediate pertinet ad humanitatem, sed ad suppositum ut diximus immediatam habet habitudinem. Ex his superst solutum quartum argumentum primæ principalis controuersiæ, ad cuius solutionem instituta fuit præfens dubitatio de filiatione adoptiua.

Sed adhuc vrget confirmatio quarto huic argumento supposita. Cui rament responderetur, quod si gratiæ infusio fiat in subiecto extraneo à natura diuina, rationem habet participatæ generationis diuinæ, quam adoptiua Dei filiatio committatur, quatenus communicatiua est participationis naturæ diuinæ in subiecto, quod secundum se ab ipsa

ipsa Dei natura erat alienum. Cæterum in Christo, quia uerus est Deus, & naturalis Dei filius, infusio gratiæ generatio quædam est cõmunis, & accidentalis, sicut acquisitio cuiuscumque alterius accidentis: non tamen habet rationem generationis adoptiua, sed dispositionis concomitanter disponentis ad filiationem naturalem, quod factis fuerit, & ad essentiam, & ad perfectionem gratiæ saluandam.

Ad secundum argumentum respõdetur: Quod Christus, ut homo, est quidem filius Dei naturalis per gratiam vnionis, filius autem adoptiuus nullo modo. Si autem quæras, quid sit dicendum non addendo illâ determinationem, per gratiã vnionis: Num Christus, ut homo debeat dici filius Dei, an nõ filius Dei. Respõdeo, q̄ in uigore sermonis, uera est hæc propositio, christus ut homo est nõ filius Dei, quia argumentatione dialectica bene deducitur, Christus, ut homo, nõ est dei filius siue naturalis, siue adoptiuus, & christus, ut homo est: ergo christus, ut homo, est nõ filius Dei. Sed nihilominus in hac parte tenenda est sctetia, & moderãda lingua, ne minus sapientibus scandalũ offeramus: unde cõueniẽs erit, ut utamur sēper distinctione in hunc modũ: Quod christus, ut homo, per gratiam vnionis est naturalis Dei filius, & ita nequit appellari nõ filius Dei, absolute tamẽ, & ex rigore uerborũ uerũ est, q̄ ut homo non est filius dei, & potest etiam concedi, q̄ ut sic est non filius. Potest etiã dici, & forsan melius, & securius, q̄ quãuis hæc propositio absolute prolata uera sit. scilicet christus secundum, q̄ homo non est filius Dei, illa tamen Christus secundum, quod homo, est non filius Dei, est absolute falsa, quia propter appellationem, & vim illius specificatiua, secũdũ quod homo, quæ ferrur supra illud, esse nõ filium, uidetur asserendum, quod si concedimus illam propositionem non possit ista esse uera, nempe christus, ut homo, per gratiam vnionis est naturalis Dei filius. Et illa dialectica argumentatio dudum facta, quæ procedit a negatiua ad affirmatiuam, prædicato uariato penes finitum in infinitum, non habet locum in propositionibus reduplicatiuis, & specificatiuis, in quibus facillime uariatur appellatio: non enim ualet hæc consequentia, Petrus, ut homo, nõ est albus, & Petrus est, seu Petrus, ut homo est, ergo Petrus, ut homo, est non albus, antecedens pro utraque parte est uerum, & consequens propter uariationem appellationis est sine dubio falsum. Hæc posterior solutio prior est meo iudicio præferenda.

Ad tertium argumentum, distinguendum est antecedens. Nam si illa uerba, ex vi gratiæ habitualis, denotent primam radicem, ex qua Christo, ut homini conuenit acceptatio ad æternam uitam, falsum est illud antecedens, nam ipsa hypostatica unio fuit prima radix in Christo, ut eius humanitati deberetur acceptatio ad gloriam. Si uero uerba illa denotent proximam, & immediatam dispositionem ad gloriã qua

qua dispositione non mediante, Christus, vt homo, non fuisset ad gloriam acceptus, verum est illud antecedens: & tunc neganda est consequentia. Nam ad filiationem adoptiuam necessum erat, quod Christi humanitati, ratione vnionis hypostaticæ, non deberetur tanquam ex prima radice vita eterna.

Secundo Respondetur, vel potius explicatur solutio præcedens, quod Christi humanitati ex vi hypostaticæ vnionis, debito, & iure, cōnaturalitatis, debita fuerunt, & gratia, & gloria, ordine tamen quodā, nam quia gratia disponit ad gloriam eo quod gloria, est gratia perfecta, & consummata: prius ordine naturæ fuit illi debita gratia quam gloria. Hoc autem debitum omnino excludit rationem adoptionis, vt ex conditionibus adoptiuæ filiationis supra positis, constat.

Tertio respondetur quod quamuis gratia, & gloria, nullo iure Christi humanitati, etiam supposita hypostatica vnione, deberentur, sed mere gratis, & liberaliter ei fuissent collatæ, ad huc non haberet locum in Christo adoptina filiatio: eo quod gratia, & gloria ad ipsā, pertinent humanitatem, quam eleuant, & perficiunt, filiatio, vero adoptiua si qua esset in Christo, ipsum humanitatis suppositum, scilicet, verbum immediate respiceret: quia autem verbum filius est dei naturalis, repugnat ei adoptiua dei filiatio. Qui autem diceret, gratiam, & gloriam non deberi Christi humanitati ex vi hyposticæ vnionis, sed mere gratis illi conferri, consequenter fateri teneretur, quod gloria non fuit data Christo per modum hæreditatis, quia hæreditas responderet iuri filiationis, naturalis vel adoptiuæ. Atqui ita censeret, consequenter teneretur dicere, quod gloria animæ Christi neque responderet filiationi naturali, cum non esset illi debita ex vi hypostaticæ vnionis, neque responderet filiationi adoptiuæ, cum vt probauimus, nulla reperiatur in Christo. Sed quoniam Christus, vt homo, cōstitutus fuit a patre hæres vniuersorum: non consonat rationi, neque fortassis sanæ doctrinæ, asserere, quod gratia, & gloria non fuerint humanitati Christi debitæ ex vi hypostaticæ vnionis.

Ad Confirmationem dicitur, quod cælestium bonorum hæreditas, competit Christo prout est naturalis dei filius. Ad cuius impugnationem, respondeo, quod hæreditas quæ respondet Christo quatenus absolute, & ex vi tantum generationis æternæ filius est dei naturalis, infinita est, æterna, in participata, & substantialis, cælestium bonorū possessio. Illa vero hæreditas quæ cōpetit Christo, quatenus, vt homo, per gratiā vnionis, est filius dei naturalis, participata est, & limitata: atque adeo accidentaria possessio eorūdem bonorū. Et ex hoc patet ad reliqua quæ in eadē cōfirmatione habentur. Dicitur enim quod Christus vt homo, per gratiā vnionis est naturalis Dei filius, vnde celestis hæreditas, quæ christo, vt homini cōpetit, debetur ei, quatenus per dictā vnio-

nis

nis gratiam est filius Dei naturalis. Melius fortassis & explicatius dicitur, quod Christo, ut homini, per gratiam vnionis duplex debetur bonorum cælestium hæreditas, altera substantialis, infinita, & imparticipata possessio, altera vero participata, limitata, & finita. Illa quidem immediate, nam sicut homini per gratiam vnionis immediate conuenit naturalis filiatio diuina, ita, & ei competit prædicta hæreditas. Hæc autem, mediate, scilicet, mediante habituali gratia, cui proxime respōdet hæc diuina participata bonorū cælestiū hæreditas.

Ad quartum argumentum, negandum est antecedens, eius vero probationi negatur consequentia. Deitas enim participata, idcirco non repugnat Christo, vt homini, quia non conuenit immediate supposito diuino, sed humanitati, sicut pati, & mori: Cæterum adoptiua filiatio immediate est ad suppositum referenda, atque adeo pugnant in christo naturalis filiatio, & adoptio. Hac eadem solutione dissoluitur confirmatio quarti argumenti, ut illam dissoluit S. Thom. 3. p. quæst. 23. art. 4. ad 3. vbi inquit, quod seruitus, & subiectio ad deum, non solum respicit personam, sed etiam naturam, quod non potest de filiatione dici. Quæ S. Thom. verba sic sunt intelligenda, quod seruitus, & subiectio conueniunt personæ mediante natura, & ratione ipsius naturæ, vnde vere dicimus Christum ratione humanitatis seruum esse patris, illique subiectum.

Quintum argumentum nonnulla efflagitat dicenda, quæ valde cōferent ad exactam intelligentiam illius rationis S. Thom. quam prædictum argumentum expugnare contendit, & quam diximus esse protertiam conclusionem fundamentalem, & præcipuam. Dico igitur, quod filiatio, (& fiat sermo de filiatione naturali, quæ est regula adoptiuæ filiationis) comparari potest ad naturam, quæ per illam acquiritur generationem, quæ est ipsius filiationis fundamentum, seu fundandi conditio, vt filiatio qua Petrus refertur ad Paulum patrem suum, potest considerari comparatione ad singularem naturam quam ipse Petrus suscepit a Paulo per naturalem generationem. Et si de hac natura loquamur, ego non formidarem concedere quod filiatio in mediate respicit naturam, non quidem vt subiectum denominatum ab ipsa filiatione, nam solum suppositum quod accepit naturam denominatur filius, & enim filius est, qui accepit a patre naturam per substantialem generationem communicatam: sed vt fundamentum proprium seu rationem fundandi ipsam filiationis relationem, hæc enim relatio filiationis non ob aliud conuenit Petro respectu Pauli, nisi propter naturam quam habet a Paulo susceptam. Ita que sicut generari, & nasci respicit naturam in qua quis nascitur, & generatur, ita filiatio respicit ipsammet naturam iam per generationem, & nati uitam acceptam. Et sicut suppositum dicitur generari, & nasci ratione naturæ quæ

in

in fieri accipit ita filius appellatur ratione eiusdem naturæ iam in facto esse acceptæ.

Possit etiam considerari filiatio per comparationem ad aliam naturam ex parte suppositi præsuppositam: Vt si fingamus quod angelus fieret homo generatione humana, filiatio qua angelus diceretur filius sui humani parentis, possit comparari ad naturam angelicam præsuppositam in supposito illo angelico, quod de nouo factum esset homo. Et si huiusmodi præsuppositam naturam filiatio comparatur, non respicit illam immediate, neque ut subiectum, neque ut fundamentum sui ipsius, sed ad suppositum immediate referretur, propter causam superius circa tertiam conclusionem assignatam. Quia videlicet natura de nouo adueniens in qua fundatur filiationis relatio, neque terminat, neque actuatur naturam aliam in supposito præsuppositam.

Ex quo sequitur, quod si Christus ratione humanitatis tanquam per naturam susceptam a deo esset appellandus dei filius adoptiuus, non esset inconueniens, imo esset necessarium concedere, quod Christus, ut homo, idest, ratione humanitatis esset adoptiuus dei filius, sicut ratione humanitatis est seruus. Vnde si loqueremur de filiatione illa methaphorica, & impropria, qua omnes creature dicuntur filij dei, & deum habere patrem, iuxta modum illum superius exc. 38. Iob. relatum, quis est pater pluuiæ, &c. libenter ipse concedam, Christum, ut hominem, esse dei filium naturali quadam filiatione. Cæterum filiatio dei adoptiua, si qua conueniret Christo non ex humanitate tanquam ex forma per generationem accepta ei competeret, sed ex gratia. Nam ipsa gratia, est forma, & natura diuina quam deus uoluntaria generatione animæ confert: humanitas uero est forma præsupposita in ipso supposito. Vnde nequit ipsa gratia, quatenus præstat adoptionis filiationem, conuenire Christo ratione humanitatis, sed immediate deberet compere ipsi supposito. Et fingamus claritatis causa. Quod gratia sit substantialis forma diuina, tunc sine dubio diceremus, quod gratia non ad humanitatem Christi immediate, sed ad ipsum uerbum, quod est humanitatis suppositum, referretur. Et filiatio si qua esset in hac substantiali forma fundata, immediate denominaret ipsum uerbum, ut suppositum ipsius gratiæ, & non ut suppositum humanitatis. Proportionabiliter ergo de gratia quæ est forma accidentaliter loqui debemus, non prout est accidentaliter forma, sed prout filiationem adoptiuam confert. Et proportionabiliter etiam de ipsa adoptiua filiatione, quam præstat gratia, theologari oportet, eo quod illi tantum subiecto conuenire potest, cui possit competere filiatio naturalis, si ipsa naturalis filiatio esset possibilis. Non enim potest Petrus adoptare leonem in filium, eo quod leo non est capax filiationis humane naturalis. Sed Paulum poterit adoptare, quia licet in indiuiduo

neque

nequeat a Petro naturali generatione generari, in sua tamen specie consideratus capax est huiusmodi naturalis generationis. Ad quem modum theologandum esse censeo de filiatione adoptiua dei in hominibus, Nam licet homo aut angelus in suis speciebus non sint capaces naturalis generationis diuinæ, at ex gradu intellectualitatis in quo conueniunt cum deo, capaces sunt huius generationis, quia uerbum diuinum, quod est in eodem intellectualitatis gradu, est uere filius dei naturalis. Cui omnes filij adoptiui debent esse conformes, Paul. ad rom. c. 8. dicente quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij eius &c. Ex quo infero, mihi satis esse uero simile, quod si Deus solitarius esset in se ipso, idest, unica tantum persona contentus, ut ipsum affirmarunt Etnici philosophi, nulla esse posset proprie, & rigurose loquendo adoptiua Dei filiatio in hominibus, & Angelis, & si eis daretur gratia eiusdem speciei cum ea quæ nunc confertur ipsis. Quoniam in ea natura quæ non est capax naturalis filiationis, nulla potest filiatio adoptiua reperiri: quia adoptionis filiatio naturalem imitatur filiationem. Ex ijs omnibus ad propositum deduco, idem prorsus esse dicendum de immediato filiationis adoptiue subiecto, quod dicimus de subiecto naturalis filiationis. Vnde sicut humanitas non esset in Christo immediatum subiectum filiationis diuinæ habitæ per gratiam, si gratia esset forma substantialis, & filiatio esset naturalis: ita neque esse potest immediatum subiectum filiationis Dei adoptiue, neque gratia, prout confert adoptiuam filiationem, immediate refertur ad humanitatem, sed ad uerbum humanitatis suppositum. Quocirca cum uerbum non sit secundum se huius adoptiue diuinæ filiationis capax, necessario tenemur fateri Christum nullatenus esse adoptiuum Dei filium.

Ex his respondeo ad primam quinti argumenti partem, quod filiatio immediate respicit naturam, ut fundamentum sui ipsius, at non naturam, quæ in supposito præexistit illi generationi quæ est conditio fundandi talem relationem, sed naturam per huiusmodi generationem communicatam. Vnde nequit dici, quod filiatio adoptiua fundata in generatione spiritali factæ per gratiam, respicit immediate naturam humanam Christi, ita ut possit concedi, quod hæc filiatio competit Christo ratione ipsius humanitatis. Si quidem ipsa gratia esset natura substantialis unita uerbo substantialiter, ut ei est unita humanitas, tunc fateri deberet Theologus, quod Christus quatenus gratus, idest, ratione gratiæ quæ ponitur, substantialis forma, & natura, esset adoptiuus Dei filius. Sicut nunc dicitur, quod ratione humanitatis assumptæ est naturalis filius Beat. Virg. Tunc enim adoptiua Dei filiatio non respiceret immediate ipsum uerbum, sed gratiam tanquam substantialem eius naturam, cuius ratione posset conuenire uerbo, sicut ei competit possibilitas ratione humanitatis, quamuis ipsum

secundum se sit impossibile. Cæterum sicut est impossibile, Christū esse adoptiuum Dei filium, ita est impossibilis aliqua substantialis natura eiusdem ordinis cum gratia, quam diuinum verbum sibi possit hypostatica vnione copulare. Et quidem licet alias multis, & efficacibus argumentis ostendimus huius supernaturalis substantiæ impossibilitatem, non tamen nobis occurrit hæcenus argumētum, quod ex præfenti doctrina desumitur: nimirū, quod si talis daretur substantia, illa assumptibilis esset à verbo, atq. adeo cōstitueret illud filium Dei adoptiuum, quod magnum esset inconueniēs, & forsam implicatoriū.

Ad confirmationem ex dictis patet solutio, procedit enim de natura per generationem habita, in qua ipsa filiatio naturalis fundatur: de qua iam concessimus, quod ratione eius potest supposito conuenire noua filiationis relatio.

Ad secundam partem eiusdem quinti argumenti respondeo, quod filiatio Dei adoptiua nō negatur Christo, quia sit relatio realis, vel rationis, sed quæ est adoptiua, ex qua parte pugnat cū filiatione naturali.

Sextum argumentum satis bene diluitur per solutionem inter arguendum assignatam. Ad replicam vero ibidem subiunctā dico, quod quauis gratia ea præcisè ratione qua confert participationem formalem diuinæ naturæ, gratis sit simpliciter collata Christi humanitati, non obstant illud suppositionis debitum ex vnione hypostatica ortum: eo quod, vt sic, per se consideratur in ordine ad naturam humanam, quam eleuat ad consortium naturæ superioris, & suppositum tantum consideratur, vt suppositans ipsam humanitatem, quæ est consideratio quasi pure materialis: Cæterum si vellimus considerare gratiam prout adoptiuam confert adoptionem, necessario & per se respicit suppositum. Et licet Durando concederemus, quod gratia in Christo immediatius respiciat humanitatem, & ipsa mediante supposito, adhuc tamen esset dicendum, quod gratia sub hac ratione per se, & principaliter respicit suppositum quod constituit adoptiuum dei filium, quam humanitatem. Vnde secundū hanc rationē, id est, si gratia tribueret Christo filiationem adoptiuam, illa suppositio, scilicet, assumptio humanitatis ad verbum, per se respiceretur a gratia. Non enim humanitati tribueret adoptiuam filiationem, nisi habito formali respectu ad suppositum, cui soli comperit esse filium.

Ex quo infero, quod quantum attinet ad præsentem tractationem, illa suppositio debiti ex vnione hypostatica proueniens tollit omnino rationem gratiæ, & liberalitatis, qualis necessaria est ad adoptionem. Ex his patet ad confirmationem. Cui ita respondetur, quod adoptio non qualemcumq. gratiam, & liberalitatem importat, sed quæ sit supposito iam existenti, saltem naturæ prioritate, at supposito Christi iam existenti in humanitate debetur omnis hæreditas supernaturaliū bono-

bonorum, imo & ipsi humanitati debetur ex vi hypostaticæ vnionis vt in tali supposito, prout in tali supposito. Vnde ipsa gratia vnionis facta humanitati excludit omnem adoptionis gratiam.

Ad septimū & vltimū argumētū, recētiore quidā Theologi libenter cōcedūt, quod si Spiritus sanctus humanitatē assumeret habituali gratia præditā, esset, in quantū homo, filius Dei per gratiā habituale. Verū mihi hæc sentētia vehemēter displicet, contra quā sic argutor. Spiritus sanctus, illa data hypothesi, neq. esset filius dei naturalis, neq. filius adoptiuus: ergo nulla ratione esset dicendus Dei filius, secūdū humanitatē assumptā. Antecedēs probatur, & primo quod nō esset naturalis Dei filius, adeo est manifestū, vt nostra probatione non egeat: quia habitualis gratia non sufficit filiū Dei naturalē cōstituere eū qui alias ex vi generationis eterne filius dei naturalis nō est. Quod vero neq. adoptiuus esset dei filius probatur, primo ex eo quod gratia, & gloria, & cætera supernaturalia ornāmēta, non minus essent debita humanitati assumptæ ab Spiritu sancto, ex vi hypostaticæ vnionis, atq. nūc de facto debētur humanitati Christi, quatenus fuit à verbo assumpta: Sed hoc debitum excludit à Christo adoptiuam filiationem, ergo & ipsam excluderet ab Spiritu sancto homine facto.

Secundo, adoptio, vt constat ex conditionibus superius positis ad adoptionem requisitis, non potest esse nisi circa personam alienam & extraneam, id est, quod non conueniat omnino cum adoptato innatura, ita vt vel sit eiusdem numero naturæ, vt verbum est eiusdem naturæ cū patre diuino, vel sit aliquid eius, vt filius in humanis cū suis parentibus, & vel habeat ius naturale ad ea bona ad quorum hæreditatē adoptatur. At Spiritus sanctus si fieret homo, nō esset persona magis extranea a natura Dei adoptantis, quā est verbū caro factū, neq. minus essent illi propria, & naturalia cælestia bona, quā verbo. Igitur data illa hypothesi, Spiritus sanctus nō esset capax adoptiue filiationis diuinæ.

Denique tertio id ipsum probo. Spiritus sanctus data hypothesi argumenti, non esset filius dei adoptiuus secundum humanitatem: nam adoptio, vt multis circa tertiam conclusionem, & in solutione quinti argumenti conabamur ostendere, non conuenit naturæ ex parte suppositi præsuppositæ. Neq. esset adoptiuus dei filius secundum diuinitatem, seu quod est idem, secundum ipsum diuinum Spiritus sancti suppositum: quia diuino supposito nulla potest fieri gratia, quæ tamē est adoptioni essentialis, & intrinseca, vt reliquimus explicatum: Ergo nulla ratione poterat esse filius Dei adoptiuus.

Hæc argumenta adeo sunt efficacia, vt ego solutionem illis sufficientem non inueniam, præsertim si supponamus ea respectu Christi efficaciam obtinere. Vnde ad octauū & vltimū argumētū negatur antecedens. Probationi negāda est cōsequētia. Quia licet nō sit filius natura

lis est tamen verus Deus eiusdem omnino substantiæ, & naturæ cum Deo adoptante, nullam quæ ab ipso extraneitatem habet in natura, sed omnimodam, & singularissimam identitatem, & ob id iure naturali debita sunt ei omnia cælestia bona, ad quorum hereditatem terminari poterat diuina adoptio. Vnde in humanitate assumpta non magis esset adoptionis capax, quam verbum in assumpta carne.

Cōfirmationi dico, quod Spiritus sanctus, ut deus, esset gratus deo dilectione, & gratitudine infinita, & substantiali, ut Spiritus infinite perfectus. Ut homo autem esset tunc per gratiam habitualem Deus participatiue, & participata gratitudine gratus, & acceptus Deo. sicuti diximus de Christo, ut homine, quia humanitas eius capax esset huiusmodi gratitudinis. Non vero esset dilectus, ut filius adoptiuus, quia talis dilectionis, neque ut Deus, neque ut homo capax est, aut esse potest, quamcumque assumat naturam. Et id ipsum de patris persona censendum est. Et hætenus dictum sit de isto dubio, & de prima principali huius nostræ relectionis controuersia.

QVAESTIO SECVNDA.

Secunda quaestio suo ordine disputanda succedit, qua quaeritur: Num habitualis gratia fuerit humanitati Christi necessaria, in ratione dispositionis, ad hypostaticam unionem cum verbo. Duobus articulis absoluenda est hæc disputatio: In priori tractabitur de dispositione secundum naturæ ordinem præcedenti: in posteriori vero de dispositione concomitante.

In primo ergo articulo quaeritur, Vtrum habitualis Christi gratia rationem habuerit dispositionis præcedentis hypostaticam unionem in Christi humanitate. Non sit in præsentia sermo de temporis antecessione, supponimus enim, id quod certa est fide tenendum, Christi, videlicet, humanitatem non prius tempore existisse in rerum natura producta, quam a diuino verbo assumeretur. De qua re non nihil in præced. quaest. diximus. De prioritatem ergo naturæ dumtaxat hic disputamus. Et sententia affirmatiua sequentibus comprobatur argumentis.

Primum desumo ex illo. ps. 44. dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus tuus præ participibus tuis. Et suppono ad vim argumenti ex prædicto testimonio desumendam, quod iuxta Sæctorum Patrum intelligentiam, quorum præcipua testimonia in quaestione præcedenti adduximus, de gemina spiritali vnctione hoc testimonium ad literam explicari potest, & de vnctione qua per gratiam unionis vncta fuit Christi humanitas, & de vnctione in eadem Christi humanitate facta per habitualement gratiam, & cælestia Spiritus sancti charismata. Quæ posterior vnctio ex priori habuit originem, & ob id per

id per modum vnus vnctionis à Regio vate in testimonio citato, & a Paulo ad Hebræos. 1. refertur. Quod inartificiose minime factum est, nam vulgatum est illud Aristotelicum proloquium, quod ubi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum: vnum quidem, non identitatis, sed ordinis unitate. Quo supposito in hunc modum Primum argumentum deduco. Incitato testimonio asseritur, quod ob id deus per gratiam unionis Christum, ut hominem, præ cæteris omnibus hominibus iustus unxit, quia dilexit iustitiam, & odio habuit iniquitatem: Ergo huiusmodi actus dilectionis iustitiæ, & odij iniquitatis causa extiterunt prædictæ vnctionis. Sed non aliam potuerunt habere causalitatem, quam dispositiuam, ergo, &c. Vt uterius. Hi actus cum fuerint supernaturalis ordinis supernaturalis charitatis amorem includentes, necessum fuit, ut a supernaturalibus, & infusis habitibus gratiæ, & charitatis processerint. Igitur habitualis Christi gratia, quatenus fuit principium charitatis, & prædictorum actuum, unionem hypostaticam præcessit in ratione dispositionis:

Secundo. Humanitas secundum se improportionata est diuino verbo, & vnioni hypostaticæ cum ipso: ergo necessum fuit, aut saltim congruum, quod per gratiam habitualement eleuaretur, & fieret proportionata, eiusdemque supernaturalis ordinis cum ipso verbo, & cum hypostatica vnione.

Tertio. Natura humana extreme distat a diuino verbo: ergo conueniens fuit, ut per aliquod medium attingeret vnionem cum ipso. Antecedens patet, quoniam humanitas est natura creata, finita, & ordinis pure naturalis: Verbum autem in factum est, infinitum, in creatum, & supernaturalis ordinis. Consequencia autem videtur manifesta, quoniam de extremo ad extremum conueniens transitus fit per medium, quod est inter vtrumque extremum: sed gratia est huiusmodi medium, nam est forma quidem creata, & non omnibus modis infinita; est tamen supernaturalis ordinis diuini, & infiniti: in primo conuenit cum humanitate, in secundo cum diuino verbo: atque adeo medium est inter vtrumque extremum. Ergo, &c.

Quarto. Si qua ratione contraria sententia esset, ut verior, seu, ut probabilior statuenda, maxime quoniam humanitas in Christo non prius etiam ordine naturæ habuit esse existentiam, quam esset vnita verbo: atque adeo nec prius natura capax fuit huiusmodi accidentalis formæ, quoniam forma accidentalis præsupponit esse existentiam in subiecto. Hæc autem ratio non est efficax, ergo, &c. Probatur minor, in instanti generationis substantialis, v. c. ignis, calor prius natura suscipitur in materia prima, quam forma introducatur in eadem materia, ac proinde priusquam materia accipiat esse existentiam a forma ignis: Ergo non est necessarius omnino ille ordo, quem assignata ratio prætendit inter esse existentiam, & formam accidentalem: Ergo

Chri-

Christi gratia non obſtate ratione prædicta habere potuit rationem antecedentis dispositionis. Medina 3. p. q. 2. art. 13. diſſoluit argumentum hoc, assignando inter gratiam, & calorem manifestum, suo iudicio, discrimen. Et in hoc consistit, quod calor est quedam passibilis qualitas, atque adeo bene potest precedere formam ignis in genere causæ materialis: gratia vero non habet quod sit passibilis qualitas, sed quedam proprietas consequens hypostaticam unionem. Sicut risibilitas proprietas est consequens rationalem essentiam. Unde sicut risibilitas in nullo genere causæ potest antecedere rationalem essentiam, ita neque gratia in aliquo genere causæ hypostaticam præcessit unionem. Hæc solutio non satis placet, nam quod aliqua accidentaria forma sit passibilis qualitas, conferre quidem potest ad hoc, quod prius tempore introducatur in subiecto ad expellendam formam contrariam, quam in eodem subiecto introducatur forma ipsa substantialis ad quam disponit, ut patet in exemplo caloris, qui prius tempore producitur in ligno, quam in eius materia forma ignis introducatur: Sed ad prioritatem naturæ nihil retulerit ratio passibilis qualitatis, nam quæcumque forma accidentalis, quæ constituit proportionem inter subiectum, & formam principalem, habere potest vim dispositionis ordine naturæ præcedentis. Unde quamuis contritio passibilis qualitas non sit, ordine tamen naturæ in genere dispositiæ, & materialis causæ gratiam iustificantem præcedit. Igitur cum gratia sit forma constituens proportionem inter humanitatem, & verbum, quamuis non sit passibilis qualitas, potest ordine naturæ præcedere in ratione dispositionis. Exemplum allatum de risibilitate nõ est satis idoneum, quoniam risibilitas est potentia proxime disponens ad operandum, & non ad esse, atque adeo ex natura sua præsupponit in omni genere causæ naturam existentem, & completam in suo esse substantiali: sicut enim operatio præsupponit esse, ita & potètia operatiua necessum, est idemmet esse præsupponat. Cæterum gratia per se primo non disponit ad operari, sed est forma supernaturalis conferens diuinum esse participatum, ut cum S. Th. diximus a principio Relectionis huius: atque adco qua ratione dat illud esse proportionatum diuino verbo, idest, eiusdem ordinis cum ipso, potuit ipsam humanitatem ad hypostaticam unionem disponere.

Confirmantur hæc omnia, Probabilis est sententia quam docuerunt Scotus, Dur. & alii quidam graues Theologi, in 3. dist. 6. nimirum, quod Christi humanitas per existentiam propriam, & sibi connaturalem existit, & quod prius naturæ prioritate existit ipsa christi humanitas in propria existentia producta, quam fuerit verbo unita: qua sententia supposita sic arguitur in confirmationem præcedentium. Gratia prius natura potuit in humanitate christi recipi, quam

quam ipsa humanitas assumeretur a uerbo, in illo, videlicet, priori naturæ, quo humanitas præintellecta fuit existens, priusquam uniretur verbo: Ergo gratia habere potuit rationem dispositionis præcedentis hypostaticam unionem. Quod si habere potuit, assignanda est causa ob quam de facto non habuerit. Quæ sane causa non videtur assignabilis, quin potius oppositum videtur urgere rationabilis causa, quæ in hoc consistit, quod ad dignitatem, & excellentiam hypostaticæ unionis pertinebat, ut uerbum uniret sibi humanitatem valde perfectam, supernaturali perfectione, & supernaturalibus habitibus exornatam.

In oppositum facit S. Th. doctrina, 3. p. q. 7. art. 13. ubi docet expresse, verbum unitum fuisse humanitati nulla dispositione mediata.

In hoc dubio, duæ inter Theologos scholasticæ factionis extreme reperuntur sententiæ. (nam antiqui Patres parum, aut nihil de hac quæstione dixerunt) Prima sententia affirmat, habitualement gratiam veram in Christi humanitate dispositionem naturæ ordine antecedentem fuisse ad unionem cum verbo. Unde fatetur hæc sententia, quod prius in genere causæ dispositiæ, & quasi materialis gratia fuit in humanitate Christi recepta, quam ipsa humanitas fuerit verbo personaliter unita. Ita docent Henricus gandauens. loc. quæst. præced. citatis. Alex. Alen. 3. p. q. 7. memb. 1. & q. 12. memb. 2. S. Bon. in 3. d. 2. q. 2. Dion. Carth. ead. d. q. 5. Palud. ibidem. q. 2. Mars. in 3. q. 10. art. 1. Gab. in 3. d. 1. & S. Thom. dist. 2. q. 2. Verum est, quod ij auctores, non in omnibus sibi ipsis consentiunt. Alexand. enim Alen. & Henricus, hanc dispositionem adeo necessariam esse iudicauerunt, ut multis videatur eos existimasse, non aliter constare potuisse hypostaticam unionem, secundum etiam absolutam Dei potentiam, quam hac interueniente dispositione, nos tamen in quæstione præcedenti ab hac existimatione hos auctores excusauimus.

Gabriel in 2. d. 2. q. 2. con. 2. existimat, quod qui teneret sententiam, quæ docet solam rationalem naturam assumptibilem esse a diuino uerbo, consequenter fateri teneretur, gratiam fuisse dispositionem adeo necessariam ad hypostaticam unionem, ut nulla potentia fieri potuisset, quod humanitas non disposita, & eleuata per habitualement gratiam, assumeretur a uerbo. Verum ego non video necessariam huius posterioris sententiæ, cum priori connexionem. Nam qui censeret solam rationalem naturam assumptibilem esse a diuino supposito, facile quoque posset, & apparenti cum ratione dicere, quod solus intellectualitatis gradus, in quo rationalis natura cum Deo conuenit, constituit humanitatem assumptibilem a uerbo, quam proinde potuit uerbum sibi copulare, & gratia, & omni habitu supernaturali destituta, suisque tantum naturalibus perfectionibus prædita. Cæteri uero Theo-

logi qui huic primæ opinionis patrocinantur ingenuè fatentur, fieri potuisse per absolutam dei potentiam, quod humanitas absque ullo supernaturali ornamento assumeretur a verbo: sed ad decentiam, & congruitatem, iniquiunt, pertinuit, ut non aliter quam per gratiam habitualem dispositam a verbo fuerit assumpta.

Sed alia sententia in opposito extremo docet, gratiam non habuisse rationem dispositionis præcedentis ad unionem hypostaticam: atque adeo fatetur hæc sententia, quod gratia Christi habitualis in nullo genere causa anteceffit hypostaticam unionem, sed quod omnibus modis fuit naturæ ordine posterior. Ita S. Tho. 3. par. quæst. 7. a. 13. ad secundum, & q. 2. ar. 10. quæmuis forsam, in 3. d. 2. q. 2. fuerit contrariæ opinionis. Sequitur S. Tho. omnes fere eius discipuli. Docuerunt eandem sententiam. Scotus. in 3. d. 2. q. 2. Ricard. ead. dist. art. 2. quæst. 3. & Dur. ibidem, quæst. 3. Et hæc sententia mihi apparet probabilior, & vera.

Probatur primo: natura humana in Christo, non prius natura exiit in rerum natura extra suas causas producta, quam uniretur verbo, nam ut D. Tho. 3. par. quæst. 17. a. 2. docet, natura humana Christi existit per ipsum esse verbi: Ergo non prius natura fuit eleuata, & disposita per gratiam habitualem quam uniretur verbo. Consequentia patet, quia esse accidentale, siue sit naturalis, siue supernaturalis ordinis præsupponit esse existentiam substantialis in subiecto Hoc argumentum explicabitur amplius in solutione ad tertium.

Secundo probatur. Diuinum verbum in hypostatica unione supplet rationem, & officium naturalis suppositi, & personalitatis humanæ, sed humana personalitas si ibi adfuisset, immediate uniretur humanitati nulla interueniente dispositione accidentali: Ergo diuinum verbum immediate fuit unitum humanitati absque vlla dispositione interueniente.

Confirmatur. Natura substantialis immediatum habet ordinem ad substantiale suppositum, sicut materia prima habet immediatam habitudinem ad Formam substantialem, quatenus ei confert esse substantiale, quod est primus gradus quem forma substantialis confert materiæ. Sed materia nullam admittit dispositionem ad substantialem formam quantum ad hunc primum gradum, propter habitudinem immediatam quam habet ad ipsam, ut docet. S. Thom. 1. part. q. 76. art. 6. ad primum, ergo eadem ratione natura substantialis nullam admittit dispositionem accidentariam ad unionem cum supposito substantiali, siue illud suppositum sit finitum, siue infinitum, nam quantum ad hoc eadem est omnino ratio de utroque supposito.

Tertio probatur. Natura substantialis non est secundum aliquam rationem accidentariam terminabilis a substantiali supposito sed

dun-

duntaxat est terminabilis quatenus est substantialis natura: ergo nullam admittit accidentariam dispositionem, cuius ratione efficiatur terminabilis a supposito substantiali siue creato, & proprio, siue increato, & supplente vicem proprii suppositi. Patet consequentia, quoniam si talem ponamus dispositionem, consequenter fateri tenemur, quod suppositum non terminat immediate naturam substantialem, qua ratione substantialis est, sed terminat ipsam immediate, ratione talis dispositionis, id est, secundum, quod est affecta tali accidentaria dispositione. Antecedens vero probatur, quia natura substantialis, eo solum quia natura substantialis est, postulat terminationem suppositalem, nam alias, quando est interminata tali terminatione, semper manet imperfecta, & dependens, Ergo quatenus est substantialis natura habet immediatam habitudinem ad suppositum in quo perficitur, & completur.

Quarto arguitur. Sequitur ex contraria sententia, unionem verbi cum humanitate non substantialem esse sed accidentariam. Consequens hæreticum esse, a S. Thom. censetur. 3. par. quæst. 2. ar. 6. & putat illud in 6. synodo generali haberi damnatum. Ergo, &c. se quella probatur. Unio verbi non immediate facta est ad humanitatem, (iuxta contrariam sententiam) prout est substantialis natura, sed prout est per gratiam eleuata, & disposita, quæ dispositio accidentalis est, ergo nequit hæc unio substantialis simpliciter vocari.

Quinto. Si humanitas christi in aliquo instanti naturæ præintellecta fuit disposita per gratiam, antequam uniretur verbo, sequitur, quod rationabiliter possumus concedere Christi humanitatem meruisse de condigno Unionem hypostaticam sui ipsius cum diuino supposito. Consequens à nullo theologorum admittetur, imo neque ab August. ut constat, ex lib. de prædest. sanct. cap. 15. & lib. de bono perseverantiæ, cap. vltimo, & in Enchir. cap. 40. & tract. 105. in Ioan. quibus in locis Christum, aut eius humanitatem nullatenus ineffabilem hanc unionem promeruisse, ut veritatem certam, & in dubitatam docet. Ille homo, inquit, ut à verbo dei Patri coæterno uniretur em personæ assumptus esset unigenitus filius, unde hoc meruit? Et post pauca subiungit. Humana merita hic conticescant, & cer. Scholastici theologo legantur, in 3. d. 4. & certe contraria sententia in Fotinianum facile prolabi posset errorem, de quo vide S. Tho. 4. contra gent. c. 28, ergo vera, est nostra, imo S. Tho. sententia. Probatur sequella. In eo instanti naturæ in quo humanitas præintelligitur grata, potest etiam præintelligi cum habitu charitatis, & cum operatione actuali ipsius charitatis, nam cum omnia hæc in eodem instanti esse possint in anima, possunt etiam præintelligi secundum eandem naturæ prioritatem: actus vero charitatis elicitus ab anima grata,

V &

& sanctificata meritorius est de condigno: Ergo perhuiusmodi actū posset Christi humanitas mereri de condigno, velut minimum, de congruo hypostaticam vnionem.

Hæc sunt argumenta, quæ mihi apparent efficaciora pro secunda nostra sententia, & quæ tantam habent vim, vt parum probabilitatis relinquunt in sententia contraria. Alia duo argumenta solent fieri pro eadem opinione.

Primum est: gratia Christi, est effectus vnionis hypostaticæ, iuxta illud, Io. I. vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre, &c. Ergo improbabiler dicitur, quod gratia Christi præcessit vnionem hypostaticam, ordine naturæ in genere causæ dispositiuæ.

Secundo. Si Christi humanitas prius natura exiit grata, quam vniretur verbo, sequitur quod in illo priori naturæ fuit filia Dei adoptiua. Consequens non est admittendum ergo, &c. Sequella patet, quia gratia recepta in subiecto, quod est extraneum a natura diuina, constituit illud in adoptiua dei filiatione: Ergo cum in illo priori naturæ humanitas sit extranea a natura dei, efficietur filia dei adoptiua.

Hæc tamen duo argumenta parum mouent pro ista sententia. Ad primum enim diceretur, quod gratia in genere causæ efficientis, & quasi formalis esset posterior vnione hypostatica, vt pote quæ eius fuit effectus. Cæterum in genere causæ materialis, & dispositiuæ, esset prior eadem hypostatica vnione. Vt solet dici de contritione, quod in genere causæ effectiuæ est posterior gratia iustificante, estq; effectus eius: in genere tamen causæ materialis prior est eadē gratia.

Ad secundum, negatur sequella: præsupponit enim hoc argumentum quodam principium falsum: videlicet, quod adoptiua filiationis potest referri ad naturam, cuius oppositum ostendit. S. Th. 3. p. q. 23. ubi docet filiationem siue naturalem, siue adoptiuam non ad naturam, sed immediate ad suppositum esse referendam. Quæ res fuisse satisfuit in vltimo dubio quæst. præcedentis exposita.

Ex dictis in hac quæstione sequitur primo. Falsam esse sententiam quorundam Theologorum, ex his quos retulimus pro prima opinione, e quorum numero fuit Alex. Alens, afferentium gratiam christi habituales, vere appellari posse gratiam vnionis, quatenus fuit medium disponens naturam humanam ad vnionem cum verbo. Falsitas huius sententiæ constat ex dictis. Gratia namque habitualis non mediat inter humanitatem, & verbum. Et quidem apud grauiores Theologos gratia vnionis est ipsamet vnio hypostatica seu ipsum verbum, vt communicatum humanitati per vnionem hypostaticam, iuxta modum superius expositum.

Sequitur secundo, falsum esse omnino, quod docuit Gabriel supra citatus, scilicet, quod verbum, & humanitas vniantur mediante gratia,

tiā, tāquam glutino quodam spiritali conglutinante hæc duo extrema: sicut duæ tabulæ vniri solent materiali glutino. Ista sententia non modo est falsa, verum satis impertinenter asserta. Quoniā iuxta illam, gratia non solum habet rationem dispositionis ad vnionem hypostaticam, sed & rationem formæ, seu principij effectiui vnionis verbum cum natura humana. At sine ratione hæc tanta virtus vnitiua tribuitur gratiæ.

Argumenta a principio pro contraria sententia proposita, non difficilem habent solutionem, & si eorum singula singulis egeant solutionibus.

Ad primum igitur argumentum negandū, est, illa verba, Propter ea vnxit te Deus deus tuus, &c. materialem, seu dispositiuam importare causalitatem. Sed dicendum est designare finale, seu quasi finale causam, & consequentem ad ipsam spirituales christi humanitatis vnctionem, ita vt fiat sensus: Propterea vnxit te Deus &c. vt diligeres iustitiam, & odires iniquitatem. Ita interpretatur hunc locum S. Aug. in eius enarratione. Aliam huius loci explicationem meminime supra retulisse ex S. Athanasio in Concione 2. contra Arrianos, quæ & si non tam communiter, vt præcedens intelligentia apud sacrorum bibliorum versetur interpretes, non ob id tamen non debet in magno prætio haberi. Quam proinde reuisat diligens lector.

Ad secundum respondetur, naturam humanam ex se non esse improporcionatam, secundum cōtrarietatem ad vnionem cum verbo, atque adeo non eget dispositione aliqua accidentali, per quā auferatur cōtraria improporcionatio. Est tamen improporcionata negatiue, id est, ex se non habet proportionē, vt vniantur verbo, hanc tamen improporcionē negatiuam nulla qualitas accidentaria potest auferre ab ipsa. Itaque, & si constituamus humanitatem ipsam prius, vel tempore, vel natura quam vniretur verbo vniuersis supernaturalibus donis & habitibus præditā, tam improporcionata esset vnioni, atq; improporcionata est ex sua propria natura. Ratio huius est. Quoniā suppositū diuinū, quatenus supplet vicē humani suppositi, non vnitur humanitati prout est affecta, & eleuata per gratiā, & per quoscumq; supernaturalis ordinis habitus, sed immediate vnitur illi, quatenus est talis natura substantialis. Atq; idcirco gratia tunc interueniret ibi cōcomitanter, & quasi per accidens, quia verbum in ratione suppositi humanæ terminatis naturā non respicit gratiā, qua ratione ipsam humanitatem ad hypostaticā vnionem disponit: eo quod, vt supra dixi, inter suppositū, & naturam substantialem immediata est habitudo. Fateor quidē, q. si loquamur in esse morali, sicut peccatum constitueret humanitatem improporcionatā, hypostaticæ vnioni, ita gratia,

eam magis congruam & adaptatam eidem vnioni redderet, quam ipsa humanitas esset ex natura sua. Nos autem hic de proportione, & dispositione physica loquimur: & hanc omnino a gratia excludimus comparatione ad vnionem hypostaticam.

Ad tertium cōcedo antecedens, & nego consequentiam. Dico. n. q̄ licet humanitas extreme distet à verbo, nō tamē potest ad eius vnionem peruenire per aliquod medium, quia nullum est tale mediū. Sed immediate diuinum verbum debet vniri humanitati, complens capacitate, quæ in ipsa est ad talem vnionem: & eam ab essentiali potentiam actuans, per quam natura immediatum ordinem habet ad verbum, tanquam ad suppositum vicem humani suppositi supplet. Cum autem argumentum instat, quod gratia habet rationem medij: facile dicitur, quod gratia habet quidem rationem medij inter humanitatem, & verbum, secundum ordinem naturæ, & perfectionis, vt argumentum probat: non autem habet rationem medij dispositiui ad vnionem hypostaticam, propter immediatam habitudinē naturæ ad suppositum.

Ad quartum dicitur primo, illam rationem non esse fundamentalem, & magis efficacem ad probandam nostram sententiam. Quoniam, & si gratis admittamus Christi humanitatem prius natura existisse creatam, seu genitam, quam vniretur verbo: adhuc dicendum esset, quod gratia non potuit habere rationem dispositionis ad vnionem hypostaticam. Quod adeo verum existimo, vt id ipsum censuerim dicendum, etiam si admittamus humanitatem Christi prius natura, quam assumeretur a verbo fuisse eleuatam per gratiam: quoniam repugnat hypostaticæ vnioni, quod suppositum terminet naturam, prout est effecta aliqua forma accidentali, eo quod inter suppositum, & naturam substantialem est immediatus ordo. Et hæc est ratio fundamentalis nostræ sententiæ. Et quidem quamuis Scot. & Durand. in ea fuerint sententia, quod humanitas Christi existit per propriam existentiam: docent nihilominus cum S. Thom. Gratiam habitualement non mediare inter humanitatem, & verbum in ratione dispositionis.

Secundo respondetur, quod illa ratio est sine dubio sufficiens ad probandam nostram sententiam, & si fundamentalis non sit, & primaria. Ad impugnationem respondetur, quod nulla dispositio accidentalis præcedit ordine naturæ in materia prima introductionem formæ substantialis quantum ad primum gradum, quem confert materiæ ipsa substantialis forma. Primus autem gradus est Esse substantiale formale, quod necessario præsupponitur in subiecto ad quodcunque esse accidentarium. Ad inrelligentiam huius solutionis videnda est doctrina Sancti Thomæ, 1. par. loco citato, vbi aperte do-

te docet, quod ad primum istum gradum formalem, quem tribuit substantialis forma, nulla præcedunt accidentia in materia, ad reliquos autem gradus formales præintelliguntur accidentia in ratione dispositionum: ita quod accidentia, quæ consequuntur primum gradum, disponunt ad gradum secundum, & quæ sequuntur secundum gradum, disponunt ad tertium, & sic in reliquis. V. g. accidentia, quæ sequuntur in generatione hominis ad esse substantiale, disponunt ad esse corporeum, & quæ sequuntur ad esse corporeum, disponunt ad esse vegetatiuum. Ratio autem ob quam Sanct. Tho. inducitur ad asserendum, nullam præcedere dispositionem ad primum gradum formalem ea est, quod inter materiam primam, & formam substantialem prout confert illum primum gradum formale, scilicet, esse substantiale, est immediata habitudo: atque adeo materia se ipsa absque vlla media dispositione vnitur formæ substantiali quantum ad hunc primum gradum: ad vteriores vero gradus materia non est sua natura determinata, vnde postulat dispositiones, quibus determinetur. Quæ ratio nostro intento facile accommodari valet, quia natura substantialis se ipsa determinata est ad suppositum, seu ad modum constitutum suppositi, (quem solemus modum suppositalem vocare) atque adeo nulla media eget dispositione, vt supposito vnatur, & per ipsum suppositalem modum terminetur, & compleatur.

Ad confirmationem patet solutio ex dictis. Sed occasione eorum quæ dicuntur in hac confirmatione, posset quispiam dubitare. Dubitatio Num si vera esset Scoti, & Durand. sententia, quæ asserit Christi humanitatem per propriam, & sibi connaturalem existentiam existere vnitam verbo, & per eandem præexistisse ante ipsam hypostaticam vnionem, consequenter esset dicendum, humanitatem Christi prius natura fuisse gratia habituali præditam, quam verbo vnitam. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua colligitur ex his quæ paulo superius diximus, nimirum, quod gratia, & si in genere naturæ nec habuerit, neque habere possit rationem dispositionis ad vnionem humanitatis cum verbo, in ordine tamen morali humanitas eleuata per gratiam aptior est, & magis disposita ad hanc vnionem, quam in puris naturalibus constituta: Ergo cum Christi humanitas illa sententia supposita capax esset gratiæ prius natura quam vniretur verbo, consentaneum rationi apparet dicamus, eam in illo priori naturæ, quo vnioni præexistit, ornata fuisse habituali gratia, vt aptior esset morali congruitate ad vnionem hypostaticam.

Sed Resp. vero similiorem esse contrariam sententiam, tum quia iuxta ordinem naturæ consentaneum natura substantialis nullius accidentis

cidentis est capax, priusquam suppositaliter terminetur. Nam ante huiusmodi terminationem, & suppositale complementum, natura substantialis potius est subiectum, quo, quam subiectum. Quod: Et est præterea imperfecta, & in completa in suo esse substantiali. Complementum autem substatiale præsupponendum est ad omnem accidentariâ naturæ affectionem, & dispositionem. Unde negandū est argumento factō, quod Christi humanitas in illo priori nature, capax esset gratiæ, aut cuiusvis alterius formæ accidentalis. Item etiâ speciali ratione hæc nostra sententia probatur. Quia multo maior congruentia esse videtur, quod Christi humanitas accipiat gratiâ, & omnia supernaturalia dona per modum proprietatam consequentium hypostaticam vnionem cum verbo: quam quod haberet moralem illam dispositionem, quam illi posset cōferre gratia ante hypostaticam vnionem suscepta. Maxima enim Christi dignitas est, quod habeat gratiam, & gloriam quasi vnigeniti a patre, id est, conuenientē illi, eo quod est naturalis Dei filius, & ex personali vnione in eius humanitate resultantem.

Articulus secundus.

- Vtrum gratia habitualis ita sit principium concomitans vnionē hypostaticam, quod fluat simplici resultantia, absque noua media actione ex ipsa vnione hypostatica vti eius proprietates, & propria passio: Sicut risibilitas dimanat ab essentia rationali, & rugibilitas a Leonina essentia.

Pars affirmatiua primo probatur, ex illo Ioan. 1, vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre: nomine gloriæ secundum probabilem August. intelligentiam, tract. 2. in Ioan. designatur gratia Christi habitualis consummata per beatam visionem: Et ponderanda est illa geminatio vocis, Gloriam, quæ videtur denotare gratiam cōsummatam pertinere ad christum, vti eius proprietatem, eo quod est vnigenitus Patris. Lege cano. lib. 12. de locis, c. 14. vbi ad hoc propositum eleganter ponderauit hoc testimonium.

Secundum argumentum sumitur ex Authoritate. S. Th. 3. part. q. 7. art. 13. ad secundum, vbi dicit, quod gratia non intelligitur, vt antecedens vnionem, sed vt ipsam consequens, tanquam eius naturalis proprietates Et inducit ibidem August. in Enchir. c. 40. dicentem, gratiam fuisse Christo naturalē. At naturalis proprietates rei absque noua actione per simplicem resultantiam dimanat. Ergo, &c. idē ipse S. Th. in eodē ar. 13. dicit gratiam causari in Christi humanitate ex diuinitatis præsentia, sicut lumē causatur in aere ex præsentia solis. Quod confirmat ex illo Ezechielis vaticinio, c. 43. gloria dei Israel

in-

ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat a magestate eius. Terram splendescere a magestate dei ingrediētis per viam orientalem, quid de signabat aliud quam Christi humanitatem mirabili gratiæ splendore fulgere ad ingressum gloriæ dei Israel per orientalem portam? id est, quod ex glorioſa diuini verbi cum humanitate vnione diuinus gratiæ fulgor in ipsa humanitate resultaerit: nam ineffabilis diuini verbi incarnatio gloria dei a propheta Isa. c. 6. appellatur: Sed tunc sic nostrum secundum procedit argumentum. Ex solis præsentia ad corpus diaphanum naturali resultantia lumen effluit, quod ipsum diaphanum corpus lucidum reddit, & illustratum: Ergo ex præsentia diuini verbi ad naturam humanam naturali quodam effluxu habitualis emanauit gratia, quæ veluti fulgentissimus quidam diuinæ claritatis radius ipsam illustratâ, & mire splendescentem constituit. Sed ratione præterea Confirmo totam hanc. S. Tho. doctrinam. Diuinum verbum est ipsa lux per essentiam, iuxta illud Ioan. 1. erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, gratia autem est quodam participatum lumen diuinum, & infusio gratiæ in anima est quædam supernaturalis illustratio, iuxta illud. Paul. 2. Corinth. c. 4. qui dixit lumen de tenebris splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, &c. ergo rationabiliter dicitur a S. Th. quod sicut ad præsentiam solis fit irradiatio luminosa in corpore diaphano, ita ad præsentiam verbi in humanitate Christi subsequuta fuit spiritalis irradiatio per gratiam in anima eius.

Tertio. Diuinum verbū vnitum fuit humanitati, quatenus, est fons & principium totius spiritalis vitæ, ergo ex vnione ipsius ad humanitatem consequuta fuit spiritalis vita facta per gratiam in anima Christi. Antecedens videtur certum, & consentaneum modo loquendi sacra scripturæ, & Patrum testimonijs. Consequentia vero probatur, quoniam ex eo, quod calidum vniatur subiecto in ratione calidi naturaliter sequitur, quod calefaciat subiectum cui vnitur. Ergo, si verbum fuit vnitum humanitati in ratione principij effectiui spiritalis vitæ, consequenter resultauit vita spiritalis in Christo humanitate per gratiam.

Quarto arguitur. Eo ipso quod res inferioris ordinis coniungitur rei ordinis superioris, consequitur absque aliqua media actione quædam perfectio in re ipsa inferiori participata ex coniunctione ad superiorem, V. c. cogitatiua quæ secundum se non est participus discursus, & ratiocinationis, ex coniunctione ad intellectum in homine absque vlla media actione participat quandam vim ratiocinandi, & discurrendi. Similiter auctore S. August. epist. 3. ad Dioscorum, corpus in resurrectione ex coniunctione ad animam beatam gloriosam participabit immortalitatem, & alias præclarissimas gloriæ dotes: ergo, rationi

rationali consonat dicere, quod anima Christi ex coniunctione ad verbum absq. alia noua actione per simplicem emanationem participauit supernaturalem vitam gratiæ.

Quinto. Ex ipsa gratia habituali in essentia animæ suscepta naturaliter oriuntur in potētis animæ supernaturales virtutes, & dona Spiritus sancti, vt autor est. S. Tho. 12. q. 110. At diuinum verbum multo eminentius præhabet in se perfectionem gratiæ, & donorum supernaturalium, quam ipsa gratia cõtineat virtutes, & dona Spiritus sancti: Ergo à fortiori dicendum est, quod ex coniunctione verbi ad humanitatem naturaliter consequuta fuit gratia habitualis in Christi anima cum cæteris supernaturalibus donis.

In hoc dubio sunt simul explicanda alia duo, quæ valde conferunt ad eius intelligentiam. Alterum est an gratia sit connaturalis Christo. Alterum vero, an ipsi gratiæ sit connaturale esse in tali subiecto, scilicet, in Christo.

Et quidem ista duo sunt omnino dissimilia, bene enim stare potest, quod gratia sit connaturalis Christo, ita quod Christo naturali debito cõpetat gratia, & quod ipsi gratiæ per accidēs se habeat esse in Christo, sicut est illi per accidēs esse in Petro. V. G. animali connaturalis est calor, & debitus est illi naturali debito, vt sit instrumentum animalis & sensibilis vitæ, calori autem per accidēs esse, quod sit inanimati, & quod sit vitale instrumentum. Vnde necessum erit ista exponere.

In hoc igitur dubio tres versantur sententiæ. Prima docet habitualement gratiam, nulla ratione fuisse necessariam Christo, neq. ipsi debitam connaturalitatis debito, sed ex quadam congruentia morali fuisse illi tributam. Scot. Durand. & alij ex scholasticis Theologis in 3. d. 13. hanc sibi suassere sententiam. Quam & fortassis docuerunt ij Theologi, quorum opinionem retulit Palud. ead. d. q. 3. qui dixerunt habitualement gratiam non fuisse Christo necessariam, sed sufficere illi vnionis gratiam. Puto enim eos non congruitatem, sed solam necessitatem gratiæ negauisse in Christi humanitate.

Secunda sententia in alio extremo docet, gratiam habitualement esse connaturalem Christo, esseq. propriam passionem ipsius Christi. Authores huius sententiæ, non eadem omnino via procedunt Nam quidam fatentur gratiam simplici emanatione, absq. aliqua actione media dimanare ex hypostatica vnione, ad eum modum quo proprietates, & passiones naturales sequuntur essentiam, In hunc sensum intelligit hanc sententiam Med. 3. p. q. 7. art. 5. conclusione 1. & 2. circa finē. Et eandem insinuant intelligentiã. Caiet. 3. p. q. 2. art. 12. & Cano locis citatis. Cæterum quidam alij discipuli. S. Tho. & si libenter fateantur gratiam habitualement esse propriam passionem Christi, summamq. habere connaturalitatem cum Christi humanitate, prouersè

coniun-

coniuncta verbo: Dicunt tam en, non effluxisse per simplicem emanationem ab vnione hypostatica. Sed per aliam nouam Dei actionem fuisse productam. Non. n. necessarium esse putant, quod omnis propria subiecti alicuius passio ex eius fluat essentia per simplicem resultantiam. Afferunt exemplum in speciebus intelligibilibus, quæ sunt collatæ angelis, quæ sunt propriæ passiones, & proprietates intellectus angelici, & tamen non resultant per simplicem emanationem ex ipso intellectu, sed actione quadam extrinseca Authoris naturæ angelicæ inditæ, & impressæ fuerunt intellectui angelico.

Tertia sententia fatetur quidem gratiã habitualement connaturalem esse christo, debitamq; illi connaturalitatis debito. Existimat tamen hæc sententia, quod neque est vere propria Christi passio, neque per simplicem resultantiam ex vnione dimanauit, sed per nouam actionem dei auctoris gratiæ fuit data Christo.

Pro resolutione notandum est, quod gratia ut explicabitur quæst. seq. ex sua natura nullum habet terminum intensiōis, sed eius duntaxat natura considerata posset absq; miraculo in infinitum finchategorematicè augeri. Hoc supposito sit.

Prima conclusio.

Gratia habitualis debita fuit Christo connaturalitatis debito, ad modū cuiusdã naturalis eius proprietatis, connaturalem habens connexionem cum hypostatica vnione. Hanc conclusionē affirmat S. Th. locis citatis in secundo argumēto ex propositis a principio huius dubij: & idem docet 3. p. q. 6. ar. 6. & in 3. d. 13. per totã & sine dubio ista sententia est receptissima ab vniuersis fere Theologis, in illa d. 13. vide Alex. alens 3. p. q. 8. memb. 3. ar. 4. 5. Ad maiore, & Sorū, in 4. d. 19. q. 1. ar. 2. pro hac concl. contra quã videntur docere S. Bona. in 3. d. 4. ar. 1. q. 3. cum Ric. ibi at. 3. q. 2. & Dur. ead. d. q. 3. Sed re ipsa docent conclusionē nostrã 3. sequentem, si attente legantur. Nã nihil dicunt aliud, quam q̄ producitur christi gratia per liberã trinitatis actionē. Probant istã sententiã efficaciter argumenta posita pro parte affirmatiua huius dubij. Colligiturq; ex illo Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ideoq. quod nascetur ex te sanctum uocabitur filius dei. illud verbum, sanctum, non solū sanctitatem personalē denotat, quã angelus aliis verbis, s. filius dei explicuit, quod superius adnotauimus, cū S. Ber. hō. 4. super missus est, sed etiã denotat sanctitatē formalē in humanitate Christi habitã per gratiã, & hæc sanctitatē dicit cõuenire Christo ratione suæ conceptionis: hæc. n. vim habet illa causalitas, ideoq; quod nascetur ex te sãctū, &c. Ergo sanctitas gratiæ connaturalis est Christo, & illi debita ex vi suæ cõceptionis, & rationis vnionis hypostaticæ. Ex illo Isa. 11. colligitur flos de radice eius ascēdet, & requiescet super eū spiritus domini, &c.

X II.

Illa particula. Et concomitantiam denotat donorum spiritus sancti in Christo, ad eius generationē in utero virginis virtute spiritus sancti effectā, quā generationē propheta explicuit illis verbis, flos de radice eius ascēdet. Vnde merito, S. Aug. in Enchyr. loco citato hāc gratiam vocauit naturalem Christo. Fauent id q̄ dicitur Io. 3. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Ex paterna. n. dilectione, quæ ad vnionis gratiam potissimū pertinet, pro uenere Christo omnia bona, quæ ei pater tribuit, quorum præcipuum fuit gratia. Et illud Isa. 42. suscipiam eum, dedi spiritum meum super eum. Quæ verba eandem prorsus vim habent. Præterea probatur hæc veritas ex Synod. Francfor. ubi Patres dicunt Christum esse vnctum per naturam. Et quod loquantur de vnctione qua Christus, vt homo, fuit per habituales gratiam vnctus, constat ex eo, quod Conc. illud ps. 44. Vnxit te deus, &c. exponit de oleo exultationis, resurrectionis, ascensionis, & dominationis: Ergo a fortiori intelligitur etiam de oleo exultationis. quo per habituales gratiam vncta fuit Christi humanitas. Constat etiam hæc Conc. mens ex uerbis, quæ inferius habentur, scilicet, non gratia, sed natura, ut esset etiam plenus gratia. Id est. ex naturali debito plenus est gratia. S. Cyri, exponens illa uerba. Isa. 11. requiescet super eum Spiritus domini, &c. inquit, quod Spiritus sancti dona non fuerunt Christo aduentitia sicut aliis hominibus, sed vt sua, & propria accepit: Eadem autem est ratio de gratia, quam Spiritus sancti dona comitantur. Ergo, &c. Basil. in illud ps. 44. vnxit te deus, &c. per oleum intelligit Spiritum sanctū, quatenus dat spirituale gaudium, & spiritualia omnia infundit dona. Et subdit. Sancti labore, & exercitamento hæc assequuntur. Tibi autem, o Christe, naturalis est ad boni prosecutionem proprietas, & ad iniquitatis fugam per quam familiaris alienatio. Similia habet Dionis. alex. in epist. contra Paul. Samosat. a principio.

Secunda Conclusio.

Gratia habitualis proprie, & rigurose loquēdo nō est propria Christi passio. Hæc cōclusio probatur. Propria passio, in rigore loquēdo, sequitur naturaliter principia cōmunia speciei, at gratia in christo non sequitur principia specificæ naturæ, nimirū, humanitatis, vt patet: Ergo nō est uere propria Christi passio. Confirmatur, in Christo nulla sunt principia specificæ naturæ, quæ non sint in cæteris hominibus: Ergo nullam habet propriam passionē, in rigore loquēdo, præter illas, quæ communes sunt toti humanæ naturæ, & vniuersis eius indiuiduis.

Sed rogat quispiā, an gratia Christi debeat appellari accidens eius propriū indiuiduale. Responderetur. Gratia in rigore non est accidens indiuiduale propriū, quoniā neq; cōstituit indiuiduationē humanitatis Christi, neq; sequitur ex principiis ipsā indiuiduantibus: Humanitas enim

enim prius naturæ ordine singularis fuit, & indiuidua, quā verbo fuerit vnita, nā in athomo, & in singulari verbū assūpsit humanā naturā. Vocari autem poterit accidens personale propriū. Nā est accidens receptum in natura humana Christi ipsi naturæ cōnaturale, ratione personalitatis diuinæ, per quam ipsa humanitas suppositaliter terminatur.

Tertia conclusio.

Gratia habitualis nō emanauit in Christo per simplicē resultantiā ex vnione hypostatica, sed per nouā dei actionē fuit producta in anima. Hæc cōclusionē docent Theologi graues ex nouioribus, in antiquioribus vero, & si non expressa habeatur ista conclusio, habetur tamen a multis eorum insinuatā. Et probatur primo. Diuinum verbum nihil operatur ad extra, necessario, & per modum naturalis necessitatis, docet. n. catolica fides, Deū non esse causā necessariā, & naturalē, sed voluntariā, & liberā: at si gratia per simplicē, & naturalē resultantiā consequitur hypostaticā vnionē, verbū causa est eiusdē gratiæ nō per modū libertatis, sed per modū potius naturæ, & necessitatis naturalis: Ergo nullatenus est concedēdū habituales Christi gratiā simplici, & naturali, dimanatione, in eius humanitate effluxisse, sed q̄ noua dei actione ei fuerit tributa. Probatur minor. Simplex emanatio nō libera est, sed naturalis productio formæ emanantis ex termino primario per actionē principalem productā, vt intellectus naturali emanatione cōsequitur animæ essentiā per creationē productā, ita q̄ hæc emanatio proxime quidē tribuitur essentiæ animæ intellectuā potentiā virtute præhabentis, sed tandē reducitur, vt ad causā principalem, ad ipsū Deum animam creatorem: Ergo in nostro casu habitualis gratia non libera, sed naturali emanatione processit a verbo, vt à termino principalis actionis, nimirū, vnionis hypostaticæ, vt à causa proxima, & immediata non libera, sed necessaria, naturalique virtute, & radicaliter præhabenti ipsam habituales gratiam.

Respondebis forsam, quod hypostatica vnio ad cuius principalem terminum, puta, verbum humanitati vnitum, immediate sequitur gratia, vt secundarius, & minus principalis terminus eiusdem hypostaticæ vnionis, liberrima fuit totius trinitatis actio, atque adeo ipse effluxus gratiæ consequentis, & si secundum quid, & in sensu composito, naturalis sit, & necessarius, simpliciter tamen est liber totius trinitatis effectus. Hæc tamen solutio licet sententiam nostræ conclusioni contrariam totaliter eximat ab erroris periculo, non tamen mihi sufficiens apparet. Contra quam sic arguitur primo. Quanquam iuxta solutionem assignatam effluxus gratiæ habitualis in christi humanitate liber sit absolute, & simpliciter ex parte totius trinitatis, at comparatione ad verbū ex quo tanquā ex immediato, & principali termino hypostaticæ vnionis gratia effluit, & dimanat, naturalis est simpliciter, & ne-

cessarius, quemadmodum (vt in posito exemplo sistamus) et si intellectiuae potentiae emanatio comparatione ad deum creatorem rationalis animae, libera sit, & voluntaria simpliciter, at respectu ipsius animae ad quam immediate sequitur ipsa intellectiua potentia, naturalis est, & necessaria simpliciter; magnam autem praeseferre videtur absurditatem asserere, quod sit aliquis effectus in rerum natura productus, qui naturaliter, & necessario ex diuino verbo emanauerit, & non ex liberrima ipsius verbi uoluntate ortum habuerit, ergo, &c.

Secundo contra eandem solutionem sic argumentor. Ex ea sequitur, quod supposita hypostatica unione non potuerit etiam per absolutam dei potentiam ipse gratiae effluxus impediri, & quod Christi humanitas a verbo assumpta non potuerit non perfici, & eleuari per habitualement gratiam, consequens uero falsum, & improbable, ut credo, iudicabitur a peritioribus theologis: Ergo, &c. Sequellam probor. Diuinum uerbum humanitati unitum nequit impedire praedictum gratiae effluxum, sed quod impediri non potest a verbo, neque etiam potest a tota trinitate impediri, cum non maior sit totius trinitatis potestas, & uirtus, quam solius uerbi: ergo, &c. Probatur maior. Verbum humanitati unitum causa naturalis est, & necessaria (vt contraria sententia docet) habitualis Christi gratiae, at naturalis causa cuiuspiam effectus non potest ipsum effectum impedire, cum respectu illius non sit indifferens, sed poenitus determinata, alias enim simul erit naturalis causa, & non naturalis, necessaria, & non necessaria, sed libera: ergo, &c.

Secundo probatur ista conclusio. Si per simplicem, & naturalem resultantiam habitualis christi gratia ex unione gratia dimanauit, sequitur quod ex uisus emanationis certum habuit, & determinatum intentionis gradum: itaque, citra miraculum, neque in maiori, neque in minori intentione produci potuerit. Consequens est falsum: Ergo, falsa est sententia nostrae conclusioni contraria. Falsitas consequentis patet ex fundamento, quod ante primam conclusionem praemissimus, cuius ueritatem sequenti Quaestione contra Scot. Durand. capreol. & Caieta. probabimus: quos autores hoc secundum nostrum argumentum non ualde premet. Quia arbitrantur gratiam sua natura terminum intentionis sortiri determinatum, in quo gradu ex ipsa unione gratia in christo dimanauit. Verum haec determinatio naturalis in gradibus intentionis gratiae nobis non placet, propter ea quae in sequenti quaestione dicemus, unde, & argumentatio facta nos uehementer urget. Sed iam probor sequellam. Natura ad unum est determinata, & omnis naturalis actio, uel productio similiter est determinata ad unum. Ergo si gratia in christo naturali emanatione effluxit, necessarium est fuerit ad certum intentionis gradum ex uisus emanationis,

sui-

suique effluxus determinata. Nam alias emanatio naturalis non esset determinata ad unum, sed ad incertum, & indeterminatum scopum, & terminum progredetur. Quod naturali causalitati, & emanationi, qua ratione naturalis est, e regione opponitur.

Confirmatur, quod Christi gratia naturali intentionis gradu, & non in maiori, aut minori effluxerit, nulla potest assignari ratio, neque ex parte ipsius gratiae, quia sua natura non postulat certum, & determinatum intentionis gradum, ut a principio supposuimus, neque ex parte uirtutis diuini uerbi, quae cum sit infinita, nullam in suo effectu determinationem praefigit. Ergo limitatio, & determinatio gratiae Christi ad talem gradum intentionis reddenda est ad liberam dei uoluntatem, & ad specialem dei actionem ex libera eius uoluntate procedentem, qua Christi humanitati uoluit gratiam habitualement in tali gradu intentionis conferre.

Tertio probatur conclusio. Ex contraria sententia sequitur, quod Christi gratia ex uisus emanationis infinitum sortitur intentionis gradum: consequens, ut sequenti quaestione probabitur, & falsum est & improbable: ergo sententia nostrae conclusioni contraria parum est probabilis. Sequella probatur. Emanatio naturalis terminatur ad maximum, & summum in quod potest ipsa naturalis causae uirtus, ex qua fit talis emanatio. Causa enim naturalis ut commune philosophorum proloquium affirmat, operatur quantum potest, & secundum ultimum suae uirtutis & potentiae, & efficit proinde effectum in summo gradu ad quem potest peruenire, nisi extrinsecum aliquod impedimentum aduerit: Ergo cum diuinum uerbum infinitam uirtutem habeat, & gratia ex sua natura nullum determinatum uendicet intentionis gradum, sed in infinitum possit augefcere: si per modum naturalis emanationis gratia effluxit a uerbo humanitati unito, necessarium est dicamus eam in gradu intentionis infinitae dimanasse.

Neque satis fuerit dicere, talem intentionis gradum repugnare ex parte facti, quia licet gratia nullum determinatum intentionis sibi uendicet gradum, nequit tamen esse secundum intentionem actu, & cathegorematicae infinitam. Non inquam satis fuerit ita dicere, quia adhuc superest assignanda ratio, ob quam Christi gratia in tali gradu intentionis constituta effluxerit, V. c. in gradu intentionis ut centum, cum posset in altiori gradu V. c. ut mille emanare. Quae sane ratio ex ipsa naturali emanatione desumi nequit, cum naturalis emanatio, eo quod naturalis est, ad summum, & maximum gradum gratiae ex propria sui ratione tendat: ac proinde ad liberam dei uoluntatem recurrendum est, quae per specialem actionem gratiam Christi in tali gradu constitutam produxit.

Non-

Nonnulli ex nouioribus Theologis, & quidam doctissimis, quibus nostra tertia non placet conclusio, sed per simplicem emanationem habitalem Christi gratiam ex hypostatica vnione admodum proprietatis naturalis effuisse censent, duobus exemplis contendunt explicare, non esse vsque quaque certum, id quod nos in his argumentis secundo, & tertio pro nostra conclusione factis, vt certum assumpimus. Nimirum, actionem naturalem terminari semper ad vnum, & ad maximum quod potest. Et primum exemplum afferunt in qualitatibus sensibilibus, quæ ex formis naturalibus substantialibus per simplicem emanationem resultant, constat enim quod calor non semper in summo gradu reperitur in igne, sed quandoq. in summo, quandoq. citra summum; & constat id ipsum de frigiditate respectu aque. Afferunt aliud exemplum in ordine naturali vniuersi, qui cum sit valde naturalis, non est ad vnum determinatus, non enim naturalem habuit determinationem ad certum creaturarum numerum: namque species, & indiuidua rerum saluo ipso nature ordine in maiori numero produci potuerunt. De indiuiduali quidem numero res est certissima, de speciebus, vero quamuis negent nonnulli, manifestum etiam apparet. Nam qua ratione in dubium verti potest, quod absque in mutatione naturalis ordinis celestis, potuerit deus aliam angelicæ naturæ speciem efficere, præter eas quas defacto produxit: aut aliquam ex ijs quas creauit, non creauisse? Et quis negabit, quod in hoc inferiori orbe, naturali eius ordine superstitite, speciem aliquam ab his quæ fuerunt productæ distinctam, siue magis perfectam, siue minus perfectam, ipse naturæ author valuerit efficere, nam quod omnia in tali numero, pondere, & mensura creauerit, in libera ipsius voluntate positum fuit.

Sap. II.

Sed his non obstantibus exemplis, illa propositio cui tota vis vtriusque argumenti secundi & tertij innititur, scilicet, quod actio naturalis determinatur ad vnum, & tendit ad summum quod potest efficere: est adeo manifesta secundum naturæ lumen, vt ego non videam, qua possit ratione negari. Nam si ad vnum non determinatur, censeretur debet indifferentem ad vtrumque oppositorum, huiusmodi autem indifferentia eadem diametro pugnat cum natura, & cum naturali causalitate, & ordine: talis enim indifferentia ad libertatem, & non ad naturam pertinet. Quod vero naturalis causa operetur quantum potest, & secundum vltimum suæ virtutis, ex eadem radice prouenit. Nam ex eo quod causa naturalis ex se ipsa determinatur ad vnum, prouenit vt determinetur ad Totum id quod potest. Nam alias necessario admittenda est indifferentia aliqua in causis naturalibus, si aliquando eorum causalitas attingeret summum effectum in quem ipsæ possunt, quandoque vero infra summum subsisteret.

Ab

Ab exemplis vero in contrarium adductis facile nos expediemus; Nam ad primum quod ex qualitatibus naturalibus procedebat, dicitur. Quod omnes eiusmodi qualitates, quæ per simplicem emanationem resultant ex substantialibus formis, sequuntur ipsas in summo gradu ad quem secundum naturæ ordinem peruenire possunt, nisi vel ex parte causæ effectricis, vel ex parte subiecti recipientis, aliquod interueniat impedimentum. Vnde si quando in igne non reperitur calor summus, vel in aqua summa frigiditas, alicui adposito impedimento illud erit tribuendum: neque huius rei reperies aliquam in toto ordine nature instantiam.

Ad secundum exemplum Respond. Quod si, vt nonnulli falso putauerunt Phylosophi, Vniuersum istud per modum naturalis effluxus a Deo naturali authore dimanasset, vt splendor emanat a sole, exemplum istud præsentis intento quadraret. Et tunc consequenter esset dicendum, vt plane dicerent illi Phylosophi, omnes rerum species, imo & indiuidua omnia certum habere ac determinatam a natura numerum. Verum illa phylosophorum stulta, & impia existimatione semota, exemplum allatum est satis impertinens. Dicendumque est ad vim omnem eius euacuandam. Vniuersi ordinem determinatum quidem esse quantum ad gradus entitatis: ad essentiam enim Vniuersi requiritur, vt intra se ipsum comprehendat omnes posibles entitatis gradus, puta, Corporeum, vegetatiuum, sensitiuum, ac denique intellectualem & rationalem. (Nam ad eundem pertinent gradum rationalis & intellectualis natura.) cum suis proprietatibus, & connaturalibus accidentibus. Item corpora simplicia, & celestia, & elementaria intrinsecè pertinet ad ipsum vniuersi ordinem, & ad primariam eius constitutionem. Cæterum non omnes posibles rerum species sub prædictis entitatis gradibus contentæ per se, & necessario spectant ad naturalem Vniuersi constitutionem, & ordinem. Sed quod in tanto, vel tanto numero fuerint productæ, ad solam ipsius naturæ authoris est referendum. Itaque si ex ipsis entitatis gradibus, aut ex simplicibus corporibus quidpiam in Vniuerso defuisset, miraculum, & quidem grande censendum foret; imo fat diceretur probabiliter, quod esset Vniuersum aliud specie distinctum ab vniuerso isto quod fuit defacto productum. At si species aliqua, ex ijs quæ productæ sunt, defuisset, siue in natura spiritali, & immortalis, siue in natura corporea, & corruptibili, neque vllum esset miraculum, neque naturalem Vniuersi ordinem immutaret. Nam quod ex tot angelorum millibus vna deesset species, aut quod ex tot speciebus corporeis, & sensibilibus vna dematur, vel altera, quid obsecro ad naturalem vniuersi huius referret ordinem? Sed hoc ad liberam authoris naturæ dispositionem pertinet. Ex his constat quod exemplum illud secundum

non

non est ad propositum: Quia ille ordo numericus specierum, seu indiuiduorum non naturalis est, sed mere liber. Missum facio, quod licet censeretur naturalis, non in eo tamen sensu in quo propria passio dicitur emanare a proprio subiecto, quod ipsam naturali effluxu producit, & si non actione noua, & distincta ab ea qua ipsum subiectum producit, & ob id propria passio dicitur comproduci ad productionem subiecti; quæ sane emanatio, & effluxio propriæ passionis est modis omnibus naturalis, atque adeo omnimodam habet determinationem ad vnum. At naturalitas quæ est in ordine vniuersi, quantum ad actualem sui existentiam, per se pendet a liberrima ipsius nature authoris voluntate.

Solutio alia posset his duobus postremis argumentis assignari, quæ aliquali cum apparentia ipsorum vim euaderet: quæ in hunc habet modum. Quod si effluxus gratiæ in Christi animam quo ex Verbo humanitati coniuncto naturaliter emanauit suæ relinquatur nature, ad gratiam in summo gradu constitutam terminaretur: at de facto ob id non istum attingit gradum, quia deus ita disposuit, & limitauit naturalem gratiæ habitualis emanationem ad certum intensi- nis terminum. Sicut naturalem lucis ex essentia solis effluxum potuisset deus si vellet limitare ad intensi- nis gradum minorem eo, in quo emanauit de facto. Omnis etenim naturalis causalitas supremæ omnium causæ, diuinæ, scilicet, voluntati, & potentiæ subditur, ab eaque potest limitari, & coarctari. Verum huic solutioni quæ primo aspectu tam apparet probabilis, duo obstant quæ illam minus reddunt probabilem. Primum est. Quod ex hac solutione sequitur naturalem effluxum habitualis Christi gratiæ ex propria sui ratione terminari ad infinitæ intensi- nis gradum: quod inde constat, quod gratia, ut præsupposuimus paulo ante in hac eadē quaestione non habet summum suæ possibilis intensi- nis gradum extra gradum infinitum; eo quod sua natura in infinitum intendi potest. At cum infinitus intensi- nis gradus nequeat per absolutam etiam dei potentiam effici; nullatenus intelligi valet quod sit actio aliqua, seu emanatio quæ sua natura sit productiua gratiæ in summo gradu intensi- nis. Nam cum effectus est simpliciter impossibilis, actio etiam talis effectus productiua cense- ri quoque debet impossibilis. Et augeo huius primi inconuenientis vim. Nam supponamus quod deus reliquerit illam gratiæ habitualis ex vnione hypostatica emanationem suæ nature, nullamque ei limitationem induxerit (quod certe non est cur impossibile cuiquam videatur) tunc fatendum esset habitualement Christi gratiā in gradu infinitæ intensi- nis fuisse productam. Sed cū gradus iste sit simpliciter impossibilis, manifesta ibi interueniret contradictio, nimirū, quod esset infinita gratiæ intensio, & quod infinita non esset.

Secun-

Secundum quod prædictæ obstat solutioni est. Quod ut dudum probauimus, Si Christi gratiæ emanatio ex Verbo humanitati vnito est naturalis, Nulla esse potest neque in ipso diuino Verbo, neque in tota Trinitate potestas quæ ipsam valeat impedire, supposita verbi ad humanitatem vnione. Ut paulo superius ostendimus. Et eadem prorsus est ratio delimitatione. Nam causa quæ posset gratiæ effluxum ad certum intensi- nis gradum terminum limitare, posset etiam ipsum gratiæ effluxum totaliter impedire.

Quarto probatur conclusio. Omnis proprietas quæ per simplicem emanationem oritur in aliquo subiecto, necessarium est procedat ex aliqua forma quæ habet rationem principij formalis effectiui in tali subiecto, sed non est assignabilis in Christo aliqua forma quæ habeat rationem formalis principij effectiui gratiæ habitualis, ergo, &c. probatur mai. Verbum non habet rationem formæ, quia non vnitur humanitati per modum formæ, sed per modum termini tantum terminantis, & complementis dependentiam humanæ nature cui vnitur. Neque vero vnitur in ratione formalis principij effectiui, quoniam virtus effectiua communis est toti trinitati, & ex æquo se habet ad tres diuinas personas: atque adeo vnio ex æquo terminaretur ad totam trinitatem, quod est fidei contrarium. Præterea. humana natura non est forma quæ habeat vim effectiuam gratiæ, Diuinitas etiā non potest esse principium ex quo immediate effluat in anima Christi habitualis gratia. Quoniam diuinitas non vnitur immediate humanitati, sed mediante personalitate verbi. Vnde si personalitas verbi non est immediatum principium emanationis gratiæ, diuinitas non habebit rationem mediati principij eiusdem emanationis. Ergo nullum est assignabile formale principium gratiæ in Christo.

Confirmatur. Si diuinitas est immediatum principium emanationis gratiæ, & non mediatum ratione personalitatis verbi: Sequitur quod illa emanatio immediate sit tribuenda Toti trinitati, & ex æquo tribuatur Patri, verbo, & Spiritui sancto: quoniam ea quæ immediate competunt nature diuinæ, & non ratione alicuius personalitatis, ex æquo cōpetunt tribus personis diuinis. Hoc autē non est admittendū, quoniam qui docent gratiā resultare per simplicem emanationem, necessarium est dicant, quæ resultat non immediate a tota trinitate, sed ex diuino verbo ad quæ terminata fuit vnio hypostatica. Etenim resultantia gratiæ prouenit, si qua est, ex vi hypostaticæ vnionis. Et ab ipso primario vnionis termino. Respondent quidā Theologi quibus vnus est Magr. & Medina, quæ gratia resultat ex humanitate non absolute cōsiderata, sed prout est eleuata ad esse personale verbi: Sicut virtutes, inquit, infusæ charitas, iustitia, &c. per simplicem resultantiam oriuntur ex anima hominis iusti, non absolute, sed prout est eleuata per gratiā habitualement. Hęc ra-

Y

men

men solutio etiam deficit in duobus. Primo, in eo quod dicit, virtutes infusas resultare ex essentia animæ eleuatæ per gratiam, hoc enim est falsum, quoniam essentia animæ nihil confert ad hanc emanationem, vnde tota resultantia virtutum tribuenda est gratiæ inherenti animæ. Secundo deficit in eo, quod gratia est vere forma actiuans essentiam animæ, atque adeo potest optime habere rationem principij formalis effectiui, comparatione ad virtutes infusas. At diuinum verbum, ad cuius esse personale eleuatur humanitas, non vniur humanitati in ratione formæ, neque illud esse quod humanitas suscipit a verbo, rationem habet principij formalis effectiui, sed est tantum esse personale terminatiuum, & completiuum humanæ naturæ, supplens in ea vicem propriæ personalitatis. Vnde sicut esse personale quod humanitas Christi posset suscipere a propria personalitate, non esset formale principium effectiuum alicuius qualitatis naturalis, neque per propriam actionem, neque per simplicem resultantiam: ita esse personale quod suscipit a verbo, nullius qualitatis super naturalis potest esse formale principium effectiuum: Et ex hac doctrina soluitur argumentum quod quidam magnificat pro contraria sententia, videlicet, quod virtus operandi sequitur esse rei: ergo verbum eo ipso quod tribuit humanitati esse supernaturale, tribuit etiam virtutem ad operandum supernaturales actiones, quæ virtus est ipsa met gratia, quatenus radix est omnium supernaturalium habituum, & actionum.

Respondetur ex dictis, quod virtus operandi sumitur ex esse formali rei, & non ex esse personali tatum, quia tota operatio rei, & virtus operatiua ex principio formali pensatur, & ex forma rei oritur.

Quinto probatur concl. Si gratia simplici emanatione resultat ex vnione hypostatica, eius emanatio referenda est ad verbum prout est suppositum humanæ naturæ, sed hac ratione verbum nequit esse principium gratiæ, ergo &c. Maior patet, quoniam verbum prout suppositum est humanæ naturæ, est primarius terminus vnionis hypostaticæ: Ergo terminus secundarius eiusdem vnionis, scilicet gratia, referri debet ad verbum secundum hanc rationem: terminus enim secundarius actionis alicuius dimanat a termino primario, ea ratione qua est primarius terminus. Mino. probatur. Diuinum verbum prout est humanitatis suppositum, nihil efficit nisi iuxta proportionem ipsius humanæ naturæ, cuius est suppositum. Ergo cum natura humana nullam habeat ex se vim productiuam gratiæ, eius emanatio non potest referri ad verbum, vt ad principium effectiuum, prout est suppositum humanæ naturæ.

Vltimo tandem nostram sententiam probabilis hæc confirmat ratio. Habitualis Christi gratiæ productio, secundum sacrarum literarum

rarum accomodatione nõ diuino verbo, sed spiritui sancto tribuitur: at si gratia naturali dimanatione a verbo naturæ humanæ hypostatice coniuncto effluxisset, ipsi potius verbo quam spiritui sancto esset accomodanda. Vero similis ergo fit cõiectura eã haud quaquam ex hypostatica vnione naturali dimanatione processisse. Minor apparet manifesta, ea enim quæ a dei filio procedunt, vt est suppositum humanitatis, non Patri aut spiritui sancto accomodantur, sed ipsi duntaxat diuino tribuuntur verbo. Maior vero propositio probatur. Luc. 1. Virgini interroganti Gabrielem de modo incarnationis filij dei: ita Respondit Angelus. Spiritus sanctus superueniet in te &c. Et subiungit continuo. Ideoque quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius dei. Quasi diceret, eius sanctitas secundum humanam formam a spiritu sancto incarnationis authore proueniet: Hoc enim designat illa dictio, Ideoque. Huc attinet quod D. Thom. 3. p. quæst 7. artic. 13. in prima ratione corporis articuli docet, quod in incarnationis mysterio, principium vnionis est persona filij naturam assumens humanam. Principium vero habitualis gratiæ est ipse Spiritus sanctus. Et ex hoc colligit, quod gratia vnionis præcessit naturæ ordine habituali Christi gratiæ, quia missio personæ filij prior est missione spiritus sancti, sicuti filius prior est origine spiritus sancti persona. Ecce aperta Doctoris Angelici mentem, ex qua constat habitualem Christi gratiam speciali accomodatione fore spiritui sancto attributam.

Ex omnibus quæ tam late diximus breui oportet cõpendio resoluamus, habitualem gratiam, quam charitas & cetera spiritualia comitata fuere charismata, collatam fuisse. Christi humanitati per speciale sanctissimæ trinitatis actionem, ab illa distinctam per quam facta fuit substantialis vnio. Colligitur non obscure ex dictis, confectariũ istud, quoniam si ex ipsa substantiali vnione, seu quod idem est, ex diuino verbo humanitati hypostatice vnito, qui primarius fuit actiue vnionis terminus, non emanauit habitualis gratia per simplicem resultantiam, necessum est dicamus, eam fuisse in Christi anima effectam, ipsique diuinitus infusam, per aliam dei actionem ab vnitione distinctam: quæ cum fuerit actio dei ad extra, non potuit non esse libera, totique trinitati communis.

Sed aduertendũ est, quod hæc noua dei actio, supposita gratia vnionis, non minus fuit debita, & veluti connaturalis ipsi Christi humanitati, atq. fuit ei connaturalis, & debita ipsa habitualis gratia. Ita quod miraculum esset in ordine gratiæ, si deus noua actione non infudisset Christi animæ hanc sanctificatam gratiam. Et hoc est quod dicebat Cyri. paulo ante citatus, Christũ accepisse spiritus sancti charismata, nõ vt aduentita, sed vt sua & propria, id est, vt sibi iure connaturalitatis debi-

ta, & per actionem eodem iure ipsi debitam. Neque enim tollit huiusmodi connaturalitatis debitum libertas ipsius actionis. Cuius rei ex ordine nature manifestum potest afferri exemplum: motus circularis celestis orbis connaturalis est, & debitus ipsi celesti corpori, non ita quidem quod ut propria passio ab eius essentia per simplicem effluentiam dimanet, ut doctè S. Th. aduertit, quæst. 5. de potentia artic. 5. sed noua actione ab extrinseca intelligentia mouetur celestis orbis, quæ actio quamlibet extrinseca sit, imò voluntaria & libera, debita nihilominus est celesti corpori, ipso connaturalitatis iure. Vnde cessatio huius actionis non poterit non esse miraculosa. Huc etiam attinet exemplum a quibusdam Theologis allatum de speciebus intelligibilibus intellectui angelico ab Authore nature inditis, quæ ut bene probat Franc. Ferr. lib. 2. §. contra. Gent. cap. 98. non per simplicem resultantiam ex ipsa angelica natura promanarunt (& ob id nequeunt propriae passionis angelicæ nature vocari, nisi lata quadam, & abusiuâ appellatione) sed speciali dei autoris nature actione eaque voluntaria, & libera producuntur, quæ tamen actio connaturalitatis iure angelicæ nature debetur.

Quarta Conclusio.

Christus Dominus proprium est, & per se gratiæ habitualis subiectum. Volo dicere in hac conclusione, quod Christo qua ratione, est deus homo, per se competit habitualis gratia, & inre connaturalitatis illi debetur; & quod gratiæ habitualis nature valde proportionatum est, & connaturale hoc subiectum. Prior pars, nimirum, quod Christo per se competit gratia ex dictis circa conclusionem præcedentem satis constat, & constabit amplius ex dicendis infra in hac questione, cum argumenta primum, & secundum dissoluerimus. Posterior vero pars, puta, quod Christus sit proprium gratiæ subiectum eius nature maximè proportionatum, & connaturale, probatur primo. Gratia ut ex doctrina S. Thom. superius retulimus connaturalis est Christo, & se habet ad verbum humanitati vnitum: ut splendor ad lucem: Ergo & ipse Christus proprium est subiectum, & connaturale gratiæ. Probatur consequentia quia nulla poterit afferri instantia qua constet, quod illa qualitas quæ connaturalis est alicui subiecto, non vendicat sibi illudmet subiectum tanquam sibi magis proprium, & connaturale. Neque quidquam efficit instantia qua vtuntur nonnulli ex calore naturali animalis. Animalis, inquit, per se competit calor, calori autè per accidens est inesse animali, nã proprium eius & connaturale subiectum est ignis. Hęc inquit instantia nihil efficit, tũ quia animali non per se cõpetit calor absolute in ratione caloris, sed calor vitalis proportionatus animalis vitæ, quæ calorè animalè vocare solemus: calor autè animalis etiã p se respicit ipsũ animal tãquã

sibi

sibi proprium, imò & necessarium subiectum. Tum etiam quoniam animal vendicat sibi calorem ex inferiori natura elementari participatum, ut vtatur ipso tanquam instrumento necessario ad ipsas animalis vitæ actiones: at gratia non conuenit Christo, ut ex aliqua inferiori natura in ipso participata, sed potius, ut participatio diuinitatis, quæ secundum plenitudinem habitat in Christo: Vnde gratia non fuit data humanitati Christi eo solum, ut effet diuinitatis instrumentum ex aliena natura ascitum, sed ut qualitas ipsi diuinitati connaturalis, id est, eiusdem ordinis cum ipsa, ac proinde eiusdem ordinis cum Christo ratione diuinitatis. Vnde propter hanc connaturalitatem inter gratiam, & Christum: & gratia per se competit Christo, & Christus proprium est, & connaturale subiectum gratiæ. Quæ ratio connaturalitatis inter animalis vitam, & calorem, non reperitur.

Secundo probatur conclusio quo ad eamdem posteriorem partem. Illud est proprium alicuius qualitatis subiectum, in quo ipsa qualitas omnè habet suæ perfectionis plenitudinè, & ad omnes sibi proprios, & connaturales effectus extenditur, hac. n. ratione sol proprium est lucis subiectum, quia lux in sole eam omnem sortitur perfectionè, quæ secundum ordinem nature ipsi luci potest competere, & quia ad omnes effectus sibi possibiles se extendit: & ob similem causam ignis proprium est caloris subiectum. Sed gratia habitualis in Christo omnem habet gratiæ plenitudinè, & ad omnes eos effectus se extendit, ad quos gratia intra totum genus gratiæ potest pertingere, ut docuit S. Th. 3. p. q. 7. ar. 9. & constabit ex dicendis in sequenti argumento, & in quæ seq. explicabitur amplius: ergo vera est nostra conclusio.

Tertio probatur. Gratia in Christo habet omnes effectus sibi possibiles, & multos quos in alio subiecto habere non potest. Et illi effectus continentur intra ordinè gratiæ, & intra genus eius: Ergo Christus est proprium, & natium subiectum gratiæ. Probatur minor, in qua est difficultas. Gratia in Christo tria habet, quæ ipsi in alio subiecto competere nequeunt. Primum quod disponit humanitatem dispositione concomitate ad vnionem cum verbo. Secundum quod est principium meriti infiniti. Tertium, quod est subiectum infinitæ satisfactionis, & riguruse. Sed hæc tria continentur intra rationem, & genus gratiæ: ergo, &c. Probatur. Et primo de dispositione ad vnionem. Vltimus & proprius finis gratiæ, ut docet Sanct. Thom. 3. p. qu. 7. art. 12. est vnire creaturam rationalem cum Deo. Et hinc fit, quod vnio diuinitæ essentia cum intellectu beati per modum speciei intelligibilis est magna perfectio gratiæ, & eius nature valde proportionata, quoniam eius finis est vnire: Ergo quod sit dispositio ad hypostaticam vnionem verbi cum humanitate, clauditur sub fine proprio gratiæ,

atque

atque adeo pertinet ad ipsius gratiæ naturam.

Confirmatur gratia eatenus est dispositio humanitatis ad unionem cum verbo, quatenus eleuat ipsam humanitatem, & constituit eam eiusdem ordinis diuini cum verbo. Hæc autem ratio propria est, & natiua gratiæ: ergo, &c. Secundo, id ipsum probo demerito, & satisfactione: Gratia ex sua natura habet esse principium meriti supernaturalis, & satisfactionis. Ergo quod in Christo eleuetur gratia ad hoc, quod sit principium proximum meriti perfectissimi, & exactæ satisfactionis, ad perfectionem gratiæ ipsi connaturalem pertinet.

Sed contra istam conclusionem sunt quædam argumenta. Et primum probo gratiam non esse connaturalem Christo admodum proprietatis naturalis. Nam sequeretur, quod concedenda esset ista propositio, scilicet, Christus est per essentiam gratus habituali gratia. Sicut conceditur ista, sol est lucidus per essentiam, consequens est falsum, ergo, &c. Probo minorem. Christus non est causa totius gratiæ, gratia enim Angelorum, & gratia Prothoparentis in statu innocentia, iuxta sententiam valde probabilem, non fuit collata per Christum. At qui est gratus per essentiam, debet esse causa formalis totius gratiæ, sicut sol est fons totius lucis, & ignis totius caloris: & ratio est manifesta, quia id quod est per essentiam tale, est causa omnium illorum, quæ sunt talia per participationem: ergo, &c.

Secundo. Gratia ex propria sui ratione habet constituere habentem filium Dei adoptiuum, sed Christus non est capax filiationis adoptiua, ut q. 1. diximus: Ergo non est proprium, & connaturale subiectum gratiæ. Maior apparet nota, quia gratia omnem hominem iustum præter Christum constituit adoptiuum dei filium, & hoc non cõuenit gratiæ ex aliquo extrinseco priuilegio, & extrinseca dei acceptance, ut falso commentantur quidam Theologi, sed ex propria sua natura habet hunc effectum, eo quod est formalis quædam participatio diuinæ naturæ. Consequentia probatur, nam proprium subiectum alicuius formæ est illud in quo forma potest se explicare in omnem effectum sibi connaturalem, ut exemplis adductis de luce, & calore constat. Et ratio aperta suffragatur huic doctrinæ, quia subiectum proprium & connaturale formæ, est subiectum adequatum ipsi formæ, id est, illud subiectum in quo forma explicat se in omnem suam virtutem: ergo, &c.

Tertio contra tertiam rationem factam pro conclusione arguitur. Meritum perfectum, & infinitum, & similiter satisfactio rigurosa, important rationes repugnantes gratiæ: Ergo non continentur intra genus gratiæ, atque adeo ruit illa ratio, quæ est præcipuum fundamentum conclusionis. Probatur antecedens: gratia secundum rationem gratiæ tollit rigorem iustitiæ in merito, & in satisfactione, nam meritum, quod fundatur in gratia nequit habere perfectam rationem iusti-

sti-

stitiæ, quia gratia in qua fundatur id non permittit. Et similiter est dicendum de satisfactione. Et ob hanc causam, & si homines iusti mereantur de condigno, & condignam Deo satisfactionem offerant pro peccatis, non tamen ibi interuenit exacta iustitia: Ergo meritum Christi qua ratione perfectum est, & rigurosa iustitiæ, non pertinet ad naturam gratiæ, quin potius videtur destruere ipsam aliqua ex parte: quia quanto magis fuerit de iustitia, tanto minus erit de gratia, & idem est iudicium de satisfactione rigurosa: ergo male dicitur, quod ista fundantur in gratia.

Ad primum argumentum respondetur. Posse negari christum debere dici gratum per essentiam, eo quod gratia non sequitur ad eius essentiam, neque est ei connaturalis ratione essentialis formæ, sed tantum ratione suppositi: In quo magnum versatur discrimen, inter gratiam per comparisonem ad Christum, & lucem comparatam ad solem. Nam lux sequitur formalem essentiam solis, & similiter calor essentiam ignis. Vnde dicebamus superius, quod gratia est accidens proprium Christo, non specificum, neque indiuiduale, sed personale dumtaxat.

Secundo respondetur. Quod transeat Christum appellandum esse gratum per essentiam. Ad impugnationem dicitur. Quod gratia Christi, quantum est ex se, potuit esse causa cuiuscumque gratiæ, & angelorum, & primi parentis, quod autem non habuerit rationem causæ respectu gratiæ angelorum, prouenit ab extrinseco, videlicet, ex diuina prouidentia, qua dispositum fuit, ut christus ueniret in remedium peccati, alias non venturus. Hæc solutio inde maiorem accipit probabilitatem, quod habitualis Christi gratia secundum esse physicum, non est causa principalis gratiæ & sanctitatis in ceteris hominibus, sed per modum causæ moralis dumtaxat, nimirum, prout christi merita, & satisfactio omnis ex ipsa gratia vim omnem, & efficaciam, ut a proximo principio hauserunt. Vt inferius probabitur. Moralis vero causalitas variationem multam ex Dei prouidentia admittit.

Ad secundum argumentum respondetur, quod gratia ex sua natura habet, constituere habentem ipsam dei filium, siue naturalem, siue adoptiuum. Si subiectum habens gratiam fuerit secundum se extraneum a natura diuina, gratia constituet illum Dei filium adoptiuum, & id quidem formaliter: Si autem fuerit naturalis Dei filius, ut est Christus, constituet illum filium Dei naturalem, non quidem formaliter, sed dispositiue. dispositione concomitante: Et quidem multo perfectius est, & connaturalius gratiæ, quod per modum dispositionis constituat naturalem Dei filium, quam quod formaliter constituat filios Dei adoptiuos. Imo neque necessum est, ut filium Dei, vel adoptiuum, vel naturalem ipsum habentem constituat. Nam ut

dice-

dicebam superius. Si spiritus sanctus humanitatem gratia habituali exornatam assumeret, neque naturalis, neque adoptiuus Dei filius conferetur. Sed secundum quod spiritus sanctus, esset Deus essentialiter. Secundum vero, quod homo, esset quidem per gratiam vnionis Deus etiam essentialiter, & ad hoc concurreret habitualis gratia per modum concomitantis dispositionis. Esset autem per gratiam habitualem Deus participatiue, quam participationem formaliter conferret habitualis ipsa gratia.

Ad tertium respondetur, quod iustitia rigurosa meriti, aut satisfactionis exactæ non repugnat gratiæ. Fateor quidem quod non conuenit ei esse principium meriti rigurosi, aut satisfactionis perfectæ, nisi quando ipsa gratia fuerit debita, & connaturalis merenti, & satisfaciendi. Itaque iustitia exacta satisfactionis, aut meriti pugnat cum gratia non debita, & quæ non est connaturalis merenti, & satisfaciendi, non autem absolute repugnat gratiæ. Sed dicet quis. Quod gratia sit debita, tollit rationem gratiæ, nam quod ex debito datur, non est gratuitum donum. Ergo hæc solutio supponit falsum, videlicet, quod gratia nequit esse debita. Quidam respondent huic argumento, quod gratia nequit esse debita ex debito iustitiæ, quod habeat ortum ex operibus meritoris, nam si ex operibus gratia, iam non esset gratia. Cæterum ratio debiti connaturalitatis non destruit naturam gratiæ. Hæc solutio mihi displicet, nam impropriissime appellatur gratuitum donum, id quod debitum est subiecto debito connaturalitatis. Quis enim dicet, quod risibilitas est donum gratuito collatum humanæ naturæ, cum debeatur homini ex iustitia naturali, & si non sit debita ex aliquo debito morali in bonis operibus fundato.

Respondent alij, quod gratia collata humanitati christi fuit quidem illi debita connaturalitatis debito, non simpliciter, & absolute, sed suppositione facta, scilicet, supposita gratia vnionis: atque adeo simpliciter habitualis gratia retinet rationem gratuiti doni, & secundum quid est debita.

Hæc solutio uerissime quidem saluat rationem gratiæ, & doni gratuiti, in gratia christi habituali: non tamen saluat rationem perfecti, & rigurosi meriti in operationibus christi. Nam iuxta hanc solutionem totum christi meritum fundatur in liberalitate, & in gratia Dei facta humanitati. scilicet in gratia vnionis. Meritum autem, quod in liberalitate fundatur, nequit esse rigurosum meritum. Vnde respondetur argumento. Quod gratia habitualis christi potest comparari, & ad humanitatem christi, quæ est proximum subiectum ipsius gratiæ, & ad totum christum; qui est eius subiectum, quod & totale. Comparata ad humanitatem habet plenissimum rationem gratiæ, quia non est debita humanitati absolute aliquo debito. Dixi absolute

lu-

lute, quia ex suppositione. scilicet supposita gratia vnionis, debetur illi gratia habitualis, sed hoc est debitum secundum quid, nam totum reducit ad gratiam vnionis, quæ est maxima gratia. Comparata vero ad christum, habet quidem rationem cuiusdam diuinæ formæ, non uero rationem gratiæ, est enim simpliciter debita christo, quia est Deus homo: quoniam autem operans, quod meretur, non est humanitas christi, sed christus, idcirco eius operationes habuerunt perfectam rationem meriti, & satisfactionis, quia ratio meriti, & satisfactionis christi, non reducebatur ad aliquam gratiam, & liberalitatem exhibitam christo a patre. Etenim christus, prout diuinum importat sudpositum, non est capax, ut ei donum aliquod, aut beneficium exhibeatur.

Ad argumenta in principio. Ad primum, & secundum respondetur his argumentis tantum conuinci, veram esse illam nostram conclusionem, qua statuimus gratiam esse connaturalem, & debitam christo. Ex quatuor autem capitibus sumitur ista connaturalitas. Prima est, quia gratia in christo prouenit a principio intrinseco. scilicet a diuinitate, quæ est intra ipsum christum. Diuinitas enim uerbi causa uit habitualis gratiam, in humanitate ipsius christi, id autem quod est a principio intrinseco, merito appellatur naturale. Secunda: quoniam gratia simul fuit data christo cum humanitate, ita quod infusio gratiæ se habuit quasi concomitanter ad ipsam christi generationem. Id autem, quod simul aduenit cum natura, solet naturale vocari: qua ratione peccatum originis vocatur quandoque naturale, iuxta illud Pauli ad Ephes 2. eramus natura filii iræ. Iste duæ rationes satis ostendunt gratiam habitualem non improprie dici connaturalem christo; non tamen ex eis colligitur, quod gratia sit debita humanitati christi aliquo connaturalitatis debito. Quo circa aliæ duæ rationes sunt, ex quibus constat istud debitum. sit ergo.

Tertia ratio. christus conceptus est ex spiritu sancto: ita quod conceptio christi quantum ad præparationem materiæ in utero uirginis, & quantum ad vnionem animæ rationalis cū tali materia sic præparata, specialiter attribuitur spiritui sancto. Ut autem spiritus sancti operatio esset perfecta, qualis est omnis operatio dei, (nam dei perfecta sunt opera) nõ debuit sistere in sola præparatione, & mūdatione materiæ, Deute. 32. & in ipsa rationalis animæ infusione: sed conueniens maxime fuit, ut ipsam quoque spiritualement animæ mundiciem attingeret, perfectamque eius sanctificationem per gratiam, & charitatem, & per reliqua spiritus sancti charitativa effectam. Vnde ex ipso conceptionis christi effectiuo principio, connaturalis fuit christo habitualis gratia cæteris supernaturalibus associata donis. Hæc ratio colligitur ex illo Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te, & post pauca subditur, ideoque

Z

que

que quod nascetur ex te sanctum, &c. Quo loco Angelus sanctitatem Christi nascituri, ad virtutem Spiritus sancti superuentis, tanquam ad propriam reuocat causam. Illud enim verbum, ideoque, causalitatem importat.

Quarta ratio est illa quam primo loco S. Th. assignat, 3. p. q. 7. ar. 1. Et tota ad hoc reducitur. Humanitas in Christo est summa, & maxima vnione vnita verbo, quod est ipsum fontale totius gratiæ principium. Ergo debitum ipsi fuit, ut ex præsentia verbi coniuncti habitualem susceperet gratiam: imo & totam eius plenitudinem. Ad hanc rationem reducitur alia, quæ communis est inter Theologos fundata in illo Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre, nimirum, quia Christus est naturalis Dei filius, debita fuit eius humanitati omnis plenitudo gratiæ, ut magna cum dignitate, ac summa cum decencia, & humanitas esset substantialis filij dei natura, & ipse Dei filius verum ipsius humanitatis suppositum. Ad ipsumque Dei filiū, qua ratione est suppositum humanæ naturæ, attinebat, ipsam omnium supernaturali munere cuius est capax, magna cum gloriæ accessione ornare, & perficere.

Circa secundum argumentum specialiter est notandum. Quod ex illo exemplo adducto a S. Thom. videlicet, quod sicut ad præsentiam solis naturaliter consequitur lumen in corpore diaphano, ita in humanitate Christi, quæ capax est gratiæ, & diuini splendoris, ad præsentiam verbi, quod est ipsa essentialis lux, naturaliter fuit in humanitate consequuta gratia, quæ est diuinum quodam, & supernaturale lumen a lumine essentiali diuino participatum. Notandum inquam est, quod ex isto exemplo colligitur id, quod nos in resolutione quæstionis diximus. Gratiam nimirum non effluxisse per simplicem resultantiam in humanitatem Christi ex præsentia diuini verbi: sed productam fuisse noua dei actione ab vnione hypostatica distincta: Etenim productio lucis in corpore diaphano, non est simplex emanatio lucis ab essentia solis, sed est noua quædam actio distincta à creatione solis, per quam ipse sol effectiue producit lumen, neque ipsum productum lumen propria passio est, & proprietas solis. Est autem discrimen inter lumen comparatum ad solem, & gratiam ad uerbum, quod lumen necessitate naturali producitur a sole, quia sol est causa pure naturalis. Gratia vero producitur a diuino verbo in humanitate per actionem simpliciter liberam. Quamuis, ut supra dixi, hæc actio libera induit rationem actionis naturalis in ordine gratiæ, quatenus fuit humanitati Christi debita, supposita vnionis gratia.

Ad tertium argumentum responderetur, quod si antecedens intelligatur in genere causæ formalis, falsum est & negandum: Verbum enim diuinum non fuit humanitati vnitum, in ratione formalis principij

179 QVÆSTIO SECVNDA. 179
cipij effectiui gratiæ, aut cuiusuis alterius effectus, sed in ratione tantum suppositi terminantis, & complementis dependentiam illam, qua humana natura pendet a proprio supposito, cuius vicem eminenti quodam, & ineffabili modo gerit diuinum verbum. Si autem in genere finalis, vel, quasi finalis causæ, illud antecedens intelligatur, verissimum est & concedendum: quoniam uerbum ob id fuit humanitati suppositaliter vnitum, ut eam sanctificaret, & per ipsam sanctificatam tanquam per coniunctum diuinitatis instrumentum nos redimeret, & sanctificaret. Ob quam causam in sacris literis, cum Christus humani generis futurus saluator prænnunciatur, præmittitur quæ sæpius aliquid designans Christi sanctitatem, & iustitiam. Ita Matt. c. 1. priusquam angelus, qui Ioseph apparuit in somnis, prædiceret illi, quod Iesus ex Virginis utero nasciturus, populum suum sanctificaturus erat, & a peccatis liberaturus, præmisit hæc uerba, Quod in ea natum est de Spiritu sancto est, id est, sanctificatum, & sanctum ex vi suæ conceptionis, quia conceptio ex Spiritu sancto facta, non poterat non eximiam sanctitatem proli conceptæ afferre. Quod aperit ipse explicuit Angelus Virginem sanctissimam alloquens. Luc. 1. Spiritus sanctus, inquit, superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, ideoque quod nascetur ex te sanctum vocabitur filius Dei. Id ipsum colligo, ex illo. Isa. 62. propter Syon non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur, ut splendor iustus eius & Saluator eius, ut lampas accendatur. De Christo hic habetur sermo, qui prius veluti diuinus splendor à sole ex utero virgineo iustus, & sanctificatus fuit egressus, quam in medio populi doctrina, & miraculis corruscans, nimiaque humani generis charitate, ut lampas accensus, saluatoris gesserit officium: Et Zach. 9. de aduentu Messiae loquens Spiritus sanctus ita, inquit. Ecce Rex tuus venit tibi iustus, & Saluator. Primum iustus, deinde Saluator. Et id quidem merito nam ab immundo quis mundabitur? Vnde Christus Io. 17. dicebat. Et pro eis ego sanctifico me ipsum, ut sint, & ipsi sanctificati in veritate. Sanctificauit se primum christus, se ipsum hostiam sanctam, & deo placentem in cruce offerens, ut sanctificatus ipse homines sanctificaret. Non quod Christus ante mortem suam non fuisset sanctificatus simpliciter, sed quod tunc eius sanctificatio omnimodam consumationem accepit. Quæ consummatio in duobus constitit. Primo, quod hostia deo oblata, & sacrificata, ex vi suæ oblationis sacrata manet, & sancta, ut pote, soli dicata, & consecrata deo. Secundo, quod Christus dum mortalem egit nobiscum vitam, similitudinem peccatoris gerebat, similitudinem carnis peccati deferens. Hanc autem peccati effigiem, & similitudinem penitus ipse deposuit cum immortalem, & impassibilem carnem gloriosa resurrectione assumpsit. Quam sane gloriam,

riam, & corporis immortalitatem merito suę passionis acquisiuit. Ad Philip. 2. factus obediens, vsque ad mortem, propter quod, & deus exaltauit illum, &c. Vnde passio Christi rationaliter sanctificatio eius uocatur. Ad hunc fere sensum, non incommode trahi possunt Verba illa Pauli rom. 3. vt sit ipse iustus, & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi, id est, ut diuinus Pater iustificaret eos, qui suis antiquis promissionibus de Christo venturo perfectam adhiberent fidem, conueniens fuit, ut prius semetipsum ostenderet iustum suas pollicitationibus adimplens.

Sed aduertendum est, quod cum duplex sit humanitatis christi sanctificatio. Altera per ipsam vnionis gratiam. Altera vero per habitalem gratiam facta. Priorem ipsum verbum seipso, & quasi formaliter humanitati tribuit, nam tota hæc humanitatis sanctitas est ipsum verbum quatenus personaliter humanitati vnitur. Posteriores vero sanctitatem efficienter verbum in sua humanitate causauit noua, & libera actione, quæ licet accommodatione quadam speciali ipsi verbo tribuatur, toti tamen fuit Trinitati communis, iuxta superius a nobis statuta. Sed iam ad solutionem argumenti rediens assero, quod ex eo, quod verbum, fuerit humanitati vnitum in ratione principii viuificantis, & sanctificantis, per modum finalis causæ, id est, ut esset principium viuificantium, & sanctificantium, non potest, vel etiam apparenter colligi, quod vita spiritualis, & sanctitas, resularet per simplicem emanationem, aut in nobis, aut in ipsa Christi humanitate, sed tantum colligitur, quod est proprius effectus verbi humanæ naturæ vniti.

Ad quartum argumentum Respondetur, quod quando est coniunctio formalis inter naturam superiorem, & inferiorem, habet verum id quod asseritur in argumento; secus autem est quando est coniunctio tantum in esse personali, qualis est humanitatis ad verbum. Quoniam suppositum, in ratione suppositi, nullam aliam perfectionem tribuit naturæ secundum ordinem physicum, quam terminare, & complere ipsam. Etenim suppositum non operatur physice secundum propriam virtutem, sed iuxta proportionem naturæ cui suppositaliter vnitur. Vnde visio Christi domini, quamuis eliciatur a supposito infinito, non tamen est perfectior visione alterius hominis habentis potentiam visuam in perfectione æquali cum potentia visuam Christi: eo quod tota visionis perfectio in Christo sumitur per habitudinem, & proportionem ad potentiam visuam, & non ad suppositum.

Ad vltimum Respondetur, quod ex gratia habituali, seu vt alijs placet, ex anima eleuata per gratiam oriuntur per simplicem emanationem supernaturales virtutes, & dona spiritus sancti. Quoniam gratia est principium formale, & quasi effectiuum harum virtutum, & vnitur

vnitur animæ per modum formæ: verbum autem; vt dixi, non vnitur per modum formæ, sed tantum per modum suppositi, atque adeo ex eius vnione ad humanitatem, licet resulet debitum connaturalitatis inter humanitatem assumptam, & gratiam, non tamen resultat ipsa gratia, sed noua actione est producenda.

QVÆSTIO TERTIA.

Væstio tertia. An Christi gratia, tanta polleat plenitudine, vt censeatur debet infinita. Tota hæc quæstio duobus articulis absoluetur. In primo disputabitur de plenitudine gratiæ Christi. In secundo de eius infinitate. Neque enim edem est ratio infinitatis, & plenitudinis gratiæ Christi. De plenitudine ergo primum quæritur. An ita sit plena Christi gratia, vt augmentum nequeat suscipere. Articulus primus.

Pars affirmatiua probatur primo. In sacris literis, gratia Christi, & gratia quorundam sanctorum scilicet B. Virg. S. Stephani, &c. dicitur plena, vt patet. Ioan. 1. de gratia Christi. Luc. 1. gratia B. Virg. Act. 6. de gratia S. Stephani, & alia ratione gratia Christi dicitur plena, atque gratia aliorum sanctorum. Hæc autem diuersa ratio non alia fingi potest, quam quod gratia Christi habet omnimodam plenitudinem, & ex parte subiecti, & ex parte ipsius gratiæ, ita vt augmentum nequeat recipere: ergo, &c.

Secundo probatur ex sententia expressa. S. Thom. 3. p. quæst. 7. Namque in artic. 9. loquens de intentione gratiæ Christi dicit, quod est in summo, & perfectissimo gradu quo maior esse non potest, & artic. 10. dicit quod gratia & secundum essentiam, & secundum virtutem summa est in Christo, ita vt augeri nequeat. Perfectio gratiæ, secundum essentiam, comprehendit iuxta mentem S. Thom. ibidem, perfectionem intensiuam ipsius gratiæ. Et deniq. artic. 12. aperte docet Christi gratiam, neque ex parte subiecti, neque ex parte ipsius gratiæ posse augeri. Ecce manifestam S. Thom. sententiam.

Arguitur tertio. Gratia ex sua natura habet terminum intensiōnis, vltra quem per nullam potentiam potest augeri, sed Christo propter dignitatem suam debetur gratia secundum omnem possibilem intensiōnis gradum: ergo de facto Christus recepit gratiam in summo gradu intensiōnis vltra quem nequit fieri progressus. Maior in qua videtur esse difficultas probatur. Primo expressa. S. Thom. auctoritate, artic. 12. citato, dicit enim, quod sicut omnes formæ naturales habent terminum suæ perfectionis, vltra quem progredi nequeunt; ita & gratiæ determinatus est proprius intensiōnis, & perfectionis terminus

minus, ultra quem non suscipit augmentum. Et confirmat, S. Tho. hanc doctrinam ex illo Sap. 11. Omnia in pondere, numero, & mensura disposuisti. Deinde probatur ratione eadem maior præmissa. Omnis creatura, eo quod creatura est, habet limitatam, & finitam perfectionem, infinitas enim perfectionis repugnat creaturæ: Igitur gratia, ea ratione qua creatura est, sua natura determinatur ad certum intensiōis, & perfectionis gradum.

Quarto. Si qua ratione gratia non haberet sua natura determinatum perfectionis, & intensiōis terminum, maxime quia est participatio diuinæ naturæ infinitæ, atque adeo ipsa quoque gratia infinitatem habet intrinsecam, sed hæc ratio parū mouet: ergo &c. Probatur mi. quilibet gradus gratiæ est participatio totius naturæ diuinæ infinitæ, non enim commentandum est quod vnus gradus gratiæ est participium vnus diuinæ perfectionis, & alius gradus alterius perfectionis: sed quilibet gradus retinens essentiam gratiæ est participatio ipsius naturæ diuinæ; arque adeo quilibet gradus gratiæ totam diuinam naturam participat: Ergo non crescit participatio diuinæ naturæ secundum maiorem intensiōem gratiæ, & ex consequenti, infinitas gratiæ non potest summi ex eo quod natura diuina est finita, & infinita participabilis. Dices, quod licet gradus quilibet gratiæ participet totam naturam diuinam, non tamen totaliter, quemadmodum quicumque videns deum videt totum deum, non tamen videt totaliter, & ex ea parte potest crescere gratia, sicut potest crescere quæcumque creata dei visio, quia magis ac magis possumus per gratiam participare dei naturam. Sed contra. Intensiō gratiæ non fit per additionem noui gradus, sed per maiorem radicationem in subiecto, quod suppono ex doctrina quam tradunt. S. Thom. & eius discipuli. 12. quæst. 34. & 22. quæst. 24. ergo maior intensiō gratiæ non est participatio diuinæ naturæ, sed est eademmet participatio magis firmata, & radicata in anima, sicut est idemmet gradus gratiæ magis radicans in animæ essentia.

Pro decisione quæstionis. Notandum est ex triplici capite posse provenire plenitudinem alicuius formæ esse adeo summam, vt non possit esse maior. Primo, ex principio effectiuo, si enim effectiua virtus limitata fuerit, plenitudo formæ productæ poterit esse summa, ita vt per naturalis causæ facultatem, & vim maior & perfectior esse nequeat, in gradu tamen certo & determinato, iuxta determinationem & limitationem virtutis in ipsa causa residentis. Secundo, ex parte ipsius formæ quæ sua natura determinata est ad certum perfectionis gradum, ultra quem non est progressus. Vnde si forma talem pertingat gradum, plenitudinem obtinebit summam.

Tertio, ex potentia receptiua subiecti, quæ apta nata est suscipere

for-

formam in tali gradu intensiōis, & non in maiori. Hoc supposito.

Prima sententia affirmat Christi gratiam plenam esse, & in summo gradu intensiōis, & perfectionis constitutam, quo maior esse nequit, etiam per absolutam dei potentiam. Hanc docent multi Theologi graues, sed non omnes in eodem sensu, neque eadem ratione mouentur. Quidam enim fatentur, quod gratia ex natura sua nullum terminum postulat, sed in infinitum potest crescere secundum intensiōnem. Cæterum potentia obediens, & capacitas quæ est in anima rationali ad suscipiendam gratiam, limitata est, & intrinsicè determinata: ita vt per potentiam dei absolutam augeri nequeat. Vnde colligunt isti Theologi; quod gratia Christi, ex parte ipsius gratiæ, non habet omnimodam plenitudinem, neque est in summo gradu intensiōis constituta: ex parte tamen subiecti intensior fieri non potest per diuinam potentiam, quia Christi anima accepit gratiam adimplentem totam capacitatem, & obediens ipsiusmet animæ potentiam. Ita docet Alber. Mag. in 3. d. 13. & Gab. ead. dist. quæst. ult. art. 2. conclu. 2. reputat probabilem eius sententiā, in quam propeudit, Dur. ead. dist. quæst. 1. eandem insinuant. S. Bonavent. eadem dist. art. 1. quæst. 2. & Ricard. ead. distinct. quæst. 2. artic. 2. ad primum. Verū est quod ij duo postremi Authores in alijs locis aliquantulum discedunt ab hac sententia. Dicunt enim quod gratia in anima Christi est summa secundum intensiōnem ex parte subiecti, ita quod in illo subiecto non poterit crescere, quia tota eius capacitas plena est, & faciata. Cæterum in alio subiecto perfectiori, puta in Angelo, poterit reperiri gratia secundum maiorem intensiōnem. ita docet. S. Bona. in primo. d. 12. 2. p. quæst. 4. Ricard. ead. dist. artic. 2. quæst. 4. & in 3. dist. 13. art. 2. quæst. 1. & idē insinuat. Dur. quæst. 1. eiusd. dist.

In alio sensu quidam alij Theologi intelligunt hanc primam sententiam. Dicunt enim, gratiam Christi ex parte ipsius gratiæ esse plenissimam, & summam, qua intensior, & perfectior neque in anima Christi, neque in alio quouis subiecto, etiam per potentiam dei absolutam, potest haberi. Duo sunt fundamenta huius sententiæ. Alterum quod Christo collata fuit gratia secundum omnem illam plenitudinem, cuius ipsa gratia est capax. Alterum quod ipsa gratia sua natura, & ab intrinseco postulat determinatum gradum intensiōis, & perfectionis ultra quem non potest crescere. Hanc sententiam sic expositam docet Caiet. 3. p. quæst. 7. artic. 11. & 12. & expressius 22. quæst. 24. art. 7. Scotus in 3. d. 13. Dur. in primo. dist. 17. q. 9. & alij in his distinctionibus.

Secunda sententia docet, gratiam secundum potentiam dei ordinariam esse summam, & plenam in anima Christi. Ita vt secundum ordinem connaturalem ipsius gratiæ, & secundum ordinarium dei po-

ten-

tentiam non possit augeri: at secundum potentiam dei absolutam potest crescere gratia Christi secundum intensiorem. In duplici etiam sensu intelligi potest hæc sententia. Nam Theologi quidam fatentur quod gratia ex natura sua nullum habet terminum, sed infinitum potest augeri quo ad intensiorem, & extensionem. Cæterum capacitas & obediens potestas anime, & cuiuslibet intellectualis creaturæ sua natura est limitata; atque adeo secundum naturam ipsius potentia, & capacitas determinatus est gradus gratiæ, qui potest suscipi in anima. Et in hoc gradu, inquit, collata fuit gratia anime Christi. Verum ex potentia dei absoluta potest crescere capacitas, & potentia obediens anime ad suscipiendam gratiam: & ex consequenti potest etiam crescere ipsa Christi gratia. Ita docet Mars. in 3. quæst. 10. & Gabri. loco citato & in primo. dist. 17. quæst. vltima. & Greg. in 3. d. 17. q. 2. in eandem pro pendit sententiam. Driedo. lib. de capt. & redemp. generis humani tractatu. 2. art. 6. sent. 8. eiusdem videtur sententiæ. Cæterum alij Theologi censent in alio sensu intelligendam esse hanc sententiam. Videlicet quod gratia ex natura sua, sicut aliæ omnes formæ, determinata est ad certum gradum intensiōnis & perfectionis, in quo gradu accepit ipsam anima christi. Verum ex potentia dei absoluta potest gratia & intensio, & perfectione, hunc gradum transcendere: & hac ratione christi gratia poterit suscipere augmentum. Ita docet capreol. in 3. dist. 13. quæst. vnica. quem sequuntur alij quidam Thomistæ. Denique est tertia sententia quam docent nouiores. S. Tho. interpretes. 3. p. quæst. 11. & 12. & 2. q. 24. art. 7. & pro eadem referunt grauissimi Thomistæ, Victor, & Sotum, & putant hij authores se docere consentaneæ ad S. Tho. doctrinam.

Pro cuius sententiæ explicatione, quæ mihi probabilior apparet, & pro decisione quæstionis. Notandum est, quod licet, plenum esse, eo quod dicitur sumpta metaphora ex plenitudine vasis, si rigurose loquamur, non denotat plenitudinem formæ susceptæ absolute loquendo, sed per habitudinem, & proportionem ad capacitatem subiecti in quo suscipitur: Etenim tunc vas plenum liquore dicitur, quando est adimpletum ipso liquore, quamvis non habeat liquorem summum, & secundum omnem eius plenitudinem. Vnde potissima acceptio huius vocis, plenum, cum ad formam aliquam accommodatur, accipienda est per comparisonem ad capacitatem, & potentiam subiecti. Sed nihilominus aliæ sunt acceptiones huius vocis, plenum, non inusitatæ.

Secunda igitur acceptio est, quod plenum, idem pollet, quod multum, qua acceptione dicimus aliquem plenum miseriis & calamitatibus. Ezech. c. 7. plena est terra iudicio sanguinum, & ciuitas plena iniquitate.

Tertia

Tertia acceptio est, quæ plenum idem pollet quæ exuberans & affluens, denotatque redūdantiā ad extra. Qua acceptione. Isa. c. 6. dicitur quod plena erat terra gloria domini, & quod ea quæ sub ipso erant replebāt tēplū.

Quarta denique acceptio est, qua plenum designet, id quod est excellens, & perfectissimum in aliquo genere. In qua acceptione sol plenus luce dici poterit, & ignis plenus calore.

Prima Conclusio.

Gratia, & ex parte agentis, & ex parte formæ, ac etiā ex parte susceptiuitatis potentia nullum habet terminū intensiuitatis perfectionis, sed infinita est sine cathegorematicè, ita ut quocūq. gradu perfectionis signato, sua natura apta nata sit amplius perfici. Hanc conclusionē docent authores postremæ sententiæ, & sufficienter eā colligunt ex S. Th. doctrina 2. 2. q. 24. ar. 7. vbi fere id ipsum asserit de charitate. Eadē autē militat ratio in charitate & in gratia, imo potior videtur esse in gratia, eo quod perfectior est simpliciter charitate, & illam præhabet tanquam in radice intra suam essentiam: sicut natura substantialis continet proprias passiones. Probatur secundo; & primo quod ex parte agentis non sumatur habitualis gratiæ determinatio, manifestū est: quoniā virtus diuina quæ est principiū effectiui gratiæ, est simpliciter infinita. Probatur vero hoc ipsū ex parte gratiæ. Gratia est forma ordinis infiniti, estque participatio infinitæ naturæ dei, ita quod eius essentia consistit in hoc, quod est esse participationem ipsius naturæ dei: sed diuina essentia cum sit infinita, infinite est participalis: Ergo gratia ex propria, & formali sui ratione, nullam determinationem sibi vendicat, sed in infinitum est augmentabilis secundum intensiorem.

Confirmatur hæc ratio. Caritas ex propria, & formali ratione charitatis nullum determinatum sibi postulat intensiōnis gradum, nam cum deus sit summus, & infinite diligibilis, caritas quæ est virtus dilectiua dei, nullum determinatum gradum dilectionis postulat: sed ex sua natura potest infinitum crescere: Ergo eadem ratione id ipsum erit asserendum de gratia. Imo & fortiori ratione, quoniam gratia forma est perfectior charitate, & comparatur ad ipsam, sicut essentia ad propriam potentiam, seu passionem. Deinde probatur conclusio ex parte subiecti susceptiui gratiæ. Potentia obediens quæ inest anime ad suscipiendā gratiam, nullam habet determinationē: Sed gratia non pertinet ad animā ratione alicuius naturalis potentia, quæ sit in anima, sed ratione tantū potentiæ obediens: Ergo ex parte subiecti recipientis nulla determinatio provenit ipsi gratiæ. Minor patet, quoniam forma supernaturalis non respicit per se naturalem potentiam, sed supernaturalem, qualis est potentia obediens: potentia. n. & actus debet proportionari, & sūt eiusdem generis. quod Arist. li. 9. met. c. 13. aperte docuit. Probatur maior: determinatio potestatis passiuæ non

A a

potest

potest sumi, nisi vel ex potentia actiua cui respondet, & subiicitur: vel exacte, & forma ad quam suscipiendam ordinatur. Sed obedientialis potentia animæ ad gratiam suscipiendam, non limitatur ex virtute actiua dei, quæ est principium proximum effectiuum gratiæ, & cui subordinatur, & respondet ipsa obedientialis potentia; neque vero limitatur ex forma & actu in quem ordinatur, nimirum, ex ipsa gratia, quia, vt probauimus, gratia secundum se nullam habet determinationem, quam possit communicare obedientiali potentia.

Confirmatur. Potentia obedientialis consistit in quadam subiectione qua creatura subiicitur deo, vt in ipsa efficiat quiddam ex parte rei productæ contradictionem non implicat. Cum ergo hæc subiectio creaturæ ad deum totalis sit, & plenaria, nequit ex ipsa aliqua limitatio, seu determinatio desumi. Atque adeo omni ex parte probatum dedimus, gratiam ex propria sui ratione illimitatam formam esse: atque in infinitum secundum intensiorem augmentabilem.

Sed arguitur ex S. Thom. 3. p. quæst. 7. art. 1. vbi probat gratiam non esse simpliciter infinitam, quoniam capacitas, & potentia animæ est simpliciter finita, atque adeo nequit anima suscipere infinitam gratiam. Hæc ratio S. Thom. manifeste supponit duos contraria his quæ modo dicebamus. Alterum quod potentia obedientialis animæ respectu gratiæ suscipiendæ est simpliciter finita, non enim S. Thom. vt quidam dicunt, loquebatur ibi de potentia naturali animæ, quia gratia non proportionatur huic potentia, sed potentia obedientiali. Alterum quod limitatio gratiæ ex ipsamet potentia passiuæ animæ desumitur. Quod cum de obedientiali potentia sit intelligendum, è diametro pugnat cum his quæ dicebamus.

Respondeo huic obiectioni. S. Thom. ibi loquutum fuisse de infinitate gratiæ simpliciter, & in genere entis, negatque gratiam hanc posse habere infinitatem. Quod inde probat efficaciter, quia in rationali anima non reperitur aliqua potentia, quæ sit huius infinitatis susceptiua, eo quod creatura omnis ex propria sui ratione ad certum, & determinatum gradum, & genus entis determinata est; atque adeo & huius tantæ infinitatis est incapax. Quo circa S. Thom. minime negauit gratiam sua natura illimitatam esse in genere gratiæ, neque in tali genere syncategorematicè infinitam. Neque vero quod obedientialis animæ potentia eiusque capacitas similiter sit infinita ad suscipiendam hanc formam. In eodem sensu explicandus est ipse doctor sanctus in quæst. 29. de verit. artic. 3. ad 6. vbi aperte faterur animæ Christi finitam in esse capacitatem ad gratiam suscipiendam. Manifestumque est ibi loqui S. Thom. de capacitate animæ comparatione ad gratiam, simpliciter, & in esse entis infinitam.

Misilum facio in hac parte, id quod S. Bonauent. & Ricard. in locis citatis

citatis aiunt, nimirum, quod potentia obedientialis animæ rationalis respectu gratiæ suscipiendæ, secundum se limitata est ad certum intensiorem gradum, sed in Christi anima creuit multum hæc potentia ex coniunctione ad verbum. Ex quo inferunt ij Theologi quod rationalis Christi anima in eo intensiorem gradu gratiam accepit, in quo nulla alia rationalis anima, quæ non esset deo vnita, ipsam posset suscipere, etiam secundum absolutam dei potentiam. Hæc sententia alijs doctissimis, & quidem non paucis, merito displicet. Primo. Quoniam obedientialis potentia in quacumque rationali anima & intellectuali creatura illimitata est, & sua natura syncategorematicè infinita, quod superius probatum reliquimus: Ergo etiam respectu gratiæ suscipiendæ omnes rationales animæ, immo & creaturæ omnes intellectuales æqualem habent obedientiæ potentiam. Nam in cælesti Hierusalem, idest, in his quæ pertinent ad æternam vitam, eadem est hominis, & angeli mensura, vt Apoc. c. 20. dicitur. In quo benedixit Albertus Magnus, sed in eo tamen defecit quod hanc æqualem in animabus obedientialem potetiam existimauit simpliciter esse in eis omnibus limitatam. Secundo. Quoniam verbum ea ratione qua humanam naturam hypostaticè terminat, nullam ipsi mutationem infert, præter illam quæ consistit in ipsa terminatione passiuæ, qua humanitas à diuino verbo personaliter terminatur. Neque enim verbum vicem habet formæ ipsam informantis, & actuantis, neque vero vicem actiui principij aliquid in ea efficientis, sed rationem duntaxat termini ipsam naturam per modum suppositi cõplentis, & terminantis. Ergo ex vnione verbi ad humanitatē haud quaquā crescit ipsa obedientialis animæ potetia ad suscipiendā gratiā.

Sed & alio tertio argumento prædictam sententiam impugno. Illud augmentum quod in potentia obedientiali rationalis Christi animæ ex vnione hypostatica accrescit, vel prouenit a verbo vt a formali, vel vt ab efficiente principio: primū nequit dici, quia verbum nequit habere rationem formæ humanitatem actuantis, vt communis Theologorum doctrina affirmat. Et præterea quia tunc concedendū esset, quod obedientialis potentia animæ Christi erga suscipiendam gratiam simpliciter esset infinita, atque adeo concedendum foret animæ Christi datam fuisse gratiam secundum intensiorem infinitam, cuius oppositum veritati consentire, sequenti probabitur articulo. Si vero secundum dicatur, infero, similem infinitatem posse tribui à deo cuiusque alteri rationali animæ, nam quidquid verbum non per modum suppositi operantis per humanitatem, sed per modum efficientis principij causare potest in sua humanitate, potest etiam illud efficere in alia humanitate quacumque. Quia eadem est capacitas in quacumque humanitate ad effectum diuinæ virtutis suscipiendum:

dum: virtus itidem diuini verbi, eadem est, & æqualem vim habet respectu cuiuscumque humanitatis, ergo, &c. Sed arguit quis ex S. Th. doctrina in 22. quæst. 24. artic. 7. dicentis quod per gratiæ, & charitatis susceptionem crescit animæ capacitas ad vltiorem gradum suscipiendum. Ergo eadem ratione asserendum est, quod animæ Christi capacitas ad gratiam, creuit ex vnione personali ad verbum. Respondetur, & primum dico S. Thom. ibi loqui de capacitate proxima ad gratiam, & id tantum asserit, quod per vnum gratiæ, & charitatis gradum anima quodammodo disponitur, & fit magis proportionata ad gradum vltiorem. In hunc sensum interpretatur Capreolus in prima distinct. 17. quæstione 2. artic. 2. ad 2. prædictam. S. Thom. doctrinam.

Dico secundo. Quod ex coniunctione ad diuinum verbum hac proxima capacitas, si proprie loquamur, non creuit in Christi anima, eo quod verbum cum non vnatur humanitati per modum formæ sicut ei vnuntur charitas, & gratia, nõ disponit ipsam ad formam aliquam vltiorem. Conferat aut ei ius quodam connaturalitatis, de quo in sequenti articulo.

Secunda Conclusio.

Habitualis Christi gratia non tantam habet intensiõnis plenitudinem, vt secundum absolutam dei potentiam nõ possit augetur. Hæc conclusio si id præsupponamus quod sequenti quæstione probabitur, nimirum, habituales Christi gratiam non habere intensiõnem infinitam, manifeste deducitur ex præcedenti conclusione. Nam ostendimus in illa conclusione gratiam habituales ex propria sui ratione in infinitum esse secundum intensiõnis perfectionem augmentabilem: vnde si in Christi humanitate ad intensiõnem infinitam habitualis gratia nõ accessit, manifestum est intensiõnem eius augmentum vltius progredi posse, si ipsam gratiæ naturam, absolutamque simul dei potentiam contempleretur.

Quidam Docti Theologi ex nouioribus, non ita indistincte huius conclusionis, vt a nobis est proposita, veritatem agnoscunt. Dicunt enim gratiã Christi comparari posse, & ad solam dei omnipotentiã, & ad ipsam omnipotentiã prout regulatã, vel quasi regulatã per ipsius dei sapienciã & prouidentiã, quatenus diuina potentia operatur iuxta ordinem ab ipsa dei sapienciã, & prouidentia prescriptũ; itaq; ex parte effectus potentia dei, & similiter eius voluntas prout mouet ad operandum, diuinã sub ordinẽ sapienciæ. Qua supposita distinctione dicunt illi Theologi, quod si Christi gratia ad solam dei potentiam comparatur, non est adeo plena, & consummata, vt amplius secundũ intensiõnem non possit augeri, vt assignata dudum a nobis ratione cõuincitur. Cæterum si comparatur ad dei potentiam, vt diuinã sapienciæ & prou-

prouidentiæ ex parte effectus subordinatam, nulla potest dari, imo neque excogitari gratia, quæ perfectior sit, & intensior gratia Christi; neque talis perfectior gratia, continetur in ipsa dei omnipotentiã prout diuinã sapienciã ex parte effectus subordinatur, id est quatenus nihil operatur, quod non sit proportionatum, & congruum dei sapienciæ, & ordini prouidentiæ diuinæ. Et hoc probant, primo nulla creatura potest esse coniunctior deo, quam Christi humanitas: ergo diuina sapiencia non potest perficere, & exornare creaturam aliquam præstantiori gratia quam sit gratia Christi: atq; adeo neq; id poterit diuina potentia quatenus operatur conformiter ad ipsam dei sapienciam. Probatur consequentia, quia cum diuina sapiencia disponat omnia suauiter nihil operatur in rebus contra proprium meritum, & naturalem ipsarum rerum exigentiam, atq; adeo cum intra ordinem diuinæ sapienciæ non possit excogitari creatura deo coniunctior quam anima Christi, & cui tam sit connaturalis, ac debita perfectissima habitualis gratia, neque poterit etiam excogitari gratia præstantior, & excellentior ipsa Christi gratia.

Secundo probant. Nihil præstantius, & excellentius potest excogitari in natura, quam deus homo: Ergo deus distributor gratiæ non potuit sapienter alicui creaturæ excellentiorem gratiam infundere, quã sit gratia collata animæ Christi: dedecet enim diuinæ sapienciæ ordinem, quod alicui puræ creaturæ præstantior gratia conferatur, quam christo, qui est Deus homo. Cõfirmatur, Christo, qua ratione est Deus homo, debita est gratia iure connaturalitatis: Ergo cum ratio debiti fundetur, non in humanitate, sed in diuino supposito, hoc debitum summũ est, & ad summã extenditur gratiã, quæ iuxta ordinẽ diuinæ sapienciæ alicui est comunicabilis creaturæ.

Tertio probant. Ex opposita sententia sequeretur, quod Christus secundum gratiam habituales possit subordinari alicui creaturæ gratiæ, consequens absurditatem præfert contra ipsum diuinæ sapienciæ ordinem. Ergo, &c. Sequella patet, quia si perfectior gratiæ alteri rationali creaturæ conferretur, talis creatura secundum habituales gratiam superior esset, & dignior Christi anima, atque adeo secundum hanc gratiæ perfectionem, anima christi illi subordinaretur creaturæ, essetque ipsa inferior.

Hic tamen dicendi modus nouissime a nouis authoribus excogitatus, mihi nulla ratione probatur, contra quem sic arguo, Primo. Argumenta, quæ prædicti authores in huius sententiæ confirmationem faciunt, vt plurimum apparenter probant, quod in pura aliqua creatura, non poterit reperiri præstantior gratia, quam sit gratia collata animæ Christi, nulla autem probabilitate suadent, quod ipsamet Christi gratia nequeat augeri, & perfici in semetipsa, & ad altiorem intensiõ-

nis gradū pertingere: Ergo illa sententia qua parte docet Christi gratiā sūme plenā esse in semetipsa, secundū ordinē diuinæ sapientiæ, nullo vel apparenti fundamento fulcitur. Confirmo, & explico huius argumenti vim. Et supponamus collatam fuisse Christi animæ gratiam intensam, vt 100. Quæro, cur secundum ordinem diuinæ sapientiæ non potuit dari Christo gratia intensa vt 200. cum ex vi gratiæ unionis nulla sumatur determinatio ad istum gradum potius, quam ad illum, vel, e contra. neq. vero ex ipsa gratia sumi possit, cum sua natura valeat iu infinitum progredi eius intensio. Ergo, nulla ratione aduerfatur sapientiæ diuinæ augmentum gratiæ Christi secundum maiorem eius intensiōnem.

Secundo contra eandem sententiam sic argumentor. Ex ea sequitur ad plura se posse extendere diuinam potentiam, diuinamq. voluntatem, quam se possit extendere ipsa Dei sapientia. Consequens est falsum, ergo, &c. Sequella apparet manifesta, quoniam diuina potentia potest efficere maiorem, & perfectiorē gratiam, quam sit ipsa habitualis Christi gratia, & similiter dei voluntas absolute considerata potest esse principium huius effectus, ad quem tamen non ualet extendi diuina sapientia, quia non cadit sub eius ordine. Probatur vero consequentis falsitas. Diuina sapientia non minorem habet infinitatem, quam habet dei voluntas, & eius omnipotentia: Ergo nullum effectum possunt attingere dei voluntas, eiusque omnipotentia, ad quem non se extendat ipsa dei sapientia, & eius ordo. Confirmatur. Diuina attributa æqualis sunt virtutis, & perfectionis, quoniam omnia sunt simpliciter infinita, imo & sunt ipse deus, ergo quidquid potest vnum potest & aliud.

Contrariæ sententiæ authores multis conatur hoc argumentum dissoluere. Primo dicunt, quod nullum opus, quod de facto produceretur a dei omnipotentia, & à Dei voluntate deuiaret ab ordine potentiæ diuinæ, eo quod omnipotentia Dei est regula omnium suorum actionum, suorumque effectuum, & similiter Dei voluntas. Cæterum ex hac doctrina nihil habetur, quod ad solutionem argumenti facti quidquam attineat: argumentum enim contendit, quod ordo diuinæ sapientiæ potest se extendere ad omnem illum effectum quem ipsa Dei omnipotentia, secundum se considerata, posset efficere. Et quod nihil cadit sub diuinæ voluntatis obiecto, quod non possit per diuinam sapientiam in bonum aliquem, & honestum finem ordinari. Ad hoc autem infirmandum, quid refert assignata solutio?

Dicunt secundo. Quod prædicta sententia non plus tribuit diuinæ voluntati, diuinæq. omnipotentie, quam ipsi sapientiæ dei, nam etiam stando in terminis illius sententiæ, fatendum est diuinum intellectum per suam sapientiam posse totum id exacta noticia cognosce

re,

re, quod dei voluntas potest velle & dei potentia ualet efficere. Sed hæc etiam solutio apparet deficiens, quia tantum procedit de scientia dei speculatiua, & non habet locum in scientia practica præordinatiua, & factiua rerum, de qua tamen scientia factum argumentum procedit.

Dicunt tertio. Non esse inconueniens, quod possit Deus per vnum attributum aliquid efficere, quod per attributum aliud non potest operari. V. c. per suam omnipotentiam posset deus totum hoc vniuersum visibilibus, atque inuisibilibus creaturis constans, in nihilum uertere, & iterum reproducere. hoc autem non esset opus diuinæ sapientiæ, neque vero diuinæ iustitiæ. Similiter per attributum diuinæ iustitiæ punit deus peccatores in inferno, quam tamen punitionem non exequitur per attributum misericordiæ. Hæc solutio aliqualem præferret probabilitatem, sed est sine dubio insufficientis ad diluendū argumentum factum, si vim eius paulisper in hunc modum prænamus. Estō aliquem effectum vni diuino attributo adscribamus, qui alii attributo non competit, at nulla ratione admittendum est quod effectus vnius attributi alteri attributo opponatur: nam alias attributa diuina inuicem repugnarent: aliquid enim præhaberetur in virtute vnius, quod non modo in alterius attributi potestate non præhaberetur, verū, & ei repugnaret: atque adeo ipse diuinorum attributorum virtutes essent inter se oppositæ, & inuicem contrariæ. Quæ assertio absurdissima est, & impia forsām, & sacrilega: talis enim attributorum contrarietas in decora est, & indecens deo. missum facio, quod fortassis est falsum, id quod, vt certū præsupponit assignata solutio, videlicet, quod aliquid operetur deus per vnum attributum, ad quod attributum aliud nullatenus concurrat. Nam in operibus iustitiæ, & misericordiæ, in quibus illa solutio maiori cum apparentia verificari videtur, illa doctrina est falsa: vniuersa enim opera domini misericordia, & veritas. Vbi veritatis nomine, sacrorum bibliorum interpretes dei iustitiam intelligunt. De qua intelligentia, & huius rei explicatione legatur. S. Th. 1. p. q. 21. art. 4.

Dicunt deniq. quarto prædictæ sententiæ, & solutionis authores. Libere fatendum esse: quod non tam extenduntur dei sapientia, & prudentia, atque extenduntur eius omnipotentia, & uoluntas, quod ita probant. Non possumus intelligere qualiter Deus sapiēter crearet angelos absque naturalibus eorum potentiis intellectu, scilicet, & uoluntate, & tamen id non repugnaret absolutæ dei potentiæ. Communiter enim docent Theologi, & si Caieta. repugnet, posse deum absoluta sua potentia, vtens proprietates, & naturales passiones a propriis subiectis separare. Similiter nullus dicet, quod deus sapienter potuerit Christum, vt hominē, perpetuis inferni cruciatibus vexare.

Quod

Quod tamen si solam Dei omnipotentiam, & liberam ipsius voluntatem attendamus, nihil habet repugantię, & implicationis. Verum hanc solutionem efficacissime, ni fallor, expugnat argumētum quod informauimus aduersus solutionem præcedentem: Nam quod aliquid sit proportionatum diuinę voluntati, & omnipotentię, & quod sub eadem ratione qua dei omnipotentię, & voluntati proportionatur, diuinę sapientię, aut cuiusuis alteri dei attributo repugnet, manifesta est implicatio: Neque potest absque absurditate dici. Exempla autem, quibus quarta solutio iuuatur, in eo, quam plurimum deficiunt quod illius solutionis auctores falso arbitrantur, quod deesset deo ratio suę sapientię congruens, qua honestaret illud vtrumque factū per suam absolutam potentiam. Itaq. fateri debemus, quod si deus sua libera omnipotentia vtens, Christum vt hominem perpetuis vexaret cruciatibus, talis vexatio prudens esset, & sapiens, diuinęq. sapientię consentanea. Quia licet nobis non appareat sapiens, & prudens ratio, & honestus finis talis vexationis, hæc tamen omnia sunt deo perfecte, quia nouit varios, & multiplices fines in quos potest suas omnes creaturas iuxta modos sibi placitos ordinare, & referre, ob id. n. dei sapientia multiformis appellatur a S. Paul. ad Eph. c. 3. Et quidem licet verum sit, quod effuderit deus sapientiam suam super omnia opera sua, non tamen effudit omnem, sed infinitam sibi ad huc sapientiam reseruauit: qua infinitas conuenientię rationes, infinitos fines, infinita media, infinitos denique modos, in creatis rebus excogitare potest, & disponere. Huc attinet, quod dicitur Ecclesiast. 1. Radix sapientię, cui reuelata est, & astutia illius quis agnouit.

Confirmatur. Nulli virtuti aduersatur intrinsicè, quod Deus aliter disposuerit ordinem vtrumq. & naturę, & gratię, atq. disposuit de facto: Ergo neq. ordinis diuinę sapientię repugnat. Antecedens patet. Quia iustitię distributię non aduersatur. Nam vt S. Tho. 1. p. q. 21. art. 1. ad 3. ait, iustitię distributię ius nulli debitorem constituit deum, quia non ipse ad alia, sed omnia ad ipsum ordinantur: Ergo nulli aduersatur virtuti. Quia non est signabilis alia virtus cui opponatur. Consequentia est euidens. Nam si physicam rationem entis consideremus nulla est in hæc parte contradictionis repugnantia, cum vt aduersarij admittunt, subsit diuinę potentię absolute sumptę: Ergo ut ab ordine diuinę sapientię rem istam subtrahamus, oportet inuenire meam moralem aliquam deformitatem. Quę esse minima potest si nullius virtutis rectitudo lædatur.

Sed iam tertio probatur commemoratę sententię falsitas. Id quod nequit cadere sub diuinę sapientię, & prouidentię ordinis, non habet veram entis rationem: Sed est quid impossibile, & contradictionem implicans. Id autem quod implicat cōtradictionē, & veram rationem

en-

entis non participat, nullatenus subest diuinę potentię, diuinęq. voluntati etiã si absolute absq. coordinatione ad diuinã sapientiam consideretur: Ergo si augmentum gratię Christi sub diuinę sapientię ordine non cadit, neq. etiã subest diuinę potentię, & voluntati. Minorem admittunt vniuersi Theologi. Maiorē vero sic probo. Quidquid verã participat rationē entis, & contradictionē non inuoluit, ordinabile est in dei gloriam, eiufq. bonitatem, nam quidquid rationem entis sortitur, illam participat ab ipsa dei entitate, & bonitate, atque adeo ordinabile est in ipsam summi, & primi entis gloriam, & in eius bonitatis manifestationem. Id autem, quod est in hunc finem ordinabile, sub ordine diuinę sapientię, diuinęque prouidentię continetur: quia est ordinabile, vt medium in illum finem, quem per se primo diuina prouidentia in suo ordine respicit: ergo, &c.

Confir. Vel augmentum gratię Christi veram secundum se rationem entis habet, uel non, si primum dixeris, consequenter fateri teneris, quod cadit sub ordine diuinę sapientię, quia id quod veram habet entis rationem, aptum natum est, actu extra suas causas existere in Dei gloriam productum. Omnia enim propter se ipsum operatus est dominus. pro. 18. Si uero secundum dicas, manifesta deductione conuinceris ad asserendum, quod neq. sub ordine diuinę prouidentię, neq. sub potestate, & efficacia diuinę omnipotentię, neq. tandem sub formali diuinę voluntatis obiecto continetur. Ergo, &c.

Quarto contra eandem sententiã arguitur. Ex ea sequitur, q̄ neq. diuina voluntas, neq. infinita dei omnipotentia sit prima suarū operationum regula, sed quod vtraq. egeat regulari per ipsam dei sapientiam. Consequens est falsissimum, nam tunc concedendum esset quod Dei voluntas, & potentia per se subiiciuntur, & subordinantur diuinę sapientię tãquam superiori regulę, ac proinde, quod sunt inferiores ipsa Dei sapientiã. Vnde cōmunis est Theologorū doctrina affirmans dei voluntatem ipsam esse suarum operationum regulã: ergo, &c. Sequella probatur. Diuina omnipotentia secundum se, & absolute considerata iuxta, prædictam sententiã, multa potest facere, & similiter dei voluntas absolute sumpta multa potest velle, quę non sunt consentanea recto ordini à diuina sapientia probato: Ergo ex natura sua voluntas, & potentia dei, non sunt determinatę ad id quod rectum est, bonum, & decens, atq. adeo egēt moderari, & regulari per diuinã sapientia tanquã per superiorē regulã. Patet hæc consequentia, inã ea potentia, & virtus, quę ex sua natura potest in aliquid dissentaneū rationi, & recto ordini, nequit esse suarū operationū regula, sed dirigenda est, & regulanda ab alia superiori regula, quę sua natura determinata sit ad debitū ordinē, & sapienti ordini cōsentaneū. Hoc autem de diuina voluntate, qui dixerit, aduersabitur Paulo de rectissimo, & optimo deo Adept. 11.

Bb di-

dicēte, quod operatur omnia secundū consiliū voluntatis suæ. Nō. n. Paulus voluntatem consilio subiicit, sed consilium voluntati (si fas est ibi subiectionis ordinē nominare) quatenus deus per ipsā voluntatis suæ libertatem vniuersa ad creaturas spectantia, & æterna prouidentia disposuit, & temporali exequutione efficit. Certe si libera dei voluntas ex propria sui ratione non esset summe recta, & diuinæ sapientiæ conformis, iniuriosus fuisset paulus deo (absit iniuria verbo) dum asseruit ipsum operari omnia iuxta consilium voluptatis suæ. Nā promptum esset illi obiicere. Satius fuisse creaturis, vt deus operaretur in eis secundum consilium sapientiæ suæ. Et quod voluntas consilium sequeretur, & non consilium voluntatem.

Vltimo tandem contra eamdem sententiam arguitur. Potuit verbum assumere humanitatem in puris naturalibus constitutam, vt in 1. q. conclusionē 1. ex communi Theologorum sententia resoluiamus, in quo casu possent esse alij homines, ac similiter angeli in gratia constituti: Ergo si hoc potuit fieri secundum ordinem diuinæ sapientiæ, multo potiori ratione cadere potest intra rectum eius ordinē ut Christi gratia minoris sit intensiōnis, quam gratia alterius puræ creaturæ rationalis. Huius consequentiæ vim nullus est qui non videat. Nam multo magis indecens apparet, quod Christi anima nulla sit gratia habituali prædita, aliis creaturis rationabilibus in gratia existentibus, quam quod habeat gratiam in minori intensiōnis gradu positam.

Est tamen hoc loco obseruandum, quod in præsentia tantum loquimur de perfectione gratiæ intensiua, quæ consistit in maiori radicatione ipsius gratiæ in anima. Nam de perfectione alia, quæ competit gratiæ Christi ex vnione ad verbum, dicemus sequenti articulo. Quæ cum sit infinita iuxta modum ibidem explicandum, nullatenus potest augmentum suscipere, neque superari, imo neque adæquari a gratia cuiusuis puræ creaturæ. Infinitas enim ex vnione hypostatica cum verbo proueniens adæquationem non admittit.

Argumenta illa tria, quæ proposita fuerunt pro sententia nūc a nobis confutata, facilem ex his, quæ diximus solutionem accipient.

Ad primum enim argumentum antecedenti dato neganda est consequentia, probationi vero dicitur, quod tantum procedit de lege, & potentia ordinaria Dei, secundum quam Deus non solum fortiter omnia disponit, verum & suauius, id est, consentaneè ad ipsas rerum naturas suam eis prouidentiam accommodans. At secundum absolutam potentiam poterit aliter rebus ipsis prouidere, easque non tam suauius, id est, non tam conformiter ad earum naturas, & inclinationes disponere, & hoc quidem prudentissime, & sapientissime. Certe si hoc argumentum quidquam probaret, conuinceret etiam

Deum

Deum non aliter potuisse vtrumque ordinem, & naturæ, & gratiæ disponere, quam disposuit de facto. Quoniam si contra ordinem diuinæ sapientiæ est, quod deus non se accomodet in rerum prouidentia, & dispositione earum naturis, & meritis, necessaria collectione deducitur, deum non aliter potuisse res vtriusque ordinis disponere; quam de facto disposuit. Quæ assertio intolerabile esset erratum.

Ad secundum argumentum eadem est solutio, nam similiter procedit secundum ordinariam dei potentiam, & legem. Confirmationi vero dicitur primo. Quod illud connaturalitatis debitum quo Christi humanitati debetur gratia, non adeo strictum est, & rigurosum, vt deum vniuersorum, ipsius etiam humanitatis Christi dominum, possit adstringere, atque adeo libera manet potentia dei absoluta, vt possit habitualement gratiam a Christi humanitate auferre, & vberiorē intensiōnem gratiæ puræ creaturæ tribuere. Secundo dici posset huic confir. quod si hoc connaturalitatis ius tam esse rigurosum, & strictū iudicaretur, vt ipsum deum adstringeret, adhuc argumentum non aliud conuinceret, quam quod non potuisset non conferre Christo totam eā gratiam, quā de facto contulit. Verum non probat, quod non potuerit alteri homini æqualem, vel maiorem gratiam conferre. Nā posset tunc deus dicere christo, ut homini, id quod Matth. 20. operariis murmurantibus dixit. Amice non facio tibi iniuriam, tolle quod tuum est, & vade. An non licet mihi facere de meo, &c.

Ad tertium argumentum respondeo, quod Christus secundum gratiam habitualement non potest simpliciter loquēdo alicui creaturæ sub ordinari, eo quod eius gratia magnam quandam infinitam dignitatē participat ex coniunctione ad verbum nulli puræ creaturæ communicabilem, quam art. seq. explicabimus: at secundum quid, id est, secundum intensiōnem, non inuenit talis sub ordinatio, ita quod gratia puræ creaturæ hac ratione superior esset gratia Christi. Imo nullum inconueniens esset admittere, quod secundum absolutum Dei potentiam christo daretur gratia propter meritum alicuius puræ creaturæ. Etenim postquam vnigenitus Dei filius caro factus, paulo minus ab Angelis minoratus est, nihil mirum, quod in his omnibus quæ ad humanitatem qua minor est angelis attinent, aliquo modo pendat ab ipsis angelis, & ab aliis creaturis, deo præsertim per absolutam potentiam ita disponente.

Tertia conclusio.

Christi gratia etiam secundum intensiōnem plena fuit, & summa, quæ potest esse secundum ordinariam Dei potentiam, habuitque quadruplicem illam plenitudinem superius in quodam notabili explicatam. Docent hanc conclusionem omnes fere Theologi, in 3. d. 13. & S. Th. 3. p. 9. ar. 9. & tribus sequentibus, Sancti Patres locis, q. prima

Bb 2 cita-

citatis, eam re ipsa docuerunt. Et quidem de priori conclusionis parte nulla potest habere dubitatio, nam eam sufficientissime probant illa tria argumenta, quæ paulo ante diluebamur, quibus recentiores quidam Theologi probare nitentur Christi gratiam a deo plenam esse, & summam, ut secundum ordinem diuinæ sapientiæ nulla possit dari perfectior, & præstantior siue intentione, siue virtute. Quorum argumenta, si ordinariam dei potentiam, & legem contempleremur, efficacissima sunt, nec solutionem admittunt probabilem.

Explicatur autem, & probatur posterior conclusionis pars: Cuius expositio erit quoque prioris partis probatio. Sigillatimque ostenditur, quatuor illos plenitudinis modos gratiæ Christi competere: & de primo, quod est ex parte subiecti constat ex nostro Prothematice ex cap. 1. Ioan. de sumpto, in illis verbis, Plenum gratiæ, & veritatis, quæ verba, vt minimum, intelligenda sunt de plenitudine ex parte subiecti: quæ in hoc sensu est accipienda, quod Christo data est omnis gratia, quæ ipsius Christi dignitas postulabat, & quæ necessaria erat, & cõueniens ad debite exequendũ, ipsũ sibi a patre cõmissũ redẽptoris, & saluatoris officium. Siue illa gratia in se maxima fuerit, & summa, siue nõ.

De secundo modo plenitudinis, qui designat magnã, & multã gratiã, valdeque intensã, & perfectã, probatur manifeste ex illo. Io. 3. nõ ad mensurã dat deus de spiritu, nimirũ, filio suo, de quo ibi Christus ipse loquebatur. Sed antequã in huius cõclusionis probationẽ nos ulterius progrediatur tractatus: Oportet occurramus obiectioni, quã eruditus Theologus aduersus cõmunẽ huius testimonij. Io. 3. intelligentiã nobis forsã opponet, ex Greg. Naz. in oratione 36. nu. 49. vbi ita inquit. Per multa ex his, quæ ita dicuntur, nec affirmationis modo sed infirmitatis. Vt illud, nõ. n. ad mensurã dat Deus spiritũ. neque. n. dat, neque. mensura definitũ. nec. n. deus deũ meretur. Ecce quẽadmodũ ita intelligit prædictũ. Io. testimonium. S. Greg. Naz. quod Deus nullũ dedit filio suo spiritũ. Nã licet ipse in citatis verbis non expresserit filiũ, est tamen sub intelligendũ, filio suo, cum dicit, quod deus non dat spiritũ ad mensuram. Ita scholia Billij intellexit illũ locum. Igitur ex prædicto Io. testimonio, c. 3. nulla gratiæ Christi plenitudo colligi potest, quin ex præfata Greg. intelligentia infertur, nullã fuisse Christo habitualem gratiã collatam. Huic obiectioni primũ assero, deceptũ fuisse Billiũ, addens in scholia illa verba, filio suo. Quia Greg. cõsulto non apposuit, vt insinueret se non tantũ in ordine ad filium negare Patri Spiritus sancti donationem, sed absolute, & omnibus modis. Secũdo dico, quod Greg. intendit, quod Pater non dat Spiritũ sanctũ authoritatiue, ita ut superioritatẽ habeat super Spiritus sancti personã eiusque virtutẽ, ex qua gratia, & cætera supernaturalia dona ad animã proueniunt. Et quia hoc nõ solũ respectu animæ christi, sed absolute verũ est

ideo

ideo Greg. nõ addidit, filio suo, & si Ioan. in illo testimonio de filio tantum loquutus esset. Fateor hanc Greg. intelligentiam non satis gratã esse, & germanam textui, & menti ipsius Euangelistæ. Neque acceptatã esse a cæteris patribus, & sacrorum Bibliorum interpretibus. Qui non per negationem, sed positivẽ, & affirmatiue intelligunt patrem dedisse filio Spiritum sanctũ plene, & non ad mensurã. Legantur ibi Chrysostomus, cuius verba referam sequenti quæstione. Et August. tract. 14. in Ioan. Neque vero aliud intendebat S. Hier. cum versans illa verba. Isa. 11. requiescet super eum spiritus domini, &c. inquit christum non per partes accepisse Spiritum sanctum, sed quod iuxta Nazareorum Euangelium, ipse fons Spiritus sancti in christũ descendit. Ex hoc S. Hier. testimonio etiam probatur, conuenire christo tertium plenitudinis modũ, id est, quod tã sit exuberans & affluens christi gratia, vt non se contineat intra ipsã christi animã, sed ad nos vsque inenarrabili diffusionẽ deriuetur: Sicut copiosus aquæ in perenni fonte defluxus nõ se potest diũ intra circũstantem fontis alueolum continere, sed necessum est, vt ex ipso deriuetur riuulus, & in fluuiũ magnũ quandoque crescat. Quod Ioan. Bapt. de gratiæ incarnati verbi plenitudine testimonium perhibens, Ioan. 1. magnificis verbis explicuit inquit: & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Nos omnes, id est, nos etiam primitias spiritus habentes, ad quos gratia christi magna, & affluenti diffusionẽ peruenit. Denique, quod plenitudo gratiæ christi, quartũ etiam plenitudinis modũ attingat, ita quod christus in ordine gratiæ sit primus & omnium maximus, ex eodẽ etiam testimonio B. Hier. colligitur. Est. n. in christo gratia vt in fonte, in cæteris autem tanquam in quibusdam riuulis ex ipso fonte deriuatis. Itẽ etiam probatur, quia christi gratia est gratia capitis, vt docet, & probat S. Th. 3. p. q. 8. art. 1. & probabitur in sexta quæstione sequenti, caput autem eminentiam habet supra totum corpus, & in omnia membra influit, quæ duo ad tertium, & quartum plenitudinis gradus manifeste pertinent.

Probatur præterea conclusio quoad hunc quartũ plenitudinis modum. Prædestinatio christi est exemplar prædestinationis hominũ, & gratia vniuersis hominibus prædestinatis collata constituit in eis omnibus conformitatem ad christum, & ad eius gratiã, iuxta illud quod ait Paul. rom. 8. quos præsciuit & prædestinavit cõformes fieri imaginis filij eius. Quæ verba nõ solum sunt intelligenda de conformitate ad dei filium secundum naturam diuinã, sed etiam secundũ assumptam humanitatẽ, quatenus per gratiam habitualem dilectissima est deo, & ad plenariam bonorum cælestium hæreditatẽ admissa. Quam Paulini testimonij intelligentiam promptum erit cuique ex multorum Patrum doctrina, & ex sacrorum bibliorum interpretibus colligere: Ergo christus primus est prædestinatus, omniumque prædestinatorum prin-

princeps, ac proinde ipsa prædestinationis gratia, residet in ipso tanquam in supremo & maximo totius ordinis gratiæ: atq. a deo quarta plenitudinis acceptio vere accomodatur Christi gratiæ.

Est autem obseruandum sumo pere, quod si rigurose loquamur ad explicandam sufficientissimam plenitudinem gratiæ Christi, satis esset dicere, Christum esse plenum gratiæ plenitudine primo modo accepta, id est, ex parte subiecti. Quoniam dignitati Christi, ipsique redemptoris & saluatoris officio deberur omnis illa plenitudo gratiæ quæ pertinet ad alios tres modos plenitudinis: etenim quia Christus filius dei est, debita est ei gratia in maxima quantitate perfectionis & intensiõnis, debeturque illi gratia exuberans, & affluens, & quæ ad cæteros homines iustos deriuetur. Debetur denique illi quod in ordine gratiæ sit summum & maximum, habeatque proinde rationem capituli in genere gratiæ: Vnde S. Cyri. lib. 1. in Ioa. cap. 17. inquit, quod deus dedit Christo omnem gratiam, & omnem sapientiam, quia filius dei est. Ecce ubi totam gratiæ, & sapientiæ Christi plenitudinem ad dignitatem subiecti reuocat S. Cyri. S. autem Thom. 3. p. loco citato dicit, gratiam Christi & ex parte subiecti, & ex parte gratiæ habere omnem plenitudinem. Vbi videtur distinxisse plenitudinem gratiæ ex parte ipsius gratiæ, a plenitudine eiusdem gratiæ ex parte subiecti, sed hoc fecit S. Thom. claritatis causa, nam re ipsa plenitudo ex parte subiecti in Christo, coincidit cum plenitudine gratiæ ex parte gratiæ: quod non contingit de plenitudine gratiæ ex parte subiecti in alijs sanctis etiam in Beata Vergine. Plenitudo vero ex parte gratiæ, in eo sita est quod Christi gratiæ summum illum intensiõnis gradum attingat, ultra quem decreuit deus gratiæ author, non producere gratiam in aliquo subiecto.

Ex quo sequitur, satis esse verosimilem & rationabilem illam Theologorum sententiam affirmantem, quod habitualis Christi gratia secundum intensiõnem non solum excedit gratiam cuiuscumque Sancti & Sanctissimi, sed & totam collectionem gratiæ, quæ in omnibus Sanctis, & Angelis, & hominibus reperitur. Probatur. Hęc sententia nihil docet quod contradictionem inuoluat, sed quod maxime decet Christi dignitatem, est præterea conformis doctrine Patrum, & Theologorum, qui vnanimiter docent gratiam Christi immensam esse, & summe plenam, imo & sacrę scripturę dicenti, non fuisse datum Christo spiritum ad mensuram: est denique consentanea hęc doctrina S. Thom. 3. p. loco citato, ubi inquit in Christo gratiam fuisse plenam, tum ex parte subiecti, tum ex parte gratiæ. Neque enim in rigore posterior hęc plenitudo Christi gratiæ competeret, nisi tota hęc intensiõne polleret. Et præterea ipsemet S. Tho. 1. p. q. 20. art. vi. ad 1. & hanc eandem insinuauit sententiam, cum inquit, deum plus dilige-

re ani-

re animam Christi quam totam omnium creaturarum vniuersitatem, & quod Christus melior est omnibus & angelis & hominibus maxime ratione vnionis. Illa dictio, maxime, insinuat aperte quod non solum ratione vnionis Christus est melior angelis & hominibus, verum etiã ratione gratiæ habitualis, & supernaturalium donorum, quibus est eleuata & prædita anima Christi: Ergo iuxta S. Thom. doctrinam fateri tenemur, quod habitualis Christi gratia excellit intensiõne omnem gratiam omnium hominum, & angelorum collectiue sumptam, considerando omnem eius pro tota æternitate collectionem. Quemadmodum aqua maris sua plenitudine excedit quantitatem omnium aquarum quæ sparsæ reperiuntur in vniuersis fontibus, fluminibus, riuulis, &c. Hoc priuilegiũ tantę intensiõnis & dignitatis gratiæ, soli Christo, mea sententia, est tribuendum, & quia filius dei est, & quia caput est omnium hominum & angelorum. Hoc dixerim quia non desunt, quidam pij Theologi qui gratiæ Beatissimæ Virginis similem tribuunt dignitatem: afferentes quod eius gratiæ plenitudo exuberat intensiõne, & perfectione omnem gratiam collectiue sumptam omnium hominum & angelorum. Quam sententiam, quod attinet ad dignitatem gratiæ, ego libenter admitto. Existimo enim quod sicut dignitas matris dei excedit omnem dignitatem collectiue sumptam, quæ ratione cuiusuis ministerij, aut officij in cælo, & in terra potest competere angelis & hominibus, propter quã causam S. Thom. 1. p. loco citato ad vltimum argumentum vocat hanc dignitatem infinitam; ita dignitas gratiæ B. Virginis quæ est proportionata dignitati matris dei, & ob quam dicitur a S. Thom. 3. p. q. 7. art. 9. ad prim. quod est plena ex parte subiecti, id est, habet totam plenitudinem quantam exigit dignitas matris, excellit dignitatẽ omnis gratiæ collectiue sumptæ; quæ in omni intellectu & rationali creaturæ reperitur. Cæterum quod attinet ad intensiõnem non placet mihi hęc sententia, quoniam in B. Virg. gratia habet quidem plenitudinem ex parte subiecti, non vero ex parte ipsius gratiæ, vt S. Thom. loco proxime cita. dixit. Nam hoc priuilegiũ soli gratiæ Christi est cõcedendũ. De solo enim Christo dixit Apost. ad colof. 1. quod complacuit deo in ipso omnem plenitudinem inhabitare. Quam omnem plenitudinem rationabiliter possumus ad triplicem modum reuocare.

Ad cuius intelligentiam notandum esse censeo, quod sicut in Christi humanitate secundum se considerata triplex reperitur capacitas, & obediens potentia in ordine ad supernaturalia, & diuinæ ordinis bona. Prima ad ipsam verbi personalitatem, & existentiam, secundum quam potentiam terminabilis est verbi personalitate, & potens est existere diuina ipsius verbi existentia, & hęc est potentia ad gratiam vnionis: Secunda est ad gratiam habitualem (sub gratiæ habitualis

bitualis nomine comprehendimus charitatem & reliqua habitualia Spiritus sancti dona, quæ gratiam habitualement in Christi anima continentur iuxta modum in prima quæstione expositum:) Tertia denique, capacitas, & obediens potentia est ad supernaturales actiones, quæ radicaliter est in ipsa animæ essentia, proxime vero in eius potentijs intellectu, voluntate &c. Sicut, inquam, triplex hæc reperitur capacitas & obediens potentia in Christi humanitate, ita & triplicem supernaturalem plenitudinem ipsa Christi humanitas diuinitus fuit adeptæ per hypostaticam unionem ad verbum. Primam quidem accepit à verbo quasi formaliter, quatenus verbum humanitati personaliter unitum eam sua diuinitate repleuit, ita ut homo vere & proprie dicatur, & sit Deus. Secundam vero, & tertiam plenitudinem accepit Christi humanitas à diuino verbo, ut ab efficienti principio. Secundam quidem plenitudinem, quæ habitibus gratiæ ac virtutum supernaturalium & cœlestium donorum constat, immediate & se solo ipsum diuinum verbum effecit, vel quatenus supernaturales isti habitus per simplicem resultantiam ex hypostatica unione effluerunt, ut quibusdam placet doctissimis, vel quatenus ut nobis videtur, & probatum dedimus præcedenti quæstione, per nouam actionem toti trinitati communem ab ipso verbo fuerunt effecti. Tertiam vero plenitudinem ipsis interuenientibus humanitatis potentijs, diuinum verbum humanitati tribuit; actualis enim hæc plenitudo intrinsicè pendet ex potentijs elicitiue, & vitaliter concurrentibus. Non inconsiderate dixerit, ut opinor, is qui affirmauerit hanc triplicem spiritualement plenitudinem insinuatam, & intentam fuisse à S. Paul. ad Colo. 2. illis verbis, in quo, idest, in Christo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, itaque diuinitatis nomine Paulus utramque diuinitatem completatur & essentialem & participatam, & utramque secundum omnem plenitudinem habitare dixerit in Christi anima. Quæ diuinitatis plenitudo tanta est, ut etiã ad Christi corpus refundatur, non modo nunc post eius resurrectionem per quam corporis immortalitatem, & gloriam fuit adeptus, sed etiam dum vitam mortalem nobiscum ageret. Quæ sane diuinitatis ad corpoream portionem diffusio in hunc modum poterit explicari. Quod caro Christi ex ipsa essentiali diuinitate, idest, ex hypostatica unione ad verbum aptitudinem quandam habuit, ut ab ipso verbo assumeretur ut instrumentum eius coniunctum, ad sanandos infirmos, ad suscitandum mortuos, ad sanctificandum aquas, & ad alia quæ plurima diuinæ virtutis opera corporali cōtactu efficienda. Ex gratia vero habituali habuit Christi caro (ut a proximo principio, nam radicale principium totius virtutis fuit ipsa unionis gratia) ut eius corporæ, & materiales actiones assumerentur ut diuinæ virtutis instrumenta ad internam animarum sanctitatem, & misericordiam

dicem efficiendam, vnde Christus corporali flatu spiritum sanctum dedit discipulis, ut habetur. Ioa. 20. & eius verba ut dixit, Petrus. Ioa. 6. verba erant æternæ vitæ, idest, vim habebant æternam vitam conferendi. Denique, ex ipsa animæ Christi gloria, quæ fuit præcipua actualis plenitudo, diuinum quodam lumen ad carnem vsque Christi derivabatur, nam ut S. Hieron. super caput. 9. Matth. inquit, quod quidam fulgor magestatis occultæ inerat Christo domino, qui etiam in humanitate, & in facie eius recurrebat, vnde ex primo aspectu poterat homines ad se trahere. Et idem repetit ipse Hieron. super Matth. 2. 21. Quæ res licet certa non sit, non est tamen incredibilis, nam si S. Dionisio Areopagita, cum primo Beatissimam Virginem fuit intuitus, diuinus quidam gloriæ fulgor in eius facie refulgens apparuit, ita ut nisi certa fidei persuasionem detineretur diuinitatis essentialis quidpiam ipsi Beatissimæ Vergini inesse putaret, & ut deam quandam suspiceret & veneraretur, quid mirum, si ipsi Christi carni similem tribuamus dignitatem, & quemdam diuinæ claritatis fulgorem? Et iuxta hunc sensum posset non improbabiler explicari vox illa, corporaliter, ita quod ipsa diuinitatis plenitudo in christo habitans, in sanctissima eius carne, in humanoque ipsius corpore miris semper modis splenduerit. Cui intelligentiæ non dissentit id quod a principio huius operis ex S. Chrysost. & alijs Patribus referebamus, exponentes illa verba Io. 1. vidimus gloriam eius &c. nimirum, S. Euagelistam de illa Christi gloria, ibi sermonem instituisse, quæ clarissimis Christi miraculis sanctissimæ carnis eius ministerio editis in cōspectu omnium splenduit, & emicuit. Aliter explicuimus superius illam dictionem, corporaliter, iuxta S. Th. interpretamentum, 1. p. q. 2. ar. 10. ad 2. quæ interpretatio, & intelligentia magis forsam est literalis, atque adeo ceteris præferenda, sed hæc quæ nunc tradidimus, contenti non debet.

Tandem, ut huic tertiæ conclusioni vltimam imponamus manum, obseruandum esse censuerim: quod quamuis diuinæ sapientiæ ordinem non sit contrariū, quod Christi humanitas omnis gratiæ, & supernaturalium virtutum experta, & in puris naturalibus assumeretur a verbo: Et quod alteri rationali creaturæ intensior gratiæ gradus cōferretur, quæ sit collatus Christi animæ: fateri nihilominus debet peritus Theologus, melius simpliciter fuisse, & ordini diuinæ sapientiæ magis cōsentaneū, quod Christus vnctus fuerit oleo exultationis præ participibus suis. Ita quod tanta vnctionis spiritualis plenitudine polleat, ut verissime, Ioa. Bap, diceret, quod de plenitudine eius omnes accepimus. Et crediderim absque hesitatione vlla, quod sicut Theologi ex doctrina S. Aug. 13. de Trinit. c. 13. collegerunt, quod quamquam non defuerint sapientiæ, & omni potentiæ dei multa media alia, quibus humanum genus potuit ab originali culpa & a ceteris peccatis liberare. Nullū tamen

inuenire potuit modū, quo & sapiētius & potētius id fieret: ita quāuis circa Christi humanitatē in supernaturali ordine disponendā, alijs multis potuisset deus modis procedere, quæ ab ordine sapientiæ suæ haud quaquā exorbitarent: Nullus tamen modus intra totum ipsius diuinæ sapientiæ ordinem conuenientior reperiri potuit, quam quod Christus, vt homo, ita cæteris præficeretur iustis per modum supremi totius Ecclesiæ capitis, vt non modo illos personali excelleret dignitate, sed & in gratiæ quoque habitualis, & habitualium virtutum, ac Spiritus sancti donorum plenitudine; vnctusq; fuerit omni spiritualis exultationis oleo præ omnibus participibus suis. Hoc enim, & ipsius christi dignitas, & ipsum supremi capitis officium suo iure postulabant. Quid enim diuinæ sapientiæ cōgruentius, & conformius, quam quod suauissimum vnctio-nū spiritualium vnguentum in sacerdotale caput primo diffunderetur, & inde in barbam Aaron, id est, in apostolos, ac primarios Ecclesiæ patres christo Ecclesiæ capiti cōiunctiores, ac tandem ad oram vsque vestimenti eius, id est, in simpliciores fideles redundaret. In hunc sensum adducit Amb. in Epist. ad Heb. c. 1. hoc testimonium ex ps. 133. desumptum.

Quarta Conclusio.

Gratiæ Christi plenitudo summa potest censeri, & appellari, secundum propriam ipsius gratiæ naturam. Hanc conclusionem nobis concederet Capreo. loco supetius citato, verum in alio longe ab simili sensu ab eo quem nostra intendit conclusio: censet enim Capreo. quod gratia ex principijs intrinsicis suæ naturæ determinata est, ad eum intensiōnis gradum quem de facto habet in Christi humanitate: Sicut lux solis naturalem habet determinationem, ad eum intensiōnis & perfectiōnis gradum quem obtinet in solari astro, quod est proprium eius & natium subiectum, & sicut calor determinatur ad intensiōnem quam in igne sortitur: quam doctrinam falsam esse surius ostendimus. Vnde pro nostræ conclusionis intelligentia notandum est, quod tam in operibus naturæ, quam in operibus gratiæ, Deus vt Author naturæ & gratiæ, cuiusque formæ præfixit ordinem, & modum ultra quem numquam de facto progredietur, iuxta illud Sap. 11. omnia in numero pōdere, & mēsurā disposuisti, &c. Quod testimonium vt supra retuli. S. Thom. accomodauit ad omnia etiam supernaturalia dona, quorum prima radix est gratia. Cæterum inter gratiam & formas naturales accidentales, V. g. lucem, & calorem magnum in hac parte versatur discrimin: quod formæ naturales non ex sola dei voluntate authoris naturæ, certum gradum, & limitatum intensiōnis & perfectiōnis sibi vendicant, sed etiā ex proprijs, & intrinsicis differentijs, & ex habitudine ad causas naturales ex quibus procedunt, eo quod omnis virtus naturalium causarum determinata est

ad

ad vnum, & ad summum quod potest efficere. Vnde lux solaris determinatam habet perfectiōnem ex ipsa natura, & virtute solis ex qua dimanat, & calor similiter, ex ipsa ignis natura determinatum intensiōnis, & virtutis sortitur gradum. Cæterum quod gratia in tali intensiōnis gradu, & neque in maiori, neque in minori producat, neque desumitur ex intrinseca differentiā gratiæ, quia gratia, vt dixi, ex natura sua potest in infinitum crescere secundum intensiōnem & perfectiōnem, neque vero talis determinatio prouenire potest gratiæ ex limitatione virtutis diuinæ a qua procedit, cum sit virtus infinita. Vnde necessum est, quod tota hæc gratiæ limitatio ad solam dei voluntatē referatur. Sed tamen fatendum esse credo, quod hæc determinatio gratiæ est conformis naturæ ipsius gratiæ: Et ob id dicebam in conclusione quod gratia in Christo habet eam omnem plenitudinē, quæ maior non potest conuenire gratiæ secundum naturam ipsius gratiæ. Et ratio est, quoniam gratia ex propria sui ratione debet commensurari cum liberali dei voluntate: Est enim ex sua natura donum gratuitum & voluntarium, iuxta illud Iacobi. 1. cap. voluntarie genuit nos verbo veritatis. At illa forma quæ ex sua natura est voluntaria, & liberalis, realiter sub ordinatur in sui perfectiōne & intensiōne liberæ & voluntariæ dispositioni eius voluntatis a qua per se pendet: Ergo gratia ex natura sua contenta est illo intensiōnis, & perfectiōnis gradu in quo diuina voluntas decreuit illa efficere, & non in maiori. Quo fit, vt gradus ille gratiæ qui est maximus, & summus secundum ordinariam dei potentiam, sit etiam summus, & maximus per habitudinem & conformitatem ad naturā ipsiusmet gratiæ. Et propter istā causam existimo. S. Th. absolute definiisse gratiam christi esse plenam, & summam ex parte ipsius gratiæ, id est, secundum propriam naturam ipsius gratiæ, quæ postulat vt non fiat augmentum in ipsa, ultra gradum illum quem deus secundum liberæ suæ voluntatis consilium maximum & summum esse decreuit.

Ad argumenta in principio. Ad primum respondetur quod gratia in B. Vergine & alijs sanctis, habet plenitudinē tantum ex parte subiecti, in Christo autem habet plenitudinē omnimodam, & ex parte subiecti, & ex parte gratiæ. Hanc solutionem profequitur latè, S. Th. 3. p. q. 7. ar. 9. ad. 1. qui est proinde legendus.

Ad secundum argumentum facile respondetur, quod S. Th. in illis locis & in alijs similibus loquitur de plenitudine gratiæ Christi secū eum potentiā dei non absolutā, sed ordinariā, vt constat ex illis locis S. Th. nuper a me adductis. Loquitur etiā S. Th. de plenitudine gratiæ secundū naturā ipsius gratiæ, non in sensu quem intendebat capreo. supra citatus, sed in insensu a nobis exposito in vltima conclusionē.

Ad tertium argumentum respōdetur, quod gratia est quidem crea-

tura. Sed est tamen ordinis increati & diuini, ac proinde non debet mensurari legibus aliarum creaturarum, sed sua natura potest in infinitum crescere, nullumque habet alium determinatū limitem intensiōis, & perfectiōis, præter cum quem ipsi deus sua prouidentia præscripsit.

Ad quartum respondetur per solutionem inter arguendum assignatā. Ad replicā respondetur ex doctrina S. Tho. 22. q. 24. ar. 4. ad 3. ubi loquens de charitatis augmento dicit, quod propriam vocem ignorant qui dicunt accidens non perfici in sua essentia per maiorem inhesionem, & radicationem in subiecto, nam cum essentia accidentis sit in esse subiecto, non stat quod accidens perfectius inest subiecto, quin eius essentia perfectior reddatur. Hinc ergo colligit ibidem. S. Thom. essentiam charitatis perfici per inhesionem ad subiectum, & quod tanto magis est perfecta charitas in sua essentia, quanto magis in subiecto radicitur. Id ipsum nos proportionabiliter de gratia dicimus, quod eius essentia, quæ consistit in participatione formalis diuinæ naturæ, perficitur per maiorem intensiōem, & radicationem in anima. Hactenus de primo articulo.

ARTICVLVS SECVNDVS.

In secundo eiusdem tertie questionis articulo de infinitate Christi gratiæ differendum est. Et priusquam argumentis in utramque partem propositis rem istam versetur, supponendum est ex communi omnium Theologorum sententia, habitalem Christi gratiam neque in ratione entis, neque in ratione qualitatis esse simpliciter infinitam. Quod patet, nam illud duntaxat infinitum est simpliciter & in ratione entis, quod habet intra se omnem entitatis plenitudinē, quæ plenitudo soli deo est propria: & similiter aliquid esse infinitum in ratione qualitatis consistit in hoc, quod habeat omnem plenitudinem totius generis qualitatis. At certum est quod gratia, neque totius entis, neque totius generis qualitatis omnem in sua essentia præhabet plenitudinem: est enim quædam præcularis species qualitatis.

Sed notandum obiter quod licet gratia non sit infinita, siue in genere entis, siue in genere qualitatis, si tamen asseratur infinita in ratione gratiæ, qui est sensus quem intendit nostra disputatio, fatendum erit consequenter, quod gratia est quædam entitas infinita, & quædam infinita qualitas, etsi non sit infinita siue in ratione entis, siue in ratione qualitatis. V. c. Si ponamus lineam infinitam, ipsa non esse infinita in ratione quantitatis, quia non completeretur omnem quantitatis speciem & perfectiōem, esset tamen quantitas infinita.

Huiusque diuersæ loquutionis ea est ratio. quod iste modus loquendi, infinitum in ratione entis, seu in ratione qualitatis, seu in esse qualitatis reddit sensum formalem amplectentem totam illam rationem, &

totum

totum illud genus de quo loquimur: ac cum dicimus ens infinitum, aut qualitatem infinitam, non fit huiusmodi formalis, sed materialis potius sensus. Concederem, & ego libenter si semel admittamus gratiam esse infinitam in ratione gratiæ, quod est infinita in genere qualitatis, quoniam ista loquutio non reddit sensum illum amplissimum complectentem totum qualitatis genus, sed sensus est, quod gratia Christi est infinita intra genus qualitatis, & hoc est uerissimum illa sententia supposita, nam habet infinitatem gratiæ, quæ continetur intra qualitatis genus.

Hoc ergo supposito. Dubium est in hoc secundo articulo exagitandum. Num gratia Christi sit infinita simpliciter in esse gratiæ, & pars negatiua probatur.

Primo. Gratia Christi non habet intensiōem infinitam, quod probauimus art. præced. sed intensio est perfectio pertinet ad rationem gratiæ, perficit enim essentiam ipsius gratiæ, ut in eodem articulo in solutione ad ult. ex doctrina S. Thom. deduximus: Ergo gratia Christi non habet infinitatem simpliciter in ratione formali gratiæ. Patet consequentia, quia deest illi infinitas aliqua, nimirum, intensiua, quæ per se pertinet ad perfectiōem gratiæ, secundum rationem gratiæ, ac infinitum simpliciter cum sit de genere bonorum, postulat omnimodam infinitatem in illa ratione qua dicitur infinitum: bonum enim ex integra causa consurgit, sicut malum ex particulari defectu.

Secundo arguitur, Christi anima per gratiam habitalem acceptatur ad finitam gloriam, ita quod poterat ad maiorem, & perfectiorem acceptari, acceptatio autem ad gloriam per se pertinet ad rationem gratiæ, nam vel est primarius gratiæ effectus, ut quidam putant, uel ut aliis melius sentientibus placet, pertinet ad effectum formalem eius secundarium: Ergo gratia Christi non habet plenariam perfectiōem pertinentem ad rationem gratiæ, atque adeo non est simpliciter infinita in ratione gratiæ.

Tercio. Si gratia Christi simpliciter esset infinita, sequeretur nullam posse reperiri gratiam ab ipsa Christi gratia realiter distinctam: Consequens est falsum, imo, & hæreticum, coincidit enim cum hæresi lutherana, quæ in Concil. Trident. sessio 6. cap. 6. & can. 11. damnationem accepit. Quæ asserit omnem hominem iustum iustificari, non per inherenter iustitiam, & gratiam, sed per imputationem iustitiæ, & gratiæ Christi: Ergo &c. sequella probatur, Extra infinitum authore Arist. 3. phys. non est aliud accipere, nam infinitum continet totam illam rationem in qua est infinitum: Ergo si Christi gratia in ratione gratiæ est simpliciter infinita, non erit accipere aliam gratiam ab ea realiter separatam.

Dices

Dices forſam, quod ad rationem infinitatis ſatis fuerit, quod nō ſit aliud extra ipſum accipere, quod in eo non præhabeatur eminenter. Quemadmodum creaturæ omnes præhabetur eminenter in diuino eſſe, quod ſatis eſt, vt deus infinitus ſimpliciter dicatur in ratione entis: & in hoc ſenſu poſſet Chriſti gratia infinita cenſeri in eſſe gratiæ, quia præhabet in ſua eminenti virtute omnem aliam poſſibilem gratiam.

Sed contra hanc ſolutionem inſurgunt duæ replicæ. Prima ex ea ſequeretur gratiam Chriſti eſſe alterius ſpeciei à gratia cæterorū hominum iuſtorum, conſequens eſt ſine dubio falſum, imo forte eſt impoſſibile ſecundum omnem potentiam, quod reperiatur diuerſæ ſpeciei gratiæ: ergo, &c. Probat ſequella, effectus, qui eminenter continetur in aliqua ſuperiori forma, ſpecie diſtinctus eſt ab ipſa eminenti forma, quod, & exēplo caloris, qui eminenter præhabetur in luce ſolis: & manifeſta etiam ratione conſtat. Calor namque alterius, eſt ſpeciei a luce ſolis, & forma ſuperior, ac eminentior eſſentialiter includit aliquid perfectionis, quod non includitur in effectu eminenter in ipſa præhabito, etenim effectus huiusmodi nequit adæquare ſimpliciter perfectionem ſuperioris formæ, alias, enim impropriſſime diceretur contineri in illa eminenti cōtinentia. Ergo ibi diuerſitas eſt ſpecifica.

Secunda replica eſt ad huc vrgentior. Si Pater diuinus aſſumeret aliam humanam naturam, quod fieri poſſet per potentiam dei abſolutam, gratia qua perficeretur eius humanitas, non contineretur virtualiter, aut eminenter in gratia Chriſti, quoniam Pater factus homo non dependeret in gratia, & donis ſupernaturalibus a Chriſti humanitate, & ab eius gratia, quæ res in dubitationem verti non poſſet. Ergo non omnis gratia continetur eminenter in ipſa Chriſti gratia, atque adeo ruit aſſignata ſolutio. Et ex hac replica ſumitur principale argumentum contra conſuſionem: Nam gratia, quæ ineſſet humanitati aſſumptæ a Patre, tam perfecta eſſet, atque eſt modo gratia Chriſti: Ergo ſi gratia Chriſti eſt ſimpliciter infinita in ratione gratiæ, gratia etiam Patris in illo caſu infinita eſſet ſimpliciter in ratione gratiæ: atque adeo darentur duo infinita ſimpliciter in eadem ratione, quod eſt implicatio. Miſſum facio argumentum; quod poterat ſumi contra aſſignatam ſolutionem ex gratia collata angelis, iuxta ſententiam, quæ negat illam fuiſſe datam ex meritis Chriſti: Ex qua ſententia videtur colligi, quod gratia angelorum non continetur eminenter intra Chriſti gratiam: nam hoc argumentum ex diſtis in præcedēti queſt. facile poterit diſſolui.

Quarto arguitur, Charitas Chriſti non eſt infinita in ratione charitatis: Ergo nec eius gratia eſt ſimpliciter infinita in ratione gratiæ. Conſequentia apparet manifeſta ex paritate rationis. Omnes namque

que rationes, quæ poſſunt aſſerri ad probandā infinitatē gratiæ Chriſti, habent æqualem vim ad ſua dendam infinitatem charitatis Chriſti, quod fiet manifeſtum recurrendo ad ſingulas rationes de quibus poſtea. Antecedens vero probatur. Charitas Chriſti nequit eſſe principium in finitę dilectionis dei, Chriſtus enim per voluntatem humanam finite diligit deum, non enim ipſum diligit quantum diligibilis eſt, nam hæc tanta dilectio ſoli diuinę voluntati poſſet cōpetere: Ergo Chriſti charitas in ratione charitatis nō eſt ſimpliciter infinita: Probat ſequella dupliciter, primo quia perfectio habitus penſanda eſt ex actū ad quem diſponit potentiam, atque adeo ſi actus eſt ſimpliciter infinitus, neceſſe eſt, quod etiam habitus ſit ſimpliciter infinitus in ſua ratione, & e conuerſo. Secundo voluntas humana Chriſti non diligit deum iuxta proportionem naturalis facultatis ipſiusmet voluntatis humanæ, ſed iuxta proportionem virtutis, quam illi tribuit habitus charitatis inſuſus. Tunc ſic, vel hæc virtus a charitate proueniens finita eſt ſimpliciter, vel infinita ſimpliciter, ſi primum dixeris habeo intentum. ſ. charitatē in Chriſti eſſe finitam in eſſe charitatis, ſi dixeris ſecundum ergo poterit voluntas Chriſti exire in actū dilectionis infinitum, quia debet proportionari actus cum virtute ſui principij, atque adeo virtus infinita poterit ſe explicare in actum infinitum, vel aſſignanda eſt ratio propter quam id fieri nequeat, quæ certe non eſt aſſignabilis.

Arguitur quinto. Theologi qui docent gratiam Chriſti eſſe ſimpliciter infinitam in ratione gratiæ, duplici ratione ducuntur: altera eſt, quia gratia Chriſti eſt principium meriti infiniti ſimpliciter, & infinite ſatisfactionis: altera vero, quia gratia diſponit humanitatem Chriſti diſpoſitione ſaltem concomitante ad vnionem hypſtaticam cum verbo. Sed utraque ratio eſt deficiens ad probandam gratiæ Chriſti infinitatem: ergo, &c. probatur mi. Et primum, quod ratio, quæ deſumitur ex diſpoſitione ad vnionem hypſtaticam non ſit ſufficiens colligo ex doctrina S. Thom. 3. p. q. 10. art. 4. ad 3. vbi habet, quod ſicut gratia eſt infinita per habitudinem ad vnionem humanitatis cum verbo, ita & viſio beata animæ Chriſti conſimilem habet infinitatem, quia etiam eſt diſpoſitio ad viſionem ſicuti gratia, hæc S. Thom. Sed certum eſt, quod viſio beata animæ Chriſti in ratione beatificę viſionis non eſt infinita ſimpliciter: Ergo neq. gratia Chriſti ex vnione ad verbum, & ex ratione diſpoſitionis ad ipſam vnionem participat infinitatem ſimpliciter in ratione gratiæ, iuxta S. Th. mentem.

Confirmatur. Perfectio, & infinitas, quæ competit gratiæ Chriſti ex diſpoſitione ad vnionem hypſtaticam eſt ei extrinſeca, quemadmodum dicit, S. Thom. 1. p. q. 25. art. 6. ad 4. quod humanitati Chriſti

competit quædam dignitatis infinitas per vnionem ad verbum, quæ sane infinitas extrinseca est ipsi humanitati. Ergo ex eo, quod gratia Christi disponat ad vnionem hypostaticam, ut plurimum confurgit in illa quædam ratio extrinsecæ infinitatis, quæ proinde non constituit ipsam infinitam simpliciter in ratione gratiæ. Deinde probatur, quod sit etiam insufficiens alia ratio insinuata in argumento. Infinitas meriti, & satisfactionis Christi non desumitur ex gratia habituali, sed ex ipsa gratia vnionis, ob id enim, & non ob aliud opus Christi meritorium fuit infiniti valoris, quia erat opus hominis dei, valor enim infinitus operis ex dignitate operantis desumitur: Ergo impertinens est illa ratio ad probandam gratiæ infinitatem.

Cõfirmatur, nam si fingamus in Christo nullam fuisse habitualement gratiam, ad huc tenemur concedere eius opus meritorium fuisse infiniti valoris. Ergo infinitas meriti in Christo non proueniebat ex gratia habituali, alias, enim gratia habituali semota, eius meritum nõ esset valoris infiniti. Hoc argumentum etiam habet uim in opinione eorum Theologorum, qui putant gratiam habitualement fuisse simpliciter necessariam Christo ad merendum: quoniam ij authores necessitatem gratiæ ad merendum, non desumunt ex infinitate meriti, sed ex substantia ipsius: itaque fatentur sine dubio, quod si maneret meriti substantia in operatione Christi, tale meritum esset valoris infiniti, propter dignitatem personæ merentis.

Vitimo tandem arguitur. Si diuinum verbum relinqueret humanitatem cum gratia, & donis supernaturalibus, quibus nunc est exornata, illa gratia esset eiusdem speciei, imo esset omnino eadem numero quantum ad omnem realitatem, cum gratia, quam nunc habet ipsa: met Christi humanitas: Sed certum est, quod gratia in humanitate relicta a verbo non esset infinita in ratione gratiæ: Ergo neque modo verbo coniuncta habet huiusmodi infinitatem, nisi forsam secundum extrinsecam denominationem.

In oppositum autem est, quod si gratia Christi non est simpliciter infinita in ratione gratiæ, sequeretur posse contingere, quod gratia in homine puro, saltem secundum absolutam dei potentiam, posset peruenire ad tantam excellentiam, & perfectionem in esse gratiæ, quantum nunc habet gratia Christi, quod videtur absurdum dictu. Imo, & maius absurdum videtur inferri, scilicet, quod absolute, & secundum ordinariam dei potentiam concedendum sit, quælibet hominem iustum posse adeo in gratia crescere, ut ad æqualem perfectionem cū gratia Christi perueniat. Prius absurdum manifeste sequitur ex illa sententia, & probatur, per absolutam dei potentiam quilibet homo iustus potest peruenire ad quemcumque gradum gratiæ, quamlibet perfectum, extra infinitum. Ergo si gratia Christi continetur extra
infi-

infinitum gratiæ gradum in esse gratiæ, poterit gratia hominis puri attingere hunc ipsum perfectionis gradum. Posterius vero absurdum sic probatur: Secundum fidem in Synod. triden. sess. 6. explicatam fateri tenemur, quod quilibet homo iustus quantumcumque iustissimus, potest ulterius in gratia, & sanctitate proficere. Itaque nullus est terminus signatus ex diuina lege, ad quem perueniat gratia puri hominis, ultra quem progredi nequeat: Ergo si Christi gratia continetur extra gradum infinitum in esse gratiæ, concedendum est, quod secundum ordinariam legem, potest purus homo peruenire ad æqualem gratiam cum Christo: quod absurdissimum est, & fidei parū cõsenties.

Pro huius dubij decisione premittendum est breuiter, infinitum dupliciter sumi: vno modo ex parte materiæ, ut dicimus potetiam materiæ primæ infinitam esse. Alio modo ex parte formæ, sicut dicimus Deum esse infinitum actu. Prima infinitas ad imperfectionem pertinet, ut pote ad potentialitatem, Secunda vero ad perfectionem, quia est actualis. In præsentia ergo loquimur de infinitate posteriori modo sumpta. Et quia bonum, & perfectum, ut paulo ante diximus, ex integra causa confurgit, hinc prouenit, quod ut gratia sit infinita simpliciter in esse gratiæ, necessu est, quod omni ex parte habeat infinitatē in esse gratiæ, & si ex aliqua ratione fuerit finita, appellanda erit finita simpliciter in esse gratiæ, quauis aliquas, & multas rationes habeat infinitas in tali genere. Quo supposito variæ sunt theologorū sententiæ.

Prima est, Ioan. Maioris, in 3. d. 13. q. 3. qui libenter fatetur Christi gratiam esse simpliciter, & actu infinitam secundum intensionem, & extensionem, atq; adeo, & in ratione gratiæ. Hæc sententia placere debet illis omnibus theologis, Greg. Arim. & quibusdam alijs, qui sibi persuasum habent nullam esse implicationem in hoc, quod detur aliquis effectus extra suas causas actu infinitus, & consequenter, quod hæc actualis intensiua, & extensiua infinitas nõ repugnat gratiæ. Nam qua probabilitate negabitur Christi gratiæ hæc possibilis infinitas, cum Christus sit ipse fons totius gratiæ, & debeatur eius animæ, ex vi vnionis hypostaticæ, tota ipsa gratiæ plenitudo, & ex parte subiecti, & ex parte gratiæ, ut supra diximus cum S. Th. 3. p. q. 7. art. 12.

Secunda sententia, quam docet S. Bonau. eadem dist. q. 1. art. 2. asserit, quod gratia Christi si consideretur secundum se ipsam, & per ordinem ad animam Christi in qua subiectatur, simpliciter est finita: Est autem infinita in ratione gratiæ per comparationem ad membra Christi, & ut est gratia capitis. Quia Christi gratia incommensurabilis est, cuiuscumque gratiæ puri hominis, & quantumcumque crescat gratia hominis puri, non poterit attingere gradum gratiæ plenitudinis Christi: & ideo gratia Christi comparatione ad gratiam membrorum simpliciter est infinita in esse gratiæ. Ad hanc sententiam

reducitur opinio, quam docet, Michael de Palacios ead. dist. disputatione vnica, dicit enim infinitatem gratiæ christi, neque intensiuam esse, neque gradualem, sed extensiuam, quatenus opera Christi meritoria ex ipsius christi gratia prouenientia possent conferre ad redemptionem, & sanctificationem infinitorum hominum, si de facto fuissent homines infiniti.

Inter discipulos S. Th. communis sententia videtur esse, quod gratia christi, in esse qualitatis, & secundum intensiorem, est simpliciter & actu finita, est autem infinita in ratione gratiæ. Verum in explicando modum infinitatis quem habet in esse gratiæ, diuersimode procedunt ij Theologi. Quidam enim dicunt gratiam Christi eatenus solum dici infinitam in ratione gratiæ, quatenus operatur omnes effectus passibiles ipsi gratiæ: ita quod non est factibile per absolutam Dei potentiam, quod gratia christi, uel cuiusuis iusti ad aliquem effectum se extendat, ad cuius similem secundum essentialem speciem non se extendat de facto ipsa Christi gratia. Verum, quia non efficit hos effectus in summo gradu per absolutam dei potentiam possibili: (non enim infinita intensiōne qualificat animam, neque eam reddit a summum gloriæ gradum acceptam) idcirco hæc ratio non sufficit constituere Christi gratiam simpliciter infinitam in esse gratiæ, & si prædictam infinitatem intra genus, & speciem gratiæ ei tribuat: Atque adeo potest quidem dici infinita intra rationem gratiæ, quia habet aliquam infinitatem, quæ intra hanc rationem comprehenditur, nimirum, quod extendit se ad omnes posibles effectus gratiæ. cæterum non poterit dici infinita in esse gratiæ, seu in ratione gratiæ, quia istæ locutiones, ut supra aduertit, denotant totalem infinitatem gratiæ, secundum propriam rationem gratiæ. Ad hunc modum solet lux solis infinita a nonnullis uocari, eo quod lux in sole ad omnes suæ naturæ posibles effectus se extendit.

Quidam alij Thomistæ dicunt, gratiam christi infinitam esse secundum quandam extrinsecam Dei acceptationem, quatenus Deus acceptat ipsam, ut sit principium infiniti meriti, & infinitæ satisfactionis, & ut sit debita dispositio ad vnionem hypostaticam. Cæterum hæc acceptatio dei nullam ueram, & realem infinitatem ponit in ipsa.

Denique nouiores quidam alij Theologi dicunt, quod si Christi gratia essentialiter consideretur in ratione gratiæ, nullam habet infinitatem actualem, & Cathegoremoticam, quia est omnino eiusdem speciei cum gratia aliorum iustorum. Cæterum ex eo, quod est in tali subiecto, nimirum, in christo confurgit in ea quidam modus realis, & physicus, qui est modus infinitatis per quem constituitur simpliciter infinita in esse gratiæ. Et hic realis infinitatis modus tribuit

buit Christi gratiæ quandam modalem speciem superadditam essentiali ipsiusmet gratiæ speciei. Vnde inferunt, quod si uerbum relinqueret humanitatem, gratia inhumanitate permanens retineret eandem met essentialem speciem, quam nunc habet in Christo, non tamen speciem illam, quæ ei competit ex modo infinitatis supradicto. Hæc, & alia huiusmodi comentantur Theologi circa infinitatem gratiæ christi, sed pro resolutione sit.

Prima Conclusio.

Illæ sententiæ, quæ docet gratiam Christi infinitam esse secundum acceptationem dei extrinsecam tantum, falsa est, & improbabilis, atque omnino impertinens. Pater, quia hæc extrinseca dei acceptatio nullam perfectionem ponit in ipsa christi gratia: Ergo ad inquirendam perfectionem, & infinitatem gratiæ Christi, impertinenter recurritur ad extrinsecam Dei acceptationem, secundum quam albedo Christi, imo, & albedo Petri posset esse infinita: nam posset deus si uellet acceptare illam ad quamlibet dignitatem, & ad quemcumque finem comparandum. Igitur in materia gratiæ, siue in communi de gratia, siue in speciali de gratia Christi sermo fiat, releganda est ab scholis huiusmodi acceptatio dei extrinseca: quia impertinenter se habet ad perfectionem gratiæ, & iustitiæ formaliter in hærentis animæ. Et ex hac doctrina acceptationis externæ facile possemus incidere in eum lutheranorū errorē, qui totam animæ iustitiam & gratiam reuocant ad extrinsecum Dei fauorem. Nescio an Scot. in 4. d. 1. q. 6. s. contra istam conclus. & s. Ad argumenta, & d. 6. q. 2. quem Gabriel. & alij sequuti sunt, reprehendendus sit in hac parte, eo quod impij iustificationem, & sanctificationem animæ, ac peccati siue actualis, siue originalis remissionem non fieri formaliter per infusionem gratiæ, ex vi ipsius gratiæ existimauit, sed ex uoluntate dei non imputantis & condonantis peccatum, & acceptantis hominem ad æternam vitam. Certe hic theologandi modus non ad modum securus apparet uiris egregie doctis, quibus ego libenter assentior. Oportet enim, ut modus loquendi theologicus in materia iustificationis impij longius recedat a recensito luteranorum errore. Sed de hoc alias.

Secunda Conclusio.

Falsa est, & parum probabilis sententiæ, quæ affirmat habitualement Christi gratiam actu, & cathegorematicè esse secundum intensiorem simpliciter infinitum. Hæc conclusio, quæ Ioann. Maioris

ris sententiæ aduersatur consentanea est omnium fere Theologorum doctrinæ, in 3, d. 13. imo, & philosophorum, qui cum Arist. 3. phys. & S. Tho. 1. p. q. 7. existimant non esse possibilem effectum aliquem a deo produci actu, & cathogorematicè in aliquo genere infinitum. Et omnia argumenta quibus philosophi, & theologi hanc sententiam in communi probant, si ad peculiarem nostræ conclusionis materiam determinantur, ipsam efficaciter comprobabunt, certamque efficient, & indubitatam. Duæ rationes inter alias potissimum sunt expendendæ. Prima in hunc modum formatur. Non est producibilis a deo aliquis effectus, nisi in eo gradu quem deus determinate cognoscit, sed non cognoscit Deus, quia non cognoscibilis est, vltimum, & determinatum intensiõnis gradum in quo gratia actu, & cathogorematicè possit esse intensiõnis infinitæ. Non ergo producibilis est gratia infinite intensa. Antecedens probatur. Gratia ex propria sui ratione est in infinitum augmentabilis, ita ut quocumque intensiõnis gradu dato, ad vltiorem progredi possit: Ergo non est dabilis gradus gratiæ vltimus secundum intensiõnem, atq. adeo neque est cognoscibilis a diuino intellectu.

Secunda ratio est huiusmodi. Si produci potest gratia intensiõnis actu infinitæ, ita ut ad vltiorem intensiõnis gradum per nullam potentiam progredi possit: Sequitur posse simpliciter exhaustiri diuinam potentiam, in hoc sensu, quod possint dari producti extra suas causas omnes effectus possibile a deo produci, & secundum omnes possibile modõs sub quibus à diuina potentia effici queunt. Consequens manifestam præfert absurditatem, neque ab vllõ, vel mediocriter sapiente, ut probabile, admittetur: Nam quæ maior obsecro absurditas, quam fateri dei omnipotentiam ad eum statum peruenire posse, in quo impotens censeatur, id est, in quo nihil reuera possit efficere? Ergo, &c. Sequellam probo. Eadem prorsus ratione qua dei omnipotentia potest producere gratiam infinitæ intensiõnis, valebit etiam efficere eandem gratiam sub omnibus illis modis constitutam, quæ sunt possibile secundum ipsam Dei omnipotentiam: Nam quantum ad præsens institutum attinet, quæ alia potest esse ratio de modis aliis quibuscumque ab ea quæ est de modo intensiõnis infinitæ? Item si hæc admittuntur de habituali gratia, quare, & in omnibus, & in singulis aliis creaturis non erunt admittenda? Et quare non poterit Deus, omnes possibile creaturas quantum ad numericas, & specificas omnes possibile rationes in rerum natura simul efficere? Quod si efficiat, intentum habemus, nimirum, exhaustam relinqui ipsam dei omnipotentiam. Nostra igitur secunda conclusio & vera, & cetera censeari debet.

Tertia

Tertia Conclusio.

Sententia illa quæ docet Christi gratiam in semetipsa finitam esse, infinitam autem simpliciter, & cathogorematicè per comparationem ad gratias membrorum, neque vera est neque satis probabilis. Probatur primo. Si gratia christi in semetipsa finita est: Ergo cuiusque alteri gratia comparata retinebit hanc finitatem, & limitationem, quia comparatio ad extrinsecum nõ præstat infinitatem simpliciter rei comparatæ. Quod si confert infinitatem, illa infinitas intrinseca erit ipsi rei comparatæ: nisi recurramus ad extrinsecam illam dei acceptationem, quam in prima conclusione explosimus. Si autem est intrinseca gratiæ talis infinitas: Ergo in semetipsa erit infinita, & non solum per comparationem ad gratias membrorum, quod negat prædicta sententia.

Secundo probatur. Gratia Christi per comparationem ad gratias membrorum, tantum differt a semetipsa sicut differt gratia capitis a gratia personali: Nam quod gratia Christi sit gratia capitis, in eo solum consistit, quod nõ solum gratificat Christi animam, sed est etiam gratificatiua, & sanctificatiua omnium animarum, sed gratia capitis in Christo est omnino eadem gratia cum gratia personali, & non addit supra gratiam personalem aliquam perfectionem, sed respectum tantum ad membra, vt colligitur ex S. Thom. 3. p. quæst. 3. art. 4. ergo, &c.

Confirmatur ratione ex S. doct. loco proxime citato desumpta. Subiectum quod per aliquam formam operatur ad extra, non operatur nisi quatenus est actu constitutum per talem formam, & secundum virtutem quam in semetipso habet ab illa forma susceptam, nam calefactiuum V. g. non calefacit vltra virtutem quam suscipit a calore a quo constituitur actu calidum. Et ratio in communi proposita huic veritati attestatur, quia omne agens agit in quantum est in actu, & iuxta proportionem sui actus, & non alias: Ergo anima Christi per gratiam habitualement nihil influit, & nihil operatur in membra nisi iuxta proportionem gratiæ quam habet in semetipsa, & secundum quod est constituta in actu per huiusmodi gratiam: Ergo non est gratificatiua aliarum animarum nisi iuxta proportionem, qua ipsa est actu grata: Vnde impertinenter statuitur illa distinctio, quod gratia Christi in seipsa est finita, & comparatione ad gratias membrorum est infinita simpliciter. His argumētis confutatur etiam sententia Mich. de Pala. qui asserit Christi gratiam intensiue finitam simpliciter, extensiue vero esse simpliciter infinitam. Etenim nulla forma potest se extendi ad producendos infinitos effectus, si in semetipsa non fuerit infinita;

Atque

Atq. adeo extensio infinita in aliqua forma præsupponit infinitam perfectionem, & intensiorem in eadem forma. Voco intensiorem, perfectionem intrinsecam ipsius formæ: non enim strictè loquor de intensiōe accidentaria quæ fit per maiorem inhaesionem, & radicatiōnem in subiecto. Ista ratio procedit, supposito quod extensio non sit pure materialis, sed formalis. Nam si extensio pure materialis fuerit, forma simpliciter finita poterit extendi ad infinitos effectus. Sicut vnica candela per eandem omnino virtutem poterit lucem communicare infinitis candelis, secus autem est, si lux magis ac magis accresceret in ipsis candelis, nam tunc esset extensio formalis secundum maiorem, & maiorem perfectionem, atque adeo necessaria quoque esset infinita lux in candela ex qua fieret ista extensiuua communicatio. Quæ non solum extensiuua esset, sed & simpliciter intensiuua. Et quoniam extensio gratiæ ad infinitos homines si infiniti darentur, non pure materialis esset, sed formalis & simpliciter intensiuua, idcirco argumentum factum efficax est contra sententiam S. Bonauent. & Mich. de Palatios. Ex dictis in hac concl. sequitur, falso quosdam S. Tho. discipulos interpretari suum magistrum in 3. p. quæst. 7. art. 1. quod cum asseruit Christi gratiam eo infinitam esse, quia collata fuit animæ Christi, tamquam vniuersali principio gratificationis: intellexerit gratiam infinitam esse secundum extensionem dumtaxat: Falsa est hæc interpretatio, & contra S. Thom. mentem, qui. q. sequen. art. 6. extensionem gratiæ, ad perfectionem eius intensiuuam reducit.

Quarta conclusio.

Christi domini gratia infinita est in eo sensu in quo lux solis potest etiam dici infinita, videlicet quia exequitur in Christo omnes effectus possibili gratiæ, neque vllus est signabilis ad quem non se extendat gratia Christi.

Docuit hanc veritatem S. Ioan. Chrysostr. hom. 29. in Ioan. vbi exponens illud Ioan. 3. Non ad mensuram dat deus spiritum, ita inquit. Alijs datur spiritus ad has, vel illas functiones, filio vero ad omnes? Itaque Christi gratia habet totum, quod pertinet ad bonum vsum, & perfectionem gratiæ tam gratum facientis, quam gratis datæ, tam gratiæ personalis, quam gratiæ capitis, & ad omnia gratiæ munia se magna cū perfectione extēdit: Et ob id infinita vocatur grauissimis Theologis. Et Christus Ioan. cap. 3. dixit esse datam non ad mensuram, id est, non limitatam ad peculiare aliquot gratiæ effectus. Hanc gratiæ infinitatem agnouit S. Thom. in gratia Christi, 3. p. quæst. 7. art. 1. verum quia hæc infinitas non est infinitas simpliciter, nam vt supra dicebam, licet gratia Christi se extendat ad omnes effectus gratiæ, non tamen omnes exequitur infinite, idcirco S. Thom. in isto art.

non

non dicit Christi gratiam secundum istam rationem esse simpliciter infinitam, sed quod potest dici infinita: Quo modo loquendi insinuat, quod hac ratione infinitas gratiæ limitata est, & non plenaria infinitas in esse gratiæ. Quo circa alia via oportet querere gratiæ infinitatem. Quod fecit S. Tho. eodem art. ad 2. vbi inquit, quod gratia habet infinitum effectum, tum propter infinitatem prædictam, quæ est ista quam nunc exposuimus, tum etiam propter infinitatem diuinæ personæ cui gratia vnitur in humanitate personæ diuinæ: hanc secundam infinitatem quæ competit gratiæ ex coniunctione ad diuinitatem verbi inuestigamus hoc loco, & querimus an sit tanta quæ constituat gratiam simpliciter infinitam in esse gratiæ. Vnde sit.

Quinta conclusio.

Christi gratia ex coniunctione ad Verbum non participat infinitatem physicam, vel essentialem, vel modalem, quæ illam in esse gratiæ constituat infinitam simpliciter. Ista conclusio quantum ad infinitatem essentialem vniuersis S. Thom. discipulis placet. Et probatur primo. Essentia gratiæ in duobus consistit: Primum, quod reddit animam formaliter participem diuinæ naturæ. Secundum, quod eam constituit formaliter acceptam ad gloriam. Primum pertinet ad effectum primarium formalem gratiæ: Secundum vero ad effectum eius secundarium: sed quo ad vtrumque Christi gratia simpliciter est finita: Ergo essentialiter habet finitam physicè loquendo. Min. patet, nam diuina natura adhuc magis est participabilis quam per gratiam participetur a Christi anima, quia cum sit in infinitum participabilis non potest totaliter participari. Item in confesso est apud omnes Theologos, quod Christi anima potuit per absolutam dei potentiam ad maiorem gloriam, nimirum, ad perfectiorem dei intuitiuam visionem acceptari, quam est de facto acceptata, eo quod Christi anima non comprehendit essentialiter dei, per visionem illam beatificam, qua nunc ipsam intuetur: ergo, &c.

Secundo probatur. Charitas, lumen gratiæ, & cetera spiritus sancti dona physicè loquendo simpliciter sunt finita: Ergo & ipsa gratia, ex qua exoriuntur hæc supernaturalia dona, essentialiter est finita: patet consequentia, quoniam effectus qui per naturalem resultantiam prodeunt a forma, proportionantur ipsi formæ: Ergo si hæc dona quæ resultant ex gratia sunt simpliciter finita in suis proprijs rationibus & essentijs, manifestum est, quod & ipsa essentia gratiæ, in esse gratiæ, est simpliciter finita.

Denique probatur. Gratia christi in esse qualitatis est sine dubio finita, vt retro exposuimus. Sed qualitas est ratio essentialis gratiæ, quia est ratio generica ipsius: Ergo non est possibile quod gratia christi in esse gratiæ sit simpliciter infinita. Et confirmatur. Differentiæ
speci-

specifice continentur sub potentia generis: Ergo quando ratio generica est simpliciter finita, differentia etiam specifica finita est, & limitata: atque adeo differentia specifica, & essentialis gratiæ non potuit esse infinita simpliciter in Christi gratia, cum ratio qualitatis quæ est ratio eius generica, non sit in ipsa simpliciter infinita.

Deinde probatur conclusio eadem quantum ad rationem modalem, ostenditurque nullum esse modum physicum in Christi gratia, qui sit infinitus simpliciter in ratione gratiæ, & qui ipsam constituat in esse gratiæ simpliciter infinitam: cuius oppositum nonnulli graues Theologi docuerunt. Probatur primo. Non est facile, imo est difficillimum explicare, quisnam sit iste modus, quoniam non possumus alium fingere, quam quod gratia, mediante anima Christi in qua residet, est supernaturaliter terminata, & completa a verbo: sed hæc modificatio, & terminatio nõ inducit infinitatem simpliciter in esse gratiæ: Ergo, &c. Probatur minor. In ipsa essentia animæ, & in ipsa christi humanitate ad quam primo hæc terminatio pertinet, non inducitur similis infinitas: Etenim Christi humanitas non est infinita simpliciter in esse humanitatis, neque essentialiter, neque modaliter. Item reliqua accidentia, siue spiritualia, & ordinis supernaturalis vt scientia infusa, siue ordinis purè naturalis vt albedo, scientia acquisita &c. Ex hac terminatione non induunt infinitatem simpliciter in suis proprijs rationibus: etenim scientia Christi siue per se infusa, siue per se acquisita non est simpliciter infinita in ratione scientiæ, quod fatentur omnes Theologi, quia posset crescere per absolutam dei potentiam secundum formalem rationem scientiæ, posset enim intellectus Christi plura cognoscere per vtramque scientiam, quam de facto cognoscit, & ea quæ nunc cognoscit, perfectius nosse. Ergo proportionabiliter dicendum est de habituali gratia, quod illa terminatio personalis nullam inducit infinitatem simpliciter in ipsa secundum rationem gratiæ. Certe tam est difficile assignare hunc modum physicum infinitum in Christi gratia, vt non defuerint viri Doctissimi, qui vt hunc modum infinitum in christi gratia tuerentur, dicerent, quod ipsummet verbum se ipso quasi modaliter constituit gratiam christi infinitam simpliciter in esse gratiæ: Verum tamen hic modus dicendi est omnino impertinens, tum quia eadem ratione esset dicendum, quod diuinum verbum terminans humanitatem, similiter eam modificat, ipsam in esse humanitatis infinitam simpliciter constituens, quod est falsissimum. Tum etiam, quia chimericum apparet, dicere, quod diuinum verbum induat rationem modi physice modificantis gratiam, modalis enim modificatio imperfectionem inuoluit.

Secundo probatur quod non reperitur hic modus physicam infinitatem

finiuitatem tribuens gratiæ Christi: Unio diuini verbi ad naturam humanam non est operatiua, & factiua alicuius effectus, sed tantum est terminatiua, & completiua naturæ: Ergo, ex vi unionis, neque in Christi humanitate, neque in eius gratia, neque in aliquo eius accidenti, siue naturali, siue supernaturali resultat aliquis nouus modus præter passiuam terminationem suppositalem, cuius ratione gratia possit aliquam physicam infinitatem participare. Antecedens videtur clarum, quia suppositum secundum quod propriam exequitur rationem suppositi, nihil efficit, sed tantum habet terminare naturam.

Confirmatur. Diuinum verbum terminat, & complet humanitatem propria personalitate verbi: At verbi personalitas nullius effectus est productiua, cum sit relatio, scilicet, filiatio, quæ forma operatiua non est: Ergo diuinum verbum prout terminat humanitatem, nullum effectum, nullumque physicum modum in ipsa humanitate, aut in eius accidentibus efficit.

Tertio probatur. Ille modus infinitatis physicus neque efficitur a verbo naturali, & necessaria resultantia, neque noua actione: Ergo nullo modo fit, atque a deo non est. Probatur antecedens. Et primò quod modus ille non procedat a verbo per naturalem, & necessariam resultantiam, apparet manifestum: Quia videtur non bene affirmari posse, quod verbum aliquem operetur effectum necessario, & non libere, omnia enim opera dei, & omnis eius actio ad extra ex libertate procedunt, operatur. n. omnia inquit Paul. ad Eph. c. i. secundum consiliū voluntatis suæ. Probatur vero quod non producat a verbo per nouam & liberam actionem: Quoniam alias sequerentur duo, quæ non admittentur a Theologis. Primum est. Quod modus hic physice infinitatis, immediate fieret a tota trinitate, & non procederet a verbo, quatenus est humanitatis suppositum: At omnes Theologi qui aliquam infinitatem constituunt in Christi gratia, totam reddunt ad verbum prout est humanitatis suppositum, & ad ipsam unionis gratiam: ergo &c. Sequella patet, illum modum physice infinitatis non causat verbum per actionem alicuius humanæ potentiæ, sed immediate per actionem virtutis, & potestatis diuinæ: Ergo verbū non causat istum modum physicum prout est suppositum humanitatis, sed prout conuenit cum patre & spiritu sancto, in potentia & virtute diuina, atque adeo prout est diuinitatis suppositum. Secundum inconueniens est, quod posset fieri per absolutam dei potentiam, quod Christi gratia nullam haberet infinitatem in ratione gratiæ, consequens non admittitur a Theologis quia hanc in ipsa infinitatem agnoscunt. Dicunt enim, quod hoc ipso quod gratia est in tali subiecto, scilicet, in humanitate vnita verbo hypostharice, non potest non esse infinita in ratione gratiæ.

Et tiam

cia, sicut humanitas Christi eo ipso quod vnitur verbo, non potest non induere quandam infinitam dignitatem, vt dicit S. Thom. 1. p. loco citato: Ergo &c. Sequella patet, quoniam si verbum per nouam & liberam actionem produxit illum infinitatis modum, potuisset non producere, alias, non libere, sed necessario produxisset, & posset modo si vellet separare hunc modum infinitatis ab ipsa gratia: ergo.

Confirmatur primo vis huius argumenti. si modus hic infinitatis physicae non habet aliquam necessariam connexionem cum hypostatica vnione, sed noua, & libera actione verbi fuit productus, voluntarie, & sine fundamento asseritur a Theologis infinitas gratiae christi; quia nulla est ratio qua possit constare, diuinum verbum libere effecisse hunc modum infinitatis in sua gratia: At Theologi qui docent Christi gratiam esse infinitam, putant hanc infinitatem intrinsecam esse & necessariam gratiae Christi prout est in tali subiecto: ergo.

Confitur secundo. Sequitur quod posset deus similem infinitatem tribuere gratiae cuiuslibet hominis iusti, ita vt gratia Petri tam esset infinita in ratione gratiae, quam est gratia Christi: Consequens non admittetur a peritioribus Theologis, sicut neq. admittent quod operationes procedentes a gratia Petri possint habere tantum valorem, quantum habent operationes profectae a Christi gratia, de qua multa dicit solenta S. Tho. discipulis 3. p. q. 1. art. 2. in illa celebri disputatione. Num purus homo posset perfecte satisfacere deo pro vniuersis hominum peccatis. Probaturo vero Sequella. Quicumq. modus physicus, cuius est capax gratia Christi, potest poni in quacumq. gratia, & ex alia parte hic modus infinitatis physicae cum sit libere productus a verbo, non habet maiorem connexionem, neq. magis intrinsecam, & essentialem cum Christi gratia, quam cum gratia alterius iusti, alias, si intrinsecam haberet connexionem cum gratia Christi, non libere sed necessario, non per actionem liberam, sed per necessariam resultantiam ei competeret: Ergo cum modus iste infinitatis physicae, nec libertate, neq. necessitate fuerit communicatus gratiae, fateri tenemur non reperiri talem infinitatis modum in ipsa Christi gratia.

Sed arguit quispiam aduersus hanc nostram quintam conclusionem, duplici argumento. Primo. Habituali Christi gratiae ex reali coniunctione ad diuinum verbum conuenit quod sit gratia capitis, quod sit gratificatiua, & sanctificatiua omnium hominum, etiam infinitorum si infiniti darentur, & hoc quidem non solum secundum moralem, & meritoriam virtutem, sed etiam, vt inferius quaest. 6. explicabitur, secundum physicam efficientiam: Ergo negari non potest quin aliquis modus physicae infinitatis resultauerit in ipsa Christi gratia ex reali coniunctione ad verbum, alias enim qua ratione poterat,

terat, sanctificatiua esse, & gratificatiua infinitorum hominum secundum efficientiam physicam?

Respondetur huic obiectioni, quae totum fundamentum est sententiae contrariae. Quod in ipsa Christi humanitate manifestum habemus exemplum, ex quo diluui potest praefens obiectio. Nam certa fide in con. Ephe. tradita credere tenemur Christi humanitatem, & carnem nostrarum animarum esse sanctificatiuam, nam sacra illa synodus in Epist. Conc. Alexandr. can. 11. lecta & probata ab eadem S. Synodo Ephe. ipsam Christi carnem appellat viuificatricem, qui modus loquendi satis frequens reperitur apud sanctos patres, in ijs praesertim locis in quibus de sancto Eucharistiae sacramento, & de spiritali eius effectu sermonem instituere. Imo & id ipsum affirmavit Christus cum Ioan. 6. dixit: panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. At nullus Theologorum haecenus dixit, quod ex hyposthatica vnione ad verbum resultauerit in Christi humanitatem & carnem modus aliquis physicae infinitatis, qui ipsam constitueret viuificatricem, & sanctificatricem animarum. Cur ego adstringimur huiusmodi infinitatis modum in habituali christi gratia constituitur, vt ipsam fateamur sanctificatiuam, & gratificatiuam omnium hominum? Quare ad formam argumenti, neganda est consequentia, ad cuius vim euadendam dicatur. Quod sicut christi caro ex coniunctione ad verbum absque aliquo reali, & physico infinitatis modo super addito, viuificatrix est, & sanctificatrix infinitarum animarum, si infinitae essent per modum instrumenti coniuncti diuini verbi, ita & habitualis gratia per modum cuiusdam formae instrumentariae non immediate, sed mediante christi anima diuino verbo coniunctae vim habet sanctificatiuam, & viuificatiuam infinitorum hominum. Vt autem & christi caro & habitualis eius gratia dici possint absolute viuificatrices, & sanctificatrices animarum, satisfuerit ipsa realis coniunctio qua coniunguntur verbo, quod est ipsa essentialis vita & sanctitas, & quod in hunc finem, vt superius dicebamus, venit in mundum caro factum, plenumque veritatis & gratiae, vt hominem viuificaret. Veni, inquit ipse, Ioan. cap. 10. vt vitam habeant & vt abundantius habeant. Nam hoc ipso quod & caro, & gratia realem hanc, & hyposthaticam vnionem habent cum verbo, passiuamque realem terminationem ab ipso suscipiunt, stricto quodam iure eis debetur, vt in opere redemptionis, & sanctificationis humanae vt instrumenta verbi coniuncta assumantur. Imo & crediderim non solum isto hyposthaticae coniunctionis titulo instrumentariam hanc efficientiam, humanitati christi, & habituali eius gratiae deberi, verum etiam, & quodam morali iure id quoque debitum esse. Existimo enim quod illo primo voluntatis christi opere, quo ingrediens in mundum no-

stram nobis redemptionem & salutem meruit, de quo opere loquebatur Paul. ad Heb. 10. cum dixit quod illa prima christi voluntate, vsq. ad crucis patibulū continuata, sanctificati sumus: hoc inquam opere meruit etiam Christus suæ humanitati, habitualique suæ gratiæ, hanc instrumentariam vim sanctificatiuam, idest, meruit ipsis vt assumerentur a diuino verbo tanquam instrumenta ei coniuncta ad efficiendum, & causandum physica actione totum illum spirituales effectum, ad quem se extendebat ipsum Christi meritum. Vnde sicut immortalitatis gloria duplici iure & morali, & connaturalitatis, debita fuit Christi corpori, vt sana habet Ecclesiæ doctrina (de qua alias) ita & duplici consimili iure debitum fuit Christi gratiæ, vt in opere sanctificationis animarum locum habeat instrumentariæ coniunctæ formæ. Vnde merito sanctificatiua, & gratificatiua vocatur, non solum in ordine morali, sed etiam in ordine physico, absque vilo physici infinitatis modo ex vnione ad verbum in ipsam resultanti.

Est secundum argumentum contra eandem conclusionem. In calore animalis ex coniunctione ad ipsam animalis vitam participatur quidam modus vitalis, & substantialis, cuius ratione est proprium ipsius animalis vitæ instrumentum ad vitales actiones, & functiones exequendum: Ergo pro proportionabiliter fateri tenemur de Christi gratiæ, quod ex reali coniunctione ad verbum quemdam modum physici infinitatis participat, cuius ratione proportionatum est ipsius verbi instrumentum. Et hoc quidem per locum a fortiori dicendum videtur, quoniam calori accidit omnino esse in animali, non enim animal est subiectum proportionatum naturæ caloris: at Christus subiectum est gratiæ eius naturæ valde proportionatum, vt dicebamus superius.

Huic argumento (quod Authoribus contrariæ sententiæ solet esse, in eius persuasionem satis familiare) posset primo responderi, quod calori animalis non inest intrinsece aliqua viuificatiua virtus ab essentiali animalis vitæ in ipsum calorem deriuata, sed calor ita est a natura dispositus, & in ea intensiōis mediocritate constitutus, vt possit esse proportionatum animalis vitæ instrumentum. Quoniam vero vsus actualis, quo ipsa animalis vita calori naturali vtitur, continuus est, & perpetuus quamdiu ipsum animal viuit, (nutritur enim animal assidue: Aristot. lib. 1. de ortu, & interitu dicente.) idcirco solet a peritioribus philosophis insinuari, quod calor animalis virtutem accipit permanentem, & sibi intrinsecam a propria, & essentiali animalis vitæ.

Hæc solutio, & si absq. improbabilitate vlla possit defendi, mihi tamen non libet eam complecti. Video. n. in decisso ab animali femine vitalē

vitalē virtutem permanentem, & ipsius seminis calori insitam, & independentem ab actuali animalis motione, & usu, quod mihi manifesto est argumento, similem permanentem virtutem in ipso animalis calore fore admittendam. Quare ad argumentum aliter respondeo. Et dato antecedenti, nego consequentiam. Et differentiæ ratio inter animalis calorem, & Christi gratiam ex his, quæ in superioribus repetimus quam sapius, est manifestum, videlicet, quod coniunctio caloris ad essentialē animalis vitæ est formalis, idest, quod calor subordinatur animalis vitæ, ut accidentalis, & inferior forma superiori formæ, & essentiali, atque adeo vim quandam formalem vitalem ab ipsa participat: coniunctio autem gratiæ habitualis ad verbū in Christo non formalis est, sed suppositalis, quoniam verbum non exequitur rationem formæ, sed tantum substantialis suppositi naturam humanam, & eius accidentia terminantis. Suppositum autem in ratione suppositi nihil efficit, ac proinde nulla virtus, neque infinita, neque infinita ad habituales gratiam ex ipso effluit, & dimanat: consurgit tamen in habituali Christi gratia ex coniunctione ad verbum veluti quodam connaturale ius, vt assumatur tanquam instrumentum in operationibus sanctificatiuis, & gratificatiuis animarum.

Est tertium argumentum aduersus eandem conclusionem. Gratia Christi infinita est in ratione dispositionis ad vnionē hypostaticā, ut docuit S. Th. 3. p. q. 7. ar. 12. & q. 10. ar. 4. ad 3. Sed hæc infinitas ad physicū spectat ordinem: ergo quinta concl. nō est absolute concedenda. Minor patet, quia ratio dispositionis ad hypostaticā vnionem consistit in hoc, quod humanitas fiat proportionata diuino uerbo cui personaliter unitur, huiusmodi autē proportio nō potest non esse physici ordinis: ergo, &c. Huic argumento forsam responderent autores nonnulli, quod gratia christi in ratione dispositionis appellatur infinita, formaliter loquendo, extrinseca quadam denominatione, idest, per respectum ad uerbum ad cuius vnionem cum humanitate disponit, ad eum modum quo iuxta eiusdem S. Doct. sententiam. 1. p. q. 25. ar. 4. ad vltimū humanitas infinitam quandam dignitatem ex vnione ad verbum participat. Quæ sane dignitatis infinitas nihil intrinsecum in ipsa humanitate constituit. Sed hac solutione prætermissa (quam non omnino improbandam esse censuerim) aliter dicendum esse censeo, puta, quod infinitas, quam gratia christi in ratione dispositionis a uerbo participat, non physica est, sed moralis. Et cum argumentum instat, quod ratio physici dispositionis, ad ordinem physicum spectat. Respondeo, quod dispositio qua humanitas per gratiam disponitur ad hypostaticam vnionem partim physica est, partim moralis. Est quidem physica quatenus humanitas efficitur eiusdem supernaturalis ordinis cum uerbo, atque adeo ei proportionata.

Sed

Sed hæc dispositio finita est, quia non magis humanitas proportionatur uerbo hac physica proportione, quam sit ipse gradus intensiois gratiæ. Partim uero est moralis, & hac ratione est infinita in esse dispositionis. Et consistit eius infinitas in hoc, quod gratia quatenus concomitanter se habet ad uerbum, infinitam quandam dignitatem participat, cuius ratione humanitas infinite grata est deo, & digna ab ipso deo reputatur ipsius hypostaticæ unionis: hæc autem moralis infinitas non est sola extrinseca denominatio in gratia habituali, sed perfectio eius in esse morali intrinseca, eiusque nature proportionata. Nam quia gratia forma est supernaturalis ordinis, & sua natura gratificatiua, & dignificatiua subiecti in ordine ad finem, & bonum supernaturale, capax est huius realis infinitatis, quam a uerbo participat. In quo ab humanitate differat, quam plurimum, quæ cum sit naturalis, & inferioris ordinis extrinsece tantum potest ei competere illa dignitatis infinitas.

Sexta conclusio.

Gratia Christi est simpliciter infinita in esse gratiæ infinitate moralis dignitatis. Hanc conclusionem docent multi theologi graues moderni, quidam explicite, & quidam implicite. Probatur conclusio, Operationes Christi, quæ procedebat ex gratia habituali, habuerunt infinitum valorem moralem, quem ex ipsa gratia participabant: Ergo in ipsa gratia præhabetur hic infinitus valor moralis, & infinita dignitas, atque adeo est infinita moraliter; Consequentia est manifesta, quia tota perfectio, quæ reperitur in effectu necesse est, præhabetur, & quidem perfectiori modo in eius causa. Antecedens probatur. Christi meritum fuit infinitum, in ratione meriti, satisfactio Christi fuit infiniti valoris in ratione satisfactionis, sed opera meritoria, & satisfactoria Christi procedebant ex gratia habituali tanquam ex proximo principio, & licet ex gratia unionis tanquam ex prima radice omnem suum habuerint valorem, eundem tamen acceperunt etiam a gratia habituali tanquam a proximiori principio formali. imo simpliciter, ut a primo formali principio, quia gratia unionis ad principium, quod personale pertinet, & non ad formale.

Confirmatur, gratia habitualis sua natura est gratificatiua, & dignificatiua subiecti supernaturali dignitate: Ergo capax est infinitæ dignitatis tanquam proximum principium operis infiniti valoris, & infinitæ dignitatis meritoria, & satisfactoria, atque adeo illam accepit a uerbo.

Confirmatur secundo. Humanitas Christi ex vi unionis hypostaticæ induit infinitam dignitatem, ut S. Thom. loco citato fatetur:

Ergo

Ergo a fortiori gratia cum sit diuini generis, & eiusdem ordinis cum uerbo participat infinitam dignitatem ex eadem unione hypostatica. Dixi autem, quod hæc dignitas moralis infinita, constituit gratiam infinitam in esse gratiæ, quia tota hæc moralis dignitas, per se pertinet ad rationem gratiæ. Nam esse principium meriti, aut satisfactionis coram deo, proprium est officium gratiæ: Unde satisfacere, & mereri perfecte ad ordinem gratiæ pertinet, & consequenter infinitas moralis gratiæ ex qua habet esse principium infiniti meriti, & infinitæ satisfactionis, constituit ipsam infinitam intra rationem gratiæ.

Sed contra hanc conclusionem sunt nonnulla argumenta, quæ nostra egent solutione. Primum. Hæc infinitas moralis gratiæ, est modus quidam realis in ipsamet gratia: Ergo contra istam conclusionem militant omnia argumenta, quæ fecimus circa præcedentem conclusionem ad excludendum modum infinitatis physiciæ, nam de hoc modo infinitatis moralis similiter inquirendum est, an sit effectus a uerbo per actionem nouam, & liberam: an uero per naturalem emanationem resultauerit. Et eadem omnino erit difficultas de isto modo infinitatis moralis, quæ est de modo infinitatis physiciæ.

Secundum argumentum. Aliqua est ratio moralis in Christi gratia, quæ non est simpliciter infinita: Ergo gratia, & si aliquam infinitatem habeat moralem, quatenus est principium meriti infiniti, & infinitæ satisfactionis, non tamen debet censerī simpliciter infinita, in esse morali. Consequentia nota est ex dictis, diximus enim, quod infinitum cum sit de genere bonorum consurgit ex integra causa. Antecedens uero probatur. Gratia Christi est acceptatio ad finitam gloriam, hæc autem ratio acceptationis ad gloriam, ad moralem ordinem pertinet, quoniam consideratur respectu uoluntatis ipsius acceptantis. Ea autem, quæ considerantur per ordinem ad uoluntatem, & actionem liberam operantis, non ad physicum, sed ad moralem ordinem pertinent.

Confirmatur. Meritum Christi respectu gloriæ sui corporis, non fuit simpliciter infinitum, sed proportionatum gloriæ animæ, quæ est simpliciter finita: Ergo cum hæc ratio sit moralis, gratia Christi non est simpliciter infinita, secundum rationem moralem.

Tertium argumentum. Gratia Christi non habet vim ut ex ipsa effluant uirtutes supernaturales infinite secundum proprias uirtutum rationes. Nam charitas uirtus est, secundum rationem charitatis finita in Christo. Et temperantia similiter finita uirtus est in ratione temperantiæ: at propria ratio harum uirtutum ad ordinem spectat moralem: igitur gratia Christi, neque etiam secundum rationem moralem, infinita est simpliciter in esse gratiæ. Neque dilluet sufficienter hoc argumentum, qui dixerit, quod huiusmodi uirtutum actiones infi-

*1. sua uoluntate non
1. p. uim naturalem*

in infinitum participabunt valorem, & meritorium, & satisfactorium ex ipsa Christi gratia, Quoniam ex hoc non colligitur, quod prædictæ virtutes, & earum actiones sint infinitæ secundum proprias, & específicas rationes, quæ desumuntur ex habitu ad propria ipsarum virtutum, & actionum obiecta, quæ sane habitudo ad ordinem spectat moralem, & ipse similiter specificæ differentiæ, & essentiæ uirtutum intra moralem ordinem continentur, quod nullus, qui bene sapiat, poterit inficiari.

Ad primum argumentum respondetur, non defuisse graues Theologos quorum Princeps fuisse uideretur mag. Cano. qui putarent, totum ordinem moralem non realem esse, sed rationis tantum: Vnde inferrebant bonitatem, & dignitatem moralem in uirtutibus, & actionibus earum, & in aliis quibuscumque habitibus quandam esse rationis entitatem. Iuxta quam sententiam facillime dissolueretur primum argumentum: dicerent enim illius sententiæ fautores, quod infinitas dignitatis moralis in Christi gratia non realis modus est, sed rationis duntaxat, atq. adeo nullam efflagitat effectiuam causam.

Verum hæc sententia merito displicuit posterioribus theologis, qui antiquorum theologorum uestigijs inherentes, certa definitione statuunt, entitatem moralem uirtutum, & operationum earum ueram esse, & realem perfectionem, qua humana uoluntas, imo & totus homo, ualde perficitur. Quæ sententia, si uera est in habitibus, & uirtutibus naturalis ordinis, multo uerior, & certior haberi debet in habitibus, uirtutibus, & actionibus ordinis supernaturalis.

Qua sententia supposita, ad illud primum argumentum dicitur: Quod infinitas moralis dignitatis, quæ est in Christi gratia, consequenter se habuit ad gratiam unionis, & tam necessaria fuit consequentia sequuta, ut per nullam posset potentiam impediri. cuius ratio ea est, quod moralis entitas, & perfectio in modo suæ productionis magnam habet convenientiam eum relatione, eo quod tota consistit in quadam proportione, & habitu transcendentali ad liberam uoluntatis intentionem, & ad rationem, quæ prima regula est totius moralitatis. Vnde sicut ratio non per se, & proprie producit, sed producit ad sui fundamenti productionem, sic adeo ut utroque extremo existente non possit non ipsa ratio sequi, non enim, uia potentia fieri potest, ut duobus albis in rerum natura positus non sequatur in eis mutua similitudinis ratio: ita moralis entitas positus requiritur, quasi fundamentis, & terminis ad eius existentiam, non potest non ueluti quadam resultantia sequi. Vnde uidetur aduenire, & corrumpi, absque reali subiecti mutatione, sicut de prædicamentali relatione dici solet. Exemplum huius rei illud afferre possumus, quod est in hac materia satis frequenter a Theologis usurpatum: Si quis in die

die Iouis prope mediam noctem futuri diei carnes temperate comedat, & earum comestionem usque ad horam post mediam noctem continuando protrahat culpabiliter, non considerans quanta sit noctis hora, tunc illa exterior actio manducationis carnum, internaque eius uoluitio ante mediam noctem bona est, & studiosa moraliter, post mediam autem noctem, mox redditur praua, & iniqua. Et tamen nulla, neque in operante, neque in ipsa actione interuenit perceptibilis mutatio.

Ad propositum igitur prædictam applicantes doctrinam dicimus, quod infinitas dignitatis moralis, non potuit non sequi in Christi gratia supposita ipsius gratiæ inherentiæ in humanitate a uerbo hypostatice assumpta. Neque hæc moralis sequella gratiæ postulat in uerbo suppositante humanitatem actionem aliam præter illam qua tota trinitas ipsam hypostaticam unionem effecit, sicut sequella relationis prædicamentalis nulla eget alia actione ab ea qua producit proxima, & formalia ipsius relationis extrema.

Est autem hic obiter notandum, quod sicut per nullam est potentiam factibile, quod extinctis prædicamentalis relationis extremis, eiusque destructo fundamento permaneat ipsa ratio, ita nulla potentia factibile est, quod humanitate a uerbo separata permaneat in ipsamet Christi habituali gratia hæc dignitatis moralis infinitas, quæ nunc ei competit ex reali ad uerbum coniunctione, nam sicut est intrinseca, & formalis habitudo inter fundamentum, & relationem, ita hæc moralis gratiæ infinitas intrinsecam, & formalem habet dependentiam a uerbo humanitati personaliter coniuncto.

Ex his omnibus ad illud primum argumentum in cuius uersamur solutione respondetur, non esse eandem rationem, sed potius omnino ab similem, de infinitate physica modali gratiæ, de qua procedebat quinta conclusio, & de infinitate moralis dignitatis de qua sexta præsens conclusio loquitur. Quia modus physice infinitatis, eum esset entitas simpliciter absoluta, non posset hypostaticam unionem consequi admodum relationis, sed aliqua egeret actione productiua ex parte uerbi prout est humanitatis suppositum, quam actionem nos nullatenus ualemus admittere, eo quod suppositum prout exequitur rationem suppositi, non actiuum principium est, sed terminus quasi formaliter complens, & terminans naturæ dependentiam. Et hoc præsertim habet uerum in diuino uerbo, quia eius dignitati, & infinitæ actualitati repugnat, quod aliquem producat effectum naturali, & necessaria actione. Cæterum infinitas dignitatis moralis, neque aliquam peculiarem actionem postulat, cum per modum relationis consequatur, neque ullam habet re-

pugnantiam, sed maximam potius decentiam ad ipsam verbi dignitatem, nam quod gratia ex reali coniunctione ad verbum infinitam fortiatur dignitatem, & id quidem necessaria, & inimpedibili sequella, maxime decet ipsam diuini verbi maiestatem. Et quidem in ipsa Christi humanitate aliquale huius rei habemus exemplum. Non enim per aliquam potentiam impedibilis est illa magna, imo & infinita dignitas, quæ ex vnione hypostatica, ad ipsam humanitatem refunditur. Et quamuis quandoque ipse cum aliis quibusdam Theologis existimauerim olim dignitatem hanc infinitam, quandam esse rationis denominationem, & non perfectionem realem. Nunc autem re magis perspecta oppositum verius esse crediderim, existimo namque quod cum christi humanitas vere, & realiter sit terminata ipsa diuini verbi personalitate, sitque vere, & realiter diuini suppositi natura, vera etiam, & realis confurgit in ea dignitas, qua, & apud Deum, & apud angelos, & apud homines, multo maiori æstimatione digna est, quam quæuis alia substantialis natura, & producta, & producibilis, imo quam omnes naturæ producibiles a Deo collectivè sumptæ. Et in hoc consistit infinitas moralis dignitatis humanitatis Christi. Quod præterea sic ostendo. Si hæc infinita dignitas, quæ confurgit in humanitate Christi ex coniunctione ad verbum, esset vera relatio, esset sine dubio relatio realis, cum eius fundamentum sit reale, & extrema sint realia, & teneat se ex parte illius extremi, quod vere, & realiter ab alio perficitur: Humanitas enim per assumptionem realiter, & in semetipsa perficitur: Ergo quamuis non sit relatio, sed moralis quædam perfectio admodum relationis consequens, vera est, & realis entitas, qua realiter humana Christi natura dignificatur, & perficitur. Sed quamquam in Christi humanitate ea, quæ diximus non essent omnino certa, non ob id realis infinitas moralis dignitatis neganda est habituali eius gratiæ, quoniam, ut superius dicebam circa finem quintæ conclusionis, gratia ex sua natura apta nata est tanta hac dignitate perfici, & eleuari.

Ad secundum argumentum respondetur, quod acceptatio ad gloriam potest considerari dupliciter per ordinem ad gratiam. Altero modo quatenus fundatur in opere meritorio ex gratia procedente, ita quod homo gratus acceptatur ad gloriam iuxta proportionem sui meriti, & hoc modo considerata acceptatio ad gloriam, pertinet ad ordinem morale, sicut, & ipsum meritum cui respondet. Cæterum in christi gratia non reperitur hæc acceptatio ad gloriam, etenim Christus non habet gloriam ex meritis acquisitam, sed ex vnionis hypostaticæ habet & gratiam, & gloriam animæ, & cætera
spi.

spiritualia charismata. Altero modo acceptatio ad gloriam consideratur, secundum connaturalem proportionem, & habitudinem quem gratia habet ad ipsam. Etenim sicut terra per grauitatem proportionatur centro naturali quadam coaptatione, ita homo iustus per gratiam connaturaliter proportionatur gloriæ, & iure connaturalitatis illi debetur. Sicut filio iure naturalis filiationis debetur hæreditas, & ita Paul. Rom. capit. 8. dicebat de hominibus iustis, si filij, & hæredes, hæredes quidem dei, cohæredes autem Christi. Hæc acceptatio ad gloriam prout se tenet ex parte gratiæ constituentis passiuam acceptationem in anima, id est, connaturalem proportionem, & ius connaturalitatis ad gloriam, non pertinet ad ordinem morale, sed ad ordinem physicum, sicut coaptatio terræ per gratuitatem ad centrum physica est. Hanc autem acceptationem constituimus nos in Christi gratia respectu gloriæ, etenim animæ Christi collata fuit gloria in instanti incarnationis, non ex vi alicuius meriti, sed iuxta exigentiam gratiæ, & proportionabiliter ad dispositionem qua Christi anima in seipsa disposita fuit per gratiam habitualem. Quo circa, & si hæc acceptatio sit finita in christi gratia, non inde potest colligi, quod gratia secundum dignitatem morale aliquam habeat finitatem, & limitationem, sed tantum colligitur, quod in esse physico est limitata, quod nos concessimus.

Sed obiicit quis: bene potuit fieri ex absoluta Dei potentia, quod Christiani animæ daretur gloria ex vi meriti procedentis ex ipsa gratia habituali: tunc sic. Illud meritum esset finitum, & acceptatio ad gloriam esset finita, eo quod gloria animæ per nullam potentiam poterat esse infinita, ut ex dictis constat: Ergo gratia Christi non præhabet in semetipsa omnem plenitudinem dignitatis moralis, nam quatenus esset principium illius meriti, limitationem haberet.

Respondetur, quod illo casu admissio, meritum quo anima Christi suam gloriam mereretur, esset simpliciter infinitum in ratione meriti, non ex parte præmij sumpti materialiter, nam illi merito responderet finita gloria, quia infinita esse non poterat, sed esset infinitum ratione modi, qui modus refundere in ipsum præmij, & redderet ipsum formaliter infinitum in ratione præmij. Hic autem modus is esset, quod christus mereretur gloriam ex iustitia exacta, & rigurosa. Quam perfectionem rigurose iustitiæ nullum opus potest habere coram Deo, quod non fuerit infiniti valoris, & infinite dignitatis moralis. Et tunc gloria, quæ daretur Christi animæ formaliter sumpta in ratione præmij infinita esset, licet in esse gloriæ, & in esse visionis diuinæ, esset limitata, quoniam redderetur Chri-

sto tanquam merces ex rigore iustitię ei debita: Vnde colligitur; quod Christi gratia in ordine ad gloriam animę ipsius Christi habet simpliciter infinitam dignitatem, & valorem infinitum moralem, quamvis propter repugnantiam ex parte facti non posset mereri gloriam in esse glorię infinitam. Dixi propter repugnantiam ex parte facti, quoniam ex parte gratię, & valoris eius nulla esset repugnantia, ut gratia Christi per suum opus mereretur infinitam gloriam: Imo absolute est concedendum, quod quantum est ex se, habet tantam hanc vim, & tantum hunc valorem, quod satis fuerit, ut in esse moris, dicatur simpliciter infinita. Sicut deus omnipotentia, quamvis propter facti repugnantiam nequeat producere effectum actu infinitum, est tamen infinita simpliciter, quia quantum est ex se illud potest.

Ad confirmationem constat similiter ex dictis. Dicitur enim primo, quod ex parte modi meritum Christi fuit infinitum respectu glorię sui corporis, quia meruit illam ex omni rigore iustitię. Dicitur secundo, quod quantum erat ex parte gratię, sicut potuit Christus mereri infinitam gloriam animę, ita potuit mereri infinitam gloriam sui corporis, nisi ex parte effectus, scilicet, glorię corporis, repugnaret.

Ad tertium argumentum, posset primo responderi, habituales Christi gratiam infinitam quidem esse, in illo esse morali quod ab extrinseco desumitur, nimirum, a diuino supposito cui est realiter coniuncta. Non vero est infinita simpliciter, secundum illud esse morale quod ex intrinseca eius differentia provenit, ad quod esse pertinet moralitas propria virtutum infusarum, quę non est necesse sit infinita in ipsis virtutibus, cum illud esse morale gratię, ex quo provenit, non sit infinitum. Huic solutioni accommodari potest nostra sexta conclusio, in qua non diximus absolute gratiam Christi esse infinitam in esse morali, sed quod est infinita in esse gratię infinitate moralis dignitatis: moralis autem dignitas tantum designare uideretur moralitatem ab extrinseco desumptam.

Sed nihilominus aliter respondendum esse censeo. Nam licet moralis infinitas proveniat Christi gratię ab extrinseco principio, videlicet, a diuino supposito, est tamen ei intrinseca, & habet se per modum vnius perfectionis cum illa gratię moralitate, quę ipsi conuenit ex principiis intrinsecis: eo quod moralis dignitas ex supposito proveniens non est extranea a ratione gratię, sed intra genus eius continetur, ut superius dixi, atque adeo perficit ipsam gratiam proportionabiliter ad eius naturam, & efficit vnā integram perfectionem cum illa moralitate, quę est omnino intrinseca gratię.

Et

Et licet suppositum diuinum a quo deriuatur prædicta dignitas, sit extrinsecum habituali gratię, est tamen ei proportionatum, dicebamus enim in secundo artic. præcedentis quæstionis, quod Christus est subiectum magis proprium, magisque proportionatum gratię, quam quælibet pura creatura siue rationalis, siue intellectus. Vnde perfectio illa, & dignitas quę ex isto subiecto ad gratiam deriuatur, non debet computari inter perfectiones gratię extrinsecas. Aliter ergo oportet dissoluamus illud tertium argumentum. Et quidem Authores qui censent virtutes animę Christi infusas, similem habere infinitatem in suis proprijs rationibus quam habet gratia in ratione gratię, facile se possent ab hac difficultate expedire, asserentes quod hæc virtutum infinitas ex morali ipsius gratię infinitate dimanat, sicut earum essentię affluunt ex essentia gratię. Verum quia nos paulo inferius in contrariam sententiam ibimus, minime ad hanc solutionem valeamus recurrere.

Sit ergo prima huius tertij argumenti solutio, quod virtutes morales infusę effluunt quidem ab ipsa habituali gratia, non vero ut moralis principio, sed a physico: & similiter præhabentur hæc virtutes in habituali gratia, tanquam in prima radice, non morali sed physica. Continentur enim in gratia ab ipsaque effluunt, eo modo quo proprietates, & potentię naturales subiecti cuiuspiam præhabentur in eius essentia, & ab ea dimanant. Quo circa ex hoc quod ab essentia habitualis gratię Christi non oriuntur virtutes infinitę, non potest colligi gratiam Christi, non esse præditam omni infinitate morali quę ad rationem gratię potest pertinere, sed tantum sequitur, eam non esse infinitam in ratione gratię physica infinitate, quod nos libenter fatemur.

Sed est secunda solutio, quę meo iudicio pro sufficienti, & legitima haberi debet, quod tanta est gratię Christi dignitas, ut nisi ex parte effectus repugnaret, & ipsa secundum intensionem infinita esset, & ex ea effluerent morales virtutes in esse virtutum infinitę. Itaque tota, & gratię, & moralium virtutum infusarum, & possibilis & intelligibilis perfectio comprehenditur sub infinitate moralis dignitatis gratię Christi, quę tamen propter repugnantiam ex parte facti non se in omnem eam explicuit, sed iuxta mensuram diuina legē, diuinęq. prouidentia dispositā. Ex quo manifesta ratione deducitur, quod hæc dignitas quam tribuimus Christi gratię in esse morali nullam admittit limitationem, sed simpliciter est infinita. Et licet ab extrinseco desumatur, nimirum, a diuino verbo prout est humanitatis suppositum, intrinsece tamen gratiam perficit, & infinita morali perfectione dignificat.

Estque hoc loco aduertendum ut ista plenius intelligantur. Quod

mora-

moralis perfectio infusarum virtutum, sicut & acquirarum, adeo coniuncta est physice earum perfectioni, quod non potest augescere nisi iuxta proportionem ipsius physice perfectionis. Quod in actibus ipsarum virtutum facile poterit explicari. Actus charitatis tantam, & non maiorem fortietur, moralis perfectionis dignitate, quanta fuerit eius intensio, & extensio (loquor de perfectione, & dignitate morali ipsius charitatis propria & intrinseca, & non de aduentitia, & accidentaria ex consortio alterius virtutis proveniente): quod & de actibus iustitiæ, temperantiæ, fortitudinis, & aliarum virtutum dicendum est. Et id ipsum proportionabiliter censendum erit de ipsis virtutum habitibus, quorum tanta, & non maior erit moralis perfectio habitualis, quanta fuerit eorum intensio, & radicatio in subiectis. Quod tamen & in habitibus, & in actibus intelligo servata perfectione habitudinis ad obiecta: & iuxta proportionem eius. Nam quo moralis virtus perfectius, & dignus obiectum respicit, eo moralis eius perfectio, dignior est, & excellentior, quæ cum intensiva, & actus, & habitus intensione proportionabiliter crescit.

Ex ista doctrina ad nostrum intentum colligitur, quod sicut nulla potentia fieri potest, quod virtutes morales actu attingant physicam infinitatem intensivam, ita neque fieri potest ut ad moralem perfectionem, & dignitatem, ipsis propriam, & connaturalem perveniant.

In habituali vero gratia aliter res se habet, nam cum eius moralis dignitas non sit pensanda ex habitudine ad obiectum aliquod per operationem attingibile, neque ex eo quod gratia subiectum ad operandum proxime disponat, sed quatenus subiectum gratificat, & dignificat, deo que reddit acceptum: inter physicam eius perfectionem & moralem dignitatem, non est necessaria consimilis ad æquationem ei, quam in moralibus virtutibus diximus reperiri. Quo fit ut si fingamus gratiam puri hominis intensivam esse gratiam Christi, aut æque illi intensivam, non ob id concedendum esset, quod vel excelleret dignitatem moralem gratiæ christi, vel illam æquaret. Similiter si animo fingamus, habituales Christi gratiam in sua intensione decrefcere, ita ut ad minimum usque intensivam descendat gradum, non ob id existimandum est, eam minui in morali perfectione & dignitate. Plura dicemus postea, in solutione cuiusdam argumenti quibus non nihil hanc doctrinam locupletabimur.

Tandem circa ultimam hanc conclusionem. Nota quod nonnulli Theologi quibus placet hæc moralis infinitas gratiæ Christi, dicunt quod competit ei hæc infinitas, non ut causæ principali, sed instrumentali, ita quod sicut calor ignis potens est generare ignem, quatenus est virtus & potentia ignis, quod tamen non habet ut causa
princi-

principalis, sed ut forma instrumentalis quæ operatur in virtute ignis qui est principalis causa: ita gratia Christi principium est meriti infiniti, & satisfactionis infinitæ, sed hoc non habet a semetipsa, sed prout est instrumentum verbi, quod est principale agens in merito, & satisfactione.

Hic modus dicendi est probabilis. Sed mihi non satis est gratus. & primum valde displicet illa ratio ob quam prædicti Theologi in eius persuasionem moventur. Dicunt enim quod pertinet ad maiorem gloriam & dignitatem Christi, & diuini verbi prout est suppositum nature humanæ, quod gratiæ eius habituali nulla tribuatur infinitas, ut causæ & formæ principali, sed tantum ut formæ instrumentariæ, & prout est instrumentum ipso verbi: ut tota principalis causalitas soli diuino verbo tribuatur. Hæc, inquam, ratio non placet, nam è contra censeo, pertinere ad gloriam Christi & diuini verbi, quod gratia ex coniunctione ad ipsum verbum tantum dignificetur, & eleuetur, ut in semetipsa, & per modum principalis formæ, diuino tamen verbo humanitatis supposito subordinatæ habeat dignitatem in genere gratiæ infinitam, infinitumque valorem, ita ut ex ipsa tanquam ex causâ & forma principali, verbo tamen diuino subordinata, infinitas meriti, & satisfactionis in studiosis Christi operibus participetur. Quænam admodum in magnam dei & Christi gloriam cedit, quod gratia nobis à deo per Christum collata tantæ sit virtutis, & efficaciam, ut per modum principalis causæ & formæ, subordinatæ tamen Christo, & virtuti passionis eius, causet, & operetur in nobis meritum condignum æternæ gloriæ, & condignam pro peccatis satisfactionem.

Præterea exemplum de calore ignis aductum pro sententia contraria in multis habet dissimilitudinem, sed in duobus præsertim. Primo, in eo quod calor per se primo est forma operatiua formæ superiori subordinata, & virtus, quæ illi ex ipsa superiori forma communicatur, est per se primo operatiua effectus correspondentis nature formæ superioris, atque adeo rationabiliter asseritur, quod hæc virtus, & si permanenter se habeat in calore, est tamen vere & proprie instrumentalis. At gratia non est per se primo operatiua formæ, sed gratificatiua & dignificatiua subiecti operantis: Vnde virtus ei a diuino verbo communicata, non est per se primo operatiua, sed gratificatiua, & dignificatiua subiecti, refunditur tamen morali quadam refusione ad operationem, constituens illam infinite deo acceptam, & gratam, atque adeo infinite meritoriam, & satisfactoriam coram deo. Vnde non est necesse quod hæc virtus sit instrumentaria, dignificare enim & gratificare subiectum, non est officium instrumentariæ virtutis, sed formæ principalis, ipsum subiectum formaliter perficientis & eleuantis. Secundo,

cundo, generare ignem non est actus qui per se & ex natura sua comprehendatur sub virtute qualitatis & formæ accidentariæ, nã est actus per se pertinens ad operans substantiale, & ad substantialem virtutem, atque adeo nequit communicari accidentariæ formæ, vt causæ principali ex propria virtute operanti, sed vt instrumentali principio, quod operatur virtute substantialis agentis. At dignificare & gratificare subiectum operans, & eius operationes ea infinita gratitudine, & dignitate quæ non est infinita in genere entis, sed in genere tantum gratitudinis & dignitatis moralis, non exit limites ordinis gratiæ, imo neque alicui formæ potest competere vt causæ principali, nisi tantum habituali gratiæ. Relinquitur ergo ex his manifestum; ab similem prorsus rationem esse de habituali Christi gratia, ab ea quæ in calore ignis militat, quod ad præsens attinet. Et ex hoc duplici discrimine sumitur non debile argumentum contra prædictam sententiam, quod in hunc modum formatur. Si infinitas hæc dignitatis moralis conuenit gratiæ instrumentaliter tantum, sequitur quod conuenit diuino verbo, prout est humanitatis suppositum vt causæ, & formæ principali, ita vt verbum se ipso formaliter constituat in christo hanc dignitatem. Consequens est omnino falsum; quia verbum non vnitur humanitati per modum formæ, sed per modum suppositi duntaxat: Ergo non conuenit gratiæ instrumentaliter, sed vt formæ principali. Probat. Sequella. Hæc moralis infinitas, vt in priori discrimine inter calorem, & gratiam assignato dicebam, non est per se primo virtus operatiua, sed formaliter dignificatiua, & gratificatiua operantis: Ergo tribuenda est alicui formæ principaliter dignificanti, & gratificanti formali gratificatione ipsum operans, non enim est satis intelligibile quod detur alicui formali effectus, qui non habeat aliquam formam aqua principaliter secundum formalem causalitatem procedat: igitur cum, vt in secundo assignato discrimine dicebamus, non sit dabilis forma alia principalis, cui per modum formæ competat hæc infinita dignitas, consentaneum erit rationi dicere, quod conuenit habituali Christi gratiæ tanquam principali formæ, & causæ. Et ita ego dicendum existimo, quia & Theologicæ rationi dudum informatæ, & perfectioni habitualis gratiæ Christi, & ipsi denique diuini verbi dignitati ista sententia congruit.

Sed iam necessum est ea diluamus argumenta, quæ a principio huius secundi articuli fuerunt proposita. Primū & secundum ex dictis conclusionibus facile soluuntur, procedunt enim de perfectione gratiæ physica, quæ, vt diximus, finita est, & limitata. Sed est aduertendum quod ista perfectio physica quæ consistit in intensione gratiæ, & in acceptatione ad gloriam continetur intra virtutem infinitatis moralis quam posuimus in habituali Christi gratia, & hoc quidē duplici

ratio-

ratione. Prima, quoniam Christus ex vi huius habitualis gratiæ mediante charitate, & ceteris virtutibus, poterat mereri infinitam gloriam si possibilis esset, & infinitam ipsius gratiæ intentionem, si ex parte facti non repugnaret. Secunda quia crediderim probabiliter, quod Christi gratiæ, omni opere merito secluso, propter suam dignitatē debetur omnis possibilis intentio, & omnis possibilis acceptatio ad gloriam; quod si ei non tribuantur istæ duæ perfectiones, prouenit ex impossibilitate facti, quia non potest esse actus producta omnis possibilis intentio gratiæ, neq. omnis possibilis acceptatio ad gloriam.

Ad tertium argumētū alijs solutionibus prætermisissis, respondetur per solutionem assignatam inter arguendum, quam puto esse sufficientem.

Ad primam replicam respondetur, verum esse quod Christi gratia quatenus est infinita morali infinitate, alterius est speciei a gratia nostra, sed res hæc præsus examinabitur circa solutionem ad vltimum in quodam speciali de hac re dubio, quod incidenter disputabitur.

Ad secundū respondetur. Quod in illo casu gratia patris nō præhaberetur in gratia Christi formaliter loquendo, secundū rationē moralis infinitatis. Nã vtraq. esset simpliciter infinita in esse gratiæ infinitate morali, atq. adeo equalis dignitatis, & perfectionis essent. Et cū instat argumētum, quia tunc sequitur quod sint duæ gratiæ infinitæ in esse gratiæ, quæ videtur manifesta implicatio, quia non possunt dari duo infinita in vna & eadē ratione. Respondetur, quod infinitas moralis vtriusq. gratiæ Christi & Patris, formaliter loquendo esset vna & eadē infinitas, & materialiter tantum distinguerentur: ratio est, quoniam infinitas vtriusq. gratiæ defumeretur ex vna, & eadē infinitate, & perfectione diuina: Etenim licet personalitas verbi in ratione talis personalitatis realiter distingueretur a personalitate patris, non tamē ab illa distinguitur in ratione perfectionis infinitæ: sed illæ duæ personalitates sunt simpliciter vna & eadē infinita perfectio. Infinitas autē gratiæ Christi non sumitur ex personalitate verbi vtrumq. considerata, sed vt est personalitas infinitæ perfectionis. Et id ipsum esset dicendum in illo casu de gratia patris, atq. eadeo infinitas vtriusq. gratiæ ex eadē omnino infinitate diuina dimanarent, & ex consequenti esset formaliter vna, & eadē infinitas. Legatur quæ dicuntur inferius q. 5. dubio 3. ad 3. Nã illa solutio poterit huic replicæ non inepte accommodari.

Ad quartum argumētū quidā graues theologi libenter fatentur, quod charitas Christi in ratione charitatis est simpliciter infinita infinitate morali, sicut ipsa Christi gratia, & similiter visio beatæ animæ Christi habet huiusmodi infinitatem moralem, quæ illā constituit infinitam inesse visionis beatæ, & idem in reliquis virtutibus & supernaturalibus donis ceteris esse dicendum. Et probat quoniam vniuersæ rationes propter quas habitualis gratia christi est infinita, habent locū in cha-

Gg

ritate,

ritate, & in visione beata, & in cæteris supernaturalibus donis. Etenim sicut gratia in Christo est dispositio cõcomitans hypostaticã vnionẽ, ita & charitas, visio beata, &c. Præterea sicut gratia principium est meriti infiniti, & satisfactionis infinitæ, ita & charitas, nam charitas, Authore S. Thom. 12. q. 14. art. 3. prima est radix totius meriti: Ergo eadem infinitas est in charitate Christi, & in cæteris supernaturalibus habitibus cum ea, quæ reperitur in eius gratia.

Sed tamen opposita sententia, scilicet, quod sola Christi gratia, hæc sibi vendicet infinitatem moralem, mihi est probabilior. Et quidem argumenta alterius opinionis parum mouent: nam vt plurimum probat charitati competere hanc moralem infinitatem: quoniam lumen gloriæ, visio beata, & alia supernaturalia dona a charitate distincta, in proprie dicuntur principium meriti infiniti, & satisfactionis infinitæ, nã licet ex charitate sumatur ratio meriti & satisfactionis, non tamen desumitur ex lumine gloriæ, aut ex alijs habitibus huiusmodi. Quocirca hæc ratio infinitatis, quæ reperitur in gratia Christi, scilicet, esse principium infiniti meriti, & satisfactionis infinitæ, soli charitati vt plurimum erit concedenda.

Secundo respondetur quod neq. etiã in habitu charitatis reperitur hæc moralis infinitas, quoniam licet actus charitatis Christi fuerit infiniti valoris, fueritq. proinde meritorius & satisfactorius infinite, hic tamen infinitatis valor nõ illi ex ipso charitatis habitu proveniebat, sed ex habitu gratiæ. Quoniam totus ille valor in actu charitatis Christi, & in qualibet eius operatione, desumebatur ex sola operantis dignitate, & non ex modo attingendi obiectum per actualem operationem. At quod operans, nimirum, Christus haberet infinitam dignitatem coram deo, essetq. deo infinite gratus & acceptus, nullatenus ex habitu charitatis, aut ex alio quocumq. habitu operatiuo desumebatur, sed ex habitu gratiæ, cuius propriũ est, constituere habitẽ gratum, & acceptum deo: Et quidem habitus charitatis potius facit nobis deũ gratum & amabilem, quam nos ipsi deo gratos reddat, & amabiles, charitas enim facit nos dilectores dei & non dilectos ab ipso.

Ex his sequitur, quod simpliciter & absolute loquendo, gratia Christi fuit infinita in esse gratiæ, cæteræ autẽ virtutes non habent simpliciter infinitatem, neq. physicã, neq. morale in suis proprijs rationibus, quod amplius explicabitur in solutione sequentis argumenti, & probatur satis efficaciter duabus probationibus, quibus inter arguendum probauimus minorem huius argumenti quarti.

Ad quintum argumentũ respondetur quod neutra illarum rationũ sufficit constituere lumen gloriæ, visionem beatã, aut quemlibet alium habitũ, seu actum, præter habitum gratiæ in ratione infinitatis simpliciter: Et quidẽ q. prima ratio q. desumitur ex dispositione ad vnionẽ hypostati-

hypostaticam, nõ tribuat hanc infinitatẽ simpliciter lumini gloriæ in esse luminis, visioni beatæ in esse beatificæ visionis &c. constituat autẽ gratiam infinitam in esse gratiæ ex duobus colligitur. Primũ est, quoniam omnia ista dona supernaturalia præter habitum gratiæ non perficiuntur intrinsece, & in proprijs rationibus, nisi perficiantur in ordine ad obiecta quæ suis operationibus attingunt, quia tota eorũ ratio desumitur per habitudinem ad obiecta; at quod disponat christi humanitatem ad vnionem cum verbo, nihil attinet ad obiecta: quoniam tota dispositionis ratio pensatur per ordinem ad subiectum, & per habitudinem ad esse personale, & non ad esse operatiuum in ratione operatiui. Cæterum gratia per se primo non tribuit operari sed esse, neq. eius perfectio desumitur per ordinẽ ab obiectũ, sed ad subiectũ. Vnde perfectio, & dignitas quæ confurgit in gratia ex ratione dispositionis ad vnionem hypostaticam, per se pertinet ad ipsam gratiã, & eam perficit in esse gratiæ. Secundum est, quod tota ratio dispositionis, qua humanitas Christi disponitur per hæc supernaturalia dona siue actualia, siue habitualia in ordine ad vnionem hypostaticã, consistit in hoc, quod hæc dona sunt eiusdẽ diuini ordinis cum verbo, & ex natura sua ordinantur ad vnionem creaturã rationalem cum deo: Sed sic est quod omnes habitus operatiui supernaturales ordinantur ex natura sua ad quandã limitatã vnionem creaturæ rationalis cũ deo. V. c. charitas per se ordinatur ad affectuosam vnionem, lumen gloriæ ad intelligibile, & ita proportionabiliter dicendum est de alijs habitibus operatiuis, quod illi qui pertinent ad voluntatẽ, intendunt vnire affectum cũ deo, illi vero qui ad intellectũ spectant, per se habent facere vnionem in esse tantũ intelligibili. Sola autẽ gratia est, cui ex natura sua cõpetit constituere vnionem rationalis creaturæ cum deo, nõ solũ in esse intelligibili, & in esse diligibili, & affectuoso, sed præcipue in esse entitativo: in quo radicaliter, & intelligibilis, & affectuosa vnio præhabetur, eo q. non est per se primo, & immediate habitus operatiuus, sed habitus dãs esse diuinũ secundũ formalẽ diuinæ naturæ participationẽ. Vnde ex semetipsa habet disponere ad esse personale diuini verbi.

Igitur ad argumentũ, quod ad hanc primã rationem attinet, respondetur, quod illa infinitas, que cõpetit visioni beatæ in anima Christi, prout disponit animã ad vnionem cũ verbo, est ei quasi extrinseca, & q. non perficit ipsam formaliter in ratione visionis, & si perficiat sine dubio, in ratione entis. Quemadmodũ perfectio qua humanitas Christi perficitur, & dignificatur ex vnione ad verbũ, est illi extrinseca, & non perficit ipsã in ratione humanitatis: etenim humanitas Christi, etsi ex vnione ad verbũ induat dignitatẽ quandã infinitam, & quidem in esse morali realẽ, non tamen constituitur infinita in ratione humanitatis: nihil enim attinet ad essentialia humanitatis principia hæc

qualis, & quantacumq. sit dignitas. Ceterū gratia per illam dignitatē quam attingit in christo, prout disponit ad vnionem hypostaticā, vere dignificatur, & perficitur in ratione gratiæ: eo quod proprium est ipsi gratiæ perficere subiectum, & disponere ad vnionem cum deo, non solum secundum operationem, sed præsertim secundum esse. Ex hoc soluitur confirmatio inter arguendum posita, negandum est enim quod hæc dignitas sit extrinseca gratiæ, sicut est extrinseca humanitati.

Ad secundū rationem responderetur, quod infinitas meriti in christo radicaliter, & principaliter prouenit quidem ex gratia vnionis, proxime autem, & tanquā ex formali principio immediato prouenit ex gratia habituali, ita quod ex gratia vnionis immediate dignificatur habitualis christi gratia, & ipsa sic dignificata mediante dignificantur christi operationes, & valoris infiniti constituuntur.

Ad confirmationē respōdetur, quod quidquid sit de illa opinione, vel de alia: hoc tamen nobis est certum, quod defacto, & secundū ordinariam dei potentiam, christi operationes non participant infinitū valorem immediate a supposito diuino, sed a gratia dignificata dignitate infinita ex coniunctione ad diuinum suppositum.

Sed nota circa hac omnia, quod istæ duę rationes ex quibus sumitur infinita dignitas gratiæ christi, ita se habent, quod prima procedit a priori, nimirum, quod gratia christi dignitatem habet infinitam in ratione gratiæ, quatenus est dispositio cōcomitans hypostaticā vnionē. Nō quod hæc sit primaria in ipsa gratia dignitatis infinitæ ratio. Nam prima & radicalis eius dignitas in eo sita est, quod realiter coniūgitur cū diuino verbo prout est humanitatis suppositū. Ex qua reali cōiunctione sortitur gratia, & rationem debite dispositionis, & oēm aliā quā ei tribuimus dignitatē: Sed est ratio proxima & immediata.

Secūda vero ratio procedit a posteriori, & ab effectu, ex eo. n. quod gratia christi eius operationi tribuit valorem infinitū meritorium, & satisfactoriū, aperte ratione colligimus, quod ipsa gratia præhabet in semetipsa infinitatem huiusmodi, estq. infiniti valoris moralis.

Ad sextum responderetur, quod probat efficaciter christi gratiam in esse physico nullam habere infinitatem, sed quod tota eius infinitas pertinet ad ordinem moralem, & quod desumitur ex actuali coniunctione ad uerbum, qua vnione dissoluta non retinebit gratia hanc infinitatem moralem, sed perfectione physica erit contenta, quæ eadem est in christo, & in illa humanitate a verbo relicta.

Dubium graue. Sed ad exactā huius sexti argumenti solutionem, necessū est explicemus. Num gratia christi sit alterius speciei a gratia puri hominis. Et similiter an differat specie ab illa gratia quæ permaneret in ipsamet christi humanitate, si per magnam miraculū dissolueretur hypostatica vnio, ipsa humanitate in rerum natura persistente. Et quidem hæc posterior

Anterior dubitatio facilius habebit resolutionem, & exacte priorem dubitationem explicemus, a cuius proinde expositione inchoandū erit.

In hac dubitatione diuersimode procedunt theologi. Quidā. n. absolute fatentur habitualem christi gratiam, secundum esse physicum, aliquam sortiri speciem in qua non conuenit cum gratia puri hominis iusti, addunt tamen, quod hæc specifica diuersitas physica in christi gratia tota sumitur ex parte subiecti, vel ut proprius loquamur, ex parte suppositi humanitatis christi, in qua residet gratia. Ex quo prouenit ei tota illa dignitas, qua gratiam puri hominis excellit. Vnde colligunt huius sententiæ autores, quod hæc species modalis est, & nō essentialis, atq. adeo dicunt, quod in essentiali specie gratiæ, conueniunt gratia christi, & nostra, differunt autem specificè modaliter, ratione illius speciei, quæ ex parte subiecti conuenit gratiæ christi.

Adhibent exemplum in calore naturali animalis, qui simpliciter, & essentialiter eiusdem est speciei cum calore ignis, at modaliter, & ex parte subiecti qua ratione, ut animalis virtus, productiuus est uitæ, & carnis, specie differt a calore ignis. Similiter dicunt de christi gratia, quod prout est participatio naturæ diuinæ, quæ est propria, & essentialis ratio gratiæ, eiusdem est speciei cum gratia nostra, differt autem specie, quatenus virtutem habet effectiuam gratiæ in nobis, quæ uirtus physica est, proueniens ex subiecto, id est, ex ipsa vnionis gratia.

Huic sententiæ, quam docent multi theologi ex his, qui censent in christi gratia reperiri modum quemdam physice infinitatis ex ipsa diuini suppositi cui realiter coniūgitur infinitate participatū, fauet ceteri: 3. p. q. 7. ar. 1. & illum videtur sequi Mag. Med. ibidem. Ceterū theologi, qui nullam infinitatem, neq. physicam, neq. moralem agnoscunt in christi gratia, nullam diuersitatem specificam in ea reperiunt qua distinguatur a gratia nostra. Sed dicunt differre sicut magis perfectum, & minus perfectum intra eandem speciem. Ita censent Scotus, Dur. & alii quos citauimus superius.

Sed neq. in has duas tantum sententiæ diuersa Theologorum sententur placita. Sunt enim autores graues qui dicunt, quod quemadmodum calor ignis in duplici reponitur specie, quarum altera nō est modus alterius, neque indiuiduale eius accidens, sed vtraq. est perfecta species, & vna nō pendet essentialiter ab alia, est enim calor ignis, & in tertia specie qualitatis, quæ est passio, vel passibilis qualitas. Est etiam in specie alia, quæ est potentia, vel impotentia. Ita censent christi gratiam in duplici collocari specie, altera quæ communis est gratiæ christi, & nostræ, quatenus vtraq. formale quoddam est diuinæ naturæ participiū, altera vero secundū quā habet rationē potentiæ actiue & productiue supernaturalium effectuum in hominibus, & in angelis. Et hæc secunda species, inquit, perfectior est, prima, quia habet infinitatem

Quomodo christi gratia a nostra differat.

nitatem in ratione gratiæ, in qua comprehenditur eminenter continetur prior gratiæ species; nã Christi gratia habet vim productiuã gratiæ in nobis, prout est participatio nature diuinæ, in qua ratione formaliter consistit prior species gratiæ. In hac posteriori specie, gratia Christi simpliciter differt a gratia nostra essentiali differentia.

Denique non desunt Theologi qui dicant, quod gratia Christi in vnica tantum specie reponitur, sed illa species continet virtualiter eminenter speciem aliam gratiæ, eam scilicet ad quam pertinet gratia nostra. Quæ admodum figura superior. V. c. tetragonum alterius est speciei a figura inferiori, scilicet, trigonum, illam tamen, & virtualiter, & eminenter continet.

Ex hac sententia sequitur, quod sicut tetragonum, & si eminenter complectatur trigonum, est tamen simpliciter alterius speciei a figura trigona, ita gratia Christi simpliciter est alterius speciei a gratia nostra, & si illam eminenter comprehendat.

Sed pro resolutione huius dubij dico primo. Gratia Christi physice considerata est simpliciter loquendo eiusdem speciei cum gratia nostra. Hoc assertum aduersatur vltimæ sententiæ, nam autores aliarum opinionum libenter illud concedunt. Probatur primo, quia forsitan est in factibile, secundum omnem potetiam, quod dentur duæ gratiæ essentialiter differentes in esse gratiæ: ergo, &c. antecedens in nostro libro de origine, & potestate gratiæ efficacissimis habetur rationibus confirmatum. Sed nunc breuissime probatur. Gratia formaliter, & essentialiter est participatio nature diuinæ, quantum ad omnia essentialia eius attributa: Ergo cum natura diuina vnica sit, & simplicissima, gratia, quæ eius est participatio, & formalis expressio, non poterit non esse vnus, & eiusdem rationis essentialis.

Confirmatur, non est factibile lumen gloriæ, quod differat specie, a lumine, quod nunc reperitur in beatis, neque lumen gloriæ collatum animæ Christi, alterius est speciei a lumine gloriæ, quod confertur aliis beatis, sicut visio beatifica animæ christi non differt specie, neque potest differre a visione beatifica reliquorum beatorum. Similiter, charitas qua diligitur deus prout est summum supernaturale bonum nequit ad diuersas essentialis species pertinere. neque alterius est speciei charitas animæ Christi, a specie ad quã spectat charitas qua purus homo Deum super omnia diligit. Ergo cum eadem sit ratio de gratia, absolute fatendum est, non posse diuersas reperiri species essentialis gratiæ.

Secundo probatur. Gratia Christi est gratia capitis, respectu gratiæ nostræ, quæ est gratia membrorum, at caput, & membrum vniuoerse habent, & in eadem specifica essentia continentur: Ergo gratia Christi, si physice loquamur, eandem speciem gratiæ retinet, quam habet gratia nostra.

Con-

Confirmatur ex illa similitudine posita a Christo, Ioan. 15. scilicet: Ego sum vitis vera, & vos palmites. itaque eo modo nos comparatur ad Christum, quo palmites ad vitem, at inter vitem, & palmites & inter virtutem vitis, & virtutem palmitum, non est specifica, & essentialis differentia, nam eadem virtus, quæ est in vite vt in radice, diffunditur ad palmites: Ergo eadem gratia secundum speciem est in Christo tanquam in capite, & in radice spiritalis vitæ, & in nobis tanquam in membris, & in palmitibus. Huc attinet illud Pauli Rom. 8. quos præseuiuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Quo in loco Paulus loquebatur de filio Dei, & vt Deo, & vt homine, & utroque modo debemus conformari ipsi per gratiam, & opera gratiæ: at si Christi gratia esset simpliciter alterius rationis a gratia nostra, non posset inter nos, & Christum hæc tanta conformitas reperiri, quin potius essemus illi difformes, cum non viuamus eadem vita gratiæ, qua ipse viuuit.

Dico secundo. Gratia christi non est, physice loquendo, in aliqua specie gratiæ, in qua non sit gratia nostra. Aduersatur hoc dictum illi sententiæ, quæ docet gratiam Christi, physice loquendo, in duplici specie reperiri, quarum altera conuenit cum gratia nostra, altera vero differt. Probatur hoc dictum. Christi gratia, ut constat ex dictis questionibus, præcedit, non habet aliquam infinitatem physicam, nec essentialem, neque modalem: Ergo neque specie differt, physice loquendo, a nostra gratia, neque essentiali, neque modalis specie, sed sicut perfectum a minus perfecto intra eandem speciem. Rationes, quæ improbant infinitatem physicam in Christi gratia, accommodandæ sunt omnibus ad probandum eam non differre physice specie a gratia nostra, eandem enim vim habent ad hanc veritatem suadendam.

Dico vltimo. Gratia Christi in esse morali specie differt a gratia nostra, & angelorum, sic a deo, vt per potetiam dei absolutam illa moralis species, quæ reperitur in gratia Christi, non sit communicabilis gratiæ, quæ est in pura creatura. Hoc assertum communiter recipitur a theologis quoad vtramque partem. Prima pars probatur ex dictis in præcedenti dubio, art. 2. ex quibus constat Christi gratiam esse infinitam in ratione gratiæ. Hæc autem moralis infinitas nullatenus competit alteri gratiæ: Ergo Christi gratia secundum hanc moralem dignitatem formaliter distinguitur a quacumque alia gratia, atque a deo distinguitur specie, imo forsitan differre genere, quoniam illa dignitas moralis, quæ ex parte diuini suppositi communicatur gratiæ christi, videtur esse quasi alterius ordinis, aut saltem alterius generis ab illa dignitate, quæ competit gratiæ reliquorum iustorum, quatenus est participium quoddam diuinæ nature. Secunda pars huius asserti etiam videtur manifesta, quoniam dignitas moralis infinita, quæ reperitur in Christi gratia formalem dicit habitudinem ad suppositum

tum

tum diuinum, & ita dicebamus præcedenti dubio, quod hæc dignitas consequitur hypostaticam vnionem, eo modo, quo relatio sequitur positus fundamento, & extremis. At relatio formalem, & intrinsecam connexionem habet cum fundamento, & extremis, ita vt, illis positus non possit non sequi, & illis non positus sequi possit: Ergo nulla potentia est factibile, quod illa species infinitatis modalis, quæ competit gratiæ Christi communicetur alteri gratiæ. Ex hoc sequitur, quod quantumcumque crescat perfectio gratiæ puræ creaturæ, non poterit absolute loquendo, peruenire ad perfectionem gratiæ Christi. Pater, quia non poterit habere hanc modalem speciem infinite dignitatis, quæ est maxima perfectio gratiæ Christi etiam in ratione gratiæ, ut ex dictis dubio præcedenti constat, & quæ multo maior est, simpliciter loquendo, quam omnis specifica, & essentialis perfectio physica ipsiusmet gratiæ, &c.

Sed contra priorem partem huius tertiæ assertionis est argumentum, Finitum, & infinitum intra idem genus non uariant speciem, linea enim infinita si daretur non differret specie à linea finita, sed secundum magis, & minus duntaxat: Ergo moralis dignitatis infinitas, quæ in habituali Christi gratia reperitur, non illam distinguit specie a gratia nostra: probatur consequentia, quoniam moralis dignitas, & perfectio, quæ in gratia puri hominis reperitur, eiusdem generis est cū infinita dignitate, & perfectione morali habitualis Christi gratiæ.

Secundo arguitur aduersus eandem partem huius assertionis tertiæ. In Christi gratia non reperiuntur duæ morales perfectiones, & dignitates: altera quæ sit ei communis cum gratia puri hominis, & altera ei propria ex coniunctione ad diuinum suppositum proueniens, sed una, & simplicissima moralis dignitas inest Christi gratiæ quasi ex utraque ista dignitate, & perfectione morali, conflata: Ergo manifestum signum est, quod illa moralis dignitas, quæ ex reali coniunctione ad verbum competit christi gratiæ, non differt specie, ab ea perfectione, & dignitate morali quam habet ipsa gratia ex propria, & intrinseca differentia, & quæ proinde communis est ad omnem gratiam. Consequentia apparet euident, namque ex duabus perfectionibus specie distinctis nequit vna simplex perfectio constari. Sed antecedens probatur. Si in christi gratia geminæ reperiretur moralis dignitas, & perfectio, altera infinita, & altera finita, sequeretur quod in quolibet opere Christi merito duplicem quoque distinguere debeamus meriti rationem: Alteram infinitam, eam. s. quæ responderet infinite dignitati gratiæ, & alteram finitam, vt pote proportionatam finitæ perfectioni, & dignitati eiusdem christi gratiæ, at consequens inauditum esse uidetur in Theologorum scholis: ergo, &c.

Tertium argumentum contra eandem sententiam. Si fingamus in Petro

in Petro meritū quo mereretur infinitā gloriā, eiusdē esset speciei cū merito quo nūc meretur de facto gradū finitū, & limitatū gloriæ, tantumq. differrent hæc duo merita, vt minus perfectum, & magis perfectū, intra idē genus: Ergo idipsum proportionabiliter est dicendū de Christi gratia, & de gratia puri hominis in esse morali consideratis.

Ad primum argumentum posset primo responderi negādo, quod intra idem genus comprehendantur moralis dignitas infinita gratiæ Christi, & illa dignitas, & perfectio moralis, quæ ex differentia speciali gratiæ sumitur, & quæ proinde in omni habituali gratia, siue Christi, siue puri hominis reperitur. Quæ diuersitas generica moralis inde confurgit, quod moralis perfectio gratiæ, quæ omni gratiæ communis est, sumitur ex ipsa diuina essentia quatenus participatur in gratia: itaque gratia confert omni subiecto cui inest huiusmodi moralem dignitatem, eo quod est formalis quædam participatio, & expressio diuinæ naturæ, iuxta modum a principio huius relectionis explicatum. Et quia gratia finita est participatio naturæ, & essentiæ dei, dignitas moralis, quæ hinc confurgit finita quoque est & limitata. Cæterum dignitas moralis infinita gratiæ Christi, non prouenit ex aliqua formali diuinitatis participatione, sed ex reali vnione ad diuinum verbum, tanquam ad suppositum humanitatis, cui inest ipsa gratia. Vnde prior dignitas proprie vocari potest formalis, posterior uero personalis, aut suppositalis. Ista distinctione supposita, quæ satis est rationabilis, cessat tota primi argumenti difficultas. Sed quoniam hac generica distinctione admittenda ualde urget secundum argumentum, nam consequenter videtur concedendum, quod in gratia Christi gemina formaliter reperiat formalis dignitas, altera finita, & altera infinita, altera formalis, & altera personalis, idcirco aliter respondendum esse censeo ad primum argumentum. Et libenter admitto, quod vtraque illa dignitas sub eodem morali genere continetur. Quod quidem non irrationabiliter asseritur, præsertim si verum est id, quod superius uerissimum iudicauimus, nimirum, Christum esse valde proprium, & connaturale subiectum gratiæ, eiusque naturæ maxime proportionatum. Nam si hoc verum est, qua probabili poterit ratione defendi, perfectionem illam, & dignitatem moralem, quæ ex reali coniunctione ad istud subiectum obuenerit gratiæ, genere differre ab ea morali perfectione gratiæ, quæ ex intrinsecis ipsius principiis oritur. Quare ad antecedens primi argumenti per distinctionem respondeo, quod quando finitum & infinitum tantum differunt, secundum maiorem, uel minorem perfectionem intra idem genus, ita quod infinitum tantum addit nouum gradum perfectionis extensiuū, uel quasi extensiuum nulla formali variatione tacta, tunc antecedens est ueris-

simum, & hoc modo procedit exemplum de linea ibi adductum, ut consideranti constabit. Ceterum quando infinitum non solum addit nouum gradum perfectionis, sed nouam etiã formalem perfectionis ratione tunc infinitum specie differt ab infinito eiusdem generis. Vt superficies in ratione superficiei infinita, specie differt a linea finita intra idem genus quantitatis, non propter solam infinitatẽ, quẽ secundum se non esset sufficiens specificam distinctionem constituere, sed propter formalem rationem, & differentiam distinctam, quam intra genus quantitatis importat. In presentia ergo, infinita moralis dignitas, quam inuenimus in habituali Christi gratia, alterius est formalis rationis ab illa finita morali dignitate, quã communis est omni gratiã. Quam specificam differentiam manifestat nobis illa ratio, quam paulo superius circa primam solutionem huius argumenti informauimus, ad suadendum reperiri diuersitatem genericam inter has duas morales gratiã perfectiones. Quã ratio genericam quidem distinctionem non ostendit, sed conuenientiam potius, cum vtraque gratiã perfectio, & dignitas ex ipsa deitate sumatur, sed quia diuersimode sumitur, diuersitatem constituit specificam.

Ad secundi argumenti solutionem, libet mihi recurrere ad sententiam, quam paulo ante ex quibusdam theologis referebam, quã asserit, habitualem Christi gratiam in vnica tantum specie collocari, quẽ tamen eminenter continet speciem aliam inferiorem, quã essentialis est gratiã puri hominis iusti. Existimo enim hanc sententiam falsam esse, si de illa specie gratiã puri hominis intelligatur, quã ad ordinem physicum spectat, probauimus enim speciem hanc communem esse omni gratiã, & Christi, & cuiuscumque iusti hominis, solumque posse differre, secundum magis, & minus, quatenus in Christi gratia perfectior est gradualiter, & numerice, quam in quacumque alia gratia: imo quam in omni gratia collectiue sumpta, quã in angelis, & in alijs hominibus reperitur, ut in artic. præced. huius quæst. non infirma ratione probauimus. Censeo tamen illam omnino ueram esse de morali specie. Ita quod sicut figura tetragonum continet virtualiter trigonum, & trigonum & si vere reperitur in tetragono, non retinet tamen ibi formaliter speciem figurẽ trigonẽ, quia non proprio concluditur termino, sed sub essentiali, & formali termino superioris figurẽ tetragonã continetur, differentia autem specifica ex ultimo formali rei termino desumitur. Similiter sensitiuum realiter reperitur in homine, non uero specie distinctum a rationali, quia non continetur ibi sub termino ultimo sensibili, sed sub formali termino rationalitatis comprehenditur: prouenit enim a forma rationali, quã eminenter continet sensitiuum. Ita ergo in presentia dico, quod dignitas infinita gratiã Christi perso-

nalis, idest, ex coniunctione ad diuinum suppositum proueniens, propter sui eminentiam, & celsitudinem, quã summa est in toto genere gratiã, eminenter continet dignitatem aliam moralem finitam, quẽ communis est omni gratiã. Et ita ad argumentum dico, quod in opere quocumque meritorio Christi reperiebatur ratio meriti infinita correspondens dignitati personali gratiã, quã virtualiter, & eminenter continebat, illam finiti meriti rationem, ex infinita morali perfectione, & dignitate habitualis gratiã prouenientem. Itaque de gratia Christi, & de eius merito proportionabiliter est loquendum.

Ad tertium argumentum, negatur quod illa merita essent eiusdem speciei, sicut neque gloria infinita eiusdem potest esse speciei cum finita gloria. Infinita enim gloria est ipsa visio comprehensua diuinẽ essentiã, quã plusquam genere differt a quacumque beata uisione non comprehensua.

Ex dictis in hac dubitatione manifestum relinquatur, quid sit dicendum in dubitatione alia superius insinuata, & quam attigimus in ultimo argumento ex propositis a principio huius secundi articuli. An uidelicet, vnione hypostatica per miraculum dissoluta, ipsa christi humanitate superstita, habitualis gratia in eadem humanitate permanens eiusdem esset speciei, cuius est habitualis Christi gratia. Respondetur enim consentaneè ad ea, quã nunc dicebamus, quod in esse physico eandem omnino essentialem retineret speciem, quam nunc habet in Christo. Moralem uero speciem quã ex coniunctione ad diuinum uerbum gratiã christi competit, minime retineret: nam hæc moralis species sicut vnione humanitatis ad uerbum posita per modum relationis sequitur, ita vnione eadem dissoluta ad modum similiter relationis euanesceret.

Argumenta omnia, quã a principio huius secundi articuli tertiã principalis quæstionis ad disputandum proposuimus, ex dictis sufficienter manent exposita. Præter illud argumentum in oppositum formatum, quod eam difficultatem insinuat, Num purus homo, uel per absolutam, uel per ordinariam Dei potentiam ad eum possit gradum gratiã peruenire, quo perfectionem habitualis gratiã Christi, uel exuperet, uel saltem adequet. Cui difficultati facile respondetur. Et primo dicitur, quod si de morali gratiã perfectione sermo fiat, constat ex doctrina tradita per nullam potentiam fieri posse, ut gratia puri hominis accedat ad moralem dignitatem gratiã Christi, & cum hæc moralis perfectio, & dignitas non sit extranea, ut diximus, a ratione gratiã, sed eius naturã ualde proportionata, absolute fateri debemus, quod gratia puri hominis nequit peringere ad perfectionem gratiã Christi.

Dico secundo, quod si de perfectione gratiæ physica loquamur, omnes tenemur fateri, quod in aliquo excellit gratia christi, quod gratiæ puri hominis nequit competere, nimirum, quod christi gratia ex reali coniunctione ad verbum habet, quod possit assumi ab ipso verbo, ut forma instrumentaria ei coniuncta, ad sanctificandum & gratificandum, & homines, & angelos. cuius christus est caput. Sed hæc instrumentaria idoneitas, & aptitudo in ipsa christi gratia, non est aliud, quam passiva terminatio, qua humanitate mediante à diuino verbo terminatur. Hęc enim passiva terminatio, constituit gratiam aptam, & idoneam diuinitatis instrumentum. Quę aptitudo incommunicabilis est alteri gratiæ. Autores qui putant modum quemdam physice infinitatis resultare in christi gratiam ex eius vnione ad verbum, contendunt etiam physicum hunc modum nulla potentia communicabilem esse gratiæ puri hominis. Verum ego nullam intueor rationem, neque eam auctores prædictæ physice entitatis assignant, ob quam non sit producibilis similis modus physicus in alia quacumque gratia. Nam cum modus ille non sit relatio, neque modum possit habere relationis, sed sit quædam absoluta entitas, nulla vero simili potest ratione suaderi, quod habeat formalem, & intrinsecam dependentiæ habitudinem ad vnionem hypostaticam quam tamen habet illa moralis dignitatis infinitas, quam nos tribuimus gratiæ christi. Nam cum non tam sit formalis, quam personalis dignitas, ut dicebamus, necessum est intrinsece pendere a personali verbi ad humanitatem vnione.

Quo circa de medio sublata hac physica infinitate, tota huius dubitationis difficultas ad intensiuam gratiæ perfectionem reuocari debet, quam cum omnes fere Theologi, etiam physice modalis infinitatis auctores, finitam esse, & limitatam affirmant, ad omnes spectat huius difficultatis enodatio. Ac proinde iuxta communem omnium sententiam dicimus, quod si attendamus ad principia intrinseca gratiæ christi physica, & ad omnem eius physicam dispositionem nulla est repugnantia, quod gratia puri hominis sit æque perfecta, imo & perfectior ipsa gratia christi. Ex quo sequitur, quod secundum potentiam dei absolutam, gratia in pura creatura perfectior esse potest physica perfectione, quam ipsa christi gratia. Sed tamen dico, quod si dei prouidentiam, & suauem dispositionem attendamus, duo sunt concedenda. Primum, quod quilibet homo iustus quantumcumque fuerit iustus & gratus deo, potest crescere in gratia, & iustitia, & hæc est fidei veritas in sessio. 6. Conc. Trid. can. 32 de finita. Alterum est, quod nullus vnquam iustus perueniet ad perfectionem gratiæ, siue intensiuam, & gradualem, siue extensiuam, quã habet gratia christi, cuius ratio ea est, quod eius intensio, & perfectio

237
fectio physica tam est excellens, quod omnia opera cuiuscumque iusti, imo & omnium iustorum collectivę, non poterunt tantam gratiam mereri, ut aequet perfectionem gratiæ christi, quia Deo ita disponente, neque per tempus, neque per occasiones operandi bene, licebit alicui, vel omnibus simul sumptis hominibus, & angelis tantã mereri gratiã, quamuis id fieri posset secundũ absolutam dei potentiam. Vnde bene coherent, quod quilibet viator, quamdiu est in statu viæ positus, possit secundum ordinariam dei legem in gratia, & charitate crescere, & quod secundum ordinariam quoque, legem nulla cuiuspiam aut intellectualis, aut rationalis creaturæ gratia peruenire possit ad eum intensiõnis gradum, in quo intensiõnem gratiæ christi aequet. Ad ordinem enim diuinæ prouidentię spectat, vt ita viam harum omnium creaturarum dirigat, & disponat, vt non sit eis locus perueniendi ad illum sublimem, & excellentem gratiæ habitualis gradum, qui ex sapientissimo & rectissimo diuinæ prouidentię decreto, ab æterno designatus fuit supremo omnium earum capiti christo. Et hæc de tota tertia quęstione.

QVÆSTIO QVARTA.

An christus assequutus fuerit gratiam per propriam dispositionem.

Ntequam proponantur argumenta, duo sunt præsupponenda ex doctrina S. Thom. 3. p. quæst. 34. art. 1. & 2. Alterum est, quod christi anima in instanti incarnationis fuit sanctificata per gratiam habitua-lem, imo & per gratiam consumatam quæ dicitur gloria, de qua re nonnulla in in 1. quæst. diximus. Alterum est quod in illo primo instanti incarnationis, christus vt homo, habuit plene arbitrium liberum, & potuit vt arbitrij libertate, & ob hæc causam, dum erat in vtero virginis appellatur vir in sacris literis, iuxta illud Hieremię 31. scemina circundabit virum.

Quibus suppositis probatur primo pars affirmatiua. christus accepit gratiam habitua-lem per actum liberi arbitrij, sed actus liberi arbitrij quatenus vel procedit a gratia, vel a speciali dei auxilio, habet rationem dispositionis ad ipsam gratiam: ergo, &cet. Maior ex fundamēto secundo præsupposito colligitur, nã christus in illo primo instanti in quo gratiã suscepit, fuit liber, & potuit habere vsũ arbitrij.

Confirmatur ratione insinuata a S. Thom. loco citato art. 3. & 4. Sanctificari per actũ liberi arbitrij multo perfectius est, quã sanctificari per solam gratiam habitua-lem, quia sanctificatio quæ est per vsũ arbitrij, est simul actualis & habitualis, actus vero præstat habi-
tui: sed sanctificationi animæ christi tribuenda est maior, & maxi-

ma perfectio: Ergo dicendum est quod Christus non fuit sanctificatus, ut sanctificentur paruuli per solam infusionem habitualis gratiæ: sed sanctificatione adultorum, quæ & actu, & habitu constat.

Secundum argumentum. Primus parens in statu innocentia accepit gratiã simul cum natura in primo suæ creationis instanti, & tamen ut docet S. Thom. 1. p. quæst. 95. per totam, accepit illam per dispositionem liberi arbitrij, & id ipsum fatetur idem S. Thom. de angelis 1. p. quæst. 62. art. 2. ad 3. Ergo eadem ratione, imo & per locum a fortiori, Christi anima, & si susceperit gratiam in ipso suæ creationis instanti, accepit tamen illam per dispositionem liberi arbitrij. Et ratio communis est ad Christi animam, ad angelos & ad primum parentem quam assignat S. Thom. quæst. 95. citata, videlicet, quod sanctificatio animæ per gratiam est quodam spirituale matrimonium inter animã sanctificatam, & deum, iuxta illud. Osee. 2. desponsabo te mihi infide, scilicet, viuificata per gratiam & charitatem: atq. adeo requiritur consensus liber ex parte ipsius animæ sanctificatæ, qui ut ordine naturæ præcedit, habet rationem naturalis dispositionis ad gratiam, & hæc est ratio communis pro omni gratia.

Tertium argumentum pro eadem sententia. Christus in instanti suæ incarnationis habuit actum supernaturalem & liberum, quo dilexit deum, & homines, decreuitq; parere mandato patris circa redemptionem humani generis, mortem pro hominibus subeundo. Igitur ille actus potuit habere rationem dispositionis ad gratiam quam in eodem instanti accepit anima Christi. Sicut actus, quem habet is qui iustificatur in instanti suæ iustificationis, est dispositio ad gratiam, quæ in eodem instanti infunditur: actus. n. contritionis quem Theologi vocant dispositionem ad gratiã iustificantem, in eodẽ instanti est cū infusione ipsius gratiæ. Antecedens patet ex illo Pauli ad Hebr. 10. & ps. 39. ingrediens in mundum dixit ecce venio, deus meus volui, & subiunxit Paulus; qua voluntate sanctificati sumus. Quo in loco duo colliguntur ex D. Paulo. Primum, quod ille voluntatis actus quo Christus voluit obedire patri circa subeundam mortem, fuit habitus in ipso incarnationis instanti. Hoc enim designant illa verba ingrediens in mundum, id est, in ipsa actuali ingressione, quæ fuit primum instans incarnationis. Secundum, quod ille actus fuit liber, quoniam fuit sanctificatiuus omnium hominum. Hoc enim denotant illa Pauli verba, qua voluntate sanctificati sumus: Ergo verum est antecedens propositum.

Quarto arguitur ex doctrina S. Thom. 3. p. quæst. 34. art. 4. quo loco S. Thom. docet Christi animam sanctificatam fuisse sanctificatione adultorum, scilicet, per liberum suæ voluntatis consensum, at liber voluntatis consensus in sanctificatione cuiuscumque hominis, dispositio

tio est ad ipsam sanctitatem, & gratiam, quod vnanimiter concedunt Theologi. Ergo, vera est ista sententia.

In hac quæstione antiquiores Theologi parum aut nihil dixerunt. Et quidem S. Tho. & si in loco nunc citatio absolute docuerit christum iustificatum fuisse sanctificatione adultorum, id est, interueniente libero voluntatis consensu, nihil tamen expresse docuit de dispositione ad gratiam, imo neque meminit huius nominis, dispositio. Vnde eius discipuli in diuersas abierunt sententias Mag. Sotus quem refert Mag. Medina, 3. p. q. 7. art. 13. sententiam negatiuam fuisse amplectatus. at ipse Med. ibidem, & q. 34. art. 1. affirmantem sententiam tuetur, quam multi ex nouioribus thomistis sequuntur, existimantes eam esse S. Thom. doctrinam.

Sed nota primo, quod dispositio ad aliquam formam duplex esse potest. Altera præcedens ipsam formam, siue tempore, siue natura, iuxta quem modum calor solet vocari dispositio ad formam ignis, & contritio dispositio ad gratiam. Altera concomitans, id est, quæ nullatenus formam præcedit, neque temporis, neque naturæ prioritate, sed concomitatur ipsam formam in instanti productionis eius, & necessaria est non ut forma introducatur in subiecto, ad quod deferunt dispositio antecedens, sed ut forma bene se habeat in subiecto, in quo suscipitur. Potentiæ naturales, & propriæ passiones, quæ simplici emanatione prodeunt a forma substantiali, solent appellari dispositiones concomitantes propter istam causam, quia, videlicet, nõ disponunt ad introductionem formæ in subiecto, sed ad bene esse ipsius formæ in tali subiecto, ut scilicet, operetur iuxta modum sibi proprium, & connaturalem, & subiectum habeat in omnibus modum proportionatum ipsi formæ. Superius dicebamus cum S. Thom. quod gratia habitualis iuxta istum modum posteriorem, fuit in Christo dispositio ad vnionem hypostaticam.

Nota secundo quod si in Christi anima fuit aliqua dispositio ad gratiam suscipiendam quæ nomen dispositionis vere mereatur, debuit esse actus supernaturalis & liber; Supernaturalis quidem ut ipsa Christi animam redderet proportionatam, & eiusdem ordinis cum gratia suscipienda: liber autem ut gratia reciperetur in anima proportionabiliter ad naturam ipsius. In his enim duobus consistit propria ratio dispositionis ad formam, nimirum, quod subiectum proportionetur ipsi formæ, & quod forma accommodetur ipsi subiecto, & ad modum eius recipiatur. His suppositis sit.

Prima Conclusio.

In Christi anima reperitur vera dispositio ad gratiam habitualem si ser-

si sermo fiat de dispositione concomitante, per quam bene se habeat gratia in anima in qua suscipitur. Hanc conclusionem probant argumenta facta pro sententia affirmatiua. Et confirmatur, charitas & ceteræ supernaturales virtutes, quæ simul fuerunt infusæ cum gratia in anima Christi, potuerunt exire in proprias operationes in eodem instanti quo fuerunt infusæ, sicut sol in eodem instanti suæ creationis se exeruit in illuminationis actum erga corpus diaphanum: Ergo in instanti infusionis gratiæ Christi, ipsa Christi anima prodijt in operationes supernaturales & liberas, atque adeo habuit dispositionem concomitantem gratiam: quia ad rationem dispositionis concomitantis gratiam hæc tria sufficiunt, scilicet, quod sit in eodem instanti infusionis gratiæ, quod sit supernaturalis, & denique quod sit operatio libera. Hæc conclusio facile colligitur ex 3. p. loco nunc citato, nam licet S. Tho. non faciat expressam mentionem de dispositione ad gratiam Christi, implicite tamen, & virtualiter illam statuit, quatenus dixit Christi animam sanctificatam fuisse per proprium actum, sicut sanctificantur adulti.

Secunda Conclusio.

In Christi anima nulla fuit dispositio antecedens gratiæ infusionem, nec temporis, nec nature prioritate. Hanc conclusionem docuit Mag. Sotus, qui præcedentem non negauit. Et inter Theologos nouiores non desunt quibus hæc conclusio placeat. Et probatur primo ratione a posteriori. Ex opposita sententia sequeretur quod Christus mereretur, & quidem de condigno, imo de rigore iustitiæ suam gratiam, & consequenter gloriam animæ suæ. Consequens non admittitur a Theologis peritioribus, de quo & inferius quæst. 5. dicemus: ergo, & cet. Minor supponitur, & probatur Sequella. Actus, quo Christi anima disponderetur ad gratiam dispositione antecedenti esset actus supernaturalis, liber, & procederet a supposito infinite grato: Ergo in illo priori naturæ quo antecederet habitualem gratiam, esset simpliciter meritorius de condigno. Rursus. Ergo mereretur ipsam gratiam posterius natura conferendam animæ Christi: Prima consequentia apparet euidēs, præsertim si supponamus, id quod quæst. sequenti probabitur, videlicet, quod gratia habitualis in christo non fuit simpliciter necessaria admerendum, sed satis erat ipsa gratia vnionis. Posterior consequentia probatur. Nihil deerat illi actui quominus esset meritorius gratiæ, & gloriæ animæ, quia habebat omnia requisita ad rationem meriti, vt ex priori consequentia constat, & gratia posterius natura infundenda, poterat habere rationem præmij: quia ad rationem præmij non est necesse quod sit posterius tempore merito, sed

fac

fat fuerit quod sit natura posterius: vt patet in augmento gratiæ quod meretur homo iustus, nam in eodē instanti cōfertur, in quo illud meretur: ergo nulla vero simili ratione posset negari, quod christus mereretur suam gratiam, si admittamus antecedentem dispositionem ad ipsam.

Huic argumento respondent quidam Theologi, quod actus ille supernaturalis ordine naturæ præcedens gratiam, idcirco non mereretur gratiam, aut gloriam animæ Christi, quia non fuit ordinatus adeo ad huiusmodi præmij: sed tantum ad gloriam corporis Christi, & ad gratiam & ad gloriam nostram, & ad reliqua supernaturalia bona quæ nobis per Christum obueniunt. Hæc tamen solutio est omnino voluntaria, & qua facilitate dicitur eadem rejicitur: Quoniã si in illa Christi operatio habet omnia requisita, vt possit esse meritoria gratiæ, & gloriæ animæ Christi, qua probabilitate dicitur, quod non fuit ordinata adeo ad huiusmodi præmij, præsertim cū hæc operatio si p illo signo naturæ quo antecessit gratiam habitualemente fuit meritoria, fuit etiã infinite meritoria, atq. adeo non debet excludi a ratione præmij, respectu talis operationis, gratia habitualis christi, & gloriæ animæ illius.

Secundo probatur conclusio. Operatio libera Christi quæ potuit habere rationem dispositionis ad gratiam eius habitualemente, præsupponit in Christo ipsam gratiam simpliciter, & absque vlla limitatione: Ergo non potuit esse prior ipsa gratia, atque adeo neque habuit rationem antecedentis dispositionis. Probatur antecedens. Solus actus charitatis liber potuit esse sufficiens, & vltima dispositio ad gratiam in anima Christi, sed actus charitatis liber in Christi anima præsupponit gratiam iam habitam, neque potuit ad ipsius gratiæ infusionem & introductionem ordinari: ergo. Probatur minor. In Christi anima actus charitatis potuit esse liber dupliciter tantum. Primo, secundum quod regulatur non per visionem beatam, sed per scientiam infusam quæ est cognitio extra verbum. Secundo. Idemmet qui regulatur & quatenus regulatur per scientiam beatam, sed non vt formalitet attingit deum in semetipso, sed ut attingit deum quatenus est ratio diligendi creaturas, & obseruandi ea præcepta quæ non habent intrinsecam connectionem cum statu beatifico, quale fuit præceptum moriendi, itaq. idemmet actus charitatis regulatus per visionem beatam, est simpliciter necessarius prout fertur in diuinam bonitatem secundum se sumptam, & est liber, saltem quoad exercitium, prout fertur in eadem diuinam bonitatem, vt est ratio amandi creaturas, & implendi prædicta mandata. Tunc sic. Vterq. iste actus liber præsupponebat necessario gratiam in anima Christi, quod sic explico. Nam si erat actus charitatis regulatus per scientiam infusam animæ Christi inditam, præsupponebat necessario secundum ordinariam dei potentiam scientiam beatam, quoniã scientia infusa in intellectu beati cōsequitur ad ipsam visionem beatam, vt effectus

11

cius:

eius: vt. 1. p. q. 12. solet explicari. Visio autē beata præsupponit gratiā, non. n. confertur hæc diuina operatio, scilicet, visio beata nisi animæ assumptę per gratiam ad participium naturę diuinę. Operatio enim diuina postulat in operante participium diuinę naturę. Vnde non reputo probabilem sententiam quam refert Mag. Med. 3. p. quęst. 7. art. 13. quę affirmat visionem beatam animę Christi præcessisse infusionem habitualis gratię. Si vero loquamur de actu charitatis regularo per scientiam beatam, quatenus attingit bonitatem diuinam, vt est ratio amandi creaturas, talis operatio similiter præsupponebat ipsam scientiam beatam, & amorem charitatis prout attingit diuinam bonitatem in seipsa: Ergo similiter præsupponebat infusam gratiā, atq. adeo nulla ratione potuit esse dispositio antecedens ad ipsā.

Tertio probatur conclusio. Gratia habitualis collata fuit christo ex debito connaturalitatis, vt supra exposuimus: Ergo non fuit illi collata ex vi liberę dispositionis voluntatis eius. Videtur evidens hæc consequentia, quia repugnant ista duo, quod aliquid detur propter debitum naturę, & similiter propter liberam dispositionem: Quia libertas contraponitur naturę. Vnde non mihi placet quod dicit Mag. a Med. 3. p. q. 34. art. 1. videlicet. christi gratiam fuisse eius animę collatā duplici titulo: Et titulo connaturalitatis admodū proprie passionis consequentis hypostaticā vnionē, & titulo liberę dispositionis. Nā isti duo tituli habent mutuā repugnantiam; Et quidē improbabiliter quispiam diceret, quod risibilitas quę oritur in homine ex naturali essentia per modū connaturalis proprietatis & passionis, habet in sui productione dependentiā ex actu liberę voluntatis humanę. Oriri. n. per modum naturę, & per modū libertatis est implicatio in adiecto.

Quarto probatur. Multo perfectius fuit Christi animæ habere gratiam per modum naturę, quam per modum liberę dispositionis, nam assimilari deo naturaliter est maxima perfectio quę potest fingi in natura creata, sed animæ Christi tribuendus est ille modus sanctificationis, & gratificationis quę magis est perfectus: Ergo tribuenda est illi gratia nō ex vi dispositionis, sed ex debito connaturalitatis ei collata.

Vltimo probatur conclusio. Iustificatio animæ Christi facta per gratiam habitualem, non habuit rationem spiritualis matrimonij celebrati inter animam christi & deum si proprie loquamur: Ergo illa ratio quam retulimus ex S. Thom. propter quam requiritur dispositio antecedens ad gratiam iustificantem tam in angelis, quam in hominibus, quę desumitur ex ratione spiritualis matrimonij mutuū exposcentis consensum, non habet locum in Christo. Antecedens probatur. Gratia Christi fuit quodam ornamentū quasi consequens naturaliter ad matrimonium illud excellens, quod celebratum fuit inter Verbum, & humanitatem assumptam: Ergo non habuit proprie loquen-

loquēdo rationem spiritualis matrimonij sanctificatio facta per gratiam, neque enim oportet fingere duo spiritualia matrimonia. Fateor libenter, quod actus liberi arbitrij in Christo fuit quidam approbationis consensus matrimonij per hypostaticam vnionē celebrati: sed ex hoc nullam præcedentis dispositionis rationem induit.

Ex omnibus dictis supersunt soluta argumenta facta a principio quæstionis, quę vt plurimum probant, gratiam christi secum attulisse liberum uoluntatis consensum, qui habuit rationem concomitantis dispositionis, neque S. Thom. quidquam aliud docuit, si quando insinuauit necessariam fuisse dispositionem in Christi anima ad eius gratiam habitualem. Estq; illi satis in vsu: concomitantem dispositionem appellare simpliciter dispositionem. Et ita quamuis, vt supra ostendimus, ipse docuerit nullam præcessisse dispositionem in Christi humanitate ad gratiam vnionis: quam sæpius tamen in 3. p. q. 6. & 7. docet, gratiam habitualem, & gloriam animę Christi fuisse dispositionem ad gratiam vnionis. Quibus in locis loquitur de dispositione concomitante.

Q V A E S T I O Q V I N T A.

Equitur quinta principalis quæstio, in qua disputandum est. Vtrum habitualis gratia fuerit simpliciter Christo necessaria ad exequendum ipsa Redemptoris munia, nimirum, ad merendum & sibi, & nobis, ad satisfaciendum deo pro vniuersis humani generis peccatis, &c.

Multa eaq; grauissima possemus recensere in præsentia redemptionis officia, quibus verbum caro factum dum mirasplēdescens gloria plenū gratiæ, & veritatis habitauit in nobis, ipsam humani generis salutem operatum fuit in medio terræ. In cuius cōsumatione etiā nunc ad dexteram patris sedens assidue persistit: ad vocatū. n. inquit. S. Ioa. 1. c. 1. n. c. 2. habemus apud patrē, &c. Verū tamē in disputatione præsentis, de gemino tantum redemptoris officio satisfactione, scilicet, & merito, idcirco meminimus, quia in his potissimū infiniia Christi gratiæ virtus seipsam explicuit. Effetq; præterea operosum nimis, & pene infinitū opus sigillatim recensere vniuersa christi saluatoris & redemptoris opera, exactamq. omnium eorum tractationem absoluere. Quoniam autem ista quæstio non poterit non esse longiuscula, idcirco tota eius disputatio ad tres articulos est reducenda. In primo disputabitur id quod in ipso quintæ quæstionis titulo prima specie proponitur. In secundo, de christi satisfactione agendum erit. In tertio denique de ipsius merito tractabitur.

ARTICVLVS PRIMVS.

In primo igitur articulo priusquam argumenta præcipua in utrâq. partem proponam, & diuersa theologorum referam placita: aduertendum esse duxi, non defuisse theologos graues quibus videtur subscribere Mag. Med. 3. p. quæst. 7. art. 1. in fine, qui asseruerunt, quod si verbum humanitatem assumeret omni & habituali, & actuali supernaturali auxilio destitutum, posset Christus nihilominus per intellectum, & voluntatem, & reliquas humanæ naturæ potentias in eas omnes supernaturales actiones prodire, quas nunc defacto operatur: ita quod essent supernaturales simpliciter, quantum ad physicam etiam substantialem ipsarum entitatem.

Fundamentum huius sententiæ in hoc consistit. Ad exercendum supernaturales actiones non sunt simpliciter necessarij habitus infusi, sed sufficit auxilium dei speciale actuale secundum communem Theologorum sententiam: sed vnio hypostatica humanitatis ad verbum multo excellentius principium est supernaturale, quam auxiliū quodcumq. speciale; quia ex vi hypostaticæ vnionis diuinum verbum quatenus est suppositum humanæ naturæ, com principium est omnium operationum ipsius naturæ simul cum ipsa elicitiuum: Ergo Christus, vt homo, poterat exequi ex vi solius hypostaticæ vnionis quamcumque supernaturalem actionem. Cæterum hæc sententia merito displicet multis Theologis hijsque grauissimis.

Primo quia expressa est doctrina. S. Th. contra hanc sententiã, 3. p. q. 7. art. 1. ad 2. vbi inquit quod præter gratiam vnionis necessaria fuit humanitati Christi gratia habitualis, vt operatio ipsius humanitatis, esset perfecta, id est, vt esset supernaturalis, & diuini ordinis. Quæ explicatio aperte constat ex præcedenti solutione ad primū, in qua dixerat. S. Th. gratiam habitualem fuisse humanitati Christi necessariam, vt illam constitueret diuinam per participationem.

Secundo. Suppositū non operatur nisi iuxta facultatē, & vim eius naturæ cuius est suppositū: Ergo diuinum verbum, prout est humanitatis suppositum, nō operatur nisi iuxta perfectionem, & virtutem humanitatis, & potentiam eius: atque adeo si humanitas non esset perfecta, & eleuata per gratiam, & per habitus supernaturales, aut per auxilia supernaturalis ordinis, omnis operatio quam exerceret verbum prout suppositum est humanitatis, ordinis esset naturalis simpliciter, & secundum substantiam.

Confirmatur. Substantialis species cuiuscūq. actionis nō desumitur ex supposito operatē, sed ex principio proximo formali efficiēti, v. g. species calefactionis sumitur ex calore q. est proximū, & formale principium

principium calefactionis. Ergo specifica substantia operationum Christi non est pensanda ex diuino verbo, quod est suppositum operas, sed ex proxima, & formali dispositione, ipsius humanitatis, & potentiarū eius, atq. adeo si ab humanitate secludamus omnem formalem dispositionem & vim supernaturalem, operationes Christi non essent supernaturales simpliciter, etiã quantū ad specificam earum substantiam.

Hac ergo sententia de medio ex plosa, probatur pars negatiua questionis, videlicet, quod gratia non sit necessaria simpliciter in Christo ad merendū a deo supernaturalia, cælestiaq. bona, & ad satisfaciendū ipsimet deo pro vniuersis hominum culpis. Sicq. primum argumentū Christus gratia remota esset simpliciter gratus deo, nō solum vt deus, sed etiã vt homo, quia infinita gratitudo verbi cōmunicatur humanæ naturæ in Christo cōmunicatione personali: Ergo operationes Christi essent simpliciter gratę deo, & ex consequenti essent meritoria.

Confirmatur ex eo, quod superius quæstione prima in dubio circa solutionē primi argumenti disputato diximus, & probauimus, gratitudinē, & sanctitatē personalem in Christo, ut homine, perfectiorem esse & maiore simpliciter in ratione sanctitatis, & gratitudinis ea sanctitate, & gratitudine formali, quam ei confert habitualis gratia: ergo si sanctitas, & gratitudo formalis sufficiens est ad meritū, & satisfactionē, a fortiori iusticiēs erit in Christo sanctitas, & gratitudo personalis.

Secundo arguitur. Probabilis est theologorum opinio, quæ asserit, q. opera hominis iusti bona moraliter quāuis neq. actu, neq. virtute referāt in supernaturalē finē, sunt simpliciter meritoria æternæ vitæ, eo solū, quia procedunt ab homine grato, & accepto ipsi deo. Ergo a fortiori hoc esset dicendū de Christi operationibus moraliter bonis, quia procederet a supposito infinite grato, & accepto deo: ergo, &c.

Tertio. Operationes illæ a Christo productæ essent infiniti valoris coram deo: Ergo essent meritoria cuiuscumq. præmij, quātumcumq. excellentis & supernaturalis ordinis: consequentia apparet euidens, quia operatio habens infinitum valorem digna est ex propria sui ratione cuiuscumq. excellentis meriti. Antecedens vero probatur. Modo operationes productæ a Christi humanitate, idcirco sunt infiniti valoris, quia procedunt a supposito infinite grato, & non quia eliciuntur ad habitum charitatis, vel habitum gratiæ, vel a quouis alia infusa virtute, sed hæc ratio infinitatis suppositi eadem maneret in illo casu: Ergo, &c.

Pro contraria vero sententia arguitur primo. Operationes elicitæ a Christi humanitate seclusa gratia habituali, & omni supernaturali adiutorio essent simpliciter naturales, & non diuini, & supernaturalis ordinis: Ergo non essent proportionatæ supernaturali præmio, atq. adeo, neque essent meritoria talis præmij. Consequentia est

est manifesta, quia operatio naturalis improporcionata est supernatutali fini, & præmio. Antecedens uero constat ex confutatione sententiæ, quam a principio huius quintæ quæstionis efficacissimis, ni fallor, rationibus expugnauimus.

Confirmatur ex illo Genesis 4. respexit dominus ad Abel, & ad munera eius, quo loco dicitur deum non solum ad dignitatem Abelis offerentis sacrificium respexisse, sed etiam ad munera eius, idest, ad qualitatem, & dignitatem ipsorum: Ergo ut opera Christi domini sint meritoria coram deo, non satis fuerit dignitas ipsius Christi operantis, sed necessum est, ut eius operationes sint proportionatæ præmio, & dignæ quæ accipiantur, & acceptentur a deo pro tali præmio. Hoc autem non reperitur in operationibus Christi, si omnem habitum supernaturalem, & omne speciale dei auxilium ab eius humanitate secludamus.

Secundo arguitur. Seclusa habituali gratia a Christo, Christus, ut homo, non esset simpliciter gratus deo: Ergo neque eius opera essent simpliciter deo grata, atque a deo neque essent meritoria: probatur antecedens. Esse gratum deo est formalis effectus habitualis gratiæ: Ergo habituali gratia semota a Christi humanitate, christus, ut homo, non esset simpliciter gratus deo. Quia effectus formalis alicuius formæ non est ab ipsa separabilis, neque potest sine ipsa reperiri in aliquo subiecto.

Tertio arguitur. Charitas autore S. Th. 12. q. 114. art. 3. est prima radix totius meriti coram deo, sed gratia habituali a Christi humanitate semota non maneret in ea charitas: Ergo non maneret in christo prima radix meriti, atque a deo nec posset mereri.

Vltimo tandem hæc sententia probatur autoritate S. Th. q. 25. de veritate art. 1. ad 4. ubi expresse docet, quod præter gratiam vnionis necessaria fuit in christo ad merendum gratia habitualis, & id ipsum fere dicit in solutione sequenti ad 5. & insinuat eand. doctrinam 3. p. q. 7. art. 1. in solutionibus ad 1. & 2.

In hoc dubio diuersæ sunt theologorum sententiæ. Prima affirmat gratiam habitualement simpliciter, & secundum omnem potentiam fuisse necessariam Christo ad merendum præmium supernaturalis ordinis: Nam de huiusmodi præmio fit tota præsens disputatio. Hanc docet Dur. in 3. d. 18. cap. 1. dist. 19. d. 1. de captiuitate, & redemptione generis humani, tract. 2. c. 2. parte 3. Et inter theologos nouiores quibusdam placuit hæc sententia.

Est alia secunda sententia, quæ in alio extremo docet, habitualement gratiam non fuisse Christo necessariam ad merendum. Vnde inquit hæc sententia, quod si verbum assumeret humanitatem in puris naturalibus, eius bonæ operationes essent meritorie gratiæ, & gloriæ, & alio-

aliorum supernaturalium bonorum, quæ christus nobis de facto meruit. Hanc docet Soto 3. lib. de natura, & gratia, cap. 6. & in 4. d. 19. q. 1. ar. 2. & Mag. Vega. super conc. trid. lib. 7. c. 6. & Mag. Medina loco citato. Non negant autores huius sententiæ, quod secundum suauem dispositionem dei, ac proinde secundum ordinariam dei potentiam, sit necessaria gratia habitualis in christo ad merendum, ut eius operatio meritoria sit vnde quæq. perfecta, & ex parte suppositi operantis, & ex parte naturæ humanæ, quæ est proximum principium ipsius operationis. Nam istam posteriorem perfectionem non haberet christi operatio seclusa habituali gratia ab eius anima, ut docuit S. Thom. 3. p. quæstione 7. articulo 1. ad 2. esset tamen perfecta perfectione desumpta ex supposito operante, quæ perfectio in esse moris est infinita, ac proinde sola ipsa sufficeret si rigurose loquamur, ut Christi operatio esset meritoria gloriæ, & aliorum supernaturalium bonorum.

Tertia sententia media est, quæ docet duo. Primum est, quod si loquamur secundum potentiam dei ordinariam, & consideratis rerum naturis, operatio christi non est meritoria seclusa habituali gratia ab ipsa Christi anima. Secundum est, hæc eadem christi operatio posset esse meritoria supernaturalium bonorum, secundum potentiam dei absolutam. Differt hæc sententia tertia a præcedenti, quod sententia præcedens quamuis dicat necessariam fuisse habitualement gratiam in christo, ad merendum secundum potentiam dei ordinariam, hanc tamen necessitatem dicit fundari tantum in quadam congruentia, scilicet, ut opus meritorium christi esset vnde quæq. perfectum. Non tamen fundatur in intrinseca dispositione rerum. Faretur enim illa secunda sententia, quod christi operatio seclusa omni habituali gratia, digna esset ex semet ipsa ut acceptaretur a deo tanquam meritum celestium bonorum, propter dignitatem infinitam moralem, quæ illi cõuenit ex supposito operante. Vnde infert, quod si miraculose, & præter regularem ordinem gratiæ separemus habitualement gratiam a christi humanitate, operatio christi esset nihilominus meritoria sicut modo est, nisi interueniret aliqua dispositio, seu lex diuina, quæ oppositum disponderet, & decerneret.

Cæterum tertia sententia gratiæ habitualis necessitatem ad meritum fundat, non in sola congruentia maioris perfectionis, neq. in aliqua lege extrinseca dei, sed in ipsis naturis rerum. Afferit enim, quod operatio christi non procedens ex gratia habituali, non haberet ex semet ipsa proportionem sufficientem cum supernaturali præmio, atq. a deo ex se ipsa non esset digna tali præmio, & ex consequenti, neque esset eius meritoria. Addit tamen hæc sententia, quod huiusmodi christi operatio, propter dignitatem moralem quæ illi cõpetit ex parte suppositi, apta nata fuit, ut acceptaretur a deo acceptance quadam

dam extrinseca, ut meritum cœlestium bonorum. Et ob hanc causam dicit, quod secundum absolutam dei potentiam posset christus mereri æterna bona, omni habituali gratia ab eius humanitate semotà.

Quarta sententia est, quæ duo dicit. Alterum est, quod seclusa gratia à christi, humanitate, & seclusis vniuersis supernaturalibus donis, & habitualibus, & actualibus, ita quod humanitas christi maneret in puris naturalibus, christi operatio non esset meritoria supernaturalium bonorum. Alterum est, quod seclusa habituali gratia ab essentia animæ christi, si ex parte intellectus, & voluntatis poneretur aliis supernaturalia auxilia siue actualia, siue habitualia, quæ essent principia supernaturalium actionum, quorum virtute humana christi voluntas referret actiones suas in deum finem supernaturalem, & obiectum supernaturalis charitatis, christi operatio esset simpliciter meritoria supernaturalium bonorum, sicuti fuit de facto per gratiam habitualem.

Pro decisione huius dubij. Nota duas condiciones esse simpliciter necessarias, ut aliqua operatio sit uere, & proprie meritoria alicuius præmij determinati. Prima, quod secundum se sit condigna talis præmij, id est, quod valeat tantum quantum valet ipsum præmium. Ex quo sequitur, quod si deus libera sua voluntate promitteret uitam æternam homini constituto in puris naturalibus si bene operaretur intra limites rationis naturalis, operatio qua ille homo merentur æternam uitam, si proprie, & rigurose loquamur, non esset simpliciter meritoria æternæ uitæ, sed absolute fatendum est, quod illi homini daretur æterna uita gratis, & sine merito ex sola dei libertate. Et quæuis ibi intercederet aliquod debitum inter deum conferentem uitam æternam, & hominem bene operantem, verum illud debitum non pertinere simpliciter ad rationem meriti, & præmij, eo quod opus, quod non esset proportionatum æternæ uitæ, non posset inducere huiusmodi debitum, neque esset eius capax, sed tantum pertineret ad fidelitatem diuinæ promissionis, & firmitatem diuinæ legis, ita quod deus potius deberet sibi, & suæ fidelitati, quia fidelis est, & seipsum negare non potest, quam homini sic operanti.

Ex ista prima conditione meriti colligo, falsam esse tertiam sententiam ex recensitis a nobis. Contra quam sic argumentor.

Vel operatio christi, quæ procederet (omni gratia habituali semotà) esset secundum se digna cœlestis præmij, & illi proportionata, vel non. Si primum dicas. Ergo hæc sententia tenetur admittere cum autoribus secundæ opinionis, quod gratia habitualis simpliciter, & ex natura rei non erat christo necessaria ad merendum, sed tantum est necessaria ex quadam congruitate, quam deus attendit in omnibus rebus, secundum ordinariam, & suauem dei dispositionem. Si vero se-

cū-

eundem dicas, ergo, & secundum absolutam dei potentiam christi operatio non posset esse simpliciter, & proprie meritoria cœlestis præmij. Probo consequentiam, quia tali operationi deesset prima conditio assignata, quæ necessaria est ad rationem meriti. Itaque si deus per absolutam potentiam suam vellet christo conferre supernaturale præmium propter illam operationem, collatio talis præmij reuera non responderet merito, sed extrinsecæ legi, & promissioni diuinæ, & nullum ibi interueniret debitum meritorium, sed debitum fidelis promissionis diuinæ: atque adeo collatio cœlestium bonorum proprie non habet rationem præmij, sed cuiusdam fidelis retributionis.

Secunda conditio ad meritum requisita est, quod operans referat suam operationem saltem virtualiter, & implicite ad ipsum præmiantem, & ad præmium ab eo suscipiendum. Nā quamuis operetur quis aliquod opus bonum, & ex se dignum magno præmio, nihil tamen merebitur tali opere, nisi illud referat in bonum præmiantis, & velit propter illud opus rependatur præmiū aliquod. Ex hac conditione requisita ad rationem meriti, infero falsam esse secundam sententiā, quatenus dicit operationem christi ex puris naturalibus procedentem omnino supernaturali principio, & actuali, & habituali secluso, esse simpliciter meritoriam supernaturalis præmij.

Hanc sententiam sic impugno. illa christi operatio cum esset simpliciter, & secundum substantiam ordinis naturalis non referretur ab operante neque formaliter, neque virtualiter ad deum Autorem, & præmiatorem supernaturalem, neque vero in aliquod supernaturale præmium: Ergo deest illi necessaria conditio, ut esset simpliciter meritoria præmij supernaturalis.

Non desunt quidam theologi graues, quibus hæc secunda conditio meriti non placet, existimantes ad rationem meriti non esse necessariam relationem siue formalem, siue virtualem in deum præmiatorem, & in supernaturale præmium, sed satis esse quod ipse operans sit gratus, & acceptus deo. Vnde inferunt, quod omnia bona opera moraliter, etiam si solo affectu bono moraliter absque vlla supernaturali relatione fiant, sunt meritoria coram deo, si procedant ab homine existente in gratia; Quæ plane sententia valde pia est: sed mihi non apparet vera, quia, ut supra dicebam, respexit dominus ad Abel, & ad munera eius, itaque munera, id est, merita præmianda a deo, debent esse supernaturalis ordinis, & supernaturali proportionata præmio.

Præterea: etsi admittamus hanc piam sententiam, adhuc inde non colligitur, quod opera bona christi essent meritoria, si ab ipsa christi humanitate omnem supernaturalem habitum, & omne supernaturale adiutorium secludamus; Quoniam in homine iusto operantem

k k bene

bene moraliter natura humana, quæ est principium proximum bonarum operationum per gratiam, & charitatem est habitualiter relata in supernaturalem finem, quam habitualement relationem participant opera ipsa moraliter bona, At si verbum assumpsisset humanitatem omni supernaturali dono destitutam, Christi humanitas nullam in se haberet supernaturalem ordinationem in finem supernaturalem, atque adeo eius operationes quantum ad ipsarum substantiam essent simpliciter ordinis naturalis, & consequenter non essent meritoria supernaturalis præmij. Neque satis fuerit dicere, quod illæ operationes essent supernaturales, supernaturalitate, morali, idest, morali dignitate ex supposito diuino participata, quoniam præmium. V. g. vita æterna non solum est naturale secundum entitatem moralem, sed etiam secundum ipsam physicam substantiam. Meritum autem debet esse proportionatum præmio, atque adeo non solum moraliter, sed etiam secundum substantiam physicam debet esse supernaturalis ordinis.

Ex quatuor Theologorum opinionibus in quarum expositione haecenus versati sumus, quarta in sententiam cæteris præferendam esse censemus, secundum quam fatemur, quod ex parte operantis non fuit Christo necessaria simpliciter habitualis gratia ad merendum, sed sufficiens erat ipsa gratia vnionis, secundum quam christus vere & proprie, etiam ut homo, est gratus, & acceptus deo, non gratitudine participata, idest, per quam natura humana fit particeps humanæ naturæ, nam hæc gratitudo est formalis effectus habitualis gratiæ, & quidem primarius, sed gratitudine personali, quæ in hoc consistit, quod ipsum esse personale diuinum ex ineffabili dilectione dei communicatum fuit humanitati, ita quod esse personale verbi est ipsius humanitatis esse, & diuinum verbum est vere suppositum humanum. Vnde hæc personalis gratitudo quantum est ex parte operantis, sufficiens erat ad rationem meriti. Cæterum ex parte operationis necessaria fuit supernaturalis relatio ad Deum supernaturalem remuneratorem, & ad ipsum supernaturale præmium. Quam relationem operatio christi humana non potuit participare ex sola gratia vnionis, sed necessum illi fuit aliquod supernaturale principium proximum, vel habituale, vel actuale, quod haberet rationem proximi, & formalis principij ipsius operationis effectiui.

Ex hac sententia solvantur argumenta posita pro vtraque parte principalis dubij. Priora enim argumenta probant sufficienter, quod ex parte operantis sufficiebat ipsa vnionis gratia, & non erat simpliciter necessaria gratia habitualis, sed tantum ex suaui dei dispositione.

Posteriora vero argumenta videntur conuincere, quod ex parte ope-

operationis erat necessaria supernaturalis relatio in deum authorem gratiæ, ad quam relationem necessaria fuerunt Christo, aliqua supernaturalia principia ex parte intellectus, & voluntatis humanæ siue actualia, siue habitualia.

Sed rogat Quis. Num si christus opera sua retulisset in supernaturalem quæmpiam finem quadam humana fide cognitum, & non aliquo supernaturali lumine, ita quod ex sola libera eius voluntate, & non ex aliquo speciali dei auxilio talis oriretur relatio, ex iustitia essent meritoria supernaturalis præmij? Ratio dubitandi pro affirmante sententia est. Quod cum christus sit infinite gratus non potuit non pro sua reuerentia exaudiri, & consequenter ex iustitia meruisset illud quodcumque bonum siue naturalis, siue supernaturalis ordinis in quod suam operationem referret. Respondeo. rem hanc esse dubiam: Sed mihi probabilius esse, quod si attendamus ad vim ipsius operis illud opus non esset in tali casu meritorium alicuius supernaturalis præmij. Quia nõ esset opus supernaturale nisi ex parte tantum obiecti materialiter sumpti, atque adeo, neque esset satis proportionatum cum supernaturali præmio, quam proportionem diximus paulo ante necessariam fore ad propriam meriti rationem. Dixi, si attendamus ad vim operis, Quoniam cum voluntas christi humana nihil operari possit, nisi quod placitum esset diuinæ, si christus absoluta voluntate suam operationem in quodcumque bonum referret, talis relatio non posset diuinæ voluntati non esse accepta, atque adeo obtineret christus id quod tali operatione intenderet. Verum hoc non pertineret ad rationem meriti, & præmij, sed ad ipsam voluntatem diuinæ, & humanæ conformitatem. Crediderim tamen, quod si christi humanitas nullo supernaturali dono perficeretur, christus per opera bona naturalis ordinis extoto iustitiæ rigore mereretur præmium ordinis naturalis in quod ipsa sua referret opera, Quia ibi esset proportio inter meritum, & præmium, & persona operans esset infinite accepta, & grata deo. Quæ infinitas gratitudinis, & acceptionis ad omne bonum, & naturæ, & gratiæ propter sui infinitatem omnimodam se extendit, & ad vtrumque finem naturalem, & supernaturalem, &c.

ARTICVLVS SECVNDVS.

In secundo articulo differendum est de Christi Domini satisfactione. Quam tractationem tribus complectemur dubijs. In primo disputabimus, an Christus vere, & proprie satisfecerit deo pro humani generis peccatis: ita quod actio Christi veram, & propriam satisfactionis rationem sortiretur. In secundo differemus, an Christi satisfactio fuerit infinita in ratione satisfactionis. In tertio denique, an fuerit exacta, & ex toto rigore iustitiæ.

Primum
dubium.

In primo ergo dubio principio proponam argumenta pro parte negatiua. Primum argumentum. Christi satisfactio non fuit opus veræ & propriæ iustitiæ: ergo non sortiebatur veram & propriam satisfactionis rationem. Huius consequentiæ vis cuiusque consideranti erit facile manifesta: Quoniam sicut restitutio in materia pecuniarum, aut census sua ratione actus est iustitiæ, ita satisfactio in materia honoris per iniuriam læsi sua quoque natura est vera iustitiæ operatio: atque adeo si Christi operationi defuit vera & propria ratio iustitiæ, necessum est ei quoque defuerit vera, & propria satisfactionis essentia. Et quidem cum iustitiæ ratio sit generica, & ratio satisfactionis specifica, præfata consequentiæ vim habet manifestissimam: nam cui proprie non competit ratio generis, haud proprie conuenire potest ratio illius speciei, quæ sub tali genere essentialiter collocatur. Vt si fingas aliquod ens quod improprie est animal, consequenter fateri teneberis, illud non sortiri proprie specificam hominis, aut equi rationem. Quo circa tota huius argumenti, imo, & totius dubij difficultas in antecedentis probatione consistit. Vnde probatur primo antecedens. Ad propriam iustitiæ rationem pertinet quod sit ad alterum, sed Christi satisfactio non fuit ad alterum: ergo non fuit proprie iustitiæ actus. Maior communiter est à Theologis, & moralibus Philosophis recepta, de qua legatur S. Thom. 22. quæst. 58. art. 2. Minor vero probatur. Christi satisfactio fuit ad deum, & ad ipsummet Christum, satisfecit enim Deo, & sibi ipsi pro vniuersis humani generis criminibus: at Deus, vt Deus, non est alter à Christo, & multo minus ipse Christus alter est à se ipso: ergo, &c. Dices quod Christus, vt homo, est alter à Deo saltem secundum rationem, immo & est alter à se ipso, quia diuinum verbum, vt suppositum naturæ humanæ, ratione differt a se ipso, prout est diuinæ naturæ suppositum, & ista rationis diuersitas, seu alteritas sufficit ad veram iustitiæ.

Contra hanc solutionem duæ se offerunt replicæ. Prima. Si sola rationis diuersitas sufficit ad constituendam veram iustitiæ, sequitur quod

quod inter diuersa membra eiusdem humani suppositi, V. c. inter manus & caput, vera possit reperiri iustitiæ ratio, at istud consequens nullus vel philosophorum, vel theologorum admittet: ergo, &c. Sequella apparet manifesta. Quia nihil aliud obstare videtur, vt inter diuersa eiusdem suppositi membra nequeat vera iustitia reperiri, nisi vnitatis ipsorum in eodem supposito, sed cum hac vnitatis saluatur vera rationis diuersitas, quæ ad veram & propriam iustitiæ, iuxta solutionem assignatam, sufficit: ergo, &c.

Secunda. Esto ad veram, & propriam iustitiæ rationem sufficiat illa rationis alteritas, quam assignat statuta solutio, non tamen sufficit ad perfectam iustitiæ. Nam si ad communem iustitiæ essentiam requiritur quod sit ad alterum, quanto minor fuerit alteritas inter eos inter quos versatur iustitiæ actus, tanto minus perfecta erit in ipso actu ratio iustitiæ: Ergo ex assignata solutione saltem sequitur, christi satisfactionem minus perfectam fuisse in ratione satisfactionis, quæ sit illa satisfactio, quæ inter duos homines reperitur.

Secundum argumentum quo itidem probatur primi argumeti antecedens. Christi satisfactio non fuit vere, & proprie opus iustitiæ legalis, aut iustitiæ distributiue, aut denique iustitiæ commutatiue, sed non sunt aliæ iustitiæ species præter has tres commemoratas vt ex S. Tho. constat. 22. q. 58. & sequentibus. Probatur maior. Et primo quod non fuerit opus iustitiæ legalis probatione non eget. Iustitia namq. legalis, prout specialis virtus est a reliquis virtutibus distincta, inter ciues & respUBLICAM duntaxat versatur, neque cuiuspiam damni illati reparationem per se primo respicit, sed ipsam communis boni promotionem, quæ sane ratio ad satisfactionem non pertinet, cuius proprium munus est illatam iniuriam reparare. Quod vero neque ad distributiua spectet iustitiæ, inde facile ostenditur, quod distributiua iustitiæ in communium bonorum dispensatione essentialiter consistit. In satisfactione autem Christi qua deo pro omnibus hominum criminibus satisfecit, nihil reperitur quod ad bonorum communium distributionem attineat. Denique quod non fuerit actus commutatiue iustitiæ sic probatur. Commutatiua iustitiæ inter æquales duntaxat versatur, nam sicut legalis iustitiæ est partium ad totum, & distributiua totius ad partes, ita commutatiua iustitiæ est partis ad partem. Sed Christus in quantum satisfecit deo pro vniuersis hominum peccatis, non fuit ipsi deo æqualis, quoniam satisfecit vt homo, ac proinde vt minor, & inferior deo: nam, vt deus, neq. mereri, neque satisfacere potuit: ergo, &c.

Confirmatur primo vis huius argumeti quantum ad id quod attinet ad commutatiua iustitiæ. Si christi satisfactio ad iustitiæ pertinet commutatiua, sequitur quod in Christo reperitur virtus iustitiæ

com-

commutatiuæ erga deum, specie distincta ab vniuersis illis virtutibus moralibus, quæ in puro homine reperiuntur. Consequens apparet omnino falsum: ergo, &c. Sequella patet quia in puro homine nulla commutatiua iustitia reperitur erga deum, vt in confesso est apud vniuersos theologos. Minor vero probatur. Nulla virtus fuit in Christo quæ secundum speciem non posset in puro homine reperiri, nam subiectum virtutum in Christo non est diuinum suppositum, sed humanitas quæ eiusdem est speciei cum humanitate cæterorum hominum, & eiusdem prædita est potentijs, quæ eadem formalia respiciunt obiecta, & quæ eiusdem proinde virtutibus secundum speciem perfici possunt: Ergo si commutatiua iustitia in puro homine reperiri nequit erga deum: neque illam possumus in Christi humanitate cominisci.

Confirmatur secundo. Si in Christo reperitur commutatiuæ iustitiæ virtus erga deum ad quam pertineat satisfactionis actus, sequitur quod si diuinum verbum humanitatem relinqueret, hæc virtus permaneret in ipsa humanitate a verbo relicta, atque adeo in homine puro posset esse iustitia commutatiua erga deum, possetque proinde purus homo satisfacere deo pro vniuersis hominum criminibus sicut Christus satisfecit. Consequens a nullo theologorum debet admitti, cum huiusmodi iustitia, & operatio ab ipsa procedens, vt dudum dicebam, inter æquales duntaxat reperiatur: ergo, &c. Sequella apparet manifesta, nam omnes virtutes quæ modo insunt humanitati Christi perseuerarent in ipsa a diuino verbo separata, nisi aliud fingamus miraculum ab ipsa separatione verbi distinctum, quo habitus humanitati inhærentes ab ea separarentur: ergo, &c.

Tertio arguitur. Inter patrem & filium iuxta communem doctrinam ex Arist. 5. Ethic. cap. 6. desumptam, non est vera & propria iustitia, eo quod inter ipsos non est tanta distinctio quæ sufficit ad veram iustitiæ rationem, ob id quod filius est aliquid patris, sed multo minor distinctio est inter Christum & deum, imo & inter Christum & patrem: quia licet sint personæ realiter distinctæ, secundum personalem distinctiōnem, sunt tamen vnum essentiali vnitæ; Ergo Christi ad deum nulla potest esse iustitia.

Quartum argumentum. Peccatum originis pro quo potissimum Christus satisfecit, non fuit iniustitiæ peccatum, virtuti iustitiæ oppositum: Ergo satisfactio, qua christus debitam compensationem exhibuit deo pro isto peccato, non fuit iustitiæ actus. Consequentiæ apparet manifesta, nam per actum iustitiæ non reparatur nisi illud damnum, quod fuit per iniustitiam illatum. Antecedens vero probatur. Peccatum illud primum, vt constat ex hystoria qua Gene. 2. primi peccati perpetratio refertur, non fuit, nisi vel inobedientiæ, vel superbiæ, vel

vel gulæ: aut certe triplicem hæc malitiam quasi per modum simplicis complexionis in vna superbiæ malitia tamquam in superiore ratione complectebatur, neque vlla ibi iniustitiæ ratio interuenit: ergo, &c. Si dixeris illud inobedientiæ, aut superbiæ peccatum implicitam habuisse iniustitiæ malitiam, quatenus diuinum læsit honorem. Contra, sequitur quod vniuersa hominum peccata lædant iustitiam debitam deo, sicutque proinde omnia in iustitiæ peccata, consequens non est admittendum, non enim peccata in quibus tanta est specifica diuersitas confundi debent, & ad vniōem iniustitiæ vitium reduci, aliud enim est peccatum quod cōtra charitatem committitur ab illo quod temperantiæ aduersatur, & aliud est infidelitatis vitium ab eo quod committitur contra iustitiæ vel distributiæ, vel commutatiuæ virtutem. Sequella autem est euidens, quia omne peccatum mortale lædit diuinum honorem: Sicut de primo Adæ peccato affirmat prædicta solutio.

Quinto arguitur. Christus satisfecit deo pro peccatis nostris per actus multarum virtutum, obedientiæ, humilitatis, religionis, abstinentiæ, &c. vt cōstat ex diuersis studiosis actionibus in quibus Christus dum inter nos vixit se frequenter exercuit euangelica hystoria narrante, quæ omnia sine dubio Christus in satisfactionem, & compensationem pro humani generis delictis operabatur: Ergo christi satisfactio non fuit actus solius virtutis iustitiæ.

In oppositum autem est id quod Paul. 1. Corint. 1. dicit de christo, quod factus est nobis iustitia sanctificatio, & redemptio. Nam certe non ab aliud christus nobis fuit iustitia factus, nisi quia & iuste nobis cælestia bona promeruit, & iuste pro vniuersis nostris peccatis satisfecit deo: promeruit bonum, satisfecit pro malo. Et huius distinctiōnis occasione, & ad hanc totam disputationem recto ordine inchoandam, principio breuiter explicandum erit, quo differant secundum communem rationem ista duo iustitiæ opera pura mereri, & satisfacere.

Notandum igitur est primo. Duobus potissimum meritum & satisfactionem differre. Primo quod meritum per se primo respicit bonum acquirendum: Satisfactio vero malum repellendum. Meremur enim mercedem & præmium, quæ boni, & finis rationem sortiuntur. Satisfacimus vero pro malo & pro culpa admissa, in quo per se loquendo sistit satisfactiōnis ratio. Secundo differunt in eo quod meritum per se respicit bonum ipsius merentis. Essentialis namque iustitiæ meriti in eo consistit, vt quis det alteri id quod suum est, vt ab eo per modum præmij recipiat aliquid ex bonis ipsius præmiantis. Satisfactio vero, non respicit per se primo bonum, & commodum satisfaciētis, sed eius cui fit satisfactio, namque satisfactio per se primo destinatur,

stinatur ad reparandum eam honoris, seu famæ læsionem quæ fuit contra iustitiam facta. Quæ sane reparatio non est per se primo bonum satisfaciens, sed eius, cui debetur satisfactio. Non negauerim quod ex satisfactione resultet quâdoque bonum aliquod satisfaciendi, nam per satisfactionem euadit quandoque satisfaciens pœnam cui erat obnoxius propter iniustam læsionem quam alieno honori intulerat, sed hoc accidentariū est ad satisfactionis essentiam: cum tamē essentialiter pertineat ad rationem meriti, quod ius tribuat merenti ad bona eius a quo meretur.

In hac differentia fundatur diuersus loquendi modus quo utimur in satisfactione & merito: solet enim dici, quod meremur nobis, & satisfacimus alteri, & quod meremur non deo sed nobis a deo, satisfacimus autem nō nobis, sed deo, pro nobis, id est, pro peccatis nostris. Iuxta quam locutionis phrasim dicimus Christum meruisse, & sibi et nobis, & satisfacisse deo pro peccatis nostris. Et quidem cum Christus caput sit, & nos eius membra, Christus ita meruit nobis, atq. si sibi mereretur, sic pro nostris peccatis satisfacit, atq. si pro suis satisfacisset. Vnde innocentissimus ipse Christus quandoq. vt superius in prima quæstione circa secundam conclusionem dicebam, nostra scelera sua peccata vocauit, iuxta illud ps. 21. longe a salute mea verba delictorum meorum.

Secundo est notandum, quod peccatum (loquamur de mortali in quo perfecta est peccati ratio) duo infert mala, alterum peccanti quatenus eum priuat dei amicitia, & gratia, cælesti lumine, & spiritali uita, ipsum spoliatum & multis plagis afflictum, velut illum parabolicū hominem qui ab Hierusalem in Hierico descendens in latrones incidit, semiuiuum relinquit, qui merito semiuiuus appellatur relictus, is enim qui dum in dei gratia constitutus gemina gaudebat vita naturali & spiritali, humana, & diuina spiritali per peccatū priuatus uita, in humana tantum relinquitur positus, & ea quidem spiritalibus, plena plagis, miseris, & calamitatibus quæ vix ei vitæ nomen relinquunt. Alterum malum infert deo, quia, quantum est ex affectu peccantis, ipsum deum totaliter destruit, & demolitur, creaturam sibi loco dei præstituens, honori soli deo debitum in ipsam cōmutās. Qui enim mortaliter delinquit, cōmutabile bonum bono præfert incōmutabili, ipsum vt bonum summum, & finem ultimum sibi affectuosa inclinatione proponens: & ipsum deum verum bonum, & finem vt sibi incommodum & perniciosum auersatur, eiusque proinde maiestatem, & bonitatem iniuriose lædit. Duo mala inquit deus per Hiere. c. 2. fecit populus meus, & me dereliquerunt fontem aquæ viuę, & foderunt sibi cisternas quæ aquam non valent continere. Quibus verbis Propheta, hoc posterius malum quod in mortali peccato reperitur in geminam

gemina m distinguit malitiam, quā Theologi in 2. d. 35. cōuersionis, & auersionis nominibus explicant, ad miseram enim creaturam peccator conuertitur, & a deo summo bono affectum auocat, fruendis utitur, & fruitur vtendis, in quo dicente Augustino, omnis consistit morum peruersitas.

Peccatum igitur, quantum ad prius quod infert malum, non est satisfactionis materia, nō enim satisfacimus deo pro peccato, prout malum nostrū est, nosq. priuat spiritali & cælesti animæ vita. Detrimentū enim, quod quis per propriū actū sibi intulit, nō est per iustitiā compensabile. Iustitia namq. ad alterū est, & nō ad ipsū qui opratur iniuste. Est autem satisfactionis materia ratione posterioris mali, quatenus videlicet iniuriosum est deo, diuinā quantum est ex se minuens gloriā ipsumque dei obscurans honorem: imo & eius totaliter imperium destruens: intenditque per se primo satisfactio recompensare deo pro iniuria, & offensa, quam mortale peccatum contra deum inuoluit. Fateor quidem quod hæc satisfactoria compensatio redundat secundo in destructionē totius mali, quod ipsummet peccatum peccatori intulit: namq. satisfactione placatus deus, hominem qui peccauit ad suam amicitia admittit, diuinā ei conferens iustificantem gratiā, per quā perdita reparatur spiritalis animę vita, æternam ei condonat pœnam, quæ iniuriosæ auersioni, qua per peccatum auersus erat a deo, respondet, sed & pœnam quoq. sensus, prauæ ad creaturam conuersioni proportionatā, remittit. Loquor in præseppia de satisfactione in communi, non enim explicare intendo, An peccator satisfaciat pro culpa, & pro pœna æterna per contritionis actum, an pro pœna dumtaxat temporalis, quam sensus pœnam appellare solent Theologi, hoc enim alienum est à nostra disputatione definire, in qua de christi satisfactione dumtaxat fit sermo: tantum ergo intendimus in his quæ diximus ipsam explicare satisfactionis vim, quam plenissime assecuta fuit christi satisfactio, qua deo pro uniuersis humani generis peccatis satisfacit. His ita præhabitis sit.

Prima conclusio.

Absque figurata, & impropria locutione concedendū est, Christū ex iustitia satisfacisse pro uniuersis hominū peccatis. Sententiā huic veritati contrariā docuit quidam Petrus Abailardus affirmans diuini verbi incarnationem, valde quidem nobis ad vitæ exemplū profuisse, nihil tamen ad redemptionem. Meminit huius erroris inter alios eiusdem hæretici, S. Bernardus epistol. 190. quem errorem confutauit ibi satis erudite, qui & ab Innocentio tertio in epistola ad ipsum Bernardum missa, quæ est 194. inter Bernardi epistolas

iustam damnationem accepit, & reuera hic fuit etiam Pelagianorum error qui peccatum originale non penitus cognouerunt, atque adeo existamarunt humanum genus minime indiguiffe redemptione à Christo facienda: Vnde, & eum redemptorem esse negauerunt, et si Legislatorem faterentur. Qui plane error contrarius fuit Iuteranorum hæresi qui è contra Christum redemptorem agnoscunt, sed minime Legislatorem. Quem errorem S. Syno. Trid. sess. 6. can. 21. aperta definitione damnauit, & obiter etiam Peliagianorum, & Abaylardi error damnationem ibidem accepit, &c. (si quis dixerit, definit synodus) Christum Iesum à deo datum hominibus in redemptorem, cui fidant, & non in Legislatorem, cui obedire teneantur, anathema sit Sed de his erroribus nõ vacat satius in hoc loco tractare. Vide Alfonso de Castro lib. de hæresibus. Verbo christus. hæresi. 8. & Driedon. lib. de captiu. & redemp. gen. hum. à principio. 2. part. tract. 1. c. 2. ¶ clus. 4. Probatur ergo nostra conclusio, non solum quatenus aduersus istum procedit errorem qui Christi domini satisfactionem penitus eliminauit, sed etiam prout aduersatur quibusdam male Theologis, qui fatentur libenter Christum satisfacisse deo pro omnibus humani generis delictis, negant tamen eum ex iustitia satisfacisse, & proprie, & absque metaphora est loquendum. Probatur ergo primo ex vulgatissimis sacræ pagine testimonijs 1. ad Thimot. 2. inquit Paul. Unus enim deus, vnus & mediator dei, & hominum, homo Christus Iesu qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, & 1. corin. 6. Empti enim estis inquit prætio magno. Quod autem fuerit hoc magnum prætium grauissimis verbis explicuit S. Pet. 1. can. c. 2. Sciētes, quod non corruptibilibus auro, vel argenteo, redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati. Ad rom. 3. inquit Paul. iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit deus propitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum in sustentatione dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore vt sit ipse iustus, & iustificans eum qui est, fide est Iesus Christi. Quo loco Paulus non solum loquitur de ostensione veræ, & propriæ iustitiæ quæ in nostra redemptione per Christum facta splenduit, sed & de manifestatione perfectæ, & exacte iustitiæ. Nam imperfecta iustitia in puro homine apparere potuit, vt communiter docēt Theologi cum S. Th. 3. par. q. 1. ar. 2. Et quidē si iustitia quæ apparuit in Christi satisfactione, & in redēptione qua ipse genus humanum redemit, nõ perfecta fuit, & exacta, sed ei similis qualis in satisfactione puri hominis posset reperiri, non sine apparenti ratione possemus inferre, id quod ad simile fere propositum inferebat Paul. ad Gal. 3. 2.

lat. c. 2. ergo Christus gratis mortuus est. Multa huiusmodi testimonia reperiet Theologus in sacra pagina, quæ in humani generis redemptione per Christum facta, iustitiam interuenisse aperte demonstrat. Cum autem iuxta vulgatam August. regulam grauissimis Patribus, & Theologis probatam, cuius meminimus superius, verba scripturæ sacræ in proprietate sermonis sint accipienda, nisi vrgentissima causa nos ad figuratam acceptionem ducat, necessum est dicamus, quod redemptio nostra per Christum facta, & eius satisfactio pro peccatis nostris, opus fuit veræ & propriæ iustitiæ. Indubio tertio huius articuli alia ponderabimus scripturæ sacræ testimonia ad probandum Christi satisfactionem exactam fuisse, & rigurosam, quibus per locum à fortiori probari poterit præfens conclusio.

Probatur secundo hæc veritas, ex concil. Tridenti. sess. 6. cap. 7. vbi S. Synod. expresse definit Christum pro nobis deo patri satisfacisse.

Probatur tertio conclusio grauissimis patrum testimonijs qui passim docent christum satisfacisse deo pro vniuersis hominum peccatis, & quod ex vi iustitiæ humanum genus redemit, S. August. 13. de trinit. c. 13. inquit diabolus à christo non potentia, sed iustitia victus fuisse, & superatum. Et cap. 14. inquit quod prius iustitia, & potentia postea diabolus vicit Christus, iustitia quidem in humilitate & morte, potentia vero in gloriosa resurrectione, qua reuixit non iterum moriturus, & dicit ibidem quod in passione Christus pro nobis debitoribus quod ipse non debebat exoluit. In quem sensum interpretatur illud ps. 68. quæ non rapui tunc exolvebam. Eandem veritatem insinuauit ipse August. lib. 10. de ciuitate dei. c. 20. & sequentibus, & in Enchyr. c. 49. Bas. ho. 25. Cypria. in expositione symboli. Atha. li. de incarnatione. Bernardus. loco citato. Ansel. lib. 2. cur. deus homo. Ricard. de Sancto Viçt. lib. de incarnatione verbi. c. 3. & alij patres quam plurimi quos citabimus in tertio sequenti dubio. Mag. senten. in, 3. d. 19. & 20. pro hac veritate refert nonnulla patrum testimonia & in Conc. Ephesi. 1. reperies aliquot grauissima Patrum loca quæ ad huius veritatis confirmationem nõ leue momentū habent. S. Leo. in illis vulgatissimis sed grauissimis uerbis quæ in quadam hom. de natiuitate domini habentur, uidelicet, si non esset uerus homo non præberet exemplum. si non esset uerus deus non afferet remedium, implicite docuit, humanam redemptionem, iustitia, & ea quidem perfecta, factam fuisse à Christo. Nam si huiusmodi iustitia non fuit redemptioni nostræ secundum legem à deo præscriptam necessaria, potuisset Christus uerū asserre remedium, quamquam uerus deus non fuisset.

Quarto probatur. Sacrificium quo Christus in cruce se ipsum obtulit patri, exoluit deo prætiū pro redemptione nostra, at exolutio prætij

est opus ueræ iustitiæ: ergo Christi satisfactio qua Christus per ignominiosam mortem suam honorem diuinum hominum peccatis læsum reparauit, satisfactio fuit uere, & propriæ iustitiæ. Minor est lumine naturali manifesta: & maior constat ex illo Paul. ad col. 2. delens quod aduersus nos erat Chyrogaphum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci, & expolians principatus & potestates, &c. certe non alia ratione Christus Chyrogaphum decreti nobis contrarium sua morte deleuit, nisi quatenus mors eius fuit iustissima quædam pretij debiti solutio. Chyrogaphum enim quo quis obligatur, non nisi per solutionem pretij deletur.

Theologicam huius ueritatis rationem assignauit S. Tho. 3. par. q. 48. art. 2. qui omnino est legendus in tota illa quæstione. Et in commentarijs Doctissimi Magistri Meding multa reperiet theologus quæ ad egregiam huius conclusionis amplificationem valde conferre poterunt.

Et tandem ex eo ualde istius conclusionis ueritas cõfirmatur, quod certa fide tenemur credere quemlibet hominem iustum ex uera, & propria iustitia mereri, & satisfacere coram deo. Ut in concil. Trid. sess. 6. can. 32. definitur, & constat ex illo 2. ad thim. c. 4. de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, &c. ergo à fortiori iustitiæ meritum, & satisfactionem debemus Christo tribuere.

Sed aduertendum est, quod in hac conclusione, haud quaquam definire intendimus, Christi satisfactionem fuisse actum elicitem a uirtute iustitiæ, uel commutatiuæ, uel distributiuæ, quia hoc ad fidem non pertinet, sed in graui theologorum disputatione uersatur. Sed id tantum in hac conclusione contendimus, duo esse secundum fidem concedenda. Alterum quod Christus uere satisfecit pro uniuersis hominum peccatis. Et Alterum quod satisfecit æquiualentem compensationem deo exhibens pro offensa contra ipsum ab hominibus admitta, ex soluendo iustum pretium pro ipsa humani generis redemptione. Quod autem hæc compensationis exhibitio, & iusti pretij ex solutio, actus fuerit elicitus a uirtute iustitiæ, aut ab alia potius uirtute, existimo ad fidem minime pertinere. De qua re in sequenti conclusione non nihil dicemus.

Secunda Conclusio.

Actio Christi satisfactoria in esse morali considerata continet formaliter rationem iustitiæ, nõ tamen fuit elicita a uirtute iustitiæ, neque uero ab vnica tantum uirtute. Tres partes ista conclusio complectitur. Prima, quod satisfactio Christi in esse moris considerata continet formalem

lem iustitiæ rationem. quæ sic probatur. Vniuersæ conditiones quæ ad formalem rationem iustitiæ requiruntur, in ipsa actuali Christi satisfactione reperiebantur. Ergo uera est hæc prima conclusionis pars. Probatur antecedens (nam consequentia apparet manifesta) Quatuor sunt præcipuæ conditiones quæ necessariae sunt, & sufficiunt formalem iustitiæ rationem constituere. Prima quod sit ad alterum. Secunda quod sit inter æquales. Tertia quod id quod loco satisfactionis datur, sit ex propriis, & non gratuito acceptis ab eo cui fit satisfactio. Quarto quod fiat ex bonis non alio titulo debitis. Sed hæc quatuor conditiones reperiebantur in Christi satisfactione. Quod constabit. De prima quidem in solutione ad primum huius dubij. De secunda in solutione ad secundum dubij eiusdem. De tertia uero, & quarta in tertio huius articuli dubio: ergo, &c.

Confirmatur. Si in christi satisfactione non reperitur formalis ratio iustitiæ, sequitur quod sacre literæ minus proprie illam appellent iustitiæ, ipsique attribuant nomina quæ cum proprietate sumpta iustitiæ rationem important, cuiusmodi sunt, pretium, emptio, redemptio, &c. hoc autem nõ est admittendum, uera igitur est prima nostræ conclusionis pars.

Secunda pars quæ affirmat operationem christi satisfactoriam nõ fuisse elicitam a uirtute iustitiæ, si de iustitia legali, aut distributiua intelligatur facile admittetur a peritioribus theologis: nam illam probat efficaciter secundum argumentum ex informatis à principio huius dubij. Ceterum si intelligatur de iustitia commutatiua neque ab omnibus est concessa, a multis enim illique grauissimis negatur theologis. quorum Princeps est Mag. Med. 3. par. q. 1. ar. 2. Neque coherere uidetur cum præcedentis conclusionis parte. Nam si in illa operatione saluatur iustitiæ commutatiuæ ratio, ut ostendunt quatuor illæ conditiones quas diximus ei competere, qui fieri poterit, ut non per se ad uirtutem iustitiæ commutatiuæ tanquam ad propriam pertineat regulam? Sed hoc non obstante existimo uerissimam esse hanc secundam partem conclusionis nostræ, quam sic probo.

Primo. In Christi anima non reperitur uirtus iustitiæ commutatiuæ erga deum: ergo satisfactio Christi nequit esse actio elicita, aut regulata a uirtute commutatiuæ iustitiæ. Consequentia est manifesta: antecedens autem dupliciter solet probari a peritissimis theologis. Primo. Quia commutatiua iustitia nequit reperiri nisi inter eos qui sibi ipsis inuicem subiici possunt, nam quod quis alicui debitor fiat ex iustitiæ commutatiuæ obligatione, est quædam uera subiectio ad ipsum cui obligatur: at deus nulli potest subieci. Ergo neque potest alicui iure commutatiuæ iustitiæ obligari. Hac ratione utitur S. tho. 1. par. q. 21. a. 1. ad probandum inter puram creaturam, & deum minime cõstituendum

tuendum esse debitum commutatiuæ iustitiæ, reputatq; propter istā rationem impossibile, quod deus creaturæ quidquam debeat huiusmodi iustitiæ titulo. Secundo alij probant, ex eo quod commutatiua iustitia fundatur in vero dominio earum rerum, quæ sunt iustitiæ materia, at christus, vt homo, nullius rei habet plenarium dominium, non subiectum, & subordinatum vniuersali dei ipsius dominio. Vnde nihil potest dare deo, quod non pertineat ad ipsum dei dominiū & ius, atque adeo nulla christi actio sufficiens est fundare debitum in deo ad iustitiam commutatiuam pertinens. Hęc ratio est etiam efficacissima sine dubio si de pura creatura procedat, sicut & præcedens ratio: verumtamen quod ad præsens attinet duæ istæ rationes parū efficiunt, quin potius officiunt, & sunt necessario à nobis diluendæ, si secundam nostrę cōclusionis partem tueri vellimus. Quoniam non solum eliminant habitualement commutatiuam iustitiam à christi anima, sed etiam actualement, imo præcipuam vim habent de ipso iustitiæ actu, si bene expendantur. Quare alię erunt à nobis ad illius assumpti antecedētis probationem collimandę rationes, quæ de habituali tantum iustitię cōmutatiuę virtute, & non de actuali iustitię ratione procedant.

Sit ergo prima ratio qua probatur in christo non reperiri virtutem commutatiuæ iustitiæ. Gratia christi in esse physico considerata, & quatenus ex ipsa effluunt virtutes infusæ, est prorsus eiusdē speciei cum gratia cuiusuis hominis iusti, sed in alijs hominibus iustis ex habituali gratia non oritur virtus commutatiuæ iustitię erga deū, quod vniuersi graues theologi libenter concedunt cum S. Tho. loco proxime citato: ergo neque in christi anima ex essentia habitualis gratię oritur habitualis commutatiua iustitia. Consequentia apparet euidens ex illa regula philosophica satis vulgari, scilicet, idem manens idem, semper facit idem. Si ergo gratia in christi anima eandem omnino physicam essentiam retinet, quam habet in cæteris animabus iustis, eandem quoque, & non aliã ex ipsius essentia dimanabunt morales virtutes infusæ.

Dices forsan, verum esse quod ex essentia habitualis gratiæ non profuit in christi anima virtus cōmutatiuę iustitiæ, sed tamen Deus noua, & speciali actione hanc virtutem infundit animæ christi. Hęc solutio non poterit ostensiuæ expugnatione destrui. Sed est sine dubio voluntaria, imo & parum rationabilis: quoniam in christi anima illæ dumtaxat morales virtutes sunt constituendæ, quæ ad ordinem pertinent gratiæ, id est, quæ in ipsa gratia quæ dat ipsum esse supernaturale radicaliter præhabentur, sicut in rebus naturalibus illæ tantum potentię, & proprietates constituuntur, quæ continentur in forma substantiali tanquam in prima radice.

Sed

Sed iam secundæ ratione illud met antecedens probō. Si christi animæ infusa fuit virtus commutatiuæ iustitiæ erga deum, per quam christus a deo mereretur, & ipsi satisfaceret, sequitur christum & meruisse, & satisfecisse quatenus operabatur ut equalis deo, id est, prout se gerebat in sui operatione non ut subditum deo, sed deo æqualem. Consequens & rationi dissentit, & non videtur consentire catholicæ veritati: ergo &c. Sequella est manifesta, nam iustitia commutatiua ex propria & essentiali sui ratione respicit æqualitatem, ergo eius operatio, prout ab ipsa procedit, nō est interioris ad superiorem, sed æqualis ad æqualem. Falsitatem uero consequentis probō. Et primo quod theologicæ dissentiat rationi probatur. christus quatenus mereretur apud deum, & ipsi satisfacere pro nobis, operabatur, vt homo, per voluntatem humanam. Ergo vt minor patre, & inferior illo.

Confirmatur. Potissima operatio satisfactoria christi fuit eius passio voluntarie pro nobis suscepta, sed christus in acceptanda passione & morte gessit se vt minorem patre, acceptauit enim illam ex obedientia Patris, iuxta illud Ioan. 14. vt cognoscat mundus quia diligo patrem, & sicut mādatum dedit mihi pater sic facio, surgite eamns hinc: ad subeundam, videlicet, mortem explicatore Augustino lib. 13. de trinitate, c. 14. ergo, &c. Quod vero non videatur satis consentiens fidei veritati, probō ex illo Pauli ad Philip. 2. humiliavit semetipsum, scilicet, christus, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, &c. Ecce quemadmodum christus iuxta Pauli documentum sui nominis exaltationem, & gloriam, ipsamque corporis immortalitatem promeruit a deo, non prout se illi æqualem gessit, sed ex humilitatis, & obedientiæ actionibus, quibus suam humanam voluntatem diuinæ submittit.

Tertio eandem probō sententiam. Et supponamus in humana christi voluntate iustitiam commutatiuam habitualement erga deum tunc sic habitus ille, saltem in esse physico, esset finitus, & limitatus, non enim maiorem in illo perfectionem debemus constituere, quam superius q. 3. constituimus in habituali christi gratia, & rationes quæ probant christi gratiam nullam habere physicam infinitatem, ostendunt id ipsum de virtute commutatiuę iustitię, & de quauis alia morali virtute siue acquisita, siue infusa: Ergo satisfactio christi ab hac virtute iustitiæ elicitā finitę esset, & limitatę perfectionis, quatenus ab hac virtute procederet. Vltterius, Ergo satisfactio christi, vt sic, non esset ad æqualitatem, neque esset sufficiens ad compensandum pro vniuersis hominum peccatis, atque a deo, ut sic, non esset actio perfectę iustitiæ, & ex consequenti neque esset actio iustitiæ commutatiuæ: iustitia enim commutatiua est perfecta & rigorosa iustitia, omnimoda

dam æqualitatem inuoluens: Ergo talis commutatiua iustitiæ virtus otiose, & impertinenter ponitur in Christo, cum ex ea nequeat desumi ius strictum, & rigurosum inter deum & Christum.

Quod si dixeris virtutem commutatiuæ iustitiæ in Christo geminã habere perfectionem, sicut superius dicebamus de habituali Christi gratia, alteram physicam, & alteram moralem. Vnde licet secundum perfectionem physicam limitata sit, & finita, est tamen infinita simpliciter in esse iustitiæ, secundum moralem perfectionem. Contra hoc sic arguitur. Illa ratio qua in articulo secundo quæstionis tertiæ probauimus, quod aliæ omnes virtutes Christi non sunt simpliciter infinitæ in suo genere, etiam secundum perfectionem moralem, eamdem vim habet de iustitia commutatiua, atque de cæteris virtutibus, quod illam nostram rationem legenti fiet manifestum. Nam sicut propria aliarum virtutum ratio consideratur per ordinem ad actum, & obiectum, & non per habitudinem ad dignitatem subiecti in quo sunt, & ob id dignitas infinita personalis Christi non sufficit constituere eas infinitas in essentialibus suis rationibus. Ita propria iustitiæ commutatiuæ ratio, & perfectio, non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum, & obiectum pensanda est: Ergo cum ex obiecto non fortietur infinitatem simpliciter, quia non ipsum attingit quantum est attingibile, dicendum erit, eam in finitam non esse in ratione virtutis commutatiuæ iustitiæ. Vnde illa moralis dignitas quæ in christi satisfactione reperitur, cuius ratione infinita est, & ad æqualitatem, ex diuino christi supposito pensatur, & non ex uirtute iustitiæ commutatiuæ, Quia licet in Christo esset talis virtus, non tamen præhaberet in se ipsa infinitam hanc dignitatem, ut illam tribueret actuali satisfactioni, atque adeo impertinenter poneretur in christo: eo vel maxime quod christus potuit satisfacere, imo & satisfecit per operationes aliarum virtutum, humilitatis, obedientiæ, religionis &c. Nec quidquã refert dicere, quod licet aliæ virtutes elicerent operationes illas quibus christus satisfecit, non tamen prout erant satisfactoriæ formaliter eliciebantur ab illis uirtutibus, sed hanc uim satisfaciendi habuerunt, prout imperabantur à iustitia commutatiua. Sicut dicunt Theologi, quod ieiunium quod à uirtute temperantiæ elicitur, habet esse satisfactorium pro pœnis temporalibus peccatorum in homine iusto, quatenus imperatur à uirtute pœnitentiæ. Hoc inquam, non sufficit ad euadendam argumenti uim, quoniam commutatiua iustitia posset quidem imperare actus aliarum uirtutum quantum ad specificam eorum substantiam, qua ratione nequeunt esse satisfactorii perfecte, & ad æqualitatem, sunt enim finitæ & limitatæ perfectionis, nõ uero potest imperare actus eisdem quantum ad dignitatem infinitam moralem, quam ab ipso christi supposito, ut à principio primo, & radicali,

& ab

& ab ipsa habituali gratia, ut proximo principio, & immediato participant, quia in hac ratione non subordinantur alicui uirtuti, cum nulla uirtus hanc tantam in sua ratione dignitatem præhabeat, sed immediate a supposito diuino Christi ad ipsas humanitatis operationes deriuatur: aut saltem mediante habituali gratia tanquam à proximo principio, eo quod ipsa apta nata est, intra propriam gratiæ rationem infinitam moralem dignitatem ex coniunctione ad uerbum participare, uti quæstione tertia explicuimus. Et ista tertia ratio tam diffuse exposita, præcipuum est fundamentum secunde partis nostræ conclusionis, quæ cum prima parte eiusdem assertionis in hunc modum coheret. Quod illa moralis perfectio, & dignitas cuius ratione operatio Christi satisfactoria perfecta, & exacta iustitiæ rationem fortiebatur, à nulla uirtute animæ Christi infusa potuit regulari: sed immediate reducebatur ad ipsam diuini suppositi infinitam dignitatẽ, aut saltem ad moralem gratiæ infinitatem exconiunctione ad ipsum suppositum participatã. Vnde sicut moralis gratiæ Christi dignitas personalis est, & non proprie formalis, id est, nõ à forma aliqua, sed ex sola suppositi dignitate desumpta, neque aliam regulã habet, aut mensurã præter ipsam dignitatem suppositi, ita moralis perfectio actionis meritorie, aut satisfactoriæ Christi, nullam potuit aliam habere regulã præter ipsam excellentiam, & infinitam diuini suppositi magestatem. Vnde frustrane, & impertinenter poneretur in Christo commutatiua iustitia, cum ex ipsa non esset desumenda satisfactoriæ æqualitas, & condignitas, neque per ipsam esset regulanda. Imo cum talis uirtus intra se ipsam nullatenus præhaberet huiusmodi condignitatem quam operi satisfactorio communicaret, nullatenus retinere posset uerã iustitiæ commutatiuæ essentiam. Essentialis enim iustitiæ commutatiuæ ratio consistit in hoc, quod possit prodire in actum cui tribuat condignitatem, & æqualitatem ad præmium, si actus fuerit meritorius, uel qualitatem ad iniuriam, & offensam illatam, si satisfactorius fuerit.

Theologi qui arbitrantur uirtutes Christi infusas infinitam habere perfectionem, & dignitatem moralem in esse talium uirtutum ex coniunctione ad diuinum uerbum, sicut illam habet gratia in esse gratiæ, expedire se poterunt ab huius tertiæ rationis difficultate, sed illa eorũ sententia nobis minime probatur propter superius dicta, unde hanc tertiam nostram rationem magni ponderis esse censemus.

Sed postquã secundam conclusionis partem cum prima conciliauimus, occurrit difficultas illarum duarum rationum, quas ex mente quorundam theologorum paulo superius adduximus, & ob id non eas omnino probauimus, quia uidebantur aduersari ipsæ secunde parti nostræ conclusionis, quas proinde diluamus oportet. Sed ne pluries eadem repetatur, earum solutionem remittendam esse duxi ad tertium

M m huius

huius articuli dubium, cum explicuerimus, an deus acceptare debuerit Christi domini satisfactionem. Quo circa ad probationem tertiæ partis conclusionis me ipsum conuerto.

In tertia conclusionis parte asseritur Christi domini satisfactionem non ab vnica tantum virtute elicitam fuisse. Quæ pars hunc planissimum sensum habet, quod sicut homo iustus per diuersa virtutum opera satisfacit deo pro suis peccatis venialibus, & pro residuis remissorum mortalium poenas, quandoq. per ieiunium, quod est opus virtutis abstinentiæ, quandoq. per orationem, quæ a religionis virtute proficiscitur, quandoq. per eleemosynam, quæ ad virtutem pertinet misericordiæ, &c. ita Christus dominus studiosis diuersarum virtutum officijs pro vniuersis hominum peccatis satisfecit, quadraginta dierum ieiunio, oratione, in qua pernoctare solebat, humilitate, obedientia, multis laboribus, & iudæorum contradictionibus, quos magna cum patientia tolerauit, ac passione denique sua, quæ & ex amore, & ex obedientia ad deum propter communem humani generis salutem libentissime sustinuit, nam oblarus est quia ipse voluit. Sed dicet quispiam. Verum est hominem iustum diuersis virtutum exercitijs deo pro suis peccatis satisfacere, at omnia procedunt ex directione, & imperio virtutis penitentiae, neque aliàs satisfactionis rationem induerent: ergo necesse est constituamus in Christo virtutem vnam aliquam, cuius interfuerit dirigere, & ordinare in satisfactorium finem ipsas reliquarum virtutum actiones: quæ virtus cum non sit penitentiae (Christus enim non fuit capax penitentiae virtutis, vt probari solet, 3. p. q. 7. ar. 2.) non potuit esse alia virtus quam commutativa iustitia: cuius proprium munus est iustam compensationem, & satisfactionem exhibere.

Respondetur, necessarium quidem esse constituamus virtutem in Christo, quæ aliarum virtutum officia ad satisfactionem deo exhibendam pro hominum peccatis referat, & dirigat. Hæc tamen virtus nequit esse commutativa iustitia, quia propter causas paulo superius assignatas, virtus hæc in Christi anima reperiri nequit, neque ibi possumus saluare formale eius obiectum, quæ est æqualitas inter personas: nam Christus, vt homo, per nullam virtutem operatur vt æqualis deo, etsi re ipsa æqualis sit, & esset, & ob id in eius actiones magna quasi consequenter refundebatur personalis dignitas. Igitur duas assignabimus virtutes in Christo ad quas spectauerit, illa directio, & dispositio, nimirum charitatem & religionem. Charitas primaria fuit radicalis origo, ex qua omnes Christi actiones in nostrum spirituale commodum fuerunt ordinatæ, & ad merendum nobis, & ad satisfaciendum pro nobis dispositæ. Vnde dicebat Paul. ad ephes. cap. 3. quod Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea. Et de semetipso, animi gratitudinem, vt par erat, ostendens, ad galat. 2. dicebat, Christus dilexit me, &

traddi-

traddidit semetipsum pro me. Ex quibus duobus locis constat, quod preciosissima christi passio quatenus satisfactoria fuit secundum sufficientiam pro omnibus (quæ sufficientia in primo testimonio denotatur) & quantum ad efficaciam pro electis, & predestinatis (ad quam secundum testimonium pertinet) ad ipsam eximie charitatis christi directionem & imperium reducenda est. Et id ipsum colligitur ex illo Apoc. c. 1. dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Et quod in his locis sacræ literæ de præcipuo christi opere, nimirum, passione sua, quæ in nostrum commodum Christus exhibuit, tam aperta attestatio pronuntiarunt, id ipsum de cæteris christi operationibus, oratione, ieiunio, &c. verissime dici potest. Neque enim tantum Christus ex affectuoso humani generis amore terribilem acceptauit subeundam passionem & mortem: sed & ex eodem amore ieiunauit, orauit, & reliqua laboriosa vitæ officia, velut alter iacob, præingenti suæ speciosissime Rachelis amore, libentissime subiit, & per totum suæ mortalis vitæ tempus constantissime tolerauit.

Religionis autem virtus proxima fuit regula cæterarum virtutum quæ earum actiones in satisfactionem pro peccatis nostris ordinauit, & direxit: ad eum modum quo penitentiae virtus in quolibet nostrum, ordinat aliarum virtutum operationes, si pœnalitatis quid habeant admixtum (de his tantum pœnalibus studiosis actionibus loquimur) ordinat, & quasi quodam imperio dirigit in satisfactionem pro peccatis nostris. Et quidem quod religionis virtuti hanc prærogatiuam in Christo tribuamus. Quid mirum? cum non desint grauissimi theologi, quibus non displiceat sententia Caiet. in 3. p. q. 85. a. 2. dicentis in nobis virtutem penitentiae non esse a virtute religionis distinctam: neque id quidem sine ratione probabili: nam proprium est penitentiae placare deum per internam cordis emollitionem, & contritionem, quæ nihil est aliud quam quodam gratissimum deo spiritu sacrificiali. Sacrificium enim, inquit, Propheta Regius Pl. 50. Spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Cum igitur in nobis tam sint affines istæ duæ virtutes: religio, & penitentia, quare formidabimus asserere, religionem in Christo, in quo virtuti penitentiae non est locus, illud præstare officium, quod in nobis exequitur penitentiae virtus. Et quidem licet christi nostram salutem multis modis fuerit operatus, per modum meriti, per modum satisfactionis, per modum sacrificii, per modum efficientiæ, & denique per modum redemptionis, vt. S. Th. 3. par. q. 58. summa cum eruditione distinxit, existimo tamen, quod ratio sacrificii quo christus seipsum obtulit hostiam sanctam, deo quæ placentem, præcipuam quamdam obtinuit excellentiam, cæteros recensitos modos quasi formaliter eminenter complectens, ad eum modum quo rationalis anima sensitivam continet, & vegetatiuam, Quod fortassis inuit Paul. cum ad heb. 10. dixit, vna oblatione consummavit Christus in æternum sanctificatos, Ob id quidem illa vnica

M m 2 oblatione

oblatione cruenta Christus omnem sanctificationem consummavit, quia in illa quadam summa complexione continebatur omnis modus, quo Christus nostram fuit sanctificationem operatus. Quod et iam ex eodem Paulo in citato capite colligo, ponderando illa verba, in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel: loquebaturque. Paul. de illa voluntate, quam habuit Christus in primo suae incarnationis instanti, in quo omnium antiquorum sacrificiorum & oblationum infirmitatem considerans, & quam parum sufficerent ad ipsam humani generis salutem efficiendam, ingrediens in mundum dixit, hostiam & oblationem noluisse, corpus autem apertum mihi, &c. tunc dixi, ecce venio, ut faciam deus voluntatem tuam, id est, ut, iuxta tuam divinam providentiam prescriptum, tuamque voluntatis mandatum mihi impositum, & in hoc instanti denuntiatum; me ipsum tibi in suavissimum holocaustum, & hostiam gratissimam, pro humani generis salute offeram. Ecce quemadmodum totum nostrae reparationis opus, & in voluntate ad sacrificij rationem spectante primam inchoationem accepit, & eadem voluntate, quam Christus nunquam revocavit, sed ad finem usque vitae continuavit potius, ultimam in cruce consumationem accepit. Ex quo satis vero similiter deducitur id quod dudum affirmabam, nimirum, in opere redemptionis nostrae, ipsum crucis sacrificium primas obtinuisse partes. Quod si hoc verum est, ut credo esse verissimum, rationi consentaneum est id quod paulo superius dicebamus, ad ipsam religionis virtutem pertinuisse ceteras virtutes sua directione movere, ut in ea se ipsas officia exererent, quae ad satisfaciendum, & compensandum deo pro universis hominum peccatis, magis essent proportionata.

Sed ut haec pateant amplius, notandum esse duxi, quod ob id totam humani generis salutem Christus quatuor illis modis fuit operatus, scilicet sacrificio, satisfactione, & sanctificatione, ac redemptione. Quoniam quatuor mala originis peccati intulerat, quae omnia sunt mortali culpae communia. Primum quod ipsum hominis cor superbe contra deum exaltauit, dum homo plus nimio seipsum dilexit, & se universis etiam divinis pretulit bonis, & haec prima est & tota mortalis culpae radix, amor enim proprius civitatem edificat Babiloniae, ut dicebat Aug. & Sapiens proverbia 18. inquit, quae ante ruinam exaltatur cor. Secundum. Quod divinam offendit maiestatem, magnam ei, & infinitam, ut dicemus postea, offensam, & iniuriam inferens. Tertium. Quod ipsum hominem in diaboli servitutem, & miseram captivitatem; deo id iustissime permitte, tradidit. Quartum denique, quod ipsius peccatoris animam dei amicitia & gratia privavit, caelesti luce, ac nitore, divinisque ornamentis spoliata constituit, ipsamque totam reddidit maculatam, & deformem. Duo priora mala deum respiciunt, ipsumque iniuriiose offendunt.

dunt. Alia vero duo posteriora ipsius peccantis mala sunt, ipsique soli nociva. Quatuor ergo his malis Christus quatuor eisdem proportione nata in nostrae salutis opere remedia posuit. Primum fuit sacrificium crucis quo vice omnium hominum deum primum omnium bonorum autorem; a quo omnia & naturae, & gratiae dona derivantur, & pendere recognoscens, non solum religiosam & humilem ei qualemcumque obtulit hostiam, se ipsum divinae maiestati submittens: sed & contra primum malum quod peccatum intulerat, semetipsum hostiam deo dicavit, se totum conficiens, & contemens, & quasi in dei conspectu annihilans, ipse simul sacerdos & hostia, sacrificium & sacrificans. Et quia superbi amoris proprii malum in peccato primum habuit locum, idcirco ipsa humani generis reparatio a sacrificio isto tum humillimo, tum deo gratissimo inchoationem accepit. Contra secundum malum summam, atque infinitam satisfactionem obtulit, pro iniuria, & offensa adversus infinitam dei maiestatem admissa magnam deo reverentiam grandi quasi cuiusdam ingentis contritionis intrinseco cordis dolore, gravissimisque totius corporis sensibilibus poenalaribus associatam, loco satisfactionis exhibens. Sed & contra malum tertium, quod homini peccatum attulerat, captivitatem, nimirum, & diaboli servitutem Christus redemptionem fecit, se ipsum, suam vitam, pretiosissimumque proprium sanguinem pro ipsa humani generis libertate comparanda in exuberantissimum pretium obrulit deo, cuius iustissima permissione diabolus suam omnem tyrannidem supra hominem exercebat. Tandem contra quartum malum ipsam dei gratiam, & sanctitatem eadem sua pretiosissima passione hominibus meruit: quam & medijs sacramentis quorum virtus tota ex ipsa christi passione, & morte emanavit, efficienter in eorum causat & efficit animabus, de qua efficientia inferius. q. 6. non nihil dicemus.

Constat ergo ex his ita breviter insinuat, verissimum esse quod diximus, totum nostrum salutis opus ex sacrificio exordium accepisse, in quo veluti in radice, & in ratione quadam superiori cetera redemptionis officia continebantur. Sicut omnia peccati mala, in superbo, inordinatoque amore peccantis tanquam in prima radice praehabentur.

Est autem advertendum summo opere, quod huiusmodi virtutum opera, & si quantum ad substantiam a religionis virtute ad satisfaciendum pro peccatis nostris directa fuerint, & ordinata, minime tamen ab ipsa acceperunt moralem valorem, eamque perfectionem, & dignitatem cuius ratione ex rigurosa, & exacta iustitia fuerunt pro peccatis nostris satisfactoria. Hanc enim tantam dignitatem, & hunc tantum valorem ab ipsa tantum suppositi operantis infinita dignitate, ipsa, fortassis, gratia mediante, participaverunt, ac proinde quantum ad

ad istam rationem neque à religione neque ab alia virtute regulabantur, sed necessario, & inimpedibili morali effluxu ex ipso operante supposito in prædicta virtutum opera hæc infinita satisfactoria dignitas effluxit, & dimanauit, quæ in dubio sequenti tractabitur uberius.

Deinceps oportet dissoluamus argumeta à principio dubij proposita. Et primo argumento respondent nonnulli theologi Christum, saltim per se primo, non satisfacisse deo cõi tribus personis, aut sibi ipsis; sed patri qui est alter ab ipso Christo. Probant ex eo, quod in sacris literis actiones Christi satisfactoriæ, & aliæ quæ ad opus nostræ redemptiõis spectant specialiter referuntur ad patrem, ad eph. 2. per quæ habemus accessum ad patrem, 1. Io. 2. ad vocatum habemus apud patrem Christum Iesum. Itæ remittere, & condonare peccata ipse Christus patri attribuebat, Mat. 11. & pater vester qui est in cælis dimittet vobis peccata vestra. Luc. 23. pater dimitte illis nesciunt. n. quid faciunt. Similiter præmiũ æternæ vitæ bene operantibus conferre, soli patri ipse Christus ascribit: sedere autem ad dexteram vel ad sinistram non est meum dare vobis sed quibus paratum est à patre meo dixit Christus Mat. 20. & Io. 12. si quis mihi ministraverit honorificauit eum pater meus. Et his similia hñtur quæ plurima in literis sacris. Ceterum hæc sententia falsa est, & improbabilis, quæ cõiter proinde reprobant graues theologi, in cuius cõfutatione ego dico duo.

Primum, non est possibile quod fiat satisfactio deo, aut alicui trinitatis personæ, quin fiat tribus ipsis personis diuinis. Probatur, satisfactio est cõpensatio pro offensa, & iniuria deo per peccatum illata, qua satisfactione placatur deus, & iniuria sibi irrogatam condonat, at impossibile est deum placari, & condonare iniuriam, quin omnes, & singule diuinæ personæ eamdem iniuriam dimittant, maneatque placatæ omnes, neque vero intelligibile est, vnam aliquam personam placari, offensamque remittere aliis non eamdem iniuriam condonantibus, nam cum eadem sit in tribus personis maiestas, dignitas, & voluntas, intelligi nequit, quod vna persona se offensam reputet à Petro, ab ipsoque vindictam vellit sumere, & quod aliæ personæ sint placatæ, condonauerintque Petro ipsis irrogatam offensam. Huius asserti contrarium nullus theologorum quem ego legerim affirmavit, sed neque affirmare poterit integra catholica fide, quæ nos docet in tribus sanctissimæ trinitatis personis vnicam esse simplicissimam maiestatem, quæ si offenditur in vna persona, necessum est offendatur in aliis: vnam que eamdem esse in tribus personis voluntatem, quæ proinde si in vna persona condonat iniuriam diuinæ maiestati illatam, in tribus etiam personis necessum est illam quoque remittat, & condonet.

Secundum assertum est. Satisfactio Christi siue etiam puri hominis non potest per se primo respicere aliquam unam trinitatis personam, sed ipsum deum tribus personis communem per se primo respiciat necesse est, & quasi secundo tres ipsas diuinitatis personas. Proba-

tur

tur. Satisfactio eo modo debet fieri deo, quo ipsa offensa & iniuria in deum fuit irrogata, sed offensa & iniuria quæ in peccato quolibet reperitur: immediate & per se primo respicit hunc deum tribus personis communem, & quasi secundo, & mediate tres ipsas diuinæ trinitatis personas. Ergo & satisfactio iuxta hunc modum fieri debet. Maior ex eo constat, quod satisfactio tollit inequalitatem quam inter offensorum & offensum culpa, & offensa constituit, vnde necessum est fiat iuxta ipsius offensa modum, ita quod ei per se primo fiat satisfactio, cui offensa primo fuit irrogata, alias enim per satisfactionem non fieret perfecta equalitas, quam ipsa iustitiæ ratio postulat. Minor vero probatur. Per peccatum offenditur per se primo ipsa infinita bonitas, & diuina maiestas, sed bonitas & maiestas cum sint perfectiones dei essentialis & communes, per se primo conueniunt huic deo tribus personis communi, & quasi mediate, & secundo singulis trinitatis personis. ergo &c.

Confirmatur. Per peccatum per se primo offenditur deus prout est legislator illius legis quam peccator transgreditur. Sed deus prout est unus tribus personis communis legislator est, & totius naturæ rationalis gubernator. Nam cum gubernare, & condere leges, sint operationes dei ad extra, per se primo competunt deo, & non alicui trinitatis personæ, indiuisa enim sunt opera trinitatis ad extra.

Sed arguit quis. Aliquot sunt peccata quæ in particulari committuntur contra aliquam diuinam personam, cuiusmodi est illud peccatum in Spiritum sanctum quod Christus irremissibile esse dixit, & similiter peccatum infidelitatis Arrianæ specialiter personam filij offendit, eius diuinitatem negans. Ergo non est certum, id quod diximus offensam, quæ reperitur in peccato, per se primo, & immediate ad hunc deum tribus personis communem terminari, atque adeo neque verum esse potest, quod satisfactio in uniuersum per se primo fiat huic deo, sed bene stat quod fiat quandoque per se primo, & in mediate alicui trinitatis personæ, illi videlicet ad quam per se primo offensa peccati attingit.

Respondetur, & primum dico hoc argumentum non habere locum in ipsa Christi domini satisfactione quæ principaliter respiciebat originale culpam, per quam non aliqua persona trinitatis in speciali offensionem accepit, sed ipse deus tribus personis communis fuit offensus.

Secundo respondetur, quod materialiter quidem, aliquot peccata respiciunt in particulari vnam, aut alteram trinitatis personam, formaliter tamen, id est, pro ut peccatum importat offensam & iniuriam, diuinamque legis contemptum, qua sola ratione est satisfactionis materia, immediate respicit ipsum deum, & non aliquam specialem personam. Itaque sicut illa peccata quæ sunt contra proximum, homicidium, furtum &c. immediate respiciunt ipsum proximum secundum pro-

prias

prias, & peculiares específicas differentias, vt obiectum a quo specificatur, at in ratione iniurie, & offense per penitentiam, & contritionem reparabilis, nō proximum, sed ipsum deum immediate respiciunt. ita in peccatis quę ex propriis, & essentialibus differentijs ad aliquam specialem trinitatis personam terminatur, proportionabiliter est dicendum.

Ad argumentum, quod fecimus pro sententia contraria ex sacris scripturis desumptum, responderetur. Familiare esse sacris literis illa quę communia sunt toti trinitati: & per se primo conueniunt deo vt deus est, si pertineant ad maiestatem & auctoritatem dei, tribuere personę patris per accomodationem, eo quod diuinitas reperitur in patre tanquā in principio non habente principiu. Et quoniā satisfactio per se primo respicit diuinam maiestatem offensam, id circo sacrę literę satisfactionē ad scribunt patri, atque si illi per se primo fieret satisfactio. Alia etiā ratione Christus multa nostrę redēptionis opera in patrem retulit, nulla vel sui ipsius, vel Spiritus sancti mentione facta, quia filius ipse visibilis apparuit in carne: quod vidimus oculis nostris, quod audiuius, & quod manus nostrę contrectauerunt de verbo vitę anuntiamus vobis, inquit Ioan. 1. can. c. 1. Vidimusq. gloriam eius quasi vnigeniti a patre mirabili signorum, & doctrinę fulgore coruscantem. Et Spiritus sanctus similiter, & in columbę specie, & in linguis ignis, magno repentinoq. sono, atque alijs diuersis modis hominibus apparuit visibilis: vnde duę istę personę visibile de semet ipsis testimonium perhibere. Persona autem patris, quia semper mansit visibilis, opushabuit (si ita fas est loqui) diuini verbi incarnationi testimonio, quo pater gloriosa attestacione in hominum veniret notitiam. Sed præterea addo, quod in literis sacris aperte etiā affirmatur, satisfactionem deo factam esse, & ita Paulus 2. corint. 5. dicit, Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, & paulo superius dixerat, omnia autem ex Deo, qui nos reconciliauit sibi. Et quidem in priori loco illud nomen deus, personaliter videtur accipiendum, vt idem polleat quod diuinum verbum: in posteriori autem (qui tamen in textu præcedit) essentialiter sumitur pro deo tribus personis communi, vt Chrysostr. & Thophyla. ibidem animaduertunt. In quo sensu similiter capitur 1. ad Thimo. 2. Vnus enim deus, vnus & mediator dei, & hominū homo Christus Iesus, vt ibidem Chrysostr. Beda, & Anselmus notarunt: & expressissime August. in prima enarracione Ps. 29. Quid est mediatorem esse, inquit, inter deum & homines, non inter patrem & homines, sed inter deum & homines. Quid est deus? pater, filius, & Spiritus sanctus. Idem Aug. eadem Pauli verfans verba, lib. 10. de ciuit. c. 20. inquit, in quantum formam serui accipiens, mediator effectus est dei, & hominum homo Christus Iesus cum

eum in forma dei sacrificium cum patre sumat, cum quo & vnus est deus. Fauent Cyrillus lib. 11. in Ioan. c. 7. & in 5. tomio Actor. conc. Ephes. in declaratione anathematismi 10. Ambr. lib. 3. de fide cap. 5. Hieron. Ps. 109. & Fulgent. lib. de incarnatione c. 13. Remittere etiā peccata deo in sacris literis quandoque tribuitur, & ita petrus Act. 8. Symoni Mago dicebat, penitentiam age ab hac nequitia tua, & roga deum si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. Quandoq. etiā ipsi christo tribuitur, & ita Marci 24. dicebat christus. Vt aut sciatis quia filius hominis habet in terra potestatem dimittendi peccata, &c. Colos. 1. cōplacuit per eū recōciliare omnia in ipsum. Pondera illam reciprocactionem. In ipsum denotat enim quod satisfactio egrediens a christo in ipsum reuertebatur. Orig. citatus a S. Tho. in catena super Ioan. c. 19. dicit, quod in omnibus christi operibus glorificatus est ipse filius hominis deo glorificato in ipso.

Hac ergo solutione prætermittā, aliter respondere oportet ad illud primum argumentum, in cuius solutione multi laborauerunt theologi, & nescio planē an satis sceliciter.

Sit ergo prima solutio, quod iustitia est ad alterum, & similiter satisfactio, quę est inter homines. Verumtamen satisfactio ad deum est alterius ordinis, quam Aristot. non cognouit. Et explicatur hoc in actu obedientiæ, & subiectionis personalis, quę profecto secundum doctrinam Aristot. & ea, quę naturaliter concipimus, semper sunt ad alterum, & tamen secundum fidem certum est, quod Christus obedit sibi ipsi, & subicitur deo, a quo non distinguitur realiter.

Hæc tamen solutio, quam nonnulli assignarunt theologi, merito improbat ab alijs. Quoniam hæc conditio iustitię, nimirum, quod sit ad alterum, non ex sola Aristot. aut alterius cuiuspiam philosophi autoritate suam obtinuit certitudinem, sed ex ipsamet iustitię natura, quę duo necessario flagitat extrema, neque enim intelligi valet, quod aliquis sibi ipsi iustus sit aut iniustus. Et simile iudicium ferendum est, in virtute obedientiæ: stultus enim esset qui diceret, quod quis est sui ipsius dominus, aut sibi met ipsi seruus. Neque quidquam refert, ad prædictam solutionem stabilendam, id quod eius authores dicunt, videlicet, iustitiā Christi erga deū alteri^o esse rationis a iustitia, quę inter homines versatur, hoc, inquit, nihil refert. Tū quia licet in esse moralis dignitatis alteri^o sit rationis Christi satisfactio, & iustitia, ab ea quę est inter purum hominem, & deum, nō tamen specie differunt, in esse physico, vt ex superius dictis, & inferius dicēdis constabit. Quod autē iustitia duo requirat extrema nō ex morali perfectione, & dignitate, sed ex physica ipsius iustitię rōne prouenit (totū aut id in p̄sentia physicū vocamus quod ex intrinsicis principijs oritur, & nō ex dignitate operātis suppositi, et si quidpiā habeat moralitatis admixtū.)

Tum etiam quia quantumcumque iustitia Christi ad deum alterius sit rationis, & ordinis, à iustitia humana, manifestissima ratio dicitur, quod debet inter duo extrema versari, & oppositum poterit clamorosa contentione defendi, nulla tamen vel apparenti ratione sustentari. Et qui dem licet diuersa sint rationis iustitia Christi, & iustitia puri hominis erga deum, necessum est tamen, ut analogica saltem rationis unitate conueniant, & quod omnia quæ essentialiter in vna reperiuntur, in alia quoque iustitia proportionabili ratione inueniamus. Nam si hæc verissime dici solent de virtutibus quæ deo sunt, & creaturis communes, sapientia misericordia, charitate &c. nam infinitate & increabilitate exceptis, omnes proprietates increatae sapientiae accommodantur ad sapientiam creatam analogica quadam proportione. Quod si hæc de diuinis humanisque virtutibus vere sentimus, quare de virtutibus Christo ut homini, & aliis hominibus communibus non omnium veritate, & proprietate dicemus?

Est secunda solutio quæ asserit, dupliciter contingere, esse ad alterum, & physice & moraliter. Physice quidem alterum dicitur, quod est entitatiue, & supposititaliter diuersum, ut Paulus alter est à Petro. Moraliter vero alterum dicitur, quod habet alicuiusmodi quæ sufficit ad exercendum operationes, & commutationes morales, ita quod taliter sunt vnum, quod possent nihilominus has operationes exercere, & terminare, atque si essent diuersa supposita. Afferunt solutionis huius autores exemplum in patre & filio in humanis, inter quos, physice loquendo, non est perfecta diuersitas, quæ ad rationem iustitiæ sufficiat, & tamen inter patrem, & filium emancipatum constituerunt leges veram iustitiæ rationem, considerando filium ut extremum moraliter distinctum à patre, id est, idoneum ad exercendum, & terminandum commutationes, & contractus, ciuiles in quibus vera reperiatur iustitia. Hæc etiam solutio mihi non satis probatur, quia non percipio qua ratione posset saluari illa diuersitas extremorum moralis, si inter ipsa extrema omnimoda sit naturalis, & physica identitas. Neque adductum exemplum illam solutionem illustrat, cum pater, & filius, & si physicam quamdam conuenientiam habeant propter assignatam causam ex Arist. 5. Ethic. c. 6. desumptam, sunt tamen reuera duo supposita realiter distincta, quæ proinde extrema sunt apta nata fundare illam moralem diuersitatem per legem introductam, quæ ad rationem iustitiæ suffecerit. Quam sane diuersitatem nullatenus posset lex introducere, nisi prædicta naturali personarum diuersitate inter patrem, & filium supposita. Non enim posset lex veram iustitiæ rationem inter Petrum & ipsummet Petrum statuere. Posset quidem fortassis fingere, efficere autem nequaquam. Si ergo inter Christum & deum nullam veram, & physicam diuersitatem intelligimus, posset quidem fictione quadam dici

Christi-

Christum satisfecisse, & meruisse coram deo, at vere, & proprie id minime posset concedi. Nos autem contendimus saluare veram, ac propriam, & meriti & satisfactionis rationem in studiois Christi operationibus. Quocirca alia solutione eger prædictum argumentum primū.

Tertia solutio asserit, ad essentialem, imo ad perfectam iustitiæ rationem, non esse simpliciter necessariam distinctionem suppositorum, sed satis esse distinctionem naturarum, & voluntatum. Nam ad hoc tantum necessaria est extremorum diuersitas in iustitia satisfactoria, & meritoria, ut sint diuersa iura eius qui satisfacit, & eius cui fit satisfactio, diuersaque dominia eius qui meretur, & eius à quo meretur. Ad hoc autem sufficit sola naturarum, & voluntatum distinctio, nam ad hanc distinctionem consequitur diuersitas dominij, & iuris. Quoniam autem diuersa substantialia naturæ, distincteque liberæ voluntates, secundum naturæ ordinem, totamque ipsius facultatem, nequeunt in vno supposito, sed indiuisis dumtaxat reperiri: idcirco naturalis iustitia absolute requirit personalem diuersitatem. At supposito incarnationis mysterio, sicut in unica persona filij dei duæ reperiuntur substantiales nature, duæque liberæ voluntates, humana, scilicet, & diuina, ita & reperitur vera iustitia absque personarum diuersitate. Hæc solutio fortassis poterit ad bonum sensum reduci, sed in prima sui specie considerata falsa apparet omnino. Nam cum actiones sint suppositorum, & personarum, & non naturarum substantialium, quæ est sine dubio expressa Arist. sententia lib. 2. de anima. (quidquid Neoterici quidam contendunt) dicentis quod humanitas neque nec, neque flet, sed homo, si omnino secludimus in Christo suppositorum distinctionem, concedendum est, quod vnus & idem est qui satisfacit, & cui fit satisfactio, & quod vnus & idem à se ipso meretur præmium: quod certe in intelligibile apparet. Nam quod quis ius habeat iustitiæ erga semetipsum, & quod eiusdem ad se ipsum sit vera, & realis iustitiæ æqualitas, sitque vnus sibi ipsi stricto iustitiæ commutatiue titulo obligatus, reuera ratio non patitur. Quare ad aliam transeamus vero similiorem solutionem, perquam tertiā hanc, quam modo impugnabamus solutionem, ad verum reuocabimus sensum. Imo & secundam solutionem quam ut minus probabilem reiecimus, per quartam sequentem solutionem poterimus reducere ad probabilem intelligentiam.

Quarta ergo solutio est, quod diuinum verbum licet sit secundum rem vnum & simplicissimum suppositum, est tamen secundum rationem duplex, diuinum, scilicet, & humanum. Nam qua ratione terminat diuinam naturam, verum est & reale diuinum suppositum, qua vero ratione naturam humanam substantialiter terminat, & sustentat, vere quoque, & realiter est humanum suppositum. Quæ realis denominatio, quam verbum in tempore cum factum est caro acquisiuit, non

fundatur in aliqua reali mutatione ipsius diuini verbi, sed in mutatione reali humanitatis à verbo assumptæ, & personaliter terminatæ: quæ realis humanæ naturæ passiuæ immutatio suffecerit, vt verbum realiter denominetur humanum suppositum. Quemadmodum deus realiter denominatur dominus, & realiter denominatur creator, absq. vlla sui reali mutatione, propter realem mutationem creaturarum. Tunc ergo dicitur ad argumentum, quod propter hanc geminam suppositi rationem potest in Christo reperiri iustitia, quæ vere dicitur esse ad alterum, nam est inter duo supposita secundum rationem distincta, humanum scilicet & diuinum, ita quod Christus prout est suppositum humanum satisfecit sibi ipsi: prout est diuinum suppositum. Quod Aug. lib. 10. de ciuit. c. 20. verbis docuit apertissimis.

Sed insurget quis aduersus hanc solutionem, in hunc modum illam in pugnans. Iustitia importat æqualitatem quæ est realis habitudo transcendentalis, quam & concomitatur prædicamentalis relatio vera & realis, sed vtraq. hæc habitudo poscit extrema realia, & realiter distincta, vt ex Arist. in predic. ad aliquid & in lib. 5. Meth. solent colligere peritissimi Metaphisici, grauesq. phylosophi. Ergo vt in Christo reperitur vera satisfactoria iustitia, qua ipse, vt humanum suppositum sibi ipsi satisfaceret vt supposito diuino, necessaria erat realis duorum suppositorum distinctio, ita quod non satis est quod sit duplex suppositum reale, sed necessum erat vt vnum realiter distingueretur ab alio, sicut inter partes eiusdem suppositi nequit reperiri habitudo & relatio realis, quia licet veram habeant realitatem partialem, non tamen sunt inter se realiter distincta. At distinctio realis suppositorum fidei veritati repugnat, qua credimus vnum & idem simplicissimum suppositum, puta, diuinum verbum, deum esse & hominem, humanum suppositum & diuinum. Imo licet libere fateamur geminam esse in Christo rationem suppositi, quarum altera est humanum, & altera diuinum suppositum: non eadem tamen libertate cõcedi debet duplex in Christo esse suppositum, nisi addamus illam limitationem, scilicet, secundum rationem. Nam in priori locutione importatur distinctio ipsa rationis diuersitas, quia vox illa, ratio, intellectum respicit distinctionis constitutum. In posteriori vero enuntiatione nulla vox ponitur, quæ ad restrictionem per intellectum factam referri possit. Et ideo realem denotat suppositorum distinctionem. Quam fides non admittit. Huic replicæ quæ totam istius rei difficultatem attingit. Respondeo primum. Quod ad veram & realem iustitiæ rationem, realemque eius habitudinem, est quidem necessaria aliqua suppositorum diuersitas, vt possimus signare personam satisfaciendam aliquo modo in ratione personæ distinctam à persona

à persona cui fit satisfactio, non tamen oportet, quod ipsa personalis diuersitas sit realis, ita vt constituat duas personas realiter distinctas. Est tamen necessarium vt reperiantur diuersæ substantiales naturæ, essentialiter distinctæ, vt ratione vnus illud vnicum reale suppositum, prout est suppositum vnus naturæ, & prout exercet officium talis suppositi, satisfaciat sibi ipsi pro ut suppositum est alterius naturæ, & pro ut talis suppositi officium exercet. Nam hac diuersitate naturarum substantiali constituta, illud suppositum realiter vnum, & duplex secundum rationem, capax est diuersi dominij & diuersi iuris, potest que proinde ibi reperiri vera realis iustitiæ equalitas, & habitudo. Non enim ad huiusmodi relationem, & habitudinem, requiritur realis suppositorum distinctio, sed satis fuerit substantialis naturarum diuersitas, quoniam ipse naturæ sunt proxima fundamenta, & subiecta huius relationis. Et quidem licet forsam non inepte contendat Metaphisicus, quod vnum, & idem suppositum non potest ad semetipsum referri relatione reali, etiam si diuersis formis specie distinctis realiter actuetur, V. c. licet albedo, & dulcedo quæ sunt in eodem subiecto, V. c. in lacte possint mutuo referri relatione reali, vt referuntur fortassis relatione dissimilitudinis specificæ, ipsum tamen subiectum non ad semetipsum hac reali relatione refertur. Quamuis, inquam, hoc non irrationabiliter dicatur, id tamen limitandum est ad relationes purè physicas, nam in moralibus aliud omnino est iudicium. Nam satisfuerit, quod suppositum per diuersas liberas voluntates duplicis suppositi exequatur officia, ut in ipso diuersa iura, diuersaque domina conseruantur, possit que esse satisfaciens, & vt ita loquamur, satisfactum, sitque præmiator, & meritorie operans. Huius rei aliquale habemus exemplum in mercatore, qui pars est in duabus societatibus mercatorijs, quarum altera alteri societati deberet mille, nam tunc mercator ille quatenus est pars vnus societatis, ex iustitia posset illud debitum, aut partem eius soluere sibi ipsi prout est alterius societatis pars. Dixi hoc esse aliquale exemplum: Quoniam certe non continet similitudinem exactam, cum mercator ille ut est debitor societatis pars, non tam sibi ipsi quam alteri societati soluat, quæ societas realiter ab ipso simpliciter differt, & si solutio mediate & inadequate ad ipsum quoque pertineat tanquam ad huius creditoris societatis partem. Esset quidem hoc exemplum satis accommodum, si deus vt deus, quem per se primo Christi satisfactio respicit, realiter distingueretur à diuinis personis, nam tunc sicut ille mercator per se primo soluit societati realiter distinctæ ab ipso, quæ distinctio in primario termino

sufficit.

sufficit fundare rationem iustitiæ, ita Christus per se primo satisfacere deo à se realiter distincto, tanquam primario termino quæ ipsa respicit satisfactio, & secundario, mediate, & inadæquate sibi ipsi, ut diuinitatis supposito, satisfaceret, sicut mercator prædictus mediate, & inadæquate sibi ipsi soluit. Verum cum deus à persona verbi nullà reali distinctione secernatur, prædictū exemplum magna ex parte de ficit. Nec quidem mirum, nam mirabilius esset si omni ex parte quadraret, cum de incarnationis mysterio verissime dictum sit ab Augu. in epist. ad Volusianum, quod si exemplum haberet non esset singulare, quod similiter ijs quæ per se indicibilem ipsam verbi incarnationem sequuntur, rationabiliter est accomodandum.

Ex his quæ in nostra hac prima solutione diximus, possent solutiones secunda, & tertia superius assignatæ, ad probabilem reduci intelligentiã, & sensum. Vtraque in eo tantū difficere videtur, quod nullam in Christo considerat suppositorum distinctionem, ad rationem iustitiæ fundandam, sed ad solam diuersitatem naturarum confugit, red-duceturque vtraque ad legitimum sensum, si dicamus, necessariam fuisse essentialem naturarum diuersitatem, non autem realem distinctionem suppositorum, sed quod fuit tamen necessarium, ut essent duo supposita secundum rationem distincta, exerceretq. illud unū suppositum duorum suppositorum officia. Quod ita in præsentia cõtingere, facillimū erit fide supposita suadere: nam verbum eatenus pro hominum peccatis satisfecit, quatenus erat verus homo, seu ut verius dicã, deus homo, idest, prout, verbum humana natura, humanis quæ eius utebatur potētis, deo se subiiciens, & humilians, in quo certe verbum non tam se gessit ut deum, quã ut verum humanitatis suppositum, & ut ex inferius dicendis, constabit: ita se gessit (quod attinet ad ipsam satisfactionis rationem, & vim) atque si neque intellectu diuino, neque diuina voluntate polleret. Cæterum satisfactionem eandem eatenus acceptauit dum taxat, quatenus verus deus est patri diuino cõqualis. Neque in acceptatione ista humanis fuit vltus potētis, sed tantum diuinis toti trinitati communibus, intellectu, voluntate, omnipotentia, &c. vnde, prout acceptandi satisfactionem diuinum personę offensæ exercuit officium, per accidens ei se habuit humanitas cum suis omnibus humanis potētis, &c.

Ad primam confirmationem neganda est sequella, nam ad rationem satisfactionis duo saltem sunt necessaria in extremis interquæ fit. Alterum est substantialis duarum naturarum diuersitas, ut diuersitas dominii, & iuris constare possit. Et Alterum distinctio suppositorum saltem secundum rationem, iuxta modum paulo ante à nobis expositum, ut non sit omnibus modis idem satisfaciens, & cui fit satisfactio, quorum vtrumque deest in partibus eiusdem suppositi.

Ad

Ad secundam confirmationem primo respondetur, quod ad rationem iustitiæ, requiritur quidem, quod sit ad alterum, non tamen satisfactionis, aut cuius ius alterius actus iustitiæ perfectio sumitur ex eo, quod est esse ad alterum, sed ex ratione obiecti, & materię circa quã verfatur. Vnde cum in satisfactione Christi saluetur ea extremorum diuersitas, quæ satis est ad essentialem satisfactionis rationem, parū retulerit ad eius perfectionem, quod sit minor diuersitas inter huius satisfactionis extrema, quam in ea satisfactione quam Petrus exhibet Paulo. Nam quid obsecro distinctio extremorum potest ad dignitatem conferre? Hæc solutio mihi sufficiens apparet, & legitima. Sed potest responderi secundo. Quod satisfactio Christi non habet perfectam rationem iustitiæ, si attendamus rationem genericam iustitiæ quæ est communis omnibus partibus iustitiæ, scilicet, religioni, obedientiæ, iustitiæ commutatiuæ, distributiuæ, & legali, penitentiæ, & liberalitati, &c. quæ omnes cõueniunt in hoc quod est esse ad alterum, ut in ratione generica. Cæteriū in ratione particulari, & specifica quæ desumitur ex ratione debiti, & ex æqualitate, Christi satisfactio fuit perfecta, & consummata. Et quidem non est inconuetum, quod aliquid excedat in ratione specifica: & quod in ratione generica minorem habeat perfectionem vel e contra. V. c. theologia in ratione generica scientiæ exceditur a mathematicis, at in ratione specifica ipsa Theologia quam plurimum mathematicis præstat. Similiter cælum in ratione generica corporis forte præstat homini, in ratione vero specifica excedit homo.

Ad secundum argumentum respondeo, Christi satisfactionem neque legalis neque distributiua iustitię fuisse opus, ut hoc secundo argumento conuincitur: fuit autem operatio secundum substantiam à virtute religionis elicita. Formalissime tamen considerata, idest, secundum eam moralem dignitatem quam ab operante desumebat, quandã excellentis iustitiæ cõmutatiuæ rationem induebat, iuxta doctrinam à nobis in secunda conclusione traditam. Sed tunc vrget argumentum istud secundum quatenus inæqualitatē inter satisfaciētem, & eum cui satisfactio fiebat, nobis opponit. Cui respondeo, & est sumo opere pro tota hac materia notanda solutio, quod formaliter, & ex primaria tum operis, tum operantis intentione omnis humana Christi operatio erga deum cuiuscumque esset virtutis, procedebat ut ab inequali, & inferiori, nam procedebat à Christo, ut homine, & à diuino supposito non ut diuino, se ut humano, idest, ut exercente officium humani suppositi accomodando se admodum operandi humanitatis, & potentiarum ac virtutum eius, iuxta id quod dicebamus paulo superius. Et hoc constat manifeste in vniuersis virtutū siue insularum, siue acquiritarum actionibus, nam humilitas, obedientia, reli-

gio,

gio, & virtutes reliquæ cum suis actionibus intrinsicè, & essentialitèr important inferioritatem in operante respectu dei. Sed tamen quasi secundario, & concomitanter insurgebat quædam æqualitatis ratio in huiusmodi operationibus, eo quod licet procederent a supposito prout humano, & ex cõsequenti prout inferiori, tamè erat re ipsa suppositum diuinum deo æquale, & tota ratio iustitiæ quam agnoscimus in Christi satisfactione, & merito ad hanc æqualitatem pertinet, & ad hanc quasi secundariã, & consequentem operationis dignitatẽ. Et quidem ex eo, quod Christus ex primaria intentione operabatur vt inferior, & minor deo, nihil diminuebatur ab huiusmodi operationis valore, qui ex personali dignitate ad ipsam humanam operationẽ deriuabatur, quin potius ratione quadam ipsum augebat valorem, & speciali quadã estimatione ipsam Christi operationem dignam corã deo reddebat. Nam quod persona tantæ dignitatis qualis est Christus humilis esset, & obediens, sicut ad excellentiam maiestatis dei, eiusq; gloriam spectabat, ita & speciali ratione ipsam operationem deo gratiorem, & magis acceptam reddebat. Cui doctrinæ attestatur aperte, & id quod habetur eccle. 3. quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram deo inuenies gratiam, quoniam magna potentia dei solius, & ab humilibus honoratur. Et id quod Christus ipse Ioa. c. 8. ait, ego gloriam meã non quero, est qui querat, & iudicet. Et id tandem, quod dicit Paul. ad philip. 2. de Christo, quod cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est, se esse æqualem deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Et mox subiunxit, humiliavit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, propter quod & deus exaltauit illũ, &c. Expendantur bene hæc testimonia, & eorum verba, & constabit, quod Christi humiliatio valde contulit ad gloriosam eius exaltationẽ Cui non dissentit, id quod Paul. ad heb. c. 5. dicebat, christum exaudium fuisse a deo pro sui reuerentia. Hunc locum in duplici sensu intelligunt graues sacrorum bibliorum interpretes. Quorum primus qui directe nostro intento deseruit, is est, quod quia Christus deo humilẽ reuerentiam exhibuit, idcirco ab ipso fuit exauditus. Voluit enim deus, vt Christus prius corã ipso humilem & reuerentẽ se gereret, quã ipsum exaudiret, quod, ni fallor, insinuauit ipse Christus cum Ioanni Baptistæ eum baptizari prohibenti, & existimanti dedecere Christi maiestatem, vt tam se exhiberet humilem, quod quasi vnus ex peccatoribus, cum esset ipse innocentia candor, baptismali aquæ subiceretur, respondit; sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Itaque iustitia Christi coram deo, in eius humilitate fundamentum habuit. Neque refragatur huic doctrinæ, id quod ipse Christus. ps. 2. dicebat, dominus dixit ad me, &c. postula me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam Humilis debuit Christi petitio precedere ipsam

ditissimæ

ditissimæ hereditatis traditionem, non secundum æqualitatem fuit agendum cum deo, sed humili oratione impetrandum. Alter sensus Paulini testimonij est, Christi dignitati quasi debitam ex iustitia reuerentiam exhibitam fuisse a deo. Qui posterior sensus priori minime contradicit, quia, vt ex dictis constat, ipsa humilis Christi deprecatio speciali quodam iustitiæ titulo debitam ipsi effecit prædictam reuerentialem dei exauditionem. Chrysoft. Theophil. & alij non pauci secundam istam adhibent expositionem.

Ad primam secundi argumenti confirmationem, neganda est sequella. Non enim ponenda est in Christo virtus commutatiuæ iustitiæ erga deum: tum quia, vt dicebamus, circa secundam conclusionem, si hæc virtus reperiretur in christi anima, quoties christus illa vteretur, per se primo & ex intentione operantis, & operis operaretur vt æqualis deo, quia virtutis iustitiæ commutatiuæ ratio id expostulat, est enim virtus æqualis ad æquale. Quam vero sit falsum christũ tali modo fuisse operatum, ex multis quæ diximus, satis constat. Tum etiam cum illa æqualitatis ratio & infinitæ dignitatis se haberet in christi operationibus, quasi secundario, & consequenter, & veluti ex materiali dignitate suppositi operantis ortum habens, nulla debuit virtus in christi anima constitui, ad quã pertineret hæc æqualitas, & dignitas operationum christi tanquam ad propriam regulã: non enim constituenda est regula, & mensura alicuius operationis, respectu eius perfectionis, & dignitatis, quam prædicto modo, idest, concomitanter, & ex materiali dignitate suppositi operantis participat. Et quidem si poneretur in Christo virtus commutatiuæ iustitiæ, respiceret per se primo Christi operationem secundum prædictam moralem perfectionẽ, & æqualitatẽ à diuino supposito deriuatam, quia æqualitas pertinet ad essentialẽ, & primariam huius virtutis rationẽ. At nulla virtus pertinens ad Christum, prout est homo, & humanum suppositum, potuit per se primo hanc cum deo æqualitatem attendere, nam Christus hac ratione minor est patre, vt sua ipse sponte fassus est Ioa. c. 14. Pater, inquit, maior me est. Quod si quis ita arguat contra hanc solutionem, & contra doctrinam superius traditã. In omni satisfactione, qua offensor satisfacit, & compensat offenso pro iniuria, & offensa, quam ipsi intulit, reperitur humiliatio, & subiectio offensoris ad offensum: & saluatur nihilominus ibi iustitia cõmutatiuæ æqualitas, & dicitur illa satisfactio inter æquales versari. Ergo humiliatio & subiectio, qua Christus pro nobis satisfaciens deo se humiliavit, & submisit, neque æqualitatem iustitiæ cõmutatiuæ debitam, neque vero ipsam commutatiuæ iustitiæ virtutem abstulit. Respondetur. Quod is qui inter homines pro offensa, qua alterum offendit, satisfacit, humiliatur quidem coram eo, ipsiq; subicitur, se-

O o cundum

cundum quid dumtaxat, nimirum ratione iniuriæ, & offensæ, per quã secundum iustitiæ leges relictus fuit ipsi subiectus, contraxitq; debitum ad se humiliandum, & subijciendum ei, offerens loco sufficientis satisfactionis subiectionem hanc, & humilitatē. At in omnibus aliis, vt æqualem se gerit: & ob id ex iustitia commutatiua satisfacit. At Christus non solum ratione offensæ, & iniuriæ, quæ fuit in humani generis peccato deo subiiciebatur debitum reddens honorem: sed etiã ratione humanitatis, propter quam & vt exercebat humani suppositi officium, seruus erat, & inferior.

Secunda confirmatio nulla nos difficultate præmit, cum constet ex dictis in Christo virtutem cõmutatiuæ iustitiæ locũ nõ habuisse. Sed præterea dico, quod autores qui virtutem commutatiuæ iustitiæ in Christi humanitate constituunt, ita poterunt hanc confirmationem diluere, nimirum, quod humanitate Christi à diuino verbo separata, non maneret formalis ratio commutatiuæ iustitiæ, & proprii eius obiecti, quia non maneret æqualitas inter ipsam humanitatem, eiusque naturale suppositum, & deum, imo talis æqualitas esset impossibilis, vnde neque permanere posset ipsa iustitiæ commutatiuæ virtus, neque vero mirum esse debet alicui, quod gratia in Christi humanitate verbo vnita explicet se per naturalem resultantiam in hanc iustitiæ commutatiuæ virtutem, quem tamen effluxum subtrahat soluta unione verbi cum humanitate propter incapacitatem subiecti: humanitas namque à verbo separata est huius virtutis incapax. Quemadmodum omnes, qui bene sapiunt, fatentur, quod gratia in Christi humanitate non se explicuit in virtutem pænitentia, eo quod humanitas coniuncta verbo, sicut est peccati incapax, ita & pænitentia virtutis, si tamen verbum humanitatem relinqueret, mox eadem habitualis gratia naturali quodam effluxu exprimeret pænitentia virtutem, eamque causaret in ipsa relicta humanitate.

Ad tertium respondetur, quod licet pater, & filius in humanis duobus sint realiter distincta supposita, ob quam causam civilis lex veram potuit iustitiam introducere inter patrem & adoptatum filium, quod animaduerti superius: non tamen est totalis & completa naturarum inter eos diuersitas etiam numerica, eo quod filius est aliquid patris, & ob hanc causam non reperitur naturalis iustitia inter patrem, & filium. At in Christo diuersitas totalis reperitur naturarum, & cum ratio iuris, & dominij in ipsa fundetur natura, licet nõ realis sed rationis suppositorum sit in Christo diuersitas, bene intelligitur reperiri posse ius commutatiuæ iustitiæ, inter Christum vt suppositum humanum, & semetipsum vt est diuinum suppositum, & eadem ratione huiusmodi commutatiuæ iustitiæ ius reperitur inter Christum & deum

deum, & à fortiori esse potest inter Christum & patrem, cum sint duo supposita distincta realiter. Causa breuitatis alios præmitto titulos, qui iustitiam commutatiuam inter patrem, & filium inhumanis impediunt, quorum princeps fortassis est titulus gratitudinis, nam omnia quæ filius habet, hoc titulo suis debet parentibus. Vnde vulgatum est illud, quod diis, & parentibus par gratia referri nequit,

Quartum argumentum diluit sufficienter solutio inter arguendum assignata. Ad replicam vero quam ei obiecimur, respondeo, quod cum specifica peccatorum mortalium diuersitate quæ ex diuersis formalibus obiectis desumitur, saluatur illa ratio vniuersis mortalibus peccatis communis, puta, quod omnia sunt iniuriosa deo, & quantum in ipsis est totaliter demolliuntur ipsam dei maiestatem, & excellentiam, diuinumque eius lædunt honorem: itaque si non effectiue, affectiue tamen mortale peccatum ipsam veri dei totam machinatur destructionem, quæ pro inde iniuria contra diuinum, & in cõmutabile bonũ admissa iusta fuit Christi satisfactione reparanda.

Quintum argumentum & vltimum, ex his quæ dicebamus circa secundam conclusionem manet sufficienter solutum, breuiterque respondeo illi: quod in Christi satisfactione deo pro nostris peccatis exhibita, multa interuenerunt diuersarum virtutum opera, quæ licet secundum pæculares formales rationes aduersis regularentur, & elicerentur virtutibus, in ea tamen ratione formali sub qua satisfactoria futere, ab vnica religionis virtute imperabantur, & regulabantur. Habuit enim virtus religionis in Christo ad nostra expiandum peccata, eum locum quem habet in nobis pænitentia virtus, perquam à propriis mundanis peccatis, & ab statutu iniustitiæ, ad iustitiæ statum reducimur.

Quo loco obiter aduertat theologus, quod si per actum pænitentia is qui iustificatur nihil intenderet, & aliud, quam deo pro offensa, & iniuria ip ipsum irrogata satisfacere, non oporteret constituere in illo virtutem pænitentia, à virtute religionis distinctam vt Caietan. & alii non pauci censuerunt theologi, eiusdem namque virtutis religionis interest, reparationem facere in honore dei læso per iniuriam diuinæ maiestati irrogatã, cuius interest ipsam dei excellentiã religio affectu colere & venerari, nam eadem est contrariorum ratio, & eiusdem virtutis est promouere bonum, & eius contrarium impedire & repellere. At quia pænitentia actus, vt autor est. S. Th. 3. p. q. 85. a. 2. simul intendit duo, & satisfactionem proportionabilem deo pro offensa peccati offerre, & ipsum peccatum per modum cuiusdam emendationis & correctionis ab anima profligare, id circo non suffecerit religionis virtus, ad quã totalis iste effectus nõ pertinet. Vnde necessario fuit cõstituenda in nobis pænitentia virtus, q̄ per se primo

hunc respiciat effectum, & finem. Quoniam vero in Christo non habuit locum illa posterior ratio quæ ad emendationem, & correctionem, ad expulsionem que peccati ab anima pertinet, sed prior ratio durat, quæ consistit in compensatione pro offensa, & iniuria diuinæ maiestati irrogata, idcirco non ad penitentiam virtutem, sed ad religionem spectauit & proprium actum, & multa aliarum virtutum opera in hac compensationem referre: ac proinde Christi satisfactio fuit formaliter religionis actus quantum ad substantiam, nam quantum ad moralem perfectionem ex dignitate suppositi operantis prouenientem iustitiæ potius commutatiuæ, quam religionis rationem induit, ut dicebam superius. Religionis enim virtus non æqualitatem in ter operantem, & deum constituit, fundatur enim eius essentialis ratio in titulo inferioritatis, & subiectionis, qua creatura suum tenetur recognoscere creatorem. Vnde in Christi satisfactione, geminam debemus speciem comentari: Alteram religionis, & alteram commutatiuæ iustitiæ. Et prior quidem specifica ratio posteriori subijcitur, & quasi materialiter subternitur. Et hæc de prima dubitatione sufficiant.

Secundum dubium. Secundum dubium in hoc articulo disputandum illud est, Num Christi satisfactio fuerit simpliciter infinita. Indubio præcedenti explicauimus qua ratione Christi satisfactio fuerit ad alterum, fueritque inter æquales, quæ sunt duæ conditiones ad iustitiam secundum communem rationem requisitæ. Quibus benepensatis definiuimus Christi satisfactionem ad commutatiuam iustitiam pertinuisse. Deinceps vero explicandum erit, an commutatiuæ iustitiæ ratio in Christi satisfactione perfecta fuerit, & exacta. Ita ut non solam prædictæ iustitiæ essentiam, sed et summum etiam perfectionis gradum attigerit, quod duobus sequentibus dubijs est a nobis exponendum. In quorum primo quod est in huius articuli ordine secundum, explicare conabimur Christi satisfactionem in ratione satisfactionis infinitam fuisse, & radicem ex qua huiusmodi infinitas ad Christi fuit satisfactionem deriuata.

Dubitatio igitur est à nobis examinanda. Num Christi satisfactio infiniti fuerit valoris. Quæ dubitatio, alterum videtur præsupponere, & alterum inquiri. Inquiri sane id quod in specie proposuimus, nū, videlicet, valorem habuerit infinitum ipsa christi satisfactio. Id autem præsupponere videtur, quod si Christi satisfactio non fuit infinito valore prædita, minime esse potuerit perfecta, & æquivalens satisfactio. Quo circa utrumque sub eadem disputationis serie in præsentis dubitatione explicabimus.

Sit ergo primum argumentum quo probatur infinitum valorem non fuisse in Christi satisfactione necessarium, ut esset æquivalens, & perfecta satisfactio. Offensa quæ in peccato primi parentis, pro quo
potissimum

potissimum Christus satisfecit, non fuit infinita in ratione offensæ, ergo neque fuit necessarius infinitus valor in satisfactione Christi, ut esset æquivalens & perfecta satisfactio. Consequentia apparet euidens. Nam perfectio, & æquivalens satisfactio pensanda est penes habitudinem, & proportionem ad offensam. Vnde si offensa pro qua fit satisfactio infinita non est in ratione offensæ, ut satisfactio perfecta sit, & æquivalens, non indigebit infinito valore. Sed antecedens probatur. Offensa quæ inerat illi peccato, non ex eo, fuit infinita, quia erat contra deum infinitum bonum, sed ex nulla alia radice oriri potuit eius in finitas, ergo, &c. Probatum maior, infinitas obiecti non sufficit tribuere infinitatem actui, nisi cum actus est adæquatus ipsi obiecto, quod simul sic explicatur, & probatur. Quamuis dei bonitas infinita simpliciter sit, non tamē quilibet charitatis actus, qui est huius infinitæ charitatis dilectio, est simpliciter infinite bonus in ratione charitatis & dilectionis, sed ille tantum charitatis actus, quo diligitur summum bonum quantum diligibile est, qualis est solus ille actus quo deus suam diligit bonitatem. Et in visione beatifica proportionabile potest afferri exemplum. Nam illa sola infinita est simpliciter in ratione beatificæ visionis, qua videtur deus & cognoscitur quantum est visibilis & cognoscibilis. Sed per peccatum primi parentis diuina bonitas non fuit offensa quantum est offendibilis, nam alio grauiori peccato potuit magis offendi, grauius enim offensa fuit diuina bonitas per peccatum traditionis, quo Iudas tradidit Christum, & peccatis eorum qui ipsum Christum crucifixerunt. Et ratio huius rei etiam est manifesta, quia summa bonitas eo actu dumtaxat summe potest offendi, & quantum est offendibilis, quo summe odio habetur tanquam summum malum: quæ summa odij ratio non reperta fuit in illo Adæ peccato: ergo &c.

Confirmatur. Ex cõtraria sententia sequeretur omnia peccata mortalia æqualis esse grauitatis, nam in omni peccato erit infinitas offensionis dei: quia per quodcumque mortale peccatum infinita dei bonitas offenditur. Consequentis autem falsitatem non est huius loci ostendere, sed præsupponere ex communi theologorum doctrina. in 2. d. 42. legatur ibidem. S. th. q. 2. a. 5, & 12. q. 73. ar. 2.

Secundum argumentum quo directe probatur pars negatiua huius dubij. Valor simpliciter infinitus ille tantum esse potest, qui est summus, & maximus in genere valoris, & qui eminenter saltem omnem alium valorem inferiorem contineat. Sed Christi satisfactio non habuit hunc summum, & maximum valorem non ergo fuit valoris infiniti, atque adeo neque infinita satisfactio. Minor probatur. Diuina bonitas multo maioris est valoris, & dignitatis quam quælibet Christi operatio, imo actiones ipsæ dei ad intra, generatio verbi, processio Spiritus sancti infinito valore exuperant quamcumque humanam
Christi

Christi operationem, imo & omnes eius actiones collectiue sumptas. Similiter ipse Christus multo dignior est, multo pretiosior, multoque maioris valoris, quam quælibet humana ipsius Christi actio: imo & ipsa habitualis Christi gratia, maiorem habuit valorem quam satisfactoria operatio, cum ex ipsa gratia totus satisfactionis valor emanarit. Estque etiam certissimum, quod hæc omnia, & alia quæ possemus referre non continebantur eminentèr in ipsa Christi satisfactione: ergo &c.

Tertio arguitur. Si satisfactio Christi fuit infiniti valoris, sequitur Christum unicam tantum habuisse satisfactoriam operationem, in toto vitæ suæ de cursu. Consequens est falsissimum, ergo. Probat sequella dupliciter. Primo id quod est infinitum in aliquo genere, continet totum quod pertinet ad illud genus, nam extra infinitum non est aliud accipere, ut habetur 3. phys. & lib. 1. de celo. tex. 2. Arist. dicebat, quod si daretur aliquod infinitum corpus, non possent esse alia corpora præter illud unum infinitum. Ergo si una operatio Christi satisfactoria infinitum haberet valorem in genere satisfactionis, non potuit Christus aliam operationem exercere, quæ alicuius esset valoris intra satisfactionis rationem, & genus.

Secundo probatur eadem sequella, nam alias darentur plura infinita secundum eandem rationem, & intra idem genus. Consequens non admitteretur ab Arist. loco proxime citato, neque rationi videtur consentire, quia si ut paulo ante dicebamus, extra infinitum non est aliud accipere in eodem genere, multo minus erit aliud infinitum intra idem genus accipere. Sequella probatur, quælibet operatio Christi satisfactoria fuit infiniti valoris simpliciter intra genus satisfactionis, si ergo plures habuit Christus operationes satisfactorias, plura fuerunt infinita simpliciter in eodem satisfactionis genere.

Quartum argumentum. Si quælibet christi satisfactio fuit infiniti valoris, sequitur, quod per primam operationem quam Christus habuit ad genus satisfactionis pertinentem, id est, operationem pænalem, qualis fuit illa voluntas qua Christus ingrediens mundum, id est, in primo incarnationis instanti, Patris præcepto obtemperans mortem obeundam pro hominibus acceptavit, cuius voluntatis meminerunt Prophetæ Regius. ps. 39. & Paulus ad hæbreos. 10. sequitur, inquam, quod per hanc primam operationem Christus totum humanum genus redemit, & quod illa unica operatione tota humani generis redemptio fuit absoluta, & consummata. Consequens aduersari videtur catholicæ fidei, qua credimus Christum sua passione, & morte humanum genus redemisse, & pro vniuersis hominum peccatis præciosissimum exoluisse pretium, proprium, videlicet, sanguinem quo nos emittit, redemit, & abluuit, ut passim sacræ testantur

tur literæ sufficiat referre, id quod Christus in calicis consecratione Math. 26. Marc. 14. & Luc. 22. dixit, hic est sanguis meus qui pro vobis, & pro multis effundetur: ergo, &c. sequella probatur. Prima illa christi operatio fuit satisfactio infinita, infinitique valoris satisfactorij; sufficiens, ergo fuit ad consummandam humani generis redemptionem, & ex consequenti ipsam de facto consummauit, & absoluit. Neque enim assignari ratio potest, propter quam id non effecerit, cum posset.

Confirmatur. Vel Christus primam illam operationem obtulit patri in satisfactionem pro peccatis nostris, vel non obtulit. Horum posterius dici nequit, cum Christus omnia suæ vitæ opera, omnemque ipsorum rationem, & vim, in humani generis reparationem, & utilitatem contulerit. Si vero prius dicatur, manifeste sequitur, illa unica operatione consummatam fuisse ipsam hominum redemptionem, quoniam deus saltem secundum ordinariam potentiam & legem, non potuit non acceptare illam operationem a Christo oblatam secundum totum eius valorem: ergo si valoris fuit infiniti, totam ipsam redemptionem absoluit, & consummauit, cum sufficientissimum esset, & exuberantissimum pretium, utpote infinitum.

Quinto arguitur. Si valor satisfactionis christi fuit simpliciter infinitus, & ipsa satisfactio in ratione satisfactionis infinita, sequitur diuinam omnipotentiam exhaustam mansisse in genere satisfactionis. Consequens superius fuit a nobis efficacissimis rationibus expugnatum: ergo, &c. Sequella probatur. Satisfactio christi habuit infinitum valorem in genere satisfactorio. Ergo diuina omnipotentia nequit maiorem valorem in eodem genere alicui operationi conferre, non enim dabile est maius in finito, in illo genere in quo est infinitum, atque adeo exhausta permanit ipsa dei omnipotentia, effecit enim in illo genere totum, quod efficere potuit.

Sexto arguitur. Operatio christi neque fuit satisfactoria per modum causæ principalis, neque per modum causæ instrumentalis, ergo nullo modo fuit in finite satisfactoria, atque ad eoneque habuit infinitum valorem. Consequentia ex sufficienti diuisione patet, Antecedens vero probatur, & primo quoad priorem partem sic probo. Operationi humanæ Christi. V. e. ieiunio, non competit infinitus valor ex propria forma, & ex virtute sibi connaturali, nam christi ieiunium eiusdem erat speciei cum ieiunio cuiuslibet hominis iusti. Ergo huiusmodi christi operatio non potuit esse infinite satisfactoria per modum causæ principalis, euidentis est ista consequentia. Nam illa duntaxat causa est principalis, quæ per propriam formam, & virtutem effectum operatur, Probo vero illud met antecedens quoad

quoad posteriorem eius partem. Prædicta Christi operatio, videlicet, ieiunium non fuit infinite satisfactoria tamquam instrumentum verbi, neque tamquam instrumentum humanitatis Christi, & non possumus aliam causam principalem assignare cuius esset instrumentum: ergo &c. Probo singulas antecedentis partes. Et primo quod non esset instrumentum verbi, sic demonstro. Verbum non satisfaciebat ut causa principalis, repugnat enim diuino verbo secundum propriam, & diuinam formam satisfacere, & mereri, quod tam est manifestum cunctis theologis, ut nostra probatione non indigeat: Ergo operatio Christi in quantum satisfactoria non potuit esse instrumentum diuini verbi, patet consequentia. Quia idem effectus, quem instrumentum exequitur per modum causæ instrumentariæ, necesse est fiat secundum eandem rationem à causa principali; Ergo ut operatio Christi satisfaceret infinite ut instrumentum verbi, necesse erat, quod ipsum verbum principaliter satisfaceret, quod nulla potuit ratione fieri. Probatur itidem, quod Christi operatio non satisfecerit ut Christi humanitatis instrumentum. Humanitas non potuit esse causa principalis infinite satisfactionis, quia huiusmodi satisfactio totam ipsius humanitatis vim, & naturalem facultatem transcendit, non ergo Christi operatio potuit esse infinite satisfactoria, ut humanitatis instrumentam.

Septimum argumentum. Christi satisfactio non accepit infinitum valorem a diuino verbo, sed non est signabile aliud principium huius infiniti valoris: ergo nullum habuit. Minor est manifesta, vel qui negauerit, signet principium aliud prædicti satisfactorij valoris. Maior vero probatur. Non sumebatur ille valor a diuino verbo, prout erat suppositum humanum, quia ut sic diuinum verbum est homo, estque proinde inferius ipsi deo, & consequenter non esse potest radicale principium infiniti valoris. Neque vero prout est diuinum suppositum, nam hac ratione non ex parte hominis satisfaciens se tenebat, sed ex parte alterius extremi, nempe, dei satisfactionem acceptatis: nullo ergo modo diuinum verbum satisfactioni christi infinitum valorem communicauit.

Confirmatur. Verbum diuinum non contulit satisfactioni christi hunc valorem infinitum, prout diuina voluntate dirigebar, & moderabatur actiones voluntatis humanæ. Neque vero quatenus simul cum ipsis humanitatis potentijs, intellectu, scilicet, & voluntate elicitiue operabatur humanas christi actiones, eo modo atque si esset proprium humanitatis suppositum: ergo nullo modo prædictum valorem satisfactioni Christi communicauit. Probatur antecedens quoad primam partem. Diuina verbi voluntas non est capax satisfactionis, aut meriti: ergo eius diuina operatio nequit conferre valorem satisfactorium, & meritorium Christi operationi, cum ipsa neque satisfactoria sit, neque meritoria. Præterea illa operatio diuinæ voluntatis, qua verbum humanam Christi voluntatem in suis operationibus dirigebat, & moderabatur, toti ipsi est trinitati communis, at nullus theologorum hæc tenus dixit, quod ex operatione toti trinitati communi valor satisfactorius in Christi operatione desumatur, ergo, &c.

297. QVÆSTIO QVINTA.

Probatur idem antecedens quantum ad aliam partem secundam. Diuinum verbum hac secunda ratione consideratum, non erat secundum se moralis causa satisfactionis & meriti, sed quatenus veluti determinabatur per libertatem humanæ voluntatis, & per liberam eius actionem, sed hac ratione non potuit esse principium satisfactionis infinite, quia ex ipsa humana voluntate, etiam si consideretur ut eleuata per quemcumque supernaturalem habitum, nequit desumi infinitus meritorius, aut satisfactorius valor: ergo, &c.

Dices forsitan, valoris infinitatem in Christi operatione non desumendam esse ex voluntate verbi diuina, aut ex humana voluntate Christi, sed ex personali diuini verbi valore infinito. Contra si animo fingamus, diuinum verbum nulla pollere libertate, quantumcumque esset infiniti personalis valoris, non tribueret huiusmodi infinitum satisfactorium, aut meritorium valorem humanis Christi actionibus: oportet ergo ad voluntatem, vel ipsius verbi diuinam, vel Christi humanam recurramus. Antecedens probatur. Diuinum verbum libertate ab eo semota, non posset esse alicuius moralitatis principium, quia tota moralitatis ratio in libertate fundatur, ergo neque cuiuspiam infiniti valoris meritorij aut satisfactorij: Patet hæc consequentia, quoniam infinitus hic valor cum sit modus meriti, & satisfactionis ad moralem spectat ordinem.

Octauo arguitur. Quantitas satisfactionis, & meriti in actuali charitatis affectu fundatur, sed affectus charitatis Christi ad humanam pertinet voluntatem non fuit infinitus secundum formalem, & propriam sui rationem, ut constat ex ar. 2. q. 3. in solutione ad 4. arg. ubi ostendimus, nec charitatem, neque aliam humanitatis Christi virtutem siue acquisitam, siue infusam infinitam simpliciter fuisse secundum formalem, & propriam rationem, neque in esse physico, neque in esse morali: ergo Christi satisfactio non fuit valoris infiniti.

Nono arguitur. Valor satisfactionis non ex sola operantis dignitate persatur, sed ex alijs etiam multis circumstantijs cõsurgit, nã moralis dignitas in quacumque actione præsertim est ex his omnibus quæ ad ipsam actionem moraliter cõcurrunt, sed quoniam multa cõcurrunt ad valorem cuiuspiam actionis, et si eorum vnũ sit infinitum, si tamẽ alia finita sint & limitata, ipse actionis valor finitæ quoque quantitatis erit. V. c. ad valorem actualis dilectionis

dei concurrunt obiectum, nimirum, summum bonum, & alia multa circumstantia intensio, extensio &c. & quoniam actus charitatis ex circumstantiis nequit habere perfectionem infinitam, idcirco quamuis obiectum infinitum sit, eius tamen ualor simpliciter est finitus: ergo quamuis persona operans sit infinita simpliciter, non tamen ob id christi satisfactio infinitum simpliciter habet ualorem, cum ex aliis circumstantiis limitationem accipiat. Aliud exemplum afferre possumus ex doctrina satis apud theologos uulgata in materia peccatorum. Constat enim aliquod peccatum ex proprio obiecto grauius esse quandoque peccato alio, & tamen quod propter circumstantias quae uel ipsius grauitatem minuunt, uel alterius peccati augent, leuius reddatur, V. c. blasfemia contra deum ex obiecto grauius peccatum est, quam quodlibet homicidium, at certum est grauius eum peccare qui data opera regem reipublicae ualde necessarium interimeret, quam qui ex quadam celeri, & subitanea ira per dei vitam deieret. Ut ergo quantitate satisfactionis christi perspectam habeamus, non satisfuerit operantem personam, eiusque dignitatem aspicere, sed alia sunt etiam circumstantiae considerandae.

Confirmatur Magis pertinet ad dignitatem, & ualorem operationis obiectum formale, quam persona operans: ergo si ualor ex obiecto desumptus ex circumstantiis limitatur, multo maiorem ex circumstantiis limitationem accipiet ualor ille, qui ex dignitate personae operantis prouenit. Antecedens probatur, tum ex eo quod obiectum specificat, actionem, quam specificationem persona operans actioni non tribuit. Tum ratione specialiori nostro intento magis accomodata, Diuinum uerbum non aliter concurrat ad operationes humanitatis christi, quam ipsam humanitatem, & eius potentias sustentando, ad eum fere modum quod aqua sustentat calorem in ipsa causatum ab igne: ergo quantitas satisfactionis non ex ipso uerbo, sed ex perfectione humanitatis, & potentiarum eius desumenda est, sicut illius calefactionis quantitas qua aqua calefacta aliud subiectum calefacit, non aquae sed calori tantum tribuitur. Et augeo huius argumenti difficultatem. Ob id charitatis obiectum, quamuis sit infinitum, nequit actuali dilectioni humanae uoluntatis infinitam tribuere perfectionem, quia uoluntas aqua procedit potentia est limitata, & ob id eius operatio tantae perfectionis est inca pax, sed haec eadem ratio militat in operatione christi satisfactoria, nam propter limitationem eius intrinsicam ex potentia aqua procedit deriuatam, non est capax eius infiniti ualoris, quem illi prestare posset infinita operantis personae dignitas: ergo &c.

Decimo tandem arguitur. Si satisfactio christi fuit simpliciter in ratione satisfactionis infinita, infinitique ualoris, sequitur christum

tam

tam perfecte, & exacte pro uniuersis hominum peccatis satisfacisse, ut nos quaecumque admiserimus peccatum nullis nostris egeamus satisfactionibus. Consequens est ipsa lutheranorum haeresis, fidei ueritati contraria: ergo illa sententia non est admittenda. Sequella probatur. Nam si christi satisfactio fuit infinita, christus perfectissime satisfecit pro omnibus & singulis peccatis nostris, atque a deo superuacuae erunt omnes nostrae satisfactiones.

In oppositum autem est quod christi satisfactio copiosa uacatur redemptio ps. 129. at nisi infiniti fuisset ualoris, non modo non copiosa, sed & uix posset adequata redemptio uocari. Nam cum tot tantaeque sint, & tam graua hominum scelera, quamcumque satisfactionem citra infinitam adequarent, & forsam excederent: uel saltem si de facto non adequant, possent a deo crescere in malitia, & in numero multiplicari, ut tandem adequarent, imo & totam christi satisfactionem uincerent, atque a deo improprie copiosa uocaretur redemptio.

Huius propositi dubii resolutionem in duas partes secare decreui. In priori breuiter explicabo eam difficultatem, quam in primo questionis argumento insinuauimus. Num uidelicet in christi domini satisfactione, quam pro uniuersis hominum peccatis deo exhibuit, necessaria fuerit infinitas. In posteriori uero parte ipsam christi satisfactionis infinitatem exponam, ex proprijsque radicibus eruam.

Deuenio igitur ad primam partem: Cuius difficultas ad duo potissimum reducitur. Primum est, an peccatum primi parentis infinitum fuerit in ratione mali & offensui dei, ita quod uel ex hac ratione necessaria fuerit infinitas in christi satisfactione, ut esset equiualens compensatio: & eadem fere est ratio de quocumque mortali peccato. Nam licet originale peccatum, eo quod totam Adae posteritatem infecit, specialem quandam habuerit grauitatem inter omnia mortalia peccata, tamen simpliciter, & secundum essentialem speciem non fuit omnium mortalium grauissimum, ut magna cum eruditione S. Tho. ad uertit, 22. q. 63. a. 3. Secundum, an supposito quod peccatum siue originale, siue quodcumque aliud mortale non haberet grauitatem, & malitiam infinitam, necessaria nihilominus fuerit infinitas in christi satisfactione, ut esset equiualens perfecta, & ex toto iustitiae rigore pro uniuersis hominum peccatis. Vtramque istam breuiter oboluemus difficultatem.

Circum primam difficultatem diuersa senserunt graues theologi. Quidam enim dixerunt nulli mortali peccato inesse formaliter malitiam & grauitatem simpliciter infinitam, sed omne tamen mortale peccatum extrinseca quadam ratione infinitae esse malitiae, eo quod committitur contra deum infinitum bonum, & est quadam elongatio, & auersio ab ipso bono infinito, iuxta illud Ise. 59: peccata uestra di-

uiserunt

P p 2

uiferunt inter vos & deum vestrum. Quæ plane sententia in substantia ad hoc reducitur, quod malitia mortalis peccati est simpliciter finita, & secundum quid infinita. Ita docuerunt Scotus in 3. d. 20. q. 2. §. contra ea quæ dicuntur. Palud. ead. d. q. 2. 1. 2. Favent huic opinio. ni. S. Th. 3. p. q. 1. a. 2. ad. 2. dicens peccatum contra deum commissum quamdam habere infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis. Certe hic modus loquendi infinitatem secundum quid in peccato denotat. Si enim peccatum simpliciter esset infinita malitiæ, & grauitatis, non diceret. S. Th. quamdam infinitatem habere, sed absolute doceret peccatum esse infinitum malum, aut infinitam habere malitiam. Eundem modum loquendi seruat Mag. Sor. in 4. d. 19. q. 1. art. 2. ad. 1. Ex nouioribus theologis non nulli istam complectuntur sententiam. Præcipua quæ pro hac opinione possunt fieri argumenta insinuantur in primo huius dubitationis argumento, in eiusque confirmatione. Et præterea eadem opinio sic probatur. Duo sunt in peccato quæ ad eius essentiam pertinent, scilicet conuersio ad commutabile bonum, ad quam pertinent positua contrarietas peccati ad rationem, & ad legem dei: & auersio ab incommutabili bono, sub qua comprehenditur priuationem rectitudinis debitæ inesse actui peccati. Nam si quæ alia in peccato reperimus, cuiusmodi sunt priuatio gratiæ, charitatis, donorum Spiritus sancti &c, non tam ad peccati essentiam quam ad eius potestatem, vel effectiuam, uel demeritoriam, vel ad utramque simul pertinet, de qua re 12. q. 7. 1. a. 6. solet a S. Th. discipulis disputari. Sed neque ratione conuersionis ad commutabile bonum, neque ratione auersionis à bono incommutabili, peccatum mortale habet simpliciter infinitam grauitatem, & malitiam, ergo non est Scoti & Paludani sententia. Minor probatur. Et primo de conuersione communis esse apparet theologorum doctrina id indubitater affirmans in 4. d. 15. & aliis in locis, cuius doctrinæ communis meminit. Mag. Sor. loco citato. & S. Th. 12. q. 87. ar. 4. in corp. & ad. 3. Cõmuniterque dicunt theologo, quod peccatum ratione conuersionis quia non est hac ratione infinitum, non meretur penam damni, sed pœna tantum sensus punitur. Quod uero ex parte auersionis quæ est, ut diximus, priuatio rectitudinis debitæ in esse actui, non habeat malitiam, & grauitatem simpliciter infinitam probatur. Tanta & non maior est malitia priuationis, quanta est bonitas eius habitus seu perfectionis qua priuat, per habitum enim cognoscitur priuatio, ut habet philosophorum axiomata, & tota priuationis ratio ex habitu pensanda est: sed bonitas qua priuat auersio mortalis peccati, non est bonitas infinita sed finita, & limitata. Nam rectitudo quæ debita erat in esse actui peccati, quæ est conformitas ad rationem & ad diuinam legem, & affectuosa quædam ad deum coniunctio, bonum quodam finitum est, & limitatum simpliciter: ergo malitia &

grauis

grauitas auersionis peccati non est infinita simpliciter in ratione malitiæ. Dices forsitan auersionem peccati inde infinitam habere malitiam grauitatem quia priuat animam deo, qui est infinitum bonum, unde de ipsa est infinitum malum. Contra, deus non est bonum intrinsecum animæ, neque se habet ut habitus, cui opponitur auersio prout est priuatio, sed est bonum extrinsecum habens rationem obiecti, & finis: ergo hac ratione auersio secundum quid, & extrinseca quadam denominatione erit infinita mala, & non simpliciter. Nam sicut in entitate positua perfectio aut imperfectio simpliciter non est pensanda ex aliquo extrinseco principio, sed ex principijs intrinsecis, ita in priuatione malitia & imperfectio simpliciter ex intrinseco habitu, quo priuat subiectum & non ex aliquo extrinseco pensanda est.

Contrariam tamen sententiam, uidelicet, quod mortale peccatum habeat simpliciter infinitam malitiæ grauitatem, sitque proinde malum simpliciter in genere mali moralis (non enim de malo in communi, ut malum naturæ comprehendit in præsentia loquimur) docent alij grauissimi theologo Alex. Alen. 3. p. q. 1. m. 6. ad 1. S. Bon. in 3. d. 20. q. 4. Ricar. ead. d. Et Io. a Med. in codice de penitentiâ q. 1. de satisfact. Caie. & Med. interpretantes S. Tho. 3. p. q. 1. ar. 2. Fateor hos duos auctores lubrice tantisper procedere, sed crediderim eos huius esse posterioris sententiæ, cuius meo iudicio fuit etiã ipse S. Th. in illa solutione ad 2. pro contraria sententia citata. Nam postquam dixit peccatum quamdam habere infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, mox subiunxit. Tanto. n. offensa est grauior, quanto maior est ille in quem delinquitur, unde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaciens haberet efficaciam infinitam, ut pote dei & hominis existens. Hæc S. Th. quæ certe vix possit verificari, si malitia peccati secundum quid non esset infinita. Non. n. verum esset simpliciter quod tanto grauior est offensa, quanto dignior est persona quæ offeditur, neque ex infinitate offensa colligere bene S. Th. necessariam esse in satisfactione pro peccato efficaciam infinitam.

Hæc posterior sententiã mihi uero similior apparet. Tunc quia maiorem auctorum autoritate fulcitur, accedere præsertim S. Tho. qui ut animaduerti hæc sine dubio docuit sententiã. Tunc etiã quia illa uulgata ratio quæ D. Th. insinuauit & late persequitur Alex. Alen. & alij, nimirum, quod tanto crescit offensa in grauitate quanto persona quæ offeditur in dignitate augefcit, u. c. tanto maior est offensa quæ fit Regi illa qua offeditur miles, quanto dignitas regia militare excelleat officium. Unde cum dignitas dei in infinitum exuperet omnem dignitatem cuiuscumque personæ cui potest irrogari offensa, manifeste sequitur, quod grauitas offensa contra deum factæ, in infinitum excedit in ratione offensa, omnem offensa quæ irrogari potest alicui creaturæ.

Sed est aduertendum ad exactiorem huius rei intelligentiam, quod peccatum potest in ratione mali dupliciter considerari, vno modo ut

est

est malum morale, id est, contrarium bono rationalis creaturæ, alio modo prout est malum dei, id est, offensuum maiestatis diuinæ: Cum ergo dicimus, quod peccatum mortale est infinitum malum in ratione mali, potest hæc sententia verificari de peccato, secundum utramque malitiæ rationem. Etenim quatenus est malum morale destructiuum moralis rectitudinis, & contrarium proinde bono creaturæ rationalis, duplici titulo potest infinitum appellari malum, altero, quia priuat rationalem creaturam suo maximo bono, & sine ultimo, nimirum deo qui est ultimum bonum, id est, priuat creaturam in rationalem coniunctionem ad hoc summum bonum, altero vero quia quantum est ex se destruit potissimum bonum totius naturæ intellectualis, non solum ut est in homine, aut in angelo, sed etiam ut est in deo, in quo habet esse simpliciter infinitum: Et ipsum bonum, quod peccatum quantum est ex se priuat, est similiter infinitum simpliciter. Nam cum tota intellectualis natura siue creata sit siue in creata, ad eundem pertineat entitatis gradum, puta, intellectualem, in vna similiter rectitudine, & perfectione conuenit, conuenientia saltem analogica. Quo circa malum illud, quod destructiuum est rectitudinis, & perfectionis moralis in vno intellectuali, seu rationali subiecto, opponitur ex sua formali ratione implicite, & virtualiter toti ipsi naturæ intellectuali, & est secundum se destructiuum moralis rectitudinis, & perfectionis, qua ratione communis est toti intellectuali naturæ. Hic posterior titulus priori meae sententia est præferendus, nam ex priori illo titulo tantum videtur colligi quædam grauitatis infinitas secundum quid in malo morali. Nam licet bonum extrinsecum quo hoc malum hominem priuat, sit infinitum simpliciter, ea tamen perfectio quam intellectualis creatura ex coniunctione ad ipsum consequitur, simpliciter est finita, & limitata: atque ad eam ex illo priori titulo infinitas moralis malitiæ in peccato ab extrinseco desumitur, & non videtur esse infinitas simpliciter. Quia ut argumentum, quod pro contraria sententia paulo ante informauimus, contendebat, priuationis grauitas, & malitia simpliciter non est attendenda penes extrinsecum bonum, à quo ipsa priuatio subiectum priuat, sed penes intrinsecam perfectionem quam ex coniunctione ad illud extrinsecum bonum ipsum subiectum consequeretur, nisi illa interueniret priuatio. At posterior alius grauitatis titulus infinitam simpliciter malitiam in malo morali inducit. Qua ratione ad totum intellectualem extenditur gradum. Legantur quæ dixi superius in q. 1. circa 1. conclusionem, cum conabar omne iudicium erroneum ab humano Christi intellectu repellere, deseruiet enim illa quamplurimum ad exactiorem huius secundi tituli intelligentiam.

Verificatur itidem ista sententia de peccato, prout est malum dei, puta, prout est diuinæ maiestatis offensuum, eique iniuriosum. Nam
præter

præter illam explicatam rationem mali morali moralis, quam explicauimus in peccato prout rationi, & legi dei contrariatur, & animam à deo summo bono, ultimoque rationalis creaturæ sine auerit, & separat, reperitur in peccato iniuriæ, & offensæ contra deum malitiæ, & grauitas quæ in prædicta morali malitiæ quasi fundatur, vel firmatur dicere, in ipsa essentialiter, & intinsece clauditur sola quæ ratione à ea distinguitur. Consistitque ista iniuriæ, & offensæ diuinæ grauitas in eo, quod peccatum qua ratione contrariatur diuinæ legi, auocatque animum peccantis ab eo, ut a summo, & maximo bono, creatum, & incommutabile bonum illi præferrens, ipsum contemnit deum, debitum que illi honorem subtrahit, & quod est ex ipso peccatis affectu mortale peccatum destructiuum est totius diuini esse, & si id, & peccati, & peccantis potestati subesset, deum à regno suo deturbaret, à suprema que eius maiestate deijceret, ac ipsius loco sufficeret creaturam. Unde & magna deum tristitia, ingentique merore peccatum conficeret, si huiusmodi affectionibus diuina subiaceret natura. Cum ergo mortale peccatum in sua formali ratione tantam contra deum inuoluit iniuriam, & offensam, merito graues theologi infinitam in ipso malitiam, diuinæque offensæ grauitatem cõmentantur. Est enim hæc iniuriosa, & offensua peccati ratio cuiusque offensæ, & iniuriæ cuius creaturæ factæ incomparabilis, & improporionata, atque adeo eam exuperat in infinitum, ac infinito ab ea intervallo distat. Nam sicut nulla est proportio diuinæ honoris, diuinique maiestatis ad ipsum creaturam honorem, sed infinita potius distantia, & improporionata, ita & offensæ diuinæ honoris, & iniuriæ diuinæ maiestati irrogata improporionabilis est, & incomparabilis cuiusque iniuriæ, & offensæ, quæ contra honorem, & auctoritatem cuiusvis creaturæ potest irrogari.

Ex ista doctrina facile poterit theologus eas potissimum rationes colligere, ex quibus infinitas malitiæ, & grauitatis efficacius probari potest. Alia præterea ratione a posteriori, & quasi ab effectu possumus eandem sententiam confirmare. Peccator punitur pœna infinita non solum infinitate extensiuâ, sed etiam intensiuâ, nam talis infinitas in pœna damni reperitur, quæ consistit in perpetua dei priuatione, diuinæque visionis carentia. pœna autem proportionatur culpæ. Ergo ex grauitate pœnæ, non inepte colligere poterimus infinitam malitiæ in mortali peccato grauitatem. Consultatur de hac ratione S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 4. Non curo in hac parte de quibusdam alijs rationibus quibus uti solent nonnulli theologi, an efficaces sint nec ne, improbabile aliquod assumant, an vero bona cum probabilitate procedant, nam in veritate inquirenda, & non in theologorum sententijs examinandis, aut improbandis, noster hic tractatus insudat, probe enim noui. Ioan. à Medina

dina loco citato, & quosdam alios theologos quibus hæc nostra probatur sententia, nonnullis uti rationibus, quæ non immerito theologis alijs displicuerunt. Quibus tamen omissis, nostra ulterius inde nõ leuiter confirmatur sententia, quod sancti patres grauissimiq. auctores cum diuini verbi incarnationis convenientiam ad humani generis redemptionem magnificis verbis, & rationibus persuadent, aperte dicunt, quod ut genus humanum non potentia, sed iustitia a seruitute demonis, qua per peccatum detinebatur, eriperetur, necessaria fuit simpliciter incarnati verbi satisfactio, insinuantque tantam fuisse peccati grauitatem, & malitiam, ut infinita egeret satisfactione, quam satisfactoriam infinitatē, quia sola Christi satisfactio potuit exhibere, ideo ipsa sola sufficiens fuit ad humani generis redemptionem efficiendā. In qua doctrina Sancti patres præsupponere videntur, peccatum humani generis infinitam habuisse grauitatem, non solum illam extensiuam, quam in originis peccato ipsa agnoscit Catholica fides, quatenus omnes in vno Adam peccauimus: et si infiniti homines naturali generatione ex ipso primo parenti deriuati generarentur, illud vnicum contraxissent peccatum. Nam hæc infinitas extensiuam tantum apparet, & pure materialis, & non intensiuam, eo quod istud originis peccatum, & eodem modo ac ordine; & in eadem grauitate ad omnes deriuatur. Quare sancti patres in commemorata doctrina non solā hanc extensiuam peccati infinitatem insinuant, sed illam, quæ in intensiuam malitiæ grauitate consistit. Malitia enim quæ tantum extensiuæ infinita est, non videtur exposcere infinitā compensationem. Nõ nulla patrum testimonia dubio tertio sequenti afferimus, quæ ad huius rei comprobationem ascisci poterunt. Sufficiat nunc vnus pro omnibus Athanasius, qui in sermone de passione, & cruce domini sic ait. Cum videret malitiam intolerabilem, neque mortale genus idoneum esse quod morti resisteret, neque poeniam suorum malorum persolueret: nam excessus malitiæ transcendebat omne supplitium, videntque simul patris bonitatem, & quam ipse idoneus esset & potens (Christus enim dei potentia, ac dei sapientia) commotus fuit sua humanitate; & misertus nostræ imbecillitati; &c. Expendantur verba. Nam qua obsecro ratione malitiæ excessus omne supplitium excederet, nisi infinita esset grauitas? Hanc nostram sententiam insinuarunt Ricardus de sancto Vido in libro de incarnatione verbi c. 8. & Anselmus libro Cur deus homo, c. 27. *Sed quoniam argumenta quæ pro contraria sententia sunt posita, nos vehementer vident, eis prius occurrere oportet quam nostram ulterius progrediatur disputatio.* Igitur ad primum argumentum in fronte huius secundi dubii principali propositum, negandum est antecedens, eius probationi negatur

gatur maior, & ad ipsius maioris probationem dicitur, quod diuina bonitas per peccatum quodcumque mortale consideratum in ratione offensæ, & iniuriæ, seu offensus, & iniuriolæ auersionis offenditur quantum offendibilis est, quia quodcumque peccatum mortale, si tam valeret effectu, & efficacia, quam valet affectu, totum ipsum diuinum bonum totaliter destrueret, & demolliretur, & sufficeret loco eius creatum & commutabile bonum. Et hoc quidem duplici ratione superius exposita, nimirum, quatenus est destructiuum moralis reuerentis, & perfectionis totius intellectuales naturæ, & quatenus est contemptiuum dei, diuinæque maiestatis offensus. Et quidem cum multo facilior sit destructio, quam ædificatio, ex eo quod peccatum mortale deum offendit quantum est offendibilis, oditque diuinam bonitatem quanto potest odio haberi, non inde licebit colligere, quod quilibet charitatis actus, qui peccato contrariatur, deum amat quantum est amabilis. Diuina enim bonitas a sola ipsius dei voluntate amari potest quantum amabilis est. Huius rei in his quæ contingunt apud homines, aliquale fortassis reperiemus exemplum. Nam si plebeius homo, & infima sorte natus totis viribus conaretur honorem Regium obscurare, & à Regia maiestate eum dicere, & in seruili loco reponere, quamuis propter virum, & potestatis defectum non efficeret, vere dicretur Regem offendere quantum offendibilis est, quia si de facto laederetur Regia maiestas nõ alia maior illi posset in ferri iniuria, & offensa, neque maiori in honoratione affici, Vnde qui hanc iniuriam tentaret inferre dignitati regis, nõ minori esset dignus pæna, si ad grauitatem malitiæ attendamus, quam si de facto intulisset. At humilis ille homo, minime posset regiam maiestatem honorare, & venerari, quantum ipsa honorabilis & venerabilis est, qualecumque & quantumcumque ei exhiberet obsequium. Quoniam vilis persona nequit attingere ad præstandum regi eum honorē cuius digna est ipsa Regia maiestas. Ita creatura, quæ deo comparata, vilissima est & infimæ sortis, non valet eum deo exhibere honorem, eoque amore prosequi qui deum attingat quantum est honorabilis, & amabilis, nam excellens dei maiestas, infinita quoque bonitas multo altiori modo ab ipso meret deo laudari, & amari potest quam à creatura quacumque: atque adeo laus, & creaturæ amor cum nulla ratione neque effectu, neque affectu, attingere valeat hunc excellentem, & infinitum laudis & amoris gradum, nullo modo neque effectu, neque affectu potest dici vel laudare, vel diligere diuinam bonitatem quantum est laudabilis & diligibilis. Quod affectu non attingat creatura sublimem illum laudis, & dilectionis gradum, ex re ipsa constat Quod vero neque affectu, facile probatur, quoniam si creatura quantumcumque dignitatis excellentis ita esset affecta

Qq quod

quod conaretur, aut velle, aut saltem leuiter desideraret deum amare quantum amabile est, tantum que diuinæ maiestati honorem deferre, quanto ipsa digna est, eo ipso in stultissimam elationem, & superbiam incideret, ipsamque diuinam contemneret maiestatem, dum pusillum humanæ voluntatis amorem infinitæ dei bonitati vellet æquare. Et ipsam diuini honoris excellentiam digna equalique honoratione contingere. At in odio & de honoratione bonitatis, & maiestatis dei non ita res se habet: nam licet peccator effectu, & efficacia nihil possit incommodare deo, eiusque diuino honori, inordinato tamen, præsumptuoso, ac superbo affectu id intendit, & conatur, ac proinde offendit deum quantum offendibilis est, quia inordinato suo affectu illum summum attingit modum, quo diuina maiestas potest offendi.

Ex hac doctrina dilluitur facile illud argumentum, quo quidam theologi putant se conuincere falsitatis sententiam nostram. Estque tale argumentum. Effectu neque peccator offendit deum quantum offendibilis est, neque iustus deum diligis quantum est diligibilis, affectu autem sicut peccator vellet destruere deum, totamque dei maiestatem obscurare, commutabile bonum bono incommutabile anteponens, sic homo iustus ita diuinum bonum prosequitur, tamque sibi complacet in ipsa dei bonitate, excellentique maiestate ipsius, ut si posset augere diuinum bonum, ipsamque dei maiestatem ad altiore gradum euehere, id totum exui prædicti affectus exequeretur: Ergo proportionabiliter se habent peccator, & iustus, alter ad dei offensam, & alter ad gloriam: atque adeo si iustus non diligit, nec affectu honoratur deum quantum honorabilis est, neque peccator ipsum offendit & in honorat affectu, quantum est offendibilis, & in honorabilis.

Huic argumento manifestam ex dictis solutionem accommodo, & nego prædictam proportionem reperiri inter peccatorem & iustum. Iustus enim intra suos se limites continens, non eo animatur affectu, ut deum vellet honorare, & amare, quantum ipse honorabilis, & amabilis est, quantoque ipse est amore, & honore dignus; scit enim deum omni laude esse maiorem: Sed quantum ab humana potentia, diuinis adiutoriis suffulta, amari potest, & honorari, nam maiorem alium honorem, excellentiorem quæ dilectionem soli deo reseruatum esse nouit. At peccator quasi alterum se deum proprio amore constituens, contra verum ipsum insurgit deum, tantum malum ei cupiens inferre, quantum ipsi inferretur ab alio deo, qui ipso vero deo altior esset, & potentior, & qui cum eo supra regni ius hostili bello contenderet. Vnde sicut iste fictus deus potētior, & altior effectu læderet, & offenderet ipsam veri dei maiestatem quantum est offendibilis, ita peccator

causor prauo, & inordinato affectu simili affectiua in iuria deum offendit, diuinumque eius lædit honorem. Et hæc de primi argumenti solutione.

Confirmatio eidem argumento supposita non leui nos difficultate premit, nam vix possumus effugere omnium peccatorum equalitatem, si in quolibet mortali peccato infinitam simpliciter malitiæ grauitatem admittimus. Pro cuius tamen solutione notandum est primo, quod in his quæ sunt infinita non simpliciter, & in ratione entis, sed in certo genere, aut determinata specie, bene stat, quod res aliqua ex vna parte infinitatem habeat totalem in illo genere, aut in illa specie, ex alia vero parte finita sit, & in eodem genere limitata. V. g. possumus fingere lineam, quæ versus vnum extremum, nimirum, versus oriens, sit infinitæ longitudinis, sit autem longitudinis finitæ, & limitata re versus aliud extremum, puta, versus occidentem. Et in rationibus respectiuis quæ diuersa respiciunt extrema, facile erit inuenire huiusmodi infinitatem versus vnum extremum, cum adiuncta limitatione, & finitate versus extremum aliud. Qua respectiua ratione in rerum natura posita, ita esset consequenter dicendum, quod versus illud extremum respectu cuius ratio illa infinitatem habet, neque potest crescere, neque inter ipsam & aliam, consimilem habentem infinitatem, aliqua posset dari in equalitas, sicut linea versus oriens infinita crescere minime posset respectu eiusdem extremi, & si aliam lineam versus illud extremum infinitam constituiamus, nulla inter ipsas versus extremum idem reperietur in equalitas. Cæterum respectu alterius extremi posset illa ratio augeri, & poterit similiter in equalitas reperiri inter ipsam, & aliam, sicut prædicta linea versus occidentem cresceret, & cū aliis lineis equalitatem, & in equalitatem admitteret.

Secundo est notandum posse facile contingere, quod aliqua priuatio sit totalis respectu formæ quam priuat, neque ex illa parte posset magis, aut minus suscipere, sed quasi in punto indiuisibili consistat: & tamen quod ex parte causæ vnde prouenit illa priuatio, neque totalis sit, neque indiuisibilis, sed magis, & minus possit suscipere, sitque vna respectu eiusdem formæ maior priuatio altera per respectum ad causam extrinsecam vnde ipsa priuatio prouenit. Verbi causa, tenebræ, totalem important lucis priuationem, eo quod nihil lucis in corpore diaphano relinquunt, sunt tamen tenebræ tenebris maiores quandoque, per respectum ad causas extrinsecas quæ lucis influxum impediunt, & lucem ipsam per modum impedimenti a diaphano corpore remouent, tenebræ enim quæ per interpositionem densioris corporis, & magis opaci inter solem, & aërem proueniunt, maiores sunt, & quasi densiores illis quæ ex im-

pedimento rarioris, & minus opaci corporis originem trahunt.

His ita ad notatis, ad primi argumenti confirmationem neganda est sequella, ad cuius probationem primo dicitur consentanee ad primum notabile, quod peccatum duo extrema respicit deum, scilicet, & creaturam, vel ut aliis satis etiam vulgatissimus utamur terminis, incommutabile bonum & bonum commutabile, Auertit quidem peccatis animum ob incommutabili bono, & ad commutabile bonum conuertit. Quatenus ergo ad prius comparatur extremum, & ab illo auocat animum, quodlibet peccatum mortale infinitum est ingenere peccati, & moralis mali. Vnde comparatione ad hoc extremum nulla ad extremum aliud ratione habita, omnia peccata mortalia paria sunt, quoniam omnia priuant animum reſtitutione morali, & coniunctione ad incommutabile bonum ut ad summum, & vltimum finem: ipsumque deum maximum offendunt, & in honorant, quantum est offendibilis & in honorabilis, & ita in quolibet peccato ex hac parte includitur omnis illa malitia quæ in singulis, & in omnibus peccatis reperiri potest. Et ob id Iacobus in sua Canonica c. 1. dicebat, qui offendit in vno factus est omnium reus. Ceterum quodlibet mortale peccatum comparatione ad commutabile bonum ad quod peccantis animum conuertit, finitam habet, & limitatam malitiæ grauitatem vt S. Th. 12. loco citato nos docuit, cuius sententia cunctis est probata theologis: & hac parte inæqualitas est in peccatis, & vnum grauius censetur alio, & vnum & idem secundum speciem potest quandoque esse grauius, quandoque minus graue. Et quoniam peccatum specificatur a commutabili bono ad quod conuertitur peccantis animus, & non ex bono incommutabili a quo auertitur, vt 12. q. 72. a. 1. docuit S. Th. id circo absolute concedendum est, mortalia peccata non esse æqualia in grauitate & malitia.

Sed dicet quispiam, peccati grauitas & malitia consistit formaliter in hoc quod est offensiuum dei, & in eo quod rationalem creaturam priuat sua morali reſtitutione debita ei inesse: Ergo si hac parte omnia sunt paria, absolute concedendum est, vniuersa mortalia delicta simpliciter esse paria, æqualisque grauitatis. Et secundum quid dumtaxat neganda, est eorum æqualitas, scilicet, cum illo addito, ex conuersione ad commutabile bonum. At consequens sanæ doctrinæ non consentit, nam in scriptura sacra passim vnum peccatum absolute præfertur alteri secundum grauitatem, & malitiam. Sufficiat nobis pronunc christi domini testimonium Pilato dicentis Io. 19. qui me tradidit tibi, maius peccatum habet: ergo non subsistit assignata solutio.

Respondetur nos in statuta solutione non absolute dixisse, peccata

malitia

ata ex parte auersionis ab incommutabili bono æqualis esse grauitatis, sed cum limitatione, scilicet, solitarie, & præcise considerata ipsa auersione. Vnde ita meam nunc explico solutionem: Quod si illa iniuriosa, & offensiua auersio peccati adeo incommutabili bono seorsum consideretur, non est maior, aut minor in peccatis, sed æqualis in omnibus, quia est totalis priuatio affectiua diuini honoris, & totalis priuatio substantialis reſtitutionis moralis, quæ consistit in coniunctione ad summum, & incommutabile bonum. Neque potest sic considerata crescere, quia est in ratione offensus, & moralis malitiæ simpliciter infinita. Ceterum comparata eademmet iniuriosa dei auersio ad commutabile bonum, ad quod peccans per peccatum mortale conuertitur, ex qua conuersione ipsa auersio sequitur, minorem potest, & maiorem grauitatem habere, neque hac ratione est censenda infinita: nam quanto bonum commutabile, in quo tendit peccati conuersio, magis contrariatur rationi, & legi æternæ, tanto grauior est auersio quæ inde consequitur, vel quæ ibi essentialiter inuoluitur (nam quod ad præsens attinet parum retulerit sic vel aliter loqui.) Quod vero nulla sit contradictio in hac doctrina, qua dicimus auersionem peccati secundum se consideratam, esse totalem priuationem substantialis reſtitutionis moralis, & infinite offensiuam dei, & quod ad aliud extremum, scilicet, bonum commutabile comparata magis, & minus suscipiat, manifestat nobis exemplum illud lucis paulo superius adnotatum, Etenim negari nequit quin tenebra (vtamur singulari pro plurali) per semetipsam considerata absque respectu ad causam lucis impeditiuam, est totalis priuatio lucis, & si lux esset infinitum bonum, tenebra infinitum esset malum. Et si luminosum lucem causans in corpore diaphano extali priuatione offenderetur, & iniuriam acciperet, tenebra citra dubium esset infinita offensa, & iniuria. Cum hoc tamen stat quod ad causas extrinsecas lucis impeditiuas comparata magis ac minus recipiat, quatenus vna causa impediens V. g. corpus valde densum & opacum magis remouet, & elongat diaphanum corpus ab influxu solis, & ab eius luce percipienda, quam alia causa, videlicet, corpus minus densum & rarioris quantitatis: Quamuis vtraque causa sufficiens sit inducere priuationem totalem lucis. Ita quod tenebra comparata ad causas vnde prouenit, induit quendam modum ipsarum, sic adeo vt tenebra quæ secundum se est totalis priuatio lucis, per comparationem ad causas reditur non totalis, suscipitque proinde magis ac minus. Proportionabiliter ergo de iniuriosa peccati auersione dicendum arbitror, quod secundum se est totalis priuatio reſtitutionis moralis, & infinita malitia, ut autem se tenet ex parte conuersionis, neque totalis priuatio est, neque simpliciter infinita

malitia

malitia, sed magis & minus suscipit induens ipsius conuersionis modum. Quoniam vero peccatum, ut dixi, ex conuersione ad commutabile bonum specificatur, id circo cum absolute de peccato loquimur, consideramus auersionem eius non seorsum sumptam, sed ut conuersioni annexam, & id circo absolute fatemur non omnia peccata equalia esse, sed vnum grauioris esse malitiæ altero. At cum solam eius auersionem seorsum contemplamur, verissime asserimus, quodcumque mortale peccatum infinitam habere malitiam, & ex hac parte non esse vnum peccatum mortale grauius altero. Et quoniam ista consideratio auersionis peccati est veluti secundum quid, quia simpliciter auersio debet considerari in peccato, ut conuersioni annexa, propter causam assignatam. idcirco S. Thom. 3. part. loco citato non dixit peccatum esse simpliciter infinitum in ratione mali, sed quod habet quamdam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis. Quem loquendi modum seruauit Mag. Scot. supra citatus, & seruauerunt alij graues theologi, & est sine dubio ab omnibus seruandus, Cum quo tamen stat quod in quolibet peccato mortali intrinseca reperitur offensæ & malitiæ infinitas, quæ etsi nulla alia extaret causa, ob quã necessaria esset diuini verbi incarnatio ad ipsam humani generis redemptionem, non potentia, & vi sed iusta satisfactione, & compensatione efficiendam, hæc moralis peccati infinitas sufficientissima esset huius tantæ necessitatis causa. Est enim sufficiens ratio, ob quam vere dicamus, quod nullius puræ creaturæ satisfactio respondere possit offensæ in deum admittæ secundum æqualitatem, & ex omni iustitiæ rigore.

Sed ad huc superest soluendum argumentum illud quod a principio huius primæ partis decisionis secundi principalis dubii formauimus pro sententia Scoti. Cui non difficulter ex dictis responderetur. Et dico, peccato conuenire infinitatem malitiæ ex parte auersionis ab incommutabili bono, Ad cuius impugnationem primum assero, quod quantitas malitiæ auersionis non solum est consideranda penes illam rectitudinem intrinsecam, qua priuat & actum peccati, & ipsam peccatis animam: sed potissimum pensanda est ex ipso summo bono deo, a quo animam peccatis auertit. Et hoc prouenit ex eo, quod illa auersio non est qualis cumque priuatio, sed priuatio iniuriosa deo, & ipsius dei offensiuua. In statuenda autem offensæ, & iniuriæ grauitate potissimum est attendenda persona cui fit offensæ, & eius qualitas ac dignitas. Vnde non mirum, quod nonnulli theologi in hac tractatione cum scoto defecerint, quia tantum considerauerunt auersionem quæ est in peccato mortali per modum simplicis priuationis, cum tamen esset consideranda, ut priuatio offensiuua, & iniuriosa deo. Sed addo præterea, quod & si auersio mortalis peccati non consideretur

deretur explicite per modum offensæ, & iniuriæ: quæ irrogatur deo, ad huc considerabilis est in ipsa quædam malitiæ moralis infinitas, quatenus est priuatio totius rectitudinis substantialis moralis. Nam, ut retro dicebam, omnis mortalis culpa ratione auersionis priuat quantum est ex se naturam totam intellectualem suo vero fine ultimo, summoque bono, ex quo tota oritur moralis rectitudo, & bonitas. Destruit namque affectiuè hunc finem verum, falsumque; & suppositiuè statuit. Tota vero intellectualis natura vnum & eundem habet finem, vnaque proinde moralis rectitudine pellet, vnitare proportionabili & analogica, ut superius dicebatur: atque adeo malitia moralis peccati ex se ipsa tendit ad hanc vnam rectitudinem toti intellectuali nature communem destruendam, & dissipandam, & non solum in illo particulari actu quo peccatur, & cui hæc mortalis malitia inest, sed & absolute in omni morali actu, qui ex vero fine ultimo per se pendet. Deficiunt namque etiam quamplurimi illi theologi, quatenus putant per mortale peccatum nullam aliam moralem induci priuationem, præter priuationem illius rectitudinis, quæ debita erat in esse ipsi actui, qui est mortale peccatum. Valde namque in hoc errant, non aduertentes, quod mortale peccatum non solum priuat hæc rectitudinem, sed ipsummet etiam peccantem priuat substantiali rectitudine morali, quæ consistit in affectiuua conuersione ad vltimum finem, summumque verum bonum, videlicet, deum. Tota enim moralis rectitudo ex vltimo vero fine, & ex rectitudine conuersionis ad ipsum essentialiter pendet. Vnde peccatum mortale relinquit hominem auersum a deo tanquam ab vltimo fine, & ad creaturam tanquam ad finem vltimum quasi per modum habitus conuersum, ita quod creatura non est tantum finis operis, sed & ipsius operantis, & implicite est finis omnium eiusdem operantis actionum. Nam per se est, quæ finis vltimus operantis, & in quem operans se totum, suamque voluntatem retulit; in omni morali talis operantis actione locum habeat finis principaliter, & vltimate intenti, & per accidens est, quod ita non contingat: atque adeo mortale peccatum, quantum est ex se, est totalis dissipatio, & demollitio moralis rectitudinis, non solum in ipso actu peccati, verum & in ipso peccante, imo implicite, & virtualiter etiam in tota intellectuali natura. Et id circo malum quod infert peccatum mortale irra parabile est per vires nature, ut S. Thom. 12. in solutione citata & aliis in locis dicit non semel. Scio oppositum sensisse Caietanum de mortali peccato prout priuat rectitudinem moralem, non considerando eleuationem ad ordinem gratiæ; existimauit enim, 12. q. 109. ar. 7. & 8. quod sicut viribus nature potest quis retractare voluntatem qua voluit intemperate agere, & temperatum fieri, ita potest naturæ viribus repellere a se auersionem ab vltimo fine naturali, quam sibi peccando intulerat. Ceterum posteriores Thomistæ expressim

iam S. Tho. doctrinam sequentes oppositum asseruerunt & communiter asserunt, & id quidem merito, nam finis ultimus in moralibus eum tenet locum quem prima principia tenent in speculatiuis. Unde sicut is qui errat circa principia, non potest à se ipso corrigi, quia deest ei primum correctionis principium, sed extrinseco eget corrigere, ita qui deordinatus est à fine ultimo, nequit semetipsum in ordine morali reordinare & reparare, quia deest illi primum principium totius reparationis & moralis rectitudinis, quod est finis ultimus ut ait S. Thom. 12. q. 102. ar. 1. sed de hoc alias, nam ad nostrum intentum satis fuerit statuisse, id quod nullus theologorum, ex his que recte sapiunt, inficiabitur, nimirum, peccatum mortale priuare non solum ipsum actum peccati debito ordine ad ultimum finem, sed ipsummet etiam peccantem. Nescio plane an hoc negaret Scotus, qui transacto actuali peccato solum reatum agnoscit in anima, quem ipse putat non esse priuationem sed relationem quamdam rationis animæ ordinatæ ad pœnam secundum diuinam legem, & voluntatem, neque aliam deformitatem, & maculam, in eo qui peccauit, admittit: Verum Scoti sententiam confutat erudite Caiet. 12. q. 89. ar. 1. ubi & eius argumenta dissoluit. Et hæc tenus de prima parte decisionis secundi principalis dubij.

Secunda difficultas.

Secunda difficultas accedit in eadem hac prima parte decisionis dubij principalis explicanda. Vtrum si vera esset Scoti sententia & eorum theologorum qui negant infinitatem malitiæ reperiri in peccato mortali, consequenter dicendum foret non fuisse necessariam infinitatem in Christi satisfactione, ut exacta esset, & ad æqualitatem compensationis pro vniuersis hominum peccatis. Eaque est dubitandi ratio pro affirmatiua sententia. Quoniam si peccatum non est infinitum in ratione mali & offensiui dei, sed finitè simpliciter grauitatis, nulla est causa propter quam ad exactam eius compensationem, ipsa dei iustitia ex postulat satisfactionem simpliciter infinitam: ergo, &c.

Sed pro altera parte militat quod Sancti Patres locis in tertio dubio citandis, absolute definiunt necessariam fuisse Christi satisfactionem, id est, satisfactionem dei & hominis, quæ non potest non esse infinita satisfactio, supposito quod decreuerit deus humanum genus non tam potentia, quam iustitia redimere, & ad diaboli seruitute eripere, Nullam autem mentionem faciunt patres de infinitate peccati: ergo etiam non stante peccati infinitate, necessaria esset infinitas in Christi satisfactione, iuxta mentem sanctorum patrum.

Non de fuere theologo qui existimarent illam infinitatem extensiuam quæ reperitur in originis peccato, quatenus potens est humanum totum genus inficere, sufficientem esse causam, ut dicamus necessariam fuisse infinitatem in Christi satisfactione, ita quod alias esset Christi satisfactio

satisfactio pro alijs peccatis mortalibus posset esse æquiualens, & secundum iustitiæ rigorem sufficiens; non tamen pro ipsa originis culpa. Et ut hanc sententiam probabiliorē efficerent, conati sunt suadere infinitatem, quæ est in originis culpa, non esse pure extensiuam, sed aliqua infinitatis intensiuæ ratione vigere. Hanc opinionem ego improbabile minime censeo, neque in eius impugnatione immorari decreui, nam totum quod vero simili ratione iuuat ad suadendam incarnationis diuini verbi necessitatem, aut congruitatem, libentissime amplector. Verum enim uero non possum non fateri, me non satis bene percipere illam intensiuam grauitatis, & malitiæ infinitatem, quam illi theologo in originali culpa commentantur. Quod si extensiuam tantum in eo reperitur infinitas, vix potest probabiliter suaderi ratione, quod ad iustam pro hac culpa compensationem necessaria fuerit intensiuam satisfactionis infinitas, cuius necessitas ex ipsa originis peccati extensiuam infinitate desumatur. Hanc ergo prætermittam sententiam, quam neque improbo, neque approbo, sed eius auctoribus defendendam committo. Et pro resolutione huius difficultatis vnicam assertionem statuo.

Quamquam in peccato mortali siue originali, siue actuali non reperiretur malitiæ grauitas infinita simpliciter, sed secundum quid dumtaxat ut Scot. & Paul. censuerunt, adhuc necessaria erat infinitas simpliciter in Christi satisfactione, ut exacte & ad æqualitatem, & ex toto iustitiæ rigore pro vniuersis hominum culpis satisficeret. Hæc conclusio probanda est assignando rationes huius necessitatis. Sitque prima ratio. Christi satisfactio generalis debuit esse compensatio pro vniuersis hominum peccatis, & commissis & committendis, imo & possibilebus committi, aliàs redemptio per Christum facta improprie copiosa diceretur, sed nisi Christi satisfactio infinitatem haberet intensiuam, non esset sufficiens compensatio, & æquiualens pro vniuersis huiusmodi peccatis: nam in ipsa tota collectione peccatorum possibili intensiuam reperitur infinitas, quam proinde non poterit adæquare nisi illa satisfactio, quæ in ratione satisfactionis simpliciter fuerit infinita: ergo, &c.

Secunda ratio. Et Scot. & Paludan. & vniuersi fatentur theologo, quod licet peccatum mortale non habeat malitiam simpliciter infinitam in esse mali morali, & in ratione offensæ dei, habet tamen infinitatem quamdam ab extrinseco desumptam, quæ appellant secundum quid, ex infinitate diuinæ maiestatis, quæ per peccatum offeditur, desumpta: sed hanc malitiæ, & offensæ infinitatem, quamlibet minimam, & secundum quid, nulla poterit satisfactio adæquare, quæ non processerit a persona tantæ auctoritatis, & maiestatis quantæ dignitatis est, & excellentiæ ipse deus per peccatum offensus. Nam illa grauitas quæ

R r ex ma-

ex maiestate personæ læsæ, & offensæ prouenit, non aliunde quam ex dignitate personæ satisfaciens compensationem admittit, nā quantumque fuerit satisfactio, si non habet valorem aliquo modo infinitum infinitate personali, id est, ex dignitate personæ satisfaciens desumpta, non compensabit pro offensā, quatenus includit illam infinitatem secundum quid, & extrinsecam, ex maiestate personæ læsæ ad peccatum deriuata: neque ista satisfactionis necessaria infinitas aliunde poterit compensari, quia est alterius rationis à quacunque alia perfectione, & dignitate quam in opere quouis satisfactorio comminisci possimus: Ergo, vt satisfactio pro hominum peccatis, imo pro quocumque mortali peccato, fuerit æquiualens, & ex perfecta iustitia, necessarium fuit quod persona satisfaciens esset infiniti valoris, & tantę maiestatis, quanta est dei maiestas, quā mortale peccatum offendit, atque adeo necessaria fuit ipsa satisfactionis infinitas,

Ex hac ratione infero contritionem gratia & charitate formatā, quam purus homo offert deo pro suis peccatis, non esse æquiualentē satisfactionem pro ipsis peccatis mortalibus, aut pro eorum aliquo. Non intendo in hoc corollario aliquid statuere aduersus illam grauissimorum quorundam theologorum sententiā, quæ affirmat, quod in iustificatione impii ipse pœnitens per actum contritionis satisfacit pro culpa, & offensā, qua deum offendidit. Nam de hac re nihil in præsentia definitio. Sap. Mag. Bañes nostræ vniuersitatis Salmatinæ in theologia primarius: Quæstionem istam summa cū eruditione pertractauit in suis doctissimis commentariis ad 1. p. D. Tho. q. 21. Sed nostrum corollarium proponitur contra Caiet. sententiā, cui nō nulli subscribunt theologo. qua in 3. p. q. 1. a. 2. docuit, contritionē puri hominis iusti, quatenus gratia, & charitate formatur, æquiualentem esse satisfactionem pro culpa mortali: Videturq. Caietanus sentire, quod si huiusmodi contritio non præsupponeret saltē naturę ordine mortale peccatum ex dei gratiam remissum, & misericorditer condonatum, æquiualens esset pro ipso peccato satisfactio, & ex huius æquiualentis satisfactionis, peccatum pro ut est offensā dei remitteretur. In hac sententiā inducitur Caiet. ex eo quod putat quod isthæc formata contritio tantum bonum reddit deo, quantum ipsa culpa mortalis abstulerat. Ex quo inferit, quod si aliqua fuisset pura creatura cui contritionis, & charitatis actus proprii essent, & connaturalis, talis creatura potuisset ex propriis viribus deo pro mortali culpa ex rigore iustitiæ, & ad æqualitatem satisfacere. Verum cum bona venia in prædicta ratione assignanda defecit Caietanus, non aduertens quod illa peccati grauitas, & qualiscumque fuerit offensę infinitas, quę ex dignitate personæ offensę in mortali culpa participatur,

eur, nullatenus compensatur per huiusmodi contritionem, quia deest ei infinitas illa satisfactoria ex persona satisfaciens desumpta. Unde falsa est sententia, quā ex prædicta ratione inferit, nimirum, quod contritio sit æquiualens pro mortali culpæ satisfactio. Neque quidquam efficit dicere, quod contritio habet illam infinitatem, quatenus procedit ab Spiritu sancto per charitatem animam inhabitante, imo & satisfaciens pro nobis per illam formatam contritionem: ad eum modum quo Paulus Rom. 8. dicit Spiritum sanctum postulare pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Hoc inquam nihil efficit ad fundandam prædictę sententię veritatem, quoniam Spiritus sanctus non est persona satisfaciens, sed ipse pœnitens qui conteritur: Et cū dicitur Spiritus sanctus postulare pro nobis gemitibus inenarrabilibus, methaphorica locutio est, & figurata, quā nomen effectus principali eius causæ tribuimus, diciturque postulare pro nobis quatenus nos facit deum obnixe postulare: & ita similiter dat nobis virtutem satisfaciendi deo per contritionem, & non ipse satisfacit. Quare persona satisfaciens est simpliciter finitę dignitatis, atque a deo contritioni deest valor satisfaciens personæ, qui necessarius erat ad constituendam æquiualentem satisfactionem pro offensā infinitæ dei maiestati irrogata.

Sed hoc loco aduertendum, quosdam S. Thom. interpretes falso imposuisse Caietano, quod asseruerit contritionem prædictam esse perfectā, & exactā iustitię satisfactionem pro mortali culpa, quod Caiet. minime docuit, sed aperte satisfactionem imperfectam appellauit. Decepti sunt fortassis ij thomistæ, quia existimarunt idē prorsus designare, satisfactio æquiualens, quod satisfactio perfectā, quod tamen verum non est. Nam, vt satisfactio aliqua sit re ipsa æquiualens, satisfecerit quod tantum bonum reddat, quantum peccatum abstulerat. Cæterum vt sit perfectā satisfactio, requiritur præterea quod non fundetur in gratia eius cui facta est offensā, & quod fiat ex propriis, & ex aliis non debitis, quę omnia contritioni desunt, nam in gratia dei totus eius valor fundatur, neque ex propriis est ipsius satisfaciens, sed ex acceptis a deo per gratiam, imo & forsam est alijs titulis debita. Unde licet censeretur æquiualens, nullo tamen modo appellari debet perfectā.

Ex his rationibus & aliis quę causa breuitatis omitto, dissoluitur illud argumentum factum pro ratione dubitandi, videlicet, quod pro culpa finita suffecerit finita satisfactio. Respondetur enim iuxta primam rationem nostram assignatam, quod si tota possibilis peccatorum collectio sumatur, infinitam moralem importat malitiam, & si cuiuslibet particularis peccati malitia sit modis omnibus finita: Quocirca, vt Christi satisfactio eam haberet vim quam habet de fa-

cto, videlicet, quod sit sufficiens compensatio pro singulis & omnibus peccatis, ita ut quocumque dato peccato satisfactio Christi pro illo sufficienter compensauerit, & quod non tot possint dari peccata quæ sufficientiam satisfactionis Christi exhauriant: sed quod quibuscumque peccatis designatis ulterius progrediatur uirtus satisfactionis Christi, ut hanc, inquam, tantam haberet satisfactoriam uirtutem, necessaria ei fuit infinita uirtus. Si Christi satisfactio ad determinatum peccatorum numerum esset limitata, tunc fateor primam illam nostram rationem inefficacem esse ad eius infinitatem suadendam. Verum res est in theologia constans nullam signabilem esse peccati speciem, grauitatem, aut numerum, ad quem satisfactionis Christi uirtus non se valeat extendere. Quod si hoc verum est, ut est plane verissimum, necessaria consequitione deducitur, Christi satisfactionem simpliciter esse in ratione satisfactionis infinitam.

Præterea dico iuxta secundam nostram rationem, quod cum in quolibet peccato mortali secundum communem theologorum cuiuscunque scholæ sententiam, aliqua reperiatur grauitatis infinitas ex infinita dei maiestate quæ per peccatum offenditur desumpta, necessarium fuit quod Christi satisfactio aliquam etiam ualoris infinitatem ex dignitate personæ satisfaciens participatam haberet. At si persona satisfaciens ualoris est, & dignitatis infinitæ, non potest eius operatio satisfactoria non participare infinitum satisfactorium ualorem. Fateor quidem secundam hanc nostram rationem efficacius quidem suadere necessitatem infinitatis in persona satisfaciendi, quam in ipsa satisfactione. Nam diceret quis, necessarium quidem esse, ut persona satisfaciens sit tantæ maiestatis, atque fuit ipse deus offensus. Verum tamen sicut ex infinita maiestate dei offensus, non redundauit in peccato infinita simpliciter malitiæ & offensus grauitas, sed infinitas tantum secundum quid, ut censuerunt Scotus & Palud. ita ex infinita personæ satisfaciens maiestate, non resultat in operatione satisfactoria ualor simpliciter infinitus, sed quedam tantum ualoris infinitas secundum quid, per quam fit proportio, imo & ad æquationem inter ipsam satisfactionem, & offensam. Sed quidquid de hac solutione fuerit, de qua paulo inferius in hoc dubio est amplius dicendum, satis id nobis fuerit probasse, quod etiam si peccatum non haberet simpliciter infinitam grauitatem, necessarium tamen fuerit ad æquivalentem pro ipso satisfactionem, quod persona satisfaciens esset simpliciter infinite dignitatis, & excellentiæ. Et ista sufficiant de prima parte huius secundi dubii.

Secunda pars decisionis dubij. Ad secundam partem decisionis huius secundi dubii nostra deinceps perueniat disputatio, in qua examinare oportet. Num Christi satisfactio ualoris fuerit simpliciter infinita, & unde hic tantus satisfactorius

etiam ualor ad ipsam Christi operationem descenderit? Qua in re duæ extremæ inter theologos graues sententiæ versantur, inter quas & aliam mediam quiuam alij Doctores nouiores confinxerunt.

Prima sententia in uno extremo affirmat, Christi satisfactionem fuisse simpliciter ualoris finiti, imo insinuat ista sententia quod Christi satisfactio ex natura sua non fuit æqualis grauitati peccatorum, sed hanc æqualitatem habuit ex dei beneuolentia, & extrinseca eius acceptatione, & quod operatio puræ creaturæ, tam potuit esse in ordine supernaturali perfecta ex dei adiutorio, & gratia, ut ad tantum satisfactorium ualorem accederet quantum habuit de facto ipsa. Christi satisfactio. Nam potuit deus sua beneuolentia & gratia ipsam acceptare ad eisdem effectus, ad quos Christi satisfactionem acceptauit. Hanc sententiam docuerunt Scotus, in 3. d. 20. q. 1. & Gabriel. d. 19. q. 1. & in 4. d. 15. q. 2. Dur. in 3. d. 20. q. 2. Ioannes à Med. loc. citato, & alij quidam Scholastici in citatis dist.

In alio extremo alia sententia docet Christi satisfactionem fuisse simpliciter infinitam in ratione satisfactionis. Et hoc quidem non ex speciali dei beneuolentia, & extrinseca acceptatione, sed ex intrinseca ipsius satisfactoriæ operationis ratione. Ita docent S. Tho. 3. p. q. 1. ar. 2. & q. 48. ar. 2. & 4. contra gent. c. 54. Alex. Alen. 3. p. q. 1. m. b. 4. 5. & 6. & q. 17. per totam. S. Bon. in 3. d. 10. q. 3. Ricar. ead. d. q. 4. Paul. q. 2. Marfi. in 3. q. 12. ar. 2. Andreas a Vega lib. 7. in Conc. Trid. c. 8. Hosius in confessione fidei. c. 11. Mag. Soc. in 4. d. 19. q. 1. & tertio libro de natura & gratia. c. 6. Driedo libro de capti & redempt à principiis. Et omnes ii auctores in hoc conueniunt, quod nulli operationi cuiuspiam puræ creaturæ hæc talis & tanta potuit infinitas, etiam per absolutam dei potentiam, communicari.

Media uero sententia à quibusdam excogitata admittit quidem infinitatem simpliciter in Christi satisfactione, dicit tamen eam non ob id infinitam fuisse, quia erat actio à diuino uerbo effecta, sed ob id quod Christus se ipsum, suam uitam, propriumque sanguinem deo in compensationem pro uniuersis hominum peccatis obtulit, nam quia istud pretium infiniti ualoris est, propter diuini suppositi infinitatem, idcirco satisfactionem Christi infinitam constituit simpliciter in ratione satisfactionis. Hæc sententia, ni fallor, non omnem operationem Christi satisfactoriam infinitam fuisse censet, sed eam dumtaxat, quæ Christus seipsum, suamque uitam, & sanguinem deo obtulit, qualis fuit ipsa pretiosissima Christi passio. Et illa similiter uoluntas, quæ ingrediens in mundum moriendi pro hominum salute præceptam spontaneus acceptauit, seq. ipsum habuit ad crucis mortem destinatum. In alijs enim etiam laboriosis Christi actionibus, abstinentia, ieiunio, oratione, &c. Christus non semetipsum deo offerebat, sed illam

lā praecliffē studiosam actionē quam operabatur, atq. adeo iuxta sententiam praedictā eiusmodi actiones nō fuerunt infinite satisfactoriæ.

Pro decisione quaestionis notandum est primo, quod cum inquirimus de satisfactionis Christi valore, eius que infinitate, non in dubiū vertimus: An Christi satisfactio fuerit simpliciter in finita secundum omnem rationem valoris, certum est enim eam non tanto valore praeditam fuisse, quanta est ipsa dei bonitas & maiestas, non enim de infinitate valoris in esse entis absolute differimus. Neq. vero quarimus, an omnem valoris moralis infinitatem habuerit, certum est enim quod satisfactio Christi in ratione satisfactionis non habuit formale meriti valorem, nam alia est ratio meriti, & alia satisfactionis: sed in limitatori sensu nostra disputatio procedit, idque tantum inuestigamus. Num Christi satisfactio infinitam habuerit satisfactoriam virtutem, ita ut nulla maior, nullaque perfectior, aut æquivalentior fieri posset, aut ex cogitari satisfactio. Sed & obiter disputabimus, an etiā infinitatem valoris meritorij habuerit, ipsa Christi operatio, nam ex eisdem fere principijs, vterque iste valor desumitur.

Notandum est secundo, quod iuxta communem theologorum doctrinam in 4. d. 15. 19. & 20. inter alias condiciones ad rationem satisfactionis requisitas, vna est quod sit operatio pœnalis, ita quod dolor, & voluntatis pœna offeratur deo in compensationem offensæ contra ipsum irrogatæ. Hæc autem pœnalitas præcipue consistit in displicentia qua satisfaciendi displicet de offensa in deum commissa, ex cuius displicentiæ virtute oritur quæcumque alia pœnalitas siue interior, siue exterior, quâ pœnitens assumit quasi in vindictam pro peccato commisso, siue a se, si pro peccato proprio satisfacit, siue ab eo, pro cuius satisfacit culpa, quam pœnaltatem & vindictam deo in compensationem tribuit. Ex quo sequitur quod non omnis actus bonus ea ratione qua bonus est, & laudabilis, imo & à virtute charitatis profectus, satisfactorius est pro peccato siue proprio, siue alieno, sed præter bonitatem prædictam necessaria est pœnaltitas aliqua præsertim interior: est que satis conueniens quod interior animæ dolor insensibilem aliquam se explicet pœnaltatem.

Ad propositū ergo dico, quod cum his quæ in hoc secundo notabili habentur etiā verissimū esse crediderim, quod in nullam Christus in toto suæ mortalis vitæ decursu operationē prodiuit, quæ nō fuerit pro nostris peccatis satisfactoria. Censeo namq. Christū dominum omne suæ mortalis vitæ momentum, omnemque operationem cuiuscumq. fuisse virtutis opus, in ipsam humani generis redemptionē, & in satisfactionē pro cunctis nostrū omnium peccatis contulisse. Quod ex tribus colligo. Primo ex eo quod nihil magis sibi proprium, nihil dignius, nihilque augustius, & antiquius sibi fore Christus iudicauit, quā nostris

stris utilitatibus, nostræque redemptioni se totum tradere, ut Pauli ^{Ephes. 5.} nis utamur verbis, qui & pro Ecclesia, & pro ipso met Paulo Christo ^{Galat. 2.} se ipsum traddidisse, sicut & eum pro nobis omnibus tradidit pater, ^{Rom. 8.} aperta attestatione prædicauit: quod vel ipsum Christi ab angelo prænuntiatum nomen, Iesus, manifeste nobis declarat. Nam quia saluum facturus erat populum suum ab eorum peccatis, hoc nomen sibi a patre datum accepit. Et hinc factum est, ut redemptio per Christum facta merito à regio vate Ps. 129. appellatur copiosa & ab Isa. c. 20. exuberans iustitia. Sic enim illa verba, Consumatio abbreviata inundabit iustitiā, Ireneus, ad mentem septuaginta interpretū, exposuit. Et quidē quod per consumptionem abbreviatā ipsum incarnatum verbum intellexerit Propheta, non solus Ireneus, sed & alij quāplures grauissimi intellexerūt Patres, neq. à mente Paul. ad rom. 9. recedentes qui hoc Isai. vaticiniū ad Christum retulit. Anacletus Pont. in 1. epist. quæ in tom. 1. Conc. habetur. Aug. lib. 1. ad simpli. q. 2. Cy. pri. lib. 1. contra Iudæos, & Concione 6. in orat. dominicam. Fateor quod iustitia in hoc loco posset non tam stricte accipi, ut pro satisfactione, & pro iusta redemptione sumatur, sed pro effectu ipsius redemptionis, quæ est ipsa animi sanctitas omnium virtutum perfectionem complectens, in quo sensu Christus iustitiam accepit cum dicebat. Math. 6. quærite primū regnum dei, & iustitiā eius, & c. 5. Nisi abundauerit iustitia vestra. Et quidē iustitia hæc exuberans effectus fuit. iustæ redemptionis nostræ per Christum factæ, iux illud Paul. rom. 5. vbi abundauit iniquitas, superabundauit, & gratia. Verum & si sensus hic nō sit contemnendus, quin & magna approbatione dignus, cum intentus esse videatur a prædictis patribus, atque etiam ab Orig. & Abrofa satis tamen vero similis est sensus, quem prius in sinuauimus, ita ut exuberantia, & inundatio iustitiæ ad eam referatur iustitiam, quam in opere nostræ redemptionis, & salutis. Christus fuit operatus, cuius effectus fuit ipsa iustitia, quam præcedenti explicatione retulimus. Colligo secundo prædictam sententiam, ex eo quod plurimum refert ad excellentiam humanitatis Christi (quam summo opere extollere, & venerari debemus) quod in nullum vnquam morale opus exierit, quod ex feruoroso dei amore, eximaque dilectione primam suam non traxisset originem. Caritas autem qua Christus humana voluntate deum amauit, ad homines etiam veluti quadā reflexiua reuerberatione terminabatur, recto namque in deum tendebat, & quia ipsa amoris vis ulterius nequibat prodire, ad homines reuertebatur. Sicut fortissimus lucis radius dum corpus densum, & opacum ferit, quia ulterius transire nequit, ad diaphanum corpus circumstantes feruida quadam reflexione reuertitur. Quam sane diuini amoris reflexionem fortassis nobis insinuauit Christus Ioan. 14. ut cognoscat mundus quia diligo

ligo Patrem, & quod sicut mandatum dedit mihi pater sic facio, surgite eamushinc, nimirum, ad spontaneam mortem pro hominum salute subeundā. Ut videlicet, in tanto amore per voluntariam passionem hominibus demonstrato (quo maiorē nullus vnquam habuit, sed nec habere poterit) veluti inter se quodam & limpido speculo ipsum diuini amoris radium quo Christus feruentissime Patrem diligebat, mundus ipse, (quamlibet ad diuina intuenta cecus) vel inuitus, & repugnans conspiceret. Hunc vero tantum humanæ voluntatis Christi amorem, duplex necessum erat comitaretur doloris pœna. Altera qua Christus de offensa ab hominibus in ipsam dei maiestatem irrogata doleret vehementer, & altera qua super ipsam humani generis calamitosam sortem quasi flebili cōpassione moueretur. Ad eum modum quo florētissimam olim ciuitatem Hierosolimam proprijs oculis intuens, & futuram ipsius miseram calamitatem prēuidens, grandi cōpassione ductus, fleuit super illam dicens, si cognouisses & tu &c. Et quidem non minus est ipsa iustæ animæ ruina deploranda, & lachrymis digna, quā Hierosolimæ ciuitatis, Salomonisq. templū excidium olim fuit deplorandū, vt verbis grauissimis dixit S. Hiero. in prologo super Trenos Hieremię.

Denique tertio id ipsum colligo, ex eo quod Christus ab illo primo suæ incarnationis instanti quo ingrediens in mundum dixit, Ecce venio, vt me scilicet, in hostiam deo placentem, & suauissimam in cruce pro toto humano genere offeram, semper ante oculos habuit sibi positam ipsam quam erat in cruce mortem subiturus, ita vt etiam in monte Thabor, cum quamdam suæ gloriæ, & maiestatis manifestationem fecisset, nō eius excideret memoria excessus ille mortis, & crucis quē completurus erat in Ierusalem: cui veritati attestatur illud quod ipse dicebat Luc. 12. baptismo habeo baptizari, & quo modo coarctator donec perficitur. Coarctabat enim Christum desiderium pro hominū salute moriendi, coarctabatq. & eum, ipsa mortis terribilitas, quam ob oculos positam assidue gerebat.

Ex his ergo constat omnem Christi actionem, præsertim supernaturalis ordinis (non enim in præsentia definitio, an humana Christi voluntas in aliqua exierit quandoque moralem actionem in naturalē tantum rationis finem ordinatam, de qua re q. 1. dixi) quidpiam penalitatis annexum habuisse, & eam quidem penalitatem pro humana salute fuisse susceptā, atq. a deo constat, omnem huiusmodi humanā Christi actionē satisfactoriam fuisse pro ipsis hominum peccatis. Quā tum autem habuerit valorem, finitum, aut infinitum potius, paucis interpositis, explicabimus.

Notandum est tertio, in gemino posse sensu versari ista præsens quæstio de infinitate satisfactionis christi. Alter est, an Christi satisfactio

factio intrinsecum habuerit infinitum satisfactorium valorem, ob quem satisfactio esset secundum se æquiualens pro vniuersus hominum peccatis, & si infinita fuissent, & infinite grauitatis ac malitiæ. Alter vero sensus est, vtum fuerit infinita per extrinsecam quandam deputationem, & acceptionem dei, cui placuit eam acceptare in sufficientem compensationem pro vniuersis hominum offensis aduersus deum cōmissis, & in posterum committendis. Prior sensus est quem intendit nostra disputatio. De extrinseca enim infinitate parum sollicitus debet esse theologus. Nam hæc infinitas non ad valorem operis pertinet, sed ad liberalē, & gratiosam dei acceptionem, quā neq. Scotus negauit. Neque vero negari potest Christi operationem acceptatā fuisse a deo incompensationē pro peccatis omnibus totius humani generis, siue acceptione gratuita, siue ad ordinem iustitię pertinente. Constat enim ex literis sacris, & ex grauissimis patrum monumentis, & communi totius æcclesiæ consensu, Christi domini satisfactionē acceptatam a deo fuisse pro vniuersis hominum peccatis, secundum eorum numerum speciem, & malitię grauitatem qualiscumque, & quantacumq. fuerit eorum grauitas. Exauditumq. esse Christum a deo pro sua reuerentia.

Sed hoc loco non possum non succensere quorundā Doctissimorū virorū, qui apud me magnę sunt autoritatis, sententiā, quæ affirmat, quod vt aliqua operatio censeatur sufficiens, æquiuales, & iusta satisfactio, nō est necesse quod habeat secundū se æquiualem proportionem cum grauitate offensæ, neque sit secundum se digna, & æquiualens compensatio pro culpa & offensa peccati, sed satis fuerit sit proportionata legi, & voluntati eius cui sit satisfactio. Itaq. non est necesse quod satisfaciens, tantum bonū operatione satisfactoria reddat, quantum fuit malum offensæ & irrogatę iniurię, sed quod reddat illud bonum quod exposcit is cui est facienda satisfactio, & quo ipse est contentus, siue hoc communi lege, siue priuata suæ voluntatis manifestatione exposcat. Hæc in quam sententia nunquam mihi placere potuit, quoniam huiusmodi satisfactio legi quidem, aut voluntati personę læsæ, æquiualens poterit censeri, offensæ autem, & iniuriæ nequam. Vnde totum quod illi deest condignitatis, & æquiualentię, comparatione ad offensam & culpā, suppletur ex gratia & beneuolentia acceptantis, que re vera est liberalis & gratuita condonatio, siue hoc fiat priuata voluntate, siue communi lege. Neq. quid quā de trahit a ratione gratuitæ condonationis, quod hæc acceptatio siue per modum legis, siue alio modo præcedat satisfactoriam operationem, vel quod sit ipsa posterior. Missum facio quod ex contraria sententia non difficulter inferri posset (quod & eius autores libenter admittunt) quod contritio qua ratione in actu penitentiæ, ordine nature

Si gra-

gratiam & charitatem antecedit, sit de iustitia æquivalens pro offensa, & culpa mortali satisfactio. In cuius sententiæ confutationem, non libet in presentia immorari, sed neque libet eam ut gratam, & probatam acceptare. Nam ut cætera prætermittam, durissimum mihi apparet veram aliquam iustitiam inter hominem & Deum admittere, quæ in gratia & charitate in anima infusis non suum habeat intrinsecum fundamentum. Vnde apud me nulla est verè æquivalens, & condigna satisfactio, quæ secundum seipsam non fuerit digna acceptari, ut sufficiens compensatio pro iniuria, & offensa; ita quod tantum reddat bonum, quantum fuerat ipsius offensa malum.

Prima conclusio.

His ita suppositis. Prima statuitur conclusio. Christi satisfactio infinitum habuit satisfactorium valorem, fuitque proinde infinita simpliciter satisfactio in rōe satisfactionis. Probatum primo ex scripturis sacris, & in primis ponderetur illa testimonia, quibus præcedenti dubio ostendimus in Christi satisfactione veram, & propriam fuisse iustitiam. Omnia enim, si bene expendantur, denotant Christum eam tantam patri compensationem pro vniuersis hominum peccatis obtulisse, qua maior neque exigi potuit, neque vero excogitari. Istam enim emphasim habent illa verba Pauli. Empti estis pretio magno, & illa Petri. Non corruptibilibus argento, & auro, &c. sed pretioso sanguine immaculati, &c. Ecquid enim aliud ij duo Apostolorum principes his tam magnificis verbis explicare voluerunt, quam quod pretium a Christo in hominum redemptionem Patri oblatum, incomparabile fuit omni alij excogitabili pretio, siue argento, siue auro, siue lapidibus pretiosissimis, siue quouis alio modo fiat. Quod si pretium fuit cuiunque alij pretio incomparabile, necessum est ut illud infinitum in ratione pretii fateamur: nam inter ea quæ finita sunt admittenda est comparatio, si ad idem præsertim genus pertineat, ut pertinet omnis satisfactio, & omne satisfactorium pretium: ad ordinem enim eundem iustitiæ satisfactoriæ pertinent. Præterea quo pacto verificabuntur illa Pauli verba, ad ostensionem iustitiæ suæ, si satisfactio finita fuit, & limitati valoris, indiguitque extrinseca Dei liberali acceptatione, ut cæferetur æquivalens. Neque vero Christus multa cum proprietate dici posset a Paulo, factus nobis iustitia, si satisfactio pro nobis exhibitam ipsa indiguit Dei gratia & acceptatione liberali. Id præterea quod in testimonio ibidem citato ad Colos. 2. dicitur, scilicet, traduxit confidenter palam, &c. Illud enim verbum confidenter, satisfactionem denotat ex toto rigore iustitiæ factam per æquivalentem, & infinitam satisfactionem. Præterea ad. rom. c. s. multus est S. Paul. in explicanda satisfactionis Christi abundantia. Cuius verba referam & expēdam dub. sequenti, cum explicabitur Christum satisfecisse de toto iustitiæ rigore. Fauet etiā quamplurimum illud quod dudum referamus ex c. 10. Isa. consummatio abbreviata innūdabit iustitiā: innūdatio .n. iustitiæ

stitiæ Christi, quid aliud designat quàm immensitatem eius & infinitatem? Diximus iam istum locum de Christo esse intelligendum: ipse .n. Christus verbum est abbreviatum, ut 70. interpretes transtulerunt, velut ut nostræ vulgaræ interpretis vertit, consummatio abbreviata dicitur, nam in ipso quasi breui quodam compendio & epilogo consummauit deus omnem suorum operum summam, cum verbum caro factum est, ac plenum gratiæ, & veritatis habitauit in nobis: In vno namque Christo deum reperies & hominem cælestia & terrestria in vno coeunt supposito, imo & simul in vnum diues & Pauper. Nam in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei, & vno peccato excepto, omnibus ipse humanis miseris, & calamitatibus, pro nobis egenus factus, succubuit. Hæc ergo abbreviata consummatio suis meritis & satisfactionibus tantum extulit coram deo iustitiæ vexillum, ut altius eleuari minime possit: Et ob id dicitur inundasse iustitiam, Quæ itidem ex causa ps. 129. dicitur copiosa apud eum redemptio, inperquem locum legendus est omnino Aug. & videnda ea petrum testimonia quæ dub. 3. ad probandum iustitiæ rigorem in Christi satisfactione afferemus: eandem .n. fere vim habent ad satisfactionis infinitatem probandam, sufficiat nunc in huius veritatis confirmationem vnum Clementem sextum Pont. Max. in medium afferre, qui in extrauag. vnigenitus de penitentibus & remissionibus multa dæcernit in huius nostræ conclusionis confirmationem: sed tria potissimum dicit quæ sumopere sunt ponderanda. Primum, quod non solum Christus, quia deus erat, sufficiens fuit ad satisfaciendum pro vniuersis hominum peccatis, verum quod & vnica gutta sanguinis eius, propter coniunctionem ad verbum, ad hoc ipsum etat sufficiensissima. Secundum quod thesaurus ecclesiæ ex meritis, & Christi satisfactionibus constas infinitus est, & quod ob id exhauriri minime potest. Tertiū denique quod merita Christi fuerunt infinita. Et quod id ipsum sit de Christi satisfactionibus censendum constat, tum ex paritate rationis, cum ex ipso prædictæ extrauag. cōtextu, indifferenter .n. Pont. ibi de satisfactionibus, & de meritis Christi loquebatur.

Sed quid obsecro dicet ad hanc tam a pertam Pont. definitionem Auctores quæ satisfactionum & meritorum Christi infinitatem negat: recurrunt fortassis ad extrinsecam illam dei acceptationem, qua deus, inquit, Christi satisfactiones & merita pro vniuersis hominibus, imo pro infinitis si esset, suscepit & acceptauit. Verum hæc acceptatio præter quod quod, ut in tertio notabili dicebamus, ad dei gratiam, & misericordiam potius pertinet, quam ad iustitiam cuius actus sunt satisfacere, & mereri, ac proinde in pertinens est ad constituendam meriti, & satisfactionis infinitatem, præsertim cum sit prorsus extrinseca, quæ nihil vel in satisfaciente & merente, vel in satisfactione & merito ponit. Præter hanc, inquam, rationem, quæ est efficacissima ad prædictam solutionem expugnandam, ex ipso extrauagantis textu liquet huius solutionis debilitas. Etenim Pont. ibi ad infinitum satisfactionum, & meritorum

Christi valorem minime recurrit ad illam dei acceptationem extrinsecam, sed ad ipsam verbi cum humanitate substantialem coniunctionem, inquit enim quod Christus, quia deus erat, potuit humanum genus redimere, & pro illo satisfacere, & mereri. Certe ego vix reperio solutionem quæ probabiliter possit hoc argumentum ex auctoritate Pontificia desumptum diluere. Scio dices hanc doctrinam non esse habendam ut definitionem pontificiam, quia non id ex primaria intentione Pontifex definire intendabas, sed de auctoritate concedendi indulgentias, quæ in Romano Pontifice residet ex intentione tractabatur, atque adeo doctrina de infinitate satisfactionum, & meritum Christi non definitionis loco habenda est, sed rationis adductæ ad explicandam definitionis veritatem. Rationes autem quibus Pontifices, & generalia etiam Concilia pro suis explicandis definitionibus afferre solent, non solidam semper auctoritatem obtinent, ut plerique Theologi variis in locis ad notarunt. Bene quidem hæc se habent. Verum aduertat Theologus quatinus ex professo, quamque de articulatim doctrinam istam de valore satisfactionum, & meritum Christi Pontifex in citata extrauaganti tradidit, imo aduertat quod non solum ibi Pontifex definit potestatem Ecclesiæ ad concedendum indulgentias, verum etiam stabilire voluit thesauri ecclesiæ ex meritis & satisfactione Christi potissimum constare, ac minus principaliter ex sanctorum satisfactionibus, ad cuius thesauri indeficientiam explicandam, ad meritum & satisfactionum Christi infinitatem recurrit. Et cum communi loquendi modo scripturæ sacræ & sancti Patrum hæc summi Pontifex doctrina conueniat, non potest non esse certissima, & quæ in contraria sententia plus temeritatis, quam probabilitas relinquat. Missum facio, quod Scotus adhuc non videtur admittere Christi satisfactionem actu esse infinitam per extrinsecam dei acceptationem. Nam dicere apparet quod solum fuit acceptata actu pro ijs hominibus qui de facto erunt, aut fuerunt in mundo, & pro eorum peccatis, quæ infinita non sunt, & si congruentiam habuerit ut posset pro pluribus acceptari.

Sed iam rationibus probatur ista conclusio. Prima Christus obtulit vitam suam, & sanguinem suum deo, imo, & semetipsum in satisfactionem pro peccatis nostris ad Eph. 5. Christus tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam deo, sed res istæ sunt infiniti valoris & æstimationis coram deo: ergo Christus obtulit deo infinitum pretium pro redemptione nostra, atque adeo exhibuit satisfactionem infinitam. Consonat huic rationi id quod retulimus paulo ante ex Clement. 6. in extrauag. Vnigenitus, dicente quod quælibet gutta sanguinis christi, propter coniunctionem ad verbum sufficiens erat ad redemptionem totius mundi; consentit etiam id quod Ambrosius ait in

præfa-

præfatione in Pl. 3. 5. bonum aurum sanguis Christi, diues ad pretium, profluens ad lauandum omnem peccatum. Expendendum est illud verbum profluens, denotat enim superabundantiam super omnia peccata, supra omnemque eorum possibilem malitiam & grauitatem, atque adeo vim quamdam satisfactoriam infinitam denotat. Sed de hac ratione, quæ in particulari videtur procedere, de quibusdā Christi actionibus, videlicet, de circuncisione, in qua Christus primitias sui pretiosi sanguinis pro nobis dedit deo, de proluxa, & anxia in horu oratione cum sanguineas Christi caro sudauit guttas, de ipsa denique Christi passione, quæ tot, tantisque tormentorum generibus fuit consummata, in sequenti conclusione dicemus latius, & nunc in communi probemus omnem Christi satisfactoriam operationem infiniti fuisse valoris.

Sit ergo secunda ratio. Operationes satisfactoriæ, atque itidem meritariæ Christi domini tantum proportionabiliter excedebant in valore satisfactionis, & meriti operationes nostras, quantum persona Christi in ratione personæ, excedit quamcumque personam creatam; sed persona Christi, in ratione personæ, excedit in infinitum omnem creatam personam: Ergo eius operationes in ratione meriti & satisfactionis excedebant in infinitum omnes operationes elicite a creatâ persona. Maior probatur. Non potest negari quin valor moralis operationum proportionetur dignitati personæ operantis, nam quis negare poterit quin morali extimatione pluri debeat fieri operatio Regis. V. c. Genuflexio, quam operatio alterius hominis minoris dignitatis: Ergo valor operationis crescit in suo genere proportionabiliter ad valorem personæ operantis: nam in qua, obsecro, alia proportionem crescere potest? Ergo si personæ ad personam fuerit infinita distantia in ratione personalis, erit & similis distantia inter earum operationes in valore morali satisfactionis, & meriti.

Confirmatur. Si quis, ex homine in fine fortis, & de media plebe, ascendat ad nobilitatem, aut ad dignitatem grandem, continuo eius actiones in multo maiori habentur pretio, & quo altior fuerit dignitas, ad quam euehitur, eo plurius eius operationis etiam a prudentissimis & grauissimis reipublicæ viris æstimantur. Manifestum ergo signum est, moralem operationum dignitatem, & valorem crescere proportionabiliter ad personæ operantis dignitatem. Sed huius rei, quæ vel sensibus patet, & a nullo bene composito ingunio negari vix potest, rationem a priori reddere non est ad modum facile. Dicunt communiter sapientes theologi, quod personæ qualitas, seu dignitas, etsi secundum se sit circumstantia in morali ordine consideranda, transit tamen in rationem obiecti operationis: & idcirco tribuit ei valorem iuxta proportionem suæ personalis dignitatis. Verum hæc ratio

non

non videtur huius rei punctum attigisse. Primo quia non est certum quod personę qualitas transeat in rationē obiecti operationis, imo oppositum est certissimum, si ex ipsa non desumatur specifica operationis diuersitas, de qua re 12. q. 7. & q. 18. solent Sancti Th. discipuli ad fatietatem vsque tractare. Et quamuis in presentia satis dicatur probabiliter, quod dignitas personę Christi mutat speciem moralem actionis, quia constituit illam formaliter in ratione cuiusdam excellentis iustitię, qualis inter puram creaturam & deum nulla reperitur: at non semper est necesse quod personę dignitas speciē actus mutet: nam satisfactio ducis eiusdem est speciē cum satisfactione militis, quamuis illa sit ista dignior propter maiorem personę ducis qualitatem, quę est quędam circumstantia quę a philosophis moralibus appellatur circumstantia. Quis. Ista ergo ratio non est adęquata ad prędictę veritatis explicationem.

Secundo sic impugno eandem rationem. Obiectum non confert actui totam suam dignitatem, & perfectionem, neque ex eo quod obiectum sit infinitum in ea ratione formali in qua obicitur actui, potest colligi ipsum actum infinitum esse in ratione talis actus. V. c. quamuis obiectum charitatis sit summum, & infinitum bonum, non tamen actus charitatis, quo nos diligimus summum bonum, aut quo ipsa humana Christi voluntas illud amat, infinitę est perfectionis in rōne obiecti, non sequitur quod dignitas personę transeat in rōnē obiecti, non sequitur quod dignificet actum iuxta proportionem suę quantitatis, ita ut si infinita fuerit, constituat actum infiniti valoris moralis. Hac ergo prima ratione uti insufficienti prętermissa, ad aliam deueniamus, quę quibusdam etiam doctissimis placet. Et ratio secundo loco assignanda est, quod id circo personę circumstantia auget aut minuit operationis valorem iuxta suę personalis dignitatis quantitatem, quia est circumstantia quasi intrinseca operationi, & ipsi realiter coniuncta, ad eum modum quo intensio actionis, quāuis sit pura circumstantia, neque in rationem transeat obiecti, auget valorem satisfactionis & meriti in operatione iuxta sui proportionē: nam actus. V. g. charitatis tanto magis meritorius erit, quanto magis fuerit intensus, & si attingere posset infinitam intensiōem, valorem quoque infinitum meritorium assequeretur. Quod neq. in obiecto, neque in aliis circumstantiis locum habet, eo quod extrinseca sunt operationi. Hęc secunda ratio bonam certe probabilitatem affert. Fateor quidem quod intensiōis exemplum adductum non in omnibus videtur quadrare, quoniam intensio actus moralis eatenus operationem in ualore meritorio aut satisfactorio dignificat, quatenus eam in semetipsa perfectiorem reddit intensiōe reali, & intrinseca, at personę dignitas nullam realem, & physicam perfectionem ipsi in-

inducit actioni. Vnde non satis apparet ex quo proueniat valor moralis quem ad ipsam refundit actionem. Sed huic obiectioni, ut prędictam secundam tueamur rationem, sic respondebit theologus, quia intensio est circumstantia pure intrinseca actioni, id circo vtraque perfectione & physica, morali eam perficit. Et moralis quidem perfectio meritoria, & satisfactoria in physica perfectione fundatur, at persona realiter quidem coniuncta est operationi, non vero est ei intrinseca. Vnde quia intrinseca non est nequit operationem intrinseca perfectione, & physica immutare & perficere; quia vero realem habet cum ipsa coniunctiōem, ut ipsam inchoans, continuans, & perficiens moralem ei dignitatem, & valorem tribuit. Et quidem in hac parte illud est obseruandum, quod in principio actiuo operationis duo reperiuntur, quorum vtrumque per se ad operationem efficiendam concurrat, nimirum. Quod, & Quo principium Quod, dicitur ipsum suppositum operans. Quo, uero est forma per quam operatur. Cum, inquam, hęc duo in principio cuiusuis humanę actionis reperiantur, substantialis, & physica, ut ita loquar, species actionis, nō a principio. Quod, sed a principio Quo, desumitur, actio enim in formali ratione actionis a formali principio actiuo specificatur iuxta doctrinam traditam a S. Th. 12. q. 1. a. 3. A principio autem actiuo. Quod, id est, a supposito quod per formam talem efficit actionem, non essentialis species neque perfectio aliqua physica actionis desumitur: prouenit autē ab ipso moralis dignitas, & valor actionis qui ad merendum, & satisfaciendum conducit.

Sed tandem tertiā adhibeo rōnē propter quā qualitas, & dignitas personę in ualorem moralem actionis iuxta suā proportionē refunditur. Quę ratio in hoc consistit, quod is qui alteri satisfacit, non solum suā operationem, sed & semet ipsum illi subiicit. Et similiter qui meretur se ipsum, suamque personam submitit in obsequium eius apud quem meretur, vnde cum satisfactio includat intrinsece ipsam personam satisfaciētem, tanquam simul cum ipsa actione submissam & subiectam ei cui fit satisfactio, nihil mirum quod in rōne satisfactionis includat totum ipsum ualorem, qui desumi potest ex personę dignitate. Hęc rō quę apud me non leuis est ponderis, vel inde suadetur, quod nō in omnibus actionibus humanis dignitas personę in ipsas actiones refunditur, nō enim actus comedēdi caponem maioris est valoris, absolute loquēdo, in duce quā in milite, esset tamen dignior operatio ducis, operatione militis, si ad satisfactionem alicui faciendam referretur, nā genuflexio ducis coram priuato milite, ad satisfactionem ei exhibendam ordinata, multo esset maioris valoris, maiorisque æstimationis, & pretij quā particularis militis. Ex quo uero similis sit assignata ratio, nimirum, quod ob id in satisfactione crescit moralis dignitas, & valor operationis, quia ipse satisfaciens se ipsum humiliat, & submittit ei cui satisfacit. Quod diximus de satisfactione, & merito

merito proportionabiliter dicendum est in operationibus obedientiæ, obseruatiæ, humilitatis, religionis, & in vniuersū in illis omnibus actionibus, quæ ab inferiori superiori, vel quasi superiori exhibentur.

Sed quid de actu charitatis dicemus? charitas enim in ratione formalis charitatis non est inferioris ad superiorem, amor enim amicitie qualis est charitatis amor, æqualitatem potius quam superioritatem respicit, inter eos enim est amicitia inter quos est iustitia & conuersio iuxta doctrinam ab Arist. lib. 8. Ethico. traditam, & prouerbio fertur, quod non bene in eodem domicillio morantur maiestas, & amor.

Respondeo & primum dico, quod amor amicitie est potissima operatio in qua operans se totum trahit ad quem operatur, nam is qui vere amore amicitie amat, & se & omnia sua in obsequium amici habet parata & exposita, & ob id dici solet amicorum omnia esse communia. Neque ob id tamen amor actus est inferioris ad superiorem, sed ad æqualem, quia postulat in altero extremo mutuam & reciprocam traditionem, amor enim amicitie amor mutuus est, & reciprocus: quam rem sufficiat in præsentia leuiter attigisse.

Secundo eidem obiectioni respondeo, quod licet charitatis amor hominis ad deum sit vere amicitie amor propter rationes assignatas à S. Thom. & ab eius interpretibus 2. 2. q. 23. ar. 1. ex parte tamen hominis magnam inæqualitatem habet, quoniam homo non diligit deum ut aliud bonum sibi comparat, & æquale, neque aut bonum partiale, & limitatum, sed ut summe completum & totale bonum, & in quod homo, & seipsū, & bona sua efficaci ac totali directione, refert. In hoc autem charitatis amore manifesta est ex parte hominis inferioritas, & totalis sui ipsius traditio in obsequium dei quem super omnia, & ex toto corde & ex totis viribus diligit, iuxta præceptum deut. 6. traditum. Et quidem licet meritum in ratione communi meriti forsitan non exposcat quod merens seipsum totum in præmiatoris obsequium submittat, sed sat est quod ei suas det operas, hoc tamen exigit necessario meritum quod est hominis ad deum: eo quod prima eius radix est ipse charitatis affectus, quo homo se totum tradit, & subiicit deo summo bono. Et ob id regius vates. ps. 72. explicans ipsam charitatis vim, cui neque terra, neque cælum summe placent, sed ipsa sola summi dei bonitas, inquit: Deus cordis mei, &c. Vocat deum ipsum deum cordis. id est. cordis dominum, plenarium eius dominum obtinens, & ius, per charitatis affectum ipsi deo spontaneè traditum.

Hinc sequitur, quod cum christus in omnibus suis operationibus ex primaria intentione operantis, & ex substantiali & primaria actionis specie se gereret cum deo ut inferiorē & minorem illo, seque proinde in dei obsequium tradiderit, diuinæque eius voluntati se totum

eum prout humanum erat suppositum subijceret, non potuit omnis eius operatio, iuxta valorem & dignitatem personæ Christi in suo morali valore meritorio, & satisfactorio non crescere, atque ad eum cum persona Christi esset reuera infinita, infiniteque dignitatis, consequens est dicamus vniuersas Christi humanas operationes infiniti valoris existisse, fuisseque proinde infinite meritorias, & satisfactorias. Et hæc est fundamentalis nostræ conclusionis ratio, quam ij tantum qui eius vim & radicem non intellexerunt, libera quadam dicendi contempserunt audacia, negantes satisfactorijs Christi operationibus eum valorem quem & sancti Patres, ac Pontifices grauissimi, imo & sacræ literæ fere expressis verbis eis tribuerunt.

Sed iam ulterius in nostræ conclusionis probatione progredior. Nulla operatio potuit esse dignior Christi operatione, etiam secundum absolutam dei potentiam, nam & si pater fieret homo, æquæ perfectam, & dignam operationem efficeret quidem, digniorem vero nequaquam: Ergo Christi operatio fuit summe digna, summæque dignitatis & valoris, quo maior nulli potuit creatæ operationi competere, atque ad eum fuit infiniti valoris moralis.

Dicerent huic argumento contrariæ sententiæ auctores, quod illa operatio quæ ab intensiore gratia & charitate, quam sit intensio gratiæ & charitatis Christi, proficisceretur, secundum se esset maioris valoris satisfactorij & meritorij, quam Christi operatio, & tantum illi de esset illa acceptatio dei extrinseca, qua deus christi operationem accepit in compensationem pro peccatis omnium hominum. Et cum posset deus illam puræ creaturæ operationem similiter acceptare in compensationem pro peccatis totius mundi, consequens sit quod talis operatio esset simpliciter dignior, & maioris valoris quæ operatio christi. Nā secundum extrinsecam acceptationem essent æquales. Secundum vero intrinsecam perfectionem, dignior esset & perfectior operatio a pura creatura elicitæ: Vnde simpliciter esset censenda dignior & maioris valoris. Ita dixerunt quidam christiani homines, sed nequis eos male christianos arbitretur, quia tam humiliter, ne dicam viliter, de christo, eiusque actionibus senserunt, eorum nomina silentio velare decreui. Et sic arguo pro conclusione nostra.

Sequitur ex contraria sententia quod operatio puræ creaturæ tantum possit esse valoris meritorij & satisfactorij, quanti fuit ipsa christi operatio. Consequens magnam præfert absurditatem, & falsitatem tam insignem, ut nullus sanctorum Patrum eam non exploderet tanquam christi dignitati iniuriosam, ipsi que proinde blasphemam, quæ constabit ex testimonijs quæ dubio sequenti citabimus, in quibus nihil aliud patres magis auersantur, quam quod humani generis redemptio potuerit iusta compensatione, & satisfactione,

qualis fuit Christi satisfactio, per actionem purę creaturę fieri: Ergo, &c. Probatür sequella, quia potuit deus purę creaturę conferre intensiorem gratiã, & charitatem ea quam tribuit animę Christi, potuitque ipsam acceptare pro vniuersis peccatis omnium hominũ ex Adam trahentium per naturalem generationem originem. Sed talis operatio in acceptatione extrinseca æqualis esset operationi Christi, & in intrinseca perfectione eam excederet: Ergo tam esset apta, imo & magis apta ad humanam redemptionem efficiendam illa purę creaturę actio, atq. fuit operatio christi.

Duę possent huic argumẽto solutiones adhiberi. Altera quod ille purus homonon posset, p se ipso satisfacere, & pro peccato originali in quo conciperetur, atque adeo non satisfaceret pro toto genere humano ex Adam deriuato. Sed huic solutioni facillime occurritur. Nam supponamus quod deus assumeret angelum ad humani generis redemptionem faciendam, qui nulla pro se satisfactioe egeret, aut vero quod formaret hominem miraculosẽ, qui nullum proinde originale peccatum contraheret, sed in statu innocentię sicut primus parens conderetur.

Secunda solutio quę apparet vero similior est, quod licet dignitas personę Christi non contulerit suis operationibus infinitum valorem satisfactorium & meritorium, contulit illis tamen valorem aliquem, quo non perficeretur operatio a pura creatura elicitã, quantumque gratia & charitate fuisset exornata. Hęc solutio citra dubium non nihil habet probabilitatis, nam cum instat replica contra illam in hunc modum. Illa perfectio proueniens operationi Christi ex dignitate personę, non est infinita, vt admittit prædicta solutio: Ergo potest adęquari per aliam perfectionem, quam deus tribueret operationi elicitę a pura creatura, imo posset excedi: nã omnis perfectio finita, ab alia perfectione finita maiori vinci potest, si absolutã præsertim attendamus dei potentiã. Fingamus enim quod illa perfectio, quę ex dignitate personę Christi in eius operationẽ refunditur, sit vt centum. Tunc sic, poterit deus dare operationi purę creaturę perfectionem vt mille, infundendo illi habitum gratię intensissimũ, & specialissima ei auxilia conferrẽs: Ergo non solum adęquabit, sed & superabit prædictam Christi operationis perfectionem. Huic tamen replicę probabilis occurrit solutio, quę efficaci argumento conuinci falsitatis non poterit. Solutio autem ea est, quod valor ille ex dignitate personę ad humanam Christi operationem deriuatus, & si finitus sit, & limitatę perfectionis, est tamen alterius rationis & ordinis ab omni alio valore, qui aliunde potest ad operationem purę creaturę deuenire, nam est valor personalis & non formalis, qui proinde intrinsecam habet, & formalem habitudinem ad personam ex qua

qua prouenit: atque adeo quantumcumque crescat perfectio ex intentione gratię & charitatis in operatione elicitã a pura creatura, nunquam tamen attinget ad hunc personalem valorem, ac proinde neque esse poterit æquiualens, & sufficiens compensatio pro aliquo mortali peccato, secundum illam grauitatem quam contrahit, ex diuina maiestate offensa. Nam huic grauitati nullus alius satisfactorius valor proportionari potest, neque esse sufficiens ad iustam compensationem, præter valorem personalem qui ex infinita satisfactiois personę dignitate ad operationem satisfactoriam deriuatur. Est enim formalis & intrinseca correspondentia inter satisfactioem, & offensam, vt grauitas ex dignitate personę offensę in culpa resultat non alio satisfactoris valore compensetur, nisi eo qui ex persona satisfaciente pensatur.

Possimus huius rei ex doctrina S. Th. aliquale afferre exemplum, dicit enim ipse, quod quantumcumq. crescat viatoris gratia, etiam si intentione excedat gratiam cuiusque beati, imo & omnium beatorum, nunquam tamen accedet ad perfectionem propriam gratię beatificę & quę est in beatorum minimo, eo quod secundum quemdam modum gratia beatificã alterius est rationis, & speciei a gratia viatrice. Adhibet exemplum S. Thom. quantumcumque inquit leo intra naturam leoninam crescat, nunquam perueniet ad Elephantis perfectionem eo quod sunt perfectiones alterius speciei. Ob similem ergo causam ipse dicerem, quod valor personalis operationis Christi a nullo alio valore quantumcumque magnus sit, & excellẽs adęquari poterit. Et ob hanc causam posset dicere qui negauerit infinitatem satisfactiois Christi, quod ad iustam humani generis redemptionem necessaria fuit verbi incarnatio, & eius operatio satisfactoria, quoniam in nulla operatione purę creaturę poterit etiam per absolutam dei potentiam reperiri valor ille personalis, aut alius qui eius vicem suppleat, per quam possit compensare pro peccato quantum ad illam aliqualem infinitatem, quam omnes agnoscunt theologi ex diuina maiestate offensa ad peccatum deriuatam. Hęc solutio, vt dixi, mihi adeo apparet vero similis, vt existimem quod hęc vltima ratio quam pro nostra conclusione formauimus, quamuis apud plerosq. graues theologos satis habeatur celebrata, non solidum tamen continet nostrę conclusionis fundamentũ, quia per assignatam solutionem facile euadimus illud illatum inconueniens in quod ista ratio inducere conatur cõtrarię sententię autores. Fateor quidem autoribus contrarię sententię hanc solutionẽ non occurrisse fortassis, & ob id valde tertia illa ratione a nobis facta pro cõclusionem premuntur. Expendatur hoc in loco illa Caiet. regul. 1. par. quæst. 55. quod res vna superioris ordinis, etsi limitata, & finita,

æquiualeat infinitis rebus ordinis inferioris in virtute & potestate, adhibet ipse exemplum in specie intelligibili superioris angeli, quæ cum sit finita, æquiualeat multis speciebus angeli inferioris. Ex qua doctrina ad presens institutum posset theologus inferre, quod quia Christi satisfactio, et si finita sit, & limitata, quia tamen est superioris ordinis ad omnem creaturæ puræ satisfactionem comparata: Idcirco in virtute satisfactoria æquiualeat infinitis satisfactionibus, ab infinitis puris hominibus, & angelis prouenientibus: ac proinde potuit pro vniuersis humani generis peccatis sufficiens esse compensatio. Nō ergo huic postremæ rationi valde fidendum est in hac prima conclusione tuenda. Sed ad præcedentia motiua, & fundamenta est recurendum.

Secunda cō-
clusio,

Secunda conclusio. Illa operatio, qua Christus seipsum, suam vitæ, suumque pretiosum sanguinem pro vniuersis hominum peccatis obtulit, duplici infinitatis titulo infinite fuit satisfactoria. Hæc conclusio primo explicatione eget, & suppositis his quæ hactenus diximus, non tam probationem, quam sui explicationem efflagitat.

Notandum est ergo, quod in prædicta Christi satisfactione duplex videtur reperiri infinitas, altera quæ ex infinitate satisfaciētis personæ proueniebat, & altera quæ ex infinitate rei oblatae desumebatur. Prima quidem oī Christi operationi satisfactoriæ fuit cōmunis, vt ex ante dictis cōstat. Secunda vero ad eā tantū operationem pertinebat, quā nūc specificauimus in secūda ista cōclusionē. Et quidem de priori satisfactione satis, ni fallor, diximus in cōclusionē præcedenti, & si quæ supersunt dicenda, in argumentorum solutionibus explicabuntur. De posteriori vero infinitate nōnulla dicere oportet: neque enim omnes Theologi hanc infinitatem ex re oblata desumptam in Christi satisfactione libenter admittunt, ad quam eliminandam sic arguunt primo. Si infinitas rei oblatae sufficiens esset ad constituendam satisfactionem infinitam simpliciter in ratione satisfactionis, sequitur quod illa oblatio, qua B. Virgo in tēplo obrulit filium suū Iesū Christū, fuit valoris infiniti, fueritque infinita simpliciter satisfactio: atque adeo sufficiens ad ipsā humani generis redēptionē operādū cōsequēs nullatenus admittēdū apparet, quā tunc humani generis redēptio B. Virgini esset tribuēda, cum oblatio ab ipsa fuerit facta, ergo, &c. Sequella inde videtur manifesta, quod B. Virgo tunc obtulit Deo infinitū pretiū, ergo, &c. Secundo quāuis res oblata sit infiniti valoris, si oblatio fuerit actio valoris finiti, limitat valorē qui desumi poterat ex re oblata, propter quod causā graues quidā theologo cum Mag. Soc. m. 4. d. 13. dicunt sacrificium altaris finiti esse, & limitati valoris, quia licet res oblata sit simpliciter infinita, & valoris infiniti, limitatur tamen, in ordine ad valorādum sacrificium, ab actione sacerdotis offerentis quæ est actio limitata, & finita, ergo res oblata nō sufficit ad cōstituēdam

dā satisfactiois infinitatem, quantumcumque ipsa secundum se infiniti sit valoris.

Tertio sic ipse argumentor in huius sententiæ patrocinium. Sequitur ex sententia cōtraria, quod in Christi operatione duplex simpliciter reperiebatur satisfactiois infinitas. Altera ex infinitate pretij oblatae desumpta, & altera ex infinito satisfaciētis valore proueniēs. Cōsequēs est falsum: ergo, &c. sequella manifesta apparet ex prædicta sententia, probo aut falsitatem consequētis. Repugnat dari duo infinita simpliciter, siue duas simpliciter infinitas formales rationes in eadē specie: ergo impossibile est, quod in vna, & eadē Christi operatione duæ reperiantur infinitæ rationes formales intra eandē specificā & formale satisfactiois rationē cōfirmatur. Si vtraque ratio est infinita per se & seorsum cōsiderata, ergo simul sūptæ maiore efficiēt satisfactiois infinitatē, sed infinitum crescere ea ratione qua infinitū, est omnino impossibile: nā si crescit, nō potest non esse finitū, & supponitur alias esse infinitum, atque adeo finitū simul esset, & infinitum, quæ manifesta est contradictio.

Dices forsā, quod infinitas quæ sumitur ex parte satisfaciētis alterius est rationis & speciei, ab ea quæ sumitur ex parte pretij oblatae, nihil autem inconuenit, quod in eadem operatione conueniant duæ rationes formaliter diuersæ simpliciter infinitæ.

Contra sic arguitur. Illa infinitas quæ sumitur ex parte pretij est infinitas satisfactiois, seu quod, est idem, satisfactoria, ergo est eiusdē rationis moralis cū infinitate, quæ sumitur ex parte satisfaciētis, quoniam hæc posterior infinitas citra dubium est satisfactoria, atque adeo intra eandē rationē formalem satisfactiois duo reperiuntur infinita, seu duæ formales rationes simpliciter infinite. Antecedēs apparet manifestum, nā ratio pretij per se pertinet ad formalitatem satisfactiois: ergo infinitas inde sumpta ad formale satisfactiois rationē attinet.

In hac re dicā quid ipse sentio, nā quid sentiāt alii vix possum referre. Quia nihil aliud specialius reperio in theologorū disputationibus explicatū, & definitum, præterquā quod quidā affirmāt, illā sententiā dudū a me citatā, puta, quod ex infinitate pretij nequit desumi infinitus valor satisfactorius. Plerique autē theologo contrariū sentiūt, existimantes, quod in Christi operatione qua seipsum patri in cruce obtulit, reperitur satisfactoria infinitas, quæ ex infinitate rei oblatae desumitur. Ego vero ita sentio, quod in operatione Christi qua satisfacit patri, in illa videlicet, qua Deo propriā vitā, & sanguinē, pro nostris peccatis obtulit, cōsiderādæ sunt quatuor illæ rationes, quas superius cū S. Th. distinxim⁹, & quæ hūc in sacris literis solidissimū fundamentū nimirū, sacrificii, satisfactiois, sanctificationis, & redēptionis. Tunc dico quod Christi pati oblatus, eiusque pretiosissimus sanguis in cruce effusus in ratione pretij formaliter cōsiderat⁹ ad solā pertinet formalē redēptionis ratio-

rationem; nam satisfactio non fit pretio proprie loquendo, vilis enim reputatur ille qui pretio suum estimat honorem, & qui compensationem honoris per iniuriam legi vult sibi fieri pretio. Et confirmo. Ex eo quod dicebam superius, puta, satisfactionem non in satisfaciendi commodum per se primo fieri, sed eius cui fit satisfactio. At qui pretium offert, per se primo intendit sibi aliquid tali pretio acquirere. Et hæc eadē fere ratio demonstrat, quod formalis ratio precij non pertinuerit ad propriam & formalem sacrificij rationem. Nam res quæ immolatur, & sacrificatur deo, non ordinatur ad emendum aliquid a deo, sed ad religiosam & submissam venerationem illi exhibendam, in recognitionem suæ celsitudinis. Quæ formalis ratio in omni specie sacrificij seruatur. Sed neque vero pretij ratio ad sanctificationem spectat, etiam si nomine sanctificationis meritariam Christi iustitiam, qua nobis spiritualia, & omnia sanctificationis dona meruit, comprehendamus. Nam qui meretur, nullū præmiū in pretium offert, sed operas suas, & omne ipsarum emolumentum in bonum ipsius præmiatoris refert, vnde ius ei oritur, vt ex bonis præmiatoris aliquid accipiat. Sola ergo redemptio est quæ formaliter celebratur pretio, nam qui redimit quempiam siue iusta, siue iniusta seruitute, eumque in pristinam asserit libertatem, nisi vi, aut fraude vtatur, necessum est exhibeat iustum pretium, quo ipsa redimendi libertas æstimatur. Et hinc fit quod humani generis redemptio quatenus fuit pretio celebrata, emptio a S. Paul. 1. corint. 6. vocatur.

Quo supposito, vt distinctius & breuius rem istam exponam, dico primum: Redemptio humani generis, in ratione formali redemptionis præcisse considerata, non sumit valoris infinitatem a persona redimente, sed a pretio pro libertate redemptorum oblato. Hæc assertio pro secunda parte, nimirum, quod redemptionis infinitas ex pretij dignitate fuerit desumpta, nescio quā possit ratione negari: Cum Apostoli Petrus, & paulus locis superius citatis magnitudinem & æstimationem redemptionis humanæ ad ipsam pretij granditatem & excellentiam reuocauerint, empti enim estis pretio magno, &c. dicebat Paulus; & Petrus dixit, non corruptibilibus auro & argento, &c. Et Sancti Patres quorum testimonia retulimus hæcenus, & referemus postea, manifeste redemptionis nostræ valorem ad eandem pretij infinitatem reducunt. Quæ veritas sumopere firmatur ex eo quod Clemens sextus in extrauag. citata dicit, quod quælibet gutta sanguinis Christi, propter coniunctionem ad uerbum, sufficiens erat pretium pro vniuersis mundi peccatis. Ratione itidē eandem sententiam probo. Potissima emptionis ratio, prout est formaliter emptio, ex pretio pensatur. Ergo qualitas eius & quantitas ex pretio quoque de sumitur. Sed redemptio, vt dicebam, non est aliud re ipsa quæ emptio.

emptio quædam: Ergo ex infinitate pretij humanæ redemptionis ipsa redemptionis infinitas fuit desumpta. Prior autem pars assertionis eiusdem probatur. Primo in emptione, & venditione parum aut nihil considerantur qualitas, & dignitas ementis, & vedentis, sed ad merces & pretium tantum habetur respectus, neque plurius estimatur pretium inuenditione exhibitum à rege quàm ab homine priuato: ergo cum redemptio, in ratione formali redemptionis considerata, fuerit quædam emptio, quæ Christus dato sui pretiosi sanguinis pretio libertatem, quam humanum genus per peccatum amiserat, emit a deo: ad valorem redemptionis formaliter consideratæ, non per se attinebat dignitas redimentis personæ.

Secundo probatur eadem pars. In satisfactione, & merito ob id operantis dignitas ipsam satisfactoriam, & meritoriam actionem dignificat, eiusque proportionabiliter valorem auget, quia is qui satisfacit, & meretur, non solum propriam operationem, sed & semetipsum subiicit, & submitit in obsequium eius, apud quem meretur & cui satisfacit, vt paulo superius diximus & explicuimus: sed in redemptioe, præcisse considerata in ratione formali redemptionis, redemptor pretium quidem tradit in potestatem eius a quo captiuum redimit, non vero se ipsum illi submittit & subiicit: non enim se humiliat coram illo, aut aliquid facit huiusmodi ad rationem personalis subiectionis spectans, sed ita se habet in emendo captiuum libertatem, atque si simili pretio equum emeret: ergo, &c. Ex quo infero, quod si præcisse ad rationem redemptionis attendamus, & ea sola consideranda fuisset in humanæ redemptionis opere, si pura creatura. V. c. Beata Virgo offerret deo Christi sanguinem, & vitam aut ipsummet Christum pro redemptione humani generis, de facto illud redimeret: quia dignitas redimentis in formali redemptionis ratione non est per se considerata, sed ad valorem pretii dumtaxat est attendendum. Quam autem ob causam Beata Virgo cum filium suum in templo obrulit, non fuerit humani generis redemptionem operata, paulo post dicemus.

Dico secundo in sacrificio crucis quo Christus semetipsum obrulit patri, in eiusque valore, & infinitate, non per se primo attenditur res ipsa exterius oblata, sed ipsa interior rei eiusdem oblatio. Ad huius assertionis intelligentiam, supponendum est ex his quæ dici solent. 22. q. 81. & 3. p. q. 83. ar. 1. quod in sacrificio per se attenduntur actus sacrificantis quibus res sacrificatam conficit, frangit, conterit, & commollitur in dei venerationem & cultum (Quod est facere sacrum, rem que ipsam deo sacrare) quæ tamen exterior rei oblata confectio, fractio, & commollitio non consideratur absolute vt in re illa materiali sit, sed prout est signum interioris animi contractionis, & contritionis & como-

cōmollitionis qua sacrificātis animus in semetipso interius cōficitur, conteritur, frangitur, & quasi in nihilū redigitur corā deo, ipsa m dei recognoscens maiestatem, & excellentiam ex qua vniuersa pendent. Vnde præcipuus sacrificii valor nō ex re externa circa quam fit sacrū considerandus est, sed ex interiori potissimum animi religiosa, & sacra fractione, & cōmollitione attenditur. Nam quia istam internam sacrationem & religiosam animi contractionem designat illa externa rei oblatae confectio, & confractio, idcirco grata est & accepta deo: at propter quod vnumquodq. tale & illud magis, vt habet commune proloquium. Vnde merito David ps. 50. dicebat sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non despicies. Quare valor qui in sacrificio sumitur ex re primario oblata, & sacrificata, reuera coincidit cum valore sumpto ex ipso sacrificante. Quia sacrificij actio sua natura est reflexiua supra sacrificantem, qui est primaria, internaq. hostia principaliter immolata. Quo fit vt in cruento illo sacrificio quod Christus assistens Pontifex futurorum bonorum in cruce obtulit deo, potissimus valor, præcipuaq. eius dignitas, non in externa carnis Christi visibili vulneratione consistebat, sed in intetno ipsius Christi animi dolore, internaq. plenaria subiectione ad deum, qua se totū deo dicauit & sacrauit, cor suum coram deo totum effundens, conterens, conminuens, & quasi in nihilum redigēs, ipsamq. dei maiestatem summa veneratione recognoscens, & totum suum humanum esse illi penitus subiiciens. Cuius interni sacrificij, & spirituali animi fractionis & commollitionis manifestissimum signum fuit illa sensibilis carnis Christi vulneratio, & contusio, quam ipse Christo non solum summa cum patientia sustulit, sed & spontanea voluntate acceptauit, oblatu est enim quia ipse voluit Ita 53.

Ex his sequitur primo, quod nisi illa interior immolatio Christi sume, & infinite fuisset grata deo, ipsa exterior immolatio, quāuis facta fuerit circa personam infiniti ualoris haudquaquam summe accepta & grata deo fuisset.

Sequitur secundo quod sicut in actu interiori & exteriori nō sunt duæ bonitates morales, sed vna & eadem formaliter, iuxta probabilio rem sententiam quam docuit, S. Thom. 12. quæst. 20. ita in sacrificio crucis non fuerunt duo valores, duæq. dignitates infinitæ, sed vnus & idem infinitus valor formaliter fuit in vtraq. oblatione, & multo formaliter in interiori quam in exteriori, eo quod exterior immolatio non habuit rationem religiosæ oblationis, religiosique sacrificij, nisi quatenus coniungebatur cum interiori, & prout erat effectus, & signum eius.

Sequitur tertio quod in sacrificio crucis ualor operantis, id est, sacrificantis coincidebat cum ualore rei sacrificatæ, & immolatæ, primo

primo quidem & principaliter immolatione spirituali, & secundo, & minus principaliter immolatione externa & sensibili. Coinciderant enim in vnum sacerdos & sacrificium, non solum sicut in alijs omnibus sacrificijs, in quibus, vt nunc dicebam, res quæ primo & principaliter offertur est animus & cor principalis offerentis, & sacrificantis. Nam hoc ad oblationem tantum internam pertinet, at in sacrificio crucis & interna, & externa immolatione coinciderunt sacrificans & hostia, sacrificium & sacerdos. Sed valor sacrificii non tam desumebatur ex infinita rei sacrificatæ dignitate, pro vt terminabat externam immolationem, quam prout fuit res interiori sacratione, & immolatione oblata & sacrificata. Et hoc quidem per se pertinet ad ipsam formalem sacrificij rationem, sic adeo quod si tollatur dignitas rei interius immolatæ, ne cesse est auferatur tota sacrificii dignitas, totusq. eius valor: quoniam est de intrinseca ratione sacrificij, immolationisq. gratæ deo, quod immolatio reflectatur supra ipsum sacrificantem. Loquor autem de sacrificio, in quo sacrificans non se habet ministerialiter alterius personam agens, sed vt principale operans. Ex quibus tandem sequitur, quod si Christus immolaret hædum vel agnum, eius sacrificium in ratione sacrificij simpliciter esset tanti valoris, atq. fuit sacrificium, quo seipsum immolauit in cruce. Et hoc quidem non solum ex præcisa dignitate offerentis, & sacrificantis, sed etiam ex parte rei primario & principaliter immolata spirituali & interna immolatione, cuius signum esset illa exterior immolatio in hædo aut agno facta. Hoc patet, quoniam, id postulante religiosi sacrificij, & immolationis ratione, hostia per se primo & principaliter oblata, & immolata non esset agnus, sed ipsemet Christus secundum internam & spiritualem immolationem, qui immolatione visibili & externa fuit in cruce immolatus.

Dico tertio. In satisfatione, qua Christus, satisfecit deo in cruce, valor infinitus ex dignitate personæ satisfaciens desumptus erat vnus & idem cum valore qui ex ipsa Christi vita & eius sanguine desumebatur: Et hoc non erat accidentariū satisfationi, sed per se & essentialiter ad rationem satisfationis. Huius ratio ea est, quoniam satisfationis Christi infinitas non summitur ex sola satisfaciens personæ extrinsece considerata per modum tantum agentis extrinseci, sed potius cōsiderata prout ingreditur satisfationem, estque quasi pars eius intrinseca, quatenus satisfaciens se ipsum submitit, & subicit ei cui satisfacit, quod superius explicuimus: ergo valor satisfactorius passionis christi, qui consurgebat ex dignitate vitæ & sanguinis christi, quatenus christus vitam suam posuit, suumque præciosissimum fudit sanguinem in honorem, & eximiam dei reuerentiam, vt scilicet, deo is redderetur honor, quem peccatum si non affectu affectu

Vu tamen

tamen abstulerat, & in quandam humillimam veniæ petitionem, pro iniuria, & offensa ipsi per peccatum irrogata, iuxta illud Philippen. 2. humiliavit semetipsum, &c. totus præhabebatur inclusus in ipsa ratione satisfactionis internæ, qua Christus se totum deo subiecerat & submiserat in eius gloriam & honorationem, ad compensandum pro iniuria contra diuinam maiestatem commissa. Itaque loqui debemus in hac parte proportionabiliter ad eum modum, quo solemus loqui de bonitate actus exterioris ad interiorem comparati. Quod diximus de satisfactione, proportionabiliter est dicendum de merito, de ipsaque Christi operatione secundum quod fuit meritoria nostræ sanctificationis & gratiæ. Itaque in omnibus illis Christi actionibus quæ essentialiter subiectionem & summisionem operantis important V. c. obedientiæ, humilitatis, religionis, &c. quarum proinde valor sumitur ex dignitate personæ operantis, nõ præcise vt operans est, sed vt ingreditur ipsam operationem veluti pars eius, iuxta modum dudum expositum, non ponebant in numero, neque ponere peterant dignitas & valor actionis ex operante proueniens, & valor ille qui ex ipsa persona Christi desumebatur tanquam ex materia seu obiecto talis operationis. Quoniam ipsemet Christus prout operans ingrediebatur, vt dixi, ipsam actionem in ratione actionis, & sic consecrabat ei omnem dignitatem, omnemque illum valorem quam quocumque alio modo siue per modum materiæ, siue per modum obiecti, siue etiam per modum prætij ad ipsam operationem comparatus, valeret ei tribuere. Vnde in quolibet actu ex prædictis erat infinitus valor, infinitaque dignitas, neque vnus poterat dignior esse, maiorisque valoris alio, etsi Christus esset materia vnus V. c. sacrificij crucis, & non alterius scilicet, obedientiæ, humilitatis, &c.

Quibus ita suppositis, ad illa tria argumenta, quæ pro quorundam opinione theologorum fecimus, sigillatim erit respondendum.

Ad primum dicitur, quod duplici ex causa Beata virgo per illam oblationem, qua filium suum obtulit in templo non redemit genus humanum. Prima, quoniam Christus datus quidem erat ei vt filius, non vero vt posset illo vti tanquam pretio, in isto vel in alio contractu, vel cum deo, vel cum hominibus celebrato. Non enim ipsa dominium habebat Christi, vt posset illum offerre deo in pretium redemptionis humanæ.

Secunda causa, quoniam liberatio generis humani à demonis seruitute, non potuit fieri per purum hominem, quantumcumque effectingentis, & infiniti valoris: sed necessaria simul erat virtus sacrificij valoris quoque infiniti: atque itidem egebat operatione, quæ infinitam haberet vim sanctificatiuam: Eo quod seruitus qua
huma-

humanum genus tenebatur captiuum, & in dæmonis tyrannidem traditum, introducta fuerat per mortale peccatum, ad cuius reparationem hac omnia sunt necessaria. Quoniam ergo Beata Virgo neq. per modum sacrificij, neq. per modum satisfactionis, neque per operationem sanctificatiuam humanum potuit genus reparare, idcirco oblatio qua obtulit Christum, non fuit redemptiua generis humani, quâuis in ea fuerit oblatum deo infinitum pretiū, quod in ratione pretij sufficiens erat ad ipsam humani generis redemptionem.

Ad secundum argumentum, admissa illa sententia (quæ tamen apud me non magna probabilitate pollet, eo quod sacerdotis actio ministerialis est, & non simpliciter essentialis ad rationem sacrificij) Respondeo quod operatio Christi vel in quantum fuit vera immolatio, vel in quantum fuit satisfactoria, vel deniq. pro ut erat animarum sanctificatiua, fuit infiniti valoris, infinitaq. moralis efficaciam, atq. a deo nullatenus limitare potuit valorem ex infinitate prætij, vel infinitate obiecti, seu materiæ prouenientis. Quin potius ipsa operatio in sua propria ratione præhabuit inibitum hunc omnem valorem, vt dudum dicebamus.

Ad tertium argum. neganda est sequella. Dico enim, quod in operatione Christi considerata præcise in ratione redemptionis, fuit formaliter valor ex infinitate pretij desumptus, non vero ex infinitate operantis personæ, prout operante. In eadem autem operatione, secundum tres alias rationes considerata, fuit infinitus valor desumptus ex dignitate personæ operantis, quatenus, vt dicebam, ingreditur ipsam operationem veluti aliquid eius, & veluti materia circa quam ipsa operatio reflectitur, secundum quod operans se ipsum humiliat, subicit &c. Et quoniam hac ratione operatio suscepit a persona Christi omnem eum valorem, quem Christus vel in ratione materiæ, vel in ratione, obiecti vel in ratione finis, poterat eidem operationi præstare, idcirco operatio secundum tres istas rationes nullum alium valorem ex dignitate Christi participat, præter eum quem suscepit ab ipso tanquam ab operante, ad modum expositum. Et quidem quamuis Christus secum suam dignitatem consideratus poterat in ratione rei oblate, vel in ratione materiæ circa quam, infinitum eidem operationi conferre valorem, nullum tamen de facto contulit, eo quod præsupposuit in ipsa operatione omnem huiusmodi valorem ab ipso met Christo sub alia ratione collatum, nimirum, sub ratione operantis, super quem ipsa quasi reflectitur operatio. Ex his soluta superest argumenti confirmatio.

Ex quibus omnibus colligitur intelligentia nostræ secundæ conclusionis, in qua minime asserimus geminum, eumq. infinitum reperiri valorem, alterum ex operante, & alterum ex re ipsa, vel per modum

dum pretij, vel per modum hostie, vel alia quavis ratione considerata desumptū. Nam cum idē sit omnino Christus, & eiusdem prorsus virtutis, quatenus est operans, & quatenus pretiū est & res oblata; nō potest diuersum conferre valorem, siue hoc siue alio modo consideretur. Sed id tantum asserit nostra conclusio, quod Christi satisfactio, quatenus fuit humani generis redemptio, sui valoris infinitatem nō desumebat a Christo prout ab opeante, sed pro vt infinitum fuit pretium deo pro libertatē humani generis exhibitum: cum tamen eadem operatio prout satisfactoria fuit, & meritoria, & similiter prout erat sacrificium, suum omnem valorem & dignitatem desumeret a Christo prout fuit operans dignitatis infinita, & nō quatenus habuit rationem pretij. Quoniam pretium non pertinebat formaliter in ratione pretij, ad illam Christi operationem secundum has tres posteriores rationes formaliter consideratam. Præterea sacrificij valor in eadem operatione desumebatur quidem a Christo, non prout erat offerens, vt cumque, sed prout obtulit seipsum, vnde desumebatur ab ipso Christo, & prout erat offerens, & prout erat res oblata, interna tamen & spiritali oblatione. Neque ratione ista duæ separari poterant in Christi sacrificio, eo quod essentialis sacrificij ratio, vt dixi, postulat reflexionem illam super ipsum offerentem, ita vt res primario & principaliter oblata sit ipsum offerens, idemq. sit sacerdos & hostia per se primo oblata.

Tertia conclusio.

Valor infinitus operationis Christi, siue satisfactorius siue meritorius, nō est aliqua entitas physica ipsam Christi operationem efficiens, sed est moralis quædam entitas realis, ex dignitate suppositi operantis radicaliter ad ipsam operationem deriuata. Multa nobis essent ad huius conclusionis & intelligentiam & probationem dicenda, nisi in ar. 2. q. 3. multa dixissemus de gratiæ Christi infinitate, quæ seruatâ proportione habitus & actus accommodari poterūt ad Christi satisfactionem. Etenim eadē opiniones theologorum quas de infinitate gratiæ retulimus, versantur proportionabiliter circa infinitatem meritoriam & satisfactoriam operationum Christi. Non desunt enim qui dicant, quod satisfactionis Christi valor totus est extrinsecus, & ab extrinseca dei acceptatione proueniens, neque qui dicant illum esse modum quemdam entitatis physice. Et inter theologos qui censent esse moralem quandam dignitatem, non desunt qui existiment eam non realem esse, sed quandam rationis entitatem. Quæ omnes sententiæ eisdem prorsus sunt argumentis confutandæ, quibus eas expugnauimus secundum quod de infinitate gratiæ procedunt.

Aduertendum autem est id quod diximus in conclusione, moralem,

lem, scilicet, hunc valorem infinitum satisfactionis Christi radicaliter prouenire ex infinitate diuini suppositi, non in eodem sensu ab omnibus intelligi. Caiet. etenim. 3. p. q. 1. ar. 2. docere videtur quod valor hic non solū procedit ab infinitate suppositi tanquā a radicali principio, sed etiā vt a proximo & immediato. Et quidē cū Caiet. nō agnoscat in habituali Christi gratia omnimodā infinitatem in ratione gratiæ, eam, nimirum, quam nos probauimus ei competere, satis consequenter loquitur, cum docet, q. valoris infinitas quæ reperitur in Christi satisfactione, nō descendit a diuino verbo ad ipsam operationem mediante gratia, sed immediate & absq. aliquo medio. Ita quod ipsa operatio prout comparatur ad charitatem, ad gratiam, & ad humanitatem Christi nullam prorsus infinitatem induit, sed perfectionem duntaxat essentialem quam ex obiecto, & ex alijs quasi physicis principis participat, comparata vero ac suppositū moralem sumit infinitatem, ex eius infinita dignitate deriuatam.

Quidā vero alij theologi admittentes id quod oēs huius infinitatis assertores tenemur fateri, & quod in nostra conclusione exprimitur, infinitū scilicet, satisfactionis valorem ab ipsa vnionis gratia, id est, a verbo humanitati vnito, vt a prima radice deriuari dicunt, quod vt a principio proximo & immediato a gratia habituali dimanat, ea ratione, qua infinita est in esse gratiæ. Quæ sententia mihi grata est: nam hæc assertio nihil detrahit a valore satisfactionis, & cedit quam plurimum inhabitualis Christi gratiæ cōmendationem. Et quidem cum infinitus hic satisfactorius valor, ac similiter meritorius, non ad physicum rerum ordinem, sed ad moralem spectet, optime saluatur proportio inter gratiam, qua ratione est moraliter infinita, & inter ipsam Christi infinitam satisfactionem, infinitumq. eius meritum. Imo mihi satis est probabile, quod licet Christi humanitas, ex coniunctione ad verbum non induerit infinitatem in ratione humanitatis, vt dicebam superius, q. 3. ar. 2. propter illam tamen infinitam moralem dignitatem quam ex coniunctione ad verbum acquisiuit, vt ex doctrina S. Thom. ibidem affirmari, rationabiliter satis dicitur, quod etiam ipsa conducit ad Christi satisfactionis infinitatem, itaque gratia est principium immediatum infinitatis meriti, & satisfactionis christi per modū habitus, humanitas vero est principium mediatum, non radicale, sed per modum naturæ, quæ perfectionem à supposito sibi communicatam immediate transfundit ad ipsam gratiam. Gratiæ enim infinitas in de consurgit, quod mediante humanitate ipsam diuini verbi personalem terminationem participat, quā infinitas personalis dignitatis & valoris cōmitatur. Gratia itidē immediate suū quoq; personale valorem morale ipsi moralibus christi actionibus cōmunicat, sed hæc tandem omnia ad ipsū diuinū verbum

bum hyposthatice humanitati vnitū, vt ad radicē primā, reuocatur.

Theologi, qui arbitrantur charitatem, & cæteras animę Christi super naturalis ordinis virtutes infinitate quoque, siue physica, siue moralis gaudere in propriis suis rationibus ex ipsa vnionis gratia participata, similiter fatētur, q̄ infinitas satisfactionis Christi tanq̄ a proximior principio, puenit a charitate, imo & ab alia virtute quacūque aqua operatio ipsa satisfactoria, seu meritoria eliciatur. V. c. a religione, obedientia, humilitate, &c. Nobis aut̄ non placuit superius q̄ 3. a. 2. hanc infinitatem virtutibus tribuere, atq̄. idcirco debitū confectionis ordinem sequentes, infinitum satisfactionis, aut meriti Christi valorē nullatenus ad has virtutes reducendum esse censemus.

Ex his quę in hac concl. & in eius explicatione diximus promptū erit deducere, quod infinitas satisfactoria & meritoria, non est extrinseca aut per accidens ipsis Christi actionibus, cū ex propriis ei principiis competat. Vnde sicut de gratia Christi dicebamus superius. Infinitas est accidens illis propriū personale. Nō eum appello propriū indiuiduale. Quoniam existimo non pertinere ad indiuiduationem operationum Christi, quod efficerentur a tali supposito. puta, diuino verbo. Et hoc a posteriori inde ostendo, quod si oppositum demus, tenebimur fateri quod angelus, siue bonus, siue malus potuit suis viribus cognoscere Christi humanitatem in verbo suppositari. Quod nullus theologorum concedet. Patet sequella. Angelus comprehendere potest humanas Christi actiones secundum omnia quę vel essentialiter, & specificè, vel indiuidualiter eis per se & intrinsece competunt. Ergo, si ordo ad diuinum suppositum vt ad principium elicitium est eis per se, & intrinsecus: cognosci potuit ab angelo, quod a verbo procedebant. Igitur per se illis fuit, quod ab illa singulari humanitate elicerētur, & ab illo supposito prout humano, per accidens vero fuit eis quod simul esset suppositum diuinum. De qua re amplius dicam infra.

Sed iam tempus est, vt argumenta quę a principio huius secundi dubii fuerunt proposita, propriis accommodatisq̄. solutionibus diluātur. Primum quidem argumentum cum sua confirmatione, in quod de peccati mortalis infinitate tractabatur dissoluimus insufficienter in prima parte decisionis huius dubii: cōsulantur quę ibidem diximus.

Ad secundum argumentum nihil superaddendum duxi ad eius solutionem hiis quę dicta sunt in primo notabili, ex tribus quę præmissimus ad resolutionem huius secundi dubii, ante primam conclusionem. Ex quibus liquet nos non omnem valoris & dignitatis infinitatem Christi operationibus tribuere, sed satisfactorium tantum & meritorium. Estque aduertendum quod sicut in genere quantitatis possumus intelligere quantitatem in vna specie infinitam, quę tamen

non

non contineat infinitatem totius generis quātitatis. V. c. si fingamus lineam infinitæ longitudinis, infinita quidem erit secundū speciem lineæ, non tamen habebit infinitatem superficię, aut corporis. Ita in genere morali cōmode intelligi valet aliqua ratio infinita in certa, & determinata specie morali, quę tamen non habeat omnem moralis generis infinitatem. Et ita nos censemus in præsentia, quod operatio Christi satisfactoria infinito pollet satisfactionis valore, & meritoria Christi operatio infinitatem simpliciter in ratione meriti sortitur, neutra tamen totum moralis generis valorem, eiusq̄ infinitatem complectitur. Valor enim gratiæ & satisfactorium & meritorium valorem transcendit, & neque sub eorum aliquo, neque sub vtroque cōprehenditur. Imo & infinitas satisfactionis formaliter cōsiderata minime continet infinitatem valoris meritorii, aut e contra, sed vnaquælibet istarum ratio sua specifica est infinitate morali contenta.

Ad tertium argumentum primo respondetur, quod quemadmodū in q. 3. dicebamus, si pater fieret homo cuius humanitas gratia habituali exornaretur, eius gratia non haberet formaliter distinctam infinitatem, distinctumque moralem valorem infinitum ab ea infinitate, eoque valore, quo nunc pollet gratia Christi, eo quod ab vna & eadem diuina infinitate valor vtriusque gratiæ infinitus desumeretur. Ita in præsentia dico, quod omnes Christi operationes satisfactoriæ vna & eadem morali infinitate fuerunt infinite, quia ab eadē personali dignitate verbi infinitum sortiebantur valorem, solaq̄. materiali scernebantur differentia. Quod verum esse sic probo. Infinitus valor omnium Christi operationum personalis erat, vt vere dixit Caiet. 3. p. q. 1. a. 2. Ergo cum ab eadem persona sumeretur, vnus erat & idem formaliter. Non enim diuersitas formalis infiniti personalis valoris ab eadem persona desumi poterat, nisi aliunde specificam sumeret modificationem: Ergo cum ex ipsa ratione satisfactionis, quę vna erat & eadem formaliter in omnibus Christi satisfactoriis operationibus, talis modificatio non proueniret, consentaneum est rationi dicere, eas omnes eiusdem esse formalis infinitatis, & valoris. Hęc doctrina accommodari poterit ad ipsam habitualement gratiam, in illo casu quo pater humanitatem gratia exornatam assumeret.

Sed respondetur secundo ex doctrina S. Th. 3. p. q. 10. a. 3. ad. 3. q̄. id quod est infinitum omnibus modis non potest esse nisi vnum, & quoniam corpus est secundum omnem partem quantitativam dimensionatū, idcirco Aust. lib. 1. de Cælo docuit, quod si daretur aliquod corpus infinitum, non posset aliud corpus dari. Si tamen aliquid sit infinitum vno tantum modo, id est, secundum vnam specialem rationem in aliquo genere contentam, nihil prohibet esse plura talia infinita, vt si fingamus possibilem esse vnam lineam infinitam, possibile esset

esset plures infinitas lineas dari simul productas. Huius autem solutionis, quæ ad litteram est ex ipsa S. Th. trāsūmpta, possumus assignare rationem recurrēdo ad solutionem præcedentem, nimirū, quod talis infinitatis multiplicatio materialis potius esset quam formalis, atque adeo non esset formaliter multiplex infinitas. Iuxta hanc ergo S. Thom. doctrinam, ad tertium argumentum neganda est sequella, & constat ex dictis quid sit ad vtramque eius probationem dicendū.

Ad quartum argumentum absolute est neganda sequella: constat enim ex innumeris scripturæ sacræ testimoniis, quod Christus passione sua, præiosoque sanguine reconciliauit nos Deo, ad rom. s. reconciliati sumus Deo per mortem filii eius, Apocal. 1. dilexit nos & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, & Ioan. 12. de sua passione Christus loquens dicebat, nūc princeps huius mundi eiicietur foras, quod certe non diceret si per alia opera satisfactoria quæ Christi passionem præceserunt, absolutum fuisse & consumatum humanæ redemptionis opus. Quoniam iam esset princeps huius mundi, scilicet, diabolus foras eiectus, suaque tyrannica potestate spoliatus. Ceterum argumenti solutio, hac veritate supposita, est satis difficilis. Diuersos modos procedendi in huius argumenti solutione refert Mag. Medina. 3. p. q. 34. a. 3. loquens de Christi merito, in quo eadem omnino est difficultas cum ea quæ de satisfactione in præsentia versatur. De quare non eodem omnino modo S. Th. vbique loquitur. Nam 3. p. loco nunc citato ad. 2. loquens de merito immortalitatis sui corporis, ita dicit, nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis, & secundum hoc Christus gloriam immortalitatis quam meruit in primo instanti suæ conceptionis, potuit etiam posterioribus actibus & passionibus mereri, non quidem vt esset sibi magis debita, sed vt sibi ex pluribus causis deberetur. Ex qua S. Th. doctrina, non obscure colligitur Christum per primum actum meritorium quem habuit in ipso conceptionis instanti meruisse omnia ea quæ in toto mortalis vitæ decursu sibi meruit: quia omnia spectarunt ad gloriosam sui corporis immortalitatem, sui que nominis exaltationem. Et quod eadem ratione meruit quoque per primum illum actum omnia ea bona, quæ nobis ad finem vsque mortalis suæ vitæ promeruit. Nam eadem prorsus est omnium horum ratio. Atque adeo quod posterioribus actibus nihil noui meruit, sed meruit id ipsum quod meruerat per primum actum, fecitque illud sibi debitū pluribus titulis, id est, ex pluribus meritis. Hanc intelligentiam vt probabilem acceptauit Mag. Med. loco citato, & consentaneā non solum doctrinæ Magistri sententiam in 3. d. 18. & S. Th. in solutione citata, sed etiam sanctissimorum patrum. Greg. Nazianzeni in Epist. 1. & Greg. Magni. hom. 6. super Ezechiele, & Damasceni lib. 3. de fide c. 22. Alex. Alē. 3. p. q. 17. memb. 3. art. 3.

3. art. 3. eidem fauet sententiæ: Sed certe ista sententia est difficilis ad intelligendum, contra quam militant non leuia argumenta. Primum. Ex ea sequitur verissimū esse, id quod deducebamus per quartum nostrum principale argumentum, opus, scilicet, redemptionis humanæ per primum Christi actum meritorium, & satisfactorium fuisse simpliciter absolutum & consumatum. Pater, quia ex vi illius actus Christus infinitè pro meruit de facto totum id quod pertinebat ad nostram redemptionem, igitur deus acceperat eius meritū, atque ad eo per accidens fuit quod noua postea Christus multiplicaret merita: nam etsi nullum deinceps meritum habuisset, consumatum relinqueretur ipsum nostræ redemptionis opus. Quod diximus de merito, proportionabiliter est de satisfactione dicendum, nam eadem omnino videtur esse ratio.

Sed est aliud argumentū quod adhuc magis vrget præfatā sententiā. Vniuersi theologi nullo excepto, in 4. d. 1. & alijs in locis docent duo. Alterū est, quod ianua regi cælestis non fuit hominibus aperta ante mortem Christi. Et alterū, quod sacramenta, quæ ante Christi mortem fuerunt instituta, non tam perfectā tunc contulerunt spirituale effectum, atque nunc cōferunt post christi passionem & mortē: ergo manifestū est, quod per merita quæ præceserunt christi passionem, non meruit ipse christus totū id, quod pertinebat ad nostræ redemptionis opus, & ex cōsequenti quod aliquod meruit per suam passionē, quod alio priori merito non meruerat, nimirum, vberiore sacramentorum spirituale effectum, & ipsam ianua cælestis apertionē. Et eadem est omnino de satisfactione ratio, Nam omnia quæ ad nostram redemptionem pertinent, proportionabiliter respondebant Christi merito, & satisfactioni.

Deniq. arguitur tertio. Si christi passio totū nostræ redemptionis opus vno, & eo quidē sufficientissimo titulo infiniti præcedentis meriti, infinitæque satisfactionis sibi fecit debitū, improprissime satis scripturæ sacræ locis paulo ante citatis: & alijs innumeris, qui sua seculique sponte offerent, reconciliationem, & redemptionem humani generis christi passioni & sanguini ad scriberent: nā multo proprius, & verius tribueretur illi primæ operationi meritorie, & satisfactorie, cuius virtute effecta fuit redemptio & reconciliatio generis humani, & per quam Christus illam sibi effecit simpliciter ex non debita debitam.

Propter hæc argumenta non possum probare, vt satis vero simile, hunc primam dicendū modum, & quidem licet S. Th. soluens illud argumentum tertium, assignauerit illam solutionem quæ reducitur ad nouum titulum & nouam causam debiti, quia sufficientissima erat ad euacuandam vim illius tertij argumenti, non tamen

intendebat doctrinam communem huic nostræ dubitationi necessariam tradere, quam tamen tradidit postea ead. 3. p. q. 48. a. 1. ad. 2. & 3. quibus in locis se etiam remittit ad ea quæ dixerat in q. 46. videturque S. Th. in his duabus solutionibus docere, quod aliquid, & per modum meriti, & per modum satisfactionis operatus fuerit Christus circa nostram redemptionem per passionem suam, quod operationibus præcedentibus non meruerat, neque ad illud se extendere satisfactionis præcedentibus operationibus facta: In qua doctrina neque sibi ipsi refragatur S. Th. in q. 29. de veritate. a. 7. ad. 6. Quæ cum sit etiam difficilis, non vno eodemque modo ab eius discipulis explicatur. Mag. Sot. in. 4. d. 1. q. 3. a. 5. dicit quod tota Christi vita cum omnibus suis actionibus usque ad eius mortem, reputabatur ab ipso Christo & Deo veluti vnica actio meritoria & satisfactoria, atque adeo usque ad consumationem vitæ Christi non fuit consumatum nostræ redemptionis opus. Hic modus dicendi prima specie consideratus videtur continere veritatem, sed sua certe difficultate non caret, si penitus inspicatur. Nam rogo, an singula opera Christi reuera meritoria & satisfactoria fuerint nec ne? Quod non fuerint meritoria, & satisfactoria, nullus dicet, nam si in singulis Christi operationibus nullum reperiebatur meritum, nullaque eis inerat satisfactio, neque omnes collectivè sumptæ satisfactoriæ fuissent, & meritoria: sunt enim veluti partes homogeneæ singulæ Christi actiones, comparatæ ad totam meriti & satisfactionis collectionem. Vnde sicut tota aqua non esset vere aqua si singulæ partes non essent aquæ, ita tota collectio operationum Christi meritoria non esset vere satisfactoria, si operationes particulares expertes fuissent satisfactionis, & meriti.

Præterea, si opera, quæ Christi passionem præceserunt, non fuerint meritoria & satisfactoria, sequitur quod sacramenta instituta ante passionem Christi, non causarunt gratiam & spiritualem aliquem fructum ex opere operato ante ipsam Christi mortem, sed quod ut plurimum operabantur admodum sacramentorum veteris legis, scilicet, in fide, & spe futuri meriti, & satisfactionis futuræ. Consequens nescio an possit integra fide defendi, nam omnia sacramenta novæ legis ex sui institutionis habent ex opere operato causare gratiam, & ex ipso eorum institutionis momento verificatur illud discrimen in Conc. Florent. circa doctrinam sacramentorum assignatum, inter veteris & novæ legis sacramenta, quod illa præfigurabant, ista vero causant gratiam: ergo, &c. Sequella apparet manifesta, quoniam sacramenta eatenus ex opere operato gratiam causant, quatenus Christi meritum & satisfactionem applicant suscipienti: sublatis ergo merito & satisfactione Christi, necesse est auferatur & ipsa sacramentorum efficacia.

Si

Si autem dixeris, quod opera Christi, quæ eius antecesserunt mortem, meritoria fuerunt, & satisfactoria. Inquiro an fuerint infinite meritoria & satisfactoria, an vero finite. Qui S. Tho. doctrinam, & quidem in hac parte certissimam, fuerit sedtatarus, non dicet quod finite. Si vero infinitum meritum & infinitam satisfactionem in illis operibus agnoscerimus, difficultas nostri principalis argumenti manet insoluta, quo probare nitentur quod per primum opus Christi meritorium & satisfactorium, perfecta fuit, absoluta & consumata tota ipsa humani generis redemptio.

Aliter ergo procedamus oportet, & dicendum est cum Durand. in 3. d. 18. q. 3. cui Mag. Sotus loco superius citato & d. 21. q. 1. a. 3. reuera suffragatur, quod Christi meritum (& eadem est de satisfactione ratio) potest considerari & quantum ad sufficientiam ac valorem operis meritorij, & quantum ad applicationem ad præmiū determinatum factam a voluntate Christi merentis, & applicantis suum meritum ad tale præmiū pro ipso recipiendum. Quo supposito dico, quod si Christi meritum priori modo consideretur, quælibet Christi operatio libera in Deum ut autorem gratiæ & finem ordinata, infinite fuit meritoria; infinitumque meritorium habuit valorem, fuitque ex se ipsa sufficiens ad totam humani generis redemptionem consummandam. Cæterum non de facto ita contigit quia Christus non quamlibet suam actionem applicuit ad totam humani generis redemptionem, ita ut loco præmij responderet ei tota ipsa humani generis redemptio. Sed ad hoc totale præmiū applicuit omnes suas actiones a prima, usque ad ultimam collectivè sumptas. In quo sensu potest procedere modus ille quem retulimus ex Mag. Sot. qui certe ab eius mente non discrepat, ut constat ex alijs, quæ ipse ibidem magna cum eruditione dixit.

Sed rogar quispiam, ad quæ particularia bona nostræ redemptioni consentanea, applicuit Christus peculiare suæ vitæ actiones tanquam ad partialia ipsarum præmia. Respondeo, quod in particulari tamque dearticulatim distinguere, nostrum non est: solus enim ipse novit Christus qui fecit. Et Deus cuius æterno consilio ita fuit dispositum. Habetque hoc loco verum illud pau. rom. 11. quod desumpsit ex c. 40. Isai. Quis cognoscit sensum domini, aut quis consiliaris eius fuit. Scimus autem ita factum esse, quod colligimus ex rationibus communibus in sacris scripturis fundatis, quas hæcenus persequeremur. Nam ut saluemus duo quæ necessario videntur saluanda: Primum, quod Christus per omnes suas operationes meruit aliquid pertinens ad redemptionem nostram, pro nobis enim semper fuit operatus, semperque laboravit, neque quidquam fecit quod ad nos, nostramque salutem non attineret. Secun-

Xx 2 dum

adum quod vere nos redemit, nobisq. meruit ac pro nobis satisfecit per passionem suam, quod passim sacrae literae clamant. Necessum est dicamus, quod Christus peculiare suas actiones applicuit ad peculiariora bona spiritualia humanae redemptioni & reconciliationi convenientia, & quod tandem passione sua speciali nos ratione redemit. Crediderim autem quod passionem suam Christus, & vim eius satisfactoriam applicuit ad totam ipsam redemptionem nostram, etiam quantum ad ea particularia bona ad quae praapplicuerat ipse suas omnes praecedentes actiones & quae sibi fecerat simpliciter debita. De quibus bonis verificabitur id quod dicebat S. Th. in solutione ad 3. superius citata ex quaest. 34. 3. p. quod fuerunt Christo debita pluribus titulis. Et praeterea existimo Christum passionem suam, eiusque omnem meritorium, & satisfactorium valorem specialiter applicuisse ad apertionem ianuae coelestis, iuxta id quod dicit Paulus ad Heb. 10. habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi: ad quam sane coelestis ianuae operationem nullum praecedens meritum, nullamque antecedentem satisfactionem Christus applicuerat, sed hoc ipsi passioni pretiosoque sanguini suo reservauit. Quod ex doctrina Alexan. Ales. 3. part. quaest. 17. membr. 3. artic. 2. aperte colligitur. Sed & totam nostrae redemptionis consumationem intendebat Christus per passionem suam, tanquam speciale ipsius passionis praemium, unde prouenit, quod Evangelica sacramenta copiosorem gratiam, abundantiorumque spiritualem fructum post Christi passionem conferunt, quam ante ipsammet passionem conferrent. Et quidem cum primum totius nostrae redemptionis exordium fuerit illa prima Christi voluntas, qua ingrediens immundum passioni & morti seipsum pro humani generis redemptione obtulit, & efficaciter destinavit, de qua Paul. ad heb. 10. quid mirum quod ipsi actuali passioni & morti, ipsam humanae redemptionis consumationem Christus reservauerit? ut vere & absque improprietate vlla omnem nostram reparationem Christi passioni & sanguini potissimum referamus acceptam, possetque summa cum proprietate Paulus dicere ad rom. 3. iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quae est in Christo Iesu, quem proposuit deus propitiationem perfidem in sanguine ipsius. Unde non approbo sententiam eorum theologorum qui redemptionem nostram solum per quandam excellentiam, & anthonomastiam dicunt scripturas sacras Christi passioni & sanguini tribuisse. Quoniam, ut minimum, fateri oportet, quod operatio regni coelestis, liberque ad caelestem patriam aditus soli Christi passioni & morti, eiusque pretioso sanguini adscribi debet. Rationes autem ob quas ita fuxit dispositum humanae

humanae reparationis negotium, ut pretiosissimo innocentissimi Christi sanguine potissimum fuerit patratum, non vacat in praesentia referre, quia non speciatim tractatus hic noster circa Christi passionem veratur: earum praecipuas collegit S. Ansel. lib. 1. cur deus homo c. 6. & sequentibus, legatur etiam S. Th. 3. p. q. 46. in tribus primis articulis. Ex his omnibus tam diffuse tractatis facillimum erit quartum nostrum argumentum diluere, negandaque est eius sequella, cuius probationi dicatur, quod illa prima Christi operatio secundum se & ex proprio valore considerata, sufficiens erat ad totam humani generis redemptionem consumandam. Quod tamen ob id non efficit, quia Christus suam humanam voluntatem aeternae Dei providentiae, diuinæque voluntati conformans, non applicuit ad tantum praemium suscipiendum.

Ad confirmationem dicitur, quod iuxta modum quo Christus applicuit primam illam operationem ad redemptionem humani generis, ita Deus ipsam acceptavit, Verum non eam applicuit Christus pro tota humani generis redemptione.

Ad quintum argumentum negatur sequella. Probationi dicitur primo, quod ut superius in secunda solutione tertii argumenti ex doctrina S. Thom. dicebamus, non inconuenit, quod dentur multa infinita in eadem specie, quando infinitas non est totalis, & plenaria in ratione entis, aut saltem in aliquo genere: Unde inferebamus ibidem, quod possunt dari plures satisfactiones infinitae in ratione satisfactionis, & plura similiter infinita merita in ratione meritoria, quod si hoc verum est, cessat tota quinti argumenti difficultas, ut consideranti patebit. Sed dicitur secundo, Quod etsi admitteremus non posse esse nisi vnicum infinitum meritum, vnamque tantum infinitam satisfactionem, non tamen idcirco concedendum esset, quod in tali merito aut satisfactione ex hauriebatur infinita dei potentia, eo quod huiusmodi satisfactorij & meritorij valoris infinitas, non sumitur a verbo prout operatur per infinitam potentiam, & virtutem diuinam, nam hac ratione non esset factibilis talis infinitas & ob id. in q. 3. dicebamus, quod in habituali Christi gratia nulla reperitur infinitas physica: Sed sumitur a verbo quatenus operatur per modum suppositi concurrentis elicitive simul cum humanitate, eiusque humanis potentijs ad operationem meritoriam, & satisfactoriam, in quo suppositi concursu ad infinitatem meriti & satisfactionis, non tam consideratur causalitas efficiens quam formalis, aut quasi formalis, quatenus, videlicet, operatio intrinsecam habet habitudinem ad ipsum suppositum, ut principium eius elicitiuum. Et tandem summam dico, quod haec infinitas non oritur ex infinitate diuinæ potentiae, sed ex infinito esse diuini suppositi, vel ut proprius loquar,

loquar, ex coniunctione ad ipsum diuinum suppositum. Et cum nulla esse possit maior coniunctio, etiam per absolutam dei potentiam, ad diuinum esse, quam suppositalis, & personalis, nihil mirum quod illa infinitas quæ ex hac coniunctione deriuatur, siue ad humanitatem christi, siue ad gratiam, siue ad operationes humanas, sit infinita & summa quæ esse potest, secundum omnem dei potentiam. Quod si quis contendat, quod hoc est exhaustum diuinam potentiam secundum aliquem modum, non ei repugnauerim, quoniam diuina potentia nullum maius esse potest dare creaturæ quam ipsummet esse diuinum ei personaliter unitum. Nam cum hæc communicatio terminetur ad ipsum esse diuinum substantialiter communicatum, necessum est ut vis potentie diuinæ ibi sistat & ad altius esse progredi nequeat. Nā hoc esse ad æquat infinitam perfectionem ipsius diuinæ potentie, ac proinde eius totalis & summa communicatio est summum opus potentie diuinæ.

Ad sextum argumentum diuersimode respondent nouiores theologi, nam quidam existimant quod christi operationes per modum instrumenti satisfaciebant infinite pro peccatis nostris, eo quod infinitas non erat ipsis connaturalis & propria, atque adeo virtus infinite satisfactoria in operationibus christi instrumentaria virtus fuit, & non causæ principalis. Vnde dicunt, quod satisfactio infinita pro peccatis nostris, qua ratione infinita, a diuino verbo fuit ut a causa principali operata. Itaque humanæ operationes christi per modum causæ principalis satisfaciebant, ipsa satisfactione quantum ad substantiam considerata. At secundum infinitatem, eadē satisfactio non ad operationes, sed ad diuinum verbum tanquam ad causam principalem referebatur. Hęc solutio non poterit falsitatis conuinci, quia potissimum argumentum quod ipsam impugnat, est illud quod in eodem sexto argumento proposuimus, nimirum, quod si operationes christi satisfaciebant ut instrumenta diuini verbi, quod ipsum verbum satisfecit ut causa principalis, quod nulla ratione potest dici. Nā huic argumento facile dici poterit, quod cum substantia satisfactionis non tribuatur christi operationi ut instrumento, sed ut causæ principali, non oportet quod verbum ut causa principalis satisficiat, sed satisfuerit quod, ut causa principalis, tribuat eidem operationi valorem infinitum.

Alij quidem theologi dicunt, quod si christi operatio immediate susciperet infinitum valorem satisfactorium aut meritorium adiuino verbo, tantum concurreret ad infinitatem satisfactionis & meriti per modum instrumenti ipsius verbi diuini. Cæterum quia christi operatio non immediate adiuino verbo, sed à gratia habituali, quatenus est in esse gratie infinita, suscipit valoris infinitatem, non per modum

modum instrumenti, sed ut causa principalis concurrat ad infinite satisfaciendum deo pro vniuersis hominum peccatis. Illa namque virtus quæ competit actioni ex formali principio actiuo a quo procedit ipsa actio, non ei competit ut instrumento, sed ut causæ principalis. Verum hæc solutio non satis apparet probabilis, quoniam infinitus valor moralis qui competit gratie habituali christi: non est ei connaturalis & proprius, sed conuenit ipsi ex coniunctione ad diuinum verbum; atque adeo qua ratione infinitas valoris satisfactorij aut meritorij competit operationi christi non ut causæ principali sed instrumentariæ, eadem id ipsum erit de gratia habituali dicendum. Vnde habitualis gratia non sufficit constituere operationem in ratione causæ principalis infinite satisfactoriæ, aut meritoriæ, cum neque ipsa sit principale principium eius formale effectuum, sed instrumentale potius.

His ergo & alijs prætermisissis, Ad sextum illud argumentum ego primum dico, quod operatio proprie loquendo, nisi sumatur per modum rei operantis, ut contingit in sacramentis, de quibus nihil ad præsens, neque causa principalis est, neque instrumentalis, sed est medium quo ipsa causa effectum operatur. Vnde si causa fuerit principalis, ipsa actio reduceretur ad ordinem principalis causæ, tanquam medium quo causa principalis suum attingit effectum, si vero causa fuerit instrumentalis, operatio ad rationem instrumenti debet reduci.

Secundo dico, quod christus absolute fuit causa principalis satisfactionis infinite & infiniti meriti, non solum quantum ad substantiam satisfactionis & meriti, sed etiam quantum ad ipsam veriusque infinitatem. Patet hoc, quoniam christus non virtute ab alio suscepta sed propria virtute sibi intrinseca infinite satisfacit & meruit, quatenus est deus, & homo. Nam quatenus homo satisfacere potuit & mereri quantum ad substantiam satisfactionis & meriti, qua ratione vero deus infinitum valorem ipsis satisfactioni & merito tribuit. Dicimus enim postea in 3. dubio, quod non solum humanitas, sed & verbum humanas operabatur actiones.

Tercio dico, Operatio christi satisfactoria fuit, & meritoria per modum causæ principalis, id est, tanquam medium ipsi causæ principali proportionatum, quo satisfactionem infinitam, & meritum infinitum attingit. Probatum primo, christus, ut dudum dicebam, fuit causa principalis infinite satisfactionis, infiniti q. meriti. Ergo aliquam actionem assumpsit sibi proportionatam, & pertinentem ad ordinem causæ principalis, per quam attingit illum effectum. Hęc consequentia est euidens, nam omnis causa operatur per aliquam actionem sibi proportionatam, & quæ est eiusdem ordinis respectu effectus producendi

ducendi cum ipsa causa, ita ut si causa fuerit principalis, & ipsa actio fit quoque principalis in ratione actionis. Ulterius, sed non est signabilis aliqua alia actio præter ipsam humanam Christi actionem, qua Christus attigerit infinitum effectum, puta, infinitam satisfactionem, & meritum infinitum.

Secundo probatur. Operationi christi ex proprio suo principio conveniebat, attingere illum utrumque effectum per modum actionis principalis: ergo nullatenus est instrumentalis actio censenda. Manifesta est consequentia, & probo antecedens. Actio Christi humana. V. c. dilectio dei quatenus procedebat ab humanitate, virtutem habuit ad causandum satisfactionem, & meritum quantum ad substantiam, quatenus a diuino verbo, quod est humanitatis suppositum elicitive quoque procedebat, vim habuit ad causandam infinitatem satisfactionis, & meriti. Quæ sane vis, non aliqua speciali communicatione data fuit actioni prædictæ, sed eo ipso quod erat actio talis suppositi, illam moralem vim habuit infinitam, quæ nec etiam per absolutam dei potentiam ab ea potuit separari. Non ergo prædicta virtus competebat actioni Christi tanquam instrumento, sed ut propriæ actioni principalis agentis. Et ex his superest solum argumentum. Dicitur enim quod vis satisfaciendi infinite, nec a verbo seorsum, neque seorsum ab humanitate, sed a Christo deo & homine fuit desumpta, iuxta modum expositum.

Ad septimum argumentum respondetur legitimam esse solutionem inter arguendum assignatam, nimirum, quod valor satisfactionis, & meritorius in operationibus Christi non consurgit ex diuino verbo, quatenus per diuinam voluntatem moderatur, & dirigit operationes voluntatis humanæ, sed ex ipso infinito diuini verbi valore. Non quidem propter rationem inter arguendum assignatam, videlicet, quia voluntas verbi diuina non est capax meriti. Quoniam licet ipsa nullius meriti sit capax, nec eius operatio prout ab ipsa egreditur, sit meritoria, inde tamen non sequitur quod non tribuat infinitatem valoris meritorij operationi exercitæ a Christo per voluntatem humanam. Nam valor operationis voluntatis diuinæ sicut, & ipsiusmet diuini esse, formaliter quidem neque meritorius est, neque satisfactorius, utrumque tamen est eminenter: atque adeo supposita formalitate satisfactionis, aut meriti in operatione humana Christi, optime intelligitur quod vel ex diuina operatione, vel ex diuino esse verbi consurgat in ipsa humana Christi operatione infinitus meritorius, & satisfactorius valor. Qui valor suam infinitam dignitatem a solo diuino esse, vel a sola diuina operatione desumat: quod autem satisfactorius sit, aut meritorius habeat quidem eminenter ab eodem principio: formaliter autem non item, sed ab operatione humana Christi

sti

sti in qua suscipitur, & aqua modificatur & determinatur ad certum genus, & ad terminatas moralitatis species satisfactionis & meriti. Ratio igitur a priori propterquam operatio Christi, non a diuini verbi operatione, sed ab eius esse suam accipit valoris infinitatem, ea est, quod operatio Christi eatenus prædictum valorem a verbo suscipit, quatenus verbum simul cum humanitate per modum unius principij elicitiui concurret ad ipsam humanam Christi operationem, quem sane concursum non exequitur verbum, quatenus operatur per diuinam voluntatem, sed prout personali suo esse terminat & complet humanitatem, & per proprias humanitatis potentias simul cum ipsa humanitate operatur, supplens vicem proprii suppositi ipsius humanitatis. Neque in ipso verbo, quod attinet ad hanc infinitatem præstandam humanis Christi actionibus, necessaria est aliqua libertas. Nam si fingamus verbum omnia operari naturali necessitate, ut de Deo metuebantur olim multiphilosophi, eandem omnino valoris meritorij infinitatem tribueret humanis Christi operationibus, quam modo tribuit. Nam ad valoris infinitatem parum retulerit libertas, aut necessitas verbi: moralitas vero non ex diuina verbi voluntate, sed ex voluntate Christi humana desumitur, ut diximus.

Illud etiam quod in eodem argumento habetur, nimirum, quod actio, quæ verbum moderatur, & dirigit omnes humanitatis Christi potentias, est toti trinitati communis, impertinens est ad satisfactionis valorem, cum ex operatione diuina ipsius verbi non pendeat hic infinitus valor, ut explicuimus. Verum ne quid inexplicatum relinquatur, ex his quæ in septimo argumento proponuntur, breuiter dico. Quod illa verbi operatio regulatiua & moderatiua humanarum potentiarum Christi, quæ naturæ ordine intelligitur præcedere ipsarum potentiarum actiones, physice loquendo, communis est toti trinitati: procedit enim immediate a diuina virtute, quæ communis est toti trinitati, neque prius refertur ad personam verbi, quàm ad alias personas. Proximum namque huius operationis principium, non est verbi personalitas, sed diuina virtus, diuinaque potentia. Caterum inesse morali, huiusmodi operatio specialiori quadam ratione attinet ad verbum, nam eo ipso quod verbum humanitatem sibi hypostatice copulauit, ad eius dignitatem & bonitatem pertinet, quod nullum permittat in ipsa humanitate defectum, qui ipsam turpem efficiat & deformem, redundabit enim humanitatis deformitas in eius suppositum, scilicet, in diuiduum verbum, quæ tamen non redundaret, in patrem & spiritum sanctum, sed de hac re multa diximus supra q. 1. circa secundam conclusionem. Quibus non inconcinne hæc pauca hic breuiter adnotata connectentur.

Yy Deniq.

Denique septimum hoc argumentum, quod dissoluimus, suo iure postulabat, ut explicite diceremus, An infinitus satisfactorius valor operationum Christi sumatur a verbo, prout est suppositum humanum, an vero prout est diuinum suppositum, sed res ista commodius explicabitur dub. sequenti.

Ad octauum argumentum respondetur, quod valor infinitus meritorius aut satisfactorius, cum sit personalis, id est, ex dignitate personæ desumptus, non pendet ex intensione maioris, vel minoris charitatis; nec maior esset, si humana Christi voluntas intensiori actu deum diligeret. Valor autem, qui ex ipsa gratiæ & charitatis perfectione suam primam trahit originem, augetur, aut minuit iuxta maiorem vel minorem feruorem charitatis.

Sed rogas, Num si fingamus, quod Christus dum vixit mortali vita habuit actus charitatis maioris & minoris intensiois: Itaq. quandoque intense diligeret deum, quandoque remisse, magis meritorius esset actus intensus charitatis, quam actus remissus, ea parte, qua meritum in gratia & charitate fundatur, in quo nostrum meritum conuenit cum merito Christi.

Theologi, qui existimant in Christi operatione duplex reperiri meritum, secundum formalem rationem distinctum, alterum fundatum in personali valore infinito, & alterum in quantitate gratiæ & charitatis, quod est meritum finitum, consequenter respondebunt affirmatiue propositæ dubitationi: Quæ sententia non potest efficaciter expugnari: nihil enim vetat, quod id quod infinitum est secundum vnâ rationem, sit finitum secundum aliam, & quod ex ea parte, qua finitum est, diminutionem, aut augmentum suscipiat.

Verum nobis non libet hanc geminam rationem meriti in humana Christi operatione multiplicare. Quoniam illa meriti infinitas, quæ ex infinitate personæ dignitate deriuatur, tanta est, ut imbibat in semetipsa omnem meriti rationem eminenti quadam continentia. Ita ut complectatur omnem eum meritorium valorem, qui prouenire posset ex omni feruore, & intensione charitatis. Vnde illa maior, aut minor intensio actus charitatis in voluntate Christi per accidens se haberet ad merium augendum, aut minuendum. Quoniam totum, quod ipsa conferre poterat ad augmentum meriti, præsupponitur in operatione Christi eminentiori modo, præhabitu & comprehensum in illo infinito valore meritorio, qui ex personæ dignitate prouenit. Id ipsum dicendum est de actibus diuersarum virtutum, inter quos vnus conferret ad maius meritum, quam alius, si ex proprijs tantum obiectis vterque consideraretur. Actus. n. qui est præstatoris virtutis, cæteris paribus magis est meritorius actu virtutis inferioris. V. c. actus virtutis religionis secundum se, magis meri-

meritorius est, quam actus virtutis temperantiæ: Cæterum in Christo, cum omnes æque subiiciantur personali eius dignitati, æqualem omnino valorem meritorium ab ipsa suscipiunt. Poterit afferri exemplum ad rem istam illustrandam. Si pecunia tali signo regio signata eiusdem esset valoris, cuiuscumq. esset materiæ, in vniuersis humanis commutationibus & contractibus, diuersitas materiarum in pecunia æris, argenti, auri &c. per accidens omnino se haberet ad ipsum pecuniæ valorem, qui non ex qualitate materiæ, sed ex regio signo est attendendus. Ita ergo totus valor meritorius in Christi operationibus, non ex specularibus ipsarum obiectis & perfectionibus, sed ex dignitate personæ est considerandus. Nonnulla diximus in. art. 2. q. 3. quæ huic proposito poterunt accommodari.

Ad nonum argumentum respondetur, quod illa limitatio operationis in merito & satisfactione tantum habet locum in operatione quæ est finiti valoris, nam si semel supponamus aliquam operationem infinitum valorem habere, vel ex obiecto, vel ex operante desumptum, quamuis multæ adfint circumstantiæ limitatæ & finitæ, nullam limitationem inferent prædictæ operationi, sed ipsæ potius quodam modo eleuabuntur ex coniunctione ad talem infinitatem, & ita contingit in præsentia. Sed tunc vrget confirmatio huic nono argumento supposita, cuius tota vis ad hoc reducit, quod obiectum, & si infinitum sit, non tamen semper actum reddit infinitum, sed tunc dumtaxat quando actus infinito modo in ipsum fertur, illudque attingit quantum attingibile est, quare ergo non erit proportionabiliter dicendum de supposito operante, quod quamuis sit infinitum, non tamen semper constituet actum infiniti valoris?

Respondetur, quod idcirco absimiliter in hac materia loquimur de obiecto operationis, & de supposito operante, quoniam obiectum concurrat ad physicam, & essentialem actus specificationem quasi per modum formæ extrinsecæ, ac proinde nullam perfectionem confert actui, nisi iuxta ea quæ sunt ipsi actui intrinsecæ. Vnde si illa fuerint finita, tota ipsa essentialis actus perfectio finita erit & limitata. Suppositum vero operans magis intrinsece se habet ad operationem, nam coniungitur cum illa realiter. De quare multa diximus circa secundam conclusionem huius dubii.

Respondetur secundo, & forsân melius, quod suppositum operans non dat operationi valorem aliquem physicum, nisi iuxta proportionem formæ, quæ est principium eius, sicut obiectum non dat physicam perfectionem actui, nisi iuxta principia intrinsecæ formalia ipsiusmet actus. Cæterum suppositum in ratione suppo-

fici dat actui infinitum valorem moralem, qui non correspondet intentioni ipsius actus, aut aliis eius intrinsicis qualitatibus & modificationibus, sed soli dignitati supposito operantis. Vnde merito huc valorem Caiet. 3. p. q. 1. a. 2. personalem vocat, quia personae operantis dignitati respondet, & ab ea tanquam a prima radice desumitur. Sed addo praeterea solutionem tertiam, quae fortassis non displicebit. Et dico, quod sicut obiectum infinitum tribuit actui physicae perfectionis infinitatem, quando actus attingit ipsum obiectum totaliter, & secundum quod est attingibile. Ita suppositum operans tribuit infinitum moralem valorem illi operationi quae totaliter attingit ipsum suppositum operans morali attingentia, quae in hoc consistit, quod operatio non solum egrediatur ab ipso supposito operante, verum supra ipsum, & supra totam eius dignitatem reflectatur, aut quasi reflectatur, quod contingit in omni operatione satisfactoria & meritoria, quia ut superius dixi, in satisfactorijs & meritorijs, actionibus, operans se totum subiicit, & submittit in obsequium eius cui satisfacit, & a quo meretur. Ad aliud quod in eodem argumento dicebatur, videlicet, verbum non per se quidquam contulisse ad humanas Christi actiones. Sed se habere atque aqua se habet in calefactione, cum aqua calefacta aliquid calefacit, dicam sequenti dubio.

In decimi & ultimi argumenti solutione satissimus se nobis aperiebat campus, ad differendum copiose contra haereticos Lutheranos, qui libertate christiana abutentes, ipsam spiritus libertatem in voluptuosam, & turpē carnis licentiam conuerterunt. Qui proinde omnem nostram satisfactionem, non necessariam, imo inutilem esse dixerunt. Verum haec disputatio in alium locum est reponenda, & nunc decimi argumenti solutionem quaeramus. Cui argumento neganda est sequella, & probationi dicitur, quod simili argumentatione probaretur nullum posse dari ens praeter Deum, quia cum sit infinitum ens, nullum aliud extra ipsum ens erit accipere, & probaretur similiter nullam esse causam praeter primam, quae infinita est in genere causa, & quod omnes aliae causa, vel esse non possint, vel si esse possunt sunt tamen superfluae, cum virtus primae causa sit sufficiens absque cuiusvis alterius causa adiutorio omnes naturales effectus producere. Quare ad sequellae probationem dico primo, quod ut christi satisfactio esset infinita simpliciter, satisfuit quod in ipsa praehabentur virtualiter eminenter omnes satisfactiones quaecumque possunt ab universis hominibus Deo offerri, in quorumlibet peccatorum compensatione. Sicut deus, ob id est ens infinitum simpliciter, quia in unica simplicissima deitatis forma, eminentissime continet & praehabet omnem creabilem entitatem. Et ita concedo libenter, quod omnes nostrae satisfactiones fuerint in Christi satisfactione summa cum eminentia praehabita. Sed

pra-

praeterea secundo dico, quod Christus obtulit suam satisfactionem, omniaque sua merita Deo, ut fortirentur in hominibus effectum, iuxta ordinem a diuina prouidentia dispositum, neque aliter voluit, sua opera acceptari adeo ad hominum salutem operandam, nisi per modum cuiusdam vniuersalissimae causae, quae nullum operatur effectum nisi per causas secundas, intermedias & particulares applicata. Vnde virtus satisfactionis Christi, non communicatur hominibus adultis nisi eorum cooperatione interueniente, neque paruulis sine reali applicatione sacramenti. Et quidem valde conueniens fuit, ut Deus ab adultis hominibus proprias cooperationes, dispositiones, satisfactiones, propriaque eorum merita exposceret. Primo quia alias tota Christi vita & passio in quandam turpē, & carnalē hominum resolveretur libertatem, licentiāque conferret christianis ad vniuersa peccata & vitia perpetranda. Secundo quia in magnam Christi gloriam cedit, ut nullus possit eius meritis & satisfactionibus frui, qui per laboriosam vitam, non se Christo simile & conformē exhibeat, quod insinuauit Paul. cum ad rom. 8. dixit, si tamen cōpatimur ut & conglorificemur. Et Perus. 1. can. ca. 2. dicens, Christus passus est pro nobis, vobis reliquens exemplū. ut sequamini vestigia eius. Tertio. Quia virtus satisfactoria, & meritoria Christi, in eo quamplurimum splendescit, quod non solum ipsa se sola sufficiens est iustificare & saluare (quae vis in paruulis ostenditur, qui solis Christi meritis & satisfactionibus per baptismum applicatis, & primam & ultimam assequuntur salutem) sed & potuit nostris operationibus virtutem meritoriam & satisfactoriam conferre. Ut in opere salutis nostrae simus veluti Dei coadiutores. Nam haec tanta dignitate Deum hominem donasse, & extulisse, ut non solum vnusquisque in propria operando salute, verum, & erga salutem alie nam eius simus coadiutores, Docuit nos ipse Paulus 1. Cor. capit. 3. Vnusquisque autem propria mercede in accipiet, secundum suum laborem: Dei enim sumus auditores, &c.

Quarto. Quia hoc cedit quamplurimum in nostram dignitatem, quibus multo nobiliter est, & honoratius proprijs actionibus satisfactorijs & meritorijs fundatis in ipsis Christi satisfactionibus & meritis aeternam consequi salutem, quam alienis dumtaxat meritis & satisfactionibus saluari, itaque in ordine morali eum Deus disposuit seruandum ordinem, quem seruat in ordine naturali, nam cum posset se solo vniversos naturales effectus producere, assumpsit tamen causas sibi quasi adiutrices ex ipso ordine naturali desumptas, ut creaturas ipsarumque ordinem dignificaret.

Sed est argumentum contra hanc doctrinam. Vel Christus obtulit operationem suam satisfactoriam secundum omnem eius virtutem, vel non. Si primum: Ergo non solum quoad sufficientiam fuit infini-

ta

ta, sed etiam quoad efficaciam, non enim dicendum est Christū obtulisse satisfactionem suam, & quod Deus eam non acceptauerit: debuit enim pro sua reuerentia exaudiri. Si vero non obtulit, ergo de facto non satisfecit infinite, quod aduersatur his quæ hæcenus definiuimus. Patet hæc vltima consequentia, quia ad rationē satisfactionis requiritur, quod offeratur ei cui fit satisfactio, id quod pro offensa in satisfactionis rationem assumitur. Implicat enim quod quis alii cui satisfaciatur, & quod ei non offeratur satisfactio, intendens per talem satisfactionem illi compensare pro iniuria & offensa in eum irrogata: alias enim operatio quidem poterit secundum se apta nata esse, vt loco satisfactionis sufficientis offeratur, non vero erit simpliciter, & actu satisfactio.

Propter hoc argumentum Ioan. de Med. cod. de satisfact. tract. 3. existimat quod Christi operatio respectu eorum in quibus efficaciam habuit veram & formalem obtinuit satisfactionis rationem, at comparatione ad eos in quibus efficax non est, sed dumtaxat sufficiens, fuit quidem secundum se satisfactoria, non vero fuit simpliciter satisfactio. Verumtamen ista sententia mihi non probatur. Quoniam sacræ literæ Christi passionem, non solum prout fuit efficax, sed etiam prout fuit sufficiens ad satisfaciendum pro vniuersis hominibus, appellat redemptionem, & emptionem, illique tribuunt iustitiæ nomen: in locis enim superius citatis, in quibus istæ nominationes continentur, indifferenter fit sermo de prædestinatis & reprobis. At si nõ fuit vera satisfactio, ea ratione quæ non efficaciam, sed sufficientiam tantum habuit, non debuerat appellari redemptio, aut emptio, nec opus iustitiæ, nam ea prorsus est ratio de satisfactione, & redemptio. Christus enim non aliter nos redemit quam pro nostris culpis satisfaciendo deo, & compensando pro offensis in eum admissis. Et præterea, quia sicut pro his in quibus Christi passio effectum nõ habuit, passio ipsa non fuit efficax satisfactio, sed tantum sufficiens, ita neque fuit pretium efficax, sed sufficiens dumtaxat, ergo eadem ratione, nõ fuit redemptio pro his in quibus non habet efficaciam, & si fuerit secundum se operatio redemptiua. Confirmatur ex illo quod habetur in forma consecrationis calicis. Hic est sanguis meus qui pro vobis, & pro multis effundetur. Illa verba pro vobis denotant eos in quibus sanguis Christi habuit efficaciam: Alia autem verba, pro multis, vel designant tantum eos in quibus Christi sanguis non est efficax, sed sufficiens dumtaxat, vel designat indiscriminatim omnes, siue prædestinatos, siue reprobos, vt idem polleat pro multis atque pro omnibus: Ergo sanguis Christi pro omnibus fuit effusus, tanquam præteritum pro omnium redemptione, & tanquam satisfactio pro omnium culpis. & criminibus.

Præ-

Prædicta igitur sententia explorata, ad argumentum respondetur ad missa priori antecedentis parte, nimirum, quod Christus obtulit deo satisfactionem suam secundum omnem eius vim satisfactoriam. Et concedo similiter, quod hac ratione fuit infinita satisfactio, & acceptata fuit adeo in ratione satisfactionis infinitæ pro omnibus hominibus: diuersimode tamen pro prædestinatis, atque pro reprobis. Nam pro illis fuit acceptata vt cū effectu eis applicanda, pro istis vero solum vt sufficiens. Ita quod deus contentus fuit ista satisfactione pro omnibus peccatis, sic adeo vt ipsis etiam prodesset reprobis, nisi per eos staret: Acceptauitque ipsam quasi quodam generale medicamentum spirituale a Christo æternæ salutis autore operatum & confectum, quo vniuersi infirmi, si ipso vti vellent, spirituales cum effectu assequeretur salutem. Nam Christus passus & mortuus, fuit illud salutare, quod parauit deus ante faciem omnium populorum, vt senex iustus Symeon spiritu plenus in templo iam moribundus cecinit Luc. cap. 2. Quæ acceptatio sufficientissima fuit, vt Christus dicatur satisfecisse pro omnibus, omnesque redimisse. Nam ad rationem satisfactionis non per se requiritur applicatio efficax ad eos pro quibus fit satisfactio, & pro quibus pretium redemptiois offerretur. Sed satisfecit quod ratione satisfactionis oblata, & pretij exhibiti possent offensores, si vellent, ad gratiam eius quem habent offensum redire, & a captiuitate, & seruitute qua tenentur liberari. Ita vt tantum stet per illos, quod satisfactio, & redemptio in ipsis non sortiantur effectum.

Ea quæ de satisfactione diximus proportionabiliter sunt accommodanda ad meritum, & dicendum est, Christum vere meruisse, & quidem infinite, gratiam & gloriam, vniuersaque supernaturalia dona omnibus hominibus, & reprobis & prædestinatis, nam vt vere dicatur meruisse gloriam reprobis, id fuerit satis, quod meruerit, vt virtus passionis suæ, & uitæ, & mortis vniuersis hominibus esset exposita, tanquam vniuersale medicamentum ipsis paratum, & vniuersale sufficientissimum pretium quo absque argento, & auro æternam possint emere & possidere vitam, si vellent. Cunctisque quasi expressa voce dicatur id quod regius dicebat propheta. ps. 33. Quis est homo qui vult vitam, & diligit dies redere bonos. Et illud Isai. c. 55. omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum properate, & emitte vobis. Ita que per eos dumtaxat steterit quo minus Christi passio in eis sit efficax, qui tantam sibi oblatam salutem neglexerint.

Tertium & vltimum huius articuli dubium est. Vtrum Christi satisfactio fuerit exacta & rigurosa, id est, ex toto iustitiæ rigore. Hæc difficultas non est eadem cum ea quam dubio præcedenti disputauimus de infinitate satisfactionis Christi. Ex resolutione namque illius diffi-

Tertium
dubium.

diffi.

difficultatis, constat quidem Christi satisfactionem fuisse æquiualem tem offensæ & culpæ, quæ in vniuersis hominum peccatis reperitur, atque a deo constat Christi satisfactionem ex parte valoris sufficientem fuisse, vt perfectam haberet & exactam iustitiæ rationem: verum cum præter æqualitatem satisfactionis ad offensam, aliæ sint requisitæ conditiones, vt satisfactio rigurosa sit, ad perfectamq. & exactam iustitiâ spectet, idcirco posthabitam præcedentis dubitationis resolutionem, merito ista quæstio de rigurosa satisfactione iustitiæ ad disputandum proponitur. Cuius pars negatiua sequentibus argumentis suadetur.

Primum argumentum desumo ex illo Paul. ad Colof. 1. Adimpleo ea quæ desunt passionum christi in carne mea, pro corpore eius quod est ecclesia. Ex quo loco sic argumentor. Deesse aliquid passionum christi, nõ denotat defectum pœnalitatis cuiuspiam, quam christus non fuerit in sua mortali carne perpessus: nullum enim genus passionum fuit, quod christus non fuerit pro nostris peccatis expertus, & quod non summa cum patientia tolerauit, vt docuit S. Thom. 3. p. q. 46. ergo denotat defectum aliquem in Christi passione, respectu satisfactionis pro nostris peccatis faciendæ, atque adeo non fuit rigurosa satisfactio, omnem satisfactionem rigurose iustitiæ complectens.

Secundum argumentum. Christus nõ satisfecit ex proprijs, id est, ex eis quæ aliàs non essent sub dominio & iure creditoris: Ergo eius satisfactio non fuit rigurosa iustitiæ. Consequentia est euidentis, nam cum quis satisfacit, & soluit debitum ex bonis quæ aliàs erant sub creditoris dominio, & quæ ad eius ius & ditionem pertinebant, nihil dat reuera ei cui satisfacit: Et ex cõsequenti ad gratiam ipsius creditoris reducitur præcipua satisfactionis vis, qui cum nihil noui a debitore accipiat, contentus tamen manet, atq. si accepisset. Antecedens vero probatur Deus est vniuersalis omnium rerum quæ sunt extra ipsum dominus, ad eiusq. dominium & ius omnia huiusmodi pertinent, nam sub ditione eius cuncta sunt posita: Ergo operatio Christi satisfactoria, & omnia quæ ad ipsam pertinent, omnisque eius valor vnde cumque prouenerit, sub vniuersali dei iure, & dominio comprehendebatur, atque adeo Christus non ex proprijs, sed ex his, quæ dei erant, ipse deo satisfecit.

Dices forsam, quod valor satisfactorius Christi desumebatur a verbo quod est humanitatis suppositum, atq. adeo valor ille erat proprius Christi: Sed contra hanc solutionem instant difficiles replicæ. Prima sumitur ex eo quod nunc dicebatur in argumento, videlicet, quod vnde cumque prouenerit valor & perfectio operationis Christi, eo ipso quod ponitur in rerum natura extra suas causas, pertinet ad vniuersale dominium dei, alias daretur aliquid creatum in mudo quod non esse

non esset sub dominio & potestate dei, quod est dictum chimericum, cum nihil esse possit in rerum natura productum, quod in fieri, & in esse, & in conseruari adeo non pendeat, sitq. quoddam diuini esse participium: atque adeo, quod non iure creationis, & conseruationis sub vniuersali dei comprehendatur dominio.

Secunda replica. Christus non satisfecit in quantum deus, sed in quantum homo: Ergo totus satisfactorius valor, qua ratione satisfactorius, ex humanitate, & ex his quæ ad humanitatem pertinebant, desumebatur, & non ex diuino supposito. Antecedens est manifestum, tum quoniam cum satisfacere, sit eius qui aliqua ratione est inferior illo, cui satisfacit, necessum est dicamus deum, vt deum, incapacem esse actiue satisfactionis, tum etiam quoniam Christus, vt deus, acceptauit satisfactionem, fiebat enim ei satisfactio, vt in prima difficultate huius secundi dubij explicuimus, at impossibile fuit Christum eadem ratione satisfacere, & satisfactionem acceptare: ergo, &c.

Tertia replica. Si valor satisfactionis Christi ex diuino verbo fuit desumptus, ergo ex his quæ communia erant satisfaciendi, & ei cui satisfactio fiebat desumptus fuit prædictus valor, quia omnis infinitas, omnis perfectio, omnisq. diuini verbi valor & dignitas communis est patri, filio, & spiritui sancto, cõuenitq. deo, vt deus est, Omnia, quæ habet pater, mea sunt, dicebat Christus Io. 16. Igitur satisfactio Christi secundum istum valorem non fuit ex proprijs, sed ex his, quæ communia erant ipsi, & alijs diuinis personis, & deo tribus personis communi, cui per se primo facta fuit satisfactio.

Tertium principale argumentum. Tota Christi satisfactio, totusque eius valor fundabatur in gratia Christo, vt homini, a deo facta, & ad ipsam tandem omnis satisfactionis valor reducebatur: at iustitia siue meritoria, siue satisfactoria, quæ in gratia præmiatoris, & eius cui fit satisfactio fundatur, ad ipsamq. reducitur, nequit esse exacta & rigurosa iustitia. E regione enim gratia iustitiæ opponitur, detrahitq. proinde quamplurimum a iustitiæ perfectione: ergo, &c. Maior probatur, nam totus satisfactorius & meritorius operationis Christi valor fundatur in gratia vniuersalis humanitati facta, ad ipsamq. vt ad primam radicem reuocatur. Ergo cum hæc summa fuerit gratia, & qua maior in ratione gratiæ, neq. fieri, neq. excogitari potuit, vt in q. 1. huius relectionis cum S. Aug. dicebamus, manifestum est, Christi satisfactionem summum iustitiæ rigorem minime attrigisse.

Quartum argumentum. Omnes operationes, quibus Christus pro nostris peccatis satisfecit, erant alij titulis debita deo, non ergo potuit eis inesse exactus & perfectus iustitiæ rigor. Consequentia patet, quoniã nullus (si ad iustitiæ rigorem spectes) satisfacit creditori pro illa bona, quæ alias eidem creditori debita erant. Antecedens probatur.

Illæ operationes fuerūt debitæ deo, & titulo gratitudinis, & titulo seruitutis, & obediētiae tenebatur enim Christus pro beneficio incarnationis, & pro beneficiis alijs quæ eius accepit humanitas, innumeras ei gratias agere, & quantum posset referre. Tenebaturque similiter, qua ratione homo, & inferior deo, ipsi parere in omnibus, & titulo creationis ei in seruire, omnesque suas operas eius obsequiis paratas habere, & expositas: ergo &c. At dices cum Scoto, quod Christo non omnia opera fuerunt in præcepto posita, sed multa ad consilium pertinebant, in eiusque fuerunt arbitrio relicta: & his operibus potuit ex iustitia rigurosa patri satisfacere. Contra hanc solutionem, quæ sine dubio debilis est, sic argumentor. Esto non omnia opera fuerint Christo in præcepto posita, neque ab eo deus rigurose exegerit omnia, sed multa in ipsius potestate reliquerit: at in hoc magnam ipsi Christo, ut homini, gratiam exhibuit, poteratque maiori rigore vti, & vniuersa eius opera, ut sibi, & plenario seruitutis iure, & obediētiae titulo debita, per præceptum exigere; Ergo tandem ad dei gratiam reuocanda est omnis ea satisfactoria iustitia, quæ ipsis Christi operationibus inerat.

Confirmo quarto istud argumentum. Totus ille valor, quamlibet infinitus, qui reperiebatur in Christi operationibus, etiam in omnibus collectiue sumptis, non erat sufficiens ad referendū deo gratias pro beneficio incarnationis suscepto æquales, & condignas: Ergo omnia Christi opera secundum omnem, quem sortiebantur ualorem, debebantur deo titulo gratiarum actionis, & ex consequenti nihil supererat Christo, sibi omnino propriū, & alias non debitum, quod deo in compensationem pro nostris peccatis offerret: atque adeo non valuit exactam, & rigurosam iustitiæ satisfactionem deo pro nostris peccatis exhibere. Probo antecedens. Beneficium incarnationis fuit simpliciter ac modis omnibus infinitum, quia quod humanitas per incarnationem accepit, est ipsum infinitum verbum: at omnes Christi actiones, & si in aliqua morali specie ualorem habeant infinitum, non tamen æquivalent tantæ diuini uerbi infinitati: Ergo non ad æqualitatem gratias rependere deo poterant.

Quintum argumentum. Nullus potest ex rigore iustitiæ pro aliena culpa & offensa satisfacere, nam offensus non tenetur ex iustitia huiusmodi satisfactionem acceptare, præsertim si offensa fuerit contra commune bonum, & principem alicuius reipub. commissa, in cuius punitione pœna sit per communem legem taxata, qualis cumque, & quantacumque illa fuerit satisfactio. Nō enim Hispaniæ Rex tenebatur accipere satisfactionem quam Imperator obtulisset ei pro offensa, quam ab homine priuato sibi subdito vel ipse, vel eius regnum acceperit, sed potest vti iuris rigore infligendo pœnam communi lege præ-

ge præscriptam. Sed peccatum primi parentis & deum offendit, & commune totius generis humani bonum, cum ipse deus immediatam habet gubernationem, & curam, sumopere laesit, etque quam plurimum incomodauit, extabatque lex illa ab ipso humano generis autore & gubernatore sancita. In quacumque die comederis morte morieris Gen: 2. Ergo iuste poterat deus non obstante quacumque a Christo satisfactioe oblata, hominem huius legis transgressorem pœna per eandem legem statuta summa cum seueritate plectere.

Sextum argumentum. Si Christus, ut homo, de facto peccasset, quod Scotus & quidam alij theologi non impossibile reputauerunt, non posset pro suo peccato ex rigore iustitiæ satisfacere: Ergo neque potuit ex eodem iustitiæ rigore pro alienis satisfacere peccatis: eadem namque videtur esse ratio de proprio peccato, & alieno: imò ut præcedenti contendebam argumento, difficilius est pro alieno peccato, æquivalentem & condignam satisfactionem offerre.

Septimo tandem & ultimo sic argumentor. In deo non potuit cadere obligatio iustitiæ, qua teneretur Christi satisfactioem acceptare: Ergo neque ex parte Christi satisfaciens fuit perfecta & exacta iustitia erga deum, patet consequentiā, quoniam iustitia quæ est ex parte vnius extremi constituit obligationem iustitiæ in altero extremo, iustitia enim æqualitatem in eis ponit inter quos versatur. Ergo Christi satisfactio non fuit perfecta, exacta, & rigurosa iustitiæ.

In oppositum est illud ex Paulo ad Hebræos 5. præcedenti dubitatione citatā. Qui cum in diebus carnis suæ præces, supplicationesque ad deum qui posset illum saluum facere a morte, cum clamore valido & lacrimis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Chrysostomus. Teophylus. & alij grauiissimi Bibliorum interpretes ita exponunt, quod Christus exauditus fuit a patre pro sua reuerentia, id est, quia dignus erat ut exaudiretur, eo quod filius dei est. Quæ interpretatio summam condignitatem, & iustitiam in christi operibus apud deum manifeste designat.

In hac difficultate quæ grauis est, & ad exponendum non admodum facilis, tres reperio theologorum sententias. Prima asserit christi satisfactionem non fuisse secundum se condignam, & æqualem ex omni iustitiæ rigore, sed ex dei acceptatione tantum æquivalentiam & condignitatem fuisse sortitam. Ita docent Durandus, in 3. d. 20. q. 2. & in 4. d. 15. quæst. 1. Scotus, ibidem, & in 3. d. 17. q. unica §. in ista quaestione. Gabriel, ibidem, q. unica. a. 1. not. 3. & ar. 2. con. 1. Almainus ead. d. quæst. 1. notabili. Ioann. a. Madi. Cod. de penitentia. tractatu. de satisfactio. quæst. 1. ij omnes, & alij nonnulli existimant eodem fere modo loquendum esse de christi satisfactioe, & de satisfactioe puri hominis, quam arbitrantur non esse condignam ex principio a quo

procedit, nimirum, gratia & charitate nisi accedente extrinseca Dei acceptatione, ex qua & sufficientiam, & condignitatem habet. Addit tamen Scotus, Gabriel, & Almai, in Christi satisfactione specialem quamdam reperiri congruitatem, ut acceptetur a deo tanquam condigna & æquivalens satisfactio pro vniuersis hominū peccatis, eo quod erat operatio hominis, qui simul est naturalis dei filius. Quæ tanta congruitas in operatione puri hominis filii Dei per gratiam & adoptionem non reperitur. Et in hac duntaxat congruitate fundant totam rationem, ob quā Deus non assumpsit operationem elicius puræ creaturæ ut esset pro vniuersis hominum peccatis satisfactoria, & per quā creatura totū humanū genus redimeret, sed hoc redemptionis opus soli Christo Deo homini concessum fuit. Quod dicunt si autores de satisfactione Christi & puri hominis docent similiter de eorūdem meritis. Verū nos in præsentia nihil de merito aut satisfactione puræ creaturæ dicemus, in qua re peius fortassis omnibus locutus est Dur. in 2, dist. 27. q. 2. vniuersaliter existimans, nullum esse condignum meritū coram Deo, nisi ex sola extrinseca Dei acceptatione. Sed de Christi tantum satisfactione & merito nostra est habenda disputatio.

Secunda sententia quæ inter relatam & aliam tertio loco referenda in medium tenere videtur, asserit Christi satisfactionem condignā quidem fuisse, & æqualem originali offensæ, imo & omnibus offensis & culpis, quæ aduersus Deum in toto humano genere reperiri possunt, sed dicit nihilominus Christi satisfactionem non fuisse ex omni iustitiæ rigore. Hæc sententia sicut partim conuenit cum sententia præcedenti, partimque ab ea differt, ita & in fundamentis quibus innititur, neque recedit totaliter ab ipsa, neque totaliter ei adhærescit. Autores præcedentis sententiæ præsertim Scotus, existimant Christi satisfactionem non fuisse valoris infiniti, cui doctrinæ auctores huius secundæ opinionis minime consentiunt. Arbitrantur enim infinitam fuisse in formali ratione satisfactionis, ac proinde secundum se æquivalentem offensæ grauitati, & ex proprijs suis principijs condignam & sufficientem ad compensandum pro omni offensæ & iniuriæ Deo irrogatæ. Auctores præcedentis sententiæ dicunt, quod Christi satisfactio non potuit inducere obligationem in Deo, quæ ex iustitia teneretur ipsam acceptare. Et in hoc consentiunt secundæ opinionis auctores. sed & præterea addunt quod Christi satisfactio, non solum ob id rigurosa non fuit quia non induxerit in Deo prædictam iustitiæ obligationem, verumetiam, quia neque facta fuit ex proprijs, neque ex alijs indebitis, quæ sunt necessariæ conditiones ad rigurosam satisfactionem.

in hoc fundamento Durand. & Ioan. de Med. & quidam alij ex primæ sententiæ autoribus, conueniunt cum patronis & fautoribus opinionis

nionis secundæ. Verum Scot. Gab. & alij quidem qui primæ adherescunt sententiæ, non idem omnino sentiunt: putant enim Christum potuisse satisfacere ex alijs non debitis, illis videlicet operationibus, ad quas nullo præcepto tenebatur, sed in consilio illi erant relictae, & in libera eius facultate constituta, quæ tamen propter valoris infiniti defectum non fuerunt ex rigore iustitiæ satisfactoriæ, iuxta Scoti & suorum mentem.

Est tertia denique sententia, quæ in alio extremo docet Christi satisfactionem non solum infiniti fuisse valoris, ut in præcedenti dubio resoluiamus, sed quod & est secundū seipsam condigna, & ex toto rigore iustitiæ pro vniuersis hominum culpis satisfactoria. Hanc sententiam docuit S. Th. 3. p. q. 1. a. 2. ad. 2. ubi satisfactionem Christi vocat infinitam, sufficientem, condignam, & perfectam, negatque satisfactionem puræ creaturæ posse tantam eius perfectionem contingere, & infra q. 48. a. 2. dicit quod passio Christi non solum fuit sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio pro peccatis humani generis. Et solutione ad 3. inquit, quod quia Christi caro erat caro dei, idcirco dignitas carnis christi habuit infinitam dignitatem, & similiter passio quæ fuit in eius carne facta. Fateor quod apud S. Thom. non reperitur iste modus loquendi, Ex rigore iustitiæ, sed verba quæ ex ipso retulimus manifeste æquivalent huic loquendi modo, qui in doctrina posteriorum theologorum frequenter reperitur usurpatus, rigurosamque iustitiam important. in ead. 3. p. q. 46. art. 6. ad 6. eandem insinuauit sententiam, & in tota questione 49. sequenti, & quolib. 2. art. 2. & in 3. d. 20. vbi Ricard. Bonauent. Palud. Capreol. eandem sequuntur sententiam. Et quidem capreol. in 4. d. 15. tam huic ad hæsit doctrinæ, ut contrariam impiam esse dixerit. Marsil. in 3. q. 12. eandem sententiam insinuat. Alex. Alens. 3. par. quæst. 17. memb. 3. per totum, & memb. 4. a. 2. §. 2. dicit enim, quod si consideretur christi satisfactio a quanto fuerit, quia ab ipso dei filio fuit, qui est verus deus, inuenietur super omnem satisfactionem plene satisfactum fuisse. & quæst. 1. membro 6. & 7. docuit multis sententiam eandem, quam tradidit etiam Altifiodorensis lib. 3. summæ tractatu 1. cap. 8. & Ricard. de sancto Vict. lib. de incarnatione verbi cap. 8. Dried. lib. de redempt. & capt. gene. huma. a principio cap. 2. parte 2. Vega lib. 7. in Concil. Trident. cap. 8. Mag. Sot. lib. 3. de natura & gratia cap. 6. & in 4. dist. 19. quæst. 2. art. 2. Fera. lib. contra gent. cap. 54. & 55.

Sed hæc opinio, quæ primæ sententiæ eregione opponitur, in duplici sensu intelligi potest. Prior est, quod operatio Christi habet oia quæ ex parte satisfactionis, & satisfaciens, necessaria sunt ad perfectam & rigurosam satisfactionem, ita quod est æqualis offensæ, condigna

digna ad compensandū pro iniuria, ex proprijs satisfaciētis orta, id est, non ex bonis eius cui fit satisfactio, aut ab eo liberali donatione susceptis, ac tandem alias Deo non debita. Istæ autem sunt conditiones quæ, iuxta communem theologorum & philosophorum moralium sententiam, ad perfectam, rigurosamque satisfactionem & requiruntur, & sufficiunt. Et quidem quod requirantur, ex eo liquet, quod deficientibus his conditionibus, vel satisfactio erit diminuta, & non equalis offensæ vel tota aut præcipua eius vis satisfactoria, ad gratiam, & liberalitatem eius cui fit, reducenda erit, atque adeo non poterit ei inesse perfecta iustitiæ ratio. Ex quibusdam argumentis eorum quæ proposuimus in fronte huius dubitationis, atque ex ipsorum solutionibus, constabit amplius, quæ ratione sint necessariæ ad exactam, & rigurosam satisfactionem duæ ille postremæ conditiones, nimirum, quod satisfactio fiat ex proprijs bonis satisfaciētis, & quod non fit alio titulo debita, quod nonnulli theologi, etsi rarissimi, negauerunt, verum leuissima ratione ducti, & quæ non eget, ut in eius vel solutionem, vel confutationem immoremur. Quod autem prædictæ illæ conditiones sufficiant, non potest in dubium verti. Quoniam per illas conditiones & constituitur æqualitas inter satisfactionem, & offensam, & aufertur omnis gratia, & liberalitas ex parte eius cui fit satisfactio, atque adeo constituitur in tali satisfactione omnimoda, & perfecta iustitiæ ratio: quæ in hoc consistit, quod satisfaciens reddat totum quod debet secundum æqualitatem pro iniuria, & offensa irrogata, nullam querens gratiam ab eo, quem offendidit, sed secundum iustitiæ leges compensare intendat, & re ipsa compenset. Cū istæ igitur conditiones in Christi satisfactione reperiantur, censeretur debet exacta & ex omni iustitiæ rigore satisfactio, quæ citra dubium induceret in Deo iustitiæ obligationem ad ipsam acceptandam, si talis obligationis Deus esset capax. Cæterum dicit hæc sententia, quod quia Deus incapax est obligationis huiusmodi contrahendæ, idcirco non tenebatur Christi satisfactionem acceptare, sed potuit illam respicere absque vlla iustitiæ rectitudinis læsione. Ita docent multi graues theologi S. Tho. discipuli quibus non refragatur Mag. Med. 3. p. q. 1. a. 2. & alijs in locis eiusdem 3. p. & Mag. Banes. 1. p. q. 21. & in eandem sententiam coincidunt ii Theologi qui putant, quod nulla interueniente Dei promissione, nulloque ipsius extante pacto, Deus non tenetur premiare aliquod meritum, siue Christi siue puræ creaturæ, sed tota obligatio, si qua fuerit, in Deo, non tam ad vim operis meritorij, quæ nulla est ad deum obligandum, quam ad fidelem ipsius Dei promissionem est reuocanda. Ita quod obligatio non ex opere meritorio, sed ex ipso Deo, liberaque eius voluntate ortum habeat, licet talis obligatio, tanquā a conditione requisita, ex ipso opere pendeat, quatenus pro-

promisit Deus premium bene operanti. Vnde per huiusmodi obligationem potius Deus sibi sueque bonitati quam homini operanti debet. Et hinc est quod Paul. ad Hæbræ. 10. dicebat, fidelis Deus qui promisit. Non dixit iustus, sed fidelis, quia non legibus iustitiæ, sed sua fidelitate & veracitate obligatur. Ita senserunt graues theologi, inter quos sunt munerandi And. auega. lib. 7. super Conc. Trid. c. 9. & Io. de Med. in Cod. de pœnit. tractatu de satisfactione. Qui idem omnino de satisfactione dicunt, quod de merito dictum est.

Ad eundem priorem prædictæ tertiæ opinionis sensum pertinet, quod dicunt Mag. Med. loco citato, & alij non pauci, deū ob id dum taxat non potuisse non acceptare Christi satisfactionem, quia humana Christi voluntas, quæ ipsam obtulit, non potuit non esse conformis diuinæ voluntati: atque adeo supposito, quod Christus satisfactionem suam obtulerit deo pro hominum peccatis, a posteriori nobis constat, deo placuisse hanc satisfactionis oblationem: atque adeo constat a posteriori, quod deus decreuerat Christi satisfactionem acceptare: aliàs enim non vellent, ut Christus efficaci voluntate obtinendi nostrorum peccatorum condonationem, eam ipsi deo offerret. Istæ duæ sententiæ manifeste præsupponunt, quod infallibilitas acceptationis meriti & satisfactionis Christi, non exui operationum eius, & rigori ipsarum iustitiæ provenit, sed ex alijs titulis, puta, ex dei promissione, aut immutabilitate voluntatis eius, qua decreuerat acceptare. Quæ necessitas est tantum suppositionis, & secundum quid.

Secundus & posterior eiusdem tertiæ opinionis sensus est, quod Christi satisfactio induxit obligationem iustitiæ commutatiuæ, aut quasi commutatiuæ in deo, ut ipsam acceptaret, quæ dei obligatio non in promissione, aut pacto speciali, sed in ipso iustitiæ rigore satisfactionis Christi suum habuit fundamentum. Non omnino Magistro a Med. hic posterior sensus displicuit, sed neque Mag. Soto locis supra citatis, & quibusdā alijs viris doctissimis ex theologis nouioribus hæc sententia vehementer placet. Pro resolutione huius dubij sit.

Prima conclusio.

Christi domini satisfactio perfecta fuit ex omni iustitiæ rigore, saltem in illo priori sensu, in quo tertiam sententiam explicuimus. Nam de acceptationis necessitate & obligatione in secunda conclusione dicemus. Ista conclusio, quæ est expressa S. Tom. sententia, & illorum theologorum, quos pro tertia opinione retulimus. Duo inuoluit, quæ ad eius exactam intelligentiam, & probationem sunt necessario euoluenda & explicanda. Potest ergo intelligi hæc conclusio primo quatenus contra primam Durand. & Scot. sententiam proce-

procedit, quæ afferit christi satisfactionem secundum se non habere valorem tantum, vt absque extrinseca dei acceptatione, esset sufficiens & æquivalens pro vniuersis hominum peccatis compensatio. In altero sensu intelligi potest hæc eadem conclusio, quatenus aduersus secundam sententiam procedit, quæ negat christum ex proprijs & alias in debitis satisfecisse. Quæ sententia quidquid eius auctores repugnēt, plurimum detrahit a ratione iustitiæ in christi satisfactione, neque poterit cum huius sententiæ veritate stare, christum ex omni iustitiæ rigore pro nostris peccatis satisfecisse, imo vt ex dicendis constabit, huius sententiæ fautores non satis commode saluant, christum seclufa scotica illa extrinseca acceptatione, ad æqualitatem satisfecisse pro vniuersis hominum peccatis, multoque minus saluāt ipsam satisfactionis christi infinitatem.

Primum ergo ista conclusio probanda est a nobis in priori sensu aduersus primam sententiam, in quo adeo est certa, ut eius oppositū non deberet inter probabiles theologorum opiniones recenserī, quod sentiunt multi viri grauissimi, & id quidem merito, vt ex probationibus statim afferendis fiet consideranti manifestum.

Et primo hæc conclusio probatur omnibus illis testimonijs scripturæ sacræ, quibus probauimus in præcedenti dubio christi satisfactionem infinitum habuisse satisfactorium valorem, nam si testimonia illa non manifestam habent efficaciam ad probandum infinitatem in christi satisfactione, probant tamen efficaciter magnam eius sufficientiam, æqualitatem, & super abundantiam. Ponderentur omnia iuxta modum quo nos illam indubijs præcedentibus, præsertim secundo, expendebamus. Probatur præterea ex illo Paul. ad heb. 10. vna oblatione consumauit in sempiternum sanctificatos. Consummare autem sanctificatos non poterat christus vna crucis oblatione, nisi oblatio sufficiens esset & æquivalens, imo & superabundans ad compensandum deo pro vniuersis hominum peccatis. Probatur præterea ex illo rom. 5. vbi abundauit delictum superabundauit & gratia, vt sicut regnauit peccatum in morte, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum dominum nostrum. Quibus verbis & alijs quæ in eodem. c. habentur ad hanc veritatem probandam, vsi sunt duo grauissimi Patres ac summi Pontifices, Agapetus & Leo 1. locis postea referendis. Et duo sunt in his verbis ponderanda. Primum, quod gratia nobis per christum collata abundantior est, & copiosior ad nostram salutem & vitam operandam, quam fuerit ipsa originalis Adæ culpa ad causandum spirituale mortē, & omnia in commoda tum animæ, tum corporis quæ ex ipsa originali culpa emanarunt. Hoc enim de notat illud verbum, super abundauit, quod & alijs verbis in eodem capite animaduertent Paulus in-

quiens.

quiens. Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim vnus delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abundauit. Tunc sic, peccatum Adæ ad totum humanū genus extendebatur, imo quasi ex toto rigore iustitiæ ad totam Adæ posteritatem diffunditur: Ergo si superabundauit gratia vbi abundauit delictum, necesse est dicamus, quod christi satisfactio cuius virtute recōciliati sumus Deo, & in Dei gratiam admittimur, fuerit sufficiens, & ad æqualitatem, imo & superabundans, & hoc quidem ex vi operis, & ex vi satisfactionis exhibitæ, & non ex acceptatione Dei extrinseca, quæ non se tenet ex parte christi & satisfactionis eius, neq. quidquā ad ipsius satisfactionis perfectionem retulerit, sed ex liberali Dei voluntate & misericordia tota pensatur. Et sumopere obseruandum est, quod Paulus in citatis verbis, & in toto illo cap. nō ad voluntatem Dei retulit super abundantiam gratiæ, sed ad ipsum Christum, scilicet, satisfaciētem pro nobis, & merentem nobis. Expendatur illa verba. In gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abundauit. Et notetur contrapositio quam facit Paulus vnus hominis ad alium hominem, secundi & cœlestis Adami, ad primum & terrestrem Adamum. Nam sicut terrestri Adamo eiusque primo peccato totam generis humani ruinam absque noua Dei extrinseca acceptatione, vel imputatione, sed ex vi ipsius primi peccati tribuit Paulus, & omnes tenemur tribuere ipsam humani generis calamitatem, & cladem: ita & cœlesti Adamo eiusque operationibus satisfactorijs, & meritorijs tribuere debemus (quod & reuera facit ibidem Paulus) totam ipsam generis humani reparationem, omnemq. superabundantem Dei gratiam, quæ in ipso nostræ reparationis opere splenduit & emicuit. Neque inepte huic loco adduci potest, quod Ioannes vterque & bapt. & Euangelista dixit. Gratiam & veritatem per Christum esse factam. Io. 1. Alterum est in eodē testimonio Pauli obseruandum est, quod ipsam superabundantem gratiam quæ in nobis abundat, totumque ipsius gratiæ imperium & regnum, ad iustitiam reuocat Paul illam, videlicet, quæ in christi meritis & satisfactionibus emicuit. Ponderentur illa verba. Ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam. Quod si quæras a Paulo per cuius iustitiam regnat gratia, quasi respondens mox subiunxit, per Iesum Christum dominum nostrum. Itaque vult dicere Paulus, quod gratia quæ in nobis facta est, & quæ superabundat, vbi abundauit delictum non in mortem animæ, & corporis sicut delictum, sed in æternam similiter, & animæ, & corporis vitam, effectus est illius iustitiæ, quam ipse Christus suis fuit actionibus operatus. Et tam fuit abundans ipsa christi iustitia in ratione iustitiæ, atque est abundans in nobis gratia in ratione gratiæ:

Aaa

tota

tota enim effectus excellentia & superabundantia, necesse est præhabetur in eminentiori suæ causæ virtute. Sed & id non est prætermittendum, quod quæ sapientius Paul. quasi indifferenter vitur nominibus iustitiæ & gratiæ, insinuans, quod id quod comparatione ad nos donum est & gratia, respectu Christi rationem habet iustitiæ. Nam spiritualia dona, quæ nobis gratuito, & misericorditer conferuntur, debita sunt Christo ex iustitia. Legatur Chryf. ho. 10. in ep. ad. rom. Eandem veritatem insinuauit Paul. ad. rom. 7. vbi loquens de christo inquit, quod de peccato damnauit peccatum, id est, offerens se ipsum hostiam pro peccato ipsius oblatione uirtute peccatum damnauit, id est, totum eius destruxit imperium. Non ad specialem dei benevolentiam aut acceptationem extrinsecam, sed ad ipsam hostiæ virtutem peccati destructionem Paulus retulit. Peccatum enim in primo loco prædicti testimonij positum, ipsam pro peccato hostiam in cruce oblatam designat, ut habet communis interpretatio. Ponderanda sunt ad præsens intentum illa verba Iob. c. 6. Utinam appenderetur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera, quasi arena maris hæc grauior appareret. Quæ verba S. Greg. illa in suis moralibus versans, ad christum refert, qui nostra peccata per tropum & figuram sua vocauit, iuxta modum a nobis superius in. 1. q. expositum. Et pœna quam christus pro nostris peccatis fuit perpessus, grauior fuit ipsis peccatis, id est, uberrimam & superabundantem compensationem pro ipsis exhibuit, fuitque copiosa pro eis redemptio.

Sed iam de incepto secundo, & principaliter, grauissimis Patrum testimonij hæc prior pars conclusionis probatur. Patres mox referendi non obscuris quin apertissimis verbis dixerunt, quod nulla satisfactio a pura creatura exhibita fuit sufficiens ad humani generis redemptionem efficiendam, neque vero esse potuit secundum absolutam etiam dei potentiam, & quod christi satisfactio, eo quod dei & hominis operatio, sufficiens fuit, imo & super abundans pro uniuersis nostris peccatis satisfactio. At si sufficientia satisfactionis Christi ad extrinsecam dei acceptationem esset reuocanda, ut putauit Scotus, rueret tota hæc sanctorum patrum doctrina, quia operatio puræ creaturæ poterat hac ratione sufficiens esse, & infinita satisfactio, nam potuit deus pro infinitis hominibus, pro infinitisque culpis & offensis ipsam acceptare, neque in hoc, ut ipse fatetur Scotus, vlla fuit contradictionis repugnantia. Ergo verissima est prior nostræ conclusionis pars, & qui illam negat patribus contradicit. Antecedens probandum est grauissimis patrum testimonij ad hunc locum accersitis. Et primo accedant duo illi Summi Pontifices, clarissimi que patres quorum paulo superius meminimus. D. Leo. 1. & Agapetus. Etenim D. Leo. epist. 81. & 95. c. 2. sic ait, quæ autem reconciliatio esse possit, qua.

qua humano generi propitiaretur deus, nisi omnium causam mediator dei hominumque susciperet, qua vero ratione veritatem mediatoris impleteret, nisi qui in forma dei æqualis est patri, in forma serui particeps esset & nostri, ut mortis vinculum vnus præuaricatione contractum, vnus morte, qui solus morti nihil debuit solueretur? Effusio enim pro iniustis sanguinis iusti Christi tam potens fuit ad priuilegium, tam diues ad pretium, ut si vniversitas captiuorum inre demptorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent, quoniam sicut ait Apost. rom. 5. vbi abundauit peccatum super abundauit & graia. Quæ verba, quibus pro nostra sententia nulla potuerunt dici clariora, reperies transcripta ab alio Pontifice Agapeto in epistola ad Anthimum Constantinopolitanum Episcopum. Sed etiã & alia quæ ibidem paulo inferius subiungit. S. Leo. Quamuis multorum, inquit, sanctorum in conspectu domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen in sanctis occisio redemptio mundi fuit, acceperunt iusti, non dederunt coronas. Et paulo potest, vnus solus dominus noster Iesus Christus qui vere agnus erat immaculatus exiit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes suscitati. Et manifestum erit attente legenti, quod non tantum de facto, sed & de possibili loquebatur. S. Leo. Vnde in ead. epist. quosdam, hæreticos, quorum quidam Nestorij, quidam Euthicetis erroribus tenebatur, quorum illi in Christo distinguebant personas, isti confundebant naturas, & neutri vnum Christum verum deum & hominem fatebantur, miseræ cæcitatibus arguit, quod nullam sibi spem salutis relinquant, quia nullus poterat esse veræ salutis autor, antiquæque mortis destructor, nisi vnicus mediator dei & hominum, qui simul esset deus & homo. Et ita concludit. Ostendant vnde sibi spem vite polliceantur eternæ, ad quam nisi per mediatorem dei & hominum hominem Iesum Christum potest perueniri. Ob id S. Leo. addidit, hominem. Quia specialiter contra Eutichetem disputabat, qui humanam in Christo cum diuina confundebat naturam. &c. Multa dixit ipse Sancto Leo. ad huius veritatis persuasionem in sermonibus de passione, præsertim serm. 1. & 12. Illa verba quorum meminimus in 1. dub. huius 2. art. sicut nullo non teruntur in theologorum ore, ita & sunt præcipuæ considerationis digna. Si non esset, inquit, verus homo, non præbere exemplum, si non esset verus deus, non afferret remedium. Si ad extrinsecam illam Scoticam acceptationem licuisset recurrere, etiam si verus deus non esset, remedium afferre potuisset. Athana. in hom. de passione & cruce domini; post illa verba quæ in præcedenti dubio retulimus, quæ sunt ad hunc locum ponderanda, mox subiunxit. Si quidem Christus factus est pro nobis maledictio, atque ita humana carne amictus & circumindatus ea quæ no-

stra erāt per se patri obtulit, vt ipse patiens hominem patientem il-
 lesum redderet, & parua magni pensaret. Ecce vbi Magnus Atha-
 nasius duo dicit consideranda. Alterum quod ea quę nostra erāt,
 scilicet, pœnalitates, & mortem, quia ipse per se obtulit patri magni-
 fuerunt & inestimabilis valoris, cum tamen ex se ipsis nullum habui-
 sent. Itaq; approbavit olim Athanasius, id quod postea explicatius
 dixerunt cum S. Tho. graues theologi, videlicet, q̄ dignitas satisfaci-
 entis & offerentis perlonę ipsam oblationem & sanctificationem di-
 gnificat, iuxta suę dignitatis proportionem, ita quod persona christi
 infinita infinitum satisfactionis, & oblationis valorem suis contulit
 humanis actionibus. Istam enim Emphasim habent illa verba, quę
 nostra erant, per se patri obtulit. Alterum vero quod dicit considera-
 tione dignum est, pretiũ a Christo exolutũ tanti fuisse valoris, vt eius
 comparatione, debitum pro quo Christus soluit, paruum censeatur.
 Parua, inquit, magni pensaret. Certe si ex sola acceptatione dei hũc
 tantum valorem habuit pretium a Christo pro nostris peccatis exhibi-
 tum, satis improprie diceretur Christus pro paruis magna pendisse:
 cum reuera id quod ipse soluit, non solum maius non esset debi-
 to, verum neq; ipsi æquale, sed tota super abundantia & æqualitas ex
 ipsius dei, cui solutio pendebatur, misericordia & gratia proueniret.
 Ad eundem fere modum loquitur Cerylostomus hom. 10. in epist. ad
 rom. inquit enim quod quemadmodum si quis in carceris custodia
 quempiam decem numos debentem conuiciat, nec ipsum solũ, sed
 cũ illo & propter illũ simul vxorem liberos & famulos, veniat vero
 alius quispiam qui nõ solũ decem nũmos, & sed & innumera alia au-
 ri talenta largiatur, iam non poterit amplius fœnerator decem numo-
 rum debitum exigere: ita & nobiscum factũ est. Multo si quidẽ plu-
 ra quam debebamus Christus pro nobis soluit, tantoq; plura quanto
 gutulam exiguã pelagus excedit immensum. Et alia subiungit Chry-
 sost. quę nulli pœnitebit legisse. Cõsentit huic modo dicendi ex chry-
 sost. relato, quod dicit Greg. Nazian. oratione. 42. vbi postquã multa
 retulerat miracula, ea præsertim quę tempore passionis Christi con-
 tingere, videlicet, solis obscuritas, veli scissio &c. subiunxit prope ora-
 tionis finem, nullum tamen miraculum cum salutis meę miraculo
 conferendum est, in quo exiguã cruoris guttæ orbem vniuersum in-
 staurarunt, atq; idẽ, quod lacti coagulũ, homibus præstiterunt, in unũ
 nos coniungentes & cõstringentes. Ecce qualem, quantumq; effectũ
 theologus hic magnus guttulis cruoris dominici tribuerit. In qua do-
 ctina ipsum videtur imitatus Clemens. 6. incitata extrauag. Vnige-
 tus, cuius verba retulimus & expendimus dub. præcedenti, cum de in-
 finitate diuinę satisfactionis loquebamur. Sed iam Proclum Episco-
 pum Cyzicum indeclamatione seu oratione de domini nostri Iesus
christi

christi natiuitate, quę in tom. 6. actor. cõc. Ephes. habetur, sic dicentẽ
 audiamus. Erat itaque alterutrum duorum necessariũ, aut vt omnes
 propter condemnationem præcipites abirent in mortem (omnes. n.
 peccauerant) aut certe, vt eiusmodi pretium penderetur, quod exactũ
 debitum adiustitię amussim exæquaret. At qui homo quod peccati
 debito subiaceret, saluare se non poterat, Angelus vero, quo tantum
 redemptionis pretiũ ipsi non suppeteret, humanum genus redimere
 nequibat, supererat igitur vt ille pro omnium peccatis moreretur,
 qui nulli peccato obnoxius erat, atq; vnica hæc restabat mali solu-
 tio. Hęc verba ponderatione non egent, sunt enim pro nostra sen-
 tentia luce clariora. S. Cyrilus Alexand. multus est in hac veritate
 docenda, millies enim contra Nestorium & Euthicetem hoc vtitur
 argumento. Quod si Christus nõ verus esset deus & homo insolutum
 adhuc maneret humanę redemptionis pretium, quia si verus homo
 non fuisset, veraque humana non esset indutus natura, neque mere-
 ri, neque satisfacere potuisset. Si verus autem non esset deus, imper-
 fecta, & infirma esset eius operatio, neque pro tanto debito æquale
 pretium potuisset exoluere. In libro ad Reginas, in cap. quod redem-
 pti sumus per sanguinem Christi sic ait. Sed siquidem vt homo com-
 munit intelligeretur Christus, quomodo corpus eius ad rependendã
 omnem vitam sufficeret? &c. Appellauit ipsum Cyrilus christum ho-
 minum communem, in eo sensu in quo Nestorius ita ipsum appella-
 bat, non quidẽ quod gratia & sanctitate nõ esset præditus, censuit. n.
 Nestor, christum singularissimę fuisse sanctitatis, & gratiæ: Sed quod
 esset homo purus, ita q̄ verbum eius humanitati non esset hypostati-
 ce vnitũ. Vnde talis formatur ratio ex verbis Cyrilli desũpta. Si chri-
 stus esset purus homo ẽt excellenti singularissimaq; sanctitate præstas
 Deo valde acceptus & gratus, nõ sufficeret iuxta Cyrilli sententiã, hu-
 manũ genus reparare & redimere: Ergo neq; vlla creatura id posset
 efficere, qđ tñ effecit Christus, quia Deus est & homo. Qui totus hic dis-
 cursus, in doctrina Cyrilli fundatus nequit pcedere secundũ extrinse-
 cã Dei acceptationẽ, sed secundũ valorẽ intrinsecum operationis ex-
 hibiti, nã alias æqua fors esset purę creaturę, & Christi hominis Dei,
 quia utriusque operationem posset Deus, vt voluisset, procumq; effe-
 ctũ acceptare. Similia repetit Cyri, eod. lib. c. quod mors Christi
 fuit mundo salutaris, & in c. quod sanguis Christi fuit redemptio no-
 stra, & in libro de incarnatione verbi, & vbique locorum suę do-
 ctinę. Cypria. in sermone de passione christi circa medium
 ita inquit, cum originali morti nullum nisi in crucis morte potue-
 rit esse remedium, nec reconciliare Deo potuerit exules, & dam-
 natos quælibet solutio, aut oblatio nisi sanguinis huius singu-
 laris sacrificii. &c. & paulo inferius, ornatissimis, magnificisq; verbis
explicituit ipsum humani generis vulnus nullo alio potuisse medica-

374 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
mento curari nisi sanguine Christi. Ireneus 3. lib. contra hæreses ca.
20. inquit, si enim homo non vicisset inimicum hominis, non iuste
victus esse inimicus. Et fere statim, ait. Nisi Deus donasset salu-
tem, non firmiter haberemus eam. Quibus & aliis multis, quæ ibi-
dem subiungit, aperte docuit, quod ad redemptionem humani gene-
ris, non vi & potestate, sed secundum rationem iustitiæ faciendam, ne-
cessarius fuit redemptor, qui simul esset Deus & homo. Theodotus
Ancyrorum Episcopus in oratione de natiuitate Saluatoris (habetur
in appendice S. ad tom. 6. octo. Conc. Ephesini) loquens de dignifica-
tione passionum & penalitatum Christi, quas simul cum humanitate
absque vlla suæ maiestatis diminutione, magna que cum earum glo-
ria, diuinum verbū suscepit, aduersus Nestorium, & alios hæreticos ar-
guens, sic ait. Sed hominis, inquis, o hæretice, passiones non præsumo
Deo coniungere. Et mox subiunxit Theodotus arguens ob inconue-
nienti: ergo neque sanare eum passiones hominum dices, neque cruce
expoliaste virtutem diaboli, neque nostrum peccatum adfixisse li-
gno, neque propriis passionibus sanasse hominum passiones, nec mor-
te dices eum destituisse mortem. Si enim non fecit Deus proprias pas-
siones, vnde passionibus Christi tantarum correctionum sunt factæ
virtutes, quomodo perempta esset morte mors, nisi Deus propriam
eam fecisset. Sed istæ passiones propriæ factæ Dei virtutem tantarum
correctionum ex diuinitate perceperunt. Et fere statim ait. Quomo-
do affixum est ligno quod contra nos erat peccati chirographum ho-
mine puro sustinente morte? quomodo autem crux peccatum cruci-
fixisset, aut mors mortis tyrannidem destruxisset, nisi hæc facta fuif-
sent Dei, & ab illo virtutem sumpsissent propria faciente quæ sunt
nostra, non patiente eius natura? His & aliis quæ ibidem habentur
constat ex mente huius grauissimi patris, humanas Christi actio-
nes & passiones fuisse Theandricas, id est, Dei viriles, vtramque vim,
humanā & diuinam complectentes, quibus proinde perfecte fieri po-
tuit, & ex toto rigore iustitiæ ipsa humani generis redemptio. Diony-
sius Areopagita, in Epist. 4. ad Caium monachum propter hanc gemi-
nam virtutem, qua Christi actiones pollebant, primus appellauit
Theandricas. De quibus grauissime loquitur Concil. Lateran. sub
Martino 1. consultatione 5. Can. 15. & Dam. lib. 3. de fide cap. 15.
17. & 19. quibus in locis docuit has Theandricas Christi actiones
simulq. passiones nobis fuisse salutare, propter prædictam vtramque
quam imbibitam habent virtutem. D. Anselmus lib. 1. c. 24. & lib.
2. cur deus homo, c. 3. & sequentibus, ad eo sibi hanc nostram fen-
tentiam persuasam habuit, vt existimaret, non alio modo potuisse fie-
ri humani generis redemptionem, quam Christi satisfactione & me-
rito. Cui non admodum refragasse videtur Ricard. de sancto Vict. lib.
1. de

375 QVÆSTIO QVINTA.
E. de incarnatione cap. 8. q. 5. verum hæc sententia ab vniuersis theo-
logis reprobatur cum Magistro in 3. d. 20. qui in hac parte sequuntur
Aug. qui lib. 13. de trinitate cap. 10. & sequentibus, magna doctri-
næ copia exposuit, non defuisse deo alium, & alios, quam plures mo-
dos, quibus humanum genus posset reparare & ab originali culpa
eripere, quamuis ex omnibus possibilibus conuenientior fuit is, quæ
deus summa nobiscum misericordia, summaq. secum iustitia vtens,
mirabili consilio adinuenit. Ista communis theologorum sententia
adeo certa est, vt plusquam temerarium esset ob illa desciscere, quod
non est nostrum in præsentia probare. Probari solet efficaciter a S.
Th. interpretibus 3. p. q. 1. a. 2. Id autem nostrum est hoc in loco ani-
maduertere, quod cum sancti patres locis citatis, & alijs multis docēt
non potuisse constare humani generis redemptionem, & reparationē
nisi satisfactionibus & meritis eius qui verus Deus esset & homo, vt
Christus est primum totius religionis christianæ fundamentum, mi-
nime intellexerunt, non potuisse absolute fieri per aliud medium hu-
mani generis redemptionem, sed ex suppositione loquuntur, nimirū,
supposito, quod Deus æterno suo consilio decreuerat, non potentia
& vi hominem a dæmonis imperio & tyrannide eripere, sed iusti-
tiæ efficacia & pretii valore. Aiuntque patres, quod hoc diuino de-
creto supposito, nullus alius supererat modus, præter hunc quæ deus
assumpsit ad iustam humani generis redemptionem: eo quod nulla
creatura sufficiens pretium posset exoluere, aut Deo secundum æqua-
litatem pro offensa satisfacere. Quem sensum facile erit colligere ex
Augustino loco nunc citato: iuxta quem explicari poterunt Anselm.
& Ricardus de sancto Vict. atque idē Fulgentius lib. de incarnatione
Verbi. c. 4. vbi tantisper videtur fauere illi sententiæ, quæ ex Anselmo
referebamus, sed loquitur sine dubio iste auctor ex suppositione præ-
dicta. Qui & summa cum eruditione & doctriæ copia hanc verita-
tem, quam aduersus Scoti, & Durandi. sententiam ex patrum monumen-
tis deduximus, luculenter docet, & profequitur:
Ex ista patrum doctrina vehementissime cōfutat Durand. & Sco-
ti sententia, quam fere omnes nominales sequuti fuere, qui aduertē-
te Michaele de Palacios in 3. d. 20. disputatione secunda, omnes fue-
runt in ea sententia, quod licet Christi passio, & cæteræ eius actiones
magnam habuerint congruitatem, seu condignitatem, vt quidam eo-
rum forte condignitatis termino abutentes dixerunt (nam condigni-
tas apud ipsos nihil aliud quam congruitatem designauit cum secun-
dum se quid maius importet) non tamen vel infinitatem, vel æquali-
tatē in ipsis christi operationibus agnouerunt, sed totū tandem satisf-
factorium negotiū, ipsamq. totam vim satisfaciēdi, & efficaciam, in chri-
sti reperiā operationibus, ad extrinsecam Dei acceptationem reuoca-
runt,

runt, quod sancti patres citati minime fecerunt, qui non solam congruitatem in ipsis Christi actionibus, sed veram condignitatem, id est, æqualitatem satisfactoriam, & meritoriam in eis fuisse constanter affirmarunt, & grauissimis attestacionibus docuerunt. Vnde immerito hic autor eos excusauit, ob id quod ipsam Christi satisfactiōē dixerint esse condignam: cum condignitas apud ipsos solam denotet congruitatem. Quæ in quo sita sit, vix adhuc mihi constat: nam rogarem ego ab Scot, eiusq. sectatoribus, quid intelligant per congruitatem illam specialem, quam in Christi operationibus cōmentantur: sicq. ipsos vigeo. Vel illa congruitas sumitur ex magna intentione gratiæ habitualis, supernaturalium, cælestiumq. donorū ipsam comitantium, vel ex dignitate personali, quatenus, videlicet, verus est dei filius, infinita que maiestatis. Si primum dicant nihil reuera dicunt, quod non diceret Nestorius, qui illum hominem, quem ipse appellabat communem, & quasi deum ferentem, singularissimæ dignitatis esse ptēdicauit, secundum habitualis gratiæ, & supernaturaliū donorum prærogatiuam. Quam tamen gratiæ, & donorum excellentiam non sufficere ad humani generis redemptionem ex iustitia operandam, asseuerantissime testati sunt omnes illi Ecclesiæ Patres, qui aduersus Nestorium disputauerunt, vt aliqua ex parte ex testimonijs a nobis adductis constare poterit. Et id quidem merito Patres dixerunt, quia talis excellentia, & gratiæ prærogatiua non excedebat limites purę creaturæ.

Si vero ad personalem dignitatem referunt congruitatem prædictam, quid obsecro aliud erit hæc congruitas, quam specialissimus quidã satisfactorius, & meritorius valor ex infinita, & summa personę operantis dignitate ad ipsius operationis deriuatus, atq. idcirco hæc congruitas erit re ipsa condignitas, & æqualitas ad offensæ grauitatem. Nam vel grauitas offensæ infinita est infinitate desumpta a maiestate dei offensi, vt nos arbitramur, vel finita est simpliciter, & secundum quid dumtaxat finita, vt cum suis existimauit Scotus. Si infinita est offensæ grauitas, etiam erit infinitus satisfactorius valor operationum Christi: qua enim ratione infinita dignitas dei offensi grauitatem infert in ipsa offensa, eadem ratione infinita personalis dignitas & maiestas Christi satisfaciētis refundet in eius operationem infinitum satisfaciōis valorem. Quod si cum Scoto senseris peccati grauitatem simpliciter esse finitam: infinitam autem secundum quid, tunc facilius ad huc erit intelligere, quo pacto ille satisfactorius valor ex personali Christi dignitate desumptus æquali fuit grauitati offensæ. Quia sicut grauitas offensæ fuit secundum quid, & secundum extrinsecam rationem infinitam ob maiestatem dei peccatum læsam, ita esset stultus, qui negaret, quod ex dignitate personali

sonali Christi, non refundebatur ad eius operationes similis secundum quid infinitas satisfactorij valoris, qui adæquaret infinitam secundum quid offensæ grauitatem. Igitur in quacumque sententia, siue grauitatem offensæ infinitam esse dixeris cum S. Tho. siue cum Scoto finitam, fateri oportet Christi satisfaciōem vere ad æqualitatem fuisse, & citra omnem extrinsecam dei acceptationē, ex semet ipsa sufficientem, ad compensandum deo pro mortali peccato: atque adeo & ad ipsam generis humani reparationem.

Omnia argumenta, quibus præcedenti dubio probauimus infinitatem satisfaciōis Christi, probant & eius sufficientiam, & æqualitatem, imo & super abundantiam ad satisfaciendum pro vniuersis hominum peccatis. Crediderim tamen multo esse certius, q̄ Christi satisfactio fuerit secundum se æquiualens, & condigna, quam quod fuerit valoris simpliciter infiniti, quoniam primum multo expressius asseritur a vniuersis Ecclesiæ Patribus. Vnde si libere licet loqui, & propriã proferre sententiam, ego existimare eum non satis contenta nec ad sanctorū patrū doctrinam docere, qui huiusmodi æquiualentiam, & condignitatem Christi satisfaciōis, & merito negaret, qui contrarium non vt probabilem opinionem, sed vt certam veritatem contra hæreticos Nestorianos, Euthicianos, & alios non semel ecclesiam docuerunt. Et illa extrauagans Clement. 6. superius citata, me in hanc sententiam vehementer impellit, vbi non solam condignitatem, & æquiualentiam, sed & infinitatem metitorū Christi expressam habemus. Quæ etsi non de omnimoda infinitate, sit necessario accipienda, eam tamen infinitatem in Christi satisfaciōe fateri nos cogit, quæ sufficiat eam constituere dignam, æquiualentem, imo & superabundantem, & quę nos reddat securos inefficiētiæ thesari ecclesiæ ex Christi meritis, & satisfaciōibus constantis. Præterea, q̄ Deus Christi domini passionem, & sanguinem ad humani generis redemptionem assumpserit propter solam quandã congruentiam omni sublata necessitate, parum certe ipsam dei sapientiam in hoc tanto mysterio absconditam extollit. Quin & eam videtur deprimere. Nam quis sapientissimi, & prudentissimi consilij opus illud esse iudicauerit, in quo pretiosissimus thesaurus expenditur, cum alijs multo facilioribus medijs fieri posset & perfici, ob quandam tantum congruentiæ rationem. Certe cum Paul. ad Galat. c. 2. dixit, quod si ex lege iustitia Christus gratis mortuus esset, non ignorauit, posse nonnullam assignari congruitatem, ob quam Christi mors fuisset expediens hominibus, eorumque reparationi, & saluti, etsi lex iustitiam suis præstaret cultoribus, & obseruatoribus. In negotio ergo tanto non congruentiam solam, sed & necessitatem attendere oportet, aliàs Christus gratis mortuus esset. Et hæcenus dictum sit

de priori nostrę conclusionis sensu.

Ad posteriorem eiusdem conclusionis sensum necesse est nostra disputatio deueniat, quo statuebamus Christum ex proprijs, & non ex gratia acceptis, neq. ex debitis alio titulo pro nostris satisfecisse peccatis, quę veritas magna ex parte constabit ex solutionibus argumentorum. Sed præterea nunc probatur breuiter. Christus satisfecit deo non solum vt homo, sed etiam, vt deus homo, sed hac ratione. omnia sunt ei propria, nihil alicui debet, nullaq. ei potuit fieri gratia, nam licet Christi humanitas gratiæ sit, & beneficij suscipiendi capax: at deus homo incapax est cuiuscumque suscipiendę gratiæ: ergo, &c, Maior probatur. Christus est qui satisfecit pro nobis, nõ eius humanitas, at Christus quid aliud est quã deus homo: ergo, &c. Confirmatur. illo communi, sed non inefficaci argumento. Actiones sunt non naturarum, sed suppositorum. Ergo Christi satisfactio non ad solam humanitatem, sed ad eius suppositum est referenda, suppositum autem est ipsũ diuinũ verbũ. Secundo probatur eadẽ veritas, vel satisfactio Christi, ipsiusque satisfactorius valor, ad solam eius humanitatẽ est referendus, vel et simul cũ ipsa humanitate ad diuinũ verbũ: si ad humanitatẽ tantũ referas. Ergo operatio Christi nõ fuit infinita. Satisfactio, neq. infinitũ habuit satisfactionis & meriti valorẽ, humanitas nã que quãtũcũq. super naturalibus sit exornata donis, nõ põt infinitatẽ huiusmodi suis operationibus tribuere, alias purus homo posset infinire deo satisfacere, qđ nullus theologorũ cõcedet, nisi qui ad illã impertinentẽ extrinsecam Dei acceptationem recurrunt. Imo & infero qđ non solum nõ potuerit non esse infinita Christi satisfactio, sed neq. condigna, & æquiualeas, quia non habet illam dignitatem personalem per quam æquiualeat grauitati, quę ex infinita Dei maiestatelæsa & offensa ad peccatum deriuatur. Namque si dixeris non esse necessariam eiusmodi æquiualentiam ex dignitate personę satisfactis desumpta, cõcedere teneberis aduersus sanctorum patrum doctrinam, quod purus homo potuerit æquiualeas & condigne, pro mortali peccato satisfacere, nam seculũ prædicta personali dignitate quã dicis necessariam non esse, totũ aliud ad prædictã satisfactionem requisitũ, sicut puro homini cõmunicabile. Si vero nõ ad solam humanitatẽ, sed simul ad diuinũ verbũ eius suppositum satisfactio Christi referatur, habemus intentum, nimirum, Christum ex proprijs, & alias indebitis satisfecisse.

Sed dicent forsã secundę sententię auctores, contra quam ista procedunt, quod Christi satisfactio non quidem est ad verbum referenda, sed ad humanitatem, non tamen nude consideratam, neque vero tantum prout eleuatam per habitualem gratiam, & super naturalia Spiritus sancti dona, sed vt gratiam, & Deo acceptam, atque itidẽ

san-

sanctificatam per gratiam vnionis. Quę sanctificatio & gratitudo nulli alię creatę naturę competere potuit. Et ex hac vnionis gratia Christi satisfactio induebat quemdam peculiarem valorem, imo & infinitum, quem nulla pura creatura, idest, cui non sit personaliter coniunctus Deus, poterat suis operationibus tribuere. Vero, similis apparet ista solutio, præsertim si supponamus, id quod dicebatur superius, videlicet, Christi humanitatem ex coniunctione ad verbum quãdam moralis dignitatis infinitatem acquisisse, quę potest in ipsa personalis dignitas appellari. Nam quis vetat, quod hanc infinitatem humanitas christi ad suas operationes transmiserit, ipsisque communicauerit.

Sed contra hanc solutionem sic arguo. Primo quia non videtur esse ad mentem patrum, neque eorum doctrinę consentanea, nam legenti testimonia paulo ante a nobis adducta constabit, quod redemptio, & reparatio generis humani non soli Christi humanitati a Sanctis patribus tribuitur, sed christo Deo & homini. Neque christi actionibus, pro vt a sola humanitate processerunt, accepta tribuitur humanę salutis operatio, sed quatenus fuerunt Theandricę, idest, hominis Dei actiones.

Secundo, si ad solam christi humanitatem eius satisfactionem reducimus, non possemus valorem satisfactorium simpliciter infinitũ eis concedere, quoniam illa dignitatis infinitas quę competit humanitati ex coniunctione ad verbum, non est tanta, vt virtute præhabeat infinitum simpliciter satisfactionis & meriti valorem. Sed augeo, & explico vim huius argumenti in istum modum. Peccatum habuit offensã grauitatẽ (sive infinita fuerit simpliciter, sive tantum secundum quid) ex infinita Dei maiestate per ipsum peccatũ iniuriöse offensa deriuatã: ergo necessaria est in satisfactione æquiualeas & condigna, similis infinitas ex persona satisfaciente desumpta. Hanc autem infinitatem non possumus inuenire in christi satisfactione, si eã ad solam christi humanitatem referamus. Etenim dignitas humanitatis christi quantacumque sit, nisi simul includat diuinum verbũ, non est tanta, quanta est dignitas maiestatis diuinę per peccatum offensa: Ergo oportet dicere quod ipse christus Deus homo vere satisfecit, & quod ex infinita eius dignitate satisfactio suscepit valorem, per quem sortiebatur æqualitatem ad offensam contra Deum, infinitamque eius maiestatem admissam. Neque quidquam retulerit dicere, quod dignitas in humanitate christi participata tandem reducitur ad verbum cui hypostatice vnitur. Et ita valor satisfactorius ad ipsum quoque verbum tandem reducebatur: hoc, inquam, nõ suffecerit ad euadendum facti argumenti vim, quoniam verbum re ipsa non satisfecit, iuxta istam sententiã, sed sola humanitas in verbo

Bbb 2 susten-

sustentata, sicut cum aqua calida calefacit manum, ipsa aqua re vera nō calefacit, sed calor in illa sustentatus, & si denominatio actiue calefactionis aquæ tribuatur. Sed humanitas Christi non est tantæ dignitatis, quantæ est diuina maiestas per peccatum offensa: ergo satisfactio ex illa proueniens, non induit æqualitatem ad offensam diuinæ maiestati irrogatam.

Præterea contra secundam sententiam & in fauorem nostræ conclusionis sic arguitur. Illud fundamentum cui innititur prædicta secunda sententia, videlicet, non esse necesse quod actio christi humana procederet a supposito, sed satisfuerit quod ab ipsa procederet humanitate, falsissimū est: Ergo tota illa sententia ruit. Probo antecedens, primo, ex illo axiomate vulgatissimo, scilicet, actiones sunt suppositorum, quod in doctrina Arist. non leue fundamentum habet, nā et si in primo lib. Meth. c. 1. tantum dixerit Arist. quod actiones sunt circa singularia. at in 2. lib. de anima & alijs in locis aperte dicit quod natura non operatur, sed suppositum, & quod non operatur humanitas, sed homo. Secundo diuinum verbum supplet exactissime vicē humani suppositi, sed nulli dubium est, quim suppositum humanum operetur per humanitatē, & oppositū dicens non est arguendus, sed irridendus: Ergo similiter fateri tenemur, diuinum verbum, prout est humanitatis suppositū, uere operari humanas Christi operationes.

Confirmatur. Nam si verbum non vere humana opera per assumptam humanitatem operatur, non satis proprie conceditur, quod deus ieiunauit, orauit, & alias huiusmodi pro salute nostra operationes exercuit, sed ampla quadam, & latissima acceptione hoc diceretur, sicut diximus aquam calefactam calefacere. Quod autem hoc non admitterent Sancti Patres, qui eorum dicta legerit cum de in carnationis sacramenti œconomia & dispensatione loquuntur, nullatenus poterit dubitare. Legatur S. Athanas. lib. de salutari aduentu christi contra Apolina. vbi non longe a principio causam christi aduentus inquirens, & reddens, inquit. Quia deus decreuerat ex plenitudine deitatis suæ, primi illius exemplarisque hominis informationē instaurare, & ex utero virginis, nouam constituere in se ipso naturali genitura, & cōiunctione, quæ dolorem non haberet, vt salutis humanæ negocium absolueret, morte, & resurrectione hominum redemptionem perfecit. Notentur illa verba, ex plenitudine diuinitatis. Et qua obsecro ratione Patres grauissimi, & sapientes theologi christi operationes theandricas, id est, dei viriles appellari potuerūt, si re ipsa ab humanitate tantum, & non a verbo operante processere: Ergo vt rem in theologia certissimam statuamus non Christi humanitatem, sed ipsum Christum deum uerum & hominem nos redemisse, pro nobis orasse, pro nobis ieiunasse, pro nobisque & passum & mortuum

tuum fuisse. Quod non leui argumento confirmo. Christus vt deus & homo, mediator fuit dei & hominum, hoc enim designauit Paulus cū dixit. 1. ad Thymo. 2. Vnus enim deus, vnus & mediator dei & hominum christus Iesus, non solum dixit Iesus, quod sufficeret si ratione tantum humanitatis fuisset mediator, sed dixit Christus Iesus, ut designaret quod vt deus homo simul, quod importat illud nomen Christus, dei fuit & hominum mediator. Quod & ratione etiam ostendo, nam cum mediator sit veluti medium inter duo extrema, oportet vt cum vtroque extremo conuenientiam habeat. Ergo vt Christus vere & proprie dei & hominum dicatur mediator, non debet solum ratione humanitatis considerari, sed etiam secundum quod diuinam includit personam. Ita quod in natura cum hominibus, & in persona cum deo conueniat. Et quidem si per solam humanitatem mediatoris constitueretur, creatura esset formaliter loquendo mediatrix, vel saltem esset tota ipsa mediatoris ratio, ab eaq. potissimum mediatoris officium penderet: quod nullo modo est cōcedendum, ex creatura enim, nequit sufficiens ratio ad mediatoris officium, de sumi, de qua re 3. p. q. 26. a. 2. vbi fortassis aliquis offendet in doctrina D. Th. existimans eius fuisse sententiæ quam nunc impugnamus. Sed e contra res se habet, vt ex Caiet. ibi in solutione ad primū potest constare. Ex his autem omnibus sic arguo, Redemptio generis humani actio fuit mediatoris inter deum & homines: ergo fuit effecta b Christo pro vt includit naturam humanam, simul & diuinam personam.

Secunda Conclusio.

Non est improbabile quod deus ex vi rectitudinis iustitiæ necessitaretur ad acceptandam christi satisfactionem pro nostris culpis oblatam, longe tamen probabilius est oppositum. Prior pars conclusio nis, quæ vt superius aduertit, quibusdā grauissimis placuit, probatur. Satisfactio christi, vt in primo dubio huius secundi art. in 2. conclu. diximus, includit formalem commutatiuæ iustitiæ rationem & rectitudinem: ergo responderi illi ex parte dei stricta necessitas acceptandi satisfactionem ipsam, Probatur consequentia, quia ratio iustitiæ commutatiuæ equalitatem in vtroque extremo ponit, ita quod si vnus dat quantū debet, alter acceptare teneatur, & debitū remittere.

Confirmatur, satisfactio christi non potuit simpliciter esse exactæ, & rigurose iustitiæ, si deus illam acceptare non tenebatur, sed ex gratia & misericordia acceptauit: ergo si uerum est, christi satisfactionē exactam & rigurosam fuisse, consequenter fateri tenemur, deum non potuisse non acceptare.

Secundo probatur. Operatio satisfactoria christi & si materialiter

comprehenderetur sub vniuersali iure & dominio dei, non tamen pro ut a verbo procedebat, quia verbū nullo præcepto, nullaq. potuit rōe obligari ad operandum, sed ex summa proprię voluntatis libertate se applicauit ad operandum per humanitatem: Ergo ex hac ratione potuit desumi perfecta iustitię ratio inter Christum & deum, quatenus id quod Christus dedit deo, non plene continebatur sub vniuersali ipsius dei potestate, & dominio.

Rationes istę probabilem efficiunt priorem huius secundę conclusionis partem. In qua non dicimus necessitatem acceptandi Christi satisfactionem provenire deo, vel ex fidei ipsius promissione, vel ex summa uoluntatum dei, & Christi concordia, quod dixerunt viri quidam doctissimi, vt superius retulimus, in cuius intelligentię defensione parum esset difficultatis. Sed diximus in nostra conclusione necessitatem illam provenire ex iustitię rectitudine. Neque diximus præterea deum teneri aliquo iustitię præcepto, nam illud esset omnino falsum, & absurdum. Nam diuina voluntas sicut nullum habet superiorem, ita nullo præcepto, nulla uel lege potest constringi. Sed diximus ex iustitię rectitudine necessitari. Quod eo modo est intelligendum, quo dicunt theologi deum necessitari ad amandum semetipsum, ad non mentiendum, & similia, in quibus est intrinseca rectitudo, & bonitas: quę quidem necessitas non provenit ab extrinseca, sed ab intrinseca diuinę voluntatis rectitudine, etsi tanquam a conditione pendeat ab extrinseca iustitię rectitudine, quę reperitur in ipsis Christi operibus. Et quidem cum omnis humana Christi operatio, & omnis eius rectitudo sit tandem reducenda ad liberam Dei voluntatem, qua uoluit uerbum humanitati hypostatice vniri, tota necessitas, quę ex Christi operationibus ad Dei uoluntatem inducitur, necessitas est ex suppositione, & ex ipsa Dei uoluntate primam trahens originem, sicut dicebamus de necessitate, qua Deus tenetur suis stare promissis.

Præterea aduertendum est, quod hæc iustitię rectitudo, cui Deus necessitatur attendere, ad iustitiam commutatiuam spectat, iis tamē imperfectionibus sublati, quę in nostra commutatiua iustitia reperiuntur. Nostra enim commutatiua iustitia consistit in æqualitate dati, & accepti, quę sane æqualitatis ratio non amissim pensanda est inter Christum & Deum, deus enim nihil accipit quod ad eius emolumentum attineat, cum nullo egeat, nullumque in propriis bonis possit augmentum suscipere. Similiter nostra commutatiua iustitia mutuā constituit inter eos, in quibus reperitur, dependentiam, & quasi subiectionem, eo quod necessitas & obligatio qua quis alteri ex iustitia obligatur, ei que tenetur, provenit ab extrinseco, id est, ex uoluntate operis iusti ab alio exhibiti. V. c. qui ab aliquo emit equum, ex uoluntate

tionis & uenditionis, & ex uoluntate traditionis equi tenetur pretiū rependere, quę obligatio cum ab extrinseco proveniat, est ueluti seruilis quædam subiectio. At necessitas qua Deus Christi meritum acceptare tenetur, non ab extrinseco provenit, vt dixi, sed ex summa uoluntatis diuinę rectitudine, quę proinde potius appellatur necessitas, quę obligatio, & proprius dicitur Deum necessitari, quam teneri, ad acceptandam christi satisfactionem. His ergo & alijs similibus imperfectionibus sublati, quę ex conditione subiecti in nostra commutatiua iustitia reperiuntur, nulla improbabilitate dicitur, Deum necessitari ex rectitudine commutatiuę iustitię ad acceptandam satisfactionem & meritum Christi: saluantur enim ibi ea quę sunt necessaria ad commutatiuam iustitiam, scilicet, æqualitas rei ad rem, puta, satisfactionis ad offensam, & meriti ad premium, & æqualitas inter ipsas personas Deum, uidelicet & christum, hæc dicta sint ad probabilitatem prioris partis nostrę conclusionis elucidandā & tuendam.

Verumtamen longe probabiliorem esse crediderim sententiam, quę obligationem & necessitatem commutatiuę iustitię omnino remouet a deo. Quę sententia uidetur esse consentanea doctrinæ S. Th. 1. p. q. 21. a. 1. in qua de iustitia dei disputans, nullam in deo commutatiuam iustitiam agnoscit: & eiusdem uidetur esse sententię 12 q. 114 a. 1. Et quidem licet S. Th. his locis non loquatur de iustitia dei, erga Christum, eadem tamen uidetur esse ratio ad tollendam huiusmodi iustitiam a dei uoluntate respectu cuiusuis creature. Duę autem sunt rationes præcipuę quę me in hanc sententiā inducunt, quarū memini superius & earum solutionem ad hunc locum reposui: quę iterū erunt necessario repetendę, quia noua egent explicatione.

Prima ratio ad hoc reducit, quod obligatio & necessitas commutatiuę iustitię, subiectionem quandā inducit uoluntati eius qui ex iustitia obligatur. At omnis subiectio diuinę uoluntati repugnat: ergo &c.

Dicent contra rię opinionis autores, quod necessitas uoluntatis diuinę ad acceptandam Christi satisfactionem & meritum, ob id diuinę uoluntati nullam subiectionem inducit, quia non ab extrinseco, sed ex intrinseca, & essentiali ipsius uoluntatis rectitudine provenit. Sed aduersus hanc solutionem sic insto. Necessitas qua diuina uoluntas teneretur acceptare christi satisfactionem (si qua esset talis necessitas) oriretur ex æqualitate personę satisfaciendę, & ex æquialitã satisfactionis ad offensam, nec enim aliam rationem prædictę necessitatis assignare ualemus. Sed licet necessitas quę ex prima causa proveniret, posset forsã ceteri non ab extrinseco, quia equalitas Christi ad deū est oīno ipsi deo intrinseca, & secundū essentialē idēitatē. At necessitas ex secūda rōe desūpta, esset sine dubio ab extrinseco: operatio. n. christi & oīs eius satisfactorius ualor extrinsece se habet ad deū

nam satisfactio cum omni suo valore quid creatum est: ergo &c. Confirmatur. Si necessitas acceptandi satisfactionem christi ad ordinem iustitiæ commutatiuæ pertinet, ut asserit contraria sententia: Ergo fundatur in ipso satisfactionis valore, quatenus æquivalentiam constituit inter satisfactoriam christi operationem, & offensam deo irrogatam, & hoc quidem non solum tanquam in conditione requisita, sicut dicimus de necessitate adimplendi promissionem, quæ postulat, ut conditionem quandam requisitam, illud opus quod ipsa dei promissio ad sui ad implementum postulauit, sed tanquam in formali ratione. Nam formalis commutatiuæ iustitiæ ratio, quæ in satisfactione reperitur, per se, & formaliter requirit huiusmodi æquivalentiam: Ergo prædicta necessitas, si ad iustitiam commutatiuam pertinet, ab extrinseco pendet.

Confirmatur secundo, supposita contrariæ sententiæ veritate vera esset hæc causalis, quia Christus est æqualis Deo, & ei obtulit satisfactionem condignam, & æquivalentem pro offensa, necessitatur Dei voluntas ad eius satisfactionem acceptandam. Ergo necessitas diuinæ voluntatis pendet ab extrinseca christi satisfactione tanquam a sui causa. Probo antecedens, quia si illa causalis non est vera, nulla ratio esse potest, propter quam necessitas diuinæ voluntatis acceptandi satisfactionem ad rationem iustitiæ attineat.

Secunda principalis ratio pro nostra sententia ea est, quod licet valor satisfactorius operationis christi præcisse consideratus, ut procedit a verbo, siue ab eius libera voluntate, siue ab infinito eius esse, non sit debitus Deo alio quouis titulo, neque subsit vniuersali dominio dei, & ob id christus dicitur ex proprijs & alias indebitis satisfecisse, absolute tamen & secundum omnem suam entitatem est ipse dei, & sub eius amplissimo dominio & iure clauditur. Itaque in illo temporis, vel naturæ instanti quo intelligitur productus extra suam causam, intelligitur simul comprehendi sub vniuersali dei dominio, eo quod est ens creatum, & participatum a diuino esse: ergo exhibitio huius satisfactionis, huiusque satisfactorii valoris non potest inducere iustitiæ obligationem, seu necessitatem in deo acceptandi ipsam christi satisfactionem. Patet consequentia, quoniam totum id quod datur deo per huiusmodi satisfactionem est ipse dei, atque adeo satisfaciens, re ipsa, nihil dat deo, quia id quod dat, ad dominum dei alio titulo pertinebat, quatenus, videlicet, est ens creatum.

Argumenta quibus probauimus priorem huius conclusionis partem, suis egent solutionibus, ut hæc pars posterior firmior maneat, & omni ex parte stabilita.

Primo igitur argumento respondeo, quod sicut dicere solent metaphysici. lib. 5. metaphys. & ad longum tractauit Caiet. 1. p. q. 13.

a. 7. in reatiuis, quando extrema non sunt eiusdem rationis, sed vnū per se pendet ab alio, & non e contra, ut scientia pendet a scibili, & nõ scibile a scientia, & creatura a creatore & non e conuerso, relatio, quæ fundatur in illa dependentia vnus extremi ab alio, est realis ex parte extremi dependentis, & ex parte alterius extremi est relatio rationis, & ita se habent omnes relationes, quæ reperiuntur inter deum, & creaturas: ad eundem modum in presentia dixerim, quod propter dei excellentiam, & vniuersale dominium, quod habet supra creaturas omnes, non inconuenit quod ex parte christi, quatenus offert satisfactionem creatam deo, reperiatur ratio pertinens ad commutatiuam iustitiam, eo quod eius satisfactio æquivalens est offensæ, & ipse christus est æqualis deo, ex proprijs & non ex alienis satisfaciens, & nihilominus quod ex parte alterius extremi, scilicet dei, nulla respondeat iustitiæ obligatio, eo quod id quod ei datur in compensationem pro offensa, eo ipso quod ponitur in rerum natura extra suas causas, pertinet ad ipsius dominium, etiam si neq. a christo, neque ab alio ei offerretur. Vnde re ipsa nihil deo datur.

Scio quod nonnulli graues theologi, non libenter acquiescent huic nostræ solutioni, eo quod existimant non posse constitui commutatiuam iustitiam in vno extremo, quin constituatur in alio. Sed huius ipsorum opinionis ego nullam video necessariam rationem & causam. Verum si quis obnixè contendat eorum opinionem nostram esse probabiliorē, ut ei morem geramus, possemus explicare id quod diximus in secunda conclusione primi dubii huius secundi articuli, in hunc sensum. Quod ob id diximus in actu satisfactionis christi formalem reperiri iustitiæ commutatiuæ rationem, quia quantum est ex se & pro ut a christo satisfaciens procedit, habet omnia, quæ requisita sunt ad inducendam iustitiæ obligationem in altero extremo, quam tamen non inducit de facto propter eius excellentiam, quæ ipsum reddit in capax totius obligationis, & propter illud vniuersale dominium dudum a nobis expositum, quod habet super res vniuersas. Et quoniam ratio illa non videtur pertinere ad aliam virtutem, quia nulla alia virtus est quæ prædictam constituat & attendat equalitatem, id circo illam reduxiimus ad commutatiuam iustitiam.

Ad confirmationem respondetur ex his quæ nunc dicebamus quod christi satisfactio dicitur ex iustitia rigurosa et exacta, quia hæc secundum se omnia requisita ad inducendam iustitiæ commutatiuæ obligationem, quod si nõ inducit, nõ est ex defectu eius, sed ex summa dei excellentia ob quam nulli obligari potest.

Secundo argumento, facile etiam responderetur ex his quæ paulo superius diximus, nimirum, quod si christi satisfactio cum suo infinito valore tantum consideretur, pro ut exit a diuino verbo, & prouenit ab ipso infinitatem sortitur, nulli est debita, neque ipsi etiam deo, quia

verbum nihil debet deo, neque vlla obligatione tenetur suam personalem dignitatem alicui operationi communicare, & hoc est satis, vt illa operatio satisfactoria, considerata præcise prout a suo egreditur principio, habeat omnia necessaria, vt ingrediatur formalem iustitiæ commutatiuæ rationē. Tamēn hoc ipso quod verbum in aliquā exit actionem, suam quæ illi dignitatem, suamq. valorem communicat, constituit eam cum omni communicato valore, sub vniuersali dei dominio & iure, atq. deo eo ipso quod illa actio est producta, sit inepta, & improporcionata ad inducendā iustitiæ obligationem in deo. Et ex hoc possemus aliam intelligentiam de sumere ad id quod diximus in Christi satisfactione reperiri formalem iustitiæ commutatiuæ rationem, potest namque dici, quod si satisfactio Christi consideretur pro vt exiit a suo principio, nimirum, a Christo deo homine, habuit totum requisitū ad formalem rationem commutatiuæ iustitiæ. Cæterum si consideretur in facto esse, deest ei vna ex conditionibus necessariis, nimirum, quod ita fiat ex propriis satisfaciētis, quod nō sit omnino sub plenario iure & dominio eius cui fit satisfactio. Nam si mente fingamus, quod aliquot bona pertinent ad plenarium dominium duorum hominum, ita quod totaliter sint vnius & totaliter alterius, bona huiusmodi non essent apta & proporcionata materia, vt vnus illorum possit alteri ex illis bonis satisfacere pro aliquo debito, quia re vera nihil illi dat, cum eiusmodi bona tribuit. Nam cum is cui soluitur debitum, haberet antea plenum dominium, & ius illorum bonorum, nihil reuera de nouo accipit, nihilque proinde illi datur. Quod si hoc non est ceruim inter hos duos homines, quia posset quispiā dicere, quod is cui fit solutio, & si non acquirit de nouo simpliciter illa bona, acquirit tamen nouum titulum, & nouo proinde titulo sunt ei propria, pluribusque deinceps titulis eorum habet dominium, at in deo illud quod diximus videtur esse certissimum. Quia nullum potest nouum titulum acquirere, neq. ex nouo titulo potest crescere eius dominium & ius circa aliquam rem creatam, propter eius dominij & iuris amplitudinem & vniuersalitatē, quæ nulla ratione potest crescere. Sed de hac re iterum redibit sermo inter soluenda principalia argumenta huius tertij dubij, in quibus soluendis & enodandis deinceps insudabimus.

Ad primum igitur principale argumentum Respondetur, illū Pauli locum varijs expositionibus gaudere. Et primo quidem, haudquam existimandum est quidquam Christi passioni defuisse, quod ex parte ipsius ad redemptionem, & salutem nostram fuerit necessariū. Et oppositum asserere sacrilegum esset, blasphemum, & plane hæreticum, de qua relegatur Osius Card. tractatu de satisfact. cap. 48.

Sitq. prima illius Paulini loci intelligentia, quod defectus passionum

num Christi, non ad ipsum Christum referatur, sed ad Paulum. Non enim absolute dixit, quæ defunt passionum Christi, sed addidit, in carne mea. Itaq. & adimpletio, & defectus passionum christi, ad carnē suam retulit Paulus. Est igitur sensus, adimpleo in carne mea, quæ in ea defunt passionum christi. Hæc intelligentia colligitur ex S. Hieron. ita dicente, vbi versat illum locum Pauli. Vsq. adeo presentibus non terreor persecutionibus, vt mihi parum esse videatur quod patior, quo ad vique in me passio impleatur, sicut ad Hebr. 10. dicit Paul. vt non fatigemini animis vestris deficientes: nondum enim vsque ad sanguinem restitistis. Suffragatur eidem interpretationi Remigius ita inquit, adimpleo illas passiones quas Christus pro nobis est passus, quæ defunt in carne mea. Christus passus est verbera, contumelias, & terrores, sputa, collaphos, mortem, & ego quotidie quantum valeo, suppleo in carne mea huiusmodi passiones, scilicet, quod hæri minus fuit in me de passionibus, hodie satago in me ad implere. Et quod hodie est minus, cras supplebo. Et hoc totum facio pro corpore eius, quod est Ecclesia, formando, scilicet, vt dem alijs exemplum fidelibus similiter patiendi pro Christo capite suo.

Secunda interpretatio est, quod passiones quæ adhuc restabant Pauli, & supererant tolerandæ pro Ecclesiæ vtilitate, eatenus passiones Christi appellauit Paulus, & ipsi Christo deesse dixit, quatenus passiones & persecutiones quas ipse in opere Euangelicæ prædicationis tollerabat, non proprio nomine, sed nomine Christi id faciebat, vice & autoritate Christi Euangelium prædicans, & spiritualibus Ecclesiæ insistens commodis. Itaque Christus, & Paulus ac cæteri ecclesiæ fundatores Apostoli vnum constituebant, eo quod pro Christo sufferenti erant in ecclesia, Paulus & reliqui Apostoli ad ædificationem corporis Christi, quod est ecclesia. Nam vbi est vnum propter aliud, ibi censetur esse vnum tantum, vt Aristotelica habet regula. Vnde passiones illæ quæ restabant sustinendæ a Paulo & ab alijs, ecclesiæ christi fundatoribus, nō in merito dicebantur deesse christo. Late prosequitur Athanasius hanc interpretationem inter alia multa hæc dicens. Neq. secus se hic habet Apostolus, atque faceret miles quispiā præferti loco relictus, qui instatibus inimicis vicem absentis gerens, creditā sibi phalangē pugnando acrius, & tuendo vt Principis locum seruet, & vulnera principi debita ipse vltro excipiat. Lege alia multa quæ magna cū eruditionis copia S. Atha. super hūc locū Pauli, psequitur.

Ad hanc interpretationē redducitur illa, quæ habetur in glosa ordin. quæ passiones a Paulo tolerandæ: ob id christi passiones esse dicit, quia Paulus ex præcepto Christi eas pro ecclesia tolerabat, & in ipsarum ad implemento persistebat.

Tertia interpretatio est, quod quia Sancti sunt membra perfe-

de vnita Christo capiti, id circo eorum passiones dicuntur passiones Christi, iuxta eam loquendi phrasim qua Christus Saulo ecclesiam persequenti dixit act. 9. Saule Saule quid me persequeris? id est. quid persequeris corpus meum, & membra mea. Vnde passiones quae a Sanctis viris tolerandae supererant, dicuntur a Paulo deesse passionibus christi. Ita interpretatur Sedulius, Lyranus, & alii non pauci. Et ad hanc interpretationem reduci poterit, eaque super hunc locum. S. Th. adhibuit, videlicet, quod passiones sanctorum, quae Christi passiones a Paulo vocantur, ob id dicebantur deesse, quia satisfactiones sanctorum, quae ipsorum exuperant debita, reponuntur in ecclesiae thesauro simul cum meritis Christi pro spirituali totius ecclesiae utilitate. Et quia satisfactiones istae deerant adhuc ecclesiae thesauro, idcirco Paulus dixit, aliquid adhuc deesse passionum Christi, quod ab ipso & a caeteris sanctis ad implendum erat pro corpore ipsius Christi, quod est ecclesia. Hanc S. Th. interpretationem acius quam par erat carpit Adamus super eundem Pauli locum, quia certe nihil habet improbabilitatis, quin potius est satis pia ad eam catholicam doctrinam de thesauro ecclesiae veritatem confirmandam, quae in saepe citata extrauaganti Vnigenitus habetur definita.

Quarta denique explicatio est ea, quam persequitur Adamus ex Theodoro recto desumptam, nimirum, quod Paulus dixit se ad implendum ea quae deerant passionum Christi, quatenus constanti animo in toto orbe praedicaturus erat gentibus euangelium, quod sane praedicatio restabat facienda post Christi mortem Apostolorum ministerio, quae proinde deesse a Paulo dicitur. Et ob id euangelicam praedicationem Passiones christi appellauit Paulus, quatenus & in Christo primo euangelij praedicatore, & in Apostolis eius nomine & vice praedicantibus, multarum fuit passionum occasio. Vtiturque proinde ea loquendi phrasim Apostolus, qua nomen effectus eius causae solemus tribuere. Et haec interpretatio valde, ni fallor, textui quadrat. Legatur Theodoretus, qui eam, & erudite & late persequitur. Et haec tenus de primo argumento.

Ad secundum argumentum multa essent dicenda, nisi circa finem conclusionis secundae huius dubij, inter soluendum quodam secundum argumentum, non ea dixissemus ex quibus facillime colligi potest huius argumenti solutio, & ipsa nostrae mentis, nostraeque doctrinae intelligentia. Vnde breuiter dico, Christum ex proprijs satisfecisse si eius satisfactoria operatio cum omni suo personali valore, consideretur praecise, prout ab ipso Christo egrediebatur. Nam sicut ipsius Christi, & diuinae eius voluntatis, nullus habebat neque habet dominium: ita neque operationis eius ac satisfactorii valoris prout ab ipso, ab eius infinito esse, & a diuina ipsius voluntate procedebant, nullius subiacebant dominio & iuri. Atque adeo Christi satisfactio sub hac tantum ratione

ratione considerata perfectam sortiebatur iustitiam rationem, quam tamen habere non potuit considerata ipsa Christi actio in facto esse, propter rationem in solutione citata a nobis assignatam. Quam & insinuauimus in hoc argumento secundo, cuius incubimus solutioni. Sed est hoc loco obseruandum, quod cum satisfactio formaliter in ratione satisfactionis consideretur potius secundum quod egreditur a satisfaciente, quam prout est operatio in facto esse constituta, idcirco absolute concedi debet Christum satisfecisse ex proprijs, & ex his quae nullius subiacebant dominio & iuri. Ita que cum Christus seipsum deo exhibebat humilem, seu obedientem, ut sua humilitas & obedientia compensaret Deo pro offensa, quam superbus & inobediens Adam ipsi deo peccando irrogauerat: Christi humiliatio non tam considerabatur in ratione cuiusdam rei creatae, & in rerum natura existentis, quam in ratione cuiusdam actionis ut ab ipso Christo egredientis, & per quam seipsum deo submittebat & humiliabat. Et similiter de obedientiae actu dicendum est.

Sed & illud est praeterea summo opere animaduertendum, praecipuaque obseruatione dignum, quod licet actio humilitatis seu obedientiae, sub vniuersali de iure & dominio comprehendatur, non tamen ipse Christus simpliciter loquendo, eo quod est verus deus. Et quoniam, ut explicauimus dub. praeced. Christi satisfactio ob id infinita fuit, & ad aequalitatem satisfactoria, quatenus quasi reflectebatur supra ipsum Christum prout, scilicet, Christus seipsum deo subiiciebat, & humiliabat. Idcirco Christi satisfactio ea ratione qua infinitatem habuit, non fuit debita deo nec sub eius dominio contenta. Nam licet tota entitas humiliationis Christi qua se Patri humiliavit, pertinuerit ad ipsum dei ius, & dominium: ceterum non erat debita deo illa reflexio supra personam Christi, ita quod Christus seipsum patri humiliaret. Non negauerim quod Christus, prout homo, teneretur se contra deo humiliare, seque deo submittere, nam hoc libentissime concedo, qua ratione Christi humiliatio, etiam in ratione humiliationis, ac submissionis, & debita fuit deo, & sub amplissimo eius dominio comprehensa. Affero tamen, quod quatenus humiliatio Christi, non in sola eius humanitate deo humilianda & submittenda sistebat, sed ad ipsum humanitatis suppositum, puta, diuinum verbum transibat, neque debita deo fuit, neque sub eius ditioni, & dominio contenta. Et quoniam totum suum satisfactorium valorem, & ex illa extensione ad diuinum verbum accepit ipsa Christi humiliatio, idcirco absolute tateri debemus, quod quia ratio fuit satisfactio infinita, infinitoque praestans valore, ex proprijs fuit & ex alijs indebitis. Quocirca duplici titulo Christi satisfactio fuit, ex proprijs, & secundum quod procedebat a Christo, ut est deus homo, & quatenus reflexione praedicta supra verbum humanitatis suppositum

positū reuertebatur, ipsū humiliando & submittendo maiestati diuinae, qui duplex ritulus abunde sufficit, vt absolute dicamus christum ex proprijs satisfecisse Deo.

Ex his sequitur solutionem inter arguendum assignatam sufficientem esse & legitimam, si iuxta expositum à nobis modum intelligatur. Et prima replica quæ aduersus ipsam inter arguendum obieci-mus, facilem ex ante dictis solutionem habet, tantum enim probat, quod satisfactio entitatiue considerata, & secundum quod à christi humanitate procedebat, & supra ipsā reflectebatur, debita erat deo, & sub eius iure & ditione comprehensa, qua ratione neque fuit ex proprijs nec valoris infiniti, secus est autē vt procedebat à verbo humanitatis supposito, supra ipsumque reflectebatur. Vnde infinitum satisfactorium sortita fuit valorē, qui sane valor entitatiue sumptus etiam fuit sub vniuersalissimo dei dominio constitutus: dependebat enim a deo, & prout à conseruante christi humanitatem, ac substantiam eius actionis in qua suscipiebatur, & vt a principio efficienti, & conseruanti hypostaticam vnionem verbi cum humanitate: nam his duobus sublatis necessū esset, vt totus euanesceret satisfactionis christi valor. Caterum consideratus per respectum ad suppositū, a quo procedebat, & supra quod ipsa satisfactio, vt diximus, reflectebatur, nō magis pertinebat ad dominium dei, quam ipsummet humanitatis christi suppositum.

Ad secundam replicam, autores illius secundæ sententiæ, quam veluti mediam inter duas extremas retulimus, concedunt Christum tantum vt hominem, id est, secundum humanitatem, Deo satisfecisse, & si satisfactio ipsum quoque suppositum denominet, satisfaciens, eo quod humanitatem satisfaciens sustentat. Verum hic modus dicendi reprobatus fuit a nobis circa secundū sensum primæ nostræ conclusionis. Vnde cum communiore theologorum sententiā dico, quod Christus satisfecit in quantum Deus & homo collectivē. Ita quod substantia satisfactionis ab humanitate, infinitus autem eius valor a diuino sumebatur verbo. Humanitasque erat formale principium satisfactionis, seu vt aliis verbis, principium. Quo, verbum autem principium, quod.

Sed dicet quispiam, verbum in satisfactione tantum concurrat vt humanum suppositum, & non vt diuinum, sed vt suppositum humanum, nec est Deus, neque valorem tribuit operationi infiniti: ergo christi satisfactio nō habuit infinitatē ex principio, a quo processit.

Respondetur primo, quod etsi formaliter diuinum verbum, non concurreret ad operationē christi satisfactoriam prout erat Deus, sed vt erat suppositum humanum dumtaxat, non tamen inde tollitur valor satisfactionis infinitus. Nam satisfuerit, quod materialiter & secundum

secundum rem, ipsum humanum suppositum, verus est deus. Si quidē valor iste physicus esset, conuinceret forsan illud argumentum, nam, tota physica effectus perfectio provenit, non ab eo quod tantum concurrat vt materiale subiectum sicut aqua in calefactione, manus quæ a calore ipsius aquæ calefit, sed provenit a principio quod vere, & formaliter quodam modo ipsius effectus productionem attingit, verum, vt diximus superius, valor hic, physicus non est, sed moralis, qui proinde ab ipsa materiali humani suppositi dignitate desumi potuit. Etenim æstimatio moralis non solum attendit ad formalem operandi rationem, sed ab ipsa etiam materiale operantis dignitate.

Respondetur secundo, quod diuinum verbum secundum quod est suppositum humanum, duo essentialiter importat, scilicet, esse suppositum, & esse humanum, quod sit humanū, habet ab humanitate, quæ suppositat & terminat, in qua ratione conuenit cum supposito humano creato. Quod vero sit suppositum, nequaquam ab ipsa humanitate desumit, sed ex semetipso habet: propria enim ac diuina personalitate terminat humanitatem, supplens vicem humani suppositi, qua ratione, potest quoque aliquo modo humanum suppositum appellari: implet enim totam capacitatem quam humanitas sua natura hēt respectu personalitatis propriæ, totumque eius proinde appetitum satiat. Secundum ergo vtramque istā rationem, & qua suppositum, & qua humanum, per modum vnius sumptam, concurrat diuinum verbum ad humanas christi operationes, ac proinde verissime dicitur, quod ab ipso diuino verbo, quatenus per modum suppositi humanitatis ad humanas christi operationes elicitiue concurrat, ipsas dignificat & eleuat, atque infinitum satisfactionis & meriti eis valorem conferat. Estque hoc loco obseruandum, quod, etsi in ea ratione qua verbum est humanitatis suppositū, claudatur intrinsece totum id, quod in ipso ad diuinum pertinet suppositum, nihilominus prout est suppositum humanum ratione differt a se ipso, prout est suppositum diuinum. Quia includit aliquid, vt humanum, quod non pertinet ad ipsum, vt diuinum, nempe terminare, & personaliter ipsam completere humanitatem.

Ad tertiam replicam respondetur primo, quod infinita virtus diuini verbi, ex qua deriuatus fuit infinitus satisfactorius valor ad christi operationem, ita est toti trinitati communis, quod singulis personis est propria, in hoc sensu quod conuenit illis naturaliter, & citra dependentiam vnus ab alia, quod satis est, vt christus dicatur ex proprijs satisfecisse, nam satisfecit ex virtute & dignitate, quæ sibi naturalis est & intrinseca, & in qua a nullo pendet. Hæc solutio quibusdam apparet sufficiens, verum mihi plene non satisfacit, quia per hanc solutionem, non euadimus illud inconueniens, scilicet, christum

stum satisfecisse ex his quæ simpliciter, & omnibus modis, & secundum eamdem omnino rationem communia sunt satisfaciendi, & ei cui fit satisfactio, quod citra dubium non modo perfectam, verum essentialem aufert satisfactionis rationem. Quoniam satisfaciens cum exita communibus satisfacit, reuera nihil dat ei cui satisfacit, nec etiam nouum titulum ad rem quam prius habuerat, Quo circa secundo respondetur illi tertiæ replicæ, quod licet infinitus satisfactiois Christi valor desumeretur ex infinita dignitate & virtute dei, quæ toti est trinitate communis, non tamen desumebatur ab illa ut communis est, sed tantum prout pertinet ad personam verbi, quatenus est vna persona ab alijs duabus realiter distincta: quæ res ex eo fit manifesta, quod verbum non conferebat per se primo valorem infinitum operationi Christi, prout deus est absolute, sed prout tale suppositum est, personaliter terminans humanitatem, & simul cum illa humanas efficiens, & eliciens actiones. Quæ ratio non communis est toti trinitati, sed soli verbo specialissima, ut nos docet catholica fides, qua tenemur credere, solum verbum carnem factum esse, plenumque gratiæ & veritatis habitasse nobiscum. Et quod ipse solus dei filius homo factus in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, cum hominibus operans, cum hominibus laborans, cum hominibus deum que & pro ipsis hominibus patiens ac moriens.

Sed arguit quispiam. Ex hac solutione satis probabiliter colligitur, Christum ex rigore iustitiæ potuisse quidem satisfacere alijs duabus sanctissimæ trinitatis personis patri & Spiritu sancto, imo & ipsi deo ut tribus personis communi, eo quod valor satisfactorius operationum christi, non sumebatur a diuinitate ut communi tribus personis, sed præcise ut pertinet ad verbum. Ad eum modum quo generare filium soli diuino patri competit, eo quod essentia non est principium formale generandi, nisi prout est in patre, & put est cõiuncta paternitatis relationi, & non absolute ut est tribus sanctissimæ tradis personis communis. Cæterum non potest ex illa solutione verosimiliter inferri, quod christus satisfaceret diuino verbo, cum ab ipso secundum peculiarem verbi rationem sumatur totus satisfactorius valor. Atque adeo nulla ratione euadimus illud inconueniens in tertiâ replicâ insinuatam, videlicet, quod satisfactio fit ex his quæ sunt satisfaciendi, & ei cui fit satisfactio communia. At fateri tenemur christum sibi ipsi, prout est diuinum suppositum satisfecisse, ut constabit legenti ea, quæ in primo dubio huius secundi articuli diximus. Ergo insufficientis est ista secunda solutio.

Possit huic obiectioni responderi, ea quidem sufficienter probari, quod christus non potuit per se primo & immediate diuino verbo satisfacere, secundum iustitiæ rigorem (licet posset ex iustitia non rigurosa)

gurosa) potuit tamen, mediate, & inadæquate, ut de facto satisfecit. Diximus enim in 1. dub. huius art. quod Christi satisfactio immediate facta fuit deo, ut deo, cuius maiestas fuit per se primo per peccatum hominis offensa, & quasi secundo, & mediate tribus ipsis diuinis personis. Neque enim inconuenit quod satisfactio fiat ex bonis quæ sunt communia satisfaciendi, & ei cui secundo mediate & inadæquate fit satisfactio. Et ad hoc intelligendum & aliquantisper elucidandum, quam plurimum nobis deseruire poterit illud simile de mercatore qui in duabus societatibus partem habet, & prout est pars vnius satisfacit sibi ex bonis quæ habet prout est pars alterius. Legatur quæ diximus de hoc simili in predicto dubio primo, & huic loco applicentur. Et ista quidem, ni fallor, sufficiunt, ad tuendum eum satisfactionis modum, qui de facto contigit, ac rigurosam eius & exactam iustitiam.

Verum si ulterius velit quispiam defendere, quod etiam si Christi satisfactio immediate fuisset facta verbo, esset nihilominus rigurosa & perfectæ iustitiæ sicuti modo est, alia via teneretur procedere, quæ minime sufficit præfata solutio, Vnde tandem dico, quod quia, ut in illo primo dubio citato dicebamus, verbum prout est humanitatis suppositum, ratione differt a seipso prout est suppositum diuinum, commode potest intelligi, quod satisfactorius valor operationum Christi sumatur a diuino verbo, prout est suppositum humanum, & qua ratione satisfaciens est: & non ab eodem verbo prout est diuinum suppositum, & qua ratione ei fit satisfactio. Atque adeo quod satisfactio non fiat ex bonis, quæ satisfaciendi, & ei cui fit satisfactio communia sunt, secundum eam rationem qua sunt eis communia.

Ad cuius intelligentiam aduertendum est, quod infinitus satisfactorius valor ex supposito desumptus duo inuoluit: & quod sit valor infinitus infinitæ quæ æstimationis, & quod sit satisfactorius, Et quidem hoc secundum determinat primum: contrahit enim infinitatem valoris ad determinatam rationem, & speciem, nimirum, satisfactorius. Secundo est notandum, quod infinitus valor quem Christus satisfaciens obtulit Deo pro offensa in eum admissa, non fuit qualiscunque valor, sed valor satisfactorius, id est, contractus ad hanc rationem & speciem valoris moralis, scilicet, ad speciem satisfactorius. Itaque ad fundandam rigurose iustitiæ rationem in Christi satisfactio, formalissime debet considerari infinitas valoris sic determinata & contracta: alias enim, non habebit formalem proportionem, & correspondentiam ad offensam & iniuriam in cuius compensationem offerabatur. Quibus suppositis dico, quod valor ille si in ratione præcise valoris infiniti consideretur, tantum desumeretur a verbo, ut est diuinum suppositum, ac consideratus cum determinatione

prædicta, impossibile est, desumatur a verbo, nisi prout est suppositum humanum, includens illam vtramque humani suppositi rationem, paulo superius a me expositam. Nam sicut substantia satisfactionis in operatione Christi nequit formaliter desumi a natura Christi diuina, sed ab humana duntaxat, ita illa conditio & contractio valoris ex diuino verbo desumpti, non potest præcise referri ad verbum, vt diuinum, sed formaliter oritur a verbo, vt indult humani suppositi rationem. Quare absolute concedendum est Christum non satisfacere ex bonis ipsius creditoris, seu quod idem est, eius cui fit satisfactio, sed ex bonis ipsius satisfaciens, prout satisfaciens est. Quoniam verbo diuino non fit satisfactio, neque fieri poterat, prout est humanum suppositum, nam vt sic non fuerat per peccatum offensum, sed ea tantum ratione, qua est suppositum diuinæ naturæ, id est, prout terminat naturam diuinam, eiusque diuinas operationes efficit & operatur. Secundum quam rationem, non potuit a verbo desumi valor satisfactorius infinitus, qui in Christi satisfactione reperitur. Et si infinitas eius, in ratione præcise infinitatis considerata ab ipso verbo diuino, prout diuino, sit apta nata originari: verum vt sic ad satisfactionem minime pertinet.

Ad tertium argumentum, autores secunde opinionis concedunt antecedens, argumentique difficultati succumbunt, concedentes totam iustitiam quæ in Christi satisfactione reperitur fundari in gratia vnionis christi humanitati facta, & loquuntur certe consequenter ad suam sententiam. Quamuis nescio an satis consequenter dicant, quod satisfactio Christi in gratia vnionis fundata continet iustitiæ rigorem. Quoniam gratia rigorem iustitiæ temperat, & minuit, ac prorsus tollit, & si non ipsam iustitiam. Imo, vt superius contendebam non potuit in Christi satisfactione, iuxta sententiam illam, æqualitas reperiri ad grauitatem offensæ. Caterum hac sententia prætermissa, ad argumentum negatur antecedens, quoniam satisfaciens non est humanitas Christi, sed Christus Deus homo, & vnio hypostatica in qua fundatur totus valor satisfactionis Christi, & si summa gratia fuerit respectu humanitatis, non tamen respectu verbi, cui nulla potest gratia fieri, at valor satisfactionis, non ad humanitatem, sed ad ipsum verbum referri debet accepta, prout ipsam humanitatem personaliter sustentat. Itaque licet verbum prout ab ipso infinitus satisfactorius valor oritur, non consideretur pure vt est diuinitatis suppositum, vt dudum dicebamus: sed neque etiam consideratur, prout in formali conceptu humanitatem intrinsece claudit, sed prout eam quasi connotat, vt dialectici dicunt, in obliquo. Consideratur enim, prout propria verbi personalitate actu terminat & supponit humanitatem, itaque actualis hæc terminatio in

trinseca

trinseca est, & essentialis verbo prout humanum est suppositum, & prout ab eo valor satisfactionis oritur: humanitas vero extrinsece se habet. Secus autem ad substantiam satisfactionis: nam hæc ab ipsa humanitate vt a principio formali dimanat. Vnde licet satisfactionis valor fundetur in hypostatica vnione, non tamen fundatur in ea, prout habet rationem gratiæ. Nam quod verbum actu terminet & supponit humanitatem, nulla fuit gratia ipsi verbo facta.

Quarto argumento respondeo, non sufficere solutionem inter arguendum ex Scoto recitatam: nam illam efficacissime impugnat replica ibidem apposta. Quocirca aliter dico, quod vnica met Christi operatio, propter sui valoris infinitatem & eminentiam, potuit plene satisfacere simul pro vniuersis debitis, quibus & ipsa Christi humanitas & totum humanum genus deo tenebatur: fuit enim omnibus titulis infinita, nimirum, titulo gratiarum actionis, titulo satisfactionis, &c. Nam hunc tantum valorem ei contulit infinita personæ operantis dignitas, & excellentia.

Sed vrget confirmatio quarto argumento supposita. Cuius antecedens nego, & probationi primū dico. Quod Christi operatio non fuit æqualis valoris simpliciter cum beneficio incarnationis, quod deus humanitati contulerat, fuit tamen maxima & summa, & qua nulla maior neque esse neque intelligi potest gratiarum actio, atque adeo in ratione gratiarum actionis æqualis fuit suscepto beneficio. Quæ æqualitas non est simpliciter æqualitas, sed summa proportio quæ inter supremum beneficium, & maximam gratiarum actionem, quæ (etiam secundum omnem potentiam) fieri potest & intelligi. Itaque sicut incarnatio diuini verbi supremum fuit beneficium, quo excellentius, & augustius nulli potuit deus creaturæ præstare: ita & gratiarum actio a Christo exhibita, suprema fuit & maxima, quæ deo benefactori referri potuit, & quam ipse deus posset exigere. Quo loco illud est animaduertendum, quod quidam theologi minime considerarunt, videlicet, quod is qui alicui beneficium exhibet, neque debet, neque rationabiliter potest petere, vt id quod ei loco gratiarum actionis repperitur, tanti sit valoris & pretii inesse, entitatiuo, quæti æstimatur ipsum exhibitum beneficium. Nam qui hoc postularet, haud quaquam censeretur beneficium præstitisse, sed quandam fecisse suorum bonorum pro alterius bonis commutationem. Sed tantum licet ei postulare eam gratiarum actionem, quæ intali ratione & genere ipsum adæquet beneficium susceptum. Et qui talem gratiarum actionem suo benefactori exhibuerit, plene satisfacit debito, quo titulo gratiarum eisdem benefactori tenebatur. Et iniquus ille esset, qui maiorem ab eo compensationem efflagitaret.

Secundo responderi posset ad prædictam antecedentis probationem,

Ddd 2 quod

quod sicut christi humanitas in verbi incarnationis mysterio, ipsum accepit diuinum esse, ita & Christus cum gratias deo pro hoc beneficio egit, ipsummet totum esse diuini verbi deo obtulit, & religiosa veneratione submisit, ex qua submissione qua Christus se totum submisit & subiecit deo, consurgebat in eius operatione infinitus valor, vt dicebamus superius. Vnde manifesta fuit æqualitas inter ipsam gratiarum actionem, & beneficium susceptum. Sed licet hæc posterior solutio egregiam habeat probabilitatem, solutionem tamen priorem sufficientissimam esse censeo.

Ad quintum argumentum, primo responderetur, non esse fortassis certum, quod si ab aliquo offeratur satisfactio sufficientissima pro alterius culpas, qui culpa fuit offensus non teneatur talem satisfactionem acceptare. Neque quidquam refert exemplum Regis & Imperatoris in argumento adductum, quoniam satisfactio ab Imperatore exhibita nequit esse sufficiens, secundum quod exposuit commune reipublicæ bonum, quod non modo non promoueri, sed neque sustentari poterit, nisi præmia dentur bene operantibus, & condigna male agentibus inferantur supplicia: At si omnibus pensatis imperator æquiualentem satisfactionem offerret Hispanarum Regi, teneretur rex eam ex iustitia acceptare.

Sed responderetur secundo, quod iuxta sententiam quæ nobis visa fuit probabilior circa conclusionem secundam, Christi satisfactio non ob id perfecta, & rigurosa iustitia dicitur, quia obligationem aliquam deo inducat ad ipsam acceptandam, sed quia secundum se æquiualentem est, imo & super abundans, ex proprijs & ex alijs indebitis, habetque omnes requisitas conditiones ad exactam & rigurosam iustitiæ satisfactionem. Quod vero deum non obliget, non ex ipsius satisfactionis imperfectione, sed ex summa dei excellentia provenit, quem certe christi satisfactio obligasset, si fuisset ipse cuiuspiam obligationis capax.

Ad sextum responderetur, quod vt supra. q. 1. ostendimus impossibile est, quod Christus peccet & satisfaciat pro peccato proprio, nõ .n. esset deus. Si tamẽ semel admittamus per impossibile, quod possit peccare, & defacto peccaret, absque dubio satisfaceret pro peccato proprio ex omni rigore iustitiæ, quia offerret ex proprijs & alijs indebitis operationem infiniti valoris sicut modo. Vnde sicut si imaginaremur duos deos omnino æquales, posset vnus alteri satisfacere ex omni rigore pro offensa commissa contra eum, sic & in nostro casu semper .n. Christus maneret æqualis patri & infinitæ dignitatis, alias non esset idẽ Christus, qui modo est. Et tandẽ dicimus quod, vt vulgatum habet axioma, ex impossibili sequitur quod libet: vnde supposito peccato in Christo vtrumq; sequeretur, & quod satisfaceret deo p suo

suo peccato ex iustitiæ rigore, & quod non satisfaceret, neque verò aliqua ratione posset, nisi gratia dei supposita.

Septimum vltimumque argumentum dissoluat lector ex his quæ circa secundam diximus huius tertij dubij conclusionem. Et hæcenus de hoc tertio dubio, & de toto secundo quintæ quæstionis articulo.

ARTICVLVS TERTIVS.

IN articulo tertio quæstionis quintæ de Christi merito differendum est. Quam tractationem sequentibus complectar dubijs. Primum, num Christus mereri potuerit, merueritq; defacto. Secundum, an meruerit ipsam diuini verbi incarnationem. Tertium num meruerit gloriam suam, tum animæ, tum corporis. Quartum deniq; quid nobis Christus promeruit.

In primo igitur dubio probatur sequentibus argumentis Christum neque meruisse, neque vero potuisse mereri. Primum argumentum, Christus neque meruit, neque mereri potuit per actum charitatis: ergo per nullum actum valuit mereri. Consequentia est euidenter supposita S. Tho. doctrina quæ verissima est. 12 q. 14. ar. 3. dicentis, quod charitas est prima meriti radix. imo & ipsa charitas vniuersis studiosis actionibus formalem tribuit meritoriam rationem, omnes enim aliarum virtutum actus ex relatione ad deum summum bonum, & vltimum finem, quam ex charitate tanquam ex communi omnium virtutum forma participant, vim sortiuntur meritoriam. Ergo si actus charitatis in Christo fuit incapax meriti, nullus ei relinquitur merendi locus. Probatur vero antecedens. Actus charitatis quo humana Christi voluntas diligit deum, necessarius est, & semper fuit ab instanti incarnationis Christi. Nam est actus beatificus ex facili beatificaque visione proveniens, semperque beatificam hanc perfectionem habuit, quia semper Christus fuit beatus. Sed amor ille beatificus quo beati summeq; felices deum prosequuntur, necessarius est & necessitate exercitij & specificationis necessitate. quod nunc aduersus Scoti doctrinam in hac parte minus probabile, suppono ex sententia S. T. 1. p. q. 83. a. 2. & 12. q. 4. a. 4. Sed operatio necessaria nõ est meriti capax, nõ vna ex necessarijs requisitis conditionibus ad meritum est libertas merentis operationi meritorie communicata, iuxta communem theologorum, in 3. d. 18. paucissimis hisq; ignoti nominis exceptis, sententiam.

Confirmatur. Nõ solus actus charitatis in Christo est necessarius, sed vniuersi alij actus, quos hæcenus effecit, & in posterum est facturus necessarij quoque sunt, & non liberi. Ergo nullus actus fuit in Christo, per quem mereri potuerit. Probo antecedens. Christus nõ solum per scientiam diuinam, sed per scientiam beatificam creatam, imo

Dubij primum Articuli tertij.

imo & forsā per scientiam infusā euidētem a primo suæ incarnationis momento nouit omnes actus, quos in tota æternitate facturus erat, nouitq. eos esse diuina prouidentia dispositos, & præordinatos, & quod proinde infallibiliter erāt futuri. Ergo cum humana Christi uoluntas non potuerit repugnare diuinæ prouidentię, & præordinationi, neque talem repugnantiam posset uelle, eo quod est impeccabilis, iusta superius dicta in prima quæstione, non potuit nõ prodire in tales actus pro tempore & loco, quo sciebat fuisse a diuina prouidentia præordinatos, atque adeo humana Christi uoluntas non libertate, sed necessitate semper operabatur. Aliās enim si libertatem habuit non operandi pro tempore, quo ipse nouit talem operationem diuina fuisse prouidentia dispositam, haberet quoque libertatem ad repugnandum diuinæ prouidentię, possetq. se non conformare uoluntati diuinæ, quod est dictu absurdissimum: Ergo, &c.

Secundum argumentum. Christus non meruit per actum obedientię, at si quod meritum in Christo fuit, maxime ad obedientiam referendum est: nam S. Paulus præmium Christo collatum ad eius obedientiam retulit ad Philip. 2. Humiliauit semetipsum, nempe Christus factus obediens usque ad mortem, &c. propter quod & deus exaltauit illum, &c. & Rom. 5. Sicut per inobedientiā unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per uis obedientiam iusti constituentur multi: ergo, &c. Maior uero probatur. Primo, Christus non fuit capax præcepti: ergo neque actus obedientię: obedientia namque præceptum supponit. Probatu istud antecedens. Præceptū non imponitur, neque uero imponi potest, nisi ei qui est capax culpę: præceptum enim obligat sub culpa eū, cui imponitur, potestq. in hūc modum præcepti vis explicari: Si non mihi obdieris, & eris mihi inimicus, & pœnæ subeundę reus. Et quidem sicut Paulus dixit, ubi non est lex, neque præuaricatio, ita dicere potuisset, ubi præuaricatio esse nequit, neque lex esse potest. Secundo probatur illud primum antecedens. Si Christo imponeretur præceptū. V. c. moriendī pro hominibus, auferretur totaliter libertas a uoluntate Christi, circa illam actionem per præceptum iniunctam. V. c. circa subeundam mortē, quia cum uoluntas Christi sit impeccabilis, nõ posset non adimplere præceptum sibi impositum, non possetq. subinde non acceptare mortem pro hominibus: Ergo, &c.

Confirmatur. Bene sequitur, Christus non potest peccare: ergo nõ potest violare præceptum sibi impositum de acceptanda morte. Euidens apparet consequentia: quia uolatio præcepti formaliter, & intrinsece claudit peccatū, & culpā. Vltorius. Christus non potuit transgredi præceptum ei impositum de acceptanda morte: Ergo neque potuit non acceptare mortem pro tempore, quo instabat necessitas adim-

adimplendi præceptum. Patet hæc consequētia, quia acceptatio mortis erat impletio, & obseruatiō præcepti, & nõ acceptatio mortis erat uolatio, & fractio præcepti. Sed adimpletio præcepti tam ei erat necessaria, quam impossibilis præcepti, uolatio: ergo, &c.

Tertium argumentum. Christus neque meruit finite, neque infinite: ergo non meruit. Consequentia est euidens, & probatur antecedens. Et primo, quod non meruerit finite concedent S. Tho. & eius uniuersi discipuli. Imo & omnes illi theologi, qui docent satisfactio nem Christi non fuisse finitam, id ipsum libenter adstruent. Quia eadē prorsus est de satisfactioe, & demerito ratio. Quod uero infinite non meruerit, probatur. Christi merito nullum infinitum responderet præmium: at cum inter meritum, & præmium equalitas debeat reperiri, intelligi nequit, quod respectu finiti præmij detur meritum infinitum: Ergo Christus non meruit infinite, cum eius meritum infinitū esse nequuerit.

Confirmatur. Quod ratio meriti finita sit, uel infinita, consistit in hoc, quod in opere meritorio fundetur ius finitum, uel infinitum, a quo quæ fundat ius finitum, finite est meritoria, & finitum meritum: quæ uero infinitum fundat ius, infinite est meritoria, & meritum infinitum. Ergo si meritum christi fuit infinitum, oportet in ipso constituamus ius infinitum. Sed infinitum ius neque est, neque intelligi potest, nisi comparatione ad infinitum præmium: Ergo si Christus non meruit præmium infinitum, neque eius meritum infinitum fuit.

Alia consulo prætermitto argumenta, quia in his, quæ proposui, consistit præcipua huius dubij difficultas.

In oppositum est id, quod ex Paul. ad Philip. 2. referebamus: Humiliauit semetipsum, &c. propter quod & deus exaltauit illum, &c. ubi illa causalitas, propter nullam aliam causam, quam meritoria denotare potest, ac proinde is est Paulini testimonij sensus, quod Christus humilitate, & obedientia, quam erga deum usque ad crucis mortem exhibuit, illustrissimam ipsam sui nominis gloriam, & exaltationem promeruit.

Ad huius dubij solutionē de cuius materia tractant scholastici cum suo Mag. in. 3. d. 18. & 19. & S. Th. cum suis interpretibus 3. p. q. 19. Notandum est primo, quod in præsentia non uertitur in dubium, an de potentia absoluta fieri potuisset, quod in Christi humanitate nullum fuerit meritum, de qua re specialem disputationem instituit Alexan. Alens. 3. p. q. 17. memb. 2. a. 2. cui dubitationi ipse responderet negatiue. Sed ex his quæ ipse dicit facile colligi potest, eius responsionem procedere, supposito quod Christus fuisset viator, ut fuit de facto, & quod eius uoluntas libera maneret ad operandum uel nõ operandum. Et tunc uerissime dixit iste autor, quod licet Christus non me-

400 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
reri hoc vel illud bonum in particulari, quia poterat non applicare
suas operas ad hoc, vel illud determinatum præmium, incom-
muni tamen per opera virtutum, quæ in eo non potuerunt otiose per-
manere, non potuit non mereri aliquod premium, cum esset in statu
merendi. Quod si ipse ad nullum determinatum premium suas ope-
ras applicuisset, mereretur saltem illud generale & commune præ-
mium, videlicet, approbatione diuinâ, qua deus eius opera magna-
ficaret, & iudicaret digna magnis & excellentissimis præmijs. Non ne-
gat tamen prædictus auctor, non potuisse absolute fieri, quod Chri-
stus nihil mereretur, nam illud esset omnino falsum, cū posset Deus,
si vellet eius voluntatem ad omnem operationem necessitare, nullâ-
que in ipsa relinquere libertatem, quæ, vt in quodam argumento hu-
ius dubij animaduerti, conditio est per se, & intrinsece necessaria ad-
merendum, quicquid Almainus cum alijs sui generis in contrarium
dicant, existimantes d. 18. cit. libertatem ab extrinseca tantum dei or-
dinatione & lege requisitam esse conditionem ad meritum. Errant. n.
isti turpissime, non aduertentes, quod ad meritum requiritur per se
& essentialiter dominium, ita vt qui meretur det aliquid quod suum
est pro recipiendo præmio. Dominium vero, libertate seclusa, consta-
re minime potest, nam qui liberam facultatem supra proprium suæ
voluntatis vsum non habet, quale obsecro, poterit cuiusquam rei ha-
bere dominium. Sed de hac re alias, nunc satis fuerit aduertere, quod
cum posset Deus necessitare simpliciter christi voluntatem in omni-
bus eius actionibus, potuit & ei adimere omnem admerendum facul-
tatem. Auctores qui putant necessariam fuisse christo admerendum,
extrinsecam dei promissionem, specialemque ordinationem ad præ-
mium, hanc eandem nostram sententiam inde sibi vt certam persua-
dent, quia cum posset Deus non ordinare christi operationem ad ali-
quod premium, neque promissione aliqua seipsum ad illud reddendū
obligare, potuit ex consequenti omnis meriti ratio ipsis christi ope-
rationibus deesse. Verum nos hæc ratio parum mouet, quia huiusmo-
di specialem dei ordinationem, & promissionem minime censemus
fuisse christo ad merendum necessariam. Nam licet necessaria fuerit
promissio, vel aliquid vicem eius tenens (cuiusmodi esset voluntas
dei efficax remunerandi opera christi) vt deus aliqua ratione teneretur,
seu necessitaretur ad conferendum premium, non tamen necessa-
ria esset, vt opera christi essent meritoria. Quoniam ex seipsis habet
totum quod est requisitum ad merendum, & quidem supernaturale
præmium. Sunt enim opera libera, bona moraliter, supernaturalis or-
dinis, ac proinde proportionabiliter æqualia supernaturali præmio,
proceduntq. a subiecto grato, imo & infinite grato & accepto deo, &
constituto in statu merendi, quia supponimus christum viatorē. Sed

hæc

hæc omnia obiter & in transcurfu diximus, nam in præsentia poten-
tiam tantum ordinariam attendimus, & inquirimus. Num Christus,
stante ordinaria dei potentia & lege, potuisset mereri dum erat in sta-
tu viæ, & aliquid de facto meruerit.

Notandum est secundo, in Christo domino fuisse veram ac perfe-
ctissimam libertatem vt ostendit S. Th. 3. p. q. 18. a. 4. ex illo Isa. 7. bu-
tirum & mel comedet, vt sciat reprobare malum & eligere bonū. Ele-
ctio autē actus est liberæ voluntatis, & ita S. Basi. & S. Cyr. ex illo lo-
co colligunt in Christo domino veram fuisse libertatem repertam, &
quidem perfectiorem ea quæ in cæteris est hominibus: etiam si liber-
tatem Adæ, dum fuit innocens cōprehendamus. Isa. etiam c. 53. ob-
latus est quia ipse voluit, quod idem asserit dominus dese Io. c. 10. ego
pono animam meam. De quo legantur D. Hyero. super illum locum
Isa. 53. & D. Chyft. hom. 59. in Ioānem, & D. Cyri. lib. 7. in Ioan. c. 6.
& 7. S. Ansel. lib. 1. cur. deus homo cap. 8. & lib. 2. cap. 16. & D. Au-
gust. in lib. de prædest. Sanct. c. 15. D. Gre. li. 24. c. 2. Et certe definitio-
nes Conciliorum lateranen. sub martino. 1. Et Cōstantinop. sexti & c.
quæ asserūt secundū fidē in Christo domino vere duas esse naturas cū
suis proprietatibus, duasque operationes secundum proportionem
vtriusque naturæ, probat etiam manifeste istam veritatem, libertas
enim est proprietas naturæ humanæ, est magna cuius perfectio secun-
dum quam atenditur modus operandi hominis, vt homo est. Si ergo
in Christo secundum fidem constituendum est natura humana cum
proprijs perfectionibus, & cū modo operandi sibi proprio etiā secun-
dum fidē asserenda erit libertas in operationibus illius. Maxime quia
etiam alij beati, licet sint impeccabiles, & omnino intermino, habēt
veram libertatem: ergo multo magis eam habuit Christus dominus,
Hæc autem libertas christi non tantum est libertas a coactione, sed
est vera libertas a necessitate cum indifferentia ad vtramq. partem.
Aliqui, intellexerunt istam christi libertatem consistere præcise in
hoc qd Christus non operabatur ex coactione, sed voluntarie, licet
necessario. In qua ratione voluntarij dicebant præcise consistere
Christi, libertatem, quo etiam modo posset dici quod pater diuinus
libere generat filium, licet necessario. Hæc tamen explicatio nimis
violenta est, & indigna Christo domino, & ita Vualdenfis lib. 1. doctri-
nalis fidei. c. 25. reiicit illam tanquam, erroneam. Et manifeste impu-
gnatur hæc explicatio ex prædictis definitionibus conciliorum, & ex-
plicationibus sanctorum. Ex illis enim colligitur euidenter in chri-
sto domino fuisse vere liberum arbitrium, de cuius ratione est vera
ad vtramque partem in differentia, vt docet Sanctus Thomas pri-
ma parte quæstione. 19. articulo. 10. & quæstione. 82. arti-
culo 1.

Ecc Tertio

Tertio supponendum est, quod Christus inquantū homo vere fuit capax præcepti diuini. Quod probatur. Primo. Quia humana voluntas Christi erat libera, vt modo explicuimus, & non est suprema regula suarum operationum cum sit creatura. Ergo habet regulam superiorem voluntatē nempe diuinā & eius legē. Secundo, Quia Christus, secundum quod homo, est inferior Deo, & subditus illi: Ergo est capax præcepti, sicut etiam est capax religionis, fortitudinis, & aliarum virtutum. Et ita licet Christus dominus non fuerit obligatus lege veteri, vt ostendit S. Th. 3. p. q. 37. ar. 3. & 4. neque etiam aliis legibus posituis communibus, vt solet probari ex illo Math. 17. ergo liberi sunt filij, tamen vere Christus fuit obligatus in quantum homo lege æterna & naturali, vt docuit S. Th. 12. q. 93. a. 4. ad. 2. potuitque speciali aliqua Dei lege, & peculiari præcepto obligari. Quale fuit præceptum moriendi, & redimendi genus humanum, quod Christo Deo^o imposuit, vt ostendit ipse S. Th. 3. p. q. 47, a. 2. Et patet clare ex illo Io. 10. hoc mandatum accepi a patre, &c. Et Ioa. 14. Sicut mandatum de dit mihi pater sic facio. Et ps. 39. vt faciam voluntatē tuam deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Quē locū S. Paul. ad heb. 10. explicat de voluntate, qua Christus subiecit se patris voluntati, in ordine ad mortem suam, & sanctificationem nostram, de quo legatur Epist. Agato. Pont. quæ habetur in 6. Syno. generali, actione 4. Hoc præceptum fuisse impositum Christo, communiter affirmant sancti patres S. Gre. Nisenus in lib. de beatitudinibus circa illud beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, & D. Cyri. lib. 10. in Ioan. c. 11. Damas. lib. 3. fidei Orthodoxæ c. 24. S. August. tractatu 79. in Ioan. & lib. 13. de trinitate c. 14. & alibi, & Anf. lib. 1. cur Deus homo. c. 8. & 9. Verum est hos patres & alios, qui de hac re loquuntur, quam sæpius dixisse, quod Christus seipsum Dei voluntati subiecit, qua voluit eū pro humani generis redemptione mori, & nō semper præcepti aut legis meminere: quod occasionem nonnullis theologis præbuit existimandi, quod licet deus voluisset Christum mori, proque humana salute vitam ponere, non tamen ei de morte subeunda præceptum imposuit. Verū tamen hæc sententia vera nō est, neque sacris literis consentit, in quibus Christus obediens vocatur, & seruus. Et quidem, cum præcipua vis obligandi in præcepto ex voluntate oriatur: Idcirco præceptum quā sæpius voluntatis significatur nomine, Pau. rom 5. & philip. 2. Christū obediens fuisse verbis expressis dixit. Obedientia autem absque præcepto intelligi nequit. Et in locis ex Ioan. superius citat. Christus sibi impositū fuisse præceptū, & moriēdi, & redimendi humanū genus aperte fassus est. Quā redemptionē quia multis operibus Christus fuit operatus, ideo Ioa. c. 15. dicebat. Et ego patris mei præcepta seruaui. Et quidem voluntatem Dei, et si efficacem, præceptū & legem vocare absque

absque improprietate fieri nequit. Debent autem sacre literæ, quantum fieri potuerit, summa cum proprietate explicari, & intelligi, vt cum S. August. non semel aduertimus. Hoc præceptū impositum fuit & promulgatum Christo in primo suæ incarnationis instanti.

Sed obiicit quispiam. Præceptum impositum alicui signum est minoris promptitudinis in voluntate inferioris ad exequendam superioris voluntatem, tanto enim promptior est voluntas, & perfectior obedientia, quanto magis præuenit præceptum superioris, vt docet. D. Th. 22. q. 1 c. 4. a. 2. Ergo asserere fuisse impositum præceptum christo derogat perfectioni ipsius Christi, & promptitudini voluntatis illius, qua ad exequendum ea quæ diuinæ voluntati placita esse noverat, promptus semper fuit & valde expeditus, & illius promptissimæ sui cordis affectionis, qua paratus erat vitam pro salute hominum ponere, & sanguinem suum in pretium humanæ redemptionis dare, iuxta ipsam diuinæ voluntatis determinationem.

Confirmatur. Humana Christi voluntas conformis semper fuit in omnibus efficaci dei voluntati, habuitque hanc conformitatem nō ui & metu extortam, sed maxime spontaneam ex magna que voluntatis propensione ortam. Ergo nullo vnquam præcepto indiguit.

Respondetur huic argumento. præceptum non ob id impositū fuisse christo, vt magis & efficacius eius determinaret voluntatem, promptioremque redderet ad negotium humanæ redemptionis sua vita & morte pertractandum, sed propter duas causas, alteram se tenentem ex parte dei ipsiusque diuinæ voluntatis, & alteram ex parte christi, ipsiusque voluntatis humanæ. Prior causa fuit, vt deus modis omnibus ostenderet hominibus eximiam illam charitatem suam qua dilexit nos, propter quam neque proprio filio suo pepercit, sed ita pro nobis omnibus illum tradidit, vt non solum efficaci voluntate vellet eum pro uniuersali hominum salute spontaneam subire mortem, sed & strictissimo præcepto ipsum obligauit. Posterior causa, quæ ex parte ipsius humanitatis christi se tenet, ea est quod id circo deus præceptum christo de morte subeunda imposuit, vt eius passioni & morti non defuisset ratio & perfectio virtutis obedientiæ, essetque christi passio non solum actus eximie charitatis, excellentissimæque religionis. & profundissimæ humilitatis. verum etiam & spontaneæ promptissimæque obedientiæ. Itaque præceptum ad hoc fuit impositū vt christi operationem in specie virtutis obedientiæ collocaret, & non vt ipsius christi voluntatem efficacius ad humani generis redemptionem operandam propenderet. Vnde ad argumentum negatur antecedens vniuersaliter sumptum, quamuis regulariter, & ut procedit de voluntate puræ creaturæ sit verisimū. In quo regulari sensu verificatur doctrina. S. tho. cuius in argumento fit mentio.

Quidam graues theologi aliter interpretantur illam. S. Th. doctrinam, nimirum, quod procedat de præcepto explicito, & expresso, quale est illud quod is verbis proponitur, fac hoc, præcipio tibi ut hoc facias &c. non vero de præcepto implicito, quod consistit in quadam insinuatione uoluntatis ipsius superioris, absque imperio superaddito. Et qui præcepto sic implicite proposito obedit promptiorē se exhibet in obediendo & parendo, quā is qui expressum mandatum & præceptum expectat. Tunc ergo dicunt, quod præceptum moriendi nō fuit christo intimatum sub expressa forma præcepti, sed per insinuationē tantum diuinæ uoluntatis efficaciter uolentis humani generis redemptionem, passione & morte christi comparandam & efficiendam, & in hunc sensum explicant ij theologi Chrysost. hom. 59. & 71. in Ioan. Theophi. Euthimium & quosdam alios patres, qui uisi sunt negare christo domino fuisse a patre impositum moriendi præceptum.

Hæc doctrina mihi non displicet, dum tamen illam dei uoluntatē de humani generis redemptione, de christique passione & morte intelligat uere fuisse præceptiuam, & quod non solum habuerit efficaciam respectu effectus fiendi, sed etiam implicitum & virtuale imperium efficax ad obligandum humanam christi uoluntatem. Quod tamen explicitum imperium Christus sua uoluntate præuenit, acceptando mortem pro hominibus subeundam eo ipso quod nouit eam diuinæ uoluntati placere, non expectata imperij intimatione. Vel aliter dici possit quod licet per modum imperij fuerit Christo intimata Dei uoluntas, ita tamen christus fuit animatus, eaque animi affectione erga dei uoluntatem promptus, ut quamuis nullo adstringeretur præcepto, ipsa sola dei uoluntas, cui mortem suam placere uidebat, loco ei fuisset strictissimi mandati. Et in hoc posita fuit promptissima humanæ uoluntatis Christi obedientia. Et patres qui mandatū Christo de morte acceptanda impositum negare uisi sunt, nihil aliud quam promptissimam hanc Christi obedientiam affirmare uoluerunt, & non ipsum dei negauere mandatum.

Sed rogas. Num præceptum hoc fuerit positiuum, an uero naturale? Ratio dubitandi pro secunda parte dubii est, quod totum humanum genus extrema spiritali necessitate laborabat, neque ullum ei suppetebat remedium præter unam Christi passionem, & mortem: diuino præsertim decreto dei supposito, quo statutum fuerat, non esse a tyrannica diaboli seruitute humanum genus redimendum, nisi ex rigurosa iustitia: & quod immundus peccatorum sanguis quo totum humanum genus erat conspersum, ita ut sanguis sanguinem tetigisset, nō nisi purissimo erat sanguine abluendus. At in tali casu ipsa charitas sua spōte, & naturali inclinatione obligat ad subueniendū tā extreme indigētibus, absq. ullo superaddito legis positiuæ præcepto: ergo, &c.

Respon-

Respondetur, quod non naturalis, sed legis dumtaxat positiuæ fuit illud moriendi præceptum. Quod ex duobus colligo. Alterum, quia Christi domini uita, eo quod est uita hominis Dei, multo præcior erat, & multo maius bonum, quam omnia spiritalia hominum, & angelorum bona. Vnde naturalis lex obligationem nequiuit inducere Christo, ut tantum bonum pro longe inferiori exponeret. Et hæc ratio, probat etiam, quod non solum mors Christi nō potuit cadere sub naturalis legis præcepto, sed neque uilla ipsius christi satisfactoria operatio. Quia, ut superius art. 2. aduertimus, in qualibet satisfactoria operatione christus semetipsum deo submittebat & humiliabat, quæ proinde infinito ualoris interuallo omne creaturæ intellectualis exce debat bonum.

Secunda ratio, quæ specialis est de passione & morte. Ea est, quod passio, & mors christi non fuit simpliciter necessaria ad humani generis redemptionem, etiam ex rigurosa iustitia operandam: suffecerat enim qualibet christi satisfactoria operatio, ieiunium, uigilia, &c. Sed uirges, si positiuum fuit moriendi præceptum, & non iuris naturalis, ergo, cū sit christus per excellentiæ potestatem omni lege, etiā ut homo, superior, secū potuit in hoc præcepto dispensare. Respondetur negando consequentiā. Quia hæc lex fuit illi specialiter proposita, & ob id non se potuit ab eius obligatione eximere.

His præsuppositis, consentaneus doctrinæ ordo suo iure postulare uidebatur, ut ea explicarem in quibus circa hanc propositam difficultatem non sibi ipsis consentiunt theologi. Verum quia omnes in eo consentiunt, quod Christus de facto meruit, solumq. in explicandis actibus, quibus meruit, & in quibusdā alijs modis, & qualitatibus meritorum Christi opinionum reperitur diuersitas. Idcirco ad resolutionem propositæ quæstionis mox accedo, in qua, & inter argumentorum solutiones aduertā, quantum, qualeq. sit in hac disputatione theologorum dissidium.

Prima conclusio.

Christus, supposito incarnationis mysterio, secundum legem, & potentiam dei ordinariam, omni nouo secluso miraculo, & mereri potuit, & meruit de facto apud Deum. Prior conclusionis pars, quæ de potestate merendi loquitur, procedit aduersus quosdam theologos, qui arbitrabantur Christum meruisse, quidem, sed id non potuisse fieri absque speciali priuilegio, nouoq. miraculo. Inducebat quosdam huius sententiæ auctores in hanc opinionem, quod existimabant in Christo nullam fuisse libertatem circa dei amorem, atque adeo cū Dei charitas sit prima meriti radix, putauerunt, quod nisi deus speciali sua prouidentia disposuisset, ut opera Christi necessaria meritoria fuissent,

sent, Christus mereri nullatenus potuerit. In qua dispositione prouidentia diuinæ non potuit non speciale interuenire miraculum ab eo constitutum, quod in ipso incarnationis mysterio contingit. Cum sit præter regularem, & communem merendi ordinem, Et non sequatur naturali consequio ex hoc quod verbum factum sit caro. Nam incarnatio Verbi non postulat meritum in ipso incarnato verbo. Christus enim in cælo existens, hæud quaquam meretur, aut secundum ordinariam legem mereri potest. Alii aliis ex causis mouentur, in quorum numero Scot. videtur annumerandus in 3. d. 18. & 19.

Nostra autem conclusio in ista priori sui parte id asserit, quod eo ipso quod verbum caro factum, non corporis immortalitatem assumpsit (quod designat illa dictio, caro) sed mortale induit corpus, & viator secundum inferiorem animæ portionem remansit, iuxta illud Hierem. 14. Quare quasi colonus futurus es in terra, sicut vn viator declinans ad manendum? capax fuit meriti, & absque nouo aliquo miraculo, aut speciali priuilegio potuit mereri. Quod sic probo. Impossibile est intelligere Christum viatorem absque possibilitate ad merendum: nam gressus quibus anima viatrix ad terminum tendit & properat, ipsa sunt dumtaxat viatoris merita. Terminus namque viæ, non nisi per modum præmii comparari potest, & consequi. Et id quidem merito. Nam si vt ille dixit. Virtutem posuere dii sudore parandam. Quid ni & veram animæ felicitatem, & immortalitatem corporis gloriosam, quæ ipsarum est virtutum omnium finis, & consummatio, posuerit deus gloriosum bonorum laborum fructum, & vltimum nostrorum meritorum præmiū. Sed Christus ex ipso incarnationis instanti atque ex ipsius incarnationis virtute, & modo quo facta est, quandiu mortalem egit vitam viator fuit secundum inferiorem animæ partem: ergo similiter habuit potestatem ad merendum, quæ potestas ex ipso incarnationis modo illi competebat. Nam alias, si nouum expectaretur miraculum, & specialis lex fuit necessaria, intelligi posset Christus vere viator absque merendi possibilitate. Quod est impossibile, esset & enim viator, vt supponitur, & non esset viator, cum de esset ei ab intrinseco, omnis ambulandi facultas.

Missum facio id quod ex nonnullis theologis referebam, videlicet quod ex lege prouidentiaque Dei speciali, opera Christi in quibus nulla inerat libertas, fuerunt vere meritoria. Quæ sententia apud peritiores theologos habetur improbabilis, & apud me parum tuta in fide. Nam fide tenemur credere Christum vere meruisse, vt probabimus continuo, sed naturalis ipsa ratio dicit, quod opus necessarium, & cui omnis deest libertas, præsertim si neque etiam in sua causa aliquam habuerit: non potest esse meritorium. Quia necessarium est, & essentiale ad meritum, vt is qui meretur habeat facultatem liberam

supra

supra ipsum meritorium opus, sitque eius dominus, aut quasi dominus: alias, neque dat aliquid quod vere dici possit proprium ipsius operantis, neque vero eius operatio digna esse potest vituperatione, aut laude. Quibus sublati conditionibus, implicat meriti ratio: Ergo, non satisfuerit in fide tutum, libertatem omnem christi operationibus adimere. Nam qui libertatem christi operationibus negat, implicite quoque & virtualiter eas negat esse meritorias. Sed hac priorē conclusionis parte prætermittam, ad posteriorē quæ de facto præcedit transeamus.

Quæ pars expressa est fidei veritas. Quod paucis, sed ijs quidem grauissimis probo testimonijs. Isa. 53. Pro eo quod laborauit anima eius videbit, & saturabitur, &c. Et ibidem, si posuerit pro peccato animam suam videbit semen longeuum, & voluntas domini in manu eius dirigetur. Ecce vides merita ex parte Christi, quibus ex parte dei repromittuntur præmia. Paul. in testimonio superius citato ex c. 2. ad Philip. hoc ipsum apertissimis expressit verbis. Neque dissentit id quod ad Hebr. 5. dicit, Christum lachrimas ad deum fundentem, exauditum esse pro sua reuerentia. Consentit illud, quod dicit Ioan. Apocal. 5. dignus est agnus qui occisus est, accipere gloriam, & virtutem. In S. Synod. trid. expressa habetur ista veritas. sess. 6. cap. 7. definitur ibi, Christum causam fuisse meritoriam iustificationis nostræ. Clemens 6. in citata extrauag. ynigenitus. eandem definiuit veritatem; docens ecclesiæ thesaurum ex meritis Christi constare. Sancti patres hæc veritatem passim docuere, quandoque vtentes nomine satisfactionis, quandoque redemptionis, quandoque meriti. Legantur patres citati in dub. 2. & 3. præced. arti. Quibus adiungatur Hyeron. supra illud ps. 128. & copiosa apud Deum redemptio. Et in epist. 126. ad Dardanum & epist. 146. ad Damasc. lege S. Leon. in serm. 3. de passio. & in 3. & 6. de natiuita. quibus in locis Christum nobilem appellat mercatorem; Quia suo nobis sanguine & gratiæ vitam, & cœlestem mercatus est patriam. Probaturque rone ex scrip. sacr. & ex patribus desumpta. Redemptio qua Christus nos redemit, fuit perfectissima & copiosa per quam non solum a diaboli seruitute eruti sumus, & a peccato liberati, sed & ad vitam gratiæ euecti sumus, & cœlesti patriæ conciuēs effecti: ergo Christus non solum pro nostris satisfecit peccatis, vt articulo præcedenti ostendimus, verum etiam meruit nobis gratiam & spiritnalem vitam, eamque æternam. Nam alias non copiosa, sed minus perfecta nostra per ipsum facta fuisset redemptio.

Sed & alia ratione hæc veritas probatur a theologis. In Christi operationibus reperiebatur vniuersæ conditiones ad meritum requisitæ, fuerunt. n. liberæ, studiosæ, propter Deum factæ, a subiecto modis omnibus grato, & accepto, ac denique in statu viæ constituto. Ergo nulla est vel apparatus ratio, ob quam christum non apud deum meruisse dicamus.

Con-

Confirmatur. Quod Christus fuerit viator, veritas est secundum fidem catholicam certa. Ergo & eadem certitudine credendum est ipsum meruisse per actus bonos, & studiosos propter dei amorē factos. Consequentia patet ex ijs, quæ circa priorem conclusionis partem dicebam, videlicet, mereri esse proprium viatoris. Et quidem, quod Christus fuerit ex maxima dei providentia, & dispensatione viator, & quod de facto non meruerit, id est, quod non ambulauerit in via, in qua de torrente bibit, vt ps. 109. habetur. Quis, vel mediocriter sapiēs suspicabitur. Nam ad quid obsecro viator fuit Christus, nisi vt per motus & gressus propriæ voluntatis perueniret ad ipsum viæ terminū. Denique probatur ista conclusio. Christus vere satisfecit pro nostris sceleribus: Ergo, & meruit nobis cęlestia bona. An tecedens sufficienter, vt crediderim, superiori probauimus articulo. consequentia vero est manifesta. Quoniam omnis actio satisfactoria pro culpa, est etiam meritoria glorię. Et ea quæ sufficiunt ad satisfaciendum ex condignitate, sufficiunt & ad merendum de condigno.

Sed arguis. Præter assignatas condiciones ad meritum requisitas, alia est etiam necessaria, si non ad hoc quod actio se sit meritoria, de quo alias, saltem, vt Deus aliqua ratione teneatur præmium reddere benemerenti. Hęc autem conditio est promissio Dei, seu quod idem est, efficax operis meritorii in certum, & determinatum præmium præordinatio. Sed de hac conditione non constat: ergo, neque de Christi merito, prout importat ius ad aliquod determinatum præmium conferendum ipsi merenti, aut ijs quibus meruit. Huic argumento maiori admissa in sensu in quo procedit, neganda est minor propositio: ostendunt enim Dei promissionē, efficacemque ordinationem ad præmium determinatum illa testimonia ex Paulo, & Isai. paulo autem citata: ex quibus apertissime constat de voluntate dei efficaci conferendi Christo præmio pro suis meritis & operibus]. Hęc autem efficax dei voluntas promissioni æquiualeat. Et hęc eadem efficax dei, voluntas constat ex illo quod Christus Luc. 4. duobus discipulis euntibus in Emaus dixit. Nonne sic oportuit Christū pati, & ita intrare in gloriam suam? Sed & de expressa promissione intelligitur. Id quod Dauid Christi nomine, Psal. 2. dicebat, dominus dixit ad me, &c. postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrę.

Secunda Conclusio.

Christus in primo suę incarnationis instati vere & pprie meruit. Hanc conclusionem non omnes theologo concedunt, negarunt. n. eā Albe. mag. in 3. d. 18. ar. 6. S. Bonau. ead. d. 1. p. q. 1. Dura. q. 2. Alex. Alens. 3. p. q. 16. memb. 2. ar. 1. Altisiod. lib. 3. tract. 1. c. 7. Sed vniuer
si alij

si alij theologo cum luo mag. in 3. d. 18. constantissime eam affirmāt. Et S. Tho. 3. p. 34. ar. 3. quem omnes eius sequuti sicut discipuli. Magi. Bartholo. Medi. in comment. huius 3. art. censet contrariam sententiam non esse tutam, quin periculosa in fide. Cui ego libenter assentior, tum quia hęc nostra conclusio videtur esse præsupposita ab illis patribus quorum memini superius q. 1. in locis in quibus de christi gratia tractarunt, legantur præterea S. Gregor. hom. 7. in Ezech. & Damalce. lib. 3. c. 22. Tum. Quia sunt duo loca in scriptura sacra in quibus ista sententia magnum habet fundamentum. Alterum est illud pau. ad Hebr. 10. Ingressus in mundum dixit hostiam, & oblationem. &c. tunc dixi: ecce uenio &c. Quem locum expendit erudite satis Magister Medi. Et quidem quod illa Christi operatio, de qua ibi loquebatur Paulus fuerit meritoria nulli dubitationi sub est. Quia, vt ibidem, Paulus subiunxit, ea voluntate sanctificati sumus. Operatio autem qua sanctificauit nos Christus satisfactoria fuit, & meritoria. & hoc in dubium verti non debet. Quod vero hanc operationē habuerit Christus in primo instanti suę incarnationis, ostendunt illa verba, ingrediens in mundum. Nam tunc sine dubio vere dicebatur Christus ingredi in mundum, & non ante illud instans, vt est res constans, neque post, quia in quoque instanti, post illud primum, signato iam ingressus dicebatur non ingrediens, si cum proprietate sunt Pauli verba sumenda, vt sunt reuera, sicut & omnia quæ in sacris scripturis habentur, nisi grandis necessitas & efficax ratio oppositum exposcat, vt sape cum Aug. in lib. de doct. Christi repetiuimus Quæ plane necessaria ratio hic inuenire minime poterit, quin potius non inefficaces rationes theologice huic intelligentiæ attestantur. Dices scio quod ad verificandū prædicta verba citra vllam impropriatē, fat fuerit, quod continuo post primū incarnationis instans Christus in illam actionem prodierit: nam quod in tempore tam uicino primo instanti christus fecit, aut dixit citra impropriatē dicitur fecisse cum primo ingrediebatur in mundum. Quod enim parū distat a primo, quasi non distare videtur. Respondeo, quod si hac solutio non ad esset contraria sententia aperta fuisset hæresis. Vnde quia multo proprius verba citata de primo intelliguntur instanti, & sine causa rationabili, vt mox videbitur, sit recursus ad illam amplū loquendi modum, id circo hanc intelligentiam arbitramur voluntariam, & absque fundamento, atque adeo sententiam quæ ipsi innitur, censemus parum securam. Alterum sacre pagine testimoniū est illud quod legimus Hierem. c. 31. Nouū creauit dominus super terram mulier circumdabit virum. Quem locum omnes ecclesie patres & docti Sacrorum libiorum interpretes intellexerunt de Christo. Quem idcirco, virum, propheta vocauit in viro virginitatis conclusū
Fff quia

quia plenū, ibi rationis habuit vsum, in quo potissimum virilis consistit perfectio. Et consonat eidem veritati, quod Zachar. c. 6. vir oriens vocatur ipsemet dominus Iesus, eo fortassis, quia in ortu suo, id est, in momento conceptionis perfectus fuit homo rationis vsu pollens. Et ob eandem causam Angelus admonens Ioseph de incarnationis Christi mysterio in vtero Virgineo suæ charissimæ sponsæ Mariæ dixit. Quod in ea natum est, non dixit conceptum, sed natum, ad insinuandam fœtus perfectionem, qui tam erat perfectus atque si iam ab annis multis esset natus. Ex ijs deduco argumentum. Christus in illo primo instanti plenum rationis usum sortiebatur: ergo cum in eodem instanti gratiæ plenitudine perficeretur, ut ex patrum sententia in. 1. quæst. exposuimus. Quæ ratio esse poterit, ob quam prima illa, quam habuit, operatio in quam se primum voluntatis explicuit libertas, non fuerit super naturalis Dei amor, & qua Christus spontanea voluntate mortem pro humani generis redemptione subeundam acceptaret. Præsertim cum in alio loco quem ex Paulo retulimus, id fere expressum habeamus. Itaque locus hic posterior, prioris reddidit causam. At dicunt sententiæ contrariæ auctores, quod non fuit possibile ut in vno illo primo instanti perfectum Christus habuerit rationis vsum. Verum hoc nulla probabilitate fulcitur. Cum communis theologorum sententia, id concedat angelis, ac primo parenti Adamo, quod in primo, videlicet, creationis instanti prodierint in liberam operationem quæ meriti fuit capax, ex qua doctrina nouum pro nostra sententia argumentum insurgit. nimirū. Quod si theologi grauiores concedunt angelis & Adamo meritum in illo primo instanti, qua probabilitate id Christo negabunt. Præterea libertatis & rationis vsus non pendet, per se loquendo, ex temporis successione, quod si pendet in nobis, illud est propter corporis impedimentum, quia videlicet operatio intellectus in nobis ab vsu phantasmatum pendet. Sed hoc impedimentum, & hæc dependentia minime reperiēbatur in Christo. Quod ostendo. Primum quia in illo instanti inditū fuit Christo nō solum beatificū lumen, sed & scientia infusa, quæ in suo vsu a phantasmate nō pēdet, ut dicit S. Th. 3. p. q. 11. ar. 2. Ergo potuit in primo illo instanti suæ rationis & voluntatis libertate uti, non secus atque potuit angelus. Præterea si dixeris in Christo intellectum & voluntatem a corpore, & a phantasmatibus dependentiam habuisse, infero. Quod neque rationis vsus aduenit Christo toto tempore quo fuit in Virgineo matris utero, atque adeo quod impropiissime propheta eum appellauerit virum. Patet hæc sequella, quia pro toto illo tempore summa corporis imbecillitas impediēbat perfectum phantasmatum vsum. Et sic cornuto argumento vrgeo. Vel intellectualis Christi operatio a phantasmatum corporalium vsu pen-

pendebat, vel non. Si primum: ergo toto tempore quo Christus fuit in ventre matris suæ, imo & vsque ad aliquod tempus post natiuitatē in quo corpus firmitatem & soliditatem obtinuerit, nequiuit prodire in perfectum actū intellectus & rationis, quod nullus admittet catholicus. Si secundum, ergo in primo instanti eque bene Christus intellectualiter operari potuit, atque in quolibet alio posteriori instanti. Quia ex parte intellectus & voluntatis vtraque in illo momento perfectione pollebat, & naturali & supernaturali. atque adeo dicendum est, quod de facto prodijt in liberam operationem, & eam quidem supernaturalem. Nam cum in illo instanti manifestata ei fuissent omnia beneficia suæ humanitati collata, & finis suæ incarnationis, qui erat dei gloria per humanā redemptionem ipsius Christi intercedente morte comparanda, fuerintque eidem collata omnia necessaria supernaturalis actionis principia, si nullum ex parte corporis adfuit impedimentū, quæ probabili rōne talis operatio supernaturalis, qua Deum super omnia dilexit, & in eius gloriam se totum Christus obtulit, redemptionisque accepit negotium, poterit Christi voluntati negari, illo præsertim extante Pauli testimonio dudum adnotato. Et hæc de secunda conclusione suffecerint: nam plura poterit theologus in S. Th. q. 34. cita. legere, & in doctissimis Metinensis cōmentarijs ad citat. ar. 3.

Tertia conclusio.

Valde probabile est, Christi meritum nunquam fuisse interruptū a primo vsus rationis instanti, vsque ad instans mortis eius exclusiue. Hanc conclusionem insinuat Alex. Alen. loco citato, & ex nouioribus theologis nonnulli doctissimi, & si quibusdam aliis ægregie doctis refragantibus. Quæ conclusio sic probatur. Nulla est necessitas constituendi interruptionem in actibus virtutum quæ fuerunt infusæ Christo in primo instanti suæ conceptionis, ergo cum in magnā Christi dignitatē cedat horū supernaturalium actū cōtinuatio, valde probabiliter loquitur, qui eam admittit. Sed omnes huiusmodi actus in Christo fuerunt meritorij, meruit enim christus per omniū virtutū actus, sicut & nos meremur: ergo &c. Primum antecedens, constat ex his quæ circa præcedentē conclusionem dicebamus, nimirū, quod scientia infusa animæ Christi non habet dependentiā necessariā ex phantasmatibus ut in actum prodeat, & in vsum perfectum, eadem autem est ratio de vniuersis virtutibus infusis, quæ per ipsam scientiā infusam regulantur: Ergo, &c. Probatur secundo. Intellectus & voluntas, ut manifesto nobis experimento constat, nunquam otiantur, nisi cum sensitiuæ potentiæ aquarum vsu intellectus & voluntas pendet, somno aut simili ligantur impedimento. Ergo cum in christo virtutes infusæ nō pendeant in suo actuali vsu a potentijs sensitiuis,

intellectus & voluntas, ac similiter ipsa infusæ virtutes nunquã ocio-
sæ fuerunt in christo: atque adeo cõtinue perseveravit aliqua earũ-
dem meritoria operatio. Hæc quæ diximus non solũ de morali con-
tinuatione meriti, quæ aliquam interruptionem admittit, procedũt,
quam moralem continuationem nullus forsan theologorum nega-
bit. Verum etiam de continuatione physica, quæ nullam omnino pa-
titur interruptionem. Nescio an possit huic loco acomodari illud
Cant. 5. ego dormio, & cor meum vigilat, Quæ verba licet satis con-
ueniẽter sponsæ tribuatur: nõ tamẽ refragabitur textui, quia ea in per-
sona sponsæ prolata existimauerit, cui corporale somnum non adi-
mebat liberam animæ operandi potestatem secundum beatificam
scientiam, & secundum eas virtutes, tum intellectus, tum voluntatis,
quæ ex ipsa fuerunt deriuatæ.

Consulto dixi in conclusione, vsque ad instans suæ mortis exclusi-
ue, quoniam in illo instanti, in quo primum Christi anima a corpore
fuit egressa, constituta est extra totum merendi statum. Non me laet
Caiet. existimasse quod tam in Christo, quam in martyribus meritũ
vitæ continuatum fuit vsque ad mortis instans inclusiue, quatenus
illud instans est terminus vitæ, & illius operationis meritoria, quæ ha-
beatur in tempore illud instans immediate præcedenti. Verũ hic
modus loquendi parum, ni fallor, ad rem attinet. Quia cum illud in-
stans sit extrinsecum, & vitæ, & operationi meritoria, nullam potest
meriti rationem addere merito præcedenti: eo vel maxime, quod il-
lud instans præmio potius suscipiendo deseruit, quam merito. Mar-
tyris enim anima, quæ plene purgata a corpore discedit, in illo in-
stanti præmium essentialiter recipit essentialiterq. beatificatur.

Hoc loco aduertendum est, errasse olim quosdam asserentes Chri-
stum meruisse non solum in ipso suæ mortis instanti, verum & post
illud instans. Fuit illis errandi occasio, quod sancti patres non semel
dixerunt sacramentorũ virtutem ex illo vulnere emanasse quo Chri-
sti iactus lancea fuit percussus, ex quo sanguis & aqua efluxerũt. Ita do-
cuerunt Cyril. & Chrysostr. in c. 19. Ioan. Ambr. hom. 10. super Luc.
Aug. tract. 15. in Ioan. & tract. 120. & S. Leo epist. 4. c. 6 tunc ge-
nerationis, inquit, potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxe-
runt sanguis redemptionis, & aqua baptismatis. Id ipsum docuit Theo-
phi super caput 19. Ioan. Non etiam defuerunt alij, qui vt negarent
Christum post mortem meruisse, affirmauerunt Christum ante mortẽ
accepisse prædictum lateris vulnus. Sed vtrique manifeste errarunt in
fide, ij quidem postremi euangelicæ historiarum contradicentes: Ioan. n.
citato cap. narrat aperte vulnus illud Christo post mortem fuisse illa-
tum. Primi vero errant contra communia dogmata in scripturis sa-
ctis fundata. Ex quibus habemus, quod vbi ceciderit lignum ibi ma-
nebit

Clem. r. de
summa tri-
nit. & fide
cathol.

nebit siue ad Austrum, siue ad Aquilonem, & quod post hanc vitam
nullus superest merendi locus, quia nec consilium neque ratio est
animæ a corpore decedenti. Multa alia in vtriusque huius erroris pos-
sent afferri. Sed in re tam manifesta & peruia cunctis, non oportet
tempus grauiori disputationi necessariũ insumere. Patres autem,
quorum nunc nunc testimonia retulimus, haud quaquam dixerunt,
prædicto Christi vulnere aliquod inhæsisse meritum, sed quod virtus
sacramentorum ex illo vulnere effluerit. Quæ doctrina triplicem ha-
be re potest intelligentiam. Prima quod ex christi morte virtus sacra-
mentalis emanerit. Explicantq. hoc patres recurrentes ad illud la-
teris vulnus, quia mors habuit veluti totalẽ quandam sui consumma-
tionem in illa totius sanguinis effusione, quæ facta fuit illo vulnere
accepto. Nõ .n. vsque ad illã lateris aperturã totus sanguis christi fue-
rat effusus. Quod si dixeris eadẽ versari difficultatẽ de morte, atq. de ip-
so lateris vulnere, quia, vt paulo ante dicebam, in ipso mortis instanti
christus nihil meruit. Respondeo p. secundã supradictę patrũ doctrinã
intelligentiã. Quod virtus sacramentorũ idcirco tribuitur & morti, & vul-
neri post mortẽ influcto, quia vtrũq. fuit cõprehensum in merito Chri-
sti obiectiue. Volo dicere, quod Christus meruit spontanea volunta-
te acceptando ipsam sui mortem, illudque vulnus quod præuidit fu-
turum, atque ea quæ post mortem gesta fuerunt circa sacrum ipsius
corpus, vt sepulturã, &c. Et quidem si Christi meritum aliqua ratione
potuisset augmentum suscipere, magna ei facta fuisset accessio ex li-
bera horum acceptatione: & quatenus Christus voluntarie se ijs per-
ferendis obtulit. Et hac ratione non immerito sancti patres sacra-
mentorum virtutem Christi morti, ac prædicto eius vulnere, virtutem
sacramentorum attribuere.

Tertia intelligentia est, quod illa sanguinis . & aquæ effluxio per
modum exemplaris causæ virtutem contulit sacramentis. Nam & o-
stendit fontalem sacramentorum virtutem in Christo, in eiusque pas-
sione reperiri, & quod virtus in eo latens, ex ipsoque ad sacramenta
desluẽs & lauandi, ac emundãdi cõscientias nostras vim habet, quod
aqua præsignauit, & prætij quoque redemptioni nostræ necessarij ef-
ficaciã obtinuit, quod in sanguine præsignabatur. Sanguis nãq. Chri-
sti voluntarie oblatu ipsum fuit excellentissimũ humanę redemptio-
nis prætij, vt 1. pet. 1. dicitur. Expendatur uerba ex S. Leone ep. 4.
citata, ex quibus hæc interpretatio fiet manifesta. Similia dicit Augu-
tract. 120. citato. Ille, inquit, sanguis in remissionem fusus est pec-
catorum, aqua illa salutare temperat poculum, hæc & lauacrum præ-
stat, & potum. In hoc causæ exemplaris genere dixit quoque Paul.
Christum resurrexisse propter iustificationem nostram. Illa causa-
lis, propter, non meritoriam, sed exemplarem designat causalitatem.

Viden-

Videndi sunt Ambros. super Psal. 86. & Hieroni. in cap. 26. Matth.

Ultima tandem intelligentia est, quod et sacramentorum virtus & nostra tota iustificatio & sanctitas tribuuntur morti Christi acceptæ, & vulnere lateris Christi, in genere effectricis causæ non moralis, sed physicæ. De qua physica causalitate nonnulla dicemus in q. 6. principali huius relectionis. Et loquebatur S. Th. 3. p. q. 48, art. 6.

Ad argumenta in oppositum respondetur. Et ad primum aliqui dicunt, quod amor beatificus ex natura rei necessarius est, Christus tamen per potentiam miraculorum quam habebat, potuit facere quod actus ille sua natura necessarius, non sequeretur necessario, sed libere, sicut etiam potuit facere per eandem virtutem miraculorum, quod corpus alias passibile non doleret, vel non pateretur. Hæc tamen solutio est voluntaria, neque tale miraculum fuit necessarium, derogatque dignitati & perfectioni beatitudinis Christi. Perfectio enim beatitudinis est, quod necessario diligatur Deus in ipsa beatitudine, & ita hæc solutio non placet. Neque ad hunc effectum extendi potuisse potentiam miraculorum, quæ in Christo residebat, citra ullam dubitationem crediderim.

Secunda solutio est, Christum non meruisse per actum charitatis, sed per actus aliarum virtutum obedientiæ, religionis &c. quod si meruit per actum charitatis, debet intelligi per actum charitatis proximi. Itaque meruit per actum à virtute charitatis elicatum, sed non quatenus tendebat in Deum formale & primarium ipsius charitatis obiectum, sed qua ratione proximum respiciebat, qui est secundarium obiectum ipsius charitatis. Verum hæc solutio displicet alijs Theologis, neque vero mihi placet. Tum quia non satis est consentanea doctrinæ S. Th. qui 3. p. q. 19. ar. 3. ad 1. inquit, quod non meruit per charitatem in quantum erat charitas comprehensoris, sed in quantum erat viatoris, & in q. 29. de venir. ar. 6. ad 6. dicit quod eadem charitate Christus fruebatur & merebatur. Quare secundum doctrinam S. Th. non solum per actus aliarum virtutum, sed potissimum per actum charitatis meruit christus. Tum etiã quoniam, ut inter arguendum in primo argumento diximus, charitas & radix est merendi, & formaliter constituit actum quemcumque in ratione meritorij. Et huius doctrinæ ea est fundamentalis ratio, quod sola charitas est ad quam per se primo pertinet operari propter Deum, secundum quod est summum bonum, non habito explicito respectu, neque ad poenã, neque ad præmium, sed ad ipsum deum, ad ipsamque bonitatem eius & gloriam, in quo consistit prima iuris meritorij radix. Nam totum meritorium ius in eo consistit, quod ea, quæ nostra sunt, demus deo, & quasi in eius commodum, quantum est ex parte nostri, offeramus, quod solum facit charitas vel elicitivæ, vel imperativæ, quia ipsa sola re-

la respicit per se primo dei gloriam amplificandam, & extendendam. Cæteræ namque virtutes si sunt morales, non circa deum immediate versantur, si theologice fides quidem respicit deum, ut verum, ut primamque veritatem nobis cælestia mysteria reuelantem. Spes autem respicit deum ut bonum nobis: Ergo si ab actu charitatis in Christo secludimus rationem meriti, oportet totaliter meritum a Christo auferamus. Et hac eadem ratione confutatur ista secunda solutio, quatenus dicit Christum meruisse per charitatem, non ut deum, sed ut proximum respiciebat: radix enim & formalis meriti ratio non ex proximo, sed ex deo sumitur, ut ex præsentī doctrina constat.

Tertia solutio asserit in beatis duplicem charitatis amorem reperiri. Alterum qui per beatificam visionem regulatur & dirigitur, & quo amatur deus, ut visus. Alterum qui tendit in deum cognitum per scientiam infusam, qua extra verbum beati supernaturali cognitione clara & euidenti Deum, eiusque summam bonitatem agnoscunt, quæ cognitio est regula huius posterioris amoris. Tunc dicunt huius solutionis autores, quod in christi anima duplex hic ponendus est amor. Et prior quidem simpliciter est necessarius amor, & naturalis voluntati humanæ christi ut per charitatem eleuatæ: prodit enim ex ipsa naturali charitatis propensione, quæ in illo beatifico statu tam est efficax & potens, ut secum rapiat voluntatem humanam, ipsamque totaliter necessitet ad deum summum bonum clare visum super omnia diligendum. Et hic charitatis actus non fuit in christo meritorius, neque ex ipso desumebatur christi meritum. Posterior vero charitatis actus liber fuit christi voluntati, non quidem quoad specificationem, quia contrarium actum habere nunquam potuit, sed quoad exercitium. Nam sicut christus & quilibet alius beatus potest simpliciter cessare ab actuali cognitione Dei, habita per scientiam infusam: ita poterit cessare ab illo actuali dei amore, qui per hanc cognitionem regulatur, & in deum sic cognitum tendit, & hic charitatis actus, merito rursus fuit in christo, & similiter esse poterat in cæteris beatis, nisi extra statum merendi simpliciter essent constituti. Quod non contigit christo, qui dum mortalem agebat vitam simul fuit viator & comprehensor. Adhibent hanc solutionem graues theologī. Ferr. 3. contra gentes. c. 62. Mag. Sot. 3. lib. de nat. & gra. c. 7. & Mag. Med. loco citato. Quæ solutio est satis probabilis & vero similis. Nam sicut in angelis grauiorē theologī geminam constituunt dilectionem, qua se ipsos diligant. Alteram pure naturalem & necessariam quæ sequitur iudicium infusum a natura. Alteram vero electivam quæ sequitur iudicium deliberatum, de quo 1. p. q. 60. ita similiter in beatis ponitur gemina dilectio Dei supernaturalis. Altera pure necessaria, altera libera pro diuersitate cognitionis beatificæ, & cognitionis infusæ extra verbum.

Sed

Sed contra istam solutionem duo instant argumenta. Primum illudq. commune, sed non omnino facile est huiusmodi. Duo accidentia, quæ solo numero differunt, secundum vulgatam Aristo. & S. Tho. doctrinam, nequeunt simul in eodem subiecto reperiri: putant enim graues ij auctores numericam accidentis constitutionem ex eius subiecto desumi, atque adeo si vnum & idem est subiectum, idem est & accidens secundum numerum. Quo circa si ex differentia specifica duo accidentia in eodem subiecto posita non discernuntur, nullum restat principium diuisionis ipsorum. Unde nequeunt esse duo, sed vnicum esse dumtaxat accidens. Tunc sic, a ctus charitatis qui tendit in deum cognitum per infusam scientiam est omnino eiusdem speciei cum eo qui regulatur per scientiam infusam, & fertur in deum clare visum, nam cum sit eadem omnino bonitas, quam vterque actus in deo respicit, quod sic vel aliter cognoscatur, accidit charitatis actui. Quod præsertim certissimum esse debet, si vera est illa sententia Theologorum ex Caiet. 2. q. 1. a. 1. desumpta, quæ docet, apprehensionem non ad formalem rationem obiecti voluntatis, sed ad conditionem quandam requisitam pertinere. Igitur assignata solutio falsum præsupponit, nimirum, geminum reperiri charitatis actum in intellectu humano Christi, & in quocumq. alio beatificato intellectu.

Secundum argumentum. Christus tantum meruit prout erat viator quod nullus theologorum poterit inficiari, quia in quantum comprehensor non erat in statu merendi, sed Christus fuit viator tantum secundum partem inferioreem, quæ inferior pars, vel ut putauit Scotus attenditur secundum appetitum sensituum, & reliquas sensibiles potentias, vel quod verius est iuxta S. Tho. doctrinam, secundum ipsam met rationalem voluntatem, pro ut regulatur per cognitionem quæ considerat inferiores rationes, & attendit ea quæ pertinent ad dispositionem ipsius corporis humani: sed actus charitatis regulatus per scientiam infusam, secundum quod respicit ipsam dei bonitatem, nullo modo pertinet ad rationem inferioreem, sed ad rationem potius superioreem, imo & supremam: Ergo in illo actu non potuit consistere ratio meriti.

Primum argumentum triplici potest solutione diluui. Prima solutio est communis, nimirum, quod accidentia respectiua etsi solo numero differant, possunt in eodem subiecto multiplicari, quia ex terminis quos respiciunt, potest desumi eorum individualis diuersitas. Unde duo actus dilectionis dei quatenus diuersimode deum respiciunt, alter ut cognitum per scientiam beatam, alter per scientiam infusam, quamuis solo numero differant, simul esse possunt in eodem subiecto. Sicut actus dilectionis dei & actus dilectionis proximi, cum ab eadem virtute charitatis proficiantur sola numerica distinctione discernuntur,

nuntur, qui tamen propter diuersa materialia obiecta quæ respiciunt, simul esse possunt in eodem subiecto. Et facile erit rem istam aliis plurimis exemplis illustrare.

Secunda solutio asserit, quod quamuis habitus charitatis viæ & patriæ sit vnus & eiusdem speciei, imo sit vnus & idem numero habitus, quia charitas numquam excidit, id Paulo restante. 1. Corinth. 13. at propter sui excellentiam potest habere actus diuersarum specierum, & ita dilectio dei per cognitionem fidei regulata, specie differt ab ea quæ in patria visionem beatam sequitur. Et proportionabiliter dicitur de dilectione, quæ per scientiam beatam regulatur, & ea quæ fertur in deum per scientiam infusam cognitum. Hæc autem solutio induplici sensu valet intelligi. Prior est, quod actus charitatis viæ & patriæ, & similiter actus qui oritur ex scientia beata, & is qui ab infusa scientia procedit differunt specie, non physice sed moraliter, ita quod dilectio patriæ & dilectio viæ in vna & eadem physica continentur specie, differunt tamen specie in esse moris, eo quod alter est necessarius, & alter liber, alter meritorius, & alter incapax meriti, quæ sunt conditiones ad diuersas species morales pertinentes. In hunc sensum hanc amplectitur solutionem Mag. Med. loco citato. Alter vero sensus est, quod non solum in esse moris, sed etiã physice differunt specie hi charitatis actus propter formalem obiectorum diuersitatem. Quæ non ex dei bonitate cum vna sit & formaliter eadem desumitur, sed ex diuersa obiecti apprehensione, quæ secundum probabilem opinionem ad formalem rationem obiecti volentis spectat. Hunc posteriorem sensum insinuauit Caiet. 1. p. q. 82. ar. 2. circa finem, vterque huius solutionis sensus potest probabiliter defendi, quamuis vterq. suas habeat difficultates, in quibus enodandis non licet nunc immorari, nam cui hæc solutio non placuerit, præcedenti vtatur ad euadendam vim argumenti propositi.

Sed & aliam tertiam solutionem adhibeat, is cui harum neutra fuerit grata, quam theologo non in docti adhibere solent huic argumento, nimirum, quod vnus & idem actus charitatis est, qui procedit a beata visione, & qui per scientiam infusam regulatur, qui charitatis actus, ut a beata cognitione oritur simpliciter necessarius est, ac p inde omnis meriti expers, atque itidem incapax. Ut vero ab infusa procedit scientia, libertatem quandam induit, & subinde meritorius esse potest. Neque in hoc aliqua apparet contradictio, nihil enim repugnat quod actus ille qui est simpliciter necessarius, induat quandam libertatis modum per respectum ad aliquam quasi illi aduentitiam regulam, ex qua liberam quandam complacentiæ rationem acquirat. Ita quod Christi voluntas qui deum beatifica visione cognitum omni necessitate diligit, accedente eiusdem dei cognitione per scientiam infusam

habita, virtualiter sibi in eadem dei dilectione libere complaceat, accedente noua eiusdem dei cognitione per infusam scientiam habita. Ita quod sic se habeat eius voluntas regulata per hanc cognitionem posteriorem, quod reuera ipsum deum amaret libera dilectione, nisi praeventa esset ab actu charitatis necessario, qui ex beata visione oritur. Hæc implicita complacencia constituit illum charitatis actum virtualiter liberum: atque adeo capacem meriti. Afferri potest exemplum ex his quæ nos experimur. Contingit enim quædam, quod vnus & idem motus naturalis sit simpliciter, & quendam tamen violentiæ modum ab extrinseco principio partiet. V. c. cum quis deorsum proicit lapidem, motus ille lapidis simpliciter est naturalis, lapis enim ab intrinseca, & naturali propensione deorsum fertur, habet tamen motus ille quidpiam violentiæ ad mixtum, quatenus ex violento propulsiu impulso progreditur, impulsus namque ille cum totaliter ab extrinseco oriatur principio naturalis non est lapidi, sed violentus. Vnde neque hæc solutio censeri debet improbabilis, iuxta quam dicere tenemur, non esse omnino ratione eandem attendendam in dilectione dei quæ habetur in patria, & in cognitione qua beatus deum cognoscit, nam vere distinguimus geminam dei supernaturalem cognitionem, vtramque certam & euidentem in intellectu beati, nimirum, facialem & intuitiuam dei visionem quæ habetur in verbo, & cognitionem extra verbum per species creatas quæ procedit ex infusa scientia: At in voluntate beatificata unicum tantum dilectionis actum cognoscit ista solutio, qui secundum substantiam beatificus est & necessarius, & secundum quendam modum non beatificus, sed ad viatorum pertinere valet, eo quod secundum istum modum liber esse potest, & meritorius.

Ad secundum argumentum primo respondetur, quod cognitio quæ per scientiam infusam habetur de deo, & si per se considerata ad rationem superiorem pertineat, comparata tamen ad visionem dei beatificam, qua videtur deus sicuti est, inferioris est rationis: quia sic per species creatas, quæ multo inferiori modo deum representant, quam ipse in se sit. Et proportionabiliter est dicendum de charitate, nimirum, quod actus ille charitatis, qui per scientiam infusam regulatur, etsi seorsum sumptus ad rationem superiorem spectet, comparatus tamen actui charitatis, qui ex beatifica visione ortum habet, ad rationem potius inferiorem pertinet. Cum ergo S. Tho. & ceteri graues theologi dixerunt Christum viatorem fuisse secundum partem inferiorem, id est, secundum eam animæ portionem, quæ rationes humanas & inferiores consulit, sub nomine inferiorum rationum comprehendunt omnem cognitionem dei supernaturalem, quæ habetur extra verbum per species creatas. Contraponant enim statum viatoris contra statutum comprehensoris. At comprehensoris status, non

con-

constituitur per aliam scientiam, neque per aliam dei cognitionem præter illam quæ habetur in verbo. Vnde omnis alia inferior cognitio potest se tenere ex parte status viatoris. Et similiter dicendum est de actibus amoris diuini, quod ille tantum qui oritur ex beatifica visione censetur pertinere ad rationem superiorem. Omnis vero alia inferior dilectio ad rationem inferiorem pertinet, potestque esse viatoris actus.

Secundo respondetur quod supposito statu viæ vnde cumque proveniat, omnis actus liber, & si alias pertineret ad statum beatificum, induit quendam modum pertinentem ad statum viæ, quem participat ex subiecto in quo reperitur: cuius participii ob id est capax, quia libertate pollet, ex qua habet capacitatem, ut sit meritorius, si in subiecto viatore ponatur. Et ita dicendum est de actu cognitionis infusæ qui per scientiam infusam in Christo regulatur, qui certe secundum se non viatoris sed beati actus est, quatenus effectus est essentialis beatitudinis, resultat enim hæc dei cognitio ex beatifica visione ut 1. p. q. 19. solet explicari. In subiecto tamen viatore positus induit eius qualitatem. Et proportionabiliter dicendum censeo, de actu dilectionis dei qui hanc sequitur cognitionem.

Sed iam ad quartam principalem primi argumenti solutionem transeamus, quæ existimo satis esse consentaneam S. Th. doctrinæ, iuxta quæ dico Christum meruisse per ipsummet charitatis actum, quo diligit deum clare visum, qui meritorius fuit, non prout beatificus, sed prout fuit actus viatoris. Ista sunt verba S. Th. locis paulo superius cit. Sed in eo posita est tota difficultas, ut explicemus, qua ratione actus ille beatificus est, qua vero ratione ipsemet inuariatus fuerit actus viatoris.

Ad cuius explicationem notandum est, quod sicut finis acquirendus potest esse obiectum duorum actuum, nempe volitionis, & intentionis. Est quidem obiectum volitionis, prout est in se bonum quoddam quare ratione est propter se appetibile, iuxta id quod Arif. 1. Eth. c. 1. dicebat, bonum est quod omnia appetunt. Est autem intentionis obiectum, quatenus taliter est bonum, quod est ratio appetendi media, per quæ finis ipse est comparatus. Vnde intentio respicit finem sub formalissima ratione finis, quatenus, scilicet, est acquisibilis per media quibus ipse finis appetibilitatem tribuit. Quo actu non solum finis bonitas & conuenientia appetitur, sed ipsam quoque finis causalitatem respicit hic actus. Ita solent loqui de fine & eius bonitate discipuli S. T. 12. q. 1. ar. 2. Ad cuius doctrinæ imitationem proportionabilem ego distinctionem facio in fine iam acquisito & habito (& loquor in specialide vero & ultimo fine deo) quod eius bonitas potest per semetipsam considerari quare ratione est appetibilis, & ut ita loquar fruibilis, nullo habito respectu ad aliquid extrinsecum. Alio modo pro ut est ratio volendi alia, quæ conuenientiam aliquam habent cum ipsa consequuta finis bonitate. Primo modo

do considerata diuina bonitas amatur & diligitur à beatis dilectione necessaria, & necessitate specificationis, & necessitate exercitii, ita quod beatus, neque contrarium eius amare potest, in quo consistit specificationis necessitas, neque ab actuali eius amore cessare, quod ad necessitatem pertinet exercitii, & similiter eadem bonitate omnimoda necessitate fruuntur. Itaque neque ab eius amore, neque ab eius fruitione ullatenus diuelli possunt, nisi grande interueniret diuinæ omnipotentiae miraculum. Considerata vero secundo modo diuina bonitas non necessario amore diligitur, neque tale dilectionem exposit beatificus status, ad quem sicut non per se pertinet creaturarum amor (sicut neque earum cognitio) ita neque per se requirit amorem diuinæ bonitatis, prout est ratio actualis amoris creaturæ.

Sed est secundo notandum, quod sicut volitio finis prout est bonum in se, & propter se amabile, & intentio eiusdem finis prout amatur ut acquisibilis per media, realiter quandoque coincidunt in unum & eundem actum, in quo duplicem illam rationem volitionis & intentionis distinguimus. Ita amor diuinæ bonitatis iam habitæ & consecutæ vnus est & idem actus, qui per se primo respicit ipsam, ut est in se infinita & summa bonitas, & super omnem bonitatem diligibilis, & secundo eandem respicit diuinam bonitatem per respectum ad creaturas, quatenus est ratio volendi & amandi ipsas. Priori ratione considerata diuinæ bonitatis dilectio est actus beatificus, & omnino necessarius, ut dudum dicebam. Considerata vero modo posteriori, neque pertinet necessario ad beatificum statum, neque necessarius actus est, sed simpliciter liber.

Et quidem nulli mirum esse debet, quod vnus & idem actus supernaturalis dilectionis dei in voluntate beati vtramque conditionem & necessitatis, & libertatis induat, cum sit quædam connaturalis participatio diuini amoris quo deus suam diligit bonitatem, in quo geminam hanc conditionem summa cum excellentia reperimus. Nam prout suam deus bonitatem diligit, eius dilectio summe necessaria est, & Deo naturalis. At quatenus est ratio actualis dilectionis creaturarum, libere ipsamet dei bonitas à diuina voluntate diligitur: nulla enim instat necessitas diuinæ voluntati diligendi creaturam aliquam, & ex consequenti, neque necessitatur ad amandum ipsam diuinam bonitatem prout actu est formalis ratio diligendi creaturas, id est, prout actu exequitur officium rationis formalis in creaturarum dilectione. Nonnulli theologi, & quidem doctissimi non admodum doctrinam hanc habere probatam propter duas causas. Prima quia actus qui non est simpliciter infinitus nequit includere duas illas condiciones tam diuersas scilicet necessitatis, & libertatis. Secunda quia actus beatificus mensuratur æternitate participata, quæ nullam

muta-

mutationem admittit. At si actus ille liber fuit, potuit in ipso mutatio, & successionis variatio reperiri, cum posset Christi voluntas cessare ab illo actu prout erat liber. Sed neutra harum causa efficaciter expugnat istam doctrinam. Ad primam enim dicitur. Primo, quod licet ille amor voluntatis Christi non sit infinitus, est tamen participatio actus amoris infiniti voluntatis diuinæ eiusdem ordinis cum illo. Secundo dico, quod etiam in actu pure finito possunt, per comparationem ad diuersa, illæ duæ conditiones reperiri. Nam actus qui simul est intentio & electio qua ratione intentio potest esse necessarius, saltem quoad specificationem, & prout electio omnino liber. Ad secundam causam respondeo, quod sicut diuinus amor, qua ratione libera est creaturarum volitio, absque aliqua sui mutabilitate mensuratur æternitate essentiali, ita Christi amor, prout liber potest participata æternitate mensurari: in quo nulla vnquam reperietur mutatio, propter necessitatem suppositionis quam, iuxta modum inferius explicandum, in eo tenemur ponere. His ergo sic suppositis. Tertia solutio primi nostri principalis argumenti in eo sita est, quod Christus per eandem illam dilectionem qua necessario diligebat diuinam bonitatem clare visam, secundum quod est in se & propter se summe amabilis, & diligibilis, & qua ratione eius delectio erat actus beatificus, diligebat etiã libere eandem met diuinam bonitatem, prout actu erat ei formalis ratio volendi redemptionem humani generis sua morte suoque sanguine exequendam, qua ratione dilectio dei diuinæque bonitatis in Christo actus fuit liber, actusque viatoris, & ex quo regulabantur omnes actus ceterarum virtutum, quæ in Christi anima residebant. Hæc solutio explicabitur amplius ex dicendis in solutione sequentis argumenti.

Ad confirmationem responderetur, quod sicut Christo fuerunt manifesta omnia opera, quæ per totum suæ vitæ decursum erat acturus, ita fuit ei manifestus modus omnium suorum operum, nimirum, quod libere ab ipso facienda erant. Vnde illa præcognitio suarum operationum neque abstulit, neque minuit libertatem voluntatis humanæ Christi circa easdem operationes. Et hæc sufficiant pro nunc ad huius confirmationis solutionem: nam si quid amplius postulare videbatur eius difficultas, ex solutione sequentis argumenti desumi poterit.

Ad secundum argumentum negatur maior, ad cuius primam probationem dicitur, quod præceptum non præsupponit, quod subiectum habeat eum statum, in quo possit peccare, sed tantum supponit necessario ex parte subiecti, quod habeat naturam, quæ secundum se, & ex intrinsecis principijs considerata peccare possit, & deficere ab ordine voluntatis superioris. Et huiusmodi est humanitas Christi, quæ licet impeccabilis facta sit, & propter beatificum statum in quo est, & maxi-

me

me propter coniunctionem ad verbum, tamen ex se ipsa considerata, & ex intrinsicis suis principijs peccabilis est, & defectibilis, potentia, & ex ordine diuinæ voluntatis, & rationis resilire. Et ob id capax fuit præcepti & legis, tum naturalis, tum positivæ, iuxta ea, quæ diximus in secundo notabili. Sed illud superest addendum ad exactam argumenti solutionem, minime necessariam esse ad substantiam præcepti illam comminationis explicationem in argumento insinuatam, videlicet, si non obedieris, eris mihi inimicus, reus eris subeundæ pænæ, &c. Nam hæc & similes comminationes, cum non ad vim directiuam, sed ad coerciuam legis potestatem spectent, non necessario requiruntur ad rationem præcepti, nisi quando subiectum est in statu, in quo potest deficere ab obseruantia præcepti. Sed satis fuerit ad essentialem præcepti rationem, quod efficaciter dirigat voluntatem interioris circa actionem imperatam, constituatq. ipsam actionem in ratione virtutis obedientiæ. Quod si dixeris vim coerciuam per se attinere ad legem, ita quod non est lex illa, quæ coerciua vi caret: atque adeo si prædictam pænæ comminationem a Christo excludimus, necessum est ut ab eo excludamus rationem præcepti & legis. Respondeo & primum dico, ad rationem legis necessariam esse vim coerciuam in legislatore, non tamen est necessarium, quod in particulari lex imposita vim coerciuam habeat circa omnem eum quem obligat. Cuius rei exemplum habemus in principe, qui lege communi quæ æque ad ipsum & ad subditos pertinet, secundum directiuam ipsius legis vim simpliciter obligatur, & tamen vis coerciua legis ad ipsum non pertinet. Et ita possemus dicere de lege imposita Christo, quod ipsum obligauit secundum vim omnem directiuam, quamuis potestatem coerciuam nullatenus in ipso exequi posset. Respondetur secundo, quod ad saluandam vim coerciuam in lege Christo posita, satis fuerit, quod eius humanitas secundum se considerata, plenariam habeat subiectionem ad Deum & ad eius legem secundum omnem vim, & directiuam & coerciuam, sed quoniam Christus, ratione suppositi, ab omni est lege exemptus, indecens ei fuit quod in præcepto sibi ut homini imposito, explicaretur illa comminatio de qua in argumento fit mentio: Potuit enim Christus in ratione suppositi humani subijci deo in his quæ infinitæ eius dignitati & maiestati nihil derogant, videlicet, in operationibus & infusarum, & acquisitarum virtutum exequendis, quæ nullum defectum moralem uel includunt, uel præsupponunt in operante. At respectu penè subeundæ, si proprie & in rigore de pena loquamur, nullatenus potuit Christus diuinæ potestati subijci, quia pena licet formalè non importet deformitatem, præsupponit tamè illam in subiecto quod puniatur, quæ moralis deformitas tam longe est a christo, quam longe est ab ipso Deum non esse.

Ad

Ad tertium argumentum quod est satis ad dissoluendum difficile, multi ex nouioribus theologis & quidem non indocti existimant, præceptum impositum Christo totaliter eius voluntatem determinare circa executionem actionis præceptæ. Et cum indifferentia voluntatis sit conditio necessaria ad eius libertatem, consequenter fatentur præceptum auferre libertatem a Christi voluntate, circa actionem præceptam, v. c. circa mortis acceptationem pro reparatione generis humani. Ut autem in illa voluntate Christi qua diuino obsequens præcepto prædictam mortem acceptauit, aliquam relinquat libertatem, ut possint in ea satisfactoriam & meritoriam rationem saluare, in omne se latus vertunt, nullumque relinquunt immotum lapidem. Unde eorum nonnulli dicunt, quod præceptum impositum Christo de acceptanda morte, non primam suam habuit originem a diuina voluntate Dei præcipientis, sed ab ipsa humana voluntate Christi, quæ humani generis reparationi valde affecta, tam efficaci propensione voluit humanæ salutis commodis & vtilitatibus intendere, ut simul voluerit quod hoc ipsum strictissimo præcepto Deus ei iuberet, præcipereque ipsi ut humanam vitam, eiusque pretiosum sanguinem, pro ipsa hominum salute expenderet. Et quia huic liberæ voluntati diuinum superuenit præceptum, quamuis totaliter in sensu composito ipsam humanam Christi voluntatem ad sui executionem determinaret, non simpliciter ab ipsa libertatem abstulit, eo quod talis determinatio & necessitas fuit tantum secundum quid, & ex suppositione, quatenus in actuali præcepti obseruantia & ad implementum implicitè continebatur libertas illius præcedentis voluntatis Christi, qua voluit per præceptum obligari, sine cuius præuisione & præscientia Deus tale præceptum minime imposuisset Christo. Vti solent isti theologo exemplo, ut eis videtur satis accommodato & idoneo, ex his quæ inter religiosos contingunt frequenter, videlicet, quod cum quis vult exequi aliquod consilij opus, petit a prælato ut illud sibi per præceptum iniungat propter maius meritum, quod ei ex obedientia accretur. Ita inquit, Christus dominus volens non solum ex charitate, sed ex obedientia simul pro humani generis salute mori, petiuit a patre, ut eandem mortem quam ipse subire decreuerat, ei per præceptum iniungeret. Quocirca in actuali mortis acceptatione neque libertatis, neque meriti ratio defuit.

Hæc solutio & si primo aspectu videatur commendare eam Christi charitatem qua dilexit nos, & seipsum pro nobis tradidit, at si bene perspiciatur omni probabili fundamento caret. Contra quæ sic primo argumetur. Præcepta naturalia quibus ipse Christus, in quantum homo, sicut ceteri hies tenebatur, ut ex doctrina S. T. in secundo notabili aduertimus, non fuerunt ipsi imposita depêdentes a præscientia voluntatis ipsius

ipſius, quæ res non debet in dubium verti, quia iſthæc iuris naturalis præcepta non ex libertate voluntatis humanæ, ſed ex ipſa rationali natura ſuam primum deducunt originem. Sed quis negabit Chriſtū meruiſſe in adimplerone, & obſeruantia naturalium præceptorum? Ergo ad ſaluandum Chriſti meritum in obſeruantia præcepti de morte pro humano genere acceptanda, non oportet recurrere ad illā antecedentem Chriſti voluntatem, non enim minus per præcepta iuris naturæ determinabatur humana Chriſti voluntas ad eorum implementum, atque per præceptum de morte ſubeunda. Vnde qua ratione nos expediemus a neceſſitate ex præceptis naturalibus proueniēte, eua dere quoque poterimus difficultatem, quæ ex præcepto poſitiuo mortis oritur circa determinationem voluntatis Chriſti, atque adeo ſuperflue aſſignatur illa ſolutio.

Secundo arguitur. Ex iſto modo dicendi ſequitur, quod paſſio Chriſti qua humanum redemit genus, non fuit formaliter & in ſe ipſa libera & meritoria, ſed in ſua tantū radice & cauſa, nempe, in illa prædicta Chriſti antecedenti voluntate: ſicut peccatum quod comittit ebrius in ebrietate conſtitutus, non eſt formaliter liberum & voluntarium, ſed in ſua cauſa dumtaxat, in ea, ſcilicet, voluntate vel formali vel virtuali, qua prius quam ebrietatem incurreret, illud peccatum voluit. Conſequens videtur multum derogare meritum Chriſti, & eorum perfectioni: Ergo, &c.

Dicit forſan aliquis, quod in libera poteſtate Chriſti poſitū ſemper fuit illud moriendi præceptum, ita quod ſi ipſe vellet, auferret deus præceptum quod impoſuerat, & quod ſicut impoſitio præcepti fuit dependens ab humana Chriſti voluntate, ita & ipſius continuatio. Verum hæc euafio ridicula eſt ac plane impertinens, quia re ipſa tollit obedientiam a Chriſto. Nam præceptum quod totaliter ſubijcitur voluntati eius cui imponitur, reuera præceptum non eſt, nam præceptum ſuperius debet eſſe ad voluntatem ſubditi, & non totaliter ei ſubiectum & ſubordinatum.

Tertio arguo contra eandem ſolutionem: ex ea ſequitur quod in illo ſigno rationis, quo deus decreuit præceptum moriendi pro humani generis redemptione, imponere Chriſto, cognouit hominum redemptionem iam eſſe peractā, per illā Chriſti voluntatē ab ipſo deo præuiſam qua voluerat tali præcepto obligari, illā namque voluntas Chriſti præceſſit moriendi præceptum, fuitque infinite meritoria & ſatisfactoria, vt pote, deo infinite grata, & ordinata ad ipſam humani generis redemptionem: Ergo illa ſufficiens fuit ad humanum genus ex iuſtitia riguroſa redimendum, atque adeo ſuperflue fuit mortis præceptum impoſitum, ſed contentus debuerat eſſe deus illa ſpontanea Chriſti voluntate.

Quarto

Quarto, quod humani generis redemptio Chriſti paſſione & morte fieret, non fuit inuentum ex conſilio humanæ voluntatis Chriſti, ſed ex altiffimo potius ac profundiffimo conſilio dei. Nam qui omnia operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ, Paulo. ad ephes. 2. dicente, non æquum fuit, vt maximum ſuę ſapientiæ & potentiæ opus ad humanæ voluntatis placitum reuocaret. Et quidem ſancti patres in præcedenti art. citati, negotium redemptionis generis humani non ſemel reducunt ad altiffimum ſolius diuinæ voluntatis conſilium. At autores prædictæ ſolutionis, totum humanæ redemptionis opus ad ipſam humanam Chriſti voluntatem reuocant: ergo nulla ratione eſt hæc ſolutio vt probabilis admittenda. Quam & præſius vrgeo, ex eo quod Paulus ad heb. 10. loquens de Chriſto & de primo eius ingreſſu immundū refert Chriſtum ita patri dixiſſe. Ecce venio vt faciam deus voluntatem tuam, id eſt, vt præcepto tuo obediam circa humanæ redemptionis expeditionem. Certe ſi vera eſſet illa ſolutio, proprius & verius dixiſſet Chriſtus, ecce venio vt faciam voluntatem meam, cum totum redemptionis humanæ negotium ex ipſa tanquā ex prima radice penderet.

Item ſi Chriſtus præceptum illud a patre petiit, non multa cum proprietate dixiſſet Paul. rom. 8. quod proprio filio ſuo nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Nam ſi Chriſtus ipſe voluit & petiuit vt præceptum moriendi ſibi imponeretur, ipſe ſibi potius nõ pepercit, quia deus non illum obligabat, ſed ipſe voluit obligari. Ad commendam autem Chriſti charitatem, eiusque eximiam vim & excellentiam, ſatis ſuperque ſnerit illa promptiffima eius voluntas, qua in eodem inſtanti quo fuit mundum ingreſſus, patris præceptum de morte ſubeunda libentiſſime fuit amplexatus. Quod & nihil aliud Iſaię. c. 53. intendebat cum dixit. Oblatus eſt, quia ipſe voluit, cuius voluntatis promptitudinem aliqua ex parte in hoc dubio circa tertium notabile declarauimus.

Secunda ſolutio quam alii nonnulli theologi eidem ſecundo noſtro principali argumento accommodant, in eo conſiſtit, quod Chriſtus meruit per obedientiam quam habuit in animæ præparatione. Ita quod non meruit in eo quod præceptum ſibi impoſitum obſeruet, quia talis præcepti obſeruantia non ex animi libertate, ſed ex omnimoda voluntatis determinatione, & neceſſitate proceſſit. Sed in eo eius conſiſtit meritum, quod paratum Chriſtus habuit animum ad ſimilem deo obedientiam præſtandam circa illius mandati executionem, etſi nulla impelleretur neceſſitate, ſed in libero ſuæ voluntatis arbitrio totum humanæ redemptionis negotium poſitum eſſet. Non videtur huic ſolutioni Scot. refragaſſe in. 3. d. 16. q. 2.

Hæc tamen ſolutio non eſt cur viris ſapientibus valde grata ſit, &
H h h pro-

probabilis. Contra quam sic arguitur, illa animi præparatio ad obediendum deo in opere redemptionis humanæ, vel fuit necessaria christo necessitate præcepti, vel ad consilium tantum spectabat. Si primum dixeris, redit eadem argumenti principalis difficultas, nam illa quoque animi præparatio erit penitus necessaria, nullaque in ea fuit libertas, cum similiter esset in præcepto constituta, atque adeo idem erit ferendum iudicium de ista animæ præparatione, quod de ipsa præcepti obseruantia. Si vero dicas secundum, tunc infero Christum non meruisse per actum obedientiæ, sed per opus tantum consilij, quia tantum meruit per actum ea ratione qua præcedebat ex animi præparatione, quæ non ad præceptum, sed ad consilium, dumtaxat spectabat. Obedientiæ autem, nisi magna cum improbitate loquamur, non in opere consilij, sed in obseruantia solum præcepti reperitur. At qui negaret Christum per obedientiæ actum sui nominis exaltationem perméuisse, contradiceret Paulo ad phil. 2. Expressse, verbis supra citatis, contrarium asserenti. Et qui diceret, quod per obedientiam nobis non meruit Christus supernaturalia gratiæ dona, contrarius quidem esset eidem Apo. ad rom. c. 5. cuius verba èt adduximus superius in isto dubio.

Sed adest iam tertia solutio, qua autores huius plenarię determinationis & necessitatis voluntati Christi per præceptum inductę, illud secundum principale argumentum se sufficienter dissoluere arbitratur: a iunt enim, quod quamuis Christo impositum fuerit moriendi præceptum, non tamen eodem præcepto determinatę illi fuerunt omnes circumstantię, quę ad ipsam præcepti adimplerionem, & obseruantiam pertinebant. Non enim per præceptum fuit Christo determinatum quo fine, propter quę motiua, quanta voluntatis intentione, quantoque conatu acceptare deberet, moriendi præceptum, quoue tempore aut loco illud moriens adimpleret, sed hæc omnia libero eius arbitrio fuerunt relicta, atque adeo licet Christus non potuerit mereri in eo quod acceptabat mortem sibi præceptam quantum ad substantiam operis, meruit tamen quatenus acceptauit, illam tali tempore subeundam, cum tanta intentione & conatu, & propter talem finem, nam hæc omnia non cadebant sub præcepto, sed ad ipsam attinebant humanę voluntatis libertatem.

Quod si quis contra hanc solutionem arguat in hunc modum. Ex ea sequitur Christum formaliter non meruisse per actum obediętię & p obseruantiam præcepti diuini. Cõsequens aduersatur scripturę sacrę quę multis in locis meritum Christi circa nostrã redẽptionẽ obediętię christi adscribit, vt in loco citato ad ph. 2, factus obediens, &c. respõdet, quod quis in operatione qua Christus mortẽ sibi pceptã acceptauit, quantum ad eius substantiã non perse primo reperiretur libertas, sed

tota

tota libertatis ratio ex circumstantiis desumeretur, simpliciter tamen libera fuit ipsa mortis præcepta acceptatio etiam secundum substantiam. Quoniam libertas quæ proueniebat ex circumstantiis & ex modo operationis, in eius refundebatur substantiam, quatenus voluntas Christi sub illis circumstantiis & sub tali modo, & non aliter se applicuit ad illam efficiendam actionem secundum totam eius substantiã & entitatem. Adhibent exemplum in amore beatitudinis in communi consideratę, qui licet necessarius sit quo ad specificationem, quia tamen voluntas libere se ad eius exercitiũ applicat, simpliciter est liber etiam quantum ad substantiam.

Hęc solutio bonam præferret apparentiã, si verum esset id quod præsupponit, puta, omnes circumstantias quæ concurrunt in obseruantia præcepti, nullatenus ad ipsum pertinuisse præceptum, sed in humana christi libertate fuisse positas, quod tamen est falsum, presertim de temporis circumstantia, quæ ad huius solutionis intentum maxime conferri posset. Vnde sic arguitur aduersus assignatam solutionem.

Circumstantia temporis clauditur sub quocũq; præcepto, ergo determinatũ fuit per præceptum Christo de subeunda morte impositum, quo & tali tempore moreretur & pro quo tempore mortem obeundam acceptaret: atque adeo si præceptum libertatẽ abstulit, Christus nõ libere se applicuit ad actualem præcepti obseruantiam, quia determinabatur tunc eius voluntas ad ipsum actuale præcepti adimplementum, neque poterat in aliud tempus differre. Antecedens vero probatur, & primum in communi de omni præcepto. Nam præceptum quodcumq; vel negatiuum est vel affirmatiuum. Si negatiuum obligat semper & pro semper, id est, pro omni tempore. Si affirmatiuum; obligat pro tempore determinato, id est, quando adimplendi instat necessitas. Ergo circumstantia temporis non relinquatur libertati eius cui præceptum imponitur, sed per ipsum præceptum determinatur. Præterea si in particulari loquamur de mortis præcepto quo Christus vt homo, tenebatur, quis credat non fuisse adeo diuinaq; eius prouidentia tempus morti subeundę plene determinatũ? Quod non irrationabiliter colligi potest ex illo Pau. ad Gal. 4. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum factum ex muliere factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret. Plenitudo temporis denotat tempus ex diuino præscriptum consilio. Et quidem ex hoc eodem loco manifeste etiã colligitur, quod circumstantia finis præscripta quoque fuit ex diuinæ prouidentię decreto, neque humanę Christi libertati relicta, nam adhuc finem misit deus filium suum morti subiectum & obnoxium, vt eos qui sub lege erant ac totum humanum genus redimeret. Si militer quis credat quod eius loci circumstantia, in quo christus mortẽ erat

H h h 2 perpef-

perpeffurus, humano confilio humanaque libertate, & non diuina potius prouidentia fuerit difpofita. Certe ego non video, quæ nam aliæ circumftantiæ extra vim præcepti fuerint relictæ, præter intenſionem & extenſionem eius actus: quo Chriſtus ſubeundam mortem acceptauit, & aliæ fortassis minores, quæ in Chriſti domini paſſione parum, aut fere nihil ad humani generis redemptionem reulerunt. Inter quas nullatenus annumerandam, eſſe cenſeo ipſam temporis circumſtantiam. Nam quod tunc iudeorum, & inimicorum hora eſſet, ac tenebrarum poteſtas, non niſi ex ipſo ſpeciali diuinæ voluntatis confilio prouenire potuit. Et cum tyrannis fuit de ſuper data poteſtas, fuit ſimul Chriſto vt homini indicta præcepti neceſſitas: tunc enim inſtabat ei neceſſaria obedientiæ occaſio. At quis dicat, quis qui neceſſitate compellitur, hic & nunc, tali loco, propter talem finem operari, liber manet ad ſubſtantiam operis præcepti, eo quod ſua libertate adhibeat maiorem aliquem conatum eo, quem adhibere tenebatur: hoc enim non eſſet aliud quam confundere ſubſtantiam operis cum accidentaria ipſius conditione,

Præterea quamuis admitteremus, omnem circumſtantiã humane Chriſti libertati fuiſſe conſeſſam, (quod neq. verum neq. probabile cenſeo) non adhuc tamen formaliter & proprie loquendo dicere poſſemus, Chriſtũ per obedientiã meruiſſe, & q. ob id meruit, quia deo fuit obediens, vt dixit Paul. citatis in locis, quia reuera non meruit, quatenus obediens fuit, ſed quia eam adhibuit circumſtantiã, ad quã ex præcepto non tenebatur, & hoc negari nequit, quidquid fuerit de reſuſione libertatis ad ſubſtantiam operis præcepti.

Secundo eandem ſolutionem ita impugnant, & ſuo iudicio expugnant efficaciter nonnulli graues theologi, arguuntque in hunc modum. Ex ea ſequitur, quod ſi Deus impoſuiſſet Chriſto præceptum de ſubeunda morte, determinando omnes circumſtantias temporis, loci, finis, intenſionis, &c. quod ſine dubio fieri potuit, in obſeruantia talis præcepti nullum interueniret meritũ. Conſequens apparet abſurdũ, nam qua ratione negari poteſt, quod actus a virtute obedientiæ profectus non eſſet in Chriſto meritorius? Ergo illa ſolutio non euacuat vim argumenti. Hoc argumentum, vt dixi, magnificant nonnulli graues theologi, itaq. efficax eſſe cenſent, vt conuincat ſententiã contrariã non ſolum falſitatis, verum & erroris in fide. At mihi iſtud argumentũ non tantæ apparet efficaciz, vt erroris nota propter vim eius, contrariã ſententiã debeamus inurere. Quoniam cum ſacræ literæ quæ affirmant Chriſtum ex obedientia meruiſſe, non de poſſibili, ſed de factõ loquantur, etſi admitteremus in caſu in argumento conſictõ, nullum poſſe reperiri obedientiæ meritũ, nihil eſſet erroris in tali doctrina. Caſus enim de poſſibili ad theologiam

gicam diſputationem potius, quam ad fidei veritatem ſpectat. Præterea argumentum illud probabilem habere videtur ſolutionem, poſſet namque dici, quod intenſionis circumſtantia non potuit in ſummo gradu conſtitui, vltra quem Chriſti voluntas non valeret aliquã intenſionem addere. Supponamus enim, quod intenſio actus non terminatur intrinſice, ſed in infinitũ pot. creſcere ſincathegorematicè, itaq. nõ tâta pot. eſſe queat, qn maior eſſe poſſit. Vnde ſi fingamus ex præcepto determinatũ fuiſſe gradum intenſionis vt decẽ. adhuc potuiſſet Chriſtus mereri exercendo actum intenſum vt duodecim: Ergo non debet admitti, potuiſſe fieri, vt omnes poſſibiles circumſtantiæ ſecundum omnem earum modum ſub neceſſitate præcepti conſtituerentur. Hęc ſolutio mihi olim non penitus diſplicebat, ſed re melius conſiderata, non euacuat vim argumenti: falſum eſt enim quod præſupponit, nimirũ, operationis intenſionem poſſe in infinitũ creſcere, Nã ſi ſupponamus virtutẽ charitatis aut obedientiæ ex qua procedit ille actus habere intenſionẽ vt octo, humana Chriſti voluntas nõ poterit eidem actui maiorem adhibere intenſionem quæ excedat gradũ, vt. 8. quia tota vis ex qua ille actus procedit, eſt illa dumtaxat quæ in virtute tharitatis vel obedientiæ reſidet, neque humana voluntas aliquem ex ſe ipſa poteſt in eiufmodi ſupernaturali actione conatũ adhibere, ſed tantum dumtaxat conari valet, quantum eſt poteſtas, & vis inſufæ virtutis charitatis, ſeu obedientiæ, vel ſpecialis cuiuſpiam Dei auxiliij, quod determinatam etiam volũtati vim confert. (Aliter fortassis eſſet dicendum ſi ſermo fieret de actione pure naturali & proportionata naturali voluntatis humanæ poteſtati.) Vnde nulla eſt contradictionis implicatio, quod Deus ſummã intenſionem quam humana chriſti uoluntas poterat adhibere in actu obedientiæ ſub præcepto conſtitueret, neque quidquam refert quod nonnulli theologi dicunt, actus intenſionem non terminari intrinſice, ſed extrinſice. Nam primũ exiſtimo hoc eſſe falſum, quando enim virtus ex qua procedit actus determinatam habet intenſiuam virtutem, & ad certum terminum & gradum ſignabilem limitatam, nulla probabilis ſuaderatio, quod in ipſo actu non poſſimus ſignare vltimum gradum intenſionis, quem valet pertingere. Charitatis autem ſeu obedientiæ virtutis humanæ voluntati inſufẽ ſignabilis eſt gradus intenſionis, ita quod vere poſſumus dicere, charitatem ſeu obedientiam intenſam eſſe, vt quatuor, ſeu vt decem, & quod nequit plus intenſionis ſuis actibus conferre, quicquid ſit de potentijs naturalibus & earum actuam intenſione, de quibus in præſentia non differimus.

Præterea & ſi admittamus intenſionẽ actus extrinſice terminari, ita vt vere dicatur quod actus obedientiæ non poteſt peruenire ad intenſionem vt decem, poteſt aut ad perfectionem aliam intra gradũ

vt decem, & si hoc, inquam, gratis admittatur inde non colligitur nõ potuisse, sũma actus obedientiæ intensio sub præcepto constitui. Nã quæ est impossibilitas q̄ præceperit Deus Christo, vt exerceret se in tali obedientiæ actum, qui attingeret omnem intensiõnem infra gradum vt decem possibilem, cum reuera Christus id posset facere? Constat igitur ex dictis insufficientia assignatæ solutionis, & quod argumentum factum, & si non erroris, apertæ tamen falsitatis conuincit tertiam illam solutionem secundo nostro argumento assignatam. Quæ falsitas non nihil etiam derogare videtur sanæ doctrinæ, quæ docet omnem virtutis præsertim infusæ actionem meritoriam esse ex suo genere supernaturalis præmij, præsertim si ex charitate procedat. Tandem vltimo contra prædictam solutionem sic arguo. Præmium, quod ex sacris litteris constat fuisse promissum passioni Christi & alijs eius actionibus, non circumstantias, sed ipsam passionis substantiam respicit. Isa. 53. Si posuerit pro peccato animam suam, &c. Philip. 2. factus est obediens vsq; ad mortem. Propter quod est deus exaltauit illum, &c. Ecce nihil de circumstantijs. Ergo in substantia passionis meruit Christus.

His ergo & alijs solutionibus prætermisiss, Vera solutio est illa quæ communiter à S. Thom. discipulis huic argumento adhiberi solet, nimirum, quod humana christi voluntas fuit simpliciter & in sensu diuiso libera ad obediendum, vel non obediendum præcepto sibi imposito. At in sensu composito, & necessitate consequentiæ, non potuit non adimplere omnia sibi iniuncta præcepta, omnibusq; obtemperare mandatis, itaque non potuit stare, quod Christo imponeretur præceptum moriendi, & quod eius voluntas non acceptaret, & suo tempore non adimpleret. Sed aduerte, quod hæc necessitas ex suppositione non ita est accipienda, quod voluntas Christi antequam illi intimaretur moriendi præceptum libertatem haberet, qua posset mori, & non mori: Cæterum post impositum præceptum auferretur ab ea libertas, & maneret necessitata, & determinata totaliter ad acceptandum ipsum, eique parendum. Hæc enim necessitas tollit sine dubio rationem meriti, vt patet in beatis, qui priusquam viderent essentiam diuinam, liberi erant ad amandum, & non amandum deum, sed supposita visione necessitatur eorũ voluntas ad dei amorem, quo actu nulla possunt ratione mereri propter hanc necessitatem. Quo circa hæc necessitas licet supponat aliquid, quod re vera extrinsecum est, & superadditum, & toti homini, & naturali voluntatis ipsius inclinationi, non tamen appellatur à theologis necessitas ex suppositione, sed absoluta, eo quod suppositione facta visionis beatificæ in intellectu, & habitus charitatis in voluntate, continuo prouenit ab intrinseca voluntatis inclinatione. Vnde necessitas suppositionis in nostro casu ita est in-

telligenda, quod posito præcepto voluntas Christi non potuit non obedire, non quidem propter necessitatem prouenientem ex intrinseca voluntatis inclinatione, & determinatione, nam etiam stante præcepto voluntas liberrime acceptabat mortem, sed tota necessitas proueniebat, partim ex magna voluntatis ipsius rectitudine, quem beatificus dei diuinæque bonitatis amor in ea constituerat, partim vero, ex infallibili, & efficaci directione, & manu tenentia diuina, qua dirigebat humanam christi voluntatem circa illius præcepti obseruantiam. Sicut solent dicere theologi de confirmatis in gratia, qui licet libertatem habeant ad peccandum, non tamen peccare possunt in sensu composito, propter infallibilem diuinæ prouidentiae gubernationem, & directionem; efficacemque dei manu tenentiam.

Sed arguitur contra hanc solutionem, & probatur, quod illa necessitas, qua Christi voluntas necessitabatur ad obseruantiam præcepti proueniret ab intrinseco, atque adeo, quod ab ipsa humanæ voluntatis Christi actione meritum penitus auferret. Et in hoc huius rei consistit punctus: Necessitas ad non peccandum in Christi voluntate prouenit ab intrinseco, tum ratione suppositi diuini, cui omnino repugnat peccatum, tum etiam ratione beatificæ charitatis, quæ ab intrinseco necessitat Christi voluntatem ad amorem dei. Ergo necessitas ad obseruantiam præcepti impositi proueniebat ab intrinseco. Probatur consequentia, quia tanta necessitas inerat voluntati Christi ad obseruandum præcepta, quanta fuit necessitas non peccandi, etenim si non adimpleret præceptum peccaret.

Confirmatur. Eadem necessitate qua voluntas necessitatur ad volendum finem, necessitatur ad uolendũ media, quæ necessaria sũt, vel ad finem consequendum, vel ad consequutum cõseruandum. Sed humana Christi voluntas necessitabatur intrinsece ad amorẽ vltimi finis qui consistit in visione, & dilectione dei: Ergo ab intrinseco necessitabatur ad volendum media, quæ sunt necessaria ad cõseruationem huius vltimi finis. Sed obseruantia huiusmodi præcepti fuit Christo medium necessarium ad beatitudinem cõseruandam: ergo, &c.

Ad huius difficultatis elucidationem in antiquioribus theologis vix quicquam aliud reperimus expressum præter id quod dicit S. thomas. 3. p. q. 18. art. 4. ad 3. nimirum, quod voluntas Christi licet sit determinata ad bonum, non tamen est determinata ad hoc vel illud bonum, & ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium cõfirmatum in bono; sicut ad Beatos. Et similia dicit Alexander Aletis 3. p. q. 16. membro. 2. art. 7. prope finem. Cæterum non explicat

cant grauiſſimi iſti theologi quo pacto humana Chriſti voluntas, aut voluntas cuiusuis alterius beati ſe habeat erga illa opera, quæ per ſtriſtum dei præceptum eis fuerint iniuncta. Inter nouiores theologos reperies quam plures, qui hanc difficultatem euadere ſe putant, & vniuerſis eius argumentis ſatisfacere per diſtinctionem illam vulgaram de ſenſu diuiſo, & composito, quam diſtinctionem (quæ nullatenus eſt improbanda) non aliter explicant quam quibuſdam adhibitis exemplis, quorum nonnulla nullam fere habeant cum noſtræ difficultate ſimilitudinem, quia neceſſitas quæ in illis importatur nullatenus eſt intrinſeca voluntati, ſed ab extrinſeco tantum principio dimanans. Cuiuſmodi ſunt illa quæ ex ſcientia vel ex præſcientia dei petuntur. In quibuſdam vero aliis eadem fere eſt difficultas quæ in noſtro caſu verſatur, atque ita offendet in horum theologorum doctrina, exempla illa quandoque deſeruire præſenti noſtro difficultati elucidandæ, quandoque vero exemplum ex præſenti difficultate, ſcilicet, ex obedientia voluntatis Chriſti deſumperem, vicariam operæ ferre iis difficultatibus enodandis, circa quæ prædicta verſantur exempla, & hac reciproca exemplorum circulatione omnes huiuſmodi difficultates ſubterfugiunt. Nobis autem præſius tantisper libet præſentem hanc difficultatem pertractare, vt argumenta propoſita probabilem accipiant ſolutionem, quæ re ipſa potius quam verbis conſtet.

Igitur a confirmatione vltimo loco poſita rem iſtam inchoantes, non deſunt docti theologi qui dicant, quod efficax finis intentio voluntatem penitus determinat ad efficacem eorum mediorem electionem quæ vee ex natura rei, vel ex ſuper adito ſuperioris præcepto neceſſaria ſunt ad ipſam intenti finis aſſecutionem. Vnde ſi contingeret ipſam finis intentionem neceſſariam eſſe voluntati, ex naturali eius determinatione & non ex libertate prouenire, talium mediorem electio, ſeu, vt verius dicam, acceptatio, eſſet quoque ſimiliter neceſſaria. Quæ doctrina colligi potest ex his quæ Chriſtus Io. 14. dicebat ſi quis diligit me mandata mea ſeruabit, quaſi diceret, efficaciam dilectionis dei quæ eſt ipſa veri finis intentio, in obſeruatione mandatorum cognoſcetur, quia non poterit non ſe in eam explicare. Quod compendioſa oratione Gregorius in hunc modum dixit. Probatio amoris, exhibitio operis eſt. Ceterum, inquiunt hi theologi, quæ amor finis iam aſſecuti, quamlibet ipſe neceſſarius, ſit & ſum me efficax, nullam inducit determinationem, & neceſſitatem voluntati ad aliquot media eligendum, ſeu acceptandum, eo quod ſine conſequuto ceſſat tota mediorem neceſſitas.

Hanc tamen ſolutionem (niſi decipior ego) efficaciter expugnat illa confirmatio vltima, cuius tota vis ad hoc reducitur, quod cum,

vt

vt alius dicebat, non minor ſit virtus quam quærere parta tueri, non minor efficacia ponenda eſt in illa finis volitione quæ fertur in ipſum vt acquirendum per media, quam in ea quæ eundem reſpicit finem vt conſeruandum & tuendum. Vnde ſi intentio finis acquirendi determinationem infert & neceſſitatem voluntati erga media quæ neceſſaria ſunt finis aſſecutioni ſola etiam præcepti neceſſitate, eadem omnino, niſi forſam maiori ratione, concedendum eſt, quod efficax volitio finis conſeruandi & tuendi, qualis & in voluntate Chriſti & in voluntati cuiuslibet beati reperitur, ſimilem infert determinationem, & neceſſitatem voluntati ad amplectendum ea media quæ ad finis habitum conſeruandam & tuitionem ſimpliciter ſunt neceſſaria, vnde cumque illa neceſſitas proueniat, etiam ab impoſita ſuperioris lege. Hæc argumentatio apud me eſt omnino efficax, & plane inſolubilis. Quare ab hac prima ſolutione tantisper recedentes alia tendamus via, quæ forſam in præcedentis ſolutionis explicatio nem cedit.

Dico igitur ſecundo. Latum diſcrimen verſari inter finis intentionem quam habemus in via, & qua ipſum vt acquirendum reſpicimus, & inter illum eiudem finis amorem quo ipſum beatus diligit in patria, ipſoque poſſeſſo fruitur. Intentio namque finis acquirendi eſt actio libera voluntatis, & cuius proinde efficacia ab ipſa voluntatis libertate pendet & in ipſa radicatur (ſuppoſita tamẽ eleuatione per charitatem facta) Libertati autem voluntatis & efficacitæ intentionis ex ipſa prouenienti omnia media ad finem aſſequendum ueceſſaria ſubiiciuntur, vnde cumque eorum oriatur neceſſitas, ſiue ex connaturalitate ad finem intentum, ſiue ex præcepto extrinſeco adpoſito. Vnde efficax intentio finis voluntatem determinat ad omnium huiuſmodi mediorem volitionem. Ceterum amor finis habitum & conſequuti qui in cuiusuis beati voluntate reperitur, efficaciam ſuam non ex libertate voluntatis, ſed ex naturali ipſius voluntatis ſeu, vt verius dicam, ſupernaturalis charitatis inclinatione & propenſione deſumitur: ex qua ſane charitatis inclinatione prouenit affectus ille conſeruatiuus dei iam habitum, qui cantorum cap. 3. his verbis exprimitur, tenui cum neque dimittam. Efficacia vero volitionis & amoris finis ex naturali tantum charitatis propenſione orti, ſeu, quod idem eſt, ex naturali inclinatione voluntatis vt eleuatæ per ſupernaturalem charitatis habitum, non ſe extendit niſi ad ea tantum media, quorum neceſſitas non ab extrinſeco præcepto, ſed ex connaturalitate ipſorum mediorem ad finem prouenit. Quoniam determinatio quam circa media infert voluntati prædicta finis volitio, tota eſt regulanda per ipſam charitatis naturalem propenſionem. Quo circa talis efficacia non extenditur ad ea neceſſaria media, quo

I i rum

rum necessitas oritur ab extrinseco, nimirum, a lege superioris positiva, & ab aliquo superaddito præcepto: præceptum enim etsi morale necessitatem inducat & rem præceptam in specie virtutis constituat. V. c. ieiunium in specie virtutis abstinentiæ, cultus diei festiui in specie religionis, &c. Non tamen constituit naturalem proportionem & connaturalitatem inter huiusmodi rem præceptam & ipsum finem ipsamque charitatis virtutem.

Qua supposita doctrina dico, quod humana Christi voluntas (& eadem est ratio de quacunque beatificata voluntate) ab intrinseco necessitatur ad non peccandum, & ad non violandum præceptum Dei, sumendo formaliter violationem, & transgressionem præcepti. Quoniam hæc determinatio voluntatis Christi, & necessitas ex ipsa naturali charitatis inclinatione provenit: charitas enim patriæ tam necessitat voluntatem & determinat ad non offendendum Deum, quam ad ipsum amandum. Cæterum ad observantiam mandatorum quæ ex lege positiua proveniunt, & circa eam materiam versantur, quæ non habent intrinsecam connaturalitatem cum ipsa charitate, & Deo prout est summum bonum ultimusque rationalis creaturæ finis, non constituit omnimodam determinationem, neque infert totalem necessitatem ipsi voluntati. V. c. non determinat voluntatem ad ieiunandum, vel ad aliud opus simile faciendum, quod longe distat a statu beatifico, & a necessaria connexion cum ultimo fine per beatam visionem assecuto. Quo fit, ut posito præcepto moriendi pro humani generis redemptione, humana Christi voluntas determinabatur ad dilectionem Dei quem nulla ratione vel odio habere, vel offendere poterat: nullatenus tamen determinabatur consimili necessaria determinatione ad acceptandam mortem sibi præceptam, sed libera simpliciter & spontanea voluntate ipsam acceptavit. Sicuti ut dicebamus superius, ipsa meriti Dei bonitatem, quatenus est ratio amandi Creaturas, non necessario, sed libero prosequitur amore. Ex quo libero divinæ bonitatis amore processit volitio acceptandi mortem, & parendi Deo in alijs huiusmodi præceptis, si quæ Christo fuerunt imposita.

Ex his sequitur, quod necessitas quæ reperiebatur in illa Christi volitione qua patris præceptum de morte pro humano genere subeunda acceptavit, necessitas quidem fuit ex suppositione, scilicet, præcepto supposito, sic adeo quod erat manifesta implicatio, quod pater præciperet Christi mortem pro humani generis redemptione, & quod ipse Christus eam non acceptaret. Sequeretur enim illud magnum inconueniens in secundo principali argumento eiusque confirmatione insinuatam, nempe, quod Christus deum offenderet, ipsumque odio haberet, & quod ipsum simul

su.

super omnia diligeret beatifico charitatis amore: sed tamen hæc necessitas acceptandi mortem non ab intrinseco, ut diximus oriebatur, quia alias esset necessitas simpliciter, & meriti rationem destrueret, sed ab extrinseco proveniebat, etsi fundamentum magnum haberet in ipsa intrinseca voluntatis dispositione quatenus deum super omnia diligebat, & id quidem necessario amore & naturali charitatis propensione orto, cui impossibilitas peccandi intrinsece erat annexa.

Sed ad huc nos quispiam vrget molestissimo argumento, cuius difficultatem in confirmatione secundi argumenti insinuauimus quæ in hoc potissimum sita est, quod non valet intellectus capere quæ ratione ista choereant, scilicet, quod voluntas Christi sit penitus & ab intrinseco determinata ad non offendendum Deum, & ad non transgrediendum & violandum eius mandatum, & tamen quod non sit determinata consimili determinatione, ad acceptandam mortem sibi præceptam, cum ipsa non acceptatio mortis sit offensus Dei, & formalis transgressio diuini præcepti. Cui difficultati (cuius solutionem audirem libentius quam dicerem) ne omnino succumbam, dicendum arbitror, quod cum naturæ, naturalisque inclinatio ad vnum sit penitus determinata sitque proinde inuariabilis, si alicui formali rationi ad quam formaliter sumptam voluntas naturali inclinatione fertur aliqua extrinseca supponatur materia per legem & præceptum præscripta, sicut ante hanc sancitam legem Voluntas non inclinabatur naturaliter ad materiam illam, ita neque post latam legem, eo quod naturalis inclinatio inuariabilis est, & ad vnum, ut dixi, semper est procliuis & determinata. Voluntas autem beati, & propter apertam, & facialem divinæ bonitatis ostensionem ex qua mouetur & dirigitur ad ipsum deum summum bonum amandum, & potissimum propter ipsam charitatis ei infusæ naturalem propensionem & inclinationem determinatur, ac plane necessitatur ad deum super omnia diligendum, & ad obsequendum eius voluntati, quæ in diuinis præceptis explicatur. Et non offendendum ipsum Deum eius violando legem, atque adeo determinatur ad positiuam cuiuscumque diuini præcepti observantiam si formalis ratio diuini præcepti & in abstractione ab hac, vel illa materia, consideretur. Cæterum ad particularem hanc, vel illam materiam quæ sub diuino præcepto iniungi potest, non est omnino determinata. Quo fit, ut tali præcepto posito voluntas naturaliter determinata maneat ad non violandum ipsum, formaliter considerata diuini præcepti violatione, non tamen manet determinata ad materiale eius actionem, sicut neque ad ipsius materiã, V. c. ad mortem acceptandam, ad ieiunandum, & ad alia similia, quæ ex se ipsis non habent connatu-

ralitatem, & necessariam cōnexionem cum virtute charitatis, & cum ipso fine ultimo in quem naturalis propensio ipsius charitatis tendit. Unde Christi voluntas quamlibet fuerit per beatificam charitatem determinata ad amandum Deum super omnia, & ad non violandum eius præcepta: Imo, & ad ipsorum obseruantiam, & implementum considerata formali præcepti ratione, simpliciter tamen manebat libera ad acceptandum præceptam sibi mortem, & ad non acceptandum. Et licet illa rectificatio quæ ipsi voluntati inerat circa finem nullatenus eam permitteret deficere circa mortis præceptæ acceptationem, uel circa quamuis aliam, sibi præceptam materiam, quia tali stante voluntatis defectu, deficeret & ipsa voluntatis Christi circa finem rectitudo, quæ cum sit omnino necessaria, utpote, ex naturali charitatis inclinatione proueniens, impossibilis est eius defectus. Quamuis, inquam, tali rectitudo circa finem non permitteret Christi uoluntatem deficere circa quamcunque præceptam materiam, minime tamen posset ipsam uoluntatem totaliter determinare ad bene operandum circa materiam illam extraneam præcepto legeque præscriptam, eo quod naturalis inclinatio uoluntatis etiam ut eleuata per charitatem non attingit materiam huiusmodi, sed eligeret illam libero quodam ductu liberaque electione. infallibili tamen, & quæ proinde necessaria est secundum quid & ex suppositione dumtaxat, & ea tantum necessitate, quæ sufficit ad saluandam huius consequentiæ bonitatem. Voluntas christi non potuit peccare, ergo non potuit non acceptare mortem sibi præceptam. Quæ sane consequentia bona est, quia licet antecedens sit simpliciter necessarium, consequens uero sit simpliciter contingens & liberum. In nullo tamen casu stante antecedentis ueritate, poterit consequens falsificari. Ita quod aliquando ponatur in esse quod uoluntas Christi non acceptet mortem sibi diuino iniunctâ præcepto. Unde hac consequentia proposita distinguat theologus eius consequens, utens illa uulgata distinctione de sensu diuiso & composito, negetque illud in sensu diuiso, quia importat necessitatem simpliciter, & concedat in sensu composito, qui necessitatem tantum secundum quid & suppositionis denotat, quæ necessitas sufficiens est, ad illius consequentiæ bonitatem. Præsupponenda namque est in hoc loco ea doctrina quæ solet traddi 1. par. 14. q. 19. 22. 23. quod ad bonitatem consequentiæ nihil inconuenit, quod antecedens sit simpliciter & absolute necessarium, & quod consequens sit simpliciter contingens, dum tamen induat aliquam suppositionis necessitatem, cuius ratione nunquam possit falsificari stante antecedentis ueritate, ut contingit in hac consequentia quæ posset fieri tempore Christi passionis instanti. Christus dixit Petro ter me negabis: Ergo Petrus ter erat Christum negaturus.

An-

Antecedens enim cum esset propositio de præterito simpliciter erat necessarium, consequens uero simpliciter contingens. Sed induebat tamen suppositionis necessitatem ex Dei præscientia, ex ipsa que prophetica Christi prædictione ortam, cuius ratione, stante antecedentis ueritate minime poterat consequens falsificari. Ita ergo in præsentia dicendum est, quod stante rectitudine uoluntatis Christi circa deum summum bonum & ultimum finem, non poterit contingere defectus circa actionem aliquam ipsi christo per diuinum præceptum iniunctam.

Sed adhuc rogas, utrum esset necessaria extrinseca aliqua Dei prouidentia & cura specialis, qua Christi uoluntatem efficaciter manerere, & infallibili gubernatione dirigeret, ne ab huiusmodi præceptorum deficeret obseruantia. An uero satisfuerit ad hanc infallibilitatem, & necessitatem suppositionis induendam intrinseca uoluntatis Christi circa finem rectificatio, ille uidelicet charitatis amor quo summa cum propensione & determinatione ipsum deum super omnia diligit.

Respondetur hoc secundum mihi uideri probabilius, eo quod prædicta circa finem uoluntatis Christi rectitudo, cum secum non possit admittere defectum circa materiam præceptam, & ex alia parte sit inclinatio ad finem ultimum ex quo tanquam ex prima regula pendet tota moralis rectitudo, sufficientissima fuit, & ad applicandum intellectum practicum ad omnia iudicia infallibili præceptorum obseruantia necessaria, & ad ipsam uoluntatem inclinandam, & propendendam, ut summa cum suauitate prædicta practica infallibiliter sequeretur iudicia, absque ulla moralis defectiois admixtione. Cum uero nos superius insinuauimus infallibilem, & ex suppositione necessariam præceptorum obseruantiam ex prouidentia dei extrinseca, & speciali eius directione fore pensandam. Considerabamus Christi uoluntatem, non tam ut rectificatam per amorem charitatis beatificæ ipsi uoluntati intrinsecum, quam ut coniunctam diuino uerbo, in ipsoque suppositam, nam talis coniunctio non mutat intrinsecam uoluntatis inclinationem, atque adeo uoluntas uerbo unita (si beatificam charitatem ab ea secludamus) extrinseca ipsius uerbi prouidentia, eaque specialissima, egeret, ut infallibiliter diuinis obsequeretur præceptis, & in summo moralis rectitudinis contineretur officio. At beatifica charitatis rectificatione in Christi uoluntate posita non oportet ad huiusmodi specialem prouidentiam uerbi & curam recurrere, ut infallibilis sit in ipsa Christi uoluntate omnium diuinorum præceptorum obseruantia. Imo & sufficiens quoque est, ut eadem Christi uoluntas in omnibus diuinæ uoluntati efficaci semetipsam conformet, seclusa etiam præcepti obligatione, sed id tamen libere

liberæ & spontanæ atque adeo meritoriz. Quod si quis contendat necessarium quoque fore ad specialissimam dei providentiam & curam recurrere, non admodum ei repugnauerim. Dum tamen simul, qui ita senserit, fateatur. Quod deus in sensu composito necessitatur ad huiusmodi specialem providentiam de beatificata voluntate gerendam, ne deficiat aliquando ab huiusmodi præceptorum totali adimplemento. Nam alias sequeretur illud intolerabile absurdum superius explicatum, nempe quod voluntas & summe diligeret deum, & ipsum simul offenderet. Quod est re ipsa, diligere & non diligere simul.

Quod diximus de Christi voluntate beatificata, proportionabiliter est dicendum de voluntate cuiuscunque beati, quamvis diuersa sit omnino & absimilis ratio quod attinet ad meritum. Nam Christi voluntas viatrix erat iuxta modum superius in hoc dubio expositum & obdidit meriti fuit capax, quod tamen locum non habet in voluntate cuiuscunque alterius beati.

Hæc dicta sunt satis probabiliter, ut apparet, ad secundi principalis argumenti solutionem, quam non erit difficile ex dictis colligere, simulque solutionem confirmationis ibi appositæ, & cuiusdam alterius argumenti cum sua confirmatione cuius occasione hæc fere omnia diximus. Nam ad hæc & similia argumenta respondendum est, quod illa determinatio & necessitas voluntatis Christi ad diligendum deum super omnia, & ad non violandum eius præcepta sed seruandum potius, induxit voluntati Christi necessitatem suppositionis ad moriendum, ad acceptandumque mortem sibi præceptam, non vero necessitatem simpliciter quæ meritoriam aufert potestatem.

Sed ut tractationem istam suis numeris absoluamus, non libet tacito dissimulare silentio difficultatem, quæ ex tradita doctrina suboriri poterit. Nam sequitur ex his quæ dicebamus, quod Christi voluntas necessario necessitate simpliciter obseruasset omnia mandata iuris naturalis quibus, ut in secundo diximus notabili, Christus tenebatur, ac proinde quod in eorum obseruantia nihil meruit apud Deum. Consequens non videtur admittendum, quia tunc non meruisset per humilitatem, qua se ipsum coram Deo humiliavit, nam obligatio humilitatis ad deum non iuris est positivi, sed legis est naturalis, & in ordine naturæ, & in ordine gratiæ: Connaturalitem enim habet & cum rationali natura, & cum ipsa inclinatione gratiæ. At Paul. ad Philipe. 2. verbis illis sepe citatis humiliavit semetipsum dominus noster Iesus Christus, &c. nominis Christi exaltatione, quam loco præmii ipse Christus post suam mortem accepit, ad humilitatis meritum reuocauit: Ergo,

go, &c. Sequellam autem sic probo. Omnia præcepta iuris naturalis connaturalem habent & intrinsecam connexionem cum ultimo fine, & cum rectitudine charitatis circa ipsum finem, continent enim hæc præcepta necessariam rectitudinem moralem ob quam causam iuxta S. Th. doctrinam q. 12. q. 110. art. 8. in dispensabilia sunt, ergo Christi voluntas ex ipsa inclinatione charitatis determinata fuit omnino ad horum præceptorum obseruantiam, si tradita a nobis doctrina veritati consentit.

Huic difficultati explicandæ dicerent forsan autores cuiusdam solutionis quam paulo ante retulimus, quod naturalis legis præcepta sunt quidem necessaria connaturalitatis necessitate ad finem ultimum assequendum & hac ratione efficax finis amor, quem intentionem vocamus, determinat omnino & necessitat voluntatem ad horum præceptorum obseruantiam. At sine iam consequuto cessat ista necessitas, atque adeo ipsa efficax finis volitio minime voluntatem determinat ad horum præceptorum obseruationem. Verumtamen ista solutio à me probari non potest, quoniam licet hæc præcepta ex parte materiæ considerata post finem consequutum, & in statu beatitudinis necessaria non sint quo ad actuale usum, neque ibi occurrat actualis ipsorum obseruantia necessitas, eorum tamen restitudo, & æquitas eandem semper connaturalitatem retinet in ordine ad ultimum finem, eandemque proinde continent moralem rectitudinem: atque adeo eorum obseruantia si quando in illo statu necessaria fuerit, ad inclinationem charitatis naturalem pertinebit. Missum facio, quod morales virtutes licet in statu beatifico non exeant in eos imperfectos actus quos experimur in hoc imperfecto viæ statu, habent tamen actus quosdam perfectissimos quos vocamus heroicis, qui illum statum beatificum non solum non dedecent, sed magno illi sunt ornamento. Et quidem cur in dubium reuocari debet quod beatus iure naturali in illo statu teneatur humilem se deo & reuerentem exhibere, de quo humilitatis actu quem in Christo constat fuisse disputandum erit, num ipse penitus fuerit necessarius, an liber & meritorius.

Hac ergo solutione pretermissa, aliter dicendum esse censuerim (sub peritiorum tamen censura id dixerim, nam quem sequar autorem non habeo). Dico ergo non eandem habendam esse rationem de Christo, & de cæteris beatis, quod attinet ad rem cuius disputationem gerimus. In aliis enim omnibus à Christo existimo ego prædictum argumentum conuincere quod intendit, puta, quod si quando alicui beato præceptum aliquod iuris naturalis seruandum occurrerit, ita quod necessitas ex nulla positiva oriatur lege, sed ex naturali

rali tantum rationis dictamine, ipsa beati uoluntas naturali propensione, & determinatione in talis præcepti obseruantiam inclinabitur, neque ullam relinquet libertati locum, ac proinde nec merito, præsertim quod attinet ad substantiam obseruationis præcepti, nam si quæ circumstantiæ occurrerint non necessariæ, poterit inde, & libertas oriri, & nisi status termini impediret, posset quoque meriti ratio confurgere. In Christo autem specialis est habenda ratio pro eo statu quo verè fuit viator. Ad cuius discriminis intelligentiam obseruandum est, quod diuina bonitas beatifica uisione cognita inde habet omnino uoluntatem beati necessitate ad actualem sui amorem, quia intellectus beati tantam, ac talem in Deo bonitatem, & conuenientiam intuetur, quod nullam inuenire potest in ipso disconuenientiæ rationem, ob quam possit iudicare sibi bonum esse, & expediens ab actuali Dei amore aliquando cessare, & multo minus eum odio habere. At supposito, quod Christus secundum inferiorem partem fuerit uiator in statu mortali, & corruptibili perseverans, & si per uisionem beatam iudicauerit euidenter Deum summum bonum esse, summoq. proinde amore dignum, & quod nihil satius homini, aut optabilius esse possit, quam ipso Deo potiri, & frui, ac totum seipsum in Dei gloriam tradere: Iudicabat nihilominus, quod ea ratione qua Deus superior est, & legislator aliquo modo minus conueniens esset parti eius inferiori, quatenus, & ut autor naturæ, & ut autor gratiæ præcepit ei multa, quæ portioni hominis inferiori minus suaui sunt, quam ipsa sensibilis inclinatio appetat. Imo, & reuera sunt ei nociua, & cõtraria qualia fuerunt præcepta moriendi, orandi, ieiunandi, &c. quæ omnia rationi quidem valde cõsentiunt, sensitiuæ autem inclinationi parum grata sunt, & conuenientia. Ex hoc infero, quod quia Christus his incommodis sensibilibus fuit subiectus toto tempore quo in statu uix permanfit, eius uoluntas non plene, & totaliter determinabatur ad amplectendum, & obseruandum ea præcepta legis naturalis, quorum obseruantia sensitiuæ eius portioni ingrata erat, & insuaui, & ex consequenti neque plene determinata fuit ad ipsum Deum amandum, qua ratione harum legum autor erat, & legislator, nam qui potest legem refugere, non est totaliter legislatori affectus, ut ipsi nequeat displicere. Relinquabatur ergo Christo uiatori libertas sufficiens ad merendum.

Sed arguis. Sequitur christum simpliciter saltem, & in sèsu diuino potuisse suspendere amorem diuinum, beatificum, imo & odio prosequi ipsum Deum, & hoc quidem non speciali aliqua dispensatione, & supernaturali miraculosa potentia utens, ut quidam Theologi dixerunt, quantum ad suppositionem actualis amoris, quorum dispensationem sententiâ nobis superius displicuit, sed secundum regularem ordinem, qui

qui statum viatoris per se consequitur. At consequens nulla est ratio ne admittendum: ergo nostra doctrina non ueritate subsistit. Probatur sequella. Intellectus Christi creatus potuit reperire in Deo aliquam mali & disconuenientiæ rationem, quatenus, uidelicet, ei præcipiebat aliquid suæ sensibili inclinationi repugnans. Ergo potuit illum hæc ratione auersari, & odio habere, quid ni?

Neganda est omnino huius argumenti sequella. Cuius probationi dicitur, quod Christus secundum superiorem partem ad quam pertinet superiores rationes attendere, & consulere, sicut fuit perfectissime beatus, ita & uoluntate habuit plene & totaliter ad diuinum amorem affixam, & determinatam, & quia nunquam potuit christus animum a superioribus rationibus, earumq. attentissima cõsideratione auertere, secundum quas rationes Deus summe bonus est, idcirco summe quoque bonus a Christo debuit iudicari: & non solum summe bonus in seipso, uerum & ipsimet Christo bonus ac summe bonus, etiâ in his difficillimis & laboriosissimis quæ ei ut uiatori præcipiebat, ac proinde dilectionis actus beatificus, qui huiusmodi superioris rationis iudiciû in Christo sequebatur, non potuit non esse omnino necessarius, & exercitij & specificationis necessitate. Cum quo tamen stat, quod uoluntas Christi ut uiatoris, id est, quatenus in suis operationibus sequebatur iudiciû inferioris rationis, non erat plene determinata ad amorem diuinum, sed libera erat ad refugiendum eius leges, & præcepta, propter rationem in argumento factò adductam. Cui ueritati summo opere attestatur id, quod in scripturis sacris de Christo legitur, nimirum, quod acerbitate mortis præuisa quandoque perterritus patrem orabat dicens Pater si possibile est transeat a me calix iste. Quibus uerbis inclinationem non solum sensitiui appetitus, sed & rationalis uoluntatis insinuasse prout inferioribus regulabatur rationibus, docuerunt nos patres Concilij sexti Constantinopolitani. Legatur Epistola Agathonis, a concilio summa ueneratione suscepta in quarta actione, ubi reperies grauissimos patres Atha. Amb. Aug. & alios ad hæc testimonij huius intelligentiâ. Sed quoniam tota inferior christi portio tãdè subiecta erat superiori parti, quæ neque per latum uingue ab ipsa dei uoluntate discrepabat. Idcirco continuo christus subiunxit, Verum tamen non sicut ego uolo, sed sicut tu uis. Igitur de libertate uoluntatis christi circa naturalem præceptorum obseruantiam proportionabiliter loqui debemus, ad ea quæ de libertate in ipso christo & in reliquis beatis circa præcepta positiua diximus. Nimirum, quod licet uoluntas non plene determinata esset ad horum præceptorum obseruationem, quatenus per iudiciû inferioris rationis dirigebatur, sed tamen deficere haud quam potuit, propter summam reformationem superioris portionis

442 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
& rationis superioris cui omnia inferiora in Christo subiciebantur plenissime.

Est autem aduertendum, quod ad huius doctrinæ verificationem non necesse fuerit recurrere ad distinctionem supra factam, de duplici charitatis amore, quorum alter per scientiam beatam, & alter per infusam scientiã regularetur, sed de vno & eodem prorsus charitatis actu, qui beatificam cognitionem sequebatur, ista quæ diximus verificari poterunt. Nã prout ipsa met. beata cognitio, ea quæ per Christum in obseruatione præceptorum tum legis naturalis, tum positua gerenda erant, referebat ad inferiorem & sensitiuam portionẽ, causas conuenientiæ & disconuenientiæ proponens, non plene determinabat voluntatem, neque ad ipsorum præceptorum obseruantiam, neque ad ipsius dei legislatoris amorem. Vnde locum relinquebat ipsi dilectionis actu, vt hac ratione liber esset simpliciter, ac proinde meritorius, & hoc est quod dixit S. Tho. locis superius citatis quod non meruit Christus per charitatem, vt erat caritas comprehensoris, sed in quantum erat viatoris. Neque fuit sollicitus S. Doctõr in distinguendo illo gemino charitatis actu inter soluendum primum argumentum à nobis exposito, quia iudicabat minime necessariam esse talem charitatis distinctionem ad Christi meritum statuendũ. Non tamen quia ista dixerim, existimandum est me reprobare prædictam charitatis distinctionem, quam superius probabilem reputaui, sed tantum assero eam necessariam non esse ad saluandum Christi meritum. Et hæc de secundi argumenti solutione.

Tertium argumentum magnam à nobis disputationem efflagitaret, vt infinitatem meritorem Christi exponeremus, nisi multa quæ de infinitate satisfactionis Christi præcedenti articulo diximus, nos ab hoc onere leuassent. Nam quæ ibi dicta fuere de satisfactionis infinitate, termino satisfactionis in vocem meriti immutato huic loco penitus sunt accommodanda. Sed adhuc nõnulla erant adiicienda, vt completa habeatur cognitio de infinitate meritorem Christi.

De qua re non omnes theologo eadem dicunt. Quidam enim arbitrantur Christi meritum infinitum fuisse, non ex parte obiecti, ita quod ius Christo contulerit ad aliquod infinitum præmium, sed tantum ex parte modi, quatenus illud finitum præmium quod meruit Christus, meruit ex toto iustitiæ rigore. Nec enim potuit esse meritum finitum in ratione meriti, cui responderet coram deo rigorosum ius, & quod potuit faceret merenti præmium debitum ex toto rigore iustitiæ. Adduntq; hi theologo, quod modus hic iustitiæ rigorosæ, qui in Christi merito reperiebatur, ad eius refundabatur præmium. Ita quod præmium debitum ex iustitiæ rigore, & si esset simpliciter res finita

QV AESTIO QVINTA.

443

finita, induebat tamen formalem infiniti præmij rationem. Potest huic doctrinæ accommodari id quod in alio ordine, nimirum, naturæ S. Tho. i. p. q. 45. art. 5. ad. 3. dixit contigisse. Videlicet, quod infinita primæ causæ virtus licet non se explicuerit in tota rerum huius vniuersi creatione in aliquem infinitum effectum, explicuit se tamẽ in modo quendã, qui proprius fuit infinitæ potentiæ, sic a deo vt nullus effectus quamlibet imperfectus & minime entitatis potuit sub isto modo ab alia quacunque produci causa, preterquam à prima omnium vniuersaliissima. Fuit modus iste, quod creaturæ ex nihilo, ex nulloq; subiecto præsupposito producerentur. Hic modus dicendi improbabilis non est, verum diminuta quadam ratione infinitatem Christi meritis tribuit, vnde quia parum extollis meritum Christi, eiusq; excellentiam, & valorem, non satis nobis gratus est, neque libet eum, vt probabiliorem amplecti.

Alii quidam theologo dicunt, Christi meritum infinitatem quoq; habuisse ex parte obiecti, id est, ex parte præmij, eam tamen, inquit, non habuit actu sed potestate. Itaque non meruit Christus aliquod determinatum infinitum præmium, verum tantæ fuit excellentiæ meritum Christi tantique valoris, vt quodcunque signatum præmium, minus censeatur, quam sit valor, & dignitas ipsius meriti. Censentq; autores isti, quod sicut diuina potentia infinita quidem est simpliciter in ratione Potentiæ; infinitaque virtute actu & categorematice pollet, non tamen se potest explicare aliquando in aliquem infinitum effectum, qui totam ipsius potentiæ virtutem adæquet, nam hoc repugnat ex parte facti quod est omnino infactibile, sed satis est ad ostendendam diuinæ potentiæ infinitatem, quod infinitos sint categorematice valeat effectus producere, sic a deo q; non tot efficiat, quin plures facere queat, ita proportionabiliter de infinitate meriti Christi theologantur, videlicet, quod meritum in se actus est infinitus in ratione meriti, non tamen actu applicari potest ad infinitum præmium, quod ei adæquate respondeat, sed quocumque præmio dato, ad aliud & maius & perfectius applicari potest. Hic tamen dicendi modus multis aliis displicet theologijs & id quidem iure, quia non eadem est ratio habenda de infinitate meriti, quæ habetur de infinitate potentiæ naturalis dei. Non enim de ratione potentiæ est, quod actualem habeat aliquam cum suo effectu cõiunctionem, sed satis fuerit quod illum virtute, & potestate præhabeat, & id quidem multo altiori & eminentiori modo quam in ipso effectu exprimi possit, Effectus namque perfectius & eminentius est in sua causa, præsertim suprema, quam esse possit in semetipso. At meritum actualem importat equalitatem ad præmium, actualeque ius ad ipsum, vnde præmium adæquate respondens merito, determi-

natum esse debet, quoniam cadit sub iure ipsius meriti determinato. Nam qui meretur, ius sibi acquirit ad premium suscipiendum. Et si cut lus determinatum esse debet, ita necessum est, & premium sit determinatum, ut seruetur æqualitas inter meritum & premium. Præterea, ex contraria sententia sequitur concedendum, quod plus meruit Christus quam possit Deus præmiari, consequens videtur magnam præferre absurditatem. Nam quamuis Christi meritum sit infinitum, eius tamen infinitas determinata est ad certum genus, imo ad certam speciem. Potentia autem dei præmiatiua omnimoda pollet infinitate, ad omneq. se extendit genus: est enim ipsamet Dei omnipotentia prout legibus iustitiæ remuneratiue se accommodat, ergo, &c. sequella veroprobatur. Autores huius secundæ sententiæ fatentur Christum infinitum premium meruisse, sed Deus non potest premium infinitum Christo reddere, quia non est dabile infinitum premium: ergo, &c. Quo loco aduertat theologus, ut ea quæ hic dicuntur plenius calleat, quod non eadem omnino est ferenda sententia de infinitate præmij, quam superius tulimus de meriti infinitate: meriti enim, ut diximus, infinitas non est inesse entis absolute, sed in tali specie morali determinate, eo quod valor meriti debet esse coarctatus ad moralem actionem. Infinitas autem præmij ad totum genus entis se extendit. Nam quodlibet ens in ratione entis potest cadere sub merito, & habere rationem præmij.

Non desunt graues theologi inter nouiores præsertim Thomistas, qui partim huic secundæ opinioni adhærent, existimantes quod ad rationem infiniti meriti non est necesse quod illi respondeat actu infinitum premium, sed sat fuerit, quod respondeat in potetia, ita quod ipsum opus meritorium dignum sit premio infinito, & in hoc casu fatentur Christum infinite meruisse, eiusq. meritum fuisse infinitum, in quo consentiunt secundæ opinioni. In eo tamen ab ea recedunt, quod existimant Deum potuisse retribuere Christo infinitum premium quod adæquaret totam latitudinem infinitatis meritorum eius. Quod faceret, inquiunt, deus, si in remunerationem meritorum Christi Pater, aut Spiritus fieret homo, seu angelus: nam hoc beneficium infiniti esset valoris, sicut a principio huius relectionis dicebamus gratiam vnionis, quæ facta fuit Christi humanitati in incarnationis mysterio simpliciter fuisse infinitam. Hoc secundum quod dicunt ij theologi, in quo a secunda sententia dissentiunt, mihi nullatenus displicet, sed non placet eorum opinio quatenus conuenit cum illa secunda opinione, & eisdem profus argumentis expugnatur.

Tertia igitur sententia docet, quod meritum Christi simpliciter est in ratione meriti infinitum, & quod Christus infinite meruit, ac denique quod de facto suscepit infinitum premium, nimirum, sui corpo-

ris resurrectionem: quæ beneficium fuit simpliciter infinitum, quatenus diuinum verbum toti integræ humanitati ex anima & corpore constanti diuina fuit virtute reunitum. Aliud etiam infinitum premium alij assignant, scilicet, existentiam corporis Christi in Eucharistiæ sacramento, nam terminus transubstantiationis, saltem per concomitantiam, est simpliciter infinitus: diuinitas enim verbi vere per concomitantiam reperitur sub sacramentalibus speciebus contenta, ut in Conc. Trid. sess. 13. c. 3. Hæc sententia non mihi displicebat olim sed iam non placet propter duas causas. Prima, quoniam in resurrectione non fit simpliciter communicatio diuini verbi ad humanitatem, nam in triduo mortis verbum vtrique humanitati parti vnitum permanfit, cuius oppositum integra fide dici nequit ut 3. par. q. 50 a. 2. & 3. solet ostendi, ergo ibi non fuit communicatum bonum infinitum, sed nouus quidam modus communicationis, nimirum, quod verbum partibus separatis communicatum, maneret etiam toti humanitati communicatum ipsis partibus vnitis.

Confirmatur, totum nouum miraculum resurrectionis in sola ipsa partium humanitatis reuisione constitit: nam quod verbum humani ex illa reuisione partium resultanti communicaretur, ipsiq. maneret vnitum, fuit consequens ad ipsam reuisionem partium quasi naturali sequella: cum enim esset vnitum partibus separatis, quidni per maneret vnitum eisdem partibus coniunctis? Neque vero aliud erat necessum, ut toti vniretur humanitati, cum totum non sit realiter aliud quam suæ partis simul sumptæ.

De sacramento Eucharistiæ multo etiã minor est difficultas, quia conuersio substantiæ panis non in diuinum verbum, sed in humanum corpus fit. Diuinitas autem est ibi per realem concomitantiam. Vnde non maiorem virtutem in Deo operante exigebat, quam si fieret conuersio in corpus puri hominis. Quocirca tam in hoc casu, quàm in præcedenti re ipsa totum opus miraculosum ex parte termini formalis fuit finitum, quia in priori casu formalis terminus fuit humanitatis reintegratio, & in secundo ipsum Christi corpus secundum rationem corpoream. Et cum natura cuiuslibet mutationis iudicanda sit ex primario & formali suo termino, absolute concedendum est vtramq. istâ mutationem non esse simpliciter infinitam, etsi in vtraq. aliquid simpliciter infinitum reperiat.

Secunda ratio ob quam huic sententia non tantam arrego fidem est huiusmodi. Si resurrectio Christi fuit premium simpliciter infinitum quod Christus pro suis suscepit meritis, sequitur quod per solam resurrectionem fuit totum Christi meritum plene & exacte præmiatum, ita ut nihil plus ei debeatur. Consequens est falsissimum & non in fide securum, ne dicam manifeste erroneum. Nam certe er-

raret in fide; qui diceret, quod gratia & gloria, quæ vniuersis conferuntur hominibus, non habet rationem præmij meritorum Christi. Concilium enim Trid. sess. 6. cap. 7. inter causas iustificationis impij christum retulit, dixitque eum causam esse iustificationis meritoriam: ergo, &c. Sequella patet, nam si illud præmium fuit simpliciter infinitum in ratione præmij, fatendum est, quod ad æqualitatem respondit merito Christi: Ergo Christus accepit tunc totum id quod erat ei debitum: atque adeo totum aliud quod postea recipit, non responderet eius meritoria iustitia, cui iam plene fuit in resurrectione satisfactum: Sed ipsi soli Dei liberalitati & gratia. Non latet me solutio qua probabiliter dissolui potest ista ratio. Nam qui contrarium senserit, ita dicit. Quod omnia que sunt extra Deum comparatione ad ipsum fere nihil reputantur, & solam extensionem in perfectione addunt, in rationem vero nullam. Vnde meritum quod tantum valorẽ obtinet, ut ipsum diuinum, esse, loco præmij mereatur, nihil mirum quod eius meritoria vis ad quæcumque creata se extendat bona. Quo fit, ut Christus potuit suum meritum applicare, ut loco præmij responderet ei diuinum esse humanitati communicatum, ut gratiam, & gloriam & reliqua super naturalia bona conferret hominibus, & hoc totum pertineat ad Christi premium. Probabilis solutio. Sed ex eius fundamento colligo ipse probabilem facti argumẽti vim, quæ in hoc sita est, quod cum diuinum esse sit totum & summum bonum, sufficientissimum premium est cuiusvis magni meriti, & quod solo ipso accepto præmiatur meritum totaliter, secundum etiam quod se extendit, ad creaturas & facit debita ipsi merenti quæcumque bona creata.

Quarta sententia docet, quod ad rationem meriti non satis est valor operationis & condignitas ad premium, sed præterea requiritur quod vel formaliter vel virtualiter detur propter premium suscipiendum, ita quod operans operetur in commodum præmiatoris, intendens ab eo suscipere debitum premium suo operi proportionatum. Ex quo infert ista sententia, quod christi meritum, eatenus dumtaxat habuit veram & propriam meriti rationem, quatenus fuit applicatum a Christo merente ad certum premium suscipiendum, Ex quo vltèrius inferunt eius auctores, quod Christi passio ea tantum ratione est proprie meritum, qua est efficax in his quibus meruit, secundum autem quod fuit tantum meritoria, quoad sufficientiam, in his videlicet in quibus nunquam sortietur effectum, non est vere & proprie meritum, quia deest illi applicatio ad premium suscipiendum, non enim fuit applicata pro his in quibus effectus non sortietur, & ob id respectu eorum sufficientiam quidem habet Christi passio, non vero efficaciam, quod colligitur ex illo quod dicit Christus, Ioan. c. 17 ego pro eis rogo, non pro mundo. Hanc sententiam docet expresse Ruardus

Taper

Taper Decanus Lonaniensis in articulo de satisfactione.

Hæc tamen sententia mihi non satis probatur, quantum ad id quod ait, Christi passionem, non debere proprie appellari meritum, secundum eam rationem qua tantum est sufficiens, comparatione, scilicet, ad eos in quibus efficaciam non sortietur. Nõ enim mihi bene sonat dicere, quod Christus non meruit nisi tantum prædestinatis, cum pro toto humano genere passus fuerit, & mortuus: Quod tamen necessario dicendum est, si hanc quartam sequamur sententiam. Quia si operatio Christi non fuit vere & proprie meritum respectu eorum in quibus non habebit effectum, non potest dici, quod Christus his hominibus meruerit, atque adeo concedendum est, quod ijs solum meruit, in quibus eius passio efficax erit.

His omnibus opinionibus prætermisissis, quintam sententiam statuo quam omnibus probabiliorẽ esse crediderim, & dico duo in quibus hæc sententia consistit. Primum. Ad veram, propriaque meriti rationem nõ suffecerit valoris condignitas ab premio, sed necessaria est etiam applicatio operis meritorij ad certum premium suscipiendum. In hoc primo asserto hæc nostra sententia cum præcedenti conuenit; & constat eius veritas ex dictis circa secundam sententiam, quibus probauimus meritum non se habere admodum actiue potentia, sed importare ius actuale ad premium determinatum. Ita ut qui meretur opere suo meritorio faciat sibi debitum premium, iusque habeat ad ipsum, quod fieri nequit sine applicatione operis meritorij ad certum premium merito proportionatum.

Ex quo sequitur primo, quod si deesset actualis hæc applicatio, adfintque ceteræ conditiones ad meritum requisitæ, talis operatio erit quidem secundum se apta, ut habeat meriti rationem, non tamen erit formaliter meritum propter applicationis defectum.

Sequitur secundo quod Christi passio & si ex se apta nata fuerit, ut esset meritum respectu incarnationis Patris, & Spiritus sancti, non tamen formaliter fuit meritum respectu incarnationis huius, quoniam Christus non applicuit passionem suam ad hoc premium pro ipsa suscipiendum.

Dices, non fuit meritum formaliter respectu huius præmij, fuit tamen meritoria. Respondetur, quod aliquam operationem meritoriam esse, æquiuocationem patitur, nam si sensus fiat, quod ex se tantum habet valorem, ut ex hac parte non desit ei ratio meriti, concedendum est Christi passionem meritoriam esse præfati præmij, sed hoc non est esse meritoriam formaliter sed fundamentaliter tantum. Si vero fiat sensus quod habet eam meriti rationem quæ absq. aliquo alio sufficit fundare ius meritorium, nullo modo est concedendum, quod sit meritoria, quia semota applicatione prædicta nequit Christi passio, aut

alia

alia quæuis actio ius meritorium fundare, atque adeo non debet dici formaliter meritoria, sed tantum fundamentaliter.

Dico secundo Christi passio & secundum quod est efficax in prædestinatis, & secundum quod pro omnibus est sufficiens veram habet & propriam rationem meriti, & quidem infiniti, fuitque applicata pro infinito præmio suscipiendo. Huius assertionis difficultas multa egebat & explicatione & probatione, nisi posset lector recurrere ad ea quæ articulo præcedenti de infinitate & æquivalentia satisfactionis Christi diximus. Nunc autem id breuiter explicandum est, quid sit illud infinitum præmium, ad quod suscipiendum Christus suam passionem quantum ad omnem eius sufficientiam applicauerit. Et breuiter dico iuxta ea quæ de satisfactione dicebam, quod illud fuit præmium, & quidem infinitum, quod eius passio exponeretur omnibus hominibus tanquam sufficiens remedium pro omnibus ipsorum peccatis, & tanquam vniuersalissima quædam medicina cunctis ea uti uolentibus parata, omnem habens medendi virtutem, & ad omnes infirmos sanandos idoneam, & ut sufficientissimum medium quo possent omnes ad æternam peruenire salutem si uelint, Ita ut sint in medio Ecclesiæ aperti fontes ex quibus quicūq. uoluerit possit haurire aquas saluatoris, aquasq. salutis, quarum quælibet gutta in bibente fiet fons magnus aquæ salientis in vitam æternam. Vti Samaritanæ mulieri Christus dixit Ioan. 4. Et quidem magnum & eximium præmium fuit passionis Christi, quod Deus ipsam acceptauerit ut hunc locum in Ecclesia Dei eius uirtus obtineat. Ita ut quicumque uoluerit & primam & ultimam salutem ad manum habeat paratam, si Christi passione uti uoluerit. Reuertat lector quæ de satisfactione Christi diximus. Nam ex his & ex illis simul collectis integram accipiet rei huius resolutionem, decisionemque huius dubitationis exactam.

Tandem est aduertendum, quod in Christi merito proportionaliter est in omnibus loquendum ad ea quæ de Christi satisfactione articulo præcedenti dicebamus, & quantum ad essentiam iustitiæ saluandam, & quantum ad infinitatem, ac denique quantum ad ipsum iustitiæ rigorem. Ita quod meriti substantia ex humanitate desumatur prout utraq. gratia & uniois & habituali dignificatur & eleuatur: nam si humanitas pure consideretur, capacitatem tantum ad meritum & satisfactionem potuit conferre Christo, non uero formalem satisfactionis ac meriti rationem. Meritorius autem infinitus valor à diuino uerbo, prout est humanitatis suppositum, desumebatur, non solum in ratione ualoris infiniti præcise, sed cum illa determinatione & contractione quam explicat illa uox, meritorius. Non enim valor infinitus meritorius Christi, secundum quod meritorius, à sola eius humanitate originabatur, quamuis & necessarium fuit quod re-

cipe-

ciperetur in operatione humana, & ab humanitate elicitam, sed potissimum desumebatur ab ipso uerbo ut humano supposito, nimirum, ut à terminante personaliter humanitatem, & simul cum humanitate elicitue concurrente ad eius humanas actiones. Vnde sicut ualor satisfactorius Christi infinitus, ut superius diximus, non totaliter procebat ex his quæ communia sunt uerbo ut satisfactienti & satisfactionem acceptanti, ita neque ualor meritorius assumptus fuit ex communibus uerbo ut merenti & ut premiati. Quoniam ualor meritorius, ut meritorius, non pertinet ad uerbum ut est premiatus, sed ut est merens. Ex quibus sequitur, quod Christus meruit infinite non absolute ut homo, sed ut deus homo: Sicuti etiam satisfecit. Ex quo rursus sequitur, falsam esse quorundam theologorum sententiam asserentium, quod Christus quatenus infinite meruit, est inferior patri. Quod ipsi probant, quia Christus ut redemptor est inferior patri, sed redemit nos Christus per meritum infinitum & satisfactionem infinitam: ergo ut infinite meruit, infiniteque satisfecit minor est patri. Et confirmant. Christus in quantum mediator dei & hominum minor est deo ut ex S. Tho. 3. p. q. 26. art. 2. colligi potest. Sed in quantum mediator meruit infinite atq. infinite satisfecit: ergo ut infinite meruit inferior est deo. Sed his nihilominus non obstantibus prædicta sententia est falsa. Effet quidem uera si sequeremur modum illum dicendi quorundam theologorum a quo non longe recedit Magister à Medina 3. par. q. 26. art. 2. in. 2. exposit. dubij. Videlicet, quod sola humanitas meruerit & satisfecerit infinite, quamuis hoc habuerit ex gratia uniois. Nam si persona uerbi non intrat formaliter in ratione merentis & satisfactientis infinite, uerissimum est quod Christus prout meruit infinite est minor patri, ceterum si uera est nostra sententia quam etiam Magister Medina (nisi sibi ipsi repugnet) docet expresse, uidelicet, quod non sola humanitas formaliter pertinet ad rationem merentis infinite, sed etiam ipsum uerbum, ita quod sicut substantia meriti ex humanitate per gratiam uniois & habitualemente eleuata formaliter sumitur, ita & infinitas meritorii ualoris ex ipso uerbo pensetur, modo dudum exposito, minime affirmari poterit Christum quatenus infinite meruit & satisfacit inferiorem esse deo, quia in ratione merentis & satisfactientis infinite, intrinsece clauditur deus. Verum est quod simul includit aliud, scilicet, humanitatem ex qua meriti substantia pendet, cuius ratione inferior est deo. Sed hoc non satis est, ut absolute dicatur minor deo. Quemadmodum licet Christus formaliter importet humanitatem cuius ratione est inferior deo, quia tamen intrinsece diuinum etiam importat uerbum, hæc propositio, Christus est inferior patri, est hæretica Arrianam inno luens hæresim. Ad motiua contrariæ sententiæ facile respondetur. Ad

LII primum

primus, nego omnino illam propositionem Christus vt redemptor est in ferio patre. Nam in ipsa essentiali redemptionis ratione includitur infinitas pretii & satisfactionis, eatenus enim Christus vere nos redemit, quatenus infinitum & rigurosum prærium deo pro nostra libertate exsoluit, neque alias redemptor esse poterat: Exsoluit autem Christus hoc infinitum præriū, quatenus fuit deus & homo. Ad aliud de mediatore, dico, quod si mediator absolute summatur, nihil aliud importans quam intercessor, nullam infinitatem designat in sua formali ratione, nam purus homo posset hoc modo mediatoris officium exequi. Cæterum si mediator strictius accipiatur, vt denotat mediatorem qui efficaciter obtinuit, & ex iustitiæ rigore veniam his pro quibus apud deum intercedebat, mediatorisque agebat officium, id ipsum de mediatore dico, quod nunc nunc de redemptore dicebā. Nimirum, q̄ fuit mediator, vt homo deus. Quāuis formalis ratio ex qua mediatoris potuit Christus officium exequi, non diuinitas est, sed humanitas, vt S. Tho. & Caiet. docuerunt. 3. p. q. 26. a. 2.

Secundum dubium articuli tertii Postquam præcedenti dubio definitum & explicatum dedimus christum vere meruisse, eiusque meritum infiniti esse meritorii valoris, ipsa doctrinæ ratio & consequentia postulat, vt mox examinare tenemus, quid Christus meruit, quidq. sibi, quidue nobis meruerit. Quæ res tribus sequentibus dubitationibus diligenter erit tractanda, & in hoc dubio secundo disputandum est. Num Christus suam meruerit incarnationem, id est, ipsam hypostaticam diuini verbi cum nostra humanitate vnionem. Et affirmatiua sententia sic probatur. Primum argumentum desumitur ex sacræ scripturæ testimoniis Apocalyp. 5. Dignus est Agnus qui occisus est, accipere diuinitatem &c. At diuinitatem in ipsa incarnatione Agnus qui occisus est, id est, Christus accepit. Ad Philip. 2. propter quod deus exaltauit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen &c. Hoc autem nomen Christo datum, non est aliud, quam illud de quo Paul. ad Hæbre. 1. dicebat de Christo quod tanto melior est Angelis effectus, quanto differentius nomen præ illis hereditauit: quod si à S. Paul. quæramus, quodnam fuerit istud quod Christus hereditauit nomen, quasi nobis respondens mox subiunxit. Ad quem enim aliquando Angelorum dixit deus filius meus es tu, ego hodie genui te. Ecce nomen datū, Christo est nomē Filii dei. Hoc autē nomen in ipso incarnationis momento datū Christo fuit, quæ incarnatio generationis nomine appellatur à Paulo in verbis citatis & à Regio Propheta psalm. 2. ex quo Paul. prædicta verba sumpsit. Accedit illud psalm. 44. dilexisti iustiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te deus tuus oleo letitiæ præconfortibus tuis. Vbi omni dubio præcū de Christi vnctione fit sermo, vt constat ex Paul. ad Hæbr. 1. hoc testimonio-

stimonium ad christum referente. Estque valde probabile, vt constat ex testimoniis superius adductis in q. 1. dub. 1. hanc vnctionem, designare ipsammet diuini verbi incarnationem seu, quod est idem, ipsam vnionem gratiam, qua ipsa christi humanitas vncta fuit substantia li quadam diuina vnctione. Sed hanc vnctionem accepit christus propterea quod iustitiam dilexit, & odio habuit iniquitatem, vt habetur in præcitato testimonio, vbi dictio, propter, meritoriam videtur importare causalitatem; ergo &c.

Secundum argumentum. Christus potuit mereri suam incarnationem: Ergo de facto meruit. Consequentia patet. Quia quod christus meruerit incarnationem suam in magnam eius dignitatem cedit: ergo si potuit mereri irrationabiliter denegabitur christo hæc tanta dignitas. Antecedens vero probatur primo. Christi meritum fuit infinitum. Ergo eius virtus & valor extendit se ad incarnationem: atque adeo christus illam potuit promereri. Secundo probatur. Humanitas christi prius ordine naturæ exitit, quam hypostatica vnione diuino copularetur verbo: ergo in illo priori naturæ potuit mereri hypostaticam vnionem. Videtur hæc consequentia manifesta, si supponamus, quod in illo priori naturæ humanitas fuit exornata habituali gratia, & cæteris supernaturalibus donis. Et hoc adhuc erit certius si in illo priori naturæ humanitas non propria exitit existentia, sed per ipsam existentiam dei, vt sensit Durandus in 3. d. 1. quæst. 2. cum quibusdam aliis theologis. Probo autem antecedens. Christi humanitas prius natura fuit creata quam assumpta ad diuinam verbi subsistentiam, nam cum ibi interuenerint duæ istæ mutationes (summus late mutationis nomen) scilicet, productio humanitatis, & hypostatica eius vmo ad verbum, & fuerit ordo aliquis inter ipsas, non potest negari quin creatio rationalis animæ, & totius humanitatis productio præcesserit assumptionem, & non econtra. Implicat enim quod prius assumatur natura ad esse personale verbi, quam creata sit & producta. Sed creatio terminatur ad esse rei creatæ, seu quod idem est, ad rem ipsam sub esse existentia constitutam: ergo humanitas prius natura fuit constituta sub esse existentia, quam fuerit verbo hypostaticè vnita.

Confirmatur. Possibile fuit quod christus per opera quæ subsequuta fuerunt incarnationem meruerit ipsam: ergo possibile fuit prædictum meritum: atque adeo non est christo denegandum. Probatur antecedens. Non impedit rationem meriti, quod sit posterius præmio, nam christus meruit gratiam & gloriam antiquorum Patrum quæ multo tempore ipsa christi merita percesserūt, satisque fuit quod in diuina præscientia antecederēt christi merita, ex quorū præuisione deus contulit Patribus gratiā & gloriā: ergo similiter christus potuit

mereri suā incarnationē per opera quę post ipsam incarnationē fuit operatus, & satis est horū operū præcessio in diuinæ mētis præsciētia.

Tertium argumentum. Christus de facto meruit suam resurrectionem: Ergo eadem ratione potuit mereri ipsam incarnationem, atque adeo ne quid perfectionis merito Christi detrahamus, cōcedendum est de facto meruisse. Antecedens libenter admittitur a Theologis. Et consequentiam probō, quia tantū bonū fuit communicatum humanitati per resurrectionem Christi, quantum per ipsius incarnationem: Ergo eadē est ratio vtriusque premij & si Christi meritum ad vnum se extendit, etiam ad aliud se potuit extendere.

Quartum argumentū. Si qua ratio vero similis assignari potest ob quam Christus suam incarnationem non meruerit, ea potissimum est, quod omnia eius merita fundabantur tanquā in prima merendi radice in ipsa diuini verbi incarnatione, sed hæc ratio non sufficit auferre rationem meriti a christi operibus respectu incarnationis ipsius: ergo, &c. Minor, in qua sita est tota argumenti difficultas, probatur. Antiqui patres meruerunt saltem de congruo, incarnationem christi domini, vt constat ex doctrina S. Thom. 3. p. q. 2. ar. 11. quam communiter amplectuntur Theologi de qua dicemus solut. ad vlti. Sed eorū merita innitebantur christi incarnationi, eiusque passioni & morti, vt habet fidei doctrina. Quia non est datum nobis aliud nomen sub cęlo in quo oporteat nos saluos fieri, vt dixit Petrus act. c. 4. ergo prædicta ratio non obstat merito christi cōparatione ad ipsam diuini verbi incarnationem.

Confirmatur. Beata Virgo meruit de congruo, imo de condigno incarnationem Christi, & tamen eius meritum in Christi incarnatione & passione fundabatur & in ipsis christi meritis a deo in æternitate præuisis. Ergo prædicta ratio nō obstat. Probatur antecedēs. Beatissima Virgo meruit de condigno esse matrē Dei. Ergo & meruit incarnationē Dei: nec enim aliter ipsa mater Dei esse poterat, nisi diuinū verbū ex eius purissimis sanguinibus carnem assumeret humanam.

In oppositum est quod meritum debet antecedere præmium, sed omnia christi merita posteriora fuerunt eius incarnatione: ergo christus non meruit incarnationem suam, hypostaticāq. diuini verbi vnionem cum humanitate.

In hoc dubio, quod attinet ad factū nulla inter catholicos opinionū reperitur diuersitas: vniuersi. n. fatētur in 3. dist. 4. & Thomist. 3. p. q. 2. a. 11. christū nullatenus suam incarnationē promeruisse: cuius oppositū docuerunt Fotiniani heretici, asserentes christū dominū per bona opera suā meruisse diuinitatē. Huius hæresis meminit S. T. 3. p. q. 2. a. 11. & 4. cōtra gentes c. 28. vbi grauissimis eam & scripturæ testimonijs & theologis rōnibus cōfutatur, & euertit. Tota ergo cōtrouersia theologica

gica in hac difficultate versanda de possibili procedit, dum quidam arbitrantur non fuisse possibile, secundum etiam absolutā Dei potētiam, quod Christus suam mereretur incarnationē. Alijs vero e cōtra opinantibus. Sed & hi non eadē omnino via procedunt, nam eorum nonnulli censent, quod per opera ipsam incarnationē præcedētia potuit Christus, si absolutam potētiam attendamus, suam mereri incarnationem, nonnulli vero non Christo, sed eius humanitati istud antecedens meritū concedunt. Deniq. alij hoc vtrumq. negāt esse possibile. Censent tamen possibile fuisse, quod Christus operibus sequentibus, quæ vel tempore, vel natura fuerunt incarnatione posteriora ipsam potuit mereri. In his & alijs inter se dissentiunt graues theologij, quæ in huius dubitationis discursu a nobis erunt adnotanda.

Pro decisione ergo difficultatis huius. Supponenda est fidei veritas, quæ aduersus antiquiores hæreticos grauissimis Conciliorum & Patrū diffinitionibus constat, nepe, quod Christi humanitas, aut eius partes, vna excepta materia prima vel pura, vel constituta sub gradu formæ corporeo (hoc enim non ad fidem, sed ad philosophicam disputationem spectat) non extiterunt prius tempore, quā diuino verbo fuerint vnita, sed in eodē instanti, quo anima fuit creata, fuit etiam verbo coniuncta, & in eodē instanti, quo Christi caro fuit caro humana, fuit etiam caro Christi & dei. Vide in Concil. Ephes. 1. Constanti nopol. 5. in Lateranensi sub Martino 1. & in alijs concilijs, & Patrū decretis, in quibus damnantur errores Nestorij, Petri Constantinopol. episcopi, Fotini, & aliorum hæreticorum, qui diuersis modis Nestorij, & eius hæresi in Conc. Ephesino damnata adhæserunt. Ex hac fidei veritate. illud confectarium manifeste deducitur, quod certa etiam est fide credendum, videlicet, Christum aut eius humanitatem non prius tempore meruisse diuini verbi incarnationem, quam ipsa in rerum natura facta extiterit, quia neque Christus, neque eius humanitas, neque aliqua eius pars formaliter sumpta ipsi præextiterunt incarnationi secundum aliquam temporis prioritatem: quod si non præextiterunt, neq. prius tempore meruerunt. Hoc supposito fundamento prima statuitur conclusio.

Prima Conclusio.

Christus non meruit incarnationem neque (quod idem est) vnionē diuini verbi cum humanitate. Hanc cōclusionem nonnulli theologij quibus annumerandus est Medina 3. pa. q. 2. art. 11. existimant certā esse fidei veritatem, verum ego, alijs quibusdam assentiens theologis, non tantam certitudinem in ea reperio. Existimo quidem eius oppositū periculosum esse, & non satis tutū in fide, tū propter probatio

nes mox subiungendas. Tum etiam quia periculum habet illius Fotiniani erroris cuius paulo ante meminimus. Sed tamen censeo non esse expressum errorem, quia vniuersa testimonia quibus ista conclusio probatur vtpurimum probant efficaciter, quod non præcesserint aliquot merita in christo, aut in eius humanitate quibus suam meretur incarnationem. Non vero tantam efficaciam habent, ad probandum christum non meruisse incarnationem operibus quæ post ipsam fuit operatus. Sed iam probatur conclusio, quæ si non est certa secundum fidem, est nihilominus verissima, quam docent vniuersi theologi in dist. citata legantur speciatim Scotus. q. 2. & Marsil. 3. p. quæst. 5. Sitque prima probatio communis ipse theologorum consensus in hac veritate tuenda, qui cum sit in re grauissima non potest non magnam sententiæ contrariæ temeritatem inducere.

Secundo probatur ex illis omnibus sacræ scripturæ testimonijs in quibus sacrum incarnationis mysterium specialissimæ Dei gratiæ, & beneuolentiæ tribuitur, quod cum proprietate fieri non potuisset si Christus merito de cōdigno ipsam promeruisse incarnationem, & hypotheticam vnionem verbi cum humanitate. Io. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret Luc. 1. per viscera misericordiæ dei nostri in quibus visitauit nos oriens ex alto ad Titum c. 2. apparuit gratia Dei saluatoris nostri, &c. & c. 3. apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri, ad Rom. c. 5. mysterium incarnationis donum appellatur & gratia. Similiter Ioan. c. 1. etiam simpliciter appellatur gratia. de plenitudine inquit eius omnes accepimus & gratiam pro gratia. Duobus his locis non solum gratia dicitur respectu nostri, sed simpliciter gratia & donum. Quo insinuat non solum comparatione ad nos sed absolute & respectu etiam ipsius christi, eiusque humanitatis, donum esse & gratiam dei specialissimam. Probat deinde expressissimis S. Aug. testimonijs in lib. de bono perseuerante c. ultimo lib. de correctione & gratia c. 11. lib. de prædest. sanct. c. 15. cuius loci verba superius retulimus Tractat. 105. in Ioan. lib. 13. de Trinitat. c. 17. & in chridium c. 40. his locis & alijs, quam sæpius repetit nulla merita præcessisse ex parte naturæ humanæ, quibus tantum hoc beneficium mereretur. Nam ille homo, inquit, August. vt a uerbo dei patri coæterno in vnitatem personæ assumptus esset vnigenitus filius, vnde hoc meruit? Humana merita hic conticescant quæ perierunt per Adam, ut regnet gratia quæ regnat per dominum Iesum christum. Aduerte quod illa vox, homo, qua vtitur Aug. in citat. verbis non humanum designat suppositum, sed ipsam naturam humanam: loquiturque August. iuxta modum quo in cantico quod incipit. Te Deum laudamus. canit Ecclesia. Tu ad liberandum sub capturus hominem, &c. vbi

homi-

hominem idem pollet, atque humanitatem. Hæc testimonia & alia similia sacræ scripturæ, & patrum efficacissime quidem conuincunt, quod Christi humanitas non meruit operibus prioritate, vel temporis, vel naturæ ipsam incarnationem præcedentibus hoc tantum hypostaticæ vnionis beneficium: sed sicut fuit summe gratuitum, ex summaque misericordia ortum comparatione ad cæteros homines, ita & respectu ipsius humanitatis Christi summe quoque fuit liberale & gratuitum, nec vllam habuit iustitiæ rationem. Et conclusio in hoc sensu intellecta videtur esse fidei veritas. Cæterum non tam certa mihi apparet, vt dixi, si ad ipsum Christum referatur & ad merita, quæ ipsa incarnatione verbi fuerunt posteriora. Tum quoniam non mirum, quod incarnationis mysterium comparatum ad ipsum Christum aliquam induat iustitiæ rationem, quamuis comparatione ad omnes puras creaturas, inter quas simul connumeretur ipsa Christi humanitas, fuerit opus summæ gratiæ, maximæ liberalitatis, infinitæque misericordiæ. Tum etiam quia, vt ex infra dicendis constabit illa ratio meriti quæ in Christi operibus ipsam incarnationem sequentibus fundaree, non impediret rationem liberalitatis & misericordiæ, quæ in hoc sacro mysterio reperitur.

Sed iam rationibus eadem probatur conclusio. Prima, Mereri, sicut & operari præsupponit esse, nam res omnis sicut se habet adesse, ita & ad operari, prius adesse, deinde ad operari. Est. n. esse prima omnium actus: ergo impossibile est quod Christus suum esse mereretur: atque adeo neque potuit ipsam incarnationem mereri. Nam Christus, in quantum homo, per incarnationem verbi totum suum esse acquisiuit.

Confirmatur, christus neque in quantum, deus, neque, in quantum homo, nec denique in quantum, deus homo, suam meruit incarnationem: ergo nullo modo meruit. Antecedens quo ad singulas sui partes est ostenditur. Et prima quidem eius pars, videlicet, quod non vt deus meruerit, nulla vel explicatione eget, nam vt deus non est meriti capax. Secunda vero pars, puta, quod non vt homo meruerit. Probat. Non meruit meritis antecedentibus ipsam incarnationem, quia certa fide aduersus Fotiniana hæresim, credendum est, christum non fuisse hominem ante ipsam diuini verbi incarnationem: neque meritis ipsam incarnationem sequentibus, quia meritum, si modo miracula secludimus, & ad potentiam tantum ordinariam attendimus, secundum quam hæc nostra procedit conclusio, nequit esse posterius præmio, meritum namque constituit ius ad præmium suscipiendum: atque adeo præmium sua natura posterius est merito: ergo nullatenus eam meruit. Tertia ite antecedentis pars, nimirum, quod non meruit, vt deus homo, eodem prorsus argumento, probatur quo probauimus, eum non meruisse vt hominem.

Secun-

Secunda ratio. Prima radix meriti nequit cadere sub merito, sed incarnatio fuit prima radix omnium meritorum Christi, præsertim qua ratione fuerunt merita infiniti valoris, nam hac ratione prima eorum radix non fuit habitualis gratia, neque esse potuit, sed ipsa gratia vnionis. Ergo non potuit cadere sub Christi meritis, esseque eorum præmium.

Confirmatur. Ea ratione theologi 1.2.q.14.a.5. docet primam gratiam non posse cadere sub merito eius hominis iusti in quo est, quia est prima radix omnium meritorum eius. Ergo eadem ratione gratia vnionis, seu, quod idem est, verbi incarnatio non potuit cadere sub christi meritis.

Dices forsan, quod hæc ratio ut plurimum procedit de merito condigno, non vero de merito congrui, quoniam prima gratia potest cadere sub merito congrui eius hominis in quo suscipitur. Ergo Christus saltem de congruo potuit suam incarnationem mereri. Huic objectioni. Primo respondetur, falsum omnino esse quod homo primam suam gratiam de congruo mereatur, de qua re. 1. 2. loco citato disputari solet a S. Tho. interpretibus, & nos in solutione ad 5. huius dubii non nihil dicemus. Secundo respondetur non esse eandem rationem de prima gratia, & de incarnatione verbi. Nam ad primam gratiam præsupponitur subiectum existens immo adiutum & eleuatum per supernaturalia Dei adiutoria, quæ Theologi vocare solent gratiam præuenientem. Cuius virtute is qui iustificatur poterit de congruo primam gratiam sibi promereri, At in christo ante incarnationem non præsupponitur ipsum subiectum meriti, nimirum Christus. Præterea, aliud est etiam discrimen inter gratiam & incarnationem. Quod incarnatio est prima radix omnium meritorum Christi siue sint de congruo, siue de condigno: quia est causa meritorum in quantum est causa omnium operationum Christi, id est, prout constituit ipsum suppositum operans, ex cuius dignitate omnes eius actiones valorem sibi meritorium vendicant: gratia vero habitualis in puro homine radix quidem est & principium omnium meritorum de condigno, non tamen omnium meritorum de congruo, iuxta multorum theologorum sententiam, qui in operationibus præcedentibus ex gratia præuenientis, imo & in operationibus bonis moraliter, quæ ex nullo speciali supernaturali auxilio prodeunt, existimant reperiri rationem meriti de congruo, de quo alias.

Tertia ratio, incarnatio Christi fuit opus maximum & summum diuine misericordie, & quod est omnium meritorum fundamentum & radix: Ergo decuit quam plurimum diuinam prouidentiam, ut incarnatio Christi non esset præmiū alicuius meriti. sed ex summa dei liberalitate & gratia, omnino titulo iustitiæ secluso, suam omnem originem traheret.

Vltima

Vltima ratio est fere eadem cum illa ratione secunda, qua probauimus præcedenti dubio Christum, prout meruit resurrectionem suam, non promeruisse bonum infinitum, videlicet, ipsum esse diuini verbi humanitati communicandum. Et rationis vis ad hoc reducit. Quod si incarnatio christi fuit præmium meritorum christi, fuit sine dubio præmium adæquatum, & quo plene satisfactum est toti debito quod ex Christi meritis insurrexit, & ex consequenti omnia bona spiritualia quæ nobis per christum conferuntur, non sunt debita meritis ipsius Christi sed ex sola dei liberalitate & gratia donantur. Hoc autem dici non potest salua fidei veritate, ut tunc probaui: ergo nullatenus est dicendum Christum meruisse saltem merito de condigno incarnationem suam hipostatiticamque verbi vnionem. Sed neque vero de congruo eam promeruit. Tum propter causam dudum assignatam, videlicet quia incarnatio diuini verbi fuit prima radix, primumque fundamentum omnium Christi meritorum, siue de congruo sint siue de condigno. Tum etiam quia ut dicemus, circa solutionem quarti argumenti, omnia christi merita sunt de condigno, nullum que Christo fuit meritum tantum de congruo.

Secunda Conclusio.

Christus secundum absolutam etiam Dei potentiam non potuit suam mereri incarnationem. Hæc conclusio non tam certa est ut præcedens, quæ de facto & de potentia tantum ordinaria procedebat, quæ proinde negant theologi nonnulli egregie docti, sed & eam nobiscum etiam multi alij graues affirmant theologi, quam ego existimo valde consentaneam Sancti Doctoris doctrinæ 3. par. q. 2. art. 11. vbi quasi per se notum præsupponit, quod christus suam incarnationem mereri minime potuerit. Et quidem illa secunda ratio, quam præcedenti dubio formauius, non solum procedit de potentia Dei ordinaria, verum & de potentia absoluta. Augeoque in hunc modum rationis illius efficaciam & vim, Christi incarnatio fuit causa efficiens omnium meritorum Christi: ergo non potuit habere rationem præmij respectu eorum meritorum. Probo consequentiam. Quia idem respectu eiusdem esset causa & effectus, & quidem in eodem genere causæ, nimirum, efficientis. Incarnatio enim causa fuit efficiens meritorum Christi, & si ipsa incarnatio est præmium meritorum, ipsa merita fuerunt effectrices causæ incarnationis, causa enim meritoria causa efficiens est: atque adeo incarnatio in genere causæ efficientis causa est & effectus meritorum Christi, quod nihil potest absurdius dici secundum philosophiæ principia: Ergo, &c.

M m m Qui

Qui contrarium nostræ opinionis opinantur, ut hoc diluant argumentum: dicunt, incarnationem causam fuisse meritorum Christi efficientem physicam, merita vero Christi fuerunt eiusdem incarnationis causa etiam efficiens, sed moralis. At non inconuenit quod vnum & idem sit causa & effectus respectu ei usdem, secundum has diuersas rationes & diuersa causarum genera, ita quod sit causa physica, & effectus moralis.

Sed contra hanc solutionem sic inсто. Incarnatio christi non solum in genere physico, sed etiam in genere morali, imo potius in genere morali, causa fuit meritorum Christi. Tribuit enim illis valorem infinitum meritorum, quod non tam fecit physice, quam moraliter, vel, ut verius dicam, eminenti quadam ratione vtrumque complectente, genus, & physicum, & morale: ergo si fuit morale præmium eorundem meritorum, causa fuit & effectus in eodem genere morali.

Præterea probatur ista conclusio, Christus non potuit mereri suam incarnationem neque meritis ipsam præcedentibus, neque vero subsequentibus: ergo nullo modo mereri potuit. Cōsequencia ex diuisionis sufficientia est manifesta. Antecedens vero pro prima parte est manifestissimū, nam christus non potuit præexistere ante verbi incarnationem, nam si fingamus eius humanitatem, præexistisse in alio supposito, videlicet, supposito proprio & sibi connaturali, quod fuit possibile secundum Dei omnipotentiam, ille homo non esset idem homo personaliter cum christo, sed alius omnino: atque adeo quamuis ille homo mereretur incarnationem christi, non inde licuisset inferre, quod christus eam meruerit. Probatur vero illud antecedens, quoad posteriorem partem quæ procedit de meritis sequentibus ipsam incarnationem. Illa merita præsupponunt per se & essentialiter christi incarnationem, eo quod ab ea totum suum valorem meritorium participarunt: ergo impossibile est, quod ipsam meruerint: Implicat enim quod meritū per se, & essentialiter præsupponat in merēte præmiū susceptū.

At dices forsitan cum autoribus contrarię sententię, quod potuit Deus christo conferre illud beneficium incarnationis cum dependentia a sequentibus meritis. Ita quod si christus sequentibus operibus non illud promeruisset, Deus auferret ab ipso istud beneficium, quod ei cū prædicta dependentia contulerat, & sub hac lege quod ipsum promeretur sequentibus meritis. Ad eum modum quo princeps posset militi dare equum & arma, ea lege & conditione, ut strenue se in bello gereret, & quod alias ab ipso auferret.

Hęc solutio, meo iudicio, est satis impertinens, quia esto admittamus ea omnia, quæ ipsa configit; non poterit inde aliud inferri, nisi quod christus in tali casu continuationem suscepti beneficii, nimirū, incarnationis meruisset, non vero quod mereri possit ipsam incarnationis

tionis substantiam, quam per se præsupponebant susceptā ipsa Christi merita, siue data esset dependenter, siue independenter, siue in perpetuum, siue ad tempus. Et quidem in hac conclusione non de incarnationis continuatione, de que eius perseverantia tractamus, sed de substantia tantum illius loquimur, nam de continuatione, in alia conclusione dicemus.

Tertia Conclusio.

Secundum absolutam Dei potentiam fieri potuit, ut ipsa Christi humanitas, imo & eius anima mereretur Christi incarnationem quantum ad eius substantiam. Ista conclusio cōmuniter admittitur a grauissimis theologis. Illam insinuat Caiet. 3. p. q. 2. art. 11. & tota eius difficultas consistit in ipsius intelligentia & explicatione. Vnde sigillatim explicemus oportet diuersos modos, quibus hoc meritum fieri posset. Et primus modus est, quæ paulo ante insinuauimus, videlicet, quod Christi humanitas prius tempore quam sumeretur a verbo fuisset in alio supposito, videlicet, in supposito sibi cōnaturali & proprio, nam tunc per opera quæ ex gratia & charitate profiscicerentur, speciali Dei promissione & ordinatione accedente per quam illa opera referrentur ad incarnationem tanquam ad præmiū, essent meritoria ipsius incarnationis. Hunc modum insinuauit Palud. in 3. dist. 1. q. 1. Alius modus esse posset, si supponamus veram esse sententiā, quæ non paucis theologis visa est probabilis, videlicet, quod Christi humanitas existat per propriam existentiam creatam, quamuis non per propriam substantiam, sed per substantiam diuini verbi subsistat. Tunc enim non difficile esset intelligere quod humanitas, quatenus per propriam extirrit existentiam, prius natura quam assumereur ad substantiam & personalitatem verbi, habuit actionem supernaturalem ex charitate & gratia prodeuntē, per quam interueniente speciali Dei promissione & ordinatione mereretur ipsam hypostaticam vnionem, nec in hoc ego video aliquam impossibilitatem, quicquid quidam graues theologis dicant, Caietanum, in loco citato reprehendentes, quia hunc modum secundum absolutam dei potentiam existimauerit esse possibilem. Etenim licet secundum cōmunem rerum ordinem substantia sit modus necessarius naturę substantiali ad operandum, tamen si supponamus naturam existere absque substantiæ modo, quæ obsecro vrgens ratio prohibet, quin deus possit conferre virtutem naturę ita existenti ad operandum? Et hoc vel ex eo suadetur possibile, quod ratio suppositi seu, quod idem est, substantia non formaliter & intrinsece pertinet ad rationem adiuu principij, sed tantum se habet ut conditio secundum naturę ordinem necessaria, quatenus cōstituit ipsū operas, ut Quod. Ergo modus iste nō debet impossibilis cēseri, si ad absolutā Dei potentiam recurramus.

Tertius modus fingi posset, qui etsi secundum ordinariam Dei potentiam nullatenus sit admittendus, neque bene consentiat incarnationis mysterio quicquid Durand. loco superius cit. & Dionysius Cisterciens. in. 3. d. 1. q. 1. ar. 1. in. 2. p. existimauerint. de qua re 3. p. q. 3. ar. 3. differitur a S. Tho. interpretibus, & ab alijs theologis in 3. d. 1. Secundum tamen absolutam potentiam Dei non videtur esse infatigabilis. Et in hoc consistit, quod prius natura vel tempore humanitas assumpta fuerit ad existentiam verbi diuinam, quam ad eius substantiam. Ita quod existat existentia Dei, non vero diuina substantia. Tunc enim non difficile intelligeremus, quod Christi anima, seu tota eius humanitas per operationes & ex gratia habituali, & ex diuina procedentes existentia mereretur vnionem hypostaticam verbi cum humanitate, id est, assumptionem humanitatis ad ipsam diuini verbi substantiam.

Sed rogat quispiam, quale meritum istud fuisset, ex condigno, an ex congruo, perfectum, & ex rigore iustitię, an imperfectum potius? Respondeo, quod in duobus prioribus modis certum est illud meritum non posse perfectum esse & exactę iustitię, quia nec esset ex proprijs, nec ex alias indebitis: sed in Dei gratia & liberalitate fundatum. An vero posset dici de condigno necne, non vacat in presentia explicare, sed huius dubietatis resolutionem petat diligens lector ex questione sexta sequenti vbi disputabimus nunc gratia capitis committi potuit purę creaturę. De tertio autem modo plusculum est difficultatis. Nam ex altera parte videtur esse illud meritum perfectum & rigurosum, ac plane infinitum: quatenus fundatur in vnione humanitatis seu rationalis animę ad verbum secundum rationem existentię, quam ab eo suscipit: Sed ex parte altera vrget argumentum, quod in tali casu diuinum verbum non mereretur, neque formaliter intraret in ratione principij merentis, sed ipsa humanitas, seu rationalis anima mereretur dumtaxat, & si pręsupposita diuina existentia a verbo desumpta, non tam necessaria admerendum, formali ratione meriti considerata, quam ad operandum. Vnde verbi existentia humanitati communicata parum aut nihil conferret ad illius meriti valorem, atque adeo totus aut fere totus meritorius valor ad habituales gratias animę collatas esset referendus, & ex consequenti non esset meritum perfectum & rigurosum. In hanc posteriozem sententię propendo, existimoque de illo merito eodem fore modo censendum, atque de merito purę creaturę. Quamuis non negauerim aliquid congruitatis maioris in illo merito reperiri propter dignitatem proueniens humanitati ex prædicta coniunctione ad verbum. Quę quidem coniunctio
quia

quia non esset summa quę cum Deo potest habere natura creata: maior enim esset & excellentior coniunctio humanitatis ad infinitam ipsius verbi substantiam, idcirco illa dignitas humanitatis non esset tanta, quę tribueret infinitum valorem meritorium eius operationi. Itaque meritum illud videretur quoddam medium tenere inter meritū purę creaturę, & meritū Christi hominis Dei. Sed cum non accederet ad infinitum & summum meriti valorem, non posset ex rigore iustitię mereri hypostaticam vnionem verbi cum humanitate, quę præmium esse non potest nisi summi & infiniti meriti. Sed rogas, an saltem sufficiens esset admerendum vnionem patris, vel Spiritus sancti cum humanitate, vel alia quauis creata natura similem ei quę ipsa humanitas in illo casu haberet cū verbo, ita quod de rigore iustitię mereretur illa humanitas sic verbo vnita, quod diuinus Pater suę existentiam communicaret alicui naturę creatę, & si non mereretur, nec mereri posset de iustitię rigore communicationem substantię ipsius personę patris.

Theologi qui censent infinitatem Christi meriti reducendam esse ad humanitatem Christi prout eleuatam & dignificatam per gratiã vnionis. (Cuius sententię memimus præcedenti articulo dubio tertio loquentes de satisfactione Christi & eius regione) consequenter, nisi ego fallor, tenerentur huic dubitationi affirmatiue respondere. Nā si dignitas humanitatis proueniens ex hypostatica vnione ad verbum sufficiens est ad tam excellenter dignificandum ipsius humanitatis operationem, vt eam constituat meritum infinitum, & sufficiens ad merendum ex rigurosa & exacta iustitiã hypostaticã vnionem patris cum humanitate, quare negandum erit, hanc vnionem humanitatis ad verbū de qua loquimur, sufficientem esse ad dignificandum & humanitatem, & eius actiones, vt possint mereri ex iustitiã rigurosa & perfecta similem vnionem, scilicet, quantum ad solam existentiam Patris, aut Spiritus sancti cū humanitate aut quauis alia creata natura.

Nos autem quibus illa sententiã nunc citata nec in articulo præcedenti placuit quoad satisfactionis valorem, neque modo placet quantum ad valorem meriti, sed existimamus necessarium esse & ad satisfactorium, & ad meritorium infinitum valorem quod is qui mereretur, & satisfacit sit verus Deus, & verus homo, ita vt natura humana & diuina persona simul constituent vnū merentem, aut vnū satisfaciens; & quod dignitas humanę naturę, qualiscunq; sit & quantancunq; non sufficit constituere infinitam satisfactionem, aut infinitum meritum. Consequenter dicere tenemur quod illud meritum non esset sufficiens vt de rigore iustitię mereretur prædictam illam vnionem Patris, aut Spiritus sancti,
cum

cum natura creata solius existentiae communicatiuam. Sed hæc sunt obiter dicta, ut diligens lector ex his paucis quæ diximus plura ipse commentetur, & eam opinionem ex his eligat quæ sibi gratior fuerit, eique videatur probabilior.

Quarta Conclusio.

Christus dominus neque meruit, neque mereri potuit suæ incarnationis circumstantias, V. c. tpris, loci, quod ex tali matre nasceretur &c. Prior huius conclusionis pars, quæ de facto procedit, à quibusdā theologis modernis negatur, sed certe nō video qua probabili ratione in contrariam ducantur sententiam. Sed quidquid de aliorum sit opinione, neque enim omnia probate tenemur, & si graues habeant assertores, primam hanc nostræ conclusionis partem sic probō. Primo. Istæ circumstantiæ & aliæ similes tenent se ex parte incarnationis, constituntque vnum opus cum eius substantia, ergo tenent se ex parte principii totius meriti Christi, & ex consequenti non cadunt sub ipsius merito. Confirmatur. Totum mysterium incarnationis cum omnibus suis circumstantiis pertinet ad diuinam prædestinationem tanquam præcipuum ipsius diuinæ prædestinationis opus: nam prædestinatio non solam rei prædestinatæ substantiam attendit, sed singulas ei circumstantias præscribit, illas præcipue sine quibus ipsa rei substantia subsistere nequit, cuiusmodi sunt circumstantiæ temporis, loci, & similes. Sed prædestinatio christi nullam omnino causam habuit præter ipsam liberalem & gratiosam dei voluntatem: ergo Christus non meruit prædictas suæ incarnationis circumstantias. Sed ex altissima dei prouidentia, nobis per eius prophetas manifestata, fuerunt ab æterno dispositæ, non habita ratione ad meritum aliquod siue puræ creaturæ, siue Christi. Probatur secundo. Circumstantiæ prædictæ non magis fuerunt liberæ Christo, ut homini, quam substantia incarnationis eius, non enim ipse libere elegit tempus, aut locum suæ natiuitati, aut matrem ex qua nasceretur, sed hoc totum ex ordine solius diuinæ prouidentiae dimanauit, non ergo Christus magis meruit has circumstantias quam incarnationis substantiam, eo quod omnia ista se tenent ex parte incarnationis, & vnum constituunt cum ipsa, ut paulo superius dicebam.

Tertio probatur. Si attendamus rationem propriam meriti & præmii, meritum debet præcedere præmium, & non e conuerso: ergo quando magna non fuerit necessitas, non debemus hunc ordinem immutare & inuertere, neque id patitur ea diuinæ prouidentiae suauitas quam seruat in disponendis & regulandis rebus omnibus, eorum se naturis & conditionibus accommodans, nisi quando grandis my-

sterii

sterii necessitas aliter postulauerit. Quæ necessitas in presenti ostendi minime poterit.

Quarto probatur. Sicut homo cum iustificatur non meretur primam gratiam, neque mereri potest, sic nec meretur eius circumstantias, videlicet, quod tali tempore, tanta cum intensioe & perfectione ei cōferatur: sed hæc omnia ad solam dei misericordiam & liberalem donationem sunt reuocanda, eo quod hæ circumstantiæ se tenent ex parte primæ gratiæ, quæ principium est totius meriti, & vnum efficiunt principium cum illa: Ergo ipsum dicendum est de circumstantiis incarnationis christi, quæ fuit radicale principium omnium ipsius christi meritorum. Certe in ordine gratiæ proportionabiliter loquendum est ad ea quæ contingunt in ordine naturæ, quod quemadmodum ad naturam autorem pertinet non solum conferre potentiam quæ est operandi principium, sed etiam omnes circumstantias, quæ ex parte eius se tenent, & hoc independenter a quocunque alio extrinseco, V. c. Ad autorem rationalis naturæ non solum spectat conferre homini intellectum, & voluntatem: Sed etiam constituere has potentias in certo gradu intensiois & perfectionis, & hoc independenter ab omni actione hominis. Ita ad Deum autorem gratiæ similiter spectat, ut ea quæ in isto ordinē ratione principij obtinent, ab ipso tantum conferantur ab omni merito humano independenter, & præsertim independenter ab ea operatione quæ per se pendet ex tali principio, sicut merita puri hominis pendet ex prima gratia, & Christi merita ex eius incarnatione. Eo quod huiusmodi principium nequit exequi officium principij, imo & simpliciter esse nequit, nisi sub talibus circumstantiis aut similibus constitutum.

Hæc argumenta efficacissime probant primam conclusionis partem quæ de facto procedit, & similiter probant secundam eius partem, quatenus de ordinaria lege & potentia loquitur. Non tamen tantam vim habent ad eius probationem, prout ad potentiam Deo absolutam se extendit. Sed suadent probabiliter, eamque efficiunt probabilem, & si non certam.

Quinta Conclusio.

Christus neque meruit, neque mereri potuit, si proprie de merito fiat sermo, ipsam suæ incarnationis continuationem. Hanc conclusionem quoad utramque partem negant quidam theologii in primis graues, putantque ad christi dignitatem eiusque meriti excellentiam attingere, quod prædictam ipse meruerit incarnationis continuationem. Sed nostra conclusio probatur, & primo quoad priorem eius partem quæ non de possibili, sed de facto procedit.

Principio, ut or illo argumento iam superius bis insinuato, nimirum, quod

quod si Christus meruit suæ incarnationis continuationem, itaque continuatio incarnationis fuit præmium meritis Christi respondens, sequeretur quod omnia alia spiritualia bona, quæ nobis per Christum obveniunt, non propter ipsa Christi merita sed ex mera dei liberalitate donentur. Hanc sequellam probavi superius ex eo, quod ipsum diuinum esse verbi humanitati communicatum præmium esset sufficientissimum, ut adæquate responderet toti valori meritorum Christi: atque adeo postquam Christus hoc præmium accepit, nihil ei amplius ex iustitia deberetur. Et supponamus ad maiorem huius argumenti claritatem, ad eiusque efficaciam ostendendam, illam sententiã quam ex quibusdam theologis superius retuli, nimirum, quod deus ex iustitiæ commutatiuæ debito teneretur remunerare & præmiare Christi merita. Qua supposita sententia, nostrum argumentum id contendit, & meo iudicio, id probat efficaciter, quod postquam deus retribuit Christo pro suis meritis loco præmii incarnationis continuationem, nihil ei amplius ex iustitia debet, cum præmium suis meritis adæquatum ei tribuerit, atque adeo totum amplius quod illi dat non ex iustitia retribuit, sed ex gratia donat. Quod tamen, ut superius aduertit, nulla est ratione admittendum.

Secundo eandem cõclusionem sic probō. Id quod per se est principium alicuius meriti, nequit esse præmium meriti eiusdem, sed incarnatio Christi est per se principium primum & radicale omnium meritorum Christi: Ergo non potest esse ipsorum præmium. Dices hoc argumento tantum conuinci quod ipsa substantia incarnationis nequiuert esse præmium meritorum Christi, nihil autem de eius continuatione probat. Contra sic arguitur. Continuatio principii & radicis meritotum non magis potest respectu ipsorum habere rationem præmii, quam ipsa substantia eiusdem principii, ergo vera est nostra conclusio. Antecedens probatur. Continuatio talis principij, non ponit in numero cum ipsa eiusdem principij substantia. Nam sicut S. Th. loquens I. p. q. 104. ar. 1. ad 4. de creatione & conseruatione rerum dicit, quod conseruatio rei non est simpliciter actio distincta ab eius creatione, sed est eadem creatio continuata, ita productio substantialis principij meritorum, & eius continuatio non sunt duæ distinctæ actiones, sed vna & eadem. Vnde sicut productio non potest cadere sub merito, ita neque eius continuatio.

Confirmatur primo. Prima radicalis merendi facultas nequit cadere sub merito, nam id quod secundum se principium est, nequit esse terminus & finis. Præmium autem rationem habet finis & termini, ergo cum incarnatio Christi secundum se sit prima & radicalis facultas omnium meritorum Christi, nullo modo etiã quantũ ad sui continuationem potuit esse præmium meritorum eius.

C n-

Confirmatur secundo manifesto, & efficaci argumento. Continuatio primæ gratiæ in puro homine iusto, non potest cadere sub merito, & oppositum asserere, esset errare in fide, secundum quam fateri tenemur, nullum hominem posse mereri suam perseuerantiam in gratia: at qui mereretur gratiæ continuationem, mereretur sine dubio perseuerantiam in gratia. Sed non alia ratione homo iustus non potest gratiæ continuationem mereri, nisi quia prima gratia est primum & radicale merendi principium in quocumque puro homine iusto, & nulla alia potest asserri a theologis verosimilis ratio, propter quam continuatio gratiæ nequeat esse meritorum præmium, nisi quia repugnat, quod principium meriti sit ipsius meriti terminus & finis: Ergo cum incarnatio Christi sit primum principium & radix omnium meritorum in Christo, sicut prima gratia in homine iusto, nulla verosimili ratione affirmari poterit, quod Christus de facto eius meruerit continuationem.

Ad plenam huius secundi argumenti cum suis confirmationibus intelligentiam illud est obseruandum. Quod sicut potentia naturalis intellectus aut voluntas, &c. Potest quidem se ipsam per suas operationes perficere, ita quod eius perfectio habeat rationem termini respectu suarum actionum. At non potest sui continuationem aut conseruationem causare, hoc enim non ad ipsam potentiam, sed ad eius autorem pertinet, eiusdem enim vniuersalis & primæ causæ est conseruare rem cuius est producere: atque adeo continuatio seu conseruatio potentiæ nullatenus habet rationem termini operationum ipsius potentiæ. Ita primum merendi principium, primaque & radicalis merendi facultas potest quidem suis meritorijs actionibus propriam mereri perfectionem, & ita gratia meretur proprium augmentum. & Christus suis meritis promeruit quandam incarnationis suæ perfectionem, puta, immortalitatem & gloriam corporis, sui que nominis exaltationem. At continuationem seu conseruationem suę substantialis entitatis minime potest proprijs actionibus mereri, eo quod continuatio, ut dixi, non ponit in numero cum ipsa principij substantia, & cum eius prima productione, atque adeo tenet se ex parte principij meritorum, & nequaquam habere potest rationem termini.

Vltimo tandem probatur conclusio. Continuatio incarnationis diuini verbi perse pertinuit ad ipsam Christi prædestinationem. At prædestinatio Christi nullum habuit meritum, sed ad solam dei summę gratuitam & liberalem voluntatē est referenda. Ergo nulla tenus Christus suæ incarnationis continuationem promeruit. Maior probatur. Christus fuit prædestinatus filius Dei, ut esset redemptor hominum, & ut esset caput, & hominum & Angelorum & vho-

Nun minum

minum peccata sua morte destrueret, suaque resurrectione spiritua-
lem eorum vitam repararet, & stabiliret. Mortuus enim est, inquit
Paul. Rom. 4. propter peccata nostra; & resurrexit, propter iustificatio-
nem nostram: ergo non solū ipsa incarnationis substantia quantū ad sui
primam productionem fuit independenter ab omnibus meritis præ-
destinata, & præordinata ab æterno, sed etiam quantum ad sui conti-
nuationem & perseverantiam.

Confirmatur ex illo Paul. Rom. 1. Qui, scilicet, Christus prædesti-
natus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis, & re-
surrectionem mortuorum Iesu christi Domini nostri. Ex quibus
verbis constat, quod prædestinatio Christi non in sola incarnationis
substantia terminata fuit, sed ad sanctificationem nostram, & mor-
tuorum resurrectionem ipsa Christi virtute operandā pertransiit: ergo
incarnationis continuatio non ex meritis, sed ex sola dei prædestina-
tione ortum habuit.

Hactenus de prima parte conclusionis, quæ de facto procedit, age-
bamus, quam argumenta proposita, nisi decipior, veram esse demon-
strant. Denique ad posteriorem conclusionis partem, quæ de possibili
loquitur, transeundum est. In qua non negauerim, quod si absolu-
tam dei potentiam attendamus, sicut homo iustus potest continuatio-
nem suæ primæ gratiæ mereri, ita potuerit christus mereri incarnatio-
nis continuacionem, sed id tamen affirmo in posteriori conclusionis
parte, quod illud meritum esset quidem meritum quasi ab extrinseco
ex sola Dei acceptatione & promissione, non vero suam vim meri-
toriam ex principio intrinseco, videlicet, ex gratia vnionis participa-
ret. Etenim cū nō fiat mutatio in ipsa gratia vnionis, vt supponimus,
sed semper eandem naturam retineat, etiam si deus vellit acceptare
eius opus tanquam illius præmii meritorium, & reuera ordinet opus
illud ad continuationem incarnationis tanquam ad præmium pro-
merendum, non tamen illud opus participabit ex ipsa gratia vnionis
huiusmodi vim meritoriam. Quia gratia vnionis non habet virtutem
ad merendum suam continuationem, neque illam potest proinde
Christi operibus communicare: atque adeo ab extrinseco tantum, &
secundum quid Christi operatio posset esse per absolutam Dei po-
tentiam meritum continuationis incarnationis Christi. Et id ipsum
censeo dicendum de homine iusto, quod si per absolutam dei poten-
tiam mercatur suæ gratiæ continuationem & perseverantiam tale me-
ritum non emanabit ex ipsa gratia, sed ab extrinseca tantū dei ordina-
tione. Quæ res elucidationem accipiet maiorem ex dicendis in quæ-
stione sexta sequenti. Ex istis ergo in hunc modū formo argumentū
pro secunda conclusionis parte. Gratia vnionis nullam conferre po-
test virtutem, Christi operationibus, qua possint mereri continuatio-

nem

nem incarnationis. Ergo etiam per absolutū dei potentiam christus,
proprie, & rigore loquendo de merito, non potuit talē continua-
tionem mereri, sed merito dumtaxat improprie dicto, cuius tota vis
meritoria fundetur in extrinseca Dei ordinatione, & non in intrinse-
co ipsius operis valore ex vnionis gratia desumpto.

Confirmatur. Gratia vnionis de facto tribuit operibus Christi to-
tum illum valorem meritorium, quem secundum omnem potentiā
eis potest conferre: Ergo per nullam potentiam crescere potest intrin-
secus meritorum Christi valor. Patet antecedens, quia de facto con-
fert eis valorem meritorium infinitū. At infinito nequit esse maius,
Ergo, &c.

Sed est argumentum contra vtramque partem huius cōclusionis.
Homo iustus de facto meretur de congruo suæ gratiæ conse-
ruationem: Ergo & Christus meruit, aut saltem mereri potuit de congruo
suæ incarnationis continuationem & perseverantiam. Conse-
quentia ex paritate rationis constare videtur: & antecedens admittunt vni-
uersi theologi cum tractant de merito hominis iusti. Huic argumen-
to neganda est consequentia. Er ratio discriminis est, quod meritum
congrui, quo iustus homo suæ gratiæ continuationem meretur, non
tam ab ipsa gratia, quam a voluntate operantis procedit, iuxta mo-
dum inferius in hoc dubio explicandum. At Christus non potuit ha-
bere meritum, cuius tota vis meritoria nō fundaretur in gratia vnio-
nis: quoniam totus valor meritorū Christi reducitur ad eius esse per-
sonale, in quo principaliter consistit ipsa vnionis gratia. Vt autē mo-
do dicebamus, gratia vnionis nullā potest conferre virtutem merito-
riā Christi operationibus, qua eius cōtinuationem mereatur, sicut nec
gratia habitualis operationibus iusti hominis vim meritoriam confer-
re valet, per quā eius perseverantiā & cōtinuationem promereri queat.

Ad argumenta quæ a principio huius dubij informauimus, oportet deinceps respondere. Ad primum dicitur in more scripturarum
sacrarū positū esse, vt tunc res dicantur fieri, quādo apparent & vel in
se, vel in suis manifestantur effectibus. Iuxta quē modū, dixit Christus,
post suā resurrectionē Matth. vlt. data est mihi omnis potestas in cæ-
lo & in terra, cum ramen ante ei data fuisset, sed quia tunc eius mani-
festatio inchoabat, ideo dixit tunc sibi dari. Ad eundem ergo modū
dicitur Apocal. c. 5. dignum esse agnum accipere diuinitatem, id est,
dignum vt eius manifestaretur diuinitas. Quam manifestationem pe-
tebat Christus Ioan. 15. eum ad patrem dicebat, Clarifica me pater
apud temetipsum claritate quā habui prius quam mūdus fieret. Quo
loco petebat clarissimam & illustrissimam suæ diuinitatis manifesta-
tionem, quæ multis quidem claruit, sed mirabilibus, gloriosissimisq.
præcipue resurrectionis & ascensionis operibus. Ita interpretantur

N n n 2 Ruper-

Rupertus, Cartusienf. Caiet. & alij communiter interpretes. In eodē sensu intelligitur Paul. in illis verbis citatis. Dedit illi nomē quod est super omne nomen &c. Eadem etiam intelligentia accommodari potest illi testimonio adducto ex psal. 44. propterea vnxit te deus &c. Nam tunc Christus potuit dici vngi cum eius vnctio, id est, vniō diuinitatis ad carnem mundo innotuit, quam vnctionem ob id christus promeruit, quia iustitiam dilexit odioque habuit iniquitatem. Non refragatur huic intelligentiē Hyero. in epist. ad Principiam. & Ambros. ad Hebr. c. 1. Sed huius vltimi testimonij alias duas reperies intelligentias à nobis superius assignatas quæ non minus sunt accommodatæ ad literalem eius sensum. Et potissima, vt crediderim interpretatio est ea quam tunc ex S. Aug. retuli, videlicet, quod dictio, propter, non meritoriam sed finalem causam denotet, id est, vt diligeres iustitiā, &c. Anselmus, & Beda ad Hebr. 1. ita intelligunt. Nō dissentit Cyril. 8. lib. thesauri, c. 1. ad fin.

Ad secundum argumentum negatur antecedens. Ad primam eius probationem, concesso antecedente negatur consequentia quoniam Christi meritum in eo sensu est infinitum quod habuit omnem eum meritorium valorem, qui necessarius est ad merendum totū id quod posuit cadere sub merito, id est, illud totum quod potest habere rationem præmij. At incarnatio christi nullatenus habere potest præmij rationem respectu operationum christi, eo quod est primū principium, primaq. radix omnium carū, & totius valoris meritorij quæ eis potest inesse.

Ad secundā probationem, Primū respondeo, quod licet admittatur totū quod illa probatio contendit, adhuc non sequitur Christum suam incarnationem metuissē. Nam totum illud meritum non ad Christum, sed ad eius humanitatem pertineret. Et quod humanitas Christi verbi incarnationem mereretur, diximus non esse impossibile secundum absolutam dei potentiam. Cæterum quoniam argumentum contendit probare, quod Christi humanitas secundum originariam dei legem & potentiam verbi incarnationem mereretur. Idcirco secundo respondeo, quod Christi humanitas non prius naturæ ordine fuit præintellecta existens, quam intelligeretur a verbo assumpta. Et primo quidem quod non præintelligeretur existens existentia diuina; suppono in præsentia ex his quæ 3. p. q. 3. a. 3. dici solēt aduersus Duran. qui existimauit humanam naturā prius rōnis ordine assumptā fuisse ad existentiam dei tribus personis communem, quam fuerit assumpta ad ipsam verbi personalitatem. Quæ sententiā si non est error, est tamen parum in fide pura. Quia ex illa videtur sequi naturam humanam a tota Trinitate fuisse assumptā, atq. adeo quod Deus, vt communis toti Trinitati, est homo, & ex consequenti quod

non

non solus filius sit homo. sed Pater etiam & Spiritus sanctus, quæ est manifesta hæresis. Quod autem fuerit præintellecta existens propria existentia, vt cum Scoto censuerunt, & censent multi Theologi, mihi non apparet verum. Censeo enim cum S. Th. 3. par. quæst. 17. in Christo vnicam tantum existentiam reperiri, ipsam, videlicet, diuini verbi existentiam, qua simul cum verbo existit ipsa, Christi humanitas. Quo fit vt nullatenus humana natura in christo præintellecta fuerit existens ante vnionem hyposthaticā, & ex consequenti, neque in ea potuit ali quod præintelligi opus meritorium, quo ipsa humanitas verbi incarnationem mereretur. Sed illa ratio qua humanitas christi præexistencia secundo argumento principali huius dubitationis probatur, non est omnino facilis ad dissoluendū. Cui argumento negandū est illud antecedens, nimirum, quod christi humanitas prius fuit creata quam assumpta. Admitto quidem duas ibi mutationes reperiri (si modo mutationis nomine appellari possunt) scilicet creatio animæ, totiusque humanitatis productio, & assumptio eiusdem humanitatis ad verbum. Inter quas iste fuit ordo quod creatio animæ humanitatisque productio (quæ ad vnam pertinent mutationem) præsupposita fuit vt in via & quasi inferi ad assumptionem. At in facto esse & intermino, è contra assumptio fuit præintellecta humanitatis productioni. Itaque hæc propositio est vera, prius natura humanitas christi producit, quam sit assumpta. Hæc autem falsa, humanitas prius est producta, quam assumpta. Sed è contra est concedendū, quod prius fuerit assumpta, quam producta. Ad verificandum autem illam propositionem, humanitas prius producit quam sit assumpta, non est necesse quod humanitas prius habuerit actum existendi, quam fuerit assumpta ad subsistentiam verbi, sed fat fuerit quod quantum erat ex vi creationis rationalis animæ, ac productionis totius humanitatis, ipsa humanitas tenderet ad actum existentie propriæ, & sibi connaturalis, qui tamen impeditus fuit, per ipsam verbi existentiam humanitati hypostathica vnione communicatam, quæ diuini verbi existentia præuenit ipsam naturalem humanitatis existentiam, sicut & diuina verbi subsistentia præuenit subsistentiam humanam. Et ratione huius præuentionis assumptio in facto esse & in termino prior fuit rationalis animæ creatione, ac prior itidem ipsa totius humanitatis productione, quamuis in fieri res è contra se habuerit. Neque mirum alicui esse debet, quod istæ duæ mutationes ita se haberēt in excellentissimo incarnationis mysterio, quæ quæ prior fuit in fieri, & in via, fuerit posterior altera in facto esse & in termino. Ita, quod prior mutatio præuēta esset a posteriori ex parte termini, & quasi impedita, ne proprium terminum, in quem tenderet, attingeret. Neque vero hæc doctrina ob id esset falsitatis arguenda,

ca, si nullum possemus simile ex ordine naturali inuenire. Nam de hoc mysterio dictum est ab August. episto. 3. ad Volus. quod si eius rationem quærimus non erit mirabile, si exemplum vero non erit singulare. Sed nihilominus tentandum erit ad maiorem huius rei persuasionem ei aliquale in ordine rerum naturalium simile inuenire. Et mihi illud se offert, quod in intellectu nostro iuxta S. Tho. doctrinam quam eius discipuli ex ipso colligunt 1. par. quæst. 27. artic. 1. Duæ reperiuntur actiones formalibus rationibus distinctæ, nimirum, dicere, id est productio verbi, & intelligere, quæ est ipsa obiecti in verbo contemplatio. Inter quas operationes talis reperitur ordo, quod intelligere prout est in via & quasi in fieri, præsupponitur addicere. Nam vt S. Th. inquit, 1. p. q. 34. a. 1. ex eo intellectus producit verbum leonis & non equi, quia cognoscit leonem & non equum, atque adeo productio verbi per se pendet ex cognitione illius rei cuius verbum producit. Cæterum ex parte termini, & quasi in facto esse, e contra res se habet. Nam intelligere, prout est obiecti contemplatio, præsupponit ipsum dicere, quia præsupponit verbum productum in quo fit intellectio & ipsa obiecti contemplatio. Sed in communi possumus huius rei assignare rationem, quæ in eo sita est, quod prioritas naturæ non est aliud quam prioritas causalitatis, vt ex Aristotelicis postprædicamentis in c. de priori facile erit intelligere: At non est mirum quod aliqua vna mutatio, prout est in via & veluti in fieri, sit causa alterius, & quod prout est in termino, in suoque complemento sit eiusdem mutationis effectus, præsertim in diuerso genere causalitatis. Sicut in materia nostri secundi argumenti contingit. Nam humanitatis productio, prout in fieri & in via, est materialis causa assumptionis, eo quod assumptio est ab alio ad se sumptio, & ob id res assumenda debet præsupponi saltem in fieri ad assumptionem. Assumptio autem ex parte termini prior est humanitatis production, & creatione rationalis animæ, eo quod creatio nequit assequi suum terminum formalem, scilicet, esse, nisi dependenter ab assumptionis termino, nimirum, a verbi subsistentia: quæ est formalis terminus assumptionis. Et quia terminus reducitur ad formam, idcirco humanitatis productio animæque creatio pendet ab assumptione quasi in genere causæ formalis. Et verissimum proinde est, si formalis sermo fiat, quod Christi humanitas prius assumpta fuit quam creata. Quamuis in genere materiali causæ, debeat concedi quod prius creabatur quam assumpta fuisset. Non desunt theologo, qui concedant in genere causæ materialis humanitatem prius fuisse creatam, quâ fuerit assumpta. Verum ergo non video qua ratione hoc concedi possit, si cum S. Th. censemus humanitatem in Christo non existere nisi per verbi existentiam, & quod existentia non communicatur nisi perso-

næ, seu hypostasi (vtrumque enim dicit 3. p. q. 17.) Nam si hæc sententia vera est, in nullo genere causæ humanitas potuit existere prius quâ esset ad verbi hypostasim assumpta. Nam alias existentia immediate fuisset communicata humanæ naturæ, & non immediate hypostasi, quod S. Th. doctrinæ contradicit. Cuius veritatem nunc suppono, quia in eius probatione immorari non licet, ne plus nimio ab intento nostro hic tractatus diuertat.

Ad confirmationem negatur antecedens, probationi vero dicitur. Quod si proportionatum & connaturalem rerum ordinem attendamus, præmium non debet antecedere meritum sed e contra: habet. n. præmium rationem finis comparatione ad meritum, quod proinde prius quidem est intentione, executione vero posterius. Potest tamen fieri supernaturali Dei virtute, & potentia, vt propter causam aliquã necessariam immutetur naturalis hic ordo, ita vt præmium meritum antecedat, habeatque meritum quendam modum finalis causæ. Et ita contingit in merito Christi comparatione ad gratiam antiquorum patrum, quæ rationem habuit præmij, meritorum Christi, prout antecesserunt in diuina præscientia. Sed tamen hæc mutatio fieri non potest, si id quod præcedit, habet rationem principij & radicis ipsorum meritorum. Itaque si gratia antiquorum patrum principium fuisset & radix meritorum Christi, haud quaquam esset possibile, quod ipsa gratia antecederet Christi merita. Vnde cum Christi incarnatio sit prima radix omnium meritorum Christi, & valoris meritorij infiniti quæ in ipsis reperitur, per nullam potentiam fieri potuit, quod opera Christi ipsa incarnatione posteriora eandem mererentur incarnationem. Aliter dilluere solent hoc argumentum nonnulli theologo afferentes, quod solutio anticipata non est actus iustitiæ, sed liberalitatis & gratiæ eius qui ita pretium exoluit. Vnde incarnatio considerata in ratione anticipati præmij meritorum Christi non posset habere rationem actus iustitiæ, atque adeo neque proprie esset præmiu. Hæc tamen solutio, nisi quid amplius ei addamus, sufficiens esse non potest. Quoniam licet in solutione anticipata aliquid gratiæ, & liberalitatis inuoluatur, id nempe, quod ad temporis anticipationem pertinet, est nihilominus simpliciter actus iustitiæ, quatenus pretium, quod anticipare soluitur, est adæquatam merci suscipiendæ. Erit autem præfata solutio, mea sententia, valde apprens, imo in ea fundabitur ratio efficax aduersus sententiam contrariam, si ei addamus, quod quando solutio ex natura rei quæ aliud non patitur, aliter fieri nequit quam anticipata, non potest ibi reperiri vera ratio iustitiæ. Quia iam tota solutio in ratione solutionis, consideranda erit quantum ad id præcisse, quod est esse anticipatam, in quo iustitia non est, sed pura liberalitas. Et quia hoc in præsentia ita contingit: non enim aliter meriti, & præmij ratio

tio constabit nisi præmiū anticipetur, ideo nulla est iustitia, atq. adeo nec meriti, neque præmij ratio.

Ad tertium argumentum concessio antecedenti, neganda est consequentia. Cuius probationi dicitur, falsum esse quod per resurrectionem per se primo & formaliter tantum bonum fuerit communicatū humanitati, quantum per incarnationem. Etenim resurrectio, ut supra dicebam, per se primo & formaliter tantum terminatur ad reunionem partium separatarum, ex quarum reunionem integra consurgit humanitas. Quod autem hæc unio partium terminetur ad diuinū verbi suppositum, habuit se ibi consequenter, & quod ad vim resurrectionis attinet, per accidens. Sed arguit quis contra hanc solutionem, resurrectio non solū est reunitio earū partiū quæ fuerant separatæ, sed præterea requiritur quod terminetur ad idem suppositum in quo subsistebant partes ante separationem: alias enim si reunitio ad aliud terminaretur suppositum, non resurgeret ille homo qui fuerat mortuus, sed alius. Ergo in Christi resurrectione, & in eius formalis & primario termino non solum ipsa partiū reunitio & naturæ integritas debent attendi, sed etiam identitas diuini suppositi: atque adeo Christus, quatenus meruit resurrectionem tantum meruit bonum quantum fuit humanitati per incarnationem communicatum. Hoc argumentum non est contemnendum, cuius difficultati viri magni ingenii & eruditionis præcipue succumbentes, existimarunt Christum vere meruisse ipsum diuinum verbum eiusque unionem ad humanitatem, quæ per Christi resurrectionem facta fuit. Nam in triduo mortis Christi sicut non erat humanitas, sed eius partes existebant separatæ, vt 3. p. q. 50. a. 4. ita neq. diuinū verbū humanitati erat unitum, cuius unio facta est per resurrectionem: atque adeo hoc ipso quod Christus suam meruit resurrectionem, meruit quoque per se & formaliter ipsum diuinum verbum vt humanitati reuiniendum, ac proinde tantum bonum meruit, quantum fuit incarnationis bonum. Dicunt præterea huius sententiæ auctores, per accidens fuisse ad Christi resurrectionem, & similiter ad meritum quo Christus ipse suam resurrectionem promeruit, quod humanitatis Christi partes in triduo mortis unitæ præextiterint diuino supposito: atque adeo, quod ita se habuit unio diuini verbi ad humanitatem in resurrectione, atque si non præexisteret unitum ipsis humanitatis partibus.

Sed his non obstantibus in nostra adhuc persistimus sententia, propter rationes superius commemoratas & expositas. Et ad argumentum modo informatum respondetur, Verum quidem esse quod ipsa resurrectionis ratio postulat, vt natura ex partibus reunitis integrata in eodem subsistat supposito, in quo subsistebat ante partium separationem, sed non est tamen de ratione intrinseca resurrectionis necessarium

farium, quod natura reintegrata, alia speciali actione a reintegratione distincta, tali supposito uniat, sed bene permittit, quod unio reintegratæ naturæ ad illud suppositum se habeat consequenter & concomitanter ad ipsam partium reuinionem, ad ipsamq. naturæ reintegrationem, vt contigit in Christi resurrectione, eo quod diuinū suppositum vtrique humanitatis parti & animæ & corpori in triduo mortis permanserat unitum. In quo casu nulla maior virtus & efficacia necessaria est ad vniendum suppositum reintegratæ naturæ, quam ad ipsam reintegrandum naturam per reuinionem separatarum partium: neque maius miraculum est unio humanitatis reintegratæ ad verbum, quam ipsa humanitatis partium reunitio. Neque natura proprie loquendo accipit aliquid per illam verbi unionem, quod ad ipsam non pertineret. Nam quatenus verbum erat unitum ipsius naturæ partibus, ad eam pertinebat vti eius suppositum. Ita quod facta naturæ reintegratione naturaliter consequutum fuit, quod maneret tali supposito unita. Vnde formalissime loquendo hæc reunitio verbi cum integra humanitate, non tam est tribuenda deo vt resurrectionis auctori, quam eidem vt auctori incarnationis. Quoniam ex illa antiqua unione in ipsa incarnatione facta resultauit hæc reunitio diuini verbi ad integram humanitatem effecta partium reunionem per resurrectionem, fuitque proinde istud reunionis verbi ad humanitatem miraculum consequens ad miraculum incarnationis. Ex his manifesta superest argumenti solutio. Distinguendum est enim antecedens iuxta traditam doctrinam in hunc modum, quod si sit sensus, necessarium esse quod unio reintegratæ naturæ ad idem suppositum speciali actione ipsius resuscitantis & reintegrantis naturarum, fiat, falsum est antecedens. Nam quod ita fiat, per accidens est resurrectioni. Si vero sit sensus, necessarium esse illam unionem naturæ ad prædictum suppositum, vndecumque talis unio proueniat, siue fiat per se & directe, siue concomitanter se habeat, verum est antecedens: sed in hoc sensu intellectum, nihil concludit contra nostram sententiam. Quia non sequitur, quod unio naturæ ad præcedens suppositum fiat ex vi resurrectionis. Et ex consequenti non oportet, quod is qui resurrectionem meretur, simul quoque talem reunionem ad suppositum mereatur.

Id vero quod asserunt auctores sententiæ contrariæ, nimirum, per accidens fuisse ad Christi resurrectionem, secundum eum modum quo de facto contigit, quod diuinum verbum permaneret unitum ipsis humanitatis partibus, existimo esse falsum. Quia si verbum non esset unitum partibus humanitatis, duplex interueniret miraculum in Christi resurrectione, nempe, reintegritas humanitatis per reuinionem partium facta, & iterata assumptio humanitatis

ad verbi subsistentiam, & hoc posterius esset multo maius miraculū, & excellentius diuinæ potentæ opus. Nos autem contendimus, quod de facto vnum tantum contigit in resurrectione miraculum, quod fuit ipsa humanitatis reintegratio. Aliud vero posterius consequenter se habuit & concomitanter, & potius consequutum fuit ex vi magni illius & primi miraculi incarnationis, quam ex vi resurrectionis de nouo factæ, vt dudum aduertebā. Quæ animaduersio euacuat vim huius difficultatis. Nā si miraculū istud reassumptionis totius humanitatis reintegratæ ad verbi subsistentiā, ex ipso resurrectionis opere per se fuisset consequutū, fateri teneremur, quod Christus quatenus suis operibus per se primo resurrectionis miraculosū opus meruit, mediate etiam & secundo promeruit illud consequens reunionis verbi ad humanitatem miraculum. Quod ego non libenter admitte-
 rem. Sed adhuc vrget nos difficultas quæ se euestigio opponit. Quod verbum corpori præstiteret vnitum in triduo mortis non ortum habuit ex sola verbi incarnatione, nam supposita S. Th. sententia 1. p. q. 76. a. 3. & 4. vbi legatur Caiet. quā hausit sine dubio ex doctrina Arist. nimirum, quod resolutio fiat vsque ad materiam primam in morte cuiusuis animalis etiam hominis, necessum est fateri, quod Christo mortuo in eius materia prima nō permansit eadem corporeitatis forma, quæ fuerat ipso Christo viuente, sed quod a forma cadaueris aliud esse corporeum acceperit. Diuinum autem verbi non fuerat nudæ materiæ communicatum, sed prout in duebat gradum corporeum ab anima Christi rationali susceptum. Ergo hoc esse corporeo a materia sublato, si ordinem rerum attendamus, non persistebat diuinū esse verbi in materia illa eo quod dependenter ab anima Christi rationali, ei fuerat communicatum: atque adeo nouo opus fuit miraculo, vt in corpore cadauerico permanserit diuinū verbum hyposthatice vnitum, & ex consequenti fatendum est Christum suis meritis hoc nouum meruisse miraculum. Quod si admittimus, iam ipsa reddit argumenti prioris difficultas, nempe, quod Christus tantum promeruit bonum, quantum fuit bonum incarnationis, promeruit namque diuinum verbum vt cadauerico Christi corpori vniendum. Non est leue hoc argumentum, neque facile occurrit sufficiens eius solutio. Mihi videtur dicendum cum Caiet. 3. p. q. 6. a. 1. & 6. quod & si regulæ naturæ ordo postulare videbatur, quod in ipso verbi incarnationis instanti diuinum ipsius verbi esse non prius partibus humanitatis, præsertim parti materiali, quam toti vniretur humanitati, quia non prius partes quam totum existunt, sed e contra totum prius natura existit quam partes, in ipso enim & ad eius existentiam existunt partes. Tamen propter mysterij rationem, eo quod verbum assumebat humanitatem nunquam dimittendam quoad essentialiter eius

Nota

seius partes, immutatus fuit hic ordo, & prius natura existentia diuini verbi communicata fuit corpori, id est, materiæ illi singulari quæ præparata fuit a Spiritu sancto, & ex purissimis B. Virg. sanguinibus accepta, vt ex ea simul cum anima integraretur tota Christi humanitas, quam communicaretur toti ipsi humanitati. Vnde esse verbi illi materiæ communicatum non habuit in illa communicatione intrinsicā dependentiam ab eo corporeitatis gradu, quem Christi materia ab eius anima suscepit, atque adeo in morte illo sublato, alioque a cadaueris forma adueniente, permansit sine miraculo in eadem materia.

Quartum argumentum eam difficultatem elucidandam exposcit. Vtrum patres antiquæ legis meruerint de cōgruo incarnationē christi domini.

In qua re varię sunt theologorum sententiæ, Gab. in. 3. dist. 3. q. 1. S. Bonauent. ead. d. art. 2. q. 2. Marf. in. 3. q. 5. dicunt duo. Alterū est, quod patres antiqui, neque de condigno, neque de congruo meruerunt Christi domini incarnationem, quantum ad eius substantiam. Alterum vero est, quod meruerunt eius accelerationem: ita quæ prius tempore verbum assumpsit humanitatem propter orationes & merita patrum, quam alias assumeret. Vtrumque assertum probatur. Orationes patrum contendebant, nō vt deus fieret homo, sed vt citius homo fieret: Ergo non meruerunt, neque impetrauerunt incarnationē Christi quantum ad substantiam: sed solum eius accelerationem. Probatum antecedens ex sacra scriptura, Exod. 4. dicebat Moys. ad Dominum. Mitte, obsecro, quem missurus es. Ecce Moyses præsupponebat diuinum decretum de incarnatione verbi futura, petebat autem, vt cito fieret. Id ipsum insinuat oratio Isa. c. 4. Vtinam dirumperes calos, & descendens. Et Ps. 118. propter miseriam inopum, & gemitū pauperum nunc exurgam, dicit dominus. Ponderandum est illud verbum, nunc, reddit enim sensum istum, propter clamores & orationes eorum, qui se pauperes & egenos absque Christo arbitrantur, nunc, id est, citius quam disposueram, veniā in mundum in remediū illorū.

Probatum secundo ista sententia maxime quod primum assertum. Id quod est principium meriti nō potest cadere sub tali merito, alias enim idem esset principium, & terminus respectu eiusdem, idemque respectu eiusdem causa esset, & effectus, quod est impossibile, vt diximus non semel. Sed incarnatio Christi domini ab æterno præuisa primū fuit omnium meritorum antiquorum patrum principium, ergo. Minor patet ex illo ad Ehes. 1. elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt effemus sancti & immaculati coram ipso. Ecce vbi sanctitas omnium nostrum per Christum nobis collata est, atque adeo omnia merita & patrum & nostra, quæ pertinent ad sanctitatem, ad christum sunt referenda. Et confirmatur. Idcirco docent grauissimi theo-

logi primam gratiam non cadere sub aliquo nostro merito, quia est in nobis prima omnium meritorum radix: ergo eadem ratione incarnatio Christi domini non potuit cadere sub aliquo merito. Confirmatur secundo. Si patres antiqui meruerunt incarnationem Christi domini, sequitur quod meruerint suam primam gratiam. Consequens in errorem vergit Pelagianum, ergo, &c. Probatur sequella. Incarnatio Christi domini est causa meritoria illius primae gratiae: Ergo qui meruit incarnationem, meruit & illam primam gratiam. Patet consequentia ex regula illa vulgata, quidquid est causa causae, est causa causati.

Tertio probatur. Patres antiqui non meruerunt Christi praedestinationem: Ergo neque eius incarnationem. Consequentia videtur manifesta, nam incarnatio temporalis Christi domini fuit effectus infallibiliter consequens eius praedestinationem: Ergo qui non meruit Christi praedestinationem, neque meruit eius infallibilem effectum, nimirum, temporalem incarnationem. Probatur antecedens prius ratione fuit in diuino decreto praedestinatio Christi domini, quam praediderentur merita patrum, quia vniuersa merita & illorum & nostra innituntur praedestinationi Christi, ergo, &c.

Si dicas, quod incarnatio ex eo potuit cadere sub meritis patrum, quia licet fuerit prauiusa & praedestinata prius ratione, quam praediderentur patrum merita, tamen in executione fuit posterior tempore, & ita quatenus fuit posita in executione potuit habere rationem praemij respectu operum antiquorum patrum. Praedestinatio vero cum ad intentionis ordinem spectet, secundum quam incarnatio Christi fuit causa omnium meritorum, nulla ratione potuit sub eisdem meritis cadere uti eorum praemium.

Contra hoc arguitur. Sequitur quod opera antiquorum patrum non solum de congruo, sed etiam de condigno meruerint incarnationem Christi domini. Consequens non est admittendum: ergo, &c. Probatur sequella, incarnatio Christi prout in executione ponenda potuit habere rationem praemij, & nihil deerat operibus patrum, ut illa de condigno mererentur: ergo. Probo minorem. Erant opera supernaturalia & eiusdem ordinis cum incarnatione Christi, procedebant ex gratia & charitate, ordinabantur ab ipsis operantibus ad istud praemium, & nihil aliud exigi potest ad meritum de condigno: ergo, &c.

Confirmatur, saltem sequitur quod secundum potentiam Dei absolutam opera patrum Veteris testamenti potuerint de condigno mereri incarnationem Christi. Consequens non apparet verum, ergo, &c. Probatur sequella. Si semel supponimus, quod incarnatio Christi potuit habere rationem praemij respectu illorum operum,

quae

quae implicatio erit, ut de condigno istud praemium meruerint, si infinitam dei omnipotentiam attendamus.

Secunda sententia docet quod patres antiqui non solum meruerunt accelerationem incarnationis Christi, verum etiam meruerunt ipsam incarnationem quantum ad aliquem eius effectum.

Ad huius opinionis intelligentiam adnotandum est cum eius autoribus, quod duplex fuit praecipuus incarnationis christi effectus. Alter iustificatio animarum per gratiam sanantem & renouantem hominem interiore. Alter vero a perito regni caelestis. Dicit ergo haec sententia, patres antiquos non meruisse incarnationem christi quantum ad priorem effectum, meruisse tamen illam, quoad effectum posteriorem. Et quoniam primus effectus fuit praecipuus & magis propinquus substantiae incarnationis christi, idcirco absolute dicendum est, quod non meruerunt substantiam incarnationis, concedendum est tamen illam promeruisse secundum quid, id est, comparatione ad illum minus principalem effectum.

Haec sententia probatur. Incarnatio christi domini quantum ad priorem effectum est prima omnium meritorum radix: gratia enim collata per christum principium est totius meriti. Quoad secundum vero effectum non est radix & principium merendi: Non enim essentialis meriti ratio, aut ipse meritorius valor ex aperiitione caelestis regni per se pendet. Ergo praecelara veterum patrum opera nequaquam primum incarnationis meruerunt effectum, meruerunt autem effectum secundum & minus praecipuum. Et qui non fuit illis merendi principium, nisi dumtaxat finale, quatenus caelestis ianuam aperiit et ne se ex parte ultimi praemij, nempe, gloriae. Quae solum finalis causae influxum habere poterit respectu meritorum. Ergo incarnatio christi domini quantum ad primum effectum non cadit sub merito, antiquorum patrum, bene tamen quoad secundum effectum. Ista sententiam tenet S. Bonau. ubi supra Alex. Alen. 3. p. q. 9. membro. 3. Verum est quod hi autores non omnino sibi consentiunt. Etenim D. Bonau. existimat patres antiquos meruisse de condigno incarnationem Christi quoad secundum effectum, Alen. vero tantum admittit meritum de congruo.

Ultima sententia quam docet S. Th. 3. p. q. 2. a. 1. r. & in. 3. ad Anibal. d. 4. dicit patres antiquos meruisse de congruo incarnationem Christi domini, etiam secundum eius substantiam, nullatenus vero de condigno.

Pro resolutione notandum est, in duplici sensu posse intelligi patres antiquos meruisse accelerationem incarnationis Christi. Alter est, quod propter merita patrum verbum citius in mundum veniret, quam per diuinum consilium fuerat dispositum priusquam nostro intelligendi modo deus merita patrum prauidisset. Alter sensus est, quod deus ante prauidionem

me-

8/0
patres antiqui meruisse
de congruo, christi incarnationem

meritorum veter. testam. Patrum decreuit quidem filium suum in mundum mittere, non autem designauit certum tempus in quo illū esset missurus, sed quantum ad hoc expectauit merita patrum, quibus in sua aeternitate praeuisis praefiniuit determinatum tempus incarnationis filij sui. Ad eum modum, quo quidam doctissimi interpretantur sententiam Scoti asserentis christum dominum fuisse praedestinatum ante praeuisionem peccati primi parentis. Dicunt enim quod ante praeuisionem huius peccati statuit deus ut verbum fieret caro, at vero in illo priori rationis non desinuit deus qualem carnem assumpserunt esset verbum, passibilem ne, an impassibilem, sed hoc post praeuisionem peccati originalis decreuit. Quo supposito sequentibus conclusionibus rem istam explico.

Prima Conclusio.

Si acceleratio incarnationis Christi iimpriori sensu sumatur, improbabiliter diceretur patres antiquos accelerationem incarnationis christi promeruisse. Probatum primo. Hic sensus manifeste inuoluit mutationem diuinam voluntatis & diuini consilij: Ergo improbabilis est & absurdus. Probatum antecedens iuxta hunc sensum praesupponimus Deum ante praeuisa patrum merita statuisse determinatum tempus incarnationis Christi, & quod tandem meritis praeuisis, aliud tempus eidem future incarnationi designauit. At haec manifesta est diuini consilij, diuinamque voluntatis mutatio: Ergo.

Secundo probatur ex illo ad Gal. 4 Cum autem venit plenitudo temporis misit deus filium suum, &c. Haec autem temporis plenitudo quid designat aliud, quam tempus diuino consilio determinatum? Ergo non antea verbum carnem assumpsit, quam adueniret tempus illud, quod fuerat per diuinum consilium dispositum: atque adeo patres antiqui non meruerunt neque de condigno, neque de congruo accelerationem incarnationis Christi, in hoc priori sensu acceptam.

Ex quo sequitur, quod simpliciter & absolute negandum est, patres antiquos meruisse accelerationem incarnationis Christi. Quoniam acceleratio incarnationis, si proprie & ad rigorem sermonis sumatur, primum sensum a nobis expositum reddit. Acceleratio enim secundum nominis proprietatem, designat, quod res citius fiat, quam alias esset facienda.

Secunda Conclusio.

Si acceleratio incarnationis in posteriori sensu sumatur, cum aliqua probabilitate dici potest patres antiquos meruisse incarnationis Christi accelerationem, sed multo probabilius oppositum asseritur.

Prima

Prima pars conclusionis probatur argumento primo ex propositis a principio dubij. Et praeterea probatur quoniam argumenta quae ex aduerso obiiciuntur habere possunt apparentem solutionem.

Secunda pars conclusionis probatur. Primo. Decretum de incarnatione Christi futura fuit actus diuinæ praedestinationis Christi, sed praedestinatio cum sit pars perfectissima diuinæ prouidentiae disponit omnia quoad singulares etiam circumstantias, temporis & loci &c. Ergo in illo decreto diuino de Christi incarnatione futura, quod ante praeuisionem meritorum antiquorum patrum praetelligitur, dispositum fuit non solum de substantia incarnationis, sed etiam de tempore determinato in quo erat futura: atque adeo cum hoc diuinum decretum sit pænitus immutabile, patres antiqui nequaquam meruerunt: ut Christi domini acceleraretur incarnatio.

Secundo probatur, Merita patrum antiquorum praeuisa in Dei aeternitate fuerunt ut in christi meritis fundata, sed hoc verum esse non potest, si contraria sententia vera est: ergo: &c. Maior est fidei catholicae veritas, uti superius ex c. 4. actorum ostendi Et probatur minor. Non potuerunt in diuina praescientia praeuideri Christi merita in aliquo rationis signo ante praeuisionem meritorum patrum, si vera est sententia contraria: Ergo. &c. Probo minorem. Christi merita non potuerunt praeuideri in aeternitate nisi quatenus cognoscebantur ut existentia in aliqua determinata temporis differentia. Sed iuxta contrariam sententiam merita Christi non potuerunt praecognosci ut existentia in aliquo determinato tempore ante praeuisionem meritorum patrum: quoniam ait ista sententia, deum non designasse determinatum tempus incarnationi Christi, nisi post praeuisa patrum merita: ergo patres antiqui non meruerunt determinationem temporis, in quo futura erat incarnatio Christi.

Posset huic argumento dici, quod ut patrum merita inniterentur meritis Christi, non fuit necesse ut merita christi praeuiderentur ut existentia in aliqua temporis differentia, sed satis fuerit quod praecognoscerentur adeo ut infalibiliter euentura, non determinando in hoc vel in illo tempore. Contra hoc sic arguitur, Patrum merita innitebantur meritis Christi non in communi nec in confuso consideratis, sed determinate & indiuiduo, innitebantur enim passioni Christi praeuisa pro ut futura erat sub Pontio Pilato cum omnibus singularibus circumstantiis, quibus fuit ornata: ergo praesupponebant merita Christi incerto & determinato tempore futura sub reliquis singularibus positam circumstantiis, quae adeorum spectabant indiuiduationem. Probatum consequentia. Quoniam circumstantia temporis est vnum ex necessariis requisitis ad indiuiduationem operis meritorij.

Secundo

Secundo impugnatur illa solutio. Ex ea sequitur, quod patres anti qui simpliciter meruerunt incarnationem Christi Domini, ita quod non esset homo, nisi præcesserint ipsa patrum merita. Consequens nõ admittetur à theologis: Ergo. Probatur sequella. Filius dei non veniret quandiu non desiniretur a deo certũ & determinatum tempus in quo erat futurus, & oppositum diceretur improbabiliter. Sed iuxta illam solutionem definitio determinati temporis præsupponebat patrum merita: Ergo patres simpliciter meruerunt, vt Dei filius veniret in mundum: ita quod si non extarent eorum merita, nunquam de facto Verbum fieret caro.

Duæ propositæ conclusiones intelligendæ sunt tam de merito congrui, quam de merito cõdigni, nam eadem ratio est de vtroque merito quod attinet ad has conclusiones, vt constat ex rationibus factis in earum probationem. Verum est, multo certiores esse has conclusiones si de merito condigni intelligantur.

Tertia Conclusio.

Improbabiliter asseritur patres antiquos meruisse de condigno incarnationem Christi domini quoad secundum eius effectum, scilicet, apertionem regni cælestis. Statuitur ista conclusio contra Alex. Ales. & contra S. Bona. Et. præsertim contra S. Bonau. qui meritum de condigno comparatione ad hunc effectum in patrum operibus agnouit. Probatur primo, totum opus nostræ redemptionis a christo domino operatum fuit ex liberalissima dei misericordia, omni nostra iustitia de medio seclusa, iuxta illud Paul. ad Titum. cap. 3. non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit. Sed apertio regni cælestis pertinet ad opus nostræ redemptionis tanquã vnum ex potissimis eius operibus: Ergo fuit ex liberalissima dei misericordia. Atque a deo improbabiliter asseritur, quod patres antiqui meruerint de condigno hunc effectum, quoniam meritum de condigno est meritum de iustitia.

Hoc argumentum nullam potest aliam solutionem habere, nisi quod merita patrum quæ de condigno meruerunt hunc effectum, innitebantur incarnationi christi domini, prout fuit causa primi effectus, nimirum, iustificationis & renouationis per gratiam, & ex consequenti tota iustitia quæ inerat meritis patrum reducebatur ad liberalitatem & misericordiam dei, qua deus fuit vsus nobiscum, dando nobis filium suum, vt causam primi effectus incarnationis eius. Ad eum modum quo nostra merita, quibus meremur gloriam, reducuntur ad misericordiam dei, qua liberaliter nobis confert primam gratiam. Et idcirco sicut gloria quæ correspondet meritis nostris de condigno, solet

solet appellari gratia, iuxta illud Paul. ad Rom. 6. Gratia dei vita æterna, eo quod tota iustitia & condignitas meritorum fundatur in gratia & misericordia dei: ita apertio regni cælestis dicitur proprie opus diuinæ misericordiam, quamuis respondeat patrum meritis de condigno, eo quod eorum condignitas & iustitia innitebatur diuinæ misericordiam.

Ista solutio vtrumque effugit vim argumenti, & sufficiens est vt eximat sententiam contrariam ab omni erroris periculo: sed nihilominus non apparet simpliciter sufficiens, vt illa sententia sit probabilis.

Arguitur primo contra illam. Non apparet probabile, quod opus nostræ redemptionis in aliquo potissimo eius effectu, qualis est apertio ianue regni cælestis, ita sit opus iustitiæ, sicut est glorificatio iustorum. Etenim iustificatio simpliciter in sacris literis 1. ad Timoth. 4. & apud sanctos Patres appellatur merces & corona iustitiæ. At opus redemptionis nostræ, semper appellatur in sacris literis absque vlla distinctione primi effectus, & secundi effectus, opus misericordiam, vt constat ex testimonio citato ad Titum 3. & Rom. 5. donum vocatur & gratia, & nusquam appellatur opus iustitiæ: ergo.

Secundo arguitur contra eandem solutionem. Apertio regni cælestis necessaria & infallibili consequitione fuit consequuta mortem, & passionem Christi, in qua Christus sanguinem suum obrulit exuberantissimũ pretiũ nostræ redẽptionis: sed nulla merita de condigno præcesserunt in præuisione diuina mortem & passionem Christi domini. Etenim tota sacra scriptura mortem Christi ad solam dei gratiam & misericordiam reducit, iuxta illud Rom. 9. Commendat deus charitatem suam in nobis, id est, suam misericordiam & gratiam. Cum enim peccatores essemus secundum tempus Christus pro nobis mortuus est: Ergo apertionem regni cælestis nulla præcesserunt merita de condigno in præuisione diuina. Maior est certissima veritas, & colligitur ex eo quod in Christi domini passione velum templi scissum est in duas partes, etenim eiusmodi veli scissura designauit apertionem ianue regni cælestis, sicut & ipsum velum operiens tabernaculum significabat nondum esse apertam & propalatam sanctorum viam, vt inquit Apost. ad Hebr. cap. 9.

Confirmatur, vt Christus mereretur nobis perfectam peccatorum remissionem & quoad culpam & quoad pœnam, nulla præcesserunt merita de condigno ex parte nostra, alias enim non gratis & misericorditer essent nobis condonata peccata per Christum quod est hæresis: sed apertio regni cælestis pertinet ad remissionem peccatorum, pertinet enim ad remissionem pœnæ damni, imo est ipsa remissio huius pœnæ damni: ergo &c.

Vltimo probatur conclusio. Mereri de condigno, vt deus toto

generi humano aperiret, portam cœlestem, solum pertinet ad illum qui est præditus gratia capitis, quæ est gratia virtualiter vniuersalis & communis. Sed solus Christus præditus fuit gratia capitis, & ois alia gratia quantacūq. sit, est gratia personalis: ergo mereri de condigno a perione ianuæ cœlestis ad solum Christum pertinuit. Maior patet. A perio ianuæ cœlestis est bonum cōmune toti generi humano: Ergo non potest esse effectus neq. inesse physico, neq. inesse morali gratiæ personalis, sed gratiæ capitis dumtaxat, cuius est proprium influere in omnia membra corporis mystici. Hoc argumentum est efficacissimum, & conuincit improbabilitatis oppositum sententiam.

Quarta Conclusio.

Patres antiquæ legis meruerunt de congruo incarnationem Christi domini, & quoad substantiam, & quoad tempus, & quoad eius effectus, & quoad omnes ipsius circumstantias. Hanc conclusionem docet S. Th. 3, p. q. 2, art. 1. i. & expressis in 3. d. 4. q. 3. & consentiunt vniuersi eius discipuli incitatis locis. Et probatur, incarnatio Christi cū fuerit posterior tempore patribus antiquis, potuit cadere sub ratione meriti illorum: & in operibus iustis sanctorum patrum, in eorūq. orationibus & clamoribus assiduis, quibus deum deprecabatur pro isto beneficio supremo, reperiebatur magna congruitas, vt acceptarentur a deo: erat enim valde congruum, vt Deus exaudiret clamores amicorum suorum, & eorum obsequia acceptaret vt sibi gratissima: Ergo rationi consentit, patres antiquæ legis meruisse de cōgruo Christi domini incarnationem.

Sed est argumentum contra hanc conclusionem. Ex illa sequitur, quod opus nostræ redemptionis non fuit ex summa gratia & misericordia Dei. Consequens non continet sanam doctrinam, vt constat ex dictis conclusione præcedenti ergo. Probatur sequella. Meritum de congruo importat aliqualem rationem iustitiæ: alias enim improprissime appellaretur meritum, etenim meritum dicit respectum ad præmium & mercedem. Præmium autem & merces denotat retributionem debitam ex aliquali iustitia. Ergo si antiqui patres meruerūt de congruo incarnationem Christi, aliqua ratio iustitiæ constituenda est ex parte hominū, vt hoc beneficium incarnationis Christi a deo susciperent, & ex consequenti non fuit summe gratuitum & liberale.

Et confirmatur, quamplures grauissimi theologii in materia de gratia, hoc ratione mouentur potissimum ad negandum meritum de congruo respectu prime gratiæ. Quoniam, inquiunt, si admittimus eiusmodi meritum, ex necessitate tenemur admittere primam gratiam non conferri summe gratis, sed admisceri in eius collatione aliqua

ra-

rationem iustitiæ: Ergo similiter in præsentia si respectu incarnationis Christi constituimus aliquod meritum de congruo, tenemur admittere hoc beneficium non fuisse collatum ex summa gratia & liberalitate Dei.

Ad argumentum negatur sequella, pro cuius intelligētia, & explanatione quartæ conclusionis. Notandum est primo, quod inter meritum de condigno, & meritum de congruo duæ potissimum versantur differentiæ ad quas quædam aliæ reducuntur.

Prima est, quod meritum de condigno induit rationem iustitiæ apud Deum imperfecte tamen, vt pote fundatæ in gratia & misericordia Dei. Meritum vero de congruo nullum induit meritum ex iustitia, sed tantū est amicabile debitū: regulatur enim istud meritū non per leges iustitiæ. Sed per leges amicitie secundū quas cōgruum est & maxime decens, quod amicus suum amicum exaudiat, eiusque opera & officia sibi grata habeat, & propter ipsa moueatur ad aliquid faciendum. Ad hanc differentiā reducitur quod meritū de condigno habet infallibilem effectum apud deum, meritum aut de congruo non itē, vt dicunt sancti. Quoniam lex amicitie non est adeo stricta atq. lex iustitiæ: non enim postulat lex amicitie, vt amicus semper & in omnibus suum amicum exaudiat.

Ex hac prima differentia sequitur, quod inter peccatorem existentem in mortali & Deum nequit reperiri meritum de congruo. Patet, nam inter huiusmodi peccatorem & Deum non constat vera amicitia: ergo neque meritum inducens debitum amicabile, quale est meritum de congruo. Fateor quidem congruum esse, vt deus exaudiat peccatorem supplicansem & deprecātem pro uenia. Verum hæc congruitas tota se tenet ex parte diuinæ misericordie, cuius propriū est misereri & parcere. Et nullo modo se tenet ex parte peccatoris, qui quamdiu in mortali existit nihil præter infernum apud Deum meretur, vt inquit Aug. quid merebaris peccator, quid increbaris nisi infernum? Meritum autem de congruo postulat, vt congruitas teneat se ex parte vtriusq. extremi: Et hominis operantis ac merentis, & dei præmiantis.

Secunda differentia est, quod ad meritum de condigno requiruntur tria. Primum quod operans sit in gratia & amicitia dei. Secundum, quod operatio vel formaliter, vel virtualiter, vel saltem habitualiter fiat propter deum summe dilectum. Tertium, quod ex inclinatione gratiæ & charitatis dirigatur in illud bonum & præmium, quod mereretur. Neque est satis, quod dirigatur in istud bonū ex sola libertate liberi arbitrij operantis. De duobus autē primis requisitis nulla esse potest dubitatio. Probatur autem tertiū requisitū. Quoniam si operatio dirigatur in præmium supernaturale non ex inclinatione gra-

riæ & charitatis, sed ex sola naturali libertate operâti. Sequiturq; talis operatio nō fit oīno pportionata supernaturali p̄mio, neq; deo supernaturali p̄mianti. Et ex cōsequenti nō habet omnimodā dignitatem ad illud p̄mium, neque illud meretur de condigno. Patet sequella. P̄mium, vt supponimus, est simpliciter & vnde quaque supersnaturale. At eiusmodi operatio quamuis sit supernaturalis secundum substantiam, est tamen naturalis quantum ad directionē qua dirigitur in illud p̄mium: Ergo non est illi sufficienter proportionata.

Ad meritum autem de congruo necessariae sunt & sufficiunt duæ primæ conditiones, imo tertia non debet adesse, quoniam si adsit iā non erit meritum congrui, sed condigni. Itaque ad meritum de congruo requiritur, quod operatio in qua consistit meritū, nō dirigatur in p̄mium ex inclinatione gratiæ & charitatis, sed ex sola libertate operantis, qui pro suo arbitratu refert talem operationem in illud p̄mium, ad quod ipsa operatio, prout procedit a gratia & charitate, nullam ex semetipsa relationem habet, & in hoc consistit congruitas quod Deus acceptet huiusmodi operationem, tanquam meritum illius p̄mii, non propter condignitatem perfectam quam operatio habet cum illo p̄mio, quia reuera non habet, sed quia est opus bonum factum propter Deum, & procedens ab amico Dei.

Hęc doctrina colligitur ex S. Tho. 12. q. 114. a. 3. Ex qua sequitur patres antiquæ legis non meruisse de condigno incarnationem Christi, meruisse tamen illam de congruo. Pro quo aduertendum est, quod gratia cuiuscumque iusti, vno excepto Christo, qua ratione est gratia & forma supernaturalis ordinis, & ex intrinseca inclinatione sua refert suas operationes in p̄mium supernaturale, nimirum, in vitam æternam, iuxta illud Ioan. 4. fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, Vbi loquebatur Christus de spiritu gratiæ quem accipiunt homines iusti. Quatenus vero est gratia particularis & personalis non refert operationes in p̄mium, & in bonum commune multis, sed in p̄mium & bonum particulare ipsius operantis, in quo differt a gratia capitis, qualis est gratia Christi domini, quia hæc gratia, cum sit virtualiter communis & vniuersalis, ex sua inclinatione & natura refert operationes in bonum commune totius ecclesiæ. Tunc ergo dico, quod cum gratia collata patribus antiquis esset gratia personalis, non referebat ex se ipsa operationes patrum in Christi domini incarnationem, quæ erat bonum commune totius generis humani, atque adeo operationes patrum, quantumcumque essent sanctissimæ, nō valuerunt de condigno mereri Christi domini incarnationem. Ceterum potuerunt illam

merc-

mereri de congruo. Quia sancti patres ex libertate propria potuerunt referre suas operationes sanctas in istud bonum impetrandum.

Ad argumentum ergo quod fecimus cōtra quartam conclusionē, neganda est sequella, quoniam vt constat ex dictis, meritum de congruo nullum inducit debitum ex iustitia. Quod si quæras. Quare ergo appellatur meritum? Respondetur q; impropria & lata acceptione meritum vocatur, nō ob aliud nisi quia est operatio in qua reperitur congruitas ad illud p̄mium, congruitatem habens non solum ex parte Dei & diuinæ bonitatis, sed etiā ex parte ipsius operâti, & ex cōsequenti operans p̄sefert quandā similitudinem merentis, & deus effigiem quandam p̄miantis, & idcirco ipsa operatio habet quandam meriti similitudinem: & ob id appellatur meritum quadam cum improprietate & latitudine.

Ad confirmationem respondetur, illam rationem communiter vsurpatam a theologis, si primo aspectu consideretur parum habere momenti. Ceterum optimam habet probabilitatem si melius inspicatur. Etenim cum supponendum sit ex necessitate, quod inter peccatorem existentem in mortali, & ipsum deum, nullum reperitur meritum amicabile, quia nulla est amicitia peccatoris ad deum, si admittimus in illo reperiri aliquod meritum, virtualiter dicimus tale meritū pertinere ad rationē iustitiæ. Nam cum non possit regulari per leges amicitie, regulandum erit ex necessitate per leges iustitiæ. Quare merito theologi grauissimi detestantur meritum de congruo in homine peccatore, quia vident sequi istud magnum inconueniēs, nimirum, quod sit constituenda aliqua ratio iustitiæ in peccatore respectu suæ iustificacionis & suæ primæ gratiæ.

Ex his superest explicata quarta conclusio, circa quam breuiter aduerte, quod licet tantum procedat ista conclusio de patribus Mosaycæ legis, extendenda tamen est ad omnes iustos, etiam legis naturæ: quia cum cogouerint explicite, vel implicite diuinum consilium de incarnatione verbi futura, liberum illis fuit suas operationes sanctas in hunc finem referre, vt impetrarent a deo incarnationis beneficium, quod erat sufficiens, vt illud mererentur de congruo. Verū est tamen quod speciali ratione solent theologi tribuere hoc meritum de congruo patribus legis Mosaycæ, & illis quibus datum est signum circumcisionis, eo quod ijs patribus promissum fuit incarnationis beneficium. Nam cæteris iustis legis naturæ nulla facta fuit promissio incarnationis Christi, vt inquit Paul. ad Roman. 10. dico autem Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis ad confirmandas promissiones patrum, gentes autem super misericordia honorare Deum.

Ad

Ad argumenta facta pro prima sententia respondetur. Et ad primum. Dicitur primo, patres antiquos ipsam incarnationis Christi substantiam & desiderasse & petijisse, & ob id dicebatur Christus desiderium collium aeternorum. Et desideratus cunctis gentibus. Neque illae petitiones, de quibus in argumento, aliò tendebant, quàm ut Christi incarnationem impetrarent. Secundo respondetur, antiquos patres, còsiderata miseria, quam patiebantur, desiderasse quidè conditionato quodam desiderio accelerationem incarnationis Christi: Sed tandem suum desiderium conformabant diuinæ voluntati, & dispositioni, atque adeo quamuis insinuauerint deo suum conditionatum desiderium, non tamen absolute petebant accelerationem incarnationis. Ad eum modum Christus Matth. c. 26. dicebat, Pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Sed continuo addidit: Verumtamen non sicut ego, sed sicut tu vis. Sic intelligenda sunt testimonia adducta in primo argumento.

Ad secundum argumentum posset primo responderi quod id quod est principium meriti, si est proprie & formaliter principium influens in ipsum, non potest esse præmium eiusdem meriti, ut efficaciter ostendit secundum nostrum argumentum, quidquid dicat Franciscus a Cartagena in lib. de prædestinatione hominum & angelorù discursu. 9. ubi iste auctor loquitur contra S. Tho. locis citatis, & contra communem sententiam theologorum asserentium, quod id quod est principium meriti, non potest cadere sub merito, & contra manifestam rationem superius in hoc dubio expositam. Cæterum si nõ est proprie principium, sed tantum requisita conditio ad meritum, non inconuenit quod sit præmium eiusdem meriti. Quemadmodum miles strenue pugnans potest mereri a duce equum & arma, quæ fuerunt illi necessaria conditio ad strenue pugnandum. Tunc ergo ad propositum dico quod incarnatio Christi non fuit proprie principium illius meriti de congruo, quo patres meruerunt ipsam incarnationem. Sed fuit tantum conditio necessario requisita ad istud meritum.

Pro quo aduertendum est, quod quantum ad hoc idem est iudicium ferendum de incarnatione Christi & de gratia collata patribus propter incarnationem Christi & eius merita futura. Etenim incarnatio principium fuit & causa meritorum antiquorum patrum mediante gratia ipsis collata patribus in virtute christi futuri. Gratia autem quia nõ diregebat, ut diximus, opera patrum ad incarnationem christi impetrandam & merendam, non habebat propriam rationem principij influentis vim meritoriam illis operibus. Sed tantum erat conditio requisita, tenens se ex parte operationis constituens ipsum operantem in gratia & amicitia dei, quæ est conditio prærequisita ex parte

parte subiecti ad meritum de congruo. Et idcirco non inconuenit, quod christi incarnatio ceciderit sub meritis patrum, quamuis hoc modo fuerit eorum principium.

Hæc solutio olim mihi placuit, sed nunc displicet. Primo, quia falsum supponitur quod gratia sit tantum conditio requisita ad meritum de congruo, & non sit proprie principium influens in ipsum vim meritoriam. Quod probo. Ad rationem meriti de congruo requiritur formaliter & essentialiter quod opus habeat congruitatem respectu præmiatis, & præmij, participatam ex dignitate operantis, ut iam explicauimus: itaque tam in merito de congruo quàm in merito de còdigno verum habet id quod dicitur Gen. 4. respexit ad Abel, & ad munera eius, id est, prius quam dominus respiceret dignitatem munerum, respexit ad dignitatem Abelis offerentis munera, quia dignitas munerum in ordine ad meritum oritur ex dignitate offerentis: ergo gratia quæ fuit in patribus antiquis rationem habuit principij influentis valorem meritorium in ipsa opera patrum.

Secundo. Ex illa solutione sequeretur, quod patres antiqui meruerint de congruo non solum Christi incarnationem, sed etiam gratiam illis collatam per Christum, aqua procedebant ipsa opera meritoria. Consequens a nullo theologorum hætenus fuit assertum: ergo. Probatur sequella. Illa gratia, iuxta assignatam, solutionem, non fuit proprie principium meritorum, sed tantum requisita conditio: ergo potuit sub illis meritis cadere. Confirmatur, quoniam ut asserit prædicta solutio, in hac parte idem est iudicium ferendum de incarnatione Christi, & de gratia collata per ipsum: ergo eadè est quoad meritum vtriusque ratio.

Prætermissa ergo illa solutione, respondetur ad illud argumentum, quod Christi domini incarnatio fuit causa & gratia & meritorum in patribus antiquis non prout fuit posita in executione: Nam ut sic fuit posterior tpe & gratia & meritis patrum. Sed fuit causa gratia & meritorum patrum, prout præcesit in diuina dispositione, & præuisione. Nolo dicere quod ipsa incarnatio executioni in tempore nostro mandata non fuerit causa gratia patribus veris testamenti collata, hoc enim salua fide negari minime potest. Sed id assero quod modus sub quo fuit causa eorum, non est ipsa realis eius executio, sed prout fuit præuisa in dei præscientia, & prout fuit acceptata a deo quasi ex tunc pro nunc. Habuitque se deus erga antiquos patres ad eum modum quo se haberet mercator, qui daret merces pro pretio quod certo scit se accepturum non ab eo cui merces tribuit, sed ab alio quæ scit pro eo infallibiliter soluturum, a quo tamen non exigit obligationem vel quia absens est, vel alia ex causa, sed scit quod cum venerit & potens erit soluere, & de facto omne soluet debitum, ab eo cui dat merces, contractum. Etenim non est commentandum, quod dei filius ante in-

te incarnationem suam quidquam deo promissit soluendum, cum incapax tunc esset talis promissionis faciendæ. Sed deus certo sciens verbum futurum esse carnem, & prævidens ingentes eius in sua humanitate futuros thesauros, amoremque ipsius eximium ad homines, ex quo magnum quodcumque præmium non dubitaret pro eis exsoluere, hac, in quâ, certa prærij expectatione, & omnia antiquis patribus peccata dimisit & super naturalia contulit mercimonia gratiam, videlicet, & ad optiuam filiationem multis spiritus sancti donis assortiatam. Vnde exemplum eius qui promissit præmium pro redemptione captiui non in omnibus quadrat, sed in eo solum quod is qui libertatem concedit, non facit nisi expectato futuro præmio, & quod is qui promissit vere dicitur captiuum liberare, quando præmium quod promiserat persoluit, & si multo tempore ante solutionem fuerit liberatus.

Quo supposito dico, quod opera antiquorum non meruerunt incarnationem Christi pro ut indiuidua dispositione & præuisione præcessit, id est, non meruerunt quod deus sua diuina dispositione prædiffineret ab æterno incarnationem Christi in tempore futuram. Sed prius secundum rationem prædiffiniuit Christi incarnationem, quâ præuideret ipsa patrum merita. At patres antiqui meruerunt de congruo Christi incarnationem quantum ad temporalem eius executionem, nam ut sic fuit posterior eorum meritis. Et non inconuenit quod aliquo modo in esse morali, sit effectus meritorum patrum. Quemadmodum medium habet rationem effectus respectu finis pro ut est in intentione: est autem causa effectiua eiusdem finis, pro ut ponitur in executione. Igitur incarnatio Christi secundum quod fuit causa per modum finis, & gratiæ & meritorum antiquorum patrum, nullo modo fuit præmium eorundem meritorum.

Sed arguitur contra hanc solutionem dupliciter. Primo incarnatio christi & eius passio, quatenus posita in executione, fuit causa meritoria totius gratiæ collatæ patribus & omnium etiam meritorum ipsorum patrum. Etenim Christus passione sua non solum meruit gratiam conferendam fidelibus noui testamenti. Sed meruit & omnem gratiam conferendam post ipsam mortem, & antea collatam. Vna forsitan excepta gratia, scilicet, collata Adæ in statu innocentia: ergo in carnatio Christi domini, etiam pro ut fuit posita in executione, non potuit cadere sub patrum meritis.

Arguitur secundo. Incarnatio Christi erat infallibiliter futura ex ordine diuinæ ordinationis & prædestinationis Christi. Imo erat quoddam modo debita mundo ratione promissionis diuinæ; ergo etiam si non interuenirent merita patrum, incarnatio Christi de facto esset futura. Rursus: ergo impertinenter se habuerunt patrum merita ad incarnationem

QUESTIO QUINTA 489
tione Christi, non autem sunt admittenda merita impertinentia apud deum: ergo, &c.

Ad primum dicitur primo, quod incarnatio Christi quamuis in executione posita fuerit causa meritoria & gratiæ & meritorum patrum, de qua re non vacat in præsentia ad longum differere, satisfuerit dicere, quod sicut is quis soluit pretium quod promissit pro captiui libertate, vere tunc dicitur liberare captiuum etsi iam olim in libertatem fuerit assertus, ita Christus cum exsoluit pretium, vere antiquos patres redemit & causauit eorum gratiam, quæ libertatem spiritus facit formaliter. Legatur Mag. Sor. in 4. dist. 1. quæst. 2. artic. 3. paulo post principium. Nihilominus tamen quia fuit posterior tempore meritis antiquorum patrum, potuit sub ipsis meritis cadere ex quadam congruitate. Vnde illa doctrina S. Tho. & cõmunis, scilicet, quod id quod est causa meriti non potest cadere sub eodem merito, est limitanda ad id quod taliter est causa meriti, quod est prior ipso, & quod per modum efficientis principij, quod ad suam efficientiam, postulat existentiam actualem, causa est ipsius meriti. Nam si fuerit posterior tempore, relinquatur locus, ut cadat sub merito de congruo. Quamuis fortassis non possit cadere sub merito de condigno. Quem admodum si quis se obligauerit sub signato chyrographo ad dandum centum pro redemptione Petri: quamuis actualis exhibitio illorum centum sit causa moralis redemptionis Petri præcedentis, & libertatis eius, nihilominus poterit cadere sub meritis de congruo ipsius Petri redempti. Itaque Petrus postquam fuerit positus in libertate per obsequia libera, quæ exhibet ei qui se adstrinxit dare illa centum, mereretur de congruo actualem exhibitionem illorum, mereturque ut redemptor libentiori animo det, quam alias esset daturus. Ita in præsentia opera bona antiquorum Patrum meruerunt de congruo, ut deus exhiberet de facto beneficiū incarnationis, quod alias exui suæ promissionis ipse exhibiturus erat, & si per impossibile diuinæ voluntati posset accidere aliqua noua affectio, merebantur illa opera quantum erat ex se ipsis, quod deus libentiori animo conferret mundo hoc beneficium, quam alias illud esset collaturus.

Secundo respondetur, quod incarnatio Christi in executione posita, si sola consideretur non habet rationem causæ meritoria gratiæ & meritorum antiquorum patrum, secundum & gratiæ & meritorum substantiam, & secundum eum modum quo præcesserunt in se ipsis. (Nam aliud est de consumatione quam per christum post eius passionem & resurrectionem acceperunt.) Etenim meritum aliquam antecessione debet habere respectu prærij, Vnde incarnatio Christi considerata præcisse ut fuit posita in executione posterius tempore gratia & meritis patrum, non potuit esse causa meritoria eo

rum fuit autem meritoria eorum causa, quatenus consideratur sub illa preiussione diuina quæ antecessit gratiâ & merita patrû. Quo fit vt in executione posita causa fuerit meritoria gratiæ collatæ patribus secundum eius substantiam, non absolute sumpta, sed prout habuit vim ad implendi promissionem factâ patribus, & efficacē diuinæ mentis intentionē, qua ab æterno statû fuit vt filius dei in carnē veniret, vt pro omniū peccatis moreretur, omnibusq. mereretur salutē, & primam & vltimam: Et quod nullus nisi per Christum gratiam assequeretur. Sicut realis pretii exhibitio in casu supraposito non aliter conferetur causa moralis redēptionis Petri, nisi quatenus est complementum necessarium illius obligationis, quæ præcessit Petri redemptionem. Tunc ergo dico ad argumentum, quod patres antiqui meruerunt quidem de congruo incarnationem Christi in executione absolute consideratam, non autem meruerunt illam secundum quod fuit complementum diuinæ præordinationis & promissionis: Nam sicut nō meruerunt quod præcesserit in intentione dei, sed hoc ex sola dei misericordia & gratia ortum habuit, ita neq. eius executionē meruerunt sub illa formali ratione, qua fuit completiua promissionis. Vnde patres meruerunt quidem christi incarnationem promissam a deo, sed non vt promissam, namque promissionis implementum formaliter ad eum spectat dumtaxat, ad quem aliqua ratione pertinuit ista promissio. Hæc doctrina explicari potest exēplo ex causa finali desumpto, quod nullatenus erit ineptum, eo q̄ christi incarnatio ad modum finalis causę gratiam antiquorum iustorum promeruit. Bene stat q̄ quis mereatur alicui sanitatem, & tamen q̄ non mereatur eidem ipsammet sanitatem quatenus in eius præfuit intentione, ipsū mouens metaphorice & per modū causę finalis. Vnde & si sanitas in executione daretur infirmo propter illius hominis merita, non diceretur dari pro meritis ea ratione qua est terminus intentionis & desiderij præcedentis in voluntate infirmi. Quia talis intentio non pertinuit ad merentem, sed per accidēs se habuit ad ipsum: & ad eius merita. Et si quis effectus faceret sanitas prout intenta ab infirmo, non pertineret ad ipsum merentem. Ita in præsentia, quia christi incarnatio fuit causa gratiæ antiquorum prout a deo intenta, hoc non pertinuit ad merita antiquorum patrû: atq. adeo incarnatio Christi potuit fuit causa gratiæ & meritorum antiquorum patrû nullo modo fuit ipsorum præmium, neq. de condigno neq. de congruo.

Ad secundum respondetur primo q̄ vt inquit Cai. in opusculo de fide. c. 9. nihil inconuenit quod id quod est debitū alicui vno titulo, fiat ei debitū alio nouo titulo. V. c. Christo domino debita erat gloria sui corporis debito quasi naturali propter personalem vntionem naturæ ad verbum: & eadē gloria fuit illi debita debito morali propter meriti-

* aliās, statutum.

* aliās & effectus quem

merita ipsius Christi. Ita dico in præsentia, quod beneficium incarnationis debitum mundo titulo diuinę promissionis, potuit ei fieri debitum alio nouo titulo, nimirum, propter merita patrû.

Secundo respōdetur, q̄ quāuis hoc beneficium infallibiliter esset futurum exui diuinæ præordinationis & promissionis, nihilominus merita patrû non fuerunt impertinentia. Nam licet non fuerint simpliciter necessaria, quia incarnatio Christi non dependebat ex merito patrû neq. cuiusuis creaturæ, sed ex sola diuina promissione, vt aperte Paul. ad Ro. 3. in illis verbis ait, nunquid incredulitas eorū fidē dei euacuabit? absit. Quorū planus sensus is est, q̄ promissio qua deus promissit patribus beneficium incarnationis, absoluta fuit omnino independens a fide & operibus hominum: sic adeo vt quamuis nullus assentiret deo promittenti, neq. vlla interuenirent patrû merita, diuina promissio suum sortiretur effectum. Id ipsum insinuat ipse. S. Paul. ad Ro. 4. ideo ex fide, vt vera esset promissio: Sed tamen patrû merita habuerunt optimam decentiam, vt ex quadē congruitate impetrarent a deo illudmet beneficium, quod alias deus exhibiturus erat mundo ex vi suæ diuinę promissionis. Inquire optime actum est cum hominibus & cum tota humana natura, vt aliqualem gloriam possit habere super hoc diuinum beneficium, eo quod puri homines, patres scilicet, antiqui, illud vt cumq. suis operibus meruerint, suisq. orationibus adeo impetrauerint, hætenus de primo argumento.

Ad primam confirmationem iam dictum est, quod patres antiqui nullo modo meruerunt incarnationem, quatenus incarnatio est causa meritorum ipsorum patrû.

Præterea dicitur, quod inter gratiam & incarnationem Christi, q̄ attinet ad præsens, est latum discrimen: quoniam gratia vt sit principium & causa meriti, necesse est, quod præexistat in anima merentis. Quia est eorum causa per modum principij efficientis, & formalis. Et ita nullo modo cadere potest sub illo merito, cuius ipsa est causa & principium. Incarnatio vero potuit esse causa meritorum antiquorū patrû, ad modū causę finalis, & ob id potuit esse tempore posterior ipsius meritis, atq. adeo potuit aliquo modo sub eisdē meritis cadere. Fuitq. proinde causa quasi in genere causę finalis, & effectus ipsorū meritorū quasi in genere causę efficiētis, in quo nulla est repugnātia, & implicatio: & nihilominus potuit esse tempore posterior illis, vt fuit de facto, & ex hac parte potuit cadere aliquo modo sub illis meritis.

Ad secundam confirmationem patet solutio ex dictis ad secundum argumentum. Negandum est enim omnino patres antiquos meruisse de congruo suam gratiam, quia non meruerunt incarnationem, quatenus fuit eius causa. Concedi tamen potest quod meruerunt de congruo consumationem suæ gratiæ, & gratiam omnem

Qqq 2 colla-

collatam fidelibus noui testamenti. Hoc patet quia meruerunt incarnationem secundum quod est posita in executione, sed incarnatio ut sic fuit causa & consumationis gratiæ antiquorum patrum, & omnis gratiæ noui testamenti. Ergo meruerunt etiã consumationem suæ gratiæ, & gratiã noui testamenti, per illam regulã, quidquid est causa causæ est causa causati, &c. Neque vero est inconueniens quod inadæquate antiqui patres suæ gratiæ consumationem mereretur, itaque meritum terminaretur directe ad incarnationem prout erat totius gratiæ consumatiua in toto humano genere, & quia eorum gratia sub hac vniuersali ratione comprehendebatur, inadæquate sub iisdem meritis caderet. Secundo respondetur, quod sicut gratia per opera bona potest eam sui consumationem mereri, quæ est per gloriam futura: Gratiam enim mereri vltimam hominis felicitatem, quam gloriam vocamus, non est aliud quam mereri sui ipsius consumationem, est namque gloria gratia consumata. Ita nihil repugnat, quod patres olim meruerint suæ gratiæ consumationem directe & ex vi meritorum.

Ad tertium argumentum negatur consequentia, & satis bene responsum est ei inter arguendum. Ad replicam negatur quod patres potuerint mereri de condigno beneficium incarnationis, propter rationem a nobis assignatam circa quartam conclusionem.

Ad confirmationem vltimam, quam plures theologi libenter admittunt, quod per absolutam Dei potentiam patres antiqui potuerunt de condigno mereri Christi domini incarnationem. Quoniam potuit deus peculiari quadam prouidentia dirigere & referre diuina quadam directione merita patrum ad istud bonum commune toti mundo. Qua supposita directione opera patrum essent merita de condigno huius tanti boni. Sed tamen in illo casu opera patrum non haberent ex gratia collata per Christum, quod essent meritoria de condigno incarnationis Christi, sed illud haberent ex peculiari dei prouidentia & ordinatione. Ita soluunt hoc argumentum plerique theologi. Et addunt nonnulli, quod ob id in tali casu, verum interueniret condigni meritum, cui ex iustitia etsi non rigurosa debita esset diuini verbi incarnatio loco præmij, quia promissio dei in tali casu onerosa fuisset, id est, exigens ad sui ad implementum opus aliud quod ex parte eius cui fiebat promissio. Vnde tali opere posito insurgeret iustitiæ meritorie ius in operante, quo illi debita fieret promissionis adimpletio. Colliguntq. hanc sententiã ex illo Gen. 22. quod dixit deus Abrahæ. Per me metipsum iuravi, dicit dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti vnigenito tuo propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, &c. Ex quo loco videtur colligi, quod Abraham facto illo quo voluit Isaac filium suum immolari deo

deo meruit de condigno benedictionem quam ibi accepit, quæ plane benedictio fuit promissio nascituri Messie venturi, velut formalius loquar, promissio nascituri Messie ex semine ipsius Abrahæ.

Sed breui resolutione rem istam absoluiam. & primum assero. Improbabile est, quod antiqui patres aut eorum quispiam de condigno Christi incarnatione meruerint. Patet hoc ex dictis circa 3. concl. Dico præterea secundo, quod neque etiam meruerunt, ut Christus ex eorum descenderet genere, tribu, aut familia. Loquor similiter de merito condigni. Probatur primo, quia hoc meritum non pertinet ad gratiam singularis hominis, cum bonum istud quod merentur, sit bonum vniuersale & commune, ergo, &c. Secundo probatur. Istud bonum est infinitum, & summum, nam licet huiusmodi meritum supposuerit efficacem Dei voluntatē de verbo in carnem venturo, at hoc non tollit, quod familia quæ sibi hoc tantum bonum suis meritis applicaret, reuera non mereretur summum, & infinitum bonum. Quia bonum illud quod Abraham, aut David sibi suæque familia applicaret, est infinitum, & illud sibi ante non erat debitum: ergo faceret suis meritis sibi debitum infinitum bonum. Sed hoc non potest meritis puræ creaturæ competere, quia sunt valoris finiti: ergo, &c. Et id quod hic affertur in contrarium ex 22. c. Genesis, est imperrinens ad id, quod probare intenditur. Etenim ibi non precesserat Dei promissio de Messia ex semine Abrahæ nascituro: si ipse Abraham obediisset deo circa filij sui Isaac immolationem, sed post factum obedientiæ superuenit promissio, Cui deus iusiurandum præmissit, ut non in opere Abrahæ, sed in diuino verbo tam grandi iuramento firmiter promissionis firmitas poneretur, iuramenti huius magnitudinem & vim penderat Paul. ad heb. 6. expendatur loca ex Paul. adducta in solutione ad secundum huius difficultatis. Ponderandumque valde est, nusquam deum Abrahæ dixisse, si feceris rem hanc benedicam tibi, &c. Sed quia fecisti, ut ostenderet promissionis certitudinem non pendere ex aliquo facto ipsius Abrahæ, sed ex solo dei firmissimo verbo tanta iuramenti solennitate confirmato. Quamuis ipsa Abrahæ obedientia occasio fuerit diuinæ promissionis ipsi factæ: sumpsit. n. Deus ex ea promittendi occasionem.

Dico tertio. Non est improbable, quod secundum potentiam absolutam dei, patres antiqui potuerint de condigno incarnationem Christi promereri, nimirum, interueniente dei promissione onerosa. Sed oppositum est mihi probabilius, Priorem partem assertionis concedimus multis theologis, ita existimantibus e quorum numero est Mag. Medina 3. p. loco citato. Posterior autem pars probatur. Posita illa dei onerosa promissione, opus præstitum ab eo cui fuisset facta promissio, non esset condignum tanto præmio, neque vllam ad ipsū intrinsecam haberet maiorem proportionem quam si promissio non præ-

præcesserat: ergo inter meritum illud & præmiū nō alia condignitas & proportio esset, quam quod promisserat deus se daturum tale præmiū, sic operanti, sed hac tota condignitas solam facit fidelitatis obligationem, & non iustitiæ, quia non esset condignitas rei ad rem, sed conditionis requisitæ ex parte promittentis, adhibitæ ex parte eius cui facta fuerat promissio: Ergo improprijssime asseritur ibi re periri meritum de condigno, cum talis meriti ratio non ad fidelitatem promittentis, sed ad operis meritorij condignitatem, si non taliter, magna tamen ex parte esset referenda. Nā inter rem & rem, puta, inter meritum & præmiū nulla esset æqualitas, aut æqualitatis proportio, nisi quæ ex pmissione & ordinatione Dei proneniret, quæ extrinseca prorsus esset, & secundum quid. Vnde & solā iustitiæ rationem secundum quid in merito posset constituere.

Ex his superest solum argumentum tertium cum suis confirmationibus, Argumenta vero quæ pro secunda informauimus conclusionem ex dictis circa quartam conclusionem poterit theologus facili opera dilluere.

Hæc omnia, quæ de meritis patrum veteris legis tam fufe discussimus applicanda sunt ad solutionem quarti & vltimi argumenti principalis huius secundi dubij. Cuius, occasiones isthæc de antiquorum patrum meritis dicta fuere. Igitur ad quartum illud argumentum. Neganda est minor propositio maiori concessa. Eius probationi vtraque antecedentis concessa præmissa negatur consequentia, & ratio differentie inter patrum merita quibus Christi incarnationem meruerunt, & meritum illud, quod fingimus in Christo est duplex. Prima, quæ satis est manifesta, in hoc sita est, quod merita patrum fuerunt de congruo dumtaxat, quæ non tam in lege iustitiæ, quæ in lege amicitie fundatur, atque adeo non magnum apparet inconueniens, quod cum id quod est prima metendi radix, primumque principium, posterius est ipsis operibus meritorijs, cadat sub ipsarum merito de congruo. Quia totum quod ibi est formaliter ad meriti rationem spectans, non tam in ipsa operum condignitate & æqualitate quam iustitiæ ratio & lex postulat, quam in speciali dei beneuolentia fundatur. Et quoniam hæc beneuolentia non tam innititur illi principio, illique primæ merendi radici, nimirum, Christi incarnationi, quam ipsi liberali Dei voluntati, idcirco meritum de congruo non repugnat, quin potius decet quamplurimum ipsam amicitie legem. Cæterum meritum Christi esset de condigno, tum, quia cum sit secundum se infinitum in ratione meriti, nihil mereri potest, quod non ex iustitia & ex vi ipsius operis mereatur, atque adeo hoc ipso quod Christi incarnatio sub Christi meriti potestate constitueretur, indueretque præmij rationem, continuo ipsū

Christi-

Christi meritum mereretur eā de condigno. Infinitas. n. meriti postulat vt ex perfecta iustitia & exacta mereatur totum id, quod habere possit præmij rationem. Tum est, quia si ex congruo tantum Christus suam sequentibus operibus incarnationem mereretur, oporteret dicere, quod incarnatio non habuit simpliciter dependentiam ab illis Christi meritis, sed quod absque vlla dependentia diuinū verbū vnitū fuit humanitati. Et hoc est manifestum, quia cum merita de congruo non inducāt infallibilem acceptionem ex parte præmiantis, nō potuit in eis fundari incarnationis mysteriū quod perpetuū est & firmissimū, ac beneficiū penitus irreuocabile. At lex amicitie, ad quam pertinet meritum congrui, nullatenus poscit quod beneficiū iā susceptū, vt perpetuum & irreuocabile respondeat in ratione præmij operibus ipsius tale beneficiū possidentis, imo hoc esset impertinens & ociosum.

Et quidem officiosa illa amicitie opera, quæ beneficiū independenter & irreuocabiler collatū sequuntur, ad amicabilem quidem gratitudinem sua natura pertinent, ad meriti autem rationem nequaquam, si ad beneficium susceptum comparentur. Vnde beneficium ipsum materia quidem est gratitudinis, non vero meriti. Quod crediderim verissimū, & si opera sequentia, nō innitarentur ipsi beneficio suscepto.

Secunda differentia quæ ex dictis colligitur ea est, quod si huiusmodi sequens meritum in Christo admittamus, consequenter esset dicendum, Christum meruisse incarnationem suam, ea ratione qua est ipsius meriti radix & causa: totus namque cuiusuis meriti Christi valor fundatur in gratia vnionis, saltē radicaliter, & si immediate a gratia habituali deriuetur. At patres antiquæ legis nō ea ratione christi incarnationem meruerunt, qua fuit cā gratiæ ipsorum, in qua illa fundabantur merita cum omni suo valore, meruerunt quidem Christum prout futurum suæ gratiæ suorū, meritorū consummatorē, non vero prout ipsammet gratiam, & merita quæ ex ea procedebant quantum ad substantiam causauit. Estque ad plenam & nunc & superius dictorum intelligentiam aduertendum, quod etsi mente fingamus, verbum absque vlla promissione præcedenti carnem assumpsisse, fateri nihilominus deberemus, quod postquā fuit caro factum, ad ipsum spectabat omnē nostrā gratiam consummare & perficere: eo quod gratia pertinet ad Christum, vt ad primam eius fontem & originem: estque in eo si cut in subiecto adequato, cui competit quasi per essentiā, vt q. 2. a. 2. & q. 3. a. 1. dicebamus. Vnde iure optimo Chrysostr. hom. 13. in Ioan. Christum fontem gratiarum omnium appellat. Et ob id, inquit, dicitur Ioan. 1. quod gratia & veritas per ipsum facta est: non data, sed facta dicitur, vt ex proprijs Christi denotaretur emanasse. Damus. n. ait Chrysostr. quod ab alio accepimus, facimus vero ea quæ in nostra præhabebamus potestate. Ex quo sequitur, quod vt patres vet. testam.

merue-

meruerint Christum & consumatorem totius gratiæ non necesse fuerit, quod diuinam promeruisent de Christo venturo pollicitatione, aut eius aduentum, prout fuit diuinæ pollicitationis completius, sed satis fuit, quod absolute, & quasi materialiter ipsum promeruerint. Non nego quin promissio de aduentu Christi fuerit necessario præsupposita ad meritum de congruo veterum patrum. Nam certe illa femota neque eorum mens ad tanti beneficii desiderium assurgeret, neque eorum opera quidpiam haberent valoris ad tam sublimem, tam excellens, tamq. infinitum bonum vlla ratione impetrandum, aut promerendum. Sed id tantum affirmo, quod eorum merita, licet præsupponerent necessario incarnationis promissionem, non tamen formaliter ex parte præmij respiciebant vt promissam: ita q. mererentur eam qua ratione fuerat a Deo promissa. Nam sicut patres veteres nullatenus mereri potuerint, quod deus filij sui aduentu eis promitteret, ita neque merita ipsorum ad hoc valere, vt suam deus ipsis adimpleret promissionem, si de ipsa, deq. eius adimplemento formaliter loquamur, & si rem promissam meruerint. Quod satis superq. fuit, vt Christum mererentur tanquam gratiæ consumatorem. Cæterum vt intelligi valeat Christum meruisse gratiam patribus antiquis collatam quantum ad substantialem eius entitatem, & quantum ad formalem effectum, quem ipsis conferebat, vt reuera meruit quando nostra fuit carne indutus, duo fuerunt necessaria: Alterum quod ab æterno præcesserit promissio diuina de incarnatione verbi futura, aut saltem voluntas dei efficax, cuius virtute incarnatio verbi omni cum certitudine & infallibilitate futura esset: ita quod præcognosci possit in æterna dei præscientia, quod Christus infallibiliter exoluturus erat ipsum necessarium nostræ redemptionis pretium. Alterum vero quod verbu caro fieret, ea formali rōne, vt id quod erat præuisu in dei præscientia, & diuina providentia, efficaci interueniente eius voluntate, dispositu de humani generis redemptione pretioso Christi sanguine exequenda, debitum acciperet complementu. Nam alias nulla cum proprietate Chstus passione sua dici potuisset mereri, causareque gratiam illam quæ iam olim præcesserat in veteribus iustis hominibus. Sicut qui post libertatem captiui pro eius redemptione promissum reddit pretium, non ob aliud tunc dicitur moraliter efficere redemptionem captiui iam prius factam, nisi quia dat pretium ex cuius promissione & expectatione præcesserat ipsa captiui liberatio. Ex quo infero, quod cum patres antiqui, vt dudum dicebam, non meruerint primum Christi aduentum ea formali ratione, qua fuit promissionis diuinæ completius, aut illius efficacis voluntatis cuius consilio dispositum fuit hoc excellens mysterium, sicut multo minus meruerunt quod Deus vellet efficaciter illud beneficium mundo conferre, aut quod

quod ipsum hominibus promississet. Idcirco non merere potuerunt Christum prout fuit causa illius gratiæ quæ in ipsis præcessit, & si meruerint eum prout eiusdem gratiæ consumatorem. Ex quo tandem sequitur nostræ solutionis veritas, nimirum, quod non meruerint christi incarnationem prout fuit radix & principiu eorundem meritorum. Quia non ipsam meruerunt prout causa fuit gratiæ ipsorum patrum, quantum ad ipsius substantiam, ex qua omnia eorum merita suum omne sortiebantur valorem. Et hæc sufficiant ad illius quarti argumenti solutionem. Verum instat quis contra omnia quæ hæcenus diximus. Si Christus suam incarnationem nõ meruit, quam tamẽ antiqui patres promeruerant, sequitur, quod meritum patrum perfectius fuit merito Christi. Consequens non est vllatenus admittendum: ergo, &c. Respondeo quod Christi meritum multis partibus patrum veterum excessit merita. Nam patres de congruo, christus de condigno meruit, illi ex lege amicabili meruerunt, Christus vero ex toto iustitiæ rigore. Contra sequitur, quod saltem ex parte termini, idest, ex parte præmij esset perfectius meritum patrum, quia meruit incarnationem, quam Christi meritum nõ attingit. Negatur se quella, quia Christus ob id non meruit suam incarnationem, quia fuit causa omnium eius meritorum, & ita repugnauit ei esse præmiu meritorum eorundem. At potuit Christus applicare sua merita ad incarnationem patris, & de rigore illam meruisset.

Sed vt intelligamus modu loquendi quo hæcenus vtebamur asserentes christi incarnationem per modum causæ finalis promeruisse & gratiam & bona opera antiquorum patrum. Duo sunt breuiter aduertenda. Primu est, quod incarnationis christi nomine compræhendimus ipsum Christum & eius opera meritoria, præsertim passionem propriique sanguinis effusionem, quibus totum redemit humanum genus, gratiamq. meruit, & gloriam vniuersis qui iusti sunt fuerunt & erunt. Vnde Christus nõ solum dicitur ab origine mundi incarnatus, sed & agnus occisus. Apoc. c. 13. Secundu est, q. cum dicitur christu p modu causæ finalis meruisse patribus veteribus gratiam, non debet sumi rigurose modus finalis causæ. Etenim causa finalis præcedit in intentione agentis mouens ipsu ad sui consecutionem. Itaque finis præcedit non quia futurus est, sed vt sit futurus, & iuxta hæc modum mouet, & causat finaliter. Cæteru christi incarnatio nõ vt esset futura causabat, aut mouebat (loquimur late de motione) sed quia futura erat. Itaq. præuidens deus eã infallibiliter esse futurã, ipsius intuitu gratiam cõtulit antiq. patribus. Dicitur aut causare p modu finis, eo q. nõ fuit causa illius gratiæ, prout existens, q. est cõditio causæ efficiētis, & causali tatis eius, sed prout apprehensa, & p dei voluntate, & intentione acceptata. Qui est modus magis ad finalem causã, q. ad efficiētiam pertinens.

Ad confirmationem vero illi quinto argumento suppositam, quæ de B. Virginis merito procedebat oportet deinceps dicamus. Quam rem Mag. Med. loco citato erudite & fuisse prosequitur, & ob id nos difficultatem istam breuiter versabimur. Igitur in illa dubitatione. Num videlicet beatissima Virgo de condigno meruerit esse Christi matrem, Gabriel & Almainus in 3. d. 3. partem affirmatiuam tuentur, quibus adhærent quidam doctissimi moderni. Sententiam oppositam docent quamplures alij, existimantes meruisse quidem de congruo, vt assumeretur in Christi domini matrem, non autem de condigno. Et quidam ex ijs auctoribus, inter quos est Mag. Med. existimant oppositum non esse fatistutum in fide, & probant, quoniam si B. Virg. meruit de condigno vt esset Christi mater, sequitur quod meruit de condigno Christi domini incarnationem. Consequens aduersatur fidei catholicæ, qua confitemur incarnationem christi fuisse dei beneficium, summa liberalitate & gratia mundo collatum: ergo, &c. Probatur sequella: nam si meruit se esse christi matrem, meruit ex consequenti quod filius dei assumeret naturam humanam ex purissimis eius sanguinibus, in quo consistit incarnatio filij Dei.

Respondent auctores contrarię sententię, Virg. beatam non meruisse simpliciter & absolute, quod dei filius assumeret carnem humanam: sed supposito decreto diuino, quo deus sua liberali voluntate decreuit, vt verbum fieret caro, beata Virgo meruit de condigno, vt carnem, quam verbum assumpturum erat, ex ipsa susciperet: hoc autem non fuit simpliciter mereri incarnationem, sed dumtaxat secundum quid, quantum ad determinationem personę, ex qua verbum carnem assumeret: & ita ad argumentum negat sequellam.

Ista solutio vehementer impugnatur a Mag. Med. & existimo eius argumenta esse adeo efficacia, vt contrariam sententiam reddant parum probabilem, & non tam consentaneam sacris literis & fidei, sicut est sententia ipsius Mag. Med. Verum crediderim, quod illa argumenta possunt habere aliqualem solutionem: & idcirco non efficiunt omnino improbabilem sententiam oppositam, quę poterit defendi salua fide, & absque vlllo erroris periculo.

Argumenta, quibus probauimus dubio præcedenti Patres antiquos non de condigno, sed tantum de congruo meruisse incarnationis beneficium, fere omnia adduci poterunt ad probandum Virginem beatam tantum de congruo meruisse, vt assumeretur in Christi domini matrem. Illud argumentum præcipue est ponderandū. Quod mereri tantum hoc bonum ad solum infinitum meritum attinere potuit. Quia reuera quod verbum ex beatissima nasceretur Maria, infinitum fuit bonum: nam fuit ipsummet verbum nascentis & natum. Vt autem B. Virgo hoc tantum præmium sibi debitum ex non debito faceret merito

merito egebat simpliciter infinito, quale, & quantum solum ipsum Christi meritum esse potuit. Præterea, nulla vero simili ratione dicitur, quod de iustitia meruerit illud tantum, tamque excellens bonum, quod Christi merita de facto non attigere. Nam omnia bona, ad quę Christus sua applicuit merita infra boni huius excellentiã subsistunt.

Tertio loco disputandum succedit in hoc tertio quintę quęstionis articulo ea difficultas quę & grauissima est, & inter graues theologos magna concertatione exagitur, num, videlicet, Christus gloriam essentialem animę suę meruerit, in qua quęstione simul explscabimus an meruerit habitualem gratiam, & immortalitatem gloriamque corporis, atque ipsam sui nominis exaltationem. Probaturq. primo affirmatiua sententia, nimirum, quod Christus essentialem animę suę meruit gloriam.

Primum argumentum desumitur ex illo Esai. 53. pro eo, quod laborauit videbit, & saturabitur, &c. Ecce quemadmodum Propheta visionem, qua Christi anima diuinam intuetur essentiã, labori ipsius Christi tribuit, vt præmium respondens merito: ergo, &c.

Secundum argumentum. Probabile est, quod Christo fuerit collata gratia per propriam ipsius Christi dispositionem, quę ordine naturę in genere causę materialis ipsam gratiam præcesserit: sicut in iustificatione impij contritio in genere causę dispositiue & quasi materialis ipsam iustificantem gratiam præcedit. Sed talis dispositio non potuit non esse meritoria, saltem glorię, ad quam Christus fuit acceptatus & admissus: Ergo vera est affirmatiua sententia. Probatur minor. Illa operatio, saltem vt fuit posterior gratia in genere causę efficientis & formalis, & prout fuit per ipsam gratiam informata, habuit omnia requisita vt esset meritoria glorię. Nam fuit a subiecto omnibus modis grato & gratia vnionis & gratia habituali, fuit supernaturalis operatio glorię proportionata, fuitque prior secundum naturę ordinem ipsa animę glorię, quemadmodum & gratia per quã formabatur prius naturę ordine fuit animę Christi collata, quã ei daretur gloria, & præterea prædicta operatio quatenus a gratia procedebat, p se tendebat ad gloriã tanquã ad propriũ finem, & ipsi operationi proportionatum. Nam gratia sua natura tendit ad gloriam, omnesque proprias actiones in hunc eundem dirigit finem. Hęc autem conditiones sufficientissimę sunt ad constituendam rationem meriti. Ergo illa operatio vere fuit meritoria glorię. Consulto dixi paulo supetius, saltem glorię, quoniã licet, si vera est sententia quę nobis in primo articulo huius quintę quęstionis visa fuit probabilior, nempe, gratiam vnionis, habituali etiam gratia seclusa, sufficere ad meritum, videatur quibusdam necessario consequio descendendum, quod illa supernaturalis Christi operatio, prout fuit dispositio ante-

cedens habitualem gratiam, meruit ipsammet gratiam, hoc tamen ut postea dicemus, certum non est, neque illa consequutio tam est effe-
cax, ut quibusdam visa fuit. Et præterea illa sententia non est
omnibus probata, idcirco in argumento facto supponendo ea
quæ sunt omnibus communia, de merito tantum gloriæ loquuti
sumus.

Et confirmatur hoc argumentum, ex illa cõi theologorũ doctrina,
quæ in præsentia non probanda est, sed supponenda, quæ asserit con-
tritionem per quam impius iustificatur, prout est formata per chari-
tatem & gratiam, meritoriam esse gloriæ. Et affirmat cõmuniõr opi-
nio quod meretur illum eundem gloriæ gradum qui respondet ip-
si primæ gratiæ, ad quam ipsa contritio disponit. Ergo eadem
prorsus ratione concedendum est, quod illa Christi operatio qua-
tenus in genere formalis causæ, posterior fuit habituali gratia,
meritoria fuit eius gloriæ, quæ huic habituali gratiæ responde-
bat.

Hoc secundum argumentum cum sua confirmatione, quod attinet
ad meritum gloriæ, non solum videtur procedere supposita sententiã,
quæ docet, datam fuisse Christo gratiam ex propria dispositione ipsã
in genere causæ materialis antecedente, sed etiam in alia theologorũ
sententiã, quæ existimat non antecedentem, sed solam concomitantẽ
dispositionem reperiri in Christi sanctificatione. Nam superna-
turalis Christi operatio, quatenus ex gratia procedebat, potuit esse
prior ordinis naturæ quam gloria eidem Christi animæ collata, qui
prioritatis ordo sufficit ad constituendum meritum.

Tertium argumentum. Quod in eodem instanti temporis simul
sint meritum & præmium, nihil detrahit a ratione meriti: Ergo quod
Christus in primo suæ incarnationis instanti gloriã animæ fuerit
assequutus, non impedit quo minus ea vere & proprie meruerit, atq.
a deo nulla est causa sufficiens ad negandum Christum gloriã suã
animæ meruisse. Consequentia patet quoniam contrariæ sententiæ
autores ea ratione tantum negant Christi meritum respectu glo-
riæ animæ, quia in primo instanti suæ conceptionis Christus
fuit beatus. Sed probatur antecedens. In eodem instanti quo ho-
mo iustus augmentum gratiæ mereretur, recipit ipsum augmen-
tum, quod libenter admittunt vniuersi theologi, cum de materia
meriti hominis iusti in communi loquuntur: ergo verum est ante-
cedens:

Confirmatur. Quia meritum comparatur ad præmium uti causa
moralis ad effectum, sed non repugnat quod causa & effectus in eo-
dem instanti incipiant esse, nam in eodem instanti quo Deus crea-
uit solem, ipse ille luminavit aerem. Nec inconuenit quod præmium
neque

neque a merente, neque a merito physice producat, sed ab
extrinseco, scilicet, a Deo præmiante. Quoniam Deus cum non
a temporis successione in suis operationibus pendeat, in eodem in-
stanti potest conferre præmium, in quo est meritum, ut Sol quo in-
stanti creatus fuit, lumen produxit in aere. Nec etiam quicquam re-
fert quod meritum ut quibusdam placet, neque mihi displicet, com-
paratur ad præmium, non solum ut causa moralis ad suum effectum,
verum etiam ut via ad terminum. Nam in eodem instanti reperiri
possunt via & terminus, ut patet in illuminatione diaphani, quæ put-
tur est mutatio quædam rationem habet viæ ad lumen, & tamen in eo-
dem instanti sunt illuminatio & lumen in diaphano. Similiter vl-
tima dispositio ad formam comparatur ad ipsam ut via ad terminum:
sunt tamen in eodem instanti ultima dispositio & substantialis forma.
Constat ergo ex his omnibus non esse contra rationem meriti, quod
præmium sit simul cum ipso in eodem instanti, sed quod successerit ex
parte meriti sola naturæ prioritas.

Sed dices forsã, quod licet ad rationem meriti in communi non
sit inconueniens vllum, quod præmium simul sit in eodem instanti
cum merito, id tamen non est admittendum de præmio vltimo, ni-
mirum, de beatitudine & gloria. Cuius rei eam assignabis ratio-
nem, quæ ex S. Thom. doctrina colligitur, videlicet, quod meri-
tum procedit a gratia imperfecta: præmium autem a gratia perfe-
cta & consummata: repugnat autem simul esse in eodem subiecto
gratia perfecta & imperfecta. Contra hanc rationem sic arguen-
tor. Sitque quartum principale argumentum. Non inconuenit quod
aliquid in eodem instanti perfectum sit & imperfectum, ita ut prius
natura sit imperfectum, & posterius natura perfectum. Nam huius rei
multa possunt ferri exempla ex mutationibus instantaneis petita.
In illuminatione enim prius natura lumen est imperfectum, quam
perfectum: prius est enim infieri, quam in facto esse. At res
prout est infieri imperfectior est se ipsa, prout est in facto esse.
Et simile exemplum habetur in productione instantanea cuiusuis
formæ, siue substantialis sit, siue accidentalis. Item contritio iux-
ta communem theologorum doctrinam in eodem instanti perfe-
cta est & imperfecta, nam prout gratiam in genere causæ ma-
terialis antecedit imperfecta est, utpote in formis, ut autem in
genere causæ formalis & efficientis est eadem gratia posterior,
perfecta est & formata: ergo non inconuenit dicere Christi gra-
tiam in eodem instanti imperfectam fuisse, & perfectam: ab ea-
que ut imperfecta processisse meritum, quod ad eandem gra-
tiam, ut perfectam, fuit terminatum, tanquam ad vltimum & ma-
ximum præmium.

Confirmatur. Non poterit facile assignari ab auctoribus sententia contrariae quae nam sit illa imperfectio gratiae ad meritum requisita, cui repugnet perfectio eiusdem gratiae quam per se postulat ultimum praemium: ergo. Illa assignata solutio voluntaria magis, quam rationabilis apparet. Explico antecedens. Omnis imperfectio requisita ad meritum ex parte gratiae vel se tenet ex parte ipsius habitus gratiae, vel ex parte actus per quem meretur ultimum praemium. Sed neutra harum imperfectionum intrinsecam habet repugnantiam cum perfectione debita ultimo praemio: ergo &c. Probo minorem praemissam. Ex parte gratiae habitualis nulla alia imperfectio considerari potest, nisi minor eius intensio, sed ad rationem praemij ultimi non per se requiritur maior intensio gratiae, nam satis probabile est, & forsitan verum, quod gratia, quam anima defert cum exit à corpore, non acquirit in patria maiorem sui intensiorem habitualement ea quam habuit in via, & si alijs multis perfectionibus exornetur. Similiter ex parte actus siue intellectus siue voluntatis per quem Christus potuit mereri gloriam, nulla imperfectio alia intrinsece pugnans cum perfectione gloriae fingi potest, quam quod fuerit Dei cognitio obscura & enigmatica qualis habetur per fidem, & quod ex parte voluntatis esset actus spei, aut amoris dei per cognitionem fidei regulatus, sed hi actus imperfecti non fuerunt Christo necessarii ad merendum gloriam, potuit enim mereri per cognitionem dei ortam ex scientia infusa, quae nullam habet cum beatifica dei uisione repugnantiam, sed potius conueniam. Potuit itidem mereri per actum charitatis regulatum à praedicta cognitione dei per infusam scientiam habitam, qui quidem actus charitatis, ut ex primo huius dubij articulo constat, simul esse potest cum actu beatificae visionis. Denique actus spei formaliter non est omnino necessarius ad meritum, sed satis fuerit implicita & virtualis spes, quae in ipso actu meritorio includitur, ut contingit in actu, quo homo iustus augmentum gratiae meretur, qui non habet formalem actum spei respectu illius augmenti gratiae in eodem instanti conferendi, nam quod quis habet, quid sperat, ut inquit Paul. Ro. 8. Ergo nulla imperfectio signabilis est ex parte gratiae merentis, quae simul in eodem instanti non compatiatur secum ipsam gloriam, quae est ultimum praemium, eiusque omnem perfectionem.

Quintum argumentum. Potuit fieri, quod Christus gloriam animae suae meruerit, sed hoc meritum nihil derogat Christi dignitati, quinimo ad eius attinet excellentiam: ergo de facto tribuere debet Christus istud suae gloriae meritum. Consequentia ex communi regula theologorum est manifesta, iuxta cuius praescriptum, ea omnia sunt Christo tribuenda, quae magis eius dignitatem extollunt. Maior constat ex argumentis factis, quae si non probant factum efficaciter,

pro-

probant tamen possibilitatem. Minorem vero probo. Duplex tantum imperfectio posset fingi prouenire Christo illo merito posito. Altera quae ipsa gloria animae non potuerit esse in Christo in primo suae conceptionis momento, atque adeo quod necessum esset, ut Christus pro aliquo temporis instanti non esset secundum partem superiorem beatus & comprehensor: quod in magnam Christi imperfectionem cederet. Haec autem imperfectio, ut constat ex duobus argumentis praecedentibus, non necessario infertur ex praedicto Christi merito. Altera quae animae beatitudo & summa felicitas non esset Christo connaturalis, neque ei fuerit collata ex connaturalitatis debito. Sed nec etiam imperfectio haec sequitur in Christo illo merito posito. Quod patet, quia nulla est repugnantia, quod utroque titulo, & connaturalitatis & moralis debiti meritorij fuerit Christo data animae gloria, sicuti fuit ei collata gloria sui corporis, excellensque sui nominis exaltatio. Imo quod hoc duplici titulo Christus habeat animae suae gloriam, ad magnam eius pertinet honoris dignitatem. Nam quod ex iure connaturalitatis ei fuerit animae gloria debita & data, & quod simul ex proprio opere, labore & merito eam habuerit, ad magnam Christi excellentiam pertinet, quod S. Tho. loquens. 3. par. q. 59. de potestate Christi iudiciaria erudite docuit. Et ratio est aperta, quia possidere aliquod magnum bonum pluribus titulis, & multiplicatis iuribus, praesertim si sint iura diuersarum rationum, possidentis honorem & auctoritatem nullatenus deprimunt, quin potius extollunt. Quemadmodum si quisquam Regis filius cui hereditario iure debetur aliqua ciuitas nouum ius, nouumque titulum ad eius possessionem acquireret per victoriam ex tyranno ciuitatem occupanti reportatam, in magna gloriam & auctoritatem eius cederet talis ciuitatis possessio, & specialiter ratione illa ciuitas in toto regno ad ipsum pertineret, magisque, & non immerito, de illius ciuitatis dominio & possessione gloriaretur princeps, quam de toto Regno sola hereditate comparato. Igitur non est de neganda Christo specialis illa dignitas, quae ei prouenire potuit ex eo quod gloriam suae animae mereretur. Sexto arguitur Christus meruit gloriam sui corporis. Ergo meruit similiter gloriam animae.

In oppositum est quod in illo nostro antiquo prothotemate habetur Ioan. 1. vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, ubi expendendum est non dixisse Euangelistam gloriam excellentibus Christi operibus promeritam, sed quasi unigenito a patre illi datam, id est, quia unigenitus est Patris. Supponimus probabilem intelligentiam S. August. quod gloriae nomine Ioanes ipsam animam Christi gloriam intellexerit.

In hac dubitatione exponenda diuersae sunt sententiae theologorum, quae, ut nostram statuamus opinionem, necessum fuerit eas breui enu-

ui enu-

ui enumeratione colligere: Prima ergo sententia in vno extremo affirmat Christum non solum gloriam animæ suæ mereri potuisse, verum quod & ipsam de facto meruit. Docuerunt istam sententiam Altifiodorensis lib. 3. tract. 1. c. 7. Albert. magnus in 3. distinct. 18. a. 4. & 7. Maioris, Giulielmus de Rubione, Basolis & alij quidam in eadem distinctione. Alex. Alensis 3. part. q. 17. membr. 4. art. 1. ad vltimum, reputat hanc sententiam probabilem, quamvis contrariæ vè probabiliori adheret. Vnde immerito hic autor a quibusdam S. Th. interpretibus solet pro hac sententia absolute citari. Huius sententiæ autores de gloria tantum loqui videntur vno excepto Alex. de Ales qui de gloria & de gratia hanc sententiam censuit probabilem. Secunda sententia in alio extremo docet, quod Christus neque de facto meruit, neque mereri potuit animæ suæ gloriā. Ita docuit Scotus in 3. distinct. 18. in quam sententiam inducitur quia gloria, inquit, animæ Christi est tam sublime & excellens bonum, quod sub nullo merito cadere potuit. Verum quicquid sit de huius sententiæ probabilitate, de qua in huius dubitationis discursu dicemus, ratio Scoti est impertinens. Quoniam, vt probatum reliquimus, christi meritum fuit in ratione meriti simpliciter infinitum: atq. adeo sub eius meritorio valore potuit cadere gloria animæ Christi quantacūq. polleat excellentia. Hanc eādem secundam sententiam docuit Henricus de Gandauo, sed falso etiam innititur fundamento, dicit enim fuisse impossibile quod deus humanitatem assumeret, nisi ex vi assumptionis gloria communicaretur eius assumptæ animæ. Id autem quod omnino necessarium est non cadit sub aliquo merito, neque vero cadere potest. Verum superius. q. 1. & 2. probauimus falsum esse istud Gandaueus fundamentum; & q. potuit verbum humanitatem in puris naturalibus assumere, & quod non fuerit omnino necessaria resultantiæ gratiæ & gloriæ in humanitate assumpta. Eidem secundæ sententiæ fauet Sanctus Thomas 3. par. q. 19. art. 3. & ex eius discipulis plerique isti adherent sententiæ. Sed sunt aliæ sententiæ quæ inter has duas extremas medium tenent.

Est ergo tertia sententia quæ cum secunda docet Christum de facto neque gratiam neque gloriam animæ suæ meruisse, sed cum sententia prima fatetur quod potuit mereri Christus gloriā animæ suæ. Ita docent S. Bonaventura Ricardus & alij quidem in 3. distinct. 18. Quarta sententia docet cum secunda opinione, Christum haud quaquam meruisse de facto gloriam animæ suæ, asseritque cum sententia prima, quod si absolutus sermo fiat, potuit Christus essentialem animæ suæ beatitudinem mereri. Et in his duobus consentit tertiæ opinioni, sed ab ea tamen differt simul & a prima, in eo quod ait christum nullo modo potuisse, etiam secundam absolutam dei potentiā, essen-

essentialem animæ gloriā promereri; supposito quod eam habuerit ex primo suæ incarnationis instanti per modum propriæ passionis ex hypostatica vnione deriuatæ, vt eam habuit de facto. Docuit istā sententiam Mag. a Medina, quæ & doctissimis alijs S. Tho. interpretibus non displicet 3. par. q. 19. art. 3.

Quinta sententia admittit Christum neque gratiam, neque gloriā animæ suæ promeruisse, affirmat tamen quod meruit vtriusque continuationem. Ita docet Gabr. in 3. d. 18.

In huius propositæ difficultatis decisionem supponendum est, id quod superius q. 1. & 2. explicuimus, & dudum aduersus Henricum de Gand. aduertimus, fieri potuisse secundum absolutam dei potentiam, quod verbum humanam naturam omni supernaturali ornamēto destitutum sibi hypostatice copularet. De facto tamen id non effecit, sed humanitas a verbo assumpta ab instanti incarnationis excellentissimis gratiæ & gloriæ donis semper fuit exornata. Quæ dona etsi per simplicem resultantiā non emanauerint ex ipsa vnionis gratia, vt in art. 2. q. 3. multis ostendimus, fuerunt tamen Christo quodam iurē cōnaturalitatis debita, eo q. naturalis est dei filius. Hoc supposito ad quæstionis propositæ resolutionem accedo, quam sequentibus conclusionibus terminandam fore existimaui.

Prima Conclusio.

Si potentiam Dei absolutā contemplerur potuit Christus & gratiam & essentialem animæ suæ gloriā promereri. Aduersus quartā sententiam præsens statuitur conclusio, quam tamen affirmant cæterarum opinionum auctores, præsertim quod ad gloriā attinet. Nā de gratia, theologi illi qui existimant vnionis gratiam in Christo nō esse sufficiens principium meriti, sed necessariam ei fuisse ad merendum habitualement gratiam, non facile hanc conclusionem concedunt. Et loquentur quidem consequenter, quia primum meriti principium minime potest sub aliquo merito cadere. Verum nobis hæc sententia nō placuit superius in 1. art. huius 1. q. existimaui enim probabiliorem esse sententiā affirmantem, q. gratia vnionis in Christo, aliqua cognitione supernaturali interueniente, sufficientissimum principium fuit ad satisfactionem & meritum. Quo supposito probatur hæc prima conclusio, quoad vtramque sui partem, nimirum, vt procedit de gratia, & de gloria. Potuit verbum humanam assumere naturam absque gratia & gloria cum aliqua cognitione supernaturali ex parte intellectus, quæ vel esset cognitio fidei, vel luminis Prophetici, aut denique infusæ scientiæ. Sed tali casu posito facillimum est intelligere, q. Christus & gratiā & gloriā animæ suæ meruerit:

Ergo vera est hæc prima conclusio. Probatur minor. Illa hypothefi data poterat Christus studiosam exercere operationem, quæ eius voluntas, referret in supernaturalē finem ex aliquo Dei speciali auxilio adiuta, & applicare ad gratiam & gloriā loco præmij suscipiendā, sed talis operatio esset meritoria, & quidem valoris infiniti, quatenus procedebat ab operante infinite grato per gratiam vnionis: Ergo &c. Hæc ratio est manifesta, quæ sola proinde sufficit ad huius conclusionis primæ confirmationem. Verum qui maiorem comprobationē postulauerit, recurrat ad argumenta quæ in fronte quæst. pro affirmatiua sententia informauimus, quæ ut minimum conc. istam efficaciter probant.

Sed aduertendum est circa rationem modo factam, & circa ipsam r. conc. Quod hæc conclusio poterit verificari, etiam si supponamus quod Christi anima in primo incarnationis instanti, gratiam fuerit & gloriā adeptā. Sed tunc necessum erit dicere, quod illa cognitio supernaturalis, quam diximus Christo esse necessariam ad merendū supernaturale præmium, non poterat procedere a lumine fidei, aut a quouis alio lumine intrinsecam obscuritatem & ineuidentiam habente: repugnat enim obscura & ineuidens cognitio in eodem temporis instanti in eodemque subiecto cum visione Dei facili & intuitiua, in qua consistit essentialis animæ gloria. Quocirca necessaria tunc esset cognitio ex infusa scientiā procedens, nam hæc nullam habet cū visione beatifica impossibilitatem. Sicque intelligeremus christum & gratiam & gloriā animæ mereri, quatenus prius natura quā illi infunderetur gratiā & daretur gloriā infusum esset eius intellectui scientificum lumen, præstitumque voluntati eius speciale auxilium, quorum principiorum virtute Christus in supernaturalem prodiret actionem, qua gratiam & gloriā animæ mereretur. Et cum diuina actio, qua gratiam & gloriā loco præmij christi animæ deus infunderet, non exposcat temporis successionem, in eodem instanti quo christus mereretur gratiam & gloriā, a Deo præmiante reciperet.

His quæ nunc diximus non omnes consentiunt theologi: arbitrantur enim nonnulli & hi quidem egregie periti, quod lumen infusæ scientiæ, nisi consequenter se habeat ad lumen gloriæ ad ipsamque beatificam Dei visionem, minime potest euidenter intellectui præstare cognitionem mysteriorū gratiæ Trinitatis, incarnationis, &c. Ex qua doctrina inferunt contra sententiam nostram, quod illud lumen infusæ scientiæ collatum animæ Christi prius natura quam ei lumen gloriæ infunderetur, non posset facere euidenter supernaturalium mysteriorum notitiam in Christi intellectu, sed ineuidentem & obscuram, quæ cognitio cum non possit esse simul in eodem instanti cum

si eum beatifica visione, oportet dicamus, quod operatio meritoria ex tali cognitione proueniens nequiret in eodem instanti esse cū essentiali gloriā animæ Christi, atque adeo necessum fuerit, quod meritum Christi præcederet tempore ipsam eius animæ gloriā. Et ita præfati theologi resolutorie dicunt, impossibile simpliciter fuisse, quod Christus ipsam animæ suæ mereretur gloriā, & quod eam in primo instanti incarnationis acceperit. Quod tamen de habituali gratiā non dicunt, quia cognitio ineuidens non ei repugnat.

Cæterum nos aliter existimamus de lumine scientiæ infusæ: censemus enim illud ex natura sua consequenter se habere ad lumen gloriæ, ad beatificamque visionem (si modo ut quibusdam placet non est idemmet gloriæ lumen) nec enim ad statum viæ lumē istud pertinet, in quo statu per fidem, per obscuram enigmaticamque cognitionem ambulamus & non per speciem, ut Paulus 2. cor. 5. testatur. Vnde per accidens esset omnino & præter regularem rerum ordinem, quod huiusmodi infusæ scientiæ lumen prius vel tempore vel natura intellectui conferatur, quam eidem intellectui infundatur gloriæ lumen. Et hoc est summopere obseruandum pro hisq. sequenti conc. dicemus Existimo tamē quod lumen istud infusæ scientiæ, etsi magnam in sua claritate a beatifica visione perfectionem sumat, non tamen eius claritas essentialiter ab ipsa pendet beatifica visione, ab ipsoque gloriæ lumine. Sed si in intellectu seorsum ponatur, euidentiā ei supernaturalium mysteriorum faciet, non solum in attestante (quæ euidentiā forsitan non pugnat cum Dei visione) Sed etiam euidentiā a posteriori ex supernaturalibus effectibus desumptā. Nam ex his effectibus, quorum quidditatiua, imo & forsitan comprehensiuā cognitio haberi potest extra verbum, oriri valet euidens cognitio mysterij Trinitatis, qua euidentiā supposita, facillimum erit euidenter nosse per scientiā infusam reliqua gratiæ mysteria. Hæc insinuari quidem isto in loco poterunt, ut diligens lector eorum examen adhibeat, ad longum autē tractari non poterunt: sed eorum disputatio ad proprium locum est reseruanda, scilicet, ad q. 10 & 11. 3. p. Qua sententiā supposita facile intelligitur nostræ conc. veritas, nimirum, quod in eodem primo christi incarnationis instanti, potuit ipse Christus & gratiam & animæ suæ gloriā mereri, & utramque ei loco præmij a deo collatam suscipere.

Nonnulli theologi ex his qui censent habitualem gratiam non fuisse Christo simpliciter necessariam ad merendum, dicunt potuisse Christum mereri ipsam gratiam habitualem, & similiter essentialem gloriā per actionem procedentem ab ipsamet gratiā, si in genere causæ dispositiuæ, & materialis eandem gratiam antecederet, quia a gratiā ipsa habituali, in illo naturæ instanti virtutem participaret merito-

ritoriā, qua posset mereri habitualem gratiā posterus natura suscipiendam. Quæ sententia insinuata etiam fuit a nobis supra q. 4. in quodam argumento pro 2. conc. facto. Et reuera nō est improbabilis, sed vt verum fatear, multo probabilius est oppositum. Quia de ratione præmii est (miraculis seclusis) q̄ sit omnino posterus merito, præsertim in genere causę efficientis. Et forsitan est infactibile secundum omnē potentiā, quod aliqua actio mereatur illud principiū a quo per se & in rōne meriti procedit effectiue, & quod necessario præsupponitur in ipso merente. De quare sufficiant, quę diximus præcedēti dubio. Quocirca impossibile apparet, q̄ Christus habitualem suam gratiam ea operatione meruerit, quę ab ipsamet gratia in genere causę effectiue & formalis procederet. Ista sufficiant pro 1. conc. in quibus nonnulla habentur quę sequentis conc. probationi quamplurimum referent.

Secunda Conclusio.

Christus de facto non meruit gratiam habitualem, nec essentialē animæ suę gloriam, cuius oppositum existimo parum esse probabile, sed nec erroris nec temeritatis cuiuspiam vllum habere periculū. Existimo conclusionē hanc quoad eius primā partē, quę affirmat christū nec gratiam, nec gloriam meruisse, vniuersis fere nouioribus theologis esse probatam, quam cum magistro in 3. d. 18. & cum S. Tho. in loco circa 2. sententiam citato docuerunt fere oēs antiqui theologi grauioris præsertim authoritatis, illis exceptis, quos pro 1. opinione retulimus. Probaturq. hæc primę cōc. pars. Et principio, ne quidpiā in nostra doctrina cōfusionis misceatur, pbāda est quatenus de gratia habituali pcedit. Oīs christi operatio & præsertim illa prima, quā ingrediens in mūdū habuit, & qua testāte Pau. ad heb. 10. Christus nos sanctificauit, pcessit ex virtute charitatis, ex alijsq. infusis virtutib⁹ humilitatis, obediētīę, religionis, &c. sed hæc virtutes ex natura ordinis gratiæ, & magnis semotis miraculis, habitualem gratiā in subiecto præsupponunt, eo q̄ gratia est prima earum radix, & comparatur ad ipsas vt essentia ad proprias passiones naturalesq. potētias: ergo oīs christi supernaturalis & meritoria operatio præsupposuit gratiam habitualem, ex qua tanquam ex prima radice effectiua processit, & ex cōsequenti nō potuit esse meritoria primæ gratiæ, iuxta ea q. circa finē præcedentis cōc. dicebamus. Cōsequētia negari nequit, & minor a grauiissimis suscipitur theologis cum S. Th. 1. 2. q. 110. a. 3. maior vero probatur. Omnis operatio animæ christi fuit perfecta, imo perfectissima in suo genere: Ergo supernaturalis operatio & præsertim illa prima, quę fuit quasi radix totius meriti christi, processit ex supernaturalibus virtutibus ipsius animę christi infusis. Probatur consequentia (nam

ante-

antecedens iniuriosus esset Christo, eiusque dignitati) qui negaret. Operatio supernaturalis, quæ nō procedit ex habitu infuso in operante potentia residente, imperfecta est, perfectio enim operationis requirit, vt potentia operetur per formam sibi intrinsecam: alias enim non operabitur modo sibi connaturali, & proportionato, sed quasi ab extrinseco: Atque adeo eius operatio non potuit non esse imperfecta: Ergo, &c. Confirmatur. Voluntas christi humana non potuit viribus naturæ in actum supernaturalis dilectionis dei prodire, quod secundum fidei doctrinā debet esse nobis certissimum, nec vero ex sola gratia vnionis vim habuit ad eliciendum huiusmodi charitatis actum, vt in 1. art. huius quęst. ostendimus. Ergo necessarium illi fuit supernaturale aliquod principium, vt se in prædictum actum exereret. Hoc autem principium, si non fuit habitus charitatis humanæ christi voluntati infusus, debuit esse speciale auxiliū supernaturale. Sed operatio voluntatis ex huiusmodi proueniens auxilio, nequit esse in suo genere, in suaque specie perfecta, quoniam auxilium istud non habet rationem principij effectiui pure intrinseci, admodum formæ actiū & perficientis voluntatem, vt à seipsa operetur, sed potius operatur vt ab extrinseco mota, & per modum instrumenti dei ipsam speciali suo auxilio mouentis. Auxilium namq. actuale non est aliud quam motio quædam supernaturalis dei, in voluntate operante suscepta: ergo vt operatio christi meritoria perfecta fuerit necessarium omnino fuit, quod ex habitu charitatis infuso procederet.

Secundo pbatur. Gratia habitualis immediatiore habuit habitudinem ad christi animā, quā omnis operatio intellectus aut voluntatis christi: Ergo prius ordine naturę habitualis gratia infusa fuit animę christi, quam ipsa anima in operationem aliquam supernaturalem prodijisset: & ex consequenti cum meritum, vt sæpe diximus, nequeat esse posterus præmio, fateri tenemur gratiam, absque vllō merito fuisse christo collatam. Consequentia est manifesta. Quia illud prius ordine temporis conuenire debuit christi animæ, quæ immediationem ad eam habitudinem habuit ex vi hypostaticę vnionis. Antecedens vero constat ex dictis a nobis q. 1. art. 2. nam ex illius artic. doctrina manifestum fiet legenti, quod gratia habitualis vel fuit propria passio hypostaticę vnionis, per modumq. proprię passionis simplici emanatione resultauit, vt graues fatentur theologi, vel vt nobis magis probatum fuit, non per simplicem resultantiam emanauit, sed noua Dei actione fuit infusa, admodum tamen proprietatis naturalis, eo quod fuit ei debita connaturali iure, ratione hypostaticę vnionis. Ex hac immediata gratiæ ad christi animam habitudine probauimus in 1. art. illius 2. q. nullam præcessisse operationem dispositiuā in christi anima ad eius habitualem gratiam. Et quamuis huiusmodi admit-

teremus

teremur dispositionem ordine naturæ, & priorem ipsa gratia in genere causæ materialis, concedendum esset nihilominus, gratiam priorē esse eadem operatione in genere causæ efficientis & formalis, ac proinde fatendum est, talem operationem nullatenus fuisse ipsius gratiæ meritoriam. Iuxta ea quæ circa finem primæ conclusionis dicebamus. Neque relinquitur locus solutioni, quam posset quis adhibere asserens; operationem istam non ab ipsa procedere habituali gratia, sed ab auxilio speciali, atque adeo in nullo genere causæ gratiam habitualem fuisse in christi anima præsuppositā. Huic, inquam, solutioni non est locus, eo quod præsupponimus ex superius dictis satis probatum, quod gratia habitualis simpliciter est immediatior animæ christi quam quælibet operatio, vnde saltem in genere causæ formalis debet præcedere ipsam operationem.

Hac eadem ratione fit manifestum, quod non solum illa prima christi operatio non fuit habitualis gratiæ meritoria, verum quod nec etiam meruit virtutes supernaturales infusas, caritatem religionē &c. Quoniam virtutes istæ immediatiorem habent ad christi animam habitudinem, quā quælibet supernaturalis christi operatio. Etenim facultas operandi supernaturaliter & consentanee ad naturam gratiæ, quam facultatem virtutes præstant, prius pertinet ad potentias animæ christi quam ipsa supernaturalis operatio, nam actus primus immediatius pertinet ad operatiuam potentiam quam actus secundus. Ergo supernaturales christi operationes per se & ex natura rei præsupposuerunt in christi anima virtutes infusas: supposito quæ tam virtutes infusæ quam eius actiones sint christi animæ connaturales, vt in hac ratione supponimus. Itaque is fuit connaturalitatis & cōsecutionis ordo inter supernaturales christi animæ perfectiones, quæ ex ipsa vnionis gratia quæ fuit prima omnium supernaturalium perfectionum radix, immediate oriebatur connaturalitatis habitudo in christi animæ ad habitualē gratiā, vt ad formā perfectiū & eleuatiuam essentiæ ipsius animæ ad supernaturalem finem & ordinem. Ex gratia vero habituali in essentia animæ christi suscepta tamquam ex proxima & formaliore radice consequutæ fuerunt in potentijs ipsius animæ supernaturales infusæ virtutes. Ex quibus tandem processerunt supernaturales & meritorie christi actiones. Hunc ordinem inuertere quidem potuit deus sua vtens infinita potentia, ob quam dei potestatem concedi debet prima nostra præcedens conc. verum quod de facto hac absoluta & infinita potestate vsus nō fuerit, nulli sapienti poterit esse dubium. Cum deus nisi magna & vrgens causa extiterit, suauiter vniuersa disponat, & iuxta modum ipsis rebus proportionatum. Quæ vrgens fuerit causa propter quā deus illū ordinē gratiæ vnionis connaturalem immutauerit, assignare erit difficillimū. Quia

re-

reuera nulla extat.

Probatur deinde eadem conclusionis pars quatenus de gloria procedit. Lumen gloriæ immediatiorem habuit habitudinem ad christi animam, quam quæuis ipsius animæ supernaturalis operatio. Ergo christus accepit lumen gloriæ absque aliqua interueniente operatione, atque adeo sine proprio merito. Euidens est consequentia quatenus de facto & de potentia ordinaria procedit, vt ex dictis constat. Antecedens vero patet ex ratione quam paulo ante fecimus ad probandum christi animam accepisse gratiam sine meritis. Etenim gloriæ lumen neq. minorem ad gratiam neque remotiorem fortitur habitudinem, quam caritas & ceteræ supernaturales virtutes, imo prima virtus seu primus habitus, qui competit gratiæ secundum suam naturam, est lumen gloriæ, sicut visio beata quæ est propria luminis gloriæ operatio, est potissima gratiæ consumatio & perfectio. Nam licet in puro viatore, in quo gratia imperfectum habet statum, prima virtus quæ ex eius sequitur essentia, sit lumen fidei, at hoc per accidens est gratiæ, ex imperfectioneque status prouenit. In christo autem in quo gratia est tanquam in suo præcipuo, imo & adequato subiecto, ac proinde sibi magis cōnaturali, iuxta superius dicta q. 2. nō debet considerari in statu imperfecto, sed potius perfectissimo, suæque naturæ magis proportionato, & in quo ipsa gratiæ vis & potestas explicetur perfecte, & secundum modum sibi magis connaturalem. Ergo ex ipsa christi gratia primo & immediate absque vlla interueniente actione, resultauit in intellectu christi gloriæ lumen, atque adeo absque vilo merito christus lumen obtinuit beatificū, & ipsam proinde essentialem animæ beatitudinem.

Probatur secundo. Omne christi meritū habuit ortum ex essentia in gloria animæ. Ergo ipsa gloria non fuit præmium alicuius christi meriti. Hæc consequentia manifestissima est ex his quæ sepe repetiimus & inculcauimus, nimirum, quod meriti principium nullatenus potest sub ipso merito cadere. Antecedens vero probatur. Prima operatio quam habuit christus ex parte intellectus, in qua potuerit totū eius meritum fundari, fuit visio beatifica: quod sic ostendo. Non fuit actus fidei nec alia quæcunque ineuidens & obscura dei cognitio, nā cum tali dei cognitione non se poterat compati ipsa essentialis animæ gloria, quam supponimus datam fuisse christi animæ in primo incarnationis instanti: Nec vero fuit cognitio dei habitæ per scientiā infusam, quoniam huiusmodi scientiā, vt explicauimus circa præcedentem conc. per se consequitur lumen gloriæ & visionem beatam: nec potuit vllatenus præcedere naturæ prioritate, nisi deus connaturalem rerum ordinem absoluta sua potentia immutasset, quam immutationem sine vrgenti causa sapientiores theologi non admittent. Ergo est

necessum fuit, vt prima operatio esset visio dei clara et facialis. Dicit quispiam. Ipsa dei visio, prout est principium dilectionis dei cum respectu ad creaturas, potuit esse principium meriti sui ipsius, prout est principium amoris dei vt est in se ipso summum bonum, omni respectu ad creaturas secluso, sed visio dei clara hac posteriori ratione, considerata essentialis est animæ gloria. Ergo formaliter gloria animæ potuit cadere sub merito Christi.

Respondetur primo, quod hæc solutio & obiectio vt plurimum procedit de potentia dei absoluta, nam certum est, quod secundum regularem & naturalem ordinem, clara & facialis dei visio prius ratione fertur in deum prout est in se ipso summum verum & summum bonum, quã prout est ratio & causa bonitatis creaturarum. Nos vero de facto loquimur naturalemq. rerum ordinem sequimur in hac conc. & non absolutam dei potentiam attendimus.

Secundo respondeo, quod nec etiam secundum absolutam dei potentiam apparet factibile, quod visio dei clara & intuitiva nõ prius attingat deum prout est in se summum verum, summumq. bonum, quã attingat ipsum, vt est ratio & causa bonitatis creaturarum: eo quod per clarã visionem videtur deus sicuti est in se ipso, iuxta illud 1. Ioan. 3. videbimus eum sicuti est. Igitur nullus potest fingi modus quo tueri possint aduersarii sententiam suam, putã, Christum per meritum proprium essentialem animæ suæ fuisse gloriam assecutum.

Confirmatur. Ea animæ beatitudo de facto est Christo tribuenda, in qua magis deo assimiletur. Sed Christi anima in eo assimilatur magis deo, q̃ per modum naturæ absq. alia præsupposita actione ipsam diuinã intueatur essentiã, secundum quod est summum ens, summum verum, summumq. bonum: nam potissima dei perfectio in eo sita est, q̃ naturali quadam necessitate suã in tuetur essentiã, suamq. ipsam bonitatem necessario prosequitur amore. Ergo similes actiones in Christo sunt constituendæ, non alijs prioribus vel temporis vel naturæ ordinis præsuppositis, sed quasi per modum naturalis inclinationis, habitæ.

Hæc quæ instruximus præcipua sunt & magis fundamentalia argumenta ad huius veritatis comprobationem, alia minutiora passim reperies apud classicos theologos. Vnde ad alias nostræ 2. conc. partes transeamus. Et quidem in secunda parte, quæ contrariam sententiam parum esse probabilem affirmat, qui attente argumenta quæ pro prima parte fecimus considerauerit, & ea æqua librauerit lance, parum reperiet difficultatis. Sunt enim argumenta illa adeo manifesta, vt nullum bene dispositum intellectum non conuincant. Missum facio paucissimos esse autores quibus cõtraria sententia probetur. etsi olim nõ nulli graues eam fuerint tutati. Quidam vt verã. Quidã, vt aliquantum probabilem.

Ter-

Tertiam vero conclusionis partem, quæ ab omni erroris & temeritatis nota contrariam eximit sententiam, negauit mag. Medina citato in loco, verum posterioribus S. Thom. interpretibus tam grauis hæc censura non probatur. Et quidem merito, nam sine vrgentissima causa non sunt damnandi graues autores, qui, hanc tenuerunt sententiam vel eam probabilem reputarunt. Albert. Mag. Altifiod. Ale. Alen. & alij. Præfertim quod rationes a nobis pro nostra sententia factæ, quæ vt dicebam sunt ad eius corroboracionem præcipuæ, eam solutionem admittunt, quæ aliquantulum pot. censeretur probabilis, nimirum, quod per actum scientiæ infusæ ex parte intellectus, & per actum dilectionis Dei, ab eadem a scientia regulatũ, meruerit Christus ipsam essentialem animæ suæ beatitudinem, quæ in eodem instanti temporis esse potuit cum prædictis actibus meritorijs ordine naturæ præcedentibus. Itaque autores qui statuunt meritum essentialis gloriæ in Christo, non negant quin talis gloria esset Christo debita ex vi natiuitatis, & quasi proprietas in primo incarnationis instanti ipsam hypotheticam vnionem consequens, quod qui negaret temere satis loqueretur, & forsan in fide erraret. Sed admissa ista veritate, dicunt hanc gloriam fuisse datam Christo domino duplici titulo. Altero ex vi natiuitatis, quia erat vnigenitus Patris. Altero ex vi meriti, quod etiam pertinet ad Christi dignitatem, supposito quod sine carentia gloriæ potuit mereri illam, vt præcedenti diximus conclus.

Tertia Conclusio.

Supposito illo modo quo Christus de facto essentialem animæ suæ gloriã accepit, per nullam potentiam fieri potuit, vt illam mereretur. Statuit hanc conc. Med. loco citato, quem sequuntur nonnulli ex nouioribus S. Thom. discipulis, quæ & mihi placet, sed non in eo fortassis sensu in quo ab ipsis asseritur. Etenim eorum quidam, ob id negant, Christum potuisse animæ gloriã ex proprijs meritis accipere, secundum eum modum quo ipsam habuit de facto, quia arbitrantur gloriã animæ Christi per simplicem resultantiam ex hypothetica vnione promanasse per modum propriæ passionis, nulla vera interuenienti dei actione. Quæ ratio apud me parum habet momenti, quia non admitto huiusmodi naturalem promanationem. Nam si superius quæst. 2. art. 2. eam negauim respectu habitualis gratiæ Christi, multo maiori ratione debeo illam negare, cum loquor de essentiali animæ Christi gloria. Quoniam cum gloria non tã in habitu luminis aut charitatis, quã in ipsa actuali Dei intuitiva visione essentialiter consistat, manifestum apparet nõ potuisse simpliciter sequi per naturalem aliquam resultantiam. Tum quia actus vitalis a viuente potetia elicited, improprissime dicitur simplici resultantia,

T t t & ef-

& effluxu procedere, quantumcumque naturaliter & necessario sequatur. Tum præcipue, quia ad facialem Dei visionem, iuxta probabilissimã & forsitan certissimã Angelici Doct. sententiam 1. p. q. 12. a. 2. vnũ principium necessario requiritur, quod ad naturalẽ resultantiam & effluxum minime pertinere potest, hoc aut principium est ipsa diuina essentia per modum speciei intelligibilis humano intellectui vnita. Equis vero dicat, quod hæc diuinæ essentię intellectualis vnio confluata fuerit in Christo p simplicẽ emanationẽ, nulla noua dei actione interueniente, ex ipsa verbi ad humanitatẽ hyposthatica vnione, ego vero aduersus ita dicentẽ nõ argumento, sed risu contenderẽ. Nõ negauerim, imo tota mente crediderim, hæc intelligibilẽ vnionẽ quodam iure connaturalitatis humano Christi intellectui fuisse debitã, repugno tamen dicenti eam effluxisse ex hyposthatica vnione quadã naturali & simplici resultantia, ad eum modum quo resibilitas rationale consequitur essentiam.

Alij vero theologi illam impossibilitatem, de qua loquitur nostra conc. inde sibi persuadent, quod putant nõ potuisse simul stare in eodẽ temporis instãti animæ christi gloriam, & eius meritum. Quoniã, inquit, omnis supernaturalis cognitio, in qua illud posset fundari meritum, etsi ab infusa scientia procedat intrinsecã tamen obscuritatem inuoluit, & ineuidentia supernaturaliũ gratię mysteriorũ, cũ qua proinde stare nequit facialis Dei visio. Verũ nos longe probabilius, ni fallimur, existimauius circa primã con. cognitionẽ supernaturalem a scientia infusa elicitam, euidentem esse & claram in quocunq. constituatur intellectu, nam ratio scientiæ infusę intrinsecã postulat euidentia: alias enim nõ scientia, sed fides aut quid simile esset. Vnde meritum in hac cognitione fundatũ non impossibile fuit in eodem tẽporis instãti cum beatifica Dei visione reperiri, quam tamen ordine naturæ præcederet, quæ præcessio, vt inter arguendum ostendimus, sufficiens esset ad meriti rationem.

His igitur prætermisissis nostræ conclus. fundamentis, quæ minus sufficientia sunt ad fundandam prædicti meriti impossibilitatem. Sensus quem nos in tertia conclusione intendimus is est, quod nulla ratione fieri potuit, vt Christus essentialẽ animæ suæ beatitudinem mereretur, supposito quod eam acceperit modo connaturali, & proportionato ipsi hyposthaticæ vnioni. Qui modus in hoc consistit, quod beatitudo esset prima perfectio & operatio, quam haberet Christi anima verbo vnita. Ita quod nec ordine temporis nec ordine naturæ alia quæuis ipsam præiret operatio, sed ipsa potius esset omnibus prior, primaque aliarum omnium operationum Christi radix. Et quidem cum beatitudo essentialis debita esset Christo iure connaturalitatis, eo modo quo circularis motus debitus est corpori

cœlesti, (quo exemplo in quæstione 2. vtebamur) vt seruaretur hæc connaturalis proportio, naturaleque ius beatitudinis essentialis ad hyposthaticam vnionem, necessum fuit, vt prima operatio animæ Christi a verbo assumptæ ipsa esset facialis dei visio, nec aliqua alia actio inter animam assumptam a verbo, & ipsam beatificam dei visionem intercederet, sicut inter corpus cœlestẽ, & circularẽ motum, nulla alia intercessit mutatio. Et reuera si actio illa medians inter Christi animam & essentialẽ eius gloriam, non esset eidem animæ connaturalis, & necessaria, sed ab eius libertate procedens, qualis esse debuit operatio meritoria, nullus sanę mentis dicere posset, quod Christus acceperit beatitudinem animæ admodum naturalis proprietatis, & vt sibi iure cõnaturalitatis debitam. Opponuntur. n. modi isti, scilicet, libertatis & cõnaturalitatis. Non nego intelligi posse, quod animæ gloria fuerit Christo data duplici titulo, nempe, vt debita iure connaturalitatis propter hyposthaticam vnionem, & iure morali ex proprijs Christi meritis resultanti, nã hoc in gloria corporis ipsius met Christi fateri tenemur, vt inferius dicemus: sed id tamen affirmo, quod si ita data fuisset gloriæ animæ Christi, minime fuisset seruatus ille modus, qui requiritur ad hoc, quod gloria detur animæ per modum naturalis proprietatis, & vt perfectio sibi debita connaturalitatis iure, sed potius indueret modũ cuiusdam aduentitiæ & extraneæ perfectionis, etsi re ipsa connaturalis esset perfectio, naturaliq. iure Christo debita. Et quoniã S. Thom. iudicauit, & quidem rationabiliter, non fuisse decens vt in glorificatione animæ christi, non fuisset seruatus modus iste connaturalitatis, idcirco asseuerauerat dixit, non potuisse christum essentialẽ animæ suæ gloriam mereri: quia, posita prædicti modi obseruatione, repugnabat tale meritum.

Sed dices, quare fuit indecens christo talis modi prætermisio, cũ potius videatur decentissimum, quod christus sua operatione meritoria gloriam animæ sibi compararet, vt gloria rationem præmij, & coronæ haberet in Christo, sicuti habet in reliquis beatis. Et præterea, quia hoc modo christus aliquo modo a semetipso essentialẽ suæ animæ beatitudinem habuisset, & non totaliter ab extrinseco susceptam, quod non poterat non cedere in magnam ipsius christi dignitatem, grandemque suæ animę excellentiam.

Respondetur, quod cum creaturæ rationalis perfectio in assimilatione ad deum potissimum consistat, vt prædicant passim sacræ literę imo & ipsi Ethnici agnouerunt philosophi, Plato, Seneca, Plinius, &c. ob id essentialis animæ christi felicitas eo suam præcipue perfectionem sortitur, quæ magis dei beatitudinem & felicitatem imitatur. Deus autem idcirco summa cum perfectione beatus est, summeque felix, quod non libertate, sed necessitate naturali suam omnem possi-

det beatitudinem, perfectionem, & gloriam. Essentialis ergo animæ Christi felicitas eo quoque perfectior est, quo ipsi animi est connaturalior, minusque ab eius libertate pendens. Præterea cum Christus sit valde proportionatus & adæquatus gratiæ subiectum, non debuit gratia in ipso nec secundum ordinem temporis, nec secundum naturæ ordinem, ab imperfecta ad perfectam progredi, sed ex vi suæ productionis, seu infusionis, vel ut alijs placet, emanationis, debuit esse summe perfecta. At si eam Christus suis actionibus promeruisse, gratia prius ordine naturæ imperfecta fuisset quam perfecta, quia quamdiu non intelligitur consummata per gloriam, necessum est imperfecta præintelligatur. Quam imperfectionem, ut S. Th. & alij graues doctores, qui eius sententiæ suscribere a Christi gratia penitus eliminarent, asseuerantissime docuerunt, Christum dominum gloriam animæ suæ nequaquam meruisse. Iudicantes valde fuisse Christo indecorum, & indecens ab imperfecto ad perfectum in ordine gratiæ progredi, quia tam grandis, tamque excellens huius subiecti gratiæ, nempe, christi perfectio, hunc progressum non patitur. Namque progressus iste a statu imperfecto ad perfectum, ex subiecti imperfectione, & potentialitate provenire solet. Perfectio autem quæ ex ratione præmij & coronæ desumi posset in christi gloria, satis superque saluatur in gloria corporis christi: quam ipse post multa, magnaque suæ virtutis opera, ut eximium & præclarum suorum laborum præmium reportavit. Quin & addiderim quod titulus hic præmij & coronæ non tam gloriosus fuisset christo, quam per modum solius connaturalitatis, absque ullis meritis gloriam & immortalitatem corporis recipere, nisi ad humani generis reparationem fuisset necessarius, valdeque expediens ad ipsam gloriam Dei exaltationem. Nam absolute & simpliciter multo maior perfectio est, & dignitas, tantam & animæ, & corporis gloriam ex seipso, & quasi ex principijs sibi intrinsicis habere, quam per modum præmij, & coronæ ab alio expectare. Nam qui expectat meritum, ac laboribus aliquid querit, factio ipso protestatur bonum, quod ita insequitur, sibi suamque naturæ debitum non esse, sed eius dumtaxat præmiatoris proprium esse apud quem illud meretur, & recipere conatur per modum præmij. Verum dicit quispiam & quidem non irrationabiliter, quod hæc omnia, quæ actenus diximus, nihil amplius efficiunt, quam quod christus meritis ordine naturæ præcedentibus animæ gloriam non ipsam meruerit, verum nihil probant de operibus, quæ vel tempore, vel naturæ posterioritate eandem animæ gloriam fuerunt consequuta. Nam ij qui ex nouioribus theologis arbitrantur, christum vel meruisse, vel potuisse mereri essentialem animæ suæ gloriam, non tam ad præcedentia merita, quam ad subsequenta recurrunt, asserentes quod operibus sequentibus potuit christus gloriam ipsam mereri. Quare ut nostro plenam satisfaciamus officio, hunc etiam

merendi

merendi modum oportet secludamus, & efficaciter expugnemus. Contra quæ sic argumentor. Primo. Opera subsequenta essentiali animæ gloriam, non aliter potuerunt illam mereri, quam si fingamus eam fuisse collatam animæ Christi dependenter a subsequentibus meritis eiusdemmet Christi, sed quod gloria ita fuerit data Christo, non consentit modo, quem diximus in conclusione præcedenti, decere Christi dignitatem, ac proinde de facto fuisse seruatum in ipsius animæ glorificatione: nam sicut Christo ratione hypotheticæ vnionis debita fuit iure connaturalitatis gloria animæ, ita fuit ipsi debitum, quod independenter ab omni merito & præterito & futuro conferretur. Id enim quod per modum naturæ datur, absolute datur, & absque vlla conditione interueniente, & absque dependentia ab aliqua operatione libera, quia libertas, ut dicebam, naturæ contra ponitur. Ergo, &c.

Præterea. Et si fingamus cum tali operum subsequentium dependentia collatam fuisse Christi animæ essentiali eius felicitatem, adhuc non sequitur, quod operibus illis subsequentibus Christus mereretur, aut mereri potuerit ipsam animæ gloriam simpliciter, & quoad substantiam consideratam, sed eius dumtaxat continuationem: quia gloria in tali casu secundum substantiam suam præcederet in anima realiter suscepta omne eius meritum, ut necessarium ipsius meriti principium. Et quamuis comente mur, animoque fingamus, quod nisi Deus præiudicaret, quod Christus bene usus erat & gratia & gloria sibi datis, quodque in multa bona opera proditurus esset, non conferret ei gratiam & gloriam, adhuc etiam non sequitur, quod propter opera subsequenta tanquam propter merita Deus contulisset christo gratiam & gloriam, quia illa operum subsequentium præuisio tantum haberet rationem conditionis requisitæ, & ipsa præuisa opera haberent, dumtaxat rationem effectus infallibiliter futuri. Nam quod effectus per se pendens ex animæ Christi gloria tanquam ex principio a quo & substantialem meriti rationem, & meritorium valorem sortitur, vere eandem animæ gloriam mereatur, ego propter solam ecclesiæ auctoritatem id definiens crederem, solaque eius auctoritas suadere me poterit, quod in hac meriti ratione non inuoluatur manifesta contradictionis implicatio. Scio, dicit Franciscus a Cartagena discursu nono citato, id ipsum quod ibi de prima gratia dicebat, nimirum, quod potuit Deus dare homini gratiam primam non absolute, sed quasi mutuatam, ut eam ipse postea suis operibus mereretur. Exemplum illud afferens de duce dante equum & arma militi: cuius exempli meminimus præcedenti dubio.

Idque ipsum dicere poterit de gratia vnionis, quod veluti mutuatione quadam daretur Christo cum dependentia a futuris eius operibus & meritis. Mirer plane virum ingeniosum quod videns & prudens

dens non solum a sententia S. Thomæ, sed a communioni Theologorum doctrina discesserit propter tam futilem, tamque inane suum discursus imaginationem, absque villo fundamento & autoritate consistam. Et primo quidem fictio illa de prima gratia non admodum grata apparet sanæ doctrinæ. Nam cum catholica veritate teneamur credere, primam gratiam non cadere sub merito de condigno eius in quo suscipitur, imo nec alterius cuiusvis puræ creaturæ, illa doctrina magis erit consentanea huic catholice veritati quæ impossibilitatem talis meriti fundare conatur. Quia si tam facile possumus adiuvenire modum, quo prima gratia cadat sub merito, certe non exactam valemus assignare rationem, propterquam deus non conferat homini primam gratiam propter huiusmodi meritum.

Dices, sufficere nobis scripturæ sacræ autoritatem, ex qua constat gratiam primam non ex operibus nec ex meritis conferri, nam ut Paulinus utamur verbis si ex operibus gratia iam non gratia Ro. 11. Bene habet. Nam hac responsione euadent citatus autor, & alii quibus eius sententia summo opere placet, omne erroris periculum, nec enim ego ut periculosam infide eorum doctrinam reprehendo, sed ut minus sanæ doctrinæ consentaneum auerfor. Et rogo. Ex quo sacræ scripturæ testimonio conuincere me poterit contrariæ sententiæ autor, ut constanter affirmem primam gratiam non conferri de facto homini ut mutuata & propter merita sequentia. Nam quid aliud habemus ex sacris literis, nisi quod gratia prima non datur ex operibus ut nunc nunc ex paulo referebam? At quis non videat non omni cum improbabilitate, sed magna cum aparentia dici posse, Paulum ibidem sola antecedentia opera exclusisse, quæ in ipsa dei gratia non fundantur. Nam ad literam de operibus Mosaycæ legis sub quibus, ut grauissimis placet autoribus, opera etiam naturæ legis comprehendit, loquebatur dumtaxat. Præterea quid amplius in isto loco Paulus intendebat, quæ quæ alio dixit in loco ad tit. 3. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis, quem effudit in nos abunde, Ecce uides de quibus operibus loquatur Apostolus, & quæ opera a nostra iustificatione & renouatione eliminat, certe non alia nisi ea quæ fecimus nos ante susceptam iustitiam. Nec ei in mentem venit, quod opera gratiam subsequentia meritoria esse poterant ipsius gratiæ. Quæ ob id a nostra iustitia non exclusit.

Præterea, non cogit nos omnino ad excludendum istud sequens meritum primæ gratiæ, quod in scripturis sacris non iustitiæ, sed soli Dei misericordiæ impij iustificatio tribuatur, ut tribuitur certe non semel aut bis, sed millies, suntque tam perua cunctis huius rei testimonia, ut non sit necesse ea in præsentia referre. Sed id est a nobis ostendendum,

dendum, quod is modus loquendi scripturæ sacræ non penitus eliminat a fidelium mentibus, illius subsequenti meriti existimationem. Quoniam illa gratiæ primæ mutuatio, quam prædictus autor fingebat, non est opus iustitiæ, sed diuinæ liberalitatis & misericordiæ. Quod vel ipsa ratio mutui nobis manifeste ostendit, mutuare enim non iustitiæ, sed liberalitatis & gratiæ opus est, & ob id theologi, & iuris periti Carolo Moline in usurarum materia contra fidem erranti non consentientes, dicunt non licere quidpiam ratione mutui ultra sortem recipere aut expectare, quia cum mutuuum opus sit non iustitiæ, sed gratiæ, gratis dandum est, & absque vlla commoditatis expectatione, quæ gratiæ & gratitudinis limites exeat. Et ob hanc eandem causam non desuerunt quidam graues theologi, e quorum numero fuit Adrianus Pont. Max. in 4. tract. de elemosyna, qui putauerunt, quod per mutuuum adimpleri potest præceptum de elargienda elemosyna: quod sane præceptum non est iustitiæ, sed puræ misericordiæ. Ergo cum illa primæ gratiæ mutuatio reuera sit diuinæ misericordiæ opus, facile interpretaremur scripturas sacras, quæ iustificatiorem impij ad solam Dei reuocant misericordiam, quamuis admittamus illud subsequens meritum. Quoniam tota iustitia, quæ in ipso fundari potest, non valet auferre veram liberalitatis & misericordiæ rationem ab illa gratiæ antecedenti collatione, quæ cuiusdam mutuati rationem induit. Dices ulterius his omnibus, quod etsi scripturis sacris prædictam solutionem apparenter accommodare possimus, non tamen ecclesiæ definitionibus, & grauissimis sanctorum patrum decretis, quibus aperte definitur nullam iustitiæ interuenire rationem in opere iustificationis impij. Sed huic solutioni duo obstant, primum, quod cum scriptura sacræ sit vnum ex præcipuis totius nostræ religionis, & veritatis catholice fundamentis, & ex qua potissimum renincendi sunt Hæretici, quia & ipsi nobiscum sacram scripturam admittunt, debet theologus, si bene sapiat, suos omnes extendere neruos, ut ipsas nostræ fidei veritatis ad scripturam sacram, quantum fieri poterit, reducat, eiusque testimoniis corroboret. Secundo obstat, quod omnes ecclesiæ definitiones, quæ in Conciliis & patrum decretis de hac re aduersus Pelagianos extant, in sacris fundantur scripturis, & nihil aliud definiunt, quam id quod ex scripturis sacris colligi sancti patres censuerunt. Legantur concilia Africana omnia quæ aduersus Pelagianos fuerunt coacta. Legaturque Innocentius primus in epistola quam rescripsit ad patres Conc. Mileuitani quæ habetur inter epistolas Augustini epist. 93. & in epist. 91. ad patres Cartaginensis Concilij, & legantur etiam epistolæ quas patres vtriusque Concilij ad ipsum Innocentium conscripserunt, quæ sunt 90. 92. inter Aug. epistolas. Ex quibus omnibus constabit, verum esse id quod nunc dicebamus. Ergo

eandem explicationem patitur Ecclesie definitio quæ de prima gratia habetur in ecclesia, quæ admitit ipsa scriptura sacra. Et hoc ipsum vel ex eo confirmo, quod patres in Conc. cit. & alijs in locis in quibus de hac re tractauerunt, aduersus tantum hereticos Pelagianos instituebant sermonem, qui nihil de operibus gratiam subsequenter, quorum meritum in Christi gratia fundatur loquebantur, sed totum iustificationis negotium ad naturalem humani arbitrij facultatem reuocabant: & in huius pestilentissimi dogmatis extirpatione laborauerunt, & quidem satis feliciter, prisci illi ecclesie patres. Hæc tam minutatim sum persecutus, quia vellem suadere nouioribus theologis, vt omnia inconuenientia attentissima consideratione meditentur, priusquam a communi theotogorum doctrina recedant, & quod magis ipsas fidei veritates rationibus ex principijs theologiæ peritis contentur stabilire, quam quibusdã metaphisicis argucijs infirmare. Et licet non ego tãtus sim, vt theologos vel medicriter doctos docere debeam, & valeam ipsa tamen rei veritas in hac parte se prodit, & quod ego vel inchoare in huius rei persuasionem nequeo, ipsa sola perficit.

Sed iam rationibus agamus contra illam doctrinam de gratiæ mutatione. Vel illa primæ gratiæ collatio tribuit dominium aut quasi dominium gratiæ ei cui confertur, ita quod vere & proprie dicatur illam gratiam propriam esse eius cui est collata, vel nullum constituit gratiæ dominium in ipsam suscipiente. Si dicas primum, ergo iam vere datur prima gratia homini absque dependentia ab eius meritis, quia illud dominium, quod acquirit gratiæ ex vi infusionis eius, sine merito datur, atque adeo sine meritis fit illa prima iustificatio. Item si per illam gratiæ collationem transfertur in suscipientem ipsius gratiæ dominium, ad quid obsecro confingitur illa mutatio gratiæ? Dices, quod vocatur mutatio, eo quod suscipiens accepit illam cum dependentia ab operibus sequentibus, ita quod deus repetet eandem illam gratiam ab ipso, si operibus sequentibus non eam mereatur. Contra vel illa opera sequentia sunt adhibenda ex ui precepti, vel ex consilio tantum: Si ex ui precepti. Ergo gratia aufertur ab illo non bene operanti, non quia illam suis operibus non meretur, sed potius quia non operando, cum teneatur, ipsam demeretur. Si uero ex consilio, Ergo ibi nullum mutationis reperitur vestigium, nam is qui mutuo aliquod accipit bonum, tenetur reddere aliud eiusdem speciei, vel saltem aliquid ei æquiualens. &c. Hæc dicta sunt de prima parte illius principalis antecedentis, ad secundum deinceps traaseamus. Si igitur secundum admitis, nimirum, quod illa gratiæ collatio non conferat ipsius dominium ei cui confertur. Sequitur quod opera quod ex illa gratia procedunt, non sint coram deo

Deo meritoria, neque valorem meritorium ab ea participant & ex consequenti, quod neque ipsam gratiam mereri possint. Sequellam probo. Nullus meretur nisi ex his quæ propria eius sunt, & quorum habet dominium seu quasi dominium; est enim de intrinseca meriti ratione, vt qui meretur, aliquid proprium exhibeat ei apud quem meretur, in cuius reciprocam æquiualentiam recipiat præmium ex bonis ipsius præmiantis desumptum. Si ergo gratia non fit propria ei cui confertur, non poterit esse principium merendi, nec poterit valorem meritorium operibus ex ipsa procedentibus præstare.

Simile omnino argumentum ei quod nunc de prima gratia in formauius, fieri potest de gratia vnionis, prout est principium meritorum Christi. Nam vel gratia hæc propria est Christo, vt homini, vel nõ. Si primum, Ergo in dependenter ab omni merito collata fuit hæc gratia Christi humanitati. Si secundum. Ergo nõ potuit esse principium cuiuspiam meriti: atque adeo nec Christus, vt homo, mereri potuit ipsam vnionis gratiam sibi collatam.

Secunda ratio quæ communis est, & ad primam gratiam & ad incarnationem Christi: sumitur ex eo quod dubio precedenti insinuauim videlicet, quod præmium anticipatum, si aliter non potest præmij rarationem sortiri, nisi anticipate & ante meritorum existentiam conferatur, præmium reuera non est. Sicq. in forma constituo argumentum. Incarnatio non aliter potest esse premium meritorum Christi, nisi quatenus ipsa merita vel tempore vel natura præcedunt, nam est impossibile quod sit ipsis meritis posterior, cum sit primum eorum efficiens principium, primaque radix: ergo ab intrinseco repugnat ei, quod sit vere & proprie meritorum Christi præmium Probo euidenter consequentiã. Cui ab intrinseco repugnat habere locum proportionatum præmio, & quem premium ex natura præmij postulat, repugnat quoque & ab intrinseco ipsa essentialis præmij ratio. Et in omnibus iustitiæ commutationibus, existimo hoc argumentum esse demonstratiuum & manifestariũ. Itaque si constituamus rem aliquã cui ex natura rei, & ab intrinseco repugnat aliter vendi, quam solutio anticipata, talis res sua natura est inuendibilis, & inepta venditioni, sed necessum est titulo gratuito conferatur. Quod ostendo primo. Anticipata solutio, vt dicebam superius, formaliter considerata prout anticipata est, nihil habet quod ad rationem attingat iustitiæ, sed opus dumtaxat est liberalitatis & gratiæ. Ergo res illa quæ non aliter emptionis & venditionis contractui afferri potest, quam sub anticipata solutione, inuendibilis prorsus est secundum regulas iustitiæ. Patet hæc consequentiã. Quoniam anticipata solutio, vt anticipata, nequit regulari & mensurari per iustitiam, & per eius leges & regulas, quia non ad iustitiam, sed ad gra-

tiam & liberalitatem pertinet. Vtcrius. Ergo talis res sua natura est inuendibilis. Probatur hæc posterior consequentia. Quia venditio & emptio nõ per leges liberalitatis, & gratiæ, sed per leges tantum iustitiæ regulantur; atq. adeo inuendibilis cõferi debet res illa, cui ab intrinseco & ex propria sui natura repugnat prætiũ nisi anticipata solutione consignatum, cum talis prætiũ exhibitio non nisi per liberalitatis leges, quæ sunt ad emptionem & venditionem impertinentes, possit regulari, & iustitiæ legibus nullatenus subiiciatur. Confirmatur. Si oppositum demus, sequeretur quod ex parte vendentis reperiretur tantum opus iustitiæ commutatiuæ, & quod huic iustitiæ operi deberet necessario ex parte ementis respondere opus simul iustitiæ & liberalitatis, ac gratiæ. Consequens est chimericum & dictũ absurdissimum. Quoniam gratia & liberalitas, non iustitiæ, sed gratiæ, & liberalitati respondent: ergo, &c. Loquor in hac ratione & in tota hac doctrina de repugnantia, quæ, ab intrinseco & ex natura rei quæ venditur, prouenit. Nam si ab extrinseco proueniret, nempe ex defectu ementium, præsentis pecuniæ, &c. illud non inconueniret, nec redderet re huiusmodi inuendibilem.

Probatur secundo. Quod res aliqua non aliter possit contractui venditionis subiici, nisi sub anticipata prætiũ solutione, non aliunde prouenire potest, quam ex eo quod talis res sua natura inepta est emptionis & venditionis contractui, ad solamque potest gratuitã donationem pertinere, nec assignabilis est alia causa, etiam si fingendi detur licentia. Ergo vera est illa doctrina a nobis præsupposita. Ex qua ad nostrum intentum manifeste deducitur, quod nec incarnatio Christi habere potuit rationem præmiũ respectu meritorũ eius, nec prima gratia respectu meritorum alterius cuiusuis hominis iusti, nec denique essentialis animæ Christi gloria comparatione ad ea opera quæ ipsã gloriam fuerunt consecuta, & vim omnem meritoriam ab ea participarunt, & si non vt a radicali & primo, a proximo tamen & immediato principio Quo fit Christum nullatenus mereri potuisse essentialẽ gloriam animæ suæ, quoad eius substantialem entitatem.

De continuatione autem eiusdem essentialis gloriæ existimo proportionabiliter esse loquendum ad eum modum, quo dubitatione præcedenti de incarnationis continuatione loquebamur, nimirum, quod de potentia ordinaria tale meritum non decebat, quia non est bene proportionatum naturæ ipsius gloriæ Christo debitæ ex vi hypotheticæ vnionis. Quoniam non solum est ei debita quantum ad sui inchoationem, verum etiam quoad perseverantiam & stabilem continuationem: quam & ipsa gloriæ natura per se postulat, eo quod est perfecta vltimi finis affectio. Vnde debuit conferri animæ Christi non in transfusu & per transenam, vt data fuit Paulo, in illo suo mirabili rapu,

rapu quẽ Aug. & Th. alijq. auctores clarissimi non sine magno fundamento docuerunt, sed dari debuit Christo permanenter per modũ æternæ vitæ & inuariabilis status: atq. adeo non fuit relicta sub dependentia meritorum Christi sequentium. De potentia vero absoluta non repugnat Christum meruisse huius gloriæ continuationem. Nõ quidẽ quod ipsa Christi opera ex principio intrinseco, a quo procedebant, meritoriam hanc haberent virtutem. Nam totam eam, quam ab huiusmodi principio habere potuerunt, habuerunt de facto, eo quod infinitum sortita sunt valorem: sed ab extrinseca dei ordinatione, & promissione, quæ vt superius dicebam, nequit constituere perfectam & intrinsecam rationem meriti.

Argumentis a principio huius tertij dubij propositis deinceps satisfaciamus oportet. Ad primũ respõdetur, in illo Isaia loco nõ fieri sermonem de beatificatiõis Christi visione. In quo conueniunt vniuersi illius loci interpretes. Quãuis non omnino sibi ipsis cõsentiant in assignando literalis eius sententiæ. Conueniunt quidem omnes, Vaticanum illud Isaia ad Christi resurrectionem, vel ad ea quæ Christo post gloriosam sui corporis immortalitatem contigere, referendum esse. Consentiant enim vniuersi interpretes Iustino mart. in 2. dial. pro Christianis. dicenti quod cũ Isaia a principio capitis manifestã de christi passione translationem instituisset: ab illis tamen verbis, Generationem eius quis enarrabit, ad Christi resurrectionem sermonem conuertit; & ad ea, quæ post resurrectionem, & christo, & eius ecclesiæ acciderunt. De qua re legatur etiam Aug. 1. lib. 1. de consensu Euã. c. 31. Ad quæ tamen bona visio, & saturitas debeant referri, nõ tam apud omnes constat: quãuis ea diuersa, quæ dicunt, nullatenus sibi ipsis repugnent. S. Hieronymus refert christi visionem & saturitatem ad fructum passionis eius, qui in militanti ecclesia resultauit: dicit enim, Videbit, scilicet christus post resurrectionem, & ascensionem suam ecclesiam in toto orbe diffusam & multiplicatam, eiusq. fide saturabitur. Nõ refragatur huic interpretationi Cyril. Alex. eundem versans locum, quãuis 70. interpretum sequatur versionem secundum quam non est legendum videbit & saturabitur, sed ita legitur. Et vult dominus auferre laborem animæ eius, ostendere ei lumen & formare intelligentiam, &c. Itaq. illud verbum, Videbit, in versione 70. explicatur illis verbis, ostendere ei lumen: aliud verbũ, Saturabitur, exponitur verbis sequentibus, Formare intelligentiam. Sicq. ait Cyril. vult. n. deus pater auferre laborem animæ eius, scilicet christi, idest, crucis tristitiã commutare gaudio, mostrando illi translatos in lucem, qui quondã erant tenebræ, idest, qui quondã errauerunt, quibus etiã sapiensissimus Paulus epi. ad Ephes. c. 5. scribit, qui quondã tenebræ,

Argumentorum solutiones.

nunc autem lux in Domino. Et paulo inferius, exponens Cyril. quid designent verba illa, Formare intelligentia, ita inquit, qui versantur in peccatis & creaturam præ creatore colunt, deforme habent cor, & animū foedissimū, ad quendam enim dictum est voce Hierem. c. 22. Ecce non sunt oculi tui, nec cor tuum pulchrum. Sed cum fidem in Christo amplectuntur, transformantur intelligibiliter ad diuinam eius. & excellentem pulchritudinem. Et fere statim subdidit. Vult autem Deus & pater intelligentia, id est, sapientia sua eos qui in ipsum credunt formare, ipsique conformes reddere per sanctificationē in spiritu. Hæc interpretatio ex antecedentibus ibidem verbis constat, ex illis, videlicet, Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longeuum, & voluntas domini in manu eius dirigetur, id est, prosperabitur in eius longeuo semine, nimirum, in fidei ecclesiam que ad finē seculi duratura opus sanctificationis, in quo dei cōsistit voluntas, vt dicebat Pau. 1. ad Thesal. 4. Hæc est voluntas dei sanctificatio vestra. Et hoc quidē in manu Christi. Quasi diceret propheta, virtute passionis, & meritorū eius hæc prosperabitur fidelium sanctificatio. Quā prosperitatē nunc Christus intuetur, eaq; saturatur. i. magno gaudio, magnaq; delectatione ipsā intuens perfunditur. Quod sane gaudium essentiali christi felicitati magnum, etsi accidētariū, ornamentum affert. Nō. n. denegāda est christi animæ huiusmodi accidentalē suæ glorię perfectio: cuius totale complementum tunc habebit, quando seculi huius rebus omnibus peractis, & ad consummationem deductis, tradiderit regnum Patri & Deo, quando & ipsi oīa plene erunt subiecta. Quando, videlicet, iusti omnes summo ei amore, vt cęlesti Regi & capiti, plenissima obedientia parebunt, & humili ei seruientes affectu, gloriose cum ipso regnabunt. Et cū vnuerfos sui populi, militantis .s. ecclesię hostes pedibus suis consternatos pessundabit, æternisq; supplicijs addictos in inferni carceribus positos irridebit. Nec. n. ante accidentaria christi gloria suum omne sortietur ad implementum. Quod non obscure insinuauit Chryl. super c. 25. Math. in imperfecto. Versans illa verba, Peregre perfectus est. Ad regna cęlestia inquit ascensus, & ad patrem suum, peregre se iturū dicit, propter charitatem sanctorū, quos relinquebat in terris. Et subdit. Christū maiori dilectione teneri in terris, dilectione glorię quam habebat in celis. Et alia ibi dicit quam plurima, ex quibus constat felicitatem christi non omne suum complementū, adhuc accepisse, quamdiu sancti, qui sunt eius corporis membra, in terris militant, & grandes propter ipsum persecutiones tolerant. Et quidem, quid ni hoc verum sit, cum sanctorum labores & persecutiones christus proprias, & sibi ipsi reputat illatas? Vt Act. 9. dixit Paulo quid me persequeris?

Aliter

Aliter interpretantur alij verba illa, Videbit & saturabitur. Vide licet, quod illa visio ad ipsam Christi resurrectionē referatur. Quæ interpretatio satis aperte colligitur ex illis verbis 70. interpretum. Ostendere ei lumen. Nam quandiu Christi corpus exanime iacuit in sepulchro, in mortis erat tenebris constitutum: tunc autem vidit lucem, cum fuit resurrectionis gloria donatum. Cui veritati consentit id, quod Micheas cap. 7. in persona Christi mortem alloquens dixit, Ne læteris inimica mea super me, quia cecidi, con surgam, cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est. Quasi diceret, cum mortuus in sepulchro iacuero, Dominus mihi lucē restituet, me ad immortalitatis vitam suscitando. Etenim non ob id tantum Christus e mortuis suscitatus dicitur vidisse lucem, quia hoc corporeum intueatur lumen: sed potissimum quia immortalitatis, & exaltationis suæ gloria potitur, innumerisque gloriosissimis exornatur & animæ, & corporis dotibus: omni ab anima passibilitate, omni que mortalitate a corpore seclusis. Satis namque consuetū est literis sacris, ea quæ felicia sunt ac prospera, & quæ præcipui gaudij & lætitiæ materiam præstant, lucis nomine compellare. Sicut e contra infelicia & calamitosa tenebræ vocari solent. Multa huic rei attestantia loca in sacris scripturis passim reperies, quæ non vacat in præsentia recensere, sufficiat illud quod habetur Esther c. 8. vbi de populo Iudaico, qui beneficio Regis Assueri, Reginæ Esther interuentu & magna sollicitudine impetrato, extremi supplicij, cui ex Regis sententiā tenebatur addictus, timorem a se repulit, in hunc modū dicitur. Iudæis autem noua lux oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium. Et illud Isa. 9. Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Vnde merito Christus a mortuis resurgens dicitur vidisse lucem, & quod ei Deus lumen ostendit. Sed & saturitatem quoq; tunc eatenus accepit, quatenus & summa fuit fruitione perfusus, sua que omni felicitate absque villo humanarum passionum impedimento potitus. Sed & ipsa quoque vnde quæque perfecta corporis suscitati immortalitas & gloria non inepte Saturitatis voce nuncupatur, id est, omnimoda glorię plenitudo. Quam Deus sapientia sua in ipsa Christi humanitate effecit, formans gloriosissimum Christi corpus omni pulchritudine ornatum, vt 70. interpretū verbis vtamur, Et formare, inquit, intelligentia. Ad cuius similitudinem reformabit ipse Christus aliquando corpus humilitatis nostræ configuratum: corpori claritatis suæ, vt Paul. ad Philip. 3. nos admonitos esse voluit. Non refragatur huic intelligentiæ Cyril. loc. cit. Ad quam intelligentiam pertinet versio alia quæ loco illius verbi, Videbit, ita habet. Textet gloriose. Quæ versio ab hebræorum mente non dissentit. Et horum verborū is est sensus. Textet opere picturato, ostro,

auro,

aurum, & imaginibus corpus suum factum. Qua sane ornatissima, gloriosaq; textura artificiose nobis & graphice Propheta depinxit ipsam Christi corporis e sepulchro surgentis immortalitatem & gloriam.

Ad secundum argumentum Magister Med. cui fuit persuasum habitualem gratiam fuisse Christo collatam ex dispositione ordine naturae in genere causae materialis praecedenti, respondet, quod idcirco per illam supernaturalem actionem, quae fuit dispositio ad gratiam, Christus nec gratiam nec gloriam meruit, quia fuerunt simul in eodem instanti temporis cum ipsa supernaturali actione. Caeterum haec solutio probabilis esse potest, qua parte de gratia procedit, quavis non ob id, quod illa operatio & gratia fuerint simul tempore in Christi anima: quia, ut ex dictis constat, non est contra rationem meriti & praemij eorum simultas in unico temporis instanti, nam satisfuerit quod meritum ordine naturae praecedat. Sed quoniam illa operatio, etsi praecederet gratiam in genere causae materialis, praesupponeret eandem in genere causae efficientis & formalis. At praemium, ut saepe dixi, non debet, neque vero sine miraculo potest meritum antecedere, ad ipsumque praesupponi, praesertim si praesupponatur ut eius causa, ut hic contingit. Verum qua parte de gloria procedit ista solutio, merito displicuit posterioribus S. Tho. interpretibus. Quia ex ea tantum ratione quod illa operatio fuerit simul tempore cum animae Christi gloria, nullatenus sufficienter colligitur, eam non fuisse ipsius gloriae meritoriam. Nam cum gratia in Christo fuerit prior gloria secundum naturae ordinem, commode intelligitur, quod operatio illa, etiam prout informatam gratiam & charitatem, fuit prius ordine naturae, quam ipsa animae gloria, atque adeo eius meritoria.

Igitur illa praetermissa solutione, respondeo iuxta ea quae dixi superius q. 4. Christum non accepisse habitualem gratiam aliqua dispositione mediate, quae prior esset ipsa gratia. Etsi, ut ibi aduertit, dispositio eandem gratiam comitans in Christi sanctificatione rationabiliter constituatur. Quae tamen concomitans dispositio vel fuit amor visionem beatificam consequens prout liber & meritorius, iuxta modum in primo dubio huius articuli expositum, vel fuit actus charitatis perfectissimam infusam regulatus. Et siue uno, siue altero modo fuerit: praesupponebat visionem beatificam, imo & amorem Dei beatificum & necessarium ut in illa q. 4. exposui, in quibus actibus essentialiter consistit animae gloria. Et quidem sicut ad actum fidei supernaturalem non ponitur in alijs hominibus viatoribus aliqua praecedens dispositio, eo quod per se loquendo est primus hominis viatoris actus, quem habet erga Deum: ita in Christo ad primum supernaturalem intellectus actum non debet poni aliqua dispositio praecedens. Hic vero primus actus in Christo non fuit actus fidei, vel scientiae infu-

sa, ut

sa, ut ex antedictis constat, sed visio facialis & intuitiva divinae essentiae, in qua essentialiter sita est animae gloria, iuxta illud Ioan. 17. haec est vita aeterna, ut cognoscant te verum Deum & quem misisti Iesum Christum.

Ad confirmationem facile respondetur, non esse eandem rationem de contritione, & de prima operatione Christi supernaturali. Quoniam contritio est dispositio ad gratiam, prout in genere causae materialis ipsam gratiam praecedit, & quia ut formata gratia & charitate tempore praecedit gloriam: idcirco potest esse, & est de facto ipsius gloriae meritoria, siue mereatur eundemmet gloriae gradum, qui primae gratiae respondet, siue alium novum, ut quibusdam placet, de qua re alias est disputandum. Prima vero Christi operatio neque gratiam, neque gloriam vlla ratione antecedit, sed vel est ipsa gloria secundum substantiam, vel est operatio ipsammet gloriam ordine naturae praesupponens. Et ex hoc superflue explicatum reliquum quod in eodem secundo argumento ad eius finem additur.

Ad tertium argumentum breuiter dico. Ita se res habere, quod simultas temporis meriti & praemij non tollit essentialem meriti aut praemij rationem. Nec ob id negauimus Christum meruisse gloriam animae suae, quia non possent in eodem instanti simul esse meritum & praemium: nam hoc falsum esse crediderim, etiam si sermo fiat de ultimo praemio, nec S. Thom. vnquam contrarium asseruit, quidquid dixerint nonnulli thomistae. Nam cum prima parte quaestione 62. ar. 4. dixit: Ad gelum in primo instanti sui esse non potuisse simul mereri gloriam, & eam assequi, quia non possunt esse simul gratia imperfecta, quae est principium merendi, & gratia perfecta, quae est principium fruendi: de eo tantum loquebatur merito, qui in fide & spe fundatur, & eam vocauit imperfectam gratiam, cui actus fidei & spei associantur. Quod sane meritum nequit esse in eodem temporis instanti cum ultimo praemio, videlicet gloria. Nos vero cum meritum & praemium vltimum in eodem instanti posse reperiri diximus, haudquamquam de isto merito loquebamur: sed de illo, quod fundatur in cognitione per scientiam infusam habita, quae cognitio, etsi imperfectior sit visione beata, non tamen cum ea pugnat.

Sed dices. Omne meritum includit spem consequendi praemij, sed spes nequit esse simul cum praemio, praesertim vltimo, ex quo formaliter pedit ipsa spei ratio: nam quod habet quis, quid sperat? Ergo meritum nequit simul esse cum vltimo praemio: Respondetur, quod si legem regularem & ordinariam attendimus, ita plane est, quod meritum vel formaliter includit spem, speique actum, vel illam praesupponit ordine temporis vel naturae priorem (loquor de spe largo modo prout extenditur ad desiderium ut Christi meritum quo sui corporis me-

ruit

runt gloriam comprehendam) at si potentiam dei absolutam contem-
plemur, non est necessaria spes ad meritum, nisi quatenus ipsemet
actus meritorius est implicita quedam expectatio premij, ea ratione
qua naturæ ordine ipsum præcedit. Et hoc modo posset contingere
meritum in Christo, secundum absolutam dei potentiam. Concedi-
mus ergo illi. 4. argumento, omniaque assumit, quatenus de absolu-
ta lege & potentia procedunt. Probat enim efficaciter illud argu-
mentum cum sua confirmatione, non repugnare merito ex intrinse-
ca meriti ratione, quæ sit in eodem instanti temporis cum premio etiã
ultimo & maximo.

Ad quintum argumentum neganda est minor. Probationi dicitur
quod si Christus animæ suæ gloriam meruisset, non quidem seque-
retur illud primum inconueniens Christi dignitati contrarium, quod
in illo argumento explicatur, sequeretur tamen inconueniens aliud
secundum. Quoniam gloria non daretur animæ Christi modo sibi
debito. Debetur enim ei qua ratione est naturalis dei filius, quod pri-
ma eius operatio esset summe perfecta in suo genere, eo quod Chri-
stus est operans summe perfectus, ac proinde in sua operatione
non debuit procedere ab imperfecto ad perfectum, etiam secundum
ordinem naturæ, sed ab operatione summe perfecta inchoare debuit,
quæ esset prima radicalis causa aliarum omnium operationum, quæ
non tam essent perfectæ. Hæc autem perfectissima animæ Christi ope-
ratio, ipsa eius fuit essentialis gloria. Ita que si Christus ipsam animæ
suæ gloriam meruisset, non operaretur ut agens summe perfectum, sed
ut imperfectum potius, cuius proprium est ab imperfecto ad imperfectum
procedere, eiusque gratia non esset omni ex parte perfecta, pleneque
actuata, sed potentialitatis admixtionem haberet inibitam, ex qua
sola provenit hic modus procedendi ab operatione, nempe, minus
perfecta ad magis perfectam, ob id enim agens sic operatur, quia exit
de potentia ad actum ut S. Tho. dixit 1. p. q. 85. art. 3. Ut hanc ergo im-
perfectiorem a christi anima, & ab eius gratia auferamus, omnis ra-
tio meriti respectu essentialis gloriæ animæ releganda est a Christo,
cui summa in ordine gratiæ tribuenda est perfectio. Nescio plane an in-
conuenientia alia, quæ theologo assignare solent ad excludendum hu-
iusmodi meritum a Christo, sufficiant (si res bene expendatur) ad to-
talē huius meriti eliminationem. Istud autem inconueniens, quod est iu-
dicio meo manifestissimum, existimo sufficiens esse ad fundandam hanc
theologicam veritatem. Ad illud autem quod in hoc 5. argumento
de iudiciali Christi potestate intermiscetur, num videlicet, eam me-
ruerit, & quo tempore ei fuerit concessa, dicam in solutione argumen-
ti sexti.

In sexto & ultimo huius tertij dubij argumento ea difficultas exa-
minanda

Difficultas
de gloria
corporis.

minando proponitur, quæ nisi ab alijs me prioribus & doctioribus,
præsertim a Magist. Med. magna cum diligentia, & eruditione fuisset
examinata, non possem non in eius explicatione longam dispu-
tationem texere, sed breuiter agam, quoniam ad alia neque mi-
nus vtilia, neque minus difficilia propero. Ergo ea est huius sex-
ti argumenti dubitatio. Num Christus gloriam sui corporis, sui-
que nominis exaltationem meruerit. Qua in re & cum hæreticis &
cum catholicis nobis sunt manus conferendæ & si compendioso cer-
tamine. Ab hæreticis ergo inchoandum esse censeo, ut pestilenti pri-
mum euulsa radice saluberrimum fructum colligere possimus, sa-
nam, videlicet doctrinam statuere. Igitur Caluinus, in ea fuisse
videtur sententia, quod Christus nihil sibi meruerit, sed quod om-
ne eius meritum ad nos, ad nostramque vtilitatem sit referendum,
Quod ex duobus sibi persuadet. Primo, quia in scriptura sacra nus-
quam fit mentio de merito Christi comparatione ad præmium ip-
si Christo conferendum, sed totum refertur ad nos. Neque vi-
quam legitur Christum aliquid pro se ipso petiisse a Patre, sed to-
tum pro nobis, ut constat, Ioannis 17. per totum capitulum ad Ro-
man. 4. ibi, qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit
propter iustificationem nostram, & ex sequenti capitulo quinto, id
ipsum colligitur. Secundo probat, si Christus meruit gloriam sui cor-
poris, sui que nominis exaltationem, sequitur, quod non tantum debeamus
Christo in opere redemptionis nostræ, quantum sacræ literæ prædicat,
quia non tam propter nos, quam propter semetipsum, propter que glo-
riam suam humiliatus fuisset, & mortuus, ut in simili argumentaba-
tur Cyril. aduersus hæreticos Arrianos in lib. 3. thesauri cap. 2. Ita in-
quiens. Sin vero (ut ipsi dicunt) exaltatus post incarnationem est filius
Dei, & factus sublimis, quod ante non habebat, pro se non agis
incarnatus esset quam pro hominibus: Sibi enim magis secundum
nos profuit quam hominibus. Ita non pro nostra salute magi-
quam ut ipse exaltaretur, nomenque maximum assequeretur, hos-
mo factus esset. Et fere statim inquit, quomodo pro nobis mor-
tuus est, si ea pro morte Deus ipse ac filius Dei appellatus est?
His similia reperies apud Athanasium in oratione secunda contra Ar-
rian. ex qua oratione violentum videtur desumi argumentum pro sen-
tentia Cal. Sæpius enim ibi repetit Athan. exaltationem christi quam
Paul. commemorat & claritatem, & gloriam, quam christus petiit a
patre Ioan. 17. non ad ipsum christum, sed ad nos pertinere. Et inter
alia hæc dicit Athan. frustra innititur Arriani coniunctioni isti Ideo,
dum a Paul. dicitur, Ideo & Deus exaltauit illum. Non enim præ-
miū virtutis nec præstantiam in proficiendo verbis significauit: sed
causam sublimationis in nos redundantis. Ecce quemadmodum

rationem præmij a Christi gloria & exaltatione exclusit, & ex confessione omnem quoque rationem meriti a Christi operibus comparatione ad ipsius Christi exaltationem, & totum ad nos dixit pertinere.

Confirmatur. Nam multo magis splenderet eximia Christi charitas erga homines, quam sacræ literæ mire commendant, si Christus nullum commodum, nullumque præmium ex suis laboribus ex suaque passione reportasset, sed in spiritualem hominum utilitatem & vitam & mortem suam liberaliter, & totaliter expendidisset: ergo ita factum esse credere debemus, cum ex sacris literis non constet oppositum.

Hæc tamen Calu. sententia manifestus est error in fide, & aperta hæresis. Vniuersiq. patres passim docuerunt oppositum. Sed ut res ista distinctius & clarius exponamus, duas contra Calu. assertiones statuo.

Prima Conclusio.

Christus vere sibi meruit gloriosam sui nominis claritatem & exaltationem. Hæc assertio est expressa fidei veritas. Probatnr primo manifestis scripturæ sacræ testimonijs Paul. ad philip. 2. humiliavit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod, & deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen. Illa dictio, Propter, meritoriam designat causam, ut textus ipse presertim manifeste, & Sancti patres vniuersi consensu dixerunt. Legatur Aug. trac. 104. in Ioann. vbi inter alia quæ ad hoc propositum magna cum eruditionis copia dicit, exponens obiter hæc Paul. verba. Sic ait. Humilitas claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium. Et Ambro. eundem locum versans, sic dixit. Quid & quantum humilitas mereatur ostendit, scilicet, Paul. verbis prædictis. vbi aperte docet, quod propter meritum humilitatis dedit deus christo nomen, quod est super omne nomen, &c. Hæretici Calvinistæ dicunt dictionem, Propter, non causalitatem, sed consecutionem designare, Verum hæc interpretatio primum aduersatur patrum intelligentiæ: vniuersi enim cum prædictum Paulum testimonium versant, causalitatem cognouerunt per hanc vocem designatam. Expendatur verba ex Ath. paulo ante citata, quibus affirmavit quod importat illa dictio propter, seu ideo, causam sublimationis in nos redundantis, Præterea hæc dictio, Propter & similes, si cum proprietate sumantur causalitatem important: sunt enim causales dictiones, ut auctores latinis passim aduertunt. At verba scripturæ sacræ omni cum proprietate sunt accipienda, ut superius ex Aug. animaduertimus, & manifesta ratio dicitur. Nam si licet cuique libere ad figuratam, & impropriam intelligentiam recurrere, nihil certum possit ex sacris scripturis haberi. Tandem si dictio prædicta & similes non causalitatem meritoriam in sacris scripturis

ris denotant, ex nullo earum loco possit colligi, christum hominibus quidpiam meruisse. Quod asserere manifestus esset in fide error: ergo, &c. Isaia 53. Si posuerit pro peccato animam suam videbit semet longeuum, & voluntas domini in manu eius dirigetur. Et multa alia in toto cap. residuo habentur, quæ nihil aliud designant, quam gloriam & exaltationem nominis christi, eiusque externum splendorem, mirabileque gloriam, quam Christus laboribus & passione sua obtinuit. Apoc. c. 5. dignus est agnus qui occisus est, accipere diuinitatem, gloriam, & fortitudinem. Diciturque, christus accepisse diuinitatem, quatenus passione sua meruit suæ diuinitatis manifestationem, itaque & angelis & hominibus constaret, in ipsisque infernis locis esset manifestum, quod christus est verus Deus, vnigenitusque Dei filius, ac omnis proinde lingua siue sua sponte, siue coacta & inuita confiteatur, quod dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris: In hoc enim consistit gloriosa nominis christi exaltatio, & donatum ei esse nomen, quod est super omne nomen, nimirum, vnigeniti filij Dei: quod sane nomen, ut Ambr. cit. in loco & vniuersi Patres aduertunt, datum fuit christo per vnionis gratiam, in ipso suæ incarnationis instanti, sed manifestationem prædictam accepit postquam resurrexit a mortuis. Vnde August. tract. 104. cit. inquit. Hæc est glorificatio domini nostri Iesu christi, quæ ab eius resurrectione sumpsit exordium. Ioan. 17. in hunc modum Christus Patrem orabat, Clarifica me pater apud te ipsum, claritate quam habui priusquam mundus fieret, hanc claritatem, seu, ut alij legunt, gloriam, ipsam esse christi diuinitatem, cuius manifestationem in sui corporis glorificatione, in sui nominis exaltatione christus petebat, docent vniuersi ecclesiæ Patres, quoties de re ista eis incidit sermo, Legatur speciatim Aug. in tract. cit. super Ioa. Athan. & Cyril. loc. cit. Deficeret me dies in referendis scripturæ sacræ pro ista veritate testimonijs. Circa sequentem conclusionem adducam alia quæ ad hanc primam conclusionem comprobandam valde conferre poterunt.

Probatnr secundo conclusio ex grauissimis Patrum testimonijs, qui hanc apertissime veritatem vniuersi consensione docuerunt. Cyril. lib. 4. the. c. 2. Basil. 4. lib. contra Eunomium. Ambro. & Aug. loc. cit. Legatur etiam Aug. lib. 3. contra Maximianum c. 2. & lib. 1. de consensu Euang. c. 31. & super illud Psalm. 109. de torrente in via bibit, propterea exaltauit caput. Qui locus scripturæ sacræ etiam est manifestissimus pro hac veritate confirmanda. Athanasius in oratione citata hanc apertissime veritatem docet, cuius & Cyril. mentem aperiemus continuo. Denique vniuersi Patres hanc veritatem vel expresse docent, vel cum de hac re eis incidit sermo, tanquam certam in veritate catholica præsupponunt. Legatur Hugo de sancto Victore lib. 1. de sacramen. par. 2. c. 6. Theologi & Scholastici omnes cum suo

532 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
magistro in 4. distinctione 18. hanc veritatem vt certam & indubitatā
vnanimi consensione docuerunt.

Ratione tandem theologica hæc veritas manifeste probatur. Christus secundum fidem fuit viator, ac proinde meriti capax, & eius operationes fuerunt proportionatæ huic præmio, omnesque alias conditiones ad meritum requisitas habuerunt. Ergo de facto christus hoc præmium sibi meruit, minor quoad secundam partem, puta, quod Christi operationibus non deessent conditiones requisitæ ad meritum, constat ex retro a nobis disputatis, & assertis. Quod vero proportionem habuerint cum hoc præmio, scilicet, gloriosa nominis christi exaltatione, probatur. Humilitatis virtus eiusque operatio magnam habet proportionem cum præmio, quod exaltatione & claritate constat, iuxta id quod christus dicebat, Luc. capit. 7. omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur, sed christus valde se coram deo humiliavit, humillimaque ei fuit obedientia subiectus in omnibus suis actionibus. Ergo omnimodam habuerunt proportionem christi operationes cum præmio exaltationis & gloriæ sui nominis. Quod non latuit Paulum, cum loco citato christi exaltationem ad humilem ipsius obedientiam reuocauit, & non ad charitatem, nec ad religionem, nec ad alia virtutum opera, cum tamen potuisset.

SECUNDA ASSERTIO.

CH R I S T V S vere & proprie sui corporis immortalitatem, & gloriā promeruit. Ista assertio quibusdā theologis apparet nō tā certe vt præcedens, atque adeo dicunt eam quidem verissimam esse, ad fidem tamen non pertinere. In hanc sententiam ob id ducuntur, quia omnia, inquit, scripturæ sacræ, & Patrum testimonia in quibus de christi merito, quo gloriā suam, & claritatem ipse promeruit, fit sermo, commodam habent intelligentiam si ad exaltationem & glorificationem christi nominis, de qua in assertione præcedenti, referantur. Verum alijs theologis & ijs quidem grauissimis aliud apparet, censent enim hanc secundam assertionem non inter probabiles theologorum opiniones connumerandam esse, sed vt certam fidei veritatem fore credendam. Ita censet inter alios magister Med. loco superius citato & mihi ita dicendum apparet. Et probō primo ex quibusdam scripturæ sacræ locis, qui non commode interpretari possunt, nisi de gloria, & immortalitate corporis christi. Lucæ 24. Nonne hæc oportuit christum pati, & ita intrare in gloriā suam. Quod si velimus scire, quænam fuerit hæc gloria, & vnde inchoauerit, explicuit nobis ipse christus eodem

cap.

QVÆSTIO QVINTA.

533

cap. fere ad finem. Quoniam sic scriptum est, inquit, & sic oportebat Christum pati & resurgere a mortuis tertia die. Quod prius dixerat intrare in gloriā suam, nunc dixit resurgere a mortuis tertia die. Ad Hebræos ca. 5. qui, nempe, Christus in diebus carnis suæ preces supplicationesq; ad Deum qui possit illum saluum facere a morte cū clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Huius loci memini superius in 2. art. huius 5. q. dubio 1. cui duas expositiones adhibuimus, quoad illam eius partem qua dicitur, exauditus fuisse pro sua reuerentia. Nunc vero ponderandum est manifeste colligi ex hoc testimonio Christum orasse ac depræcasse deum, vt ipsum a morte liberaret, id est, per gloriosam resurrectionem eum a mortis potestate, & vinculis erueret, pro qua re fuit exauditus a deo pro sua reuerentia, id est, vel quia reuerentiam humilem ipse exhibebat Patri, vel quia merebatur exaudiri, eo quod omni reuerentia & honore esset dignissimus. Cuius exauditionis meminit regius Vates psalmus 15. vbi in persona Christi loquens sic, inquit, propter hoc lætatum est cor meum & exultauit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem: Ergo Christus pro gloria sui corporis orauit patrem, ipsamque proinde, & impetrauit, & meruit.

Sed hoc testimoniū & ab hæreticis qui hanc cōci, z. omnino negāt, & a catholicis theologis qui eam non esse in fide certam existimant, diuersis modis infirmari potest. Calu. enim illud, pro sua reuerentia, sic debere intelligi, ait. Exauditus est a suo metu. Ita q; Christus ex metu æternæ damnationis oraret patrem, non pro gloriosa corporis resurrectione, sed ne ab æterna vita excluderetur, perpetuisque addiceretur supplicijs, in quo fuit a patre exauditus. Hæc iurelligētia plena est hærico, blasfemo, & sathanico spiritu, quam erudite satis confutauit Robertus Bellarminus in 1. Tom. suarum controuersiarum. Controuersia secunda generali lib. 4. c. 8. ad finem. Cui nihil mihi se offert addendum, quod alicuius possit esse momenti ad prædictam intelligentiam confutandam. Reuisat lector, quæ loc. cit. dixi circa huius testimonij expositionem, ex quibus constabit hanc stultissimam Caluini intelligentiam contrariam esse patrum menti.

Catholici autem theologis id nobis possunt opponere, quod ex hoc loco colligitur quidem Christum & impetasse & meruisse resurrectionem sui corporis, non vero eius immortalitatem, & gloriā. Verum hæc obiectio & euasio parum videtur habere fundamenti, tū quia Christus orabat patrem, vt eum absolute a morte saluum faceret, id est, vt ipsam immunem redderet a tota mortis potestate.

AL

At si solam resurrectionem absque corporis immortalitate peteret, certe non absolutam a morte libertatem desiderasset, neque eam imprecaret oratione sua. Nam si resurrexisset mortalis & iterum moriturus, non esset saluus a morte factus simpliciter & absolute, sed secundum quid duntaxat, scilicet, pro illa vice. Tum, quia certum est Christum petiisse eam resurrectionem quam impetrauit a patre, impetrauit autem resurrectionem immortalis & gloriosi corporis, resurrexit enim Christus, ultra non moriturus. Christus enim resurgens ex mortuis, inquit Paulus, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Certum negari non potest, quin hanc totalem, & plenariam exemptionem a mortis dominio Christus petierit, pro ipsaque orauerit. Sed est & aliud testimonium pro hac veritate summo opere expendendum. Ad Hebræos. 2. Videmus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum. Et fere statim subdit Paulus. decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummare. Seu ut alij legunt, consumari. In quo testimonio in priori eius parte expresse asseritur, quod propter passionem suam Christus gloria & honore fuit coronatus. At certum est, quod gloriosa corporis Christi immortalitas comprehenditur sub corona honoris & gloria, qua Christus decoratus est & coronatus. Ergo hanc Christus fuit assecutus per suam passionem, id est, propter meritum sue passionis, hoc enim designant illa verba Pauli propter passionem mortis. Præterea ponderandum est in 2. parte eiusdem testimonij. Illud verbum consummare seu consumari: denotat enim consumationem gloriæ, quæ consumatio sine dubio facta fuit, in ipsa corporis immortalitate, & in alijs dotibus ad ipsam pertinentibus. Christus enim a primo sue conceptionis instanti fruebatur essentiali animæ gloria, quæ tamen ob id non erat consummata, quia nec ipsam animam penitus impassibilem, nec Christi corpus reddebat immortale, omnique glorioso ornamento decoratum. Vnde cum in puncto resurrectionis hunc omnem gloriæ effectum Christus fuit assecutus, simpliciter fuit consumatus, id est, consumata gloria præditus. Quartum testimonium est, illud quod ex Apoc. c. 5. retulimus pro conclusione præcedenti, in quo ponderanda sunt illa verba, accipere diuinitatem. Etenim Christus non aliter diuinitatem accepit, quam exuens seruilem modum, quem in corruptibili carne assumerat: Nam hac ratione Paulus ad Philip. 2. dixit, quod Christus in incarnatione, exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, id est, quatenus corruptibili corpore ad seruiendum idoneo & parato ipsam diuinitatis maiestatem occultauit, quæ tunc manifestata fuit cum interna Christi animæ gloria, quam exui hypostaticæ vnionis a primo sue conceptionis instanti habuerat latitantem & reconditam, semet-

ipsam

ipsam in gloriosam corporis immortalitatem & impassibilitatem explicuit. Neque vero alia ratione potuit cum proprietate Christus dici diuinitatem accepisse. Nam quamdiu in natura corruptibili & mortali persisteret, quantumque alia & honoris, & auctoritatis gloria splenderet, semper esset serui formam indutus, semperque exinanius diceretur. Vnde quando Christus voluit tribus selectis discipulis, quoddam sue maiestatis & diuinitatis vestigium ostendere, non solo magifico patris testimonio a lucida nube delato contentus fuit, sed quandam immortalitatis & impassibilitatis corporeæ eis simul speciem exhibuit. Nam integra Christi gloria & eius humanitatis manifestatio, hoc utrumque postulat, nimirum, & ipsam corporis immutationem, quæ proportionata sit internæ animæ gloriæ, & ipsi christi diuinitati, & illud idem manifestum Patris testimonium, quo Christum verum esse dei filium patrisque charissimum vnigenitum confiteret, & hanc gloriam Petrus 2. can. c. 1. intendebat nobis explicare cum dixit. Sed speculatores facti illius magnitudinis, accipiens enim a deo patre honorem & gloriam voce de caelo ad eum &c. Et fere statim subiunxit. Et hanc vocem nos audiimus de caelo allatam &c. Duo pertinebant ad christi gloriam & magnitudinem. Alterum quod corporeis oculis cernebatur. Quod Petrus insinuauit illis verbis, speculatores facti illius magnitudinis. Et Alterum quod corporeo percipiebatur auditu. Quod Petrus vltimis illi verbis denotauit, scilicet, quam vocem nos audiimus &c. Et hanc gloriam seu claritatem petebat Christus a patre Ioan. 17. illis iam citatis verbis, clarificame pater &c. Expendenda præterea sunt omnia verba citati testimonij, ex Apoc. 5. Dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Denique vniuersa scripturæ sacræ testimonia ex quibus constat Christum suam exaltationem meruisse, confirmant hanc assertionem secundam. Quoniam totius exaltationis Christi exordium a resurrectione incepit, ut Augustinus expressis verbis superius citatis dixit. Et Athanasius oratione citata his verbis docet. Et si sicut homo mortuus fuerit, attamen ut vita exaltatus sit resurrectione. Et certe isti patres & quos superius pro assertionem præcedenti citavi, illam exaltationem, quam Paulus ad Philip. 2. dixit christum humilitate, obedientia, & morte promeruisse, ad eius resurrectionem redducunt, qua Deum christum exaltauit. Expendatur hic ille locus ex Isa. cap. 53. conclus. præced. citatus. Præterea ratione in scripturis sacris fundata hanc eandem confirmo veritatem, simulque illam apparentem solutionem impugno, qua theologo contrarium nostræ conclusionis sentientes, hæc omnia labefactare suo iudicio poterunt, videlicet, christum resurrectionem quidem suam meruisse, immortalem autem vitam &

glo-

gloriosam nequaquam. Sic arguo. Christus eam vitam per resurrectionem sibi dandam promeruit, quæ apta esset & proportionata eius exaltationi, & gloriæ, & in qua constitutus posset cælum conscendere & ad dexteram patris sedere. Sed tantæ huic excellentiæ & gloriæ proportionata non potuit esse vita mortalis & corruptibilis: Ergo debuit esse in corruptibilis vita, & clarissimis immortalitatis dotibus donata, quam proinde christus sua humilitate & passione promeruit. Minor est cunctis theologis manifesta, neque potest vlla ratione in dubium reuocari. Maior vero propositio apud me apparet fidei veritas. Nam fateri tenemur cum Paulo loco nunc citato, christum humilitate & passione totum illud meruisse, scilicet, sui exaltationem, manifestationem suæ diuinitatis, quod esset illi donatum nomen quod est super omne nomen, omnium & hominum & angelorum subiectionem & obedientiam, & confessionem denique illam qua omnis lingua confiteatur quod dominus. Iesus christus in gloria est dei patris, id est, sedens ad patris dexteram. Si ergo Christus suam resurrectionem ad hunc finem promeruit, ut per ipsam ad tantam deueniret exaltationem & gloriam, cui absque vitæ immortalitate, nulla ratione proportionatus esse poterat, quo pacto negare quis audebit quod gloriosam resurrectionem meruerit, non qualis fuit resurrectio Lazari, aut pueri ab Eliseo suscitati, sed qualis necessaria erat ad prædictam Christi maiestatem & gloriam. Hæc ratio non obscure insinuat ab Augustino tract. cit. in Ioan. ubi ponderans præfatum Pauli testimonium dicit exaltationem a resurrectione incepisse, & ad gloriam dei patris fuisse terminatam. Ita que resurrectio fuit ipsa prima christi exaltatio, & ea quam Paulus affirmat debitam fuisse Christo propter humilitatem & obedientiam & crucis mortem. Et quidem ex hoc Pauli testimonio, apertissimum in hunc modum argumentum informo, christus meruit omnem illam exaltationem de qua ibi Paulus loquebatur, præmissit namque Apostolus verba illa, propter quod, quibus meritum omnium sequentis exaltationis denotatur. Sed quis negare audebit sub exaltationis voce Pauli. comprehensisse resurrectionem gloriosam qua ad immortalam vitam secundum fidem christus surrexit, cum illa magna christi fuerit exaltatio. Imo resurrectio absque immortalitate diminute, & secundum quid exaltatio diceretur. Neque vero eam resurrectionem Paulus exaltationem vocaret, quæ tandem in gloriosum ad patris dexteram confessum terminaretur, nisi includeret vitæ reparatæ immortalitatem & gloriam.

Confirmatur primo. Christus secundum inferiorem partem verus fuit viator: Ergo eius via per se tendebat in corporis gloriam, & immortalitatem, & hanc proinde suis meritis promeruit, ut terminum ad quem per se & immediate totus eius viæ status refereretur.

Confirmatur secundo. Si Christus per resurrectionem mortalis, passi-

passibilis & iterum mortuus resurgeret, non constitueretur extra statum viæ, quia semper maneret secundum inferiorem animæ partem aptus ad satisfaciendum, & merendum, ergo illa perfectio per quam per se primo constitutus fuit Christus in statu perfectissimi comprehensoris, & omni ex parte felicitis & beati, fuit corporis immortalitas, & gloria. Et de hac loquebatur Christus Luc. 24. cum dixit, hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Nam tunc cum adhuc non splendisset ascensionis gloria, non in aliam videtur intrasse gloriam quando hæc dicebat. Deriuatio igitur & redundantia gloriæ animæ ad corpus fuit terminus propriissimus viæ christi, qui solus sufficeret eum plene beatum constituere, & nihil aliud sine illo. Ex his omnibus aliisque similibus, quæ consulto prætermitto. Existimo hanc secundam assertionem certam esse fidei veritatem.

Ad argumenta quæ pro Calisentiæ vel blasfemo potius errore proposita sunt, non difficile respondebitur. Et primo quidem argumento dicitur, manifeste constare ex testimonijs scripturæ sacræ quæ in probatione conc. adduximus Caluinum mentitum fuisse in caput suum: sunt enim multa innumera scripturarum testimonia ex quibus apertissime constat Christum pro gloria sui corporis, proque sui nominis exaltatione, quam sæpius Patrem orasse. In cuius rei confirmationem adduci potest illud ex Psal. 2. Dominus dixit ad me filius meus es tu, ego hodie genui te, postula a me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, &c. Quo loco diuinus pater non aliter voluit Christo gentilem populum in hereditatem tribuere, quam præsupposita ipsius Christi petitione & oratione: atque adeo fatendum est christum orasse patrem, eique propria obtulisse merita, ut extensionem imperij & regni spiritualis ad gentilitatem acciperet. Neque enim christus absque obsecrationibus & meritis calciamentum suum in Idumeam extendidit. Missum facio illud argumentum esse satis debile, etsi hæreticis valde familiare, Non habetur in scriptura expressum: Ergo non est certum secundum fidem. Nam sufficit haberi ex certissima ecclesiæ traditione patrum monumentis testatam.

Secundo argumento dicitur, quod quamuis admitteremus christum essentialem suæ animæ gloriam meruisse, istud argumentum nullas haberet vires. Quia cum diuinum verbum nullam in se ipso perfectionem acquireret ex huiusmodi gloria, eo quod in semetipso ab æterno præhabet eminentissima quadam continentia eam omnem perfectionem, quæ & in gloria animæ, & in gloria corporis reperiri potest. Nullatenus debet dici ipsum venisse in mundum propter aliquam perfectionem sibi acquirendam, sed tota sui aduentus utilitas ad nos, ad humanamque nostram naturam pertinet. Non tamen

negandum est, quin postquam Deus propter nos homines, & propter nostram salutem humanam assumere naturam decreuit, voluerit eam ijs supernaturalibus exornare muneribus, præclarissimisque & gratiæ & gloriæ dotibus illustrare, quæ ipsam a diuino verbo in vnitatem personalem assumptam naturam quamplurimum decerent. Hoc enim ad ipsam diuini verbi maiestatem pertinuit, fuitque omni rationi consentaneum, vt postquam Euang. Ioan. in prioribus nostris prothematicis verbis dixerat, Verbum caro factum est, posset mox subiungere, Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a Patre plenum gratiæ & veritatis. Sed hæc omnis perfectio, quam verbum vt suæ dignitati decentissimam assumpsit, in spiritualem nostram & dignitatem & vtilitatem cessit. Sicut honor & gloria capitis ad eius membra refunditur. Si quidem, vt olim multi putauerunt hæretici, christus non esset verus deus, vnum ac idem suppositum cum diuino verbo, sed per gratiam aut per merita propria, vel ipsam cum diuinitate realem vniionem, vel alium quemdam conuinctionis modum ad ipsam diuinitatem fuerit affectus, tunc illud argumentum efficacissimam vim haberet. Nam homo ille Christus ab hæreticis confictus, venisset certe per se primo propter maximam sui vtilitatem, propter acquirendum illud tantamque tamque excellentis dignitatis fastigium, quod ex seipso non habebat, & cuius tanta esset dignitas, vt infinito excessu superaret omne illud bonum, quod nobis ex christo potuit pueniri. Et in hoc posteriori sensu argumentabantur Cyri. & Ath. contra hæreticos Arria. loco in hoc r. arg. cit. Non uacat in presentia in speciali recensere modum illum hæreticum vniionis christi ad deum, quem patres isti prædicta argumentatione confutarunt. Quem vix ipsi intellegebant, vt pote in intelligibilem, & inconstantem. Quoniam autem testimonium Atha. magis aliquantisper nos vrget, duo sunt aduertenda in eius doctrina, quam in oratione prædicta secunda, & in oratione 4. vel sermone 4. sequenti tradidit. Alterum est, quod cum illam particulam, Ideo, in illis Pau. verbis. Ideo, seu vt nos legimus, propter quod & deus exaltauit, negat importare virtutis premium, non absolute negare intendit causam meritoriam denotare, cum expressis uerbis ibidem eam fateatur: sed tantum negauit Christum propter sua opera humilitatis, obedientiæ &c. indiuitate profecisse, aut aliquid obtinuisse perfectionis, quam in semetipso excellentissime non præhaberet. Quæ intelligentia manifesta est ex ipsis Ath. verbis supracitatis, ponderandum est illud verbum, Proficiendo. Alterum vero in doctrina Atha. adnotandum illud est, quod cum omnem humanitatis Christi exaltationem & excellentiam ad nos, ad nostramque vtilitatem referendam, esse dixit, & quod nobis & pronobis eam postulauit a patre, minime negauit, ipsam christi humanitatem fuisse per resurrectionem exaltatam & ad

& ad magnificam gloriam euectam, nam hoc verbis expressissimis in vtraque oratione affirmat. Sed id tantum magnus hic pater Atha. intendit, quod Christus eam exaltationem & gloriam non accepit vt sibi simpliciter necessariam, quia cum esset verus Deus, diuina infinitaque gloria & maiestate præexcellens, nulla creatâ glorificatione indigebat, sed illam accepit propter ipsius humanitatis quam assumpserat indigentiam, quæ ex sua specie considerata egena erat, & pauper, etsi omnis peccati expers, & vt ex ipsa humanitate in omnes homines deriuaretur. Ita quod in ipso tamquam in capite tota humana natura exaltata fuit & glorificata, iuxta eum modum quo Pau. ad Ephes. cap. 2. dicebat, cõiuuificauit nos, cõresuscitauit, & confedere fecit in cælestibus in Christo. Quo loco ad literam loquebatur Apostolus de ipsa humanitatis Christi exaltatione per resurrectionem & ascensionem facta. Vt hanc fuisse mentem Atha. aperte cognoscamus, notentur illa verba orationis 2. Sed caro assumpta ab ipso illa est, quæ in eo & ab eo innungitur, vt sanctificatio quæ in dominum, vt in hominem infertur, in homines deinde ab eo dimanaret. Quod in ijs verbis de sanctificatione expressit, quam sapius ibidem de exaltatione dixit.

Ad confirmationem negandum est antecedens. Nam Christi charitas, vel ex eo in hominum redemptione, excellentissima quadam claritatis irradiatione emicuit, quod eam sui corporis exaltationem, & gloriam, quæ eius humanitati ex vi hypostaticæ vniionis propria erat, & cõnaturalis, atque adeo debita, noluit sibi assumere, nisi magnis & vitæ & mortis suæ laboribus interuenientibus, quos pro ipsa humani generis redemptione & salute ferre voluit & tollerare. Vnde re ipsa Christus nihil sibi acquisiuit, quod aliàs ad eum etiam vt hominem, propter hypostaticam vniionem non simpliciter attineret. Solumque nouum titulum, nouumque ius meritorium sibi comparauit, sine quo mediante noluit eorum bonorum, quæ sibi tam erant debita & cõnaturalia, vsum & possessionem accipere. Quare si cum rigore loquamur, concedi debet quod Christus nec vt Deus, nec vt homo propter vtilitatem propriam nostram fuit salutem operatus, sed totus eius labor, omnisque operatio ad ipsam humani generis spiritualem vtilitatem spectauit. Et ob id Christus in sacris literis non semel nostrum semetipsum appellauit seruum, nobisque seruientem, vt Isaiæ c. 53. adnotauit Cyril. Quia proprium serui est, omnes suas operas, omnesque labores non in proprium commodum, sed in solam domini sui vtilitatem expendere. Et hæc tenus dictum sit de hac disputatione, quatenus cum hæreticis erat tractanda.

Cum catholicis theologis deinceps agendum est. Nam licet omnes in ea conueniant sententia, quod christus sui corporis meruerit gloriam, non omnes tamen eundem in hac veritate explicanda modum

feruant. Scotus namq. in 3. distinct. 18. q. vnica. docet christum non immediate per se, sed indirecte sui corporis gloriam promeruisse, nā directe & per se primo solum meruit remotionem illius impedimenti, quo ex peculiari dispensatione gloria animæ detinebatur, ne refluxeretur ad corpus. Magist. sentent. in ead. dist. quem S. Thom. & plerique secuti sunt theologi, absolute fatetur quod meruit per se & directe ipsam corporis gloriā, & nō alicuius impedimenti remotionē.

Ad intelligendam harum opinionum diuersitatem, & ad veritatē statuendam, notandū est. Quod quamuis vniuersi theologi in ea cōueniant sententia, quod ea est natura & ratio essentialis animæ beatitudinis siue in Christo, siue in alio quocunque homine beato, quod cum anima corpori coniungitur, non se contineat intra ipsam animam, sed ad corpus coniunctum deriuetur, illudque immortale impassibile, ac denique gloriosum efficiat. Quo autem modo id fiat, non satis constat: nam multi Theologi opinantur, quod hæc corporis glorificatio, facta reuisione ipsius corporis ad animam, resultat simplici quodam effluxu & emanatione ex ipsa animæ gloria, sicut rifibilitas oritur ex rationali hominis essentia. Alij vero non pauci arbitrantur hanc corporis glorificationem per se attingere ad gloriam animæ, esseque illi quoddam iure connaturalitatis debitam non vero simplici emanatione, ex ipsa deriuari sicut dicebamus gloriam animæ, deberi Christo ratione hyposthaticæ vnionis. Vtra sit harum opinionum probabilior, non vacat in præsentia discutere. Mihi quidem prior sententia ob id gratior est, & plausibilior quod magis extollit vim & efficaciam essentialis gloriæ, quæ in beatifica Deificatione consistit: Et quoniam Sanct. August. hanc sententiam docuisse videtur epist. 56. ad Dielcorum in his verbis. Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatitudine, quæ in fine temporum sanctis promittitur, redundet etiam in inferiorem naturam quod est corpus. Ex pendendum est illud verbum, redundet, denotat enim diffusionem quæ simplici fit resultantia. Huic opinioni videtur adhæsisse Scotus d. cit. Quoniam si sententiam, quam secundo loco retulimus, veram esse putaret, non posset consequenter loquens dicere, Christum meruisse remotionem impedimenti, quo gloriam animæ Christi detinebatur ne refluxeretur ad corpus. Nam si per simplicem resultantiam non esset apta nata effluere, nullo egeret appposito impedimento, vt non deriuaretur ad corpus. His suppositis hanc statuo conclusionem, quæ sit prima huius cū catholicis disputationis.

Prima Conclusio.

Christus non remotionem impedimenti cuiuspiam per se primo & directe meruit, sed ipsam sui corporis gloriam. Ista conclusio primo

primo probatur ex communi theologorum sententia, rarissimi enim sunt theologhi quibus arrideat Scotica illa opinatio. Probatur secundo. Gloria animæ christi nullo extrinseco appposito impedimento detinebatur, ne se diffunderet ad corpus, etiam supposita sententia quam probabiliorē esse censui, nimirum, quod ex natura sua gloria corporis simplici resultantia ex animæ gloria deriuetur. Ergo christus non meruit alicuius impedimenti remotionem, sed eius meritum tendebat ad ipsam corporis gloriam.

Probatur antecedens. Non egebat Deus aliquod impedimentum opponere, vt impediret gloriæ corporis ab animæ gloria emanationem & fluxum, sed per solam diuini sui concursus subtractionem potuit facillime naturalem illum effluxum suspendere. Ergo non est absque rationabili causa fingenda alicuius extrinseci impedimenti appositio: præterquam, quod vix possi assignari impedimentum, quod vim haberet ad impediendum illum gloriæ corporis effluxum. Ergo, christus per se primo meruit, vt deus influeret cum ipsa animæ beatitudine gloriam immortalitatis in corpus.

Tertio probatur. Esto gloria corporis aliquo extrinseco fuisset impedimento detenta, non inde vllatenus colligitur, quod christus per se primo & directe illius impedimenti remotionem mereretur: Ergo Scoti sententia nullo modo est admittenda, sed sententia potius contraria quam nostra statuimus conc. Probatur antecedens, Meritum per se primo, & directe respicit, vt præmium, illud bonum, quod est proportionatum ipsi merito, & est propter se ipsum appetibile tanquam vltimum & finis, huiusmodi autem bonum fuit gloria corporis christi secundum se ipsam, ablatio vero impedimenti tantum erat appetibilis & desiderabilis propter ipsam corporis gloriā. Ergo Christus gloriam sui corporis per se & directe meruit, impedimenti vero remotionem indirecte tantum & secundario. Ad eum modum quo is qui offert præmium pro libertate captiui, qui vinculis detinetur, non per se primo solutionem intendit vinculorum, quod sunt impedimenta libertatis, sed ipsam captiui libertatem quærit, & pro ipsa præmium offert, vinculorum vero solutionem indirecte & secundario, quatenus medium est necessarium ad finem per se primo intentum, libertatem, nimirum, captiui. Ex his etiam quæ in natura contingunt, aliud huius rei desumi potest exemplum. Cum ignis calefacit aquam, non per se primo intendit remotionem impedimenti, videlicet, frigiditatis exclusionem, sed directe intendit calorem introducere, & si fieri nequat, nisi prius in aliquo genere causæ impediens frigiditas ab aqua excludatur. Sed contra hanc conc. præsentim contra sensum in quo hæc vltima conclusionis probatio procedit, duo se offerunt argumenta, quæ difficultate non carent.

Primum. Christus id tantum meruit respectu gloriæ sui corporis consequendæ, quod illi dandum erat a Deo, & fuit datum de facto loco præmii. Sed deus nihil aliud Christo dedit, comparatione ad gloriam sui corporis, præter impedimenti extrinseci remotionem: Ergo id tantum Christus meruit, saltem per se primo & directe. Maior apparet manifesta, quia meritum dicitur per respectum ad præmiū, quod est a præmiante recipiendum. Minor vero probatur. Si supponamus deriuationem corporeæ gloriæ in Christo ab extrinseci provenire impedimento, impedimento sublato gloria corporis naturali & necessario effluxu redundauit ad corpus absq. speciali dei concursu, sed solus generalis, & ordinarius cōcursus fuit sufficiens. At id quod necessario cōsequitur ex intrinsecis ipsius merentis principijs, improprijssime dicitur dari a præmiante per modū præmij: Ergo id tantum Christus loco præmii suscepit, illa hypothese data, quod pertinuit ad impedimenti remotionem, nam totum aliud a semetipso habuit.

Secundum argumentum. Cum duæ perfectiones ita se habent, quæ una pendet intrinsece ab alia, ab eaque naturaliter dimanat, impossibile est, quod quis secundam perfectionem mereatur, quin prius naturæ saltem prioritate mereatur primam, eo quod secunda nequit haberi nisi dependentia a prima, sicut nullus posset mereri fieri risibile, quin prius natura mereretur fieri rationale. Sed gloria corporis in christo, iuxta sententiam quam ut probabiliorē acceptauimus, per se & intrinsece pendet ex gloria animæ, ex ipsaque naturali consequio resultat: Ergo non potuit Christus gloriam corporis mereri, nisi prius naturæ ordine ipsam animæ suæ promeruisset gloriam. Quam tamen, ut superius definiuimus, nullatenus meruit: atque adeo nec uideretur meruisse corporis gloriam, nisi ut plurimum indirecte, quatenus, uide licet, meruit impedimenti remotionem.

Primum argumentum non tam facile habet solutionem, quàm nonnulli arbitrantur theologi, qui si in forma illud & proponerent, & dissoluerent, maiorem fortassis difficultatem experirentur. Utuntur duobus illis exemplis adductis in ultima conclusiōe. probatione quorum potestis est ualde impertinens ad huius argumenti solutionem: quia ignis effectiue producit calorem expellendo frigiditatem, atq. adeo quid mirum, quod ipsa introductio caloris sit per se, & principaliter intenta ab igne ut ultimus suæ operationis finis? Caterum ipsa corporis gloria non aliter a præmiante tribuitur Christo merenti, quam remouendo eius impedimentū, quo sublato ex intrinsecis animæ christi gloriæ principijs, sequitur plenissime ipsa corporis gloria. Aliud simile de captiui redemptione eandem fere difficultatem habet, quādo is qui captiuus detinetur, est simpliciter persona libera, cuius proinde libertas uinculis sublati in suum se actum exerit. Nam si condi-

tionis

tionis esset seruilis, præter uinculorum solutionem restaret adhuc ipsa libertatis facultas.

Igitur ut tueamur Christum directe & per se primo ipsam corporis gloriam meruisse, satius erit recurrere ad illam conclusiōis probationem, qua ostendimus ibi nullum fuisse extrinsecum impedimentū appositum. Ceterum huiusmodi impedimento admissio respondendum censeo, quod si inter meritum & præmiū physica esset cōsideranda efficiencia, & proportio, uerissima esset Scoti sententia, quæ asserit præmiū per se & directe merito Christi respondens, non corporis eius gloriam secundum substantiam, sed remotionem prædicti impedimenti dūtaxat fuisse; & ipsam corporis gloriam ea tantum ratione fuisse secundarium & indirectum præmiū, quatenus ex remotione impedimenti dependebat. Nam totum aliud non a præmiante, sed ab ipso Christo merenti, id est, a gloria suæ animæ proveniret. Verumtamen proportio & efficiencia respectu præmij non physice, sed moraliter est cōsideranda, nimirum, ut cadit sub intentione utriusque & merentis & præmiantis. Quia ratione quamuis Deus per modum præmiantis non aliter concurreret ad conferendum Christo gloriam corporis propter eius merita, quam auferendo impedimentum extrinsecum, quo emanatio gloriæ corporis & effluxus impediatur, uere nihilominus diceretur, quod per se primo in ratione præmij contulisset Christo ipsam corporis gloriam; eo quod Christus per se primo intendebat suis meritis eam comparare, & non per se primo & directe remotionem cuiuspiam impedimenti curabat. Nam si per possibile vel impossibile eodem perseverante impedimento, Deus contulisset Christo gloriam corporis, & principali intentioni ipsius Christi merentis, & eius meritis sine dubio satisfecisset. Et quidem quod ab similibus omnino possit esse causalitas moralis, a causalitate physica, ita ut causa quæ in esse physico causa per accidens est respectu alicuius effectus, sit per se moralis causa effectus eiusdem, res est cunctis sapientibus manifesta. Nam qui ignem applicaret ad uendam vicini sui domum, causa quidem esset per accidens uisionis domus in esse physico, esset tamen causa per se in ratione morali. Proportionaliter ad ea quæ diximus de merito gloriæ corporis Christi, dicendum erit ad illud simile de redemptione captiui. Quod qui pecunias pro redemptione offert, non per se primo intendit solutionem a uinculis, sed captiui libertatem quomodocumque fiat, ita quod si fieri posset absque uinculorum solutione, qui tali modo libertatem integram daret captiui, faceret satis redimentis intentioni. Quod manifestum argumentum est, redemptorem non per se intendere solutionem a uinculis, sed ipsam captiui libertatem: quamuis is qui libertatem dat captiui, physice loquendo, nihil aliud faciat, quam eum a uinculis erueret.

Ad

Ad secundum argumentum respondetur per distinctionem maioris præmissæ, quæ distinctio ad hoc reducitur, quod is, qui caret vtraque perfectione, non potest posteriore mereri, quin prius natura prior mereatur. At si per accidens supponamus, quod quis primam, & radicalem perfectionem habeat, secunda vero careat perfectione, cōmode intelligitur, quod possit mereri perfectionem secundam, quæ caret, & quod non mereatur primam. Et tunc dicendum est, quod non meretur perfectionem secundam, prout in prima radicatur, ex ipsa quoque oritur. Sed quatenus prouenit a præmiante extrinseco, quomodoque proueniat. Iuxta hunc modum contigit Christi meritum respectu gloriæ corporis sui. Hæc dicta sufficiunt ad solutionem 6. arg. principalis huius 3. dubij, cui argumento neganda est consequentia. Et ratio discriminis inter gloriam animæ & gloriam corporis duplex est, quod ad præsens attinet. Prima, quod gloria animæ est beatitudo essentialis & potissima perfectio Christi ut hominis, atque adeo non debuit Christus per aliquod tempus ipsa carere, sicut caruit gloria corporis. Nec ordo debitus ipsius gloriæ naturæ debuit inuerti, ita quod scientia infusa, aut aliud quod vis supernaturale lumen, vel tempore, vel uatura anteuertat ipsum gloriæ lumen, beatificamque uisionem. Secunda, quod ad opus redemptionis nostræ non fuit necesse, ut Christus animæ gloria careret, quod tamen necessarium fuit respectu gloriæ corporis. Nam si Christus gloria animæ, & gloria simul corporis præditus fuisset a primo suæ incarnationis instanti, viator non esset, sed omni ex parte beatus, & compræhenfor: atq. adeo nec nobis quicquam mereri possit, nec pro nobis satisfacere, nec præciosus eius sanguis infinitum fuisset nostræ redemptionis pretium. Vnde actum esset de nobis, & de nostra salute, ut Aug. super cap. 8. Ioan. tract. 38. mirabili consecutione his verbis deducit. Si pati nollet non pateretur, si non pateretur, sanguis ille non funderetur, si sanguis ille non fundetur, mundus non redimetur: Agamus itaque gratias & potestati diuinitatis, & miserationi infirmitatis eius.

Quamuis ex his argu. 6. difficultas exhausta relinquatur, ad cōplementum tamen doctrinæ duas adhuc assertiones statuendas esse duxi, ex quibus constent ea omnia quæ Christus sibi promeruit.

Secunda Conclusio.

Christus non solum meruit eam sui nominis exaltationem & gloriam, quam post mortem fuit assecutus, sed eum omnem honorem, eamque omnem suæ dignitatis manifestationem, quam, dum mortalem vitam ageret, fuit assequutus, siue hunc honorem hancque claritatis excellentiam immediate acceperit a deo, siue ab Angelis, siue

ab

ab hominibus, siue a quauis creatura. V. c. testimoniū quod de Christo Salvatore recenter nato angeli præstiterunt, humilis pastorem Christi paruuli in præsepio iacentis uisitatio, magnifica orientalium, sapientiumque regum in Bethlem adoratio, ipsum diuini patris testimonium, quo & in Iordane, & in Monte Tabor Christū ut verum unigenitum & dilectissimum filium agnouit, cunctisq. magistrum & doctorem fidelissimum proposuit, aliaque huius generis opera, quæ ad excellentiam & dignitatem Christi manifestandam contulerunt, præmia fuerunt meritorum eius. Prior conc. pars constat ex prima assertionem ex duabus, quas contra Calu. & alios hæreticos proposuimus. Posterior uero pars probatur. Omnia illa quæ recentuimus in conc. potuerunt habere rationem præmij: Ergo Christi meritum cum esset simpliciter infinitum, extendit se ad hæc omnia. Consequentia patet, quia infinitas meriti in hoc consistit, quod conferat ius merenti ad totum illud quod, per se loquendo, induere potest præmij rationem. Antecedens uero probatur. Honor & dignitas, quæ ex prædictis gestis & operibus sequebantur non dimanarunt ex unione hypostatica, nec ex ipsa gloria animæ Christi, sed ab extrinseco prouenerunt. Quare ergo non poterant præmij rationem sortiri comparatione meritorum Christi? Confirmatur, honor sua natura est uirtutis præmiū. Ergo totus honor qui ex illis omnibus proueniebat Christo, præmiū fuit uirtutis eius, id est operum quæ ab hæroicis Christi uirtutibus emanarunt.

Secundo probatur eadem conc. pars. Illa manifestatio & claritas dignitatis Christi non solum ad ipsum attinebat, sed etiam ad homines, ut facilius & promptius ei fidem adhiberent, sed ea omnia quæ spiritualem nostrā utilitatem promouent, meruit Christus, ergo, &c.

Tertio probatur ex illo Ioan. 12. Et clarificaui iterum clarificabo. Quæ uerba dixit pater Christo petenti suam sanctificationem, & sensus est quod iam antea eum clarificauerat à tempore natiuitatis suæ, & quod deinceps in morte & post mortem ipsum quoque clarificaturus erat. Ergo cum Christus peteret suam clarificationem, eam etiam quam ante resurrectionem fuit assecutus, negari nequit, quin ipsam fuerit ex rigore iustitiæ pro merito.

Tertia Conclusio.

Christus meruit regiam dignitatem, supremi capitis auctoritatē, summum sacerdotium, ac potestatem itidem iudicariam, denique meruit omnem eam perfectionem & excellentiam & spiritualem, & temporalem quæ christo potuit competere exceptis dumtaxat gratia uniois, gratia habituali, essentiali animæ gloriæ & uirtutibus a c do-

nis infusus, vltima pars conclusionis in qua fit exceptio a Christi meritis, satis constat ex superius dictis. Et non nihil ad maiorem eius explanationem paulo inferius dicemus. Quoad reliquas vero partes. Ista conc. in communi posita inde suaderetur, quod, hæc omnia quæ diximus, habere potuerunt rationem præmij cōparatione ad merita christi: Ergo asserendum est Christum, cuius meritum fuit simpliciter infinitum, ea omnia meruisse. In speciali vero de regia dignitate Magist. Sot. in 4. d. 47. q. 1. a. 2. existimat Christum proprijs meritis acquisisse ius, vt nostrum esset caput, & Iudex, Regiam vero dignitatem, regalem que Regni cœlorū titulū nullis meritis sibi cōparauit, sed ex vi hypotheticæ vnionis iure naturali ei cōpetit. Hanc sententiā ego improbabilem non reputo, sed contrarariam, quam in conc. proposita affirmavi, longe probabiliorem cum plerisque recentioribus theologis esse crediderim, Primo propter idemmet testimonium ex Lucæ ca. 1. desumptum, quo ipse magis Sot. suam confirmauit sententiam. Sic dixit Angelus Beatissimæ Virginis. Lucæ primo, de nascituro Christo loquens. Dabit ei dominus Deus sedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Cui testimonio aliud adiungo ex c. 7. Danielis, vbi de æterno Christi regno vaticinans Propheta, sic ait. Aspicebam ego in visione noctis, & ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & in cōspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnū, & omnes populi tribus, & lingue seruient ea, &c. Ex his locis colligo, Christū ius & titulū regnādi suis meritis impetrasse, & accepisse a deo p. modū præmij. Quod colligo primo, ex eo quod in testimonio Danielis sub eodem verborum tenore dicitur, antiquum dierum, scilicet, Patrem, seu Deum tribus diuinis personis communem dedisse filio potestatem, honorem, & regnū. At honorem & excellentiam suis operibus Christus promeruit: honor enim, vt retro dicebam, præmium virtutis est Ergo similiter regnū ex proprijs accepit meritis. Colligo secundo ex illis verbis, dedit dominus Deus, designant enim non cōsequutionem naturalem in Christo, sed specialem traditionem a Deo factam per modum præmiantis; nam illa vox, deus, designat deū, vt gubernatorem, & prouisorum vniuersalem, ad quem proinde spectat & mala plectere & bene præmiare. Et vox alia, dominus, designat auctoritatem, quæ requiritur in præmiante: qui enim meretur subijtur ei a quo meretur, præmiator vero officium quasi domini obsequia sibi exhibita remunerantis exequitur. Colligo tertio ex illis verbis danielis, & in conspectu eius obtulerunt eum, Nam hæc verba videntur designare præsentationem Christi, & operum, ac meritorum eius in conspectu patris, quorum intuitu quasi motus ipse Pater, dedit ei potestatem honorem & regnū. Consentit illud Psal. 2. postula a me

&

& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terram nostram. Ex quo testimonio constare videtur, patrem non dedisse Christo, vt homini, regiā potestatem super vniuersum orbem nisi præsupposita eius postulatione & oratione, quæ non potuit non esse meritoria. Dices forsan, quod in hoc loco non fit sermo de regno christi absolute, sed secundum eius extensionem ad populum gentilicum, quam christus a deo impetrauit & meruit. Non tamen meruit absolute ius ipsum regium super specialem dei populum Iudaicum, qui erat sedes Dauid patris eius. Nam de hoc regno, in alio verso præcedenti eiusdē psal. dixerat ipse christus. Ego autem constitutus sum rex ab eo super Syon montem sanctum eius. Hoc regnum non præcibus, & postulationibus impetrauit, sed ab ipso deo iure naturalis filij accepit, a quo fuit rex constitutus, eum primum eum hominem conspexit, tunc nimirum, cum verbum caro factum est. Et vt angelus significaret hoc regnum christo competere non ex meritis & ex vi postulationis & orationis cuiuspiam, sed solo iure hæreditario, dixit beatissimæ virginis, quod erat daturus ei dominus sedem dauid patris eius, id est, succedet in regia sede dauid patris sui per modum naturalis hæredis. Non est hæc inerudita solutio, ex qua probabiliter inferendum erit, quod regalis christi auctoritas respectu Israelitici populi, ad quem fuit specialiter missus vt minister circuncisionis, & quasi seruus, vt in externa apparebat forma, sed secundum sibi debitam auctoritatem, verus & naturalis rex, respectu, inquam, huius populi iure tantum hæreditario, & non meritorio regiam obtinuit dignitatem. At comparatione ad populum gentilicum, qui ante christi aduentum non vocabatur populus dei, & quod non erat speciale dei peculium, & patrimonium, non tam hæreditario iure (quamuis nec hoc ius totaliter sit excludendum a christo) quam orationibus & meritis obtinuit. Sed nihilominus oppositum verius apparet. Vnde sic argumentor contra assignatā solutionem. In eodem signo naturæ & rationis, quo fuit christo datum ius regnandi supra Iudaicum populum, fuit & datum simile ius supra totum vniuersum. Nam ex eodem principio, scilicet, ex vi gratiæ vnionis vtrunque ius æqualiter dimanauit, & non vnum dependēter ab alio, non enim ex iure regnandi quod christus habet supra Iudaicam plebem, ortum habuit in eo ius regnandi supra gentile populum, sed vtrumque ei competit, quia verus & naturalis est altissimi filius, sed ex æquo omnes populi omnesque subijciuntur nationes. Ergo si christus ius regnandi super gentilicum populum merito & oratione obtinuit a patre, fateri debemus, quod absolute & sine distinctione ulla ius & potestas regnandi ex meritis competit christo. Hanc sententiam videtur docuisse Paul. ad Rom. 14. in hoc enim christus mortuus est & resurrexit, ut & mortuorum & viuorum dominetur. Po

testas enim dominatiua non est alia in Christo, quam ipsa regia potestas, & hic modus loquendi viuorum & mortuorum vniuersos homines, & vtrumque populum Iudaicum, & gentilem complectitur. Fateor posse hoc testimonium explicari, de externa manifestatione. De qua intelligitur illud Matt. vii. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra.

Probatur ratione hæc eadem conc. pars: Quod Christus absque meritis regiam obtinuerit dignitatem, non potest colligi ex eo quod regnandi ius sit ei naturale, nam auctoritas sacerdotalis, iudiciaria potestas, supremi capitis excellentia iure quoque naturali cōpetunt christo. Et tamen excellentissimæ hæc dignitates ex meritis sunt Christo collatæ, quod & Magist. Sotus, libentissime cōcessit, & expresse docuit S. Thom. de potestate iudiciaria 3. p. q. 59, artic. 3. Nec vero repugnat huic regie dignitati, quod haberet in Christo rationem præmij, ex eo quod fuerit ei data in primo suæ conceptionis instanti, quia, vt ex superius dictis constat, sufficit in merito prioritas naturæ. Nec vero appetenti aliqua ratione dici potest, quod ius regium fuerit in Christo principium & radix merendi, ob quam causam incapax esset rationis præmij. Ergo nulla est ratio ob quam non potuerit sub meritis christi cadere eius regia dignitas. Rursus. Ergo cum ad Christi dignitatem spectet, ad cuiusque meriti excellentiam, quod hæc dignitas & vniuersæ aliæ, quibus non repugnat ab intrinseco cadere sub merito, fuerint datæ Christo duplici titulo ac iure, & connaturalitatis & meriti, sine causa rationabili asseritur, Christum non fuisse proprijs meritis assecutum ipsam regiam dignitatem. Confirmatur primo. Christus meruit dominium rerum omnium præsertim hominum. Sed eadē ratio est de potestate regia, quæ de potestate dominatiua, Si modo nō est eadē oīno potestas, ergo, &c. maior probatur: primo ex testimonio Paul. dud. cit. ex c. 14. ad Ro. Secūdo. Emptio tribuit ius dominatiuum ementi, sed Christus magno nos prætio emit, dicente Paul. 1. Cor. 6. Ergo hoc titulo competit Christo ius dominatiuum super vniuersos homines. Sed Christus, cum nos emit, meruit coram Deo, ergo, &c. Cōfirmatur ex doctrina S. Tho. qui 3. p. loco cit. docet & probat, quod christus iudiciariam potestatem ex proprijs meritis fuit adeptus, in q. autem præcedenti 22. a. 1. ad 3. videtur docere, in christo eandem esse secundum rem potestatem regiam sacerdotalem & legislatricem, sub qua sine dubio legislatrice potestate iudiciaria comprehenditur. Ergo S. Thom. qua ratione dixit christum meruisse iudiciariam potestatem, diceret id ipsum de potestate Regia, quod & non obscure insinuauit in illo art. 3. q. 59. ad primum, legatur Augu. pro ista sententia lib. de vnit. eccles. c. 7. & 8. Ex istis que de regia dignitate diximus, facile erit coniectari, quid de reliquis dignitatibus & excellentiis, quas

in

in conclu. enumerauimus, sit dicendum. Nam eadem prorsus est de eis omnibus ratio. Hoc loco id est obseruandum, quod licet absolute loquendo maior perfectio sit excellentiorque dignitas, quod hæc simileque dignitates connaturali modo habeantur, quam ex meritis, vt de corporis gloria dixi superius, tamen supposito semel, quod subiectum cui tribuuntur est in statu merendi, vt reuera fuit christus, ad perfectionem maiorem, maioremque gloriam pertinet, q̄ duplici titulo habeantur, & naturali, & meritorio, præsertim ex iure meritorio riguroso, & infinito, quale fuit ius meritis christi respondens.

Sed quaerit quispiã. Quo tempore accepit christus has dignitates & potestates, vt suorum meritorum præmium. S. Thom. Opusculo 20 lib. 3. c. 12. & 13. & 14. expresse docet christum ab ipsa sua temporali natiuitate accepisse potestatem regiam: & cum hæc potestas annexas sibi habuerit reliquas potestates, vt ex eodem S. Thom. paulo ante referebamus, & de potestate iudiciaria dicit quod regiam consequitur dignitatem in 3. p. q. 59. ar. 4. ad 1. Videtur consequenter dicendum ex mente S. Thom. quod christus cum primum fuit natus has omnes potestates accepit, quas ante natiuitatem in vtero matris existens suis humanis meruerat actionibus, illa præsertim actione cuius meminit Paul. ac hæbre. 10. & meminerat prius Propheta regius psal. 39. & nos eius in superioribus non semel tantum meminimus, quæ fuit illa prima voluntatis actio, qua, christus præceptum dei de morte pro hominum redemptione subeunda sibi impositum, acceptauit. ceterum hæc sententia difficultatem patitur nō leuem. Et sic arguo, Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit potestatem regiam, & potestates alias, quæ huic fuerunt annexæ. Ergo tunc accepit illam & non debuit expectari tempus natiuitatis eius. Eo vel maxime quod hæc regia dignitas, cum suis annexis potestatibus non solum competit christo ex vi meriti, sed potissimum ex vi hyposthaticæ vnionis, quæ facta fuit in ipso incarnationis instanti. Possit huic argumento responderi si propositam vellimus tueri sententiam, quæ prima specie apparet S. Tho. doctrina in citat. opusc. 20. Quod cum hæc regia potestas cum suis annexis essentialiter pertineret ad actus exteriores, ad externamque gubernationem in homines exercendam, neq. conueniebat christo, nec fuit ei danda, vsque dum prodiret in hanc visibilem lucem, & esset a matre separatus. Nam dum erat in sacramento purissimoque sue genitricis vtero reputabatur secundum humanitatem, quasi pars eius, & ita nondum erat pro illo statu capax, vt deputaretur Princeps, caput, Sacerdos & Iudex omnium hominum. Quoniam hæc dignitates exposcunt personam in visibili & tractabili statu positam, & quæ perse ipsam operari possit vt persona totaliter ab alijs omni-

bus

bus distincta & separamur in mero, & si officio valde coniuncta, ut caput suis copulatur membris.

Secundo respondeo. Mihi vero similis esse quod in eodem instanti incarnationis, in quo Christus hanc Regiam meruit dignitatem, illam accepit, fuitque extunc deputatus dominus vniuersorum; & superius caelestis Regni Princeps. Ita que ex tunc scriptum gestat in scemore suo magnificum illum titulum, quem vidit & legit Sanct. Ioann. Apocalyp. cap. Rex Regum & dominus dominantium. Nec Sanct. Thom. huius docuit contrarium, quoniam loquebatur de regia & dominatu christi potestate quantum ad externam eius manifestationem, & actualem vsum: ad quem non videbatur idoneus christus, ut homo, quandiu in sanctissimo matris utero conclusus detinebatur. Secus autem quoad deputacionem, ad hanc enim satis superque fuit, quod a primo incarnationis momento fuerit perfectus vir, perfectaque ratione pollens, secundum quam exactissime poterat & Regis & Sacerdotis & iudicis munia exequi. Et quidem quod in puncto natiuitatis christi Regia eius dominatiua splenderet potestas, ipsiusque ceperit vsum, qui considerauerit ea quae natiuitatis nocte ab angelis, a pastoribus, & proximis tunc diebus a Magis orientilibus Regibus gesta a fac. Evangelistis narrantur, haud quaquam id poterit in dubium reuocare. Quod qui non plene intellexerit, legat Aug. in quodam sermone de Epiphania solemnitate ita dicentem.

Quis est iste Rex tam parvus tam magnus? nondum in terris loquens iam in caelis edicta proponens? Hoc Aug. dixit, quia christus in puncto suae natiuitatis ut se omnium rerum ostenderet Dominum, vsumque vniuersalis sui dominij in choaret, nouam formauit stellam, in quo totum omnium rerum ordinem omnemque naturae facultatem excellenti virtute superauit. Ut autem seipsum Regem Regum aperte demonstraret, eandem stellam nuntium designauit ad Orientales Reges, ipsos ad stabulum & Praesepe vocans, ut eum ibi & humili prostratione & mystica munerum oblatione vniuersalem recognoscerent, susciperent, & venerarentur Regem. Quia ergo christus tunc primum cum natus fuit Regalis potestatis vsum iniciavit, idcirco S. Thom. dixit tunc accepisse Regiam potestatem, fraus scripturae sacrae immitatus, quae tunc solet dicere res fieri, quando primum facta apparent.

Sed noua tunc difficultas insurgit. Si in primo instanti incarnationis christus ob id accepit Regiam potestatem, quia erat illi debita ex vi hypostaticae vnionis; & non debuit sine grandi vrgentiq. necessitate ad tempus aliud eius traditio differri, cum in illo instanti christus esset perfectissime talis potestatis capax: Sequitur quod haec potestas data fuit Christo prius ordine naturae seu rationis quam in ipso intel-

liga-

ligamus aliquam precessisse operationem. Consequens autem aduersatur his quae diximus. Ergo falsa est haec nunc tradita doctrina, vel saltem non cohaerens his quae diximus antea. Sequella patet. Regia potestas, non in actu sed in habituali deputacione considerata, non pendet per se ab aliqua actione suscipientis eandem potestatem. Sed a sola suscipientis capacitate, iure sufficienti posito. Ergo si potestas haec conuenit christo ex vi hypostaticae vnionis, dici debet quod ipsam nulla eius expectata operatione accepit, atque adeo quod fuit ei data antequam in actualem prodiret actionem, qua eam promereri posset. Minor etiam probatur. Praemium, miraculis seclusis quae non sunt sine vrgentissima causa admittenda, nequit ordine naturae antecedere meritum. Igitur si Christus hanc potestatem accepit prius natura quam in actualem ereret operationem, potestas haec non potuit esse praemium cuiuspiam meritoriae Christi actionis.

Confirmatur. Si regia potestas debita fuit Christo ex vi hypostaticae vnionis, sequitur quod resultauit per simplicem emanationem & effluxum ab ipsa hypostatica vnione, seu ex humanitate verbo hypostaticae vnita, & ex consequenti quod prius ordine naturae conuenit Christo, quam in aliquam ipse prodiret actionem. Ea enim quae simplici emanatione ex principis intrinsicis alicuius subiecti dimanant, non pendunt ab aliqua ipsius subiecti actione: quin potius omnem praueeniunt & antevertunt. Ergo regia potestas omnem in Christo actionem praecessit, atque adeo non est illi ex meritis collata. Sequella videtur manifesta quia nulla apparet ratio ob quam potestas haec eam connaturalis & debita Christo ratione hypostaticae vnionis, non fuerit in eius humanitate admodum propriae passionis per simplicem effluxum & resultantiam consequuta, qui cum non tam esset physicus quam moralis effluxus, non necesse fuit, quod oriretur ex formali aliquo Principio actiuo, sed optime reduitur ad suppositum & ad infinitam eius dignitatem: sicut dicebamus superius de valore meriti infinito.

Hoc argumentum cum sua confirmatione, easdem fere vires habet de reliquis potestatibus sacerdotali & iudiciali, atque etiam de auctoritate & excellentia capitis. Sed de potestate sacerdotali speciale se offer argumentum, quod sit secundum.

Per illam primam actionem qua Christus mortem pro nobis subeundam acceptauit quam vsse diximus, habuit in primo incarnationis instanti, vsum fuit sacerdotali potestate, nam ut ex S. Tho. 3. p. q. 22. a. 2. ad 3. colligitur, Christus se nec ipsum Deo obtulit. Vnde inquit quod in passione non primum se ipsum immolauit & sanctificauit, sed nouo modo, pura, cruento. Ergo illa operatio praesupposita fuit in Christo sacerdotalem potestatem. Rursus, illa operatio fuit pri-

mum

num meritum quod habuit Christus. Ergo ante omne meritum accepit Christus potestatem sacerdotalem, atque adeo non ei fuit propter meritum collata.

Ad primum argumentum respondeo, quod illa perfectio quæ exiit hypostaticæ unionis debita fuit Christo, & ei connaturalis, quatenus erat singularis persona, & quæ non respicit per se & formaliter aliquod extrinsecum, prius illi fuit data, priusque illi conuenit, quam perfectio alia quæcumque, pertinens ad ipsum ut caput est, & persona communis, & quæ formaliter respicit, & terminatur ad aliquid extrinsecum, Vnde prius ordine, naturæ præsupposita fuit in Christo visio beatifica, atque etiam beatifica ipsius dilectio, quam potestas regia, sacerdotalis & iudicatiua, & quam excellentia & dignitas capitis. Imo non solum operationes istæ præcesserunt naturæ ordine in Christi humanitate potestates prædictas: verum omnes virtutes infusæ & intellectuales, & morales constitutæ in actuali complemento per proprias actiones. Quoniam hæc omnis perfectio pertinebat ad Christi humanitatem singulariter consideratam, eratque intrinseca eius perfectio, quæ, ut dixi, præsupponi debuit in Christo ad omnem aliam perfectionem, quæ per se & formaliter aliquid extrinsecum respicit. Non computo inter extrinseca Deum ut obiectum cognitionis, & amoris beatifici: quia coniunctio creaturæ rationalis ad Deum per hos actus est præcipua, formalis & intrinseca eius perfectio; Quælibet enim res præcipue & formalissime perficitur in actuali coniunctione ad primum suum principium, vltimumque finem. Ex hac doctrina sequitur præcessisse in Christo eas operationes, tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis quibus verum potuit inesse meritum, & quibus proinde Christus mereri potuit omnes huiusmodi excellentias & potestates.

Ad confirmationem dico, quod ob id potestas regia non habuit rationem propriæ passionis, respectu unionis hypostaticæ, neque per simplicem emanauit resultantiam, sed data fuit Christo specialiter a deo: quia propria passio debet esse perfectio rei intrinseca, qua res secundum semetipsum perficiatur. Vnde quia ista potestas per se primo est perfectiua subiecti in ordine ad extrinsecum, non habuit, rigurose loquendo, rationem propriæ passionis, quamuis sit valde connaturalis Christo ratione hypostaticæ unionis, neque consequuta fuit in Christi humanitate ad modum propriæ passionis. Et idem iudicium est de cæteris potestatibus sacerdotali & iudiciaria ferendum, atque itidem de dignitate & excellentia capitis.

Ad secundum argumentum respondeo primo, quod ad illam oblationem spirituali modo factam, qua Christus in primo incarnationis instanti seipsum sanctificauit & immolauit patri, non procedebat for-

* aliàs, illa oblatio facta.

formaliter a potestate sacerdotali, neque fuit proprie actus sacerdotij Christi. Pertinet enim ad potestatem sacerdotij non qualecumque sacrificium, sed sacrificium externum & visibile, & si proestatum inuisibilis & spiritualis sacrificij, ut ex S. Tho. 22. q. 85. art. 1. colligere licet. Neque vnquam S. Tho. docuit, quod illa spiritualis Christi sanctificatio & immolatio fuerit sacerdotalis actus, sacerdotaleque officium. Vnde non fuit necesse, quod illa operatio præsupponeret sacerdotalem potestatem in Christo. Quo fit, ut satis inefficaci argumento quidam Theologi probent, Christum ex primo suæ incarnationis momento sacerdotali fuisse potestate præditum, quod seipsum sanctificauerit & immolauerit in illo primo instanti: Quia illa spiritualis immolatio non fuit actus sacerdotalis potestatis.

Secundo, si quis contendat illum actum pertinuisse ad potestatem sacerdotalem, eo quod fuit sanctificatiuus totius humani generis, poterit aliter respondere ad argumentum factum, sitque eius secunda solutio. Quod in illa operatione Christi potuit considerari gemina virtutis ratio. Altera pertinens ad charitatem: & altera ad religionem spectans. Secundum quod ad charitatis virtutem pertinebat ille actus, seipsum præcessit, prout ad religionem pertinuit, & in illo priori quo actus ille perfectionem charitatis participauit, meruit potestatem & regiam & sacerdotalem, quæ & data fuit Christo prius ratione quam ipsemet actus formalis virtutis religionis rationem indueret. Atque adeo quatenus prima illa Christi operatio religionis reuerentiam, & formalem rationem importauit, præsupposuit in Christi humanitate sacerdotalem potestatem. Et quidem cum sacerdotis potestas non fuerit qualitas aliqua realiter infusa Christi animæ, sed quædam moralis deputatio (realis tamen) ad sacerdotalis munia exequenda, non erit difficillimum intelligere, quod potuerit mediare inter duas illas rationes formales, quæ in vna & eadem Christi operatione reperiuntur. Et cum sacerdotalis potestas iuxta doctrinam a sancto Thoma traditam, Regalem potestatem fuerit consequuta aut saltem ei annexa, fatendum erit quod Regia quoque potestas, præsupposita fuit in Christo, ad illam primam eius operationem quatenus ad religionis virtutem spectat. Et hæc tenet de 3. dubio.

Deuentum tandem est ad dubium quartum & vltimum tertij articuli quæstionis quintæ. In quo disendum est, quid nobis Christus meruerit. Explicuimus quidem superius in 2. art. eiusdem quæst. 5. Christum satisfecisse Deo ex toto iustitiæ rigore pro vniuersis hominum peccatis & criminibus, diximusque ibidem, satisfactionem Christi perse primo non tam nostrum spirituale commodum quam ipsum dei honorem, eiusque maiestatem attendisse: quamuis secun-

A a a dario

dario multa inde commoda, spiritualiaque bona nobis euenerint. Addidimusque præterea Christi meritum e contra se habuisse, ita quod Christus prout meruit, non aliquod deo acquisiuit bonum, sed sibi ut homini, & nobis quibus meruit. In duobus autē dubiis præcedentibus huius 3. art. ut cunque exposuimus quæ nam fuerint, illa bona, quæ Christus sibi proprijs meritis comparauit, quæ vero illa quæ nullatenus sub eius meritis cadere potuerunt, aut saltem non debuerunt, secundum connaturalem meriti & præmii ordinem. Superest tandem, ut in hoc postremo dubio differre exponamus, quæ bona Christus suis nobis acquisiuerit meritis, quæ vero absque Christo eiusque meritis nobis obueniant. Quam sanè tractationem non ad longum versari decreui, tum quia maiori materiæ grauitate quam difficultate polleat, tum potissimum quia magna cum doctrina & eruditionis copia ipsam per tractarunt ante nos viri doctissimi, & si non æqua felicitate omnes, quia eorum nonnulli & christi meritis, & supernaturalibus quæ nobis conferuntur dona, non parum excellentiæ & dignitatis subtraxerunt, ut adnotabimus inferius in huius disputationis progressu.

Prima 4. du- Priusquam ad explicandum accedam quæ bona christus nobis
bij pars. meruerit, opere præmium duxi recensere & exponere, quæ sint ea supernaturalia dona, quæ iuxta eorum communem aut fere omnium Theologorum sententiam, sub Christi meritis non cadunt.

Notandumque est primo quod illa bona quæ nobis quidquam conferunt ad æternam comparandam salutem, non eodem modo se habent. Quædam enim sunt nobis intrinseca cuiusmodi sunt habitus gratiæ & infusarum virtutum specialia Dei auxilia & his similia: Inter hæc intrinseca bona connumerari debent sacramenta, quæ licet ab extrinseco ministro conferantur in nobis tamen suscipiuntur. Quædam vero extrinseca ut prædestinatio nostra, incarnatio Christi &c. Hæc itidem extrinseca bona non omnia pariformiter se habent, nec vnum & idem de ipsis omnibus ferendum est iudicium. Vnde est secundo notandum. Quod inter bona hæc extrinseca quædam sunt quæ possunt simpliciter induere rationem mediæ comparatione ad æternam nostram salutem, vel quia sunt omnino inferioris ordinis, puta, naturalis, quæ eleuari possunt, etsi per accidens & extrinseca ordinatione, ad super naturalem gratiæ finem, ut diuitiæ, honores &c. Vel quia non ascēdunt ad ordinem supremum, sed intra ipsum gratiæ ordinem continentur ut quædam eius partes, nam quæ in eodem ordine continentur, mutuo esse sibi possunt officio, & quodammodo obsequio. Huius generis sunt orationes sanctorum, quæ nos iuuant coram deo ad gratiam & gloriam comparandam, siue sint orationes sanctorum in termino existentium, siue eorum qui adhuc in statu viæ inter nos

com-

commorantur. Prodest enim multum, ut inquit Iacob. in sua. can. c. 5. Oratio iusti assidua. Imo & ministeria sanctorum angelorum quibus assidue nobis bona procurant, tuentes nos & defendentes ab ipsis nostrarum animarum hostibus, orationes & præces nostras coram deo præsentantes similiaque valde vtilia nobis officia impendentes. Nā Paul. ad hæbr. c. 1. dicente. omnes sunt ad ministratorem spiritus, in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capient salutis. Quædam vero alla bona extrinseca sunt, quæ ad nostram salutem & primam & vltimam comparata, non tam habent rationem mediæ quam causæ: Imo & eorum quædam nullatenus queunt mediæ rationem induere propter eorum excellentiam maximam. Ad hoc genus pertinent prædestinatio nostra, quæ causa est omnium spiritualium effectuum omniumque super naturalium bonorum, quibus prædestinati ad vitam æternam consequendam iuuantur, Christi prædestinatio, eius incarnatio, vita, passio, mors, eius merita, & satisfactiones, ipsorum meritorum, earundemque satisfactionum determinata & efficax applicatio ad eos in quibus efficaciam habent.

Prima Conclusio.

His Ergo, suppositis primam statuo conc. Nō meruit nobis Christus ea bona extrinseca, quæ potius rationem causæ fortuntur respectu salutis nostræ, quam mediæ, vna excepta prædestinatione nostra, de qua sequenti dicemus conclusione. Itaque non meruit nobis suam prædestinationem, incarnationem, passionem, &c. Hæc conclusio communis est apud omnes Theologos, nec vero negari ulla ratione potest, præsertim de prædestinatione & incarnatione ipsius Christi. Quæ bona sicut christus sibi ipsi mereri non potuit, ut ex dictis in secundo dubio manifestum relinquitur, ita nec nobis potuit mereri. Quoniam bona ista, cum fuerint principia, & quidem radicalia, omnium christi meritorum nullatenus potuerunt esse præmia meritorum eorum. Et constat manifestissimis illis sacr. scrip. testimoniis, in quibus incarnationis mysterium ad solam dei misericordiam reuocatur. Ioan. 3. sic deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret. Paul. rom. c. 8. Si deus pro nobis quis contra nos? Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum &c. Præterea quod nec meruerit bona alia suam vitam, passionem virtutum opera &c. Res etiā est manifesta. Et probatur primo, hæc bona fuerunt ipsamet Christi merita, atque ipsæ itidem eius satisfactiones. At merita non cadunt sub merito respectu eiusdem merentis, nullus enim meretur, quod sibi mereatur aut alteri. Ergo &c. Secundo. Nullus a seipso meretur, sed ab alio, alias idem esset merens & præmiator respectu eiusdem, quod impossibile a sapientibus

A a a 2 tibus

tribus iudicabitur, iustitia namque eiusdem ad seipsum esse non potest. At si Christo nobis hæc bona promeruisse, certe eadem bona meruisse a semetipso, quoniam ipse volutarie fuit operatus omnes suæ vitæ, actiones, suæque sponte morti fuit & passioni oblatas: Ergo a seipso Christus hæc bona mereretur, & impetraret: ita ut secundum, quod homo, & merens esset, & præmiandus, orans, & oranti concedens, quod fuit impossibile. Non me clam est solutio, quam Franciscus Cartagena loco citato discursu 1. huic aut simili argumento adhibet, nimirum, Christum non meruisse nobis incarnationem suam absolute consideratam, neque sua merita absolute & entitativè sumpta, meruisse tamen hæc omnia in ratione mediæ, id est meruit, ut eius incarnatio, atque sua itidem merita, mediæ essent ad nostram salutem, & quod deus ad hunc finem ea ut mediæ proportionata assumeret. Ita quod propter ipsa conferret nobis uniuersa supernaturalia bona, quæ contulit de facto. Verum hæc solutio nulla ratione potest subsistere. Nam licet si ad possibilitatem dumtaxat attendamus, utcumque intelligi possit, quod quia Christi merita infinita fuerunt, infinitoque valore meritorio pollebant, potuerit in eis illa quasi reflexio supra se metipsa reperiri, ita quod Christus una & eadem actione meruisset nobis salutem & gloriam, & quod deus eandem operationem assumeret, ut medium ad nostram salutem operandam, & quod ipsam. Christi incarnationem (& si non inferi, quia operationes, & merita Christi præsupponebant factam) tamen in facto esse, & secundum continuationem assumeret etiam ut medium ad salutem nostram. Licet, inquam, hoc non esset forsan impossibile, nec proinde intelligibile, at si de facto illa solutio procedat, non consentit fidei veritati, sed puto eam esse manifestum errorem. Quoniam constat ex testimoniis dudum ex sacra scriptura deductis, & ex aliis innumeris, quod deus ex liberali & gratuito amore dedit nobis Christum ut redemptorem & auctorem salutis nostræ, & quod omnia eius opera, totam vitam & mortem, in nostram destinavit salutem, & quod propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & similiter missus est a patre. Ergo & Christi incarnatio, & omnia eius opera, ex dei ipsius mittentis intentione habuerunt esse mediæ ad nostram salutem destinata. (sumimus hic medium largæ & amplæ acceptione, ut comprehendat etiam id quod assumitur ut causa nostræ salutis effectiua) Ergo quod incarnatio Christi, & eius merita rationem habeant mediæ ad salutem nostram, ex liberalissima, & gratuita Dei voluntate prouenit, & non ex eo quod id Christus meruerit. Hoc argumentum æque procedit in opinione Scoti asserentis Christum, etiâ non extante peccato venturum, atque in sententia contraria quæ S. Th. docuit. Quia in omni opinione fateri tenemur, quod Christus prout

venit

venit de facto passibilis & mortalis, in nostram salutem venit destinatus: Et quod propter nos & ipse se tradidit, & Deus tradidit illum. Si quidem prædictus auctor velit dicere, quod incarnatio & merita Christi data sunt nobis a Deo ut causæ nostræ salutis, & hoc absque ullis meritis, sed quod Christus meruit ut assumerentur in ratione mediæ ad salutem eandem, quod plane auctor ille in lib. cit. non semel asserere videtur, præsertim in discursu 3. eius sententia nihil erroris continet: Sed superest ei explicandum quid aliud Christi merita ad nostram salutem contulerint ut mediæ, præter id quod ut causæ efficiunt. Et si hoc non constet, quid obsecro nobis profuit illud Christi meritum. Nam quod ad nos duplex illæ formalitas & causæ, & mediæ, si nihil est utilitatis in una, quæ non sit in alia. Missum facio quod illa solutio fundatur forsan in quadam opinione de prouidentia generali, quæ valde placuit prædicto auctori, quæ est sine dubio falsissima, essetque ab scholis explodenda, Præbet enim occasionem dicendi multa in materia de prouidentia & prædestinatione Dei, quæ scripturis sacris sunt parum consentanea. Sed de hac opinione non vacat in præsentia amplius quid dicere. In libris de origine & potestate gratiæ diximus multa, quibus hæc doctrina apertissime confutatur. Ad nostram ergo reuertamur conclusionem.

Circa hanc igitur primam conclusionem quam ita in communi proposui, ne accommuni theologorum, præsertim Thomistarum vsu familiarique modo loquendi, recederem, aduertendum esse censeo, hanc conclusionem uniuersaliter veram esse de omnibus Christi actionibus, & de his omnibus ad Christum pertinentibus quæ ipse sibi mereri non potuit, qualia fuerunt ea omnia quæ circa conclusionem recensuimus. Cæterum in his quæ sunt circa Christum gesta, quæ ipse suis sibi meruit actionibus, cuiusmodi fuerunt resurrectio, corporis immortalitas, sui nominis exaltatio, confessus ad dexteram Patris, & si quæ fuerunt alia eiusmodi, aliud est iudicium ferendum. Nam hæc omnia quæ numerauimus, Christus non solum sibi meruit, sed & nobis simul, ut præcedenti dubio ex Athana. oratione secunda contra Arrianos dicebamus. De quibus bonis ita dicit theologus: Quod non meruit illa Christus, ut essent nobis mediæ ad salutem siue primam siue ultimam comparandam. Quia diuina hæc bona propter excellentiam eximiam, qua & nos & nostram etiâ salutem exuperant, eo quod transcendunt gratiæ habitualis ordinem, & ad ordinem gratiæ hypostaticæ unionis pertinent, neque ut si cum rigore loquamur, mediæ induere rationem ad nostram salutem comparata: meruit tamen Christus ut essent causa exemplaris, imo & forsan efficiens, physica efficiens, salutis nostræ. Itaque Christus non solum sibi meruit ut a mortuis excitaretur, fuissetque inter mortuos liber: sed & meruit quod resuscitaretur, ut primitiæ dormienti, & ut exemplar ad cuius similitudinem iusti omnes

nes

338 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
nes resurgent, eorumque in extremo die reformabuntur corpora. De effectiua causalitate q. seq. nonnulla dicemus. Non negauerim posse probabiliter dici, quod non solum Christus suam resurrectionem & ascensionem meruit nobis in ratione causæ exemplaris & effectiue, sed etiam in ratione mediæ. Itaque meruit vt sua resurrectio conferret ad nostram iustitiam, & resurrectionem tãquam medium ad finem, non vltimum, & præcipuum, nam hic finis est gloria Dei, sed vt finem immediatum & minus principalem, & qui tandem ordinetur, vt medium ad ipsum principalem finem, dei scilicet, gloriam, atque itidem ad gloriam Christi. Nam sicut est valde probabile, quod Christi incarnatio habuit rationem mediæ ad salutem nostram iuxta modum expositum, quod ex illis symboli apostolici verbis, propter nos homines & propter nostrã salutem, &c. rationabili potest consequitione deduci. Et idipsũ proportionabiliter dicendũ est de passione & morte christi. Ita nihil dicit improbabile, qui asseruerit Christum propter nos homines resurrexisse, propter nostramque iustitiam, ac resurrectionẽ futuram tamquam propter immediatum, & proximum finem, & similiter ascendisse ad dexteram patris propter nostram glorificationem & ascensionem in cœlum. A qua locutionis phrasi non abhorret modus loquendi S. Paul. ad Rom. 8. traditus est propter delicta nostra, resurrexit propter iustificationem nostram. Non latet me magnum versari discrimen inter ea Christi opera & mysteria, quæ ad eius humilitatem pertinent, qualia fuerunt passio, & mors, & ea quæ ad ipsius exaltationem & glorificationem spectant, puta, resurrectio, ascensio in cœlum, &c. Nam cum vt modo ipse dicebam, & nos docuit S. Synod. Trid. sess. 6. cap. 7. Christi gloria finalis sit nostræ iustificationis & salutis causã, non apparet valde consentaneum rationi, quod illa Christi mysteria, quæ directe ad eius gloriam, & exaltationem spectant, vocari debeant mediã ad nostrã iustitiam, nostramque salutẽ vt ad finem ordinata. Propter quam causã, illã christi exaltationẽ quã in manifestatione sui nominis, illius, videlicet, quod est super omne nomen, quam sibi Christus humilitate & morte promeruit tanquã excellentissimum & supremum omnium suorum laborum præmium, ego nullatenus aude rem dicere eam nobis christum meruisse tanquã medium ad nostrã salutem ordinatum. Meruit quidẽ, vt esset quoddam excellens eius exemplar. Nam filiatio adoptiua per filiationem christi naturalem, in cuius manifestatione consistit illa sublimis eius exaltatio, regulatur, & mensuratur iuxta illud Paul. Rom. 8. quos prædestinavit conformes fieri imaginis filij eius, nullatenus tamen meruit, vt esset medium, vt ad finem in nostrã salutem ordinatum.

Secun-

QVÆSTIO QVINTA.

339

Secunda Conclusio.

Non meruit nobis christus prædestinationem nostram, si sumatur pro actu ipso, qui est in mente prædestinantis, non solum secundum eius entitatem, verum nequẽ secundum respectum quo effectus ipsius prædestinationis respicit. Oppositum huius conclusionis quoad priorem eius partem nullus theologorum actenus docuit, stultusque iudicandus esset, qui id vel leuiter suspicaretur. Nam quam causã habere poterit actus diuinæ voluntatis entitatiue sumptus, cum non sit aliud quam ipsemet deus, qui prima est omnium rerum causã. Ita dixit S. Tho. 1. p. 23. ar. 5. loquens de actu prædestinationis, quo deus homines ad gloriam prædestinavit. Secunda verò pars conclusionis contrarios habet aliquot theologos præsertim ex nouioribus, inter quos vnus est Franciscus Carr. qui lib. cit. discurs. 11. non solum docet nostrã conc. contrarium, verum & absolute dicit, quod per modum causæ finalis & meritoria christi merita mouere potuerunt dei voluntatem, ad conferendum hominibus gratiam & gloriam. Hęc tamen huius authoris sententia ex quibusdam pendet principiis quæ, & si nobis vehementer displiceant, non vacat tamen in præsentia non modo impugnare, verum nec referre. In primo lib. de origi. & potestate gratiæ tract. 3. rem istam accuratiori quã potuimus diligentia pertractauimus. Vnde breuissimẽ exponam præsentis conclusionis intelligentiam, cuius exacta probatio illo in loco erit videnda.

In secunda igitur nostrę conclusionis parte minime negare intendo, quod bonitas creaturæ sit quandoq. ratio diuinæ voluntati volendi & amandi aliquid, ita quod vnum obiectum sit diuinæ voluntati ratio volendi aliud. Duo tamen affirmo, alterum, quod nullatenus potest esse causã quæ vere moueat voluntatem diuinam, nec vt finalis causã, nec meritoria, nec alia ratione vlla. Talis namq. motio & causalitas derogat quamplurimum summæ diuinæ voluntatis perfectioni. Quoniam subijcit voluntatem diuinam creaturæ causalitati & motioni. Alterum, quod nulla creata bonitas potest esse prima & principalis ratio diuinæ voluntati, ad volendũ aliquid obiectum, nec ex ipsa tanquã a ratione prima vel per modum excitantis ipsam dei voluntatẽ, vel alio quouis modo potest, nostro modo loquendi, incipere volitio diuinæ voluntatis circa aliquid obiectum, sed sola ipsa summa dei bonitas potest esse prima ratio diuinæ voluntati ad aliquid bonum amandum. Et hoc est quod S. Thom. dixit 1. p. q. 19. art. 1. ad 3. quod primi effectus ex sola voluntate dei pendent. Cæterum sub diuina bonitate, quæ primaria est & formalis ratio voluntati diuinę, propter quam omnia quæ extra ipsam sunt amat & diligit, nõ inconuenit

uenit inuenire aliquam particularem rationem, propter quam deus aliquid vellit. V. c. Supposito, quod deus propter suam bonitatem voluit conferre homini vitam eternam, ipsa aeterna vita, vt volita a deo, est ratio eius voluntati ad volendum, & determinandum media, quae ipsi aeternae vitae consequenda sunt necessaria. Imo in sensu composito necessitatur diuina voluntas ad volendum huiusmodi media. Quae necessitas primam originem habuit, non ex ipsa beatitudine, & ex necessaria conuenientia, quae inter ipsam vt consequendam, & inter illa media reperitur, sed ex ipsa dei bonitate, quae fuit prima & principalis ratio voluntati diuinae ad volendum conferre homini beatitudinem. Verum hac prima & radicali ratione supposita, eademmet diuinae voluntatis necessitas summitur, vt a ratione secundaria & minus principali, & subordinata rationi principaliori, scilicet, bonitati diuinae, ex illa intrinseca & necessaria conuenientia, quae inter beatitudinem & illa determinata media reperitur. Et existimo quod hoc est adeo certum, vt theologi qui negant, verbis potius quam re ab hac sententia discedant, quae fuffius & accuratius lib. cit. collinauimus. Quibus ita suppositis id asserbam in 2. par. conclu. quod Christus non fuit causa nec finalis, nec meritoria, quae diuinam voluntatem ad praedestinandum homines moueret, nec reali & vera, nec metaphorica motione, quae est propria finalis causa. Nec vero fuit ratio formalis & principalis ipsi voluntati Dei, vt homines praedestinaret & ad vitam aeternam eligeret. Sed totum praedestinationis negotium reuocandum est ad ipsam dei bonitatem, tanquam ad primam & radicalem rationem, & ad libertatem diuinae voluntatis. Ita vt quilibet praedestinatus si radicem suae praedestinationis inquirat, nullam inueniet aliam, praeter illam quam propheta regius agnouit, cum dixit, Et saluum me fecit, quoniam voluit me. Cum hoc tamen libentissime fateor, quod christi opera fuerunt ratio secundaria diuinae voluntati ad praedestinandum homines. Quam rationem ob id reduximus ad ordinem causae meritoriae, quia christus vt dicemus postea, meruit praedestinati omnes praedestinationis eorum effectus, quamuis reuera respectu ipsius dei praedestinantis, & respectu ipsius praedestinationis actus, etiam prout quandam rationis importat habitudinem ad homines praedestinos, nullam omnino causalitatis vim exercuerit, sed tantum se habuerit per modum secundariae rationis. Sed haec praesertim & limitius explicabuntur infra q. 7. cum disputabimus: in praedestinatione christi causa fuerit praedestinationis nostrae.

Ex his sequitur intelligentia illius vulgati dubij, scilicet, an Christus meruerit nobis gratiam increatam, id est, diuinae voluntatis amorem & beneuolentiam erga nos, ex qua proueniunt vniuersa dona gratuita, quae nobis deus confert. Constat, inquam, ex dictis, Christum non meruisse

meruisse hanc increatam gratiam, si proprie & rigurose demeritoria causalitate loquamur. Fuerunt tamen christi merita ratio secundaria diuinae bonitati, vt primariae rationi sub ordinata, respectu increatae beneuolentiae, seu aliis verbis increatae gratiae, ex qua ois creata gratia originatur, & dimanat. Doctrinae series suo iure postulare videbatur, vt hoc loco differta & dilucida tractatione explicarem, an in aliquo sensu vero & proprio concedi possit, & debeat, christum meruisse hominum praedestinationem. Verum ne saepe eadem repetamus res ista explicabitur in quest. 7. cum tractabitur de christi praedestinatione, & explicabitur, an fuerit hominum praedestinationis causa.

Tertia Conclusio.

Christus. Dominus non meruit ea quae praesuppositiue tantum & materialiter necessaria sunt hominibus ad salutem v. c. non meruit creationem mundi, aut creationem hominis, neque naturalem hominum generationem, nec actualem eorum in rerum natura existentiam, nec quod habeant intellectum, & voluntatem & alia huiusmodi. Ista conclusio vt iacet communiter est a theologis recepta. Probatu vni ca ratione, quae familiaris quoque est a pud theologos. Christus tantum meruit hominibus eorum salutem, & ea quae rationem aliquam medij induunt ad eam comparandam, sed res istae quas numerauimus & aliae similes nullam habet rationem medij respectu vitae aeternae consequendae, sed pure materialiter & praesuppositiue se habent. Ergo non cadunt sub Christi meritis. Confirmatur, Esto concedendum sit Christum meruisse praedestinationem Petri, non ob id tamen est concedendum, meruisse sum esse, ipsumque existere Petri, nec ullus theologorum id vnquam concessit. Quoniam Christus meruit id quod pertinet ad perfectionem supernaturalem Petri, & non quod pertinet ad eius esse naturale, quia conferre Petro esse naturale, non ad ordinem gratiae, si per se loquamur, sed ad ordinem spectat naturae, & ad Deum non vt sanctificatorem & glorificatorem, sed vt creatorem caeli & terrae pertinet Christus autem vt homo non subseruit, nec subministrauit deo, vt auctori naturae per se loquendo, sed vt auctori gratiae, & vt glorificatori & sanctificatori hominum: Ergo non meruit nobis illa quae tantum pertinent ad naturae ordinem, & praesuppositiue se habent ad sanctitatem & gratiam. Ex istis infero christum non meruisse sibi naturalem humanitatis suae vitam, neque eius conseruationem, cuius oppositum docent nonnulli theologi. Probatu, & primo quod non meruerit animae vitam, eiusque conseruationem, manifestum apparet, quoniam anima immortalis est sua natura, atque adeo quod eius vita imperpetuum duret, cum sit res secundum naturam

ordinē necessaria, non cadit sub merito: non enim meremur ea quæ necessario contingunt. Quod vero neque corporis meruerit vitam, probō ex dictis. Vita corporis Christi erat aliquid pertinens ad ordinem naturæ, præsuppositiue se habens ad gratiam & meritum: Ergo non cadebat sub Christi meritis, neque per se loquendo habebat rationem mediæ ad humani generis reparationem, sed erat quid materialiter præsuppositum, & ad hominum redemptionem, & ad omnia Christi merita. Secus autem dicendum est de reparatione vitæ Christi per resurrectionem factæ, nam hoc bonum non naturalis, sed super naturalis simpliciter fuit ordinis, non materialiter præsupponebatur ad merita Christi, sed fuit eis omnibus posterius, atque a deo rationē præmij habere potuit, comparatione ad ipsa Christi merita.

Obseruandum est tamen, quod ista conclusio debet intelligi per se & regulariter, nec enim negandum est, quod per accidens aliquod eorum quæ recensuimus ad ordinem naturæ spectantium, cadat sub meritis Christi. Nam quod aliquis aliquando non moriatur, & liberetur ab infernitate, quæ secundum naturæ facultatem exitialis est & mortalis, propter bonum spirituale ipsius hominis infirmi, vt videlicet, de bitam penitentiam de suis peccatis agat, aut propter bonum reipublicæ, seu alterius priuatæ personæ, non semel ex Christi meritis tantum contigit. Et hanc virtutem ex Christo deriuatam tribuunt theologi in 4. dist. 23. sacramento extremæ vnctionis. Itaq. per accidens quandoque contingit, vt huiusmodi naturalia bona, quæ præsuppositiue se habent ad ordinem gratiæ, induant rationē mediorum ex diuina oratione ad æternam vitam, vel aliqua ratione etiam remota ad gratiā, ad ipsumq. gratiæ finem referantur, & hoc modo considerata cadunt sub Christi meritis.

Hæc mihi se obtulerunt dicēda circa ea bona, quæ sub Christi meritis non cadunt. De bonis autem alijs, quæ ad Christi merita pertinent, & quæ nobis propter Christi merita conferuntur, agendum est deinceps.

Secunda 4.
dubii pars.

Vt hæc tractatio expeditior sit & compendiosior, opere pretium fore iudicauit, primum proponere diuersa theologorum placita, quæ in hac disputatione versantur, prætermittis Pelagianorum & aliorum hæreticorum erroribus, qui, cum christum humani generis redemptorem minime fuisse crediderint, consequenter negauerunt gratiam & iustitiam, & reliqua supernaturalia dona nobis per christum obuēnisse. Et alia multa dixerunt, quæ iam olim iustam ab ecclesia acceperunt damnationem, & patres antiqui in eorum extirpatione & eradicatione felicissime laborauerunt, legantur omnia Africana concilia & epistolæ illæ Innocentij primi, & patrum qui prædictis ad fuere concilijs de quibus dubio præcedente mentionem fecimus. His igitur præter-

prætermittis hæreticorum deliramentis, quæ non oportet iam olim consopita e cineribus suscitare, ad catholicorum sententias conuermendas conuertamur.

Quatuor inter theologos de hac re sententias reperio. Quarum prima affirmat quidē (in quo & omnes catholice sententiæ cōueniunt) Christum meruisse hominibus & gratiam & gloriam, ac proinde vniuersa opera meritoria quæ ex iustificante gratia præcedunt, & ad beatificantem tendunt gloriam, ac meruit itidem vltimam dispositionem ad primam gratiam, qua ratione eandem gratiam concomitatur. ipsamque naturæ prioritate supponit in anima, vt efficientem & formalem sui causam. Ceterum addit hæc sententia, Christum non meruisse fidem, spem, auxilia & dispositionem, quæ primam gratiam antevertunt, imo neque vltimam dispositionem, quatenus primam gratiam in genere causæ materialis, & dispositiue præcedit. Sed hæc omnia accipit homo qui iustificatur ex sola Dei liberalitate & gratia. Hanc sententiam docuit Capre in 3. dist. 18. quæst. vnica, ad argumenta Scotti contra quartam conc. quem alij nonnulli scholastici in eadem distinct. sequuntur. Potissimum huius sententiæ fundamentum illud est, quod adnotauit Driedo. in lib. de capti & redemp. gen. huma. tractat. 2. cap. 2. artic. 4. Nimirum; quod Paul. Apost. passim iustificationem nostram simul & Dei gratiæ, diuinoque beneplacito, & Christi sanguini, redemptionique per Christum factæ adscribit; copulatque sapissimè ista duo, scilicet, dei gratiam, & Christi iustitiam. Ad Rom. 3. iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem quæ est Christo Iesu ad Eph. 1. benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui prædestinauit nos in adoptione filiorum, per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ; in qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, (remissionem peccatorum) secundum diuitias gratiæ, quæ super abundauit in nobis in sapientia & prudentia, vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ. Ac si diceret Paulus, facti sumus adoptionis filij per Christum Iesum, tanquam mediantem, & per meritum eius, sed quod simus sic prædestinati per Iesum Christum, causa est non ipsum Christi meritum, sed propositum diuinæ voluntatis in laudem gloriæ gratiæ suæ; & similiter quod simus ad Christum vocati & tracti, vt eius participemus gratiam, quam suis operationibus & meritis nobis promeruit, & remissionem accipiamus peccatorum, quam nobis Christus suo pretioso sanguine emit, non ex ipsius Christi meritis habemus, sed ex sola Dei misericordia, & ex proposito voluntatis eius. Ergo ea omnia quæ iustificantem gratiam antecedunt, siue fides, siue dispositiones, siue auxi-

lia non ex Christi meritis sed ex sola Dei misericordia & gratia hominibus conferuntur. Confirmatur primo. Nam alias non diceremur (si proprie loquendum est) gratis & misericorditer iustificari, sed potius ex iustitia debita Christi meritis: præsertim si vera est, vt est certe probabilis, sententia quæ affirmat Deum ex reëitudine commutatiuæ iustitiæ necessitari, & quasi obligari ad acceptandum Christi merita, & ad debitum pro illis præmium reddendum. Nam hac supposita sententia, necessario consequo dicendum apparet, quod si fides, vocatio, cætera auxilia præuenientia, & ipsæ omnes ad gratiam dispositiones proueniunt ex Christi meritis, ita quod Christus applicuit sua merita pro his bonis accipiendis, Deus ex iustitia hæc omnia tenetur præstare homini cui Christus sua applicuit merita: atque adeo minus proprie dixit Paulus iustificati gratis per gratiam ipsius &c. & dixisset multo proprius, iustificati iuste per iustitiam Christi. Confirmatur secundo illud argumentum qua parte procedit de vltima dispositione ad gratiam, quatenus gratiam eandem ordine naturæ antecedit. Gratia infallibiliter, imò necessario, posita hac vltima dispositione consequitur. Ergo si vltima dispositio datur ex meritis Christi, ei qui iustificatur, applicatis, prima gratia ex operibus erit & meritis: atq; adeo rationem amittet gratiæ. nam si operibus gratia iam non gratia dicebat Paul. Rom. 11. Vt ergo veram gratiæ rationem in ipsa impij iustificatione saluemus, necesse est, vera sit hæc prima sententia quam retulimus ex Capre.

Secunda sententia in omnibus cum Capre. opinione consentit, Vno tantum excepto, docet enim quod vltima ad gratiam dispositio non solum prout concomitans, verum etiam vt gratiam præcedens, ex meritis christi prouenit: & in hoc solum a Capre. sententia hæc opinio secunda dissentit. Pro hac sententia secunda solet citari Driedo. loco. cit. Verum ego ex eius doctrina collegio ipsum in omnibus Capre. sententiæ adhæsisse, nam ea tantum virtutum opera meritis christi tribuit accepta, quæ ex gratia iustificante virtutem accipiunt: ac proinde contritio, prout est dispositio ad gratiam ordine naturæ præcedens, cum non ab ipsa gratia, sed vel ab auxilio speciali vel immediate a Deo suam omnem vim dispositiuam suscipiat, iuxta huius authoris sententiam non habetur ex meritis christi. Docent tamen eam expressè Ferr. libro 4. cont. gen. cap. 55. Franciscus Somni. lib. de myst. christ. Religi. tract. 6. cap. 19. & Adamus super Epist. ad Roman. cap. 5. & eiusdem sententiæ esse videtur deca. Louanienfis Ruardus Tapper. 1. tomo. suorum articulorum in 6. artic.

Tertia sententia asserit, quod licet ex christi meritis conferantur homi-

hominibus gratia, gloria, supernaturalia omnia auxilia, & ipsa denique peccatorum remissio, aliquot tamen penas pro peccatis debitas mere liberaliter condonat nobis deus, nisi habuimus merito ad christi merita. Docet hanc sententiã Paludanus in 2. distin. 20. quæst. 2. & Sanct. Antonius. 1. p. summæ Theolog. tit. 10. cap. 3. §. 1. Ob id hæc sententia illam penarum remissionem eximit a christi meritis, quia alias, inquit, in nullo dei liberalitatem erga nos experiremur.

Quarta sententia affirmat omnia supernaturalia bona nobis obuenire per christi merita. Est intelligenda hæc sententia illis exceptis bonis, de quibus in prima huius dubij parte differuimus. Nonnulli, ex huius quartæ sententiæ auctoribus, videntur eam limitare ad illa supernaturalia dona, quæ nobis sunt intrinseca: ita vt non comprehendant orationes sanctorum & satisfactiones, quas vnus homo iustus alteri potest applicare, nec diuitias, honores, & similia extrinseca bona quæ adiumento esse possunt ad gratiam acquirendum, & in acquisita perseuerandum. Vnde hi authores quintam videntur introduxisse sententiam, quæ inter bona extrinseca, & intrinseca distinguit, ita videtur distinxisse Mag. medina. 3. p. quæst. 19. artic. 4. dub. 6. & ex nouioribus Theologis plerique iuxta hunc modum loquuntur, a quo modo loquendi non recedit Carthagena. lib. cit. discurs. 11. Verum tamen nobis ob id non placuit hanc quintam ab alijs distinxisse sententiam, quoniam existimo Theologos qui distinctionem illam introduxerunt, sola tantum voce differre ab ijs authoribus, qui absque vlla distinctione quartam sententiam docuerunt. Crediderimque quod per extrinseca bona ea tantum intellexerunt, quæ nos in prima parte huius dub. a christi meritis subtraximus. Quartam igitur hanc sententiam docent communiter Theologi, quidam expressè, quidam vero ipsam, vt indubitatam præsupponentes, in 3. distinct. 18 & 19. Sanct. Thom. tertia parte quæst. 7. & 8. & vniuersi eius interpretæ ibidem. Et idem S. doct. tertia parte quæst. 1. arti. 2. 12. quæst. 14. artic. 6. & quæst. 29. de veritate ar. 6. Soto in 4. dis. 19. art. 2. Osius Garin confessione fidei c. 41. & 43. Lindanus libro tertio Panopliæ c. 16. & Casalius lib. 1. de quadripartita iustitia c. 4. & communiter alij theologi.

Prima Conclusio.

Ad huius quæst. resolutionem primam hanc conclusionem statuo. Quod Christus meruerit nobis omnia supernaturalia bona, quodque ea ex ipsis Christi meritis accipiamus, nihil minuit a summa liberalitate & gratia dei, quæ in opere iustificationis impij reparari potest,

Quin

Quin potius dei gratiam & misericordiam extollit. Sed & in maximam nostram dignitatem & spiritualem utilitatem cedit. Hæc conclusio quoad priora duas partes destruit fundamentum primæ sententiæ, cui etiam opiniones secundæ & tertiæ, qua parte cum prima conveniunt imiruntur. Probaturque primo. Illud debitum quod interuenit in iustificatione impij ex Christi meritis deriuatum, non pertinet ad eum qui iustificatur, qui nullam potest coram deo iustitiam prætere, neque vero capax est iustitiæ cuiuspiam, nisi ut in inferno seuerè ob commissa scelera puniatur: Sed totum debitum est respectu Christi cuius merita deus præmiat iustificando impiū. Ergo respectu ipsius qui iustificatur, iustificationis gratia & misericordia nullatenus minuitur. Dices, quod licet ex ipso qui iustificatur nullū possit insurgere iustitiæ debitum erga iustitiam & gratiam accipiendam, terminatur tamen ad eum iustitia Christi, & debitum meritorum eius: ita quod supposita efficaci meritorum Christi applicatione ad ipsum, debita fit ei iustificationis gratia. Huic obiectioni responderi potest, quod etiā supposita applicatione Christi meritorum, non fit debita impio iustificationis gratia, est enim in capax talis debiti, sed Christo debetur, ut deus eius merita præmiat iustificando impium. Et quod dixi de impio comparatione ad primam gratiam, dico de homine iam iustificato, quantum attinet ad iustitiæ rigorem, quamuis enim & gloria & augmentum gratiæ illi conferantur ex meritis Christi, quæ iustitiam induxere coram deo rigurosam, non tamen vlla ratione concedendum est, quod ipsi homini iustificato debentur ista ex iustitiæ rigore, quia nulla creatura capax est talis iustitiæ coram deo, quamuis mereatur de condigno hæc commemorata bona, nam tota puri hominis iustitia in magna dei fundatur gratia.

Secundo probatur conclusio. Quod deus nobis daret Christum, ut redemptorem & autorem, ac nostræ salutis consummatorem, maxima fuit gratia, quæ in bibita manet in omni supernaturali dono, quod nobis deus propter Christum & eius merita tribuit. Ergo quamuis in actuali exhibitione gratiæ & donorum supernaturalium aliquid iustitiæ & debiti admisceatur, est nihilominus simpliciter liberalis & gratuita talis supernaturalium donorum collatio. Imo multo magis gratuita & liberalis, quam si ex sola gratia absque interuentu meritorum Christi fieret, quia huiusmodi ius habet in suis visceribus clausam eam gratiam & misericordiam, qua maior & excellentior neque fieri, neque excogitari potest. Eo vel maxime, quod non solam in eo deus munificus, & liberalissimus erga nos fuit, quod unigenitum suum nobis tradiderit, verum etiā in eo quod ex liberalissimo diuinæ voluntatis eius consilio ortum habuit efficax illa meritorum Christi applicatio, ex qua nobis ius aliquod ad celestia bona provenit. Iis enim Christus sua me-

rita

rita efficaciter applicuit, quos ei designauit pater, & quos ei tradidit, ut cum effectu ad æternam vitam perducendos, iux illud quod dixit Christus Ioan. 17. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. De qua re dicemus inferius.

Confirmatur. Quod homo iustus de condigno æternam promereatur vitam, nihil detrahit a ratione gratiæ, & misericordiæ Dei, quin potius eam valde eleuat & amplificat, nam multo abundantior & vberior gratia collata est homini, in eo quod data est illi vis, & facultas ad æternam vitam condignis meritis promerendum, quam si nullis ipsius meritis intercedentibus, ex mera Dei liberalitate & misericordiæ eadem æterna vita ei donaretur. Itaque illa iustitia quæ in merito condigni reperitur, & si vera iustitia meritoria sit formaliter loquendo, virtute tamen excellentioris & vberioris gratiæ rationem complectitur, quate nus ipsamet est magnum diuinæ misericordiæ & liberalitatis beneficium. Et ob id Paul. ad Rom. c. 6. dicebat, quod gratia Dei est vita æterna: Ergo ius illud, quod in puro homine confurgit ex Christi meritis, non solum non euacuat diuinæ gratiæ liberalitatem & magnificentiam, verum & illam summo opere extollit. Quod loco dudum citato insinuaui ipse Paul. dum verbis relatis addidit ista. In Christo Iesu domino nostro insinuans, quod vita æterna ex Christi meritis habita, quamuis coronam sit ex iustitia debita, est nihilominus simpliciter & ore pleno appellanda gratia, & eo maior & liberalior, quo in perfectiore, exactioreque Christi iustitia fundatur. Respondebis forsitan, quod idcirco in meritis hominis iusti non euacuetur gratia Dei, quia etiam supposita gratia, quæ est principium meritorum, & ex qua ut ex prima radice ipse in eis pullulat meritorius valor, pendet homo a Dei misericordia continuante & conseruante ipsam gratiam, & multis non debitis auxilijs ad operandum eidem homini opitulanti. Vnde etiam gratia supposita, eget homine ad merendum specialiori Dei misericordia & gratia, & ob id merita nostra appellatur ab August. dona Dei. Caterum facta applicatione meritorum Christi, absque alio opere diuinæ misericordiæ & gratiæ interueniente, confurgit in homine cui fit applicatio ius ad gratiam, & ad reliqua celestia bona. Et supponamus probabilem sententiam, cuius sæpe meminimus, nimirum, quod deus non possit non acceptare Christi satisfactionem & meritum, & conferre premium illud, propter quod accipiendum Christus suum applicuerit meritum. Nam hac sententia supposita, iniustus esset Deus, si non iustificasset eum hominem, ad cuius iustificationem obrinendam Christus sua merita, suaque satisfactio- nes, efficaci intentione præ applicuit. Possent primo huic obiectioni responderi. Quod adhuc stante probabilitate sententiæ nunc præsuppositæ, non omnino adstringeretur Deus

Deus iustificationi in illo homine faciendæ. Nā cum Christus, ut superius dicebam, non meruerit illius hominis naturalem vitam, & existentiam, quia hæc bona naturalia non sunt media ad æternam vitam, sed sunt infra totum gratiæ ordinem ad ipsum materialiter præsupposita, liberum ius, liberaque facultas relinquitur Deo, ad annihilandum illum hominem, & ex consequenti ad non iustificandum ipsum. Et idcirco, etiam supposita efficaci meritorum Christi applicatione, locus relinquitur diuinæ misericordiæ, & gratiæ circa impii iustificationem, quia non annihilare ipsum, opus est misericordiæ & gratiæ. Verum tamen hæc solutio apud me parum probabilitatis habet, quia quod deus possit illum hominem in nihilum vertere non pertinet ad ipsum Deum, ut est auctor gratiæ, sed ut est auctor naturæ, quæ ratione ad ipsum merita Christi non pertinet. Christus enim tantum meruit apud Deum, ut est auctor gratiæ & collator cælestium bonorum, saltem directe, & per se. At obiectio facta contendit, quod posita meritorum Christi applicatione, deus, ut gratiæ auctor non possit non iustificare illum hominem, præmiando Christi merita in eius iustificatione, quāvis ut naturæ auctor posset si vellet, plenario, & vniuersali suo vtens dominio, totum illum hominem annihilare. Quocirca cū iustificatio simpliciter sit opus dei auctoris gratiæ, absolute videtur appellanda opus iustitiæ dei, & non opus gratiæ, & misericordiæ, si debetur ex iustitia, facta meritorum Christi determinata applicatione. Præterea. Quāvis ita sit quod Christus non meruerit illa bona naturalia, quæ omnino naturaliter & præsuppositiue se habent ad ordinem gratiæ, non tamen est negandum, quod satisfecerit plenissime pro vniuersis hominum peccatis, non solum prout sunt offensiuæ dei, ut est auctor gratiæ, sed etiam prout offendunt ipsum, ut naturæ auctorem, ob id quod hæc posterior offensa priorem inducit, eamque secum, si non formaliter, saltem concomitanter affert. Quo fit ut supposita prædicta meritorum & satisfactionum Christi applicatione, libere possit deus, ut naturæ auctor suo vniuersali dominio uti illumque demoliri & annihilare hominem, non tamen hoc fieri potest in vindictam, & punitionem peccatorum, etiam ut fuerunt offensiuæ maiestatis dei, ut est auctor naturæ. Quare aliter oportet oppositæ obiectioni satisfacere.

Et primum dico, quod illa ratio differentiæ inter merita condignæ præcedunt ex gratia, & inter iustificationem respondentem Christi meritis non apparet adæquatā, nam quāvis verum habere videatur in multis operibus meritorijs hominis iusti, non tamen in omnibus. Etenim contritio per quam impius iustificatur, ab ipsa gratia sola, quæ in genere efficientis & formalis causæ præcedit, habet quod sit meritoria gloriæ, ita quod ipsa gratia ex natura sua, illam constituit

tuit meritoriam, & inter gratiam & ipsam operationem, non mediat aliud quod diuinæ misericordiæ opus, cuius ratione quidpiam iustitiæ meritorie ab illo opere detrahatur. Præterea quid quid sit de hac differentiæ, quæ fortassis adæquata potest censeri, & extendi et ad illud primum meritum, quod reperitur in contritione, aliter respondendum esse censeo. Secundo igitur respondetur insistendo in doctrina paulo ante tradita, videlicet, quod iustitia, quæ oritur ex meritis Christi, aut et ex gratia iustificatione, nullatenus excludit, sed euehit potius & extollit ipsam Dei misericordiam. Eo quod iustitia hæc & est materia, & effectus diuinæ misericordiæ & gratiæ. Nā quod misericors dei gratia ita se homini accomodat, ut cum in eo nullum mereri iustitiæ fundamentum, ipsius operationes intra ordinem iustitiæ coram deo reponat, valde excellens est, & præclarissimus ipsius diuinæ gratiæ effectus. Vnde & ipsamet iustitia magna est in homine dei gratia. Ex naturalibus afferri solet exemplum quod hoc loco meditare est ponderandum. nocet peritiores philosophi (quod non intelligentes negauerunt quidam & male philosophi, & non bene theologo) Vniuersalissimæ, & primæ causæ concursum quo cum secundis, & intermedijs causis naturales producit effectus, non sufficere se solo ad eorundem effectuum productionem, ita quod si deus vellet immediate & se solo horum aliquem effectum efficere, alium concursum, seu aliter attemperatum oporteret adhibere. Nunquid quia ita se habet concursus dei, quod sine consortio secundarum causarum, nullum naturale producit effectum, censeri debet, impotens aut minus potens concursus, aut impotentis & infirmitatis potest conuinci? Nequaquam. Quin potius ad potentiam & virtutem dei, eiusque concursus spectat, illa tam inexplicabilis accommodatio, & attemperatio ad causas secundas, ut quæ si vnus efficiat cum earum concursu ad operandum, & producendum naturales effectus, quodque ipsas secundas causas actuat, compleat, perficiat, earumque virtutem reducat ad actum. Vnde maius est diuinæ potentie, & virtutis opus simul cum secundis causis effectuum productionem attingere, quam si se solo deus absque cuiuspiam effectricis causæ adminiculo, ipsos causaret effectus. Sic ergo in nostro proposito theologari debemus, maius & excellentius esse diuinæ gratiæ & misericordiæ opus, hominem ad æternam vitam, suis proprijs meritis interuenientibus, aut, quod amplius est, simul ex meritis Christi deducere, quā si absque villo intercedente merito, & gratiæ & gloriæ ei condonasset. Id ergo deus & summa misericordia, magna que sapientia fecit, ut iustitia quæ & in Christi meritis, & in iustificatione gratia fundatur, in hominis dignitate, & gloriâ, ac itidem in magnâ ipsius gratiæ exaltationem cederet. Cū ergo obijcitur quod iustitia minuit gratiæ & misericordiæ rationem, id omnino est negandum de illa iustitia, quam misericordia & gratia constituunt, & quæ proinde inuisceratam habet plenam vtriusque & misericordiæ, & gratiæ naturam.

Sed cui hæc non placuerint (quamuis nescio qua ratione displicere debeant) dicat aliter. Ad cuius solutionis intelligentiam, supponendum est ex communi theologorum doctrina, quod actus qui indiana voluntate formaliter resident, quâuis more nostro, & significantur & concipiuntur ut præteriti, eo quod coexistunt nostris præteritis actibus & operibus, re ipsa tamen non sunt præteriti, nam cū æternitate mensurentur, in præsentis semper duratione permanent, in ipso, videlicet, inuariabili, Nunc, æternitatis. Quocirca cum hi diuini actus ad externos comparantur effectus, si ad rem ipsam attendimus, non sunt ut præteriti, sed ut præsentis considerandi, itaque non dicendum est deum voluisse, sed velle, non disposuisse, sed disponere. Ex qua doctrina infero, quod illa liberalissima & summe gratiosa voluntas, qua deus ab æterno voluit nobis dare Christum ut redemptorem & mediatorem, & qua voluit Christum merita sua efficaci intentione certis hominibus applicare, numquam transit, sed semper præsentis persistit, semperque per modum præsentis hanc deus nobis summam confert gratiam. Vnde illa iustitia quæ ex applicatione meritorum Christi in nobis confurgit, non præsupponit gratiam quasi olim factam, & quæ iam, in præteritum trãserit tẽpus, ad eum modum quo illa iustitia quæ reperitur in solutione qua Petrus ex pecuniis dono acceptis a Paulo soluit ipsi debitum: sed præsentissimam sibi habet coniunctam ipsam dei gratiam & misericordiam, in qua fundatur. Nec tam illam præsupponit, quam intrinsece claudit. Atque adeo quemadmodum fingamus quod illa donatio pecuniarum facta a Paulo, coexistit simul omnino solutioni, quam eidem Paulo Petrus ex acceptis pecuniis exhibet, illa Petri solutio ita pertinet ad iustitiam, quod nullatenus excluderet rationem gratiæ, eo quod pender ex actuali gratia & liberalitate quæ intrinsece cum ipsa solutione concurrunt: ita iustitia puri hominis fundata in meritis Christi nullatenus gratiæ & misericordiæ minuit rationem, quia habet sibi coniunctam, & in sua ratione intrinsece conclusam, ipsam actualem meritorum christi applicationem, quatenus in præsentis est volita & disposita, ex gratuito diuine voluntatis consilio, atque adeo nihil derogat diuinæ gratiæ, & excellentiæ, sed eam potius attollit & magnificat. Et hæc suffecerint ad priores duas conclusionis partes comprobandum. Probe nouerim, quemdam alium dicendi modum recenter a quibusdam nouioribus theologis introductum, qui initium efficacis applicationis meritorum Christi, & ad primam iustificationem & ad operationes meritorias gratiæ & gloriæ, affirmat se tenere non ex parte Christi sua merita applicantis, neque ex parte dei ipsorum applicationem disponentis, sed ex parte voluntatis humanæ volentis sibi applicari eadem christi merita. Verum ab hac solutione, & ab omni doctrina cui

na cui iungitur, adlocatum pẽnitens habemus animum, cuius nonullam faciemus mentionem, q. 7. cum illam difficultatem versabimur. Nunc christus causa fuerit hominum prædestinationis. Sed præstus, hanc doctrinam vgemus, in nostro primo lib. de origine & potestate gratiæ tract. 3.

Tertia & vltima pars cõclusionis nõ aliter probanda est, quam explicando quæ sint spiritualia commoda quæ nobis obueniunt, ex eo quod & prima gratia & tota iustitia nostra ipsi Christi meritis, & satisfactionibus innititur, quæ sunt plane innumera, sed ea tamen ad paucissima reducemus capita. Primum caput est multiplicatio auxiliorum, multo enim plura nobis deus auxilia confert, & ad primam gratiam assequendam, & ad perseverandum in ipsa assequenda, propter exuberantissima christi merita, ut nos christo coniungat, & membra perfectæ spiritualis vitæ motibus proportionata efficiat, quam si absque ullis meritis iustificationem, & gratiam acciperemus; clamat enim pro nobis sanguis christi, qui non ut effusus Abelis sanguis vindictam petit, sed multam assidue nobis misericordiam poscit & impetrat, ad hæb. 12. Et de ipso christo Iesu dicebat Ioan. 1. can. c. 2. Sed et si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum. Expendatur illa vox, iustum, significationem enim reconditam habet. Insinuauit enim hac voce Apost. dilectissimus Christo Ioannes, quod efficacia interpellationis Christi pro nobis coram patre, innititur iustitiæ ipsius Christi, illi videlicet quæ eius meritis & satisfactionibus inesse credimus. Vnde certior nobis fit fructus interpellationis christi, eo quod non solum pro sua reuerentia, sed & pro sua iustitia exaudietur a patre, multaque nobis impetrabit adiutoria, quibus deo possimus reconciliari, peccatorumque impetrare veniam, cum nos peccare, ipsumque deum offendere contigerit.

Secundum caput est, Efficacia gratiæ quæ nobis per Christum confertur (gratiæ nomine, non solum habitualem gratiam, sed omnia supernaturalia adiutoria quibus deus nobis opitulatur, comprehendimus) est enim multo efficacior & valentior gratia collata per Christum, eiusque iustitiæ meritis innixa, quam alias esset si ex sola dei voluntate dimanaret. Nam ex coniunctione ad Christum, qui est ipse totius gratiæ fons, eiusque proportionatum & adæquatum subiectum, gratia quæ nobis ut Christi membris datur, specialissimum quemdam vigorem participat, qui alias ei non competeret. Non inepta erit ad hoc propositum ponderatio illorum verborum quæ ex christo retulit Palu. 2. corint. 12. sufficit tibi gratia mea. Etenim christus non solum gratiæ sufficientiam tribuit, sed gratiæ suæ, id est, gratiæ ab ipso deriuatæ, in eiusque fundatæ meritis. Hanc christi gratiæ vim & efficaciam, qua plurimum excellit gratiam primi parentis Adæ, quæ non christi pas-

sioni & meritis, sed soli dei liberalitati, eiusque voluntati gratuita in-
 nitebatur: agnuit August, toto libro de perfectione iusticie, in illis
 præsertim verbis, Adæ dictum est, ne pecces quia morieris, Martiri ve-
 ro dicitur, morere ne preces. Docetq. August, his alijsque multis ver-
 bis, quod incussus mortis terror fuit magno adminiculo & adiumento
 Adæ primi parentis gratiæ, quod adhuc sufficiens non fuit ad eius
 conseruationem & tuitionem, nam defecit tandem & neque multo
 tempore firma subsistit. At martiri & cuilibet iusto Christiano per
 Christi gratiam iustificato, gratia seipsa sufficiens est, neque admini-
 culo cominatam mortis eget, sed ipsa potius mortem facit continere, ne
 propter incussum mortis metum iustus debito virtutum desit officio, a
 suaque iustitia cadat. Athana. Oratio. 2. contra Arianos, manife-
 stis & si paucis verbis hanc gratiæ habitam per Christum vim, & firmi-
 tatem expressit, quam & gratiæ primi parentis defuisse testatur. Tan-
 tam, hanc gratiæ Christi virtutem agnoscens Paul, quam & in seip-
 so assidue experiebatur, dixit ad Roman. 8. verba illa diuinæ confi-
 dentiam plena. Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribula-
 tio? an angustia? &c. Et subdit, certus sum enim, quia neque mors,
 neque vita &c. neque creatura alia, poterit nos separare a charitate
 dei quæ est in Christo Iesu domino nostro. Ponderentur hæc vltima
 verba, ex quibus constabit, quod iuxta mentem Pauli, ob id tantam
 virtutem, tantamque potentiam & firmitatem in iustificatorum cha-
 ritate prædicabat, quia est in Christo Iesu, id est, eius passioni, &
 meritis innixa, ab ipsoque ad nos deriuata. Huic consentit quod Isa.
 cap. 50. dicebat, dominus Deus auxiliator meus, & ideo non sum
 confusus, ideo posui faciem meam vt petram durissimam, & scio
 quoniam non confundar. Iuxta est qui iustificat me, quis contradi-
 cit mihi? stemus simul, quis est aduersarius meus? accedat ad me,
 &c. Quo loco Isa. virtutem Christi Domini, quem dominum deum
 auxiliatorem appellat, quia in die salutis adiuuat nos, virtutemque
 & fortitudinem gratiæ eius agnoscens, desiderabat eius aduen-
 tum, vt starent simul dexteramque adiungerent dextræ, vt inde eius
 virtus fortior esset & potentior, hostiumque nullum timeret incursum.

Quo loco illud se mihi aduertendum offert, quod licet 3. par. q. 62.
 a. 2. cum S. Thom. docent graues Theologi sacramentorum gratias & ali-
 quid addere super gratiam absolute sumptam, & inter sese quandam
 habere specificam distinctionem. Non ita quidem quod simpliciter
 specie differant, nam huiusmodi specifica diuersitas in gratia forsitan
 est impossibilis, vt superius aduerti, sed differunt modaliter, quatenus
 gratia collata per vnum sacramentum, modum quendam specialem
 intra genus gratiæ participat, cuius ratione aliquem peculiarem ef-
 fectum efficit in anima, qui non per se respondet gratiæ per aliud sa-

gra-

eramentum data, & hoc quidem potissimum contingit ex aliquo spe-
 ciale dei auxilio, quod secundum ordinem sacramentalē, necessario,
 vel vt proprius dicam infallibiliter, cum gratia vnius sacramenti
 coniungitur, quod ad alterius sacramenti gratiam minime pertinet
 V. c. gratia quam confert Eucharistiæ sacramentum, qua ratione ha-
 bet sibi adiunctum speciale Dei auxilium sibi proprium, & ex pro-
 pria ratione Eucharistici sacramenti debitum, habet excitare chari-
 tatis feruorem & affectum, animamque deo summo bono speciali fir-
 mitate coniungere, in quo potissimum consistit spiritualis animæ re-
 sectio. Gratia vero quæ effectus est sacramenti confirmationis, adiu-
 torium speciale Dei sibi habet adiunctum, quo peculiari quodam vi-
 gore confortat animam ad robustam & constantem fidei confessionem.
 Ita quod alterius sacramenti gratia per se primo charitatem perficit,
 altera vero Christianam tuetur fidem. Similiter in præsentia come-
 nandum esse crediderim, quod gratia nobis per Christum data, in
 eiusque fundata meritis, differt specie a gratia absolute considerata,
 & secundum eum modum quo fuit in primo parente, non quidem
 differentia simpliciter essentiali, sed modali duntaxat. Ita quod spe-
 cialem vim habet Christi gratia, ad continendum hominem in officio
 virtutum, & ad resistendum tum intrinsicis, tum extrinsecis tentatio-
 nibus, vniuersisque hostilibus incurfibus. Quæ virtus & potestas nõ est
 debita gratiæ secundum rationem communem gratiæ: sed hoc ha-
 bet gratia collata per Christum, ex ipsomet Christo, & eiusque vir-
 tute deriuatam, & participatam, debeturque huic gratiæ, quam ex
 Christi meritis accepimus speciale auxilium Dei & ad adiutoriū, ex
 quo tantus ille vigor in hac gratia reperitur. Et quidem cum gra-
 tia, cœlestis quædam sit aqua, ex aquis quæ supra firmamentum
 sunt collecta, & ab inferioribus aquis secrestata, ad nos vsque de-
 scendens, quam & ex fontibus saluatoribus in gaudio & lætitia, quo-
 ties volumus, haurimus Isa. 12. cuius quælibet guta fons fit aquæ salien-
 tis in æternam vitam, vt Ioan. 4. dicebat Christus, nihil mirum, quod
 sicut in materiali aqua contingit, vt diuersas sibi imbibat qualitates,
 non solum ex fontalibus principiis ex quibus dimanat, verum etiam
 ex locis per quæ decurrens fluit, ita & gratia diuersas condiciones, di-
 uersosque modos participet iuxta diuersitatem principiorum ex quibus
 effluit, & dimanat, atque etiã intermediorum per quæ ad nostras per-
 uenit animas. Quocirca satis consentaneum est naturæ gratiæ, vt qua-
 litatem aliquam seu, vt proprius dicam, diuinam aliquam perfectio-
 nem participet, per Christum nobis communicata, quam non habe-
 ret si immediate ab ipso Deo ad nos descenderet. Quoniam Christus
 & si in genere efficientis causæ, secundum causalitatem physicam, in-
 strumentariam tantum vim habeat ad efficiendum gratiam, in genere

tamen.

tamen morali causa eius est per se & principalis. Imo & si instrumentarium dumtaxat esset principium, adhuc id quod diximus, veritati posset esse consentaneum. Tum quia, ut dicebam aqua, eius est natura, quod subit qualitatem etiam instrumentarii vasculi, per quod descendit & communicatur. Vnde quamuis sacramenta instrumentaria tantum principia sint gratiae, specie nihilominus, ut dixi, differunt sacramentales gratiae. Tum praecipue, quod Christi humanitas, qua ratione instrumentum est verbi coniunctum, specialissimam accepit viuificantem virtutem, quam iustificanti communicat gratiae, per ipsam Christi carnem passione vulneratam, & attritam, ex ipsisque Christi passi & mortui meritis nobis misericorditer communicat.

Tertium caput, est excellentia maioris meriti, perfectiorisque satisfactionis. Sed est aduertendum circa hoc caput, non in eodem sensu ab vniuersis theologis hanc maiorem meriti, & satisfactionis perfectionem explicari. Nam quidam ita exponunt, quod opus perfectum ex gratia per Christum participata ceteris paribus maioris meriti est, maiusque meretur praemium, quam si a gratia non habita per Christum, qualis fuit gratia Adae, efficeretur. Itaque existimant crescere valorem meritum in bonis operibus respectu praemij essentialis, taliter ut opus, quod a gratia Adae perfectum mereretur gloriam, ut quatuor, illud met omnibus inuariatis cum aequali intentione, extensione, &c. Si a Christi gratia proficiscatur merebitur gratiam, ut quinque. Hanc sententiam scio placuisse, & placere quibusdam non in doctis modernis theologis. Sed certe in antiquorum theologorum doctrina nullum, quod ego scierim, fundamentum habet. Neque vero efficax eis suffragatur ratio, quin potius refragare videtur. Sicque argumentor contra praefatam sententiam. Supposito quod in utroque operante gratia esset aequalis intentionis, & operatio tam ex parte obiecti, quam ex parte intentionis, & aliarum circumstantiarum esset similiter aequalis. Vterque homo esset equaliter deo amicus simpliciter loquendo, & equali deum uterque diligeret substantiali dilectione: Ergo equale in utroque esset substantiale meritum, & equale proinde utrique praemium responderet, saltem praemium substantiale. Nam de accidentali praemio alia forsitan est ratio, de quo dicemus statim. Confirmatur. Gratia per Christum accepta est eiusdem essentialis speciei, cum gratia absolute assumpta: Ergo operatio quae oritur a gratia data per Christum, si in alijs non excedit operationem quae procederet a gratia communiter sumpta, non poterit illam excedere in substantiali ratione meriti. Sed ut plurimum in ratione accidentali, & comparatione ad accidentarium praemium. Patet consequentia, quia eadem debet esse proportio inter operationes meritorias

ritorias in valore meritorio inter se comparatas, qualis est inter vnam & alteram gratiam, ex quibus oriuntur, & ex quibus meritorius valor dimanat.

Alij Theologi libenter nobiscum fatentur, quod operatio procedens ex gratia per Christum accepta non est magis meritoria comparatione ad essentialia praemium, sed inquit eam esse multo magis meritoriam ex parte modi. Quia meritum nostrum fundatum in Christi meritis induit qualitatem meritorum Christi ab ipsis participatam. Ita quod est meritum rigurosum, cui ex iustitiae rigore debetur illud particulare praemium ei correspondens, sicut merito Christi ex rigore iustitiae fuit debitum totum illud vniuersale praemium, de quo egimus superius. In hac sententia videtur fuisse Caieta. 3. par. quest. 1. art. 2. Afferuit enim quod nostra operatio, ex quantacumque procedat gratia, si per se & seorsum consideretur, imperfecta est & in ratione meriti & in ratione satisfactionis. si tamen consideretur ut fundata in meritis Christi; & prout ipsis innititur, secundum utramque rationem perfecta est, & ad aequalitatem satisfaciens, & ex perfecta iustitia debitum faciens praemium. Videtur sequi eandem sententiam Magister Medina in commentarijs ad eundem secundum articulum. Sed fuit sine dubio auctor huius sententiae Pighius Campen. in 2. controuersia, putat enim iste auctor, quod licet quilibet nostrum per propriam & sibi inhaerentem iustitiam & gratiam iustificetur: Omnes tamen iustificamur etiam formaliter per ipsammet Christi gratiam nobis imputatam. Dixitque vir iste doctissimus, quod si nostra iustificatio non compleretur formaliter per ipsam Christi iustitiam & gratiam nobis imputatam, iustitia nostra imperfecta esset, & quae non posset nos simpliciter iustos coram Deo constituere, verum completa per Christi gratiam & iustitiam nobis imputatam, iustitia redditur perfecta, & consummata, & opera nostra fiunt perfecte meritoria, & satisfactoria coram deo.

Hae sententia quantum ad id quod affirmat, meritum nostrum secundum quod innititur Christi meritis perfectum esse, & exactae iustitiae, mihi falsa apparet omnino, quod & apparet grauissimis Theologis modernis. Quoniam, ut diximus a principio huius primae conclusionis in cuius expositione versamur, nulla pura creatura capax est meriti perfecti, & rigurosi, & quod perfectam coram deo iustitiam inducat ad aliquod praemium obtinendum: quia omne tale meritum in gratia necesse est fundari & in dei misericordia. Vnde repugnat ei iustitiae rigor. Verum quantum ad id quod Campensis addit, nimirum, nos iustificari per formalem imputationem iustitiae Christi, & quod intrinseca nobis inhaerens iustitia non sufficit nos iustificatos simpliciter constituere, praedicta sententia maiori censura, nisi fallor, digna

digna est, habet enim manifestum periculum illius Luthæranici erroris in Conc. Trid. sess. 6. can. 10. & 11. damnatus, qui nos iustificari dicebat per solam imputationem iustitiæ christi, quam fide, seu potius fiducia, quadam quasi manu apprehendimus. Nec esset res ista a me tam leuiter attingenda, nisi in nostro primo libro de origine & potestate gratiæ, forti brachio contra ipsam pugnassemus. Vnde satis hoc loco sufficiat lectorem aduertere, ne huic Alberti Pighij sententiæ libenter animum admoueat, sed graui disputatione & matura resolutione pensata rem definiat.

Igitur ut ab hac nos difficultate expediamus, dicendum arbitror cum communi nouiorum theologorum sententia, quod homo per gratiam ex meritis christi habitam iustificatus dupliciter considerari potest. Primo ut persona quædam particularis ab alijs omnibus, etiam a christo, distincta, a quo tamen velut a causa vniuersali & gratiam & omnia supernaturalia suscipit bona: ad eum modum quo omnes iusti gratiam ab ipso deo, ab eiusque virtute deriuatam suscipiunt. Et si hoc modo consideretur gratia cuiuscunq. hominis iusti, certum esse debet apud vniuersos theologos, quod non est sufficiens ad conferendum tantum valorem meritorium, aut satisfactorium ipsis hominis iustis operationibus, ut eas constituat perfecte meritorias, aut satisfactorias. Quoniam alias meritum hominis puri, etiam ut condistinctum a meritis christi, & secundum particularem suam virtutem esset rigorosum, & exacte iustitiæ: atque adeo & infinitum saltem ex parte modi: quod non bene consentit cum limitata puri hominis perfectione.

Secundo potest homo per gratiam a christo susceptam iustificatus considerari pro ut est membrum corporis christi, & prout est vitaliter & perfecte vnitum christo capiti eiusque corpori mystico, quod est ecclesia. Ex quo capite actualè suscipit influxum ad bene & studiose operandum, ad satisfaciendum deo pro præteritis offensis, & ad promerendum sibi coelestia æternæ vitæ bona. Sed hic secundus modus adhuc potest dupliciter intelligi. Primo, quod homo iustus confidetur quidem ut viuum christi membrum, actualem ab ipso influxum spiritualis vitæ participans, sed nihilominus consideretur ut membrum condistinctum, & a cæteris corporis christi membris, & ab ipso christi capite. Etenim ut constat ex Paulo ad Rom. 12. & 1. corint. 12. & ad Eph. 4. In corpore christi mystico diuersa sunt membra, distinctaque; exaquantur officia: & ex his omnibus vnū corpus mysticū integratur ad similitudinē physici, & naturalis, quod ex distinctis cõponitur partibus & mēbris. Secundo, considerari potest homo iustus, quatenus est membrum corporis christi, non ut condistinctum a capite & a cæteris membris, sed potius ut constituit vnum & cum capite & cum mēbris.

Hac

Hac distinctione supposita dico primum. Meritum hominis iusti priori modo ex his duobus considerati, non est perfectum, & ex rigorosa iustitia. Patet. Quoniam totus influxus deriuatus a Christo capite in huiusmodi membrum, quamuis ut procedit a Christo, possit inducere perfectam iustitiæ rationem, non tamen prout in ipso Christi membro suscipitur. Nam omne quod recipitur (ut vulgatum philosophorum habet prouerbum) ad modum recipientis recipitur. At nulla pura creatura capax est suscipiendi influxum, qui conferat eius operibus tantum meritorium, aut satisfactorium valorem, qui constituat perfectam, & rigorosam iustitiam inter ipsum operantem, & Deum. Cuius rei ea est ratio, quod talis influxus non potest competere puræ creaturæ, nisi præsupposita gratia Dei ex parte ipsius puræ creaturæ. Nam, ut superius in isto dubio dicebam, applicatio meritorum Christi ad purum hominem, & quicumque influxus virtutis Christi ad ipsum deriuatus, ex Dei misericordia, & gratia procedit: imo & intrinsecam sibi habet ipsam Dei gratiam, & misericordiam. Meritorium autem aut satisfactorium valor in gratia fundatus, nullatenus inducere potest rigorem, & perfectionem iustitiæ. Secundo probatur. Si oppositum admittamus, sequitur magnum illud absurdum, quod ex Lutherana sententia, quæ iustitiam nostram ad solam imputationem iustitiæ Christi, reducit, solet inferri. Nempe, quod omnia merita iustorum sint æqualia, æqualisque valoris. Probatur sequella. Quia omnia sunt perfecta, & ex iustitia rigorosa, propterea & omnia æque meritis Christi innituntur. Quam vero sit falsum istud consequens, quis non videat? Cum Christus Ioan. c. 14. dixerit, in domo patris sui multas esse mansiones. De qua alias.

Dico secundo. Si homo iustus posteriori modo consideretur, puta, ut membrum constituens vnum cum Christo capite, & cum cæteris mystici corporis membris, eius meritum perfectum est & rigorosum, imo & infinitum. Probatur. Si hac ratione consideretur homo iustus, vere dicitur, quod ipsum Christi meritum pertinet ad ipsum, sicut perfectio capitis pertinet ad reliquum corpus, & ad singula eius membra, quatenus constituunt vnum cum ipso capite: Ergo sicut Christi meritum perfectum est, & infinitum, ita & meritum cuiuscunq. particularis iusti hominis infinitum est & rigorosum. In hoc sensu citra dubium intellexerunt Caietanus, & Medina, illam sententiam, pro qua eos citauimus. Nihilque aliud isti auctores, & alij qui eundem sequuntur dicendi modum, docere intendunt, quam quod in Ecclesia, quæ est corpus Christi mysticum, reperitur rigorosa satisfactio, perfectumque meritum: eo quod huiusmodi satisfactio, istudque meritum pertinent ad Christum, quod

D d d d est

est caput Ecclesiae, & imo & prout est caput Ecclesiae. Quoniam, ut cum Athanasio superius diximus, Christus neque sibi soli mortuus est, aut resurrexit, aut in caelos ascendit, ad dexteramque Patris sedet: sed haec omnia ad nos quoque pertinent, & propter nos sibi Christus illa assumpsit. Unde vere & proprie dicitur, quod satisfecit, & meruit, ut caput Ecclesiae. Quod vel ex eo manifeste constare potest, quod Christus, ut diximus, q. 1. huius relectionis, dicebat se pro suis peccatis satisfacere, cum pro peccatis nostris satisfaciebat. Peccata autem nostra ob id peccata Christi dicebantur, quia erant peccata eius corporis, cuius ipse Christus est caput. Quod si peccata membrorum dici potuerunt peccata capitis, cum ipsa ratio peccati nullo modo ex membris ad caput deriuaretur, neque vero deriuari, aut refundi posset, neque fideles cum peccant se gerant ut membra Christi, quamuis re ipsa sint eius membra: quare ipsum perfectum Christi meritum, rigurosaque eius satisfactio non accommodabuntur ad corpus Christi mysticum, & ad singula eius membra, prout unum constituunt cum Christo capite, cum Christus & meruerit, & satisfecerit secundum quod huius corporis, horumque membrorum capitis gerebat officium? Et cur virtus meriti, ac satisfactionis Christi non ipsis communicetur membris? Hanc sententiam in hunc sensum a nobis explicatum intellectam probat satis erudite Mag. Med. loc. cit. ubi refert testimonia Patrum. Praecipue est ponderandum testimonium Augustini, quod ibi refertur ex Encherid. e. 41. ex quo loco, si debita ei intelligentia adhibeatur, colligi potest haec ratio, quam ipse nunc formavi pro ista sententia. Quae confirmari potest non leuiter ex Paul. ad Ephes. 2. dicente, quod cum essemus mortui peccatis, conuiuisti cauit nos in Christo, nempe, Deus, & conresuscitauit, & condesere fecit in caelestibus in Christo Iesu. Ex quo testimonio in hunc modum deduco argumentum. Paulus affirmat quod Christo resurgente a mortuis, nos quoque resurreximus, Christo ascendente in caelum, nos quoque ascendimus. Ergo eadem prorsus ratione concedendum est, quod Christo perfecte satisfaciente, nos quoque perfecte satisfecimus, & Christo ex iustitiae rigore merente, & nos similiter meruimus. Patet consequentia. Quonia ob id Paul. faretur nos resurgente Christo surrexisse, quia surrexit ut caput nostrum, & ut primitiae dormientium: & quod cum ipso condeseremus ad dexteram Patris: quia ipse ut caput nostrum illum possidet supremum gloriae locum. Sed similiter meruit, & satisfecit ut caput nostrum, & propter commodum nostrum: Ergo par est, imo & eadem utrobique ratio.

Tertio denique dico. Quamuis homo iustus consideratus ut est membrum corporis Christi particulare, & a capite, & a ceteris membris condistinctum, non mereatur, neque satisfaciat perfecte, & secundum

cundum iustitiae rigorem, magna tamen perfectio eius meritis & satisfactionibus accrescit, ex eo quod innituntur meritis, & satisfactionibus christi, & pendent ex actuali christi influxu, tanquam ex influxu capitis. Hoc assertum communiter adnititur a theologia quamuis non omnes satis explicent, in quo ista perfectio consistit. Ego vero breuiter dico in duobus consistere hanc perfectioem. Primum est, quod meritum hominis iusti quamuis imperfectum sit, reducitur tamen ad meritum perfectum, quod in humana natura reperitur. & quod fundamentum est omnium supernaturalium meritorum, quae in tota ipsa humana reperiuntur natura. Quod quidem sicut primario in ipsam naturam humanam in eodem considerata dignitatem cessit. Ita & secundo etiam cedit in dignitatem & gloriam, cuius cumque particularis eiusdem naturae indiuidui, & in excellentiam meritorum eius. Haec dignitas etiam competit meritis hominis iusti, quamuis consideretur ut est quaedam particularis persona, & non formaliter ut est Christi membrum, quae erat prima consideratio ex superius positis.

Secunda perfectio consistit in hoc, quod hominis iusti meritum non ut cunque reducitur ad perfectum & infinitum meritum in natura humana existens, sed ut ad meritum sui capitis christi, qui prout capitis exquebatur officium, ita meruit, & satisfecit, ut utraque & meriti, & satisfactionis virtus ad ipsa sui corporis redundaret membra, cuiusque capitis virtutem, & influxum ipse iustus homo dum satisfacit, & meretur participat. Ex his perfectionibus quae se tenent ex parte principij meriti, & si extrinseci, confurgit alia perfectio tenens se ex parte praemij. Nam maius praemium (pertinens tamen ad accidentalem gloriam) respondet meritis iusti hominis, quae fundantur in meritis christi, quam responderet meritis quae ortum haberent ex gratia communiter sumpta, qualis fuit gratia primi parentis Ade. Nam quod homo ad caelestem patriam, per propria merita in Christi meritis fundata, perueniat, speciale ei, & non quidem vulgare, praestabit gaudium in patria. Quod accipiet loco specialis praemij, respondentis eius meritis, prout innitebantur meritis Christi, ex eiusque praeserunt gratia. Neque mirum quod beatus hoc accidentarium gloriae gaudium accipiat, specialique perfruatur laetitia, cum videat, sua merita magis placere deo, ei que magis esse grata, quam si ex communi gratia suam duxissent originem.

Ecce ad tria reduximus capita eam perfectionem praestantioram, & excellentioram quae in gratia hominis per Christum redempti & iustificati reperitur, quae non esset in gratia, si ex sola Dei voluntate absque Christi meritis, & absque virtute passionis & sanguinis eius daretur: qualis, ut dicemus postea, fuit gratia primo parenti in statu innocentiae collata, in qua proinde tam parum fuit firmitatis, ut cum tot in-

trinsecā sibiq; adiūcta haberet subsidia, omniq; fuisset ex parte munita, primo tamen inimicorum cesserit telo, in primoq; fuērit cōgressu deuicta. Sed iam oportet, vt quādā accommodationem faciamus inter hęc maioris virtutis & perfectionis gratię ad ipsum Christum, vt plene sciamus cui tanta debetur gratię perfectio.

Primum ergo caput, quod ad multiplicationem & prauentiu, & subsequētiū auxiliōrum dei pertinet, & ad dei misericordiam, & ad Christi iustitiam, nisi cui se uocari debet. Ad misericordiam quidē dei, quoniam vt dicebat Paul. ad Rom. 8. qui proprio filio sue nō perperit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cū illo omnia nobis donauit? Expendatur illud, verbū, donauit, quod cum pręteritam donationem importet, insinuauit non obscure, quod in ipsa gratia nobis per Christum collata, tanquam in semine & in radice prima, donauit iam nobis, deus omnia, quę ad nostrā salutem consequendam quidpiam possunt utilitatis conferre, donauitque proinde specialissimę adiutoria, & auxilia, quibus ipse optima, ac max. deus nobis assidue opitulatur. Quę plane auxilia, & si rationi gratię absolute considerate debita non sūt, gratię tamen collatę per Christum magna ex parte debētur. Sicut gratijs sacramentalibus debita sūt illa specialia, dei adiutoria, quę necessaria sūt ad specialia sacramentorum effectus exequendos. Ad iustitiam vero Christi idem primum perfectionis caput reducit, quatenus ad ipsum pertinet virtute passionis suę, pręcedentiumque meritōrum multa nobis a deo beneficia, vberissimaque auxilia aduocati nostri officio fungens impetrat.

Secundum caput perfectionis gratię per Christum acceptę, quę ad eius vigorem, potestatem & firmitatem attinet, reducit ad hoc quod gratia nobis confertur, ex virtute carnis Christi vulneratę, & atroxitę magnęque passionis tormentorum confectę. Quę sane Christi caro & si prout externis oculis obieciatur, debilis & infirma omni que virtutis & roboris expertis iudicaretur: ita vt verissime Pau. dixerit, Christum mortuum fuisse ex infirmitate carnis, latentem tamen, & intra se reconditam, mirabilem ac ipsis etiam spiritalibus nequitijs formidabilē concinebat virtutem & fortitudinem, quę ad gratiam nobis virtutis passionis Christi datam deriuatur. Quia ipso Paulo aduertente Ephes. 5. Membra sumus corporis eius de carne eius, & de ossibus eius. Quam plane firmitatem, efficacissimūque vigorem, ipsa infirma Christi caro, tunc fuit mirabiliter assecuta, cum verbo caro factum est. Infirmitas enim carnis solidissima diuini verbi firmitati, & virtuti cōiuncta, fortis, firma, potēs, & vigorosa facta est, sic a deo vt ipsi sūt iustificanti gratia, quę ex suo genere forma est multo excellentior, multoq; fortior, & valentior, vt pote quę forma est diuini generis, vim & fortitudinem.

itudinem, specialissimumque vigorem conferre potuerit. Vt verū sit illud quod Paul. 1. Cor. c. 1. dicebat, quod infirmum est dei fortius est hominibus. Gratia namque absolute sumpta quamdiu in puro homine fuit, in primis, videlicet, parentibus, & si ex suo genere perfectissima fuerit, non eam tamen virtutis, & vigoris attingit perfectionem quā in Christo & ex Christo fuit adeptā. Et non solum ex Christi supposito, & si hinc tota emana uerit gratię virtus vt a radice & origine primaria, neque a sola eius anima in qua vt in proximo subiecto gratia Christi extitit, verum & ab infirma ipsa Christi, sed viuificatrice, carne hanc tantam perfectionem accepit.

Tertium tandem illius nostrę gratię excellentię caput, quę in satisfactiones & merita nostra se explicat, ad ipsum infinitum satisfactionum & meritorum valorem operationum Christi, & ad exuberantissimum nostrę redemptionis precium, necesse est reducat. Ob id enim satisfactiones nostrę, & merita nostra tantam illam vim & efficaciam a nobis expositam sortiuntur, quia perfectissimis innituntur Christi satisfactionibus & meritis, in eorumque rigurosa iustitia fundantur. Et hactenus de prima conclusione. Ex cuius probatione & explicatione manifestum relinquitur, quam ob causam Paul. cum ei de nostrā iustificatione incidit sermo, ipsam dei gratiam, ipsumque liberale, & gratuitum diuinę voluntatis propositum & placitum, cum redemptione per Christum facta, cumque ipsa Christi iustitia coniungat & componat. Constat enim ex dictis, quod rigurosa Christi iustitia nullatenus impedit ipsam dei misericordiam, & gratiā, summamque eius liberalitatem, qua nobiscum in nostrā iustificatione vitur, quin potius illam magnificat & exaltat. Ex quo ruunt omnia fundamenta, quibus innituntur illę Theologorum opiniones, quę in negotio iustitię nostrę, & inchoandę, & consumandę, aliquid eximunt a Christi passione, ab eiusque meritis ac rigurosa iustitia. Neque alia noua solutione egent. Nam omni ex parte manent soluta, & penitus enervata. Quare ad sequentes transeamus assertiones.

Secunda Conclusio. Christus Dominus meruit nobis gratiam, & gloriam, fidem, spem, omnes dispositiones ad gratiā, siue remotas, & imperfectas, siue perfectas, & propinquas, omnia auxilia siue preuenientia, siue subsequētia, ac vniversa illa bona quę rationem induunt mediōrum ad nostram iustitiā & gratiā, etsi bona sint nobis extrinsecā, illis exceptis de quibus in prima huius difficultatis parte tractauimus, & de quibus diximus nō habuisse rationē premij, respectu meritōrum Christi. Hęc conclusio, quod

quod attinet ad illam partem in qua fit sermo de gratia & gloria, a deo certa est, ut oppositum sit hæresis manifesta, & id ipsum censendum est de continuatione gratiæ, quæ pertinet ad magnum perseverantiæ donum, quod ut sancta Synodus Tridentin. sess. 6. c. 13. Docet, sub nostris meritis cadere nequit. Eadem enim est ratio de infusione primæ gratiæ, & eius continuatione, & perseverantia usque ad ipsius conjunctionem cum gloria. Nam si Christus gratiæ perseverantiam nobis non meruisset, non perfecte & omni ex parte nobis promerisset gloriam, quam solus is assequetur, qui usque in finem perseveraverit Christo dicente, Matth. cap. 10. Similiter supernaturalia merita & satisfactiones, quæ in ipsa gratia fundantur, ab ea que suum omnem suscipiunt valorem, ad Christum ad eiusque merita secundum fidem sunt reuocanda, neque vlla vñquam huius rei fuit apud Catholicos dubitatio. Vniuersi namque nullo excepto pro constanti semper habuerunt, quod prima gratia, eiusque infusio, & omnia quæ deinceps usque ad ipsius gloriosam consumationem inclusivè sequuntur, ex Christi meritis nobis obveniunt. Quæ res ad huc amplificabitur magis in solutione cuiusdam argumenti, quod post hanc conclusionem, & probationes eius inferius cum alijs proponam. Sed iam probatur conclusio, quoad hanc primam partem, prout isthæc omnia quæ diximus comprehendit. Neque vero hanc veritatem multis comprobabo, passim enim reperiet quisque & in sacris literis, & apud gravissimos Ecclesiæ patres innumera testimonia, ex quibus ipsa huius conclusionis veritas efficacissime confirmatur. Sed quædam selectiora propter doctrinæ ordinem, & si vulgata satis, testimonia proferam. Probatur ergo primo ex illo Paul. ad Ephes. 1. benedictus Deus & Patre domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo. Hoc testimonium, & si de omni supernaturali dono, quod nobis ad cælestis vitæ consecutionem adiuuat, manifestam habeat intelligentiam: ut non obscure dixerunt Ambros. & August. in eiusdem loci explanatione, & itidem Augustin. libro de bon. perseverant. cap. 7. Multo amen apertius & manifestius de gratia & gloria, de dono perseverantiæ, de hisque meritis quibus de condigno, & ipsam gloriam, & gratiæ meremur augmentum, intelligi debet. Quoniam hæc bona ad perfectam spirituales benedictionem in cælestibus pertinent. Et quidem si bona hæc sub cælestis benedictionis nomine non comprehenduntur, cedo alia de quibus prædicta Pauli verba possint verificari. Sed iam speciatim de his bonis agamus in hac prima parte conclusionis connumeratis. Et primo de gratia iustificante, apertissimum est illud Pauli testimonium ad Roman. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu

lega-

Legatur totum caput 9. eiusdem epistolæ, in quo manifestissimis verbis nostram iusticiam & gratiam ad Christum reuocat Apostolus Paulus. De gloria probatur conclusio ex Paulo ad Hebr. 9. vbi inquit quod priore perseverante tabernaculo nondum erat propalata sanctorum via. Et multis verbis significavit ibidem, quod per Christi mortem hæc cælestis via propalata fuit, & aperta. Quod & manifestè habuit significationem in illa vel legalis tēpli scissura, quæ in puncto mortis Christi contigit. Id ipsum Apostolus significavit ad Hebræos 11. dum dixit, antiquos patres defunctos esse iuxta fidem non acceptis re promissionibus, sed à longe eas aspicientes, & salutantes: Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consumarentur. Sine nobis, id est, sine iustis noui testamenti, quibus per Christi passionem reueratus fuit patris cælestis aditus, & ianua regni cælorum aperta. Tuncque & antiqui patres cælestes, quæ à longe salutantes expectauerant promissiones, pro suis votis receperunt. Et ob id Baptista Ioannes homines per penitentiam ad Christi adventum preparans, & dispones dicebat: appropinquabit Regnum cælorum Matth. 3. Cui attestatus fuit ipse Christus, cū dixit, à diebus Ioannis Baptistæ Regnum cælorum vñ patitur. Ex quo fit, quod explicita Regni cælestis promissio, vix facta reperitur in libris quæ ad verus pertinent testamentum: missum facio prophetas qui de tempore legis gratiæ vaticinantes mentionem quandoque de cælesti Regno fecerunt. Legamur pro hac re Ambros. & Chrysost. & alij sacrorum biblicorum interpretes in hæc Pauli testimonia. S. Hieronymus in epistola ad Dardanum de terra promissionis, & August. libi contra Paulum, c. vltimo. Vbi fatetur, se in veteri testamento legisse multa, quæ vitam æternam designant, imo & resurrectionis mortuorum dicit meminisse Prophetas: At Regni cælorum, inquit, primū in Euang. facta est mentio. Et ita plane est: nā licet in Prop. legamus Regni datum esse Christo, aut ei promissum: Vt Dan. 7. & Christ. v. pl. 44. vocetur Rex, ibi Dico ego opera mea Regi. Quæ plane de Regno cælorum intelligi debet. Apertè nūquam reperitur ante Euang. hæc vox Regnum cælorum.

Probatur deinde ex illa communis Theologorum doctrina, quæ affirmat Christum aperuisse nobis ianuam cælestis Regni. Ita cum magistro docent scholastici in 3. dist. 18. & in 4. dist. 2. & S. Thom. 3. par. q. 49. art. 5. & ibi vniuersi eius interpretes. At non alia ratione Christus dicit potest aperuisse ianuam cælestis Regni, nisi quæ venus sanguinis sui exhibitio prætio nos perfecte redemit, pleneque pro peccatis nostris Deo satisfacit: per ipsam æternam vitam nobis ex perfecta iustitia promeruit. Huc attinet quod Arianaus in oratione secunda sæpe citata contra Arrianos in hæc verba dicit. Si enim dominus homo factus non fuisset, numquam nos à peccatis vindicari

ex

ex mortuis resurrexissimus, sed sub terris mortui relinqueremur, neque ad cœlos euecti essemus, sed adhuc in orco remaneremus. Ecce vbi euectio nostra ad cœlos, Christo tribuitur à grauisimo Athanasio.

Item probatur hæc veritas. Christus secundum fidem nobis meruit iustificantem gratiam: Ergo & meruit, vt acceptaremur ad gloriam. Pater manifeste consequentia. Quia per gratiam acceptamur ad gloriam. Efficimur enim per gratiam filij Dei, vt à principio huius relectionis ostendimus. At si filij & hæredes, vt inquit Paulus, coheredes autem Christi: Ergo, &c.

Rom. 8.

Tandem hanc veritatem habemus expressam in Sancta Synodo Trident. sess. 6. cap. 16. in hæc verba. Atque ideo bene operantibus vsque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tamquam gratia filij Dei, per Christum Iesum misericorditer promissa. Ecce aperta S. Synod. sententiam.

Quod vero meruarit ipsa opera meritoria quibus in spirituali vita promouemur, & perficimur: ac quibus de condigno, & gratiæ, & gloriæ mereamur augmentum, docuit aperte Paul. ad Ephes. 2. illis verbis. Ipsius enim iumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in ipsis ambulemus. Ecce bona in quibus ambulamus, quæ sunt ipsa meritoria opera, in Christo Iesu, ex merito ipsius habemus. Sumus enim creati, inquit Paulus, in Christo Iesu in operibus bonis. Constat hoc etiam, ex his quæ nunc dicebamus. Nam si Christus nobis meruit æternam vitam, necessum est dæ carnis, quod meruit etiam bonis operibus, quibus vitam æternam promeremur, & ad ipsam ambulamus. Si Christus enim nostra meritoria opera nobis non meruit: neque etiam meruit totam illam gloriam, quam per nostra opera nobis facimus debitam. Nam si facimus nobis debitam gloriam absque Christi meritis. Ergo etiam si ipsa non extra rent Christi merita, nobis esset conferenda gloria: quod est manifeste contrarium catholice veritati. Sed denique hæc veritas definita habetur expresse in Concil. Trid. sess. 6. can. 16. & præcipue can. 32. definitur hoc loco. Opera hominis iustificati, quæ sunt æternæ vitæ merita, fieri per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cuius homo iustus est membrum viuum. Ex cap. 16. eadem aperte constat veritas.

Quod donum perseverantiæ ex Christi meritis nobis conferatur, paulo superius ostendimus. Et certe Concilia & Patres in eisdem locis quibus definiunt gratiæ iustificantem nobis conferri ex Christi meritis definiunt simul, ad Christi merita pertinere ipsam nostram in gratia & sanctitate susceptam perseverantiã. Videnda sunt Concilia Mileuitan. & Arausican. secundum, per multa decreta, quæ erudite pöderavit Andreas de Vega, lib. 4. super Concil. Trid. c. 3. & seq. Et quid hæc Conci-

concilia grauisissima gratiam iustificantem, omnemq. gratiam ad salutem necessariam appellant gratiam Christi. In Conc. Trident. sess. 6. passim habetur gratiam iustificantem nobis dari per Christum speciatim legatur c. 7. vbi Christus asseritur causa meritoria nostræ iustificationis. Et hæc sufficiant pro prima parte conclusionis quartæ, quæ est certa fidei veritas.

Probanda est deinceps conclusio, quatenus procedit de vniuersis alijs supernaturalibus donis, quæ intrinseca sunt homini cui conferuntur. Et probatur primo vniuersaliter de his omnibus spiritualibus donis, fide, spe, dispositionibus auxilijs, &c. Vocatio primum locum tenet inter omnia bona supernalia homini intrinseca, & ita Paul. ad Rom. 8. vocationem primo loco numeravit inter omnes prædestinationis effectus. Quos prædestinavit, inquit, hos & vocauit, &c. sed vocationis nostræ Christus fuit meritoria causa: Ergo meruit omnia bona supernaturalia nobis intrinseca. Consequentia apparet manifesta: tum ex paritate rationis, imo & per locum a fortiori, nam si ad eos qui non sunt actu Christi membra, sed omnino sunt ab ipso remoti, ipsius Christi virtus & meritum extenditur, cur non in eis, qui sunt vocati, & sunt actu membra, & si nondum perfecta, non habebit effectum? Tum etiam, quia vocatio est causa illorum supernaturalium effectuum, ex ipsa enim pendent vniuersa alia spiritualia hominis bona. At qui est causa causæ, est causa causati. Probatur vero minor ex illo Pauli 2. Thimot. 1. qui nos liberavit & vocauit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu: Ergo gratia qua primum nos Deus vocauit ad fidem, & spirituales vitam colendam, ex meritis Christi fuit, vt ibidem exposuit S. Ansel. Quod si gratia vocationis ad fidem ex meritis Christi est, quis negare poterit & ipsam fidem, & omnes dispositiones ad gratiam, quæ ex ipsa vocatione oriuntur, ex eisdem Christi meritis provenire. Neq. hoc solū ex Ansel. auctoritate habemus, nã S. Synod. Trid. sess. 6. c. 5. in huc modū docet. declarat præterea sancta Synodus, ipsius iustificationis exordium in adultis ad dei per Christum Iesum perueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum meritis existētibus vocatur, &c. Præterea, illud testimoniū ex Paul. ad Ephes. 1. citatum. nonne manifestū est pro hac veritate confirmanda? Nã quo pacto verificari poterit, Deum benedixisse nos omni benedictione spirituali in Christo si uel fidem, vel dispositionem, vel auxilium aliquod a Christi meritis subtrahimus? Nonne hæc omnia, & eorum singula ad spirituales pertinet benedictionem? Sed specialiter adhuc de fide hæc ostenditur veritas ex illo Pauli ad Philippen. 1. Vobis donatum est pro Christo, non solum vt in ipsum credatis, sed etiam,

E e c vt

& pro ipso patiamini. Ecce ubi pro christo, id est, pro Christi meritis donata dicitur fides, sicut etiam & ipsa tribulationum & passionum pro fide tollerantia. Aug. tract. 3. in Ioan. initium fidei christi meritis adscribit. Quod colligit ex illo Ioan. 1. Veritas per Christum facta est, id est, vera fides per Christum est. Et ut ibidem ipse August. aduertit, non solum tanquam per doctorem, & veritatis magistrum, sed etiam tanquam per auxiliatorem. Auxilium ergo ad credendum ex meritis Christi est. Docet eandem veritatem Paul. dum ad Heb. 10. de Christo ait, quod initiavit viam novam, &c. Initium viæ novæ ipsa fides est. Nam & ipsa est totius spiritualis vitæ initium, fundamentum & radix, ut S. Synod. Trid. sess. 6. c. 8. nos docuit. & Paul. 1. ad Thimo. 3. vocat ecclesiam firmamentum veritatis, eo quod veram Christi fidem retinet. Tandem in Concil. Triden. c. 7. sess. 6. citat. ita dicitur. In ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur fides, spes & charitas. Ecce quam aperte Concilium doceat fidem nobis per Christum dari. Neque satis fuerit dicere, Concilium ibi tantum de fide per charitatem formata loqui; quoniam absolute Conc. ipsam fidei substantiam per Christum dicit conferri. Neque tantum ibi de informatione fidei, sed de ipsa quoque cuius infusione S. Synodus loquitur. Quamvis principaliter de ipsa fide, quatenus per gratiam & charitatem formata ad impij iustificationem concurrat.

De dispositionibus ad gratiam probanda est deinde statuta conclusio. Et primo de dispositione vltima seu aliis verbis de dispositione proxima ad gratiam aduertendum est, quod hæc dispositio potest considerari, velut ordine naturæ gratiam in genere causæ materialis antecedit, vel prout in genere efficientis & formalis causæ eadem gratia posterior est secundum naturæ ordinem. Si quidem posteriori modo consideretur, extra omnem controuersiam positum est, eam nobis ex christi meritis conferri, neque id ullus theologorum hæcenus negavit: Et satis probatum relinquitur ex his quæ diximus circa primam conclusionis partem. Si vero priori modo sumatur, auctores primæ sententiæ huic conclusioni refragantur, sed refragantur etiam manifestissimæ veritati, & si libere loquendum est, contrariantur fidei. Et probatur primo testimonijs ex S. Paulo deductis ex illo præsertim ad Ephes. 1. in quo omnem benedictionem spirituales, quæ benedicimur a deo, Christi meritis adscribit, At stultus esset is, qui vltimam ad gratiam dispositionem, quam gratia ipsa, & formalis animæ iustitiæ infallibiliter sequitur, inter præcipuas spirituales dei benedictiones non computauerit. Sed & aliud testimonium ex 2. ad Timoth. c. 1. de sumptum in quo prima nostra ad iusticiam vocatio christi meritis tribuitur, magnū quoque habet ad huius veritatis persuasionis momentum

tum. Nam si prima vocatio ex meritis christi est, quis obsecro id ipsum non fatebitur de vltima ad gratiam dispositione? Præterea probatur. Vltima dispositio ad gratiam, ut colligitur ex Concl. Triden. sess. 6. c. 7. & can. 3. constat actibus fidei, spei, charitatis & pœnitentiæ. Sed hos actus accipit homo a deo ex Christi meritis. Ergo vltima dispositio ex meritis christi est. Minor probatur ex eodem concilio sess. cit. c. 7. dicit, quod per Iesum Christum accipit homo cum iustificatur fidem, spem, & charitatem. De pœnitentiâ autem sic probatur. Detestatio peccatorum, & propositum emendandi vitæ, & alia quæ ad pœnitentiâ pertinent, per se consequuntur ex charitate dei. Ex eo enim is, qui iustificatur, detestatur peccatū, ut summum detestabile, quia diligit deum, cui peccatū opponitur, ut summum diligibile. Ergo si actum charitatis habet homo ex christi meritis, etiam actum pœnitentiæ ex eisdem meritis christi necessarium est habeat. Confirmando, contritio, quæ præcipuus est pœnitentiæ actus, & quæ vltima est ad gratiam dispositio, prout ex fide, spe & charitate procedit, non iustificat animam, nisi quatenus votum sacramenti vel baptismi, vel pœnitentiæ formaliter, aut saltem virtualiter includit, ut San. Synodus Tridenti. sess. 14. capit. 4. expresse nos docuit. Sed sacramenta & omnis eorum virtus ex christi meritis pendet. Ergo manifestum est, vltimam dispositionem ad gratiam non iustificare, neque reconciliare animam Deo, nisi dependenter ex meritis christi. Quia non minus pendet, sed multo magis a christi meritis, quam a sacramento. Imo ob id pendet a sacramento, ita ut sine eius voto nihil posset efficere, quia pendet a christo, & a meritis eius. Neque alia huius dependentiæ fingi potest causa. Probatur præterea eadem veritas. Posita vltima dispositione ad gratiam, necessario aut saltem infallibiliter sequitur gratia iustificans animam: ergo si vltima dispositio, ut gratiam præcedit, non est ex christi meritis, neque etiam gratia, quæ ipsam infallibiliter consequitur, ex meritis christi est. Quod asserere, esset errare in fide, essetque manifesta hæresis. Antecedens a nullo theologorum negatur. Quamvis in assignando modo quæ debet habere ipsa vltima dispositio, non omnes conveniant. Aliter enim Sco. aliter Cait. & aliter communior & vera theologorum procedit sententia, de quare alias. Consequentia vero probatur. Posita vltima dispositione ad gratiam, ponuntur omnia quæ necessaria sunt, ut infallibiliter, & statim sequatur gratia. Ergo si contritio, independenter a Christi meritis, est vltima dispositio ad gratiam, is qui conteritur, in dependenter quoque a meritis christi obtinet omnia quæ sunt ei necessaria, ut gratiam iustificantem consequatur: atque adeo non eget Christo, neque eius meritis ut iustificetur, & ut iustificationis gratiam accipiat a Deo principali iustificante. Hoc

388 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
 argumentum videtur violentum & inuitabile. Nam si quis dixerit
 vt Capreoli sententiam defendat, contritionem non in esse naturæ,
 sed in esse moris, vltimam esse dispositionem ad gratiam: atque adeo
 quod contritione posita non est necesse quod infallibiliter sequatur
 gratia, nisi iuxta modum à Deo dispositum. Disposuit autem Deus,
 vt non nisi mediatis Christi meritis ei qui conteritur iustificatio-
 nis conferatur gratia. Si quis, in quam, ita dixerit, effugiet fortatis
 manifestum contra fidem: errorem. Sed reuera non soluet argumen-
 tum. Et sic arguo contra hanc solutionem. Quod posita contritione
 non infallibiliter sequatur gratia, non poterit absque manifesto er-
 rore affirmari, quoniam ex concil. Trid. loco proxime citato aperte
 constat contritionem sufficientem esse ad reconciliandam animam
 Deo, ergo fateri tenemur quod ipsa contritio siue physice siue mo-
 raliter continet omnia, quæ requisita sunt, vt iustificationis gratia infal-
 libiliter sequatur; Ergo vel hoc habet ex meritis Christi, vel non. Si
 non habet, argumentum factum remanet insolutum, si habet, habe-
 mus & nos intentum, nimirum, quod contritio ex Christi meritis ha-
 bet esse dispositionem vltimam quam iustificationis gratia infalibi-
 liter comittatur. Et confirmo. Hæc infallibilis coniunctio quæ in-
 ter contritionem, & gratiam iustificantem reperitur, vel ortum ha-
 bet ex meritis christi, vel non. Si non habet, ergo independentè a
 Christi meritis gratia iustificationis sequitur posita contritione in
 anima. Si habet, ergo contritio ex meritis christi pendet, si non ma-
 terialiter & entitatiue, saltem formaliter in ratione vltimæ disposi-
 tionis ad gratiã. Probatur euidenter hæc consequentia. Nam Quod
 contritio vltima, sit ad gratiam dispositio, in eo formaliter consistit,
 quod proximam habet habitudinem ad gratiam, ita vt sit infalibi-
 lis connexio inter ipsam, & gratiam, siue hæc connexio ad ordi-
 nem spectet physicum, siue ad ordinem pertineat morale, Alias
 enim improprijssime vocaretur vltima ad gratiam dispositio. Con-
 firmatur. Iustificatio impij, vt concilia & Patres imo & scriptura sacra
 de ipsa loqui solent, non solum importat infusionem gratiæ & virtu-
 tum, sed ipsam actualem conuersionem animæ in deum, actualem-
 que peccati detestationem, qui sunt actus in quibus consistit vltima
 dispositio ad gratiam, sed christus, vt habemus a concilio Tridentino
 sess. 6. cap. 7. est causa meritoria iustificationis impij: ergo meretur vl-
 timam dispositionem. Authores qui magna cum probabilitate sen-
 tiunt, contritionem effectiue a gratia percedere, esseque proinde po-
 steriorem ipsa gratia in genere causæ efficientis, in promptu habent
 argumentum efficacissimum ad probandam istam veritatem; quia si-
 cut gratia est ex meritis christi, ita contritio ex eisdem meritis pende-
 re debet

389 QVÆSTIO QVINTA
 re debet si effectus est iustificantis gratiæ. Caterum quoniam mul-
 ti auctores probabiliter quoque opinantur, contritionem non effici
 à iustificante gratia, sed ab speciali dei auxilio, quod in nullo genere
 causæ gratiam iustificantem præsupponit. Idcirco non oportet hoc
 argumentum magni facere. Argumenta, quibus mox probabimus
 dispositiones antecedentes & remotas ad gratiam haberi ex christi
 meritis, probabunt id ipsum per locum a fortiori, de vltima & proxi-
 ma dispositione.
 Probatur ergo quod ois dispositio ad gratiã quamlibet remota, si
 tamè nomen dispositionis meretur, ita quod sit operatio supernaturalis
 vtcunq. præparans ad iustificantem gratiam, ex meritis Christi ortum
 habeat. Et quidè posset hoc primò probari ex testimonijs quæ ex Pau-
 lo adduximus ad Eph. 1. & 2. ad Tim. 1. nam illa testimonia de omni
 supernaturali dono quodcunq. illud sit manifeste procedere videtur,
 sed illis prætermisissis, seu, vt melius dicam, præsuppositis. Probatur pri-
 mum hæc veritas ex Conc. Trid. sess. 6. c. 5. citato, in quo vt constat ex
 verbis quæ paulo superius retulimus, declarat. 5. Synodus iustifica-
 tionis impij exordium, adeo per Christum Iesum præueniente gratia
 sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione &c. Ergo quælibet disposi-
 tio ad gratiã, etiam prima & magis remota, ex qua initiũ iustificatio-
 nis desumitur, per Christum est, id est, ex meritis Christi oritur. Ego sa-
 ne nõ video modum, quo bona cum probabilitate possimus auadere
 huius argumenti vim Nam valde vrget hæc concilij declaratio.
 Secundo probatur eadem veritas. Eiusdem agentis est disponere ad
 formã principalem, cuius est eandem formam introducere. Sed ad Chri-
 stum ad eiusque merita pertinet introducere gratiam iustificantem,
 quæ in ipsa impij iustificatione rationem habet principalis formæ.
 Ergo ad ipsum Christum ad eiusque merita pertinet et omnis disposi-
 tio, qua impij anima ad gratiam suscipiendam disponitur & præpara-
 tur. Confirmatur. Sequeretur ex contraria sententia concedendum
 esse, Christum non mereri totam impij iustificationem, sed eius par-
 tem dumtaxat. Consequens non consentit modo loquendi sancto-
 rum Patrum, imo nec sacrarum scripturarum, Paul. enim alias, tum
 præcipue Rom. 3. absolute dicit impium iustificari gratis per redem-
 ptionem quæ est in Christo Iesu. Ergo &c. Patet sequella. Sicut genè-
 ratio naturalis non solum dicit, iuxta communem modum loquendi
 philosophorum, ipsam instantaneam substantialis formæ introdu-
 ctionem, sed etiam totam dispositionem præcedentem, quia est via
 ordinata ad introductionem substantialis formæ, sicut ad proprium
 terminum: ita tota dispositio ad gratiam à prima vsq; ad vltimã clau-
 ditur sub iustificationis nomine & ratione. Ergo sicut agens natura-
 le, quod non attingeret omnem dispositionem concurrentem ad sub-
 stantialis

stantialis formæ introductionem, parziale generans esset & non totale, ita Christus secundum illam sententiam parziale tantum iustificans est, & non totale.

Tertio probatur, & procedit argumentum specialiter de illa dispositione remota quæ præsupponit fidem in eo qui disponitur. Omnis motus & operatio fidelium supernaturalis provenit à christo tanquam à capite influente in sua membra. Ergo omnis dispositio ad gratiam, quæ est motio supernaturalis, habetur ex influxu Christi tanquam ex capite, & ex consequenti procedit ex ipsius Christi meritis. Probatur antecedens. Per fidem incorporamur Christo, & constituimur membra corporis Christi mystici sub ipso capite Christo, estque Christus caput nostrum in ordine supernaturali: Ergo influit in nos tanquam in membra omnem supernaturale motum, vel vitalem qualis est omnis operatio ex gratia procedens, vel tendens ad vitam, qualis est dispositio remota ad gratiam. Confirmo. Nam alias sequeretur quod sola fides non sufficit nos constituere membra Christi, & corporis eius mystici. Consequens autem est hæreticum: Ergo, &c. Probo sequellam, christus non influit aliquem motum in peccatorem fidelem, neque aliquem influxum in eum potest habere iuxta contrariam sententiam, præsertim iuxta sententiam, primam, quæ neque etiam ultimam dispositionem ad gratiam, prout est informis, meritis christi tribuit. At quale caput esse potest, quod nullum habet in sua membra influxum? Video quod recurras ad distinctionem membri, & partis, dicesque peccatorem partem potius esse corporis Christi mystici, quam membrum. Bene habet, nolo in præsentia in extirpanda hac distinctione immorari, etsi mihi non satis grata sit, sed placuit alijs multo me dictioribus, quorum princeps fuit Magister Cano in lib. de locis. Quamvis crediderim quod nullus theologorum, ex his qui hanc distinctionem admittunt, excludant totaliter influxum Christi capitis in hæc mortua membra, qui certe nulla ratione excludi debet. Non enim ita sunt mortuæ & aridæ partes corporis Christi mystici, ut non sint capaces alicuius supernaturalis motionis, quæ est sub ordinata fidei, per quam efficiuntur huius corporis partes, ipsique capiti Christo uniuntur. Ex quo sic primo argumentum, omnis illa motio quæ pertinet ad partem alicuius corporis, secundum quod est eius pars ipsi totius corporis capiti subordinata, habetur ex influxu ipsius capitis. Et ista propositio adeo est manifesta, ut appareat stultum illam negare. Sed dispositio imperfecta & remota ad gratiam est motio supernaturalis, conueniens peccatori, put est fidelis, & ex consequenti prout est unitus christo capiti, eiusque influxu subiectus: Ergo hanc dispositionem fidelis peccator accipit a christo, ut a capite in ipsum influente. Et ut euidencior appareat vis huius argumenti,

menti, procedat de ipso fidei informis motu, qui, citra dubium, aliquam habet rationem dispositionis ad gratiam. Et inquiri, an iste motus sit ex influxu capitis christi, vel non, siquidem primum dixeris, intantum habeo, si vero dicas secundum: ergo motus fidei non sufficit constituere hominem unitum christo, illique subditum ut capiti. Probo consequentiam. Illa motio per quam fit actualis coniunctio, & subordinatio membri ad caput est primus actualis influxus capitis in ipsum membrum: nec enim fingendum est, quod in membro sit aliqua motio per quam actu subijciatur capiti, & quod non sit ab ipso capite, quod per talem motionem actu sibi subijcit membrum. in ipsumque tanquam in subiectum influit: & hoc potissimum erit manifestum sapientioribus Theologis, si supponamus hominem peccatorem iam esse coniunctum christo capiti per fidem habitualem, quæ se explicet in proprium actum, in quo consistit actualis, & quasi completa coniunctio per fidem.

Sed iam probanda est deinceps conclusio, quatenus procedit de auxilijs supernaturalibus. Et quidem probatur primo de auxilijs præuenientibus, & antecedentibus gratiam. Et principio proba ex illo Ioan. 14. nemo venit ad patrem, inquit Christus, nisi per me. Sed primum auxilium, ut ipse Christus explicuit Ioann. 6. consistit in tractatione, qua pater trahit hominem ad christum, ad eius, scilicet fidem, & obedientiam. Nemo inquit Christus potest venire ad me, nisi pater qui misit me traxerit eum, quæ tractio re ipsa non est aliud, quam ipsa vocatio efficax: Ergo de primo ad ultimum nemo potest venire ad christum, nisi per ipsummet christum, atque adeo ipsa prima tractio ad christum, ad eiusque fidem ex meritis christi est. Et ob id christus semetipsum vocavit ostium, quia per illum, & per eius merita fit primus ingressus in ecclesiam. Sed ut plenius vim rationis huius percipias, adverte, quod venire ad patrem, & venire ad christum idem est omnino, & uterque pater, scilicet, & christus ex parte eiusdem termini ad quem se tenent. Et ob id ipse christus non solum se viam esse dixit, sed & vitam, & hoc non solum, ut deo, comperit christo, sed etiam ut homini, nam æterna vita, ut dixit ipse christus Ioan. 17. consistit in visione dei, & christi. Vnde si ad patrem non possumus venire nisi per christum, neque possumus ad eundem venire christum, nisi per ipsummet. Et similiter sicut non possumus ad christum nisi per christum venire, ita neque ad patrem, nisi per christum. Vnde tota cœlestis via per christum est, & ob id merito & ostium, & viam ipse vocavit seipsum, Dices quod ut plurimum hoc argumentum conuincit de tractione ad fidem, quæ est auxilium efficax, id est, quæ effectum sortitur in eo, qui trahitur. Bene quidem: nam qui ita dixerit, iam nobiscum fatebitur, quod non solum

lum habemus fidem ex meritis Christi, verumetiam & illud efficacax auxiliium, quo ad fidem trahimur. Et qui hoc concesserit, quatione negabit, quod auxilia omnia que, precedunt gratiam & fidem, quantumcumque sint in efficacia, non habeantur ex meritis christi? Cum reuera sint sufficientia trahendi nos ad fidem, nisi nostra voluntas eorum virtuti obstiterit. Vnde sic in forma construo argumentum. Nemo potest venire ad patrem, nisi per Christum, quia Christus est ostium per quod necessum est ingrediatur, quicumque ad Patrem transferit, sed virtute illius preuenientis auxiliij inefficacis posset homo si vellet, peruenire ad patrem: Ergo illud auxiliium est ex meritis christi, alias verificaretur, quod posset quis venire ad Patrem, & non per christum, atque adeo quod christus non esset ostium vnicum & solum, per quod transeundum sit ad patrem, quod est erroneum dicere, imo & hereticum. Quia vt Petrus actor. 4. dixit, non est aliud nomen, nobis datum sub celo, in quo oporteat nos saluos fieri, nec est aliud ostium per quod possimus intrare in ouile christi, preter ipsum christum, neque via alia per quam transeamus ad vitam: ergo hec.

Probatur secundo eadem veritas. Primum auxiliium quod a deo accipimus, est vocatio ad fidem, & idcirco Apostolus ipsos fideles quandoque appellat, vocatos, quia ex vocatione tanquam ex primo auxiliio dei fidem accepimus, sed hanc vocationem habemus per christum, vt constat ex testimonio supra citato 2. ad Timoth. 1. & ex Conc. Trident. sess. 6. c. 5. cuius verba superius relata, sunt manifestissima pro hac veritate. Ergo id ipsum est dicendum de reliquis omnibus auxilijs.

Tertio probatur ex communi sensu ecclesie, omnes enim tam iusti, quam peccatores, qualescumque, & quodcumque auxiliium petant, siue ad resistendum temptationibus que insurgunt contra fidem, siue, ad habendum bonum aliquem supernaturalem motum, petunt per christum, eius mortem & sanguinem interponendo, vt impetrent a deo. Cui fidelium intelligentie & religiosae deuotioni fauet id quod Augustinus in enarratione prima Psalm. 108. inquit, quod oratio que non fit per christum, non solum non potest delere peccatum, sed & ipsa fit in peccato. Ergo communis ecclesie sensus est, omne auxiliium supernaturale quodcumque fuerit, siue preueniens, siue subsequens, non aliter quam per christi merita esse impetrandum a Deo.

Tandem probatur conclusio secundum quod procedit de bonis externis siue sint spiritualia, cuiusmodi sunt orationes sanctorum, siue temporalia vt honores, diuitiae, &c. Hec bona sunt quandoque predestinationis effectus, vt docent peritiores theologi cum de hominum predestinatione differunt cum S. Thom. 1. p. q. 23. art. 8. possunt que

Ad Rom. 1.
1. Cor. 1.

que esse media conuenientia, & sunt quam sepius ad fine supernaturalem acquirendum, vt eodem loco S. Tho. agnouit: ergo ex meritis Christi hec bona etiam nobis proueniunt. Probatur consequentia. Quoniam ad eundem pertinet omnia media, tum necessaria, tum conuenientia ad aliquem finem, tribuere, ad quem per se spectat inducere ad ipsu finem. Sed ad christum attinet perducere nos ad eternam vitam: ob id enim appellatur autor ac consumator fidei & salutis: ergo omnia media, que conducunt nobis ad eternae vite consequentiam, ad christu pertinet, & ex christi meritis, & non aliter habenda sunt a nobis.

Confirmatur illo argumento dudum facto, nimirum, quod hec esse bona omnes fideles petunt a Deo per Christum, & per eius passionem, & sanguinem: Ergo, &c.

Ista dicta sunt sigillatim enumerando omnia bona, que nobis per Christu obueniunt in ordine ad eternam vitam consequendam. Deinceps in comi proba vera esse conclusionem absolute, & vt iacet considerata: communi moribusque proinde vtar rationibus. Prima. Meritum christi fuit infinitum, infinitique valoris: ergo ad hec omnia bona promerenda se potuit eius virtus extendere. Et antecedens, & consequentia constant ex dictis superioribus in hoc 3. ar. q. 5. Sed rursus infero: Ergo non est subtrahendum aliud quod bonum istorum a christi meritis, nisi fuerit vrgentissima causa, que nos ad huiusmodi exceptionem faciendam vrgeat, ac plane necessitet: sed talis causa non est in presentia, nam potius in oppositum vrgens, & que dicunt scripturae, & que definiunt Concilia, & que docent patres, & que sentiunt peritiores theologi, & que fidelis populus vnanimi consensione recipit: & denique ratio vero similis suffragatur potius, quam aliqua ex parte refragatur: Ergo, &c.

Secundo. Ad dignitatem Christi pertinet, ad excellentiamque passionis & meritorum eius, vt vniuersa supernaturalis ordinis bona, & quecumque ad eternae vite affectuionem conducunt, nobis per Christum, & virtute meritorum eius donentur: Ergo cum non sit vrgens ratio aliud postulans, ita est omnino dicendum.

Tertio. Christus in scriptura sacra multis comparatur, multa que ei tribuuntur nomina, que denotant vniuersalem dependentiam, quam in ordine gratiae omnes habent a Christo. Comparat enim christus seipsum viti, & nos palmites vocat. At palmites quid habere possunt, quod a vite non participant? Vocatur fundamentum totius spiritualis aedificij. Quid autem esse potest in tota aedificij structura, quod fundamentum non imitatur? Sed & sol iustitiae ipse christus, & minime qui dem improptie, vocatur. Nam creauit Deus caelum nouum, & terram nouam in nouo isto, & mirabili ecclesiae mundo ex nouis creaturis constitati: cui ipsum praeponit christum vt radiantem solem, qui gyrum caeli ambiens igneos exuiflat radios. Quid autem ab amplissima solis luce

Ioa. 15.

1. cor. 3.
Malach. 4.

Isai. 65.
Eccle. 43.

Ffff in

Pl. 18. in toto vniuerso occultatur? Quid vero est in orbe roto, quod ad sui esse, ad sui que conseruationem & augmentum, fecundissimam solaris lucis virtutem non experiatur? Caput in scripturis sacratis christus ipse dicitur, & reuera est. Officium vero capitis nonne est influere in omnia membra omnem virtutem, omnem motum, omnem denique actionem? Neque vero sacræ literæ caput dumtaxat Christum voeant. Verum & patrem futuri seculi: ad quem proinde non solum pertinet in membra supposita & constituta influere, sed eadem etiam formare membra, & inesse membrorum constituere, sola ipsa informi materia præsupposita. Nam hoc est proprium patris officium. Quocirca christus, qua ratione vniuersalis est futuri seculi pater, vim habet generatiuam, qua potens est informem materiam, id est, hominem omnis supernaturalis boni expertem, varijs transmutationibus supernaturalibus immutare, & ad vitam gratiæ tandem perducere. Neque plane mirum, cum ad hoc ipsum christus in mundum venerit, ipso Ioan. cap. 10. dicente. Ego veni vt vitam habeant, & vt abundantius habeant. Tandem hæc omnia, & alia, quæ scripturæ sacræ christo accommodant, ipsi iure redemptionis conueniunt: quia noster fuit vniuersalis redemptor, nostræque fuit operatus salutem, quæ ipse solus sua potuit virtute efficere, & reuera effecit, vt Esai. 63. ipse his verbis dicebat. Torcular calcavi solus, & de gentibus non fuit vir mecum. Hæc aut copiosa per christum facta redemptio non limitata est, sed vniuersalissima ad omnem se effectum extendens propter magnitudinem & infinitatem exhibitæ prærij, præciosissimi, videlicet, sanguinis christi. Ergo christus, huius tam amplæ, tamque excellentis redemptionis iure, vniuersalem acquisiuit potestatem supra totum gratiæ ordinem, quæ, per peccatum in humana natura destructum, eximia virtute reparauit. Nihilque proinde fingi potest intra totum ipsum gratiæ ordinem ad hominis salutem spectans, quod sub potestate christi, sub amplitudine redemptionis per ipsum factæ, sub infinito denique meritum eius valore non comprehendatur. Inuidiosusque est christo, humiliterque de virtute redemptionis eius sentit is, qui minimum quid ex toto supernaturali ordine gratiæ ab infinitis christi meritis subtraxerit. Quare cum utroque Ioanne fateamur omnes, quod Verbum caro factum est, cuius gloriam, gratiæque & veritatis plenitudinem vidimus, atque de ipsius plenitudine omnes accepimus gratiam pro gratia, id est vniuersa gratiarum genera, vnam, scilicet, gratiam, & aliam gratiam, ac omnem denique gratiam. In quo sensu hæc verba intellexit Chrysostomus. 13. in Ioan. vocans christum omnium gratiarum fontem. Aliter illa verba Ioan. de plenitudine eius, &c. Explicat Augustinus. tractat. 3. in Ioan. sed ad nostrum intentum non dissimiliter. Dicit enim ita esse intelligenda, quod quicquid gratiæ accepimus

mus, per Christum accepimus. Hic modus loquendi de præterito, & præsens & futurum tempus complectitur. Nam res futuræ in scripturis sacratis, propter maximam euentus certitudinem, vt præterita recensentur. Huic eidem sententiæ ad stipulatur Hieronymus. in illa verba Esai. 53. & voluntas domini in manu eius dirigitur. Ita explicat Hieronymus. vt quicquid gratiæ Deus voluit conferre hominibus illius meritis impleatur. Quarto probatur. Quod christi meritis tribuamus vniuersa hæc quæ nobis conferuntur bona, cedit & in maiorem perfectionem operis diuini in iustificatione & glorificatione nostræ. Nam quod Deus opus aliquod mediante christi humanitate vt instrumeto & organo sibi coniuncto, & vt natura diuino verbo personaliter copulata efficiat, valde extollit ipsam operis dignitatem. Nam Christus, vt homo, brachium domini ob id in scripturis sacratis vocatur Esai. 53. Luc. 2. quia eximia diuinæ virtutis opera per Christum patrauit deus, & ita Beatus virg. dicebat. fecit potentiam in brachio suo. Cedit etiam in magnam Christi commendationem & gloriam, & in præcipuam hominum dignificationem, nullaque ex parte Dei misericordiam & gratiam inuinit, quia potius multis partibus auget. Ergo absolute fateri debemus ita esse.

Quinto, Christus vt habetur Ioan. 17. rogauit specialiter pro prædestinatis, & pro eis qui cum effectu christi fidem suscepturi erant, & in eius obedientia permansuri, & assequunturi tandem eius redemptionis fructum. Ergo impetrauit eis, & quod vocarentur & traherentur ad fidem, & quod ipsam susciperent: ac vniuersa denique cælestia dona, quæ ipsis Deus æterna sua prædestinatione præparauerat. Confirmatur Christus ibidem orabat patrem pro his hominibus, vt vnum fierent cum patre & cum ipso christo, vt omnes sint, inquit christus patrem rogans, sicut tu pater in me & ego in te, & vt ipsi in nobis vnum sint. At prima vnio qua incipimus fieri vnum cum patre & cum ipso christo, est fidei vnio, ergo pro hac vnione rogauit christus, ipsamque meruit & impetrauit. Vt hoc argumentum dissoluat Driedo loco citato, multa prodigit verba, sed certe innaniter, quia nihil proficit. Imo vt constabit legenti sibi ipsi repugnat, neque mirum quidem, cum repugnet etiam meritum christi dignitati, eorumque plenitudinem & infinitatem coartare velit.

Sexto, christus in ipso suæ passionis tempore, imo & in tota laboriosa & mortali vita, in conspectu mentis suæ præsentem habuit vniuersos homines, & omnia quæ circa eorum salutem per diuinam preudentiam ab æterno fuerunt disposita, Ergo rationi consentit asserere christum in particulari sua applicuisse merita, vt fin-

gulis hominibus ea conferrentur omnia supernaturalia beneficia, & dona, quæ Deus ipsis conferre decreuerat. Hoc enim ad perfectionem & sapienterem modum operandi Christi, propriaque distribuendi merita, plurimum refert. Et propter hæc fortassis singularem & particularem applicationem, quam Paulus ad seipsum factam cognouit, dicebat ad Gal. 2. de Christo, dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Et quidem quod nobis sit persuasum christum illam particularem applicationem, & distributionem suorum laborum & meritum fecisse, summo opere in nobis charitatis excitat affectum, dum unusquisque nostrum dicere valet cum Paulo dilexit me, &c. Denique ultimo ista veritas confirmatur grauissime ex modo quo sacra concilia, grauissimique Patres loquuntur, Nam si bene aduertimus, in conciliis Meleuitano cap. 3. & 4. & Araus. 1. cap. 5. 7. 15. 22. 24. & 25. & concilio Tridentino sess. 6. pro eodem reputantur gratia ad salutem necessaria, & gratia Christi. At sub nomine gratiæ necessariæ ad salutem, omnia gratuita dona, & supernaturalia beneficia siue actualia, siue habitualia comprehenduntur, imo, & ipsa quoque gratiæ gratis data, quæ licet non sint in singulis necessariæ ad salutem, sunt tamen necessariæ in tota Ecclesia, & ita Paulus ad Ephes. 4. dicit de Christo, quod ascendens in altum dedit dona hominibus. Vbi de his gratijs loquebatur Apostolus. Neque ex hoc leuè sumitur argumentum, quod si omnis gratiæ gratis data, Christo debet accepta referri, sit ei quoque, eiusque meritis tribuenda omnis gratia particularis, omneque supernaturale donum. Et augeo huius rationis vim. Fundare totam Ecclesiam, designando Apostolos, & Euangelistas, doctores &c. Et conferre omnes gratias gratis datas, ad hanc foundationem, & erectionem Ecclesiæ necessarias, ad Christum ad virtutemque passionis eius attinuit; Ergo fundare spirituale aedificium in quolibet nostram a primis initijs, ad eius usque consumationem, & oëque supernaturale donum ad huius aedificij constructionem necessarium cõferre, quare Christo, & passioni eius ascribi non debet? Et quo pacto Christus Matth. ultimo post resurrectionem suam dixit Apostolis, data est mihi omnis potestas, & in cælo, & in terra, si multa quæ ad huius particularis aedificij constructionem spectant, sub potestate passionis, & meritum eius non cadunt? Dixisset plane melius, aliqua potestas, quam omnis. Sed Paulum audiamus, qui non obscure veritatem hanc insinuauit ad Ephes. 2. in illis verbis, iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici dei, super aedificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Iesu Christo, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in domino, in quo & vos cõdificamini.

mini in habitaculum Dei, in Spiritu sancto. Ecce quemadmodum Apostolus dicit nos cõdificari in Christo, vt particulare templum domini, & habitaculum Spiritus sancti, proportionabiliter ad eum modum quo ipsum commune dei templum, scilicet, Ecclesia, aedificatum est, & constructum in ipso Christo. Quid clarius obsecro dici potuit, pro hac catholica veritate? Quam sane non immerito catholicam voco, quia iudico contrariam sententiam plusquam falsam esse, & merito a probabilibus catholicorum opinionibus eliminandam. Non seueriorem volo contrariæ sententiæ censuram adhibere, quatenus de imperfectis, & remotis dispositionibus, de fide, de sp̄e, de præuenientibus & excitantibus auxilijs, alijsque donis ultimam ad gratiam dispositionem præuenientibus procedit: quoniam decreni iudicium Ecclesiæ in hac parte expectare. Quamuis non errabit, qui dixerit in concilio Tridentino sess. 6. cap. 5. sententiam illam fuisse damnatam, quatenus declarat S. Synodus. Exordium iustificationis in adultis à dei gratia per Iesum Christum sumendum esse. Nam qua obsecro ratione verificari potest cum proprietate, exordium iustificationis per Christum desumi, si omnia quæ usque ad ultimam gratiæ dispositionem concurrunt, ad christum non attinent, neque ad merita passionis eius? Existimoque hanc sententiam, si non expresse, implicite tamen docuisse Innocentium Primum in epistolis superius citatis, quibus respondit Patribus Conciliorum Miliuran. & Carthaginen. Et Celestinum Pontif. in epistola ad Episcopos Galliæ cap. 4. 9. & 10. & Augustinum libro de prædestin. sanct. cap. 2. & lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum c. 9. & epistola 106. Nam ij patres contententes contra Pelagianos, initium fidei ex dono dei esse, & non ex nobis, eodem modo quo fatentur ex gratia, & dono Dei esse fidei initium, docent esse per Christum & in Christo. Itaque indifferenter dicunt esse ex dono Dei, & ex meritis Christi: atque adeo, sicut omnia supernaturalia bona ex gratia & dono dei nobis competunt, ita & ipsa omnia ex Christi meritis habemus. Vide S. Bernard. sermone 13. in cantica, vbi mire de hac re loquitur. Hieronym. in illa verba ad Ephes. 1. benedixit nos omni benedictione spirituali, & Chrysoft. ad Ephes. 4. versans illa verba dudum a nobis relata. Certe qui hos Patres, & alios qui de hac re loquuntur, legerit attente, non poterit non contrariam sententiam, vt viro Catholico indignam auersari.

Sed quædam sunt leuia argumenta soluenda, vt nonnulla eorum quæ diximus, maiore accipiant firmitatem. Primumque argumentum sit cõtra id quod circa primam conclusionis partem diximus, nempe, christum meruisse nostra merita, ea videlicet quibus de cõdigno gloriâ & augmentum gratiæ mereremur. Sic argumentor. Merita nostra sunt opera meritoria

meritoria quæ a nostra libera voluntate pendent, sed qua ratione pendent a libertate nostra non sunt ex meritis Christi, ergo absolute merita nostra non cadunt sub christi meritis. Probo minorem. Si christus sua merita applicuisset ad nostra opera meritoria, necessum esset nostram voluntatem omnino prædeterminari a Deo, ut infallibiliter hæc meritoria exequatur opera, ne Christi meritum a præmio sibi debito frustraretur aliquando. At hæc prædeterminatio stare non potest cum nostræ voluntatis libertate, neque proinde cum merito nostro, quod essentialiter postulat in opere meritorio libertatem: Ergo &c.

Secundo, supposita gratia iustificante in anima, habet homo in se ipso sufficiens principium merendi de condigno: ergo non eget extrinseca applicatione meritorum Christi, & cooperatione ipsiusmet ad merendum gloriæ, & gratiæ augmentum, Patet consequentia. Quoniam alias non esset concedendum quod habet iustus habet intrinseca sufficiens merendi principium. Confirmatur. Homo qui meretur, est causa totalis sui meriti. Ergo Christus non cooperatur illi in opere meritorio: alias enim haberent se ut duæ causæ parciales meriti.

Tertio arguitur contra id quod in alia conclusionis parte dicebamus, Christum meruisse nobis auxilia subsequenter gratiam. Huiusmodi auxilia sunt debita gratiæ secundum naturalem ipsius gratiæ ordinem, Ergo hoc ipso quod nobis christus meruit gratiam, meruit implicite omnia hæc auxilia, & ex consequenti non debet specialis ratio meriti in christi operibus respectu huiusmodi auxiliorum constitui. Confirmatur. Non potest esse quod eadē res quæ alicui debetur, fiat denuo ei debita eodem titulo, sed hæc auxilia sunt debita homini iusto ex vi meritorum christi, quorum virtus applicatur in gratia iustificante. Ergo nequeunt fieri denuo ei debita ex applicatione speciali eorundem christi meritorum.

Primum argumentum magnam nobis occasionem offerebat disputandi grauem illam ac molestantem quæstionem, num, videlicet, Deus præcedenti aliquo efficaci auxilio, nostram ad operandum prædeterminet voluntatem, vel in omnibus vel in aliquibus actionibus: & an ab æterno prædefinierit in particulari aliquot humanæ voluntatis actiones. Verum nec temporis neque loci commoditas hanc in præsentia disputationem admittit, quam tamen ad longum prosecuti sumus in nostro primo libro de origine & potestate gratiæ tract. 3. Vnde in præsentia breuiter est illud primum argumentum diluendum. Et prima solutio iuxta mentem eorum qui prædefinitionem & prædeterminationem humanorum actuum negant, fit in hunc modum. Quod christus meruit hominibus iustis totum id, quod pietatis est, & su-

& supernaturalis bonitatis in eorum meritorijs actionibus. Quod satis est, ut simpliciter dicatur meruisse merita iustorum, & si non meruerit actualem determinationem voluntatis ipsorum ad operandum meritorie: sed relicta sit hæc libera determinatio in facultate humani arbitrij posita. Nam quod iustus homo de condigno mereatur, & gratiæ & gloriæ augmentum, non prouenit formaliter ex hac libera voluntatis determinatione, quæ tantum habet requisita conditionis rationem; sed ex bonitate & perfectione operis, quæ tota est ex christi meritis.

Sed sit secunda solutio iuxta sententiam contrariam, quæ apud me certa est & indubitata, quia non solum Deus nobis potestatem ad bene operandum, & merendum confert, sed etiam ipsum actualem bene operandi diuisum. Quod luce clarus expressit Apostolus in illis verbis ad Philippen. 2. Deus est enim qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate. Non solum posse velle, sed ipsum velle operatur in nobis. Et non dixit nobiscum, sed in nobis: ut præantecessione & eminentiam ex parte dei agnoscamus in actuali bono nostræ voluntatis vsu. Quæ sententia supposita, ad argumentum neganda est minor. Ad probationem concedatur, cuiusvis iusti voluntatem efficaciter prædeterminari a Deo ad bene, & studiose, & meritorie operandum. Sed hæc efficax determinatio sua uis est, & proportionata naturæ voluntatis. Quia est ab eius naturæ auctore, qui nouit, & potest ipsam mouere, & determinare proportionabiliter ad modum eius: & ita cum suauitate, ut voluntas tam libere operetur, atque si ipsamet esset prima, & sola suæ determinationis causa, ab omni superiori prædeterminante independens. Nam quia Deus tam scit, & potest suum concursum accommodare proprijs inclinationibus, & naturis omnium secundarum causarum: idcirco dictum est de illo sapientiæ cap. 8. Quod attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Fortiter, inquit Bernardus pro se, suauiter vero pro me. Sed de hac re copiosius, & dilucidius tractauimus in lib. citato.

Ad secundum argumentum, non desunt, qui putent christum non aliter meruisse augmentum gratiæ, & gloriæ cuiuscunque iusti, quàm merendo illi iustificantem gratiam: in qua virtualiter, & radicaliter præhabetur istud augmentum, quatenus in ipsa gratia includuntur radicaliter, & virtute ipsa opera meritoria, quibus iustus utrumque istud augmentum potest mereri. Vnde dicunt, christum meruisse quidem nobis omnem gratiam, & gloriam, omneque nostrum meritum: sed id tamen intelligendum esse inquiunt in hoc sensu. Quod meruit gratiam iustificantem, quæ sub ea ratione qua christus eam promeruit virtute & radicaliter continet & merita, & augmentum gloriæ, ac ipsiusmet gratiæ.

Ceterum

Ceterum hæc solutio nullatenus placet. Et primo quidem ea non est vero similis, si sermo fiat vniuersaliter de omnibus meritis, de omnibusque meritorijs actionibus hominis iusti. Certum est enim, quod ille operationes meritorias, quæ excedunt totam intensionem & gratiæ & charitatis ex quibus procedunt, non continentur simpliciter in virtute talis gratiæ, & ex consequenti neque augmentum illud gratiæ & gloriæ, quod iustus homo per huiusmodi meretur operari; adeo saltem quantum ad ista merita, & hoc gratiæ, & charitatis augmentum, necessum est dicamus, Christum non radicaliter tantum, sed formaliter sua merita iustis applicuisse.

Præterea, neque vera est hæc sententia de alijs etiam meritis, quæ non excedant intensionem & valorem gratiæ. Quod probō, Primum ex illa doctrina Conc. Trid. c. 16. sess. 6. quæ in hunc modum habet, Cum enim ille ipse christus Iesus tamquam caput in membra, & tamquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem influat: quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent. Ex qua S. Synodi doctrina manifeste constat, christum actualiter influere in omnia opera meritoria cuiuscunque hominis iusti. Fateor quidem hoc testimonium, sicut & alia quam plurima, quæ & ex scripturis sacris, ex alijsque grauissimis concilijs, atque sanctorum etiam Patrum doctrina afferri possunt, commodam explicationem habere, si dicamus, hunc christi influxum, ex quo pendent bona iustificatorum opera, esse illum, quo Deus vt autor gratiæ concurrat cum ipsa gratia & cū supernaturalibus virtutibus ad spiritualia, & meritoria opera: ad eum modum quo vt autor naturæ concurrat cū causis naturalibus ad producendos naturales effectus. Qui sane supernaturalis dei concursus tribuitur etiam christo vt causæ meritoria, & forsitan etiã vt efficiētis efficiētia physica instrumentali: ita quod christi meritum applicetur ad actum, & non formaliter ad præmium ipsius meritorij actus. Volo dicere, quod meritum christi concurrat ad hoc, vt homo iustus exeat in talē actum meritorium V. c. in actualem dei amorem: quem meruit christus homini iusto secundum meriti efficaciam, & implicite meruit quoque secundum efficaciam eandem præmium correspondens huic operi. Formaliter vero non applicatur meritum christi, vt sibi correspondeat idem præmium, quod respondet huic operationi hominis iustificati. Estque notandum quod licet secundum fidem credendum sit, quod christi meritum quantum ad sufficientiam formaliter extendatur ad omnē gratiã & gloriã omnibus hominibus collatã & conferendã, verumtamen de efficaci applicatione res aliter se habet. Quia non certa fide tenemur credere, quod formaliter, & immediate christi meritum fuerit applicatum ad singulos gradus gratiæ & gloriæ.

Sed

Sed probabiliter dici posset, quod formaliter fuit applicatum, ad aliquē certum gradum gratiæ, & ad aliquã determinatã operationē. Implicitè vero & virtualiter ad illud præmiũ, quod tali operationi, a tali gratiæ gradu emananti, responderet. Et iuxta hunc modum posset procedere probabilis ille dicendi modus, quem nunc referebam. Vnde qui ita diceret, nihil assereret improbabile. Quoniam reuera saluat actualē Dei influxum efficiētē physicum, & moralē christi meritorium. Sed quoniam S. Trid. Synodus virtutē, quã christus in sua membra influit, dicit non solum esse antecedentē, & concomitantē, sed et subsequētem, amplius quid nobis videtur esse dicendum. Nimirum. Quod non solum iustus ex influxu & virtute capitis christi habet bene, & meritorie operari, verum etiam, quod simul cum ipso iusto merente christus meretur, id est, applicat sua merita ad illudmet præmium, quod correspondet operi meritorio hominis iusti. Itaque christus non solum meruit, vt homo iustus talem haberet meritoriam actionem, sed etiã meruit illudmet præmium, quod per eandem actionem ipse iustus meretur, & quantum ad hoc vtrumque applicat christus suam virtutem, actuque influit in ipsum iustum, & in eius operationem. Diciturque christi influxus eã ratione subsequens opus bonum hominis iusti, quatenus præmium operi correspondens, etiam respondet christi, quatenus applicuit actu in illo opere suam meritoriam virtutem. In hoc sensu intelligenda sunt multa, quæ habentur in Concilio Arapsican. præsertim in capitul. 24. & 25. In eodemque sensu intelligenda est illa compatio, qua christus se comparauit viti, nosque palmites eo esse dixit, quia non minus ab ipso pendemus, quam palmites a vire. Et ita ibidem christus concludit sententiam illam celebrem, sine me nihil potestis facere. Super quem locum legendus est Augustinus in tractat. 80. & 81. super Ioan. Sed legatur præcipue in tractatu 86. ad fin. vbi dicit quod gratia christi, quæ nobis necessaria est, & sine qua nihil possumus facere, non inuenit, sed efficit merita. Nam hæc merita sunt fructus ille de quo ibidem dicit christus. Ego elegi vos vt eatis & fructum afferatis, & fructus vester maneat. Estque aduertendum quod permanentia fructus ad influxum christi subsequētem pertinet. Tum quia transacto bono opere perseverat illud ius ad gloriã promeritã, quod eatenus fuit in meritis christi fundatũ, quatenus ipsa christi merita fuerunt applicata illi bono operi actuali. Tum etiã quatenus virtute meritorum christi ipse iustus, qui virtute christi meruit gloriã, seu augmentum eius, conseruatur in gratia, vt sit bene dispositus & aptus ad percipiendũ præmium sui meriti. Quæ sane perseverantia ad solum christi pertinet meritum & nullatenus ad meritum ipsius hominis iusti pertinere potest.

Gggg

Secun-

Secundo probatur id ipsum. Primum capitis officium est actu influere in sua membra, ita quod non solum influit in ea virtutem qua sint, sed etiam qua operentur. Sed christus est caput, cui perfecte vniuntur homines iusti, ergo actualia bona & meritosa hominis iusti operatio, ex actuali Christi influxu habetur. Hac ratione sumpta ex capitis naturalis analogia, vtitur S. Synodus Tridentina: loco idudum citato, atque etiam Paul. ad Ephes. 4. cuius verba referam, quia nostro intento valde conducunt. Meritatem autem, inquit, facientes, in charitate crescimus in illo per omnia, qui est caput christus, ex quo totum corpus compactum, & co-inexum per omnē iuncturam sub ministracionis, secundum operationē, immensuram vnus cuiusq. membri, augmentū corporis facit, in edificacionem sui in charitate. &c. Ecce quemadmodum Paul. omnē membrorum corporis Christi mystici perfectiōnem, omneq. spirituale augmentum actuali influxui Christi capitis tribuit.

Tertio probatur. Quod christus prædicto modo suum nobis applicet meritum, ita ut præmium quod actu meremur respondeat etiam meritis Christi actu nobis applicatis, cedit in magnam excellentiā meriti nostri, ergo amplecti debemus hanc sententiā, vt magis consentaneam redemptioni nostræ per Christum factę. Quia tanto dignior & augustior æstimanda est Christi redemptio, quanto abundantior gratiam & perfectiora merita in nobis causat & efficit. Perfectior enim modus iustificandi nos, perducendiq. nos ad æternam salutem, christo tribuendus est: cum ipse ad hoc immundum venerit, vt nos saluos faceret a peccatis nostris, vt nostramq. curaret salutem, essetque omnibus obtemperantibus sibi, vt Paul. ad Hebr. 5. inquit, causa salutis æternæ.

Explosa igitur prima illa solutione secundi argumenti, aliter respondetur. Et dico, quod sicut hæc consequentia non valet, sol habet in se virtutem efficientem ad illuminandum. Ergo potest illuminare sine actuali dei concursu, & independentē a prima causa. Ita non valet in præsentia ista consequentia. Homo iustus habet intra se sufficientem virtutem, ad merendum, & satisfaciendum coram deo, ergo poterit satisfacere, aut mereri independentē ab actuali influxu dei autoris gratiæ & Christi, qua ratione est vniuersalis causa meritoria & satisfactoria. Et ratio huius est. Quoniam concursus actualis vniuersalis causæ computatur inter per se requisiti intrinseca ad operationem causæ secundæ. Nam licet ab extrinseco proueniat concursus iste, attamen sicut est omnino necessarius ad operandum, ita & secundum talis naturæ ordinē, debitus est ipsi formę per quam secunda causa operatur, & cum ea coniungitur, & efficitur quasi vnū quid cum proprio ipsius secundę causę concursu.

Ad

Ad confirmationem respondetur ex doctrina S. Thomæ 3. parte quæst. 39. arti. 5. ad 3. & quæst. 49. arti. 1. ad 4. quod licet homo iustus per modum causę particularis sit totale operans, eget tamen moralis Christi, ac passionis eius actuali influxu. Eo quod christus passus & mortuus est causa vniuersalis in ratione merendi, & satisfaciendi beneque & fructuose operandi ad æternam vitam: quæ vniuersalis causa in suo genere est etiam totalis & completa. Cuius rei habetur manifestum exemplum in causis naturalibus. Ad omnem enim effectum causæ secundæ, concurrunt causæ vniuersales, vt minimum prima & vniuersalissima, cuius causalitas a nullo effectu potest excludi. Vnde non superfluit moralis causalitas Christi simul concurrens cum causalitate hominis iusti merentis & satisfaciētis: Quin potius est sumopere necessaria.

Hoc loco occasio se offerebat succensendi illum lutheranicum errorem: qui existimauit iustorum merita obscurare & minuere passionis Christi meritum, & quod infinitas Christi meriti excludit totaliter merita iustorum. Cuius erroris assertum vtrumque, præterquam quod catholice veritati aduersatur, manifestam falsitatem, appertumque errorem, contra doctrinam in philosophia notissimam subindicat. Equis enim, vel mediocriter in philosophicis instructus non probe nouit, quod omnipotentia & infinita virtus primæ causæ, non modum non destruit, neque euacuat virtutes & potestates inferiorum causarum: verum ipsas confirmat, & perficit: & quod virtutes & facultates causarum inferiorum, non arguunt vllam indeficientiam, aut infirmitatē in virtute vniuersalissime & primæ causæ, quod paulo superius, & si aliud a gentes, declarauimus. Cur ergo id ipsum proportionabiliter non dicemus aduersus insanientes hæreticos, & in media luce palpantes tenebras. Nimirum, quod infinita & præ excellens virtus infiniti meriti & satisfactionis christi, non modo non impedit, neque dissipat merita & satisfactiones iustorum: verum perficit potius, auget, & amplificat. Et quod illa meritoria & satisfactoria ratio, nullatenus obscurat Christi meritum. Sed si verbis San. Synod. tud sess. 6. cant. vlt. vt licet, illustrat potius, & extollit. Ad eum modum quo excellens causæ virtus dum exprimitur in suis effectibus, extollitur & magnificatur, seque illustriorem efficit, & augustiorem. Sed de his alias copiosius erit dicendum.

Tertium argumentum non aliqua difficultate caret, sed ab ea nos facile expediemus. Et primum dico, illud argumentum non procedere vniuersaliter de omnibus auxilijs gratiam subsequētib. Nam multa sunt subsequētia auxilia, quæ nullatenus sunt debita gratiæ: quæ tamen nobis sunt omnino necessaria ad salutem æter-

Gggg 2 nam

nam, Quorum præcipuum est auxilium ad perseverandum in gratia, quod, ut superius ex sacro concil. Trid. referebamus definitum, sub nullis potest nostris meritis cadere. Specialia itidem dei adiutoria non pauca, quæ ad hoc præcipuum reducuntur auxilium, sunt necessaria nobis, propter naturæ nostræ infirmitatem ex originali peccato contractam. De his igitur auxilijs argumentum nullatenus procedit, sed constantissimum est & certa fide tenendum, ut ex dictis constat, quod hæc auxilia accipimus, ex Christi meritis nobis misericorditer ad actualiter operandum applicatis. De auxilijs vero regularibus quæ in ordine supernaturali debita sunt gratiæ, & virtutibus infusis, ut se possint in suas actiones exercere, aliqualis est difficultas. Nam cum sint debita homini iusto, quatenus iustus est, non videtur esse necessaria nova meritorum Christi applicatio, ut isthæc homini iustificato conferantur auxilia, Cui difficultati duo arbitror fore dicenda. Primum, Meo iudicio, quod subijcio meliori, non pertinet ad fidem dicere quod ad hæc auxilia suscipienda sit necessaria, aut de q̄ facto cōtingat, specialis applicatio meritorū Christi: sed satis fuerit illa applicatio, quæ facta est ad ipsam gratiæ infusionem. Nam ex vi illius antecedentis applicationis debita sunt hæc auxilia homini iustificato propter ipsa Christi merita. Et si vera est illa sententia quæ asserit, Deum necessitari ad acceptandum merita Christi, consequenter dicendum erit, quod tenetur deus dare hæc auxilia homini iustificato.

Sed dico secundo: probabilius esse & magis consentaneum modo loquendi sacrarum literarum, Conciliorum, & patrum, quod respectu horum auxiliorum interuenit specialis applicatio meritorum Christi. Voluit enim Christus facere nobis debita hæc auxilia pluribus modis & titulis. Ita quod non solum sint debita ex connaturalitate quæ reperitur inter ipsa & gratiam, sed etiam ex debito morali iustitiæ rigurose per ordinem ad Christum nobis sua merita applicantem. Voluit præterea, ut non solum fierent debita ex implicita & quasi præterita ipsorum meritorum applicatione facta in actuali infusione gratiæ, sed etiam ex applicatione explicita & formali & actualiter concurrente cum nostris operationibus. Nam hunc actuale influxum morale postulat ex parte Christi ipsa ratio capitis, pertinet enim ad proprium capitis officium, & munus, ut membra nullum habeant motum, nullamue actionem, absque actuali ipsius capitis influxu. Atqui in Christo perfectissima moralis capitis inuenitur ratio, ac proinde omnia quæ perse ad officium perfectissimi moralis capitis attinent, sunt ei tribuenda. Et ob id forsitan dicebat Paul. Gal. 2. viuo ego iam non ego, viuit vero in me Christus. Ipse enim oīa nostra operatur bona, actu influens ut caput in membra, & sicut in membris

bris explicatur vita capitis, & magis pertinet membri motus ad vitam capitis, quam ad vitam partiularis membri. Ita Christus magis viuit iniustus, quā ipsi viuāt. An vero in esse physico Christus sit caput hominū & Angelorum, physicumq; habeat influxum, sequenti questione explicabitur. Confirmatio tertio argumento supposita ex his facile diluitur. Diciturque illi, quod primum auxiliij necessarij debitum, quamuis radicaliter fundetur in ipsis christi meritis, sitque ex consequenti debitum morale, si eius radicem contemplemur, at proximie & ex immediato principio consideratum, non tam est morale quam physicum debitum istud. Oritur enim ex natura ipsius gratiæ, quatenus ad naturæ eius autorem attinet, conferre omnem illum supernaturalis ordinis concursum, sine quo in operationes sibi connaturales prodire nequit. Ut ergo. Illud debitum quod radicaliter tantum morale est & meritorium, sit quoque formaliter & proximie meritorium, & morale, necessaria est actualis meritorum christi applicatio iuxta modum superius expositum facta.

Tertia Conclusio.

Christus meruit nobis remissionem omnium peccatorum, remissionem æternæ pœnæ, ac denique remissionem omnis pœnæ temporalis. Prima pars conclusionis, si de peccatis mortalibus intelligatur, certa est secundum fidem. Nam eadem testimonia scripturæ sacræ Conciliorum & Patrum, quibus probauimus christum meruisse nobis iustificationem & gratiam, probant efficacissime christū meruisse remissionem horum peccatorum; vna enim pars iustificationis est peccatorum remissio, Nam ita dicit concil. Trid. sess. 6. cap. 7. vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo, fidem, spem, charitatem &c. Et præterea proprius effectus iustificati gratiæ est peccatum ab anima expellere, & hominem constituere formaliter reconciliatum deo, quæ sine peccatorum remissione constare nequeunt. Probatur præterea ex illo Paul. ad Ephes. 2. eum essemus mortui peccatis, conuiuificabit nos in christo, item Paul. ad Rom. 4. pro eodem reputat hominem iustificari, & ei remitti peccata: loquens enim de sc̄licitate eius qui sine meritis iustificatur, asserit illud psalm. 31. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, Ergo eadem fide qua credimus Christum meruisse iustificationem nostram, tenemur credere meruisse peccatorum mortalium remissionem.

De peccatis aut̄ venialibus non eadem est ratio, quoniam non priuāt gratia, & amicitia dei, neq. nos reddūt simpliciter iniustos. Vnde ex eo quod Christus nobis meruit gratiam & iustitiam non efficaciter colligitur

606 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
colligitur meruisse peccatorum venialium remissionem. Est tamen conclusio adeo certa, vt non solum temerarium, sed periculosum in fide censeam illam negare, imo, si manifestus non esset error, esset tamen errori proximum. Et si nonnulli theologi dissentiant. Et primo non poterit non esse temeritas, quoniam opponeretur in re graui communi theologorum sententiæ, in 4. distinct. 19. & colligitur ex S. Thom. 3. par. q. 48. art. 2. & 49. art. 1. sed quod sit periculosa, imo proxima errori probo. Apocalip cap. 7. habetur, quod sancti lauerunt & dealbauerunt stolas suas in sanguine agni. Illud verbum, dealbauerunt, denotat omnem animæ munditiem, cum qua non compatitur veniale peccatum 1. Ioan. 1. dicitur, quod sanguis Christi mundat nos ab omni peccato. Certe hæc verba totalem designant munditiem, etiam a peccato veniali, quoniam peccatum in sacris literis nõ solum mortale, sed etiam veniale designat, & qui totum dicit nihil excludit, vt regula iuris habet. Præterea ostendo quod in hoc testimonio peccatum comprehendat etiam veniale. Nam S. Ioan. intendens ibi probare, quod egemus christi sanguine, cuius proprium est mundare ab omni peccato, post illa verba mox subiunxit. Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus &c. Si Apost. Ioan. verbis precedentibus de mortali tantum peccato loqueretur, impertinentissime adderet hanc sententiam nunc re'atam; quia hæc sententia, secundum fidem catholicam, intelligenda est de peccatis venialibus, sine quibus humana vita transigi nequit, absque speciali dei priuilegio, quale concessum fuit Beatissimæ Virgini. Hoc argumentum apud me est magni momenti, propter quod existimo contrariam sententiam proxime ad errorem accedere, si modo non est error. Et adhuc magis vim eius ex præcedentibus verbis cõfirmo. Si autem, inquit Ioan. in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce, societatem habemus adinuicem. Et mox addit. Et sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Et continuo subiungit. Si dixerimus quod peccatum nõ habemus, &c. Manifestissimum apparet. Ioannem loqui de emundatione, quam deus facit in iustis, qui habent societatem cū ipso in luce ambulantes. Et ne quis existimaret, quod eo ipso, quo quis iustus est, & in luce ambulans, non eget Christi sanguine qui eum mundet, idcirco addidit Ioan. illa verba. Si dixerimus &c. Ego plane solutionem non video, & ob id tandem vincor, vt affirmem hæc veritatem esse in fide certam. Etenim horum verborum S. Ioan. consequentia aperte demonstrat, ipsum de peccatis quoque venialibus sermonem ibi fecisse. Fauet illud Apocal. 1. dilexit nos, & lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. In definita, a peccatis, pro vniuersali ponitur, Et quidem tam grandis Christi dilectio, non potuit non omnium peccatorum absolutionem facere. Quid ni? Præterea ad
Hebr.

607 QVAESTIO QVINTA.
Hebr. 9. aperte docet Apostol. quod neque in veteri, neque in nouo testamento contigit peccatorum remissio, absque sanguine: & loquitur absolute de peccatis, in abstractione a peccatis siue mortalibus, siue venialibus. Et confirmo vim huius argumenti. Virtus sanguis Christi omnia illa delet peccata, pro cuius remissione offerebantur olim in veteri testamento sacrificia legalia, præsignabant enim sacrificia illa magnum crucis sacrificium, sed illa sacrificia offerebantur etiã pro remissione venialium, quod vel ex verbis Paul. loco dudum citato non obscure colligitur sic ait, semel in anno solus Pontifex non sine sanguine quem offerret pro sua & populi ignorantia. Hoc verbum, ignorantia, certe omne peccatum compræhendit, etiam veniale, nam in omni peccato aliqua ignorantia, seu inconsideratio interuenit, est enim omnis peccans ignorans: ergo, &c.
Colligitur præterea hæc veritas ex concil. Tr id. sess. 14. c. 8. vbi expresse Concil. dicit: Christum pro nostris peccatis satisfecisse, cui nos dum pro nostris satisfacimus peccatis assimilamur, & conformamur. Quod vero concil. de omnibus peccatis etiam venialibus sermonem fecerit, sic colligo. Conci. loquebatur ibidem de satisfactione, quæ tertia pars est sacramenti pœnitentiæ, sed hæc satisfactio non solum est pro mortalibus, sed etiam pro venialibus. Nam licet venialia peccata non sint necessaria materia huius sacramenti, sunt tamen materia sufficiens, ergo ne diminutus fuerit sacri concil. tractatus, de satisfactione pro vniuersis peccatis, quæ ad pœnitentiæ sacramentum afferri possunt, eius doctrina accipienda est.
Sed iam rationibus eadem probatur sententia. Christi satisfactio fuit infiniti valoris, præterea similiter pro nostra redemptione oblatum, preciosissimum, nempe, sanguis eius, infinitum fuit, ergo vtraque & satisfactio, & redemptio, omnimodam habuit vniuersalitatem, & ad omnem culpam & mortalem & venialem se extendit. Confirm. Christus fuit vniuersalis redemptor, fuitque eius redemptio copiosa, vt dicitur p̄sa. 129. ergo ad omne se extendit peccatum, alias vniuersalis non fuisset.
Secunda ratio. Ad Christum pertinet homines quos redemit ad gloriam perducere, quod patet, tum ex officio redemptoris, quod ad sui perfectionem hoc exposcit. Tum ex illo Pauli ad hebr. c. 2. qui multos filios in gloriam adduxerat. Sed peccata venialia impediunt introitum ad gloriam, in celestem enim illam Hierusalem, in qua deus se exhibet omnium bonorum præmiatorem magnificum, nihil introibit coquinatum, & immundum, ergo ad Christum spectat venialia peccata delere, & remittere, vt hoc impedimentum perueniendi ad gloriam ab hominibus iustis a se redemptis auferat, vide Tho. 3. p. loc. ci. vnde possunt rationes istæ amplificari & extendi. Ex quibus omnibus & ex communi fidelium consensu, quibus hæc veritas semper fuit

fuit persuasa existimo non posse absque erroris periculo, imo & absque manifesto errore oppositum huius tertiæ conclusionis affirmari. Cui sententiæ non refragatur Magister Sotus in 4. dist. 19. quæst. 1. ar. 4. in quodam secundo argumento, quod pro conclusione quadam secunda ibi informavit.

Quarta Conclusio.

Christus meruit nobis æternæ pœnæ remissionem. Ista conclusio est certa secundum fidem, eadē certitudine credenda, qua credimus christum fuisse redemptorem & iustificatorem hominum, meruisseque eis omnem iustitiam & gratiam, ac denique meruisse peccatorū remissionem. Probat, remissio pœnæ æternæ per se & intrinsece consequitur remissionem mortalis culpæ. Ergo qua fide credimus Christum meruisse nobis peccatorum mortalium remissionem, tenemur credere meruisse remissionem æternæ pœnæ. Probat, secundo. Pœna æterna essentialiter consistit in priuatione æternæ vitæ, in perpetuaque diuinæ visionis carentia. Sed Christus meruit nobis æternam vitam, Ioan. 10. veni ut vitam habeant, & ut abundantius habeant ergo & remissionem æternæ pœnæ, Tandem confirmatur ex illo Ioan. 3. ubi explicans christus potissimum sui aduentus fructum, ita inquit. Vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Non perire quid aliud est, quam non æternaliter damnari. Per christum ergo ab æterna damnatione liberamur, atque adeo æternæ pœnæ remissionem nobis promeruit. In hac conclusione vniuersi Theologi vnanimi cōsensione coeunt. vide S. Thom. 3. p. q. 39. art. 5. ad 3. Et alijs locis in quibus docet Christum meruisse apertionem ianuarum celestis.

Quinta Conclusio.

Christus meruit nobis temporalis pœnæ remissionem. Illa temporalis pœna vocatur, ad quam subeundam vel in hoc seculo, vel in purgatorio, obligatus manet poenitēs post remissā culpam. Hanc conclusionem nonnulli Theologi putant non pertinere ad fidem. Verum ego existimo tam certam esse, quam certam esse dixi conclusionem tertiam, in qua fit sermo de peccatis venialibus. Et omnia argumenta quæ pro illa conclusione feci, accommodari possunt ad huius conclusionis probationem. Et quidem cum sacræ scripturæ dicunt sanguinem Christi emundare nos ab omni peccato, intelligendæ sunt cū hac extensione, ut peccati nomine etiam pœnæ peccatorum intelligantur. Quæ intelligentia non est a nobis conficta, sed in sacris literis fundata, ex quibus constat pœnas quibus subeundis is qui iustificatur

tur manet astrictus peccata vocari, & earum remissionem appellari remissionem aut solutionem peccatorum. In hoc sensu dicitur 2. lib. Machab. c. 12. sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur. Paul. ad rom. 7. vocat peccatum pœnalitates, quæ ex originali culpâ dimanarunt. Sed præter argumenta quibus probauimus tertiam conclusionem, nouum se argumentū offert pro hac quinta conclusione, quod etiam potest conferre ad tertiæ conclusionis confirmationem. Theſaurus ecclesiæ qui ex Christi meritis & satisfactionibus conflatus fuit in ecclesia relictus, applicari potest, & de facto applicatur per auctoritatem Pontificiam ad remissionem pœnarum, quæ debentur post mortalem culpam condonata, ergo necessum est fateri, christum meruisse harum pœnarum remissionem, & satisfecisse pro peccatis quantum ad culpam & pœnam. Antecedens est fides catholica definita in extrauaganti vniuersi de penitentijs & remiss. & habetur ex certissima ecclesiæ traditione, de qua re non est in præsentia disputandum. Legatur Caiet. in primo tom. opusc. tract. 15. a principio. Consequentia vero probatur, quia si christus non meruit harum pœnarum remissionem, neq. plene pro vniuersis peccatis satisfecit quoad culpam & pœnam, actum esset de thesauro ecclesiæ. Non enim vlla possent extare Christi merita aut aliqua ipsius satisfactiones, quæ remaneret repositæ in ecclesiæ thesauro ad has pœnas delendas & remittendas. Certe eadem certitudine qua credimus thesaurum indulgentiarum ecclesiæ, credere debemus Christum meruisse remissionem harum temporalium pœnarum. At dicit Palud. quod saltim aliquot pœnas ex his temporalibus christus reliquit nobis, ut nos pro ipsis satisfaceremus deo, ut in earum liberalissima remissione omnimodam ipsius dei liberalitatem & gratiā experiamur. Verū hæc limitatio cum nullum habeat fundamentum, magna temeritate carere neq. Ratio vero cui innititur, est impertinēs, & ut crediderim iniuriosa deo, qui ut nobis maximam gratiam & misericordiam suam ostenderet, christum dedit mediatorem, & vniuersalem redemptorem. Qui abundantissima pretiosi sui sanguinis effusione nos ab omni vana nostra conuersatione plene redimeret (ut S. Petri verbis utamur) cui eximia dei misericordiæ non potest non esse iniuriosus, qui dixerit, quod in ea peccatorum aut pœnarum remissione, quam sine meritis christi impetrassemus à deo, splenderent magis misericordia & liberalitas dei, quam in ea, quæ fit per christi merita & per redēptionē quæ est in christo Iesu. Quod ex conc. Trid. sess. 6. can. vlt. non obscure colligitur, imo definitur aperte.

Ista omnia quæ diximus de remissione peccatorum & pœnarum, procedunt quantum ad sufficientiam, nam quantum ad efficaciam non omnibus profunt christi merita, eiusque satisfactiones, quia non om-

nibus Christua efficaciter a Christo applicuit.

Sexta Conclusio.

Quoties homo iustus satisfacit vel pro culpa veniali, vel pro pœnis temporalibus quibus propter mortalia iam remissa tenetur, accipit actualem influxum a Christo, actualiterque ipsi applicantur & merita & satisfactiones christi, Ista conclusio colligitur aperte ex his quæ diximus præcedentibus conclusionibus. Ex quibus constat Christum meruisse omnium harum pœnarum remissionem, sicut nobis meruit gratiam & gloriam. Ergo sicut in omni opere meritorio quo gloriam & augmentum gratiæ meremur, adest nobis actualis christi influxus, actualiterque applicantur eius merita ad illud meritum quod nostris meritorijs operibus respondet: Ita cum satisfacimus pro hisce pœnis, aut pro venialibus culpis, actualiter applicantur Christi merita ad harum pœnarum aut culparum remissionem, ad estque nobis ipse actualis christi influxus. Omnes rationes & omnia testimonia quæ adduximus in prima conclusione adduci poterunt, ad huius sextæ conclusionis comprobationem. Nam ferè eandem vim habent ad eam comprobendam, atque habent ad probandum illam conclusionem primam. Et quidem cum huiusmodi satisfactio sit opus membri viuentis, & perfecte coniuncti christo capiti, adhuc mihi certius apparet (si maior esse potest certitudo) quod hanc satisfactionem habet homo iustus ex christi meritis & ex actuali eius influxu, quam quod habet auxilia præuenientia gratiam, & dispositiones imperfectas, & remotas ab ipsa. Circa has omnes conclusiones lege Caiet. 3. tomo opus. tract. 10. 11. & 12. c. 8.

Consulto in hac conclusione nullum feci verbum de remissione peccatorum mortalium, aut æternæ pœnæ, quia decreui in hoc loco non disputare difficultatem illam, cuius disputationem iam superius repudiaui. Nimirum, an cum homo iustificatur satisfaciat deo per contritionem pro offensa mortali. Siquidem aliquis hanc satisfactionem admisit, dicat proportionabiliter ad ea quæ diximus de satisfactione pro pœnis, & pro venialibus culpis. Qui vero contritiæ adheferit sententiæ, dicat, quod contritio si comparatur ad hominem qui iustificatur nullam habet satisfactionis rationem, sed est tantum dispositio, qua homo auxilio dei præuentus, & adiutus se præparat & disponit ad gratiam suscipiendam. Comparatione vero ad Christum habet rationem medij quo applicatur homini ipsa christi satisfactio ac eius meritum. Ita quod remissio peccatorum quæ respectu hominis penitentis est summe gratuita, ad Christum comparata, & ad eius merita rigorem habet iustitiæ. Quo loco aduertendum est, quod sicut causæ vniuersalis influxus ad naturæ ordinem spectans, quandoque determinatur a causis efficientibus secundis inferioribus,

bus. vt solis concursus ab igne determinatur ad producendum calorem, & à concursu effectiuo aquæ determinatur ad producendam frigiditatem: Quandoque verò determinantur à causis materialibus, vt à materiali dispositione terræ determinatur solaris virtus ad producendum murem, aut aliud quodpiam imperfectum animal, neque vlla ibi interuenit causa particularis actiua, quæ determinet vniuersalem solis virtutem ad huiusmodi effectus, sed tota est passiuæ & materialis determinatio. Ita in ordine supernaturali quid simile contingit. Et vt omittamus alia, ea dicamus quæ nostro intento deseruiunt. Dico ergo, quandoque contingere vniuersalem Christi Redemptoris virtutem, quæ est ipsa solis iustitiæ virtus determinari, (si ita fas est loqui cum ipsa se potius determinet & accommodet) per concursum effectiuum nostrum, nimirum, per opera nostra meritoria, aut satisfactoria ad supernaturales effectus, ad augmentum, videlicet, gratiæ, aut gloriæ, vel ad remissionem pœnarum quæ debitæ sunt post peccata, quoad culpam condonata & remissa: etenim operatio nostra satisfactoria, aut meritoria effectiuum habet morale concursum, & qui moraliter influit effectiue in prædictos effectus. Quandoque vero, ipsamet Christi virtus determinatur tantum a causa materiali, nimirum, ab operatione, quæ neque meritorie, neque satisfactorie concurrat ad supernaturalem effectum, quem ipse virtutis Christi concursus attingit, & efficit, sed dispositiue duntaxat. Et hoc modo determinatur ad nostram formalem iustitiam causandam ab vltima dispositione ad gratiam, quam Theologi contritionem appellant. Quæ nullatenus effectiue concurrat ad ipsam gratiæ productionem. Quam tamen ipsa Christi virtus efficit, non solum moraliter, sed & phisice sortassis, de quo in quæstione sequenti.

Septima Conclusio.

Christus dominus vera fuit causa meritoria gratiæ Patribus antiquis collatæ, & omnium etiam supernaturalium donorum, quæ illis fuerunt à Deo concessa. Ista conclusio certa est secundum fidem, quam vniuersi Theologi, imo & antiqui Patres asseuerantissime docuerunt. Et primo hanc conclusionem probant efficacissime vniuersa testimonia scripturæ sacræ Cõciliorum & Patrum, quorum in hac tota quæstione meminimus. Ex quibus constat Christum fuisse vniuersalem totius humani generis redemptorem, & salutis omnium hominum autorem & consummatorem. Sed probatur speciatim ex illo ad Tom. 3. quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, propter redemptionem præcedentium delictorum. Quæ nam autem fuerint hæc præcedentia delicta, quæ per Christi sanguinem

nem remissa fuerunt & condonata, explicuit ipsemet Paul. ad Hebr. 9. ita inquit. Et ideo noui testamenti mediator est, vt morte intercedente in redemptionem earum præuaricationum, quæ erant sub priori testamento, emissionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Ecce quemadmodum præuaricationes, quæ fuerunt sub veteri testamento, id est, peccata eorum qui fuerunt sub lege Mosai- ca, morte & sanguine Christi abolitæ sunt & remissæ. Huc attinet, quod Ioan. Apocalip. 7. Christum vocat agnum occisum ab origine mundi. Quod idcirco dixit Euangelist. Ioan. quia iusti omnes, qui fuerunt ab origine mundi, virtute sanguinis Christi in eius passione effusi iustitiam sunt, & Dei gratiam adepti. Ex Paul. 1. ad Corinth. 10. eadem colligitur veritas, vbi de antiquis Patribus loquens ita inquit. Omnes eundem potum spiritualem biberunt, bibebat autem de spiritali conseqente eos petra, Petra autem erat Christus. Itē constat ex eo, quod fides antiquorum, & nostra eadem est secundum substantiam, etsi quasdā accidentarias tēporis diuersitates admittat, quod docuit Paul. ad Eph. 4. vnus deus vna fides. Solum tempus variatum est, inquit August. Sed per fidem applicantur nobis Christi merita & pretium sanguinis eius vt Paul. tertio quoque verbo in epistola ad Rom. dixit. Notentur illa verba c. 3. quem proposuit Deus appropriationem per fidem in sanguine eius. Docuit hanc veritatem August. super psal. 86. versans illa verba. Junior fui etenim senui. Caput nostrum, inquit Christus est, corpus capitis illius nos sumus, nunquid soli nos, & non etiam illi qui fuerunt ante nos? Omnes qui ab initio sæculi fuerunt iusti, caput Christum habent.

Quamuis hæc septima conclusio certa sit, & indubitata, non tamen est omnino facile ad intelligendum quo pacto Christus mereri potuerit gratiam & iustificationem antiquorum Patrum, cum necessum sit, vt meritum antecedit præmium. Multa diximus supra in secundo dubio huius tertij articuli, quæ ad hanc difficultatem explicandam non parum possunt conferre, imo sufficient, nisi fallor. Sed non graabor aduertere, displicere mihi modum loquendi quorundam Theologorum, qui absolute & sine distinctione dicunt, Patres olim non accepisse gratiam à Christo, vt à causa meritoria, sed vt a causa dumtaxat finali. Qui melius, omni dubio procul, dicerent, eos accepisse gratiam à Christo vt a causa meritoria, habente tamen modum causæ finalis. Etenim si ita antiqui Patres accepissent gratiam, vt esset medium ordinatum, ad hoc vt Christus in mundum veniret, vtque verbum fieret caro, & habitaret in nobis, vera esset illa theologorum sententia. At contra se res habuit, Non enim data fuit gratia antiquis Patribus, vt Christus veniret, & vt ipsa conferret aliquid ad hoc vt verbum caro fieret, sed potius, quia Christus venturus erat: & verbum

Dum carnem erat assumpturum, & in ea, & per eam communem totius humani generis salutem suis laboribus & meritis erat operaturum, & exoluturum pro humana redemptione exuberantissimum pretium: idcirco gratia, & sanctitas data fuit antiquis Patribus. Itaque in hunc modum loqui debet Theologus, vt nec ab ipsa veritate, neque a communi modo dicendi Patrum recedat. Quod antiqui Patres acceperunt gratiam & peccatorum remissionem propter Christi merita in diuina præsciētia, & præuisa & acceptata à Deo, & quod Christus habuit rationem causæ meritoria præuisæ & acceptatæ. Quod non est extra rationem causæ meritoria; Nam cum sit causa moralis, quæ operatur iuxta intentionem & liberam conuentionem merentis & præmiantis, nihil inconuenit quod antequam existat suum fortiatum effectum, induens modum causæ finalis, cum tamen vere sit causa meritoria & non finalis. Causa enim quæ mouet operantem, non vt futura sit, sed quia futura est, non est vere & essentialiter causa finalis, & si modum quendam eius induat. Vnde autem prouenerit, quod Deus propter Christi merita in æternitate præuisa gratiam & sanctitatem veteribus contulerit Patribus, non vacat in præsentia ad longum examinare. Sufficiat pro nunc dicere, quod Deus prædestinavit Christum, vt esset causa non solum exemplaris, sed etiam meritoria totius sanctitatis, & iustitiæ, Imo & forsitan prædestinationis omnium hominum, Vnde & disposuit vt ipsa Christi opera, quæ in tempore ex diuinæ voluntatis consilio determinato, & præscripto futura erant, meritoria essent omnium cœlestium bonorum, quæ Deus decreuit hominibus, saltem post Adæ peccatum, conferre, ita vt vere potuerit Paulus dicere, quod benedixit nos, id est, totam humanam naturam omni benedictione spiritali in Christo. Ex quo factum est, vt cum ipse Christus in mundum venit, antiquis Dei consiliis annuens, & quæcumque ab eo circa humanam salutem fuerant olim disposita approbans, sua merita, propriaque satisfactiones, non solum pro præsentibus aut futuris hominibus, sed & pro præteritis, & pro toto denique humano genere obtulit. Qua ratione vere dicitur tunc meruisse gratiam, quæ præteritis temporibus Deus intuitu meritorum eius, vetustis parentibus contulerat.

Sed insurgunt quidam ingeniosi Theologi in hunc modum argumentantes, Merita Patrum etsi intentione posteriora fuerint in diuino intellectu incarnatione Christi & meritis, fuerunt tamen executione priora, ergo prius ordine rationis fuerunt a Deo in æternitate per scientiam visionis præuisa, quam incarnatio Christi, eiusque merita: atque adeo Patrum merita non habuerunt dependentiam a Christi meritis, neque etiam vt præuisis, & præacceptatis.

Hoc

Hoc argumentum illam insinuabat difficultatem, num, videlicet, visionis scientia Dei, qua res omnes quæ in aliqua temporis differentia habebunt esse, in sua æternitate ab æterno vt præsentis intuetur, ita sit conformis ipsarum rerum existentibus, & durationibus, vt Deus rem illam prius ordine rationis cognoscat, quæ prius existit extra suas causas producta. Cæterum hæc difficultas eiusque examinatio ad alium pertinet locum. Ego quidem in lib. 1. de origin. & potest. grat. tracta. 3. hanc controuersiam in partem negatiuam me resoluisse memini, in cuius persuasione adhuc persisto. Existimo enim quod tota successio creaturarum in suis temperarijs durationibus, materialis est omnino, per accidensque se habet comparatione ad excellentissimam illam æternamque diuinæ intellectus visionem, atque adeo crediderim, quod omnia præsentia, præterita, & futura in vno & eodem rationis signo præsentata fuerunt diuino ipsi æternitatis oculo, & absque vlllo successionis vestigio nuda sunt omnia & aperta in oculis dei. Non negauerim tamen, quod respectu scientiæ approbationis, aliquæ res prius rationis ordine obijciantur diuinæ cognitioni, quam res aliæ. Nam finis priusquam media per hanc scientiam cognoscitur. Et ita in præsentia dico, quod incarnatio Christi, quia rationem habuit finis, prius fuit cognita a deo, quam gratia & merita antiquorum Patrum. Quæ antecessio diuinæ cognitionis sufficiens est ad veritatem doctrinæ traditæ, quicquid fuerit de cognitione pertinente ad visionis scientiam, siue simul fuerint visa gratia Patrum & incarnatio Christi, siue rationis ordine præcesserit visio gratiæ. Nam cognitio scientiæ visionis dei non est per se requisita ad certitudinem diuinæ prouidentie, sed satis superque fuerit approbationis cognitio; quæ est scientia veluti practica in diuino intellectu, quoniam est dispositiua, & prædefinitiuam rerum futurarum. Et huic scientiæ ininitur tota certitudo, & infallibilitas diuinæ prouidentie, & non in ipsa scientia visionis si formaliter & rigurose loquamur. Quicquid non pauci theologo in contrarium pugnant, cum quibus in libro citato fortes conseruimus manus. Et hæc dixisse sat fuerit pro hac quinta satis proluxa questione. In qua illud exponendum restat, an satisfactio, vel satis passio animarum existentium in purgatorio ex christi meritis valorem aliquem & fructum sortiatur. Sed hoc explicabitur questio. sequen.

dub. 2.

QVAE-

QVAESTIO SEXTA.

QVAESTIO iam sexta suo loco disputanda succedit, in qua id proposuimus ad disputandum; num habitualis Christi gratia sit gratia capitis angelorum, & hominum. Ad quam disputationem inchoandam illud se mihi aduertendum offert. Quod si probatum dederimus Christum, vt hominem caput esse angelorum, & hominum. Consequenter fateri tenebimur; capitis excellentiam, & dignitatem non competere per se primo & principaliter Christo ratione habitualis gratiæ, sed ratione potius gratiæ vnionis, quæ prima radix est omnium perfectionum, quæ Christo, vt homini conueniunt. Sed tamen proxime, & immediate competit Christo. hæc supremi capitis autoritas, virtute etiam ipsius habitualis gratiæ, quæ ex ipsa hypostaticæ vnionis gratia tantam vim & dignitatem participat, vt gratiæ capitis nomen absque improprietate mereatur accipere. Ipsamque Christum, vt hominem vere constituat caput, per modum proximi & immediati formalis principij. Et quidem si verum est id, quod in tertia questione probare conati sumus, habituales, nimirum, Christi gratiam morales ex hypostatica vnione infinitate in ratione gratiæ sortiri, id quod nunc dicebamus, nullam habere poterit improbabilitatis effigiem. Nam quæ virtus infinitæ gratiæ ad omnes & homines, & angelos, & gratificandos, & perficiendos se extendat, quid mirum? Cum ergo ex vtraque gratia & vnionis, & habitualis ratio capitis in Christo confurgat, vt exacta & completa huius questionis haberi possit resolutio non possumus non ad vtramque gratiam attendere; quamuis præcipua intentionis disputatio eo tendat, vt omnem habitualis Christi gratiæ dignitatem & perfectionem studioso lectori ob oculos proponamus. Imitabimurque proinde S. Thom. qui 3. p. q. 8. cum de gratia Christi pro ut est gratia capitis tractare instituisset, de ipso Christo disseruit, an esset caput; permixt inque de Christo, & eius habituali gratia egit, vt in eius habituali gratia rationem capitis inuestigaret. Sed iam ad rem istam distincta explicatione pertractandam nostra se conuertat disputatio.

Quam vt suis numeris absoluaemus necessum erit a gemino ouo, vt aiunt, tractationem istam inchoare. Ita vt primum omnium examinemus. Num Christus caput sit omnium rerum. Neque vero hæc tam generalis disputatio ab ipso nostre questionis proposito intento longe recedit; Non enim absoluta potest resolutione definiri, an Christus angelorum, & hominum pro omni eorum statu, et innocentie originalisque iustitiæ, veram habeat capitis rationem, nisi prius generalem istam dispu-

disputationem absoluamus Quod ex ipso tractationis eius, & totius quæstionis sextæ discursu manifestum esse poterit consideranti.

Ad tria principalia dubia totam huius sextæ quæstionis disputationem reducendam esse duxi. In primo disputabitur illa generalis nunc proposita quæstio, an scilicet, Christus supremum sit omnium rerum caput. In secundo. An caput sit omnium hominum, secundum omnem eorum statum. In tertio tandem, utrum caput sit Angelorū & quem habeat in eos influxum.

Primum dubium.

Primi dubij difficultas explicatione primum indiget, ut plene intelligatur quid nam illud sit quod ad disputandum proponitur, Et quidem quamuis sequenti quæstione septima de christi domini prædestinatione specialis sit a nobis habenda disputatio, non poterimus in hoc dubio non aliqua attingere, quæ ad ipsam Christi prædestinationem attinet. Non quidem ad eius substantiam, nam hoc reseruat ad sequentem quæstionem, sed ad ordinem, & antecessionem quam nostro more intelligendi, qui in re tamen fundamentum habet, sortita fuerit in intellectu diuino, comparatione ad dispositionem & prædefinitionem omnium aliarum futurarum rerum.

Igitur id proponitur ad disputandum in hoc primo dubio. Num christus prius ordine rationis prædestinatus fuerit, quam deus de aliarum omnium rerum creatione & dispositione. quicquam tractauerit, aut cogitauerit. Prædestinationis Christi nomine intelligo in præsentia decretum intellectus diuini de incarnatione verbi futura. Ita quod in primo æternitatis signo, in quo deus bonitatem suam communicare decreuit, statuerit se communicare mirabili hypostati cæ vnionis communicatione. Et quod omnia quæ postea in aliis posterioribus signis facere proposuit ad Christum in primo signo prædestinatum retulerit tanquam ad finem, & omnium eorum caput. Quo loco antequam ulterius progrediamur, obseruandum esse censeo. Nos ita de actibus diuini intellectus, diuinæque voluntatis loqui, atque si reuera in eis successio prioris & posterioris reperiretur. Nā loquimur ad modum nostrū. Qui tamen non fictitijs est, neque impertinens ad explicandum id, quod vere & realiter in diuino intellectu diuinæque voluntate versatur. Quoniam & si in deo omnia sint simul, in ipsis tamē rebus intellectis & volitis, ordo verus est. Ita quod vna realiter ad aliam ordinatur. Vnde sicut inter ipsa dei attributa doctissimi theologi dicunt reperiri rationis ordinem, & si nullum sit ibi causalitatis vestigium: Ita quod vnū attributum sic est ratio alterius ut si in

De

Deo locus esset causalitati alicui, vnum attributum esset veræ & realis alterius causa, Causalitate tamen propter summam Dei simplicitatem sublata, relinquitur inter attributa eadem verus rationis ordo. sic dici solet, immutabilitatem naturæ diuinæ rationem esse æternitatis Dei. Ad eundem ergo modum, quamuis volitio vnus rei non sit causa volitionis alterius, eo quod in voluntate diuina vnica tantum est & simplicissima volitio. Sed tamen, ipsa met voluntatis diuinæ volitio, prout attingit vnum obiectum, est sibi ipsi ratio attingendi obiectum aliud V. C. volitio qua Deus vult homini æternam vitam, est ratio diuinæ voluntati volendi eidem homini gratiam, charitatem, & reliqua supernaturalia dona, quæ necessaria sunt ad æternæ vitæ consecutionem. Imò ut quæstione præcedenti art. 3. dicebam, ipsa met æterna vita prout volita à deo, potest esse secundaria ratio diuinæ voluntati volendi gratiam & charitatem, Neque hoc quicquam derogat perfectioni diuinæ voluntatis: quidquid graues quidam theologi, absque sufficienti tamen fundamento, contendunt. Neque, ista sententia cōtraria est S. Th. doctrinæ, quin potius est ei valde cōsentanea, ut puto me sufficienter ostendisse in lib. de origin. grat. tract. 3. Ad rem igitur rediēs dico, quod ad plenā cognitionē habendam eius ordinis quæ habet obiecta inter sese, prout cognita & volita a deo, per ipsiusque prudentiā disposita, necessū nobis est loqui more nostro, atque, si in diuino intellectu in diuinæque voluntate verus successionis ordo reperiretur.

Sed est secundo notandū, triplicem in diuino intellectu nostro more intelligēdi reperiri cognitionem & scientiā. Prima est scientia simplicis intelligentiæ. Secūda scientia approbationis. Tertia scientia visionis (loquimur tantū de scientia dei qua cognoscit creaturas.) Per primā scientiā nouit Deus res ut possibles fieri, & est ob id scientia pure speculatiua. Per secundā cognoscit res ut faciēdas ab ipso met Deo vel immediate, vel medijs secundis causis, vnde hæc scientia, practica est, ad quā pertinet ipsa Dei prouidentia. Vnde satis ineruditè quidā moderni hanc scientiā cōfundunt cū scientia simplicis intelligentiæ, quæ, ut dixi, est purè speculatiua. Ad hanc scientiā quam diximus esse approbationis reducitur scientia permissionis seu permissiua, qua deus cognoscit mala culpæ, ut futura per malitiam humani, aut Angelici arbitrij: quod ex permissione Dei sua abutitur libertate. Per tertiam autem scientiam cognouit Deus ab æterno res omnes in aliqua temporis differentia futuras, ut coexistentes suæ æternitati, ac prout sibi præsetes. In hoc loco suppono id quod latissime, & nisi decipior, efficacissime alio in loco probaui, videlicet, quod futura omnia cōtingentia, etiā ea quæ a libertate arbitrij pendēt, cognouit Deus ab æterno vtraque; ista cognitione, scilicet approbationis, & visionis certo & infallibiliter. Ita quæ ad certitudinē diuinæ prouidentię statuendam &

liii saluan-

saluandam circa huiusmodi contingentia, non est necessarius recursus ad scientiam visionis: Cuius oppositum censent non pauci theologi, cum quibus dimicauimus lib. 1. de origin. grat. sed satis superque fuerit certitudo quæ in est sciētia approbationis. Et de hac scientia in præsentia loquor, nam parum retulerit ad ordinem diuinæ prouidentia statuum, quod Deus ab æterno cognouerit res ut præsentis, sed satis fuerit, quod primum cognouerit ut possibile fieri, & deinde cognouerit easdem ut faciendas, vel ex Dei ordinatione, & prædefinitione, si fuerint res bonæ & rationi conformes, vel ex ipsiusmet Dei permissione, si fuerint præuæ & rationi dissentientes. Et ne sæpe eadem repetamus, supponamus cognitionem pertinentem ad scientiã simplicis intelligentiæ præsupponendã esse ad omnem aliam cognitionem: Quoniã est cognitio necessaria oẽm libertatem diuinę voluntatis nostro modo cõcipiendi anteuertentem. Nec de hac cognitione vllatenus loquimur in præsentia, cū quærimus quidnam fuerit prius cognitum in Deo, quid prius volitum, aut intentum, sed de cognitione sciētia approbationis totus hic noster tractatus versatur.

Tertio notandum, tres dumtaxat esse rerum ordines, intra quos potuit Deus suam bonitatem creaturis communicare, Primus est ordo nature. Secundus ordo gratiæ. Tertius deniq. hypostaticę vnionis. Si ad ordinem creationis attēdamus, res est cunctis mediocriter sapientibus nota, primum ordinem præsupponi ad secundum & ad tertium, esseque vtriusque fundamentum. Secundũ vero ad tertium etiã fuisse præsuppositum. De ordine autem intentionis non tam inter sapientes cõstat. Nam quis ordo horum trium prior fuerit in intentione Dei, quisue prior fuerit volitus & intentus: atq; adeo & præcognitus per approbationis scientiam, sub lite adhuc positum est. De qua re nostra præsens instituitur disputatio, in qua simul examinabimus celebrẽ illam difficultatem, quæ inter S. Thom. & Scotum eiusque discipulos valde semper fuit controuersa. Num videlicet Christi, prædestinatio, seu, quod idem est, decretum de incarnatione verbi futura præsupposuerit in mente diuina peccati originalis præsciētiã, sic adeo quod hoc non extante peccato, verbum caro non fieret, Et ex omnibus tandem colligemus id quod a principio proposuimus disputandum, an, videlicet, Christus caput sit totius vniuersi, ac denique rerum omnium. Referam primum eas Theologorum sententias quæ de hac re communiter solent circumferri, Et circa quamlibet sententiam ea proponam argumenta, quæ tali sententiæ fuerint propria, & ei magis accommodata.

Est ergo prima sententia, quæ docet Deum prædestinasse christum prius quam decreuisset creare hominem, Angelum, aut aliam quamlibet, vel spiritualem, vel corporalem creaturam. Itaque in illo primo

mo rationis signo, Deus nihil decreuit de productione alicuius puræ creature, sed de ipsa dumtaxat communicatione diuini verbi ad humanitatem per hypostaticam vnionem. In secundo vero rationis signo, intelligimus decretum diuinum prædestinationis Angelorum & hominum, quos in Christo prædestinauit. In tertio vero signo decretum creationis omnium rerum naturalium: quas omnes Deus retulit in Christum tanquam in finem, in quem & propter quem vtrumque ordinem & nature & gratiæ disposuit. Estque aduertendum, quod ad secundum decretum prædestinationis hominum, & Angelorum pertinuit totus ordo gratiæ, in quo etiam includimus permissionem peccatorum omnium, quatenus gratiæ opponuntur. Ad tertium vero decretum pertinuit etiã permissio peccatorum, quatenus rationi naturali per se & formaliter aduersantur. Igitur iuxta hanc sententiam intentionis ordo totaliter fuit oppositus ordini executionis. Nam primum locum in diuinę mentis intentione habuit ordo hypostaticę vnionis, secundum ordo gratiæ, tertium denique ordo nature. Sed est præterea notandum, quod tria hæc diuinę mentis decreta, quæ in tribus signis rationis considerantur, ita se habuerunt, quod primum decretum absolutum omnino fuit ab alijs duobus dependens, ita quod in Christi prædestinatione nulla fuit facta mentio prædestinationis hominum & Angelorum, aut creationis vniuersi, & multo minus dependentiam habuit in aliquo genere cause, vel ab ordine nature, vel ab ordine gratiæ. At duo posteriora decreta dependentiam habuerunt ex parte rerum decretarum a primo decreto in genere cause, finalis, quia Christus finis fuit in intentione Dei totius vtriusque ordinis, & nature & gratiæ. Docent hanc sententia Ambros. Catarinus in lib. 1. de eximia Christi prædestinatione. Albert. Pighius in lib. 8. de liber. arbitr. cap. 2. & 3. Gulielm. Parisiens. lib. 2. de vniuerso. Viguer. in institut. theologię in materia de incarnatio. cap. 3. & 20. Petrus Galatin. lib. 7. De Archan. Catho. verit. a cap. 3. vsque ad 9. dicit hanc fuisse olim, doctissimorum Hebræorum sententiam, Melchior flautius lib. de regn. Christi, Iacobus de Valentia psalm. 81. Alphonsus de Mendoza in quodlibetis q. 1. Scholastica. Verum est quod hic autor in aliam sententiam videtur paulo inferius propendere. Hęc sententia sic explicata quędam habet fundamenta communia cum alijs quibusdam sententijs postea referendis, suntque omnia illa quę sumuntur ex parte ordinis cause finalis, quę ego quoque primo loco volo proponere, tum quia communiora sunt, tum etiam quia præcipua.

Primum igitur argumeotum desumitur ex illo Paul. ad Colosens. cap. 1. vbi Christum appellat primogenitum omnis creature, & loquebatur de Christo secundum eius humanitatem. Quamuis in

verbis precedentibus, quibus ipsum imaginem Dei inuisibilis appellat, ipsius diuinitatem explicaret. Ita intellexerunt Hieronymus & Anselm. super eundem Paul. locum. Ex quo testimonio sic arguitur. Christus non est primogenitus omnis creaturæ in tempore, cum post multos annos a seculi creatione, verbum factum sit caro. Ergo ordine prædestinationis & intentionis vocatur à Paul. primogenitus omnis creaturæ. Et confirmatur ex his quæ in contextu sequuntur. Sic enim habent. Quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cœlis, & in terra, visibilia, & inuisibilia, &c. Omnia per ipsum & in ipso creata sunt, & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principum, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primatum tenens. Ex quibus verbis nonnulla ad propositum colliguntur. Primum est, Paul. ibi loqui de Christo vt homine, Nam hac ratione Christus est caput corporis Ecclesiæ, Estque primogenitus ex mortuis, id est, primus qui ad immortalem vitam resurrexit, Estque principatum in omnibus tenens. Secundum est quod ob id omnia in ipso creata esse, & constare dicuntur, quia ex vi decreti primi, quo Deus decreuit verbum fieri hominem, omnia, tam quæ pertinent ad ordinem naturæ, quam quæ ad ordinem gratiæ, creata sunt & disposita, vt permanenter in suo ordine persisterent, & vt ipsi Christo primo prædestinato omnium rerum fini & capiti deseruirent, Tertium colligitur antecessio diuini decreti de Christi prædestinatione ad decretum vtriusque ordinis & gratiæ & naturæ, hoc enim designant illa verba. Et ipse est ante omnes. Nam supposito quod de Christo, vt homine sint intelligenda, vt diximus, non aliter potest verificari Christum esse ante omnes creaturas, id ipsum colligitur, ex alijs verbis, scilicet, vt sit in omnibus ipse primatum tenens. Quæ verba ad Christum vt hominem fore referenda, docuerunt Chrysostomus. Theophipa. & docent communiter illius loci interpretes. Quod si Christus vt homo, in omnibus principatum tenet, Ergo etiam in diuinæ mentis intentione, diuinæque voluntatis amore, inter omnes creaturas primatum tenet, Ponderant præterea alij illud verbum primogenitus, quod dicunt, non solum designare Christum primum locum obtinuisse in diuina intentione, inter res omnes quas Deus decreuit efficere, sed etiam insinuat creaturas omnes quasi genuisse Christum ipsum, quia fuit finis omnium earum & fructus, ac communis quidam earum partus, in quem à Deo omnes primo fuerunt ordinatæ, & institutæ: ad eum modum quo Christus in sacris literis germen vocatur, & fructus terræ sublimis. Sed hæc intelligentia, & ponderatio si quidem referretur ad Christum quatenus in tempore, & in sacro virginis utero natus est, & ex

mortuis

mortuis potest tertiam diem resurrexit, præclaram & optimam rationem haberet, & in sacris scripturis bene fundatam. Verum quod hac ratione christus primogenitus dicatur, secundum quod in diuinæ mentis decreto antecessit omnem creaturarum dispositionem, frigide satis & impertinenter asseritur. Quoniam finis prout antecedit in intentione, potius rationem Patris respectu mediorum posset induere, quam aliquam filij effigiem habere: cum finis in intentione positus omnia media præcedat, & ita sit eorum causa, vt nullatenus sit ipsorum effectus, filius autem, fructus, & partus, effectum designant, non causam, finis vero in executione consideratus rationem potest effectus fortiri respectu mediorum in genere causæ efficientis, sunt enim causæ sibi inuicem causæ. Et hoc modo consideratus finis & filij & fructus, ac denique partus, rationem aliquem posset accipere.

Secundum argumentum sumitur ex illo Paul. ad Ephes. i. elegit nos in ipso ante mundi constitutionem &c. Vbi Paul. loquebatur de Christo vt homine, vt ex contextu liquet, & ibidem aduertit Hieronymus. Dicit ergo Paul. Deum elegisse prædestinatos in Christo ante mundi constitutionem. Quod plane non ita debet intelligi, quod elegerit prædestinatos antequam crearet mundum. Hæc enim electio nihil magnificum designaret, & in quo prædestinati excederent reliquas mundi creaturas, vniuersæ namquam dispositæ fuerunt in diuina præordinatione, ante actualem mundi creationem. Tum sic. Ergo. Electio prædestinatorum in Christo præcessit in diuino intellectu ipsam mundi constitutionem, id est, ipsum diuinæ mentis decretum de temporali mundi fabricatione, atque a deo habemus, quod totus naturæ, ordo in intentione diuina posterior fuit decreto incarnationis Christi. Et quod id ipsum sit de ordine gratiæ dicendum, constat similiter ex eo quod Paul. dixit, homines fuisse in christo prædestinatos, ex quo manifeste colligitur Christi prædestinationem, seu, quod idem est, decretum de incarnatione verbi, præcessisse in ipso dei intellectu.

Occasione huius testimonij & aliorum quæ mox referam ex Paul. tertium de sumo pro conclusione argumentum. Prædestinatio hominum & angelorum, prior fuit in diuino intellectu, decreto creationis omnium rerum ad naturæ ordinem spectantium, sed prædestinatio hominum, & Angelorum: posterior fuit decreto prædestinationis christi, ergo de primo ad vltimum, decretum creationis rerum posterior fuit decreto prædestinationis Christi. Minor constat ex testimonio in præcedenti argumento citato, quatenus in eo dicitur Deum elegisse nos in Christo, id est, homines in Christo prædestinasse. Neque enim potest intelligi quod homines in

Christi

Christo fuerint prædestinati, quin ipsa Christi prædestinatio antecesserit, Maior vero probatur ex illo Palu. 1. Corinth. 3. omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Cephas, siue Apollo, siue mundus siue præsentia, siue futura, omnia vestra sunt. Vos autem Christi, christus autem Dei. Ex quo loco colligitur, quod sicut Christus est dei, id est, propter deum ut finem. Nam caput Christi, deus, dicit alio loco Paul. Ita prædestinati sunt Christi, id est, propter Christum ut propter finem, & omnia denique alia sunt prædestinatorum, id est, propter prædestinatos, ut propter finem. Rursus, ergo decretum prædestinationis christi præcessit ordine intentionis & electionem omnium prædestinatorum, & decretum, creationis omnium naturalium rerum. Electio vero prædestinatorum præcessit ipsum rerum creationis decretum. Patet consequentia, quia id quod habet rationem finis, necessum est præcedat in intentione electionem omnium eorum, quæ ad ipsum ut ad finem ordinantur. Et quidem nisi in intentione præcedat finis, non potest ex ipso ratio mediorum sumi, neque respectu ipsorum mediorum exercere potest finis causalitatem. Causa enim finalis mouet, & causat prout in intentione præcedit. Confirmatur ex illo Paul. ro. 8. Expectatio creaturæ reuelationem filiorum dei expectat. Quæ verba, cum alijs quæ ibi sequuntur, non facilem habent intelligentiam ut visum est August. lib. 83. q. 67. quorum verborum sensus legitimus is esse videtur, quod omnis creaturæ, id est tota mundi fabrica ingemiscit, & expectat quasi parturiens gloriam consumatam prædestinatorum, quæ futura est in vltima corporum resurrectione. Eo quod ab ipso deo in primo creationis mundi decreto vniuersæ creaturæ propter electos, & propter eorum gloriam institutæ sunt, & conditæ, & ita per quandam prosopopeiam dicuntur hunc finem expectare. Et quoniam spes quæ differtur affligit animum, ingeniscere dicuntur: & electorum gloriam quasi parturire. Eo plane orationis schemate, ut bene super hunc locum aduertit Adamus, quo psalmo. 97. flumina plaudere & montes exultare dicuntur. Hoc autem manifesto nobis argumento est, vniuersas creaturas, totumque nature ordinem ad ipsos prædestinatos ordinari tanquam in finem. Atque adeo electorum prædestinationem antecessisse in mente Dei decretum constitutionis mundi, & totius ordinis naturalis. Et cum decretum prædestinationis christi hominum & angelorum prædestinationem antecesserit, fateri tenemur, ipsum simpliciter præcessisse, fuisseque primum decretum ipsius diuinæ mentis. Quarto probatur ex Paul. ad Ephes. cap. 1. vbi non solum dicit homines in esse gratiæ & gloriæ prædestinatos fuisse ad christum, & propter christum, & ut essent in laudem gloriæ eius. Verum etiam aperte insinuat, omnia quæ sunt in vniuerso, fuisse a deo condita propter ipsius christi gloriam, Sit enim dicit.

Pro-

Proposuit in eo indipensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in christo, quæ in cælis & quæ in terra sunt in ipso. Illud verbum, Instaurare, ut communiter expositores huius loci aduertunt, idem pollet, quod recapitulare, & quasi in epilogum reducere. Vnde sensus is esse videtur, voluisse Deum omnia quæ sunt in cælis & in terris, siue quæ ad ordinem naturæ, siue quæ ad ordinem gratiæ pertinent, reducere in Christum dominum, tanquam in egregium & excellentem quendam epilogum, præclarissimumque omnium eorum finem. Confirmatur hoc argumentum saltem ut procedit de ordine gratiæ ex concil. Tri. sess. 6. c. 7. dicente, gloriam Christi finalem causam esse iustificationis nostræ; Ergo &c.

Quintum argumentum, quod ex doctrina Scoti inferius referenda desumitur, est veluti confirmatio omnium eorum quæ argumentis factis proposuimus. In hunc modumque habet. Omnis ordinate volens, prius vult finem, quam media, & ex medijs prius & magis vult illa quæ sunt fini propinquiora & magis proportionata, ergo Deus in toto ordine dispositionis rerum ambientis tres illos supra connumeratos ordines, prius voluit manifestationem suæ gloriæ suæque bonitatis, quæ est finis vltimus, quem deus intendit, & post manifestationem suæ gloriæ immediate voluit Christum, ipsumque prædestinavit. Quia certum est Christum, ut hominem, perfectius medium esse, & magis proportionatum ad manifestationem diuinæ bonitatis & gloriæ, quam totus vterque ordo, & naturæ, & gratiæ simul, atque adeo decretum prædestinationis Christi absolute præcessit in diuino intellectu decretum vtrumque & ordinis naturæ, & gratiæ. Confirmatur. Incarnatio Christi est bonum per se amabile, & quidem multo magis, quam creaturæ omnes collectivè sumptæ, siue ad ordinem naturæ, siue ad gratiæ ordinem spectent, ergo non decebat perfectionem sapientiæ diuinæ, quod verbi incarnationem Deus non propter semetipsam vellet, sed propter creaturas inferiores. Et præsertim hæc repugnantia appareret magis, in eo quod Deus occasione peccati ipsam verbi incarnationem voluisset. Nam tunc non per se, sed per accidens esset volita, quod valde apparet rationi dissentaneum.

Omnia argumenta quæ hætenus informauimus, de sumi videntur ex ratione finis. Ita quod christus fuerit prædestinatus ut finis & caput rerum omnium, & quod omnia in ipsum & propter ipsum instituta fuerint a deo, & condita. Deinde eadem sententia alijs modis probanda erit. Sed primum hæc omnia argumenta facta confirmanda sunt autoritate Ruperti Abbatis, qui eundem prorsus sensum intendens, quem argumenta facta prætendunt, in lib. 3. de glor. Trinita. & processio. Spiritus sancti, c. 19. 20. & 21. hanc sententiam aperte docuit

cui

cuit, dicens inter alia homines & angelos creatos esse propter Christum hominem, ut haberet præparatam ex utroque latere familiam. Idem in substantia dicit q. 13. super Math. de gloria & honore filii hominis. Eidem sententiæ fauet Anselm. versans illa verba ad Hebr. 2. propter quem omnia. Omnia propter Christum, inquit, quia propter eius laudem & gloriam omnia creata sunt.

Sexto probatur eadem sententia ex illo proverbio. 8. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio, seu ut alia lectio habet. Dominus creauit me, &c. ubi sermo fit de sapientia incarnata. Quam Spiritus sanctus introducit ibi loquentem secundum humanitatem assumendam, quod asseruerunt Clemens Pontifex lib. 5. institut. Apostolica c. 21. Basil. contra eunomium lib. 4. Athanas. sermon. 3. contra Arianos, Gregor. Nazianze. in oration. 2. de filio Cirill. Alexandri. in lib. 5. thesauri c. 8. August. sermon. 58. de verbis domini & lib. 1. de Trinitate. c. 12. Ambros. lib. 1. de fid. & gratia. c. 7. Hilar. 12. de Trinitate. Gregor. Nisenus de fide ad simplicianum. Cæsarius dialog. 2. Chrysost. de sancta & mirifica Trinitate. Hierony. super episto. ad ephel. 2. dicit in Hebræo non haberi Creauit me, sed Possedit me, vtrumque tamen verbum referendum esse ad sapientiam incarnatam. Damasc. lib. 4. cap. 19. Eandem amplectitur intelligentiam Concil. Ispalen. 2. cap. 13. Quæ intelligentia sine dubio est valde consentanea textui. Et aliis omissis expendenda sunt illa verba, & delitiæ meæ esse cum filiis hominum, Quæ verba ad incarnationem referenda, & ad ipsam Christi humanitatem, res ipsa prodit, & explicuit Iustinianus in sermone de Eucharistia. Similia verba iis quæ nunc retulimus, habentur Eccles. 24. ab initio & ante secula creata sum, & vsque ad futurum seculum non desinam, &c. Ex toto contextu capitis, & ex interpretatione Patrum, qui in eodem sensu hæc verba, in quo præcedentia intelligunt, constat fieri ibi sermonem de sapientia diuina incarnata. Quæ idcirco ab initio ante secula creata dicitur, quia antequam Deus quicquam facere decreuisset, verbi incarnationem futuram dispofuit, Diciturque creata in initio viarum Dei, quia fuit primum initium operum Domini, non in temporaria executione, sed in æterna eorum prædefinitione & dispositione. Et quidem opera domini iuxta phrasim scripturæ sacræ vocari, nullus est qui ignoret Isai. cap. 55. sicut exaltati sunt cæli & terra, ira exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris dicit Dominus, id est, opera mea ab operibus vestris, psalm. 144. Iustus dominus in omnibus vijs suis, & sanctus in operibus suis. Et quidem non in merito opera Dei viæ eius vocantur, quoniam opera Dei sunt veluti quedam eius vestigia.

Septimum argumentum. Ex his quæ referuntur Genes. 2. & ad Ephes.

Ephes.

Ephes. 5. contigisse in formatione Eue, ex costa quam tulit ex Adam dormiente, colligitur quod Christi prædestinatio ordine rationis præcessit hominum prædestinationem, sed verosimile satis est prædestinationem hominum antecessisse in Dei mente ipsum creationis totius vniuersi decretum; Ergo absolute decretum de verbi incarnatione futura præcessit in ipsa Dei mente decretum productionis rerum omnium, siue ad ordinem naturæ, siue ad ordinem gratiæ spectantiū. Minor constat ex dictis. Probatum est enim prædestinationem hominum finis rationem habuisse, propter quem Deus totum hoc creauit vniuersum: finis autem necessum est in intentione operantis præcedat. Maior vero, probatur ex illis verbis Adæ, hoc nunc os de ossibus & caro de carne mea. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adheret uxori suæ. Ad quæ verba, & ad coniunctionem materiale inter Adam & Euam ibi contractam alludens Paulus ad Ephes. c. 5. inquit. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Quibus verbis Apostolus materiale illam coniunctionem inter primos nostros parentes Dei autoritate celebratam, præfigurasse docuit coniunctionem Christi cum Ecclesia: atque adeo & ipsam verbi incarnationem; fuit enim hæc coniunctio in incarnatione facta quæ in Christi passione suâ consumationem accepit, ut ex S. Leo. epist. 22. & August. tract. 9. in Io. colligitur. Nec enim admittenda est Driedo. explicatio, qui in lib. captiuita. & redempt. generat. human. cap. 2. dicit hanc coniunctionem Ecclesiæ spiritualem, non ad Christum ut hominem, sed ut ad Deum esse referendam. Falsa est hæc expositio. Etenim cum Paul. citatis in verbis vsus fuerit hoc nomine, Christus, quod non solam diuinitatem, sed simul humanitatem sua complectitur significatione, ut aduertunt Cyrill. lib. de incarnatio. cap. 1. & Anathematis. 9. & Damascen. libr. 3. de fid. cap. 3. aperte ipse insinuauit Paulus non de Christo tantum ut Deo, sed ut Deo homine sermonem fieri. Et ita communiter intelligunt sancti Patres exponentes illa verba Paulus speciatim Ambros. Chrysostom. & Anselm. & Tertull. contra Martionem August. tracta. 9. in Ioan. & sermo. 6. de tempor. & Bernard. in sermone. quodam de natiuitate Christi, Estque ex contextu intelligentia hæc manifesta Narrantur enim in illo capite beneficia præclara, quæ Christus ut homo suæ dilectissimæ exhibuit Ecclesiæ. Et quidem quod ipse Prothoparès noster Adam hanc cognouerit significationem, vel cognitione fidei, vel reuelatione prophetica, vel ut quibusdā (etiam minus probabiliter) visum fuit, per manifestam diuinæ essentiæ visionem, negari non debet. Primo quoniam cōmunis est Theologorum sententia ex doctrina Patrum desumpta, & a S. Doctore 22. q. 17. ar. 4. explicata, quod boni & sancti prophetæ intellexerunt substantialiter

K k k k

ca,

ea, quę prophetice pronuuciarunt, Et si non semper calluerint omnes sensus ab spiritu sancto intentos, & hoc pertinet ad dignitatē dono prophetę debitam. Constat autem ex Paul. citato loco illa verba quę tunc protulit Adā, propter hoc relinquet homo patrē & matrem &c. Prophetica fuisse, quia præsignabant magnum illud sacramentū spiritualis & indissolubilis futuri cōiugij inter Christum, & Ecclesiā. Non ergo fas est dicere Adam nullatenus intellexisse hūc mysticum & propheticum suorum verborum sensum, quodq; non cognouit in carnali suo matrimonio cum vxore Eua celebrato, præfigurari sacrū illud spirituale coniugiū, quod erat inter Christum & Ecclesiam futurum. Præterea Patres grauiissimi hęc expresse docuerunt sententiā. Hieronym. exponens illa Paul. verba S. Leo Epist. 22. August. lib. 9. super Genes. ad liter. c. 19. Prosper lib. de promission. & prædiction. Dei 1. par. c. 1. S. Bernard. sermo. 2. in septuages. & denique S. Tho. 2. 2. q. 2. art. 7. & 3. par. q. 1. art. 3. ad 5.

Ex his omnibus de summo argumentū ad probandam illam maiore præmissam in sexto argumento propositam. Ante peccatum Adę, & ante ipsius præscientiam Christus fuit prædestinatus, præcessitque in diuina mente decretum incarnationis eius, sed prædestinatio hominum præsupposuit in diuino intellectu originalis culpę præscientiā. Ergo præcessit Christi prædestinatio ipsam hominum prædestinationem. Minor, communiter solet admitti a S. Thom. discipulis qui in hac parte sequuntur apertam & August. & Thom. doctrinam, Maior probatur. Adam, antequam peccaret, præsciuit verbum incarnandum: atque adeo & præcognouit ipsam Christi prædestinationem, ergo manifestum signum est quod Christi prædestinatio in diuino intellectu antecesserat ipsius peccati præscientiam. Consentaneum enim est rationi dicere, Deum in manifestatione quam fecit prædestinationis Christi, eum seruasse ordinem, quem ipsa prædestinatio habuerat in diuino intellectu. His & alijs argumentis solet probari hæc prima sententia. Quam eius autores sibi etiam ex Augustin. colligere videntur in lib. 1. de nupt. & concupiscent. ca. 21. vbi inquit, matrimonium Adę quod fuit Christi eius coniugij cum Ecclesia sacramentum, eandem habiturū dignitatem, etiam si non sequeretur originale peccatum. Ex quo manifesta consequentia deducitur, decretum incarnationis Christi non præsupposuisse in diuino intellectu culpę originalis præscientiam. Alias enim non extante peccato connubium Adę nō posset retinere dignitatem sacramenti præsignantis Christi cum Ecclesia matrimonium.

Ex hac sententia inferunt quidem ex eius autoribus, quod quāuis neque homines, neq; Angeli prædestinati fuissent, neq; extaret decretum creationis mund., verbum incarnatum fuisset, humanamq; natu-

ram

ram indueret, eo quod Christi prædestinatio nullam in diuino intellectu dependētiā habuerit ex parte obiecti ex ordine naturę, vel ex ordine gratiæ, quia decretū prædestinationis Christi absolutum fuit & independens o præscientia vtriusq; ordinis & gratiæ, & naturę, & eorum omnium quę ad vtrumque istum ordinē pertinent. At neq; ordo naturę, neque ordo gratiæ extare potuerunt nisi dependenter ab incarnatione Christi, quia omnia quę, siue ad gratiā, siue ad naturam spectant, ordinata fuerunt & disposita a Deo vt media ad Christum, tanquā excellentem omnium eorū finem. Et decretum vtriusq; ordinis & gratiæ & naturę præsupposuit decretum prædestinationis Christi & incarnationis eius. Hoc confectarium scio nō omnes eius autores admitterent, admittunt tamen aliqui, & qui non admittunt non satis loquuntur consequenter, nam reuera transeunt ad aliam sententiam quam sumus iam iam applicaturi.

Est ergo secunda sententia, quę cum præcedenti fatetur Christum fuisse primum omnium prædestinatorum, decretumque prædestinationis eius antecessisse vtriusq; ordinis & gratiæ, & naturę productionis decretum, Addit tamen hæc sententia, in quo a prima dissentit, decretum incarnationis Christi non fuisse omnino absolutum & independens ab vtroq; ordine, & naturę, & gratiæ, quia potius non potuit executioni mandari nisi dependenter ab vtroque isto ordine: quę dependentia intrinsece clauderetur in ipso christi prædestinationis decreto. Hęc sententia non in vno & eodem sensu ab omnibus suis autoribus intelligitur. Nam quidam eorum dicunt, dependentiam illam in prædicto Christi incarnationis decreto clausam totam se tenere ex parte executionis: ex parte vero intentionis nequaquam. Voluntque dicere autores isti, quod tota hæc dependentia est dependentia finis a suis medijs, ad eum modum quo sanitas, quam infirmus intendit comparare per medicamenta pendet in asecutione ab ipsis medicamentis. Quę dependentia licet inuoluatur in intentione qua infirmus sanitatem desiderat, & intendit, tota tamen se tenet ex parte executionis, quatenus non aliter infirmus assequi potest sanitatem nisi medicamentis appositis. Ita ergo dicunt huius sententię autores, Sic Deum decreuisse verbum fieri carnem, quod simul voluit vt non aliter fieret quam vtroque illo ordine & naturę & gratiæ præsupposito, ita tamen quod vterque haberet tantum rationem medijs ad ipsam verbi incarnationem destinati, imo nonnulli eorum libenter admittunt, quod non solum ab ordine naturę, & gratiæ dependentiam habuit incarnatio Christi ex vj ipsiusmet Christi prædestinationis decreto, verum a peccato originali habuit quoque dependentiam, quoad sui executionem. Non quidem quod ex intrinseca rerum connexionione hæc proveniret dependentia, sed ex

Kkkk 2 ipso

ipso tantum liberæ diuinæ voluntatis consilio, cui placuit res ita ordinare & disponere. In quo illud exemplum, quod attulimus de sanitate per media acquirenda magnam habet dissimilitudinem, quia dependentia sanitatis à medicamentis, non ex libera egroti intentione consurgit, sed ex intrinseca rerum habitudine, & connexione.

Fundamenta huius sententiæ quoad primam partem, in quo cum præcedenti conuenit sunt eadem illa argumenta, quæ in comprobationem præcedentis sententiæ informauimus. Posteriores vero partem probant iisdem fere rationibus, quibus Thomistæ probare solent Christum non venturum, si non extaret originale peccatum. Quarum præcipuæ referendæ sunt à nobis in huius disputationis discursu.

Alij autem Theologi in alio sensu hanc secundam tuentur sententiam. Dicunt enim, quod licet Christus in genere causæ finalis præcesserit in diuina intentione vtrumque ordinem, & naturæ, & gratiæ. In genere vero causæ materialis opposito contingit modo, Quoniam Deus non prædestinavit Christum, neque verbi incarnationem futuram esse voluit, nisi habita consideratione dependentiæ ad vtrumque ordinem & naturæ & gratiæ, non solum, vt a medio necessario requisito, secundum executionem ipsius verbi incarnationis, sed vt materia circa quam, & à qua per se pendet in genere causæ materialis, ipsa diuini verbi incarnatio, non solum vt in executione ponitur, sed etiam vt in intentione Dei præhabetur. Adhibeo huius rei exemplum, antequam dilucidiorum explicationem apponam. Qui intendit aliquod totum quod ex materia, & forma intrinsece componitur, etsi per se primo nõ intendat materiam aut formam, sed ipsum totum dumtaxat, secundario tamen materiam quoque intendit & formam, à quibus ipsum totum, & ipsa forma totius compositi quasi in genere causæ materialis dependet. Et sicut totum quod est primarium intentionis obiectum, ea ratione qua ipsius obiectum est, non solum quoad executionem pendet a materia, & forma, verum etiam quoad intentionem. Ita materia & forma, sunt partiales ipsius intentionis obiectum, materiale tamen. Et non inrant in intentione totius compositi, vt media extrinseca quibus finis intentus, scilicet, ipsum totum habendus est, & comparandus, vt medicamenta inrant sanitatis intentionem, sed tanquam id ex quo ipsa finis intenti forma, & ratio per se, & essentialiter pendet vt a propria materia. Ad eundem ergo modum contendit ista sententia, quod ordo naturæ & gratiæ intrat decretum prædestinationis Christi, Quoniam Christus, quatenus obiectum formale talis decreti, intrinsecam habet & necessariam dependentiam tanquam a

mate-

materia ab vtroque isto ordine, eo quod Christus non absolute fuit prædestinatus, sed in eleuationem & exaltationem naturæ humanæ, vt quibusdam placet, vel vt alij censent, in reparationem eiusdem naturæ per peccatū infectæ, Vnde per se loquendo decretū prædestinationis Christi respiciebat vtrumque & gratiæ & naturæ ordinem vt reparabilem, Imo vt reparandum per ipsum Christum. Et ita Christus fuit prædestinatus secundum accommodationem ad hanc materiam, scilicet, naturam reparandam aut exaltandam; & ad hunc effectum, scilicet, reparationem aut exaltationem naturæ: imo & vtriusque ordinis, puta, naturæ & gratiæ. Supponit hæc sententia, quod vel exaltatio, vel reparatio naturæ rationalis, imo & totius naturalis ordinis fuit finis immediate & proxime intentus per incarnationem Christi. Ita quod Christus prædestinatus fuit ad hunc finem, vt ad immediatum & proximum: Nam finis præcipuus & principaliter intentus, fuit ipsa Dei gloria, ad quam & Christi incarnatio, & reparatio, atque etiam exaltatio totius naturæ vt ad supremum & vltimum finem ordinantur. Quibusdam autoribus huius sententiæ non libet naturæ exaltationem seu reparationem appellare finem incarnationis Christi, eo quod finis excellentiam debet habere supra media quæ ad ipsum ordinantur, quæ in præsentia nõ reperitur, sed potius è contra Christi incarnatio multis partibus excedit totam ordinis naturæ & gratiæ exaltationem & reparationem. Vnde reparationem & exaltationem naturæ vocant effectum per se intentum in Christi prædestinatione, & qui ordine executionis per se pertinuit ad Christi incarnationem, vel vt formalius loquar ad Christum incarnatum. Et quod ad presens attinet, parum retulerit hoc, vel, illo modo dicere. Nam siue finis sit, siue effectus per se intentus, infert id quod intendimus, nimirum, quod ipse naturæ ordo vt reparandus, materia est circa quam incarnatio christi, prout a deo intenta, suam explicuit virtutem. Hæc posterior secundæ sententiæ intelligentia mihi gratior est & plausibilior quam explicatio præcedens. Iuxta quam dicendum existimo, in eo sensu intelligendum esse, quod decretum prædestinationis christi ex parte rei prædestinatæ dependentiam habuit in genere causæ materialis ab ordine naturæ, & gratiæ, quod non potuit constare decretū istud nisi præsupposita in aliquo priori signo præscientia vtriusq. prædicti ordinis. Quæ dependentia non pertinet ad rationem mediatorum ex quibus affectio finis dependet. Quoniam finis dependentia à medijs non postulat præscientiam & præuisionem mediatorum, nam totum mediatorum esse ex finis volitione pendet, & nullatenus finis volitio pendet ex medijs, neque ex ipsorum præscientia, quamuis

quamuis pendeat in executione, Vnde prædicta dependentia prædestinationis Christi a præscientia ordinis naturæ aut gratiæ, ad rationem spectat cuius piæ causalitatis, quam nos dicimus esse materialem. Et concedimus; quod cum causæ sint sibi inuicem causæ, nihil inconuenit quod cum uterque ordo naturæ & gratiæ per se pendeat in genere causæ finalis a Christo & ab eius prædestinatione: quod contra Christi incarnatio ipsaque prædestinatio christi ex parte termini (Nam ex parte actus à nullo pendere potest) pendeat ab utroque ordine naturæ & gratiæ, ab eiusque præscientia in genere causæ materialis. Ita quod illa duo rationis signa, ad quorum alterum pertinet præscientia ordinis naturæ & gratiæ, & ad alterum ipsa Christi prædestinatio, modo nostro cōcipiendi, & loquendi integrat vnum signum rationis totale, & completum, in quo fuit celebrata tota Christi prædestinatio, Quemadmodum instans introductionis formæ substantialis in materia, imbibit in se ipso duo instantia naturæ, in quorum altero dispositio in genere causæ materiatis præcedit formam, & in altero ipsa forma in genere causæ formalis dispositionem antecedit. Quoniam vero hoc posterius naturæ istans formalior est & principalior, Idcirco ei absolute loquendo tribuimus totam substantialem generationem, & aliud naturæ istans quod ad dispositionem pertinet, consideramus vt extrinsecum ipsi generationi, & quasi ei præsuppositum, quamuis reuera vtrumque illud naturæ instans intrinsece claudatur in ipsa substantiali generatione. Ita proportionabiliter in Christi prædestinatione dicimus, quod licet tota ipsa substantialis Christi prædestinatio duo illa iam exposita rationis signa complectatur, quia tamen illud signum, quod pertinet ad Christum & ad eius incarnationem formalius & principalius attinet ad ipsam Christi prædestinationem, idcirco quamuis aliud rationis signum pertinens ad præscientiam ordinis naturæ & gratiæ per se quoque spectet ad eandem prædestinationem, consideratur tamen quasi extrinsecum & materialiter præsuppositum ad ipsam prædestinationem Christi. Et loquimur de illo, atque si esset aliud rationis istans ab instanti prædestinationis distinctum. Hoc loco sermonem facimus de Christi prædestinatione, non ut potuit a Deo fieri, poterat enim Deus Christum prædestinare nullo ad ordinem naturæ & gratiæ habito respectu, sed loquimur de ipsa vt contigit de facto secundum consilium liberæ voluntatis Dei.

Quod autem ea quæ diximus rationi consentiant, sic ostendo. Impossibile est quod quis intendat subiectum aliquod exornare & perficere, altiorique forma & dignitate illustrare non præuisa ipsius subiecti existentia, vel saltem non præscita vt infallibiliter futura, ergo impossibile fuit quod Deus prædestinasset Christum ad reparandum
vel

vel eleuandum naturæ & gratiæ ordinem, nisi vtriusque ordinis præscientia supposita. Confirmatur, Nulla potest ratione comprehendere, quod quis velit alicui bonum, præsertim bonum quod non est primum, sed superadditum substantiali bono eius cui confertur, nisi præsupposita præscientia & præuisione illius subiecti cui tale bonum est conferendum, sed bonum quod Christus contulit rationali creaturæ imo toti vniuerso, non fuit primum bonum, id est, ipsum esse substantiale creaturæ rationalis, sed fuit bonum supradditum, & quasi supererogationis bonum. Ergo necessum fuit quod Christi prædestinatio, per quam Deus illud bonum contulit rationali naturæ, toti que vniuerso, supponeret præscientiam ipsius naturæ rationalis. Quidam grauis modernus autor in questione quadam quodlibetica neque istam rationem probauit, & absque vlla vel apparenti ratione hanc totam improbauit sententiam, asserens quod finalis causa a subiecto & materia potest in executione pendere, & reuera pendere, quia causæ sunt sibi inuicem causæ. At in intentione nullo modo pendere potest, sed simpliciter finis est intentione prior, sicut est prior electione mediorum. Vnde colligit Doctus iste auctor gloriam christi, atque etiam prædestinatorum intentam fuisse & volitam absque vlla præscientia subiecti supposita, & similiter docet in nullo genere causæ præscientiam ordinis naturæ & gratiæ christi prædestinationem antecessisse, sed quod tota eius antecessio ex parte executionis se habet.

Verum hæc doctrina (nisi me quicquam fallit) nulla verisimili ratione fulcitur, falsum est enim illud cui innititur fundamentum, putata, finalis causæ intentionem tam esse absolutam & independentem à subiecto & materia, quam est in dependens à medijs ad finem asecutionem ordinatis, cuius oppositum est sine dubio verissimum, Et colligo eius veritatem ex illa finis distinctione ab Aristot. lib. 2. de anima tex. 37. facta, inquit, enim quæ iuxta antiquam textus translationem, duplex est id cuius causa cætera fiunt, vnum est, Quod, & alterum, Quo. Argyropilus & quidam alij, aliter vertunt, sed idem est sensus, ille, videlicet, quem intendunt S. Thom. super illum locum Aristot. & Themist. in suo paraphrasi, geminum, inquit, esse finem, Alter est illud bonum quod directe intendit operans, & propter quod operatur, vt sanitas finis est in quem directe tendit medici intentio, & istum finem vocat Aristotelis finem, Quod. Alter vero est subiectum illud cui intenditur tale bonum, vt finis medici non solum est sanitas, sed etiam homo cui conferenda est ipsa sanitas. Et hunc finem Aristotel. appellauit finem, Quo, quem alij appellant finem Cui, ex qua doctrina sic argumentor. In intentione finis non solum explicatur finis Propter quod, sed etiam finis, Quo: itaque ex utroque fine integratur totale intentionis obiectum. Ergo in intentione qua Deus voluit
christi

Christi incarnationem, ad extollendum aut reperandum utrumque ordinē & naturę & gratiæ, nō solum ipsa Christi incarnatio rationem habuit obiecti, Verum & uterque ipse naturę & gratiæ ordo includebatur in intentione illa in ratione finis, Quo, veluti partiale eiusdem diuinę intentionis obiectum. Imo in genere causę materialis prius ad ipsam Dei intentionem pertinuit, quam christi incarnatio. Vbi verum esse censeo, quod Francisc. a Carthagea lib. citat. discursu 4. non indocte insinuauit, quod aliter finis comparatur ad media per quę acquirendus est, & aliter comparatur ad subiectum ipsius finis. Nam relatus ad media omnimodam habet prioritatem in ordine intentionis, eo quod media respectu finis, prout est in intentione, solam rationem effectus fortiuntur, & nullatenus rationem causę. At finis ad subiectum comparatus & si ordine intentionis prior sit in suo genere, scilicet, causę finalis, non tamen omnimodam prioritatem habet, quin potius est posterior in ordine materialis causę. Est enim subiectum formaliter in ratione subiecti consideratum, materialis causa à qua pendet finis, non solum, ut assequendus, sed etiam ut intendendus ab operante, quia finis non intenditur, nisi per ordinem ad subiectum. Vnde per se pendet à subiecti præscientia. imo & ab aliquo eius amore. Nam quod quis intendat, alicui bonum aliquod super erogationis exhibere, præsupponit aliqualem dilectionē eius, cui tale bonum intenditur. Et ita ad nostrum propositum Christus Ioan. 3. dicebat, sit Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret. Prius dilexit mundum, quam intenderet illi & vellet tantū hoc bonum incarnationis Christi. Et quidem subiectum, cui intenditur finis, non solam causę materialis rationem induit, verum & quodammodo causę finalis. Quia non solum consideratur in ratione subiecti, in quo ipse finis, suscipitur, sed etiam consideratur per modum termini in cuius perfectionem ipse finis, Quod, ordinatur. Si quidem sanitas, quam medicus intendit, per se refertur, & destinatur ad perfectionem hominis sanandi. Vnde homo ipse finis est eiusdem sanitatis. Itaque homo absolute consideratus subiectum est sanitatis, sed ipsemet homo ut reparandus & sanandus rationem habet finis, respectu sanitatis eiusdem. Et ob id intentio sanitatis non solum præsupponit, præscientiam hominis infirmi tanquam subiecti in quo est suscipienda sanitas, sed etiam amorem ipsiusmet hominis ut sanandi, reparandi, & perficiendi, qua ratione est ipsius sanitatis & medicationis finis. Ita ergo in præsentia censuerim, quod mundus reparandus secundum ordinem naturę & gratiæ: atque itidem eleuandus & extollendus per incarnationis beneficium, non solum in diuina præscientia fuit præsuppositus ut subiectum & materia circa quā, sed etiam in diuino amore, ut reparandus & perficiendus per christi incar-

incar-

incarnationem, ut ipsius incarnationis finis. Non quidem finis est principalis, nam hic fuit ipsa Dei gloria, ipsaque diuinę bonitatis manifestatio, sed finis immediatus & proximus, qui tandem rationem habet medij, non solum respectu glorię Dei manifestationisque bonitatis diuinę, sed etiam respectu ipsius Christi incarnati, & eius glorię. Ut enim libere dicam quod sentio, Christus & rationem medij, & rationem finis habuit respectu redemptionis, & salutis nostrę. Consideratus quidem sub statu humilitatis, & seruitutis, quatenus, videlicet, fuit in corpore mortali, seruili indutus forma, rationem habuit medij: quatenus vero deus exaltauit illum gloriosumque reddidit, dans illi nomen quod est super omne nomen, finis fuit totius nostrę reparationis, exaltationis, & salutis. Quod volens insinuare Concili. Tridentin. sess. 6. cap. 7. non dixit absolute (& si posset) quod Christus est nostrę iustificationis finis, sed gloria Christi, id est, Christus glorificatus, & exaltatus, & prout illi donatum est nomen, quod est super omne nomen. Itaque Christus mortalis. Seruilique vestitus habitu, (& ut Zacharię verbis utar.) propter nostrorum scelerum imputationem sordido, ministravit nobis. Non enim, ut sic ministrari venerat, sed ministrare ut ipse Matth. 20. dicebat. At postquam Matth. ultimo. data fuit ei omnis potestas in cælo, & in terra, iam non ministrat, sed ministratur ei, id est, omnis nostra salus, nostra iustitia, nostraque glorificatio, quę ex ipso Christi ministerio nobis ab eo exhibito, dum mortalem agebat vitam, originantur & dimanant, ipsam Christi iam exaltati gloriā tamquam in finem redeunt, æquitate namque plenum est, ut inde reuertantur, vnde exierunt flumina.

Sed obseruandum est omnino, quod ipsamet humilitatis obsequia, quę Christus nobis inter nos viuens præstitit, quę materialiter considerata, & secundum eam formam, in qua fuerunt exhibitæ rationem sortiebantur mediorum, iam nunc eademmet, post Christi exaltationem, & glorificationem, talem adepta sunt excellentiam, & dignitatem, ut rationem quoque finis habeant, respectu nostrę redemptionis, & salutis, Itaque ipsa Christi passio quę tam in se fuit infirmitatis, & humilitatis plena, nunc mira illustratione, illustrissimoque splendescit honore: summaque à nobis veneratione colitur. Testes sunt ipsę vulnerum Christi cicatrices, quę non aliter in glorioso eius corpore, atque pulcherrimę stellę in cęlesti corpore emicant, testisque erit crux ipsa cum præclarissimi tenens vexilij locum in die aduentus domini, ipsum contremiscere faciet infernum, & Christi militibus gaudiū afferet in enarrabile. Quo fit ut incarnatio Christi, & si secundum quid, id est, ratione

LIII

humi-

634 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
humilitatis, & infirmitatis Christi, quam in eo apparuit dum inter
homines vixit, interque ipsos & ab ipsis est passus & interfectus, ra-
tionem habuerit medij, ad nostram redemptionem & salutem com-
parata, absolute tamen & simpliciter loquendo finis est & non me-
dium. Nam Christus in statu sibi connaturali & constitutus, nimi-
rum, in statu exaltationis & gloriæ, finis est nostræ iustificationis,
nostræ gratiæ, totiusque nostræ salutis. Cumque iste status sit sim-
pliciter proprius Christi status, ille vero infirmitatis, & passibilitatis
(qui via potius appellari debet) secundum quid tantum ad eum per-
tinet, ex diuina scilicet, dispensatione, vt nostræ redemptionis
ministerio aptus esset, & idoneus, quod ipse Christus psalm. 39. il-
lis verbis Paulo ad Hebræos 10. referente, insinuauit, sacrificium
& oblationem noluit, corpus aprasti mihi aprasti, id est, fecisti
aptum morti, & Crucis sacrificio. Idcirco simpliciter conceden-
dum est, quod incarnatio Christi finis est, & fuit salutis nostræ, at-
que ipsius nostræ redemptionis, & quod secundum quid dumtaxat
rationem habuit medij respectu redemptionis eiusdem. Ex quo
rationabili, imo & euidenti consecutione inferitur, quod nostra re-
demptio simpliciter, & absolute est medium ad Christum incarna-
tum, & ad eius gloriam, sed fuit nihilominus finis secundum quid,
quem appellamus immediatum, & proximum. Et hac ratione qua
finis fuit, eius amor & intentio præsupposita fuit ad Christi præde-
stinationem, ad ipsumque incarnationis Christi decretum: sed
quamuis hæc prioritas, & præsuppositio non nihil induat causæ fi-
nalis respectu prædestinationis Christi, & decreti incarnationis
eius, simpliciter tamen rationem habet effectus consequentis ipsam
Christi prædestinationem, & incarnationem, atque eisdem ratio-
nem medij vt ex dictis constat. Quocirca, vt hæc tandem resolu-
torie dicamus: Id assero, quod ordo naturæ absolute habuit ratio-
nem materiæ, & subiecti illius effectus, qui fuit proprius effectus
incarnationis Christi, seu Christi incarnati, nimirum reparationis,
& exaltationis humanæ naturæ, & sub hac materiali ratione eius præ-
scientia necessario debuit præsupponi ad Christi prædestinationem;
Nisi placuerit magis dicere, ordinis naturalis præscientiam inclu-
sam potius fuisse in ipsa Christi prædestinatione, iuxta modum su-
perius expositum, quam præsuppositam. Cæterum ipsa naturalis
ordinis reparatio, siue exaltatio rationem simpliciter habuit effe-
ctus incarnationis Christi, ipsiusque Christi incarnati; habuit au-
tem secundum quid rationem finis, & sub hac diminuta finis ratio-
ne, eius præscientia præsupposita fuit ad illud primum Christi præde-
stinationis decretum, Imo & fuit præsupposita ipsa diuinæ volun-
tatis dilectio, qua totam humanam naturam, vt reparandam, &
glo-

635 QVÆSTIO SEXTA
glorificandam prædilexit, in quo sensu procedunt verba illa ex Ioan.
citata, sic Deus dilexit mundum.
Sed obseruandum est omnino, nos idcirco non absolute dixisse,
quod subiectum non habet rationem medij, sed addimus illa verba,
formaliter & in ratione subiecti cōsideratum. Quoniam perspectum
habemus, posse contingere, quod illud ipsum, quod est subiectum
alicuius finis, potest respectu eiusdem finis medij rationem induere,
& quod sub hac posteriori ratione non antecedit eius præscientia
finis intentionem, sed sequitur potius. Et ita in præsentia contigit,
nam totus ordo naturæ, & gratiæ quæ in ratione subiecti præsuppo-
situs fuit in diuina præscientia ad Christi prædestinationem, habet
quoque simpliciter rationem medij respectu prædestinationis eius-
dem. Non enim sola exaltatio aut reparatio prædicti ordinis in Chri-
stum, & in eius gloriam fuit, vt in finem destinata, sed ipsa quoque
vtriusque ordinis substantia, ipsumque totum eius esse in christi gloriâ,
vt in finē à Deo fuit ordinatus, & proportionabiliter ad ipsam Chri-
sti gloriam ab æterno dispositus. Et idcirco merito Paul. 2. ad Cor. 3.
loco iā citato dicebat, oīa vestra sunt, vos autem Christi. Omnia, id est,
totus naturæ ordo propter vos o electi, & prædestinati Deus funda-
uit, & disposuit, vestram autem prædestinationē, & gloriam, totumque
ipsum gratiæ ordinem, in quo vos o prædestinati principem tenetis
locum, ad Christum eiusque gloriam retulit Deus, & ordinauit tan-
quam in finem, & præclarissimum omnium vestrum caput, vnde tan-
dem omnia Christi sunt; ad ipsum ad eiusque gloriam, vt in excellen-
tem finem destinata. Quare autem Paul. non vtrumque ordinem &
naturæ, & gratiæ Christo immediate subiecerit, sed prædestinatos
dumtaxat, & ipsis mediantibus naturæ ordinem, inferius explica-
bimus.

Hæc dicta suffecerint pro hac posteriori secundæ opinionis expli-
catione, quæ accommodari potest ad vtramque illam extremam sen-
tentiam, quarum altera docet Christum nisi extaret originalis culpa
non in mundum venturum. Altera vero contrarium docet omnino.
Nam siue supponamus Christum venisse ad reparandam naturam
humanam per peccatum infectam, & laceratam, vt prima harum
opinionum intendit, siue cum multis secundæ opinionis autoribus
dicamus, Christum non prædestinatum fuisse, per se primo ad huius-
modi reparationem faciendam, sed in magnificam, & gloriosam
eiusdem naturæ exaltationem; præcedere potest hæc secundæ opi-
nionis intelligentia. Quæ præclara eruditione saluat Christum
prædestinatum fuisse, vt finem excellentissimum vtriusque ordinis,
& naturæ & gloriæ, & quod fuit simpliciter primus prædestinatus,

& causa prædestinationis nostræ. Imo quod fuit simpliciter finalis causa omnium rerum, quantum ad primam earum entitatem, & existentiam. Quamuis secundum quid, id est, in genere causæ materialis, vtriusque ordinis & naturæ, & gratiæ existentia supposita fuerit in diuina præscientia ad Christi prædestinationem. Et quoniam secunda sententia sic exposita deseruire potest ad duas extremas illas opiniones nunc nunc insinuat, idcirco hoc loco proposui hanc sententiam, illam que tam late exposui, priusquam examinarem duas illas opiniones extremas, de quibus, de earumque intelligentia deinceps agemus.

Est igitur tertia sententia, quæ iam propius accedit ad famosam illam Scot. opinionem, quæ docet Christum etiam non existente peccato venturum esse in mundum ex vi prædestinationis suæ. Afferit hæc tertia sententia Christum de facto principaliter venisse in mundum propter ipsam humani generis redemptionem, sed quod veniret nihilominus, etiam si non extaret originale peccatum, quoniam etsi remedium humanæ naturæ causa fuerit Christi aduentus, & vt dicebam principalis, non tamen ipsa sola fuit causa aduentus Christi, ac proinde, neque causa adæquata. Nam manifestatio diuinæ bonitatis, diuinæque omnipotentiae & sapientiae, ipsaque etiam exaltatio humanæ naturæ, imo & totius vniuersi eleuatio, atque itidem perfectio, & consumatio ordinis gratiæ sufficientes erant causæ ipsius Christi incarnationis, & aduentus. Hanc sententiam docet Albertus Magnus in 3. dist. 2. art. 9. & solent moderni Theologi illam adscribere Alexand. Ales. 3. par. q. 7. membr. 13. Sed Alexand. si attente legatur hanc sententiam minime docuit, quia licet diuersas enumerauerit incarnationis causas, omnes tamen reducit ad remedium peccati, ad humanique generis redemptionem. Quam proinde causam censuit adæquatam fore, aut ita præcipuam vt illa de medio sublata, nulla sufficeret alia: atque adeo à sententia, quam inferius ex Sanct. Thom. referemus, non videtur recedere. Sed quicquid sit de autoribus huius sententiæ, ad eius intelligentiam breuiter est ad notandum. Primo, duplicem esse posse causam, quæ liberum operantem ad aliquid efficiendum inducat. Altera est motiua, & altera impulsua. causa motiua ea dicitur, à qua ita pendet operatio, vt illa sublata agens non operaretur. Impulsua vero causa illa est, quæ mouet quidem operantem, vt citius aut promptius maioriue conatu effectum producat, nõ tamen ita necessaria est, quod illa sublata cesset agentis operatio, atque adeo tollatur effectus, sed cessaret dumtaxat illa effectus, & operationis cõditio, quæ ex tali causa ortu habuisset, respectu cuius causa motiua dici

pote-

poterat. V. c. quod citius fieret promptius, aut cum aliqua circumstantia particulari &c. Posset afferri exemplum in medico cui instat necessitas tractandi aliquod negocium in aliquo opido, qui cum iam sit paratus illuc ire, casu nouit amicum ibi infirmari, & tunc libentius adit opidum illud, vt infirmo exhibeat medendi officium, quod vt melius exequatur deferet secum medicamenta quæ iudicat necessaria. In hoc casu visitatio infirmi non fuit medico motiua causa assumendi iter in illud opidum, quia paratus erat illuc adire propter instans negotiũ, sed fuit impulsua, & potest appellari motiua secundum quid, respectu, scilicet, illius effectus, quod est medicamēta parare & secum deferre.

Secundo est aduertendum, quod causa motiua duplex esse potest, Altera adæquata, & quasi totalis, Altera vero indæquata & partialis. Volo dicere quod si contingat assignare causã, quæ ita moueat agentẽ ad operandum, vt illa sola sit sufficiens, & illa sublata nulla sufficiat, talis causa potest dici adæquata & totalis. Nam licet alię concurrant propter quas agens operetur, omnes tamen censentur quasi extrinsecæ & impulsuæ causę. Si vero cõtingat quod aliqua causa ita sufficiens est ad mouendum ipsum agens ad operandum, quod tamen illa sublata remanere possit alia causa, quæ sit sufficiens vt moueat illudmet agens ad operandum, talis causa motiua potest appellari, eo quod sufficiens est se sola ad mouendum agens, vt operetur effectum, non tamen adæquata potest vocari, cum non sit necessaria ad effectum inducendum, quia illa sublata alia causa potest remanere sufficiens.

Hoc quibusdã theologis non apparet possibile, putant enim quod si altera causa sufficit, omnes alię impulsuę, dumtaxat censi debent, & quod non concurrunt ad effectum simpliciter, sed ad aliquem modum eius dumtaxat, sicut de causa impulsua dicebamus. Sed ego huius rei impossibilitatem non video. Nam vt in posito sistamus exemplo. Quis vetat, quod medicus propter causam illam vtramque iret illud opidum, ita quod vtrãque vt sufficientem assumeret, sic adeo vt sola causa visitandi infirmum, etiam si alia non extaret sufficiens ei esset causa motiua ad tale iter agendum, & similiter quod negotiũ instaret illi taliter quod quamuis de infirmo nihil sciret, iter nihilominus medicus ille arriperet ad suũ tractandum negotium, & per accidens duę illę causę, quæ seorsum sufficerent, concurrunt simul, & vtraque vt sufficiens & quasi totalis. In effectibus naturalibus forsitan hoc esset impossibile, aut saltem nõ esset factibile sine magno miraculo. Nam quod vnus effectus a duabus per se pendeat totalibus causis non subordinatis, apparet impossibile. Cæterum in effectibus liberis, hæc impossibilitas non est. Quia causa libera sic potest ad duo motiua attendere

dere in aliqua operatione, vt sit parata operari propter alterum eorum, altero deficiente. Verū est quod in tali casu, lato quodā vocabulo quælibet earum ad alteram comparata posset appellari causa coadiuuans & impulsua. Quia cum quælibet seorsum sufficiat determinare agens ad operandum, Altera concurrere videtur quasi coadiuuando & impellendo duntaxat. Vtraque autem simul rationē habet causę totalis, & adæquatę. Quando igitur duę causę aut plures in hunc modum concurrunt, nihil inconuenit quod cum quælibet earum sit sufficiens, vna sit principalior alijs, & nihilominus illa cessante non cesset operatio agentis, ac proinde neque effectus. Nam alia causa, quę minus principalis est, sufficiet ad mouendum ipsum agens, vt eundem effectum operetur, quem operaretur si omnes huiusmodi causę simul adessent. In illo exemplo medici constare hoc poterit. Nam quis prohibet, quod instans gerendum negotium sit causa principalior, & quę illum magis moueret, etsi infirmi visitatio esset ei sufficiens motiuū arripiendi iter. His ergo suppositis, autores huius tertię sentię existimant remedium originalis culpę fuisse causam motiuam, vt Deus mitteret filium suum in mundum, non quidē adæquatam & totalem, sed partialem & in adæquatam, verum sufficientem, seorsum consideratā, & propter quam solam veniret, si sola occurreret: & hoc considerata actuali diuinę voluntatis intentione, quę parata erat propter eam solam operari eundem effectum. Vti solent dicere concionatores, & nescio an insinuauerit S. Chrysost. exponens illa pauli verba. dilexit me & tradidit seipsum pro me. Quod ita deus misit filium suum in remedium commune totius humani generis, quod paratus erat mittere, etiam eum si vnus duntaxat hominiali tātōque egeret remedio. Et dicunt præterea huius tertię opinionis autores quod assumpsit deus causam istam, vt magis principalem & præcipuam inter omnes causas propter quas deus misit filium suū (vna tamen excepta, nimirū. Manifestatione suę bonitatis & glorię.) Quę tamen si cessasset non ob id cessaret effectus, puta incarnatio verbi, quia remāerent alię causę, quę essent simpliciter sufficientes, vt verbum fieret caro, etsi congruentius fuerit, quod propter eas omnes simul verbum naturam humanam assumeret. Præcipuum pro hac sententia argumentum est primum quod pro quarta sententia informabimus. Nam ex illo videtur constare, quod deus simul aliam causam vt sufficientem etiam consideraret, & non solum peccati remediū. Quod vero remediū peccati sit principalior causa, probatur ex scriptura sacra quę aperta pro hac veritate apparet. Cuius testimonia referemus pro sententia S. Tho.

Sed adest iam quarta sententia, quę non solum docet, quod etiam non ex tante originali peccato filius Dei veniret in mundum, verum etiam

etiam addit, quod remedium peccati originalis nō fuit de facto principalis causa incarnationis Christi, sed impulsua duntaxat iuxta modum paulo superius in 1. notabili expositum. Et in hoc secundo hæc quarta sententia differt à præcedenti. Et differt præterea in hoc, quod tertia sententia non admittit Christum in aliquo signo rationis fuisse prædestinatum, quod non præsupponeret originale peccatum in alio priori signo rationis præuisum, quia reuera præscientia originalis peccati, & si non concurrat tanquam necessaria ad christi prædestinationem, quia redemptio humani generis non fuit causa ad æquatam, neque necessaria, vt Deus Christum prædestinaret, concurrat tamen de facto, vt causa motiua coadiuuans iuxta superius dicta in notabili 2. At quarta opinio fatetur quidem, quod redemptio humani generis impulsua fuit causa incarnationis christi, eo quod aliquam conditionem habuit christi incarnatio, quam non haberet ista causa se mota. Non enim christus veniret in carne mortali nisi propter peccati remedium. Cæterum remedium peccati nullatenus fuit causa concurrens ad ipsam Christi prædestinationem secundum eius substantiam, neque præscientia peccati in aliquo priori rationis signo antecessit christi prædestinationem, sed illam potius præsupposuit. prius enim: iuxta hanc quartam sententiam, Deus prædestinavit christum venturum, quam videret ipsum Adæ peccatum, Et in hoc conueniunt cum Scoto omnes fere huius sententię autores, quamuis in multis alijs dissentiant, neque in vno & eodem sensu Scoticam opinionem interpretantur. Sed antequam diuersa huius sententię interpretamenta afferamus, opere præcium esse duxi, præcipua argumenta hoc loco insinuare, quę istam Scoti sententiam probabilem efficere videntur.

Sit ergo primum argumentum ex sacris literis desumptum, quod probatur causam præcipuam prædestinationis christi & incarnationis eius ipsam humanę naturę exaltationem fuisse, ac proinde non eius a peccato reparationem & redemptionem. Paulus 1. ad Corinthios 2 ita inquit, loquimur sapientiam, quę in mysterio abscondita est, quam prædestinavit Deus ante secula in gloriam nostram. Loquebaturque ibi Paul. de christo incarnato, quę appellat Dei sapientiã, quam dicit prædestinatam fuisse in gloriam nostram, id est, vt nostram extolleret, dignificaret, & glorificaret naturam. Et nullum verbum de peccati remedio, de nostra que redemptione fecit, ergo manifestum inde argumentum desumimus, Christi prædestinationem prius in ipsa Dei mente celebratam fuisse, quam fuerit præuisum originale peccatum: atque adeo quod non in remedium peccati christus fuit prædestinatus, sed ad sanctificandam, & exaltandam humanam naturam. Confirmatur ex illo quod Christus dixit Ioan. 10.

Ego veni ut vitam habeant, & ut abundantius habeant. Ecce quem modum causa ob quam christus in mundum venit, non fuit peccati remedium, sed ipsa animæ nostræ viuificatio. Hoc argumentum sic confirmatum accommodari poterit ad probandum tertiam præcedentem sententiam, videtur enim probabiliter suadere quod redemptio humani generis non fuit adæquata & totalis causa aduentus Christi, sed causa veluti coadiuuans & partialis. Nam in his sacræ pagagine testimonijs videtur designari alia causa tanquam sufficiens, ut Deus propter ipsam Christum in mundum mitteret, quæ causa fuit ipsa humane naturæ exaltatio & glorificatio.

Secundum argumentum desumptum etiam scripturis sacris, probat Christum fuisse prædestinatum ante peccati præscientiam. Et in hunc modum formo argumentum. Christus ex primaria suæ prædestinationis ratione, prædestinatus fuit venturus in carne impassibili, immortalis, & gloriosa. Hæc autem prædestinatio neque præsupponebat originalis peccati præscientiam, neque eius attendebat remediū: nam ut Christus remedium afferet peccati, humanumque genus ab originali culpa redimeret, oportebat ut mortalis esset & passibilis, atque itidem viator: alias enim neque satisfacere, neque mereri posset. Ergo &c. Maior probatur ex illo Ioan. 17. vbi Christus patrem orans in hunc modum dicebat. Clarifica me Pater apud te ipsum, claritate quam habui priusquam mundus fieret. Petebat autem ibi christus, eam corporis sui claritatem, quam post resurrectionem obtinuit simul cum ipsa nominis sui exaltatione. Et postulabat a Patre ut eam tandem post mortem claritatem acciperet, in qua ex vi suæ prædestinationis erat venturus. Nam quid aliud designare possunt illa verba. Claritate quam habui priusquam mundus fieret, nisi claritatem quam ante mundi constructionem, id est, in primo decreto diuine mentis habuerat. Ita quod priusquam quicquam Deus de mundi creatione tractaret, prædestinavit Christum in carne impassibili, immortalis, & gloriosa venturum, quam proinde Christus dicebat se habuisse priusquam mundus fieret: quia habuit illam in dei prædestinatione.

Confirmatur ex illo quod Christus Ioann. 10. dicebat Iudeis. Pater vester Abraham exultauit ut videret diem meum, vidit & gauisus est. Cuius sententia is videtur esse sensus, quod Abrahamo primo reuelatum est decretum illud antiquum, quo decreuit Deus filium suum in mundum mittere in carne immortalis, gloriosa, & impassibili. Et tunc exultauit Abrahamus nimio gaudio repletus, tale enim exuberans gaudium denotat verbum Exultauit, desiderans videre ipsum Dei filium iam existentem in mundo. Deinde facta speciali reuentione qua vidit Christum in carne mortali & passibili natum, crucifque addictum patibulo, ut ibi humane redemptionis præteritum exolueret

neret, iam non exultauit, sed gauisus est, id est, non tantopere lætatus fuit, sed moderatori gaudio, & temperatori læticia fuit affectus. Quia & si humani generis redemptio per Christi mortem faciendæ, grandis erat lætitiæ causa, at Christi passibilitas, mortalitas, & ipsa denique Crucis passio, ipsum temperabāt gaudium, neque permittebant nimiam illam animi exultantis læticiam, quam prima reuelatio in ipso Abrahamo causauerat.

Tertio arguitur ex diuersis Patrum testimonijs, quæ huic sententiæ attestari videntur. Cyrill. li. 5. Theaur. c. 8. inquit. quod sicut sapiens Architectus profunda iacit fundamenta propter suspensionem ruinæ; Ita Deus prædestinavit Christum propter suspensionem peccati futuri Adæ. Id ipsum dicit Bernard. in sermone primo Aduentus & serm. 17. super cantica. S. August. lib. de spiritu & anima c. 9. & in manuali cap. 26. docet verbum fuisse incarnatum, ut homo tam in anima, quam in corpore beatificaretur, & ubique inueniret Pasqua. Hæc autem Augustini ratio eandem vim habet sine peccato in natura humana, atque ipso existente. Eandem sententiam docere videntur Sancti. Anselmus. ad Hebr. 2. & expresse Rupert. Abba. locis citatis.

Quartum argumentum. Prius Deus absoluta voluntate voluit gloriam animæ Christi, quam gloriam hominum, & Angelorum, & quæ reparationem humani generis, sed absoluta Dei voluntas semper impletur, absque dependentia ab aliquo alio. Ergo quamuis non extaret peccatum originis in natura humana, imo, quamuis nullus Angelorum aut hominum beatificandus esset, verbum nihilominus humanam assumeret naturam. Maior probatur. Gloria animæ Christi est maius bonum quam gloria omnium hominum, & Angelorum, magisque proinde Deo propinqua: Ergo primum debuit esse volita Deo absoluta voluntate, & ab omni alio independentem, eo vel maxime, quod ipsa est totius humane, & Angelicæ gloriæ finis.

Quintum argumentum. Si prædestinatio Christi præsupposuit præscientiam originalis peccati, & Christus prædestinatus fuit dependenter ab ipso originis peccato, sequitur quod fuit per accidens & occasionaliter prædestinatus, & non per se, & ex primaria Dei intentione. Consequens non apparet rationi consentaneum. Ergo &c. Sequella videtur manifesta, quia peccatum per accidens se habuit in natura humana, & nullatenus pertinet ad intentionem Dei, eius autem permissio pertinet quidem ad Dei intentionem, non vero per se primo, sed secundo & quasi indirecte, primaria enim Dei summi boni intentio, ad promotionem boni, & non ad permissionem mali, & peccati pertinet. Minor vero probatur. Rationi dissentaneum est asserere, quod illud quod maximum bonum

bonum est inter vniuersa diuinæ prouidentiae opera, per accidens & occasionaliter tantum fuerit à Deo dispositum & factum. Et praesertim occasione peccati, quod est malum, valde displicens Deo: Ergo, &c.

Confirmatur primo, argumento satis apparenti. Peccatum originis, non alia ratione potuit a deo permitti, nisi vt virtus incarnati verbi in eius remedio manifesta retur, & splenderet. Ergo voluntas Dei peccati originalis permissiua praesupposuit Christi praedestinationem: atque adeo Christi praedestinatio non occasionata fuit ex originali peccato, quin potius ipsa permissio peccati ex Christi praedestinatione ortum habuit. Probatur antecedens. Deus nullum permittit malum nisi vt inde aliquod eliciat bonum, quod docuit expresse August. in Eocheryd. & post ipsum S. Thom. 3. par. quaest. 1. art. 3. ad 3. Ergo tam grande illud malum, totius humanae naturae infectiuum, Deus non permittit, nisi vt magnum illud bonum redemptionis, per Christum facta, ex eo eliceret, vt vere posset dicere Paul. Ro. 4. vbi abundauit delictum superabundauit gratia. Nec enim in toto diuinæ prouidentiae ordine bonum aliquod aliud inuenire possumus, propter quod prudenter & rationaliter tantum malum esset permittendum.

Confirmatur secundo. Si Christus in remedium originalis peccati praedestinatus fuit, sequitur quod eius praedestinatio praesupposuit praescientiam peccati, vel vt infallibiliter futuri, vel vt iam existentis, seu alijs verbis, vel praesupposuit cognitionem peccati pertinentem ad diuinam scientiam permissionis, quae tenderet in peccatum vt futurum, vel pertinentem ad scientiam visionis, quae peccatum vt praesens Deo, & eius aeternitati coexistens respiceret. Sed vtrumque horum falsum est omnino, ergo praedestinatio Christi nullatenus praesupposuit peccati praescientiam. Probatur minor. (Mator enim est manifesta ex diuisione scientiae diuinæ a nobis superius facta.) Et primo, quod non praesupponeret cognitionem peccati ad scientiam visionis spectantem, Probatur, quoniam si ita dicamus, necessum est fateri, quod Christus, nec etiam in genere causae finalis, prius praedestinatus fuit, quam Deus statueret naturam humanam producere. Nam tunc necesse esset quod praedestinatio Christi praesupponeret cognitionem naturae humanae vt existentis & creatae, quia non potuit praecedere cognitio visiva peccati in existentis humanae naturae, quin praecederet etiam visio ipsius naturae humanae existentis. At si praedestinatio Christi hanc praesupposuit cognitionem, nequit intelligi, quo pacto in genere causae finalis praecederet decretum creationis humanae naturae. Probatur praeterea, quod nec praesupponeret cognitionem peccati pertinentem ad scientiam permissionis. Peccatum non est cognoscibile vt infallibiliter futurum: Ergo per illam scientiam quae respiceret

ceret originis peccatum vt futurum, non potuit Deus cognoscere certo & infallibiliter ipsius peccati euentum, sed cognitione tantum coniecturali & fallibili. Quae cognitio & diuino intellectui propter sui imperfectionem repugnat, & ipsi etiam Christi praedestinationi, quae absoluta debuit esse & efficax, minimeque a coniecturali, & fallibili cognitione pendens. Antecedens probatur. Peccatum quamdiu intelligitur vt futurum, consideratur vt quodam futurum contingens, quod neq; in seipso neq; in aliqua sui causa determinatum esse habet. Ergo incognoscibile est per determinatam, & infallibilem cognitionem. Res enim quaelibet non aliter cognoscibilis est, quam secundum eum modum, quae res ipsa habet: aut saltem non potest cognosci sub modo contrario: Ergo Deus per scientiam permissionis non potuit certa & determinata notitia originis peccatum, vt futurum praecognoscere. Tandem tertio confirmatur. Nam ex opposita sententia sequitur, quod debeamus gaudere, & laetari quod Adam peccauit, cum ex eius peccato tantum reportauerimus bonum: consequens non est admittendum. Et augeo vim huius argumenti ex eo quod August. lib. de nat. & gra. c. 15. inquit. Non dicimus vt esset causa misericordiae Dei, necessarium fuisse peccatum. Vtinam non fuisset miseria, neque ipsa fuisset misericordia necessaria: Ergo, &c.

Sexto arguitur. Sequitur ex contraria sententia, quod Christi praedestinatio praesupposuit in mente Dei hominum praedestinationem, consequens non apparet admittendum, quoniam sacrae literae manifestae insinuant Christum fuisse primum praedestinatum, & quod caeteri homines in Christo sunt praedestinati. Elegit nos in ipso inquit, Paul. Ephes. 1. ante mundi constitutionem. Ergo, &c. Probatur sequella. Praedestinatio hominum nullum praesupposuit peccatum, neq; eius in diuina mente praescientiam: vt cõiter solent docere Thomistae 1. p. q. 23. & colligunt ex Pau. Ro. 9. vbi sub figura Iacob, & Esau, omnium praedestinatorum, & reprobatorum causam praeponebat, inquit, quod antequam quicumque boni, aut mali egissent, praedestinavit Deus Iacob, & Esau reprobavit, Ergo hominum praedestinationem non praecessit intellectu Dei originalis culpa praescientia. Ergo si praedestinatio Christi praesupposuit praescientiam originalis peccati, non potuit non esse posterior hominum praedestinatione. Confirmatur, primo saltem sequitur ex contraria sententia, quod detur causa reprobationis hominum ex parte reprobatorum, cõsequens non admittitur a multis grauissimis Theologis propter illud testimonium ante adductum, ex Paul. Rom. 9. in quo Paul. omne demeritum ex parte reprobati, excludere videtur ab eius reprobatione. Ergo, &c. Probo sequellam. Certum est reprobationem hominum praesupposuisse in ipsa Dei mente praedestinationem Christi, Ergo si Christi praedestinatio praesupposuit originalis peccati cogni-

tionem, necessum est fateamur, reprobationem hominū præsuppo-
fuisse quoque ipsam eiusdem peccati præscientiam. At peccatum ori-
ginis sufficiens causa fuit demeritoria ad hominum reprobationem.
Ergo reprobatio præsupposuit de meritum ex parte reprobatorum.

Confirmatur secundo. Si Christus prædestinatus fuit in remedium
peccati Adæ, sequitur quod prædestinatio Adæ præcesserit Christi
prædestinationem: atque adeo quod primus prædestinatus non fuit
nouissimus & cœlestis Adam, sed Adam primus & terrestris, quod ra-
tioni & scripturæ sacræ dissentire videtur: Ergo, &c. Probatur seque-
la. Si Christus prædestinatus fuit, vt Adæ remedium afferret, ergo præ-
destinatio Christi præsupposuit absolutum & efficacem amorē Adæ,
in voluntate diuina. Hic autem amor ad prædestinationem pertinet:
Ergo, &c. Confirmatur tertio. Non consonat rationi, q̄ Deus maius
bonum amauerit propter minus bonū, & quod ex amore minoris ori-
ginaretur in Dei voluntate maioris boni dilectio. Sed contra se-
res debuit habere, vt rectus seruaretur ordo. Ergo Christi amor & præ-
destinatio non habuit ortum ex amore Adæ, aut ipsius humanę natu-
ræ, sed contra humana natura, & Adæ, amor ex ipsa Christi absoluta,
& efficaci dilectione, quæ comitem habet ipsam prædestinationem.
Colligitur hæc ratio ex Ireneo. lib. 3. cap. 33.

Septimo arguitur Prædestinatio Christi ortū habuit ex summa Dei
bonitate, Deus enim eo se voluit communicare tam excellenti cōmu-
nicatione, qualis est communicatio hypostaticę vnionis, quia sum-
mum bonum est. Nam sicut pertinet ad bonum qua ratione bonum
communicare seipsum (est enim bonum diffusiuum sui dicente S.
Dionysio. c. 1. de diuinis nominibus) ita ad summum bonū pertinet,
summo modo se cōmunicare. At hæc ratio eandē omnino vim habe-
ret, originali culpa de medio sublata, atq; nūc habet originis peccato
supposito: Ergo rationale est asserere, q̄ Christus etiā non extante
peccato, in mundum veniret. Confirmatur. Quanquam non extaret
redemptionis & remedij peccati causa, aliæ essent rationes & causæ,
propter quas conuenienter verbum humanam carnem assumeret. Er-
go valde rationale est sententia quæ docet, verbum non existente
peccato, humanam carnem assumpturum. Probatur antecedens. Illa
causa semota incarnatio diuini verbi valde conduceret ad manife-
stationem diuinæ bonitatis, vt & homines, & Angeli cognoscerent,
quam bonus est Deus, qui tam excellenti modo seipsum communi-
casset, & non esset cōtentus minore suæ bonitatis communicatione:
Et ad extollendam & exaltandam rationalem naturam, imo & totum
ipsum vniuersum plurimum quoque conferret. Nam quod diuinum
verbum intra rationalis naturæ, & totius vniuersi limites, seipsum se-
cundum naturam assumptam concluderet, summo opere totum naturę
ampli-

amplificaret ordinē. Consulisset etiam, quam maxime ad perficien-
dum & consummandum totum gratiæ ordinem, gratia enim, vt sæ-
pe diximus, nullum habet extra Christum proprium & adæquatum
subiectum, neque in nullo subiecto alio qualiscunque & quantacun-
que sit excellentiæ, sortiri potest totam sibi debitam plenitudinem.
Præterea. Quod ordo gratiæ terminaretur ad Christum, vt ad supre-
mum sui caput, ad magnam eius perfectionem, præcipuumque suæ
dignitatis complementum attineret. Imo videretur accephalus gra-
tiæ ordo, & tota similiter gratificatorum, & iustorum congregatio ac-
cephala esset sine christo capite. Denique non alia commodior via
inueniri potuit, vt altissimum Trinitatis mysterium, & profundis-
sima & occultissima diuini consilij sacramenta mundo manifestaren-
tur, quā si diuinū verbum caro fieret, vt vnigenitus qui in sinu est Pa-
tris hæc tam sublimia, & abscondita nobis enarraret arcana. Hæc &
aliæ causæ, & quidem grauissimæ se nobis offerunt, ob quas valde ra-
tionabilis fuisset Christi aduentus, & si nullum in natura humana ex-
taret peccatum. Ergo sententia quæ id affirmat valde est rationale.

Octauo arguitur. Prædestinatio christi antecessit præscientiam
peccati Angelorum. Sed præscientia peccati Angelici antecessit
in intellectu diuino cognitionem originalis culpæ: Ergo Chri-
sti prædestinatio prior fuit præscientia originalis peccati. Ma-
ior præsupponitur ex probabilitate illius sententiæ quæ docet pec-
catum Angeli fuisse inuidiam Christi, atque odium eius. Mi-
nor vero patet. Primum hominis peccatum præsupposuit pec-
catum Angelicum, quia ex iniqua suassione Demonis ortum ha-
buit ipsum primum Adæ peccatum. Ergo &c.

Huc potest accerfiri illud argumentum quod in confirmatio-
nem primæ sententiæ fecimus, desumptum ex cognitione, qua
Adam priusquam peccaret, Christum venturum cognouit. Non
enim rationale apparet, quod Adamo ante peccatum Christi in-
carnatio reuelaretur, si Christus nullatenus ad innocentiam statum
pertinebat, sed ad statum duntaxat naturæ per peccatum infectę.
Huic argumento annectitur confirmatio desumpta ex gratia quæ
in statu innocentiam fuit Adæ collata. Nam illa gratia videtur
habuisse ortum ex christo, ex ipsiusque meritis, ac proinde Chri-
stus ad statum innocentiam attinebat: atque adeo eius prædestina-
tio non præsupposuit peccati originalis præscientiam, nec
Christus per se primo fuit prædestinatus in huius peccati re-
medium.

Hæc sunt argumenta, quæ præcipuum videntur habere momen-
tum ad confirmandam quartam sententiam sic in communi sum-
ptā, vt fuit a nobis proposita. Sed iam deinceps magis in particulari
proce-

procedamus oportet in huius sententiæ explicatione. Et hoc loco multis prætermiſſis, & ad conclusiones inferius ponendas referuatis. Ad duo capita decreui reducere diuerſas huius quartæ Scoticæ ſententiæ intelligentias, quod miror non aduertiffe viros doctiſſimos, cum de hac Scoti ſententiæ, de varijsque eius intelligentijs ſermonem fecerunt.

Primum ergo caput in hoc conſiſtit, quod incarnatio Chriſti non fuerit per ſe primo conſiderata per ordinem ad naturam humanam, vel reparandam, vel exaltandam, nec Chriſtus per ſe primo prædeſtinatus fuerit in beneficium totius humanæ naturæ, vel totius vniuerſi. Ex quo capite proceſſit intelligentia illa, qua Lichetus in 3. diſt. 7. q. 3. ſuum explicuit Scotum, quæ in hunc modum habet. Inquit iſte autor, quod in primo rationis ſigno natura humana a verbo aſſumenda fuit perfecte præſens, vt cognita, diuinæ voluntati, & ſimiliter beatitudo, qua glorificanda erat Chriſti anima, fuit eidem diuinæ voluntati præſens vt cognita. Illa reduplicatio, vt cognita; idem importat quod ſecundum eſſe poſſibile cognitum, vel quod magis crediderim, importat illud eſſe fictitium ab Scoto inuentum, quo res omnes in ordine ad diuinum intellectum habuerunt in eſſe cognitio, antequam ad extra producerentur. De qua re nihil aliud in præſentia diſſinio, quæ quod eſt in eum ſigmentum. In ſecundo ſigno ordinauit & prædeſtinauit Deus naturam illam ad gloriam absolute, non certum eius determinando gradum. In tertio ſigno ordinauit ipſam naturam vniri verbo in vnitæ ſuppoſiti. Et in hoc ſigno diuinus intellectus agnouit, quod maior gloria debebatur ex congruitatis debito illi naturæ verbo vnitæ, quam alii cuiumque. Vnde in quarto ſigno deus naturam illam ordinauit ad tantam gloriam, quanta ei de congruo debebatur, & ita ordinata fuit de facto ad ſummam gloriam, quia tanta ſibi erat de congruo debita. In quinto tandem ſigno ordinauit, ſeu prædeſtinauit verbum eſſe hominem, & hunc hominem eſſe verbum: Quia ex eo quod humana natura vnienda erat verbo in vnitæ ſuppoſiti, ſequitur verbum eſſe hominem, & hominem eſſe verbum. Iſta eſt ſententia quam Lichetus, quod attinet ad Chriſti prædeſtinationem, ex doctrina Scoti deducit. Et exiſtimo hunc autorem, Scoti mentem fuiſſe aſſequutum, & ſi non omnibus ita appareat.

Veruntamen ſententia Scoti ſic intellecta, præter id quod ad præſentem diſputationem attinet, multa continet falſa. Falſum eſt enim, naturam humanam prædeſtinatam fuiſſe ad gloriam. Natura enim non per ſe primo prædeſtinatur, ſed ſuppoſitum in natura ſubſiſtens. Imo probabimus quæſtione ſequenti, Chriſtum non fuiſſe prædeſtinatum ad gloriam, quoniam gloria per ſe conſequitur in Chriſto ad ipſum eius prædeſtinationis terminum. Item etiam falſum eſt quod

prius

prius humanitas fuerit ordinata ad gloriam, quam ad vniõnem hypotheticam, cum verbo, nam gratia & gloria in humanitate Chriſti, non ad perſonale præſupponuntur vniõnem, ſed conſequuntur potius. Quid eſt quod in tertio ſigno deus humanitatem ad perſonalem cum verbo vniõnem ordinauit, & quod poſtea in quinto ſigno prædeſtinauit verbum eſſe hominẽ, & hunc hominem eſſe deum? Non ne ex termino prioris prædeſtinationis hic terminus per ſe & neceſſario conſequitur? Quare ergo noua eguit prædeſtinatione, & cum tam intrinſice ſequatur, cur. 4. ſignum inter hos duos ponitur terminos?

Ad hoc primum caput reducit interpretatio alia ſententiæ Scoticæ, nimirum, quod in primo inſtanti Deus prædeſtinauit Chriſtum. In ſecundo prædeſtinauit in ipſo omnes homines & angelos, in tertio denique propter Chriſtum principaliter, & propter ipſos etiam prædeſtinatos, vt propter finem, decreuit totum vniuerſi ordinem producere: in quo ſigno voluit etiam peccata & naturæ & moris permittere. In quarto vero, præuiſo peccato originali, decreuit vt Chriſtus veniret in carne mortali & paſſibili, vt totum humanum genus a peccato liberaret, & a ſeruitute quam incurerat per peccatum, redimeret. Hoc inſtans in duo diſtingui ſolet, quartum datur præuiſioni originali peccati, & quintum Chriſto in paſſibili carne venturo. Sed parum retulerit ſic vel aliter dicere. Hæc ſecunda interpretatio, quæ coincidit cum prima ſententia ſuperius relata, præſupponit, quod in ipſo prædeſtinationis Chriſti decreto, nulla fuit habita conſideratio ad humanam naturam, ad communemque eius perfectionem & exaltationem, ſed ad ipſam duntaxat ſingularem Chriſti humanitatem, quam Deus decreuit ad ſummum dignitatis faſtigium euehere, illam vniens perſonaliter diuino verbo.

Secundum caput, ad quod interpretationes alia Scoticæ ſententiæ reducuntur, in hoc conſiſtit. Quod Deus intendens naturam humanam, & in ea totum vniuerſum perficere & dignificare, decreuit filium ſuum mittere in mundum verum hominem factum. Vnde decretum prædeſtinationis Chriſti non fuit totaliter abſolutum, ſed vel præſuppoſuit decretum creationis vniuerſi, vel quod verosimilius eſt iuxta Scoti ſententiam, aliqua ratione præſuppoſuit voluntatem creandi totum vniuerſum, & præſertim naturam humanam, & eleuandi ipſam ad ſupernaturalem finem & ordinem.

Ad iſtud caput pertinet id quod plerique Scoticæ ſcholæ diſcipuli dicere ſolent, Chriſtum ex primaria ſuæ prædeſtinationis intentione veniſſe in mundum, non ad redimendum naturam humanam, ſed vt ipſam perficeret, exornaret, & extolleret. Neque enim poſſet aliter verificari iſta doctrina, ſi diceremus decretum prædeſtinationis Chriſti abſolutum fuiſſe, & nullatenus præſuppoſuiſſe voluntatem creandi

homi-

hominem, & totum hoc vniuersum, est enim impossibile quod quis velit perficere aliquod subiectum, quin aliqua ratione præsupponat esse tale subiectum, vt ostendimus superius circa posteriorem sensum secundæ opinionis. Ad idem caput pertinet alii modi dicendi, qui præsupponunt istum finem modo expositum, scilicet, naturæ humanæ exaltationem, fuisse intentum a deo, in Christi prædestinatione.

Quartam istam sententiam his modis expositam, docuit Scotus in 3. dist. 19. q. vni. s. in ista questione & dist. 32. q. vnic. art. 3. In substantia sequitur illam omnes autores, quos supra retulimus pro prima sententia. Tenet illam Cartusi. & Maioris in 3. dist. 1. q. 2. Gabriel in 3. dist. 2. dub. 3. hanc sententiam probabilē reputat, sed non firmiter ei adhæret, quia contrariam etiam reputat æque probabilē. Sed inferius dist. 32. quæst. vni. arti. 1. nota. 3. magis in hanc Scoti sententiam propendit. Quam pro viribus vniuersi Scotici defendunt.

Sed sit iam quinta sententia, quæ absolute affirmat verbum non esse in carne venturum, nisi extaret peccatum. Itaque docet hæc sententia, quod Christus ex vi suæ prædestinationis venit in mundum ad reparandum naturam humanam. Hanc sententiam ita propositam docet S. Thom. 3. par. q. 1. art. 3. Et quamuis in 3. sentent. dist. 1. q. 1. contrariam sententiam dixerit esse probabilem, in hoc tamen citato loco, absolute definit veram esse hanc sententiam quinto loco a nobis propositam. Sequuntur ipsum Capreol. in 3. dist. 2. Richard. d. 1. q. 4. art. 2. Marsil. q. 1. art. 3. Ferrarien. 4. contra gentes c. 55. & Caiet. 3. par. q. 1. art. 3. Driedo lib. de capt. & redempt. gen. hum. tract. 2. c. 2. art. 6. sentent. 3. vbi oppositam non reputat improbabilem. S. Bonau. in 3. dist. 27. dicit quod si attendamus rationem & subtilitatem, probabilius diceretur Christum venturum esse in mundum, etiam si nullum extaret in humana natura peccatum. Ceterum consulendo scripturas sacras, & sanctorum Patrum doctrinam, probabilius dicitur oppositum, in quam sententiam S. Bonauent. propendit Franciscus à Christo lib. 1. de incarnat. q. 2. Hanc sententiam, quam vniuersi S. Thom. discipuli incunctanter tuentur, diuersis ipsi modis explicat, quos referemus paulo inferius cum hanc sententiam probauerimus.

Igitur ad huius difficultatis resolutionem exactam, illud est præsupponendum, quod a principio huius disputationis aduertimus, in diuino intellectu distinguenda esse diuersa rationis signa, seu instantia, quæ non desumuntur ex ipso actu diuini intellectus, qui respectu omnium obiectorum vnus est simplicissimus, & indiuisibilis, sed ex parte rerum obiectarum, quæ inter se se dependentiam habent, etiam in ordine ad attingentiam diuini intellectus. Ita quod vna non est attingibilis nisi sub alia, vt medium non est attingibile nisi sub fine, à quo habet totam suam appetibilitatem, & à quo pendet in ordine ad dispo-

dispositionem intellectus practici) de quo intellectu nunc loquimur & non de speculatio) non enim intellectus quidquam iudicat, aut decernit de medijs formaliter vt media sunt, nisi per habitudinem ad finem ad quem ordinantur. Quod diximus de intellectu Dei practico, dicendum est de ipsa diuina voluntate. Oppositum censuit Gabr. in 3. dist. 2. quæst. vni. dub. 3. ad tertiam rationem Scoti, existimauit enim non esse distinguenda rationis instantia in diuino intellectu, eo quod Deus omnia simul & vnico videt intuitu, absque vlla prorsus successione. Sed deceptus fuit Gabriel non aduertens ad modum loquendi theologorum, qui signorum aut instantium rationis diuersitatem non non considerant in Deo ex parte actus intellectus diuini, sed ex parte obiectorum, inter quæ reperitur ordo & dependentia, vt nunc nunc explicabamus. Ocham in 1. dist. 9. quæst. 3. similiter negauit instantia rationis in Deo, & nonnulli putant Ferrarien. in 4. contra gentes cap. 55. in eadem fuisse sententia. Sed manifestum est ex eodem capite, in 5. ad euidenciam. Ferrarien. non recessisse a communi theologorum doctrina, quæ & in diuino intellectu & in diuina voluntate diuersa multiplicat rationis signa. Hoc supposito,

Prima Conclusio.

Prima sententia falsa est, & apud me parum probabilis, quatenus affirmat decretum prædestinationis Christi ita habuisse primum locum in intellectu Dei, quod fuerit totaliter absolutum, nullum habens respectum ad ordinem naturæ & gratiæ, & quod in illo nec formaliter nec virtualiter nec aliò quouis modo, præhabita fuerit dispositio ordinis naturæ & gratiæ, Ita quod ex vi illius primi decreti nulla insurgebat suppositionis necessitas creationis vniuersi, aut creaturæ rationalis. Quod in hac conclusione dixi de prima opinione superius relata, similiter est dicendum de opinione Scoti in primo sensu intellecta, quia, vt superius aduerti, primus ille sensus coincidit cum opinione prima. Ad hanc conclusionem probandam poteram afferre omnia illa, quæ afferemus postea ad probandam veritatem quintæ sententiæ, quam ex S. Thom. retuli. Sed illa afferam suo loco, nunc enim non intendo probare falsitatem huius primæ sententiæ, nisi quatenus ponit decretum illud prædestinationis Christi totaliter absolutum, & absque ullo respectu ad ordinem naturæ & gratiæ, quod falsum esse sic ostendo. Primo. Illa sententia nullo probali inicitur fundamento, sed volutarie est introducta, neq. bene cū sacra. scripturarū & patrum cōi loquēdi modo cōsentit. Ergo &c. Probo antecedēs quoad vniuersa quæ assumit.

N n n n Omnia

Omnia testimonia scripturæ sacræ quibus eius autores præcipue confidunt, non solum eam non probant, verum manifeste improbant. Quoniam si attente legamus, illa omnia testimonia docent christum prædestinatum fuisse cum habitudine ad ordinem naturalem & ad ordinem gratiæ, nam in eis habetur Christum fuisse prædestinatum ut esset caput, ut principem teneret locum super omnes res mundi, ut esset initium viarum Dei, id est, primum opus vnde inchoavit deus omnia opera: denique ut finis esset rerum omnium. Hæc & similia colliget lector facillima opera ex omnibus sacræ scripturæ testimonijs, quæ pro prima illa opinione adduximus. At quo pacto ista verificari poterunt de prædestinationis Christi decreto, si penitus fuit absolutum, nullum respectum habens ad ordinem naturæ & gratiæ. Nam cuius corporis Christus caput esset, cuius ordinis esset finis, quarum viarum esset initium, & quale denique primatum teneret. Certe qui testimonia prædicta consideraverit, non poterit non sententiã illam primã tota mente detestari. Itẽ secundo argumentũ ex reuelatione facta Adæ, in qua prima illa sententia non leue suæ probabilitatis fundamentum ponit, manifeste eandem infirmat sententiam, falsitatisque conuincit. Nam Christus reuelatus fuit Adæ ut consumator gratiæ ipsi primo parenti collata, & ut sponsus futurus fidelis ecclesiæ. Quod non latuit S. Thom. locis inter arguendum pro prima opinione cita, ergo ex illa reuelatione facta Adæ: colligitur apertissime decretum prædestinationis Christi intrinsecum habuisse respectum, & ad ordinem naturæ & ad ordinem gratiæ. Ita quod vterque ordo ex vi illius primi decreti necessario, suppositionis necessitate, erat futurus, quia licet non formaliter, virtualiter tamen & radicaliter vterque ordo in illo primo decreto erat dispositus & constitutus. Quatenus de perfectione & consumatione eius per Christum faciendã in tali decreto tractabatur. Præterea illud testimonium sapien. 8. Dominus creauit me &c. quod est vnum ex potissimis fundamentis illius sententiæ, a sanctis Patribus quos referemus in solutione argumentorum primæ opinionis, intelligitur per comparationem & respectum ad ecclesiã. Et denique nullus est ex antiquis Patribus & doctoribus qui prædestinationem christi non explicauerit per respectũ ad humanã naturã & ad eius sanctificationem & exaltationem. Quæ doctrina non leue fundamentũ habet in Pau. ad Ro. 1. ia illis verbis, Qui prædestinatus est filius dei in virtute, secundum Spiritum sanctificationis. Non enim Paul. prædestinationem christi absolutam esse docuit, sed cum respectu ad naturam humanam perficiendam & sanctificandam, quem respectũ denotant illa verba. In virtute secundum Spiritum sanctificationis. Sed de huius loci intelligentia dicemus sequenti quæstione. Confirmantur hæc omnia,

nia,

nia. Incarnatio christi fuit actio dei in qua diuina & summa bonitas magis splenduit, ergo ita fuit ab eterno disposita in ipso prædestinationis christi decreto. Sed bonitas dei in hoc potissimum apparet, quod ad multos diffundatur, & pluribus communicetur. Ergo christus ex vi primariæ prædestinationis in communem rationalis naturæ utilitatem, imo & in bonum totius vniuersi, prædestinatus est. Et ista nisi fallor, sufficiunt ad estendendam illius primæ sententiæ falsitatem, & ad extirpandum illum primum Scoticæ sententiæ sensum, ex Liche-to relatam qui ut iam superius aduertimus mille scaturit alijs falsitatibus.

Secunda Conclusio.

Secunda sententia quantum ad primum eius sensum non est improbabilis, sed longe probabilior est in secundo sensu intellecta. Hanc conclusionem quoad priorem eius partem damnus in ipsius autoribus, eo quod decretum prædestinationis christi non reputarunt pure absolutum, & independens: sed dixerunt quod in executione pendet ab ordine vtroque & naturæ, & gratiæ. Itaq. decretum illud non compararunt volitioni finis, ut fecit sententia prima, sed intentioni qua voluntas non amat absolute finis bonitatem, sed vult eam ut comparandam & acquirendam per media. Quoad secundam vero partem probant mihi sufficienter ea quæ diximus in explicatione secundi sensus illius opinionis secundæ, reuisat illa diligens lector. Constabit enim legenti, quod ordo naturæ & gratiæ perficiendus, magnificandus, & extollendus non solum habuit rationem medij in ordine ad christũ & ad decretum prædestinationis eius, sed habuit simpliciter rationem materiæ & subiecti perficiendi & eleuandi per christi incarnationem, & ipsa vtriusque ordinis perfectio & eleuatio; aliqualem habuit rationem finis, respectu incarnationis christi, id est, comparatione ad christum in statu infirmitatis & humilitatis constitutum. Quamuis simpliciter ipse christus finis fuerit totius perfectionis, & glorificationis humanæ naturæ. Et præter ea quæ ibi diximus, ad huius rei explicationem breuiter est aduertendum, quod quamdiu christus fuit in statu humilitatis & viatoris constitutus, quamuis re ipsa deus esset, naturalisq. dei filius sicuti est modo, fuit tamẽ deus exinanitus, ut inquit Paul. & ut dixit Propheta quasi Paul. explicans, fuit deus absconditus. Vnde nihil mirum quod secundum modum quem Christus habuit in statu illo, non tam fortiretur finis rationem, quam medij, comparatione ad humanam salutem & gloriam. At postquam deus dedit illi nomen quod eo super omne nomen, id est, postquam miraculis quæ in eius passione contingerunt, postquam gloriosa eius resurrectione, postquam mirabili denique ipsius ascensione declaratum

N n n n 2 est

est christum verum esse Deum, vnigenitumque Patris filium, iam indecens erat vt mediū locum teneret, sed excellentissimi omnis nostræ redemptionis, nostræque salutis & gloriæ finis ei deberet locus, & vt omnia ad ipsum ad eiusque gloriam, vt media illi subordinata referantur. Nam postquam Isaias cap. 6. vidit gloriam domini, quam vt ex cap. 6. Ioann. colligitur & incarnatione & passione sua ipse fuit affectus, postquam illum vidit super solium excelsum & eleuatum sedentem ad dexteram, videlicet, Patris sui, omnia quæ sub ipso erant replebant templum, id est, omnis perfectio, omnis dignitas, omnis excellentia & naturæ & gratiæ quæ ipsa christi Ecclesia, quæ verum Dei templum est mirifice perficitur, extollitur & repletur, sub christo sunt constituta, ei subordinatur, eique deseruiūt. Et omnes lingua & verbo & veneratione cōfiteritur, quod dominus Iesus Christus in gloria est dei Patris. Imo omnia quæ Christus iure redemptionis suæ ecclesiæ acquisiuit, linguæ quædam factæ sunt ad hanc mirificam christi gloriam predicandam & enarrandam, sicut cæli & opera ad naturæ ordinem spectantia, enarrant nobis gloriam Dei ps. 13. Nam hac ratione Spiritus sanctus in linguis igneis super Apostolos primos ecclesiæ fundatores descendit, vt eos & totam in ipsis ecclesiam, in ardentibus linguas ardore charitatis succensas & inflammatas transformaret, vt essent in laudem gloriæ Christi, in quem finem deus hunc nouum creauit populum, in laudem, ipse inquit, meam creauit eum.

Tertia Conclusio.

Sententia quam tertio loco proposui, & si non tam sit falsa quam illa Scoti opinio, quæ Christum affirmat prædestinatum absque vlla peccati præscientia, & quæ similiter dicit communem humani generis redemptionem non esse connumerandam inter præcipuas incarnationis Christi causas, est tamen falsa, & non tam consentanea doctrinæ Patrum, atque sententia ei opposita. Non de sunt theologo qui ob id falsam illam sententiam reputant, quia persuasam sibi habent sententiam quandam, quam ego impugnaui superius, nimirum, quod non possunt simul dari plures causæ motiuæ & principales, propter quas voluntas moueatur, ad aliquid operandum, & ad aliquem vnum effectum agendum: Sed quod si semel assignemus vnā causam principalem, quæ sit sufficiens se sola ad mouendum voluntatem, vt talem effectum operetur, omnes aliæ causæ sunt minus principales & impulsivæ dumtaxat, & quibus non debent adscribi ipsæ operationis & effectus substantiæ, sed aliquæ circumstantiæ extrinsecæ erunt eis tantum attribuen-

da

da, verum hæc sententia mihi non satis est probata, quam superius & si breuiter, efficaciter tamen confutauit. Vnde aliter est probanda hæc nostra tertia conclusio, & illa sententia tertia cui opponitur improbanda.

Est autem præsupponendum, vt dilucidiora fiant ea quæ dicemus. Quod cum affirmamus aduersus tertiam illam opinionem, quod vnica fuit & sola causa incarnationis Christi, scilicet, humani generis reparatio & redemptio, qua proinde semota Christus non veniret in mundum, neque decretum prædestinationis eius suum sortiretur effectum: non negamus plures posse distingui & numerari prædestinationis Christi, ex parte rei prædestinatæ, rationes, & causas. Fateri enim tenemur, quod deus prædestinauit Christum propter gloriam suam, quæ consistit in præclara diuinæ bonitatis manifestatione, omnia enim propter semetipsum operatus est dominus proverb. 18. & quod ipsum prædestinauit, ad viuificandum, ad exaltandum, & glorificandum hominem. Sed id asserimus, quod omnes causæ & omnia motiua, propter quæ Deus Christum prædestinauit, fundata fuerunt in humani generis redemptione. Itaque omnem vitam, omnem gratiam, omnem gloriam omnem denique rationalis naturæ magnificationem & exaltationem, propter quam Christus prædestinatus fuit, intendebat Deus per modum integri, & totalis effectus consequentis ipsam humani generis redemptionem, Christi vita & morte comparatam. Imo neque ipsam gloriam suam, quam principaliter Deus intendebat, voluit aliter assequi, nisi ipsa mediante humani generis redemptione. Vnde Paulus ad Eph. 1. ita dicebat. Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum, in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo; in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum, secundum diuitias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis. Expendantur illa verba, in laudem gloriæ gratiæ eius. Ecce finem prædestinationis nostræ in Christo, & per Christum, & finem prædestinationis ipsius Christi, qua prædestinatus est, vt esset splendidissimum exemplar, & supremum caput prædestinatorum omnium. Hic est finis, vt simus omnes prædestinati in laudem gloriæ gratiæ eius. Non dixit solum in laudem gloriæ eius, sed gloriæ gratiæ eius, id est, gloriæ resultantis ex gratia eius, & fundamentum habentis in ipsa eius gratia. Etsi quæramus a Paulo, quænam sit illa gratia ex qua resultauit gloria, in cuius laudem, & commendationem prædestinati sumus in adoptionem filiorum Dei per Iesum Christum. Respondens subiunxit. In qua gratificauit nos in dilecto filio suo, Etsi iterum curiosius inuestigemus, quænam gratia sit

ista

ista, & vnde habuerit ortum, respondet nobis illa sequentia verba, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius quæ superabundauit in nobis. Vides quod gratia ex qua oritur gloria, cuius laudem Deus à nobis exposcit, tota tandem in redemptionem per Christum, & eius sanguinem fundatur, ex qua tanquam ex fonte dimanant, & effluunt omnes diuitiæ gratiæ Dei, qua super abundat in nobis. Et hæc fortassis est causa propter quam Ecclesia in illo solemnibus missæ Cantico, quod incipit, Gloria in excelsis Deo, agit gratias Deo propter magnam gloriam eius, Agimus inquit tibi gratias propter magnam gloriam tuam. Magna Dei gloria illa est, quam Deus per mysterium incarnationis, & per redemptionem nostram eius virtute factam, sibi comparauit, & Christus ipsi Deo acquisiuit: Iuxta id quod ipse dicebat Ioan. cap. 17. Pater clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te, id est, glorificet te. Ita enim habet alia lectio S. Aug. adnotante tract. 104. super Ioa. Propter hanc igitur gloriam magnam, & excellentem Ecclesia gratias agit Deo tanquam pro immenso beneficio (nam solum beneficium susceptum est propria gratiarum materia) quoniam ipsammet Dei gloriam reputat magnum sibi exhibitum beneficium, quatenus Deus non aliter voluit hanc sibi gloriam reportare, quam fundatam in gratia nobis per Christi redemptionem exhibita. Neque alterius gloriæ à prædestinatis per Christum efflagitat laudem, quam gloriæ gratiæ eius, qua gratificauit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius. In hoc igitur sensu nos intelligimus, & sancti Patres mox referendis docuerunt, nostram redemptionem vnicam fuisse prædestinationis Christi causam: Quia omnes aliæ causæ quas distinguere, & numerare possumus, in ipsa fundantur redemptione, ex eaque tamquam ex prima radice dimanant: ac proinde vnum cum illa faciunt, & omnes simul vnica reputantur causa. De qua re non nihil amplius dicemus infra in solutione primi argumenti pro quarta sententia informati.

Sed iam ex grauissimis Patrum testimonijs ostenditur ista veritas, & tertiæ sententiæ falsitas. Gregor. Nazianzen. oratio. 36. num. 6. Ita inquit, Quæ autem humanitatis a Deo propter nos susceptæ causa extitit? profecto vt nobis salus pareretur. Quid enim aliud causæ afferri possit. Athanas. lib. de incarnatio. verbi Dei eiusque corporali ad nos aduentu, non longe à princio sic ait: Sed fortassis admireris, cum profita mentione de incarnatione verbi, nunc de principio hominum verba faciamus. Verum id non alienum est a scopo institutæ orationis. Neesse est enim nobis differens de saluatoris nostri ad nos aduentu, etiam differere de hominum principio, vt cognoscas nostram culpam illi dedisse occasionem, vt descenderet nostram-

nostramque præuaricationem verbi Dei humanitatem elicuisse, vt ad nos contenderet, vt inter nos appareret dominus: Illius enim incorporationis nos causam dedimus, & ob nostram salutem ita humanus extitit, vt in humano corpore, & esse vellet & apparet. S. Ambros. lib. de incarnatio. domini. sacramento cap. 6. Didicistis igitur quia sacrificium de nostro obtulit, nam quæ erat causa incarnationis, nisi vt caro quæ peccauerat, per se redimeretur. August. lib. 1. de peccator. meritis & remission. cap. 26. vnde commodius esse arbitror inquit, acceruatim cogere quæ occurrere potuerint, vel quæ sufficere videbuntur, quibus appareat dominum Iesum Christum non aliam ob causam in carne venisse, ac forma serui accepta factum obedientem vsque ad mortem Crucis, nisi vt hac dispensatione misericordissimæ gratiæ, omnes quibus tamquam membris in suo corpore constitutis caput est, ad capeffendum regnum cælorum viuificaret, saluos faceret, liberaret, redimeret, &c. Et in sermon. 9. de verb. Apost. ita inquit. Nulla causa fuit veniendi Christo domino, nisi peccatoris saluos faceret, tolle vulnera & nulla causa est medicinæ. Ecce quemadmodum Patres expressis verbis docent, nullam aliam causam fuisse incarnationis Christi, præter remedium peccati. Qui ergo multiplicat causas aduentus Christi, & incarnationis eius, Patrum doctrinæ aduersatur. Alia multa in sequenti cõclusionem ex Patribus testimonia referam, quæ, ad hanc veritatem comprobendam, valde possunt conducere.

Ratione præterea hæc sententia probatur: Scripturæ sacræ hanc vnicam dumtaxat incarnationis Christi causam assignarunt, vt ex testimonijs circa conclusionem sequentem referendis constabit. Ergo sine fundamento confinguntur aliæ. Probatur consequentia. Ea quæ ex sola libera Dei voluntate pendent, non possunt nobis innotescere nisi ex reuelatione in literis sacris facta, aut in Ecclesiæ traditione. Ergo sine fundamento & irrationabiliter asseritur Deum in negotio redemptionis, aliam intendisse causam, præter eam quæ nobis sacræ literæ manifestant, (suppono quod in hac parte non possumus ad Ecclesiæ traditionem recurrere) cum nullum habemus principium ad iudicandum de huiusmodi intentione Dei. Nam quæ sunt Dei quis nouit nisi spiritus Dei, qui in ipso est, nobis autem reuelauit per spiritum suum dicebat Paul. 1. Cor. 2. Et certe non irrationabiliter accommodari poterit, iis qui tam libere de diuinis consilijs, & causis a Deo intentis diiudicant, id quod Paul. Rom. 11. post Isaiam dicebat, quis adiuuit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?

Ex hac eadem ratione colligitur falsitas sententiæ quorundam asserentium, quod de facto Deus non decreuit mittere filium suum in mundum

mundum nisi in peccati originalis remedium, neque actu habuit voluntatem mittendi nisi propter hanc causam. At si peccatum originis non extaret, haberet Deus voluntatem mittendi filium suum, propter alias causas quæ, culpa sublata, extarent. Hæc sententia aperte confutatur ex dictis. Nam quis potest certam, & determinatam proferre sententiam de his quæ à libera tantum voluntate Dei pendent. Harum opinionum autores ita iudicant de Deo, de diuinisque consilijs, atque si adstrictus esset Deus conformari rationibus quæ a nobis excogitantur, & quæ rationabiles censentur, cum tamen dixerit August. Epist. 3. ad Volusianum, quod in huiusmodi supernaturalibus effectibus, tota ratio facti est libera potentia facientis, quæ nullis legibus, nullisque nostris rationibus coarctatur, nam in omnibus, & in his maxime, operatur Deus omnia iuxta Consilium voluntatis suæ, ut inquit Paulus ad Ephes. 2. Qui consulto non dixit secundum consilium rationis suæ, sed secundum consilium voluntatis. Ut insinueret, seu, ut verius dicam, manifeste diceret, omne consilium diuini intellectus in libera ipsius Dei voluntate fundari, ab eiusque libertate pendere: neque posse proinde humanis rationibus inuestigari. Sed iam ad ultteriores transeamus conclusiones, ex quibus fiet manifestior huius tertie conclusionis veritas.

Quarta Conclusio.

Non extante originali culpa Christus non veniret in mundum, ac proinde nec fuisset prædestinatus. Ista conclusio est expressa S. Thomæ sententia, eorum omnium autorum quos pro quinta opinione retulimus, & pugnatque e diametro cum Scot. sententia in quarta opinione superius exposita. Vnde simul probabitur sententia S. Thomæ, & improbabitur Scot. opinio.

Probatur ista conclusio vnica ratione, quæ est vnicū, & totale sententiæ S. Thomæ fundamentum, in cuius proinde persuasione nobis est incumbendum. Deus prædestinavit Christum in remedium peccati; & in communem humani generis redemptionem, ergo cessante necessitate redemptionis humanæ Christus non veniret, ex vi decreti quo fuit prædestinatus. Atque adeo fateri absolute debemus, quod peccato originali non extante Christus non veniret in mundum.

Consequentia euidentis est. Quoniam si Christus non aliter fuit prædestinatus, nisi ut esset humani generis redemptor, ex vi talis prædestinationis non potuit venire, nisi ut Redemptor. Sed probatur antecedens Primo ex diuersis sacrarum literarum testimonijs Luc. 19. Ipse Christus dicebat, venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat. Ad Galat. 4. vbi venit plenitudo temporis misit Deus

filium suum factum ex muliere, factū sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus 1. ad Thimo. 1. fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere Ioan. 3. sic Deus dilexit mundum; ut filium suum vnigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Similia in scripturis sacris passim reperies testimonia, in quibus aperte asseritur in hunc finem deus misisse filium suum ut humanum repararet, & redimeret genus. Deum autem filium suum misisse in mundum, denotat ipsam verbi in carnationem factam in tempore iuxta decretum æternæ prædestinationis. Missio enim actiua Dei non solam temporalem denotat actionem, qua verbum caro factum est, sed respectum importat ad æternū prædestinationis decretum, cuius virtute & facta fuit ipsa temporalis Christi incarnatio, & missionis nomen induit. Illud vltimum testimonium ex c. 3. Ioan. est omnino ponderandum, in quo non solum fit sermo de ipsa missione in tempore facta, sed eius radicem facer textus nobis explicuit, amorem, nimirum, quo Deus ab æterno dilexit mundum. Exponenda valde est. Illa parabola, quæ in Euang. alijs, Exgelio Luc. 15. narratur, de illo qui relictis noninginta nouem ouipendenda bus, quærere abiit vnā quæ perierat. Hæc enim perdita ouis humanum genus est, ut ex text. constat, & Patres tertio quoque verbo nobis aduertunt. Pastor autem qui tam solícite hanc ouem, quærere venit, ipse est Christus, qui quasi relictis nouem Angelorum ordinibus, humanum genus quærere, id est, redimere venit. Illa itidem parabola, quæ de filio hærede ad agricolas misso habetur Matth. cap. 21. non aliena est ab hoc intento. Præterea probatur illud antecedens, ex illis verbis symboli Niceni, quod in alijs quoque habetur grauissimis Concilijs approbatum Ephesin. Calcedonen, Toletan. 6. & 11. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, &c. Ecce finem descensus Christi, & aduentus eius in mundum, propter nos homines, & propter nostram salutem. Non facio vim in hac voce finis, parum enim retulerit quod salus nostra finis fuerit incarnationis Christi, quod nos superius in hac quæstione verum esse iuxta modum ibi expositum admisimus, vel quod ut alijs verosimilius apparet, effectus fuerit per se intentus, seu ut dicunt alij finis effectus. Ad vim namque huius argumenti, parum retulerit isto vel illo modo loqui.

Sed iam probatur tertio idem antecedens ex multis sanctorum Patrum testimonijs. Athanas. loco pro. 3. conclu. cita. hanc sententiam verbis docuit apertis. Et apertissimis, in sermo. 3. contra Arrian. Sic ait. Indigentia nostra, anterior est quam Christi natiuitas, Et paulo

inferius. Vt fieret homo numquam prædestinatum fuisset, nisi hominum necessitas huic rei causam præbuisset, Irineus lib. 3. contra hæreses. c. 20. & 21. & expressius lib. 5. cap. 14. ita enim dicit. Si non haberet caro saluari, nequaquam verbum Dei caro factum esset. Et multa subiungit verba, quæ eandem confirmant sententiam, dicit enim in substantia, quod ob nullam causam humanum assumpsit sanguinem, nisi ut ipsum effunderet. Idem docuerunt Gregor. Nicensis de baptismo, & in sermon equedam de natali domini. Gregorius Nazianzen. cuius verba conclusio. præceden. retuli. Chriostom. homil. 2. & 3. in math. Cyrillus Alexand. libr. 8. contra Iulian. Et libr. 5. thesaur. cap. 8. cuius verba habentur in 3. argum. pro 4. sententia. Cyrill. Hierosoli. Catechesi. 3. & 6. Theodor. epitome diuinorum decret. cap. de incarnatione. Epiphani. lib. 1. contra hæres. versus fin. Sanct. Leo in sermoni. de Natiuitat. & de passion. passim hanc docuit veritatem. Sed præsertim in sermon. 3. Pen-tecosten. sic enim inquit. Si enim homo ad imaginem, & similitudinem Dei factus, in sue honore naturæ mansisset, & nec diabolica fraude deceptus a lege sibi posita per concupiscentiam deuiaisset, creator mundi creatura non fieret, neque sempiternus temporalitatem subiret, aut æqualis Deo Patri, filius Dei formam serui, & similitudinem peccati assumeret. Augustin. in hac doctrina afferenda perpetuus est, lege loca circa præced. concl. citata. Lege illum in concio. 2. super psalm. 36. versantem illa verba. A domino gressus hominis dirigentur, Sic dicentem. Si tu homo non dimitteres deum, non fieret pro te Deus homo. Et in sermon. 8. de verb. Apostol. statim post principium. Si homo, inquit, non periisset, filius hominis non venisset. Ad eundem fere modum loquitur Gregorius libr. 4. reg. cap. 1. Nisi Adam peccaret redemptorem nostrum carnem suscipere non oporteret, non enim venit vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam, lege eundem libr. 17. moral. cap. 18. Ambrosius loco, in conc. 3. citat. Tertuli. libr. de incarnat. Christi S. Bernard. sermo. 1. in vig. Natiuit. Et epist. 109. ad Innocent. vbi sic ait. Quid lex, quid Prophetæ, quid Apostoli aliud nobis Euangelizant, quam Deum factum esse hominem, ut hominem liberaret? Et si Angelus Dei de cælo aliud nobis Euangelizauerit anathema sit. Nonnulla ex ijs patrum testimonia, si bene expendantur verba a nobis ex eis fideliter relata, non admittunt expositionem illam, quæ autores sententiæ contrariæ afferre solent ad ipsorum explicationem, Nimirum, quod non intendunt docere, Christum nullatenus venturum si homo non peccaret, sed quod non veniret passibilis & mortalis. Nō, inquam, hanc interpretationem admittunt. Nam qua obse-

c10

cro ratione illa Atffanasij verba, Vt esset homo nunquam prædestinatum fuisset, accommodari poterunt huic intelligentiæ. Sed & verba Irinei, & Sanct. Leo valde vrgent, neque gratanter hanc interpretationem admittunt. Imo neque August. & Gregor. Verba quæ non isto, vel illo modo negant Christum homine non peccante venturum, sed absolute non venturum affirmant, idest, nullo modo venturum. Nam cum negatio omnia post se posita neget, idem pollet, non veniret, atque nullo modo veniret, sed iam rationibus agamus.

Prima. Scripturæ sacræ non solum huius tam grandis mysterij substantiam nobis reuelant, sed sæpe repetunt prædictam causam, neque vllam vsquã in tota sacra pagina vel insinuatam reperimus. Ergo non est credibile, quod hæc causa non fuerit præcipua, imo sola, iuxta modum a me circa. 3. conc. assignatum. Mirabilis profecto res, quod scriptura tanta cū attentione alias celauerit causas. Cū ad huius mysterij excellentiam earū manifestatio nō posset non valde referre. Confirmatur Deus non ob aliud hoc tam sublime decreuit opus efficere, nisi ut eius bonitas, sapientia, potentia, &c. nobis fierent manifestæ. Ergo si nulla præuisa culpa, statuit ab æterno, ut humanam naturam Dei filius assumeret, qui fieri potuit, ut nobis non manifestauerit: & rationes ob quas tam mirabili decreuit communicatione suam mundo manifestare bonitatem, tam reliquerit occultas, ut vsque ad Scoti tempora nulli vnquam patuerint.

Dices scio, quod ut magis innotesceret Dei erga hominem peccatorem misericordia, noluit Deus causas alias sui aduentus exprimere, neque illud primum prædestinationis Christi decretum propalare. Friuola plane solutio, & cui nullus debuisset sapiens acquiescere. Nam ad eximiam Dei manifestandam erga homines charitatem, nonne satis esset dicere quod Christus mortalis venerit, & passibilis ut pro inimicis moreretur. Et magna certe cum exaggeratione Dei commendaret erga homines misericordiam, si reuelatum fuisset eis, quod cum alias impassibilis, & gloriosus esset venturus, & in forma suæ magestati proportionata: ut propter homines mori posset, semetipsum exinaniuit seruille corpus induens, ac formam serui accepit. Missam facio, quod non decebat summam ipsam Dei veritatem, ut vellent quasi fingere, veritatem occultando, & dissimilando, maius, exuberantiusque beneficium se in sacramento incarnationis hominibus præstitisse, quam præstitit de facto: non enim decebat Deum hæc dissimulatio, ut homines plus existimarent se illi debere, quam re ipsa debeant.

Secunda ratio. Quoties sacræ literæ certam designant causam alicuius facti, aut determinate vnumquid affirmant, infallibili argu-

O o o o 2 mento

mento colligimus illam esse solam causam, aut saltem principalem sine qua res non fieret, & quod ita est illud vnum in scriptura reuelatum, quod non alio modo se habet quam vt reuelatum est: Ergo cum scriptura sacra tam frequenti repetitione dicat causam Christi aduentus ipsam humani generis redemptionem fuisse; colligere debemus, hanc solam fuisse causam, vel saltem ita præcipuam, vt illa non stante Christus minime veniret in mundum. Antecedens explicatur exemplis. Ex eo quod scriptura dicit, mortem per peccatum fuisse in humanam naturam introductam, efficaci deductione colligimus, quod sola culpa fuit causa mortis, & quod si homo non peccaret, immunis esset a morte. Et quia sacra litera, cum tam expressam de mundi creatione mentionem fecissent, non multos, sed vnicum tantum expresse runt mundum; solidum inde argumentum sumimus, vnicum duntaxat mundum a deo fuisse creatum. Et quia scriptura tres tantum nominavit in Deo personas, & nusquam dixit quartam, aut plures reperiri, certa credimus fide non esse quaternitatem personarum in diuinis ponendam. Itaque argumentum negatiuum ex sacra pagina assumptum, tunc est efficacissimum, quando res est grauis & magni momenti, & scriptura non obiter & in transcurso, sed ex professo & magna ex consideratione de tali re loquitur, nam tunc negatiua affirmatiuæ æquipollet, vt in exemplis positis constat, & alia eiusmodi reperiri poterunt in literis sacris non pauca:

Tertia ratio. Sequitur ex contraria sententia absolute concedendū esse, quod Christus non venit in mundū, vt redimeret humanū genus. Cōsequens aduersatur modo loquendi scripturæ sacre, in qua passim asseritur Christum ad hoc venisse, vt peccatores saluos faceret: Ergo, &c. Probo sequellam. Priusquam Deus decreuerit hominē redimere, imo priusquā eius nosset peccatum, decretum habebat filium suum in mundum mittere: Ergo cum alias esset venturus, & alia fuisset principalis causa sui aduentus, qua proprietate dici potest ad hoc in mundum venisse? Moderni quidam docti, quibus vnus est Fran. Cartagena, libenter admittunt huius argumenti sequellam. Dicunt enim concedendum esse, Christum in remedium peccati mortalem venisse, & passibilem in mundum, quod scripturæ sacre tantum dixerunt, non autem quod venit simpliciter propter hunc finem, vt probat factum argumentum, Verum cum ecclesia in fidei simbolo ex sacris scripturis desumpto, absolute fateatur dei filium propter nos homines & propter nostram salutem è cælis descendisse, nescio plane qua ratione tolerari possit ista doctrina, ex qua colligitur, quod Christus non simpliciter, sed secundum quid duntaxat propter humanam salutem de cælis descenderit.

Quarta ratio. Quod deus humanam potius naturam quam angeli

cap.

cant assumeret, nullam possumus aliā verosimilem assignere rationē, nisi ea quæ desumitur ex necessario humani generis remedio, nā hac ratione semota, omnes aliæ exoptulare videntur quod verbum assereret angelicam naturam, & quidem in specie perfectissima, quæ esset deo secundum perfectionem propinquior, & quæ tam ex parte suppositi diuini, quæ ex parte naturæ assumptæ christus (sic enim nominemus deum creaturæ naturæ hyposthatice vnitum,) eminentiam supra totum ordinem creaturarum haberet, omniumque earum supremi capitis mereretur dignitatē. Item si humani generis secludamus peccatum, atque eius itidem remedium: Quis probabilem poterit rationem, asserere, obquam potius diuinum verbum humanam assumpserit naturam, quam Pater aut Spiritus sanctus? Cum tamen posita necessitate humani generis multæ, eaq. grauissimæ congruentiæ huius facti assignentur a patribus, ergo &c.

Quinta ratio qua & probatur hæc S. th. sententia, & fortiter expugnatur ipsa contraria Scoti opinio. Si intelligimus christū prædestinatū ante peccati præscientiā, vno extribus modis necessario debet intelligi eius prædestinatio. Primo quæ fuerit prædestinatus in carnem passibilem & immortalē venturus. Secundo quæ prædestinatus fuerit, venturus in carne mortali, vt de facto venit. Tertio deniq. quæ in illo primo signo rationis, in quo intelligimus primariæ christi prædestinationis decretum, sola incarnationis eius substantia prædestinata fuerit, & nihil de circumstantiis intelligamus statutū & dispositū. Ita quod decreuit deus filium suum in carnem, mittere non autem statuit in qua esset carne venturus, mortali aut immortalis, passibili aut impassibili, vel in quo tempore, & quo loco, & sub quibus circumstantiis veniret. Sed hæc oia indecisa permanserunt & indeterminata, & ad aliud reseruatā diuini mentis decretū: Sed nullo modo istorū intelligi potest christi prædestinatio ante peccati præscientiā: ergo christus non fuit prædestinatus, nisi peccato præuiso: atq. adeo in ipso peccati remediū, Maior ex sufficiēte diuisione apparet manifesta, Minor vero probatur. Et primo quæ christus fuerit prædestinatus in carne in mortali & impassibili venturus. Quanquam videatur ab Scot. discipulis communiter affirmari, adeo falsū esse puto, vt existimē esse manifestū errorē in fide, quæ sic ostendo. Si christus ita fuit prædestinatus ante peccati præscientiā, sequitur, quod interueniret realis mutatio in dei intellectu, & voluntate at: manifestus est aut contra fidē error, mutationem aliquā in deo ponere, apud quem nulla est mutatio, neq. vicissitudinis obumbratio iacob. c. i. dicente. Ergo &c. Probo sequellam. Deus ante peccati originalis præscientiam, absoluto statuerat decreto, vt filius dei carnem immortalem & gloriam assumeret. Post peccati vero præuisionem decreuit, vt non in carne impassibili sed in carne mortali & passibili

* alias, impassibilem

* alias, gloriosam

passibili veniret, uti venit, de facto. Hęc autem manifesta mutatio est diuini decreti, atque adeo, & intellectus & voluntas dei realem subie re mutationem. Hoc argumentum a deo est efficax, ut otiosum sit eius querere solutionem. Constat igitur Christi prædestinationem ante præscientiam peccati non fuisse primo modo celebratam. Quod vero neque secundo modo, nimirum, quod esset Christus in carne mortali & passibili venturus, constabit ex dicendis in quinta conclusione, in qua probabitur non posse integra fide dici, quod ante peccati præscientiam Christus fuerit prædestinatus in mortali carne venturus. Quod vero neque tertio modo Christus ante præscientiam peccati fuerit prædestinatus, Probo primo. Prædestinatio est prouidentia perfectissima, quæ omnes singularissimas circumstantias attendit: Ergo si illud primum decretum fuit decretum prædestinationis Christi, necessum est fateamur, quod ex vi illius decreti determinatum fuit, in qua carne esset Christus venturus passibili, aut impassibili, quo loco, quo tempore, & sub quibus circumstantiis. Non desunt viri egregie docti, quibus hęc tota argumentatio debilis appareat & infirma. Arbitrantur se facillime eius difficultatem euadere. Si dicant, quod in Christi prædestinatione, & fuit substantia incarnationis disposita, & fuerunt præterea circumstantiæ illi adiunctæ temporis, loci, passibilitas, & mortalitas carnis, &c. Substantia incarnationis respondet Christi prædestinationi, prout attendit vniuersaliores causas, manifestationis, scilicet, gloriæ Dei, glorificationem, exaltationemq. humanæ naturæ, ac totius vniuersi. Imo & perfectionem, & consummationem vtriusque ordinis naturæ & gratiæ. Circumstantiæ vero sub quibus comprehenditur passibilitas carnis christi pertinent ad aliam specialio rem causam, ad ipsam, nimirum, humani generis reparationem. Vnde Christus non fuit prædestinatus ut veniret in carne humana abstrahendo a mortali & immortalis, passibili & impassibili, & ab alijs circumstantiis, sub quibus Christus de facto venit. Sed eius prædestinatio fuit ex propria & primaria sui ratione consummata, & completa, ac modis omnibus determinata. Ceterum hæc solutio probabilis esset, si sequeremur opinionem illam a nobis tertio loco propositam, quæ asserit Christum non prædestinatum fuisse in aliquo rationis signo ante originalis peccati præscientiam. Sed quod isto præuiso peccato fuit prædestinatus principaliter quidem in ipsius peccati remedium, & minus principaliter propter alias causas, quæ, etsi minus principales, essent tamen sufficientes. Nam hac supposita sententia, optime fieri posset illa accommodatio ad diuersas causas, ex quibus confurgeret totale, & determinatum prædestinationis christi complementum. Nam in ordine naturæ Aristotelicam sequentes doctrinam similem solent accommodatione in facere. In generatio-

ne

ne namque hominis, ratio hominis geniti tribuitur generanti quatenus est homo, & ratio animalis geniti eidem generanti prout est animal respondet. Ita quod homo generat hominem, & animal animal, & vnica tamen est simplicissima generatio. Verum de hac opinione in præsentia non instituitur sermo. Nam illam confutauimus sufficienter circa conclusionem tertiam. Et nunc obiter sic expugno. Si in signo rationis præcedenti peccati originalis præscientiam sufficientes Deo se obtulerunt incarnationis Christi causæ, propter quas etiã non extante peccato Christus veniret in mundum, Quare in illo priori signo Deus non prædestinauit Christum; sed peccati præscientiam expectauit. Certe nulla alia potest assignari ratio, præter quam quod non voluit Deus prædestinare Christum, nisi in peccati remedium. Sed hac opinione prætermissa, ad opinionem Scoti, quam nunc extirpare contendimus, nostra redeat disputatio. In qua manifestum est solutionem assignatam locum non debere, Scot. enim & omnes, qui eius subscribere sententiæ, aperte docent quod in instanti rationis primo, in quo non intelligitur in diuino intellectu peccati originalis præscientia, Christus fuit in mundo prædestinatus nullo habito respectu ad peccatum & ad eius remedium, ex quo inferunt, quod in ordine ad prædestinationem christi per accidens se habuit peccatum, & ita Christus homo fieret, quamuis nullum extaret peccatum. Huic doctrinæ quo pacto poterit accommodari assignata solutio: quæ nullam habet verisimilitudinem, nisi præsupposito quod in vnico signo rationis omnibus simul præuisis causis, christus fuerit prædestinatus, quantum ad substantiam & quantum ad circumstantias omnes. Ita ut substantia vni causæ, & circumstantiæ alij corresponderent. Prætermissa ergo hac solutione tanquam insufficienti, ulterius progredior in confirmanda prædicti argumenti difficultate.

Si in illo primo rationis signo, in primoque prædestinationis christi decreto, non fuit determinatum de qualitate carnis Christi, an futura, videlicet, esset passibilis, aut impassibilis, neque statuta fuerunt aliæ necessariæ circumstantiæ. Sequitur quod si peccatum non extaret, Christus ex vi suæ prædestinationis non veniret in mundum. Consequens aduersatur sententiæ Scoti quam impugnamus: Nam in hoc præcipuus versatur controuersiæ punctus, num, videlicet, peccato secluso, christus ex vi decreti prædestinationis suæ in mundum veniret? Quod affirmat Scot. & negat S. Thom. Ergo solutio illa destruit opinionem Scoti. Sed probo sequellam. Necessum erat, ut christus in mundum veniret, quod assumeret carnem secundum determinatam qualitatem, passibilem, videlicet, aut impassibilem. Sed neurrum horum præscriptum fuerat & determinatum in illo primo prædestinationis christi decreto: Ergo ex vi eius non veniret christus in mundum.

Respon-

Respondebis forsan, quod ex vi illius primi decreti assumeret quidem verbum carnem humanam, eo modo quo ipsa humana caro se haberet a parte rei, Et quoniam inueniret illam mortalem & passibilem sic eam assumeret. Itaque formaliter Christus non fuit prædestinatus passibilis, aut impassibilis, sed hæc determinatio qualitatis carnis Christi relicta fuit desumenda ex parte ipsius carnis, & ex modo quem haberet caro humana in semetipsa. Ista solutio aliquam præ se fert probabilitatem, Sed neque vero satis argumenti difficultatem euacuat. Primo quoniam cum prædestinatio, vt dicebam, sit perfectissima prouidentie pars, & præsertim quod attinet ad Christum, primum & potissimum prædestinatum, non verosimiliter asseritur, quod ex vi prædestinationis eius, non fuerit cõplete & totaliter determinata qualitas carnis a verbo assumenda, sed quod hoc fuerit relictum materiali rerum dispositioni. Secundo, adhuc superest soluenda difficultas argumenti, quatenus ex aliis circumstantiis temporis, loci, mundi incarnationis &c. oritur. Quoniam quandiu istæ circumstantiæ non fuissent determinatæ, & dispositæ a Deo, verbum incarnari non poterat: dependet enim necessario ab istis circumstantiis ipsa verbi incarnatio, & præsertim ab illa quæ est ex parte modi. Si enim non erat determinatum an Christi caro assumenda esset mediante generatione in muliebri utero facta, aut per immediatam creationem a Deo factâ, vel alio modo, quo pacto potuit verbum carnem assumere: ergo impossibile fuit quod ex vi illius primi decreti prædestinationis Christi diuinum verbum humanam assumeret naturam, præterquam quod est chimericum & mere fictitium decretum prædestinationis vocare illud, in quo non disponuntur, & determinantur singulares circumstantiæ, & omnia media necessaria, vt sequatur ipse prædestinationis terminus. Nam cum prouidentia disponat de mediis ad finem intentum necessariis, quo pacto decretum illud, quo huiusmodi media non disponuntur, censeari poterit perfectæ prouidentie (qualis est prædestinatio) decretum, & opus?

Præterea ad huc amplius rem istam urgeo. Et inquiri ab auctoribus contrariæ sententiæ, Si Deus nullo habito respectu ad humani generis remedium & redempcionem Christum prædestinavit. Quare in illo primo prædestinationis decreto totum negotium incarnationis christi non definiuit & absoluit. Et quare aliud sequens rationis signum expectauit, vt totum istud negotium absolueret & compleret, & circumstantias singulares mediaque necessaria disponeret. Nam certe huius rei aliqua extitit causa. Neque enim casu & temere contigisse credendum est. Nam qui ita crederet, magnam diuinæ prouidentie, summeque sapientie Dei irrogaret iniuriam. Si dixeris in illo primo rationis signo* fuisse præuisa omnia singularia ex parte hu-

* alias, modi

* non

manæ nature, & totius vniuersi, ex quibus dependere poterat ipsa verbi incarnatio, atque adeo quasi expectauit Deus aliud rationis instans, in quo præuideret omnia contingentia singularia, vt ipsam Christi incarnationem ipsis accommodaret. Contra ergo irrationabiliter Scot. & eius Affectæ dicunt duo. Alterum quod in primo rationis signo fuit celebratum prædestinationis Christi decretum. Nō enim est prædestinatio, vbi non est efficacium mediorum dispositio. Alterum vero est quod ex vi illius decreti Christus veniret in mundum, cum necessarium fuerit decretum aliud, quod singulares circumstantias mediaque ad incarnationem Christi necessaria disponeret. Hæc sunt argumenta præcipua quæ in huius conclusionis confirmationem possunt afferri. Decreti enim alia leuiora prætermittere.

Sed priusquam ad sequentes transeamus conclusiones, necessum erit exponere modum, in quo intelligenda est hæc S. Thom. sententia, quam stabiliri conabamur in hac quarta conclusione. Nec enim in vno & eodem sensu ab vniuersis S. Thom. discipulis explicatur.

Est ergo prima intelligentia, quam assignauit Caiet. 3. par. q. 1. ar. 3. vbi præsuppositis tribus illis modis superius explicatis, quibus Deus se potuit creaturis communicare, nimirum, ordine nature, ordine gratiæ, & ordine hyposthatice vnionis, Inquit, quod ordo gratiæ præsupposuit ordinem nature, & vterque nature & gratiæ ordo præsuppositus fuit ad ordinem hyposthatice vnionis. Et hoc quidem, inquit Caiet. verum habere non solum in executione (quod non potest in dubium verti, vt superius tractauimus) sed in ipsa etiam dei intentione. Ita quod Deus præuidit prius ordinem nature, quam ordinem gratiæ, illumque totum per quandam communem naturalem prouidentiam prædisposuit, & præordinauit (& comprehendit Caietan. sub hoc nature ordine ante gratiæ ordinem præuiso & præordinato omnia peccata & monstra siue physica, siue moralia). Post nature ordinem prædefiniuit Deus ea quæ ad ordinem gratiæ spectant. Et tandem ad tertium ordinem vnionis hyposthatice accessit, quem ad reparationem & consummationem vtriusque ordinis & nature & gratiæ ordinauit & disposuit.

Hanc Caieta, intelligentiam valde irridet Ambros. Caterinus in quadam annotatione ex his quæ contra Caietan. fecit. Inquit enim hanc Caiet. interpretationem valde iniuriosam esse, & ignominiosam incarnationis christi dignitati. Nam quid magis indecens Christo dici poterit, quam quod Deus diuina sua prouidentia præuiderit, & præordinauerit nature monstra, antequam Christum prædestinauerit. Verum hæc irrifio Catarini irridenda est & parui-pendenda: quoniam impugnatio ab ipso facta est impertinens.

Pppp Nam

Nam eadem ratione succenseret Sanct. Thom. & grauissimos auctores cum ipso dicentes, Deum non prædestinasse Christum nisi præsupposita peccati originalis præscientia, & præsupposita similiter ipsius peccati permissione, quæ ad prouidentiam generalem spectat. Namque si ignominiosum est Christo, atque eius incarnationi, quod eius prædestinatio præsupponat monstra naturæ præuisa & præordinata, quanto magis indecorum esset & indecens, quod permissionem tam grandis monstri moralis, puta originalis culpæ, præsupponeret, ipsiusque peccati præscientiam.

Sed nihilominus graues theologi etiam S. Thom. discipuli hanc Caiet. intelligentiam merito repræhendunt propter alias causas. Prima. Quoniam irrationabiliter Caieta. originale peccatum inter ea quæ ad ordinem naturæ spectant connumerauit: cum fuerit priuatio iustitiæ originalis & gratiæ. Imo si vera est eius sententia quam docuit, 1. 2. quæst. 113. ar. 2. videlicet, quod per peccata quæ committuntur contra supernaturalia præcepta non violatur lex, aut rectitudo ordinis naturalis, nec offenditur deus ut autor est & finis naturæ, consequenter esset dicendum quod primum Adæ peccatum, quod in tota eius posteritate originale dicitur, non ipsum violauit naturæ ordinem. Quoniam lex quam fuit Adam transgressus de non vescendo de ligno vetito, non pertinebat, si proprie loquamur, ad naturalem rationis ordinem, nec statuta fuit a Deo ut autor est naturæ, sed ut autor potius est gratiæ: qui illam legem imposuit primis parentibus, ut vice totius suæ posteritatis debitam Deo autori gratiæ, originalisque iustitiæ obedientiam præstarent, de quo alias.

Secunda, Quoniam Caieta. non solum originale peccatum, sed omnia peccata sub ordine naturali comprehendisse videtur, quod falsum esse nullus est qui non videat. Nam peccata quæ fiunt contra fidem, & quæ commissa fuerunt contra christipersonam, manifestum est non pertinere per se primo ad naturæ ordinem. Et quidem si vera esset opinatio Caiet. fateri tenemur Deum prius rationis ordine præuidisse peccatum crucifigentium Christum, quam ipsum Christum prædestinasset in carne venturum. Item prius præsciisset Deus omnium prædestinatorum peccata, illa etiam quæ contra fidem & super naturalem admittuntur ordinem quam ipsos prædestinaret ad gloriam. Imo & priusquam naturam humanam ad supernaturalem ordinem eleuaret, quæ omnia & alia eiusmodi quæ inferre possemus absurda, sua sponte sunt falsa.

Tertia causa Quoniam Caieta. tres prædictos deuinæ communicationis ordines plus nimio distinguit & ab inuicem separat. Res enim est cunctis theologis manifesta, quod tres hi ordines quandam inter se habent permixtionem. Ita quod, quædam eorum quæ secundum

dum ordinem naturæ præcise consideratum tali modo se haberet, alium de facto induunt modum secundum exigentiam ordinis gratiæ, aut vnionis hypostaticæ. Certum est enim aliquos homines procreatos fuisse & progenitos propter orationes iustorum, qui ipsorum generationem & natiuitatem impetrarunt Et de Ioanne Baptista nemo non nouit, quin eius generatio minime fuerit secundum ordinem naturæ disposita, sed potius secundum ea quæ pertinebant ad ordinem hypostaticæ vnionis. Progenitus enim fuit ex parentibus multis titulis ad generandum ineptis, ut esset christi venturi percursor. Multæ præterea egritudines & mortes quas naturales causæ paratas & in promptu habebant, impeditæ sunt sanctorum orationibus & Dei autoris gratiæ beneficio concessæ. Constatque inter graues theologos, multa bona naturalia effectus esse prædestinationis, quæ proinde ad ordinem gratiæ necesse est pertineant Quocirca & si ordo gratiæ præsupponat naturæ ordinem quantum ad eius substantiam & primariam constitutionem, gratia enim naturam præsupponit, & perficit: non tamen præsupponit totum ipsum ordinem, quoad omnia eius singularia, & particulares rationes: quin potius per mixtim se habent in huiusmodi singularibus tres illi ordines numerati.

Propter has & alias similes causas, graues theologi hanc Caieta. intelligentiam carpunt, Nō desunt qui Caiet. velint defendere afferentes ipsum non omnia peccata intra ordinem naturæ comprehendisse, neque de omnibus peccatis fuisse loquutum, sed de peccato tantum originis, & ea tantum ratione qua repugnabat naturali rectitudi ni, & Deum finem naturalem offendit; Verum aliis omnis in quibus non saluatur Caiet. doctrina ab his autoribus. Nec etiam quod attinet ad peccata hæc mihi placet explicatio. Quia peccatum originale secundum propriam & specificam sui rationem, non offendit Deum per se primo ut finem & autorem naturæ, sed ut super naturale in gratiæ autorem & finem. Sed quicquid de hoc fuerit, nec enim displicet doctissimi. Caiet. doctrinam tueri, alia mihi non minoris momenti, & quæ magis huius difficultatis punctum attingit, se offert causa improbandi hunc Caiet. discursum. Et est illa quam superius in confirmatione cuiusdam argumenti insinuaui nimirum, Quod non est verosimile tantum illud malum quod peccatum originis rationali naturæ attulit, fuisse permissum a Deo, nisi propter aliquod magnum bonum. Quod aliud esse non potuit, quam incarnatio Christi & eius gloria, bonūq. illud extellens ac sublime quod ipsa rationalis natura ex Christi incarnatione reportauit. Quod tantum fuit, ut non dubitaret Magnus, doctissimus ac proinde Sanctissimus Gregorius dicere, o felix culpa quæ talem ac tantum meruit habere

redemptorē, id est, ò felix Adā peccator, non quia peccator, sed quia peccati occasione tantum ac talem ei Deus Redemptorem destinavit. Ergo voluntas Dei originalis peccati permissiva non totaliter antecessit Christi prædestinationem, quin potius præsupposuit Christum prædestinatum, saltem in ordine finalis causæ. Nec satisfacet solutio dicentis, quod permisit Deus illud peccatum non ob aliquem specialem finem, sed ut suæ providentiæ suavitatem & servaret & ostenderet, ad quam pertinet in illis rebus defectum permittere; quæ sua natura sunt defectibiles. In qua providentiæ diuinæ suavitate S. Thom. 1. parte quæst. 23. artic. 3. fundavit primam reprobationis rationem & originem.

Cæterum hæc ratio insufficiens apparet, quoniam ut S. Tho. eodem loco advertit, ad officium prudentis gubernatoris pertinet permittere, ut natura quæ ex se defectibilis est, deficiat & cadat, non tamen totaliter, sed in aliquibus individuis. Nam ipse interest gubernatoris pro suo posse curare, ut talis natura in aliquibus saltem individuis, & quidem non paucis, ad ultimum perveniat finem, propositamque sibi felicitatē ultimam assequatur. Supposito ergo quod tota causa humanæ naturæ, ex diuina lege ex specialique dei ordinatione, posita fuerat in sola primi parentis voluntate, ita quod cum ipso primo homine cadente tota rueret rationalis natura; ad optimum provisorum & gubernatorem deum, ad providamque eius ac iuavem providentiā spectabat, ut sollicitam de illo primo homine curā gereret, ne a recto iustitiæ statu laberetur & caderet. Nisi forsitan ex eius ruina magnum aliquod intenderet emolumentum elicere. Et hoc argumentū ex eo maiores accipit vires, quod illud primū peccatū erat ex se irreparabile. Non solū quia mortale delictum, quod principiū spiritualis vitæ, & totius moralis rectitudinis aufert, nimirum, charitatem dei, & ordinē ad ultimum finem, sed præsertim quia pro illo statu non erat ad hoc institutus pœnitentiæ modus. Nihil enim aliud primus ipse parens a Deo super hoc negotiū audierat, quam illam terribilis pœnæ comminationē. Gen. 2. factā, in qua cumque die peccaveris, morte morieris.

Sed iam Caietan. sententia prætermissa, ad alium dicendi modum quorundam Thomistarum accedamus, qui libenter Scot. concedunt, quod præscientia originalis peccati non antecessit Christi prædestinationem, nec in decreto incarnationis Christi futuræ explicita fuit ipsa humani generis redemptio. Sed nihilominus addunt, verā esse S. Thom. sententiam afferentis quod si homo non peccaret, Christus homo non fieret. Multa commentantur ad huius sententiæ fundamentum statuendū, & corroborandū ex Arist. in post prædicamentis in c. de priori desumpta. Vbi inquit, aliā esse prioritatē causæ: & aliam prioritatē à quo, ad prioritatem causæ requiritur quod unum sit causa alterius, & quod

& quod sua natura ad illud præsupponatur. Prioritas autem à quo, est prioritas consequentiæ, illudque dicitur prius à quo, ex quo non convertitur consequentia, & quod potest esse sine altero. Illud autem dicitur posterius a quo, ex cuius esse infertur aliud prius, sine quo non potest esse. Et hoc modo animal est prior homine, & homo posterior est animali. Quia ex animali ad hominem non valet consequentia. Non enim sequitur, est animal ergo est homo, valet autem ex homine ad animal. Sequitur enim bene quod si est homo, est animal, neque homo sine animali esse potest. Ea autem dicuntur esse simul modo opposito huic prioritati, nimirum, consequentiæ simultate, inter quæ est mutua consequentiæ conversio, ut pater & filius simul hoc modo esse dicuntur. Quia valet consequentia a patre ad filium, & e contra.

Advertunt præterea hi Theologi ex doct. Aristot. in eodem cap. quod inter ea quæ sunt simul simultate consequentiæ, contingere potest quod unum sit causa alterius V. C. Album esse, & hanc orationem album esse, esse veram, simul sunt simultate consequentiæ, & tamen album esse a parte rei, causa formalis est, etsi extrinseca, veritatis orationis huius. His ergo suppositis dicunt, quod prædestinatio Christi, causa finalis est redemptionis humani generis, sunt nihilominus simul simultate consequentiæ, prædestinatio incarnationis Christi, & redemptio humani generis. Unde dicunt non valere hanc consequentiam, Incarnatio Christi prius fuit præordinata in genere causæ finalis, quam Deus quicquam de peccati remedio cogitaret: Ergo incarnatio Christi erit sine remedio peccati. Nam licet prius fuerit præordinata, non tamen ut futura sine remedio peccati. Quemadmodum, inquit, & si artifex prius in genere causæ finalis præordinaverit superpositionem tecti in aliqua fabricanda domo nihil cogitans de fundamentis & parietibus, non tamen superponet tectum in executione, nisi iactis fundamentis, & parietibus erectis. Igitur hoc modo procedit ista sententia, quod postquam Deus scientia simplicis intelligentiæ cognovit tres illos modos præcipuos iam connumeratos, quibus suam poterat communicare bonitatem, in primo signo rationis practicæ decrevit communicare se summo modo illorum trium, nimirum, per hypostaticam unionem, in quo signo nulla fuit facta mentio, neque peccati, neque remedij eius: Imo, inquit, quod neque alicuius puræ creaturæ producendæ. Sed in secundo signo decrevit Deus secundum utrumque ordinem naturæ & gratiæ; suam communicare bonitatem, decrevitque proinde totum hoc univèrsum constituere cū his omnibus perfectionibus, & naturæ & gratiæ, quibus fuit de facto productum, ipsumque cū omnibus suis & partibus & perfectionibus ad Christum ut ad finem revulit. In

tertio denique signo vidit Deus creaturam rationalem collapsam, originalique culpa infectam. Ac tandem in quarto signo explicite destinavit Christum in redemptorem & salvatorem naturæ prolapsæ.

Hanc sententiam, quæ fundamentum habere videtur in Caiet. 3. par. q. 1. art. 3. ad 3. impugnant viri doctissimi non in efficacibus argumentis, si faciente nus considerentur, Et rota argumentorum vis ad hoc reducitur. Quod simultas consequentiæ, inter ea quorum vnum est causa alterius, nequit locum habere, nisi, vel quia illa causa necessario inducit talem effectum: vt in exemplo posito existentia albedinis inducit necessario veritatem illius propositionis, vel quia, & si vnū sit causa in vno genere, pendet tamen ab alio saltim quoad executionem in alio genere causæ, vt super positio tecti, quæ in genere causæ finalis est prior, per se pendet a fundamentis & parietibus in genere causæ materialis. Aut denique quando illud quod in genere causalitatis posterius est, habet rationem medij necessarii ad consecutionem alterius, quod prius in genere causæ finalis præintantum fuit, & præordinatum. Quemadmodum si ad consequendam sanitatem quam infirmus primum intendit, nulla facta mentione medicamentorum, fuerit necessarium medium sumptio præciosi cibi, talis cibi sumptio erit in executione simul simul tate consequentiæ cum ipsa sanitate, quæ in genere finalis causa fuit prius intenta, imo, & præuolita absque vlla cibi huius mentione facta. Eo quod in volitione efficaci finis, virtualiter clauditur voluntas medij necessarii ad finis acquisitionem. Sed in casu nostræ disputationis remedium originalis peccati, neque est causa prædestinationis Christi, vt autores huius sententiæ libenter admittunt, neque est effectus, qui necessario consequatur ipsam Christi prædestinationem, vt est res manifesta. Neque vero est medium necessarium vt in executione ponatur ipsa Christi incarnatio, vt etiam est manifestissimū. Poterat enim diuinum verbū humanam carnem assumere, quamuis nullum in rationali natura peccatum existeret. Ergo si Christus prædestinatus fuit absque præsciētia peccati, & absque vlla facta mentione redemptionis humanæ naturæ, nulla est verosimilis ratio obquam dicere possimus, quod Christi Incarnatio nequit esse absque humani generis redemptione.

Huic tamen argumento quod funditus videtur Præfatam Thomist. sententiam euertere, responderi probabiliter posset, quod in illo decreto prædestinationis Christi quamuis nulla fuerit facta expressa mentio originalis peccati, & remedii eius, continebatur tamen ibi implicite, & voluntas permittendi originale peccatum, & redimendi humanum genus eodem peccato infectum: Eo quod in illo signo Christus fuit prædestinatus vt in ipso manifestaretur diuina bonitas in summo manifestationis gradu, & vt in ipso ostenderentur diuinitæ bonitatis & perfe-

perfectiois, Dienon poterat autem hæc manifestatio commode fieri, nisi originis peccatum in humana extaret natura, in cuius remediū & diuina misericordia, & ipsa itidem Dei iustitia, ineffabili quadam complexione coniunctæ in summo gradu ostenderentur, vt sunt de facto manifestatæ. Nam misericordia, & veritas obiauerunt sibi, Iustitia & pax osculatæ sunt. Idcirco sicut in prædestinatione Petri ad gloriam, implicite clauditur gratia, Petro conferenda, ita in prædestinatione Christi, implicite continebatur voluntas efficax permittendi originis peccatum, & humanam naturam peccato læsam & infectā redimendi & reparandi.

Hanc solutionem nullatenus probabunt autores, qui negant peccatum infallibiliter sequi, posita eius permissione in diuina voluntate. Nam hi autores dicere tenentur, quod si posita explicita voluntate permittendi peccatum, non sequitur infallibiliter ipsum peccatum, multo minus affirmari poterit hæc infallibilis peccati cōsecutio, posita tantum implicita voluntate peccatum permittendi. Atque adeo nisi Deus præuidisset ipsum peccatum vt coexistens æternitati, nullatenus incarnationis Christi prædestinatio posset in executione habere dependentiam ab originali peccato, neque infallibilem connexionem cum ipsius peccati remedio. Cum non posset per diuinam prouidentiam disponi infallibile peccati remedium, quia neque haberi poterat infallibilis cognitio quod esset futurum in natura humana.

Sed nihilominus hæc solutio non est omnino improbabilis, neque ego nullatenus illam improbarem propter nunc assignatam rationem. Existimo enim, quod posita efficaci permissione peccati, infallibilis quoque erit ipsa peccati positio. Censeoque Deum posse certam & infallibilem cognitionem habere futuri peccati, posita efficaci voluntate permittendi peccatum. Quæ res alio in loco à nobis est ad longum pertractata, neque possumus in præsentia immorari in eius disputatione. Propter alias tamen rationes quæ magis ad præsentem tractationem attinent, non mihi placet hæc Thomistarum intelligentia, Quæ sine dubio coincidit cum secunda sententia superius posita, in priori explicita sensu. Vnde eisdem argumentis quibus ibi sensum illum improbauimus explicando sensum posteriorem, impugnanda quoque est & confutanda ista solutio.

Arguitur præterea contra hanc sententiam. Si ante prædestinationem Christi non fuit præuisum originale peccatum, non potest cum proprietate dici, quod Christus fuerit prædestinatus in remedium originalis peccati: quod tamen intendit S. Thom. in hac famosa sua sententia. Ergo explicatio ista pugnat cum sententia cuius explicationem intendit Sequella a patet euidentem. Nam si Deus cum prædestinavit Christum, nihil adhuc de humana cogitauerat natura, neque de remedio

medio eius, imo neque de necessitate quā peccando incurrerat. Quō pacto proprie dici potest, quod in remedium eius Christum prædestinavit? Secundo. Si in prædestinatione Christi non fuit facta expressa mentio peccati originis, & remedij eius, non satis commodè possunt explicari literæ sacræ asserentes, quod Deus ex dilectione humani generis, & ex affectu misericordiæ erga ipsum, miserit filium suum in carne, iuxta illud Ioan. 3. sic Deus dilexit mundum, &c. & Paulus ad Roman. cap. 5. Commendat autem Deus charitatem suam in nobis. Quoniam seclusa præuisione miseræ humanæ naturæ, non potest intelligi affectus diuinæ misericordiæ erga naturā humanam. Præterea S. Thom. 3. par. q. 1. art. 3. ad 4. docet quod præscientia peccati futuri fuit præsupposita in mente diuina ad Christi prædestinationem. Hæc uero sententia, contra quā differimus, non admittit præscientiam futuri peccati ante prædestinationem. Non ergo consentanea est S. Thom. doctrinæ.

Scio modernos quosdam autores, quibus hæc sententia, quam impugnamus, non displicuit, dicere S. Thom. intelligendum esse de futuri peccati præscientia, pertinente ad scientiam Dei simplicis intelligentiæ. Sed hoc esse falsum multis possem probare. Sed breuiter eius falsitatem quasi ad sensum ostendo. Per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscitur res tantum ut possibilis, & non ut existens, neque ut futura, & qui hoc negauerit, non est arguendus, sed relinquendus ut prima in Theologia negans principia. Erit autem manifestum legenti S. Thom. loqui de præscientia peccati, qua vel præuideatur, ut existens, & coexistens æternitati, vel qua præscitur ut infallibiliter futurum. Non ergo de scientia simplicis intelligentiæ illa Sancti Thom. doctrina potest intelligi. Alij etiam ex nouioribus dicunt quod S. Thom. non loquitur ibi de præscientia peccati, quæ pertinet ad intentionis ordinem, sed de ea quæ ad executionem spectat. Hæc solutio est sine dubio probabilis, quia exëplum quod ibi S. Tho. adducit, valde ei suffragatur. Sed si perspecte legamus illam solutionem ad 4. S. Tho. non irrationabiliter colligemus, illū permixtum loqui & de ordine intentionis & de executionis ordine. Et quod exëplum ibi adductū de orationibus sanctorum, quibus mediis prædestinatio alicuius hominis suū accipit adimplementum, suamq; assequitur certitudinem, non adducitur ut ad adæquatum exemplum ad explicandā præscientiam peccati originis quæ Christi prædestinationem antecessit: sed ad explicandum præscientiam, illam secundum quod pertinet ad executionis ordinem. Existimoque S. Tho. loquutum fuisse ad eum modum quo communiter loquuntur Patres, qui ut partim constat ex testimonijs citatis pro conclusionibus tertia & quarta, & partim constabit ex infra referendis potissimum in solutionibus argumen-

gumentorum primæ sententiæ, ut rem sibi statutam, & persuasam docuerunt, decretum incarnationis præsupposuisse præscientiam originis peccati in cuius remedium, & in humanæ naturæ reparationem, decreuit Deus filium suum in mundum mittere, eumque humanam assumere naturam. Huic opinioni, quam hisce argumentis reprobare conamur fauet Capreo. in 3. dist. 1. q. 1. Quæ sententia etsi veritatem non artigisse videatur, proximius tamen ad eam accedit, quam omnes sententiæ aliæ, quæ Christi prædestinationem constituunt totaliter a peccato & eius remedio independentem.

Sed adest iam tertia expositio & intelligentia sententiæ S. Th. Quæ consistit in hoc quod in genere causæ finalis Christi prædestinatio antecessit simpliciter decretum creationis vniuersi, & eleuationis naturæ rationalis ad finem supernaturalem, & ad gratiæ ordinem. In genere vero causæ materialis res est contra se habuit. Et hoc quidem non solum executionis ordine, sed etiā ordine prædestinationis. Hæc intelligentia explicanda est ad eum modum quo superius in hoc dubio collimauimus, & elucidauimus posteriorē sensum opinionis secundæ, hoc vno addito, quod ex parte materiæ etiam debent comprehendere peccata, & præsertim originale. Itaque præcessit in hoc causalitatis ordine in Dei præscientia non solum ordo naturæ & gratiæ, sed & omnium moralium defectuum, quæ vtriusque ordinis rectitudinem obscurant & offendunt, & præsertim originalis ille defectus qui totam humanam læsit & derupauit naturam. Nam distinctam aliorum peccatorum præscientiam; forsam pertinuit ad 2. Signum. Estque aduertendum, quod natura humana, & ipsa mediante, prout est virtualiter creatura omnis, totum vniuersum rationem habuit materiæ, & ex qua, & in qua. Ex qua, quoniam humanitas, quam verbum sibi copulauit, desumpta fuit ex ipsa humana natura, atque adeo ex ipso ordine naturali, & si temperata fuerit, præparata, & disposita modo longe excellentiori, qui totum naturæ ordinem exuperauit. Materia in qua, eateenus fuit, quatenus in ipsa vniuersi hypostaticæ beneficium, & quoad substantiam, & quoad eius effectus susceptum est & participatum. Ordo vero gratiæ habuit rationem materiæ circa quam, habuit enim rationem materiæ reparabilis & perfectibilis, eo quod per incarnationem reparatus fuit hic ordo in natura humana. Et in tota creatura intellectuali natura perfectionem, & consummationem fuit assecutus. Peccatum denique materiæ etiā rationem obtinuit, & potest similiter vocari materia circa quā, sed absimili prorsus causa, ab ea ob quam ipsum gratiæ ordinem materiam circa quam fuisse diximus. Nam ordo hic fuit materia, quia reparandus, & perficiendus peccatum vero quia destruendum, & auferendum iuxta illud Zach. 3. & auferam iniquitatem in die vna, vna hæc dies fuit tempus incarnationis Christi, quæ

sti, quæ dies duravit ab instanti primo conceptionis eius usque ad instanti mortis. De qua re ibi prophetæ, inciderat sermo. In quo sensu dicebat Christus Io. c. 12. ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendât, vitâ suam lucē appellavit, id est, diem, ut ibi dicitur. Et quia peccatum hâc habuit materiæ rationem, idcirco eius præscientia in hoc causæ ordine præcessit Christi prædestinationem. Unde hæc propositio, peccatum præuisum est a deo ante prædestinationem Christi, vera præpositio est absolute loquendo: quia prioritas causæ materialis est sufficiens ad eius verificationem. Quamvis tutum erit semper explicare rationem prioritatis, nimirum, quod fuit præuisum in genere materialis causæ, ut prioritati causæ finalis debitum deferamus honorem, in quo ordine prædestinatio Christi præcessit.

Sed rogat quis, Vtrum hæc propositio Christus prædestinatus est ante præscientiam peccati, sit absolute concedenda? Ratio dubitandi pro affirmatiua sententia ea est, quod si prioritas causæ materialis sufficit ad veritatem illius propositionis, peccatum præuisum fuit ante prædestinationem, cur prioritas finalis causæ non sufficiat ad istius posterioris enunciationis verificationem. Respondeo negandam esse absolute & simpliciter hanc propositionem de qua dubitatio procedit. Et ratio est omnino ad notanda, quæ desumitur ex superius dictis, circa posteriorem sensum opinionis secundæ. Afferoque quod licet peccatum ad Christi incarnationem comparatum solam habuerit rationem materiæ circa quam, ipsum tamen peccati remedium fuit, non solum effectus in Christi prædestinatione, per ipsam eius incarnationem per se intentus, sed & nonnullam quoque finis induit rationem comparatum ad Christum, non absolute consideratum, sed secundum illum statum humilitatis, & infirmitatis, in quo nostram in medio terræ salutem est operatus. Quæ ratione fuit vere humanæ naturæ reparator, & medicus. Et quia non aliter fuit prædestinatus, nisi ut medicus, non solum morbi præuisio in genere causæ materialis eius prædestinationem præcessit, nam tolle morbos & tolle vulnera, dicebat August. & non est necessarius medicus; sed etiam ipsum peccati spiritualis morbi remedium præcessit in Dei præscientia in genere causæ finalis Christi prædestinationem, prout Christus ratione prædicta in statu humilitatis medici officium erat gesturus. Et ut superius adverti, nihil inconuenit, ut id quod simpliciter est finis, secundum modum aliquem induat respectu eiusdem ratione mediæ. Quia ergo Christus fuit prædestinatus, ut esset filius Dei per gratiam vnionis, hac conditione apposita, nimirum, quod esset redemptor & medicus humile gerens medicantis officium, infirmis deseruiens, & ministrans, idcirco peccati remedium, in genere causæ finalis, præcessit ipsam Christi præ-

sti prædestinationem. Et ob hanc causam et si prædestinatio Christi absolute, & simpliciter prior fuit in genere causæ finalis, non potest tamen absolute concedi, quod Christus fuit prædestinatus ante peccati præscientiam. Quia peccatum ut excludendum præuisum fuit per modum materiæ circa quam, & ipsum peccati remedium fuit præuisum per modum finis intenti, & præordinati, in quem prædestinatio Christi illo modo exposito fuit ordinata.

Sed obseruandum est, discrimen esse magnum, inter præscientiam peccati in genere causæ materialis præsuppositam, & præscientiam remediæ eiusdem peccati in genere causæ finalis antecedentem. Quod præscientia peccati, iuxta probabilissimam Thomistarum sententiam, pertinet ad visionis scientiam; itaque Deus præsupposuit peccatum, ut in existens naturæ, & non ut futurum infallibiliter: eo quod peccatum habuit præsuppositam materiæ rationem, quæ secundum præexistentiam debet præsupponi. Ceterum peccati remedium non anteceffit in Dei præuisione ut præexistens, sed ut infallibiliter futurum. Et ratio est, quia et si præcesserit ut finis, est tamen finis effectus, id est, qui efficiendus erat ab ipso Christo incarnando, atque a deo neque debuit, neque potuit præsupponi in ordine intentionis, ut præexistens, sed ut futurum infallibiliter.

Ex his possumus colligere modum, quo iuxta hanc S. Th. doctrinæ explicationem intelligere debemus ordinem quæ ex parte rerum seruauit Deus in Christi prædestinatione. Qui ita poterit exponi, quod postquam Deus scientia simplicis intelligentiæ triplicem illum superius positum suæ communicationis modum agnouit, mox in primo signo rationis practicæ decreuit verbum fieri carnem, ut & in ipso excellentissimo quodam modo diuina manifestaretur, & glorificaretur bonitas, & ut omnia quæ ad naturæ & gratiæ ordinem spectant, ei subseruarent, & in eum ut in finem destinarentur, Et ut denique Dei gloria, & diuitias gratiæ eius in ipso redæptionis humanæ naturæ opere mire splendescerent. Unde omnium horum cognitio & præordinatio secundum quandam generalem prouidentiam, ad hoc primum rationis signum spectarunt. Quæuis specialiter hoc signum detur solius Christi prædestinationi. Quod idcirco fit non irrationabiliter, quia in hoc instanti Christus specialissima prouidentia prædestinatus fuit, & eius prædestinatio fuit absoluta & consummata prout ad ipsum Christum pertinebat. At in hoc signo neque ordo naturæ, neque ordo gratiæ consummatum habuerunt prædestinationis, & prouidentie complementum; sed quantum ad id duntaxat quod necessarium erat, ut Christi prædestinatio completa esset, & consummata. Nam alia quæ non ad Christum, sed in particulari ad utriusque huius ordinis complementum pertinebant, in posterioribus signis præordinata fuerunt & disposita. Quoniam ergo ad prædestinationem

Christi, quatenus prædestinabatur ut medicus & redemptor, & ut in eo multiformis Dei appareret gratia & iustificans & sanans, & ut iustitia & misericordia inter alia Dei splenderent attributa; (Nam hoc totum spectabat ad perfectam Christi prædestinationem) necessarium fuit, ut præordinatio utriusque ordinis, nature, scilicet, & gratiæ, quoad primariam utriusque substantiam antecederet, quorum prior exposcebat angelorum, & hominum, & visibilis huius mundialis machinæ consistentiam, & posterior ut in omnibus Angelis sigillatim, quia omnes sunt secundum speciem differentes, & unus non pendet substantialiter ab alio, & in aliquo vno homine, ut in primo totius rationalis nature principio & capite, & vice nature ipsius fundaretur ordo ad supernaturalem finem, dando eis supernaturalem cognitionem, spem, & amorem, quæ Dei gratiæ inniterentur. Idcirco omnia hæc secundum generalem hanc rationem ad illud primum rationis instans in Deo attinere, & attinuit etiã peccatum prout huic utriusque ordinis dispositioni repugnauit. Et ita existimo quod non solum spectauit ad illud instans & permissio & præscientia originalis culpe humanæ, verum & peccatum angelicū secundū quod ex eo occasionaliter ortum habuit primum illud hominis peccatum, quod ad primariam ordinis gratiæ constitutionem pertinuit. Nam sicut pertinet ad suauitatem rerum dispositionem quod inferiora S. Dionysio autore, per superiora gubernentur, vnde in ordine gratiæ homines angelorum ministerio & præsidio debuerunt gubernari, etiam si in statu primæ innocentie permansissent, ita attinebat ad eundem primarium rerum ordinem, ut permitteret Deus quod natura superioris, scilicet, intellectualis, peccatum, occasionem peccandi afferret inferiori nature rationali, & quod hoc totum prævideretur a deo ad Christum prædestinandum, ut redemptorem humanæ nature, ut iam ex illo primo signo constaret a cuius seruitutis iugo homo esset redimendus, nimirum, a demony tyranide, cui homo subiectus ex Dei iustitia permanserat propter peccatum in quo ab ipso demone fuit deuietus. Nã qui sua se sponte vincipermissit, talem sibi promeruit miseram subiectionis, & captiuitatis sortem. Præterea non reputo in cõueniens affirmare, quod inter alias causas, nisi proprias occasiones appellemus, ob quas Deus non Angelos sed semen Abrahæ apprehendit ut dicebat Paulus, id est, non Angelicam sed humanam assumpsit naturam, hæc quoque computetur, Quod Angelus sua prorsus spontanea malitia absque vlla extrinseca persuasione peccauit, ipsumque offendit Deum, cui tanto erat & in ordine nature, & in ordine gratiæ debito adstrictus, Homo vero ex alterius, & quidem superioris & callidioris astuta persuasione captus, & partim deceptus, mulier enim quæ viro grandis fuit occasio peccandi seducta fuit, ut inquit Paulus, 1. ad Timoth. 2.

Hæc

Hæc igitur omnia ad illud primum rationis signum reducenda fore arbitror: Omniaque propter Christum vel præordinata, vel permissa. Et ob id in illomet signo, Christi prædestinatio præcessit simpliciter in ordine causæ finalis omnium aliorum quæ diximus præscientiam, sed in ordine materialis causæ, præscientia istorum omnium e contra antecessit. Superius cum sensum posteriorem secundæ sententiæ exponerem, exemplo generationis instantaneæ rem istam explicauit, relegat diligens theologus.

Sed iam ad secundum signū transeamus. In quo deus in christo capite in primo signo prædestinato elegit homines ut ei perfecte incorporarentur, ut capiti membra, in perpetuamque eius laudem essent futuri. Tertiū rationis instans distinguere solent cõiter theologi, in quo deus rerū naturalium ordinem prouideret. Sed ego cum bona eorū venia, nullā video huius tertij signi aut rationis instantis necessitatem. Quoniã ad primariam rerū naturalium constitutionem necessarium nõ est, cum in primo signo fuisset disposita: particularia vero & ea quæ secundariū in vniuerso locum tenent, existimo nõ posse ad aliud tertium signū pertinere, sed quæ ad hoc secundū eorum dispositio, & Dei prouidentia spectauit. Quoniã prædestinatio electorū in hoc signo secundo celebrata, constare nõ potuit, nisi certa esset & statuta horū omnium singularium ordinis nature dispositio. Quia ex eorū quamplurimis pendebat prædestinationis ordo, qui nõ in electione hominū ad gloriam essentialiter consistit, ut 1. p. q. 23. ex S. Tho. doctrina solet ostendi. Sed in efficacium mediocorū absoluta & determinata dispositione & præordinatione, quibus certissime saluatur quicumque saluantur, ut verbis utamur Aug. Hæc autem media haudquaquam disponi & præordinari potuerunt, nisi præuisis ijs singularibus indiuiduis operationibus & factis, &c. quæ ad ordinem spectant nature. Itaque sicut primaria rerum naturalium constitutio in genere causæ materialis præscientia christi prædestinationem in primo signo antecessit, ita in secundo signo ea quæ secundario ad eundem naturalem spectant ordinem, prædestinationem præcessit electorum, ita ut electio ipsorum absolute fuerit prior, eo quod prædestinatio eorum finis rationem habuit comparatione ad ordinem naturalem, prædestinatio vero, quæ formaliter est efficax mediocorum præordinatio, in genere causæ materialis supposuit horum, quæ diximus, præscientiam. Imo & præscientiam omnium singularium peccatorum, quia ex eorum multis occasione assumit Deus saluandi prædestinatos.

Ad hoc secundum signum existimo attinere ea quæ in particulari pertinebant ad Christi vitam & mortem. Quia licet in primo signo fuerit prædestinatus redemptor per mortem & sanguinem suum, at quæ, qualisue futura esset eius mors, imo & vita, quas quantaque a peccatori

catoribus passurus esset contradictiones nō potuerunt euidenter prævideri, nisi dependenter in ordine causæ materialis ab horum singularium præscientia, possemus quidem horum præscientiam ad primū signum reducere, sed suauiori modo reponitur in secundo signo, ad quod reduximus ea quæ pertinent ad secundariū vniuersi ordinem.

Id tamen aduertendum censeo, quod præscientia omnium singularium quæ necessario fuerunt præsupposita ad christi in carnationem, in primo rationis signo habita fuit. Interquæ singularia præcipuum habuit locum Beatiss. Virgo & eximia eius sanctitas, quæ fuit necessaria, secundum decentiam erga vnigenitum dei filium seruandā, ad Christi incarnationem. Imo existimo quod prædestinatio B. Virginis fuit celebrata in illo primo rationis signo, tum quia eius tanta ad Christum coniunctio hoc postulabat, tum etiam quia B. Virginis sanctitas requisita secundum decentiam ad Christi incarnationem debuit esse firma, stabilis, & perseverans, atq. adeo ad prædestinationis spectans ordinem. Et ita crediderim, quod in genere causæ materialis præuisa fuit B. Virginis gratia & sanctitas vt effectus prædestinationis. Dices. Beatiss. Virgo in Christo & per christi merita fuit prædestinata. Ergo impossibile fuit quod in aliquo genere causæ christi prædestinationis antecederet præscientiam. Respondeo quod aliter antecessit sanctitas virginis in præscientia dei Christi in carnationem, & aliter res omnes aliæ. Et enim res aliæ antecesserunt vt materia quasi aliunde præsupposita, nimirum, ex prouidentia generali dei siue naturali, siue super naturali: Cæterum sanctitas B. Virginis antecessit vt dispositio tenens se ex parte materiæ propriæ ipsius Christi. Nam cum Christi caro ex purissimis Mariæ sanguinibus fuerit desumpta, ipsa eius sanctitas erat veluti dispositio præparans & disponens propriam Christi materiam. At dispositio quæ in genere materialis causæ formam præcedit, eandem subsequitur in ordine causæ formalis, estque in vno genere effectus, & in alio est causa. Et illud genus in quo est causa, effectus est alterius generis. Nam cum Arist. dixit, quod causæ sunt sibi inuicem causæ, in hoc formali loquebatur sensu, videlicet, quod pro ut vnū est in vno genere causa effectus est, alterius secundum aliud causalitatis genus. Dico ergo in præsentia quod illa B. Virg. sanctitas quæ a christo in genere causæ finalis & meritorie, fuit effectus incarnationis Christi, potuit esse prior eadē etiā ordine intentionis Dei, in genere causæ materialis & dispositiue.

Dico secundo, quod etiā vterq. ipse naturæ & gratie ordo, qui in genere causæ materialis præsupponebatur in dei præscientia, in genere finalis causæ, vt ex dictis constat, pendebat a Christo & a præscientia in carnationis eius. In hoc autem excelluit B. Virginis sanctitas, quod non solum fuit effectus Christi, & incarnationis eius in genere fi-

nalis

nalis causæ, sed etiam in genere causæ meritorie.

Sed contra hanc sententiā S. Thom. intelligentiam duo se offerunt argumenta. Primum est. Illud dumtaxat fuit prius altero ordine intentionis diuinæ, quod ab eo per se pēdet in ordine ad finem, quem Deus per se primo intendit: sed in ordine ad finem per se primo a Deo intentum ordo naturæ non pēdet ab ordine gratiæ, neque ordo naturæ & ordo gratiæ pendent ab vnione hypostatica. Ergo non prius fuit in genere causæ finalis intentum adeo hypostatica vnio verbi cum humanitate, quam fuerit intentus vterque ordo naturæ & gratiæ. Maior ex superius dictis manifeste constat. Diximus enim, quod prioritas intentionis diuinæ non ex parte diuini actus, sed ex ipsis obiectis, & ex ordine quem inter se habent, debet pensari. Minor vero probatur: Ordo naturæ ex sua propria ratione & intra proprium genus habet quod sit manifestatiuus diuinæ bonitatis, diuinæq. maiestatis & gloriæ absque coniunctione ad superiorem, vel gratiæ, vel hypostaticæ vnionis ordinem. Nam quamuis Deus non decreuisset se communicare gratiæ, aut vnionis hypostaticæ cōmunicatione posset nihilominus suam bonitatem suamque gloriam in bonorum naturalium cōmunicatione manifestare & ostendere, & si minus perfecte: & simile argumentum de ordine gratiæ fieri potest imo & erit adhuc efficacius. Quia per gratiā multo perfectus dei bonitas ellucescit & apparet, quam per naturam, totūq. eius ordinem: At finis quem per se primo deus intendit ipsa est suæ bonitatis & gloriæ, suarumque perfectionum manifestatio, & ostensio. Ergo vera est minor propositio. Confirmatur. Ordo naturæ ex se non ordinatur, vel ad ordinem gratiæ, vel ad hypostaticam vnionem: Ergo ad manifestandum diuinam bonitatem & gloriam, eō modo quo in bonorum naturalium cōmunicatione manifestabilis est, non pendent ab ordine gratiæ aut hypostaticæ vnionis. Dices. Quod licet ordo naturæ ex se non sit ordinatus ad ordinem hypostaticæ vnionis, est tam en ordinabilis, & referibilis, sicut omne imperfectum ordinabile est ad id quod perfectius est: & ita Deus de facto ordinauit totum naturæ ordinem ad ipsam diuini verbi cum humanitate hypostaticam vnionem. Contra sic argumentor. Et si ita potuerit fieri, quis nouit an ita factum sit? nam quis consiliarius dei fuit? Præterea & si rationabiliter colligatur ex maiori perfectione, quæ in cōmunicatione per hypostaticam vnionem reperitur, quod Deus in executione vtrumq. ordinem naturæ & gratiæ ad ipsam hypostaticam tetulerit vnionem, tanquam in finem proximum quo mediante tandem retalit in finem præcipue intentum, in ipsam, videlicet, dei gloriam: In illo tamen primo diuinæ intencionis signo, ordo prioritatis & posterioritatis nō debet attendi, nisi ex ipsa dumtaxat obiectorum dependentia.

Quonia

niam sola maior aut minor perfectio non sufficit hunc prioritatis ordinem constituere. Recurrere autem ad libertatem diuinæ voluntatis dicendo, nimirum, quia Deus ita voluit. Diuinare potius erit, quam scientificè loqui. Et quidem ex hoc quod hypostatica unio sit perfectior diuinæ bonitatis communicatio, nihil inferitur aliud, quam quod fuerit magis a Deo volita, quam fuerint voliti ordo naturæ & ordo gratiæ. De prioritare vero nihil.

Secundum argumentum. Scripturæ sacræ aperte dicunt incarnationis verbi beneficium ortum habuisse ex amore quo Deus humanum genus dilexit, & ex misericordia qua commotus fuit, extremam eius miseriam intuens. Sed iuxta hanc doctrinam S. Thom. intelligentiam hoc eximium dei beneficium non tam ex amore humani generis, & ex misericordia, qua Deus voluit uti cum hominibus, originè duxit, quam ex dilectione christi, & ex intentione manifestandi eius gloriæ. Non ergo hæc interpretatio acceptanda est, & cæteris præferenda. Manifestum apparet antecedens pro maiori. Sunt enim innumera scripturæ sacræ testimonia ex quibus eius colligitur veritas. Ex multis duo tantum adnotemus. Alterum Ioann. 3. Sic deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret, Et alterum Luc. 2. per viscera misericordiæ dei nostri in quibus visitauit nos oriens ex alto &c. Minor vero probatur. Nam primum mouens est finis, & ex amore finis oriuntur omnia quæ ad ipsum referuntur, finis autem quem deus intendit in incarnationis mysterio Christus fuit, & ipsa Christi gloria: ut ista docet sententia, ergo ex amore Christi & gloriæ eius totum in incarnationis beneficium dimanauit, & non ex amore humani generis. Confirmatur. Nam ista intelligentia S. Thom. manifeste coincidit cum doctrina antiquorum Hebræorum Qui Petro Galatino loco superius citato referente, dicebant, Deum propter amorem Messias uniuersa fuisse operatum. Hæc autem sententia eadem est cum illa opinione quam in prima conclusione reprobauimus: Ergo &c.

Ad primum argumentum respondetur primo. Quod scripturæ sacræ non obscure nobis insinuant, deum in primo prædestinationis decreto Christum prædestinasset ut, esset caput & finis rerum omnium, utque super omnes & homines & Angelos principatum teneret. Ac proinde virtualiter nobis dicunt, quod prius ordine finis intendit Deus Christi prædestinationem, quam utrumque ordinem naturæ & gratiæ, & quod utramque istum ordinem retulit in ipsam christi incarnationem.

Secundo respondetur. Quod ipsa ratio postulat, ut supposito quod Deus voluit, tribus illis supradictis modis se ipsum communicare: duos modos naturæ & gratiæ referret, & ordinaret imperfectissimum.

commu-

communicationis modum, scilicet, hypostaticæ unionis. In quo ipse met deus semetipsum immediate communicauit. Omnia etenim dona & naturæ & gratiæ per se ordinantur in Deum tanquam finem. Unde eo ipso quod deus semetipsum voluit constituere intra rerum ordinem, se ipsum immediate naturæ creatæ communicans, omnis alia diuinæ bonitatis communicatio induit continuo rationem mediæ per se ordinati in Deum sic communicatum. Quia deus ita se communicans autor est, & naturæ & gratiæ. Unde & natura & gratia in ipsum per se referuntur. Dices forsitan, quod gratia & natura ordinantur quidem per se in deum, qui se ipsum humanitati personaliter communicat, non vero ordinantur in ipsummet, ea formali ratione qua se communicat. Hac enim ratione non pendent a deo, & si omnimodam ab ipso simpliciter loquendo dependentiam habeant. Quod præsertim de naturæ ordine manifestam videtur habere veritatem. Quia cum illa communicatio sit supernaturalissimi ordinis, non potest naturæ ordo, nisi ab extrinseco iuuetur, ad tam sublimem finem ascendere. Respondeo huic obiectioni. Quod citra dubium probat, quod hi duo ordines naturæ & gratiæ, & præsertim naturæ, neque per se referuntur, neque per se pendent ab ipsa hypostatica diuini verbi unione cum humanitate. Sed nihilominus ratio a nobis insinuata in secunda solutione suadet, ad diuinam providentiam expectasse, utrumque ordinem subordinare totaliter & subijcere hypostaticæ unioni, ita ut non solum ordine executionis, sed etiam ordine intentionis, ipsa hypostatica verbi unio rationem fortietur finis respectu ordinis vtriusque & naturæ & gratiæ. Exemplum aliquale huius rei ex sacramentis Evangelicis potest de sumi. Quæ cum ab Eucharistiæ sacramento in suis institutionibus, & in propriis materijs & formis non pendeant, tamen quia in Eucharistia realiter & vere est ipse Christus totius sacramentalis gratiæ fons & autor, omnia destinantur in hoc sacramentum, uti in omnium sacramentorum finem. De quo 3. p. q. 65. a. 3.

Ad secundum argumentum respondetur, quod quemadmodum in omni theologorum sententia fateri tenemur, incarnationis beneficium non habuisse ortum per se primo ex amore quo Deus humanum profecquitur genus: sed ex amore potius suæ bonitatis, & ex intentione bonitatis ipsam diuinam manifestandi, & eo modo quo fieri potest amplificandi: quoniam omnia propter semetipsum operatus est Dominus. Imo, esset manifesta ordinis peruersio si aliter fieret, nam cum deus sit ipsum summum bonum, omnia ad illum debent referri & ordinari. Ita neque sacris scriptururis, neque rectæ rationi derogat, quin potius consentit quæ plurimum, asserere, hoc beneficiū potius ex amore christi & gloriæ eius, quæ ex amore humani generis, aut totius uniuersæ

R r r r dima-

dimanasse. Neque hoc quicquam detrahit ab excellentia diuini amoris, quo Deus humanum genus dilexit, quin potius ex hoc crescit magis, & extollitur ipsa diuini amoris erga homines declaratio. Nam quod Deus cum tam vnice dilexisset Christum: tamque sibi habuisset carissimum, ipsi tamen non pepercerit, sed pro nobis tradiderit illum, in eoque constituerit infirmitatis & humilitatis statum, in quo hominibus ministrare, & inservire posset, suamque operas, ac labores in hominum salutem, ut in finem referre, valde eximiam Dei erga homines charitatem commendat. Et hoc satis superque fuerit, ut vere dicamus, quod ita Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, & quod per viscera misericordiae suae visitauit nos oriens ex alto. Et quidem quod Deus daret nobis Christum, ut finem & scopum nostrae salutis & gloriae, cum simul eum dedisset, ut medium ad nostram salutem ordinatum, in magnam cedit hominum exaltationem & gloriam, totumque ipsi Deo, eiusque diuino amore debemus. Sed & debemus aliud, quod cum naturam angelicam potuisset Deus hypostaticam vnionem sibi copulare, & in ea diuitias gratiae suae & bonitatis ostendere, humanam tamen delegit naturam, quia maiori, & vniuersaliori miseria tenebatur, & non Angelos apprehendit, sed semen Abrahamae apprehendit, Cuius electionis, qua nostram Angelicam praetulit naturam, quam obsecro aliam valeamus reddere causam, nisi quam reddidit Euangelista Ioa. illis iam citatis verbis. Sic Deus dilexit mundum? &c. Itaque & quod Deus nobis filium suum dederit, & quod ita dedit, quod nostram naturam Angelicam praetulit, totum eius bonitatis, & amoris, quo nos spontanea dilexit, debemus. Quoniam & si ipse suam gloriam, filijque sui Iesu Christi honorem cunctis nostris bonis & commoditatibus anteposuerit, nihil tamen sibi acquisiuit, neque filio suo quod illi esset necessarium, sed totum tandem cessit in utilitatem, & commodum nostrum. Neque pro se, pro sua ut priuata utilitate acciperet, nisi ad nostram attineret utilitatem. Neque vnquam humanam sibi associaret personaliter naturam, nisi ut eam repararet, & extolleret. Ut Athanasius sermo 2. contra Arrian. non paucis verbis dixit. Ad confirmationem respondetur, nobis neque primam opinionem, neque Hebraeorum sententiam eatenus displicuisse, quatenus docet Deum dilexisse Christum, eiusque exaltationem & gloriam praeceteris omnibus rebus ipso Christo inferioribus. Nam in hoc & auctores primae sententiae, & illi antiqui Rabini a nobis sunt, id ipsumque sentimus omnes, nam dignitas & excellentia Christi, ut aliud sentiamus, non permittit. Displicuit tamen nobis sententia illa, & displicent Rabini, si cum ipsa sentiunt, quatenus insinuat, quod in decreto praedestinationis Christi, & in amore quo Christum dilexit, neque formaliter, neque virtualiter quicquam disposuit, quod ad nos, ad nostramque salutem perti-

pertineat. Arbitramur enim Deum nihil vnquam de Christi incarnatione aut gloria cogitasse, quin simul de nostra salute & gloria mentionem fecisset. In quo mire splendescit amor Dei erga nos.

Haec tertia S. Tho. doctrinae intelligentia, tam multis a me explicata, egregiam sane probabilitatem obtinet, & ceteris & a nobis assignatis explanationibus, & quae solent vulgariter circumferri, iure suo est praefenda. Sed sub peritiorum censura alium modum intelligentiam hanc S. Thomae sententiam in hunc locum afferre decreui, quem insinuat quidem reperio, sed exili certe eruditione expositum, & idcirco merito a quibusdam egregie doctis improbatum.

Igitur ut mentem nostram aperiamus, hunc ordinem circa Christi praedestinationem & aliarum rerum praedestinationem in ipsa dei mente seruatum esse opinamur, vel supicamur potius, nec enim statutam audeo in hac parte proferre sententiam. Quod postquam deus speculatrice cognitione nouit tres illos commemoratos modos quibus se poreat creaturis communicare, suamque manifestare bonitatem & gloriam: continuo in primo praedestinationis signo efficaci decreto, absolutaque voluntate tres illos communicationis modos acceptauit, decreuitque seipsum triplici illo possibili modo communicare. In quo decreto nullam prioritatem formaliter intelligimus inter tres illos communicationis modos, sed per modum vnus integre & totalis communicationis voluit Deus tribus illis modis suam communicare bonitatem, suarumque perfectionum manifestationem facere. Non negauerim, placuisse deo magis communicationem per hypostaticam vnionem faciendam, quam quae alijs duobus modis fieri poterat. Quia id quod melius est, & perfectius, magis debuit placere Deo, eique gratius esse & carius. Sed tamen cum inter illos tres diuinae communicationis ordines non reperiatur formalis habitudo & ordinatio, neque necessaria dependetia vnus ordinis ab alio in ordine ad finem per se primo intentum a deo, scilicet, manifestationem bonitatis diuinae, ut paulo ante efficaci argumentuo demonstraui, rationabiliter asseritur, quod in illo primo decreto, quod fuit immediatum cognitioni speculatiuae, qua deus nouit tres hos communicationis modos inter se independentes, & quod quilibet eorum per se appetibilis est absque alterius adiutorio & confortio, nulla formalis facta fuit comparatio & relatio vnus ordinis ad alium secundum habitudinem medij ad finem. Sed per modum vnus integre & totalis communicationis decreuit Deus se ipsum triplici illi modo communicare. Consulto dixi non reperiri ibi expressam & formalem comparationem medij ad finem. Quoniam de virtuali & implicita aliter res se habet. Nam cum deus voluerit per vnionem hypostaticam taliter se communicare,

ut manifestaret, & ostenderet in superuenientibus seculis superabundantes diuitias gratiæ suæ. Implicitè voluit, ut tam ordo naturæ, quam ordo gratiæ ipsi hypostaticæ vnionis communicationi deferuerent, ad hanc tam eximiam & excellentem suam bonitatis & gratiæ manifestationem efficiendam. In qua etiam voluntate continebatur implicitè voluntas permittendi defectus & peccata circa vtrumque ordinem naturæ & gratiæ, & in vtraque natura intellectuâ & rationabili, quorum occasione deus excellentiori modo amplissimos gratiæ suæ thesauros diffunderet. Vbi citra dubium implicabatur ipsa originalis peccati in natura humana permissio. Ita ut iam simultas esset consequentiæ ex vi illius primi decreti, inter hypostaticam vnionem & originalis peccati remedium, iuxta tradita a nobis in secunda intelligentia opinionis S. Thom. Sed neq; hæc simultas, neque aliqua prioritas in illo primo decreto explicata fuit & expressa, sed implicata tantum & virtualiter inuoluta.

Dico præterea. Quod in illo primo decreto non fuit in particulari definitum, quænam ex tribus sanctæ Trinitatis personis assumptura esset creatam naturam, sed duntaxat quod deus se ipsum communicaret in vna persona, vel in alia, aut vero in tribus. Quia hoc totum erat ipsi deo possibile. Item neque in individuo, neque in specie, determinata fuit natura creata in qua deus se ipsum erat communicaturus. Sed in illo decreto tantum fuit dispositum, quod deus sibi vniret naturam tali vnioni congruam, qualis est natura angelica, atque eadem humana. Non vero præordinatum fuit, quod esset hæc in individuo, aut quod esset humana vel angelica, sed hoc totum disponendum referuabatur in alio posteriori signo.

Sed antequam ulterius pergrediar in huius sententiæ expositione, Aduersus hunc modum dicendi eam se offert difficultas, quod istud diuine mentis decretum vniuersaliorem, ne dicam confusiosem, inuoluit rationem, quam deceat ipsum dei intellectum, qui minutatim & exactissime vnico simplicissimo intuitu simul vniuersa contuetur, atque adeo non videtur ponendum esse in deo tam commune & vniuersale decretum.

Respondetur. Nos in hac parte conformari sententiæ & modo loquendi grauissimorum theologorum, qui modus in doctrina Patrum non leue fundamentum habet. Qui non semel nos docuerunt, deum prius ordine rationis efficaci voluntatis consilio decreuisse humanam redimere naturam, eamque ad supernaturalem finem euehere, quam aliquot homines in particulari ad æternam vitam eligeret, & prædestinaret. Nec in hoc qui ipiam imperfectionis Deo, diuinæque eius cognitioni & prouidentię se putant tribuere. Et id quidem rationabiliter, quoniã cū ita theologamur, nõ ordinẽ proueniẽtẽ ex parte diui-

næ ope-

ne operationis consideramus, in qua, cū sit simplicissima, & perfectissima, nullum est successionis vestigium; sed ordinem duntaxat obiectorum attendimus, & rationes secundum quas obiecta apta sunt offerri, & præsentari intellectui, & voluntati. Et quidem ratio vniuersalior & communior apta nata est sua natura se prius intellectui præsentare, quam semetipsam obijcere singularibus rationibus & circumstantijs vestitam & exornatam. Et hinc est, probabiliter satis, & quantum existimo consentanee ad Sanct. Thom. doctrinam 1. par. quæst. 19. articu. 6. affirmari a peritis Theologis, reperiri in Deo formaliter voluntatem antecedentem, quæ re ipsa est potius veletas, quam voluntas, qua voluit Deus omnes homines saluos fieri. Quatenus Dei voluntas illud amauit bonum, quod ei fuit præsentatum in communi omnium hominum salutẽ, non consideratis singularibus circumstantijs, sed sola ipsa ratione communis salutis. Proportionabiliter ergo in præsentia dicimus, quod supposita illa voluntate qua Deus voluit seipsum communicare, suamque manifestare maiestatem & gloriam, primum quod se illi obtulit, fuit triplex ille modus in ratione cuiusdam totalis & integræ communicationis, nam in eo reperiebatur tota possibilis diuinæ communicationis ratio. In qua vniuersali præsentatione neque ex parte intenti finis, puta, manifestationis gloriæ & maiestatis diuinæ: neque ex parte ipsius hypostaticæ vnionis, aliqua se obtulit Deo specialis ratio, ob quam illa potius diuina persona, quam ista, naturam creatam assumeret. Nam ad manifestandum Dei maiestatem, & gloriam, æquam vim habebant tres ipsæ diuinæ personæ. Similiter neque tunc se offerebat ratio specialis, propter quam assumenda potius esset, ad hypostaticam vnionem natura humana, quam Angelica; cum ad finem à Deo intentum vtraque hæc natura sufficientem habeat proportionem, quatenus vtraque in eodem intellectualitatis gradu collocatur. Quod existimo esse verissimum, etiam si in illa prima Dei intentione inclusa fuisset siue implicitè, siue explicitè voluntas exaltandi, & magnificandi totam creaturarum vniuersitatem, consumandique & perficiendi vtrumque, & naturæ & gratiæ ordinem, quod affirmare non displicet. Nam & in natura Angelica, quæ in rerum vniuersitate supremum tenet apicem, & in qua proinde, iuxta S. Dionys. sententiam, res omnes inferiores eminenti quadam ratione comprehenduntur: & in natura rationali quæ totum ipsum vniuersum quasi breui quodam & artificioso epilogo complectitur, commode fieri potuit hæc vniuersarum rerum exaltatio, atque vtriusque ordinis naturæ & gratiæ adimplementum.

Sed iam ulterius pergo meum explicare discursum. Et assero quod post

post primum illud vniuersale decretum continuo se obtulit Deo ratio tractandi de singulis modis communicationis. Incepit autem ab infimo ordine, quia erat aliorum fundamentum, decreuitque totum ordinē creaturarum constituere, secundum primariā saltem vniuersi constitutionē, quæ præcipuis cōstat partibus. In quibus primum locū tenent intellectuales & rationales creaturæ. Quo peracto ordine naturali ad gratiæ ordinem transijt (loquimur ad modum nostrum cum transitum nominamus) & tunc decreuit singulis Angelis propria gratiæ supernaturalia conferre dona, iuxta proportionem naturalis perfectionis Angeli cuiusque: vt cum S. Thom. 1. par. quæst. 62. peritiores arbitrantur Theologi. Naturam etiam humanam clarissimis gratiæ donis exornari statuit in vno totius naturæ capite primo parente Adamo. Sed iam tunc in huius gratiæ ordinis dispositione & in homine & in Angelo defectum reperit. De Angelis enim in promptu est illud Iob. 4. Ecce, inquit, qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit prauitatem, De homine autem ibidem subiungitur. Quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumuntur velut atinea. Et sap. 2. & Ecclesiast. 17. multa habemus expressa, vidit ergo Deus Angelum peccantem, & eius peccatum, iniqua & callida supremi cacodemonis suassione ad hominem transfusum. Et ob id cessauit tractatus de ordine naturæ & gratiæ: & iam ad tertium & summū communicationis modum dinina peruenit sapientia. Cepitque Deus deinceps de sui vtriusque & naturæ & gratiæ operis reparatione cogitare. Neq; enim tantū decebat artificē, vt imperfectum suum relinqueret opus, sed quod maiorem potius in reparatione sapientiam & virtutem, quam in prima constitutione ostenderet. Et quoniam in virtute primi vniuersalissimi decreti tertius hic communicationis modus non erat separatim & seorsim considerandus a primis duobus, vt dixi, sed prout vnum facit cum eis, integram, nimirum, & consummatam diuinæ bonitatis communicationem. Idcirco hunc vltimum & maximum communicationis gradum decreuit Deus accommodare duobus inferioris communicationis gradibus, ad reparandum videlicet, malum illud quod primi hominis peccatum ex Angelorum culpa occasionatum, per se primo in ordine gratiæ, & secundo in ordine naturæ intulerat. Ad cuius reparationem non angelicam, sed naturam elegit humanam assumendam, quæ funditus erat per peccatum euerfa; vt in ipsa & per ipsam repararet, non solum dānum, quod ipsa rationalis natura per peccatum incurrerat, sed ipsas etiam Angelorum ruinas, vt nihil nō resarcitū & refectū: ac nō valde proinde perfectū remaneret. decreuit enim terrestres homines coelicolas facere, & similes Angelis constituere, qui angelis in cælestibus suffecti sedibus

neque

neque ederent, neque nuberent, sed veluti purissimi spiritus diuina contemplatione satiarentur. Qua in re ostendit Deus, quam vnice diligeret rationalem naturam, quamque eam sibi caram haberet, illam Angelicis spiritibus præferens, ei que meliora & excellentiora ex abūdatissimis thesauris suis bona præparans. Quorum illud fuit summū omnem & hominum, & Angelorum admirationem excellens, quod ipsam rationalem naturam sibi decreuerit hyposthaticè copulare, & seque per omnia humanis accomodare officijs, & v sibus, vna peccādiratione prætermissa. Sed adhuc restabat illud quod maximū erat, maiori que consideratione dignissimum, quænam ex tribus sanctissime triadis personis hoc sibi tam grande munus esset assumptura. Certe vsque ad istud rationis signum nullam fere possumus inuenire congruentiæ rationem, quæ se posset offerre Deo, ob quam filius potius, quam pater, aut Spiritus sanctus naturam & formam creatam indueret. At deinceps cateruatim Deo congruentiæ quamplurimæ se obtulerunt. Iam enim æquum erat, vt sapientia, per quam Deus humanam condiderat naturam & vtrumque naturæ, & gratiæ constituerat ordinem, omnes sui operis ruinas, mirabili sapientissimo que artificio repararet. Et quæ inordinato, & supbo appetitu, Deo reseruatam sapientiam affectauerat, ipsam Dei sapientiam nube humilitatis contectam, ad sui reparationem, & remedium acciperet. Et quod filius qui in sanctissima Trinitate medius est inter patrem & Spiritū sanctum, natura indutus humana medium inter Deum & hominem teneret, mediatoris que officium ageret. Et quod is qui in sinu integerrimi patris filius est sine matre, homo factus, filius sit virginis sine patre. Et quod verbum patris cuius diuinæ voci non obtemperauerat primus homo, voces vere formet humanas homini accommodatiores, & quibus homo obtēperare assuescat. Et denique vt hominem in tenebris peccatorum latitantem, ipse splendor patris in humana natura quasi lampas accensus humanis in cordibus mira radiatione illustraret. Deficeret tunc dies in huiusmodi congruentijs, optimisque, accommodatis rationibus enerrandis; Quæ continuo vt peccauit homo diuino se potuerunt consilio offerre, vt vnigenitus Dei filius præceteris diuinis personis humanam carnem assumeret. Et ita in hoc potestremo rationis signo prædestinatus est Christus, non solum, vt esset homo, sed & vt esset hominum redemptor, & ægrotantis naturæ humanæ medicus peritissimus, ac valde pius & sollicitus. Vnde prædestinatus est filius Dei in virtute & in spiritu sanctificationis, in resurrectione mortuorum. In virtute, ad redimendum, fuit enim redemptio eximie virtutis opus, in spiritu sanctificationis, ad sanandum animæ ægri tudines, exitiales que morbos, qui nouo vitæ spiritu ab ægrotis animabus depellendi erant. Et quia contagio infirmitates illæ

anti-

antiquæ ortum habuerant in natura humana, necessarius fuit spiritus sanctificans, qui ipsam mundaret a terra, terrenos ab ea affectus euellens, cœlestia que illi desideria imprimens. Sed quoniam peccatum nō solam animam infecit & lesit, ægramq; reliquit & miseram, sed & corpoream etiam acersit mortem, prædestinatus fuit Christus in resurrectione mortuorum, id est, cum virtute reparandi corporam vitam. Quod & tunc mirabili exequetur artificio, incredibiliq; potentia, cum reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Quod fiet in illa die. Quādo alligauerit Dominus vulnus populi sui, & percussuram plagæ eius sanauerit. Huc peruenit ratiocinationis nostræ decursus, & hic plane sistet. Nam quæ ad prædestinationem hominum, qua in Christo, & per Christum prædestinati sunt, non libet descendere, dicam nonnulla sequenti quæstione.

Ex dictis infero primo, quod si ad illud decretum, quod in diuino intellectu primum esse diximus, attendamus: Deus quidem non veniret in mundum, si homo non peccasset propter causam iam expositā, non tamen veniret propter remedium peccati, si summo cum rigore dictionem, propter, sumamus. Quia peccati remedium mediæ quidem rationem haberet ad perfectam manifestationem diuinæ gratiæ, non vero finis rationem indueret: cum nullatenus fuerit præintantum, sed dumtaxat implicitum & inuolutum in illa prima diuinæ voluntatis intentione, vt medium ad perfectam intenti finis consecutionem necessarium.

Infero secundo, quod ex vi solius primi decreti iam expositi, infallibiliter quidem Deus veniret in mundum, non vero esset infallibilis filij Dei aduentus. Quoniam ex vi illius primi decreti non magis aduentus in mundum ad Dei filium, quam ad patrem, vel ad spiritum sanctum attinebat. Neque vero esset infallibilis humanæ naturæ assumptio, si ad formalem præsertim illius decreti dispositionem tantum attendamus. Quoniam formaliter, & explicite nulla fuerat facta mentio naturæ humanæ assumendæ, sed naturæ dumtaxat ad assumptionem congruæ. Virtualiter tamen & implicitè dicendum erit id ipsū, quod de remedio originalis peccati diximus, nimirum, quod assumptio humanitatis medium erat requisitum, vt perfecta fieret diuitiarum gloriæ, & gratiæ Dei communicatio & ostensio. Nam perfectio consummata ostensionis diuinæ iustitiæ, diuinæque misericordiæ, in remedio originalis peccati faciendæ, suo iure postulabat, vt Deus reparaturus & redempturus naturā humanā, non angelicā naturam sed ipsam assumeret humanā. Vt homo qui peccauerat, satisfaceret Deo, & hanc iustæ satisfactionis & cōpensationis gloriā, exuberans Dei misericordia, nō Angelicā, sed ipsi eidem humanæ naturæ concederet.

Tertio

Tertio infero quod non solum est concedendum esse, quod filius Dei non assumeret humanitatem; nisi originis extaret peccatum, verum absolute, & omni cum sermonis rigore concedi debet, filium Dei in mundum venisse propter remedium peccati, & ex amore, quo Deus humanum dilexit genus, quæ duo affirmant scripturæ sacræ, & passim inculcant. Probatum istud consecutarium. Iuxta doctrinam a nobis statutam prius ordine rationis, quam decreuisset Deus filium suum in mundum mittere præerant in diuino intellectu originalis peccati præscientia, & in diuina voluntate intentio redimendi genus humanum, & reparandi totum illud malum, quod originalis intulerat culpa: Ergo verissime asseritur Christum prædestinatum fuisse, filiumque Dei incarnatum, & propter remedium peccati, & ex specialissimo amore, quo Deus spontanea voluntate humanam prædilexerat naturam. Neque obstat huic veritati, & proprietati loquendi, quod ex vi primi decreti, in quo nulla remedij originalis expressa fuerat facta mentio Deus infallibiliter veniret in mundum, cuius aduentus nō esset in rigore sermonis propter peccati remedium. Non inquam, obstat hæc obiectio, quo minus Christus proprie dicatur venisse propter remedium peccati, quoniam in illo primo decreto non fuit prædestinatus Christus nisi inchoatiue. Ad eum modum quo electorum prædestinatio inchoationem acceperat in illa voluntate, qua Deus absolute voluit naturam humanam redimere, & homines aliquot ad æternam vitam deducere. Ipsam autem Christi prædestinationem præcessit expressa originalis culpæ cognitio, & explicita voluntas humanum genus reparandi, atque adeo verissime asseritur Christum prædestinatum fuisse propter nos homines, & propter nostram salutem. Ita vt dictio propter finem, importet, non quidem præcipuum, sed proximum & intermedium, quod iam superius explicuimus satis. Vnde hæc nostra interpretatio proprietatem loquendi sacræ scripturæ Conciliorum, & patrum optima ratione saluat & tuetur. Et notandum est obiter, quod in sacris literis nusquam, quod ego scierem, habetur; Deum in mundum venisse, vt hominem a peccatis seruitute redimeret, sed in particulari de ipsa secunda Trinitatis persona semper loquitur scripturæ sacræ, quod vel ex circumstantijs ex antecedentibusque, & consequētibus colligitur, vt sunt multa quæ habentur in illo Zachariæ Cantico, quod incipit. Benedictus Dominus Deus Israel, vel expressis continetur verbis, vt ex locis supra citatis colligi potest, vbi dicitur, quod venit filius hominis quærere quod perierat, & quod misit Deus filium suum factum sub lege, vt sub lege existentes redimeret. Et quod sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Et denique, quod proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis

Sfff omnibus

omnibus tradidit illum. Quæ omnia maxima cum proprietate sermonis accipi debent, & iuxta ea, quæ nos diximus ita sunt accipienda. Non tamen tanta cum sermonis proprietate acciperentur, si non de filio in particulari, sed de Deo ut tribus personis comuni procederent. Nam primum illud decretum, quo dispositum fuit, ut deus creatam assumeret naturam, non præsupposuit, ut diximus intentionem redimendi humanum genus: quamuis illam voluntatem inuoluit & implicuit. Fateor quod posset verificari talis loquendi modus ad Deum tribus personis communem comparatus, quatenus electio illa a sumenda naturæ, qua Deus humanam Angelicæ prætulit, utrumque præsupposuit, & peccati præsentiam, & redimendi voluntatem. Sed adhuc prior est illa loquutio, cum ad Dei filium in speciali refertur. Et ob id hæc a nobis excogitata sententia tantisper placet, quia videtur magis accomodata, ad saluandum rigorem, omnemque sermonis proprietatem in modo loquendi scripturæ sacre, Conciliorum, & Patrum, & ad explicandum, quantum opere Deus dilexit hominem, & ad manifestandum ipsa viscera misericordie eius, in quibus visitauit nos, oriens ex alto.

Sed non liber eas difficultates dissimulare, quæ huic sententiæ ob stare possunt. Nam primum posset obijci nouitas, quæ regulariter solet esse de veritate suspecta. Secundo obijci poterit, id quod opponunt communiter nouiores Theologi Caietan. Quod in illa sua interpretatione a nobis superius relata, ordinem intentionis, cum executionis ordine confundat, cum tamen intentionis ordini contrarius sit ordo executionis. Intentio namque a fine incipit, & ad media terminatur, contra vero executio inchoat a medijs, & in ipsa finis affectione sistit. Hoc namque vitium, nos hic discursus incurrisse videtur. Quoniam intentionis ordo postulare videbatur, ut post illo primo communi, & vniuersali decreto in Dei mente, non de ordinis naturalis dispositione primum tractaret Deus, sed mox disponeret ea, quæ ad hypostaticam vnionem attinebant. Tertio denique illud ipsum argumentum nostram hæc labefactat intelligentiam, quod nos Caiet. doctrinæ opposuimus, videlicet, quod permissio originalis peccati non potuit esse rationalis, si leges communis & suavis prouidentie consulamus, nisi præsupposuerit Christum prædestinatum in remedium ipsius peccati, & in humani generis redemptionem. Eo quod tantum illud malum non debuit permitti nisi propter maximum aliud bonum: quod iam Deus haberet dispositum, & paratum. Hæc argumenta suo ordine sunt à me dissoluenda.

Primum quidem argumentum facilis est expeditionis, tum quia, ut superius adueri, etsi sententiam istam non legerim expressam, debitaque ratione expositam, legi tamen & audiui à viris doctis in-

finua-

sinuatam, & quasi in suo primo fetu constitutam, quam proinde, vel clamando, vel lamendo, inanimatam formam deducere, sumus conati. Tum præterea, quod modum quidem nouum præferret hæc nostra explicatio, sed veterem, & antiquam doctrinam amplificat. Magnus autem ille & antiquitate, & autoritate perillustrius Vincen-tius Lyrenensis in suo aureo libello, quod aduersus prophanas hæresum nouitates inscripsit, noua prohibuit dicere, nouit ex autem dicere, consuluit. Et hæc primo argumento sufficiant.

Ad secundum respondeo. Quod neque Caiet. discursus, qui, nisi fallor, cum hac nostra interpretatione omni fere ex parte coincidit, neque nostra præsens ratiocinatio vitio illo inculari debent, nimirum, quod ordinem intentionis cum ordine executionis confundant. Nam præsupposita illa communi intentione, qua Deus bonitatem suam, maiestatem que & gloriam summo decreuit modo & manifestare, & communicare. Quam intentionem Caiet. implicite exposuit, & nos explicuimus in ipsa Dei mente reperiri, continuo licuit Deo ad ordinem executionis disponendum transire. Quoniam communicatio tribus illis modis sæpe connumeratis facienda, rationem forteiebatur totalis medijs sub illa cõi intentione contenti. Qui autem de medijs tractat, ordinem executionis necesse est attendat. Neque quicquam aduersus nos efficiet, qui, huic insistendo difficultati, dixerit. Quod licet tres prædicti ordines ad illum communem finem comparati vnus totalis medijs conditionem induant, debuit tamen inter ipsos partialiter consideratos debirus seruari ordo, ita ut is qui perfectissimus est, finis teneat locum ad alios comparatus. Atque adeo voluntas ab eius intentione ad alios descendat, ut à fine ad media. Huic enim obiectioni sic respondeo. Quod ille supremus communicationis modus, qui hypostatica sit vnione, non ita finis est alterius vtriusque communicationis, qui ad naturæ ordinem & gratiæ spectat, quod ab eo sit necessario desumenda ratio bonitatis & conuenientiæ per comparisonem ad finem præcipuum & vltimum à Deo intentum. Nam, ut ostendi superius, in quolibet istorum ordine potuit diuina bonitas & maiestas demonstrari absque dependentia ab hypostatica vnione, saltem substantialiter. Vnde non fuit necesse quod post primam illam communem intentionem, post primumque illud vniuersale decretum, Deus inciperet suæ communicationis negotium ab ordine hypostaticæ vnionis, cum illa communis intentio non esset necessario accommodanda ad inferiores gratiæ & naturæ gradus mediante vnione hypostatica, sed immediatam ad quemlibet gradum istorum trium habitudinem haberet, & sine dependentia ex parte finis vnus ab alio. Non ineptum huius rei afferri potest exemplum in principe, qui ut magnificentiam suam, magnamque diuitiarum

copiam ostendat, insignē pararet conuiuium tribus distinctum ordinibus. In quorum infimo vulgares, & plebei locarentur homines, in secundo viri nobiles ciuitatis, in tertio tandem & supremo Principes & Magnates Regni. Certum est quod supposita illa intentione magnificentiam gloriæ suæ ostendendi, non esset necesse, vt inchoaret dispositionem conuiuij faciendi a supremo gradu, a mensaq; præcipua magnatum, quamuis huius mensæ dispositio magis sine dubio esset a Principe intenta: sed quia nulla est dependentia aliorum gradum ab isto primo, neque aliarum mensarum ab ista, nulla esset necessitas inchoandi ab hac præcipua cōiuij parte. Similiter est in præsentia dicendum imo multo cum maiori ratione. Nam conueniens procedendi ordo ipsisque rebus accomodatus postulabat, vt primum inchoaret Deus ab infimo naturali ordine, quia ab ipso pendebat tanquam a fundamento tota diuinæ bonitatis communicatio per gratiam, & per hypostaticam vnionem faciendam. Inde enim debuit totus dispositio rerum ordo desumi, vnde se offerebat dependentiæ habitudo. Dixi quod secundum substantiam iste ordo debuit seruari. Nam si perfectionem diuinæ communicationis attendimus, vterque ille ordo naturæ & gratiæ ab hypostatica vnione pendebat. Sed quoniam non a perfectione accidentaria, sed a substantia erat inchoandū: Idcirco ita nostro more & concipiēdi & loquendi diuinæ mentis processum disponimus. Quod post illud generale & commune decretum immediate tractauit Deus de communicatione pertinente ad ordinem naturæ, disponendo non omnia quæ ad huius ordinis perfectionem attinebant, sed ea dumtaxat ex quibus primaria & substantialis vniuersi, tum visibilis, tum inuisibilis constitutum necessario pendebat. Nam hæc erat fundamentum necessarium ad gratiam, imo & ad hypostaticam vnionem, quia Deus non intendebat illam separatim & seorsum à naturæ & gratiæ ordine, sed vt vtrique potius coniunctam, & vt perfectiuam & consummatiuam vtriusque. Et similiter conueniens fuit, vt post hanc primariam vniuersi dispositionem, immediate tractaretur de ipso gratiæ ordine. Tum quia proximior est ordini naturali. Cum etiam quia ordo hypostaticæ vnionis illum vt perficiendum præsupponebat. Et tandem vltimo deueniretur ad tractandū ea quæ vnionē hypostaticā cōcernūt. Hic fuit debitus procedēdi ordo, vt apparet, immediate post illud cōe decretū & post intentionē illius fini, qui etsi cōmunissimus sit, & vniuersalissimus, est tamen propriissimus Deo. Sed hoc peracto discursu, qui substantialem tm attendebat dispositionē, ordine retrogrado procedendū erat ad perfectionē, & cōsumationē in prædictis diuinæ cōicationis gradibus cōstitutēdā. Nā in huiusmodi pfectione ordo naturæ gratiæ ab hypostatica pendent vnione, atq; adeo sub hac perfectionis ratione vnio hypostatica

locum

locum debuit habere finis præintenti ad vtrumq; ordinē & naturæ & gratiæ. Cæterū illud primū originale peccatū, quod deus puidit substantiali ordini gratiæ imo & naturæ contrariū, interclusit diuino intellectui aditū, quo pertransiret ad hunc perfectionis statundæ progressum. Sed necessario fuit Deo (si ita nobis fas est loqui) gradu listere, & alia tendere via, via nimirū reparationis. Vnde prius tractauit de reparatione in vtroq; ordine & gratiæ & naturæ faciendā, quā de superaddēda aliqua perfectione operi cōstituto. Fateor q̄ talem voluit reparationē adhibere, vt simul esset & cōpleta reparatio, & cōsumatissima absolutissimaq; perfectio: vt posset doctissimus Apost. rom. 5. dicere nō sicut delictum ita & donū. Et paucis interiectis. Vbi abundauit delictū, superabūdauit & gratiæ. Et ex his superest plene solutū argumentum secundum nostræ intelligentiæ & interpretationi obiectum.

Sed iam tertio argumento occurramus, quod nonnulla nos difficultate præmit. Cui primum respondeo, quod cum in illo primo communi decreto implicite & virtualiter compræhenderetur voluntas efficax redimendi genus humanum, & quidem redemptione superabundanti & copiosa, iam fuit locus permissioni diuinæ qua originale permisit peccatum. Quod citra dubium Deus non permisisset, nisi in illo primo decreto præinclusum habuisset tale remedium. Sed respondeo secundo, vel potius explico solutionē priorem. Quod in ipsa primavtriusque ordinis naturæ & gratiæ substantiali constitutione voluit deus ostendere quid possit natura, quidue possit gratia. Decreuitque & Angelis & hominibus ob oculos ponere suæ vtriusque naturæ debilitatem erga diuina: & ostendere quanta eis sit indigentia diuini adiutorij & auxiliij, quamque verum sit id quod postea dixit Apostol. non longe ab hoc intento loquens. Ita que qui stat videat ne cadat. Et vt hoc deus luce clarius ostenderet, tam grandem in angelis permisit ruina, & qui dem non in inferioribus tantum spiritibus, sed in eorum supremo, ac proinde naturæ & gratiæ donis omnium excellentissimo, vt ego cum Magno Gregorio & alijs clarissimis auctoribus, sentio, vt qui in officio perseverarunt, & ad eum peruenerunt finem, quem deus omnibus eque proposuerat angelis: non sibi ipsis suæ que naturali virtuti tantam tribuerent perseverantiam; atque in semet ipsis gloriarentur, sed sub potenti manu dei humiliati omnia bona ei referrent accepta, & in maximas gratiarū eius prorumperent laudes. Hominem autem mirifice exornatum clarissimisque donis præditum, quæ ecclesiasti. 7. conuenerantur, ita reliquit in manu consilij sui positum, quod dedit ei tamen sufficientissimum auxilium vnde perseverare posset, si vellent, & se in officio virtutis continere, sed quoniam, vt August. verbis vtamur, vnde perseveraret illi non est datum, id est, non fuit illi concessum efficax

auxi-

Hieronim.
Olez 2.

auxilium quo actu vellet Dei gratia, diuinisq. donis, & adiutorijs vti breuissimo stetit tempore, citissime ruit, & ab illo felicissimo eminentique innocentie & iustitie statu, in miseram & calamitosam descendit inferi seruitutem. Ita vt non immerito Christus ipsi compa-
rauerit ei, qui a Hierusalem in Ierico descendens (qui plane de census in sacris scripturis in malū quā sæpius sonat) in latrones incidit, qui eum gratuitis spoliauerūt donis, & in naturalibus lacerauerūt misere. Ita vt plagis impositis semiuivum relinquerent. Quod eo sane factum est, ob idque deus maxime sua providentia vtens tantum permisit malum, vt cælo, terræque constaret, quam debiles sint vniuersi rationalis naturæ conatus, vt, deo non specialissime opitulanti, assurgere valeant ad cælestia in sequendum bona: quamque parum felices necessum est habeant exitus hi vite æternæ candidati, qui suæ naturæ viribus, suæq. industriæ freti aliquid moliantur & tentant. Et vt cognoscerent homines ex primò parente propagandi, quod si homo in terra pacis vndiquaque vallatus, munitus, & circumseptus, securus non fuit, quid poterit illis accidere, qui sunt in superbia Iordanis constituti, nisi specialissima dei ope defendantur. Sed ad solutionem præcedentem reuertamur, quam minime excludere, sed præsupponere intendimus. iuxta quam credimus, illud quoque deum voluisse, saltem implicita voluntate, vt cum deus homo factus gratiam conferret hominibus, virtus gratiæ per ipsum donatæ manifestior appareret: mirisque splenderet modis, cum ad ipsam protoparentis gratiam innocentie, iustitieque præsidijs munitam comparata, multo excellentior, illustrior, potentior ac fortior vel ipso experito monstrante cognosceretur. Quam rem insinuare tantum decreui, quia memini me superius quæstione præcedenti articulo tertio dubio vltimo, non nihil amplius de excellentia gratiæ per Christum collatæ dixisse. Propter has omnes igitur causas rationabilissima, prudentissimaque, ac omni iustitia & æquitate plena fuit illa diuina primi peccati permissio, quæ & in eximiam, augustissimamq. Dei gloriā, & in magnam naturæ humanæ utilitatem præclaramque ipsius dignitatē cessit, de qua re relegatur Cyri. li. 8. thes. c. 1. & Ath. or. 2. cōt. Arri. ex quibus hæc nostra intelligētia poterit facili opera de sumi: & ex contione etiam 3. Athanas. contra Arrian. Præsupponunt enim hi patres Christum non propter se primo, sed propternos venisse, id est, propter remedium nostrum, quod aliquo modo etiam per modum finalis causæ præcessit in dei mente ipsum Christi aduentum.

Et hæctenus dictum fuerit de sententia S. Thom. & ipsius intelligentia. Illud duntaxat aduertere oportet, nos in conclusione quarta, in cuius expositione tam late nostra diffusa est disputatio, non casu, & temere, sed consulto potius de originali tantum peccato men-

tio-

tionem fecisse. Quia licet Christus non solum voluerit nos ab originale culpa redimere, sed ab vniuersis & mortalibus & venialibus, vt ex his quæ diximus versus finem præcedentis quæstionis poterit constare, pro quare lege concil. 6. Tolet. c. 1. & S. Leon. epist. 8. Et ijs quæ superius dixi, hanc vnam addam rationem, quæ conuincit falsitatis, & erroris contra fidem, sententiam quæ negauerit Christum pro venialibus & pro peccatis satisfecisse. Sacramenta secundum fidem applicant nobis virtutem passionis Christi, meritorū eius, & satisfactionum. Et ob id fontes saluatoris Il. c. 12. appellantur. Sed sacramenta præsertim baptismus & pœnitentia vim habent ad mortalia & venialia remittenda, atque itidem pœnas omnes. Quod in Cong. Trid. & in ecclesiæ traditione, & in patrum doctrina reperiet facile theologus esse manifestum. Ergo, &c. Præcipue tamen in remedium originalis peccati, quod totam naturam infecit, Christus in mundum venit. Et ita Ioan. 1. vbi nostra lectio habet. Ecce qui tollit peccata mundi. Græci Patres communiter legunt, peccatum mundi, videlicet originale. Quod S. Thom. 3. par. q. 1. a. 3. docuit, & clarius in 3. dist. 1. & opusculo 10. c. 28. & opusculo 22. cap. 13. Et quidem licet alia sint peccata intensiue grauiora, & tota peccatorum mortalium collectio maiorem malitiæ grauitatem importet, quam sola originalis culpa: nihilominus conuenienter asseritur, Christum propter remedium, originalis peccati potius venisse, quam in remedium omnium aliorum, etiam si collatiue sumantur. Quia fuit peccatum commune, vt dicebam, totam humanam inficiens naturam. Et ita sicut bonum gentis, magis est procurandum & promouendum, quā particulare, & priuatum quodcunque bonum. Ita malum commune maiori cura repellendum est, quam quodcunque priuatum malum, etiam si intensiue maius sit & grauius. Tum etiam, quia originis peccatum radix fuit & seminariū omnium peccatorum, & ex hac parte multo perniciosius quocunque alio peccato, quantumcunque graui & enormi. Et ob id in scriptura sacra appellatur quandoque peccata, psal. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Præterea id volui dicere in conclusione, quod Christi prædestinationem antecessit quidem peccati originalis præscientia in diuino intellectu, non vero necessum est dicere, quod præcessit etiam præscientia aliorum peccatorum. Possent hic disputari, an si Adam non peccasset, incarnatus esset filius Dei in remedium peccatorū alicuius vel alio quorum hominum. Cui dubitationi respondeo. Satis esse vero simile, & quantum opinor certum, quod si vera est S. Thom. doctrina asserentis Christi prædestinationem non factam fuisse per se primo in exaltationem & gloriam humanæ naturæ, sed in remedium naturæ eiusdem per peccatū infectæ, Christus, nō veniret nisi originali pecca-

Dubium.

to ex-

eo extante, Quia remedium naturæ ab originali peccato fuit totalis causa aduentus Christi, totalem voco causam, in sensu quem exposui superius, nimirum, quod aliæ omnes quæcunque numerari possint, ad hanc causam tanquam ad primam & radicalem reducantur. Si vero Christi prædestinatio alio modo fuisset facta, ita quod Christus venisset nullo extante peccato, ego censerem quod non mutaret incorruptibilitatem corporis, eiusque immortalitatem toti naturæ communem: corpusque mortale & corruptibile assumeret propter remedium alicuius hominis vel aliquorum qui in illo statu peccassent. Quoniam tam excellens beneficium, putà quod Dei filius se ipsum exinaniret, seruillem formam accipiens, ut in ea moraretur, non debuit fieri nisi propter excellens bonum, quale est bonum gentis & toti naturæ cõe, ne scilicet tota gens pereat. Iuxta notissimū Caiphæ vaticinium, & si verū sui decreti sensum ignorantis. Et quidem in illo statu, in quo perseverasset innocentia & originalis iustitia in paucioribus, ut rationabiliter apparet hominibus, peccatum contingeret. Quia ab intrinseco nulla, ab extrinseco vero nō tot se offerret homini ad peccandum occasiones, quot se illi incorruptæ naturæ statui passim offerunt. Sed censeo præterea, & si cum formidine, quod si supponamus Christū in illo statu venturum ita quod esset viator, capaxque proinde meriti: offerret sua merita in sufficiens remedium pro peccatis eorum hominum, qui in statu illo deliquerent. Quod quidem ego asseueranter dicerem, & non sub ea formidine qua reuera dico, si Christus in illo statu capax esset satisfactionis offerendæ deo. Sed satisfacere non posset, quia ratio satisfactionis, non solam operis bonitatem, sed aliquam etiam penalitatem exposcit, ut communiter Theologi in 4. dist. 19. dicere solent, cuius pœnalitatis Christus tunc non esset capax, cum immortale corpus & incorruptibile indueret. At remedium pro peccato, non tam constat merito, quā satisfactione, per quam fiat compensatio pro iniuria Deo illata. Unde non possum certam in hac parte proferre sententiam. Quamvis non improbabile censeam, quod Christi meritum in illo statu æquiualeret, propter sui infinitatem, satisfactioni debitæ pro peccato.

S. Chrysostr. & Theophila. super illa verba Paul. dilexit me, & tradidit semetipsum pro me ad Gala. 2. videntur dicere quod etiam si vnus tantum homo peccasset, Christus pro ipso moreretur. Ceterum non aperte id dicunt, neque vero illa Paul. verba ad id dicendum nos cogunt. Habet enim illam explicationem legitimam, quod Christi passio tam prodest cuicumque nostram, atque si Christus pro quolibet nostrum in particulari mortuus esset ut S. Thom. 3. par. q. 1. art. 4. ad 3. post Chrysostr. lib. 2. de compunctio. cordis luculenter explicuit.

explicit. S. Dionys. in Epist. ad Democrit. mentionem facit reuelationis factæ cuidam S. Carpo, in qua Christus ei dixit, se paratum esse iterum ad moriendum pro hominibus, si oporteret. Verū hæc reuelatio, si vt certa admittitur, eam habet sufficientem explicationem, quod christus erat paratus mori pro hominibus, si alia similis superueniret eis necessitas, videlicet peccatum, quod totam iterum inficeret naturam, sicuti eam originale peccatum infecit. Sed de ijs quæ tã incerta sunt rebus, de quibus non possumus certum & determinatum proferre iudicium, quia principijs adiudicandum sufficientibus caremus, hæc pauca dixisse sat fuerit.

Quinta Conclusio.

Non licet affirmare Christū in carne passibili & mortali venturū, sicut venit de facto, non exstante originis peccato: absque vilo tamen erroris aut temeritatis periculo dici potest, quod alio modo, puta, in passibili veniret: sed absolute nihilominus cōcedere debemus quod Christus propter humani generis redemptionem & salutem in mundum venit. Prima huius conc. pars. adeo est certa, ut oppositum esset manifestus error in fide. Docent eam vniuersi theologi, quæ manifesta est ex testimonijs sacrarum literarum Conciliorum & Patrum quæ ad probandas duas præcedentes conclusiones attulimus, quæ si non probant christum absolute non venturum nisi extaret originale peccatum (quod satis probabiliter suadent) probant tamen efficacissime, quod saltem non veniret in forma seruili & in mortali corpore. Neque oportet huius veritatis maiores aut plures probationes afferre, quoniam testimonia citata illam probant sufficientissime, aliquot in 3. huius conc. parte ex patribus addam loca, quæ adnotari debent pro ista 1. con. parte.

Secunda vero pars conclusionis ab vniuersis doctissimis conceditur. Quam vnus Vldericus, quem refert Dionys. Cartusian in 3. dist. 1. quæst. 3. negauit, asserens S. Thom. sententiam adeo certam esse, ut eius appositum sit plusquam temerarium, sed hic autor singularis fuit in hac rigurosa sententia. Nam omnes alij theologi ipse etiam S. Thom. ut supra retulimus, docet illam sententiam, quam postea affirmavit Scot. esse probabilem. Et quidem rigorosum esset plus nimio, non probabilem eam censere sententiam, quam viri grauissimi ut veram: vel, ut valde probabilem tuerentur. Inter quos anumerari debet. Alex. Alen. Nā licet aliquādo uisus fuerit sententiæ S. Th. ad hæsisse, aut saltem non repugnasse, sed tandem in sententiam propendit Scot. in 3. par. q. 2. membr. 13. Si autem quæras in qua Christus veniret carne, si non peccaret homo. Aliqui dicunt

T t t t quod

quod in carne impassibili & gloriosa qualis est ea in qua resurrexit & ad dexteram patris sedet, ac proinde fatentur quod christus neque viator esset, neque mereri potuisset. Alij vero, & probabilius mea sententia, dicunt, quod veniret in carne eo modo impassibili quo homines eam habuissent in primo Innotentia statu, atque adeo capax esset meriti, si cur fuit Adam. Ob id cetero hoc secundum dici probabilius, quia primum accedit ad sententiam, quae dicit christum fuisse praedestinatum in carne gloriosa venturus. Quod est dictu intolerabile, ut superius ostendi.

Tertia vero eiusdem conclusionis pars mihi apparet omnino vera, quoniam siue scriptura sacra, Concilia & Patres isto, siue illo modo probabiliter explicentur, oportet tamen ut non discedamus modo loquendi ipsius sacrae scripturae Conciliorum & Patrum. Constat autem ex praecitatis testimonijs in sacris his omnibus libris absolute & simpliciter proferri, christum venisse in mundum in peccati remedium. Nam cum dixit Ioan. Sic deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in ipso non pereat &c. non dixit passibilem aut mortalem daret, sed absolute daret. Praeter ea Patrum testimonia quae superius in huius veritatis confirmationem retulimus, legendi sunt Hieronym. in c. 7. ecclesiast. ubi ita inquit, Quia homo infixus peccatis maiori indiguit auxilio, venit ipsa sapientia &c. Chrysost. homil. 3. in Luc. circa parabolam de Samaritano Greg. Nazianze. in oratione. 38. fere per totam Damasco. lib. 3. c. 1. & lib. 4. c. 4. Theophilat. in illud Ioann. 3. deus dilexit mundum &c. Iustin. de vera fidei expositio. S. Dionys. lib. 3. coelest. hierar. par. 3. versus finem Lactant. lib. 4. de vera sapientia c. 24. & 25. & denique nullus est inter patres & autores graues, vno forsan excepto Ruperto Abbat. (qui non immerito inter graues autores est recensendus) qui docuerit Scot. sententiam. Imo nullus est qui non expresse affirmauerit sententiam S. Thom. Non desunt qui Ireneum pro sententia Scot. Idcirco referant quia lib. 3. c. 33. ita dixit. Praedestinante deo primum animale hominem, ut a spiritali saluaretur. Nam eum praexistere saluans, oportebat quod & qui saluarentur fierent, ut non vacuum esset saluans. Quibus verbis dixisse videtur Christum prius fuisse praedestinatum, quam deus decreuerit efficere primum hominem: atque adeo quod fuerit praedestinatus ante originalis peccati praescientiam. Sed certe Irineus in locis supra citatis manifeste suam explicuit mentem pro S. Thom. sententia. & verbis nunc citatis eandem insinuat, in eo, quod dicit christum praedestinatum saluatore, id est, redemptore, loquebatur enim de illa salute ex qua Christo impositum fuit saluatoris nomen, nimirum Iesus, quod nomen vocatum fuit ab Angelo, quia ipse saluum facturus erat populum suum a peccatis eorum. Cui

autem

autem Irineus dixit, quod oportebat fieri qui saluarentur &c. haec verba vel non referuntur ad primum hominem, sed ad alios ipsius primi hominis filios, vel, si de primo homine intelliguntur, illud verbum, fieri, idem pollet, quod praedestinari, nam quia reprobi nihil sunt in dei estimatione, neque eos nouit dominus approbationis notitia. Idcirco grauissimus iste pater pro eodem reputauit fieri homines qui saluarentur per Christum, atque praedestinari in Christum, & per Christum. Colligitur haec explicatio ex illis verbis. Praedestinante Deo primum hominem animale ut a spiritali saluaretur. Vel tandem dici posset sensum Irenei hunc esse, quod postquam deus ab aeterno Christum praedestinauerat saluatorem, necessum erat necessitate consequentiae, quod in tempore produceret homines saluandos, siue primum hominem siue alios. Qui sensus est verissimus. Sed ad hoc non caret difficultate explicatio sanctorum Patrum, Nam si Patres nihil aliud intellexerunt, quam quod christus propter peccatum & in eius remedium in carne venit mortali & passibili, qua ratione tam sine distinctione tamque ore pleno dixerunt Christum non venturum, nisi homo egeret remedio? Dicunt aliqui docti, quod certe Patres tam sunt in hac parte absolute & indistincte loquuti, tamque in fauorem sententiae S. Thom. quod si scriptura sacra tam aperte in eius fauorem loqueretur, non possemus integra fide ab ipsa S. tho. sententia recedere, verum hic modus dicendi a me nullatenus probari potest. Nam qui fateretur omnes Patres, quorum retulimus testimonia, sententiam S. Tho. affirmanter docuisse, valde temerarius esset si contarium eius asseueraret. Imo & erraret in fide. Concors enim Patrum sententia in explicatione alicuius scripturae sacrae testimonij certum in fide facit illum sensum fuisse a Spiritu sancto intentum. Si ergo Patres tam vnanimi consensione illa superius a nobis citata scripturae sacrae testimonia in eo sensu explicuere, quod non extante hominis peccato filius Dei nullo modo in humanam carnem veniret, certa fide teneremur credere hunc esse legitimum illarum scripturarum sensum, Quocirca dicendum est, quod sancti Patres in omnibus illis locis, in quibus fauere videntur sententiae S. Thom. nihil aliud docuerunt, quam quod Christus originali peccato non extante, non moreretur neque carnem proinde passibilem & mortalem indueret. Et cum in scripturis sacris hoc nomen, caro, regulariter designet carnem non absolute, sed subiectam passionibus & miserijs per peccatum originale introductis in quo sensu communiter sacrorum bibliorum interpretes intelligunt accipi carnem in primis verbis nostri prothematis, scilicet, verbum caro factum est. Hinc fit, quod sancti Patres intendentes docere Christum non venturum in carne passibili originali peccato semoto putauerunt se hunc sensum sufficienter explicare, utendo hoc nomine carnis

Tttt 2 ut

aut nomine sanguinis, quod similem etiam intelligentiam habet. Quibus vocibus Patres quam sepius vtuntur aut alijs similibus, ex quibus hæc eorum intelligentia satis potest verosimiliter colligi. Verum quare tam absolute & tam absque aliquo distinctionis limite affirmant, Christum, nisi peccaret homo, non venturum in mundum, non satis adhuc est explicatum. Dicunt aliqui theologi, quod quemadmodum si quis statuto decreto efficacie voluntate decreuerit Romam venire, præsciens tamen quod vocandus esset ab amico Romæ existenti: & ob id differret Romam venire, vsque ad ipsam amici vocationem, quam certo scit esse futuram, vere diceretur venire quia vocatus, & quod alias non veniret. Ita Christus dicitur venisse propter nostram salutem & in peccati remedium: & non venturus nisi instaret remedij nostri necessitas. Quia licet decretum & statutum apud se habuisset in mundum venire, nulla consideratione habita ad peccatum humani generis, ad eiusque reparationem & remedium, præsciens tamen futuri casus totius humanæ naturæ distulit aduentum vsque ad tempus opportunum, in quo homines a peccato redimeret, ab eiusque miseria liberaret. Caterum hæc expositio non nihil apparet violenta. Quoniam certe valde improprie homo ille, de quo exemplum procedit diceretur venire Romam causa amici vocantis, cum nulla vocationis eius consideratione habita efficacie voluntate decreuerit Romam proficisci. Et adhuc improprie loqueretur qui diceret, hominem illum non venturum esse Romam, nisi fuisset, ab amico vocatus: cum antequam præsciens esset future vocationis decretum haberet Romam pergere.

Dicunt alij idcirco tam absolute Patres dixisse, & scripturam insinuasse, quod ita Christus venit in peccati remedium, quod peccato semoto non venisset in mundum. Quia ita Christus animatus erat adhuc in sinu Patris existens, itaque affectus ad hominum gloriam & exaltationem, vt cum primum originalem maculam in humana natura existentem præuidit. Ita decreuit venire in mundum, vt remedium afferret homini, quod si in alio priori signo non habuisset apud se statutum & decretum hominem fieri, tunc primum illud ipsum statuisset, & de creuisset, & ita quasi denuo statuit. Verum hic dicendi modus sufficientissimus plane est ad saluandam proprietatem sermonis illius qui familiaris est scripturis sacris, nimirum Christum in remedium peccati venisse, & propter hominum redemptionem. Nam illa animi preparatio, quam modus iste dicendi non irrationabiliter commentatur in Deo, (dum tamen omnis successione & mutabilitatis secludatur imperfectio) sufficiens est ad hunc modum loquendi omnium proprietate verificandum. Quemadmodum Philosophus cui ratione naturali antequam ad fidem veniret, con-

ret, constabat Deum esse omnipotentem & vnum, postquam fidem Christi accipit, non improprie dicitur fide tenere veritatem eandem: quatenus paratum habet animum, vt quamuis cessaret omnis ratio ex lumine naturali desumpta, quæ illi prædictam veritatem ostenderet, eam nihilominus, certa fidei persuasionem amplecteretur. Caterum præfata illa animi preparatio in Deo, & noua complacentia decreti præhabiti, ex cuius vi Christus in mundum esset venturus: nullatenus sufficit vt cum proprietate dicamus, Christum non venturum in carne, si natura humana non indigniffet peccati remedio. Quoniam indigentia naturæ humanæ consequenter & per accidens omnino se habuit ad decretum illud primum, ex quo necessarius fuit, suppositionis necessitate, ipse, Christi in carne aduentus.

Hæc eadem ratione impugnatur id quod dicunt alij. Nimirum, quod postquam Deus in primo illo decreto statuit, vt Christus in mundum veniret, in alio rationis signo efficacie voluntate voluit originale peccatum permittere, vt esset occasio ipsius Christi aduentus, quod satis est, vt Christus dicatur venisse in peccati remedium. Afferunt exemplam, qui ita dicunt, ex illo 1. Reg. 16. vbi postquam Dominus Samueli præcepit, vt iret Betleem, vt ibi Dauid in Regem vngeret, Samueli dicenti quomodo vadam, audiet enim Saul, & interficiet me? Respondit Dominus. Accipe vitulum, & dic ad sacrificandum Domino veni. Quod ipse Samuel fecit, & respondit, & id quidem sine mendacio: eo quod licet sacrificium non esset prima, & præcipua causa, erat tamen immediata, & proxima respectu aduentus Samuelis in Bethleem. Hic modus dicendi primo non adhuc tantum cum proprietate, atque modus præcedens saluat proprietatem sermonis illius, quo scripturæ sacræ dicunt Christum venisse in peccati remedium, Quia sicut sacrificium Samuelis non erat assumptum à Deo, vt sufficiens causa itineris in Bethleem, neque enim Deus illum ad sacrificandum mitteret, nisi extaret causa regalis vocationis. Itaque iuxta hunc dicendi modum peccati remedium rationem tantum habuit impulsivæ causæ, & non motivæ & sufficientis: neque enim sufficiens causa esset propter quam Deus filium suum in mundum mitteret, nisi decretum iam, & statutum habuisset in primo signo, ipsum in humanam carnem mittere. Autores autem præcedentis solutionis libenter fatentur, quod peccati remedium, & si non fuerit prima causa, fuit tamen vere sufficiens, ita vt si alia prius non occurrisset Deo, propter quam decreuit filium mittere in mundum, ipsa sufficeret sola ad huiusmodi diuinum decretum. Sed quicquid de hoc sit, illud tamen est certum, quod neutra ratio, harum sufficit ad verificandum id quod Sancti dicunt, puta, quod Christus non

stus non veniret in mundum nisi instaret humani generis necessitas. Nec enim posset dicere Samuel absque mendacio, quod si non esset sacrificaturus Deo, non veniret ad Bethleem, cum priusquam tractatum fuisset de sacrificio, præceptum iam erat illi a domino ut in Bethleem proficisceretur. Missum facio, nulla ratione fieri verosimile, quod eo modo scriptura sacra incarnationis Christi causam nobis exponat, quo Samuel volens iniustam Saulis iram effugere, prædicta fuit equiuocatione usus, quæ ob Saulis malitiam Samueli fuit licita, quamuis inde Saul occasionem deceptionis acciperet, occasionem, scilicet, existimandi illam esse præcipuam causam. Nam talis deceptio ipsius Saulis malitiæ erat imputanda. At scriptura sacra veram nobis voluit rationem & causam Christi incarnationis exponere, & non errandi occasionem præbere. Nulla enim ex parte hominum malitia est commentanda, propter quam licita esset talis equiuocatio. Missum præterea facio, illud Samuelis exemplum valde esse dissimile; Quoniam postquam Deus præcepit Samueli, ut in Bethleem sacrificium offerret, æque tenebatur obedire Deo in oblatione sacrificij, atque in vocatione Davidis in Regem, atque adeo respectu eius sufficiens, & efficax causa erat offerendum sacrificium, ut Bethleem adiret. Dicunt tandem alij, quod sancti patres executionis ordinem, non intentionis considerarunt. Et secundum executionis ordinem decreuit Deus filium non mittere, nisi in peccati remedium. Quod ob id permisit, ut in eius remedium veniret Christus, et non alias. Hæc interpretatio haberet locum in illa priori intelligentia opinionis secundæ, quam non penitus superius improbauimus, secundum quam in ipso Christi incarnationis decreto implicite inuoluebantur, & peccati permissio, & humani generis reparatio, tanquã media ad executionem necessaria. Cæterum sententia Scoti hanc virtualem continentiam non admittit. Vnde non potest ei ista accommodari solutio & doctrina. Quod vero non procedat solutio ista, si Christi prædestinatio non includit virtualiter peccati permissionem, eiusque remedium, patet. Illud prædestinationis Christi decretum fuit absolutum & efficax, & totaliter independens a peccati permissione, quia neque illam in aliquo genere causæ præsupposuit, neque ut necessarium mediũ virtualiter inclusit. Vnde ergo, ab ea in executione pendere potuit? nisi per accidens forsitan ex voluntate Dei superueniente & id ordinante, quæ constare nequit nobis. His ergo & alijs prætermis. Dico primũ in huius rei expositionem. Absolute & sine distinctione fatendũ est (etiam supposita Scoti opinione) quod Christus venit in modum in peccati remedium, Patet, quia ita loquuntur scripturæ sacræ, a quarum loquendi modo nemini recedere licet. Non enim per hyperbolem, aut per figuram ita loquuntur, sed proprio

& plano

& plano ac eis familiari sensu, quem prouide loquendi modum & possumus, & debemus imitari. Et mihi quidem valde placet secundus ille modus dicendi relatus ad proprietatem huius scripturarum loquutionis tuendam, videlicet, quod præuiso peccato Deus paratum habuerit animum & ita expeditum ad mittendum filium suum in mundum, atque si ante illud facere non decreuisset.

Dico secundo. Supposita Scot. opinione non esset absolute concedendum, quod Christus non veniret in mundum nisi exstaret humana naturæ necessitas, sed hoc dicendum esset aliquo additamento apposito, ex quo, vel formaliter, vel virtualiter daretur intelligi, quod Christus non veniret in carne passibili, & mortali crucisque morti adictus, nisi talis instaret necessitas, & ita loquuti sunt Sancti Patres, ut superius aduert. Qui tamen prætermisere disputationem de qua nunc agimus, an scilicet, Christus non extante peccato aliter veniret, & quia nihil certum ad eius resolutionem poterant ex sacris scripturis afferre, & quia eius resolutio parum referebat ad fidem & mores. Iuxta hæc, quæ diximus, intelligenda est tertia quintæ conclusionis pars.

Solutionibus argumentorum deinceps insistere oportet. Et primo quidem soluenda sunt argumenta, quæ pro prima informauimus sententia.

Ad primum igitur argumentum principio assero. Non esse certum quod illa Paul. verba, scilicet, primogenitus omnis creaturæ, referri debeant ad Christum ratione humanitatis eius, quamuis sit valde probabile. Quia præter auctores quos in argumento pro hac re tuli intelligentia, docent id ipsum Athanas. in sermo. 3. contra Arianos, & in tractatu de definitione. & Cyrill. in lib. de incarnatione. vni. geniti c. 1. & dialo. de trin. li. 4. Et Concil. Sardicense in Epist. ad omnes episcopos. Dico tamen non esse certam hanc Paul. intelligentiam, quoniam alij quidam Patres & grauissimi biblyorum interpretes censent illa verba ad Christi diuinitatem fore referenda, ita Ambros. super illum Paul. locum & S. August. lib. 1. de Trinit. cap. 12. Chrysostom. super hæc verba. Pauli. Et si in 1. cap. ad Hebr. tantisper uisus fuerit priori interpretationi fauere. Et Basilius lib. 4. contra Eunomi. inquit, quod sicut Christus dicitur primogenitus ex mortuis, quia est causa omnibus mortuis resurgendi, ita ipsemet Dei filius ut patris verbum dicitur primogenitus omnis creaturæ, quia est omnibus causa efficiendi. Cæterum supposita priore intelligentia, quæ ad humanitatem Christi illa verba accommodat, respondeo primum, quod in eo sensu Paul. Christum appellauit primogenitum omnis creaturæ, in quo vocauit illum primogenitum ex mortuis, cui intelligentiæ fauet Cyrill. citato in loco. Et multo clarius Concil. Sardicense in epist. citat.

cit.

citatur. & colligitur aperte ex Athanasio. locis citatis, & quidem in tractatu de definitione. quaerens quare Christus dicatur primogenitus, nihil aliud respondet, quam quod eo quia primus ab inferis surrexit non amplius moriturus. Et sermo. 3. citato exponens illa verba Pauli. Ita dicit. Veritas ipsa docet eum primogenitum inter multos fratres appellatum fuisse ob carnis nostrae cognationem, Primogenitum quoque ex mortuis eo quod per eum & cum eo resurrectio mortuorum inceperit. Primogenitum, porro omnis creaturae eo quod pater suus in homines amore per verbum suum non solum omnia condere, Verum etiam quia creaturam, de qua loquitur Apostolus. accepta reuelatione filiorum Dei liberare voluerit ab omni seruitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei, atque ita creatura in libertatem vindicata futurum est ut & sit dominus noster, & istius, & omnium adoptiuorum primogenitus, & ut in ipso qui primus dicitur hi qui post ipsum subsequuntur, quasi suo principio consorti, eo aptati que perdurare queant. Et paucis interiectis sic ait. Ita ut patris quidem unigenitus quoniam ex eo solus & vnicus est, Creaturae autem primogenitus, quoniam omnes per eum ius filiorum adoptionemque adipiscuntur, Ex his verbis & alijs multis quae ibidem habentur, manifeste colliguntur duo, Alterum quod nomine creaturae in illis verbis. Primogenitus omnis creaturae. non omnis creatura, ut insensibile & brutam comprehendit, sed homo duntaxat intelligitur qui a S. Paulo. ibidem aduertente Athanasio. noua creatura vocatur. si qua inquit in Christo noua creatura, &c. illa interposita Athanasij verba. Creaturam de qua loquitur Apostolus, istud primum insinuant. Sed expressioribus verbis id asserit ibi Athanasius. reputans magnum absurdum quod Christus comparatione ad bruta animalia, & ad res insensibiles primogenitus dicatur. Quia non debet neque potest harum rerum frater vocari. Et in eadem fuit sententia Hieronymus. versans illud Pauli Ro. 8. expectatio creaturae, &c. Alterum quoque ex Athanasio. verbis colligitur, Christum scilicet, ob id primogenitum omnis creaturae vocari, quia primus fuit praedestinatus, & in ipso praedestinati sunt omnes, qui perfectam & consummatam filiorum Dei adoptionem accipient: quae tunc erit vndiquaque perfecta, quando in ultimo die Beatorum animarum reassument corpora in glorioso immortalitatis statu constituta, ad instar resurrectionis Christi qui fuit primitiae dormientium. Ex hac autem Athanasio. intelligentia, nullatenus inferri potest, Christum fuisse praedestinatum prius ordine rationis, quam Deus totum istud creaturarum vniuersum futurum praordinaret. Sed colligitur duntaxat quod prius ratione Christus praedestinatus fuit, quam caeteri praedestinarentur homines. Posset etiam dici (& non longe a mente Athanasio. in eodem loco) quod Christus dicitur primogenitus omnis

nis

nis creaturae non comparatione ad ipsam primam creaturarum productionem & creationem. Haec enim non ad Christum, ut hominem, sed ad ipsum, prout Dei verbum, est referenda. Sed dicitur omnium creaturarum primogenitus, comparatione ad eam reformationem & nouitatem, quam omnis creatura accipiet, cum in vltima hominum resurrectione reuelabitur gloria filiorum Dei. Tunc enim, ut Paulus Rom. 8. dicit, omnis creatura liberabitur a corruptione seruitutis. Nam tunc Deus caelum nouum, & terram nouam faciet, non secundum substantiam, sed secundum nouam eorum perfectionem. Et omnis creatura in ipsa hominis renouatione (qui Marci cap. vltimo. ois dicitur creatura) reformabitur, & renouabitur, ac simul cum homine resurgente in nouam resurget vitam. Ac proinde quasi de nouo generabitur, sicut ipsa hominis resurrectio, regeneratio in scripturis sacris vocatur. Respectu igitur huius nouae totius creaturae natiuitatis Christus dicitur primogenitus omnis creaturae. Chrysostr. hom. 11. Ad popul. hanc interpretationem verbis expressissimis docuit.

Tertio responderi potest cum Hieronymus. exponente eadem illa Pauli verba: Primogenitus ois creaturae, quod primogenitus appellatus est Christus, non duratione praecessionis, sed dignitatis prioritate. Itaque non vocatur primogenitus ratione aeternae praedestinationis, sed ratione temporalis generationis, in qua non tempore, sed dignitate creaturas oes antecessit.

Quarto respondetur, Argumentum illud primum nullatenus procedere aduersus S. Thomae sententiam, in illo sensu quem caeteris esse dixi praefendum, nimirum, quod licet in genere causae materialis, praecesserit etiam intentionis ordine ipsa totius vniuersi, totiusque & naturae, & gratiae ordinis constitutio, in genere tamen formalis causae praecessit simpliciter ipsa Christi praedestinatio. Dixi simpliciter, quia secundum quid, humanae naturae redemptio, etiam in genere finalis causae, ut superius exposui, eandem praecessit Christi praedestinationem: secundum quod Christus praedestinatus fuit non absolute, sed ut venturus in carne passibili, & mortali humanae redemptioni accomodata. Iuxta hanc sententiam argumentum illud nullam vim habet. Nam concedimus ei, quod intendit, Christum, scilicet, primogenitum esse ois creaturae. Quia decretum incarnationis eius, quae generatio in literis sacris quae doque vocatur, ut ps. 2. ego hodie genui te, prius fuit prioritate causae finalis, quae est prioritas simpliciter, quam totius vniuersi constitutio. Non autem tam facile soluitur hoc argumentum, si sequamur modum alium a nobis excogitatum, & vltimo loco in quinta conclusione positum: iuxta quem in primo decreto non fuit facta expressa incarnationis Christi mentio. Posset tamen dici, quod ex vi illius primi decreti, in quo Deus voluit se communicare triplici

Vuuu illo

illo possibili communicationis modo, & potissimum summa cōmū-
 nicatione, quæ est vnio hypostatica, ortum habuit specialis illa
 Christi prædestinatio, quæ in alio signo, & alio decreto cōstituta est.
 Nam in illo primo decreto, vt superius dixi, implicabatur efficax vo-
 luntas permittendi originale culpam in natura humana, ac proin-
 de, & assumendi eandem naturam per hypostaticam vnionem.
 Imo, & quod persona hanc naturam assumens, ipse esset Dei filius. Et
 hoc vltimum probatur. Quia posita originalis peccati præscientia,
 continuo insurgebant congruentiæ illæ superius a nobis expositæ, &
 aliæ innumeræ, ob quas conueniens erat, vt potius diuinum verbum
 negotium reparationis humanæ sibi assumeret, quàm alia diuinæ Tri-
 nitatis persona. Et inter alias congruentias, quarum non meminim⁹,
 quæ sunt innumeræ, de quibus legatur Alexan. Ales. 3. part. quæst. 1.
 membr. 5, art. 1. Illa est præcipua. Congruum fuisse & diuinam sa-
 pientiam decens, vt filius, qui est figura & substantialis imago patris
 repararet, & reformaret illam Dei imaginem & similitudinem, in
 qua homo a principio ex præcipua ipsius Dei consideratione fuerat
 conditus, vt constat ex illo Genes. 2. faciamus hominem ad imaginē
 & similitudinem nostram. Quam similitudinē peccatum abstulerat,
 ipsamq; deturpauerat & sedauerat Dei imaginē. Huic cōgruentiæ at-
 testatur Paul. ad Ro. 8. illis verbis. Quos prædestinauit cōformes fie-
 ri imaginis filij eius. Cum ergo in illo primo communi diuinę men-
 tis decreto, implicita fuerit Christi incarnatio, quamuis explicita, &
 formalis eius prædestinatio non intelligatur nisi post decretum crea-
 tionis mundi: non improbabiler dici potest, quod, christus hac ra-
 tione potuit primogenitus omnis creaturæ vocari. Sed cui hæc solu-
 tio non placuerit, recurat ad alias præcedentes, quæ sunt sufficientis-
 simæ, & in ipsa Patrum doctrina fundatæ.

Ad secundum argumentum omnino negandum esse cenfeo, quod
 Paul. per illa verba, Ante mundi constitutionem, non intellexerit ip-
 sam realem productionem creaturarum, sed æternam eiusdem pro-
 ductionis dispositionem, & præordinationem. Neque reperio in Pa-
 tribus illam intelligentiam huic Paul. textui accommodatam: sed pla-
 no sensu procedentes intelligunt Pau. fuisse loquutū de illa externa
 mundi constitutione, quæ Moyf. Gen. 1. factā descripsit, In principio
 inquit, creauit Deus cælum & terrā. Legantur sacri expositores su-
 per illum locum, speciatim Hieron. & Ambr. Legantur patres locis
 in hac quæstione citatis. Et qui legerit, videbit hanc fuisse Patrum
 sententiam. Ad impugnationem autem eius in argumento
 insinuatam dicitur eam fuisse Paul. mentem in illo loco, quod
 antequam Deus in tempore crearet mundum, ab æterno nos ele-
 git in Christo principali electione. Ita quod aliarum rerum crean-
 darum

darum electio huic comparata, pro nihilo reputabatur in ipsa Dei
 æstimatione. nec creaturæ aliæ, quamlibet perfectæ pertinerunt ad
 principalem & potissimam dei electionem, & prædefinitionem. Solis
 prædestinatis concessam. Nam quamuis volitæ fuerint & electæ à
 Deo res omnes aliæ, quas produxit in tempore, in earum tamen ele-
 ctione quasi ludēs, & fere nihil agens se gessit Dei sapiētia. Cū vero ad
 electorum prædestinationem peruentum fuit, serio & magna considera-
 tione tractatū est negotiū, agebatur enim de re valde chara Deo. Vt po-
 te de mēbris Christo capiti miro vnionis glutino incorporādis, & in-
 dissolubili vinculo cōiūgēdis. Solet ad hoc notari, id quod diuina sapiē-
 tia Prou. 8. dicit. Eram ludens corā illo per singulos dies, id est, lude-
 bam in dispositione earum rerum, quæ spacio sex dierum Genes. 1.
 narrantur à Deo creatæ, & subiungit. Et delitiæ meæ esse cum filijs
 hominum. Notetur verbum, esse, denotat enim permanentiam, & per-
 petuitatem quæ ex ipsa oritur prædestinatione. Expendatur præte-
 rea illa dictio. Et, quæ causalem, vel quasi causalem reddit sensum,
 hunc, scilicet, idcirco in aliarum rerum dispositione ludebam,
 quia delitiæ meæ nō illis in rebus, sed esse cum filijs hominū. Legatur
 ad pleniorē huius solutionis intelligentiam S. Thom. 1. pa. q. 2.
 3. artic. 7.

Secundo responderetur eidem argumento, quod si vellimus intelli-
 gere illa Paul. verba, in sensu quem argumentum contendit, ita quod
 constitutio mundi non ad externam & temporalem eius creationem,
 sed ad in æternam, & internam ipsius in Dei mente præordinationem
 sit referenda, facile dici potest, quod illa particula. Ante, non deno-
 tat ante cessionem durationis, aut naturæ prioritatem, sed auctorita-
 tem & dignitatem electorum in Christo. In quo sensu Ioan. Bap. Ioan.
 cap. 1. dicebat qui post me venit, ante me factus est, ante me, id est,
 dignior me, mihi que prælati sunt, vt inquit, Augustin. Itaque sen-
 sus Paul. est, quod in illa æterna rerum omnium constitutione,
 & præordinatione, prædestinatorum electio multis partibus in di-
 gnitate, & excellentia præstat constitutioni, & præordinationi alia-
 rum rerum, consideratis ipsis obiectis diuinæ præordinationis, &
 inter sese comparatis. Nam ex parte diuini actus omnia sunt æqua-
 lia. In hoc sensu referebam paulo superius S. Hieron. exponentem
 illa verba. Primo penitus omnis creaturæ. Ita vt primogenitus so-
 lam dignitatis prioritatem & antecessionem in humana Christi ge-
 neratione importet.

Tertio denique responderetur illud argumentum, vt plurimum pro-
 bate Christi prædestinationē in genere causæ finalis præcessisse æter-
 nam rerum omnium præordinationem: quod nos libenter admitti-
 timus. Sed quod attinet ad ordinem prædestinationis electorum,

per comparationem ad constitutionem totius vniuersi, nisi duas supra positas solutiones amplectamur, hoc argumentum non facilem in doctrina Sanct. Thom. solutionem habebit: secundum quam non possumus negare, quin hominum prædestinatio præsupponeret originalis peccati præscientiam, ac præscientiam proinde hominis creati, & totius vniuersi constitutionis. Possemus quidem dicere hac stante Sanct. Thom. doctrina, quod sicut de Christi prædestinatione dicebamus, eam præcessisse in genere finalis causæ præordinationem ordinis vtriusque & naturæ & gratiæ, fuisse autem in genere materialis causæ posteriorem: ita hominum prædestinatio in genere causæ finalis antecessit æternam vniuersi totius constitutionem, quam tamen prioritate causæ materialis præsupposuit, quantum ad primariam saltem eius constitutionem. Nam multa singularia quæ effectus sunt prædestinationis, in nullo genere causæ ipsam præcesserunt in diuina præscientia. Hæc solutio est satis accommodata ad multa soluendum argumenta, & existimo esse valde rationabilem ac proinde amplectendam, iuxta quam ita tenemur procedere in disponendo ordine diuinæ præordinationis: quod postquam Deus speculatrice notitia tres nouit ordines sepe connumeratos, quibus suam poterat bonitatem diffundere, mox in primo signo rationis practicæ prædestinavit Christum; ut esset filius Dei naturalis atque itidem redemptor, & saluator hominum, principatumque super omnia teneret. In secundo vero eiusdem rationis signo quosdam homines Deus in Christo, & per Christum elegit, ac sane prædestinavit; quos præfecit & miseris reprobis, (quorum reprobatio ad idem signum reduci potest) atque cunctis alijs rebus homine inferioribus. Nam sicut omnia propter semetipsum operatus est dominus, & impium quoque in diem malam, ita & eadem omnia sibi dilectissimis prædestinatis subiecit, neque plane mirum, nam cum sint coniunctissima Christo capiti membra: eaque capiti deseruiunt, equum erat in seruium quoque & obsequium corporis destinarentur. In tertio tandem signo præordinavit totam earum rerum dispositionem, quæ ad ordinem spectant naturæ. Cæterum hæc dispositio, quæ simpliciter pertinet ad tertium signum, secundum quid, id est, secundum ordinem causæ materialis pertinet ad duo priora signa, estque prior in isto materiali genere vtrique prædestinatione & Christi, & sanctorum.

Tertium argumentum nunc nunc assignata solutione diluitur: neque oporteret vllum verbum addere; nisi nos cogeret noster ille vltimus dicendi modus circa quintam conclusionem excogitatus. Iuxta quem sanctorum prædestinatio præsupposuit absolute decretum constitutionis mundi secundum ordinem naturæ, & gratiæ dispositum. Imo & ipsa Christi prædestinatio formaliter sumpta

sumpta istud præsupposuit decretum, iuxta modum declaratum ibidem. Vnde aliter oportet hoc argumentum diluere, ut illud dicendi modum probabiliter tueamur.

Secundo ergo respondetur huic argumento tertio per interemptionem præmissæ maioris. Probationi dicitur, quod ex Paul. testimonio ibi citato colligitur, & id quidem non infirma deductione; Christum finem esse rerum omnium. Prædestinatos similiter omnium eorum finem esse quæ sub ipsis continetur. Ad hanc autem subordinatiorem saluandam, non est necesse, ut in prædestinatione & prædefinitione in dei eternitate constituta, prius rationis ordine christus fuerit Prædestinatus, quam fuerit ordinata rerum naturalium creatio. Nam cum ad manifestandam Dei bonitatem & gloriam, qui est vltimus finis, & precipue a Deo intentus, rerum naturalium creatio, ipseque naturalis ordinis constitutio non per se pendeat a Christi prædestinatione, & multo minus a prædestinatione sanctorum, nulla est necessitas constituendi illam prioritatem & antecessorem finalis causæ in decreto prædestinationis christi, aut sanctorum respectu decreti creationis rerum. Sed potius ratio probabiliter postulat, ut cum Christi prædestinatio, atque etiam sanctorum per se pendeant in genere causæ materialis ab ipsa vniuersi constitutione, quod tota Dei præordinatio & rerum dispositio inchoauerit simpliciter a decreto constitutionis mundi, tanquam a fundamento omnium disponendorum. Non me laret, hanc dependentiam prædestinationis christi, & sanctorum a mundi constitutione, & a fundamento non esse sufficientem ad inducendam prioritatem simpliciter: quia poterat esse ex alio extremo maior dependentia, videlicet, formalis aut finalis, & ita tantum induceret prioritatem secundum quid, id est, in suo materiali genere, quod iam superius ipse dixeram. Sed tamen supposito quod non sit, ut superius probaui, dependentia ordinis naturalis & constitutionis mundi a prædestinatione christi aut sanctorum in genere formali aut finali respectu diuinæ prouidentiae, quæ licet magis respiciat christi prædestinationem, & sanctorum quam totam rerum vniuersitatem, non tamen prius nec immediatius: idcirco illa fundamentalis dependentia inducit prioritatem simpliciter in diuinis decretis. Quia ex alio extremo non est vnde coarctetur & limitetur hæc prioritas: atque ita manet prioritas simpliciter a nulla prioritate alterius generis pendens. Ut autem vere, & proprie dicamus, quod omnia naturalia ordinantur in christum & in prædestinatos tanquam in finem, satis fuerit dicere cum Siluestr. in q. 1. primæ dominicæ Aduentum. Quod & alij grauissimi docuerunt theologi, quibus annumerandum censeo Caiet. 3. p. loco citato, quod postquam deus tribus decretis in sua æternitate statuit mundum

creare

creare Christum incarnari, electos saluari. Inter quæ decreta primum fuit creationis mundi, secundum prædestinationis Christi, & tertium electorum prædestinationis, quæ ab vno primo vniuersalissimo decreto quasi primam traxerunt originem, in quo Deus voluit se summo possibili modo communicare, quæ communicatio consistit triplici illo ordine superius expositio. Intuensq; excessum perfectionis quo Christus res vniuersas, & naturalis & sup̄ naturalis ordinis superabat: eas omnes in Christum retulit vt in finem, eumque ipsis omnibus prætulit, & præposuit, & eas omnes ipsi Christo subiecit. Prædestinatos quidem immediate tanquam præcipua christi capitis membra, & quæ præcipuum ab ipso influxum participant: res autem alias omnes mediate & remotius, & ipsis medijs prædestinatis: quibus, tanquam præcipuæ post Christum totius ordinis a deo prouisi parti, subiecit & submisit res alias omnes, & ad ipsos vt ad finem proximum ordinavit, quo mediante in Christum, & Christo mediante in deum referrentur, quia Deus est Christi, vt hominis, caput. Hunc discursum seruauit Paul. in loco qui in tertio argumento refertur.

Sed dices quare deus hunc ordinem quem inter Christum, prædestinatos, & res alias omnes iam præordinatas constituit, non seruauit in prima harum omnium rerum præordinatione. Ita vt a decreto prædestinationis Christi totus ordo diuinæ præordinationis inchoaret? Respondetur consentanee ad ea quæ iam diximus. Quod primus præordinationis ordo non debet attendi secundum rerum perfectiones, sed secundum dependentiam & habitudinem quam habent inter se in ordine ad finem quem per se primo & principaliter prouisor intendit, quia tunc non attenditur ad perfectiones ipsarum rerum, quæ vt media ad illum finem assumuntur, sed ad habitudinem quam habent ad ipsum finem. Vnde si immediate & ex æquo hæc omnia media illum præcipuum respiciunt finem, quem prouisor intendit, & sine dependentia vnus ab alio, quamuis sint disparis & inæqualis perfectionis, ex æquo tamen, idest, independenter, omnes acceptantur, vt media ad illum finem. At postquam iam cessauit illa immediata consideratio vltimi finis, & agitur de ipsis rebus ad illum finem acceptatis & ordinatis, considerari debet particularis earum perfectio: & quæ perfectior fuerit & excellentior, potiori loco debet haberi & reponi.

Ad confirmationem tertij argumenti responderetur eisdem solutionibus quibus diluimus ipsum tertium argumentum. Concedimus enim prædestinatos habere rationem finis cōparatione ad res omnes alias ipsis inferiores, & quod ipsa insensibilis creatura suam tunc omnem consumationem accipiet, quando consumata fuerit & reuelata ipsorum prædestinatorum gloria. In solutione primi diximus nonnulla quæ ad

quæ ad huius confirmationis solutionem valde expediunt. Hieron. super hæc Pau. verba, varias refert eorum intelligentias, & tandem in eâ propendit, quæ creaturæ nomine solam intelligit rationalem, quæ omni eâ parte cōsumabitur in die generalis resurrectionis. Eandem sequuntur expositionem. Au. lib. 83. q. i. n. q. 67. & lib. 1. retract. c. 26. & Gregorius. lib. 4. moral. cap. 42.

Quartum argumentum ex duobus etiam solutionibus tertio argumento assignatis diluitur. Concedo enim Christum esse omnium rerum egregium & excellentissimum epilogum, in quo deus omnia recapitulauit, & in quem retulit & ordinauit omnia, tanquam in excellentem finem: Siue hoc fuerit in primo decreto, siue in secundo, siue in tertio, nam de hoc nihil ibi dixit Paul. sed theologico reliquit discursui, & disputationi sapientum.

Quintum argumentum quod tantopere magnificat Scotice scholæ Primipini & Antesignani, & quo putant se rem efficere aduersus Thomisticam doctrinam, valde ex dictis infirmum, & penitus enervatum relinquitur. Nam primum concedimus Scoto, deum prius in ordine causæ finalis christum dilexisse & prædestinasse, quam prædestinauerit sanctos, quamque præordinauerit ipsam totius vniuersi siue visibilis, siue inuisibilis machinam. At quod in ordine materialis causæ non deus præscierit, & approbauerit res ad naturæ ordinem spectantes, vnde probat Scotus? Atq. adeo neque probat, quod præscientia originalis peccati non antecesserit secundum ordinem materialis causæ christi prædestinationem.

Dico præterea, illud argumentum nec etiam sufficienter probare, quod Deus prius ordine causæ finalis Christum prædestinauerit, quam mundi constitutionem disposuerit. Nam illa Scot. propositio. Omnis ordinate volens magis & prius vult ea media, quæ sunt fini propinquiora. Habet verum quando media sunt propinquiora in hoc sensu, quod prius & immediatius, atque independentius participant ipsam finis bonitatem, & conuenientiam, & dependenter ab ipsis alia media participat eandem finis conuenientiam & bonitatem. Falsa autem est illa propositio, si intelligatur de medijs, quæ propinquiora sunt fini ratione perfectionis duntaxat, vt in præsentia contingit. Dicere solent Dialectici (quod non erit extra causam referre) species quæ sub genere continentur, non esse perfectionis æqualis, neq. æqualiter secundum perfectionem ipsam generis essentiam participare, quia vt Arist. 7. Phys. tex. 17. & 18. dicebat, in genere latent multa, seu, vt alia versio habet, latent æquiuationes, idest, multæ species perfectionis inæqualis. Sed nihilominus omnes species æqualiter participant essentiam & rationem sui generis: æqualiter, idest, immediate & siue dependentia vnus ab alia. Itaque maior perfectio in vno extremo

extremo non infert alterius extremi dependentiā ab ipso, neq. dependentiā vtriusq. extremi ab aliquo superiori, cui vtrūq. subordinatur. Quare ex eo quod christi prædestinatio lōge sit perfectior, quā tota vniuersi visibilis, & inuisibilis constitutio, nō legitima consecutione deducitur, quod in ordine ad illū vltimū finē, quē deus intendit, ipsā nempe, suæ maiestatis & gloriæ manifestationem, res ordinis naturalis, & quæ ad constitutionem vniuersi spectant, aliquam habeant dependentiam, præsertim quoad substantialem sui dispositionem, a christi prædestinatione & gloria, & a prædestinatione sanctorum. Vnde ex toto Sco. discursu tantū colligitur, quod deus magis amat christū & eius gloriā, quā res alias vniuersas. Non tamen infert discursus ille, quod prius in primo præordinationis ordine ipsū Deus amaauerit, & prædestinauerit, quam totam ipsam mundi constitutionem ordinauerit & dispouerit faciendam.

Ad confirmationem responderetur primo, quod si Christus ex vno extremo, & res aliæ omnes ex altero seorsum sumantur, & non per respectum & subordinationem ad vnum: bene concluderet illa confirmatio, concedendaq. proinde esset eius consequentia. Ceterum consideratis & christo & rebus alijs omnibus per modum vnius totalis medijs vnico supremo fini & vltimo subordinati, non oportet, imo vix fieri potest, quod prius christus diligatur & ametur, quā res aliæ: nisi aliæ res ab ipso christo pendeant secundum habitudinem ad illum finem. Nam si ex equo ad illum finem se habent, & non res aliæ mediante christo, nulla ratio est propter quam aliæ res posterius eligantur & amentur, quamuis diligantur minus, quia sunt minus perfectæ, & imperfectius participant finis bonitatem, & conuenientiam.

Secundo respondeo, quod etiā si christus, & res aliæ omnes seorsim considerentur quasi duo extrema nulli superiori rationi subordinata: adhuc non est necessarius ordo inter amorem christi, & amorē aliarum rerum. Nā cū inter se hæc extrema essentialiter non pendent, quod vnū sit perfectius altero tantum infert, quod sit magis diligibile, nō vero quod sit prius diligibile. Quoniā & si leo sit perfectior equo, non subinde dicere tenemur, quod deus vt autor naturæ in prima rerum constitutione prius leonē quam equum voluerit, & amaauerit, & si magis amaauerit: quia deus magis diligit quæ meliora sunt, & perfectiora. Ecce quemadmodū tota illa Scotica argumentatio debilis est, & plus verborum habens, quam roboris. Et illud habet imbitum peccatum, quod pro eodem reputat aliquid magis diligi, & prius diligi: quæ est manifesta & vocis & mentis æquiocatio.

Ad auctoritatem Ruperti Abbatis qui in huius sententiæ confirmationem adducebatur responderetur, Rupert. nihil dixisse aliud, quam id quod

id quod nos libenter fatemur. videlicet, christi prædestinationem in ordine finalis causæ & hominum & Angelorum prædestinationem antecessisse, & totam vniuersi constitutionem. Quod si quid aliud docuit, singularis fuit in hac sētētia inter oēs graues autores et patres.

Ad sextum argumentum. Non possum non mirari quo pacto auctores graues, & in Patrum lectione versatissimi huic argumento tantum deferant, vt ipsum fere palmare, vt aiunt, & efficacissimum esse crediderint. Cum inter omnia argumenta quæ pro hac sententia solent afferri, sit debilissimum, & quantum opinor, est impertinens. Primo, quoniā adhuc non est res omnino constans num in illo loco prouerb. 8. Salomon de sapientia increata sermonem instituerit, an potius de illa creata sapientia, quam ipse & petiuit & impetrauit à Deo 3. Reg. c. 3. Nam quod hoc testimoniū de creata sapientia possit intelligi; illudque sic intellexerint olim multi doctissimi viri, docent August. sermon. 58. de verbis domini & Hierony. versans illa eadem verba & Grego. Nazianze. oration. 36. num. 5. Quod si posteriores Patres hunc locum de creata sapientia intelligendum esse tam libenter dixerunt, eo plane fuit, vt ex August. & Nazianzen. colligitur, ne Arriani hæretici qui ex hoc loco prouerb. 8. suum conabantur errorem alicere, Christum creaturam esse asseuerantes, putarēt Catholicos ecclesiæ Patres & doctores suorum argumentorum difficultates effugere, deesseque illis modum quo possent eorum argumenta manifestis solutionibus dilluere. Et ob id probabilem scripturæ sacræ negarent intelligentiam. Nam quod locus iste de increata possit sapientia intelligi, nemo est qui ambigat. Nam huic intelligentiæ valde fauent multa quæ in contextu illius loci habentur, quæ multo suauius ad increatam quam ad creatam sapientiam accommodantur, vt legenti fiet manifestum. Deinde secundo, supposito quod de increata sapientia hoc testimonium debeat intelligi, & quod referendum sit ad humanam naturam, quam ipsa Dei sapientia sibi in tempore copulauit (nam vtrumque ego libenter admitto quia vtrūque grauissimi docuerunt in eodem sexto argumento citati Patres) nulla potest verosimili ratione ex antiqua Patrum doctrina colligi, quod illa sapientiæ creatio, de qua ibi sit sermo, fuerit disposita & præordinata ante omnem mundi constitutionem & præordinationē. Quoniam omnes fere Patres, quibus de interpretatione huius loci incidit sermo, dicunt sapientiam fuisse creatam, id est, præordinatam ab æterno in humana carne venturam, vt initium esset viarum Dei, id est, operum euangelicæ doctrinæ quæ sunt propria Dei opera speciali consideratione ab ipso præordinata. Et quod fuit incarnata sapientia initium viarum Dei, in eo sensu in quo Christus Ioan. 15. seipsum appellauit viā: Ego sum, inquit, via, veritas, & vita Quod si

ista est Patribus familiaris illius loci intelligentia, ut est reuera, qua probabilitate colligunt contrariæ sententiæ autores, quod ante decretum diuinum constitutionis mundi, Deus præordinauerit futuram increatæ sapientiæ humanationem. Nam solum potest colligi hanc humanationis & incarnationis prædefinitionem præcessisse decretum Euangelicæ legis, & doctrinæ, quæ disponit vias, id est, opera dei, de quibus ibidem loquebatur Salamon.

Quod autem hæc quam retulimus fuerit ipsa Patrum intelligentia, in dubium verti non potest. Quoniam non obiter & in transtursu, & quasi aliud agentes hanc interpretationem testimonio præfato adhibuerunt Patres, sed cum ex professo huius loci intelligentiam quærebant, ut Arrianis hæreticis responderent & satisfacerent. Legantur ex Græcis Patribus Athanasius, in sermo. 3. contra Arrianos, ubi non solum prædictam adhibuit huius loci intelligentiam, verum expressissime docuit, Christi prædestinationem, & præordinationem incarnationis sapientiæ increatæ præsupposuisse in diuino intellectu originalis peccati præscientiam & præuisionem. Nam tractans de expositione huius loci, Dominus creauit me &c. post sermonis medium hæc inter alia dicit. Cæterum cum iam opera extarent, & necessum erat ea alicuius administratione castigari, tunc demum verbum se se dedit, ut condescenderet, & operibus simile efficeretur, quod nobis per hanc vocem, Creauit, indicatum esse voluit. Cyrillus Alexandr. lib. 5. thesaur. c. 7. & c. 8. multa dixit eaque lectione & consideratione dignissima in huius intelligentiæ, profecutionem. Notentur inter alia verba illa c. 7. Dominus creauit me in opera sua & initium viarum suarum: Quarum porro viarum? Virtutum profecto & euangelicæ vitæ, quam prius ille iussit & nos docuit. Grego. Nazianze: oration. citata nu. 7. Creauit, inquit me, principium viarum suarum ad opera sua. Opera autem ipsius, veritas & iudicium, quorum causa diuinitate delibutus est. Inter Patres Latinos Hierony. exponens illam et verba prouerb. 8, Primum refert ad æternam verbi generationem, Quæ intelligentia nihil improbabilitatis habet: & si aliquantisper infirmari videatur ex verbis quæ habentur c. 9. sequenti, nimirum, sapientia edificauit sibi domum excidit columnas septem &c. ut ad notauit Ambrosius statim referendus, quæ videntur accommodanda ad sapientiam incarnatam. Post prædictam, inquam, explicationem & intelligentiam, adhibet aliam secundam, qua illa verba dominus creauit me &c. ad incarnationem prædestinationis referantur. Et subdit, quod diuinum verbum secundum diuinitatem principium fuit omnium operum dei ad ordinem vniuersi spectantium, sapientia vero incarnata fuit initium operum dei quæ ad gratiam & euangelium atinet, & ob dicitur creata initium viarum Dei. Eandem intelligentiam multis

multis & apertis verbis nos docuit August. in sermon. citato 58. & Ambros. lib. de fide ad Gratian. cap. 7. & eadem intelligentia colligitur ex eodem in epistol. ad Colof. capit. 1. versans illa verba. Quia in ipso condita sunt omnia, notentur illa verba. Ideo autem quæ ab ipso (scilicet ut diuino verbo) factæ sunt, per ipsum, facta dicuntur, quia ad hoc natus est, ut faceret creaturam. Et loquitur sine dubio, ut ex antecedentibus & subsequens constet, de euangelica creatura noua de qua dicebat Paul. si qua in Christo noua creatura. Basil. lib. 4. ad Eunomiū apertissime eidem intelligentiæ fauet, & si non tam expressis verbis id dicat, atque alij Patres quos retulimus. Constat igitur ex dictis, argumentum illud sextum, quod tam magnificant contrariæ sententiæ autores, nihil aduersus S. Thom. doctrinam difficultatis habere. Alia verba quæ in eodem argumento referuntur ex Ecclesiastic. capitul. 24. similem prorsus habent intelligentiam, ei quam adscripsimus ex doctrina Patrum verbis citatis ex capitul. 8. prouerb. Quod insinuant aliqui ex patribus quos retulimus, mentionem facientes illorum verborum Ecclesiast. 24. ab initio & ante secula creata sum &c. cum de illis verbis prouerb. 8. Dominus creauit me &c. ex intentione tractabant. Et ex multis quæ dicuntur in illo c. 24. manifeste constat, quod sapientia dicitur ab initio & ante secula creata, quatenus in æterna humanationis eius præordinatione fundata fuit tota Ecclesia, & euangelica vita, quam Christus inter nos viuus instituit & fundauit.

Ad septimum argumentum respondetur admittendo id quod locis ibi citatis S. Thom. concessit, nimirum, quod Adæ in statu innocentie reuelata fuerit Christi incarnatio, fuisseque ei reuelatum, quod Christus futurus erat totius gratiæ consumator. Non vero ostensus illi fuit modus, quo Christus gratiam erat consumaturus. Ex hoc autem debile satis argumentum colligitur, ad probandum quod Christus fuerit prædestinatus absque præscientia peccati. Sed solum sequitur, quod quando facta fuit Adæ hæc reuelatio; Christus iam erat prædestinatus, & prædefinita erat incarnatio eius. Quam Deus voluit manifestare Adæ, quantum ad id quod non derogabat integritati illius status, in quo adhuc non erat aliquod peccatum reparandum, sed gratia quæ poterat consumationem accipere. Neque vero debuit manifestari Adæ præcipuus finis incarnationis christi, qui totus fundabatur in remedio originalis culpæ, ne ipse Adam præsciens fieret sui futuri casus. Talis enim præscientia magna ex parte deturberet & impediret suauissimam illius status foelicitatem.

Sed rogas. Si Christus nullatenus ad illum statum pertinebatur, sed ad statum futurum naturæ corruptæ, & per peccatum lesæ, quæ nam fuit illa congruentiæ causa, ob quam Deus in illo innocentie

716 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
statu reuæleret Adæ futuram christi incarnationem, Respondeo.
Et primum dico, satis esse verosimile, quod gratia quæ fuit data
Adæ in statu innocentia, ad Christum & ad eius merita pertinebat,
de qua re non nihil dicemus ad finem huius quæst. Secundo re-
spondeo. Communem esse apud Theologos doctrinam, quod li-
cet illa gratia non fuerit Adæ collata per Christum & eius merita,
erat tamen per christum consumanda: in hoc sensu quod merita quæ ha-
buit Adam in statu innocentia viuificanda erant per Christi gratia,
& suã consumatione acceptura. Et hoc satis est vt Christus pertineret
aliqua ratione ad illum statum, & fuerit eius incarnatio Adẽ reuela-
ta. Tertio tandem dico. Quod Christus ex vi suæ prædestina-
tionis reparaturus erat totum illud damnum quod peccatum origi-
nis intulit innocentia statuit, & in animam, & in corpus: quæ re-
paratio integram habebit consumationem in statu resurrectionis
futuræ. Vnde satis fuit conueniens vt ille innocentia status Chri-
stum recognosceret, illique subijceretur tanquam suo reparatori
& consumatori. Quãuis tunc nõ cognosceretur ipsa reparationis fu-
turæ causa, neque vero Christus in ratione reparatoris. Quarto tan-
dem dico quod iuxta interpretationem tertio loco superius adhibi-
tam doctrinæ S. Thom. quam valde probabilem reputauimus, chri-
stus Prædestinatus fuit vt finis totius ordinis naturalis & supernatura-
lis, & cuiuscunque status rationalis nature. etiam status innocentie
& originalis iustitiæ, quamuis in genere causæ materialis Christi præ-
destinationem antecesserit præscientia status originalis culpæ, &
specialiter fuerit Christus illi statui deputatus. Ita enim debemus
intelligere prædestinationem Christi, quod ante eius decretum
præcessit in genere causæ materialis cognitio totius ordinis natura-
lis, & vtriusque status scilicet, innocentia & originalis culpæ. Quã
præscientiam antecesserat in genere finalis causæ Christi prædesti-
natio. Vnde Christus fuit prædestinatus vt finis, vtriusque status
prædicti. Sed specialiter fuit accomodatus secundo statui, & ita
Christus per se primo & ex vi suæ prædestinationis, nullum influxum
habuit, neque habere potuit in statum innocentia, nisi dependenter
ab statu originalis culpæ. Igitur cum christus fuerit prædestinatus vt
finis, etiam illius innocentia status, quamuis tunc propter assignatã
causam nullum influxum in eum haberet. Conueniens fuit nihilo-
minus, vt Adæ in illo statu existenti manifestaretur Christus vt fi-
nis totius ordinis nature & gratia. Et hæc dicta sufficiant
in solutione argumentorum primæ sententiæ. Deinceps dilue-
re admitteremur argumenta quæ in confirmationem quartæ opinionis
adduximus. Ex quorum solutione, & solutione præcedentium argu-
mentorum manebunt soluta & explicata omnia argumenta, quæ ad
uersus

717 QVÆSTIO SEXTA.
uersus S. Thom. sententiam in quarta conclusione superius expositã,
solent obijci a peritis Theologis.

Ad argumenta igitur quartæ opinionis, quæ est ipsa Scoti sen-
tentia. Respondetur. Et ad primum dicitur. Christum incarnatum
& vniuersa incarnationis opera, in hominum quidem cessisse gloria,
mirificamque humanæ nature exaltationem, nam erit germen Do-
mini in magnificentia & gloria: prædixit Isa. capitul. 4. Sed in eam
tamen exaltatione & gloriam, quæ ipsius humanæ nature redemptio-
nem & reparationem præsupposuit. Atque adeo huiusmodi humani
generis glorificatio non ponit in numero cū peccati remedio, cum ip-
saque humani generis per Christum facta reparatione, iuxta ea quæ di-
ximus superius circa conc. 3. huius dubij. Eadem est confirmationis
solutio. Nam vita quam per Christum accepimus, mortem per pec-
catum illatam præsupposuit. Et de hac vita dumtaxat loquebatur
Christus Ioan. 10.

Ad secundum respondetur nullatenus esse admittendū interpretata
mentū illud ad testimonium Io. quod in hoc argumento insinuat. S-
esse. n. vt sup. dixi manifestus error dicere, quod Christus efficaci vo-
luntate, absolutaque prædefinitione prædestinatus fuit in carne passi-
bili, & immortalis venturus. Quare vera illius loci Ioann. 17. intelli-
gentia ea est, quam assignarunt Athanas. conclu. 2. & 3. contra Arria.
& Cyril. lib. 3. The. cap. 2. & in li. 11. in Ioan. c. 18. nimirū, quod Chri-
stus ibi petebat a patre illam suæ humanitati gloriam, quam ipse vt
Deus, ab æterno possederat apud patrem. Et id quidem, vt in sum-
ma dicamus, petebat, quod manifesta fieret vniuersis creaturis ipsa eius
diuinitas, & quod notū fieret oibus ipsū verū esse Deū, & quod ille qui est
homo, simul est verus & naturalis Dei filius: In hac enim diuinitatis
manifestatione consistit potissima Christi vt hominis, gloria, vlti-
maque ac suprema ipsius humanitatis exaltatio. Et ad hoc pertinet
quod Deus dedit Christo nomen, quod est super omne nomen, id
est, manifestum fecit cælo, & terræ, atque ipsis etiam infernorum ha-
bitatoribus, competere Christo, verum naturalis filij Dei nomen,
quod illi non extraneum est & aduentitium, sed iuxta hereditate ha-
bitum. Hoc enim est illud excellens nomen, quod differentius præ an-
gelis Christus hæreditauit, vt dixit Pau. Heb. 10. Vel potest intelligi
cum August. tractat. 105. in Ioan. quod petebat gloriam, quæ ex præde-
stinatione Dei æterna ei debebatur post passionem & mortem, dicit-
que eam habuisse, in eo sensu in quo omnia quæ sunt futura in tempo-
re, Deo sunt in eius eternitate coexistentia, eiusque oculis aperta, &
presentia.

Ad confirmationem dicitur, intelligentiam ibi assignatam mini-
me attinere ad illud testimonium Ioan. 8. quamuis explicationem
aliam

aliam huius affinem non incongrue ei possumus accommodare, nimium, quod Abraham primum facta fuerit Christi in humana carne uenturi reuelatio, nulla expressa facta mentione passionis & mortis eius, sed substantia duntaxat incarnationis & finis eius proximi, puta, humanæ naturæ reparationis & redemptiois. Et hinc exuberans illa exultationis læticia exorta fuit in corde Abraham. Sed specialiori tandem facta reuelatione de Christi laboribus & ærumnis, de ipsa que eius passione & morte pro humani generis redemptione tolerandis, moderatus in eo fuit lætitiæ affectus, & non exultauit ulterius, sed gauisus fuit dumtaxat. Vide alias huius loci expositiones apud S. Aug. sermo. 70. de tempore, & lib. 2. de gratia Christi seu de peccato origin. contra Pelagi. & Cælestium cap. 27.

Ad tertium. Respondetur quod prædestinatio Christi non solam cognitionem peccati infallibiliter futuri præsupposuit in diuino intellectu, sed & præscientiam ac præuisionem eiusdem peccati, ut iam existentis in natura humana, quod explicabitur in solutione confirmationis primæ sexti argumenti: nec hoc negauerunt grauissimi Patres Cyrill. & Bernard. Explicant autem peccatum originis ut futurum in diuina præscientia, eo quod in ordine ad nostram temporariam mensuram adhuc reuera futurum erat, cum Christus in eius remediū fuit prædestinatus. Sed præsupponebant isti patres id quod ipsi alias expresserunt, imo & ibidem Cyrill. dixit, & uerbis apertis Ambros. lib. de fide ad Grati. cap. 7. de hoc eodem incarnationis misterio loquens, quod ea quæ nobis futura sunt, iam Deo sunt facta, id est, eius æternitati coexistunt, atque a deo diuino sunt præsentia conspectui. August. uero locis cita. præsertim in manuali, suam mentem explicuit aperte, se uidelicet, loqui de felicitàte & pascuis quæ redemptionem per Christum factam præsupponunt. Anselm. & Rupert. explicari poterunt, præsertim Anselm. in præcipuo quintæ nostræ conclusionis sensu, uidelicet, Christum in genere causæ finalis prædestinatum fuisse ante præscientiam peccati, & omnium aliarum rerum, secus autem in genere materialis causæ.

Quarto argumento. Primū dico, nulla posse ueritate subsistere id quod opinatur Scotus, gloriam uidelicet, Christi animæ, quæ in diuina essentia uisione eiusque fruiione consistit, esse ultimū & præcipuū bonum, quod deus in Christi incarnatione intendit & amauit, fuit enim multo excellentius, multoque Augustius bonum ipsa incarnationis substantia, cuius ultimum complementum, (cui ultimi finis locum dare solemus,) non fuit ipsa Christi animæ gloria, sed illa gloria in secundo argumento a nobis exposita, quæ sita est in præclara Christi nominis exaltatione. Gloria namque animæ Christi, sicut & gratia & cætera spiritualia charismata, locum habuerunt in Christo cuiusdam dispo-

719 QVAESTIO SEXTA.
dispositionis perfectæ istam hypostaticam unionem concomitantis & minime rationem obtinent ultimi finis respectu ipsius incarnationis Christi. Quam tamen rationem habet in nobis, quia per gloriam consumatur, & manifestatur ipsa Dei adoptiua in nobis filiatio, ut Ioan. 1. cano. cap. 3. magnificis uerbis exposuit, Christi autem dignitas non filiationem adoptiuam admittit, sed consistit potius substantialiter in naturali filiatione, quæ tunc fuit perfectæ & consumate declarata, quando datum fuit Christo nomen, quod est super omne nomen. Ad Philip. 2.

Sed respondeo secundo, Quod gloria Christi siue hæc, siue illa fuerit, prius fuit in genere causæ finalis a deo uolita & intenta, quam fuerit præuisum originis peccatum, & quam fuerit uolitus, & intentus totus ordo, & naturæ & gratiæ. In genere uero materialis causæ è conuerso, dicebamus superius, contigisse, & nunc similiter affirmamus.

Denique tertio dico. Quod tota Scoti argumentatio, ut superius aduertit, id tantum conuincit, quod magis intenta fuerit & uolita gloria Christi, quam uterque totus & naturæ & gratiæ ordo. Non uero probat quod fuerit prius uolita, & intenta.

Ad argumentum quintum. Respondetur primo per destinationem primi consequentis. Si enim illud aduerbium, occasionaliter, idem denotet, quod per accidens, seu quod casu & forte fortuna, neganda est omnino sequella, fuerunt enim ex summa Dei prouidentia perse intentæ, & reparatio humani generis, & incarnatio diuini uerbi. Si uero sensus fiat, quod summum incarnationis beneficium non fuit homini collatum, nisi præsupposita & præuisa necessitate remedij quam per originis peccatum humana incurrerat natura, concedenda est sequella, neque derogat quidpiam incarnationis Christi magestati, quod non aliter fuerit præordinata, quam occasione sumpta ex tam grandi, tamque uigenti humani generis necessitate: quin potius ad magnam pertinet congruitatem, quod tantum hoc, tamque indicibile beneficium non aliter conferretur mundo, nisi propter tam uigentem necessitatem, tamque communem humani generis causam. Sed præterea ad solutionis complementum illud est addendum, quod ex superius dictis manifeste colligitur, ipsam, uidelicet, peccati originalis permissionem per se fuisse in Christi incarnationem ordinatam, & in eximiam gratiæ Christi manifestationem. Illud item aduertat theologus, quod nulla ratione concedendum est, incarnationem Christi esse bonum occasionatum, nam licet ex occasione peccati, & eius remedij hoc beneficiū nobis fuerit donatum, non tamen incarnationis Christi bonitas, & conuenientia ex hac occasione pendeat, sed per se, & secundum se ipsam

fam bonum quodam est excellens, propter se amabile & appetibile, imo vt eius granditas & excellentia fieret manifestior, eiusque eminentissima virtus explicatior, non fuit concessum humanæ naturæ, nisi eius indigentia & necessitate supposita, ad cuius remedium Christus immensas suæ gratiæ diuitias diffunderet: ita vt eius gratia non solum iustificans esset & sanctificans, sed simul purgans & sanans, restaurans, & pacificans, ac totum tandem perfecte consumans. Nisi enim extaret morbus, medici & peritia & virtus occulte permanerent.

Ad primam confirmationem superius respondimus sufficienter circa interpretationem vltimam quartæ conclusionis & S. Thom. sententiam, Vbi explicuimus rationes & causas, ob quas secundum leges suauissimæ prouidentia Dei, expediens fuit peccati originalis permissio: & tandem quod præcipua causa, quæ vel explicite vel implicite intendit fuit incarnatio Christi, vt scilicet, in ipso originalis culpæ remedio Christus inenarrabiles gratiæ suæ thesauros & effunderet & manifestaret, Quæ sane manifestatio & effusio haud quam fieri potuissent, nisi communi culpæ originalis miseria in humana præexistisset natura, vt dudum asseruimus.

Hanc verum tamen solutionem & doctrinam labefactare videtur modus loquendi & scripturæ sacræ & sanctorum Patrum quo sæpe sepius dicitur Christum propter nos in mundum venisse, propterque humani generis reparationem & remedium. Omnesque fere Patres vel dicunt, vel insinuant, imo, nisi fallor, in sua doctrina vt certum præsupponunt, id quod ex Athan. & Cyril. referebamus superius, nimirum, Christum non propter seipsum & propter commodum proprium in carne venisse, sed propter nos homines & propter nostram salutem. Quod non solum est intelligendum de supposito diuino: quamuis id potissimum intenderent citæ patres, sed etiam de eius humanitate debet accipi. Nam quod Deus illi singulari humanitati quam verbum sibi personaliter vniuit, tantum vellet bonum tamq. excellēs & diuinū cōferre, non fuit per se primo propter illā singularem humanitatem, (nam quæ ratio erat vt ei tantum Deus exhiberet amoris affectum?) sed tota ipsa fuit humana natura, ob cuius amorem Dei filius illam particularem assumpsit humanitatē. Quod dixit Ioan. verbis illis sepe citat. Sic Deus dilexit mundum, id est totū humanum genus, vt filium suum vnigenitum daret, scilicet, ipsi humano generi eius assumens naturam. Et notandum nō eandem possessionem haberi illius humanitatis singularis postquā fuit assumpta, vel vt sic a deo præuisa, & eiusmet antequam assumeretur, præscireturq. adeo vt assumptibilis, & non vt assumpta. Nā postquā est assumpta specialissimus ei diuinus debetur amor, & quod in eius gloriā oīa

Deus

Deus destinaret & referret. Cui forsassis accommodari potest illud Isa. c. 43. postquam gloriosus & honorabilis factus es in oculis meis, ego dilexi te, & dabo hoīes pro te, & populos pro aīa tua, ceterū ante assumptionem nihil horum ei debebatur. Neq; vlla erat congruitatis ratio; ob quam tanto pere diligeretur, nisi quia erat pars quædam rotius humanæ naturæ, quam Deus mire amauit, ac vnice dilexit, & ira totū singularis huius humanitatis bonum in totā retulit humanā naturā. At si vera est illa solutio, totum redēptionis beneficium tandem reducitur ad magnum Christi vt hominis commodum, ad eius nimirum humanitatis gloriam, quā Christus per incarnationem, vt homo fuit assecutus. Et augeo huius difficultatis vim. Si Deus ex amore Christi & gloriæ eius, & ad diuitias gratiæ ipsius manifestandas originale permisit humana natura peccatum, amor quo Deus dilexit Christum, eiusque gloriam, non solum non cessit in commodum & vtilitatem naturæ in humanæ, verū è contra, in magnum eius detrimentum, & incommodum, Quoniam originale peccatum magnam attulit naturæ humanæ incommoditatem: atque adeo eius permissio non debet inter beneficia humano generi adeo collata connumerari. Ergo, qua cum proprietate concedi potest Christi prædestinationem, ex nimio quo nos Deus amore dilexit, ortum habuisse intra ipsa diuinæ misericordiæ viscera, si potius Christi prædestinatio attulit voluntatem permittendi originale peccatum in humana natura, quo nihil deterius, nihilque perniciosius humano generi potuit accidere? Dices forsā, quod incarnatio Christi attulit nobis multo maiorem & præstantiorem gratiam, quam fuit illa quam accepit primus homo, vt toti suæ simul cum originali iustitia communicaret naturā, Et licet non extensue sit maior, sed minor potius, quia pauciores saluantur homines post peccatum originis quam, in illo saluarentur innocentia statu, vt ego admisi superius, intensue tamen est longe præstantior, & excellentior: atque adeo simpliciter est maior. Nam intensio præferenda est extensioni. Vnde permissio peccati originalis, secundum quod processit ex intentione Dei, nihil nobis incommodauit, sed multam potius & magnam nobis attulit commoditatem.

Sed contra hanc solutionem adhuc procedit ex animo non quieto minime contemnenda replica. Dicebamus superius, & id quidem verissime, quod quamuis tota peccatorum actualium collectio sit sine dubio grauior, & deformior, quam vnicum illud originale peccatum, Christus tamen principaliter in remedium originalis peccati venit, quoniam potius est attendenda peccati communitas, quam grauitas. Nam sicut bonum gentis præferendum est cuiusque priuato bono, quamlibet excellentiori, ita & ma-

Yyy

lum

lum commune & si minus graue sit, minusque deforme, eo tamen quia commune est, multo magis est vitandum & repellendum, quam quodlibet malum particulare, quia perniciosius est. Ergo ad propositum colligo, quod etsi gratia innocentiae, & originalis iustitiae status secundum intensionem minus perfecta esset, quam gratia per Christum collata: optabilius tamen nobis fuit secundum rectam, & prudentem rationem, potuimusque prudenter & cordate cum August. lib. de natur. & grat. cap. 26. dicere. Vtinam non fuisset miseria, neque ipsa fuisset misericordia necessaria. Etenim licet Christi gratia intensione excedat, excedebat tamen extensione status innocentiae gratia: ac proinde erat maius bonum commune, & ob id excellentius, & optabilius. Neque satis fuerit dicere ad huius difficultatis euersionem, quod Christi gratia quantum est ex se communis est toti humano generi, ita quod tam de intensionis, quam de extensionis perfectione verum habeat, id quod Paulus Roman. 3. dicebat, Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.

Non, inquam, hoc dixisse sufficit, quia supponimus quod innocentiae gratia nisi in primo fuisset parente deperdita, non modo quoad sufficientiam toti esset naturae communis, in qua ratione ad paria videntur se habere gratia Adae, & gratia Christi, verum etiam quod esset generalis & communis vniuersis fere hominibus ex Adae propagatione quantum ad efficaciam; paucissimi que essent qui delinquerent, & qui iustitiae & virtutis officio deessent: in quo gratia Adae videtur quam plurimum superare ipsam Christi gratiam, quae nec in omnibus nec in pluribus, neque vero, si comparative ad eos qui pereunt, loquamur, in multis efficaciam habet: nam multi sunt vocati, dixit Christus Matth. 20. pauci vero electi. Neque valet etiam si dixeris, quod illud est maximum naturae bonum Christum caput habere, tantoque potiri honore, ut Deus homo sit, & homo Deus. Neque, inquam, hoc valet, dicent enim hi qui si innocentiae status peruerasset saluarentur, & modo pereunt. Quid nobis prodest Christus, si damnati in aeternum sine Christo manebimus.

Non possum his consideratis non inscitiam meam libenter fateri, Nam postquam saepe mecum de hac re, & nunc, & olim ad legendum, ad disputandum, ad intelligendum, ac denique ad scribendum cogitavi, vix quicquam inuenire potui, quod meum in hac parte animum quietum redderet. Credo est quidem libentissime submisso ac humillimo corde Christo Io. 3. dicenti, quod sic Deus dilexit mundus ut filium suum unigenitum daret, & Paul. etiam ad Eph. 2. praedicanti, quod propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, cum essemus mortui peccatis conuiuificauit nos in Christo. Non tamen plene rem istam calleo, ac penitus percipio, Si quidem vera es-

.ser

set eorum sententia, qui putant peccata, antequam existant, non esse penitus Deo perspecta, & quod posita permissione Dei non est infallibilis eorum perpetratio; & quod Deus non aliter peccata, neque specialiori prouidentia permittit, quam relinquendo humanum arbitrium operari iuxta leges libertatis suae, quod cum imperfectum sit, non potest non quam saepius deficere & labi. Si haec inquam vera essent, facillima opera, & ego intelligerem, Deum non aliqua speciali permissione originale peccatum permisisse, sed quod absque vlla specialia Dei prouidentia, ex labili humanae naturae conditione dimanauit, & quod Deus illud iam perpetratum videns, totamque conuulsam & laceratam naturam, tam gradatim peccato maculatam, conspiciens visceribus suae infinitae misericordiae commotus de remedio adhibendo cogitauit; & ut nobis mederetur, nostrosque exitiales curaret langores proprio filio suo non pepersit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quid quaeso suauius, quidue ad Dei misericordiam amplificandam, & extollendam accommodatius dici poterat, si ea quae retulimus veritati consentiret? Verum quis illa credit? Ego vero tunc credam cum Ecclesia sua auctoritate definierit, nam quaeuis alia inferior auctoritas ad horum persuasionem, quae tam apparent diuinae prouidentiae, & scientiae iniuriosa, me nullatenus commouebit. Quare alia nobis est terenda via. Et primo quidem his, quae superius circa finem conclusionis quartae diximus, insistendum erit. Quae, ne fastidium ingenerent, duxi non repetenda, reuisat illa, qui nostram voluerit mentem capere. Sed secundo aliam mihi viam stravi, quam plane stratum non reperi, & nescio an bene, composita, & aduertenter gradientibus suauius erit, & grata, quam certe si ingrata esse nouerim facillime ab ea pedes auertam, nollem enim a semitis, & vestigijs antiquorum Patrum, & eorum, qui in Ecclesia vere sunt sapientes, & docti, neque per latum, ut aiunt, vnguem diuertere. Sed ad rem.

Censeo igitur non esse veritate constans, id quod, ipse superius communiorem sententiam secutus affirmavi, videlicet, quod si persisteret ille innocentiae status, in quo primum creatus fuit Adam, multo pauciores perirent homines, quam nunc pereunt, multique similiter pauciores a iustitiae rectitudine caderent, quam modo cadunt. Existimo enim oppositum esse verius, & si paradoxica sit existimatio (Quaesoq; ingenio permittendum est spaciari tantisper, nisi vel fidei, vel sanae doctrinae ratio contrarium efflagitet) Et quidem in hac parte non licet recurrere ad ordinem ex divina prouidentia praescriptum, quoniam certo certius est, nullum alium ordinem a Deo fuisse dispositum, & praedefinitum circa hominum salutem, praeter illum quem defacto seruari conspiciamus, neque

Yyyy 2 alia

alia fuit prædestinatio, neq; alia prædefinitio: Non enim mutatus est Deus, mutatae uero sunt eterna ipsius decreta, quia homines fuerunt mutati. Quare ad ipsas rerum naturas & conditiones recurrendum erit, & admodum, quem in ipsis reperimus rebus constitutum: hinc enim venari fortassis poterimus aliquale huius rei iudicium. Ob id ergo crediderim, quod illo innocentiae statu perseverante in natura humana, multo plures perijissent homines, quam nunc pereunt, multoque plures sufficientibus Dei abuterentur auxiliis, quam nunc abutuntur. Quoniam licet in hoc statu, ex parte inferioris naturae multo plura ad virtutum officia impedienda occasiones & allestamenta subministrantur. Imo in illo statu inferior hominis portio nullo esset ei ad bene operandum impedimento. Sed tamen ex superiore portione, & parte multo grauiora, efficacioraque, ac violentiora in illo statu orirentur impedimenta: Vel ut verius & dilucidius dicam, unum insurgeret impedimentum, quod esset virtute, & fecunditate multiplex. Illud autem esset ingens superbiae, & elationis appetitus, qui omnium est malorum fertilissima radix. Qui in in tribus fundaretur. Primum in excellentia donorum quibus esset status ille speciali Dei munificentia exornatus, est namque excellentia quasi superbiae & elationis nutrimentum. Nam sicut tinea in delicatiori, & nobiliori nutritur veste, & panno, ita vanitatis & elationis appetitus, excellentia & virtutum gloria uti proprio pascitur pabulo, & quanto fuerit maior, & præstantior excellentia, tanto illi maior, & periculosior insidiatur superbiae, & elationis cupiditas. Secundo ipsa humanae naturae fragilitas, ac debilitas rationis eius, quae & si iustitiae originalis atque itidem innocentiae. & gratiae donis esset reformata, semper tamen inter suos debilitatis limites contineretur conclusa. Neque ascenderet ad fortitudinem Angelicae rationis si caetera sint in donis gratuiti paria, quamuis, & in ordine ad supernaturalia, neque ipsa Angelorum ratio fortis esset, & valens. Tertio denique ipsa naturalis inclinatio intellectualis naturae, quae alta petit, ad superiora & eminentiora aspirat, omnemque quasi sine termino (nisi ratio appetitui præscribat limitem) excellentiam affectat. Unde sicut portio inferior corporea ad inferiora & humiliora propendit, pronaque est & decliuus ad ea quae ex vili terra originem ducunt. Ita superior & rationalis hominis portio non minori, sed rapidiori impetu superiora, & altiora petit, & ad ea in quibus quidpiam eminentiae & excellentiae splendescit, toto impetu & conatu fertur. Eaque in hoc breuiori mundo in homine, videlicet, inferior & superior portio dispositionem obtinent, quam in toto visibili vniuerso tenent terra & ignis, extrema huius visibilis orbis elementa. Quanto enim pondere terra ad

infer-

infernum inclinatur locum, tanto tamque concito impetu ignis ad supernum locum ascendit. Quo circa tanta potest homini esse occasio deficiendi, & peccandi innatus animae ad excellentiam intellectualis appetitus, quanta est eidem sensibilis inferioris portioni inclinatio. In hoc quidem corruptionis statu non tam experimur nimiam hanc superbiendi affectionem. Neque tantam nobis occasionem peccandi offert. Quo-^{Sapient. c. 9} niam corpus quod corrumpitur agrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Pondus, namque inferioris partis animum ad vilia & humiliora declinat, & in sensibilibus occupatum detinet. Haec enim sensibilis inferioris portioni deflexio non solum ipsa cum virtute pugnat, verum & cum ista de qua loquimur, eleuatiore superioris partis cupiditate. Quocirca in illo statu originalis iustitiae & innocentiae, in quo anima à terrenis curis & affectionibus libera prorsus esset & expedita, non posset non in magno esse periculo constituta, plus nimio se exaltandi & indebitam sibi excellentiam appetendi, seu plusquam par esset de sui status eminentia gloriandi, ita ut sui conditoris oblitus homo in seipsum gloriam haberet, propriamque oscularetur manum, quae ut sanctissimus dicebat Iob. c. 31. est iniquitas maxima, possetque Deus quam sepius de illius status hominibus illam formare quærellam, quam Isa. cap. 1. de filiis Israel hisce verbis proposuit. Filios enutriui, & exaltaui, ipsi vero spreuerunt me. Et expendenda sunt illa verba enutriui. Et exaltaui. Quae secundum Hebraici sermonis rigorem reflexionem quandam in ipsum Deum creatorem denotant, ita quod sit sensus, filios enutriui mihi, & exaltaui mihi, id est, in honore, & gloria mea, ipsi vero huius finis obliti, alium sibi præstituentes, propriam videlicet excellentiam, spreuerunt me. Si a posteriori & ab effectu rem istam licet librare, & perpendere, nonne Angeli, & inter eos, ut supra decebam, omnium eorum supremus, nimio excellentiae affectu, quo Deo semetipsum æquare seu assimilare cupiebant à caelestibus deturbati sunt sedibus. Quoniam Deus resistit superbis. Sed quid extra causam ad Angelos ascendimus. Nonne ipse primus homo cum tantis se erga Deum beneficijs deuinctum deberet agnoscere, suae conditionis oblitus, similis esse voluit Deo, scientiamque soli Deo reseruatam attingere. Habuit Angelus, & habuit homo egregium Dei adiutorium & sufficientissimum auxilium, quo possent si voluissent stare, in propriisque perseverare gradibus, si debitum, ut parerat, Deo deferrent honorem. Sed appetitu inordinatae excellentiae deuicti, dum altiora quæsierunt, è proprijs deiecti sunt locis, e suisque gradibus exciderunt. Et reuera utraque natura Angelica & humana si suis tantum innitatur viribus, magnaue dei non iuuatur ope, impar est ad sustinendum tam excellens bonorum caelestium pondus, & ut ordinato affectu, &

appe-

appetitu in eorum se contineat complacentia & vsu, ita: vt se altiora non quæreat, sed his sit cõtentus, quæ supra proprium sensum diuinitus ei fuerunt reuelata. Et hoc fortassis insinuauit Iob. c. 4. illis verbis. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles & in Angelis suis reperit prauitatem: quanto magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumuntur veluti à tineâ. Ponderentur illa verba. Non sunt stabiles. Designant enim consistentiæ defactum in Angelis, insinuantque Angelicam naturam imparem esse ad firmiter, stabiliterque sustinendum grande illud cœleste eleuationis pondus: quod Deus supernaturalis auctoris officio fungens ipsi Angelicæ super imposuit naturæ, miris eam donis exornans, clarissimisque gratiæ & gloriæ exrollens dotibus. Vnde factum est, vt stabiles coram Deo non essent inuenti. Ponderanda sunt præterea illa verba, Terrenum fundamentum. Denotant enim infirmitatem & debilitatem rationalis naturæ erga maximam & præciosam supernaturalis ordinis bona. Quæ nisi efficacissimis iuuetur adiutorijs, citissime corruet, ac plane euanesceat. Sed iam ex his omnibus sic colligo in forma argumentum, ad ostendendum quam parum consistentiæ haberet natura humana in statu illo innocentie constituta, & quã facilis esset eius defectus & casus. Sic arguo. Non minus est naturalis homini excellentiæ appetitus erga res præclaras & eninētis honoris, quam est illi naturalis appetitus sensibilis ad bona proportionata sensui. Ergo tantum illi periculum immineret in illo statu inordinate appetendi indebitam sibi excellentiam, quantum in statu naturæ corruptæ imminet ei periculum inordinate appetendi bona sensibilia, sensibusque vicina, & grata. Rursus. Inclinatio spiritualis est multo maior & uehementior si libera relinquatur, & non aliunde steneretur & deprimatur, quam inclinatio & appetitio corporalis & sensitiua: ergo cum superior hominis portio in statu innocentie non corporis deprimeretur grauedine, & ad sensibilia distraheretur obiecta, necessum est dicamus, quod in illo statu maius homini imminerebat periculum superbiendi & excellentiam supernaturalium bonorum inordinate affectandi, quam sit periculum in hoc naturæ corruptæ statu, ad sensibilia bona inordinata concupiscentia appotendi. Cõfirmatur. Primus homo, in summa dignitate positus, magnisq; dei suffultus auxilijs per breuissimum tempus stetit: Et mulier quidē ad vnam serpentis vocem in superbiam eleuata, & desiderio sibi improprietate excellentiæ seducta, illam dei legem fuit transgressa cuius ad implementū erat facillimū, & ipsis adeo specialissime comēdatū. Vir autē leui mulieris suasionē, & nescio qua importunitate victus, superbo quoque appetitui locum dedit. Et neque timor subeundæ mortis, cuius comminationis non poterat esse oblitus, neque ma-

gnum

gnum illud detrimentum quod suo peccato toti humano generi infererebat, quodque ipsum minime lauit, valuerunt retrahere ab illo superbiæ vitio, quod non tam verbū mulieris suadentis, quam ipsa quasi naturalis animi eleuatio eius impressit cordi. Ergo signum est manifestum, quod si primi homines in quibus, & rationis vsus, & ipse tum corporis, tum mentis vigor tam excellenter vigeabant, & quibus tam cumulate gratuita & supernaturalia concessa sunt dona, tanta cum facilitate prolapsi sunt. tamque subito ad affectum ascenderunt superbiæ, vt quasi ex adipe videretur iniquitas eorum prodire: quod si status ille diu perseuerasset, simile quid accidisset omnibus fere illius status hominibus, nisi Deus speciali fauore (qui tamen illi statui non erat debitus) non ipsis misericorditer opitularetur. Valet enim argumentum a maiori ad minus, a perfectiori ad minus perfectum, a potentiori & robustiori ad minus potentem, minusque robustum & totrem. Si tam facile vitis est primus homo sapientissimus, potentissimus & corpore & animo robustissimus: quid de alijs minus sapientibus, minus valentibus, minusque robustis & fortibus censere debemus, si prudenter, & rationabiliter rem istam perpendimus & iudicamus? Docet enim prudentiæ regula, vt ex prioribus, & quæ antecesserunt, ea coniectemur, quæ in posterum possunt contingere.

Dicit quispiam. Primi hominis casum speciali Dei prouidentia fuisse permissum: atque adeo non posse ex eo sufficiens indicium desumi comparatione ad alios homines, qui in illo statu successissent. Hæc solutio alijs meo doctoribus probabilis esse poterit, mihi vero apparet impertinens. Quoniam quæcumque ibi admittatur specialis Dei permissio, non tollit quod minus primus homo fuerit constitutus in apice totius innocentie status, & quod aderat illi omnia sine intrinseca, siue extrinseca Dei adiutoria, quæ debita erant innocentie statui, imo quæ debebantur homini, qui primus fuit & princeps illius status, & qui non priuatam, sed communem totius generis humani causam gerebat. Si ergo homo hic tantis præsidijs & adiutorijs munitus, tam cito defecit & corrui, in superbiumque fuit affectum tam arroganter elatus, quid de alijs iudicare debet, qui rem istam æquali lance libauerit?

Scio obijcies mihi originalis iustitiæ virtutem, quæ nullum inordinatum in animam permittebat affectum; ac proinde dices, quod nisi ab extrinseco praua homini imprimeretur suggestio minime in affectum superbum & deordinatum incideret. Ita obijcienti sic respondeo. Me non videre causam quare supremus Angelus nullo extrinseco suggerente, in superbissimum ascenderit affectum, & quod primus homo originali iustitia ornatus non posset à semetipso in similem appeti-

appetitionem prorumpere, absque vlllo extrinseco suggerente, aut excitante. Nunquid originalis iustitia perfectiorem reddidit primum hominem, quam esset ille supremus omnium Angelorum spiritus, omni virtutum decore ornatissimus, qui in scriptura sacra signaculum similitudinis idcirco appellatur, quia tota Dei similitudo ceteris creaturis communicata, in ipso quasi quodam epilogo fuit collecta, & tamquam in supremo diuinæ virtutis opere consignata. Censeo igitur originalem iustitiam, ita primi hominis animam composuisse, quod posset, si vellet, vniuersa vitare peccata, & quod ita omnes animæ vires inferiores comprimebat, & frenabat, vt à rationis dictamine minime exorbitarent; neque ipsum rationis iudicium præuenirent, & anteuerterent, quandiu superior ipsa ratio Deo permansisset coniuncta. Verum quod ipsa superior animæ portio, non posset ex se ipsa absque aliquo extrinseco suadente deficere, & per superbiam, & inobedientiam sua male vtens libertate peccare: nullatenus intelligere valeo, neque pro contraria sententia rationem vllam video. Fateor quidem, quod primum cuiuscunque hominis illius status peccatum deberet esse mortale, quia esset deuiatio ab vltimo vero fine. De qua re non est in præsentia disputandum S. Tho. tract. de originali iustitia, cū de primi hominis statu disputationē instituit 1. p. q. 95.

Sed iam vltetius progredior in huius paradoxicæ sententiæ confirmationem. Homines in illo statu non habuissent auxilia ita efficacia, atque habent homines per Christum redempti, quod colligitur ex S. Thom. 1. par. q. 95. art. 4. Estque doctrina apud Theologos recepta communiter. Item extrinseca motiua & incitamenta ad peccandum, & ad perpetrandum peccatum illud quod esse poterat in illo statu puta, peccatum inobedientiæ & superbiæ, haud quamquam deessent. Nam ad innatam Dæmonis inuidiam attinebat, non permittere hominem vllum in statu innocentia persistere, si astutis, callidisque suasionibus, id posset efficere. Ad resistendum autem illis extrinsecis suasionibus parum erat potens homo in illo constitutus statu, vt rei probauit euentus. Si ergo Dei auxilia debiliora erant, & ad peccandum incitamenta fortissima; quare non dicemus, quod homines illius status non magis, quin potius minus in virtutis officio perseuerassent, quam homines per Christum redempti? Fateor quod status ille non erat expositus periculo tantorum criminum immediate, & primario, quā est noster hic status nature corruptæ. Sed peccatis tantum spiritualibus patebat aditus in statu illo, & præsertim superbiæ vitio, quod erat quasi illius status proprium. Dixi formaliter & primario: quoniam postquam quis originalem iustitiam per peccatum spirituale deperderet, continuo maneret expositus sensualibus etiam vitijs: Et ita videmus contigisse primis parentibus, qui mox, vt in su-

perbiam

perbiam fuerunt elati, & esse sicut Dij stulte appetierunt, in gula inciderunt peccatum, de pomo sibi vetito comedentes. Continuoque matri Euz pomum visu pulchrum, & delectabile apparuit. Præterea ex ijs quæ contingunt nobis colligo quā potens esset in illo statu superbiæ appetitus. Experimento didicimus, quā sit difficilis humilitas in hominibus, qui vel ditione & imperio, vel auctoritate in Rep. vel sapientiæ, & prudentiæ splendore emicant, & ita de scientia 1. Cor. c. 8 dicebat Paul. q. scientia inflat. Item viri spirituales experiuntur, quæ postquam carnis conculauerunt affectus, magnū eis instat & ingens certamen cum spiritu elationis & superbiæ, ergo, quid censendum est de hominibus in tam excellenti constitutis status dignitate.

Hac igitur sententia supposita, quam vix possum ab animo euellere, optime actum est a Deo cum humana natura, permittendo in primo homine primum illud peccatum quod totam ipsam infecit, vt esset occasio incarnationis Christi & aduentus eius, vt per ipsum susciperet homo duplicia pro omnibus peccatis suis, gratiam, videlicet, quæ & intensio, & extensio multis partibus excederet gratiā iustitiæ originalis & innocentia status. Vnde siue ad prædestinationē Christi, qua originali peccato præuiso Christus prædestinatus est redemptor, & reparator humani generis, siue ad præuiam Dei voluntatem, qua istud primum voluit peccatum permittere, vt Deo occasionē offerret Christi prædestinandi occurras, nihil inuenies in Deo aliud, quā summā erga homines misericordiam, præcipuumq; humani generis amorem, qui sic mundum dilexit, vt filium suum vnigenitum daret.

Existimo hanc doctrinam fundari posse, in his quæ in tertio argumento retulimus ex Cyril. Alexan. lib. 5. Theol. c. 8. Ita inquit, præuidit Deus peccaturum hominem, & in mortem casurum, præuidit etiā conferentia generi eius, & quomodo reuocaretur, & ad immortalitatem rediret. Ideo quasi radices huius spei in filio suo nobis deposuit, per quem ad adoptionem nos vocauit, & omni benedictione spirituali nondum factos munuit, vt quando præuaricatione in morte caderemus ex prisca illa radice in vitam rursus resurgeremus, & veluti iam benedicti non omnino semperque iacere possemus. Et paucis interiectis verbis, quæ ad hoc propositum sunt etiam valde ponderanda, subiunxit alia, quæ in quinto argumento referuntur, quæ sunt cum alijs quæ in textu habentur omnino legenda. Ex quibus tamen auferenda sunt illa verba, propter suspitionem peccati, quæ per errorem fuerunt ibi imposita, nec enim in textu habentur, nullam namque Cyrill. in Deo suspensionem agnouit, sed certam, & determinatam futuri peccati præscientiam. Sed iam sic expendo hæc Cyrilli verba. Nam si attente legantur

zzz cam

eam apparebit mentem huius doctissimi, & sanctissimi patris fuisse præcipuam, ac radicalem incarnationis Christi, & prædestinationis eius occasionem, ipsam fuisse defectibilitatem humanæ naturæ, quæ in quocunque statu constituta facillime in peccatum rueret, in ipsoque perseveranter iaceret, nisi tam excellens architectus Deus solidissimum suæ structuræ iaceret fundamentum, Christum, videlicet, in quo homines radicati, & fundati & stare possunt, & si quando caderent huic fundamento innitentes possent resurgere. Ita que non reuocat decretum prædestinationis Christi ad specialem permissionem, qua Deus eo tantum sine ut diuitias gratiæ suæ & magnificentius communicaret, & per illustrius ostenderet, originale permisit peccatum, quãuis neque hoc negauit, neque vero nos negamus, sed admittimus libentissime, verum contendimus cum hoc sine a Deo principaliter intento simul occurrisse diuinę menti aliud, puta maius & excellentius humanæ naturæ bonum, quod illi erat ex Christi meritis obuenturum, præstantioremque gratiam non intensione solum, sed intensione, & extensione simul: sine qua multo pauciores saluarentur homines, etiã si innocentia status perseverasset, quam saluantur in hoc statu naturæ corruptę Christi tamen sanguine reparatus. Bernard. in locis tertio argumento citatis tantisper huic fauet sententiæ. Sed fauet quam plurimum Aug. in illis citat verbis, utinam non fuisset miseria, &c. Qua ratione pater hic totius sapientiæ lumen prudenter potuit, tam detestari originis culpam, & desiderare illius miseriæ carentiam, & eam misericordiæ per Christum acceptæ præferre, cum Grego. ab vniuersis tum alias, tum præcipue in hac parte laudatus dixerit, O felix culpa? &c. Ego sane in hoc sensu illam August. citata verba intelligo, quod optauit August. ut non esset miseria, id est, quod ille status in quo fuit Adam constitutus, cum primum fuit conditus, non tam fuisset labilis, tãque facili ruinæ expositus, ut ei non fuisset necessaria originalis culpę permissio, ut tandem per Christi misericordiã & gratiam repararemur. Et hanc status infirmitatem, vocauit August. miseriã.

Ad secundam confirmationem dicitur, quod utroque modo potuit præsciri peccatum in genere causæ materialis ante prædestinationem Christi, & ut præexistens per scientiam visionis, & ut infallibiliter futurum, per scientiam permissionis. Et quidem de priori modo satis constat ex dictis. Nam sicut totus ordo naturę, & gratiæ potuit ex parte materiæ, ut fundatus, & existens præintelligi ad Christi prædestinationem, ita & peccatum originis potuit eo modo præsciri, ut humanæ naturæ inexistentis. De secundo modo maior esset difficultas, si in præsentia foret pertractanda, sed non est locus, tam prolixę disputationi, quam exacte differui in primo libro de origin. grat. tract. 3. Nunc autem præsupponendum esse duxi posse Deum cognoscere

scere peccatum futurum ut in fallibiliter futurum, siue isto siue alio modo fiat, quod in intractu illo tertio explicui latissime.

Ad tertium argumentum Respondetur, nos minime posse complacere in peccato Adæ, quia sicut non sunt facienda mala, ut veniant bona. Ita neque licet complacere in malo propter bonum subsequutum euentum. Licet tamen de ipso euentu bono lætari. Et ita fas est nobis gaudere de Christi prædestinatione, & in eius gratia lætari, quamuis ex peccato occasionata fuerit iuxta modum superius expositum. Imo existimo quod possumus lætari de permissione, qua deus ipsum permisit originis peccatum, quia illa permissio bona fuit & nobis valde utilis. August. vero ibi citatus rationabiliter desiderabat, ut non fuisset miseria. Quo loco, ut nunc nunc dicere cæperam, miseriæ nomine non originis dumtaxat culpam intellexit August. sed & totam humanæ naturæ, quam cognouit, instabilitatem erga cælestia. Quæ tanta est, ut etiam in felicissimo illo innocentia statu (si felix is dicit potest cuius instabilis est felicitas) non solum gratia reperiret in homine fundamentum. Neque plane mirum. Nã Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles inquit. Sant. Iob. Expende particulam, Ecce, nam rem admiratione dignam subindicat. Neque vero admiratione vacat, ut ij qui ad hoc sunt in cælo Empyreo creati, ut coram deo starent, non sint stabiles. Cur quæso deus non stabilis condidit naturæ, ut sine cadendi periculo in tam sublimi loco constituti coram ipso adstarent, ei que indeficienter deseruissent.

Respondent nobis Patres. Quia omnis creatura ex nihilo est, & ad defectum proinde & ad nihilum respicit. Nulla ergo stabilis esse potuit creata natura. Quid igitur de illa quæ creata ex nihilo in terreno stabilita est fundamento. Nisi deus ei fundamenti loco lapidem electum, substituerit Christum, ut Cyr. dicebat. Quo pacto Iacob securus dormiret, nisi lapidem illum supponeret capiti, quem ipse in titulum erexit, postquam scalam cæli cacumina attingentem ex loco vbi lapis ille fundatus erat, conspexit ascendere. gen. 28. Non ergo sine tam firmo, tamque solido hoc fundamento firma potuit in statu aliquo consistere salus. Quia fundamentum aliud nemo potest ponere dicebat Paul. 1. corinth. 3. præter id quod positum est Christus Iesus.

Sed obijcis mihi ruinam angelorum quæ paucis contigit, si ad millia millium & decem cetera millia angelorum deo ministrantiũ comparatio fiat. At si natura angelica ex se tam fuit, ut insinuabamus instabilis, multo plures oportuisset cadere.

Respondeo quod cum conderentur a Deo ut coram illo starent, Deum ipsum intererat auxilia efficacissima eorum multis præstare, ne cælum Empyreum ipsi dei ministris locum aptissimum di-

catum, vacuum aut fere vacuum relinqueretur. Neque enim probabo aliquando, id quod nouiores quidam theologi, tam sine fundamentum villo constantissimum esse putant, nimirum, efficaciam auxiliorum in angelis ex libera eorum voluntate pensari debere. Et quod predestinatio angelorum ad bonum ipsorum vsum reuocanda est. Nam in caelesti Hierusa. eandem esse mensuram hominis & angeli dixit S. Ioa. A. poc. ca. 21. & omnem creatam naturam debilissimam esse censo gratiae fundamentum. Neque pedes, id est, affectus creaturae cuiuspiam sufficiunt non moueri in loco tam prominenti locati. Altius ergo & firmitus fundamentum in angelis est quaerendum, quam sit liberum eorum arbitrium: quod ex se vanitati subiectum est, sicut & humanum. Et ad specialem dei misericordiam & gratiam recurramus, qua deus cum angelis, qui in suis domicilijs permanserunt, gratuita sua uoluntate usus est. Quae plane specialis dei misericordia debebat quam plurimum primo illos caelicolas, Quia, ut dixi, non ad paradysum voluptatis custodiendum, & ad laborandum in eius terra conditi erant, ut primus fuit terrenus Adam, sed ut starent coram deo: eique, ut par erat, seruirent. Verum ut cognoscerent Angeli, quibus tanta haec affuit dei misericordia, suae naturae conditionem, ex omnibus ordinibus & gradibus permittit non paucos ruere, imo & eorum supremum, ut iam me cum Gregor. Magno opinari dixi. Cuius sententiae in scripturis sacris non leue reperimus fundamentum. Cum homine vero proportionabiliter quodam modo se gessit deus. Nam sicut cecidit primus in dignitate Angelus, ita cecidit primus origine homo, & in quo tota innocentiae status splenduit excellentia. Sed in eo fuit ab similibus casus, quod Angeli casus singularis fuit. Casus vero hominis toti fuit humanae naturae communis.

Sed haec disparitas aliunde fuit cum fauore reparata, & refarcita: cum tam excellens humano generi beneficium fuit exhibitum, ut verbum fieret caro, & in hominibus habitaret, essetque caput totius ecclesiae supremum, miraque ad influendum in membra virtute fecundissimum: esset & primum totius caelestis aedificij firmissimum fundamentum. Angelis quidem specialem tribuit praeservationis gratiam, & id quidem ut dicam, 3. dub. sine Christo. Homini vero resurgendi per Christum, in eoque standi misericordiam concessit. Et omnibus deus perspectum esse voluit, quod gratia etsi natura sua firmitatem habeat & robur, quia generis est diuini, quod non ex nihilo sua traxit originem, sed est ipsum esse. Sicut qui sum, dicebat deus. exod. 3. Est tamen in creaturis suscepta quasi arma Saulis Dauidi, & suscipitur in creaturis ad modum earum, videlicet, defectibiliter. Nam licet ipsa gratia minime desit alicui, omne autem

autem creatum arbitrium facillime poterit ei deesse, & ob id hortabatur Paul. ad Hebr. cap. 12. contemplantes ne quis desit gratiae Dei. Voluit ergo deus in his quae Angelis & primo homini contingere, significationem huius rei facere, ut omnes quibus stabilitas in gratia, in eiusque rectitudine quasi diuina sorte contingerit, agnoscat erga se summam Dei misericordiam, & nihil sibi referuans, soli Dei misericordiae, specialissimae eius nulli debita gratiae, omnia sua bona referat accepta, & dicat cum Regio Propheta, saluum me fecit quia voluit me. Haec tamen late dixi, ut non nihil adijcerem roboris illi singulari nostrae existimationi, qua existimauimus praesentem hunc, quem ex Christi dono, colimus statum, non sola dignitate capitis, & efficaciam gratiae, quam in quibusdam exequitur, innocentiae statui praestare, sed & in securitate & firmitate, ac in ipsa proinde formali status ratione: ita quod multo securius in hoc viuimus statu, etsi tantis inimicorum telis expositi, quam in statu illo, qui Adae non peccante, perseverasset viuerent homines. Qui pleno ore dicere possent, id quod Paul. cum Christianis omnibus, sed cum viris praesertim qui ad perfectionem aspirant, ad Ephes. 6. cap. dicebat. Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & rectores tenebrarum harum in caelestibus: tunc enim non cessasset inuidia spiritualium inimicorum super caelestia, inuiderent enim quam plurimum hominibus innocentiae custodiam. Et eo magis curarent eos ab innocentiae fastigio deicere, quanto periculosiorem agnoscerent esse casum. Nam firmissimo huius nostri status sublato fundamento, nimirum Christo, semper aut fere semper iacerent, qui caderent, ut Cyrill. Loc. cit. non obscure insinuauit. Etsi ab extrinsecis inimicis tantum hominibus tunc immineret periculum: neque intra semetipsos & ex ipsis securitatem sibi ipsis rationabiliter polliceri possent. Nam etsi originalis iustitia rationi erga inferiora compefcenda magnum homini praestitit vigorem: at erga superiora, id non valuit efficere. Vnde non firma erat mentis ad Deum adhaesio per gratiam: etsi ipsa perseverantem, portio hominis inferior plene & in omnibus ei obediens subsisteret, itaque iustitia originis cum substantialiter ordinem & limites non transiret rationalis naturae, neque supernaturalem ipsum attingeret finem, nisi ex gratiae consortio ad iuta: nullam erga supernaturalia vim contulit, & si inferiora abstulerit impedimenta. Quocirca rationalis natura solis viribus gratiae erga supernaturaliam finem tunc fidere poterat, quae in illo statu inferiores multo essent, quam sunt ea, quas confert gratia nobis per Christum donata. Atque adeo erga finem hunc rationali naturae altiore, multo firmitior est status hic noster in firmissima fundatus petra, quam esset status ille in quo primus homo positus fuit.

fuit. Qui status erat quoque primus in ordine gratiæ. Cum enim ordo gratiæ inferior sit ordine hyposthaticæ vnionis, non habuit a Christo primum in choari, sed per ipsum consumari & perfici, & si opus fuisset (vt reuera fuit) reparari. Et hæc sufficiant dixisse occasione illorum August. verborum. Vtinam non fuisset miseria, id est, vtinam tam labilis non essemus conditionis, sed in illo possemus felici statu perseverare. Et posset quidem primus homo: quia vnde perseverare posset accepit, vt August. ipse dicebat. Sed poterat vt solemus dicere theologi, in sensu diuiso, non vero in sensu composito, id est, gratia sufficiens ad perseverandum præstabat auxilium: sed quamdiu solidiori non innitebatur fundamento, puta, Christo tandem ex nostræ naturæ debilitate infallibiliter omnia ruerent. Et hæc ruina infallibilitatem August. vocauit miseriam, quam designauit alibi cum dixit, Quod primus homo vnde perseverare nõ accepit, sed accepisse tamen vnde potuisset perseverare si vellet; Accepit quidem posse, sed non accepit velle. Quod puto designatum fuisse in illis verbis Eccles. cap. 15. reliquit illum, scilicet, primum hominem in manu consilij sui, itaque non solam libertatē vtcumque designant, verba ista, sed libertatem non a deo confirmatam & stabilitam in bono, sed sibi totaliter commissam, quod sane ad magnam hominis miseriam pertinet.

Ad sextum argumentum neganda est sequella. Ad probationem dicitur. Quod prædestinatio & Christi & sanctorum originalis culpæ supposuit præscientiam, neque huic veritati contradicit Paul. in argumento citatus. Quoniam de actuali tantum merito loquebatur Apost. de quare. 1. par. q. 23. artic. 5.

Ad primam confirmationem, primum respondeo non esse vllum incoueniens admittere originis peccatū causam fuisse reprobationis, quod concessit Aug. & forsam S. Doct. non negauit, sed si vellimus contrariam tueri sententiam, maiorem patiemur difficultatem. Mag. Med. 3. par. quæst. 1. artic. 3. multa dicit in huius argumenti solutionem, & tandem vt tueatur nullam dari reprobationis causam, dicit, quod ante prædestinationem Christi Deus non præuidit peccatum primi hominis vt commissum, & actu in humana natura existēs, sed præsciuit illud vt infallibiliter futurum. Vnde nullum demeritum præcesserat ex parte hominum, etiā originale, in diuina præscientia antequam prædestinaret electos, & miseros homines reprobareret. Hæc tamen sentētia alijs omissis quæ ei possent opponi, propter duas causas non placet, Prima, quia sequeretur ex hac solutione Christum non fuisse formaliter prædestinatum, vt redemptorem, consequens est falsum: Ergo, &c. Sequella probatur, in illo signo, in quo fuit prædestinatus, nulla erat seruitus in natura humana, nullumque seruitutis

contra-

contrahendæ debitum. Ergo pro illo signo Christus non potuit habere formalem rationem redemptoris. Imo videtur sequi, quod quamuis postea nullum sequeretur peccatum, Christus veniret in mundum ex vi decreti prædestinationis suæ, quia prædestinatus fuit non præsupposito peccato. At prius non pendet à posteriori.

Secunda causa est. Quoniam si Deus præsciuit peccatum infallibiliter futurum, iam datur sufficiens reprobationis causa. Vniuersi enim Theologi, cum de reprobatione tractant, admittunt, quod si Deus antequam reprobareret homines certo præsciuit eos male vsuros esse sua vocatione & gratia, ex causa eos reprobaui & non ex mera voluntate sua. Nam diuinæ voluntatis, qua Deus vellet reprobare illos homines, veram assignaremus causam, scilicet, malum eorum vsum futurum à Deo præscitum. Si reprobatio esset formaliter iustitiæ vindicatiue opus, ita quod esset vera punitio; necessarium esset, vt eius causa esset peccatum actu commissum & perpetratum. At reprobatio formaliter non est punitio, sed opus providentiæ specialissimæ permittentis defectum in natura defectibili, & subtrahentis auxilium mere liberale, & nulla ratione debitum. Vnde sufficientissima causa erit ad reprobandum aliquem, eius peccatum præsum vt infallibiliter futurum. Non ergo Mag. a Medina hac via argumentum dissoluit, sed dum Scyllam fugit in caribdim incidit.

Prætermissa ergo hac solutione dico, reprobationem præsupposuisse peccati originalis actus existentis præscientiam, neque inde tamen sequitur dari reprobationis causam. Quoniam licet illud peccatum ex se sufficiens esset causa reprobationis, non tamē Deus illud assumpsit vt causam.

Sed rogas, vnde scimus Deum illud non assumpsisse, vt reprobationis causam, cum ex natura sua verum esset demeritum, & sufficiens proinde causa vt Deus reprobareret non aliquos, sed sed etiā homines vniuersos. Respondeo. Quod primum hoc scimus à posteriori, quia, videlicet, si Deus illud vt causam assumeret, oēs reprobos propter illud peccatum reprobareret, quod tamen falsum est. Nam multis reprobis per baptismum remissum est originis peccatum: atque adeo non potest in eis dici reprobationis causa. Secundo id ipsum scimus a priori, nimirum, quia Deus dedit Christi passionem toti naturæ humanæ, vt per se primo sufficiens esset remedium in omnibus pro originali culpa, ex quo probabiliter colligimus, quod si Deus toti naturæ dedit hoc commune & sufficiens remedium, & ex primaria intentione ad originalis peccati remissionem, quod non voluit assumere hoc peccatum pro sufficiens reprobationis causa, sed de hac re copiosius disputatur prima par. q. 23. art. 3.

Ad secundam confirmationem nego sequellam. Ad probationem dicitur

dicitur

dicitur primo quod non ex amore Adæ, vt singularis erat personæ, Deus factus fuit homo, sed ex amore naturæ humanæ, quæ in Adam, vt in primo capite præfuit tota. Et quidem si vera sunt, quæ paulo ante dicebamus, postquam intelligimus Deum propter seipsum, propterque suam amplificandam & illustrandam gloriam, voluisse se tribus illis supra connumeratis modis communicare, prius rationis ordine quam voluisset verbum hominem fieri, humanam conspexit naturam, eiusque ex vna parte dignitatem, & ex altera necessitatem intuens, ipsam prætulit Angelicæ naturæ, & semetipsum ei communicare decreuit, eo modo quo eius communicatio fructuosior, & gloriosior eidem naturæ esse posset, qui modus fuit iste quæ Deus elegit de facto, originis peccatum permittens, vt in eius reparatione, & Christi dignitas & eius gratiæ virtus splenderent magis, & natura humana pluribus exornaretur donis, excellentioribusq; donaretur beneficijs. Itaque licet independenter ab amore naturæ propter suam gloriam manifestandam decreuisset per vnionem hypostaticam seipsum communicare, verum quod fieret homo & quod passibilem & mortalem carnem assumeret dispositum fuit & decretum dependenter (si ita licet loqui) ab amore naturæ humanæ, non tamen ab eius prædestinatione: illa enim voluntas qua Deus humanam dilexit naturam, antecedenter se habuit ad sanctorum prædestinationem: quæ posterior fuit ipsa Christi prædestinatione.

Secundo responderetur iuxta alium dicendi modum, qui forte gratior erit Theologis quia communior est & antiquior (etsi nescio an verior) quod Christus in genere finalis causæ fuit simpliciter & prædestinatus & prædilectus, antequam quicquam Deus de natura humana, deque eius amore, ac de hominum prædestinatione tractasset: quamuis in genere causæ materialis, vt sæpe dixi, antecederet præsciētia naturæ humanæ, & originalis peccati, &c. Sed tamen diximus quod superius, quod secundum quid reparatio humanæ naturæ finis rationem habuit respectu incarnationis Christi: quatenus Christus passibilem carnem & mortalem, aptamque nostræ redemptioni assumpsit. Itaque cum hic non alia prioritas sit inquirenda, nisi quæ consistit in causalitate & dependentia, quæ inter res ipsas à Deo præuisas & prædefinitas reperitur, singula erunt singulis accommodanda; vt hanc causalitatis dependentiam inueniamus, ac ordinem proinde prioritatis in æterna Dei præordinatione. Dico ergo quod si natura humana, omni cum naturali & supernaturali perfectione sua absolute consideretur respectu Christi, non determinando hunc, vel illum statutum, in quo Christus esset, mortalem, videlicet, aut immortalem, rationem habuit medij: & Christus præintensus fuit, & præuolitus per modum finis. Et id ipsum, & fortiori ratione dicendum est, si confide-

consideretur natura humana cum omni sua perfectione per comparationem ad Christum in statu glorioso constitutum, Cæterum si natura eadem humana eiusque reparatio & redemptio comparentur ad Christum, consideratum in carne mortali & passibili, in humilique viatoris statu, Christus secundum hunc modum consideratus rationem habuit medij, comparatione ad naturam humanam, ad eiusque redemptionem & salutem, ipsa autem natura eiusque salus rationem induit finis proximi & immediati, ac proinde prædefinitio & prædestinatio Christi, vt futuri in carne passibili, & in carne proportionatæ humanæ redemptioni, præsupposuit ipsius humanæ naturæ dilectionem, & intentionem redemptionis & salutis eius. Neque tamen hinc licet inferre, quod Christus prius fuerit prædestinatus absolute venturus, quam prædestinaretur venturus in carne mortali. Quia in vnico instanti rationis, prædestinatus fuit venturus, & taliter venturus: Et fuit prædestinatus vt esset immortalis & gloriosus, qui est status connaturalis & debitus ipsius Christi dignitati, dependenter tamen ab eius passione & morte: sed ea quæ in illo simplicissimo rationis signo contingere, nos rationabiliter distinguimus, & per nostrum inrellectum fecernimus accommodantes singula singulis. Quod explicari poterit, exemplo naturalis generationis superius adducto, circa quandam similem huic solutionem, quam ob id tunc probauimus, quia in sententia Scot. de qua tunc fiebat sermo, hæc solutio locum non habet.

Ad tertiam confirmationem, suppositis his quæ nunc dicebamus, quæ sunt veluti fundamenta totius doctrinæ S. Thom. in hoc tractatu supponenda: Responderetur, Nullum esse inconueniens, imo esse rationabile, quod maius bonum quandoque referatur ad minus bonum vt medium ad finem, quando minus bonum non propter se principaliter appetitur, sed propter bonum aliud altius & eminentius. Ita quod habet rationem finis non vltimi & principalis, sed proximi & immediati dumtaxat. Potest enim prudenter Princeps totum exercitus robur periculo exponere, propter cuiusdam parui Castris expugnationem; quatenus Castrum per se ordinatur in totius Regni bonum. Sed aliud exemplum huic intento est accommodatius. Potest homo iuste & rationabiliter propriam vitam alicui periculo exponere propter comparandas diuitias, vt faciunt hi mercatores, qui mare nauigant, & exteras peragant regiones: quatenus diuitiæ ædem ordinantur, & tandem cedunt in eiusdem vitæ sustentationem & splendorem. Ex his duobus exemplis colligo integram confirmationis tertiæ solutionem. Ex primo infero, quod nulla esset ordinis peruersitas, si Deus Christum, vt hominem, & omnia quæ ad ipsum vt hominem spectant, in humani generis redemptionem & salutem, vt in quendam

finem ordinasset, quatenus ipsa redemptio generis humani, atque omnibus itidem eius salus cedunt tandem in manifestationem, & exaltationem diuine bonitatis & glorie, qui est finis præcipuus à Deo in omnibus eius operibus præintendus. Ad hunc modum Angelos hominibus & natura, & statu præstantiores humanis Deus obsequijs destinauit, ita ut Paul. ne quis Angelorum dignitatem eximæ Christi æquaret excellentiæ Hebr. 1. Ipsi spiritibus Angelicis opposuit. Quod Christo ad Patris dexteram sedenti, ipsi tamen omnes administratorij sine spiritibus, propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Et hoc plane eatenus Deus prudenter ordinauit, quatenus hominum salus, quam Angeli suis promouere ministerijs curant, in ipsam Dei gloriam tandem, ut in finem potissimum destinatur, & cedit. Infero ex secundo exemplo, quod Deus laboriosam Christi vitam, eiusque passionem & mortem, eo destinauit in hominum redemptionem & salutem, ut in finem proximum, quia ipsa humana redemptio & salus non solum refertur & cedit in magnificam ipsius Dei gloriam, sed in gloriam etiam & exaltationem præclaram ipsiusmet Christi: eam, videlicet, quam post mortem fuit assequutus. Et hoc quidem re ipsa non est aliud, quam quod laboriosa Christi vita, atque itidem eius passio, & mors referantur, ut in finem intrinsecum, in gloriosam ipsiusmet Christi exaltationem, augustissimamque gloriam: assumendo, ut quoddam inter medium ipsam hominis redemptionem, & salutem. Et ob id nulla hic interuenit ordinis perturbatio.

Septimo argumento facile dicitur (multis prætermis alijs) quod hoc argumentum cum sua confirmatione probat sufficientissime, potuisse rationabiliter fieri, quod Deus mitteret filium suum in mundum, etsi nullum exstiteret in natura, vel humana, vel Angelica peccatum: non vero probat ita factum fuisse. Imo (ut plene euacuat maneat argumentum) neque probat congruentius fuisse, quod sine præuisione peccati originalis Deus decreuerit filium suum in mundum mittere. Nam multo congruentius fuit oppositum. Quia secluso originali peccato, neque efficacia & virtus gratiæ Christi, neque ipsa diuina bonitas tam apertam manifestationem accepissent, nec tam copiose Deus supereminentes diuinæ gratiæ suæ diuitias suis communicaret & diffunderet creaturis, nec tam se liberalem ostenderet & magnificum: neque humanæ naturæ, imo nec ipsi creaturarum vniuersitati tantam contulisset excellentiæ dignitatem.

Ad argumentum octauum conceditur maior, si intelligatur in genere causæ finalis, nam in ordine materialis causæ, etiam ipsum peccatum Angelicum præuisum fuit ante prædestinationem Christi, ut constat ex supradictis.

Ad

Ad alia quæ vltimo tandem loco ex innocentia statu obijciuntur, primum, quod attinet ad cognitionem, qua Adam in illo statu Christum agnouit, satis est superius expositum, Vnde id tantum explicandum superest. Num gratia Ade fuerit ei in illo statu ex Christi meritis collata. Et breuiter dico, vtramque sententiam esse probabilem. Dubium. Et quidem licet Christus absolute in scripturis sacris vocetur auctor salutis, & gratiæ totiusque spiritualis benedictionis, & alia similia habeantur passim in sacra pagina, & apud sacros auctores, & patres, qui dicunt Christum fontem esse omnium gratiarum; ex quibus videtur colligi gratiam, quæ fuit in statu innocentia, Christi meritis & sanguini tribueudam esse. Sed tamen satis probabiliter hæc omnia explicantur de gratia sanante, quæ a Christo, ut redemptore, & saluatore humanæ naturæ per peccatum infectæ ortum habuit. Atqui cum Christus nullum habuerit meritum, quod non spectauerit ad redemptionis ordinem, cuius oppositum nullus theologorum audebit dicere; quia omnia Christi merita referantur ad Crucis mortem, ut colligitur ex illis sæpe citatis Pauli verbis. Humiliauit semetipsum factus obediens, usque ad mortem, &c. Et colligitur ex illa prima voluntate qua Christus nos sanctificauit, de qua Paul. ad Hebræos 10. Nam per illam se ipsum obtulit in oblationem & sacrificium pro hominum peccatis. Cum, inquam, omne Christi meritum, ad humani generis redemptionem spectet, vix vlla cum probabilitate dici potest, Christum aliquam promeruisse hominibus gratiam, quæ ad ordinem redemptionis non spectaret. Vnde neque dici debet, quod meruerit simpliciter gratiam primo parenti in statu suæ creationis collatam. Hoc argumentum, quod nunc insinuaui, non omnino debile est ad confirmandam S. Thom. sententiam, quæ docet Christum non esse prædestinatum ante peccati præscientiam. Nam si fuit prædestinatus, non præuiso peccato, sed ipso non extante veniret in exaltationem, & glorificationem rationalis naturæ: cedo merita, quæ respondeant illi prædestinationi. Nam si ad glorificandam naturam humanam fuit prædestinatus, aliquot debuerunt prædefiniri merita, quibus hanc humanitatis exaltationem Christus ipse promeretur. Quod si nulla signari possunt, voluntarie & sine fundamento talis configitur prædestinatio. Hæc dicta sint ad probabilitatem explicandam sententiæ afferentis gratiam Ade ad statum innocentia pertinentem, reparationem quidem per Christum accepisse, ac reuiscientiam etiam in suis operibus meritorijs, quæ in illo statu Adam effecit, non tamen ipsam secundum substantiam suam ex Christi meritis ortum habuisse, sed ex sola Dei liberali voluntate dimanasse.

A a a a 2 Sed

Sed cui placuerit sententia contraria dicat, quod supposita S. Tho. sententia in cuius expositione haecenus verfabamur. Ita dicendum est. Quod gratia collata fuit Adæ duplici titulo. Alter quidem liberalissimæ fuit donationis Dei, qua in ipso voluit totam rationalem naturam, ad supernaturalem finem ordinare, & disponere. Et hic titulus non Christo, sed communi, & generali Dei providentiæ est ad scribendum ad quam pertinet res omnes in suos fines dirigere, mediæque ad eorum affecutionem sufficientia præstare. Alter vero fuit titulus iustitiæ, passionis, & meritorum Christi. Ita ut titulus liberalitatis præcederet iustitiæ titulum. Et quidem cum uterque titulus iam fuerit multo ante præuisus, quando Adam gratiam illam accepit, nullum est inconueniens, ut titulum utrumque in ipsa actuali gratia collatione reperiamus. Dices, quod secundus iustitiæ titulus non bene cohæret cum primo liberalitatis titulo. Iustitia enim liberalitatem euacuat. Respondeo dupliciter. Primo, quod si iustitia esset ipsius Adæ suscipientis gratiam, forsan hæc obiectio alicuius esset considerationis. Cæterum iustitiæ titulus cui correspondet collatio prædictæ gratiæ, nullam iustitiam ponebat in Adamo gratiam suscipiente, sed potius augebat liberalitatis & magnificentiæ diuinæ titulum, quod præcedenti q. artic. 3. dubio ultimo copiosa resolutione demonstraui. Tota autem iustitia ex parte Christi se tenebat. Secundo respondeo, repugnare quidem, ut id, quod ex dono liberalitatis iam quis accepit & actu possidet, denua recipiat ex iustitiæ titulo. Verum non implicat, quod cum aliquod bonum, liberali promissione fuerit alicui oblatum, quod antequam is, cui oblatum fuit, ad actualem eius possessionem perueniat, nouum iustitiæ titulum acquirat ad eiusdem boni perceptionem, siue ex proprijs, siue ex alienis operibus. Exemplum habetur in gloria, quæ respondet primæ gratiæ in iustificatione impij. Nam valde probabile reputant sapientiores etiam theologi, quod eo ipso, quod is qui iustificatur accipit gratiam, designatur, & acceptatur ad eum gloriæ gradum, cui illa gratia est proportionata. Nam si Dei filius, & hæres gloriæ per Christum: quem tamen gradum gloriæ meretur ipse qui iustificatur per proprium actum, per illum, videlicet, quem habet in ipso iustificationis instanti, prout est dispositio concomitans gratiam, ipsam in genere efficientis & formalis causæ ordine naturæ præsupponens. Similiter ergo in præsentia dico, quod innocentie gratia ex prima, & generali Dei ordinatione data fuit Adæ sine Christi meritis, ut in ipso totus ordo gratiæ primo fundaretur, & simul cum natura ad totam eius deriuaretur posteritatem, quod ante præscientiam meritorum Christi in ipsa fuit Dei æternitate dispositum. Sed quoniam priusquam æterna hæc Dei

* alijs, de
nuo

Rom. 8.

præor-

præordinatio ad effectum peruenisset, præuisum fuit a deo originale peccatum, fuitque etiam prædestinatus Christus in eius remedium, intuens Deus totam ipsam meritorum Christi infinitatem, decreuit ut eadem ipsa gratia, quæ Adamo in ipso suæ creationis momento ex vi generalis antecedentis prouidentia conferenda erat, esset simul præmium meritorum Christi: ut Christus omnium proprietate & sermonis rigore dici posset agnus occisus ab origine mundi, id est, a primo instanti creaturæ rationalis, quod fuit primum instans, in quo mundi constitutio fuit consummata. Et hæc sententia inde magnam probabilitatem accipit, quod matrimonium in statu innocentie inter primos parentes celebratum, ex Christi meritis accepit signum esse spiritualis matrimonij Christi cum Ecclesia. Nam quod illa significatio non pertineret ad innocentie statum, si Christus per se primo prædestinatus fuit venturus in peccati remedium, manifestissimum est: atque adeo significatio illa non ad prouidentiam illi statui debitam pertinere potuit, sed ad ordinem prædestinationis Christi, & ex consequenti ex eius meritis ortum habuit. Quod vero matrimonium Adæ in ipso innocentie statu prædictam habuerit significationem, & quod Adam non cognouerit illam quasi pro alio statu futuram, ut quidam arbitrantur, sed pro tunc iam existentem, docuit expresse August. lib. de nupt. & concup. c. 21. quem locum retuli superius in calce argumentorum quæ pro prima opinione informauit. Cuius solutionem consulto ad hunc locum distuli: ne sæpius eadem repetere esset necessum, in quo loco nihil aliud Aug. docuit, quam quod in statu innocentie independentem ab existentia peccati matrimonium primorum parentum mysteriosam & quasi sacramentalem matrimonij Christi significationem accepit. Non vero Aug. dixit, quod ante præscientiam peccati præordinasset Deus, ut matrimonium Adæ signum esset prognosticon, spiritualis matrimonij Christum cum Ecclesia.

Sed iam ad rem dico, quod si matrimonium primorum parentum hanc ex Christi meritis sortiebatur in illo statu spirituales significationem, citra vllam improbabilitatem dici poterit, quod gratia Adæ rationem quoque induit præmij meritorum Christi. Hæc autem perfectio nullatenus ei inerit ea præcisa ratione, qua gratia erat innocentie status: Nam status hic formaliter consideratus, ad Christum non spectauit: sed quia aliquo modo pertinebat ad futurum statum redemptionis per Christum faciendæ, prout in diuina præscientia præuidebatur reparanda per Christum.

Ecce multa diximus in huius primi dubij expositione, & plane laborauimus (nescio an feliciter) ut ipsam attingeremus veritatem. Sed non adhuc distincte explicauimus id, quod explicandum in quæstionis titulo

tulo proposuimus, nimirum, an Christus vere & proprie dici possit omnium rerum caput, nam si vera sunt quæ in explicatione S. Tho. diximus, Christi videlicet, prædestinationem in genere finalis causæ ordine rationis omnium præordinationem in dei mente præcessisse, ita videtur fore dicendum, Sed nihilominus ut huic proluxæ quæstioni ultimam imponamus manum sit.

Quinta Conclusio.

Christus non debet appellari caput rerum omnium naturalium secundum eorum esse naturale. Potest tamen, & si non ad modum proprie, vocari caput omnium naturalium rerum comparatione ad supernaturalem finem. Primam partem conclusionis negasse videntur aliqui theologi, ex illis præsertim qui putant Christum venturum in mundum, & si nec primus homo, nec quiuis alius peccasset: Sed tamen hæc conclusionis pars mihi apparet adeo certa, ut nemo possit eam probabili ratione inficiari. Probatur. Ad rationem capitis per se requiritur influxus in membra, si non actualis, saltem aptitudinalis. At Christus, ut homo, non habet influxum aliquem in oēs creaturas vniuersi huius, qui spectet ad naturalem ordinem, neque vllus unquam theologum docuit christum influere creaturis motum, aut perfectionem aliquam, quæ ad eorum esse naturale spectent. Nam finis, quem christi aduentus intendit, non naturalis est, sed supernaturalis. Et sicut ipse tempore suæ passionis instanti dixit, Regnum suum non esse de hoc mundo, id est, principatum quem tenet & exequitur in homines, non ad finem naturæ spectare: ita dicere potuisset, quod illa suprema auctoritas, quam supra omnes obtinet creaturas, non est de hoc mundo, id est, non secundum naturæ leges pensanda est, neque ex fine naturali regulanda. Ergo nullatenus dici potest Christum capitis rationem sortiri supra totum vniuersum secundum eius esse naturale. Neque valet illa consequentia dudum insinuata. Christus est finis omnium rerum naturalium quantum ad totum illarum esse, ergo est ipsarum caput. Quoniam ad rationem finis non est necessarius influxus ille, quem ad rationem capitis diximus esse necessarium. Vnde nisi deus influeret in creaturas perfectiones earum naturales, & nisi vere potuisset dicere Paul. ad cor. 17. quod in ipso viuimus, mouemur & sumus, nullatenus caput vniuersi posset appellari. Secunda vero pars conclusionis probatur. Et primo de partibus vniuersi quæ, vel ad mores solent conferre, ut honores, diuitiæ &c. vel quæ sunt quædam contingentia, quæ ad primariam & principalem vniuersi constitutionem non pertinet, ut generatio ali-

cuius

cuius indiuidui, mors, sanitas, egritudo, &c. Probatur; hæc conc. pars. Res istæ omnes possunt cadere, & cadunt quam sæpius sub Christi meritis. Sunt enim multoties prædestinationis effectus: ergo participant influentiam christi in ordine ad supernaturalem finem: atque adeo christus aliqua ratione potest earum dici caput, comparatione ad istum finem. Probatur etiã hæc conclusionis pars, de partibus vniuersi præcipuis & quæ ad primariam eius constitutionem spectant. Partes istæ ex christi meritis accipient perfectionem magnam, & renouationem in die ultimo, cum consumabitur totus humana vitæ cursus. Nam superius explicantes illa verba Paul. ad Col. scen. 1. Pr. mogenitus omnis creaturæ, & illa rom. 8. ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, diximus secundum intelligentiam Chrysostomi, a qua non recedunt Ambrosius, S. Thom. & alij non pauci graues S. Paul. interpretes, quod in vltima hominum resurrectione totum ipsum perficietur vniuersum, & à seruitute corruptionis liberabitur. Hanc autem perfectionem accipiet ipsa creaturarum vniuersitas, ex Christi meritis prouenientem, est enim velut quid consequens ad ipsam filiorum dei manifestationem, quæ tunc & consumabitur & reuelabitur, estque veluti præmium & merces seruitutis quo omnis creatura seruitit Christo in expeditione negotij prædestinationis filiorum dei: qui in ipso christo ab æterno fuerunt electi & prædestinati, & in christo & per christum suam in tempore certam fecerunt vocationem, & ipsam adoptionem filiorum dei fuerunt assequuti. Hac igitur ratione, omnis creatura sub christo non solum tanquam sub fine, sed etiam, tanquam sub capite comprehenditur: estque proinde Christus totius vniuersi caput per comparationem ad supernaturalem finem. Dixi tamen non omnium proprietate christum irratiōnabilium & insensibilium creaturarum caput vocari. Quoniam ut S. Thom. 3. par. q. 8. art. 4. ad 1. insinuauit, caput debet esse homogeneum, id est, eiusdem rationis cum membris. Vnde propter huius conditionis defectum, christus non multum cum proprietate poterit caput harum creaturarum vocari; sed appellabitur tamen aliqua bona ratione, quia, videlicet, eminentiam habet & excellentiam supra totam creaturarum vniuersitatem, & influit præterea in ipsas creaturas perfectiones aliquot, quæ ad ordinem pertinent supernaturalem. Et hæc tenus dictum fuerit de hoc primo dubio.

Secundum dubium.

Vtrum Christus caput sit omnium hominum secundum omnem eorum statum. Hoc dubium & si propter rationem a principio huius quæstionis insinuatum, in prima sui specie de christo procedat, præci-

præcipue tantum instituitur ad inuestigandum ipsam gratiæ habitua-
lis christi perfectionem, An, videlicet, vere & proprie appellanda sit
gratia capitis. Et id circo tota huius dubij disputatio incipiet ab
huius rei examinatione: Est igitur primum argumentum quo pro-
batur gratiam habitualem Christi non esse capitis gratiam. Habitua-
lis christi gratia eiusdem est speciei simpliciter loquendo, cum gra-
tia aliorum iustorum vt superius quæst. 3, art. 2. diffiniuimus ex com-
muni Theologorum doctrina, sed gratia aliorum iustorum non po-
test ex se referre bona operantis opera in spirituale commodum alio-
rum, sed in priuatam duntaxat ipsius operationis vtilitatem, neque
vllam habet vim, vt possit efficaciter spiritualement aliquem influxum
in alios causare. Ergo neque competit habituali Christi gratia, atq.
a deo nequit esse gratia capitis. Ratio enim capitis exegit vim ad in-
fluxum in membra. Maior patet. Tū quia alias quælibet gratia cuius-
libet iusti, esset appellanda gratia capitis, Tum quia purus homo iu-
stus non ob aliud nequit mereri alteri de condigno, nisi quia eius
gratia ex se non habet vim referendi sua opera in alterius commo-
dum. Vnde si quando referantur, talis relatio non erit a gratia, sed
a voluntate operantis, & consequenter poterit ibi meritum congrui
interuenire, minime vero meritum condigni. Namque condigni
meritum postulat supernaturalitatem proportionatam præmio, &
in substantia operis meritorij, & in relatione quæ in ipsum præmiū
referatur, neque alia a priori poterit assignari ratio meriti de condi-
gno, quod erudite docuit S. Doctor 1. 2. q. 114. art. 3.

Dices quod hæc vis referendi opera in spiritualement aliorum utili-
tatem, non conuenit quidem essentialiter gratiæ habituali Christi:
conuenit autem ei ex subiecto in quo residet. Contra. Superius præ-
sertim q. 3. art. 2. & q. 4. art. etiam secundo ostendimus, quod ex rea-
li coniunctione ad diuinum verbum nulla physica virtus aut virtu-
tis modus resultat in habitualement christi gratiam, eo quod verbum
qua ratione exequitur officium suppositandi & personandi humani-
tatem, nihil effectiue operatur in ipsa humanitate, aut in eius acci-
dentibus, sed tantum vnitur ei per modum terminantis ipsam perso-
naliter & complementis illam eius dependentiam, qua pendet a pro-
prio supposito. Sed si qua ponenda esset in gratia vis referendi opera
christi in aliorum commodum, illa deberet esse physica. Nam hoc
quod est ordinare & referre proprium opus in alium, & si moralita-
tis habeat admixtionem: reale tamen quid est & physicum, & quod
proinde physicam vim in ipso referente præexigit: Ergo &c.

Confirmatur. Vel ista vis & perfectio, qua habitualis christi gra-
tia potest ipsas christi operationes in spiritualement hominum vtilita-
tem ordinare, residet inherenter in ipsa gratia, vel in eius subiecto
dunta-

*alias, in
fluendum

duntaxat. Si in subiecto tantum. Ergo ipsa reuera, nihil in se habet
quo intrinsece constituatur in ratione gratiæ capitis: atque adeo de-
nominatione tantum extrinseca, capitis gratia vocatur: & ex conse-
quenti, non est simpliciter, sed secundum quid gratia capitis.
Si vero in semetipsa vim illam & perfectionem participat: oportet
explicare ex quo principio ei competat: cum neque ex intrinsecis sue
naturæ principijs, eo quod est eiusdem speciei cum gratia nostra, ne-
que, vt sufficienter probauimus, ex Verbo cui realiter coniungitur, ei
conueniat: Ergo, &c.

Secundo arguitur. Gratia capitis specie differt a gratia persona-
li: Ergo si in Christo constituamus gratiam capitis, affirmare tenebi-
mur, vel quod in ipso duplex est gratia, quarum altera est perso-
nalis, & altera gratia capitis, vel quod vna, & eadem gratia in ge-
mina substantiali specie reponitur. Sed vtrumque falsum esse appa-
ret: Ergo, &c.

Tertium argumentum. Habitualement Christi gratia, neque ob id
esse potest gratia capitis, quia est accidens Christo Ecclesiæ capiti,
inexistens. Nam hac ratione quodcumque accidens Christo inhæ-
rens diceretur, & esset capitale. Neque vero quia est instrumentum
coniunctum Christo capiti, quo vtitur ad gratificandos & sanctifi-
candos homines. Nam hac ratione caro Christi & eius passio, imo
& ipsa corporis Christi membra manus, pedes, &c. essent capi-
talia, quia Christus Ecclesiæ caput his omnibus, vt diuinæ suæ
virtutis, diuiniq; verbi instrumentis vtitur ad sanationem, & gra-
tificationem animarum. Igitur nulla est in habituali Christi gratia
specialis aliqua ratio, ob quam cum proprietate vocari debeat gra-
tia capitis.

Quartum argumentum. Christus non est caput Ecclesiæ: ergo nec
habitualement eius gratia debet censeri gratia capitis. Huius consecutio-
nis vim a principio huius quæstionis ostendimus. Antecedens vero
probat. Christus non est caput Ecclesiæ in quantum homo: quod
vero sit caput in quantum Deus, est ad propositum impertinens.
Quia etiam Pater vt Deus esset Ecclesiæ caput, & similiter
Spiritus sanctus: nos vero loquimur de Christo secundum specia-
lem rationem, quæ non est ei communis cum alijs sanctissimæ
Triadis personis: Ergo, &c. Probo maiorem, & ostendo, quod
etiam si illa dictio, in quantum, specificatiue sumatur, falsum
sit, quod Christus in quantum homo est Ecclesiæ caput. Chri-
stus in quantum homo non habuit meritum infiniti valoris, ne-
que satisfecit satisfactione rigurosa. Nam valoris meritorij
iufinitas, & satisfactionis rigor, non ex humanitate, sed ex
diuino tantum verbo desumebantur, & participabantur in hu-
manis

manis Christi operibus. At si huiusmodi valorem ab humanis Christi operibus secludamus, nequaquam nobis proderunt: Neque enim alia ratione Christi meritum & satisfactio ad nos pertinet, nisi quia perfectum fuit meritum, & perfecta exactaque fuit satisfactio: ergo in quantum homo non influit Christus in ipsos Ecclesiae fideles communicans eis suorum meritorum, suaeque satisfactionis virtutem: atque adeo non est eorum caput.

Quinto arguitur & probatur idem Christum dominum non esse Ecclesiae caput. Si Christus est caput Ecclesiae, sequitur eum esse quoque ipsius Ecclesiae membrum & partem. Consequens non apparet admitendum. Quia esse partem, aut membrum imperfectionem importat. Ergo, &c. Sequella probatur. Caput in naturalibus (ad quorum analogiam Christus caput Ecclesiae dicitur) membrum est, & pars totius suppositi cuius est caput, & reuera membrum essentialiter est superius ad caput, & ad caeteras corporis partes, atque adeo haec praedicatio, caput est membrum, essentialis est: ergo, &c. Bene valet consequentia illa, Christus est Ecclesiae caput: ergo est eius membrum & si praecipuum.

Confirmatur, sequitur ex contraria sententia concedi posse hanc propositionem Christus est caput, imo & membrum Christi. Consequens autem manifestam praefert absurditatem. Ergo, &c. Probat sequella Paul. 1. Corinthios 12. Ecclesiam appellat Christum illis verbis. ita Christus. Vbi liquet ex contextu illam vocem Christus pro Ecclesia accipi: Ergo si Christus caput est Ecclesiae, poterit & caput Christi vocari.

Sextum argumentum extra rationem capitis est, quod per suum influxum constituat in actu substantiali ipsa membra corporis cuius est caput: ita quod ex membris in potentia efficiat membra actu. Proprium enim capitis officium est, influere motum, & sensum in membra iam constituta in actu esse membrorum, & vnita ipsi capiti, & toti composito per substantialem generationem. Quod ex capite corporis naturalis constat, ad cuius similitudinem Christus caput sui corporis mystici, nimirum, Ecclesiae, vocatur. Sed Christus propria virtute efficit membra Ecclesiae in actu substantiali membrorum, eaque sibi vnit, & copulat, quod est certa fide tenendum. Ergo non potest nisi magna forsitan cum improprietate caput Ecclesiae dici.

Septimum argumentum. Gratia Christi habitualis non causat efficienter, saltem physica efficientia, spiritualis vitae motum, & influxum in oēs homines qui Christi virtute sanctificantur, ac proinde neque influit in oīa corporis Christi mystici membra. At propriū capitis officium est, efficienter influere in oīa corporis membra. Ergo improprie appellatur a theologis gratia capitis. Maior probatur. Primo de illis

homi;

hominibus, qui in statu legis Mosaycae in fide christi venturi salutem fuerunt affecti. In quibus christi gratia, cum non adhuc extaret, non potuit ullam efficientiam praesertim physicam habuisse. Nulla enim causa operari potest nisi prout existit actu. Quod vero neque in homines qui in praesenti statu salutem assequuntur eiusmodi habeat efficientem influxum. Probatur. Quia cum nullo eos physico attingat contactu, nulla potest physica eius actio circa hos homines constare. Ergo. Christi gratia nullum habet influxum, qui ad rationem capitis pertineat,

In oppositum autem militat communis theologorum doctrina in 3. dist. 13. vbi S. Tho. & 3. par. quaest. 8. per totam sed praecipue art. 5. eam luculenter amplificat.

Ad propositae quaestionis decisionem illud est praevia observatione praemittendum, quod licet ratio capitis non proprie, sed metaphorice & similitudinariae Christo. comparatione ad Ecclesiam accommodetur: Sicut & ratio corporis de ecclesia siue militanti, siue triumphanti, non nisi metaphorice dicitur & per similitudinem ad naturale corpus. vt ex paulo 1. corin. 12. colligitur in illis verbis. Sicut enim corpus unum est &c. Quamquam hoc ita sit, nihilominus tamen haec figurata, & similitudinaria loquutio magnam vim habet ad explicandum eum superioritatis modum, quo Christus suae Ecclesiae praeminet. Qui non tam in externa praeminentia & gubernatione consistit, etsi hanc cognoscamus, (& ob eam S. Thom. 3. par. quaest. 8. articul. 1. ad 3. dicat Christum potius caput ecclesiae, quam eius cor appellandum fore) quam in spirituali & interno in animabus fidelium influxu. Quem vox ista, Caput, nobis denotat, proportione desumpta ex his quae in capite naturalis corporis contingunt. Cuius proprium officium est in omnia viuentis corporis membra motum & sensum, iuxta membrorum proportionem, assiduo influxu operari. Scio equidem persuasum fuisse grauissimis philosophis cum Aristot. lib. de somno & vigili. cap. 2. & lib. de communi motu animal. cap. 4. & 5. & lib. 2. de generation. animal. (alijs & non paucis, iisque in philosophia & medicina peritissimis reclamantibus) caput in animali non esse principium totius vitae, sed vitae, tantum sensitiuae, nam primum vitae gradum cordi tribuit, Verum hac limitatio id tantum efficit, quod sicut infinitam dei perfectionem, quamlibet simplicissima sit, non valemus, Dionysio in lib. de diuin. nomin. adnotante, propria voce, non modo comprehendere (est enim & nomine, & intellectu creato incomprehensibilis) verum neque aliquali significatione attingere, sed quamplurimis oportet vocibus vtamur. Ita spiritualis Christi virtus, quam fidelibus communicat, & modus

Bbbbb 2 quo

quo, in ipsa corporis sui mystici membra influit, neque vna simplici voce, propter grandem, & eximiam tantæ virtutis, tamque vniuersalis, efficacissimique influxus excellentiam, ex primi potest, neque vna tantum similitudine ex creaturis desumpta sufficienter explicari. Quo fit vt sacræ literæ diuersis appellationibus sæcundissimam, multiformemque christi virtutem nobis insinuent. Appellatur quandoque Radix Isai. 11. radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur. Vbi obseruatione dignum censeo, quod Spiritus sanctus hoc in loco duo insinuat, & fere explicuit, quæ in christo, prout est supremum, & vniuersale ecclesie caput, repetiri certa fide credimus. Alterum est secreta quædam spiritualis viuifica virtus, quam interno quodam, & inuisibili influxu christus in sua membra, diuersorum membrorum proportione seruata, assidue influit. Quam virtutem Paulus ad Ephe. 4. grauissimis verbis expressit. Veritatem, inquit, facientes in charitate crescemus in illo per omnia, qui est caput, Christus: ex quo totum corpus compactum, & conexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiuscunque membri, augmentum corporis facit in edificationem sui in charitate, occultam hanc spiritualem christi virtutem insinuat illa dictio. Radix. Arboris enim radix occulta est & recondita, neque hominum conspectui patet: sed ex ea latenti quadam diffusione viuificatrix virtus ad totum arborem, ad vltimum vsque eius folium deriuatur. Alterum vero quod ad caput pertinet, est visibilis eminentia in corpore, in quo principem locum tenet; & quasi visibile exercet totius corporis gubernationem. Quod Isai. illis verbis subnotauit conuenire christo. Qui stat in signum populorum &c. Quem radicem vocauerat, ac proinde occultatam, & inuisibilem, mox dicit stare in signum populorum. Vt ad ipsum in conspectu omnium gentium positum oēs confugiant tanquam ad militare principis vexillum. In quo similiter alia duo, quæ inter caput & corpus cõtingunt, significatur. Vexillum namque seu militare signum defensionis militum precipue deferuit, Nam sub ipso adunati et aggregati defenduntur, & impetuoso hostium incursum facilius obsistunt, ac vltimam tandem victoriam reportant. Et milites primarie eo potissimum contendunt in prælio, ne ipsum principis aut ducis signum periclitetur. Quæ duo in corpe erga suum caput ipsa ducente natura obseruata reperimus, sub capite enim adunata corporis membra & capitis influxui bene coaptata facile conseruantur, & coalescunt. Et in conseruando, ac auendo capite vniuersa membra maxime sunt intentata, sic a deo, vt propter capitis conseruationem alia particularia membra manifesto se exponant discrimini. Hæc mutua & vicaria capitis, & corporis officia, in christo, & ecclesia conspiciet is qui attente rem consideraue-

rit.

rit. Christus enim signum est, & princeps militare vexillum, sub quo saluantur, quorquot in spirituali huius vitæ militia saluantur. Estque caput, cuius influxu cessante, cessaret ipsa omnium ecclesie fidelium spiritualis vita. Quod propheta magis adhuc explicuit verbis mox adiunctis, Ipsum gentes deprecabuntur. Sed præterea in eius gloria tuenda, & amplificanda laborant vniuersi fideles, illi præsertim qui in præcipuo ecclesie loco sunt à Spiritu sancto, vt robustiores & valentiores milites collocati. Et qui potiora sunt huius mystici corporis membra. Cuiusmodi sunt illi de quibus Paulus meminit 1. Cor. 12. Ibi, diuisiones vero gratiarum sunt &c. Et ad Ephes. 4. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos &c. Hæc obiter sunt adnotata, non solum vt exacta citati ex Isai. testimonij habeatur intelligentia, sed potissimum vt rationem capitis, quæ in christo comparatione ad ecclesiam reperitur, aequaliter insinuemus.

Quandoque vero vitis vocatur. Ioan. 15. Ego sum vitis vera, & vos palmites. Vbi non solum viuificum ac sæcundissimum influxum, enimque apprime necessarium, quem Christus in suos influit fideles, nobis designat: verum & externam etiam coniunctionem, quam cum christo, & in christo habemus, apertè declarat. Sed quoniam vnio vitis ad palmites, ad fructuositatem potius, quam ad superioritatem pertinere videtur, idcirco hæc similitudo tantisper apparet deficiens. Cuius deficientiæ supplet similitudo alia, qua se Christus comparauit luci, & illum scriptura sacra soli comparat. Sol enim eminentissimum tenet in toto orbe locum, ac per modum eminentissimæ superioritatis in hunc visibilem mundum mira virtute & potestate influit. Sed neque comparatio ista satis est adæquata, Nam & si Aristot. lib. 1. Meteor. dicente, necessum sit mundum istum visibilem contiguè esse latioribus superioribus, vt inde tota eius virtus gubernetur: at nõ tanta, tamque intranea est inter hunc inferiorem mundum & cælestes orbes coniunctio, neque tam intrinseca vnio, vt exacte nobis referre possit eam, quæ inter Christum & eius fideles reperitur.

Vocari etiam solet Christus Ecclesie fundamentum, vt a Paul. 1. Cor. 3. vocatur. Qua plene assimillatio exprimit satis, qua ratione totam huius spiritualis Ecclesie ædificationis firmitatem ad solum Christum reuocare debeamus, vt ad firmissimum & solidissimum fundamentum: ad quam similitudinem pertinet ea, qua Christus in script. sac. petra vocatur. Verum isthæc comparatio exacta non est. Fundamentum namque ædificium inchoat & sustentat, at non ipsum perficit, exornat & consumat. Vnde vt scrip. sac. alia comparatione huius deficientiam compensaret, Christum lapidem angularem vocauit: cuius proprium est claudere, perficere, ac summa cum firmitate ædificium consummare, atque omnia quæ dispersa videbantur, in vnum

col-

colligere, ac consummatim copulare.

His & alijs figuratis locutionibus, spiritus sanctus in sacra pagina utitur, ut vnionem Ecclesiæ ad Christum explicet, mirabilemque ac fructuosam virtutem & vim, quam ab ipso suscipit, & qua se mota, tota eius & pulchritudo & substantia euanesceret. Sed efficacioribus ad huc comparationibus utitur, quæ licet cum referuntur ad ea ex quibus fuerunt desumptæ, figuratam & methaphoricam acceptionem importent: subindicant tamen vere & proprie ea quæ Christo, & Ecclesiæ contingunt. Et prætermittis alijs, duæ sunt præcipuæ. Altera qua Christus sponsus & vir Ecclesiæ vocatur, & ipsa Ecclesia Christi sponsa, agnique vxor. Nam ut vir & vxor duo sunt, ut inquit Paulus Ephes. 5. in carne vna: ita Christus & Ecclesia in carne vna sunt, non solum specificæ naturæ vnitate, sed & specialiori alia coniunctione, quæ sponsalitis affectu, & officio conciliatur. Vnde factum est, quod Christus nihil sibi proprium reseruauerit, sed totum quod ad ipsum pertinet autoritatis, dignitatis, gloriæ, & excellentiæ, atque itidem potestatis, suæ sponsæ dilectissimæ communicauerit Ecclesiæ. Neque enim & ipsam potestatem, quæ propria esse videtur viro, & marito digna, sibi reseruauit Christus, sed & eam quoque suæ charissimæ sponsæ voluit esse communem. Quod Christus Ioan. 14. se facturum illis promisit verbis. Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipse faciet, & maiora horum faciet. Quam rem attigit August. hæc versans verba, & longo mirabilique discursu digessit Chrysostomus in hom. 55. ad populum. Et quoniam nemo carnem suam odio habuit, ut Paul. ad Ephes. 5. dicebat, sed nutrit, & fouet eam. Ita & Christus & nutrit, & fouet, ditat, nobilitat, & amplificat Ecclesiam. Et neque eius carnem odio habet, sed amat & diligit, ex cuius amore tandem corpus humilitatis nostræ reformabit configuratum corpori charitatis suæ.

Verum etsi excellens hæc sit comparatio, Ecclesiæ dignitatem magnifice ex tollens, & dilectionem Christi erga Ecclesiam mirifice commendans: sed neque tamen sufficiens spiritui sancto visa est ad intimam & mirabilem Christi cum Ecclesia vnionem, ut par erat, explicandam. Quoniam etsi maritalis hæc coniunctio carnis vnitatem inducat, duo tamen adhuc sunt vir & vxor, tametsi in carne vna. Vnde tandem eo deuentum est, ut omnimodam vnitatem spiritus sanctus inter Christum & Ecclesiam exprimeret, ut Ecclesiam christi corpus, & Christum Ecclesiæ caput vocaret, qua plane methaphorica & similitudinaria locutionis phrasi, veram realemque spirituales vnitatem, quæ inter Christum est & Ecclesiam, mire nobis spiritus sanctus exposuit: illam videlicet, quam Christus optabat & petebat a patre Ioan. 17. cum dicebat, Pater serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi

mihi, ut sint vnum sicut & nos. Et paucis interpositis. Sed & pro eis rogo, qui credituri sunt, ut omnes vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, & ut ipsi in nobis vnum sint. Sed & eadem similitudine manifesta significatione insinuatur eminentia qua Christus Ecclesiæ præsidet, quæ tam amabilis est, utilis, & suavis Ecclesiæ, quam Christo præclara & gloriola. Quid enim corpus vite, motus, sensus & perfectionis habet, quod a capite non participet? Quam vero caput dignitatem, excellentiam ac virtutem sortitur & obtinet, quam corpori non communicet? Et quæ denique maior, intimior ue vnitas & coniunctio esse dignoscitur, quam ea quæ inter corpus, & proprium eius ac congeuem reperitur caput? Non libet amplius spaciari in his referendis & ponderandis eius vnionis titulis, quæ inter Christum & Ecclesiam verius & proprius inuenitur, quam inter res ipsas ex quibus hæc figuratæ & methaphoricæ comparationes desumuntur. Sed ad nostrum deum eniamus intentum, & quibusdam subiunctis conclusionibus breuiori & strictiori orationis, stilo propositæ quæstioni fati faciamus.

Prima Conclusio.

Fide Catholica tenendum est Christum caput esse Ecclesiæ: Ecclesiamque corpus esse Christi. Nisi noster hic institutæ relectionis de gratia Christi tractatus ad desideratum properaret finem, multa hoc loco nobis se, & disputanda & tractanda offerebant, & cum hæreticis Christi, & Ecclesiæ hostibus exagitanda, quibus a missis explicatum daremus: quo nam hæc spirituali glutino Christi cum Ecclesia coniunctio, & incipiat & perficiatur. Nam incipit a fide, & charitate quæ vinculum est perfectionis consumatur. Et num in sola inuisibili spiritus sancti directione, suggestionemque & impulsu, an vero visibili etiam & externa subordinatione constet. Nam præcipuum quidem quod ad hanc spectat vnionem, interna, spiritualique vnitione & influxu constituitur: sed externa quoque, & visibili specie apparet. Visibilibus enim legibus sub vno visibili Romano Pont. capite gubernatur Ecclesia: sed inuisibili fauore spiritualique gratia, nobis Christus supremum caput, occulta quadam subministratio, ad harum legum obseruantiam opitulatur, & fauet: spiritualesque influxum suis ingerit membris, quibus ad præcepta virtutum officia coalescât, & valeant. Sub visibilibus quoque sacramentis adunatur Ecclesia, sed sub tegumento visibilibus rerum diuina Christi virtus secretius operatur, ut Mag. Greg. 1. quæst. 1. cap. multi. doctissimis verbis dixit. Visibilia & externa sunt in Ecclesia ministeria Apostolorum, Pastorum, Doctorum, &c. quæ tamen ad opus ministerij, quod potissi-

potissimum spiritu constat, perficiendum, & consumandum destinantur, ut ad Ephes. 4. Egregius minister Paul. dicebat. Valeat ergo inordinata Lutheranorum Caterua, quæ cum vero spiritu penitus vacua sit, totum suæ Sathanicæ Synagogæ ordinem, seu ut verius dicam confusionem, ad phanaticum quemdã spiritum reuocat. Et nos in nostra visibili gloriemur Ecclesia, sub vno Christo supremo capite constituta: cuius visibilem locum Rom. Pont. tenet in terra. Et sub hoc externo, visibilique tegumento, verum ab ipso Christo quæramus participatum spiritum, & ad nostræ conclusionis probationem reuertamur, Quæ certam esse in fide veritatem docuerunt vniuersi theologi scholastici in 3. dist. 13. ad cuius explanationem legatur. S. Thom. 3. par. quæst. 8. artic. 1. & 2. ex quibus constabit Christum caput esse Ecclesiæ, & secundum corpus & secundum animam; ita quod tota ipsa humanitas Christi ad rationem capitis in Christo constituendam concurrat. Et similiter Ecclesia secundum vtrumque & corpus & animam Christi corpus est: singulares itidem fideles anima & corpore constantes particularia sunt huius corporis membra, influxumque recipunt a capite, qui non solum animæ, sed etiam corpori prout & ipsi animæ, ac Dei subest spiritui, quamplurimum virtutis confert. Regius enim vates Psalm. 33. dicere solebat, cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Communis hæc vtriusque humanæ partis lætitia ex communi in fluxua capite christo suscepto suam deducit originem. Legantur etiam S. Thom. q. 29. de verit. artic. 4. Alex. Alen. 3. p. q. 12. memb. 2. & Altisiod. lib. 3. tract. 1. c. 4. 5. & 6. Et Driedo. lib. de captiui, & redemp. tract. 2. c. 2. art. 5. Testimonia script. sacr. pro hac veritate confirmanda sunt multa & manifestissima, præsertim in Paul. ad Ephe. 1. Ipsum dedit caput super omnem ecclesiã, quæ est corpus ipsius, plenitudo eius cui omnia in omnibus adimpletur. Quibus verbis exprimit Apost. abundantiam influxus diuini quo corpus suum, singulaque eius membra perficit, & adimplet omni spiritali plenitudine, ut sit perfectum & plenum corpus, & dignum tanti capitis coniunctione; in quo & ipse adimpletur, sicut & euacuari dicitur in eis, qui ab ipso recedunt. Legatur super ista Pauli verba S. Ambros. c. 5. vir, inquit, caput est mulieris, sicut christus caput est ecclesiæ. Ad Colos. 1. ipse est caput corporis Ecclesiæ. 1. cor. 6. Nescitis quia corpora vestra membra sunt christi ad rom. 11. & 1. cor. 12. diuersa munia variæque functiones, alternaque officia, quæ ipsa diuersa huius corporis membra exequentur spiritali christi capitis influxu gubernata, & confortata mirifice & luculenter Paul. exposuit. Explicauerunt hanc veritatem Patres grauissimi. Aug. ps. 13. a principio & Epif. 57. & potissimum legatur in lib. de Agone christiano, cuius verba referunt Dried. loco citato & Medin. 3. par. quæst. 8. artic. 1.

Basi.

Basi. lib. de Spiri. sanct. c. 5. Hilar. lib. 8. de Trin. & lib. de synod. c. 38 & super ps. 139. Et denique hæc veritas constat ex his duobus notabilibus & ex script. sacr. ibi adnotatis, quæ paulo ante ante fuerunt præsupposita. Ex quibus theologicæ congruentiæ, quæ ad hanc veritatē exponendam afferri solent, facillima opera colligi possunt. Vnde ad sequentes pergamus conclusiones.

Secunda Conclusio.

Christus (ut in præsentia de capite loquimur) non in quantum Deus in sua puritate naturæ cōsideratus, sed in quantum Deus homo, caput est sui corporis, quod est Ecclesia. Ad intelligentiã huius cōclusionis aduertendū est, nos minime negare christū ut Deū caput esse ecclesiæ: est enim & ecclesiæ & totius creaturarum vniuersitatis caput omnem vitam, & motum, ac totum itidem esse omnibus creaturis influens: Nec enim longe est ab vnoquoque nostrū, actor. 17. Multoq; intimius nobis ac vniuersis creaturis assistit, quod caput sui corporis membrum. Sed loquimur in præsentia de capite visibili, & homogēneo, id est, similis formæ cum mēbris, quod inter oīa mēbra præcipuum tenet locum, eminenti virtute cōplectens oēm vitã, sensum, & motū omnium sui corporis mēbrorum. Qua ratione Deus in puritate suæ diuinæ naturæ consideratus, non est in hoc sensu Ecclesiæ caput. Nam est caput inuisibile alterius rationis, & formæ a corpore cui præest.

Secundo notandū est & ad memoriã reuocandū id, quod dixerūt illi theologi, quorū sententiã præcedenti quæst. a. 3. retulimus, qui dicebant, Christum neq; meruisse, nec satisfecisse, neq; vero redemisse nos prout est Deus homo, sed prout est homo dūtaxat, & si virtutē satisfaciendi, merendi, ac redimendi, a diuino acceperit supposito: nã si humanitas non esset vnita verbo non hac tanta polleret virtute. Vnde gratia vnionis antecedenter fuit necessaria, ut Christi humanitas nostram operaretur redemptionem: formaliter tamen gratia vnionis supposita, verbum non concurret, ad nostram redemptionem operandam, sed ipsa sola Christi humanitas, & si quadam denominatione, quasi extrinseca diuinū verbum nos redemisse dicatur; quatenus eam personaliter sustentat humanitatem, quæ nos redemit, sicut a qua calorem sustentas dicitur calefacere. Theologi qui ita tunc dixerūt, dicerent similiter in præsentia, quod Christus ratione tantum humanitatis caput est Ecclesiæ, & si diuinū ipsum verbum quadam denominatione veluti extrinseca, caput quoque nostrum dicatur. Cæterum nos, quibus ille modus dicendi tunc non placuit, aliter dicimus cum sententia communiori, quæ in modo loquendi scripturæ sacræ, & Patrum magis videtur esse fundata. Nimirum, quod Christus sicut ex humanitate habuit formalem rationem.

C c c c c

me-

merendi & satisfaciendi, valorem autem meritorium, & satisfactorium, à verbo diuino personaliter suppositante naturam humanam, & actu cum ipsa concurrente ad operationem meritoriam & satisfactoriam. Sic adeo vt totus Christus Deus homo per se intraret rationem principij totalis satisfactionis & meriti: Ita ipsemet Christus Deus homo per se pertinet ad rationem capitis Ecclesie.

Est quidem humanitas formalis ratio, Christo per quam sit Ecclesie caput. Diuinum autem verbum, vt suppositans, & terminans naturam humanam per se concurrat ad constituendam capitis rationem. Mutuoque pendent verbum, & humanitas (sicut vt dependentie nomine) ad constituendam essentialem capitis rationem: verbum enim accipit ab humanitate requisitam essentialiam

* alias ge & formam, qua possit capitis officium genere: humanitas vero accipit a verbo totam illam perfectionem, totumque valorem illum, qui per se & essentialiter ad supremi capitis Ecclesie dignitatem, & officium requiritur. Et quidem ista sententia consequenter se habet ad aliam de merito, & satisfactione. Quoniam influxus huius capitis in membra satisfactorius est & meritorius: atque adeo, quod de principio meriti & satisfactionis diximus, dicendum est similiter de capite. Quod hæc sententia conformis sit modo quo scriptura sacra, & sancti patres loquuntur, ex eo constat, quod Paulus prima conclusione citatis, absolute vocat Christum Ecclesie caput, & Ecclesiam appellat corpus Christi, Christus autem, vt superius aduertimus, neque solam diuinitatem, neque solam humanitatem importat, sed ipsum Dei verbum in humana natura subsistens. Patres etiam tertio quoque verbo repetunt, quod si Christus non esset verus Deus, neque nos potuisset redimere, neque proinde rationem capitis Ecclesie habere meruisset. Et ita Aug. in lib. de Trin. inquit Christus non esset Dei hominumque mediator, nisi esset idem Deus & homo. Relegantur quæ superius diximus in confutationem prædictæ sententiæ. Sed aduertendum est, quod quia humanitas, vt dixi, formale principium est Christo, vt caput Ecclesie dicatur, & sit, ipsumque capax reddit denominationis huius. Idcirco absolute solet, & potest dici, quod Christus, in quantum homo, est Ecclesie caput. Et ita Pau. ad Ephes. I. dicit, quod Deus ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam. Qui modus loquendi designat officium & rationem capitis competere Christo vt homini, ea scilicet ratione, qua subiectus est Deo, vt ab ipso possit dari, & præfici Ecclesie honoremque dignitatem capitis ab ipso recipere.

Confirmatur Christus meruit sibi supremam capitis dignitatem. Vt quaestione diximus præcedent. Ergo hæc dignitas simpliciter competit Christo vt homini. Sed obiter notetur, p his quibus ibi dicebamus quod

cum

cum dicimus Christum meruisse capitis dignitatem, non sit sensus, quod Christus meruerit virtutem, qua posset influere in reliquos homines gratiam, & gloriam, & reliqua supernaturalia dona: Nam hæc virtus* alias hæc siue radicaliter consideretur, quæ est ipsa vnionis gratia, siue summa virtutem, tur pro immediato, & proximo principio formali, quo Christus influit in membra, absque vllis meritis Christus accepit. Sed meruit ipsam formalem capitis dignitatem, & quod nullus vniretur Deo nisi prius secundum rationis prioritatem ipsi, vt homini, per fidem copularetur, eiusque actualement susciperet influxum, ipsumque vt principem pastorem, & caput recognosceret. Meruit etiam, quod Deus eius humanitate vt instrumento vteretur, ad influendum in sua membra physico influxu supernalem vitam, & motum. Sed ad rem. Et simili ratione conceditur à S. Tho. 3. q. 26. art. 2. quod Christus secundum quod homo mediator est Dei, & hominum. Ex dictis sequitur quod hæc propositio, Christus in quantum homo est Ecclesie caput, vera est, si dictio, in quantum, specificatiue sumatur, quæ tamē esset falsa, si reduplicatiue sumeretur. Non libet immorari in his terminis explicandis, tum quia scientibus dialecticam sunt manifesti, tum etiam quia superius à nobis fuerunt explicati, cum de Christi adoptione in q. I. loquebamur. Satis fuerit nunc dicere, quod si dictio, in quantum, denotet ad eamquam & totalem rationem capitis, falsa est illa propositio, quomodo cumque sumatur etiã specificatiue, quia dignitas capitis postulat per se & necessario diuinum suppositum, est autem vera, si denotet principium formale specificam rationem capitis constituens, sub illo tamen dignitatis modo, qui ex diuino supposito dimanat. Et hic specificatiuus sensus, in quo ista admittitur propositio.

Tertia Conclusio.

Christus caput est, non solum fidelium qui in noui testamenti statu commorantur, sed omnium fidelium qui post Adæ peccatum Christi præcesserunt aduentum. Hæc conclusio eadem est tenenda certitudine, qua versus finem q. 5. diximus credendum esse, quod Christi fideles, qui Christi antecesserunt incarnationem, gratiam, & iustitiam ex Christi meritis acceperunt. Et eodem modo quo ibi explicuimus veritatem illam, explicanda est hæc nostra præsens conclusio. Isque in summa legitimus est nostræ conclusionis sensus, quod Christus vt præuisus & præcognitus a Deo in ipsa æternitatis præscientia, propter homines & eorum salutem homo futurus in tempore, caput fuit antiquorum fidelium. Ita quod omnis spiritalis influxus, quem a Deo acceperunt, non aliter ad eos peruenit, neque aliter à Deo fuit à celo demissus, quam habito respectu ad venturum Christum, vt ad supremum om-

Ccccc 2 nium

nium credentium caput. Et ob id in loco superius ex Isa. c. 11. citā. Eri^s radix Iesse, &c. Christus Iesse, id est, David radix appellatur, etsi multo tēpore fuerit ipso David posterior. Et ob hāc causā patres in limbo sustentati fructū per ceperunt illius victoriā, quā Christus de suis hostibus magno peracto bello reportavit, pugnavitq; Christus etiā pro eis. Vt ex illo Zach. Cantico Luc. 1. colligitur. Et erexit cornu salutis nobis, salutem ex inimicis nostris, ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, qui iam, scilicet, olim erant defuncti. Hāc veritatem mire docuit August. qui nihil non profunda semper eruditione, & sapientia dixit, lib. de Catechizandis rudibus c. 3. Cuius verba quia digna sunt consideratione de creū ad hunc locum transcribere. Sic inquit. Neq; enim ob aliud ante aduentum domini scripta sunt omnia quæ in sanctis scripturis legimus, nisi vt illius commēdaretur aduentus, & futura præsingeretur Ecclesia: id est, populus Dei per omnes gentes, quod est corpus eius: adiunctis atque annumeratis omnibus sanctis, qui etiam ante aduentum eius in hoc seculo vixerunt, ita eum credentes venturum esse, sicut nos venisse. Sicut enim Iacob manum prius dum nasceretur emisit ex utero, qua etiam pedem prænascens fratris tenebat, deinde vti que secutum est caput, tum demum necessario membra cetera: sed tamen caput non tantum & membra, quæ secuta sunt, sed etiam ipsam manum quæ in nascendo præcessit, dignitate ac potestate præcedit, & quamuis non tempore apparēdi, tamen naturæ ordine prius est, ita & dominus Iesus Christus, etsi antequam appareret in carne, & quodāmodo ex utero secreti sui, ad hominum oculos mediator Dei & hominum homo procederet, qui est super oēs Deus benedictus in secula, præmisit in sanctis Patriarchis & Prophetis quandam partem corporis sui, qua velut manu se nasciturum esse prænunciāns, etiam populum præcedentem superbe, vinculis legis tamquam digitis quinque supplantavit: quod & per quinque temporum articulōs prænunciari venturus, prophetarique non destitit: & huic rei consonans per quem lex data est, libros quinque conscripsit. Et superbi carnaliter sentientes, & suam iustitiam volentes constituere, non aperta manu Christi repleti sunt benedictione, sed constricta atque conclusa retenti sunt, itaque illis obligati sunt pedes & ceciderunt, nos vero surreximus & erecti sumus. Quamuis ergo, vt dixi, præmiserit dominus Christus quandā partem corporis sui in sanctis, qui eum nascendi tempore præierunt, tamen ipse est caput corporis Ecclesiæ, illiq; omnes eidem corpori, cuius ille caput est, coheserunt, credendo in eum quem prænunciabant. Non enim præcurrere diuisi sunt, sed adiuncti potius obsequendo. Nam etsi manus a capite præmitti potest, connexio tamen eius sub capite est. Hæc Aug. In quibus perpendendam est, quā citra improprietatem vllam Aug. ipsam

æternam

æternam Dei præscientiā diuinum quasi vterum appellauerit, in quo diuina præfinitione & prædestinatione rotus ipse ab æterno Christus, & in capite & in membris fuit præconceptus. Ita quod prædestinatio Christi capitis & membrorum eius perfecta quædam fuit ipsius Christi in diuino vtero conceptio. Cuius cōceptionis fetus, quasi immaturo tempore demonstratus fuit in illa manus ex vtero emissionē, quæ in antiquo fideli populo facta est. Voco immaturū tempus totū illud, quod eā tēporis plenitudinē præcessit, de qua Paul. ad Gal. 4. dicebat. At vbi venit plenitudo tēporis, misit deus filiū suū factū ex muliere, factū sub lege, &c. tunc æterna illa Dei præconceptio suum habuit ad implementum, cum Deus filium suum in mundum misit. Et quemadmodum dicebamus superius cum Paul. ad Ephes. 1. quod resurgente Christo resurreximus oēs, id est, resurrexit corpus in suo capite, & Christo cælos penetrante & ascendente, nos quoque cum illo cælos conscendimus, id est, corpus ascendit in capite: ita Christo capite nostro ex diuino æternæ præfinitionis vtero tūc egrediente & nascente, & nos quoq; nati sumus, corpus videlicet fidelium in suo capite natum est, & exortum. De hac forsitan natiuitate, & diuini vteri partu explicari poterunt non incommode illa vaticinantis Esa. verba cap. 66. Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam dicit dominus? Ego qui generationem cæteris tribuo, sterilis ero dicit dominus Deus tuus? Certe si sequentia in contextu adnotentur verba illa scilicet letamini cum Hierusalem & exultate, &c. non poterit hæc intelligentia non videri textui consentanea. Exhortabatur enim propheta Hierusalem ad lætitiā, eo quod Diuinus hic æterni vteri partus tandem erat in hāc lucem incommodum ipsius Hierusalem futurus. Hæc eadem veritas constat ex illo prouerbo. 8. Nondū erant abissi, & ego iam concepta eram. Quo loco de incarnata sapientia sermo erat Salomoni, Eamque ab æterno conceptam vocat, quia in æterna Dei prædestinatione & præordinatione ipsam quasi in pulcherrimo Dei vtero ad partum properantem contemplabatur. Et quod properaret ad partū, illa sequētia indicant verba. Et delitiæ meæ esse cū filijs hominum. Et hæc dixisse fat fuerit ad huius tertię cōclusionis explicationē, nā ex his, quibus cōprobauimus superius veteres Patres ex Christi passione & meritis fidē accepisse & gratiā, poterit quisq; petere alia quæ sunt necessaria ad huius cōclusionis probationē quæ probatio ad formam redacta talis est. Antiqui Patres ex influxu Christi fidem acceperunt, & cætera supernaturalia dona, quæ ad eorum iustificationem attinerunt. Christus ergo capitis rationem habuit comparatione ad fideles illius prisca & veteris status.

Quarta Conclusio.

Christus caput est iustorum fidelium in loco purgatorij existentium.

Hæc

Hæc conclusio si materialiter intelligatur, in hoc videlicet sensu, quod illi qui in purgatorio existunt, sunt veta christi membra, & christus eorum caput, non potest reuocari in dubiū. Sunt enim coniuncti christo per fidem & charitatem, & ex influxu christi & virtute merito eorum gratiæ confirmationem, & stabilitatem in illo statu accipiūt. Atque itidem ex thesauro ecclesiæ, qui meritis & satisfactionibus christi potissimum constat, per modum saltem suffragij a debitis releuantur pœnis. At si formaliter sumatur conclusio, ita vt sensus fiat, quod secundum quod animæ iustæ in illo loco purgantur, influxum participant a christo capite, & quod capitis officium in eorum purgatione exequitur, rationem aliquam habet dubitandi quarta ista conclusio. Quoniam animæ in purgatorio non satisfaciunt, sed satis patiuntur. Ita quod iuxta rationem tormentorum, & propriæ passionis quantitatem a suis purgantur debitis, & non virtute applicationis meritorum, & satisfactionum christi. Sed hac ratione non obstante, existimo statutam conclusionem veram esse in hoc formali sensu, quæ sic probatur. Quod illæ passiones, illaque tormenta acceptentur a deo per modum sufficientis satisfationis, sintque gratæ & acceptabiles deo purgatorij pœnæ, quibus iustæ purgantur animæ, totum reduciuntur ad dei gratiam, & misericordiam: ergo & ad christi passionem & merita. Quia omnis gratia dei nobis collata nō nisi per Christum ad nos descendit: nam benedixit non deus inquit Paul. omni benedictione spiritali in christo. Antecedens constat, primo. Quia si extra gratiam & charitatem, quæ per christum habentur, animæ sensibiles illas pœnas, grādiq; pateretur tormēta, nihil reuera prodesset illis, via debitis per peccata cōtractis liberarentur. Sicut nō profunt dānatis in ferni tormenta, vt a pœnarum tēporalium liberentur debitis. Quod probat grauiissime Mag. Scot. contra Scot. in 4. dist. 19.

Secundo ad specialem dei gratiam & misericordiam spectat, quod instituerit locum illum pœnarum, in quo animæ possent se ipsas expungere à debitis, quibus propter culpas transactas deo obligantur. Ergo & hoc etiam beneficium ad christi merita pertinet. Tertio denique. Quoniam si deus magno vellet rigore uti, postquam animæ sunt extra viæ statum constitutæ, posset ad nullum earum opus respicere, nullamque vel satisfationem, vel satis passionem earum acceptare, sed propter illas debitas pœnas, & maxime propter veniales culpas, si quas secum deferunt, eas in perpetuum a regno exclusas detinere. Nam licet hoc ad rigorem pertineret, non tamē ad iniustitiam, & hoc intelligo considerando deum, non solum vt dominum vitæ & mortis qui absoluto, & plenario suo vteretur iure: Sed etiam considerando ipsum, vt legislatorem & gubernatorem. Nam cum ipsæ animæ in statu viæ non se purgauerint sufficienter, cum possent ex vi gra-

tia

tia & charitatis & auxiliorum dei, nulla eis irrogaretur iniustitia, si viæ cursu peractō, neque ad satisfaciendum, neque ad satisfaciendum eis daretur locus. Sed propter impedimentum quod secum deferret, extorres in perpetuum maneret & exules a regno cœlesti. Ergo quod earum acceptetur satisfactio in purgatorij loco, vndiquaque spectat ad dei gratiam, ad ipsaque proinde christi saluatoris nostri merita, qui saluatoris officium & in omnibus, & vbiq; in suis membris operatur. Et in illo tormentorū loco sua ipsis merita, & suæ passionis, virtutē actū applicat. Ita quod sicut paulus ad Gal. c. 2. dicebat, quod in eo vivebat christus. Et 2. cor. c. 13. quod in ipso loquebatur christus, Et nos vt bene Caiet. opu. de fide & op. c. 9. dicere possumus quod in nobis meretur, & in nobis satisfacit christus. Ita & illæ iustorū animæ quæ in purgatorio detinentur, dicere quoque possunt, quod in eis satisfacitur christus. Quia eorum passiones inutiles prorsus essent, nisi christi passioni inniterentur. Paterentur illæ quidem, si a christi essent passione alienatæ, vt miseri in inferno patiuntur: at satis non pati potuissent. Vtque ad statum ergo gloriæ inclusiue nihil nobis contingere potest, quod ad convenientiæ quidpiam, & vtilitatis spiritalis conferat, quod præciosissimo christi sanguini, eiusque passioni, & meritis nō debeamus, Et ob id in omnibus & pro omnibus gratias agere sancti in cœlo deo & agno Apocal. c. 5. nō soli deo, sed simul & Agno.

Quinta Conclusio.

Probabile est, christum fuisse caput primorum parentum in statu innocentia existentium. Hæc conclusio explanatione potius indiget, quam probatione suppositis his quæ diximus & superius in hoc dubio, & dubio itidem præcedenti. Vnde primo aduertendum. Hanc conclusionem procedere supposita S. Thom. sententia, quæ docet christum non venturum, si nullus peccaret homo. Secundo est aduertendum. Non eodem modo loquendum esse de primis parentibus dum extiterunt in statu originalis iustitiæ, & de ipso originali iustitiæ statu: ac de his quæ formaliter ad ipsum spectabant. Supposita namque prædicta S. Thom. opinione, ego non reputo probabilem, sententiam quæ docuerit, christum fuisse caput status innocentia formaliter sumpti. Nam cum gratia christi sit redemptoris gratia, per se & ex vi prædestinationis christi, neque christus aliter fuerit prædestinatus, quam vt redemptor, & in remedium originalis peccati, & in reparationem ruinarum quæ fuerunt ex peccato relicta: nequit probabiliter dici (si consequenter est loquendum) quod status innocentia formaliter sumptus ad christi gratiam, & ad eius merita spectauerit. Nam status ille & quæ formaliter ad ipsum pertinebant, nullam habuerunt

buerunt ad peccatum, nec ad remedium eius habitudinem: ac proinde neque ad Christum, ut reparatorem naturæ per peccatum infectæ. Et ita dicebã superius prope finem præcedentis, quæst. quod gratia collata hominibus in statu innocentia per se primo non attinuit ad Christum, nec ad eius merita. Sed ex sola Dei gratuita & liberali voluntate fuit donata. Cæterum si non formaliter de illo statu loquebamur, sed materialiter potius, non reputo improbabile, sed valde mihi probabile est, quod, infinitas meritorum & satisfactionum Christi ad illum etiam statum se extendit: quatenus status ille potuit subijci Christo ut redemptori & reparatori, id est, prout consideratus tanquam reparandus per Christum. Et hac ratione superius dicebam, quod eadẽ met gratia, quã primus parens in instanti suæ formationis accepit, quæ fuit innocentia & originalis iustitiæ gratia, primo quidẽ & formaliter cõsiderata, ut erat gratia innocentia, sine Christo, & ex sola dei voluntate fuit ipsi primo homini data. Sed eadẽ met prout reparanda per Christum, & ex merito passionis eius collata quoque fuit, ac ex gemino proinde titulo primi parentes gratiam illam acceperunt, quod ibi explicatum dedimus. Neque miretur quisquam, quod dicamus innocentia statum reparatum fuisse per Christum. Quia licet ad innocentia statum reuocari nequeat, is qui semel nocens fuit & peccator, qua ratione irreparabilis est innocentia status, sicut status virginitatis. Sed nihilominus eatenus absque improprietate vlla status ille reparatus per Christum dicitur, quatenus homo & secundum animam, & secundum corpus eam omnem per Christum recuperaturus est perfectionem, quam peccando perdidit, imo & multo vberiore perfectionem. Quod apparebit in illa die cum alligauerit dominus vulnus populi sui & percussuram plagæ eius sanauerit Isai. 30. Qui erit dies gloriose filiorum dei resurrectionis. Cui proinde diei Christus redemptionis nomẽ accommodauit, cum Luc. 21. dixit, ijs autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra, quia appropinquat redemptio vestra. Resurrectionem simul cum finali sententia, quam iusti a dextris christi in iudicio stantes audient, Christus dominus redemptionem vocauit, quia tunc plene apparebit totus factus per ipsum redemptionis fructus. Mitto explanationes alias.

Igitur nostra conclusio in hoc posteriori sensu materiali est intelligenda. In quo ægregiam habet probabilitatem: et si non certitudinẽ. Quia probabilis est etiam sententia contraria, quæ docet statum innocentia, neque formaliter neque materialiter ad Christum pertinuisse. Ita ut gratia & supernaturalia illius status dona ad præciosum Christi sanguinem, & ad ipsa christi merita referri possent. Qua sententia supposita, christus minime posset dici illius caput, quia nulum influxum habuit in totum statum illum, quamuis iuxta superius dictam

dicta præcedenti quæstione, Christus cum proprietate appellandus esset illius status finis. Eo, quod omnia, quæ ad naturæ ordinẽ, & gratia pertinent, præordinata fuerunt ad Christi gloriam.

Sexta Conclusio.

In statu glorioso futuræ beatitudinis Christus perfectissime caput erit hominũ beatorũ. Hæc conclusio nõ ob id a me statuta est, quia non ua egeat probatione; cum ex dictis cõstet, quod in illo statu in quo christus oĩa sibi subiecta habebit, cũ totum suũ regnũ in vnum corpus collectũ tradiderit Deo & Patri, maxime splẽdeat in ipso Christo, supremi Ecclesiæ capitis rõ, auctoritas, & potestas. In illo, n. statu sũma erit conformitas inter corpus, & caput, inter Ecclesiã gloriosam non habentem maculam, neque rugam & ipsũ innocentissimũ & purissimũ christum: sancti. n. perfecte erimus sicut & ipse sanctus est. Tuncq; reformatũ erit corpus humilitatis nostræ, & configuratum corpori claritatis eius. Erit & tunc corpus plene & in oĩbus suo capiti Christo subiectum: atque omnia membra summa vnione, maximoque spiritus glutino inter se coalescent, vnumq; corpus efficient, ac tunc denique summum a suo capite, & supremum suscipient gloriæ influxũ. Hęc cũ tã sint manifesta, & ex superius dictis facili possint opera colligi, sexta nostra conclusio eo tantum fuit proposita, quo distinctius oculos poneremus diligenti lectori omnem illum statum, in quo Ecclesiã Christo, ut vero suo capiti coniungitur, & in quo particulares homines membra sunt huius corporis actu Christo copulata. Et cũ contrariorũ eadẽ sit scientia, & ratio: ex his facillimũ erit cuiq; deducere, quinã sint miseri illi status, in quibus homines ad Christũ non pertinent, ut membra corporis eius. Nã si fides primũ vinculũ est, quo huius corporis membra inter sese, & capiti suo Christo copulantur, proptũ erit cuiq; inferre, infideles nõ actu, sed potẽtia tũ membra esse, & christi, & corporis eius. Qui ob id in potentia membra dicuntur, quia christi virtute ad actualẽ membrorũ formã, & vnionẽ venire possunt. Per Christum nãq; ut dubio rĩtimo quæstionis præcedentis dicebamus, ad ipsum venit Christũ: Est. n. Christus ostiũ, per quod ad eius intratur ouile, ad eiusque pastorale curã puenitur. Si vero totus influxus Christi capitis eo rēdit, ut nos sibi perfecte in statu gloriæ coniungat, oēsq; in vnã regalẽ coactos Remp. in vnumq; corpus perfecte adunatos, Deo tradat & patri: Quis, nullo et monstrante deducet, miseros illos homines in extrema infelicitatis miseria constitutos, a cœlesti regno, a Dei que fauore in perpetuũ exclusos & relegatos, terribilissq; inferni carceribus addictos, omnino separatos esse a Christo capite, & neq; actu, neque potentia ad ipsum, ad eiusque corpus attingere.

D d d d Quod

Quod in primis illius sententiæ verbis quã hi miserimi a sinistris iacentes in finali a Christo audient iudicio, nõ obscure demonstratur. Ita dicit, maledicti Patris mei, &c. Nã illud verbũ ite, perpetuũ designat recessum, ite nõ quã ad me reuersuri. Alia verba, Maledicti Patris mei exclusionẽ a Patris misericordia denotant, q̃ elongationẽ & separationem eorũ a Christo necessario consequitur. Quia si per Christũ & in Christo, vt Pau. Eph. 1. ait Benedixit nos Pater oĩ benedictione: a christo totaliter separatis, & in perpetuũ elegatis, quid potuit supesse aliud quã sola patris maledictio? Neq; iã vt Esau a patre Isaac in pinguedine saltem terræ, & in rore celi benedictionẽ accipiet, quã acceperunt dũ in mortali carne viueret. Quia tẽporaria fuit benedictio illa a celi motu orbiculari, & reuolutione pẽdes. At tũc iã amplius nõ erit tẽpus, accipiet. n. sibi. Deus tẽpus totũ, vt iudicet iustitias, & reddat vni cuiq; iuxta ea q̃ fecit in corpore, siue bene, siue male. Sed iã hos miserimos homines in perpetuũ sine Christo, & in exterioribus iacentes tenebris relinquamus, & ad Christum caput nostrum: ad suauissimamque eius gratiam, nostra redeat disputatio.

Septima Conclusio.

Habitualis Christi gratia vere, & proprie dicitur gratia capitis. Hęc conc. quã S. Th. 3. p. q. 8. a. 5. verbis expressis docuit, cõis est apud theologos in 3. d. 13. & in 4. d. 5. & cõstat eius veritas, ex his, q̃ diximus q. 3. a. 2. & q. 5. a. 1. quibus locis explicuimus quo pacto habituali Christi gratiæ cõpetat, principiũ esse infiniti meriti, infinitæq; satisfactio- nis. Ex quibus sic argumentor p̃ veritate cõclusi. præsentis. Christus per gratiã tanquã per formale effectiuũ principiũ p̃ximũ influit supernaturalem vitã; & motus virtutem in ipsa sui corporis mẽbra, nimirũ, in homines fideles: Ergo vere & proprie gratia capitis appellatur. Consequentia est manifesta, & antecedens probatur. Christus merito & satisfactio potissimũ influit in mẽbra sua, sed gratia est formale principiũ satisfaciendi & merendi. Ergo influxus capitalis, quo Christus in suos fideles spiritalẽ vitã & motum influit, referendus est in habitualẽ Christi gratiam, ac proinde merito debet gratia capitis vocari. Confirmatur. Gratia infinita est inesse gratiæ secundum ordinem moralis perfectionis. Ergo omne meritum, omnisque satisfactio Christi, quo meruit nobis, & qua pro nobis satisfecit, clauditur sub potestate & virtute habitualis Christi gratiæ: Atque adeo vere dicitur gratia capitis. Et ista pro hac conclusione sufficiant. Nam cetera, quæ ad eius explicationem sunt necessaria in solutionibus argumentorum adnotabimus.

Ad argumenta, quæ a principio dubitationis huius fuerunt proposita necesse est respondeamus. Ad primum argumentũ eiusq; cõfirmationem

tionem in summa respondeo, christi gratiam non perfectione aliqua physica eius essentiaẽ superaddita constitui in ratione gratiæ capitis, nec habere virtutem referendi ipsa christi opera satisfactoria & meritoria ad nostram vtilitatem, nostrumque commodum. Sed totũ hoc illi competere ex infinitate perfectionis moralis, quæ ex coniunctione ad diuinum verbum in ipsa consurgit. Cum autem argumentum instat, quod referre operationes meritorias, & satisfactorias in commodum alterius cuiuspiam ab ipso operante distincti, physicũ quid est. Ergo necessum est perfectionem aliquam physicam specialem in Christi gratia inuenire, vt Christi operationes in nostram vtilitatem referret. Respondetur. Quod ipsa habitualis christi gratia, nõ refert christi operationes ad spiritalẽ hominum vtilitatem. Sed hęc relationem ipse Christus sua voluntate fecit. Ea tamen fuit habitualis gratiæ virtus & perfectio in Christi anima, vt operationibus ad nostram vtilitatem a Christi voluntate relatis, vim conferret meritoriam & satisfactoriam, tantumque valorem; vt non solum de condigno, sed & de rigurosa iustitia eas efficeret meritorias eius præmij, ad quod per Christi voluntatem destinabantur. Et hoc quidem specialissimum fuit in christi gratia, propter infinitatem quam sortitur in ratione gratiæ, ex qua prouenit, vt opus ab ipsa dimanans dignum sit secundum se omni eo bono, quod induere potest rationem præmij, siue sit bonum ipsius christi, siue bonũ alienum, nihilque ei deest aliud vt actu totum huiusmodi mereatur bonum, nisi determinata applicatio ex voluntate christi operantis faciendã: quæ conditio tantum est requisita ad rationem meriti. Et in hoc quamplurimum Christi gratia nostra differt. Nostra enim gratia, cum limitata sit & finitę virtutis in ratione gratiæ, operi meritorio quod ex ipsa proficiscitur, non præstat valorem quod extendatur ad præmiũ alteri conferendũ, sed limitata est ad bonum operantis, quem disponit & perficit in ordine ad gloriam, & vltimam ipsius felicitatem. Vnde si operans opus suum meritorium in alterius hominis commodum referat, gratia materialiter tantum se ad talem relationem habet, in hoc videlicet, sensu, quod tantum habet illud opus constituere bonum, & deo gratum, ac proportionatum proinde, vt a deo per modum cuiusdam meriti de congruo acceptetur. Nullam ei tamen vim confert meritoriã de condigno in ordine ad bonum alterius hominis, ad quod ordinatur. Etenim gratia consideranda est, vt forma constituens in quolibet nostrum participationẽ diuinę naturæ, quæ nos ordinat & refert in vltimum & nostrum, & ipsius gratiæ finem: quæ est ipsamet gratia per diuinam visionem consumata, quam communiter appellamus gloriam. Et cum natura sit determinata ad vnum, ipsa naturalis inclinatio gratiæ tota sub hoc fine comprehenditur, sicut inclinatio naturę

cuiuscunque substantialis, non egreditur sui ultimi finis terminos, sed intra ipsos continetur conclusa. Quo fit, ut gratia nostra nostris operationibus nullum conferat valorem meritorium, nisi per respectum ad prædictum finem. Et sicut natura creata substantialis quæcunque in quolibet indiuiduo determinationem habet indiuidualem ad finem particularem & proprium talis indiuidui, neque se valet extendere ad alterius cuiuscquam indiuidui, etiam eiusdem speciei finem, & bonum: ita quælibet singularis gratia in quolibet nostrum consimili indiuiduali determinatione finem tantum particularem respicit, gloriam, videlicet, eius hominis in quo residet. Vnde habitualis Christi gratia, si secundum essentiam tantum physicam consideretur, consimilem habet determinationem, Estque determinata ad propriam gloriam animæ Christi, neque gloriam alterius cuiusque hominis respicit: neque opera Christi ad alium quempiam refert finem. Cæterum quia est insubiecto in quo eminentissime, & infinite tota hominum & Angelorum præhabetur gloria, omnisque itidem eorum perfectio: eam induit moralem infinitatem ex tâta subiecti dignitate participatam, qua potest ad bonum cuiuscunque & hominis & Angeli extendi, & valorem conferat humanis Christi operibus, quo omnem & gloriam, & gratiam hominum, & Angelorum promereri possint, si ex ipsa Christi voluntate ad ipsos homines & Angelos referantur, & applicentur. Et idcirco habitualis Christi gratia rationem fortitur gratiæ capitis. Quæ ratio minime potest competere alicuius puræ creaturæ gratiæ. Quod adeo verum esse existimo, ut crediderim, non posse fieri per absolutam etiam Dei potentiam, ut aliqua pura creatura sit caput in ratione gratiæ hominum vel Angelorum. Ita quod de condigno proprie & rigurose loquendo, mereatur ipsis gratiam & gloriam. Quoniam non est factibile, quod gratia puræ creaturæ quantacumque sit, conferat suis operationibus valorem meritorium, quo aliquid mereantur de condigno alteri distincto ab ipso operante: eo quod sua natura, ab intrinseco est determinata, & coarctata ad proprium operantis finem: neque aliud bonum potest intendere nisi istum finem, neque alia media disponere, & ordinare aut mereri, nisi quæ ad hunc finem referantur. Et sic in forma propono argumentum in huius rei confirmationem. Gratia puri hominis, aut Angeli, quantumcumque crescat intra limites suæ naturæ, non aliam perfectionem intrinsecam habere potest, quàm sit intensiva perfectio, sed ex hac perfectione non competit gratiæ, conferre meritorium valorem operationibus ad bonum alterius distincti ab operante: ergo absolute est concedendum, quod gratia puræ creaturæ nequit simpliciter esse gratia capitis.

Graues quidem theologi e quorum numero fuit Magister Sotus

tus in 4. distinctione prima, quæstione quinta, articulo quarto, fatentur, posse Deum communicare puræ creaturæ gratiam capitis. Sed certe ista sententia, non video quo pacto sustineri possit, nisi recurramus ad acceptationem, & ordinationem Dei extrinsecam, qua Deus velit acceptare opera bona puræ creaturæ, tanquam merita propter quæ conferret gratiam & gloriam alijs hominibus. Qua supposita ordinatione, & acceptatione Dei extrinseca, deberetur illi homini ex vi talis promissionis, & ordinationis, quæ eius opera acceptarentur, ut merita, quibus bona spiritualia aliorum hominum gratia, scilicet, & gloria, loco præmij respondeant. Hæc autem ordinatio Dei, & promissio non constituunt meritum de condigno, nisi secundum quid, & de nominatione quadam extrinseca. Neque talis meriti ratio ex ipsa gratia & intrinseca eius virtute pensanda esset, sed ex illa tantum extrinseca dei promissione & ordinatione. Atque adeo cum ad rationem capitis necessarius sit moralis & meritorius influxus in mēbra (nam physicus, si quis reperiri potest, instrumentalis tantum est) fateri tenemur, gratiam capitis nulli puræ creaturæ communicabilem esse, si proprie loquamur. Quia non est communicabilis gratiæ puræ creaturæ, quod operationibus a se elicitis, aut imperatis valorem conferat meritorium respectu alterius ab ipso operante distincti, ut diximus.

Quod si quispiam in hunc modum opponat. Meritum quo iustus homo sibi gloriam, & augmentum gratiæ meretur, meritum est de condigno, & tamen in extrinseca dei ordinatione fundatur. Nam S. Thom. 1. 2. quæst. 114. arti. 1. dicit quod nostrum meritum apud deum est ex ordinatione ipsius dei, Ergo si ex dei ordinatione & acceptatione pura creatura potest alteri mereri gratiam & gloriam, absolute concedendum est, quod potest ei hæc bona de condigno mereri: atque adeo concedendum etiam est, posse illi gratiam capitis communicari. Huic objectioni negandum est omnino, quod nostrum meritum in extrinseca dei ordinatione fundetur. Neque S. Thom. ad extrinsecam dei ordinationem nostrum, vsquam meritum reuocauit, sed ad intrinsecam potius, ad eam, videlicet, qua per gratiam & charitatem nos intrinsece disponit, & ordinat ad gloriam, quam nostris operationibus in gratia & charitate fundatis promeremur. Et puto esse meram fictionem in theologia, ad extrinsecam dei ordinationem & promissionem nostrorum meritorum condignitatem, & iustitiam reuocare. Quoniam tam proprium est & natium gratiæ, nos nostraque opera ad supernaturalem finem, gloriam, videlicet, efficaciter ordinare & referre, atque proprium est cuiuscunque substantiali naturæ referri ad connaturalem sibi finem, & opera indiuidui in ipsa natura subsistentis ad eundem finem ordinare. Vnde sicuti

opera

opera, quæ Petrus secundum rationem efficit, ex ipso met principio a quo procedunt in rationalem finem destinantur absque speciali vlla Dei ordinatione: Ita & opera hominis iusti quæ ex gratia & charitate prodeunt, in vltimam fœlicitatem, scilicet, gloriam ipsius operantis per se & ab intrinseco referuntur, absque aliqua speciali Dei ordinatione. Et sicut homini bene secundum rationem operanti, debita est secundum naturam ordinem affectio naturalis finis: ita & homini iusto bene operanti secundum charitatem & gratiam debetur vltimus ipse gratiæ finis, nimirum, gloria. An vero hoc debitum absque speciali Dei ordinatione ad iustitiam pertineat, nec ne, non est huius loci explicare, propriam sedem habet in 12. q. 114. art. 1. & 3. existimo quidem (vt meam obiter insinuem sententiam,) quod ex se ipso habet opus hominis iusti facere debitam gloriam operanti, debito pertinente ad distributiuam iustitiam. Sicut opera bona rationali bonitate simile intra naturam ordinem debitum inducunt, vt ex doctrina S. Thom. 1. p. q. 21. Et 12. q. 21. facillima opera colligi poterit. Et cum alia iustitia, puta commutativa nullatenus sit admittenda in nostris meritis erga Deum, consequenter cogor dicere, iustitiam nostram ex condigno meritoriam nullam extrinsecam Dei ordinationem aut promissionem exposcere, sed in ipsa gratiæ & charitatis natura fundari.

Poteest secundo, ad eiusdem argumenti solutionem dici, quod cum homines & Angeli ad Christum attineant, vt membra ad caput, vnumque corpus integrum cum ipso constituent: quod Christus hominibus & Angelis mereatur, non est mereri alteri, sed mereri sibi, id est, corpori suo, suisque membris. Atque adeo non eadem est ratio de Christi gratia, & de gratia nostra, quod attinet ad meritum, prout refertur ad alterum ab operante distinctum.

Ad secundum argumentum S. Thom. 3. p. q. 8. art. 5. dicit in Christo triplicem reperiri gratiam vniionis, personalem, & capitalem. Gratia quidem vniionis realiter differt a gratia personali & capitalem. Gratia autem personalis eadem est secundum essentiam cum gratia capitalem, ratione tamen ab ipsa differt. Itaque est vnus, & idem habitus; qui tamen, prout actuat, informat, & perficit Christi animam gratia est personalis, prout vero est principium formale, quo Christus vitam spiritualem & motum in sua influit membra, gratia est capitalem. Sicut lux Solis, qua ratione actuat & perficit ipsum solare astrum, particularis quædam est qualitas: est autem vniuersale quoddam principium, qua ratione est virtus & formale principium quo Sol varios in his inferioribus producit effectus, multiformemque influit virtutem. Disputant autem theologo nonnulli, an hæc distinctio gratiæ formaliter consideratæ diuersas constituat species essentialiter distinctas. Et quidam affirmantem sequuntur sententiam. Alij vero negatiue respondent.

spondent. Ego vero breuiter dico, distinctione vtendum esse in hac parte, nimirum, in christi gratiæ posse considerari rationem causæ formaliter: posse etiam considerari formam ipsam in qua ratio causæ inuenitur. Tunc assero. Quod si formalem causam rationem attendamus, duplex in christi gratia reperitur causæ species. Comparata namque gratia ad subiectum cui inest, formalis causa est, formalemque effectum animæ tribuit. Comparata vero ad extrinseca membra homines videlicet, & Angelos prout in ipsa spiritualem vitam motum influit, efficientis causæ rationem sortitur. Hæc autem gemina causæ ratio non vnus & eiusdem est speciei, sed duas, vt liquet, species constituit, essentialiter differentes. Si vero ipsamet forma & qualitas consideretur, in qua prædicta duplex causæ fundatur ratio, minime commentari debemus in ea essentialem aliquam distinctionem. Volo dicere, quod sicut nullus philosophorum hactenus dixit, Solis lucem in ratione lucis in duplici specie reponi, aut quod scientia, quæ prout in doctore est & magistro doctrinæ nomen accipit, in duplici sit simpliciter specie. Ita nulla ratione est dicendum, quod gratia christi in ratione gratiæ ad geminam pertineat speciem. Nam vtraque illa ratio quam in ordine causalitatis diximus reperiri, in vna simplicissima specie gratiæ fundatur. Et ita S. Thom. loco proxime citato ad 3. dicit, quod gratia capitalem, & gratia personalis in christo est vna secundum essentiam.

Sed est omnino aduertendum, nos in hac parte non recedere ab ea sententia, quam superius q. 3. art. 2. exposuimus, nimirum christi gratiam in duplici specie collocari, altera physica, & altera moralis: sed id tantum asserimus, quod secundum vtramque speciem, & est gratia personalis, & est gratiæ capitalem. Quamuis, si formalissime & rigurose loquamur, capitalem gratia ad moralem tantum pertinet rationem, quia influxus moralis quem christus habet in membra sua, non ex physica perfectione gratiæ prouenit, sed ex illo tantum morali valore, quem ex coniunctione ad verbum participat, vt ex ante dictis facile potest constare.

Ad tertium argumentum respondetur, quod omnia quæ sunt in christo, sunt capitalia: Nam sunt vel partes integrantes ipsum caput, vel accidentia ipsum caput exornantia. Verum hac ratione non ponunt in numero cum ipso capite, sed omnia comprehenduntur sub appellatione christi capitalem. Habitualis vero gratia non ea solum ratione capitalem gratia dicitur, quia est qualitas ipsum caput perficiens & exornans. In qua ratione conuenit cum alijs christi accidentibus, siue corporalibus, siue spiritualibus. Sed speciali ratione gratia capitalem vocatur, quatenus, videlicet, est principium formale proximum effectiuum, Quo, gratificandi & sanctificandi ipsa christi membra. Quod est ipsi

est ipsi gratiæ peculiare. Nam & si accidentia alia spiritualia virtutes, videlicet, infusæ ad hunc effectum concurrant, vt plane concurrunt, id tamen non habent secundum specificas rationes & differentias ex proprijs obiectis desumptas. Quia inde nullum habent infinitatis valorem vt q. 3. art. 2. diximus, sed id totum habent ex gratia in qua radicanur, & ex qua fluunt.

Quartum argumentum plene superest solutum ex conclusione secunda. Et negandum est, quod hæc propositio specificatiue sumpta, Christus in quantum homo est caput, non sit absolute vera. Nam ad hunc specificatiuum sensum verificandum, satis superque sunt ea que circa prædictam secundam diximus conclusionem, sensus namque specificatiuus, vt ex dialecticis patet, valde amplius est, & non vnã & eandem acceptionem habet. Satisque esset, vt hæc propositio in sensu specificatiuo sit vera, quod in hac verificaretur intelligentia, puta, quod Christus in humanitate assumpta capitis exequitur officium, & non alias. Sicut Petrus in quantum capillatus dicitur crispus, quia in solis capillis crispitudinem habet. Sed aliquid amplius ad hanc propositionem in specificatiuo sensu verificandã concurrat, nimirum quod humanitas est ratio formalis & proxima, in qua fundatur tota substantia influxus, quem Christus influit in membra sua; legantur dicta circa secundam conclusionem. Ex quibus etiam cõstabit, quod hæc propositio Christus in quantum Deus homo est caput ecclesiæ formalior est ista, Christus in quantum homo est ecclesiæ caput. Posterior namque propositio in sensu tantum specificatiuo vera est, & propria: posterior vero etiam in reduplicatiuo sensu veritatem habet.

Ad quintum argumentum, non desunt theologi graues qui concedunt, Christum dominum appellari debere membrum & partem Ecclesiæ. Ita docent Altifiodoren. loco citato q. 6. & Turræcremata lib. 1. summ. Ecclesiast. & S. Thom. 1. ad Corinth. 12. Lectio. 3. quæ sententia probatur ex illo Paul. loco nunc citato. Vos estis corpus Christi, & membra de membro, id est, de Christo qui est potissimum Ecclesiæ membrum.

Sed contraria sententia est longe probabilior & vera, quam docuit S. Thom. in 3. dist. 13. q. 2. art. 1. ad 4. vbi mutans sententiã quam loco proxime citato docuerat dicit, Christum neque membrum, neque partem Ecclesiæ appellandum esse. Et ratio est manifesta, quoniam membrum, & similiter, pars dependentiam importat a capite, & a cæteris membris & partibus eiusdem corporis; vt constat ex membris corporis physici, ex quo capitis metaphora ad Christum est deriuata. Huiusmodi autem dependentia auferenda est omnino à Christo. Ab ipso enim totum pendet Ecclesiæ corpus, at Christus ipse nullam ab Ecclesiã dependentiam habet, quia nullam ab ipsa perfectionem

fectionem suscipit. Quo circa ad argumentum neganda est sequella. Ad probationem dicitur, quod in locutionibus metaphoricis illa cõsequentia ab inferiori ad superius non semper valet. Ex eo. n. quã scriptura sacra Christum Leonem, & Agnum appellat, non licet nobis inferre Christum appellandum esse brutum, quod ad Leonem, & Agnum superius est essentiale prædicatum. Et quia Deus ignis consumens appellatur, non idcirco licebit eum corpus, aut elementum vocare. Et ratio est in promptu. Quoniam in ratione inferiori quandoque explicatur aliquid pertinens ad metaphorã aliquam nimirum, proportionalis similitudo, ex qua ipsa metaphorica denominatio sumitur, quæ tamen in ratione superiori minime explicatur, sed aliquid potius ipsi metaphoricæ appellationi repugnans.

Ad illud vero, quod ex Pau. nunc obieciamus. Respond. primo. Quod in Græcis codicibus, nõ legitur mēbra de mēbro, sed mēbra ex partibus, vt legunt Chrysostr. & cæteri patres Græci. Similiter si vellimus, vt æquum est, imo & necessarium, vulgatam nostram lectionem amplecti, quæ pro autentica est in omnibus habenda, illa dictio Mēbro, iuxta hanc lectionē græcã, potest optime explicari in hoc sensu, vt idem polleat de membro, quã ex parte, id est, vos est aliqua pars membrorum corporis Christi. Ita hunc Pau. locum interpretatur Caiet. quæ interpretatio placet etiam alijs doctissimis. Potest etiam in aliũ sensum (si alius dici potest, & nõ præcedentis explicatio) hoc testimonium intelligi, vos estis membra de membro, id est, membra ad inuicem diuisa, & ad diuersas functiones, & operationes destinata. Quæ interpretatio minime a Pau. intentione desentit. Sed potest tertio tandem explicari locus ille Paulinus, quod Corinthij dicerentur membra Christi capitis de membro, id est, non coniuncta Christo per immediatam ipsius Christi prædicationem. Sed per prædicationem ipsius Apostoli, qui erat membrum Christi & Ecclesiæ. Vnde illud verbũ, de membro, idem pollet quod per ministeriũ, & prædicationē, particularis membri corporis Ecclesiæ. Legatur S. Th. in explicatione eiusdem testimonij, & in 3. loco citato.

Ad confirmationem posset quispiam dicere, quod cū Pau. Ecclesiã appellauit christum, accepit Ecclesiã cum suo capite christo, atque adeo non potest dici, quod Christus sit caput christi in hoc sensu, sicut non est caput sui ipsius. cæterum si expendantur verba Paul. & sensus quem in illo loco intendit, manifestum erit legenti, quod ipsi Ecclesiæ, quæ est corpus christi Pau. hanc dignitatem tribuit, vt etiã seorsum a christo cõsiderata sicut corpus consideratum absq; formali, & intrinseca capitis inclusione, christus appellatur, eo quod corp' christi est. Præterea quãuis hanc admittamus intelligentiã, argumentũ easdẽ prorsus vires retinet, ut ex nunc dicendis manifestũ fiet.

E e e e

Vnde

Vnde ad argumentum, negatur, christum appellari debere caput Christi ad æquiocationem tollendam, quamuis si Christus accipitur pro Ecclesia, siue includente caput, siue seorsum ab ipso considerata, re ipsa Christus dici possit caput Christi. Sicut caput in Petro dicitur caput totius Petri, considerando Petrum, ut includit caput; ad eum modum, quo dicimus albedinem esse formam albi. In his plane metaphoricis locutionibus valde sunt consulendæ aures, neque valent multi modi argumentandi, qui in proprijs locutionibus sunt efficacissimi.

Ad sextum argumentum, respondetur primo. Quod in naturalibus animalis caput non alia generat, aut constituit membra in proprijs membrorum formis, sed ipsum simul cum membris alijs accipit esse a generante. At in moralibus nihil inconuenit, quod caput taliter influat in membra, quod det illis omnem vitam, omnem rationem & formam membrorum. Sicut Princeps, qui fundaret aliquam ciuitatem personas in eius habitatione adunans, nouas condens leges, & formam tribuens viuendi, vere diceretur constituere ea membra, quorum est caput. Et ita Christus omnem vitam, & motum spirituales influit in membra sua, ipsaque constituit in formali ratione membrorum: & ex membris in potentia, efficit membra in actu. Et ob id Paul. ad Ephes. 1. electos vocat creatos in Christo Iesu in operibus bonis. Quonia in sicut in creatione nihil præsupponitur, quod pertineat ad rem creandam: sed totum a create producit, & fit ex nihilo. Ita ad nostram iustificationem nihil ex parte nostra præsupponitur, quod ad spirituales vitam cuiuspiam esse possit momenti, sed totum nobis aduenit de nouo, & id quidem per Christum.

Secundo respondetur. Quod ut superius dicebamus, Christus in scriptura sacra non solum caput, sed & Pater appellatur: & ita non solum habet influere in membra actu constituta, verum & ipsa efficere, & generare. Et quidem licet in naturalibus nequeat intelligi, quod vnus & idem sit pater, & caput. At cum in superioribus adunetur, ea que sunt in inferioribus dispersa, optime intelligitur quod vnus & idem Christus, sit pater in esse spirituali generans homines iustos, ipsosque efficiens actu membra corporis sui, & sit etiam eorum caput in ipsos influens. Vnde ad argumentum concedo, quod si formalissime loquamur, constituere membra in esse membrorum, extra rationem capitis est, & ita pertinet ad Christum, non ut caput, sed ut pater est. Quo fit, ut respectu angelorum quibus non meruit gratiam iustificantem, & gloriam, Christus in rigore sermonis non est pater: est tamen caput simpliciter, ut postea dicemus.

Septimum & vltimum argumentum, grauem illam & difficilem dubi-

dubitationem nobis ad disputandam, & definiendam offert. Num Dub. graue Christus physico influxu, physicaque efficientia, in membra sui corporis vitam & gratiam influat? Quod Christus morali influxu, merito, videlicet, in nobis efficiat gratiam & omnia supernaturalia charismata, satis superque probatum & explicatum dedimus quæstione præcedenti articul. 3. dubio 3. Quocirca in præsentia id à nobis explicandum superest. Vtrum eandem gratiam quam suis operibus promeruit, physica in nobis efficientia causet? Et pars negatiua probatur.

Primum argumentum. Patres varijs in locis loquētes de miraculis a Christo æditis, dicunt quod in sanationibus, & curationibus factis à Christo, humanitas tantum attingebat id quod erat humanum contactum, videlicet, externam: verborum prolationem, & similia. Et quod diuinitas exequabatur, id quod diuinum erat & miraculosum, ipsam scilicet, curationem & sanitatem. Sed eadem, omnino ratio est de spiritali curatione, & sanitate quæ fit per iustificantem gratiam. Imo & ipsi patres fere indifferenter de vtraque curatione, & sanitate loquuntur, Ergo Christus ut homo non physica causalitate nostram efficit sanctitatem & gratiam, Probatur maior. Athanas. serm. 4. contra Arrianos. Humano, inquit, modo Christus manum extendit, diuinitas autem morbum compefcuit. Damasc. in lib. quomodo ad imaginem Dei facti sumus, versus finem, loquens de huiusmodi sanationis miraculis, ita inquit. Sicut quando ferra ignita scindendo vrunt, altera est actio secandi, & altera vrendi, & à diuersis principijs sunt: sic quando diuinitas tactu carnis sanabat infirmum, alia erat propria humanitatis actio, & alia diuinitatis. Et finis humanæ actionis in manus extensione & tactu positus erat, Diuinæ autem naturæ in excitatione puellæ, & sanatione infirmi. Huc attinet quod dicebat Sophron. in epistola quæ habetur 6. Synodo actione 11. vbi ita inquit. Christus secundum humanam naturam humana patiebatur, secundum vero diuinam signa faciebat. Ad eandem etiam sententiã pertinet quod habetur in Concilio Lateranen. sub Martino. 1. consultatio. 5. canon. 15. Si quis secundum scelerosos hæreticos Dei virilem operationem Theandrichan, vnam operationem insipienter suscipit, non autem duplicem esse confitetur secundum sanctos Patres, hoc est, diuinam & humanam: condemnatus sit. Ecce quemadmodum S. Synod. operationem humanam Christi V. C. contactum in firmi, ab operatione diuina, scilicet, infirmi sanatione secundum rem distinguit. Quod fieri non posset, si ipsa humanitatis actio sanationem tãgeret ut instrumentum operationis diuinæ. Actio enim instrumenti non distinguitur ab operatione principalis agentis. Nam vbi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum. Et ad eundem fere modum loquitur S. Leo epist. 11.

Ergo non est admittenda physica efficiencia in Christi humanitate respectu gratiæ, quæ nobis per Christum confertur.

Confirmatur. Omnia Patrum testimonia, atque itidem scripturæ sacræ, in quibus dicitur Christum iustificare nos, gratiamque & sanctitatem nobis conferre, satis commode intelligi possunt de causalitate morali, quæ sit merito & impetratione. Ergo sine fundamento confingitur hæc physica causalitas, quæ fere est in intelligibilis, Antecedens patet. Quoniam causalitas moralis est vera efficiencia, & effectiua causalitas. Ergo si recurramus ad hanc efficienciam moralem, absque vlla improprietate & violentia, sacras literas, Patrumque testimonia interpretabimur. Præterea, idem antecedens sic probatur. Eadem locutionis phrasi quo Patres & scripturæ sacræ dicunt Christum iustificare & sanctificare nos, Dicunt etiam sanctos fecisse miracula V. C. suscitasse mortuos, infirmos curasse, &c. At sufficientissime explicantur locutiones istæ scripturæ & Patrum per moralem efficienciam, vt aperte Augustinus docuit libr. 21. de ciuitate Dei cap. 9. his verbis. Vt quæ per martyres fieri dicuntur (& loquebatur de miraculis) eis orantibus tantum, & impetrantibus non etiã operantibus fiant, siue alia fiant istis, alia, illis modis, qui nullo modo compræhendi a mortalibus possunt: ei profecto attestantur hæc fidei in qua carnis in æternum resurrectio prædicatur. Ecce quemadmodum August. nihil referre dicit, quod isto vel alio modo facta fuerint miracula: atque adeo sensit, quod modus loquendi scripturæ, & Patrum, per solam moralem causalitatem potest conuenienter explicari. Confirmatur 2. ex Concil. Triden. Scol. 6. c. 7. Vbi referens causas iustificationis impij, Christum, dixit causam esse meritoriam, neque de physica efficiencia meminit. Ergo vt minimum ex S. Conc. doctrina constat, quod ad verificanda oia, quæ in script. sacr. dicuntur de efficiencia qua Christus nostrã iustitiã causat, sufficiens est moralis efficiencia.

Secundum argumentum. Instrumentum nequit attingere effectum principalis agentis, nisi duplici actione ad ipsum effectum concurrat. Altera quæ sit ex participatione actionis, & virtutis agentis principalis & altera quæ sit proportionata formæ naturali ipsius instrumenti, quæ dispositiue se habeat ad actionem principalis agentis. Quod docuit S. Thom. 1. par. quæst. 45. artic. 5. & lib. 2. contra gentes cap. 21. ratione 2. sed in Christi humanitate nulla potest inueniri actio eius naturæ proportionata; quæ dispositiue se habeat ad effectum principalis agentis Dei, nimirum, ad gratiam. Neque vero actio quæ sit participata à principali agenti, ab eiusque actione & virtute. Igitur Christi humanitas nõ potest instrumentum esse physicum diuinæ virtutis ad gratiam in animabus nostris efficiendam. Minor propositio probatur. & primo de priori operatione videtur manifesta, quoniam nulla

opera-

operatio humanitati Christi propria potest quidquam conferre ad productionem gratiæ in anima, Nam vel est operatio spiritualis, vel corporalis, si corporalis. improporcionata est omnino adhuc spiritua- lem effectum, neque potest animam quæ est subiectum in quo gratia produci- tur realiter contingere. Si vero est spiritualis, non potest non esse actio immanens, Actio vero immanens non transit in externum subiectum: neque illud potest disponere ad aliquam suscipiendam formam. Ergo, &c. Si dixeris, quod diuina virtute hæc spiritualis actio Christi potest contingere animam hominis iustificandi, iam non saluas illam priorem actionem prærequisitam. Quoniam talis contactus, talisque dispositio non est ex proportionem naturalis formæ humanitatis Christi, sed ex virtute principalis agentis: atque adeo assignata solutio non est conformis S. Tho. doctrinæ, geminam illam postulantem actionem in instrumento. Sed iam probatur secunda pars illius propositionis minoris. Nimirum quod Christi humanitas per actionem comunicatam a Deo principali agenti non attingat animam, neque productionem gratiæ. Et formo argumentum de Christi humanitate secundum partem corpoream & materialem. Nam si huic operationi non tribuimus sanctificandi virtutem physicam, nulla est ratio propter quam tribui debeat alicui ipsius operationi. Sancti enim patres, virtutem sanctificatiuam potissimum tribuunt Christi carni, cuius passione & vulneribus redempti sumus. Sed sic arguo. Operatio carnis & corporis Christi, etiam si sit comunicata ex actione, & virtute principalis agentis, materialis esse debet & corporea: ergo nequit attingere animam, quæ est gratiæ producendæ subiectum, neque etiam ipsam gratiam, qui est spiritualis effectus, Consequentia est manifesta; nam cum inter agens, & patiens, necessaria sit proportio: actio materialis, & corporea, neque spirituale subiectum, neque spiritua- lem poterit effectum attingere. Antecedens vero probatur. Actio à principio corporeo producta necessum est corporea sit, & materialis: Nam debet esse proportionata principio à quo dimanat: Ergo, &c.

Dices forsan, quod ex virtute supernaturali comunicata carni Christi domini potest ipsa caro in spiritualem operationem prodire, & attingere spirituale subiectum, & effectum quoque spiritua- lem producere. Contra. Virtus spiritualis nõ potest subiectari in corporeo & materiali subiecto, quia non potest extensiuè se habere, ita quod vna virtutis pars sit in vna parte subiecti, & alia pars eius sit in alia subiecti parte: talis enim extensio solis corporeis accidentibus competere potest: Ergo, &c. confirmatur ex illo vulgari philosophorum axiomata. Omne quod recipitur, ad modum recipientis recipitur: Ergo virtus suscepta in subiecto corporeo ad modum eius se habere debuit,

debut, extensiuè nimirum, iuxta proportionem extentionis partium ipsius subiecti. Neque quicquam refert quod quidam Thomistæ dicunt hanc virtutem spirituales recipi in carne christi, non permanenter, sed intranscursu & quasi per transitum, suscipi que intentionali quodam modo. Nam siue permanenter, siue per transenā virtus hæc in christi carne suscipiatur, spiritualis est, atque adeo omnino improportionata subiecto corporeo. Et in illo vnico instanti in quo suscipiatur virtus hæc in carne christi, pcedit argumentū factū, nempe, quod sedebet habere coextensiuè ad partes subiecti qui modus repugnat spirituali accidenti & virtuti. Et hoc argumentum similes vires habet, etiam si fingamus modum illum intentionalem in spirituali virtute. Nam semper inquirō. Virtus illa sub tali modo constituta, est ne corporalis, an spiritualis, si corporalis non est ad propositum, quia nec attingit subiectum spirituale, neque spiritualis effectus productionem: si spiritualis est, idem reddit argumentum. Neque vero licebit recurrere ad solutionem quam assignat nonnulli, quorum princeps est Ferrari. 4. cont. gent. c. 16. quæ asserit, illam virtutem spirituales non extendi in subiecto corporeo iuxta partium extentionem, sed indiuisibiliter se habere. Ita quod est tota in toto subiecto, & tota in qualibet eius parte. Sicut vere dici solet de anima rationali, quæ citra vllam sui extentionem corpus extensum informat. Hæc solutio apparentiam posset habere, si prædicta virtus substantialis esset, vti rationalis anima. Cæterum cum debeat esse spirituale quoddam accidens, non potest non inherenter se habere subiecto: quod si inheret, necessum est inherere extensiuè ad modum subiecti, cui inheret.

Quintum argumentum. Ad physicam efficientiam necessarius est contactus physicus inter agens & passum in quo d operatur. Hunc autē contactū nequit habere christi humanitas cum animabus nostris, quas iustificat per gratiam, est enim longe distans a nobis: non ergo effectiue nos iustificat christi humanitas. Quod si dixeris, sufficere contactum virtutis inter agens & passum, vt possit constare actio, & effectus productio. Tunc explicandum tibi restat, quænam sit hæc virtus per quam christi humanitas, attingit animam, quam sanctificat: Ergo &c.

Quartum argumentum. Si humanitas christi effectiue concurrat secundum efficientiam physicam ad iustificationem & sanctificationem animarum, sequitur, quod passio & mors christi, atque eius resurrectio similem habeant efficientiam in eadem animarum iustificatione. Consequens apparet falsissimū ergo &c. Sequella patet. Nam christus virtute passionis & resurrectionis suæ omnē nostrā operatur salutē. Traditus est enim inquit Paul. Ro. 8. propter peccata nostra, resur-

resurrexit propter iustificationem nostram. Minor vero probatur. Id quod actu non existit, nullam physicam potest efficientiā exequi, causa enim efficiens operatur prout est in actu. At passio & resurrectio christi, cum iam olim transferint, non actu existunt, ergo &c.

Quintum argumentum. Christus internus viuens non operabatur miracula efficienter physice: ergo neque iustificationem & gratiam physica causat efficientia. Consequentia ex paritate rationis constat, & præterea quia sacra scriptura & sancti Patres eodem modo loquuntur in vno casu, quo in alio. Nam sicut dicunt Christū nos iustificare & viuificare, dicunt similiter ipsum suscitasse mortuos ægros curasse &c. Antecedens probatur. Christus dum viueret multa operabatur miracula absq; aliquo interueniente contactu, vt patet in salute quā contulit Centurionis seruo, qui distans erat & longe a Christo: Ergo signum est, nullam ibi interuenisse physicam efficientiam, sed morale duntaxat. Confirmatur primo. In euangelio legimus scriptum, orasse, præcesque fudisse ad Patrem, cum aliquot miracula edidit: manifestum ergo inditium est, ipsum non physice, sed moraliter talia patrassè miracula. Ita quod, oratione impetrabat à patre, vt ipse pater illa efficeret miracula. Confirmatur secundo. Aliquot miracula edidit christus in quibus nulla potuit interuenire physica eius efficientia, sed omnia miracula in scripturis sacris eodem modo tribuuntur christo, ergo ex modo loquendi scripturarum sacrarum inualidum prorsus argumentum desumitur, ad probandam efficientiam in miraculis a christo patratis. Imo volūtarie & absq; rationabili fundamento id asseritur: atque adeo irrationabiliter. Nam res tanti momenti, tamque difficilissimo fundamento. Antecedens probatur. Expulsio demonum a corpore nō postulabat efficientiam physicam: nam solum christi imperium, cui cælum & terra parere tenentur, sufficiens erat ad expellendum demonem a corpore. Huiusmodi autem imperium morale & non physicam efficientiam denotat. Item cum christus Math. 8. permittit demones porcos intrare, certū est in illa permissione magnum interuenisse miraculum, sed certum est etiam, quod permissio non ad physicum, sed ad morale tantum pertinere ordinē. Præterea cum sol fuit in christi passione obscuratus, miraculum interuenit grande, a christo patratum. At ibi nulla potuit ex parte humanitatis christi physica interuenire efficientia. Quod sic probo. Tenebrosa illa solis obscuritas tantum processit ex subtractione generalis diuini concursus, qui necessarius est ad operationem secundarum causarum, quo subtracto, sol radios suos necessum fuit occultaret, vel vt proprius dicā, in se contineret, & ad extra nō emitteret: In subtractione autē huiusmodi concursus nulla efficien-

ria physica locum habet, præter efficientiam solius voluntatis dei volentis suum subtrahere concursum ergo, &c. Confirmatur. Nam hæc ratione docent peritiones Thomistæ, nullam creaturam assumi posse ut instrumentum dei ad annihilandū, quoniam annihilatio non aliter fieri potest, quam per subtractionem generalis dei concursus, quo ut prima & generalissima causa creaturas omnes in suo esse conseruat. quam subtractionem nulla creatura physice potest contingere. Sed moraliter duntaxat merito, scilicet, oratione &c.

Sextum argumentū quod indifferenter de efficientia Gratia, & de miraculis Christi procedit. Si christi humanitas concurrebat instrumentaliter effectiue ad miracula & ad iustificationē animarū, sequitur quod Christus hos miraculosos effectus nō operabatur ad nutū, & quando eius humani voluntati placebat, sed tunc duntaxat cum eius humanitas mouebatur a deo ad huiusmodi prodigiosa opera. Consequens non consentit Euangelicæ historiæ, ex qua constat Christum & miracula edidisse, & peccatores iustificasse, quoties ei libitū erat. Ergo &c. Patet sequella. Instrumentū non operatur effectum pro sua voluntate, sed prout ab agente principali mouetur, quia non operatur per virtutem quam in se habeat permanentem, sed per virtutem susceptam ex actuali motione principalis agentis, alias enim non instrumentaliter, sed principaliter esset causa: Ergo Christus ut homo haud quaquā per efficientiā physicā, prodigia, & miracula dū inter nos ueretur operabatur: neq. tunc, neq. modo gratiā efficit in animabus nostris. Cōfirmatur. Christi humanitas nō esse potest solius diuini uerbi instrumentū, sed totius Trinitatis diuinæ, si physice operatur vel gratiam in animabus nostris, vel opera miraculosa. Ergo non nisi dependenter ab ipsa dei voluntate hæc potest operari. Patet antecedens. Quia non operatur ut natura in uerbo suppositata: Sed ad eum modū quo si fuisset ab eo separata, & deo tribus personis cōmunis ad hæc prodigiosa mouetur opera. Operari enim miracula non magis uerbo quam patri conuenit. Neque uero opus miraculosum, formaliter consideratum, elicitue se habuit a Christi humanitate, cuius efficientiæ causa specialiter esset uerbo adscribendum.

In oppositum est S. Tho. doctrinæ. 3. p. quæst. 48. post quam definiat Christi passionem operatam fuisse salutem & iustificationē nostram per modum satisfactionis & sacrificij, quæ omnia pertinent ad ordinem moralem. in 6. tandem & ultimo articulo. quæstio. docet quod etiam per modum efficiētia, passio Christi nostram fuit operata salutem. Atqui cum modum istum causandi salutem nostram S. Doctor secernat ab omnibus modis causalitatis moralis, necessum est intelligatur de physica efficientia. Et simile fere argumentum desumi potest ex Paul. 1. Corint. 1. in illis uerbis. Qui, scilicet, christus, factus

factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio. Vbi expendendum est, quod omnem efficientiam & causalitatem meritoriā respectu iustitiæ & sanctitatis nostræ sub illis tribus rationibus sapientia, iustitia, & redemptione compræhendit. Nam sub nomine Sapientia, compræhendit omnem eruditionem ad salutem nostram necessariam, quæ non solum doctrina, sed & legibus quoque & mandatis cōstat. Lex enim, lux est, & lucerna mandatum Prou. 6. Sub nomine Iustitiæ & meritum & satisfactionem Christi complectitur Paulus. Nomine uero Redemptionis, ipsam præter exsolutionem, quam Christus pro nobis in Cruce pendidit, suū præiosissimum offerens sanguinem, chirographum debiti nostri cruci affigens. Et quoniam, ut superius medixisse memini, totum redemptionis nostræ opus a cruento crucis sacrificio inchoauit: Idcirco rationabiliter asseritur, quod nomine Redemptionis Apost. compræhenderit ipsum Crucis Sacrificium: atque adeo sub ratione Sanctificationis ipsam nostræ sanctitatis, & gratiæ physicæ efficiētia subindicauit. Quæ efficiētia cū sanctificatiua sit animarū nostrarū, merito Christus nostra sanctificatio a Paul. uocatur.

Variæ in hoc dubio circūferuntur theologorū sententiæ. Prima in uo extremo dicit Christi humanitatem nullā physicam efficientiā habere, aut in miraculis, aut in iustificatione animarum, sed solam moralem causalitatem. Sic docet Dur. in 3. d. 14. q. vi. & in 4. d. 2. Sco. ibi dē q. 1. & in 2. d. 37. Palu. d. 14. q. vlt. & multi doct. extra scholā S. T. consentiunt in hac sententiam. Ex S. Th. discipulis tuetur hanc sententiam Mag. Cano. in relectione de sacramentis in genere, in 4. par. circa finem. Et Caiet 22. q. 178. a. 1. circa solutionem ad 1. id ipsum sentit, quod attinet ad miracula.

Secunda sententia in alio extremo docet, Christi humanitatem concurrere ad omnia miracula, & ad iustificationem animarum, non solum per modum causæ moralis, sed etiam ut instrumentum physicū uerbi diuini: quam causalitatem habet etiam nunc existens in cælo. Hanc sententiā docet S. Th. 3. p. q. 13. a. 3. quod attinet ad miracula. Et q. 6. de pot. art. 4. licet olim in 3. d. 14. q. 3. consenserat primæ opinioni. De causalitate gratiæ 12. q. 11 2. a. 1. Caiet. quæst. 22. ubi sup. primā sententiā probauerat, at in 3. p. & 12. loc. nūc cit. illam retractat. sequutus hanc sententiā; & alijs et in locis relatis a Ma. Med. 3. p. q. 13. a. 2. Denique hæc sententia est communis apud Thomistas.

Tertia sententia, hanc secundam extendit opinionem. Docens Christi humanitatem fuisse causam effectricem iustificationis antiquorum patrum, quatenus apprehendebatur per fidem. Itaque dicit hæc opinio, quod Christi humanitas, antequam in mundo existeret, effectiue instrumentaliter causauit gratiā & iustitiā in patribus antiquis, quatenus eius apprehensio per fidem assumebatur a deo, ut instrumē

tum effectiuum iustitiæ & gratiæ. Quemadmodū quidam metaphysici docent, quod finis apprehensio, seu finis, vt est sub apprehensione, effectiue voluntatē mouet. Istā sententiā refert Mag. Med. lo. cit. & p. ea citat Capr. & Scotū, & non reputat improbabilem. Quam alij extēsius adhuc eam intelligunt. Non curantes de fidei apprehensione, sed absolute affirmantes, Deum assumpsisse humanitatem futuram, vt in instrumentum physicum ad iustificandos veteres patres.

Quarta sententia docet, Christi humanitatem, esse quidem per se loquendo effectiuum instrumentum verbi, ad omnia miracula, & ad iustificationem animarum, & ita de facto effectiue concurrere ad omnia miracula, quæ Christus fecit in hac vita mortali: Et ad iustificationem illorum quos Christus dū erat in hac vita mundauit a peccatis, vt Magdalenam, & Latronem: At modo humanitas Christi non concurrat efficienter ad animarum iustificationem, eo quod est magna distantia, & interuallum inter humanitatem Christi, & animas iustificandas. Nam licet instrumentum diuinæ virtutis (dicit hæc sententia) ad quamcumque distantiam possit operari. Sed tamen non est credibile, quod verbum vtatur sua humanitate ad operandū physice in tam distantem materiam: quoniam Deus absq; magna necessitate non soluit legem communem, secundum quam causa effectiua, & instrumentalis non potest operari nisi circa subiectum sibi proximum. Ex quo infert hæc sententia, quod cum Christi humanitas in sacramento Eucharistiæ proximam habeat habitudinem ad animam eius, qui hoc sacramentum suscipit, consequenter est concedendum, quod effectiue physice concurrat ad gratiam sacramentalem. Hanc sententiam docet And. de Vega lib. 7. super sessio. 6. Concil. Trident. c. 14. & vt fertur hæc sententia non displicuit Magistro Victoriz.

Ultima sententia docet, quod Christi humanitas in cælo existens non causat physice immediate gratiam in animabus nostris propter maximam distantiam, causat tamen mediate, mitens imperio suo angelos, qui instrumentaliter efficiant gratiam, & iustitiam in nobis: sic docent quidam moderni theologi.

Ad exactā huius questionis resolutionem. Primum omnium decreui eas theologorum opiniones refellere, quæ minus mihi probabiles visæ fuerint, vt tandem in referenda doctrina S. Thom. in eiusque explicatione tantisper liceat immorari. Estque aduertendum, ne sæpius eadem repetamus, quod si quando in sequen. dixerimus Christum instrumentaliter gratiam causare, aut prodigiosa opera efficere, Christi nomine ipsam eius intelligimus humanitatem. Nam certum est, & indubitatum, Christum ratione suppositi principalem horum effectuum causam esse, instrumentalem vero nequaquam. Posita autē

hæc

hæc intelligentia indifferenter vtetur in sequen. nomine Christi, & humanitatis eius.

Prima Conclusio.

Sententia quæ docet, Christum gratiam effectiue in nobis efficere angelorum ministerio, parū habet probabilitatis. Probatur primo. Illa sententia a nullo theologorum antiquorum cognita fuit, neque vllum in antiquiore Patrum doctrina fundamentū habet, neque in modo loquendi scripturæ sacræ, sed quorundā nouitiorum theologorum fuit adinuentum, Ergo non debet inter opiniones vere probabiles recenser. Secundo probatur. Quod Angeli immutent realiter hominum mentes, & intra hominum corda efficaciter operentur, non est hæcenus auditum in theologorum schola: Ergo impertinenter asseritur Christum Angelorum ministerio gratiam & sanctitatē in nostris animabus efficere. Tertio. Fundamentum præcipuum cui inicitur cōtraria sententia, nimirum, quod Christi humanitas propter localem distantiam nequeat per modum instrumenti diuinæ virtutis gratiam efficere in nostris animabus falsum est, supponitque falsum, videlicet, quod diuina virtus instrumento communicata pendeat a distantia loci. Ita quod non possit operari nisi in subiectum propinquum. Etenim coniunctio agentis ad passum conditio tantum est secundum ordinem naturæ requisita, & non est principium a quo formaliter vel effectus, vel operatio pendeant. At huiusmodi secundum ordinem naturæ requisita conditio, supplebilis est a deo, immodicam verius, quod non ab ea necessario pendet operatio, quæ non secundum naturæ leges fit, sed iuxta infinitum & absolutum diuinæ potentie modum. Ergo cum magis ad dignitatem humanitatis christi pertineat, quod ipsa immediate gratiā & sanctitatem in nobis efficiat, quam quod Angelorum ministerio id ipsum operetur si nihil aliud obstat quam loci distantia, irrationabiliter hanc dignitatem a christi humanitate adimimus, & Angelicis tribuimus spiritibus. Misū facio quod etiā intra naturæ ordinem Scot. & quidā alij graues theologo docuerunt loci distantiam inter agens & passum, minime operationem impedire. Quod si hoc a viris doctis probabile creditur, quia ratione negandum erit, quod Christi humanitas in cælo existēs possit gratiam in nobis instrumentaliter efficere, si nihil aliud quam loci distantia obstat.

Ex his sequitur falsam esse aliam sententiā, quā retulimus quarto loco. Quia sine ratione denegatur humanitati Christi efficientia gratiæ in animabus nostris, ad euitandum illud miraculum; quod nō est tam grande miraculum, quin graues theologo existimauerint de facto contingere, secundum ordinem a natura præscriptum. Et

Ffff 2 quidem

quidem cum fateantur illius 4. opinionis autores deum per Christi humanitatem multa patrasse miracula, quæ totam superant naturæ facultatem: non satis rationabiliter denegant hoc speciale miraculū Christi humanitati in animarum nostrarum iustificatione: cum neque sit magnum miraculum, & ad Christi humanitatis excellentiam commendandam, inter omnia Christi miracula magis sit accommodatum. Eo quod iustificatio & salus nostra finis fuerit incarnationis Christi, quam Christus tot, tantisque suis laboribus fuit operatus.

Sed antequā ulterius progrediamur, ne nostra vel obscuritate, vel equiuocatione disputatio laboret, aduertendum est. Quod cum dicimus præsentiam inter agens & passum, seu quod idem est, contactum agentis ad passū nō esse intrinsece & essentialiter necessariū, vt cōstet operatio, sed ad requisitā duntaxat conditionē attinere: quæ proinde iuxta naturæ leges necessarius esse poterit, nō vero si absolutā dei potentiam contemplerur. Cum hoc, inquam, dicimus, non loquimur de tōtactu & præsentialitate virtuali, quæ reperitur in ipsa actuali effectus productione, de isto enim tōtactu non fit sermo, quia nō ponit in numero cum ipsamet actione. Nam hoc ipso quod agens operatur in passum, coniungitur illi virtualiter, suam ei virtutem in actu ultimo applicans. Quocirca tantum loquimur de tōtactu præuio, qui naturæ ordine ipsam præcedit actionem: qualis est quātitatiuus tōtactus, quo agens corporeum passum quoque corporeum attingit. Qui plane tōtactus operationem anteuertit, & secundum naturæ leges necessario prærequiritur. Et hunc tōtactum præuium, siue quātitatiuus sit, siue virtualis, credimus non tā esse ad operationem necessariū, quin operatio, diuina virtute facta, possit sine ipso constare. Atque adeo omnes theologorū opiniones, quæ idcirco negant physicam efficientiam humanitati christi respectu gratiæ nobis conferendæ, quia talis efficientia non potest sine præuio tōtactu, & sine reali præsentia constare, debili fundamento innituntur, parūq; proinde probabiles censerī debent. Et ob id opiniones 4. & 5, non in magno præcio habentur inter theologos: quia tota eorum probabilitas ad prædictum, reducitur fundamentum. Et de opinione quinta hoc præsertim verificatur. Quæ absolute putat prædictum tōtactum omnino esse ad operationem necessariū.

Secunda Conclusio.

Nulla sententia, quæ docet Christū physicā efficientia, antequā ueniret in mundum antiquorum Patrum gratiam causasse, parum quoque probabilitatis habet. Probat. Manifesta est implicatio quod res

quæ

quæ non existit, physicā efficientia aliquem producat effectū, neque id valet intellectus percipere: parum ergo probabilis esse poterit sententia illa. Probo antecedēs. Efficere est aliqua ipsius effectricis causæ actualitas, ergo cum non sit prima, necessum est præsupponat primā omnium actualitatem, quæ est ipsa rei existētia. Et est sine dubio mera fictio dicere, quod deus rem nullatenus existentem assumat vt instrumentum physicum ad effectum aliquem efficiendū. Imo nescio quid male sonantis doctrinæ sese mihi in hac sententia offert. Nā qui absolute concedit, Christi humanitatem ante eius incarnationē fuisse instrumentum physicum diuinæ virtutis ad gratiam antiquorum patrum efficiendam, tenetur secundum legem bonæ consequentiæ concedere, Christi humanitatem ante eius assumptionem creatam existisse. Videtur enim ineptissimum, & rationi naturali contrarium, hanc consequentiam negare. Christi humanitas ante assumptionem physicā efficientia produxit gratiam, Ergo ante assumptionē existit extra suas causas producta. Dices diuina virtute effici posse, vt id quod in se non existit, vere & physice operetur vt instrumentū diuinæ virtutis; quatenus id quod futurū est, iam præsens existit diuino conspectui, eiusque coexistit æternitati. Hęc tamen solutio apparet quidem est, sed nulla probabilitate fulcitur. Contra quam sic arguuntur. Res futura, & si coexistat diuinæ æternitati, quatenus æternitas summa cum simplicitate & præsentialitate omnes temporis differentias ambit, at cōparatione ad nos, ad omnesque creatos effectus, quā diu nō est extra suas causas producta, nō maius esse habet, quā habēt res aliæ possibiles fieri, quæ nunquā erūt intra rerū ordinē productæ. Quoniam futurum vt futurum, præsertim si est futurum contingens, nullum esse determinatum habet in toto rerum ordine. At res, quæ physice operatur, prout sic operatur, non ad æternitatis mensuram est comparanda, sed ad temporariā & extrinsecam, per quam mēsuratur eius operatio. Ergo nihil refert, quod Christi humanitas ante assumptionem coexistisset æternitati, vt posset assumi a deo tanquam physicū instrumentum in productione gratiæ. Patet consequentiæ. Quia illa operatio, vt dixi, nō est mēsuranda per æternitatē, imo ad ipsam formaliter consideratā, per accidens est omnino, quod res futura æternitati coexistat, vt S. Tho. censuit, vel quod iuxta multorū theologorum sententiam, nō coexistat. Confirmatur. Res quæ physice operatur, sub eadem mensura debet existere, sub qua operatur. Nam cum existentia per se & intrinsece ad operationem pertineat, consideranda est necessario intra ipsam operationis mensurā. At dicere, quod Christi humanitas ante assumptionem, existentia habuit tempore mensuratā, error esset & hæresis manifesta in 6. Synodo generali, & alias non semel damnata: Ergo, &c.

hęc

Hæc quæ diximus, non immediate procedunt contra sensum illū, in quo autores citati pro 4. sentent. illam probabiliter sustinent. Sed aduersus quosdā nouitiores theologos, qui ut se methaphisicos ostētent Chrimericis quibusdam opinionibus libenter præbēt assensum quas nec ipsi intelligunt, neque aliter aliis explicare possūt, quā dicētes, quod secundum methaphysicam considerationem, quæ ab omni materia abstrahit, nulla in rebus similibus implicatio reperitur: sed sunt vere possibles diuinę virtuti, quæ in suis operationibus a tēpore, & loco, & ab alijs circumstantijs abstrahit. Et nō aduertunt, quæ dum abstrahere volunt considerationem ab omni materia, etiam ab omni intelligentia abstrahunt. Neque aduertunt, quod licet Dei operatio ex parte sui prædictam habeat independentiam: ex parte tamen vel actionis transeuntis, vel effectus producendi, vel instrumenti quod assumitur, necessum est, ut aliquā habeat ad extrinsecā mēsurā accomodationem, quā res istę intrinsece postulant. Manifestū enim est, quod si ad infinitam tantum Dei omnipotentiam attendamus, nullum effectum poterimus impossibilem iudicare, sed tota impossibilitas pēsanda est ex ipsis effectibus. Sed iam ista missa faciamus, & ad expugnandum sensum, quē intendunt graues theologo pro 4. sententia citati, totam nostrę disputationis vim conuertamus. Sed prius aduerto. Mag. Sor. minime pro hac sententia fuisse referendum, cum ille alium longe ab similem sensum intendat, quando asserit Christū gratiam veterū patrum effecisse. Loquebatur enim de efficiētia quā habuit Christus iā natus, & postquā verbū caro factum est, & habitauit in nobis: & postquā suam in re passionem exhibuit. Nā quia peccatorum remissionem antiquorum patrum consummauit, eos erues a lymbo, infernisque carceribus, & ipsam eorum gratiam vltimę glorię complemento perfecit: idcirco dixit Soto Christum & meruisse, & effecisse gratiam veterum patrum. Expressis autem verbis in 4. d. 1. quæst. 2. art. 3. dixit, quod per fidem eos iustificauerat ante suum aduentum, per modum finalis causæ. Sed cuiuscumque fuerit prædicta sententia, sic argumentor aduersus illum sensum, Fides Christi venturi quæ in erat intellectui antiquorum fidelium, non erat virtus ipsius Christi, ab ipso videlicet producta ut a causa principali, sed à solo Deo immediate, et si intuitu meritorum Christi venturi. Ergo quamuis gratis concedamus, quod ipsa fides Christi effectiue concurreret ad gratiæ productionem; non inde tamen verosimili consecutione inferri potest, quod illa gratiæ efficientia esset Christo tribuenda. Ita quod Christus vere efficeret gratiam secundum physicam efficientiam. Patet manifeste ista consequentia, quia si Christus neque per se, neque per suam virtutem illam produxit gratiam, non potest verosimiliter dici, quod fuit effectiua eius causa

Antecedens vero conceditur ab autoribus illius 4. sentent. & poterit probari eisdem argumentis, quibus nunc nunc probauimus Christū ante incarnationem non potuisse physice gratiam efficere ut instrumentum diuinę virtutis. Nam qua ratione gratiam non effecit, eadē prorsus neque fidem potuit efficere.

Dices. Quod ut Christus diceretur gratiā physice causare, satis esset quæ ipse Christus ut apprehensus per fidem eam efficeret. Contra Christum ut per fidem apprehensus nullam realem acquirat entitatem & existentiam, quamuis ipsa fidei apprehensio sit vera realis entitas. Ergo non est satis hæc fidei apprehensio, ut Christus sit realis, & physica causa efficiens gratiam. Igitur si Christus secundum se non physice causauit gratiā antiquorum Patrum, neque vero ratione apprehensionis fidei eam efficit, cum fides non esset virtus quæ realiter dimanasset a Christo, sed a solo Deo fuit immediate collata: nulla probabilis ratione affirmari potest, quod Christus per modū physici instrumenti priscorum fidelium gratiam, & sanctitatem causauerit. Quod vero apprehensio Christi per fidem effectiue produxerit illā gratiam per modum physici instrumenti, neque affirmare possum neque negare. Quia ad neutram partem possumus asserere sufficientes rationes. Libentius in negatiuā propendam sententiam, eo quod non sunt admittenda hæc miracula, quæ regularem & naturam & gratiæ transcendunt ordinem absque magno, aut saltē valde probabili, fundamento. Quod in hac parte asserere nullus poterit. Quoniam ille modus efficiētiæ nec in scripturis, nec in patribus, fundamentū habet. Quid quid in contrarium Medina conetur: Neque vero quicquā refert ad dignitatem Christi amplificandam & extollendam, Quoniam Christus obiectum quidem erat antiquæ illius fidei, non vero eius efficiens causa: atque adeo efficiētia, quæ esset in illa fide ad Christum non attineret: sed ad solum Deum, qui fuit immediata causa illius fidei. Et ex consequenti nihil ad Christi humanitatis dignificationem referret illa gratiæ efficiētia.

Contra istam tamen conclusionem vnum argumentum insurgit. Existentia non est de intrinseca & formali ratione causæ efficientis, prout efficiens est, sed tantum est necessaria quædam & requisita conditio. At conditio necessaria supplebilis est a Deo, si rationem formalem nō intrat, vel ut propitius loquar, potest constare operatio, & produci effectus, absque tali præsupposita conditione secundum absolutam, & infinitam Dei potentiam. Quod circa præcedentem conclusionem aduertimus, cum de contactu ad actionē prærequisito loquebamur: Ergo potuit Deus Christi humanitatem antequam existeret assumere, ut instrumentum physicum ad producendam patrum antiquorum gratiam. Hoc argumentum exacte dissolueretur, si lice-

ret hoc ioco amiffim explicare & probare, quam fit falsa eorum sententia, qui docent: Esse existentie in causa efficienti rationem tantum conditionis requisitæ habere respectu physicæ efficientiæ. Existimo enim ego, nulla ratione negari posse, quod sicut calefacere præsupponit per se, & essentialiter calorem, vel formalem, vel eminentem in causa efficienti, & frigefacere præsupponit frigiditatem: ita agere, seu facere secundum rationem communem; & quasi genericam præsupponit in agente esse existentiam. Nam sicut proprius terminus & formalis calefactionis est calor, ita proprius terminus actionis, vel actio, est esse vel substantiale, vel accidentale: & qualecumque, & quocumque illud sit, præsupponit per se & formaliter esse substantiale in agente. Quod si hæc sententia vera est, quam credo verissimam (ut alias probabitur.) argumentum factum suis manet viribus destitutum. Neganda est enim eius maior propositio. Sed quoniam huius rei non possumus in præsentia longam texere disputationem: Idcirco hac solutione prætermiffa, quæ non omnibus fortassis placebit, etsi mihi sit valde grata, aliter respondeo ad argumentum. Et dico, quod actio potest considerari dupliciter, & formaliter in ratione actionis, & secundum quod est actus quidam, & actualitas operantis, Si quidem priori modo consideretur, transeat id quod assumitur in argumento: Nimirum, quod existentia sit tantum prærequisita conditio ad agendum. Si vero posteriori modo consideretur, cum non sit prima actualitas causæ operantis, necessum est, quod præsupponat existentiam in causa agente, quæ est prima simpliciter actualitas, qua se mox omnia sunt pure potentialia, imo sunt nihil. De potentia autem secundæ actualitatis a prima adeo est intrinseca & essentialis, ut nulla ratione possit suppleri. Hæc solutio, quantum opinor, est sufficientissima. Sed quoniam posset quis eam labefactare dicens, quod actio est actualitas non agentis sed passi. (Nam loquimur de actione transeunte.) Vnde in passopræsupponit quidem actualitatem primam, puta existentiam, in agente vero præsertim instrumentario, id non est omnino necesse. Idcirco tertio ad illud idem argumentum respondeo, quod terminus actionis quicquid sit de ipsa actione debet præhaberi, vel formaliter, vel virtualiter in causa effectiua, quod habet verumetiam in causa instrumentali, quicquid nonnutli obmurmurent, & absque ullo fundamento contradicant. Nam vulgatissimum est illud proloquium lumine nature constans, Nemo dat, quod non habet. Impossibile est autem, quod Christi humanitas, si non existat, præhabeat in se vel formaliter, vel virtualiter gratiam, quæ est proprius terminus actionis, de qua loquimur. Vnde ad argumentum dicitur, quod licet existentia ratione sui tantum considerata non exeat limites requisitæ conditionis ad agendum, tamen prout est neces-

saria

saria ad hoc quod causa agens præhabeat in actu, vel formali, vel virtuali, terminum actionis. Imo & ipsam actionem necessario, & essentialiter pertinet ad agendum. Nec est intelligibilis actio causa non existentis, vel in seipsa, vel in sua virtute, ut generans existit virtualiter in semine ab ipso generante deciso, & hac solutione potest defumi efficax argumentum pro nostra secunda cõclusionem, & cõtra sententiam illam, aduersus quam ista conclusio procedit, in hunc modum. Nõ potest constare actio, quin agens respectu ipsius actionis, & eius termini sit prius in actu primo constitutum: sed hoc fieri nequit absque ipsius causæ existentia, Ergo, &c. Et in hac ratione sermo fit in abstractione a causa principali, & instrumentali.

Tertia conclusio.

Probabilis est prima sententia quæ docet Christum non physica, sed morali tantum efficientia nostram gratiam, & sanctitatem causasse. Hanc conclusionem suadent argumenta a principio huius dubij, proposita, quæ certe probabilem eam efficiunt. Non me latet quosdam doctissimos existimasse, sacramenta nouæ legis causas esse effectrices gratiæ in genere physico: quodque tam verum esse putant, ut existimarent oppositum non bene cõsuetire catholicæ fidei: Est autem eadem ratio de Christo. Imo, & multo maior, & efficacior. Quia si instrumentis separatis, & quæ in virtute Christi operantur, physicam cõcedimus efficientiã, & causalitatem, qua frõte illam denegabimus Christi humanitati, quæ instrumentum est Dei cõiunctum, eiusque proprium organum ad operandum diuina? ob quæ causâ brachiû domini in factis scripturis sæpe vocatur. Verumtamen hæc sententia nimium est rigurosa, & paucissimis theologis tantus hic rigor placet.

Isai. 53.
Rom. 10
Luc. 2.*Quarta Conclusio.*

Secunda sententia, quæ docet Christi humanitatem ad omnia miracula, & ad iustificationem animarum, non solum per modum causæ moralis, sed et per modum physici instrumenti cõcurrere, longe probabilius est sententia cõtraria. Auctores huius sententia quorundam princeps est S. T. cuius loca inferius referemus partim superius habetur citat. Sequuntur hæc sententia. Dried. li. de captiuit. & redempt. tract. 2. cap. 2. p. 3. a. 6. Et licet, alias hic auctor visus sit hanc negare sententiam, ut plane visus est p. 2. c. 1. memb. 2. loquitur tamem sine dubio de causa principali. Docent id ipsum C. preo. Palude. Ferrar. locis inferius citandis. Et ista sententia nunc communiter versatur in præcipuis Theologorum gymnasijs. Duo inuoluit ista cõclusio. Primum pertinet ad causalitatem moralem, de qua causalitate nullus est, qui dubitet, neque vero dubitari potest.

G g g g Pro-

probauimus. n. prope finē præcedentis quæst. secundum fidem credēdū esse, Christū meruisse nobis oēm gratiā, & gloriā. Et credendū ēt est qđ sacramenta virtutē nobis applicant meritorum Christi, & qđ virtute passionis eius nobis conferunt gratiā. Vnde circa hoc primū, quod in nostra inuoluitur conclusione, non est cur amplius immoremur. Satis fuerit aduertere, quod Christus, qua ratione cā. moralis est nostræ sanctitatis & gratiæ, & miraculorū, qđ dum viuēs apud nos gefit, eius humanitas non instrumentaria causā, sed principalis potius forma debet vocari. Qm̄ Christus quatenus homo: cā. fuit principalis ad merendū, & satisfaciendū, de qua re satis diximus quæst. præce. Quocirca ad aliud secundum, quod in conclusione habetur transeamus, in quo de physica causalitate fit sermo.

Probatuq; primo hæc veritas ex multis sacræ scripturæ testimonijs. Primū ex illo Io. 1. Gratia, & veritas per Iesum Christū facta est. Ponderandū est illud verbū, facta est: denotat. n. physicā efficiētā & legēdus est Chry. in huius loci expositione, magnifice. n. de virtute Christi gratiæ productiua loquitur. Ponderanda ēt sunt illa verba in eodē ca. 1. de plenitudine eius oēs accepimus, & in utroq; testimonio manifestum est sermonē fieri de Christo, vt homine. Ad Ephe. 1. in qua. s. gratia, gratificauit nos in dilecto filio suo. Ioan. 20. data est mihi, inquit Christus, oīs potestas in cælo in terra, accipite spiritū sanctū, &c. Vbi etiam manifestum est sermonem fieri de Christo homine. Et ibidē habetur, quod Christus insusflauit in discipulo suos, & flatu suo eis spiritum sanctum contulit infundens, scilicet, gratiā, & charitatē. Itaq; ex plenitudine potestatis, quā tunc Christus accepit, id est, qđ fuit tunc in Christo declarata, eius humanitas vim habuit effectiua gratiæ & sanctitatis in nobis. Habuerat iam prius illam a primo suo incarnationis instanti, sed non fuerat ita plene declarata, & expressa: atque ita nec tam aperte Christus suis discipulis spiritum sanctū, tanta cum auctoritate & plenitudine cōtulerat Matt. 9. Vt sciatis, qđ filius hominis habet potestātē in terra remittēdi peccata, &c. Duran. dixit hunc locū ad Christi diuinitatem debere referri, qđ vel ex eo est improbable, qđ cū Christus, se filium hominis vocat, sēper de seipso vt homine loquitur. Alia ēt sunt innumeræ in script. sacr. auctoritates ex quibus magna cū probabilitate colligitur, Christi humanitatē physicū fuisse diuinę virtutis instrumētū. Ad miracula, & prodigia efficiēda Luc. c. 6. Virtus de illo exibat, & sanabnt oēs, & c. 8. Christus dicebat. Ego sensi virtutem de me exiisse. Luc. 5. dixit Christo leprosus quidā, si vis potes me mundare, & extendens Christus manum, tetigit eum dicens, volo, mundare, & capitul. 8. dixit Christus puellę mortuę. Puella tibi dico, surge. Matth. capitul. 8. referuntur multa miracula a Christo patrata, non oratione & deprecatione, sed aucto-

ritate,

ritate & imperio, ac proinde non morali solum, sed physica efficiētia apparet fuisse edita.

Secundo probatur hæc veritas ex modo loquendi Conciliorum. In Concil. Ephesin. primo canon. 11. definitur, carnem Christi domini viuificatricem esse, propter vnionem ad verbum quod vitam habet diuinam. Et id ipsum definitur in Epist. Synodali eiusdem Concil. ad Nestor. At caro Christi non est viuificatrix secundum esse morale, nam tota moralitas actionum Christi ad eius animam pertinet. Ergo in esse physico, viuificatricem habet virtutem ipsa Christi domini caro. Item in epist. Sophron. recepta in 6. Synodo generali actione 11. dicitur Christi operationes in triplici fuisse differentia, quasdam pure diuinas, in quibus non communicat humanitas (nisi per communicationem idiomatum) vt conseruatio vniuersi. Quasdam pure humanas, ad quas non concurrat diuinitas secundum propriam & infinitam diuinitatis virtutem: quæ sunt ille quas posset Christi humanitas exercere, etiam si existeret in supposito creato, vt exurire, flere, orare, vigilare, &c. Quasdam vero medias, ad humanitatem & diuinitatē simul pertinentes, quæ proprie appellantur Teandricę actiones: & istæ fuerunt opinioniones miraculosæ ad quas simul cōcurrēbant diuinitas & humanitas. Eadem autem est, vt diximus, ratio de operationibus miraculosis, & de iustificatione, & sanctificatione animarū. Nam si diuinitas humanitatem assumpsit vt physicum instrumentum, ad sanitatem corpoream efficiendam, multo potiori ratione dicendum est, eam assumere ad efficiendam spiritualement salutem in animabus nostris. Item in Concil. Trident. Sess. 6. cap. 7. dicitur baptismi sacramentum causam esse instrumentalem in iustificatione impij. & certe Concil. videtur loqui de instrumento physico, in quo multo euentius apparet vera instrumenti ratio: Ergo à fortiori dicendum erit, Christi humanitatem cuius virtute omnia sacramenta nostram operantur salutem: instrumenti physici in ipsa iustificatione impij rationem sortiri.

Tertio probatur hæc veritas ex Patrum testimonijs. Quorum nonnulli expresse de sanctificatione & iustificatione loquuntur. Alij vero de miraculis a Christo perpetratis. Et cum argumentum, vt dixi a miraculis ad iustificationem manifesta ductione sumatur, non inepte huiusmodi testimonia afferemus, indiscriminatimque nostra disputatio de sanctificatione animarum, & de operatione miraculorum procedet.

Dyonys. Areopagita in epist. ad Caium, aperte constituit illam distinctionem operationum Christi quas ex epist. Sophron. paulo ante referebamus. Athanas. in sermon. 4. contra Arrian. sæpe repetit Christi humanitatem miracula effecisse. Hæc enim inter alia dicit,

Ggggg 2 Quin

Quin & ea opera, quæ sunt propria verbi, qualia sunt mortuos excitare, cecis visum reponere, hæmorrhoidiam sanare, ea quoque omnino corporis ministerio peragebantur: Et quemadmodum Verbum carnis infirmitates baiulabat vt suas, neque id mirum, erat enim caro ipsius: ita rursus, quum caro suo ministerio Diuinitatis operibus inferuiebat, illa opera in carne fiebant, quia caro illa erat corpus Dei. Cyrill. Alexandr. multa dicit, & de miraculis Christi, & de animarum nostrarum viuificatione, & sanctificatione. De miraculis quidem libr. 2. in Ioann. cap. 15. inquit. Nam quemadmodum ad faciendâ signa diuina verbis suis inerat virtus, sic etiam ad persuadendum magnas vires habebat, & in libr. 4. cap. 14. inquit. Non verbo solum semper, verum etiam tactu, mortuos excitabat, vt ostenderet corpus quoque suum viuificare posse. Extendens autem Cyrillus hanc Christi virtutem ad animarum sanctificationem, & viuificationem, dialectica consequutione vtens, ita subiungit. Quod si solo tactu suo corrupta reintegrantur, quomodo non viuemus qui carnem illam gustamus, & manducamus? In Exegeffi de verbi incarnatione ad Valerian. Et habetur 6. tom. act. Concil. Ephesin. cap. 17. inquit. Nobis autem ad pietatem, id fat sit, vt cogitemus, seduloque animo versetur carnem, quæ Dei omnia viuificantis peculiaris effecta est, viuificam ipsius verbi virtutem, & operationem obtinere, gloriamque ineffabilem nulloque tempore defecturam sortitam esse. Similia dicit in Anathematismo 11. Et in Dialogo 6. de Trinitate & libr. 1. de fide ad Reginas, & alias quam sæpius. Chrysostr. homil. 26. in Matth. versans illa verba. Si vis potes me mundare, aduertit non dixisse leprosum Domine si oraueris, sed si vis. Omnia eius arbitrio & potestati cõmittens. Quod Christus ipse, & assensione, & operatione confirmans ait, volo, mundare, & voluntatis statim sanitatis donum consequutum est. De gratia, & sanctificatione animarum legatur ipse Chrysostr. loco supra citato. August. tractat. 24. in Ioan. dicit potestatem multiplicandi panes, in manibus Christi positam esse. Euseb. libr. 4. de demonstration. Euangeli. cap. 23. huic alludens sententiæ, vocat Christi humanitatem, organum diuinitatis, quem loquendi modum vsurpauit etiam Theodoret. in Dialog. in immutabili Greg. Nazianzen. in carminibus de Christi miraculis quam sæpius huic alludit sententiæ, & in miraculis Christi secundum Marcum dicit inter alia. Viribus eijcitur Christi cum Demone febris.

Possent hoc loco innumera Patrum testimonia afferre, in quibus sacramentis nouæ legis, virtutem tribuunt sanctificatricem animarum gratiæque effectricem: quæ testimonia sunt innumera. Legantur speciatim Iustinus. Martyr de baptismo in Dialogo contra Tripho-

nem.

nem, & Apologia 2. vbi loquitur de virtute baptismi & Eucharistia Cyprian. in sermon. de cena domini Gregor. Nissenus lib. de baptismo, vbi multa de virtute baptismatis, & Eucharistiæ docet, Cyrill. Alexandr. libr. 2. in Ioann. cap. 42. libr. 7. contra Iulian. circa fin. Theodoret. in Epitom. diuinor. officior. Ambros. lib. de his qui initiantur, & libr. 3. de sacramen. c. 1. Chrysostr. homil. 25. in Ioann. & August. tractat. 80. in Ioan. Damasco. libr. 5. de fid. cap. 10. & 14. Denique communis est loquendi modus apud sanctos Patres, Christi humanitatem instrumentum esse, & organum diuinitatis, & quod sacramenta Christi virtute in nobis efficiunt gratiam & iustitiam. Quæ loquutiones designant efficientiam, non solum moralem verum etiam physicam. Quibus tandem accedit S. Thom. 3. p. quæst. 13. artic. 2. Et quæst. 48. art. 6. & quæst. 52. art. 1. & 2. & quæst. 56. art. 1. & q. 2. art. 1. & 4. & in locis alijs supra citat. Expendantur ea quæ in oppositum proposuimus.

Sed iam rationibus hanc confirmemus, sententiam. Sitque prima ratio. Hic modus causandi gratiam, & sanctitatem in animabus nostris, potuit secundum Dei omnipotentiam humanitati Christi communicari, & cedit in magnam humanitatis Christi dignitatem, & gloriam: Ergo rationalis est sententia, quæ hanc physicam efficietiam docet, Secunda ratio. Hæc sententia est valde conformis modo loquendi scripturæ sacræ Cõciliorum, & Patrum, vt ex dictis constat, & ex alia parte nullum ex ea sequitur inconueniēs, vel impossibilitatis, vel absurditatis, & indecentiæ. Ergo admittenda est hac sententia, vt longe probabilior opposita. Tertia ratio. Christi meritum fuit infinitum in ratione meriti: Ergo Christus meruit suæ humanitati hanc dignitatem, & excellentiam, vt assumeretur tamquam instrumentum physicum diuinitatis, ad efficiendam & causandam eam gratiam, & sanctitatem, quam ipsemet Christus nobis de rigore iustitiæ meruerat, Probatur consequentia. Nam si Christus suo infinito merito suæ humanitati pro meruit excellentias alias, immortalitatis, exaltationis, &c. Quare negandum est, hanc quoque ei excellentiam meruisse: cum meritum ob sui infinitatem potuerit istud præmium Christo debitum facere? Quarta tandem ratio, Christus secundum humanitatem est caput totius Ecclesiæ, & hoc tenemur secundum fidem credere. Ergo valde rationabiliter, & consentaneè ad hanc fidei veritatem asserit ista sententia, Christum physico influxu gratiam, & sanctitatem, omnemque spirituales vitæ motum influere in ipsa sui corporis membra. Probatur consequentia. Quoniam hoc modo maiori cum proprietate saluatur in Christo proprius capitis influxus: atque adeo & ipsa vera ratio capitis.

Proba-

Probauimus hætenus nostram conclusionem quartam, & ipsam S. Thomæ sententiam, eiusque probabilitatem, imo vt existimo veritatē ostendimus. Deinceps vero explicemus oportet modū quo hæc sententia verificanda est & explicanda, in hoc enim consistit præcipua huius rei difficultas. Qua in re Caieta. 3. par. q. 13. art. 2. dicit Christi humanitatem eatenus physice concurrere ad opera miraculosa, & ad sanctificationem animarum, ad similesque supernaturales effectus: quatenus præsentat, & defert imperium diuinum præcticum ad creaturas, circa quas deus vt causa principalis hos supernaturales operatur effectus. Cæterū quia non videtur Caiet. explicare sufficienter modum quo Christi humanitas diuinum imperium defert, & præsentat creaturis, in quibus effectus isti supernaturales efficiuntur. Idcirco vt insufficiens solet eius sententia à nōnullis theologis posterioribus reijci, & contemni, vt pote quæ verbis tantum, & non re consistat. Sed certe, non tam est contemnenda & reijcienda hæc Caiet. sententia. Quoniam licet hæc quæ ex ipso retulimus verba, non sufficienter rem istā explicent. Multa tamen alia ibidem Caiet. dixit, quæ valde conferre poterunt legenti ad huius rei intelligentiam, & ex quibus intelligi poterit, quæ fuerit mens Caiet. & in quo ipse constituat delationem & intimationem diuini Imperij, de qua re paulo inferius dicemus, cum nostram statuemus sententiam.

Alij ergo theologi sententiam istam S. Thom. in eo interpretantur sensu, quod arbitrantur in christi humanitate, etiam in parte corporea & materiali, impressam fuisse diuinitus quandā supernaturalē qualitatem, cuius virtute ipsa etiam christi caro efficere potest gratiam & sanctitatem in animabus nostris. Et similiter dicunt de sacramētis, quoniā in ipsis rebus sensibilibus ex quibus sacramenta constāt, reperitur supernaturalis qualitas, cuius uirtute sacramenta gratiam efficiunt in anima suscipientis, vt instrumenta dei physica. Ita docuerunt Capreol. in 1. q. 1. dist. 1. & Palud. ibidem & d. 36. & 50 & Fran. Ferrar. in 4. contra gentes c. 56. Verum hi theologi non idem omnino sentiunt de hac supernaturali qualitate Capreol. enim quem sequitur Ferrar. opinatur, hanc qualitatem esse spirituales. Palu. vero & si supernaturalis ordinis eam esse dicat, existimat tamen materialem esse, & corpoream.

Cæterum neutra sententia harum placuit quam plurimis ex recentioribus theologis, & mihi quidem vtraque etiam displicet, quamuis displiceat magis Capreol. sententia. Quam nisi fallor sufficienter impugnant ea, quæ circa primum argumentum diximus. Et id quod Ferrar. dicebat, hanc uirtutem indiuisibili modo in corpore subiectari: satis sufficienter ibi confutauimus, ex eo quod accidens nō potest non esse inhærenter in subiecto. atq. adeo debet esse extensiuo modo

modo iuxta subiecti conditionem. Neque iuuat Ferrar. solutio uidelicet, hanc spirituales qualitatem eū habere modū intentionalē, quem habet species visibiles in corpore diaphano subiectata. Vnde sic ut huiusmodi species, & quæcūq; alia accidentia, quæ habent esse intentionale, indiuisibiliter existunt in subiecto corporeo. ita hæc spirituales qualitas, similiter se habet in Christi corpore, secundum modum intentionalem, & indiuisibilem. Hæc inquam solutio, non placet propter duo, quæ mihi in ea apparent falsa. Primum quod hæc qualitas habeat esse intentionale, non satis apparet intelligibile. Nam cum se habeat permanenter & per modum habitus, & non influxu & intendentia, nulla est ratio propter quam, non habeat esse perfectum simpliciter in suo genere. Et inquirō: si hæc qualitas in Christi corpore habet esse intentionale, ubi nam, & in quo subiecto habet suum verum esse & perfectum? Et quodnam est verum & perfectum esse huius qualitatis? Nunquid est ipsamet gratia producta in nostris animabus? Vnde tale informo argumentum contra hanc sententiam. Omnis forma habitualis & permanens habens in aliquo subiecto esse imperfectum & intentionale, ordinatur ad semetipsam vt habet esse perfectū in suo genere in alio subiecto: vt in speciebus visibilibus in aere vel in aqua existentibus, huius rei habetur exemplum. Nam totum esse intentionale, & imperfectum quod habent species visibiles in his subiectis, per se refertur & tendit ad eandem species vt sunt in potentia visua, in quo subiecto consequuntur totam sui esse perfectionem. Et huius rei ratio a priori est, quod res quælibet in statu imperfecto constituta, ad semetipsam ordinatur in suo statu perfecto positam & consumatam. Si dixerint Capre. & Ferrar. quod virtus hæc, & spirituales qualitas, sua natura postulat hunc imperfectum & intentionalem statum: illis obijciemus communem illam calumniam, cui ipsi tamen satisfacere tenentur nimirum, quod pro arbitrio suo, & absque fundamento hanc intentionalem confinxerunt qualitatem.

Secundum quod mihi in illa solutione non placet, illud est, quod qualitas habens esse intentionale indiuisibiliter suscipitur in subiecto corporeo. Hoc enim apparet omnino falsum. Quoniam qualitas habens esse intentionale, est verum & reale accidens: ergo vere & realiter inexistit. Sed nequit in existere subiecto corporeo; & extenso, nisi diuisibiliter & extensiuo ad modum eius. Ergo &c.

Sed adhuc contra eandem sententiam sic argumentor. Esto qualitas hæc ab istis autoribus conficta, in sanctissima christi carne reperitur, siue diuisibili, siue indiuisibili modo suscepta, impertinēs omnino esset, vt Christi caro gratiam & sanctitatem in nostris animabus efficiat; ergo sine causa confingitur spirituales illa qualitas.

Probo

Probo antecedens. Illa qualitas est longe imperfectior gratia qua iustificamur & sanctificamur: ergo non poterit conferre Christi carnem virtutem ut gratiam physica causalitate efficiat. Antecedens ab illis autoribus nobiscum conceditur. Consequentia vero patet ex illa vulgata philosophica doctrina, quæ docet effectum perfectiori modo præhaberi in sua causa quam sit in semetipso, Video facilem solutionem quam quisque poterit huic argumento accommodare. Dicit enim, quod hæc philosophica nunc insinuata doctrina verum habet in causis principalibus duntaxat, non vero in causis instrumentarijs. Qualitas autem hæc spiritualis non est forma principalem constituentem causam producendæ gratiæ: sed virtus tantum est instrumentalis. Contra hanc solutionem sic insto. Virtus instrumentaria, quæ qualitas permanens est, & per modum talis qualitatis operatur, non attingit immediate effectum principalis agentis, sed alium effectum immediatiorem sibi proportionatum, quo mediante attingit tandem ipsum principalem agentis effectum: sed non est assignabilis effectus aliquis, quem attingat immediate hæc supernaturalis qualitas. Nam quod dicunt aliqui causare dispositionem præuiam ad gratiam, manifestum commentum est, & a suis autoribus inexplicabile. Quia præter motus liberi arbitrij, qui a sancta synod. Trid. sess. 6. c. 7. dispositiones ad gratiam vocantur, non potest fingi alia dispositio ad gratiam præuia, ut aduertit Caiet. 3. p. q. 62. ar. 1. Ergo &c. Maior exemplo & ratione probatur. Exemplum habetur in calore, qui est instrumentum, quo ignis vtitur ad producendam substantiam ignis. At terminus, quem immediate attingit actio caloris, non est ipsa ignis substantia, sed calor in subiecto productus: quo mediante peruenitur ad ignis substantiam, ut ad præcipuum terminum. Ratione vero sic probo. Qualitas huiusmodi permanenter se habens, est forma actiua: ergo respondet illi aliquis proprius effectus qui est primarius terminus, quem hæc qualitas per suam actionem attingit. Fateor hanc argumentationem, non tam esse efficacem ut in S. Thom. doctrina præstantes non possimus ei instantiam afferre, ex qua infirma erit, & prorsus inualida. Character enim sacerdotialis qualitas est actiua permanens ad consecrationem Eucharistici sacramenti concurrens, secundum S. Tho. sententiam. 3. p. q. 63. art. 2. & tamen nullam præuiam efficit dispositionem, sed ipsam immediate conuersionem mirabilem panis in corpus Christi, &c. contingit. Et hoc quidem ex eo quod est sua natura forma instrumentalis. Actio vero quam S. Thom. 1. p. q. 4. art. 5. & 3. p. q. 62. ar. 1. exigit ex parte instrumenti præsuppositam ad actionem principalem, non ex ista virtute instrumentaria pensanda est, sed ex toto instrumento, scilicet, ex sacerdote consecrante, Et totum hoc potest nostro intento accommodari.

modari. Vnde argumentum istud læguescit, Sed adhuc amplius urgeo. re istam. Nā sequitur quæ illa qualitas vim habeat superiorē, & si instrumentalem, supra totum gratiæ ordinem, quæ est productiua gratiæ, & omnium supernaturalium habituum, quod ipsamet gratia ex se nequit efficere. Imo posset esse superior ad omnia miraculosa opera. At incredibile est, quæ uicinis qualitas tantam vim possit habere, Ergo, &c. Sed iam præmittamus Capr. & Fer. sent. & ad Palud. opinionem reuertamur, quæ affirmat hanc supernaturalē qualitatem materialē esse & corporeā. Cui opinioni ego non oppono id quod ei obijciunt aliqui: nimirum non posse commode intelligi, quod illa qualitas sit corporalis, & sit simul supernaturalis ordinis. Etenim constat est, & doctoribus Theologis manifestum, reperiri posse in appetitu sensitivo virtutes, & motus supernaturales, temperatiæ fortitudinis, timoris; &c. qui tamen cum subiecto corporeo inexistant corpore sunt accidentia. Sed illud tamen Palud. sententiæ oppono, quod in secundo argum. insinuauit, videlicet, quod si hæc qualitas corporea est, non constituere potest sufficientem proportionem inter sanctissimam Christi carnem & gratiam spirituales, qui est effectus producendus, & animam similiter spirituales, quæ est subiectum, in quo producitur gratia: atque adeo sine causa confingitur hæc supernaturalis qualitas Vtriq; vero sententiæ. Et Capreol. & Pal. opponere possumus S. Th. doctrinam. in 2. q. 178. ar. 1. ad. 1. Vbi negat possibilem esse qualitatem in anima permanentem habitu aliter, quæ sit principium faciendi miracula. Ergo in Christi humanitate, siue in parte spirituali, siue in parte corporea, non est ponenda qualitas miraculorum factiua, & productiua gratiæ, & sanctitatis in animabus nostris, Dicent auctores isti, quod S. Th. doctrina procedit tantum in qualitate permanente habitualiter. ut ipse dicit aperte in solut. præfata, & in qualitate habente esse perfectum, & non esse intentionale, ut habet qualitas hæc supernaturalis, quam ipsi ponunt. Sed prima euasio, in Christi humanitate non habet locum, in qua potestas faciendi miracula, & sanctificandi animas permanens est, & stabilis. Secundo vero ex eo videtur falsa, quod S. Thom. sine ulla distinctione loquutus fuit. Vnde illo non distinguente, neque nos distinguere debemus. Et præterea meus eius fuit, quod qualitas permanens esse habens, non habet esse intentionale, sed perfectum in suo genere. His rationibus prætermittis.

Est alius tertius dicendi modus, nouiter inuentus a quibusdam viris doctissimis. Qui ita explicat S. Th. sent. quod sicut in rebus creatis reperitur obediēcialis potentia passiuæ, ut in eis, & ex eis faciat Deus quicquid contradictionem non implicauerit. Ita est etiam in eisdem creatis rebus obediēcialis potentia actiua, ut efficiant, vel potius Deus ipsis mediantibus, & instrumentaliter concurrentibus causet, quicquid fieri non repugnat. Quæ quidem actiua potentia sola.

ratione ab ipsa creaturarum entitate scernitur: estque ipsi innata, & ingenita. Et hæc actiua obedientialis potentia reperitur in christi humanitate, tum in anima, tum in corpore. Vnde Christi humanitas per hæc potentiam a diuina voluntate applicatam, speciali; Dei concursu adiutam, potest efficere gratiam & sanctitatem in animabus nostris. Et quidē hæc obedientialis actiua potentia non est sufficiens se sola constituit Christi humanitatē, aut quāuis aliā creaturā potentē simpliciter ad operandū supernaturalē effectū, sed tamen constituit creaturā in proxima potētia eleuabilē ad operandū effectus huiusmodi. Quæ eleuatio non fit per aliquam superadditā formā, aut qualitatem, sed per solam applicationem diuinæ voluntatis, & per specialissimum dei cōcursum. Et quatenus prædicta obedientialis potentia coniungitur cū hac Dei applicatione, & speciali concursu, virtus est supernaturalis: & sufficit constituit in actu primo ipsam Christi humanitatem, etiā secundum partem corpoream, ad efficiendum gratiam, aut effectus alios supernaturales, & miraculosos. Hæc obedientialis potentia speciali Dei auxilio adiuta appellatur a S. Thom. (inquiunt hi theologici) virtus spiritualis, & supernaturalis, & quandoque etiam intentionalis, quia est imperfecta in genere supernaturali. Huic sententiæ tātisper fauere videtur Caietan. 3. part. q. 13. arti. 2. & q. 78. artic. 4. nam obiter meminit in istis locis huius obedientialis potentiæ, & si non expresse eam vocauerit actiuam. Exemplum accomodat prædicti theologi huic explicandæ doctrinæ, quæ satis apparet idoneū. Intellectus sua natura determinatus est ad cognitionē naturālē, & obiecti naturalis, neque; viribus suis altiorē potest cognitionem efficere. Est tamen in potētia obedientiali actiua constitutus, cuius rōe eleuabilis est per specialē dei auxiliū, absque; aliqua superaddita qualitate ad cognoscendū supernaturale obiectū, & eliciendā cognitionē supernaturālē. Et simile exemplū potest proportionabiliter afferri ex parte voluntatis. Quod ergo communiter sapientes theologici de intellectu, & voluntate dicunt. Quare non poterit rationabiliter extendi ad omnes creaturas comparatione ad supernaturales operationes, quæ non repugnant fieri ipsis creaturis mediātibus, & instrumentāliter cōcurrētibus?

Hæc vero sententia nulla a me potest ratione probari. Neque; reperio firmū fundamentum cui eius probabilitas possit inniti. Et primo quidē præsuppono, ut rationem dubitandi cōtra istā sententiā ostendā, quod eius auctores quid amplius docere intendunt, quam doceant alij theologici, præsertim Thomistæ, qui libere fatentur in omni creatura reperiri obedientialem potentiam, ut diuina possit virtute eleuari ad operandum effectus supernaturales, & miraculosos ad modum instrumenti physici. Id autem dicunt amplius huius sententiæ auctores: quod communis Thomistæ doctrina hanc potentiam obedientialem

talem non vocant actiuam, neque illam distinguunt a potentia obedientiali passiuā, de qua communiter solet fieri inter theologos sermo: Non enim eam constituunt, ut sit virtus effectiua, sed ut eius ratione creatura possit eleuari per diuinam potentiam, & virtutem ad operandum supernaturales actiones, & effectus. Cæterum præfatæ sententiæ auctores hanc obedientialem potentiam, actiuam vocant, virtutemque in ea actiuam agnoscunt, per quam creatura operari potest supernaturales actiones, & efficere supernaturales effectus. Imo ad hoc illam commentantur, ut creatura per hanc obedientialem potentiam, adiuncto specialissimo dei auxilio, constituatur in actu primo: ut possit exire in actum secundum supernaturalem, & simul cum deo instrumentaliter concurrere ad actualem productionem supernaturalis effectus. Existimant enim, & mea sententia verissime, quod nulla causa siue principalis sit, siue instrumentalis in actum secundum prodire potest, quin prius naturæ ordine fuerit constituta in actu primo: est enim manifesta implicatio, quod causa effectiua operetur, nisi secundum quod est in actu vel formali, vel virtuali constituta. Nequit enim quis dare, aut efficere, quod in se vel formaliter, vel virtualiter non præhabet. Et qui oppositum dicunt, propriam vocem ignorant. Non enim intelligunt, quid sit efficere, seu efficienter producere. Quod certe non est aliud, quam extra se ipsum propria efficientia reponere, quod intra se reconditū habebat. Hoc ergo supposito sic primo argumentor contra statutā sententiam. Potentia obedientialis passiuā, iuxta sapientium theologorum mentem, non est aliud in creatura quam non repugnantia ad deum, ut in ipsa creatura, vel ex ipsa faciat quicquid contradictionem non implicauerit: quod etiam nobiscum fatentur auctores huius sententiæ, quam expugnare adnitimur. Neque vero probabili ratione posset aliud dici: quia esset manifesta fictio & chimericum commentum, comminisci entitatem aliquam positiuam supernaturalem creaturæ congenitā & innatam: quæ esset potētia obedientialis passiuā, ut alio in loco a nobis est manifeste demonstratum: Ergo si ex proportione ad potentiam passiuam obedientialem, colligimus actiuam obedientialem potentiam in creaturis, minime licebit fingere obedientialem potentiam, quæ sit vera virtus actiua supernaturalis, per quam creatura constituatur in actu primo ad supernaturales actiones: Sed erit tantum non repugnantia ad operandum supernaturales actiones ex diuina eleuatione & virtute. Sicut potētia passiuā obedientialis est non repugnantia ad suscipiendum supernaturales actus. Omnia argumenta, quibus probare solent theologici, non reperiri potentiam obedientialem, quæ sit aliqua vera entitas supernaturalis, quæ vere præhabeat in sua potestate passiuā supernaturales effectus & actus: probant per

locum a fortiori, nullam huiusmodi reperiri obedientialem actiuam potentiam, quæ verâ habeat actiuitatem erga supernaturales actiones & effectus. Et breuiter sic istam veritatem ostendo. Et inquiri, an hæc actiuitas sit supernaturalis, an potius naturalis, si naturalis: ergo improporcionata est omnino ad supernaturales actiones & effectus: atque a deo impertinenter asseritur. Si verò supernaturalis est: ergo fateri tenemur, quod ab autore naturæ, & a principijs creaturæ naturalibus oritur virtus actiua supernaturalis, ac supernaturalium effectuum & actionum productiua. Imo & effectiua miraculorum & prodigiorum, quæ totum naturæ ordinem exuperant. Et quod natura virtutem conferret supra seipsam, & virtus a natura data superior esset tota ipsamet natura aqua oritur. Quod sane nulla potest probilitate sustineri. Scio dices, quod nisi accedat speciale Dei supernaturale adiutorium, obedientialis illa potentia nihil poterit operari. Sed tunc argumentor in hunc modum, vel illud speciale Dei auxilium confert totam vim actiuam creaturæ ad supernaturalem effectum producendum, vel partem confert, & partem præsupponit in ipsa obedientiali potentia præhabitam: aut denique nullam confert virtutem, sed virtutem præsuppositam in potentia obedientiali complet, actuat & ad secundum actum reducit: vt concursus generalis Dei auctoris naturæ se habet ad omnes causas naturalis ordinis, & concursus generalis Dei auctoris gratiæ se habet ad omnes formas & habitus operatios ordinis supernaturalis. Et præter hæc tria membra, non potest aliud fingi quartum. At si adiutoriū dei speciale, totam vim confert actiuam, impertinenter dicitur quod illa potentia obedientialis ex parte creaturæ præsupposita est actiua, cum nullam ex se ipsa vim habeat actiuam, nullamque conferat actiuitatem ad supernaturales effectus efficiendos, sed necessum erit asserere, potentiam hanc obedientialem, in eo duntaxat sensu actiuam esse, quod constituit creaturam capacem suscipiendæ virtutis supernaturalis ad operandum supernaturales actiones, & ad producendum effectus ordinis supernaturalis. Et ex consequenti ruit tota machina illius tertiæ sententiæ quam impugnamus. Non enim habet locum, id quod illa sententia affirmat. Nimirum obedientialem potentiam esse illam supernaturalem virtutem, quam S. Thom. constituit in instrumento assumpto a deo ad supernaturalem effectum, & per quam instrumentum constituitur in actu primo ad operandum. Si uero dei adiutorium non totam virtutem confert, sed partem eius duntaxat, & partem præsupponi præhabitam per obedientialem potentiam. Ita quod deus & creatura concurrant quasi duo partialia agentia ad supernaturalem effectum: Sequitur illud inconueniens paulo ante insinuatū, nempe, ex principijs naturalibus oriri super naturalem actiuam virtutem,

tutem, supernaturalis actionis & effectus productiuam. Patet hoc manifeste. Quia illa partialis virtus præsupposita ex parte creaturæ, ex solis principijs naturalibus ipsius creaturæ oriri potest, & procedit a deo, non vt autore gratiæ, sed vt autore naturæ. Et mirabile quidem esset, quod ex naturæ principijs dimanaret virtus quæ supra totum gratiæ ordinem, & supra omnia miraculosa & prodigiosa opera, se ipsam extenderet. Multo plane suauius diceremus cum sententia Capr. aut Palud. quod talis virtus esset qualitas quædam, a deo autore gratiæ infusa, & naturæ superaddita. Hoc argumentum adhuc maiores habet vires, si tertium membrum factæ distinctionis admitatur. Nam qui admiserit, tenetur fateri, quod ita se habeat obedientialis potentia actiua ad producendum gratiam & supernaturales omnes effectus, atque se habet charitatis habitus ad dilectionem dei super omnia eliciendam. Ita quod ex se sufficientem habet virtutem, eget tamen auxilio & concursu generali primæ causæ, a qua omnis causa inferior pendet, vna quæque in suo genere & ordine. Qui autem ita diceret, confunderet naturæ ordinem cum ordine gratiæ, & ordinem supernaturalem cum ordine naturali, nihilque eius sententia ab errore Pelagiano differret. Imo neque tutum existimo partialem virtutem super naturalem in potentia obedientiali naturæ congenitam & naturalitus inditam ponere, quoniam non longe hæc sententia ab errore Pelagiano dissentit, cum supernaturalem ordinem gratiæ ad naturæ facultatem & vim, bona ex parte reducat.

Sed ulterius progredior in huius sententiæ expugnationem. Si potentia obedientialis quæ in creatura reperitur, vim habeat actiuam ad supernaturales effectus causandos. Sequitur quod sit virtus actiua principalis, & non pure instrumentalis. Censequens nullus Theologorum admittet, quoniam maior & præcipua eorum pars docet, non esse factibile, vt aliqua creatura per modum causæ principalis super naturales attingat effectus; ergo &c. Sequellam ita probo. Virtus illa actiua in obedientiali creaturæ potentia præexistens, non procedit a deo vt autore supernaturali, vt probatum est, & adhuc breuiter ostenditur, ex eo quod anteuertit omnem actionem dei auctoris supernaturalis, & ex solis naturæ principijs oritur. Ergo non est virtus instrumentalis, respectu dei supernaturalis auctoris. Neque vero esse potest instrumentaria virtus respectu dei auctoris naturæ. Deus enim prout naturæ auctor, non est principale agens supernaturalium effectuum, neque ei subordinatur illa virtus, quæ productiua est effectuum supernaturalium.

Vltimo tandem sic arguo contra eandem sententiam. Potentia obedientialis quæ reperitur in sacra Christiana carne, materialis est & corporea, sicut & ipsa caro: Ergo nulla in ea actiua virtus reperitur, quæ possit attingere productionem spiritualis effectus, qualis est gratia, et spirituale subiectum, cuiusmodi est rationalis anima.

Pro-

Propter hæc argumenta, & alia similia, quæ consulto prætermitto, quia facile oia possunt reduci, ad ea quæ facta sunt & proposita; reputo hanc sententiam parum probabilem, & alijs omnibus quæ retulimus, & quæ referemus improbiliorē. Quia vel nihil dicit speciale, in quo differat ab alijs opinionibus: vel si quid speciale asserit, necessum est, constituat actiuam virtutem ex principijs naturalibus ortam; quæ productionem gratiæ, & aliorum supernaturalium effectuum attingat. Quam virtutem ego plane non auderem admittere, putarem enim me Pelagiano errori, plusquam par est, fauere. Illud vero exemplum de operationibus supernaturalibus elicitis ab intellectu, & voluntate, parum iuuat ad huius sententiæ probabilitatem tuendam. Quoniam alijs omissis in quibus latissimum poterat assignari discrimen: ego nullatenus admittam, neque admittentibus aliquando consentiam, quod intellectus siue humanus, siue Angelicus vim aliquam, & actiuitatem conferat ex se ipso ad supernaturalem actionem eliciendam, ea ratione qua supernaturalis est: Sed tota actiuitas ad actum credendi supernaturalia mysteria pensanda est, vel ex fidei habitu, vel ex supernaturali Dei adiutorio. Et actiuitas tota quæ ad beatificam visionem concurrat, ex sola luminis gloriæ quantitate prouenit. Non sum nescius opinionis Caieta. existimantis perfectiorem intellectum cum æquali gloriæ lumine præstantiorem dei visionem efficere, ea quam efficere valeat intellectus minus perfectus. Sed & scio quoque Caiet. sententiam displicuisse vehementer, & quidem merito, vniuersis fere theologis ipso Caiet. posterioribus. Sed de modo quo intellectus creatus ad supernaturales actiones eliciendas eleuari potest, non vocat in præsentia disputare.

Hac ergo sententia se mota, alius sequitur 4. loco dicendi modus, qui inter grauissimos S. Tho. discipulos circumferri solet, & vt valde probabilis acceptari. Et asserit, quod Christi humanitas, & quælibet creatura alia potest assumi vt instrumentum diuinæ virtutis ad supernaturalia opera efficienda: quatenus prius vel tempore, vel natura præmouetur motu aliquo, Qui vt a Deo procedit, est quedam supernaturalis virtus instrumentalis, constituens creaturam in actu primo ad productionem actualem gratiæ, vel alterius supernaturalis effectus. V. C. cum Christus verbo remisit peccata Magdalenz, dicens ei, remittuntur tibi peccata, &c. priusquam intelligamus internam peccatorum remissionem instrumentaliter à Christo in ipsius Magdalenz anima factam per actualem gratiæ, & charitatis infusionem, præintelligimus illum motum linguæ christi exprimentis verba prædicta: qui motus specialiter fuit à Deo ordinatus ad illam gratiæ infusionem, & ad Magdalen. iustificandam. Et prout sic specialiter ordinatus, virtus erat instrumentalis gratiæ, & charitatis productiua. Simile

mile quid in sacramentis est dicendum V. c. absolutio exterior a ministro facta ex motione, & intentione speciali Dei procedens, habet quæ sit instrumentalis virtus regeneratiæ gratiæ productiua. Et proportionabiliter dicendum erit in omnibus instrumentis assumptis a Deo ad aliquem supernaturalem effectum. In artificiosis effectibus habetur exemplum: ad quos artifices quædam assumunt instrumenta, quorum virtus in quadam artificiosa motione consistit.

Sed contra hanc sententiam, vt maiorem explicationem accipiat, difficilia oppono argumenta Primum. Motus iste, de quo ista sententia loquitur, nequit esse spiritualis, quia materialis est, & corporeus: ergo impertinenter se habet ad productionem gratiæ, quæ est actio spiritualis simpliciter, sicut & ipsa gratia, quæ in anima producit. Secundum argumentum. Motus est quid imperfectissimum, estque multo imperfectior, quam res ipsa quæ mouetur. Ergo non est illi tribuenda supernaturalis instrumentaria virtus respectu gratiæ, & effectuum excedentium totum naturæ ordinem, qui sunt valde perfecti & excellentes.

Tertium argumentum. Explicandum superest huius sententiæ autoribus, qui motus debeat esse iste, in quo instrumentariam virtutem constituunt. Nam si dicant esse motum localem, sequitur quod Christi humanitas modo existens in cælo non causet efficienter in nobis gratiam, & sanctitatem: quia nullo motu locali mouetur ad hunc inducendum effectum. Si vero dixerint non esse necessarium motum localem, sed sufficere motum quemcumque, si tamen specialiter præordinetur & referatur à Deo in supernaturalem effectum efficiendum; & ita Christi humanitas per actum voluntatis humanæ, aut intellectus practici, quem in cælo habet erga hominē iustificandum, concurrat instrumentaliter physice ad eius iustificationem, & ad ipsam productionem gratiæ. Contra. Motus huiusmodi est spiritualis à Christi anima immediatè effectus: ergo eius ratione sacra Christi caro non operatur gratiam, & iusticiam instrumentaliter in animabus nostris: cum talis motus non attineat ad ipsam Christi carnem, sed ad eius animam dumtaxat. At patres & Concilia, vt ex testimonijs superius adductis constat, viuificandi, & iustificandi virtutem non soli Christi animæ, sed eius carni sacratissimæ tribuunt, quam viuificatricem, & sanctificatricem non semel appellant. Ergo, &c. Confirmatur. Christi corpus in sacramento Eucharistiæ nullo prorsus mouetur motu, quia est ibi modo indiuisibili, & quasi pure spirituali: & tamen, vt ibi est, gratiam, & sanctitatem in anima suscipientis Eucharistiæ sacramentum instrumentaliter confert. Igitur instrumentalis virtus non est ad motum ipsius instrumenti reducenda.

Quarto arguitur. Sequitur quod Christi humanitas non concurrat

rit instrumentaliter per modum instrumenti physici ad ipsam animarum sanctificationem, & ad productionem iustificantis gratiæ: sed ille dumtaxat ipsius humanitatis Christi motus, in quo posita est ipsa virtus Dei mouentis & principaliter iustificantis. Consequens est falsum, Quoniam Patres non motui, aut operationi humanitatis Christi, sed ipsi humanitati, imo & Christi carni, hanc iustificandi, & sanctificandi dignitatem tribuunt: ipsamque viuificantem appellant, id est, vim habentem viuificandi. Ergo virtus instrumentalis viuificatiua & productiua gratiæ, non in aliquo humanitatis Christi motu: sed in ipsamet humanitate consistit. Sequella patet. Illud dumtaxat est instrumentum ad principalem effectum concurrans, quod per virtutem principalis agentis in se susceptam, ipsum attingit effectum, Sed iuxta istam sententiam Christi humanitas non habet in se susceptam virtutem gratiæ, & sanctitatis productiuam, sed in eius motu suscipitur tantum hæc virtus. Hoc argumentum maiores adhuc habebit vires, si supponamus, id quod in Arist. doctrina est valde probabile, videlicet, motum non in agente, sed in passio recepti. Hoc enim supposito, manifesta deductione sequitur, quod cum Christus liniuit oculos ceci, tota virtus illius miraculi patratiua non in Christi humanitate, sed in ipsis oculis ceci linitis resedit, in quibus susceptus fuit ille linitionis motus. Et si id, quod satis est credibile, dicamus, simul cum visu animæ iustitiam & sanctitatem suscepisse, (Dei enim perfecta sunt opera) consequenter fateri tenebimur, virtutem sanctificatiuam, & productiuam gratiæ, non in Christi humanitate, sed in ipsis ceci oculis susceptam fuisse. Confirmatur. Hac ratione virtus productiua gratiæ sacramentalis magis tribuitur sacramento, quam eius ministro; quia virtus productiua gratiæ per se primo residet in ipso sacramento instituto a christo ad causandam & efficiendam gratiam. Ergo si virtus spiritualis instrumentaria in motu humanitatis Christi per se primo, imo totaliter residet, ipsi motui, & non humanitati tribuenda est animarum iustificatio.

Quinto arguitur. Sequitur ex ista sententia, quod sacrum Christi corpus dum mortuum, & exangue in sepulcro iacebat, aut pendeat in Cruce post mortem, non fuit instrumentum diuinum ad productionem cuiuspiam supernaturalis effectus: imo quod neque fuit satis aptum, & idoneum vt assumeretur, tamquam instrumentum physici ad aliquem supernaturalem diuinæ virtutis effectum. Consequens est falsum: Ergo, &c. Sequella patet. Nam christi corpus tunc nullum motum habuit, neque a semetipso habere poterat. Si ergo motus necessarius est ad rationem instrumenti, mortuum christi corpus non fuit idoneum, vt esset diuinæ virtutis instrumentum. Falsitas vero consequentis probatur. Illa inaudita lapidum commotio, & con-

cussio

cussio quæ accidit in christi morte, quare non debet adscribi carni Christi vulneratæ, & in Cruce pendenti? Similiter Centurionis pœnitentia, & vera pectoris contussio, quæ post Christi mortem, contigit, quare deneganda est Christo in cruce suspenso, cum esset (vt Moyses vtamur verbis) ipsamet vita ante oculos hominum pendens, & in patibulo manens suspensa? Ergo, &c.

Sexto & vltimo arguitur. Et speciatim contra exemplum, quod afferunt huius sententiæ auctores in eius confirmationem. Illud exemplum de instrumentis artificialibus nihil ad propositum refert. Quoniam hæc instrumenta ab artificibus admota, nihil efficiunt, quod superet vim instrumentorum, & materialem ipsorum rationem. Nam illorum motus tantum est applicatio instrumenti ad diuersa loca, à quibus vel expelluntur aliqua corpora, vel in eis alia introducuntur, ex quibus resultant diuersæ figuræ, per quas res artificiatæ constituuntur. Igitur ex huiusmodi artificiosis instrumentis insufficiens omnino argumentum desumitur, ad explicandum rationem, & virtutem instrumentariam, quam sancti patres in Christi humanitate agnoscunt, & venerantur: quæ reuera ipsam nostram gratiam, & sanctitatem attingit.

Hæc argumenta difficilem sine dubio postulant solutionem, adeoque hanc vrgent sententiam, vt grandem præbeant viris quibusdam doctissimis occasionem dicendi, non esse vlla ratione necessarium aliquem præuium instrumenti motum ad actionem instrumentariam: atque adeo dicunt Sanctissimam Christi humanitatem omnino quiescentem, & immotam a sumi posse a Deo, vt physicum instrumentum ad efficiendam gratiam in animabus nostris: & ad quemcumque alium supernaturalis ordinis effectum causandum. Iuxta quem modum fuit fortassis assumpta ipsa Christi mortui caro in sepulcro iacens, vt S. Thom. visus est insinuare 3. par. q. 55. a. 1. ad. 2. Et idem iudicium ferendum est de quacumque alia re creata, siue spiritualis sit, siue corporea.

Quod si quis vrgat huius sententiæ auctores, vulgato illo, sed minime facili argumento: nempe, quod in christi carne ita quiescente nulla præintelligitur spiritualis virtus, nec habitualis, nec actualis, nec per modum permanentis; nec per modum transeuntis, qua possit in actu primo constitui ad efficiendam, in actu secundo gratiam instrumentali actione. Ergo impossibile est, quod Christi caro ita quiescens gratiam instrumentaliter efficiat. Patet consequentia. Quia actus secundus necessario, & essentialiter præsupponit actum primum in causa efficiente siue principali siue instrumentaria. Respondent prædictæ sent. auctores, quod vt christi humanitas, aut quæuis alia creatura assumatur, vt physicum Dei

Iiiii in-

instrumentum ad productionem gratiæ, aut cuiusvis alterius supernaturalis effectus, non est necesse, quod ante ipsam actualem gratiæ, aut alterius spiritualis effectus productionem præhabeat in se formaliter virtutem aliquam supernaturalem creatam, cui ipsa instrumentalis actio. V. C. gratiæ productio adscribatur. Sed satis fuerit, quod operetur, ut subest increatæ Dei virtuti, & illi diuino imperio, per quod Deus, & principaliter efficit gratiam: & quo concurrat cum ipsa creatura ad illam instrumentalem actionem. Ita que supernaturalis diuina virtus creata non formaliter instrumentum communicatur nisi in ipsa actuali gratiæ, aut alterius effectus supernaturalis productione.

Ex istis inferunt primo huius sententiæ autores, non esse necessarium ad instrumentalem actionem, quod instrumentum præmoueat a Deo principali agente, motione aliqua, siue spiritali siue corporea: sed satis fuerit quod habeat Deus illi quasi virtualiter præapplicatam in creatam sui ipsius virtutem: ita ut in ratione agendi creatura, quæ assumitur ut instrumentum, induat modum quendam vnius causæ cum Deo principali agente; ei instrumentaliter subseruiens ad effectum ab ipso intentum. Ad hoc autem suffecerit subordinatio illa insinuata superius ad increatam Dei virtutem, & ad efficacissimum illud Dei imperium, quod se ipsum media actione instrumentaria creature ad executionem deducit.

Secundo inferunt, quod instrumentum Dei non constituitur in actu primo per aliquam virtutem creatam: sed per ipsam increatam Dei virtutem, vel ut proprius loquar, per subordinationem ad ipsam increatam virtutem, & ad imperium Dei practicum, quod videtur eadem creatura ad sui ipsius executionem.

Ista sententia est sine dubio valde probabilis, & eius probabilitatis fundamentum ad illud principium, nisi fallor, est reuocandum; quod ita natura comparatum est, ut causa inferior ex coniunctione, & subordinatione ad superiorem in semetipsa perficiatur in ratione causæ absque aliqua superaddita qualitate, aut virtute. V. C. Color per coniunctionem ad lucem vere, & realiter perficitur in ratione causæ immutatiuæ visus, absque aliqua entitate, quæ ipsi colori realiter inhæreat. Nam ex coniunctione ad lucem, quæ non inest colori, sed illi coassistit, color potest emittere species visibiles, realiterque visiuam immutare potentiam: quod antea non poterat in propria potentia efficere. Similiter phantasia in potentia sensitua, puta, in phantasia productum, propter solam coniunctionem reale ad intellectum agentem absque qualitate ab ipso intellectu recepta, & participata, constituitur in actu primo ad immutandum intellectum possibilem, & ad producendum in ipso intelligibiles species. Et hoc quidem non

ob

ob aliud nisi propter immediatam subordinationem, & coniunctionem phantasiæ ad intellectum agentem. Ergo cum creatura omnis immediatam habeat & proximam subordinationem ad Deum; quatenus habet esse participatum ab ipso Deo, & res ita se habeat ad operari, sicut se habet ad esse: commode intelligi potest, quod in ordine ad operationem constituatur in actu primo ex immediata coniunctione, & subordinatione ad Dei virtutem, absque qualitate superaddita. Potest etiam colligi huius sententiæ probabilitas ex illa satis communi, & multis probata theologis sententia, quæ affirmat intellectum creatum absque alio superaddito habitu, aut qualitate posse per solum speciale Dei auxilium, quod non præcedit ipsam intellectus operationem, in actum supernaturalem prodire. Et idem de voluntate dicunt, quod absque villo præiudicio habitu, aut forma per quam constituitur in actu primo ad actualem actionem potest supernaturaliter operari. Quæ sane sententia nulla alia potest ratione defendi, nisi dicamus, quod intellectus per subordinationem ad increatam Dei virtutem constituitur in actu primo, ut possit exire in actualem firmissimum fidei assensum. Et voluntas per consimilem subordinationem constituitur in actu primo, ut exire possit in supernaturalis ordinis operationem V. C. in dilectionem Dei super omnia.

Præterea alia posset etiam ratione huius sententiæ probabilitas defendi, si dicamus, quod practicum diuini intellectus imperium, quamuis formaliter sit actio immanens, est tamen virtualiter & eminenter transiens. Et quia diuina virtus, ita infinitæ est actiuitatis, quod est etiam summæ suauitatis, ac proinde valde accommodabilis creaturis, hinc est, quod ipsa Dei virtus per diuinum imperium applicata creature, constituit illam in actu primo ad operandum per modum instrumenti operationem supernaturalem diuino imperio, diuinæque virtuti proportionatam, absque vlla creata interueniente virtute. Quod quidem non est omnino ad intelligendum impossibile. Quoniam cum instrumentum non operetur virtute propria, sed virtute principalis agentis: satis fuerit ad hoc, ut instrumentum sit in actu primo constitutum, quod habeat hanc immediatam coniunctionem ad virtutem causæ principalis, etsi nulla alia interueniente virtute inferiori eleuetur, & perficiatur. Vbi illud est omnino aduertendum, quod in productione gratiæ, quam Deus efficit in anima mediante creatura ut instrumento, non duplex interuenit actio, sed vna simpliciter, quæ gratiæ productio est, & vocatur. Quæ quidem duplicem rationem induit. Nam prout refertur ad Deum, est actio principalis, relata autem ad creaturam est actio instrumentalis. Quæ proinde

cum vnica sit, & si simplex actio, non duas virtutes exposcit, sed vnā & eandem virtutem dei principalis agentis: quæ vt exit à Deo principalem constituit actionem, vt autem attingit effectum mediante creatura, & vt creaturæ communicata actionem constituit instrumentalem.

Ista quæ diximus probabilia sunt comparatione ad quodcumque instrumentum creatum, sed multo probabiliora si ad Christi humanitatem accommodentur. Quæ ex ipsa reali coniunctione ad verbum, est quasi constituta in actu primo, saltem radicaliter: ita vt absque aliqua superaddita virtute creata possit exire in actum secundum. Vnde corpus Christi exangue, & exanime in Cruce pendens, & in sepultura iacens absque aliquo actuali motu, & absque vlla superaddita qualitate, potuit efficere supernaturalem aliquem effectum, vt instrumentum diuinæ virtutis.

In summa ergo hanc sententiam amplectendam esse duxerim; ea tamen lege, vt præcedentem sententiam quam sine dubio docuit Sanct. Thom. nullatenus rejiciamus. Docuit quidem Sanct. Thom. hanc sententiam cum de efficientia sacramentorum loqueretur verbis expressis tertia parte quæstion. 62. artic. 1. in toto, sed præsertim solutione ad secundum. Et multo expressius artic. 4. ad 3. & in his locis Caiet. & quæstion. 13. artic. 2. eiusdem omnino est opinionis. Et quidem nisi fallor Sanct. Thom. in ea fuit sententia, quod regulariter loquendo Deus non assumit creaturam quiescentem, & non operantem, vt instrumentum suæ diuinæ virtutis, sed in actuali operatione constitutam. Et ipsum actualem creaturæ motum, quatenus ex Dei actione, & intentione procedit, vocat S. Doctor supernaturalem Dei virtutem: quam appellat quandoque intentionalem, quandoque spirituales. Instrumentalem vocat quatenus illa mediante ipsa Dei virtus, ipsumque efficax diuini intellectus imperium ad effectum peruenit. Ita quod Deus præ mouendo creaturam, practicum & efficax intellectus imperium ad executionem deducit. Et hac ratione sine dubio Caiet. dicebat instrumentum præsentare, & deferre ad creaturam diuinum imperium: neq; aliud quicquam dicere voluit vt ex eius cõtextu liquet in 3. par. quæst. 13. art. 2. Intentionalis vero idcirco vocatur illa virtus, quia recipitur in creatura modo quodam imperfecto: non per modum permanentis, sed per modum fluxus, & tendentiæ ad terminum principalem, ad effectum, scilicet, principalis agentis: spiritualis denique idcirco vocatur, quia virtus est spiritualis agentis, & ad spirituales destinatur effectum. Sed est aduertendum quod motus seu mutationis voce indifferenter complectimur actionem, & passionem. Et enim motus qui ex parte instrumenti prærequisitus est ad actionem

princi-

principalis agentis, non est necessarius formaliter in ratione actionis, & vt est instrumenti actio: sed vt in ipso quasi determinetur, & coarctetur virtus principalis agentis, & non aliter ad effectum attingat nisi vt in tali instrumento determinata, seu, vt dicam proprius, tali instrumento accommodata. Et quod ista fuerit mens S. Thom. colligitur ex his quæ dicit in 22. q. 178. artic. 1. ad 1. Vbi inquit, quod Deus vtitur instrumentaliter interiori actu hominis, vel eius locutione, vel actu interiori, vel contactu alicuius corporis etiam mortui. Ex quibus verbis inferuntur duo quæ diximus. Alterum, quod saltem regulariter Deus non vtatur creatura quiescente vt instrumento virtutis suæ, sed prout posita est in aliquo actuali motu, siue spirituali, siue corporali. Alterum vero est, non esse necessarium, vt talis motus sit vera instrumenti actio, sed satis fuerit mutatio quæcumque in instrumento, siue actio sit, siue passio, vt constat ex illis verbis vltimis, vel contactu alicuius corporis etiam mortui: Qui sane contactus ex parte corporis mortui, quod assumitur in instrumentum diuinæ virtutis, passionis tantum rationem habet. Quoniam ergo præcedentem sententiam veram esse crediderim in sensu exposito, videlicet, eam seruari regulariter: quamuis non sit necesse, vt in vniuersum seruetur, sed possit Deus, vt instrumentum physicum assumere, & quandoque de facto assumere, rem mortuam, & in esse quieto constitutam. Oportet dissoluamus argumenta quæ aduersus illum dicendi modum obieciimus.

Ad primum igitur argumentum. Respondeo, virtutem illam quæ in motu instrumenti corporei reperitur, non esse rem ab ipso motu distinctam: atque adeo non potest non esse formaliter corporea, sed est nihilominus spiritualis virtualiter, eo quod est à Deo, vt à principali agente, & mouente, qui est summæ spirituitatis. Et hoc est satis, vt possit efficere spirituales effectum, nempe gratiam; & attingere spirituale subiectum nempe animam. Ad huius rei explicationem multa possem afferre exempla, sed duo mihi apparent præcipua. Alterum habetur in motu cæli, qui vt docet Sanct. Thom. prima parte quæstion. 70. artic. 3. ad 3. formaliter quidem non est vitalis motus, quoniam non procedit ab intrinseco principio, coninecto viuenti. Sunt enim cæli inanimata corpora. At virtualiter vitalis est, vitamque habet in sua virtute imbibitam: quatenus procedit ab intelligentia extrinsecus mouente ipsum cælestem orbem. Et hac ratione potest vitam causare in his inferioribus rebus. Ita nos proportionabiliter dicimus, creaturæ corporeæ motum formaliter quidem materialem esse, & corporeum, virtualiter vero spirituales & immaterialem: quatenus est a Deo mouente & destinante motum illum

illum in spiritualement, & immaterialem effectum. Alterum exemplū ex phantasmatis potest desumi. Phantasma etenim materiale est, & corporeum, ex coniunctione tamen, & subordinatione ad intellectum agentem virtutem habet spiritualement, & intelligibilem: ob quam efficere potest intelligibiles species, iuxta sententiam valde probabilem, possibilemque potest intellectum immutare.

Ad secundum argumentum respondetur, quod licet motus in ratione entis longe sit imperfectior re ipsa, quæ mouetur, in ratione tamen supernaturalis virtutis, & quatenus procedit a superiori mouente deo, multo est ipsa perfectior. Quemadmodum semen ab homine descissum formaliter in ratione entis imperfectius est leone, aut equo: at in esse virtuali longe est perfectius. Quatenus videlicet est & ab homine descissum, & hominis productiuum.

Ad tertium argumentum respondetur, sufficere quemcumque motum, siue localis sit, siue alterius rationis, vt bene dictum est inter arguendum. Ad replicam ibi factam respondetur. Quod quamuis intellectus Christi humanus eo quod beatificatus est, ad cognoscendum hæc inferiora siue practica siue speculatiua cognitione, non egeat conuertere apud phantasmata; potest tamen se ipsum conuertere pro ipsa operantis libertate, vt docet S. Thom. 3. part. q. 1. art. 2. ad 3. Vnde credibile est, quod cum Christi humanitas in cælo existens instrumentaliter concurrat ad nostram iustificationem, & gratiam efficiendam, intellectus Christi se ipsum ad phantasma conuertit. Vnde deus simul & actu intellectus Christi, & eius singulari phantasmate, seu actione phantasmæ vitur quasi vnico instrumento ad nostram iustificationem efficiendam, vt Christi humanitas secundum animam, & corpus verum sit: & totale nostre iustificationis instrumentum.

Hæc diximus probabiliter & coniecturaliter, nam modus quo tota Christi humanitas nostram sanctitatem & gratiam physice operatur, nunc in cælo existens, soli deo, ipsique Christo potest esse perceptus. Nobis quidem constat, et si non fidei aut euidentiæ certitudine, valde tamen probabili & in scripturis sacris benefundata ratione, Christi humanitatem & secundum animam, & secundum carnem, verum, realem, & physicum influxum habere spiritualis vitæ in ipsa corporis Christi membra. Quo autem modo id fiat, nequit nobis exacta ratione constare: quocirca suffecerit probabili coniectura procedere.

Ad conseq. Primo dicitur posse nos proportionabiliter dicere de Christo in sacramento Eucharistia existente, ad eum modum quo diximus ipsum existentem in cælo nostram sanctitatem & iustitiã operari,

rari, per operationem, videlicet, vtrique parti, & superiori, & inferiori communem; Christus enim prout in Eucharistia existit, non solam intellectualem exercere potest actionem: Verum etiam sensibilem & materialem, à sensitiuis inferioribus potentijs elicitam.

Secundo respondetur, quod vnio sacramentalis Christi corporis ad visibiles species tanta est, tamque intimo & si ineffabili modo facta, vt motio quæ in ipsis speciebus contingit, non extranea & aliena cenferi debeat ab ipso Christi corpore. Quod erudite Caiet. adnotauit 3. q. 75. ar. 6. Vnde ipsa specierum motio, quæ in sumptione Eucharistia reperitur, sufficiens erit ad verificandum carnem Christi actualem virtutem adeo suscipere, qua physica efficientia gratiam & spiritualement vitam, in animam susipientis efficiet.

Tertio denique respondetur. Satis probabiliter dici posse consentaneam ad sententiam paulo superius explicatam, atque ibidem à nobis approbatam, carnem Christi absque vilo interueniente eius motu, posse assumi, & assumi de facto per modum instrumenti physici, vt vitam spiritualement in anima hoc sacramentum susipientis efficiat.

Ad quartum argumentum negatur sequella. Probationi dicitur, quod illa diuina virtus quæ in motu humanitatis Christi à nobis cum S. Tho. constituitur, non competit ipsi motui absolute, prout quidam motus est, sed prout est motus talis subiecti, uimirum, Christi humanitatis; atque Deo illa instrumentalis virtus non tam ad ipsum motum, quam ad eius subiectum est referenda, & si formaliter immotum reperitur.

Ad illud vero quod dicitur, de motu & actione transeunte in passio suscepta. Respondetur, quod motus ille in quo virtutem instrumentalem gratia productiuam constituimus, non tam debet considerari, vt actio humanitatis Christi, quam vt motio a deo in ipsa humanitate suscepta. Vbi obseruandum est, quod hæc motio de qua loquimur, non est ipsa actualis gratia productio: Etenim productio gratia, actio spiritualis est, quæ cum gratia ipsa identificatur, & in anima quæ subiectum est gratia suscipitur: Et est illa operatio quam nos vocamus instrumentalem actionem ex principali agente instrumento communicatam; estque ipse actus secundus & vltimus instrumentaria causa. Nos vero in præsentia de illa instrumenti motione tantum loquimur, quæ naturæ ordine præuia est, ad ipsam actualem gratia productionem, & per quam instrumentum in actu primo constituitur, in ratione formali instrumenti. Quoniam vero instrumentum non a semetipso constituitur in actu primo, sed a principali agente, idcirco motio hæc, de qua fit sermo, non est consideranda, vt actio humanitatis Christi, sed potius vt motio quædam a deo in ipsa

in ipsa humanitate suscepta. Et quamuis contingat, quod sit realiter actio humanitatis extrinseci subiecti immutativa, non tamen ea ratione qua actio est, ei competit spiritalis instrumentaria virtus, sed tantum prout est motio, qua deus ipsam humanitatem mouet & immutat. Et quidē licet transiens actio in extrinsecū recipiatur subiectum, semper tamē interuenit contactus aliquis corporeus, qui in agente suscipitur, nam omne agens in agendo repaatur: cuius ratione Christi humanitati inesse potest instrumentalis virtus. Misum facio longe probabiliorē esse sententiā Alb. Mag. Caiet. & aliorum non paucorum Philosophorū, qui censent in omni actione siue immanente, siue transeunte, aliquid recipi in ipso agente, quo formaliter denominatur agens: & quo perficitur intrinsece, & ex his superest solutum argumentum quartum.

Sed responderetur secundo, quod licet actio transiens nullo modo sit in agente, neque realis aliqua immutatio ex contactu corporeo in ipsum agens resulter, ipsa tamen motio in passio suscepta vim habet instrumentariam ad efficiendum supernaturalem effectum; non ut suscipitur in passio, sed ut ab agente procedit: & non utcumque considerato: sed quatenus præapplicatur & præmouetur iadeo ad talem actionem. Unde tandem tota virtus instrumentaria radicitur in ipsa passio instrumenti applicatione adeo principali agente facta, & ratione illius constituitur in actu primo respectu instrumentariæ actionis: quæ est ipsa actualis productio effectus, quæ actio & virtus principalis agentis intendit. Itaque cum Christus cæci oculos luto a se facto linit, ipsa actualis linitio in oculis cæci suscepta virtus fuit instrumentaria, admirabilem visum conferendum. Hæc tamen instrumentaria virtus dimanauit ab applicatione, qua Christi humanitas fuit adeo mota, & præapplicata ad linitionem istam actualem faciendam.

Confirmationi responderetur, quod sacramentalis virtus non tam ministris quam ipsis sacramentis fuit a Christo concessa, & virtus quæ ministris pertinet, tota est ad sacramentales actiones reducenda, ut suo loco explicandum erit. At in presentia contra res se habet. Nō enim hæc spiritalis virtus humanis Christi actionibus principaliter est concessa, sed ipsimet humanitati, & ab ipsa ad eius operationes refundebatur.

Ad quintum argumentum respondeo, quod si cadauerico Christi corpori aliquod miraculosum opus ut diuino instrumento tribuimus, necessarium est sequamur sententiā probabilem; quæ affirmat, non esse necessarium aliquem motum ipsius instrumenti prauum ad actionem ex principali agente ipsi instrumento communicatam. Neque enim oportet fingere aliquem motum, aut mutationem miraculose

raculose in Christi corpore factā, per quam constituatur in actu primo ad instrumentaliter operandū diuinos & miraculosos effectus. Probabilitatē huius sententiæ, quæ docet Christi humanitatē non egere aliquo motu, ut in actu primo constituitur ad miraculosa, & supernaturalia operandum, colligat lector ex dicēdis circa solutionem sexti principalis argumenti huius dubij.

Ad sextū argumentū responderetur, Primo falsum esse, quod autores contrariæ sententiæ affirmāt de instrumentis artificiosis: quod scilicet non attingunt effectū principalis agentis. Et certe si rō, qua id probant cuiuspiā esset momentū, probaret et, quod neque ipse artifex per artē suā ipsū artificiosū effectū contingeret. Sed de hac re uō est locus in presentia disputandi. Unde secundo dico, quod licet ex artificiosis instrumentis non sumeretur sufficiens exemplū ad nostrā explicandā sententiā: alia tamen nobis exempla suppetunt, quæ rē istam sufficientissime elucidant. Quale est illud exemplū de motu cæli superius commemoratū. Et ista sufficiant ad huius rei explanationem. Nam inter soluenda argumenta a principio huius dubij posita dicemus alia, quæ visa fuerint ad huius doctrine amplificationem necessaria.

Ad primū igitur argumentum. Quod grauiissimis Patrum testimonijs innitebatur. Respon. Patres illis locis minime negasse Christi humanitatē concurrere ad eas actiones, quæ sunt propriæ diuinitatis. Nimirum ad miracula, & ad gratiæ, sanctitatisque productionē. Sed distinguēbāt in ipsis operationibus rōnes diuersas, quæ ex diuersis principijs effectiuis principalibus defumebātur. Itaque in miraculoso opere, quo Christus homini a natiuitate cæco visū dedit, eius tāgens, & linitis oculos, reperiebatur contactus ille visibilis, ipsaque oculorū linitio à Christo facta: Fuit etiam ibi ipsa miraculosa visus reparatio. Et ad utrūque concurrebāt Christi humanitas, & verbi diuinitas. Nihil enim operabatur humanitas quod simul non operaretur verbum, ut eius suppositum: nihilque verbum in illo opere effecit, ad quod eius humanitas non concurreret. Sed aliter tamen & aliter, ista se habuerunt. Etenim contactus ille sensibilis ex humanitate refundebatur ad verbum. Volo dicere, quod formale principium, & propriū illius contactus, externæque oculorum linitionis, ipsa fuit Christi humanitas: cū ipsa tamen verbum concurrebat per modum suppositi eius; non aliter, atque si esset proprium & connaturale ipsius humanitatis suppositū: supplet enim exactissime diuinū verbū rationē humani suppositi. E contra vero de ipsa miraculosa visus reparatione censendū est, non enim humanitas fuit formale eius principium, & propriū, sed ipsa potius verbi diuinitas tribus diuinis personis cois. Quæ tamē non immediate illū attigit effectū, sed mediante ipsa Christi humanitate: quam assumpsit ut instrumentum applicatiuum, & delatiuum virtutis diuinæ,

diuinæ, diuiniq; & efficacis imperij ad ipsum miraculosum op^o p^ofrandum. Ita sane, qđ si diuina ipsa virtus se haberet, vt virtus naturalium causarū, quæ posset non immediate, summa, & omnimoda im-
mediatione propriū effectū contingere, absolute fateri teneremur qđ instrumentalis actio humanitatis Christi, immediatius illū cōtingebat effectū, quā ipsamet Dei operatio. Et de facto cōcedere renemur ipsā Dei virtutē non aliter attigisse effectum illum, quā prius ordine naturæ, seu rationis modificata, vel quasi modificata in ipsa Christi humanitate, vt in proximo miraculosæ actionis instrumento. Et istum concursum humanitatis Christi instrumentarium appellauit caiet. delationem, & intimationem imperij diuini. In quo non satis bene a quibusdā intelligitur, inter quos debet annumerari Andr. Veg. li. 7. in Conc. Trid. c. 12. Arbitrantur. n. Caiet. loqui de illa instrumenti motione, q̄ præuia est ad actionē principalis agentis, cū dixit instrumentū deferre & intimare creaturæ efficacis Dei imperium. Quod quidem neque somniauit Caietan. quoniam motio hæc præuia instrumenti ad actum primum pertinet, & non actum instrumenti secundum. Constat enim ex dictis, quod per illam actionem, vt est a Deo constituitur instrumentum in actu primo ad operandum instrumentaliter. Vnde motio illa, cum præsupponatur naturæ ordine ad propriam instrumenti actionem, minime vocari potuit à Caietan. diuini imperij delatio, & applicatio. Sed iam reuertamur ad explicandum sanctorum patrum testimonia: in quibus nihil aliud asseritur, quam quod operatio miraculosa, quæ naturalis humanitatis christi vires superabat, non ad ipsam humanitatem, vt ad formale principium effectiuum erat reducenda. sed ad verbi potius diuinitatem. Non tamen negauerunt Patres, quin affirmarunt quam sapius, christi humanitatem ad easdem miraculosas operationes concurrere. Vnde licet damascen loco in primo argumento citato, duas videatur actiones inter sese distinctas in miraculosis operibus a christo patris constituit. Ita quod exterior contactus ad humanitatem esset referendus, miraculosa vero actio ad diuinitatem pertineret. In li. tamen .i. de fid. capit. 15. postquam dixit humanitatem Christi organum fuisse, & diuinitatis instrumentum ad miraculosa opera, mox subiunxit Aliter passiones humanitatis tribui Christo Deo, & aliter opera diuinitatis Christo homini. Nā primū quidē sit propter solam communicationem idiomatum, & non quia passiones illę transirent vsq; ad diuinitatem. Secūdū vero non solū est pp cōmunicationē idiomatum, sed quia illa opera per ipsā humanitatem perfecta sunt: neq; vero in sequētibus eiusdē lib. capitibus ab hoc sēsu recessit Dam. cū c. 18. & 19. multa de his miraculosis dixit actiobus: quas theandricas, id est,

est, Dei viriles appellat. Etsi quandoque verbis tantisper dissimilibus vsus fuit. Et hæc eadem intelligentia aliorum Patrum dictis est accommodanda, & quidem vere & absque violentia vlla eorum, vel menti vel verbis illata, quod manifeste constat ex his quæ Sophron. in citata episto. dixit. dum omnes Christi operationes ad triplex caput seu genus reduxit, quæ doctrina habetur in verbis pro conclusione quarta citatis.

Sed & illud præterea obseruandum esse censeo. Idcirco Patres quandoque distinxisse has Christi operationes, & considerasse dumtaxat principia formalia earum effectiua ex quibus harum actionum specifica ratio desumitur: vt non solum re, sed & verbis discederent ab hæretica sententia Euthichetis, & aliorum hæreticorum confundentium in Christo naturas diuinam & humanam, atque earum similiter operationes, & in hoc sensu debet intelligi definitio Concil. Lateranen. in primo argumento citata. Nimirum, non negasse operationes Christi miraculosas instrumentaliter ab humanitate effici, sed quod sola diuinitas erat formale principium illarum operationum effectiuum, quæ humanitate vt instrumento utebatur. Et similiter non negauit Concilii. operationes pure humanas vt ieiunare, orare, &c. non esse a verbo concurrente cum humanitate, vt verum eius suppositum. Sed negauit quod diuinitas concurreret ad eas, vt formale principium earum effectiuum. Et sic sensus erat sufficientissimus ad saluandam realem duarum naturarum distinctionem in Christo: & ad confusionem earum euitandum. Quod intendebant illius S. Concilij patres.

Ad secundum argumentum. Multa à nobis essent dicenda, nisi circa conclusionem quartam dixissemus non pauca, Quæ necessaria fuerunt ad explicandum, quæ nam sit illa supernaturalis virtus, quæ in instrumento Dei effectiuo graues constituunt Theologi. Nunc vero illud tantum à nobis exponendum superest quod ad S. Thom. doctrinam attinet, qui non solum locis in secundo argumento citatis, sed etiam tertia parte q. 62. art. 1. ad 2. Exposcit in instrumento actionem quandam quæ præuia est & antecedens ad ipsam instrumentalem actionem, quæ ei competit ex virtute principalis agentis. Et quidem si modus ille noster dicendi quem vltimo loco sequuti sumus circa conclusionem quartam certus esset, & firmus, nullam in hac re difficultatem pateremur: neque quid aliud ad doctrinam Sancti Thom. exponendam & illustrandam addendum superesset: quam quod nomine actionis S. Thom. intelligit quamcunque instrumenti motionem, siue actio sit, siue passio, siue quicquid aliud in quo ipsa principalis agentis virtus modificari, siue quasi modificari possit, & determinari. Veruntamen si verus est alius dicendi modus quem ibi

dem exposuimus, & quem vere probabilem, et si non omnino facile ad intelligendum esse diximus; difficilius redditur ad explicandum; & intelligendum prædicta S. Thom. doctrina. Vnde nonnulli ex nouioribus Theologis illam S. Tho. sententiam reijciunt, existimantes creaturam posse assumi vt diuinæ virtutis instrumentum ad creandum. Quia impertinentem esse iudicant, præsupponi aliquid ex parte instrumenti ad ipsam instrumentariam actionem. Cæterum quicquid sit de creatione, extra chorum enim saltaremus, si in isto loco hanc de creatione intermisceremus disputationem: quod attinet ad illam S. Thom. doctrinam, ego ita opinor dicendum. Quod S. Thom. nomine actionis præuiæ ex parte instrumenti prærequisitæ non ita striete loquitur, vt necessario debeat præcedere ipsius instrumenti motio: quamuis regulariter ita contingat, & ob id S. Thom. eam vocat actionem & motionem. Sed satis fuerit quod ex parte instrumenti præsupponatur habitudo aliqua ad subiectum in quo, vel ex quo producendus est effectus, quem intendit principale agens: cui subiecto instrumentum præsentet & deferat virtutem principalis agentis, ipsumque efficax Dei imperium, vt Caieta. dixit, & nos iam explicuimus. Etenim nisi huiusmodi habitudo præsupponatur ex parte instrumenti ad subiectum operationis, & effectus producendi, productio effectus tantum erit actio principalis agentis, & nullatenus erit operatio ipsius instrumenti creati. Eo quod creatura ex propria sui ratione habet modum determinatum, & contractum operandi circa subiectum ad quod proportionem aliquam habeat, saltem in ratione entis. Neque vllus Theologorum & Philosophorum negare potest hanc determinationem propriam esse, & connaturalem creaturæ: Sed dicunt nonnulli hanc determinationem, & contractionem, locum habere in his operationibus, quæ sunt virtute creata, & ipsius creaturæ propria. Secus autem in illis quæ diuina & increata virtute efficiuntur. Nam per hanc virtutem eleuatur creatura super totum operandi modum creaturarum: & induit modum operationis diuinæ, quæ ab omni abstrahit materia, & supra omne subiectum eleuatur. Sed contra istam doctrinam, & pro sententia S. Thom. primum oppono illud vulgatum Philosophorum proloquium: Omne quod recipitur, ad modum recipientis recipitur, Ex quo infero, quod diuina virtus communicata creaturæ vt instrumento physico, & quasi in ipsa creatura recepta, debet recipi ad modum ipsius creaturæ, id est oportet quod aliquo modo ei proportionetur & accommodetur: atque adeo impossibile est, quod diuina virtus tam eleuet creaturam ad modum operandi diuinum, vt totaliter eius actionem extrahat ab omni materia & subiecto cum quo ipsa creatura ex propria forma aliquam habeat proportionem, saltem se-

secundum communem rationem entis creati & participati à Deo. Secundo pro eadem S. Thom. doctrina sic argumentor. Si diuina virtus nullatenus accommodatur creaturæ, & ad naturalem modum eius operandi, sequitur quod ipsa sola diuina virtus immediate & seipsa producit effectum, & non prout recepta in creatura, & ei communicata. Consequens autem falsissimum erit, si vellimus tueri creaturam concurrere, vt Physicum Dei instrumentum ad eundem effectum: Ergo &c. Minor est manifesta, quoniam creatura non aliter potest concurrere vt instrumentum Dei Physicum, quam operando per virtutem Dei vt sibi accommodatam, & quasi participatam in ipsa met creatura. Sequella vero probatur. Impossibile est quod diuina virtus recipiatur in creatura, aut ei accommodetur: quin in ordine ad effectum producendum aliquam subeat determinationem, & contractionem ex ipsa creatura, cui accommodatur, desumptam. Nam alias in quo accommodatur creaturæ? Inexplicabilis certe erit illa accommodatio. Et hoc est quod dicebat S. Thom. 1. par. q. 45. ar. 5. quod si creatura nihil ibi ageret secundum illud quod est sibi proprium, frustra adhiberetur ad agendum, id est, nihil ibi ageret, sed solus Deus immediate operaretur effectum absque vlllo instrumento: Nisi, ego fallor, ista ratio in doctrina S. Thom. fundata est manifesta pro eius sententia demonstratio, Vnde qui contrarium dicunt non plene callent instrumenti rationem: & quæcunque & quantacunque verba multiplicent, non valebunt explicare quo pacto, sublata prædicta determinatione, creatura vere exequatur officium instrumenti Physici.

Ex his quæ diximus sequitur, certissimam esse, & pene demonstratam illam S. Thom. Sententiam, quæ docet creaturam non posse instrumentum esse Dei physicum ad creandum.

Sed creatione prætermissa ad miraculosam operationem redeamus, in qua ex parte creaturæ regulariter præcedit aliqua actio seu motio cui accommodetur diuina virtus, vt mediante creatura, vt instrumento physico effectum attingat miraculosum. Quod si quando huiusmodi operatio præuia non fuerit, necessum saltim est, quod ex parte instrumenti præcedat habitudo aliqua determinata, & propria creaturæ ad subiectum operationis, & effectus producendi. Et hanc proportionem ad subiectum operationis instrumentariæ S. Thom. comprehendit nomine actionis præuiæ, & prærequisitæ ex parte instrumenti: & dispositiue concurrētis ad effectum principalis agentis. Dicitur enim hæc proportio dispositiue se habere, quatenus ex ipsa sumitur determinatio virtutis diuinæ, & eius accommodatio ad effectum per tale instrumentum efficiendum: lata enim assertione S. Tho. ibi de dispositione loquebatur: Ita vt totum id quod per modum causæ materialis determinat, & modificat, dispositio censetur. Et quæ ista fuerit Sanct.

Sancti Thomae mens inde constat, quod ut ostendunt verba paulo ante ex 1. par. citata Sancti Thomae nihil intendebat aliud, quam quod ex parte instrumenti aliquid presupponatur, cuius ratione possimus saluare in ipsa creatura veram instrumenti physici rationem, & essentiam. Poterat hoc loco nobis quispiam obijcere, Christi humanitatem non posse instrumentaliter gratiae productionem attingere per physicam efficientiam, eo quod gratia vere creatur in anima: Sed exacta huius difficultatis explicatio ad alium locum spectat. Nunc satis fuerit dicere, quod siue gratia creetur, siue non, eo tamen quod accidens est per se pendet in sui productione à subiecto, nempe ab anima, & hac ratione creatura potest instrumentaliter eius productionem attingere.

Ad tertium argumentum (quod ex preli errore inter arguendum appellatum est quintum.) Respondetur quod ut superius in hac questione diximus contactus prauius siue physicus, siue virtualis, non est essentialiter necessarius ad operationem: sed tantum habet modum conditionis requisitae, qui proinde non est necessum interueniat in operatione instrumenti physici, quod diuina virtute ad operandum super omnes naturae vires eleuatur. Praeterea, cum ipsa diuina virtus secundum se ipsam intime adsit cunctis creatis rebus, non omnino in proprie dici possit, quod ad operationem huiusmodi instrumenti physici, praesupponitur contactus virtualis eiusdem instrumenti citra subiectum operationis. Quoniam instrumentum huiusmodi non alia operatur virtute, quam ipsamet virtute diuina. Fateor quod iste contactus virtualis praecedens, non se tenet formaliter ex parte instrumenti, eo quod diuina virtus prout accommodata, & quasi modificata in ipso instrumento, non attingit subiectum nisi in actuali effectus productione: atque adeo ut sic accommodata non praetertingit subiectum: & ex consequenti neque in rigore potest dici, quod virtualiter instrumenti contactus praesupponitur, ad instrumentariam actionem.

Dubium. In quarto argumento ea nobis se offert breuiter explicanda difficultas. Quam versant Medina. 3. par. quaest. 58. artic. 6. & Andreas a Vega. lib. 7. cita. a cap. 15. Num Christi passio, eiusque resurrectio nostram per modum instrumenti physici operentur salutem. Qua in re diuersa sunt theologorum placita, etiam eorum qui Christi humanitatem physicum instrumentum gratiae, & sanctitatis productiuum cum Doctore sancto censuerunt, Quidam enim absolute negant Christi passionem in animarum iustificatione physicam aliquam efficientiam habere: sed hanc efficientiam solis tribuunt sacramentis, quibus ipsa passionis virtus nobis applicatur. Huic sententiae quidam graues subscribere theologi, qui ea potissimum ratione ducuntur, quam

quam in argumento quarto insinuauimus. Videlicet, quod Christi passio & resurrectio, cum non existant, nequeunt quidpiam efficere propria & physica efficientia. Ita docent Bonauentura in 3. dist. 19. q. 1. & Andri. à Vega loco citato, Sed ex Thomistis multi conantur contrariam sententiam defendere, quam inter omnes expressius docet Mag. Medina 3. par. q. 58. artic. 6. Cui fauet quamplurimum S. Thom. docens in illo articulo, quod Christi passio operata est nostram salutem per modum efficientiae. Ad argumentum autem quod pro contraria sententia insinuauimus, Respondet grauiissimus iste autor: quod quando agens principale per se ipsum coniunctum est passio contactu physico, non est opus, quod instrumentum illius per semetipsum idem contingat passum simili contactu physico. Afferit exemplum in anima sensitua bruti, quae per actum aestimatiuae potentiae in solo capite subiectiue existens, mouet reliqua corporis membra. Quod idcirco contingit, quia anima quae est principale mouens, intime adsistit ipsius omnibus corporis membris. Caterum haec solutio & expositio displicet multis hisque grauiissimis theologis, & ut puto, non irrationabiliter. Et primo, exemplum adductum apparet impertinens: quoniam & si actus aestimatiuae non immediate contingat vniuersa animantis membra, quae eius virtute mouentur, existit tamen in rerum natura. Imo & in ipso animali, & in praecipua eius corporis parte. Verum passio Christi nusquam existit, sed transijt totaliter, & id ipsum de Christi resurrectione dicendum. At tota huius rei difficultas non in contactu consistit, sed in defectu existentiae, Non ergo exemplum istud huic proposito quadrat. Item actus aestimatiuae, etsi non formaliter attingat omnia animantis membra, attingit tamen virtuali contactu, sicut & ipsamet potentia aestimatiua, & ipsum caput in quo residet; & sicut cor indeterminata corporis parte existens physico contactu actuali contingit reliquas totius suppositi partes. Praeterea in intelligibile prorsus est, quod instrumentum aliquod physica efficientia producat effectum, quem neque propria virtute, neque virtute ab agenti principali participata contingit, Quoniam quod aliqua causa siue principalis siue instrumentalis, aliquem efficiat effectum, & non ipsum attingat: nescio qua ratione valeat intelligi. Ipsa namque productio, & actualis efficientia est verus & realis contactus. Neque hic agitur de contactu prauius, sed de ipso etiam qui actionem comitatur. Qui rei non existenti minime valet competere. Si quidem prohibito constringimus instrumentalem efficientiam physicam, facillimum erit omnia instrumenta, quaecumque sint, physica appellare. Attamen si ratione agendum est, non licet cuique dicere, quod aliquod instrumentum producat effectum physica efficientia aliquem, quem neque formaliter, neque virtualiter contingit. Hac ergo explicatio-

ne prætermiffa, Alij dicunt quod passio Christi & similiter rerurrectio contingunt animam mediante actu fidei, vel sacramentorum susceptione, eo quod manent virtualiter in sacramentis, & in fidei confessione: atque adeo passio Christi per fidem, & sacramenta virtualiter potest animam attingere. Habet hæc solutio aliqual fundamentum in doctrina S. Tho. 3. par. q. 59. art. 1. ad 4. & 5:

Sed hæc solutio apparet difficilis, & arguitur contra illam Primo. Quamuis admittamus, quod passio Christi apprehensa per fidem effectiue causat gratiam, non inde potest colligi, quod ipsa passio Christi simpliciter sit instrumentum physicum gratiæ. Etenim passio Christi, vt apprehensa non habet verum esse reale, sed esse rationis. Ergo quamuis apprehensio fidei effectiue ad gratiam concurrat, quod gratis conceditur huic sententiæ, non subinde simpliciter est concedendum ipsam Christi passionem effectiue aliquid causare.

Secundo arguitur. Et si Christi passio permanferit quidem virtualiter in esse moris in fide, & sacramentis, quatenus videlicet, meritoria fuit & satisfactoria, exuberantissimumque nostræ redemptionis præcium: applicantur enim nobis per sacramenta merita, & satisfactiones Christi. At nullatenus fingi potest modus, quo passio Christi secundum esse physicum virtualiter in fide, & in sacramentis perseueret, Ergo ex virtuali permatuntia passionis Christi in sacramentis, non licet inferre physicam eius efficientiam in nostra iustificatione & sanctificatione per gratiam: sed moralis dumtaxat causalitas in ferri potest, quam admittimus omnes, & quidem secundum fidem renemur admittere.

Est tertia aliorum theologorum solutio, quæ ea ratione contendit Christi passionem, atque itidem resurrectionem eius physica efficientia ad nostram iustificationem concurrere: quatenus aliquando extiterunt in rerum natura. Itaque dicit ista solutio, quod res illa quæ neq; existit modo, neque vniquam extitit, non potest physica efficientia quidpiam efficere. Potest tamen si extitit aliquando: saltem per absolutam Dei potentiam. Nulla enim est repugnantia, quod rem, quæ extitit aliquando Deus assumat, vt instrumentum physicum effectiuum ad aliquem effectum causandum.

Hæc etiam solutio nulla verosimili fulcitur ratione. Nam quid refert rem olim extitisse, si modo neque in se, neque in virtute à se relicta realem, & physicam existentiam habet: certe res huiusmodi ita se habet, ac si nunquam extitisset. Nisi vellis dicere, quod Deus reprodicit rem illam sub eadem existentia, quam prius habuit. Quod in præsentia nullus theologorum, qui non desipiat, dicere audebit.

Denique illi theologi, qui dixerunt Christum physica efficientia priusquam veniret in mundum gratiam antiquorum Patrum causas,

fasse, dicere tenentur per locum à fortiori, quod passio Christi præcedens simili efficientia nostram causat iustitiã, & gratiã. Sed hæc eorũ sententia eidem omnino cõfutatur argumentis. Nã qd̄ actus secundus, cuiusmodi est physice causare, & efficere, actũ oĩm primũ, & potissimũ, puta, existentiam non præsupponat, est prorsus in intelligibile, & dictu absurdissimũ. Itẽ qd̄ causa efficiens, et instrumentalis nõ prius, vel temporis, vel nature ordine constituta sit in actu primo, quã ad secundũ actũ reducat, intellectus vix apprehendere, nedũ credere valer; at qd̄ res aliqua sit in actu primo ad operandũ cõstituta absque formali seu virtuali existentia, stultũ esset affirmare. Quoniam existentia seclusa omnia sunt pure potentialia, neq; actus secundus, neq; actus primus intelligi potest sed pura potentia, imo purũ nihil.

Vera ergo solutio & intelligẽtia huius doctrine S. Th. q̄ passionẽ & resurrectionẽ Christi dicit esset causas effectiuas nostræ iustificationis, & salutis secundũ physicã efficientiam, est illa quã assignauit Caiet. 3. p. q. 56. a. 1. solut. ad 3. q̄ sine dubio magnũ hẽt fundamentum in illa S. Th. solutione, inquit Caiet. Quod humanitas Christi, quæ est organũ coniunctũ personaliter verbo Dei, est velut vniuersale instrumentũ Dei ad miracula facienda. Determinatur aut̄ ad esse instrumentũ ad hoc, vel illud opus miraculosum per aliquam ipsius conditionem. Ita quod ex hoc, quod passa est, intelligimus communicatam sibi, per quandam appropriationem, virtutem remissiuam peccatorum, & ex hoc, qd̄ resurrexit, cõmunicata similiter est sibi virtus resuscitativa mortuorum, & sic de alijs similibus instrumentalibus actionibus, q̄ humanitati Christi tribuuntur instrumentaliter, Deo aut̄ principaliter. Sic enim resurrectio Christi dicitur causa nostræ resurrectionis. Qm̄ per ipsam Christus, vt homo, instrumentũ efficax constitutus est ad resuscitandũ homines in vitã æternã. Hæc Caiet. In quibus posset aliquẽ offendere, id qd̄ Caiet. dicit, Christi humanitati p̄ passionẽ fuisse cõmunicatã virtutem peccatorũ remissiuã, & per resurrectionẽ fuisse constitutam in ratione efficaci instrumenti ad homines resuscitãdos. Arguitur quẽ contra istam doctrinam, vt veritas argumẽto exagitata elucescat magis. Christi passio suam omnẽ virtutem a christi humanitate accepit: Inde enim habuit virtutem iustificatiuam, & remissiuam peccatorum, quia fuit passio humanitatis personaliter verbo coniunctæ: Ergo falso asseritur a Caietano, quod humanitati christi, eo quod passa est, fuit communicata virtus remittendi peccata. Et idem omnino argumentũ fieri potest de resurrectione. Sed breuiter respondetur pro doctrina Caietan. quæ verissima est. Et dico Caietan. satis mentem suã explicuisse, cũ a principio solutionis p̄suppo sivit, humanitatem christi vniuersale esse instrumentum Dei ad omnia miraculosa, & supernaturalia opera efficienda. Nam ex hoc

bene colligitur, id docuisse Caietan. quod nos superius dicebamus: nempe Christi humanitatem vniuersalissimam in se præhabere virtutem, esseque vniuersalem causam totius gratiæ reparantis, & sanantis. Quocirca cū dicit Caiet. quod accepit virtutē remissiuā peccatorū, eo qđ passa est, & mortua. In eo sensu est intelligendus, in quo dicimus communiter causā vniuersalē determinari per causas particulares, ad particulares effectus. Quo loquēdi modo nolimus dicere causā vniuersalē virtutē accipere a cā particulari, sed qđ eius vniuersalitas, & amplitudo coarctatur, & determinatur ad effectū particulare. Ne autē Christi passionē causā particularem vocemus, cū sit vniuersalissimū animarum nostrarum medicamentum. exemplum accomodamus huic rei proportionatū. Philosophi cum Astrologis dicere solēt, & id quidem verissime, quod sol qui est valde vniuersalis cā in hoc vniuerso, secundū quod varijs accomodatur cęlestibus Zodiaci signis, varios, & diuersos operatur effectus in hæc inferiora pro diuersa signorum qualitate & virtute. Ita similiter Christus, vt homo, sol iustitiæ ad diuersa suę vite, mortis, resurrectionis, & ascensionis signa accomodatus in varios diuersosq; suę virtutis se explicat effectus: Quod quidem nullam arguit virtutis Christi, & eius humanitatis limitationem: sed vniuersalitatem potius, & amplitudinem.

Nonnulli theologi, quorum sententia mihi non displicet, addunt huic Caieta. doctrinæ, quod Christi humanitas quatenus fuit realiter per passionem immutata, & ipsa passio identice & secundū rē, fuit ipsamet Christi humanitas. Idcirco passio Christi censetur virtualiter in ipsa humanitate permanere; & quatenus Deus assumit humanitatem vt instrumentū effectiuū ad nostram iustificationem, virtualiter quoq; ipsam passionē assumit. Et pportionabiliter est de resurrectione dicendū, Fateor quidem, qđ hæc efficientia physica fundatur in aliquo morali principio, in eo videlicet, quod voluit & decreuit Deus Christi humanitatem ad diuersos effectus assumere, prout realiter fuit immutata istis diuersis immutationibus: habita pportione eorū q̄ in christi corpore acciderunt, ad ea q̄ in animabus, & corporib⁹ nostris cōtingunt. Quā proportionē illis cuiusdam præfationis verbis explicuit Ecclesia, qui mortem nostrā moriēdo destruxit, & vitā resurgēdo reparauit. Sed & Paul. Rom. 8. huius proportionis, & accomodationis memini: traditus est, inquit, propter peccata nostra, resurrexit pp iustificationem nostrā. Hac ergo supposita Dei Institutione, vere dicitur assumere De⁹ passionē Christi, vt instrumentū effectiuū remissionis peccatorum, quando ipsam humanitatem prout passa fuit, & realiter per passionem immutata, ad hunc effectū efficiendum assumit. Afferri solet exemplum non ineptum, sed difficile, & ob id fortassis nō admodum idoneum ad huius rei explicationē. Sacramentū baptismi
informe.

informe, fictione recedente: effectiue confert gratiam, quatenus Deus ipsum actum per quem recedit fictio assumit, vt instrumentum effectiuū iustificationis: eo quod est actus animę quę realiter fuit immutata per sacramentum, suscipiendo characterem à sacramento causatum. Et si de sacramento pœnitentiæ proportionabiliter vellimus loqui. Assumit Deus vt instrumentum iustificationis effectiuum actum illum per quem auferitur fictio, & impedimentum sacramentalis gratiæ, eo quod est operatio voluntatis, quę immutata fuit realiter per aliquem imperfectum peccatorum dolorem, quę pars fuit sacramenti pœnitentiæ informis, sed de his exemplis alias est copiosius dicendum.

Sed dicet quispiam. Remissio peccatorum consistit in condonatione, qua diuina voluntas misericorditer condonat, & remittit offensam, & iniuriam sibi per peccatum irrogatam, Huius autem condonationis nulla potest esse effectiua causa præter solam Dei voluntatem: Ergo passio Christi non est effectiuum instrumentum remissionis peccatorum. Respondetur hoc argumentum eandem vires habere de humanitate Christi, & de ipsius passione: cui breuiter respondetur, quod peccatorum remissio non est sola prædicta iniuriæ condonatio, sed est etiam expulsio maculæ, quam peccatum reliquit in anima per quam simpliciter est in peccato, vt ex S. Synod. trident. Sessio. 6. est manifestum. Et hanc expulsionem efficit Christi passio, quatenus causat gratiam sanantem & iustificantem in anima. Multa obiter diximus, quæ maiori egebant explicatione, sed non vacat amplius in eis immorari. Vnde hæc sufficiant dixisse ad quarti argumenti solutionem.

Ad quintum argumentum negandum est antecedens, imo est valde probabile, & longe probabilius sententia contraria, Christum physica efficientia operatum fuisse omnia miracula, quæ inter nos viuens patrauit, Quoniam si valde probabile est vt reuera est, sanctos viros secundum efficientiam physicam multa edidisse miracula: cur id Christo denegandum erit? Quod vero sancti ad hunc modum miracula ediderint, probabile reputauit August. lib. 21. de ciuita. c. 9. Cui sententię adhuc magis adhæsit versans illud Psal. 138. Mirabilia opera tua, &c. & psal. 130. Et Gregor. in 2. Dialog. cap. 30. Et sequenti. Ambros. sermon. 90. & 91. Chrysostom. homil. 1 in acta Apolto. & S. Thom. q. 6. de potent. art. 4. Igitur ad argumentum negandum est antecedens probationi dicitur, Christum varijs modis diuersa patrasse miracula, quandoque solo verbo, quandoque contactu, & aliquando verbo, & contactu, imo & sputo, & veste, vt ex Evangelica hystoria constat: vt ostenderet se totū aptum esse ad viuificandum, & sanandum, & quod eius verba, ipsiusque carnis contactus, ac

denique omnia quæ ad ipsum pertinent, virtutem sanatricem obtinent. Quandoque etiam circa personas absentes miracula fecit, vt magis extenderetur ipsius potentia, & virtutis ostensio, illimitatio, & inpendentia, a tempore & loco.

Ad primam confirmationem respondetur, quod cum Christus oratione fuit vsus ad aliquod miraculum faciendum, id egit vel ad præbendum nobis exemplum, vt in omnibus necessitatibus, ad Deum per orationem confugiamus. Vel ad manifestandam diuini Patris gloriã, quia propter causam a nobis in quæstione præcedenti art. 3. dub. vltimo assignatam, valde fuit conueniens, vt Christus opera sua in gloriam Patris referret. Vel etiam quandoque ad ostendendum difficultatē, quæ reperitur in curatione illius spiritualis infirmitatis, cuius typū illa gerebat infirmitas, cuius sanationi intēdebat Christus. Iuxta id quod ipse dixit Matth. 17. hoc Dæmoniorū genus, &c. vel propter alios huiusmodi fines id Christus effecit: Et non quia ipse oratione indigeret ad patrandum miracula. Possset secundo ad eandem confirmationem dici, Christum per illam orationem quam ad Deum fundebat, impetrasse ab illo, vt eius humanitatem per modum physici effectiui instrumenti assumeret ad miraculum, & prodigium patrandum. Vnde ex illa Christi oratione nullum sumitur contra nostram sententiam efficax argumentum, præsertim quod sæpe autoritatie miracula edidit, vt patet cum dixit Lazaro, Exi foras, &c.

Ad secundum confirmationem. Primo negatur maior. Ad probationem dicitur, quod in expulsiōe dæmonum interuenire potuit efficientia Christi physica, qua ipsos necessitaret dæmones, vt exirent à corporibus humanis, pellendo illos non solum morali imperio, sed & physico impulsu. Ad illam permissionem, quã ipsi impetrauerunt a Christo, vt irent in porcos, dicitur, quod licet permissio fuērit moralis, Expulsiō tamen a corpore in quo erant, physica fuit. Vnde in illo miraculo vtrumque interuenit, & physicum & morale. Imo forsan neque illa fuit pura permissio, sed & coactio physica, qua coegit ipsos abire in porcos. Verum est quod hoc non potest sufficienter fundari in Euangelica historia, ex qua tantum colligitur concessa permissio. Aliud miraculum de Solis obscuratiōe fieri potuit non sola subtractiōe generalis Dei concursus: sed & aliqua extrinseci impedimenti appositione, qua Sol impediretur lumen suum ad nos diffundere.

Sed respondetur secundo eidem confirmationi. Quod vt simpliciter & absolute dicamus Christi humanitatem per modum instrumenti physici prodigiosa edidisse miracula: non est necesse quod in omnibus & singulis miraculis physicam adhiberet efficientiam. Sed in illis tantum, quæ ipsam exposcebant. Ita quod Christus eam adhiberet

beret efficientiam, quæ ad patrandum miraculum erat requisita, & sufficiens. Si moralis requirebatur, illaque sufficiebat, non erat necesse, sed esset potius impertinens physicam adhibuisse causalitatem, et si miraculum illam non admittebat certum est, non debuisset à Christo apponi. Satis ergo superq; fuit, vt Christus omnia edidisset miracula, iuxta eorum exigentiam, & aliud postulare, ad contentiōnem potius, quam ad Christi dignitatem spectat.

Sextum argumentum eam postulat difficultatem breuiter a non-Dub. de virtute miraculorum operatrice. bis pertractandam, Vtrum virtus operatiua miraculorum reperitur in Christo per modum formæ permanentis, an potius per modum transeuntis: sicut S. Thom. 22. quæstion. 178. articulo. 1. ad 1. dicit reperiri in cæteris sanctis, quam doctrinam desumpsit ex Gregor. 2. Dialog. cap. 33. In qua re sunt tres sententiæ, Prima quam (vt fertur) docuit Victoria dicit hanc virtutem non inesse humanitati Christi permanentem, sed per modum transeuntis, vt inerat cæteris sanctis. Vnde Christus non operabatur miracula quando sibi placebat, sed quando verbum utebatur humanitate, vt instrumento sibi coniuncto; verum est (inquit hæc sententia) quod Deus sæpius utebatur humanitate Christi ad patrandum miracula, quam vteretur cæteri sanctis. Potissimum fundamentum huius sententiæ est. 6. argumentum à nobis propositum. Theologi qui dicerent instrumentariam Christi virtutem supernaturalem in motu aliquo sitam esse, facile possent in hanc primam induci sententiam. Quia iuxta istum dicendi modum, Christi humanitas non est in actu primo constituta, priusquam hoc speciali motu a deo moueatur. Sed nihilominus propter rationē primam in priori consecratiōe huius dubitatiunculæ assignandam, etiam supposita hac sententia de virtute supernaturali per motum communicanda, & non alias, neganda est ista prima opinio. Et quidē licet hypostatica unio non constituat Christi humanitatem formaliter, & complete in actu primo ad miraculose operandum: constituit tamen radicaliter, itaque debetur ei, vt quoties illa operari voluerit miraculose, præsertim erga redemptionis finem, accipiat virtutem qua formaliter, & complete ad actum primum reducatur. Vnde hæc prima opinio. Neque sufficienter amplificat Christi dignitatem, neque redemptoris officio est satis conueniens, cui debetur, vt in ordine ad suum finem omnia, quamlibet miraculosa, possit cum voluerit exequi. Et puto hoc attinuisse ad potestatem excellentiæ Christi. Ad quam pertinet quod Christus, instituere possit sacramenta gratiæ causalitua, & inter ea Eucharistiæ sacramentum, in quo fit prodigiosissima transmutatiō. Et cui debetur virtus ad efficiendā hanc transmutatiōnem, & ad instituendum instrumentum cum virtute eam faciendi, quæ nam potestas ei rationabiliter est deneganda?

Secun-

Secunda sententiā in alio extremo docet. Virtutem miraculorum operatricem, esse qualitatem supernaturalem permanentem in christi humanitate. Solet adscribi hæc sententiā Paluda. in 4. dist. 1. sed non reperio apud ipsum. Hæc sententiā non est cōsentanea S. Tho. doctrinæ. qui 22. q. 178. art. 1. negat hanc qualitatem esse possibilem. Et huius doctrinæ ratio ea videtur ex ipso colligi, quod talis qualitas si daretur extenderet suam vim instrumentariam supra totum naturæ ordinem, & ad omnia opera prodigiosissima ad opus etiā consecrationis, imo & incarnationis patris & spiritus sancti se extenderet. Nā quæ ratione potest in vnum miraculum posset in omnia. At hæc tanta virtus non apparet possibilis. Ego tamen crediderim S. Tho. non de potentia absoluta loquutum in hac parte fuisse, sed de ordinaria dum taxat. Etenim, ut supra ex ipso retuli, character est potentia effectiua magni miraculi conuersionis. Quare ergo non potuit dari qualitas alia ad omnia miracula. Excipio incarnationem, nam hoc attingit immediate deum, & ex hac parte repugnat. Sed tamen talis qualitas & si possibilis, non decet creaturam.

Est tertia sententiā media quæ nobis placet, & docet eam. Magister Vega loco citato c. 14. dicit virtutem miraculorum pertinere ad Christi humanitatem per modum formæ permanentis, sed non esse aliquam qualitatem superadditam: Sed ex eo quod humanitas est coniuncta verbo, habet diuinitatem sibi infallibiliter assistentem ad operandum miracula, quoties ipse Christus voluerit miracula patrare. Itaque non sola hypostatica unio sufficit constituere in actu primo Christi humanitatem ad operandum miraculose: Quod patet. nam tunc ad omnia miracula se extenderet eius virtus. At S. Tho. non ad omnia, sed ad ea quæ ad redemptionis opus attinent, miraculorum potestatem Christo concessit. 3. p. q. 13. art. 2. Præterea. Quia valde est probabile Christum hanc potestatem miraculorum effectiuam sibi meruisse. Igitur hypostatica unio radicaliter tantum, ut nunc dicebam, constituit eam in actu primo, & non formaliter, aliàs enim sine villo merito haberetur. Vnde formaliter constituitur in actu primo, seu in potentia proxima per immediatam assistentiam, qua diuinitas ipsi humanitati assistit, & eam habet ut subordinatam suæ infinitæ virtuti ad huiusmodi miraculosa opera, iuxta modum superius a me expositum. Et quod sola hypostatica unio non sufficiat, citra hanc specialem subordinationem ex parte humanitatis, & assistentiam prædictam Diuinitatis, probo. Quia ex vi hypostaticæ unionis formaliter tantum prouenit, quod humanitas sit verbo subordinata ut supposito, idest, ut natura perquam verbum operetur iuxta vim & potestatem naturalem ipsius naturæ & potentiarum eius, & verbum assistit humanitati in ratione suppositi, idest, ut suppositi gerat officium in his omnibus

omnibus, quæ ad naturalem, & moralem ipsius humanitatis perfectionem attinent. In hoc autem nulla est virtus faciendi miracula, sed operandi & physice, & moraliter iuxta naturalem ipsius humanitatis perfectionem & virtutem. Et ut plurimum confurgit ex parte suppositi dignitas & valor moralis in operationibus, quo meritoria & satisfactoria de rigore iustitiæ constituuntur. Ergo præter unionem personalem, quid amplius commentari debemus, ut Christi humanitas sit formaliter in actu primo, & in potentia proxima constituta ad miraculose operandum. Dicunt quidam moderni Theologi, quod hoc additum, non est aliud, quam potentia obediētiā actiua, quæ in humanitate Christi, & in eius potentijs reperitur ad operandum supernaturalia, si speciali Dei auxilio iuuentur. Sed de hac potentia actiua satis diximus. Est enim conficta a suis authoribus, nisi in hoc sensu capiatur, videlicet, creaturam eleuabilem esse per Dei virtutem ad operandum & supernaturalia, quæ non repugnant a creatura fieri. Præterea, si nihil aliud ponimus in Christi humanitate, ut sit in actu primo ad operandum miraculose, sequitur quod Petri humanitas similiter sit in actu primo ad operandum omnia miracula: quia consimilem. habet potentiam. Sed hoc dicere stultum esset. Item non posset limitari potestas Christi miraculosa ad ea miracula, quæ fini redemptionis conueniunt, ut illam S. Tho. limitauit. Patet. Quia hac obediētiā potentia æque se extendit ad omnia: etiam ad creandum secundum sententiam eorum qui hanc obediētiā potentiam commentantur. Hæc ergo opinio veritate non subsistit.

Sed iam probatur tertia sententiā Primo ex definitione citata à nobis supra Concil. Ephesini dicentis Carnem Christi esse viuificatricem ex viuente verbo. Quibus verbis duo insinuatur. Alterum est, quod virtus viuificatiua inest carni Christi permanenter. Hoc enim designat illa dictio Viuificatricem. Alterum est, quod illa virtus non est superaddita qualitas, sed conuenit humanitati ex unione hypostatica ad verbum. Nam si ratione superadditæ qualitatis viuificatricem vim haberet, & non alias potius esset illa qualitas viuificatrix vocanda, quam ipsa Christi caro. Et præterea qualitas illa esset corporalis cum existeret in Christi carne. Ergo non se extenderet ad spirituales effectus. Antecedens patet. Quia tam repugnat spirituali qualitati inherere corpori, quam spirituali substantiæ v. c. angelicæ recipere in se corpoream qualitatem. Præterea. Concil. Ephes. & Cyril. reddunt pro causa viuificatricis virtutis unionem ad verbum, quod est essentialis vita. Non ergo ad qualitatem est recurrendum.

Secundo patet. Proprium est instrumenti coniuncti, quod absque aliqua superaddita qualitate vim habeat instrumentalem per modum permanentis, ut brachium respectu totius suppositi, calor naturalis.

ralis respectu formæ viuētis, carnis, & sanguinis, sed Christi humanitas est instrumentum verbi coniunctum: Ergo, &c.

Ex hoc sequitur primo, quod Christus potuit miracula facere quosies volebat, quod non est concedendum cæteris sanctis. Et ratio discriminis inter Christum & sanctos hæc est. Quod volitio, qua Christus vult efficere miraculum, est operatio elicitæ non a sola humanitate, sed etiã a verbo, & ita decens erat, quod illi assisteret infallibiliter vis operatiua miraculorũ, quæ ratio non militat in cæteris sanctis. Est etiam alia ratio: quæ ex dictis colligitur, nempe, quod vnio hypostatica radicaliter constituebat in actu primo ad operandum miraculosa opera ipsam Christi humanitatem. Quod intelligo partim physicè, & partim moraliter. Physicè quidè, quod ipsa vnio nature humanæ ad verbum reddit illam proportionatam, vt assumatur ad propria diuinitatis opera efficienda, vt coniunctum eius instrumentum, eique plenè in omnibus subordinatum. Ex qua plena subiectione & subordinatione scriptura sacra vocat Christum seruum Dei: & hæc quidam appellatio datur Christo à Spiritu sancto, non ad eum humiliandum & deiiciendum, sed ad magnificandum potius, & ad extollendam & amplificandam eius dignitatem & excellentiam. Constat ex illo. Isai. c. 49. parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas feces Iacob, & tribus Israel cõuertendas. Dedi te in lucẽ gentiũ, &c. Moraliter vero, titulus triplex intelligi potest, primus ipsa dignitas infinita, quæ ex vnione hypostatica in natura humana confurgit, cui debetur specialissima virtutis diuinæ assistẽtia, per quã dignificetur, in eo quod assumatur vt Dei cooperatrix in ijs operationibus, quæ sunt Deo magis propriæ: cuius modi sunt actiones miraculosæ, & effectiuæ supernaturalium effectuum. Esse enim Dei coadiutricem ad præclarã attinet excellentiam vt Dionysius Areopagita dixit. Secundus titulus est ipsum vniuersalis redemptoris officium, cui tanta hæc debebatur excellentiæ potestas, vt dudum assererẽ. Tertius denique est titulus meritorius. Meruit enim sibi Christum hæc potentiæ & virtutis miraculosæ dignitatem, sicut meruit excellentias alias, capitis, regis, sacerdotis &c. Eadem enim est de omnibus ratio. De quibus lege dicta superius. q. 5. ar. 3. dub. 2.

Secundo sequitur, quod si humanitas Christi relinqueretur à verbo cum omnibus donis supernaturalibus, quibus modo exornata pollet vnita verbo, non esset in ea virtus miraculorum per modum permanentis, sed per modum transeuntis dumtaxat. Patet quia tota ratio, quare hæc virtus inest permanenter humanitati, est vnio ad verbum, & non aliud supernaturale donum: Ergo vnione dissoluta, hæc virtus nullatenus in humanitate persisteret. His consentit, id quod docuit Ricard. in 3. dist. 14. art. 2. q. 2. quod humanitas

Christi

Christi relicta a verbo non operaretur miracula, quando ipsa vellet, sed cum placuisset Deo vt illa, vt diuinæ virtutis instrumento. Ex quo etiam per locum a contrario sensu colligitur, id quod in præcedenti corrolario dicebatur. Videlicet, humanitatem verbo coniunctam posse cum vellet miracula operari. Et hoc debebatur ei ex omnibus titulis, quos recensebam circa præcedens corrolarium. Quorum primus, in quo fundantur reliqui, physicus est, cæteri vero morales, Ex quibus superest argumentum sextum plene solutũ. Sed aduertendum esse cenfeo, quod quanquam Christus potuit pro suo arbitrato miracula edere propter assignatas causas: non ob id concedendum videtur, id quod asseruit Med. 3. p. q. 13. ar. 2. Nimirum, quod sicut in diuino intellectu reperiuntur Ideæ, & exemplaria rerum omnium factibilium, ita in intellectu Christi humano sunt Ideæ, & exemplares rationes omnium rerum, quæ pertinent ad mundi renouationem, & reparationem, per quas Christus, nõ solum, vt Deus, sed etiã vt homo operabatur, tanquam per instrumenta. Hæc sententia non apparet vera. Quoniam isthæc Ideæ & exemplares rationes ad causam principalem spectant, & non ad instrumentariam, etiam si liberabit, & possit quoties voluerit miraculose operari. Sicut potest sacerdos cũ ei libitũ fuerit characteris vti potestate. Exemplares enim istæ, idealesq; rationes tantũ pertinet ad causam cuius interest rem faciendam disponere, & per modũ principalis artificis & causæ re efficere.

Ad confirmationem. Resp. Concedendum esse, totam trinitatem, vt Christi humanitate vt instrumento diuinæ virtutis. Etenim virtus, quæ principaliter operatur miracula, toti trinitati est cõmunis, & vt communis concurrat ad miraculum patrandum, & non vt ad verbi personam specialiter attinet. In his namq; operationibus dumtaxat virtus diuini verbi concurrat vt verbo appropriata, in quibus humanitas eius concurrat per modum nature, & formæ principalis, & ab ipsa, vt a principio formali operatio communicatur verbo vt supposito per suam naturã operanti: & in quibus actionibus, ita concurrat verbum, quod non solum effectiue, sed & elicitue operatur. In operationibus autem miraculosis humanitas non est principium formale operandi, sed diuinitas. Quæ cum communis forma sit toti trinitati, necesse est reddat ipsam operationem communem. Itaque cũ Christus aliquod edidit miraculum, etsi totum id, quod miraculum præcedebat, faceret verbum vt humanitatis suppositum, ipsum tamẽ miraculum formaliter cõsideratum ex æquo a tota Trinitate fiebat, si physice loquamur, nam de inorali efficientia alia est ratio. Sed cũ his quæ diximus, oportet concedamus humanitatem Christi organũ verbi fuisse, & coniunctum eius instrumentum: quod docuerunt Sancti patres, & præsertim Damascen. lib. 3. cap. 15. Cuius rei duplex est

M m m m ratio:

ratio. Altera propter immediatam verbi unionem cum humanitate, ex qua, ut dixi, radicaliter prouenit, quod sit in actu primo constituta, ut per modum instrumenti ad miraculosos assumatur effectus. Et altera, quia id quod ex parte instrumenti praequisitum est, & praesuppositum ad actionem Dei principalis agentis, siue sit operatio, siue quidpiam aliud, pertinet ad humanitatem, ut est verbo hyposthatice coniuncta. Et haec rationes sufficiunt, ut specialiter humanitas verbi instrumenti dicatur. Et totum miraculum specialiter tribuebatur Christo, quia per liberam voluntatem humanam seipsum determinabat ad tale patrandum miraculum. Sicut consecratio ista ratione tribuitur sacerdoti veluti causae principaliter operanti, cum sit tamen minister, & instrumentum.

Sed ut haec doctrina debitum accipiat complementum. Adhuc explicemus oportet. Num Christus ut homo, seu, quod est idem, eius humanitas causet in nobis gratiam per modum causae principalis. An vero ut instrumentale duntaxat effectiuum principium, & sit sermo non de morali, sed de physica causa. Et principio ad partem affirmatam sic arguuntur. Probaturque primo ex doctrina D. Tho. 3. p. q. 13. ar. 2. Nam a principio art. docet expresse, quod Christus per propriam virtutem, & plenitudinem gratiae, & scientiae illuminauit homines. Deinde vero tantum tribuit Christi humanitati rationem instrumenti respectu immutationum, quae fiunt miraculose. Iustificatio autem non est opus miraculosum: Ergo respectu illius non habet Christi humanitas rationem instrumenti. Et idem dicit S. Doct. in 4. d. 5. q. 2. a. 2. q. 2. docet enim expresse, quod agens principale in baptismo est ipse Deus, per auctoritatem, & Christum secundum quod homo, cuius meritum operaretur in baptismo.

Secundo arguitur. Illa est causa principalis cui assimilatur effectus. Sed in iustificatione per gratiam assimilamur Christo: Ergo est causa principalis iustificationis. Mi. probatur ex illo ro. 8. Quos praesciuit, & praedestinauit conformes fieri imaginis filij sui: Ergo terminus praedestinationis, & iustificationis hominum est ipsorum conformitas & similitudo ad Christum in quantum est homo. Cofir. Id quod est tale per essentiam, non est causa instrumentalis, sed principalis eius, quod est tale per participationem: Sed Christus dominus est gratus per essentiam: ergo non est causa instrumentalis, sed principalis in ratione gratiae.

Tertio, Gratia est forma connaturalis Christo, & debita illi ex vi natiuitatis, ut supra ostendimus, ex illo Ioann. 1. Vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, &c. Ergo non est causa instrumentalis tantum respectu nostrae gratiae.

Confir. Christus satisfecit ex omni rigore iustitiae, quia gratia erat propria ipsius, ut supra ostendimus: Ergo quicquid operatur Christus per talem gratiam, operatur ex proprijs, & consequenter tanquam causa principalis, & non instrumentalis tantum.

Quarto

Quarto arguitur, Christus est causa exemplaris nostrae iustificationis, quod est certissimum: est etiam finalis causa, ut S. Syn. Trid. ses. 6. c. 7. decernit. Ergo non est causa instrumentalis, sed principalis.

Quinto. Quia alias sequeretur non esse necessarium, quod Christus esset gratus, ut gratificaret nos: non enim est necessarium, quod in causa praecise instrumentaliformaliter praexistat ipsa forma producenda. Item sequitur, quod gratia nostra, & iustificatio sint maioris perfectionis quam operationes & gratia christi. Nam effectus perfectior est in seipso, quam sit causa instrumentalis.

Sexto argumentor sic. Potuit deus conferre christi humanitati virtutem, qua ut causa principalis secunda gratiam efficeret. Et hoc ad eximiam Christi excellentiam attineret. Ergo collata est ei talis virtus. Consequenter ut manifesta debet admitti. Quia deus haudquaquam per inuidiam christi honorem, & dignitatem minuere, & obscurare affectat, sed amplificare potius, & illustrare intendit: est enim dilectissimus dei filius, in quo ipse sibi bene complacuit. Neque vero tanta haec humanitatis Christi excellentia ipsam dei in conspectu hominum, & angelorum gloriam minueret. Nam causa principalis secunda cum subordinata sit primae, & actualis eius in omni sua efficientia accipiat influxum: nihil a maiestate, & amplitudine ipsius primae causae detrahit. Sed eam potius illustriorem efficit, & angustior, ut ex Amb. colligitur ser. 97. Minor patet, nam si instrumentale causa esse gratiae plurimum dignificat Christi humanitatem, quid censendum erit de principali efficientia, & causalitate? Maior vero inde constat, quod nulla se offert implicatio, in hoc quod deus infundat christi humanitati qualitatem supernaturalis ordinis, cui sit tam proprium gratiam efficere, atque proprium est calori calefacere, vel cedere repugnantiam. Confirmatur. Potuit deus tribuere Christo virtutem efficiendi miracula per modum causae principalis. Ergo & potest virtutem conferre, qua gratiam etiam possit efficere. Consequentiam probat ipsa rationis paritas. Et antecedens probatur. Deus virtutem habet supra totum naturae ordinem. Ergo potest illam creaturam communicare. Sed talis virtus est miraculorum factiua. Ergo, &c. Probo secundo idem antecedens. Potest deus producere creaturam, quae sit perfectior & eminentior his omnibus quas produxit. Tali ergo creaturam poterat vim praestare supra totum huius universi ordinem. Sed talis vis & potestas esset miraculorum factiua. Ergo eandem vim potuit christi humanitati communicare. Nam virtus, quae in alia esse posset creatura, quare communicabilis christi humanitati non erit?

In hac dubitatione communis theologorum responsio solet esse negatiua. Et quidam ex nouioribus tam huic adherent sententiae, ut contrariam temerariam, & parum in fide tutam esse dixerint. Sed

M m m m m 2 Magist.

Dubium
graue

Magist. Medina 3, p. q. 3. a. 2. in sententiam affirmatiuam propendit, eam probabiliorē esse censens, & rationi magis consentaneam. Ad quæstionis huius decisionem.

Prima Conclusio.

Implicat quod Christus dominus, inquantū homo, sit causa principalis physica gratiæ. Hæc conclusio primo est S. Th. 3. p. q. 64. art. 1. & 12. q. 112. a. 1. & alijs in locis allegatis a Ma. Med. 3. p. q. 13. a. 5. in argumento ultimo contra suam doctrinam, ubi semper asserit S. Th. solum deum esse causam principalem gratiæ: Christum autem, vthominem, siue eius humanitatem, quod est idem, tantū esse causam eius instrumentalem. Nec valet solutio, quam huic argumento adhibet Ma. Med. quod B. Th. aliquando omnem creaturam appellat instrumentum Dei, ipsas etiam causas secundas principales in suo genere, quia omnes operantur a deo tanquam a prima causa. Licet. n. hæc doctrina vera sit absolute, tamen ad propositum non potest accommodari: quia ex professo S. Tho. contendit demonstrare, solum deum posse esse causam principalem gratiæ, humanitatem autem Christi tantum esse instrumentale principium.

Secundo probatur conclusio. Implicat quod aliqua natura inferior Deo possit tanquam causa principalis causare participationem perfectissimam. ipsius esse diuini, per quam homo deificatur, & vere efficitur dei filius: sed gratia est participatio perfectissima diuini esse, per quam homo deificatur, & vere est filius dei. Hanc enim charitatem concessit nobis pater, vt filij dei nominemur & simus: nō quidē per extrinsecam relationem, vt contingit in filiatione adoptiua hominum, sed per quamdam formam supernaturalem intrinsece receptam in nobis, quæ est ipsa gratia: Ergo implicat quod Christus, inquantū homo, sit causa principalis gratiæ. Neque valet solutio quam huic argumento adhibet Mag. Med. negat enim antecedens & adducit instantiā. Nā homo factus est, inquit, ad imaginem, & similitudinē dei & tamen vnus homo generat alium hominem, qui est imago dei: Ergo a simili non erit inconueniens, quod aliqua creatura possit esse causa principalis gratiæ, & assimilationis ad deum, quæ sit per ipsam gratiā. Sed nostri argumenti maior est expressa S. Th. lo. cit. maxime 1. 2. q. 112. a. 1. & probatur clara ratione. Nam ignire non potest conuenire tanquā causæ principali nisi igni, vel alicui nature superiori ipso igne, vt constat ex ratione naturali, nā a proportionē enim minoris inæqualitatis nequit operari ignis vt causa principalis: vnde natura inferior igne non potest esse causa principalis generandi ignem, neque producendi semen ipsius ignis. Sed per gratiam deificantur homines, & vere generantur in filios Dei, secundum adoptionem, qua ratione. Ioan. 1. canon. cap. 3. appellat gratiam semen dei:

dei, & Iacob. c. 1. dixit, quod voluntarie genuit nos Deus, &c. Ergo nulla creatura potest esse causa principalis eius. Ex qua ratione, inter alias, colligitur manifesta implicatio, ad ostendendū gratiā nō posse esse connaturalē alicui substantiæ creatæ. Exēplū aut quod adducit Mag. Med. nihil ei fauet. Tū quoniā hæc ratio imaginis est nimis imperfecta, & remota; neq. per illā dicitur homo Dei formis, aut filius dei: Tum etiam quia anima est in qua residet principaliter ratio imaginis, quia secūdu animā dicitur homo factus ad imaginē dei vt est certissimū, animā aut nō producit generās; sed solus de^o illā creat

Secundo arguitur per gratiā realiter immutatur, & mouetur voluntas hominis: Ergo repugnat, quod aliqua creatura sit causa principalis gratiæ: vt enim ostendit S. Th. 1. 2. q. 9. solius dei est mouere, & immutare voluntatem hominis; Ergo si per gratiam realiter mouetur & immutatur voluntas, hoc debet fieri a solo deo, & non a creatura: Christi autem humanitas non deus est, sed creatura. Ergo, &c.

Neq. valet solutio prima quā adhibet huic argumēto Ma. Med. scilicet Christū esse Deum, & ita non esse inconueniens, quod immutet voluntatē hominis; Hęc. n. solutio nō est ad propositū, neq. n. disputam^o de Christo inquātū Deus est, sed de Christo, inquātū est homo: cui se cundum quod homo est, non potest conuenire quod propria voluntate vt agens principale hominis voluntatem immutet. Neq. et valet solutio secūda, quā adhibet eidē argumēto, puta, quod voluntas nō immutatur a Christo inquātū est homo immediate, sed mediātibus habitibus gratiæ, & charitatis, & aliarū virtutum, quod non est inconueniens. Sed certe si gratia, & istæ virtutes realiter immutant voluntatē, quod est certissimū, qui fuerit causa principalis effectiua physica gratiæ, & charitatis, erit etiam causa physice, & instrumentaliter immutans hominis voluntatē. Vnde si angelus haberet virtutē physicā producendū in voluntate meā aliquē habitum, consequenter ei cōpeteret virtus immutandi voluntatē meam: imo instrumenta physica causatiua gratiæ, & charitatis, instrumentaliter, & physice attingunt ipsam animā, & voluntatem, atq. immutationē illius. Et ob id S. Th. 3. p. q. 44. a. 3. ad 1. & ad 3. istā immutationē animarū tribuit præcise Christo, inquantum est Deus, & nō vt est homo. Ait. n. quod Christus virtute diuina quando voluit aīas hominū immutauit: non solū iustificando, & sapientiā infundēdo, sed etiā exterius aliciendo.

Ultimo arguitur. Gratia, & charitas atq. aliæ virtutes nō sunt formæ actiuæ in exteram materiam, licet possint esse principia effectiua actuum immanentium: Ergo per se non possunt habere actionē circa exterā materiā, nisi tantū vt instrumenta Dei. Respōdet primo Med. huic argumento, quod Christus non operatur gratiā nostrā vt causa principalis, per propriā gratiā sibi inherētē tanquā per formam, sed solum

solū per imperiū. Ex hac tamen solutione destruitur tota vis principalis fundamenti, cui innititur eius sēt. videlicet, Illa est principalis cā quæ assimilat sibi effectū. Christus autem in gratia sibi assimilat homines iustos. Ergo Christus principalis est causa gratiæ. At si Christus nō operatur per gratiā tanquā per principiū formale acti uū, sed tantū per imperiū, cessat tota huius argumenti vis. Nā ex vi operationis christi nō assimilabimur ei inesse gratiæ, exui. n. operationis tantum assimilatur effectus agenti secundū formā, per quam operatur. Ergo si Christus non operatur per gratiā, nō assimilat sibi effectum in gratia exui operationis. Præterquā quod agens tantū per imperiū, & nullo modo per formā aliquā physicā, non est causa principalis physica, sed tantū moralis. Neq. ēt valet secūda solutio: quod, nimirū, Christus causat in nobis gratiā per rationes, & ideas: quia probandū superest, in Christi aīa idæas exēplares, & artificiosas residere. Nō loquor de rationibus speculatiuis; hoc enim extra propositū est, sed de practicis, q̄ proprie idæe vocātur. Vnde si de rationibus speculatiuis solutio pcedat, est oīno impertinēs. Et ita docet S. T. 3. p. q. 13. a. 1. q̄ licet Christus habeat speculatricē creationis sciētīā, q̄a tamē non habet sciētīā eius practicā, non potest creare. Confirmatur hoc argumentum. Christus, in quantum homo, non est causa principalis miraculorum, quæ ordinantur ad gratiam, & iustificationem tanquam media in finem. Ergo neque etiam erit causa principalis gratiæ: solum ergo Christus, in quantum homo, est vniuersale instrumētum Dei ad iustificationem hominum. Qua ratione, inter alias, eius virtus iustificatiua comparatur virtuti solis vniuersalis simæ, simul etiam propter rationem meriti.

Secunda Conclusio.

Non contrariatur fidei sententia opposita, neque vllam in ea reperio temeritatem. Ad huius conclusionis probationem notandum, quod autores, qui docent sententiā nostræ primæ conclus. contrariam, re ipsa dicunt Christi humanitatem, neque esse simpliciter principalem gratiæ causam, neque vero pure instrumentalem, sed medio quodam modo se habere. Qui modus reducitur ad rationem causæ principalis, asseruntque, quod sicut illuminatus aer illuminat, non simpliciter vt principalis causa, eo quod illuminatiua virtus non est ei cōnaturalis, & propria, sed ab extrinseca solis impressione ei cōueniens: neq; tamen est causa pure instrumentalis, quia per formā, & virtutem sibi inhærentem operatur, sibiq; effectum assimilat: quod conditioni instrumentariæ causæ repugnat, quæ operatur vt mota, & non per virtutem sibi formaliter inhærentē, cui assimilatur effectus. Sic in præsentia, inquiunt, Christi humanitatem gratiam in nobis medio modo efficere. Quatenus enim operatur gratiam per similitudinem

mam sibi inhærentem, per gratiā, videlicet, habitualē secūdū quod est in eo gratia capitis, & nos sibi per gratiam efficit similes, causa principalis modum induit. Qua ratione vero habitualis hæc gratia, non est connaturalis Christo, ad instrumenti rationem accedit.

Ex his probō conclusionem hanc secundam. Sententia contraria non docet Christi humanitatem gratiam efficere per virtutem sibi connaturalem, & propriam, sed virtute a Deo autore gratiæ participata, & suscepta. Ergo quare tam rigurosa ei censura est adhibenda: præsertim cum script. fact. Christum, vt hominem, fontem, & autorem gratiæ, & salutis appellent, per ipsumque dicat Ioan. cap. 1. gratiam factam fuisse. Præterea. Quid habet fidei contrarium dicere, quod licet in puro homine gratia non sit virtus alterius gratiæ factiua, in Christo tamen virtutem hanc participet? Nam cum Christus sit proprium & connaturale gratiæ subiectū, virtus quæ ex tali subiecto conuenit ipsi gratiæ, quare non erit ei cōnaturalis & propria? Atque a deo Christi humanitas ratione gratiæ cur non habeat modum quandam causæ principalis respectu nostræ gratiæ? Neq; vero vlla esse potest temeritas, vbi nec apparens ratio deest, & modus loquēdi scripturarū fauet. Expendatur, inter alia, illud, Vt sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata: Ponderationē. Potestatem, denotat enim amplius quid, quā instrumentalem virtutē. Fateor intelligi posse de morali potestate, sed cur nō etiam de virtute physica, de qua cætera script. testimonia, quæ de hac re loquuntur, intelligi solēt? Ad argumēta in oppositū. Ad primum ex S. Thō. autoritate depromptū, responderetur. Quod inter illas actiones de quibus a principio Artic. S. Doct. loquebatur, & alias de quibus postea, hoc versatur discrimē. Quod priores operationes quātū ad aliquid à Christo, vt homine, procedebāt, tanquā a principali operante: Doctrinā enim quæ docebat, & illuminabat homines ab ipso oriebatur, vt a principali causa, nimirum, vt a doctore, & Magistro principaliter operante, per sciētias sibi infusas, sicut & ego per qualē eūq; sciētīā meā causa sum principalis docēdi discipulos meos. Similiter etiā actus charitatis in Christo domino, & aliarū supernaturaliū virtutū; erāt a Christo tanquā a principali operante physice; quia operabatur per proprias formas virtutū, quæ licet nō essent sibi vt homini cōnaturales, erāt tamē intrinsece subiectatē in ipso. Et ita operationes procedētes ab huiusmodi virtutibus secundū propriā naturā illarū, erāt à Christo tanquā a causa principali physica: effectus vero, quos istæ operationes causabāt in alijs hominibus; nō erāt à virtutibus Christi domini, neq; ab operationibus illarū tanquā a principalibus causis: sed respectu horū effectū ad extra, concurrebat Christus dominus instrumentaliter per tales operationes.

In ope-

In operationibus vero miraculosis, de quibus in fine eiusdem articuli, nullo modo operabatur Christus per aliquam formam sibi inhaerentem, sed præcisse tamquam instrumentum Dei. Esto exemplum. Prædicator causa principalis est disponendi doctrinam, quam prædicat & docet: conuersionis autem peccatoris, quæ fit tali prædicatione & doctrina, non est causa principalis physica, sed instrumentalis duntaxat. Similiter etiam aqua semel calefacta per calorem sibi intrinsicè inhaerentem causa est principalis calefactionis, præcisse ut calefactio est: Aquæ enim calefactæ naturale est calefacere, inquit S. Thom. 1. 2. q. 3. 1. art. 7. Si tamen hæc eadem calefactio consideretur secundum quod est dispositio ad formam ignis, non est principaliter ab aqua calefacta, tamquam a principali agente; sed est ab aqua tanquam ab instrumento ignis: Cuius ratio est, quia calor per se est principium calefactionis: unde subiectum habens in se talem calorem, operatur principaliter per ipsum. Quod vero calor sit dispositio ad formam ignis, non habet per se præcise in quantum calor est, sed in quantum est virtus ignis. Et ita qui operatur per talem calorem dispositiue ad formam ignis, operatur in virtute ignis: & non tamquam causa principalis. Sic ergo gratia, & charitas, & aliæ virtutes ordinantur per se ad actus immanentes, & ad perfectionem intrinsicè habentis tales habitus virtutum supernaturalium. Et quantum ad istos actus operatur principaliter homo per istas virtutes, quod tamen isti actus causent gratiam, & iustificent alios homines, non habent ex se, sed tantum ut sunt instrumenta Dei.

Secundo responderetur, quod S. Thom. actionem iustificandi alios homines, & causandi gratiam in eis, & immutationem creaturæ, quæ fit secundum illam rationem, comprehendit sub immutationibus miraculosis. Istæ enim immutationes non comprehenduntur sub primo genere immutationum, quas S. Tho. explicuit in principio articuli. Illæ enim sunt immutationes naturales, quæ fiunt ab agente naturali & virtute naturali. Iustificatio autem neque fit ab agente naturali, neque virtute naturali: unde pertinet ad secundum genus immutationum, quæ sunt immutationes miraculosæ. Licet enim iustificatio regulariter loquendo non sit miraculum, si strictè, & rigurose utamur nomine miraculi, ut docet S. Doct. 1. 2. quæst. 1. 13. art. vlt. tamè aliquando appellatur miraculum. Tum quia est omnium miraculorum finis, tum etiam quia est opus supernaturale, & factum virtute supernaturali: licet non præter consuetum operandi ordinem, quod pertinet ad miraculum proprie, & rigurose dictum.

Ad secundum testimonium S. Thom. in 4. distin. 5. Responderetur, quod loquitur manifeste de causalitate morali, & non de physica: dicit enim, quod Christus est principale agens in baptismo, quia eius meritum

meritum operatur in illo. Causa autem meritoria, nõ physica est, sed moralis.

Ad secundum argumentum Respondetur primo. Quod in iustificatione homo non assimilatur Christo in quantum homo est, neque in quantum habet gratiam, & alias virtutes in animâ, sed in quantum est vnigenitus patris, & imago substantialis illius. Et ita explicant communiter sancti illud ad Ro. 8. quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij eius, de quo legatur ibidè S. Th.

Secundo responderetur: quod licet assimilentur iusti Christo in gratia, hoc non est ex vi ipsius gratiæ, quæ per se facit homines similes Deo, cuius naturam participant immediate per ipsam gratiã, & non naturam siue gratiam Christi. Cõtingit autem hæc assimilatio de facto ex beneplacito Dei ita ordinantis. Qui constituit Christum supremum inesse gratiæ. Et voluit, quod præter assimilationem, immediatam ad ipsum Deum, quæ est connaturalis gratiæ, & inseparabilis ab ipsa, assimilarentur et homines Christo in quantum est homo, secundum quod est perfectissime gratus. Sicut etiã statuit, ut in vita qua ad gloriã redimus, & disponimur ipsi assimilamur Christo. Imitatores mei stote, sicut ego Christi dicebat Pau. 1. cor. 4. & 1. & Petrus. 1. can. c. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. Et Roman. ca. 8. Si tamen compatimur, ut conglorificemur. De assimilatione ad Christum ut hominem, intelligi etiam solet, illud Rom. 8. conformes fieri imaginis filij eius.

Ad confirmationem responderetur. Negando quod christus dominus in quantum homo sit gratus per essentiam, ut vberius ostendetur in solutione tertij argumenti.

Ad tertium argumentum dicitur, quod gratia non est forma connaturalis Christo, neque illi debita præcisse in quantum est homo, sed in quantum est simul Deus: sic enim dixit lo. c. 1. vidimus gloriã eius gloriã quasi vnigeniti a patre. Et ita diximus supra, potuisse fieri incarnatione sine tali gratia. Ex quo etiam responderetur ad confirmationem satisfactio enim Christi fuit ex proprijs ipsius & rigurosa, nõ tamen erant ista propria Christo in quantum est homo, sed in quantum Deus homo. Et ita supra quæst. 5. diximus, quod substantiam satisfactoris, siue actionis satisfactoriæ habebat Christus in quantum homo: valorem tamen satisfactoris & rigorem habuit in quantum Deus. Sed instas: Ergo saltè ut deus homo causat Christus physice in nobis gratiam, ad eum modum quo illam causat moraliter, Nego hæc cõsequentiam. Quia meriti, & satisfactoris substantia sumitur ex humanitate, quæ constituit Christum meriti capacem. At ex humanitate nulla sumitur ratio, neque fundamentum efficiendi gratiã physice. Sed

tandem dicitur. (& hæc solutio euacuat argum. uim.) Quod in rigore Christus, ut deus homo non dicitur gratus per essentiam, quia in hoc complexo Deus homo. Deus hæc ratione suppositi, & non denotat essentiam. homo vero formaliter importat & essentialiter rationem. Unde licet quæ ratione Christus est Deus propria sit ei, & connaturalis gratia, non tamen simpliciter Christus, ut Deus homo dici potest gratus per essentiam. Denique dicitur quod cum gratia ex natura sua non sit operatiua forma circa exterum subiectum, et si Christus, ut deus homo sit gratus per essentiam, non inde colligitur, quod causet gratiam in alijs, ut principalis causa.

Ad quartum argumentum responderetur. Quod etiam in instrumētis unum potest esse exemplar secundarium alterius: Unus enim maleus potest esse exemplar secundarium formandi alterum maleum. Secundo dicitur, iustificare ad causam exemplarem & finalem secundariam, quod sit instrumentum præcipuum & principali agenti coniunctum, secus aut si esset primarium exemplar, & finis primarius Tertio tandem dico, hoc argumento probari, Christum esse principale agens nostræ iustificationis morale quod omnes credimus.

Ad quintum resp. Ad primam sequellam. Concedo absolute non fuisse necessarium, quod Christus haberet gratiam, ad hoc quod posset esse instrumentum gratificationis nostræ. Imo ipsemet Mag. Med. docuit alias non esse necessarium de potentia Dei absoluta, quod Christus haberet habitualement gratiam, ut posset mereri, & satisfacere pro nobis, sed sufficere gratiam unionis hypostaticæ.

Ad secundam sequellam. Nego illam, nam licet in instrumento, ea præcise ratione qua instrumentum est, non requiratur tanta perfectio, quanta reperitur in effectu, ex alia tamen parte potest idem instrumentum habere multo maiorem perfectionem, quam effectus ipse, ut constat in operationibus miraculosis, quarum Christus erat causa tantum instrumentalis, & tamen habebat ipse multo maiorem perfectionem, quam haberent effectus producti per talia miracula.

Ad sextum negandum est antecedens, & alijs prætermis de quibus libro 1, de origin. gratiæ late tractauimus, ratio a priori ob quam illa repugnat qualitas, seu virtus, ea est. Quod nulla forma creabilis est, quæ tam sit perfecta ut gratia, nedum perfectior, eo quod gratia, ut a principio relectionis huius breuiter insinuauimus, & latius libro 1. de origin. grat. tractat. secundo explicuimus, est totalis participatio diuinæ naturæ; qua proinde nulla, qualitas potest creari perfectior. Ut autem Christi humanitas constitueretur in ratione principalis causæ effectiuæ gratiæ, oporteret, eleuaretur per formam, quæ esset gratia perfectior, aut saltem æquæ illi perfecta.

Sed

Sed dices, ipsamet Christi gratia poterit esse sufficiens virtus, ad causandum in nobis gratiā eiusdem speciei, præsertim cum ex subiecto competat ei specialis perfectio cuius virtute in nobis poterit gratiam efficere. Respondeo, quod gratia non est forma operatiua in exterum subiectum. Quod vel inde constat, quod in nullo iusto etiā iustissimo, & in quo gratiam magnam obtinet intensionem, & perfectionem, virtutem habet aliam producendi gratiam: at si gratiæ hæc virtus connaturalis esset, sicut calori est natua vis alium efficiendi calorem. Deus non impediret gratiam iustorum, ne se aliquando in hunc explicaret effectum. Deus enim non inuidet iustis, neque debitam eorum iustitiæ perfectionem impedit, aut limitat; sed promouet potius, & amplificat. Illa autem perfectio quæ in Christo accrescit gratiæ ex subiecti perfectione, moralis potius est, quam physica, ut constat ex dictis supra q. 3. art. 2. Et si ad physicum pertinet ordinem, instrumentalis virtus est, & non causam principalem constituit. Fateor tamen, quod, sicut de Christi carne, & de tota eius humanitate paulo superius dicebam: ex coniunctione reali, & physica ad verbum conuenit gratiæ Christi, ut assumatur ad causandum in nobis iustitiam & gratiam per modum physici instrumenti, & ut sit permanenter ad actum primum redacta: ut ex libera Christi voluntate possit absque sui mutatione in actualem gratiarum productionem prodire. Et hoc pertinet ad dignitatē gratiæ Christi prout est Capitis gratia. Omnia quæ diximus in hæc quæst. præsertim in conclus. prima. Confirmantur ex eo quod in concil. Trid. sess. 6. c. 7. solus deus vocatur causa efficiens gratiæ. A si Christus esset causa eius principalis, diminute docuisset Conc. Ergo &c. Dices ex hac corroboratione 1. con. videtur infirmari, 2. conc. quia ex hac probatione constat non esse tutum in si de negare conc. 1. Responderetur. quod Christus idcirco causa principalis gratiæ effectiuæ a S. Synod. non vocatur: quia non propria humanitatis virtute causare potest in nobis gratiam, sed ut plurimum virtute adeo suscepta, ut aer illuminat sicut dixi in conc. 2. lege. Præterea argum. negatiuum non satis firmum est.

Ad confirmationem nego antecedens, probationi dico, posse quidem Deum efficere creaturam, quæ sit perfectior ijs omnibus quas creauit, verum illa non haberet superiorem virtutem actiuam supra totum naturæ ordinem. Effet enim intra limites naturæ tota eius potestas comprehensa. Ratio autem a priori, ob quam non sit communicabilis creaturæ illa excellens virtus miraculorum per modum causæ principalis factiuæ, ea est. Quia talis virtus haberet potestatem supra totum naturæ ordinem, atque adeo, & supra seipsam: Dices quod illa esset alterius ordinis, & ita licet haberet vim supra totum naturæ ordinem, non tamen supra seipsam. Cōtra. Etiam si fingamus

N n n n 2 pertinere

pertinere ad gratiæ ordinē hanc potestatem non obtineret, quod patet. Gratia est forma omnium perfectissima, quæ potest dari intra totum gratiæ ordinem. At gratia, ut constat, hanc vim supra totam naturam non habet, ergo nulla qualitas eam potest habere. Deinde explico eandem illam rationem, quæ dixi procedere a priori. Illa virtus esset omnipotentia, & constitueret creaturam omnipotentem, non autem talis virtus in creaturis est admittenda: Ergo, &c. Probo antecedens, illa virtus haberet vim, & potestatem supra totum ens, non enim alia ratione potest intelligi talem virtutem esse effectivam omnium miraculorum, nullamque alligationem habere ad naturæ ordinem, nisi quia potestatem habet supra totum ens creabile. Possit proinde talis virtus ad creationem se extendere: & creatura ratione eius posset esse principalis causa creandi, & anihilandi. Item talis virtus subijceret sibi omnem potentiam obedientialem, quæ inest creaturis, ut in eis, & ex eis fiat quidquid contradictionem non implicat. Etenim miracula ad hanc obedientialem potentiam pertinent. Et quæ ratione virtus illa potestatem conferret creaturæ supra potentiam obedientialem respectu unius supernaturalis effectus, tribueret etiam potestatem supra omnem obedientialem potentiam creaturæ, respectu omnium possibilium effectuum supernaturalium. At potentia obedientialis, quæ creaturis inest, soli earum creatori, eiusque potestati subijcitur. Creatura enim non nisi creatori suo plene obedit, & hoc quidem ex eo, quod creator plenam habet supra totum ens potestatem, quæ potestas creaturæ repugnat. Ergo impossibilis est virtus, quæ constituat creaturam in ratione causæ principalis ad faciendam miracula. Hæc argumenta, quæ ita indigeste, & inordinate proposui, quia rem hanc insinuare decreui, & non pertractare, non procedunt de instrumentaria virtute, siue permanens sit, siue transiens. Nam quod potentia obedientialis unius creaturæ subijciatur alteri creaturæ, ut instrumento creatoris, non est aliud quam plene subijci ipsi creatori, ut non solum per seipsum, & immediate, sed per assumpta instrumenta possit facere, ex creaturis suis, & in eis totum quod contradictionem non involuit. Præterea. Neque valet illa consequentia in virtute instrumentali. Hæc virtus potest in unum miraculosum effectum: ergo potest in omnes. Nam cum totam suam potestatem fortiaur ex principali agente, determinatam vim habebit iuxta eius voluntatem, & determinationem. Potest enim Deus communicare partem suæ virtutis alicui qualitati, & non omnem: ad unum effectum, & non ad alios. Vnde character sacerdotalis potest instrumentaliter concurrere ad transmutationem sacramentalem, quæ in sacramento Eucharistiæ interuenit, & non valet ad alios effectus etiam minus prodigiosos, & miraculosos se extendere.

Dubium.

Dubium Tertium.

His expeditis quibus constat christum caput esse hominum, & constat similiter, quem influxum in ipsos habeat. Ad Angelos necessum est noster deinceps decurrat tractatus, Explicandum quæ erit proinde in hoc tertio dubio. Num Christus Angelorum sit caput, & quid in eos influat spiritualis vitæ, & motus. Sermoque raturum nobis est de Angelis bonis & sanctis. Etenim quod Angeli nequæ, & propter sua scelera in perpetuum damnati, nulla ratione ad Christum uti membra corporis eius attingant: in dubium reuocari non debet. Nam si homines, qui in hoc statu fideles, & membra Christi fuerunt, in illo damnationis statu positi exclusi totaliter à Christi corpore in perpetuum remanebunt, ut dubio præcedenti diximus, quid obsecro de Angelis prauis, & sceleratis erit censendum? De Angelis ergo tantum sanctis, & beatificatis præsens instituitur disputatio; quæ ut dixi ad duas difficultates in præsentia exponenda reducitur, In priori breuiter explicatur. Nū Christus vere, & proprie debeat censerī Angelorum caput? In secunda. An influat in eos gratiam, & essentialem gloriam, aut quem, qualemue in eos habeat influxum?

Ad exponendam ergo difficultatem priorem accedamus. In qua ^{Prima Difficultas.} duæ sunt diuersæ opiniones, quarum prima docet Christum non propria ratione caput Angelorum vocari, neque Angelos proprie esse corporis Christi membra. Ita docent S. Bonaventura in 3. distin. 13. art. q. 3. Altifiodoren. in loco superius citat. quæst. 2. Driedo lib. de captiui. redempt. gener. hum. tracta. 2. cap. 2. artic. 5. proposi. 4. Soto. in 4. distin. 49. quæst. 4. artic. 2. in fin. expresse dicit quod Christus tantum ut Deus est Angelorum caput. propeudit in eandem sententiam Gabriel in 3. dist. 13. quæst. 3. dub. 2. Hæc sententia probatur. Primo testimonijs Patrum. Nam communiter Patres Græci illa verba Paul. ad Colos. 2. Qui est caput omnis principatus, & potestatis, interpretantur de Christo ut Deo, Chrysostom. hom. 1. ad Eph. circa finem huic quam plurimum fauet sententiæ, quem sequitur Iheophilus ibi. Versansque Chrysost. illa verba Paul. ad Eph. 1. ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam: hæc verba, Omnem Ecclesiam refert, ad Ecclesiam ex Iudæis, & gentibus constantem, & non refert ad Angelos. Et si legantur hæc Paul. verba, ut habetur græce, scilicet, ipsum dedit caput super omnia, commodam quoque habent intelligentiam, etiam si ad Angelos non referantur. Et enim hic sensus. Christum datum esse caput ecclesiæ super omnia, id est, ut omnibus bonis ipsam repleat ecclesiam, ipsique provideat in omnibus. Ad hunc modum exposuit Anselm. hæc verba ibidem. Fautet huic sententiæ.

sententiæ Aug. in Enchyridiom c. 56. illis verbis. Qui, id est, filius Dei etiam de corpore suo per quod factus est caput ecclesiæ, quæ in hominibus est, ut sit ipse in omnibus primatum tenens. Ecce dicitur factus caput Ecclesiæ, quæ est in hominibus: Et cum ibi August. etiam loqueretur de Angelis, ut patebit legenti, eosque dixerit esse partes cœlestis ecclesiæ, manifeste videtur condistinguere Angelos ab hominibus, soloque homines membra Christi constituere. Hæc sententia probatur duplici ratione. Prima. Angeli non habent conformitatem cum Christo in natura humana, sed ad veram & propriam capitis rationem necessaria est hæc conformitas, nam alias impropiissime saluabitur ratio capitis: Ergo.

Secunda ratio. Christus non influit in Angelos gratiam & gloriã: Sed hæc omnia acceperunt immediate a deo asque christi meritis, Ergo non est proprie illorum caput. Confirmatur. Christus influit in homines spiritualem animæ vitam, gratiam scilicet & gloriã: hæc autem non influit in Angelos: Ergo non est caput Angelorum eadem ratione quæ est hominum caput. Et ex consequenti non est proprie caput eorum, sed ut plurimum diminuta, & imperfecta ratione, quatenus gloriã quandam accidentalem in eos influit. Et augeo vim huius argumenti. Influxus quem Christus influit in angelos, imperfectus est, & secundum quid: non enim influit essentialem spiritus vitam, sed accidentalem quandam perfectionem, quæ non per se pertinet ad conseruandam ipsam spiritualem vitam. Influxus autem, eius capitis quod vere caput est, per se requiritur estque simpliciter necessarius ad substantialem membrorum conseruationem. Ergo ratio capitis vel nullo: vel imperfectissimo modo competit Christo ut homini comparatione ad Angelos.

Secunda sententia in alio extremo docet, Christum ut hominem: simpliciter esse caput hominum, & Angelorum, & si perfectiori modo posset dici hominũ caput: tum propter maiorem conformitatem quam cum ipsis habet per humanam naturam, Tum præcipue, quia in homines influit spiritualem animæ vitam, quantum ad eius essentiam & substantialem perfectionem, influit enim gratiam, & essentialem gloriã In Angelos vero gloriã tantum influit accidentariam. Docet hanc sententiam S. Thom. 3. par. q. 8. art. 4. quam communiter eius sequantur discipuli, & antiqui, & moderni. Sed alij etiã quam plures Theologi in 3. dist. 13. huic adherent sententię. Fauent huic sententiæ August. in enarratione psal. 138. versans illud Qui cogitauerunt supplantare gressus meos &c. Ita enim dicit. Sicut bonorum caput Christus est, sic malorum caput Diabolus. In Enchyridio loco pro contraria sententia citato aperte fauet huic sententiæ Si legatur attente. Et in psal. 36. hanc sententiam aperte docet. Inquit enim quod

quod est caput totius Iherusalem adiunctis etiam legionibus; & exercitibus Angelorum, ut fiat illa vna ciuitas sub vno Rege &c. Non potuit hæc veritas ab August. clarius exprimi. Cui fauet Hylar. super psalm. 139. in illa verba Caput circuitus eorum & lib. de synodis c. 28. Hæc sententia colligitur ex Paul. ad Ephes. 1. ibi. Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiã, quæ est corpus eius. Ponderãda sunt illa verba, Super omnem Ecclesiã, Nam qui omne dicit nihil excludit. Cum ergo angelorum beatorum respublica sub ecclesiæ nomine comprehendatur, fatendum est Christum esse angelorũ caput, Quod ibi Paul. de Christo ut homine loqueretur: apparet manifestum. Loquebatur enim de Christo a mortuis suscitato, & ad dexteram Patris sedente. Quæ Christo, tantum ut homini, competunt. Et hoc ipsum colligitur ex illo verbo, dedit, quod iam superius ponderauimus. Ad Colosscen. 2. videtur hæc veritas expressa illis verbis. Qui est caput omnis principatus & potestatis. Vbi etiam ex contextu liquet de Christo, ut homine sermonem fieri.

Ratione præterea probatur ista sententia, Christus in ordine gratiæ est perfectior Angelis, etiam in quantum homo (licet ratione nature sit aliquantum inferior) influit in ipsos spiritualem motum, nimirum, spirituales reuelationes, & illuminationes, ut docent. Dionysius c. 7. cœlestis hierarchiæ exponens illa verba Isai. 103. Quis est iste qui venit de Edom, & Hieronym. super c. 3. ad Ephes. versans illa verba. Ut innotescat principatibus, & potestibus &c. Gaudia etiam specialia per Christum competunt Angelis iuxta illud Luc. c. 15. Gaudium est Angelis in cœlo super vno peccatore pœnitentiã agente. Item Christus ut homo, & ut hominum redemptor gubernat Angelorum rempublicam, eorumque disponit ministeria. Sunt enim omnes, ut inquit Paul. ad Hebr. 1. ministratorij spiritus, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Recognoscunt Angeli Christum, ut hominem tamquam superioriorum, quem venerantur, & cui seruire tenentur: iuxta illud ad Hebr. 1. Et cum iterum introduxit Primogenitum in orbem terræ dixit Et adorët eum omnes Angeli eius. Et Matth. c. 4. dicitur quod Angeli accesserunt, & ministrabant ei. Istæ autem proprietates sufficiunt constituere simpliciter rationem capitis. Nam in capite, naturali ex quo hæc denominationis metaphora ad Christum deriuatur, hæc reperiuntur potissima, scilicet, eminentia, influxus, & corporis gubernatio. Ergo, &c.

Confirmatur, Christus ut homo conformitatem habet sufficientem cum Angelis, ut possit absque impropriate vlla caput eorum vocari: cõuenit enim cum eis in gratia, & cæteris supernaturalibus charismatibus. Sed hæc conuenientia sufficientissima est. Nam cum Christus non sit caput Angelorum in ordine naturæ, sed in ordine gratiæ sufficit

840 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
sufficit conformitas in gratia, & spiritualibus donis ad gratiæ ordinem spectantibus, ut vere & proprie angelorum caput dici possit. Imo ut S. Th. 3. p. q. 8. ar. 4. ad 1. advertit, etiã in esse naturæ reperitur convenientia inter Christum & Angelos, secundum ipsam Christi animam, ex qua principalis influxus ad angelos provenit. Et licet ex Christi corpore aliquid quoque perfectionis ad angelos descendat: Unde Christus etiam secundum corpus caput sit angelorum, hoc tamen totum radicaliter ex anima provenit, ex cuiusque beatitudine & gloria, quæ ad ipsam Christi carnem derivatur. Hac utraq. conformitate præsupposita inter Christum & angelos, & priori præferentiæ, quæ est secundum ordinem gratiæ, nulla videtur posse probabiliter negari, quin Christus vere & proprie (servata tamen metaphora ad caput naturale) debeat vocari angelorum caput, cum aliæ conditiones, quæ requiruntur ad capitis rationem, non desint, ut constat ex paulo ante dictis.

Hæc posterior sententia est sine dubio vera: Cuius tanta est certitudo, ut non desuerint viri doctissimi quibus contraria sententia non modo improbabilis, verum & temeraria visa fuerit. Ita censuit. Mag. Medina 3. par. q. 8. art. 4. Ceterum hæc censura nimium apparet rigorosa. Quoniam graues auctores, quos superius retuli, contrarium docuerunt, quos non licet tam graui subnotare censura, nisi efficacissima causa urgeat. Et quidem non tam vrgens est in præsentia ut Mag. Medina visum est Quoniam testimonia scripturæ sacræ, in quibus Christus caput supra omnem ecclesiam & omnes principatus & potestates asseritur, cum aliquali apparentia explicationem admittunt. Et quidem libentius ego dicerem hanc secundam sententiam esse certam secundum fidem, & oppositam fidei contrariam (quamvis hoc reputo falsissimum) quam dicerem sententiam primam temerariam esse. Etenim rationabilius diceretur materialiter & in culpato errore deceptos fuisse auctores qui prædicta Pauli testimonia explicauerunt de Christo, prout est Deus, aut eius superioritatem in ratione capiti ad ecclesiam ex Iudeis & gentibus tantum, & non etiam ad Angelos retulerunt: quam quod theologi, qui modo tantorum virorum antiquorum sententiam secuti hanc tuerentur doctrinam, temere loquantur: Temeritas enim consistit in hoc, quod quis in re admodum graui sine fundamento, & auctoritate loquatur, a communi omnium aut fere omnium sententia recedens. Quod plane in præsentia non contingit. Sunt enim viri grauissimi, ut ex his quæ circa primam sententiam diximus, constat, qui arbitrati sunt in illis Pauli testimonijs nullatenus de Angelis sermonem fieri, neque oppositum poterit demonstrari. Præterea non desunt apparentes rationes, quibus innitatur illa sententia. Cur ergo temerarius censeri debet qui docuerit sententiam

viris

viris doctissimis probatam, & apparentibus fulcitam rationibus. Cesset ergo iste tantus rigor, & satisfuerit dicamus, secundam sententiam esse longe probabiliorē opposita: imo absque dubio veram.

Et antequam dissoluamus contrariæ sententiæ argumenta, aduertendum est, quod in præsentia non tam de re ipsa agimus; quam de sermonis proprietate. Fateri enim tenemur omnes, in Christo domino reperiiri illa omnia, quæ in rationibus pro secunda sententia factis exposuimus. Nimirum, excellentiam, superioritatem, influxum, atque itidem conformitatem secundum ordinem gratiæ. Imo & in ordine naturæ, iuxta modum ibi expositum. Tota tamen controuersia est, An ista sufficiant, ut omni cum proprietate, & rigore sermonis capitis metaphora accommodanda sit Christo comparatione ad angelos. Et hinc constat, hanc controuersiam non esse tam grandis momenti, ut auctoribus contrariæ sententiæ temeritatis notam imponere debeat: cum de voce potius quam de re ipsa tota sit fere disceptatio. Et si neque hac de causa sit contentenda: debent enim proportionata verba rebus grauissimis accommodari. Sed iam ad argumenta contrariæ sententiæ respondeamus. Et ad Patres, qui contrarium docuisse videntur, dicitur, quod forsitan nihil intellexerunt aliud, quam quod non tanto cum rigore, tantaque cum proprietate capitis metaphora accommodatur Christo respectu angelorum: atque illi competit comparatione ad homines. Quod est verissimum. Tum propter maiorem conformitatem ad homines: Tum quia non influit in angelos gratiam, & gloriam essentialem, utramque tamen in homines influit.

Ad primam rationem dicitur, quod si illa ratio aliquid efficeret, probaret similiter, Deum non esse caput rerum omnium: imo neque angelorum. Quia sola analogica conuenientia reperitur inter Deum, & creaturas omnes. Quocirca respondetur, sufficere conuenientiam quam Christus habet in gratia, & gloria cum angelis, ut absque ulla impropriate dici possit eorum caput. Sed & in esse naturali aliqua etiam est conuenientia, quam ex sancto Thom. superius retuli, & declarauimus.

Ad secundam rationem. Respondetur, quod in naturali capite requiritur ille influxus substantialis conseruatiuus membrorum in naturali, & substantiali vita totius suppositi. Ad caput vero morale, & per analogiam ad caput naturale vocatur caput, non est necessarius tam substantialis influxus, etiam in illo ordine in quo est caput. Sed satisfuerit, quod reperiatur verus influxus ad morale ordinem spectans, cum superioritatis, & eminentiæ dignitate. Et utrumque in Christo comparatione ad angelos inuenimus, quod est ex dictis manifestum.

Illam veritatem suppositam, quam præcedenti difficultate exposuimus.

O o o o o Christum

Christum, videlicet, vere, & proprie caput esse angelorum, exponendum superest, Num angeli gratiam & essentialem gloriam per Christum, & ex meritis eius acceperint? Compendiosa resolutione de creui in huius difficultatis decisione procedere. Vnde illa primum proponam, in quibus non pauci theologi ex scholis, Thomistica, & Scotica conueniunt. Referam deinde ea in quibus maior versatur discrepatio, simulq; meam explicabo sententiam, vel potius, S. Th. doctrinam. Nam licet eius commentatorem modo non agam: eam & explicare & tueri multis titulis meum esse putavi. Quamuis, ut verum fatear, ille mihi est potissimus, & fere solus, quod ipsum in omnibus summa cum eruditione, ingenioque felicissimo rectum tramitem se qui video. Sed iam rem agredior.

Illud primum inter vniuersos, qui ex scientia loquuntur, conuenit theologos, Christum angelos non redemisse, ac subinde neq; p ipsis passum fuisse & mortuum. Huius oppositum videtur dixisse Origenes homil. 1. in Leuit. cuius sententiam meminit Hieronymus ad Ephes. 1. 2. & 4. Sed hec Origenis sententia si ad angelos, qui peccauerunt referatur, non modo falsa est & improbabilis, verum manifestus error in fide: ex illa ipsi Origeni adscripta heresi dimanans, quae affirmat penas damnorum, & aliorum damnatorum non esse in perpetuum duraturas. Si vero referatur ad angelos sanctos, & iustos, in eo sensu utrumque posset sustineri, quod Deus intuitu passionis Christi angelos praeseruaui a peccato. Non quidem ad eum modum quo theologi graues docent B. Virginem ex Christi passione, & meritis ab originali culpa fuisse praeseruatam. Et enim B. Virgo eo quod filia Adae obnoxia erat culpa originali contrahenda ex vi naturalis suae generationis. Vnde & vere in Adae peccauit (quod nonnulli errantes negant) & vere fuit redempta per Christi passionem & sanguinem. Et eius ab originali culpa praeseruatio, ad redemptionem per Christum factam, attingit. De qua re alibi est dicendum, Caeterum angeli nullo tenebantur debito ad culpam aliquam contrahendam: sed eatenus praeseruari dicuntur ex Christi meritis, quatenus Deus intuitu meritorum Christi, & passionis eius ipsos Angelos in officio virtutis continuit, in Dei amore, & obsequio stabiliiuit & firmauit, ne peccantibus Angelis consentientes peccarent, & ruerent, Hoc dixi, posse utcumque defendi absque periculo quidem erroris in fide, non tamen absque periculo falsitatis. Nam ego hanc sententiam falsam esse omnino crediderim. Quoniam passio & mors Christi, non ad praeseruandum a peccato, & ad innocentiae statum confirmandum fuit a Deo destinata. Sed ad redimendum humanum genus ab originali culpa, & ab alijs peccatis per modum cuiusdam vniuersalis medicinae fuit a Deo praordinata, & a Christo acceptata & perpeffa. Traditus est enim, & a Patre, & a semetipso

Rom. 8.

propter

propter peccata nostra. Confirmatur. superius diximus & probauimus. Quod erraret in fide, is qui diceret Christum venturum esse in carne passibili & mortali, etiam si nullum extaret in natura humana peccatum. Ergo passio Christi per se & primo destinata fuit in remedium peccati: atque adeo cum omnia merita Christi in passione vel inchoata, vel consummata, fundamentum habuerint, perse referuntur ad remedium peccati: & ex consequenti virtute illorum angeli non perseuerauerunt in sua innocentia & prima gratia. Et quamuis quidam ex Patribus huic sententiae de praeseruatione angelorum a peccato fauere videantur, ut fauet Cyril. Alexand. lib. 5. in Isa. tom. 2. fere a principio his verbis. Per ipsum scilicet Christum omnis fructificatio spiritualis, tum in sanctis angelis, tum in nobis ipsis, insita est & Grego. hom. 4. in Ezech. dicens. Quod vnigenitus Dei est firmitas angelorum & lib. 1. Reg. c. 12. inquit: angelos & homines sanctificatos fuisse per Christum S. Bernard. sermo. 22. in cantica, dicit Christum praeseruassee angelos a peccato. Fauet denique Hierony. in illa verba ad Ephes. 1. in saurare omnia, &c. Sed reuera hi Patres non de Christo ut homine. Sed de ipso ut diuino verbo loquebantur cum ista dixerunt. Ita que intendunt angelos debere Christo ut Deo omnem suam spiritualem vitam & gloriam, cui nos ut Deo homini cuncta nostra bona debemus. Ex his colligitur veritas sententiae propositae ex communi theologorum doctrina: Christum videlicet neque mortuum fuisse pro angelis neque eos redemisse. Fatetur quidem August. Christum morte sua reparassee angelorum ruinas ex hominibus quos passione sua, & precioso redimit, & ac quisuit sanguine, qua ratione Deus in saurauit omnia in Christo, quae in caelis & quae in terra sunt in ipso, ut Paul. inquit ad Ephes. 1. in quo loco Thodoretus, Eucumenus, Venera. Beda, S. Ansel. & alij, idem cum August. docent. Quod docuit etiam Magnus Gregorius in suis moralibus, versans illa verba Iob c. 38. Vbi eras cum me laudarent extra matutina & iubilarent omnes filij Dei: at quod ipsos sanctos Angelos Christi passio redemerit, Patres hi grauiissimi non dixerunt, sed solus Origenes cui Hieronym. non consensit, quamuis eius sententiam loco citato retulerit. Imo neque dixerunt eos a peccato praeseruassee. Quia vniuersi patres & Graeci & Latini in ea sententia perpetui fuere, Vnigenitum dei filium non nisi in peccati remedium humanam assumpsisse naturam.

In alio etiam consentiunt graues theologi, & si dissentiant nonnulli, Nimirum angelos in prima sanctificatione, quam in primo suae creationis instanti simul cum natura acceperunt, infusa fide cognouisse Christum in carne venturum, futurumque esse caput totius caelestis reipublicae, totiusque angelicae gloriae consummatorem, & si accidentaria consumatione. Hanc sententiam multis effecit valde probabilem Sa-

Ooooo 2 pien-

pietissimus noster Banes in ægregijs suis ad primam partem S. Th. comentarijs. q. 57. art. 3. neque liber ad hunc locum rudiori stilo trāsferre, quæ Doctissimus hic Pater eximia cum eruditione illo in loco pertractauit. Theologi qui cum S. Bernard. sermon. 17. in cantica, dixerunt angelos peccasse ex inuidia & odio, quod contra Christū conceperunt, fate ri tenentur hanc sententiā. Quam ego libentissime amplector: & consentio quoque libenter dicentibus in peccato angeli interfuenisse Christi odium eiusq. inuidiam. Sed ita tamen hanc doctrinam intelligendam esse arbitror, quod primum simpliciter angeli peccatū fuit formaliter superbia illa, qua angelus plus nimio coram deo factore suo elatus est, honorem suum propriam que gloriam Dei gloriæ & honori præferens. Ita quod primum eius peccatū non Deum ut hominē, sed Deum ut deum respexerit. Vnde superbus angelus aduersus ipsum Creatorem suum supremumque spiritualis gratiæ omnis autorem, manum leuauit suam, propriumque voluit extollere manipulum, supra omnia cæli astra solium suum fundare superbissima elatione affectauit, ut omnibus præesset, & ut rex esset & caput super omnes filios superbiæ. Cuius peccati exactissimam rationem. S. Thom. 1. par. q. 63. artic. 3. nos luculenter docuit. Mox tamen ex hoc peccato in aliud incidit superbiæ quoque crimē, aduersus Christum ut hominem, ipsum contemnens. Et quoniam vidit eum futurum esse in tota cælesti republica caput & principem, magnam eius auctoritatis & gloriæ concepit inuidiam, intensissimoque ipsum odio semper fuit persecutus, ita ut non inepte hac ratione intelligamus S. Ioann. cap. 8. homicidam ab initio vocasse. Sed sat fuerit breuiter hæc insinuauiſſe, & ad vltiora deinceps progrediamur, diuersaq. theologorum referamus placita.

Est ergo prima theologorum opinio, Quæ docet angelos & omnē suam gratiam & essentialē gloriam ex Christi meritis fuisse sequuta, fateturque absolute ista sententia Christum fuisse causam prædestinationis angelicæ. Quamnis in modo explicandi hanc causalitatem, non omnino huius sententiæ auctores inter se conueniant. Sed quod ad prædestinationem attinet, præmittendum est a nobis. Probatur autem vera sententia ista: qua ratione docet angelos gratiam & gloriam ex Christi meritis accepisse. Primo probatur ex illo Paul. ad Hebr. 2. decebat eum propter quem omnia, & per quem omnia: qui multos filios in gloriam adduxerat auctorem salutis eorum per passionem consumari. Ex quo loco sic argumentor. Priusquā Christus per passionem consumaretur, neminem ex hominibus in gloriam adduxerat. Ergo filij de quibus hic loquitur Paul. ipsi fuerunt angeli. Neque sufficit solutio a quibusdam adhibita, qui dicunt non de Christo, sed de æterno Patre intelligendā esse, qui multos filios, &c.

Et.

Et dicunt consequenter, non esse legendum consumari, sed consummare. Non sufficit inquam, hæc solutio ad vim argumenti euacuandā. Quoniam re ipsa idem est sensus huius testimoniij, & eandem ingerit difficultatem. Nam licet de patre æterno intelligantur illa verba, Multos filios in gloriam adduxerat, &c. Sed tamen Christus assertur auctor salutis eorum. Ergo Christus auctor fuit angelorum salutis.

Secundum argumentum sumitur ex illo Rom. 5. Non sicut delictum ita & donum. Si enim vnus delicto multi mortui sunt, multo magis gratia dei & donum in gratia vnus hominis Iesus Christi in plures abundauit. Ex quo testimonio tale induco argumentum. Nō vere diceretur Christi gratiā in plures abundasse, quā peccatū primi hominis, nisi ad angelos extenderetur. Nam respectu hominum nō ad plures se extendit, cum peccatum illud primum totum humanū genus inuaserit. Ergo &c. Et confirmatur. Peccato originis non solum quoad sufficientiam, sed quoad efficaciam etiam inficiuntur omnes. At Christi gratia eiusque redemptio non ad omnes homines secundum efficaciam se extendit: Ergo ut gratia Christi abundantior sit, & quoad sufficientiam, & quoad efficaciam, oportet dicamus angelos & iustificatos & glorificatos fuisse ex Christi meritis, ex ipsiusque gratia.

Tertium argumentum, Christi prædestinatio in diuina præscientia antecessit prioritate finalis causæ & gratiæ & gloriæ omnium hominum & angelorum præscientiam, & prædefinitionem. Imo & præordinationem constitutionis totius vniuersi: Ergo meritorū christi præscientia antecessit angelorum prædestinationem: atque adeo ex meritis christi in æterna præscientia præhabitis & præiis prædestinati fuerunt angeli, & consequenter iustificati, & glorificati. Cum enim christi merita infiniti fuerint valoris, nulla est ratio ob quam eorum virtus non se ad hæc omnia extenderet. Confirmatur. In præclaram christi dignitatis excellentiam quam plurimum cedit, quod virtus eius & meritū ad gratiam & gloriā angelorum se extendat, præsertim si id fieri potuit ipsa redemptoris ratione seruata, Sed supposito quod christi prædestinatio in ordine finalis causæ singulorum prædestinationem antecesserit, hoc fuit possibile; cum christus cum suis omnibus meritis præiis fuerit antequam prædestinarentur Angeli, Ergo &c.

Quartum argumentum. Angeli fuerunt iustificati ex fide christi. Ergo ex eius meritis per fidem applicatis iustitiam acceperunt, & gloriam: consequentia apparet manifesta. Antecedens vero constat ex his quæ in secundo fundamento a principio supposuimus.

Deni-

Denique ultimo argumento confirmantur hæc omnia ex doctrina S. Thom. super cap. 1. Ioa. lectio. 10. in illa verba de plenitudine ipsius nos omnes accepimus. Vbi ait, quod de plenitudine christi acceperunt omnes Patriarchæ Prophetæ, & etiam Angeli, Et mox subiunxit, quod gratia Christi principale principium est omnis gratiæ, quæ in vniuersis intellectualibus creaturis reperitur. Ecce manifestam S. Thom. sententiam. Hanc opinionem sic confirmatâ docent graues theologi. Ruardus Taper Decanus Louanien. in articulo de iustificatione non longe a principio, Vigherius in lib. de theologis. instit. c. 3. §. 2. & cap. 20. §. 1. Catharin in lib. de glor. Angelorum. Petrus Galatinus lib. 3. de Arcanis Catholicæ veritatis c. 4. Ioann. Arboreus lib. 3. theosophiæ c. 13. & nouissime Franciscus de Carthage na lib. de prædest. & reprobatione angelorum discursu 6. Et deniq; omnes illi theologi, qui existimant christum absque vlla dependentia a præscientia peccati fuisse prædestinatum, in hanc sententiam pedibus eunt ac manibus.

Est secunda sententia, quæ docet gratiam & gloriâ collatâ fuisse angelis duplici titulo. Altero summæ liberalitatis & gratiæ Dei absque habitudine aliqua ad christi merita. Altero vero ex iustitiæ rigore, id est, ex Christi meritis ipsis angelicis spiritibus applicatis. Itaq; ista sententia eo modo procedit de gratia & essentiali angelorû gloria: quo supra in hac quæst. dub. 1. nos diximus esse probabile collatam fuisse gratiam Adæ in statu innocentiae constituto.

Tertia deniq; sententia docet angelos non accepisse ex christi meritis gratiam, & essentialem gloriam, sed ex sola Dei voluntate ex qua prædestinati sunt ad æternam vitam. De gloria tantum essentiali in hac conclusione fit sermo. Fatentur enim vniuersi theologi, vt constat ex dictis circa difficultatem præcedentem, accidentariam gloriam ex christo, & per christum angelis obuenire. Quæ & specialibus reuelationibus & gaudijs constat, quæ circa creaturas versantur, præsertim circa humanæ redemptionis opera. Docuit sine dubio hanc sententiâ. S. Th. Tû alias. Tû. præcipue 3. p. q. 8. a. 4. Sequitur Sanct. Tho. omnes fere eius discipuli è quorum numero non est Caiet. excipiendus. Nam licet 3. par. q. 7. artic. 11. dixerit christi gratiam, & meritum prodesse etiam angelis. Intelligendus tamen est nõ de gloria essentiali angelorum, sed quod profuit eis quantum ad consumptionem accidentariam gratiæ & gloriæ ipsorum. Quæ intelligentia violenta non est, cum caieta ipse in eadem 3. part. quæst. 1. a. 3. expresse docuerit Deum absq; præuisione meritorû christi decreuisse conferre gratiam, & gloriam angelis. Omnes theologi qui consentiunt Sanct. Thom. docenti, christum non venturum nisi extaret in humana natura peccatum, hanc docuerunt sententiam, paucis

paucis exceptis, qui secundæ adhæserunt opinioni. Pro decisione igitur huius difficultatis, sequentes statuo conclusiones.

Prima Conclusio.

Supposita S. Thom. doctrina quæ docet christum non venturum si non peccaret primus homo, & quæ docet Christum per se primo fuisse prædestinatum in peccati remedium, non apparet vera neque multum probabilis sententia quæ docet ex christi meritis Angelos & suam gratiam, & essentialem accepisse gloriam: neq; etiam in sensu explicato in secunda sententia. Probatur hæc conclusio. Primum. Omnis gratia ex Christi meritis promanans est gratia redemptoris, & gratia sanans. Sed Angeli non sunt participes redemptionis factæ per Christum. Non enim ipsos redemit christus, neque pro ipsis mortuus est, vt a principio huius difficultatis probauimus, & vt communem præsupposuimus Theologorum sententiam. Non ergo Angeli gratiam ex Christi meritis prouenientem acceperunt.

Sed arguit quispiam. Adam in statu innocentiae accepit gratiam ex Christi meritis, etiam supposita prædicta S. Thom. sententia. Eadem igitur ratione potest, imo debet concedi Angelis similiter ob præuista christi merita gratiam fuisse datam: ita vt duplici illo titulo per secundam sententiam explicato gratiam acceperint, ipsamque itidem essentialem gloriam. Quod vero sit eadem ratio patet. Nam sicut Angelorum prædestinatio non præsupposuit præscientiam originalis peccati, neque in Christi meritis fundamentum habuit: ita neque gratia in statu Innocentiæ Adæ collata præscientiam peccati præsupposuit, aut ex Christi meritis per se primo habuit ortum.

Huic argumento neganda est consequentia. Illud autem assignandum est discrimen inter gratiam Adæ, & Angelorum gratiam, & gloriâ quæ insinuauimus superius dub. 1. huius quæstionis, Videlicet, quæ gratia Adæ, quatenus fuit principium meritorum, quæ per Christi gratiam reuixerunt, & tandem perueniunt ad præmium, debuit pertinere ad Christum; licet secundum substantiam suam non attineret ad redemptionem per Christum factam: plurimum enim vniuersaliter gratiæ christi dedeceret, quod quis in gloria præmium reciperet propter merita, aliter quam ex Christi meritis habita. Ad hanc primam rationem reducuntur aliæ duæ, quæ in hac præhabentur incluse. Altera, quia illa gratia per christum, & eius merita essentialis sui erat consumptione assequutura. Et altera, quia ex ipsius Christi virtute, & meritis tandem erat reparanda. Iste aut rationes totaliter defuerunt gratiæ angelorum: quæ neque in sui reparatione, neque vero in essentia

li consumatione ex Christi meritis dependentiam habuit.

Verum dices, gloria Angelorum perfectionem acceptura erat, & ultimatam consumationem per Christum, & ex merito eius. Igitur hac ratione potuit conferri ex Christi meritis: ita quod Angeli duplici illo supradicto titulo utramque istam perfectionem acciperent Respondeo, quod hæc perfectio, & consumatio gloriæ quæ per Christum aduenit Angelis, accidentalis prorsus est, & quæ essentiali ipsam eorum beatitudinem non immutat. Consistit enim in operationibus omnino distinctis ab his in quibus sita est essentialis eorum gloria atque adeo assignata ratio insufficientis prorsus est, ut dicamus Angelos gratiam, & gloriam ex Christi meritis accepisse.

Hanc conclusionem aliter probant theologo graues, in hunc videlicet, modum. Prædestinatio est efficax transmissio creaturæ intellectualis ad beatitudinem per certa & determinata media; quæ proinde est omnino inuariabilis: Ergo si angeli in primo signo, antequam, scilicet, præuiderentur Christi merita, prædestinati fuerunt ad gloriam essentiali, eorum prædestinatio omnino fuit inuariabilis: atque adeo in alio signo, in quo præuisa fuerunt merita Christi, nullum aliud medium fuit superadditum, neque quicquam aliud per quod ad beatitudinem inducerentur, alias enim variationem admitteret primum illud Angelicæ prædestinationis decretum. Hæc tamen ratio apparet inefficax. Nam qui contrariam tenent sententiam, non dicunt quod ex Christi meritis aliquem gradum gratiæ, aut gloriæ acceperint Angeli illi superaddito quem acceperunt ex vi primi decreti prædestinationis eorum: sed quod nouo superueniente meritorum Christi titulo, eiusdem gradus gratiæ, & gloriæ collatio ad iustitiam Christo debitam attinuit. In hoc autem nulla interuenit mutatio. Nisi mutationem vocas subordinationem inferioris gradus ordinis gratiæ ad superiorem ordinem hypostaticæ vnionis. Et quidem si non censendus est diuinus intellectus mutari, ex eo quod prius rationis ordine ea præscie rit, & præordinauerit, quæ ad ordinem gratiæ pertinent, quam ea quæ pertinent ad ordinem vnionis hypostaticæ: nec etiam debet censei mutari decretum prædestinationis Angelicæ in primo rationis signo habitum: eo quod in secundo signo tota Angelorum prædestinatio ex parte effectus Christo subijciatur, eiusque gloriæ, & meritis.

Franciscus à Carthagena alijs duobus argumentis eandem illam secundam sententiam se validissime expugnare arbitrat loco superius citato. Altero. Quia titulus iustitiæ titulo gratiæ ediametro repugnat. Sed hoc argumentum dissoluimus ad finem primi dubij huius quæstionis, cum de gratia, quæ data fuit Adæ in statu innocentie, loquebamur.

Altero

Altero argumento utitur, quod in hunc modum hæc. Sequeretur, inquit, quod possemus probabiliter dicere, conferri homini primam gratiam duplici titulo cum primam iustificatur, titulo videlicet, diuinæ misericordie, & liberalitatis: atque titulo itidem iustitiæ fundatæ in merito eius, qui iustificatur. Nam posset dici, quod per opus contritionis, ut gratia formatum, meretur de condigno eandemmet gratiam, quam prius natura ex Dei liberalitate, & misericordia accepit. At consequens nullatenus est admittendum, erraret enim in fide, qui illud admitteret; ergo. &c.

Huic argumento duplex se offert solutio, & utraq; sufficientissima Altera colligitur ex doctrina Caieta. in opusculo de fide, & operibus contra Lutheranos capitulo. 9. & dico, quod ut haberet locum hæc doctrina de duplici titulo, necessum erat, quod gratia non prius conferretur de facto ex titulo misericordie, quam eam, is qui iustificatur, de condigno mereretur. Nam si est habita, & consecuta gratia, quando intelligimus actum sufficientem ad merendum, iam gratia nequit habere rationem præmij: ac proinde, neque potest sub merito cadere. Etenim nemo, id quod iam habet, & actu possidet tantquam proprium bonum, potest expectare ab alio, ut præmij sui meriti recipiendum, neque implicite & virtuali expectatione, quæ intrinsece clauditur in merito. Quod. n. quis habet quid sperat, dixit Apo. Rom. 8. Cum ergo prima gratia necessario præsupponatur in anima ad contritionem formatam, consequens fit, ipsam nullatenus posse induere præmij rationem, respectu eiusdem contritionis.

Secunda solutio colligitur ex dictis a nobis quæstione præcedenti. Et dico breuiter, nam multa ibi diximus de hac re, quod id quod est proprium, & per se principium alicuius meriti, nequit vlla ratione esse eiusdem meriti præmij. At ille contritionis actus omnem meriti rationem ex prima gratia, ut a proprio merendi principio sortitur; unde non potest esse eiusdem gratiæ meritorius.

Secunda Conclusio.

Prima sententia quæ absolute fatetur Angelos ex Christi meritis gratiam accepisse & gloriam, probabilis est. Patet nam superius diximus esse probabile sententiam affirmantem, quod Christi prædestinatio non præsupposuit originalis peccati præscientiam, & quod Christus fuit prædestinatus ante præscientiam, & præordinationem omnium rerum naturalium. Hac autem sententia supposita, non difficile erat intelligere Angelos fuisse ex Christi meritis prædestinatos.

P p p p p. Sed

Sed rogat quispiam, quibus meritis Christus angelorum gratiam, & gloriam promeruit. Nam omnia Christi merita ad opus redemptionis spectarunt. Quoniam omnia, ut dicebamus superius, fundata fuerunt in illa prima voluntate, qua Christus ingrediens in mundum seipsum obtulit in sacrificium, & hostiam, ut Deum humano generi placatum redderet, & beneuolum. Et cum redemptionis autem opus ad Angelos non attineat: nullum Christi meritum relinquitur. Quo Christus gratiam & gloriam promeruerit. Respondeo. Hoc argumentum esse satis difficile, & ut aduertit superius, magnam afferit probabilitatem sententiae S. Th. dicenti Christum praedestinatum fuisse, supposita originalis peccati praescientia. Nam res est mirabilis, quod Christus fuerit praedestinatus non prauiiso originis peccato, neque in eius remedium, sed in exaltationem creaturae intellectualis, & rationalis, quodque ante eiusdem peccati praescientiam Deus praedestinauit Angelos ex Christi meritis, & quod nulla fuerint praedeterminata neque praescientia Christi merita, Non ignoro communem huius argumenti euasione, nimirum, quod Deus confusa quadam ratione cognouerit merita Christi, quia yngendus erat oleo laetitiae, & exultationis praeparticipibus suis, ut diligeret iustitiam, & odio haberet iniquitatem, atque adeo non poterat esse non euidens deo morali euidencia, eum aliquot, & multa habiturum merita, propterque Deus angelos praedestinauit. Verum tamen haec solutio minime satisfacit. Nam quod Deus in illa rationis signo non determinata praescientiam, & prouidentiam habuerit meritorum Christi, sed confusam, & saltem ex parte obiecti imperfectam, quae potuit esse congruentiae causa, & quam obsecro probabiliter possumus assignare rationem? & cum posset Deus determinata aliquot Christi prauidere merita; Quare hac prauiisione inexpectata continuo de Angelorum praedestinatione tractauit? Nonne convenientior erat prouidentiae ordo, quod prius definiret & praedeterminaret Deus, ea quae ad Christum attinebant, quam quod quidpiam, vel de angelis, vel de hominibus tractaret? praesertim cum iam sit his theologis persuasum, omnia propter Christum ex primaria dei intentione fuisse praedeterminata, & disposita, Sed his omissis ad insinuatum argumentum, sic respondit theologus, cui sententia prima grata fuit, & probata. Quod pro eadem opera quibus Christus hominibus redemptionis, & sanitatis promeruit gratiam, meruit quoque angelis gratiam, & essentialē gloriam. Alia tamen, & alia ratione: etenim quatenus illa opera aliquo modo attinuerunt ad passionem & mortem Christi profuerunt hominibus, ut redemptionis opera, quatenus vero procedebant ex charitate, & ex virtutibus, quae poterat conuenire Christo etiam si impassibile, & immortale corpus assumeret, gratiam, & gloriam Angelis meruerunt. Et haec solutio non est cur improbabili habeatur, unde

unde illa prima sententia non debet censei improbabiliis.

Tertia Conclusio.

Probabilior est tertia sententia, quae negat Christum Angelis gratiam, & essentialē gloriam promeruisse. Docet hanc conclusio S. Thom. loco ibi citato, & in 3. dist. 13. q. 2. ar. 2. quaestio. 1. & q. 29. de veritate ar. 7. & quidē si quando S. Th. oppositam sententiam docuit, ut plane docuisse videtur in loco superius citato super Ioan. non in ea sententia persistit, sed locis nunc citatis eam ipsam mutauit, Et aduertat Thomistae placet S. Th. mentem radicitus penetrare, quod cum S. Tho. 3. p. q. 7. art. 9. dixerit Christum esse uniuersalem causam totius gratiae. Quae uerba ad angelos quoque extendi videbantur, postea in art. 11. mentem suam exponens, hanc sententiam his uerbis limitauit. Gratia collata est aīe Christi sicut cuidam uniuersali principio gratificationis in humana natura. Ecce quemadmodum non appellauit Christum uniuersale principium gratificationis absolute: sed cum illa limitatione, in natura humana. Eandem sententiam docent grauissimi theologi in 3. dist. 13. S. Bonauent. ar. 2. quaest. 3. Durand. q. 2. Palludan. q. 1. Insinuat Alexander Alen. 3. par. q. 12. membr. 3. art. 2. & 3. docent etiam Abulen. in cap. 17. Matth. q. 107. Driedo lib. citato tit. 4. cap. 2. par. 8. Fauent quam plurimum sancti Patres in locis quibus eis sermo incidit de parabola centum ouium. Quae habetur Matth. 18. & Luc. 15. colligitur haec sententia ex literis sacris 2. Corinth. 5. si vnus mortuus est pro omnibus: ergo omnes mortui sunt. Sensus est quod ij pro quibus mortuus est Christus mortui fuerunt per peccatum; quod Angelis conuenire non potest. Hoc testimonium fateor non magnam vim habere ad huius sententiae, & conclusionis persuasionem. Diceret enim quis in fauorem alterius sententiae, quod sicut Christus non propter seipsum mortuus est, neque pro se Crucis sacrificium obtulit, ut in Concil. Ephesin. primo can. 10. definitur: & tamen per mortem meruit sibi exaltationem sui nominis, & ipsam corporis gloriam: ita morte sua meruit Angelis essentialē gloriam, non tamen pro ipsis mortuus est. Paul. uero in citato testimonio non de omnibus quibus Christi passio profuit loquebatur, sed de his tantum pro quibus Christus mortuus est. Sed ad huc iam secundum testimonium, quod magis ad rem attinet, ex eodem Paul. desumptum ad Hebr. 2. Qui enim, inquit, sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes, id est, ex vno primo parente scilicet Adam. Et idem sensus fiet, si in singulari legamus qui sanctificatur, ut legit Dionys. Alex. Epistol. contra Paul. Samos. quae habetur in Bibliot. sanctorum Patrum. Insinuatque ista lectio a Dionys. cap. 4. caelest. hierarch. Et

tunc sensus fit, quod Christus qui sanctificat, & qui sanctificatur, & omnes, qui ad ipsum, & ad eius sanctificationem pertinent, ex vno primo parente deriuantur: Et quod in hoc loco de hominibus tantum loquatur, & non possint hæc verba intelligi etiam per extensionem, ad Angelos; ita quod sensus fiat; Ex vno omnes, id est, ex vno Deo omnium conditore, (quem tamen sensum graues insinuant autores) constat ex sequentibus verbis. Quia ergo pueri communicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem. Quibus verbis Paul. videtur exponere id quod antea dixerat, ex vno omnes, id est, omnes carni, & sanguini participant ex vno primo, & communi parente acceptis. Et quod non de Angelis loqueretur Apostol. adhuc magis constat ex verbis mox sequentibus. Nusquam enim inquit Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit. Probatur tertio ex illo Apocalip. 7. vbi dum Angeli, & homines agunt gratias pro sua beatitudine, & æterna consequuta salute, homines & Deo, & agno gratias agunt: Angeli vero soli Deo nulla agni mentione facta. Quod signum est Angelos ob id non agere gratias Agno, quia gloriam suam essentialem non recognoscunt ab ipso acceptam. Deinde probatur ratione iam insinuata, videlicet, quod virtus Christi domini est virtus redemptoris. Et ita dicebat Paul. ad Ro. 3. quod Deus proposuit Christum proportionem per fidem in sanguine eius, Angeli vero redempti non sunt, neque ad Christi redemptionem eorum gratia, & essentialis gloria attinent. De gloria essentiali limitate loquor: nam accidentalis gloria que ex Christi meritis accrescit Angelis, ad virtutemque redemptoris pertinet, non ex parte recipientis subiecti, Angeli enim redempti non fuerunt, sed ex parte principij & ex parte obiecti. Ex parte quidem principij, quoniam huiusmodi accidentalis gloria, ex beneficio redemptionis humanæ ad Angelos per modum cuiusdam redundantie deriuatur, eo quod deseruiant Christo redemptori, ei que ministrant in opere redemptionis nostræ, quia omnes sunt administratorij spiritus propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Et ita conueniens fuit, vt aliquem fructum ex Christo, & ex virtute eius reportarent. Imo neque est omnino improbabile, quod hæc accidentaria gloria rationem præmij, sortiatur respectu obsequiorum quæ Christo hominum redemptori exhibent, in opere redemptionis humanæ. Hoc quibusdam improbabile apparet, eo quod, qui ita dicit, constituit Angelos viatores, cum sint tamen in termino, ac proinde extra viam statum. Sed nihil inconuenit asserere Angelos esse simpliciter beatos & in termino, & secundum quid viatores respectu accidentalis gloriæ. Quam ex Christo accipiunt. Et sicut non dedecet beatum, quod eius felicitas accidentaliter perficiatur, ita neque eum dedecet hanc perfectionem mereri. Sed oppositum est probabilius. De quare in 1. par. q. 62.

63. & solet etiã versari q. 64. cum agitur de pena demonum accidentaria. Ex parte vero obiecti quoniam omnes reuelationes, quas Angeli nouiter accipiunt, vniuersaque accidentaria gaudia, quibus denuo perfruuntur, circa mysterium humanæ redemptionis versantur. Denique hæc eadem sententia à posteriori probatur. Si contraria sententia vera esset, dicendum consequenter foret, quod Angeli non consequuti sunt essentialem gloriam vsque ad Christi mortem: sicut neque Patres veteris testamenti eam fuerunt assequuti: Non enim decens videtur, & quod prius ipsi beatificarentur quam Christus, prius membra quam caput. Consequens autem aduersatur fidei. Quam docuit Christus Matth. cap. 18. angeli eorum vident faciem patris mei, qui in celis est. Vera ergo est hæc sent. quam nostra. 4. conclus. docet.

Dua præterea alia congruentie ad huius veritatis persuasionem sese mihi offerunt. Prior est. Angeli per se primo, & directe creati sunt, vt seruirent Deo: essentque ministri eius in his quæ sunt propria Dei, qualia sunt spiritualia omnia ministeria, & quæ non tam exterius quam interius geruntur, cuiusmodi sunt illuminationes, mysteriorum reuelationes, &c. Nam quia angeli sunt spirituales creaturæ, sunt ad hæc officia, & ad obsequia Deo, vt Deo, exhibenda valde proportionati. Potest colligi hæc veritas ex illo Iob 4. Ecce qui seruiunt ei, &c. Et ex illa Psa. 103. Qui facit angelos suos spiritus, quorum verborum is est sensus: quod Deus spiritus facit angelos, id est, ministros suos, & nuncios, angelus enim idem pollet, quod nuntius. Et colligitur ex locis omnibus scripturæ sacr. in quibus sermo fit de assistentia angelorum coram Deo. Et de promptitudine qua sunt parati ad ministrandum Deo. Daniel. cap. 7. Tob. 12. Isa. 6. fateor quod in hoc ultimo loco de Christo potius, vt homine quæ de Deo, vt Deo fit sermo. Sed vltimius pergo in hac exponenda congruentia: Et si fateamur Christi prædestinationem ordine causæ finalis antecessisse decretum, & prædestinationis, & creationis angelorum, Fateri quoque debemus, quod per se primo creati sunt, & prædestinati in Dei ministerium, & obsequium, & vt Deus ministros sibi proportionatos, suis haberet paratos obsequiis. Et quod secundo, & quasi consequenter ad Christum, & propter Christum fuerunt, & creati, & prædestinati. Quod colligo ex illo Paul. ad Hebr. 1. Et iterum introducens primogenitum in orbem terræ dicit. Et adorent eum omnes Angeli eius. Pendero hæc verba Angeli eius, hunc enim sensum mihi reddunt, quod spiritus qui olim erant angeli eius, id est, ministri eius prout erat verbū & splendor Patris & figura substantia eius, atque patris etiam vnigenitus, de quo Paul. ibi loquutus fuerat, seruiant quoque illi in humana existente natura, in qua primogenitus est in multis fratribus, vt. Cyrill. Alex. sæpe & alij.

alij nonnulli patres explicuere. Quod non ita est intelligendum, ut illud dei imperium, quo præcepit Angelis ut seruirent Christo, tunc primum fuerit eis denuntiatum, & intimatum, nam ex instanti sue iustificationis, ut superius dicebam, ipsum cognouerunt ut futurum eorum caput, & Dominum. Sed denotat hic modus loquendi Paulinus, quod Deus, qui ut deus, est proprius Angelorum dominus: & in cuius ministerium, ex primæua creatoris intentione fuerunt creati: subiecit ipsos Christo ut homini: quasi designans eis principale ministerium quod ab ipsis exigebat, quod, scilicet, filio suo homini factum summa cum diligentia assisteret & inseruiret, haberentque seraphin alas duas paratas ad volandum in exequendis mandatis christi. Colligo præterea hanc sententiam ex eo quod Apocalix. 7. Angeli non Agno, sed Deo soli gratias egerunt, quasi recognoscentes ipsum ut proprium Dominum, in cuius obsequium, & gloriam per se primo conditi fuerant. Et Christo, ut homini, quasi per redundatiam deseruiunt. Quia videlicet, in ipso seruiunt ipsi deo domino suo. Homines autem, & si secundum communem creaturarum rationem, deus propter seipsum condidit, specialiter tamen creati sunt christo accommodati, ut eius essent & fratres & serui. Ut nimirum seruiret ei tanquam primogenito, quem deus dominum eorum constituit. Sicut sanctus ille cæcus Isaac Iacob electione dei primogenitum dominum fratrum suorum constituit. Gene. c. 27. Et hinc est, quod licet ipse non confundatur nos vocare fratres suos, ut aduertit Paul. ad Hebr. 2. nos tamen non regulariter eum vocamus fratrem, sed Dominum potius: & ita Paulus quem ecclesia in assiduis precibus imitatur, tertio quoque verbo Christum appellat dominum nostrum. Et discipuli quos ipse & sermone, & opere ut fratres tractabat, ut pater ex illo Matth. cap. vlt. nunciate fratribus meis, &c. eum tamen spiritu dei inspirati & directi, vocabant dominum, agnoscentes se ad hoc vocatos, imo & conditos ut ei seruirent, fraternali tamen amore ducti. Et notandum quod etiam ante quod Christus per passionem & mortem homines redimeret, Apostoli ipsum vocabant dominum, ut non solum iure redemptionis, sed etiam & titulo primogenituræ intelligamus Christo deberi speciale dominium. Et ita ipse Ioan. 13. dicebat vos vocatis me Magister & domine, & benefacitis, sum etenim. Itaque homines conditi sunt & prædestinati ut Christo deseruirent, quia sunt proportionati eius ministri, & ita in negotio fundationis & erectionis ecclesiæ non Angelos elegit Christus cum posset, sed homines.

Ephes. c. 4

Quosdamque ex eis dedit Apostolos, quosdam euangelistas &c. in opus ministerij. Olim autem priusquam deus esset homo in illa antiquiore ecclesia, in eiusque fundatione Angelico ministerio usus fuit: lex enim per Angelos data est. Acto. 7. & ad Galat. 3. Ex his ergo

colli-

colligo. Rationabiliter dicendum esse, quod Angeli non a christo ut homine, sed immediate a deo & gratiam & præmium assentiale suorum meritorum & obsequiorum quibus deseruiunt, receperunt, tanquam a proprio Domino, & cui per se primo dicata habent & se ipsos & omnia sua. A Christo vero acceperunt accidentariam gloriam, veluti secundarium quoque, & accidentarium præmium: eo quod secundario ei dati sunt ut ministri, & ut ei in negotio salutis nostræ peragendæ obsequia præstarent. Neque erraret, ut dixi, qui diceret. Gloriam accidentalem, quam angeli a Christo, & ex eius meritis accipiunt, rationem sortiri accidentarij præmij, etsi probabilius oppositum esse crediderim: de quo alias. Homines autem in suo essentiali præmio a Christo domino nostro pendemus, & omnia spiritualia bona per ipsum accipimus: neque Pater benedicere nos voluit spirituali paterna benedictione, nisi in primogenito fratre nostro Christo, quem nobis præfecit in caput & dominum. Hoc adeo verum est, ut sit probabile, ut diximus, quod etiam gratia Adæ collata, etsi primū respectum habuerit ad solum Deum tanquam ad vniuersalem totius ordinis gratiæ auctorem, non tamen sine Christo fuerit accepta, iuxta modum superius expositum.

Altera & posterior congruentia sumitur ex ratione finis. Nam quia Angeli creati sunt propter Deum, ut propter finem præcipuum & primarium. Christus vero ut homo fuerit secundarius finis, & minus principalis. Ideo congruum apparet, quod gloriam præcipuam & essentialē a solo deo acciperent, a Christo vero minus principalem & accidentariam. Quæ ratio fortassis haberet etiam locum in hominibus, nisi titulus interueniret redemptionis, propter quem omnia sua Christo ut homini debent. Et ita gratia collata Adæ ad Deum reducimus, & non ad Christum, per se loquendo. Nam licet ex meritis Christi fuerit collata, hoc vero non fuit, ut erat illius status gratia. Sed quatenus reparanda per Christum, & in suis meritorijs operationibus, in quas Adæ in statu illo se exeruit, viuificanda. Et hæc sufficiat in tertiæ conclusionis corroboracionem.

Ad argumenta a principio dubitationis huius proposita, respondeamus deinceps oportet. Et quidē de intelligentia & explicatione illius Paulini testimonij, ex quo tota uis primi argumenti conficitur, memini me superius dixisse. Vnde nunc breuiter dico. Ibi de hominibus tantum fieri sermonem a Paulo. Et illud verbum, Adduxerat, idem pollet, quod adducturus erat. More namque prophetico loquitur ibi Paulus. Prophetis enim mos est, ea quæ futura sunt præterita nunc cupere propter euentus certitudinem. Nam ea quæ diuina sunt præordinatione disposita tam infallibiliter euenient, atque si extarent olim facta, unde ab æterno sunt diuino conspectui præsentia.

Ad

Ad secundum argumentum. Respondetur secundum intelligentiam August. S. Th. & aliorum sacræ paginæ interpretum: dictionē. Plures, non esse ibi accipiendam comparatiue, sed positiue, ita ut sit sensus: Quod ex delicto Adæ multi moriuntur, & ex Christi gratia multi etiam iustificantur. Iuxta quod subdit statim Apost. quod sicut per vnus in obedientiam peccatores constituuntur multi, ita & per vnus Christi Obedientiam iusti constituuntur multi, respectu quorum abundat gratia Christi, supra delictum Adæ: quia peccatū Adæ tantum se extendit ad peccatum originale aliorum. Gratia autem Christi extendit se etiam ad delenda peccata actualia, ut explicat ibidem. S. Thom. S. Amb. in coment. huius testimonij, eos appellat mortuos ex peccato Adæ, qui eius præuaricationem peccatis mortalibus imitantur. Sed hæc intelligentia cum attentione est suscipienda, ne occasionem præbeat hæreticis Pelagianis, & alijs negandi peccatum originis, quod minime Ambros. negauit, sed affirmauit, & prædicauit quam sæpius: sicut, & alij Patres, qui quandoq; etiam peccatum Adæ ad nos transfusum explicant permutationem, qua nos ipsum peccantes imitamur. Quod ob id fecerunt. Quia originis peccatum primum est omnium peccatorum actualium seminarium, primaq; radix, sed de hoc alias.

Possit secundo responderi iuxta prædicta. Quod gratia Christi etiam se extendit ad plures comparatiue quam peccatum Adæ: Eo quod peccatum originis nullatenus attingit Angelos. Gratia autem & virtus Christi, ad ipsos etiam se extendit Angelos, eorum gloriam accidentaria perfectione consumans. Quæ licet comparatiue ad essentialem gloriam donum sit minoris momenti, absolute tamen & secundum se considerata, magna perfectio est, & præclarum donū.

Ad tertium argumentum respondetur Christum rationis ordine prædestinatum fuisse, prius quam prædestinarentur angeli, & quam totius orbis machina fuerit a deo præordinata. Hoc autem non fuit in ratione causæ meritoria, sed in ratione tantum causæ finalis: quatenus omnia fuerunt ordinata & disposita ad Christi gloriam, & Angeli prædestinati fuerunt, ut Christo deseruirent. Etenim Christus, ut causæ meritoria per se primo fuit datus humano generi in remediū originalis peccati. Itaque Angelis fuit finis, hominibus vero finis, & redemptor, causæque meritoria & satisfactoria. Vnde non est concedendum, si formaliter, & rigore loquamur, præscientiam meritorū Christi antecessisse prædestinationem Angelorum: nec quod Christi prædestinatio, qua ratione fuit prædestinatus redemptor, præcessit Angelorum prædestinationem. Quoniā tota antecessio inter ea quæ ab æterno fuerunt à Deo præordinata, & disposita, considerata est secundum dependentiam, quam res præordinate inter sese habent.

Vnde

Vnde quia angeli non pendent a Christo, ut a causa meritoria, neque ut a redemptore, sed tantum, ut a fine cui subiiciuntur, & in quem ordinantur: Hinc fit quod Christus, ut redemptor humani generis, & ut causæ meritoria salutis humanæ nō antecessit prædestinationem Angelorum in Dei præscientia, sed solum antecessit secundum substantiam incarnationis suæ.

Et eadem ratione possit dici, quod præscientia originalis peccati non antecessit angelorum prædestinationē, eo quod Christus, quatenus fuit prædestinatus in remediū peccati, non attinuit ad angelorum prædestinationem, neque fuit eius causa: atque a deo neque præscientia peccati quicquam retulit ad prædestinandos angelos.

Sed dicitur etiam satis probabiliter, quod licet Christus per se primo tantū fuerit causæ meritoria cōparatione ad homines in quorū redēptionem prædestinatus est, sed nihilominus ipse Christus ut redēptor humani generis, & ut causæ meritoria prædestinationis hominum, habuit rationem finis gloriæ angelicæ, & prædestinationis angelorum. Ita quod angeli prædestinati sunt ad Christum, & propter Christum redemptorem hominum, ut ei deseruirent, assiduaq; præstarent obsequia in opere redemptionis nostræ. Itaque ipsa ratio causæ meritoria intrat rationem finis prædestinationis angelicæ, veluti quædam pars, seu conditio ipsius finis. Ex quo tamen non sequitur, quod Christus fuerit causæ meritoria respectu angelorum.

Ad confirmationem. Respondetur non pertinere ad dignitatem Christi extollendā, & amplificandā, quod gratia, & gloria angelorū habita sit ex Christi meritis, quoniā tota virtus gratiæ, & meritorum christi cōsideranda est intra latitudinē redēptionis humanæ. Est. n. gratia Christi gratia redēptoris, saluatoris, & spiritualis medici, atque a deo proprie vocatur gratia sanās. Et quoniam in sanitate quā efficit gratia in medio originalis peccati splendescit tota ipsa diuinæ gratiæ virtus. tū extensiuè quia totam integram humanam naturam respicit. Tum intensiuè, quia omnes effectus gratiæ possibiles attingit. Idcirco christi gloria in ostensione & manifestatione sanantis gratiæ posita est. In ea enim ostendet Deus in superuenientibus sæculis superabundantes diuitias gratiæ, & gloriæ suæ.

Ad quartū argumentum Mag. Med. sentire videtur angelos nō cognouisse per fidem incarnationis mysteriū. Sed iā dixi a principio huius difficultatis contrariā sententiā cōmuniore esse. Qua supposita ad argumentū negatur antecedēs. Estque aduertendū, quod fides infusa in duplici sensu potest fides christi vocari, altero ex parte obiecti quatenus, videlicet per hanc fidem creditur ipse Christus, estque christi obiectū eius, altero vero ex parte principij. id est quod fit fides ex christi virtute, & meritis habita. In priori ergo sensu angeli christi fidem habuerunt, minime tamen in

Q 9 9 9 9 sensu

sensu posteriori. Et quoniā antecedēs argumenti hunc posteriorem sensum reddere videtur. Idcirco absolute id negauimus. Posset tamen claritatis causa distingui iuxta prædictā fidei, distinctionem.

Hinc sequitur, quod in illo signo rationis in quo angeli prædestinati sunt ad essentialē gloriam, Christus finis quidē fuit angelorū, & ipsorū gloriæ, non vero fuit eorū caput, quia licet cognouerint christum per fidem, vt finem totius angelicæ gratiæ, nullum tamen in eis influxum habuit.

Si autē quæras, quando incepit christus caput esse angelorū. Resp. quod continuo, vt homo peccauit, angeli, vt ministri christi, tractare ceperunt de negotio reparationis humani generis: atq; adeo ex tunc ceperunt membra christi vocari, & esse, & tunc ceperunt influxum pertinentē ad christi merita. Quo fit, vt si vera est illa sententia, quā superius valde probabilem reputauimus, gratiam, videlicet, collatā Adē in statu innocentiae ex christi meritis, acceptam fuisse, consequēter dicendū esse apparet, Christum prius fuisse caput hominum, quā angelorum. Quā christus pro illo statu fuit caput hominū, influens in eos gratiā, & cetera supernaturalia charismata. Non vero fuit angelorum caput, quia nullum in eos habuit influxum antequā primi homines peccarent, & de remedio peccati ipsorum tractaretur. Influxus & enim, qui ex virtute christi deriuatus fuit ad homines in statu innocentiae constitutos, nō pertinuit ad angelorū ministeriū, saltem vt erant ministri christi: quia totū ministerium ipsorum christo subordinatū, circa peccati remediū est considerandū. Etenim licet homines in illo statu gratiā ex christi meritis ceperint, nulli tamen legibus, & ceremonijs, in illo statu utebantur specialiter dicatis christi obsequijs & cultui, sed oīa, quæ ad christum pertinebant, peragebantur interī inter Deum, & hominem: atq; adeo cessabat necessitas angelici ministerij, erga christum. Quæ tamen continuo post peccatum incepit.

Sed iam ad vltimum argumentū respondeo, quod vt dixi superius, S. Th. multis in locis nostrā hanc apertissime sententiā docuit: quāuis super lo. in contrariā opinionē inclinauerit. Quia probabilis sententiā est, & vīsa tunc fuit S. Th. idonea ad cōmendationem, & exaltationē gratiæ christi. Sed reuera magis, & excellentius eā comendat nostra sententiā, secundum quam gratia christi, ex vi prædestinationis ipsius christi, se explicat in in omnes effectus gratiæ possibiles, & in suā omnem excellentem perfectionem: sanat enim & sanctificat simul: quod in angelis locum non habuit.

Posset dici secundo, S. Th. nihil aliud docuisse, quam quod gratia christi extenditur ad angelos, quāteus eorum gloriam perficit, & cōsumat, iuxta modum a nobis superius expositum.

QVÆ-

QVÆSTIO SEPTIMA.

Ad vltimam tandem, & septimam nostræ relectionis quæstionem deuentum est, in qua id proposuimus ad disputandum & definiendum, num habitualis christi gratia ex vi prædestinationis ei competat. Quā rem vt exacta resolutione definiamus, nec essarium fuerit exponere, quisnam fuerit terminus prædestinationis christi, & an vnicus fuerit, an potius multiplex? Et denique incidenter explicare oportebit, ea quæ ad exactam intelligentiam prædestinationis christi pertinent. In tria ergo dubia totam huius septimæ quæstionis seriem distribuendam fore putavi. In primo tractabo de obiecto prædestinationis christi. In secundo de proprio & formali eius termino. In tertio denique, ad doctrinæ complementum de ipsius prædestinationis christi virtute & causalitate in nobis differendū erit, vnde dubium tertium illud erit, An christi prædestinatio causa fuerit prædestinationis nostræ.

Primum Dubium.

Ad inchoationem ergo primi dubij, in cuius enodatione tantisper erit immorandum, principio illud est animaduertendum, certū esse, & statum apud vniuersos theologos, mirabilem duarum naturarū diuinæ & humanæ vnionem in vna eademq; persona prædestinatam fuisse ab æterno, speciali q; Dei cōsilio & decreto prædefinitā. Quod S. Tho. 3. p. q. 24. ar. 1. satis considerate animaduertit. Cuius rei ea est ratio, quæ ex doctrina S. Tho. ibidem colligitur: quod ineffabilis hæc & mysteriosa vnio maximum opus est, summeque gratuitum, quod Deus ab æterno efficaci voluntate decreuit in tempore acceptabili, & in die salutis efficere. Hoc autem decretum, quid aliud esse potuit, quam æterna prædestinatio? Et confirmatur ex Paul. qui 1. Corinth. 2. & ad Ephes. 1. & 3. vocat hoc sacramentum absconditū in sæculis a Deo, vocatq; prædestinatam sapientiam, quam Deus ante sæcula in gloriam nostram prædestinauit.

Secundo est notandum bifariam aliquid prædestinatum dici posse: vno modo absolute, ita vt neque explicetur obiectum, neque terminus, sed res ipsa prædestinata & præordinata efficaci præordinatione æterna. In quo sensu vnio duarum naturarum diuinæ & humanæ in vno supposito, quæ dicitur hypostatica vnio, prædestinata fuit ab æterno. Secundo modo dicitur aliquid prædestinatum habito respectu ad obiectum, & terminum, vt cum dicimus, Petrum esse prædestinatum ad gloriam. In quo sensu quatuor inuoluuntur, scilicet,

Qqqqq 2 Actio

Actio prædestinantis, subiectum prædestinationis, illud, videlicet, in quo subiectatur prædestinationis actio, obiectum prædestinationis, id est, persona aut res quæ prædestinatur, vocatur enim obiectum prædestinationis, quatenus est obiectum circa quod versatur ipsa prædestinationis actio. Et denique terminus ipsius prædestinationis puta bonum illud, ad quod quis prædestinatur. V. c. in prædestinatione Petri omnia ista quatuor reperiuntur. Deus prædestinās, actio qua prædestinavit, obiectum prædestinationis, puta Petrus, terminus denique, scilicet, gloria. Et in hac secunda consideratione in præsentia tractamus de prædestinatione Christi. Et quidem de eius subiecto non est in præsentia tractandum. Esset enim valde vniuersalis & extensa disputatio. Sed supponendum est ex his quæ dicuntur theologum S. Thom. 1. par. q. 23. Subiectum proximum prædestinationis ipsum esse dei intellectum: quoniam prædestinatio est actio intellectus prædicti diuini. De prædestinationis actione per pauca dicemus, & ea duntaxat quæ necessaria erunt ad exactam præsentis disputationis intelligentiam. De duobus ergo postremis de obiecto, videlicet, & termino in hac septima quæstione potissimum differitur. Et in hoc primo dubio de obiecto potissimum est disputandum, dixi, potissimum. Quoniam non poterunt non aliqua internis certi, quæ terminum huius ineffabilis prædestinationis attingant. Sed priusquam rem agrediar, aliquot erunt dicenda de ipsa prædestinatione, secundum communem rationem consideratam: quibus explicabimus secundum illud membrum factæ distinctionis, quod pertinet ad ipsum prædestinationis actum.

Quocirca tertio est aduertendum cum durando in 3. d. 7. q. 3. Tria necessario, requiri ad veram prædestinationis rationem. Primum quod illud ad quod quis a Deo prædestinatur, sit infallibiliter aliquando futurum. Alias enim Dei prædestinatio neque infallibilis esset, neque verò efficax, quod citra magnum errorem dici non potest. Nam prædestinatio, & præscientiam futurorum includit, & efficacem Dei voluntatem secundum eationis ordinem præsupponit. Et sicut ex priori omnimodam habet infallibilitatem. Ita & ex posteriori maximam efficaciam fortitur. Secundum est, ut id ad quod quis prædestinatur, non ex naturali debito, sed ex dono gratiæ ei competat. Nam licet iuxta sermonis latinæ proprietatem verbum hoc Prædestinare, tam ad ea quæ ex naturali rerum ordine, quam ad illa quæ ex speciali Dei gratia proueniunt, posset extendi: at scriptura sacra, sacrique & ecclesiastici auctores limitatius hac utantur voce, videlicet, ut Dei prouidentiam & præordinationem eorum bonorum denotat: quæ ex liberali dei donatione, & gratia promanant. Ex quo sequitur, quod prædestinatus aliqua ratione debet esse prædestinante inferior, eique subie-

biectus & subordinatus. Tum quia subest eius prouidentia & præordinationi. Tum præcipue, quia speciale beneficiū & donum ab eo suscipit. Tertium denique est ut, & prædestinatio, & prædestinatus, & prædestinationis obiectum anteceffionem aliquam habeant respectu eius ad quod prædestinatur, quod diximus terminum prædestinationis vocari. Et hoc quidem de prædestinatione satis est manifestum. Nam cum sit actus diuini intellectus, non potest non esse æternus & increatus: ac proinde necessum est antecedit creatum bonum, quod diuinæ prædestinationis ordini subest. Sed & illa dictio, Præ, ex vi suæ significationis anteceffionem denotat: Quod vero prædestinatus, seu, quod idem est, prædestinationis obiectum aliqua debeat ratione ad ipsum prædestinationis terminum præsupponi, facile ex eis quæ ad prædestinationem diximus esse necessaria, in hunc modum probatur. Id, ad quod quis prædestinatur, non ex connaturalitatis debito, sed ex dono, & gratia debet ei conuenire. Ergo præsupponit ipsum prædestinatum, secundum aliquod esse sibi naturale & proprium. Nam gratuita & liberalis donatio necessum est præsupponat subiectum, cui fit. Verum est, quod hæc anteceffio siue prædestinationis, siue prædestinati non oportet quod sit secundum temporis durationem: possibile namque fuit Deo Angelum Gabrielem ab æterno producere, & ipsum ad gloriam, ei ab æterno simul cum natura conferendam prædestinare, quæ hypothese data, nulla temporis ibi interueniret anteceffio. Satis ergo fuerit ad rationem prædestinationis seruandam, ut hæc anteceffio secundum verum naturæ ordinem, intelligatur. Intellectus namque diuinus, cuius opus est prædestinatio potest; præordinare, & disponere, ea quæ non temporis duratione, sed naturæ ordine inter se se cõparantur.

Quarto notandum. Duplicem esse prædestinationem. Alteram simpliciter. Alteram vero secundum quid. Cuius distinctionis ratio exterminorum diuersitate pensatur, illaque simpliciter & proprie prædestinatio censenda est, cuius terminus est bonum supernaturale, quod in supernaturali ordine vltimum bonum est, & maximū eorum omnium ad quæ rationalis creatura iuxta communem dei legem ordinari potest & referri, cuiusmodi est vita æterna. Loquor de bonis quæ intrinsicam in ipsa creatura perfectionem constituunt, & non de vltimo & optimo illo bono extrinseco, quod est ipsa dei optimi max. gloria: quæ est vltimus & hominis & omnium creaturarum finis. Illa vero est prædestinatio secundum quid, cuius terminus est quodam particulare bonum, quod ad bonum aliud excellentius, tanquam ad vltiorem finem ordinatur; cuiusmodi fuit præelectio & præordinatio qua S. Petrus prædestinatus fuit a deo in Apostolorum Principem, & maximū ecclesiæ pastorem. Nam hoc bonum particulare fuit, in communem ecclesiæ utilitatem, atque in vltimam animarum salutem destinatum.

His ita suppositis examinare tentabimus in hoc primo dubio. Quod nam sit prædestinationis christi obiectum. Et quidem cū tria in Christo reperiamus, Diuinum supposito & humanitate atq; ipsum denique totum Christum diuino supposito & humanitate constantem. De diuino verbo nulla potest suboriri dubitatio, si secundū se ipsum consideretur: cum enim sit incapax suscipiendę gratiæ in capax quoque est prædestinationis. Deest enim illi secunda conditio. ex his quę diximus ad prædestinationem esse requisitas. Quocirca tota dubitatio est de alijs duobus. Et quid de utroq; sentiendū sit, in huius disputationis discursu est a nobis examinandum. Primum autem tractabimus de Christo: An, videlicet, sit vere & proprie prædestinatus, sitque proinde prædestinationis obiectum.

Sed priusquam hanc præcipuam difficultatem aggrediamur, oportet scire, quid Christi nomine in præsentia intelligamus, quod licet explicandum videbatur a principio relectionis huius, consulto tamen ad hunc locum remissimus, quoniam disputatio de prædestinatione Christi huius rei intelligentiam potissimum efflagitat. Et præterea locus ille non tam erat idoneus ad pertractandum, id totum quod in præsentia circa hoc nomen Christus est differendum.

Principio igitur si ad primariam huius vocis, Christus significationem attendamus, vulgatum est, & cunctis manifestum, vocem hanc, Christus, idem significare, quod vnctus. Vnde scriptura sacra. Reges, & sacerdotes, quia sacro ungebantur oleo Christos quam sæpius appellat. Ob quam autem causam in regibus, & sacerdotibus vsitata fuerit vnctio: non vacat in præsentia dicere. Dixit autem præclare Sanct. Thom. super caput primum. Epist. ad Hebr. lect. 4. Quoniam autem summa vnctio, quæ & esse, & intelligi potest, est illa qua christi humanitas in hypostatica vnione ad verbum vnctum fuit, & delibuta, idcirco verbum caro factum, quasi per Anthonomastiam hoc nomen Christus, sibi suo iure arrogauit. Possent in huius rei confirmationem innumera cõgerere patrum testimonia: Sed iudicauit lectori sufficere ea, quæ in quæst. 1. relectionis huius, animaduerti: cum de Christi sanctitate tractarem. Et quidem in re tam manifesta non oportet testibus non necessarijs uti. Legantur patres locis in quibus interpretantur illud psalm. 44. Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ, &c. Et super 1. cap. Epist. ad Hebr. Vbi Apostolus hoc psal. testimonium de christo domino interpretatur. Vnde hac dixisse sufficiant circa primariam huius nominis significationem, & de re ipsa deinceps agamus, & explicemus, quod a parte rei hæc vox, Christus, incarnato verbo accommodata, designet.

Ad rem igitur attendentes hæc vox, christus, totalem, & integrum incarnationis, vnionisque hypostaticæ terminum importat:

&

& idem pollet, quod diuinum verbum in humanitate subsistens. Hic enim fuit illius ineffabilis nouitatis terminus, quem Ioann. in primis verbis nostri prohematis diuino spiritu afflatus expressit. Verbum, inquit, caro factum est, &c. Ita docuit S. Thom. 3. par. q. 2. art. 6. & seq. & clarius in 3. distin. 2. q. 2. artic. 2. quæstion. 3. estque satis communis apud theologos sententia in illa dist. Quam etiam Scot. & Dur. re ipsa ibidem docuerunt, etsi in modo loquendi tantisper ab alijs theologis discessisse videantur. Non desunt tamen theologi præsertim ex nouioribus, qui ab hac communi doctrina recedunt: quorum opinationem paulo post referemus; Nunc enim breuiter probandam esse duxi hanc communem theologorum sententiam.

Probatur ergo primo. In omni substantiali vnione, terminus totalis & per se primo intentus est: totum ipsum compositum ex vnione resultans, seu vnione constans, sed vnio hypostatica fuit vera, & essentialis vnio: ergo proprius eius terminus est ipsum totum, nimirum, verbum in humanitate subsistens. Maior inductione potest manifestari, in generatione enim humana terminus substantialis est homo genitus: In resurrectione terminus erit compositum substantiale ex anima, & corpore reunitis confurgens, & in alijs omnibus substantialibus vnionibus idem est omnino dicendum. Minor certa fide tenenda est: definitur enim in grauissimis antiquis Concilijs, contra Nestori, Eutichet, & alios hæreticos, qui in mysterio incarnationis errarunt, sed potissimum definitur. 6. Synod. Gene. actione. 8. cap. 3. Et in Conc. Tolet. 6. & 11. Docuit illam Cyrill. Alex. Anathemate. 3. habetur in tomo. 5. actorum. Conc. Ephesi. vbi hanc vnionem vocauit, naturalem vnionem: & suam mentem exponens in defensione ab obiectionibus Orientalium, dicit in eo sensu eam vocasse naturalem, in quo naturale idem pollet, quod verum, & reale, & non imaginatione confictum: atque adeo hæc vnio naturalis est, nempe vera, quatenus ex duabus rebus dissimilibus, deitate, scilicet, & humanitate vnus factus est Christus. Est autem hoc loco aduertendum, quod Græca Concilia, hanc vnionem dicunt factam fuisse secundum hypostasim, quod latine sæpius vertitur secundum substantiam, & interdum secundum substantiam, & aliquando substantialiter facta dicitur. In Concil. autem latinis communiter appellatur substantialis vnio. In conc. Lateran. sub Matt. 1. consultatione. 5. can. 6. ex duabus naturis substantialiter vnitis, &c. & cano. 8. vocat eam substantialem vnionem, & secundum substantiam. Verum est quod in antiquioribus impressionibus non habetur secundum substantiam, sed secundum hypostasim. At in correctioribus impressionibus non secundum hypostasim, sed secundum substantiam dicitur. Vnde Ioan. Maxentius in confessione fidei. quæ habetur in Bibliotheca. sancto. Patrum.

tomo. 5.

tom. 5. secundum traditionem Patrum, inquit, duas naturas substantialiter cōfitemur unitas, & in hunc sensum interpretatur Cyrilli Greg. Nazianz. & alios Patres quorum ibi meminit. Damasc. lib. 3. cap. 3. hanc vnionem vocauit, substantialem, iuxta Fabri versionem, nam in versione alia, naturalis, vocatur ista vnio, sed idem prorsus est sensus, & vt ex ipso met cōtextu liquet, naturalis enim idem est quod realis, vera, & non ficta vnio. In quo sensu Cyri. vt nunc dicebam vocauit eam naturalem vnionē. Imo aliquando in eodem fere sensu vocata est essentialis: ita eam appellauit Petrus Damia. libr. de incarnatione. verbi. ca. 3. dicitur essentialis, id est, veram habens essentiam. Sed hic loquendi modus, veneratione potius, quam imitatione est suscipiendus: quamdam enim videtur improprietatem præferre. Sed est hic breuiter aduertendum: non esse idem dictu, aliquam vnionem substantialem esse, & esse substantiarum vnionem. In domo etenim ex diuersis partibus constructa reperitur substantiarum vnio, non vero substantialis. Et ratio huius discriminis est, quod substantiarum vnio nihil importat aliud, quam distinctarum substantiarum ad vnationem, & copulationem, qualiscumque illa sit. Ad vnionem vero substantialem requiritur, vt vnita conueniant in vno, & eodem esse substantiali. Vnde duarum naturarum vnio in Christo, non ex eo solum substantialis dicitur, quia est duarum substantiarum: adunatio, & coniunctio: sed potissimum quia vniuntur in vno esse substantiali personali.

Non consentio quibusdam theologis quibus est anumerandus Michal de Palatios in 3. dist. 6. disput. 5. qui hanc vnionem nolunt absolute appellare substantialem, sed dicunt eam esse substantialem, & accidentalem, quia vtriusque vnionis substantialis, & accidentalis naturam sapit. Non, inquam, his theologis vlla ratione consentio, quia a communi modo loquendi veterum Patrum recedunt. Constat enim excitatis testimonijs, & ex alijs quam plurimis, quorum nonnulla refemus postea, hanc vnionem vocari substantialem, & nusquam de accidentaria ratione meminerunt Patres, nisi vt eam ab hac inenarrabili vnione rejicerent.

Sed vterius secundo probatur, quod Christus sit totalis terminus hyposthatice vnionis. Terminus vnionis substantialis non sunt partes, quæ præintelliguntur vnioni, aut ea quæ admodum partium ad ipsam concurrunt, sed est ipsum totum ex illis constans: Ergo huius substantialis, & ineffabilis vnionis terminus totalis & integer, neque verbum est, neque humanitas, sed ipse Christus, id est, verbum in humanitate subsistens, qui est Deus homo.

Non desunt, qui dicant hanc mirabilem vnionem non habere terminum productum & factum, sed terminum terminantem, qui est ipsamet

ipsamet verbi persona. Vnde aiunt, quod totalis huius vnionis terminus est ipsa persona verbi, quatenus terminat dependentiam naturæ humanæ. Ita quæ non includit formaliter, & in recto humanitatem, sed quæ si extrinsece, & in obliquo connotat. Hanc sententiam alij ex nouioribus putant se manifeste falsitatis cōvincere tali argumento. Vnio hæc substantialis non pro relatione accepta, sed pro immediato proximo relationis fundamēto, seu cōditione fundandi relationem, est vera & realis actio, vnde & solet quæ sæpius a patribus vnio vocari, vt cit. verbis eam appellauit Cyr. Sed ois actio suum agit & efficit terminum, seu, vt proprius loquamur, agens per actionem ipsum terminum efficit. Qua enim proprietate vocari poterit actio illa, per quam nihil agitur nullusque efficitur terminus. Ergo necessum est dicamus, quod hæc actio egit & efficit suum totalem terminum, scilicet, Christum. Verū hæc argumentatio, etsi contemnenda non sit, non tã effica est, vt suis apparet autoribus. Nã primo posset quispiã vim eius effugere dicens Per hanc actionē vere, & realiter effici quemdã modū realē supernaturale in humanitate assumpta: secundū quã ipsa naturæ humanæ dependentia realiter est terminata a diuino verbo, qui modus saltē formaliter ab ipsa humanitate distinguitur. Nã est passiuæ ipsius humanitatis terminatio, passiuumque suæ dependentiæ cōplemētū, & naturalis inclinationis, & appetitus, quæ inest naturæ ad propriam personalitatem, & subsistentiã, plena satiētia, intrinsecã habēs dependentiã ab actiuæ verbi terminatione: sic a deo, vt si verbū (quod timēdū nō est,) ab humanitate recederet, haud quaquã modus iste terminationis passiuæ in ipsa humanitate permaneret. Et hoc satisfuerit, vt hæc vnio verã sortiatur actionis rationē. Hæc solutio nō facile poterit impugnari: verū in sufficiens apparet, quoniam vnio ista nō tēdit per se primo in hæc humanitatis terminationē, in istumque passiuæ terminationis modū, quæ consequenter, & concomitanter se videtur habere ad terminū primario intētū, qui est verbum in humanitate subsistens. Vnde non est id quod per hanc vnionem agitur, & efficitur. Sed aliud est quærendum, quod ipsa vnionē in rōne actiuæ vnionis per se primo terminet. Video solutionem se insinuātem, nimirum, quod primarius vnionis terminus, scilicet, diuinū verbū vt cōmunicat personaliter humanitati subsistentiã suã, nō est, vt cūque terminus, sed prout inducit in humanitate prædictã terminationē passiuã, & hoc est satis, vt vnio, prout actio, ad ipsū terminetur. Propter hanc euasionem dixi, non facile expugnari posse solutionem præcedentem. Sed reuera non satis facit.

Possent autem alia forsã probabiliori solutione factum argumendillui. Nam dicerem ego, ex propria sententia loquens, illã propositionem, omnis actio agit & efficit, nō esse vniuersaliter verã. Sunt enim aliquæ actiones non factiuæ, sed vnitiuæ, ex quibus non resultat aliq

terminus productus, & de nouo factus. V. c. visio, & alia immanentes actiones exteriorum sensuum, quibus iuxta communiorē, & veriorē sententiam, nullus producit terminus, neque etiam formaliter ab ipsis actionibus distinctus, & similiter actio voluntatis humanæ, iuxta probabilem non paucorum theologorum opinionem, nullum intrinsecum efficit terminum. Sed sunt istæ actiones, & aliæ similes tantum vnitiuæ: copulant enim & vniunt potentias cum suis obiectis, & ex potentia & obiecto efficiunt vnum, non simpliciter, sed ordine vnum. Ita diceret quispiam in præsentia, quod hæc substantialis vnio actio est vnitiua humanitatis ad verbum, & non est productiua termini cuiuspiam.

Sed hæc omnia veritate constare non possunt, nā licet hæc nunc assignata solutio satis sit vero similis, quatenus de actionibus potentiarum viuentium immanentibus procedit, inter quos & ipsorum obiecta sola vnitas secundum quid constituitur: at in præsentia locū non habet: verbum enim & humanitas in christo non habet vnitatem secundum quid, & ordine tantum, sed veram, & propriam vnitatem, & ob id Cyril. Damascen. & alij Patres, vt retro dixi hanc vnionem, naturalem appellauerunt, quia vera est & propria, ac veram proinde, & propriam vnitatem inter extrema, quæ vniuntur, constituit. Et quidem dicere, quod Christus est vnus ordine, & non vnus simpliciter, hæreticum est.

Præterea vrgeo theologos qui nunc commemoratā adstruxerunt sententiam, De termino terminante. Totalis terminus huius substantialis vnionis est Christus, Christus autem, non solum connotat in obliquo naturam humanam, sed illam formaliter includit: christus enim importat suppositū subsistens in natura humana, sicut Petrus, aut Martinus. Et ob id Christus vnivoce dicitur homo cū ceteris hominibus. Ergo terminus totalis huius vnionis non est solum verbū terminans, & compleus humanitatis dependentiam.

Confirmatur. Ex opposita sententia sequitur, quod Christus non fuerit per se primo & principaliter intentus per hanc ineffabilem vnionem, sed potius se habuerit consequenter ad eius primum terminum: Consequens videtur falsissimum: Ergo Falsa est illa præfata sententia: Sequella apparet euidentis. Quoniam Christus, vt nunc dicebam, includit intrinsece, & formaliter naturam humanam: terminus autem per se primo intentus, & assequutus per hanc vnionem, non formaliter includit humanitatem, vt inquit, prædicta sententia. Sed est ipsa diuina persona connotans humanitatem, cuius dependentiam terminat. Cum ergo Christus non sit primarius huius vnionis terminus, necessum fuerit quod sit terminus secundarius & primum terminum consequens,
Falsi-

Falsitatem vero consequentis, probo ex verbis paulo superius ex Cyri. citatis, quibus dicit quod in hac ineffabili vnitione, ex duabus rebus dissimilibus vnus factus est Christus. Ecce primum vnionis terminum, ipsum, videlicet, Christum, factum. Quem terminum. S. Ioan. illis designauit verbis. Et verbum caro factum est. Hæc dicta sint de totali vnionis termino, de quo adhuc paulo post plura dicem. Sed nunc breuiter explicemus oportet, quis sit vnionis huius formalis terminus, in omni namque substantiali vnione, oportet signare terminum, qui in ipso termino totali locū habet formalem, qui proinde formaliter per vnitionem intenditur. Sicut in generatione naturali, etsi totalis terminus, & vltimate intentus sit homo, ex humana carne & rationali anima constans: formalis autem terminus ipsa est rationalis anima.

Res ista difficultate non caret, Nam ex vna parte videtur, quod formalis terminus sit humanitas. Christus enim formaliter humanitatem importat, quam verbum: importat enim verbum, vt suppositū, & humanitatem, vt naturam in ipso suppositatā. Natura autem comparata ad suppositum rationē habet formam: Ergo humanitas formaliter terminus fuit hypostaticæ vnionis. Secundum argumentum per hanc vnionem per se primo intenditur, vt verbum, quod suppositum erat diuinum, esset per incarnationē suppositum humanū, Ab humanitate autem tamquam à forma habet diuinum verbum, quod sit suppositum humanum, loquendo formaliter de supposito humano, vt est humanum, Ergo humanitas formalior fuit huius vnionis terminus.

Sed pro alia parte ratio dubitandi se offert, videlicet, quod diuinū verbum in hac vnione est quid præcipuum, & principaliter intentum: ergo formalior eius terminus est. Præterea S. Thom. tum alias, tum præsertim 3. p. q. 2. art. 6. videtur præsupponere tamquam rem certam: principalem, & primum huius vnionis terminum esse diuinam verbi hypostasim, cum ergo hoc non sit intelligendum de termino totali, quia hic terminus est ipse Christus, vt ex dictis constat, necessum est, intelligatur de primario, & formali termino: Ergo, &c.

Breuiter huic dubitationi respondeo, primum terminum, & formalem ineffabilis huius vnionis non humanitatem esse, sed ipsum diuinū verbum, quod probant argumenta pro secunda parte posita, & ex solutione argumentorum contrariæ sententiæ magis elucescet ista veritas. Vnde ad argumenta pro parte contraria facta in cōmuni primū respondeo, quod si hæc vnio tantū consideraretur in ratione substantialis vnionis per quā constituitur humanum suppositum, secundum formalem humani suppositi rationē, argumentum cōuinceret intentum. Et tamen hæc mirabilis vnio est si impliciter & formaliter assum-

Dubitatio.

ptio: per quam humanitas assumitur, & trahitur ad ipsum esse personale verbi, in quo præclaram, & excellentem dignitatem acquirit. Vnde terminus primario, & formalissime intentus est ipsum esse personale diuini verbi: non quidem absolute consideratum, sed vt terminans, sustentans, complens, perficiens, & eleuans ipsam humanitatem; Ad primum igitur argumentum. Respondetur, quod hæc vox Christus incarnato verbo accommodata, vt illam accipimus in præsentia, importat quidem humanitatem per modum naturæ, ac proinde per modum formæ: & importat diuinum verbum, vt eius suppositum. Et ob id homo vnioce de Christo, & de cæteris hominibus prædicatur. Et hac ratione humanitas formalio rem locum tenet in significato huius vocis, Christus. Sed nihilominus simpliciter, & absolute verbum est principalius, & formalius significatum huius vocis. Quoniam Christus importat quidem de formali naturam humanam, non vtcumque, sed vt assumptam, & eleuatam ad esse personale verbi. Et hoc vel ex ipsa primaria vocis significatione colligitur, secundum quam Christus vnctum significat. Ex hac enim significatione constat, quod hæc vox Christus importat quidem humanitatem, non absolute, sed vt diuino oleo exultationis, & lęritiæ vnctam, & delibutam, id est, vt eleuatam ad esse personale verbi, ex quo ipsa valde perficitur, eximiamque dignitatem comparat, & excellentiam: multoque formalius, & actualius esse, quam ei possit competere ex proprijs, & essentialibus principijs: Itaque verbum secundum rationem humani suppositi præcise consideratum, & in ipsa vnione, & in significatione vocis huius Christus, se habet quasi materialiter, cæterum consideratum, vt ad eius excellentissimum, & formalissimum esse assumpta est, & euecta humanitas, contra res se habet, & humanitas materialem, aut quasi materialem, & in vnione, & in vocis significato locum tenet.

Ad secundum argumentum. Respondetur hanc ineffabilem hyposthaticam vnionem eo quidem tendere, vt verbum, quod tantum erat diuinæ naturæ suppositum, simul esset suppositum humanum, Eleuans tamen, & trahens ad se ad suamque dignitatem ipsam humanam naturam, a qua habet formalitatem humani suppositi, vt humanum est: quæ tamen formalitas, comparata ad eam perfectionem, quam ipsa natura humana accipit ex vnione ad verbum, potentialitas est, & materialitas. Vnde tandem ipsum diuinum verbum prout suppositum perfectiuum, & eleuatiuum humanitatis formalius est, & perfectius significatum huius vocis Christus.

Possit præterea ad vtrumque argumentum dici, quod licet secundum modum significationis huius vocis, Christus, formalius significetur humanitas: eo quod per modum naturæ, ac proinde per modum formæ significatur: Significamus enim nos verbum in humani-

tate

tate subsistens, ad eum modum, atq; si esset suppositum pure humanum; Et ad eum modum quo significamus Paulum, aut Martynum. Eo quod diuinum verbum perfectissime supplet totum, quod pertinet ad humanum suppositum, et si altiori & eminentiori modo illud exequatur. Cæterum si de re ipsa fiat sermo, è contra res se habet: multo enim principalius, & formalius est ipsum diuinum suppositum, non solū entitatiue, & materialiter consideratum (hoc enim nõ vertitur in dubium) sed etiam, nostro more loquendi, secundum quod intrat compositionem Christi, qui est totalis vnionis hyposthaticæ terminus.

Ex his facile potest sumi resolutio ad illam dubitationem quæ multis male vexat. An videlicet, terminus vnionis hyposthaticæ, creans ^{Dubitatio} idem ^{resolutio.} quid sit, an increatum. Cui dubitationi consentaneè ad superius dicta, Primum respondeo, quod si de termino totali sermo fiat, nec creatum quid est, neque increatum, si rem ipsam attendamus. Quoniam includit verbum, & humanitatem; quorum alterum creatura est, & alterum creator: Suntq; simul in vnum diues, & pauper. Dixi tamè secundum rem, nam si ad prædicationem attendamus, cum Christus sit Deus, & imo, & ipsa deitas: vere de illo dicitur, quod est creator, & subinde quid increatum, in huiusmodi enim prædicationibus, Christus accipitur quasi materialiter pro supposito. Quod sine dubio increatum est, & ipsissimus rerum omnium creator.

Respondeo secundo, quod si de termino formaliori, & principaliori sermo fiat, absolute faterio portet, quod huius vnionis terminus increatum quid est. In quo sensu intelligendus est Caieta. 3. p. q. 2. art. 6. & intelligendi sunt alij qui cum Caiet. absolute dicunt, terminum huius vnionis increatum quid esse. Loquuntur enim, non de totali, sed de formali termino: Et quidè hic loquendi modus nullam habet improprietatem, satis enim vsitatus est apud phylosophos, qui cum Arist. 2. physic. Formam terminum, & finem generationis appellant.

Habemus ergo ex omnibus dictis ad nostrum înterum, quod obiectum prædestinationis Christi est ipse totalis hyposthaticæ vnionis terminus, scilicet, Christus. Verum non adhuc quiescit animus. Nam rogat nos quispiam, an totalis hic hyposthaticæ vnionis terminus, quæ vocamus prædestinationis obiectum, sit aliquid ex ipsa vnione resultans: nã videtur ita esse, si vera sunt quæ diximus: Affirmauimus enim paulo superius, quod hæc ineffabilis vnio est vera actio, per quæ Christus, vt est totalis eius terminus, factus est: quod etiam a pertis verbis docuit Cyrill. supra citatus. Et ratio manifesta suffragatur, nam Christus nouum quodam est à Deo factum, non habens esse ab æterno secundum quod ex diuinitate, & humanitate constat. Hęc est enim illa nouitas de qua dicebat Hieremias. c. 31. nouum creauit dominus super terram mulier circumdauit vir. At quod nouum est, & factum est, & creatum est.

est Christus: ergo prout totalis terminus hypostaticæ unionis per ipsammet unionem factus est, & ex consequenti resultauit ex eadem, unionem. Confirmatur nam hæc propositio deus factus est homo, est vera & Catholica, ergo similiter & ista, deus factus est Christus, antecedens est communis theologorum sententia cum S. Th. 3. p. q. 16. ar. 7. ad 4. Imo & habetur expresse in symbolo Concil. Niceni.

Sed in oppositum pugnat quod non satis apparet intelligibile, quid sit illud unum, quod resultat ex prædicta unionem. An, videlicet, sit aliquid unum tertium distinctum ab humanitate & diuinitate. An vero ipsa diuinitas & humanitas tantum. Nam si primum dicamus vix explicare poterimus, quid sit illud tertium, creator ne sit, an creatura, creatum, an in creatum potius. Si autem secundum dixerimus. Tunc obstat nobis quod licet ex illa unionem resultare posset humanitas, essetque ipsius unionem effectus: id tamen de diuinitate minime dici potest. Atque a deo neque potest dici, quod resultauit ex unionem totalis eius terminus, sed pars eius duntaxat. Vt huic dubitationem satisfaciamus & radicibus explicemus, quis nam fuerit totalis unionem hypostaticæ terminus, quod due christi prædestinationis obiectum: oportet grauem illam, & difficilem disputationem differamus, cuius S. Thom. meminit in 3. p. q. 2. art. 4. An Christus videlicet sit persona vere, & proprie composita. Et partem negatiuam, sequentibus ostendo argumentis. Primum in omni compositionem necessum est, ut altera pars se habeat ut actus, & altera ut potentia. Hoc autem in persona Christi locum non habet, Quoniam diuinitas, neque potentia esse potest. quæ est res constantissima, & omnibus impropatulo, neque vero rationem potest actus sortiri respectu humanitatis, non enim informare valet, aut actuare ipsam: quia esset imperfectio magna diuinitatis, talis actiuatio & informatio, non enim fieri posset absque ipsius diuinitatis limitatione, forma enim per potentiam quam informat limitatur, & coarctatur. Ergo neque in christo reperitur vera & propria compositio: atque adeo Christus nequit proprie dici persona composita. Confirmatur. Omnis compositio imperfectionem inuoluit. Tum in partibus componentibus, quæ sunt imperfectiores toto composito: & quia ad ipsum ordinantur ut ad finem, & quia comparationem ad ipsum se habent ut potentiales, totum enim est suarum partium forma. Tum etiam in ipso meto toto composito. Quia a partibus pendet & ab eis accipit esse. Hæc autem omnis imperfectio pertinens est a diuinitate releganda, ut pote quæ cum sit ipsa essentialis perfectio, nullius est imperfectionis capax. Ergo diuinitas non habet rationem partis componentis Christum: atque adeo Christus nequit esse persona ex humanitate & diuinitate composita.

Secundum argumentum. Diuinum suppositum non potest habere ratio-

Graue dubium.

rationem partis componentis christum. At si Christus est persona composita, necessum est componatur ex verbo diuino tanquam ex supposito & ex humanitate tanquam ex natura: Ergo Christus nequit esse persona composita. Maior probatur. Suppositum est totum perfectum & completum: non ergo potest compositio constare ex supposito tanquam ex parte componentem.

Tertium argumentum. In nullo composito altera pars componens est idem realiter cum toto. Quoniam totum adidit realitatem unius partis super alteram partem. Vnde in philosophia, ut primum habetur principium, quod omne totum est maius qualibet sua parte. Sed Christus est omnino idem cum natura diuina & realiter & formaliter: hæc enim prædicatio est verissima, Christus est Deus. Imo & ista: Christus est veritas: christus est deitas. Et ita ipse Ioan. 15. de se metipso dixit. Ego sum via, veritas, & vita. Idem autem est dictum, veritas, vita, quod deitas: Ergo in christo non vera, & propria interuenit compositio.

Quartum argumentum. Istæ propositiones sunt in rigore falsæ, & absolute negandæ, Christus est factus, Christus est creatura. Ergo Christus non est compositus. Antecedens asseritur ex S. Thom. 3. p. q. 16. art. 8. & constat ex eo quod istæ propositiones pertinent ad sententiam Arrianorum, qui Christum facturam & creaturam esse dixerunt. Consequentia vero probatur. Nam omne compositum factum est, & creatum: sola enim simplicissima entitas & perfectio diuina increata est & non facta: Ergo vera est pars negatiua dubitationis propositæ. In oppositum est S. Thom. in illo art. 4: a principio huius dubij citato, ubi expresse fatetur, quod Christus dicitur persona composita, in quantum unum in duobus subsistit, id est, unum suppositum in duobus subsistit naturis.

Ad huius controuersie decisionem præsupponendum est, in præsentia non disputari: an Christus aliquam compositionem includat. Constat enim quod humanitas Christi vere & realiter est composita, est enim Christus verus homo ex corpore & ex anima rationali constans, ut in symbolo Athanasij definitur. Et similiter fatebimur omnes, Christum ut hominem, genere & differentia constare, quæ est metaphysica compositio, Constat enim ex animali & rationali. Est namque Christus animal rationale sicut Petrus. Vnde huiusmodi compositiones quæ ad solam Christi humanitatem referuntur, minime ad præsentem attinent disputationem. Quocirca in præsentia de illa tantum compositionem differitur, quæ pertinet ad personam Christi, prout in gemina subsistit natura, diuina, scilicet, & humana.

Secundo est notandum: quod cum inquiritur de compositionem personæ Christi, prout in duabus subsistit naturis, vtraque natura in qua

qua Christi persona subsistit, consideranda est formaliter & intrinsecè in ipsa Christi persona: alias enim nulla ratione poterit appellari composita: & grauer errant qui oppositum censent. Hoc animaduertim propter quosdam S. Tho. discipulos, qui arbitrantur, quod, vt Christi persona composita dicatur, non oportet, quod humanitas formaliter intret in ratione compositionis tanquam alterum extremum componens. Sed ipsamet Christi subsistentia censetur composita, quatenus geminam induit subsistendi rationem. Alteram per ordinem ad naturam diuinam, & alteram per respectum ad naturam humanam, quam actu terminat. Nam de hoc actuali respectu loquuntur docti hi theologi. Dicuntq. quatenus persona Christi, hanc duplicem subsistendi rationem includit, persona composita vocatur. Itaque humanitas in hac compositione non intrat formaliter, sed terminatiue tantum. Sed & dicunt præterea hi theologi, quod illa subsistendi ratio, quæ in Christi persona consideratur per respectum ad naturam humanam, in qua subsistit, non aliquid reale est, sed respectus rationis. Vnde tandem asserunt, quod illæ duæ rationes subsistendi in Christi persona dicuntur ad eum modum, quo materia prima & priuatio appellantur ab Aristot. lib. 1. physic. duo principia rerum. Hanc sententiam veram esse probant ex S. Synodo generali c. 7. decernenti, quod hyposthasis Christi sola consideratione multiplicatur. Sed hæc duo mihi apparent falsa: & vt ob hoc secundo incipiã, illud, nisi fallor, laborat manifesta æquiocatione. Aliud est enim considerare distinctionem inter duo extrema, aliud vtriusque extremi realitatem. Contingit enim quod duo extrema sint realia, & tamen quod eorum distinctio sit ens rationis formaliter sumpta. Homo enim & animal in Petro sola ratione distinguuntur, & ita eorum distinctio formaliter est ens rationis. Sed tamen vtrumq. istud extremum est ens reale: & his similia reperiemus innumera exempla. Ad propositum ergo dico, quod in Christo, etiam si humanitas non intrinsece consideretur in humana Christi subsistentia, sed tantum extrinsece eius habitudinem terminans: Duplex est nihilominus ratio subsistendi vera & realis: non tamen realiter, sed sola ratione distincta. Etenim eadem personalitas verbi, quæ est realiter subsistentia diuina comparata ad diuinitatem, est etiã subsistentia humana ad humanitatem relata. Quatenus supplet vicem subsistentiæ humanæ in Christi humanitate eius dependentiam terminans, & complens, & seipsa, suaque entitate relatiua diuina verbi proprietate, imperfectionibus sublatis, exequitur in omnibus officium humanæ subsistentiæ. Et quamuis ex hoc confurgat in ipsa quidem respectus rationis ad humanitatem, non tamen ex illo respectu formaliter habet, quod sit humana subsistentia: etsi explicari non possit ratio

ratio subsistentiæ humanæ in Christi personalitate nisi cum tali respectu. Etenim verbi personalitas seipsa, eo quod infinita est ratione personalitatis complet, & terminat humanitatis dependentiam, atque humanæ existentiæ officium exequitur. Respectus autem rationis concomitanter, & consequenter se habet: neque formalem humanæ subsistentiæ rationem ingreditur. Quemadmodum Deus non per respectum aliquem rationis, sed per suam omnipotentiam, & per diuinum intellectus sui practici imperium creaturas produxit, & creauit: quamuis rationem creatoris non possimus explicare, neque uero mente nostra concipere, nisi adhibito respectu rationis ipsius Dei ad creaturas. Ethoc exemplo creationis amplius explico rem istam. Dico. n. quod sicut Deus per eandem omnipotentiam, per quam in semetipso omnipotens est, creaturas produxit, & creauit ex nihilo: ita diuinum uerbum per eandem personalitatem relatiuam, qua in seipso, & ex semetipso est diuina persona, terminat naturam humanam, eiusque dependentiam complet. Vnde & rationem humanæ subsistentiæ fortitur. Quæ quidem ratio uera est & realis, quia est ipsa uerbi personalitas terminans, & complens humanitatem. Quod totum est reale: Erraret enim in fide, qui diceret, hoc quod est uerbi personalitatem terminare & complere humanitatis dependentiam, esse tantum respectum, & habitudinem rationis. Quoniam uerbum non esset uere, & realiter homo sicut Petrus. Nam suppositum, quod realiter non terminat naturam alicuius dependentiam, non uere, & realiter in ipsa subsistit natura. Igitur fateri tenemur, quod illa duplex subsistentia ratio, quæ S. Th. 3. p. q. 2. a. 3. & 4. contra gentes, c. 49. & alijs in locis in Christi persona commentatur, uera est, & realis: non tamen realiter, sed sola ratione inter sese distincta, Et ita intelligitur doctrina ex S. Synodo generale adducta. Non dico ad fidem pertinere quod in Christo sit duplex ratio subsistentiæ. Nam qui concederet, uerbi personalitatem uere & realiter terminare, & complere humanitatis christi dependentiam, æque perfecte, imo multo perfectius, quam si esset propria & connaturalis eius personalitas: non erraret in fide, si negaret, reperiri ibidem geminam subsistentiæ rationem, vt affirmauit Dionys. Carthusianus in 3. distinct. 6. q. 8. cui in hac parte consentit Medin. 3. pa. quæst. 2. artic. 4.

Sed arguit quispiam in Christo est gemina hyposthasis secundum rationem distincta, vt constat ex uerbis paulo antecitatis: Ergo fide tenemur credere, quod est in christo duplex subsistendi ratio. Patet consequentia. Quoniam impossibile est, quod sit duplex hyposthasis: id est, duplex persona secundum rationem distincta: quin etiã distinguamus ibi duplicem subsistentiæ personalitatem. Subsistentia enim personalis est proprium personæ constitutum: quo sublato persona non remanet. Respondetur. Et

Synod. 5.
general.

primū dico quē hic modus distinguendi duplicis substantiæ rōnem qui habetur in S. Th. doctrina, est sine dubio valde conformis, & confectaneus doctrinæ fidei. Et si contrarius dicendi modus non simpliciter fidei veritati opponatur.

Sed secundo dico, quod aliud est considerare ipsam verbi substantiam ab humanitate christi distinctam, & aliud considerare ut eandem humanitatem includit. Si quidem priori modo consideretur, etiam si intelligamus ipsam, ut actu complementem, & terminantem humanitatis dependentiam, non est necesse dicamus in ipsa reperiri geminam substantiæ rationem: eo quod verbi personalitas seipsa, propter sui infinitatem, humanitatis terminat dependentiam. Cæterum si consideretur, ut formaliter includit ipsam humanitatem, quā terminat: negari non possumus, quin hac ratione appelletur substantia humana: atque adeo quod ratione distinguatur a semetipsa, prout est substantia pure diuina. Nam sicut ipsum verbi suppositum in concreto consideratum, prout includit formaliter humanitatem vere est homo, & ratione distinguitur a seipso, ut est pure diuinū suppositum. Includit enim aliquid in suo formali conceptu, quod non includitur in conceptu ipsius verbi, ut pure diuini. Ita suppositalitas verbi in abstracto sumpta, prout humanitatem terminatam, & completam includit, non potest non ratione distingui a seipsa pure considerata. Et qui hoc negaret, quantum opinor, erraret in fide. Et in hoc posteriori sensu explicanda est definitio ex Syn. 5. generali adducta. Nos autem in priori sensu hactenus loquebamur, ut ex ipso doctrinæ discursu liquet.

Sed iam reuertamur ad illud primum, quod referebamus ex sententia quorundam Thomista, qui dicebant in christi persona veram intelligi compositionem, propter illam duplicem subsistendi rationem, ita, quod ex vna habet Christus, quod sit humana persona, & ex altera, quod sit diuina, quamuis in altero extremo, scilicet substantia humana non includamus formaliter humanitatem, sed respectum dumtaxat rationis ad ipsam, hanc doctrinam mihi vera non apparet. Primo quoniam Concilia grauissima, & antiqui Patres, ex quorum doctrina, & verbis colligitur illa sententia, quæ constituit in christi persona veram compositionem, ad duas naturas diuinitatem, scilicet, & humanitatem recurrunt: Ex quibus dicitur christi personam constare, & componi. Præterea si secludamus humanitatem ab altero extremo, scilicet, a substantia humana, nihil manet reale in vno extremo, quod non sit in alio. Nam humana substantia in hoc sensu considerata, nihil includit reale, quod non includat substantia diuina, sed tantum superaddit respectum rationis ad humanitatem, quam terminat: Ergo

im-

impossibile est, quod ibi intelligatur vera, & realis compositio, de qua in præsentia loquimur. Non enim disputamus, an in christo reperiatu compositio per intellectum & rationem factam. Sed querimus, an sit ibi vera & realis compositio, sicut concedimus veram in christo vnitionem duarum naturarum reperiri. Ita ut Christus vere & realiter sit persona composita. Nec oppositum docuit S. Th. cum in 3. par. loco citato dixit hæc verba, ex quibus graues quidam eius discipuli præcitata hauserunt sententiam. Vnde licet, inquit, vnū sit ibi subsistens, est tamen ibi alia & alia ratio subsistendi: & sic dicitur persona composita. Hæc verba nisi quidpiam adderet S. Th. fundamentum præstare possent præfatæ sententiæ, sed mox & immediate Doctor sanctus addidit alia, scilicet, in quantum vnum in duobus subsistit. Ecce manifestam vtriusque naturæ & diuinæ & humanæ inclusionem requisitā a S. Th. ut Christus dicatur persona composita.

Sed iam tertio notandum est. Quod compositio, quæ in christi persona intelligitur, tripliciter potest considerari. Primo, quod extrema compositionis sint ex vna parte humanitas: & ex alia parte diuinitas. Secundo, quod compositionis extrema sint ex vna parte humanitas, & ex alia ipsa personalitas verbi, quæ est proprietates relatiua constituens ipsam diuinam verbi personam. Tertio denique, quod humanitas sit vnum extremum, & ipsum suppositum diuinum, scilicet, verbum, sit extremum aliud.

Quarto est notandum, quod licet in re sint omnino idem persona verbi, seu verbum, filius Dei, & Christus, secundum tamen rationem & modum significandi differunt. Nam verbum & filius Dei ex modo significandi, significant suppositum diuinum præcisè ut subsistit in natura diuina. Christus vero significat idem suppositum diuinum formaliter, prout in duplici natura humana & diuina subsistit. Diximus superius nonnulla quæ valde conferunt ad intelligentiam significationis huius vocis Christus, sed adhuc amplius quid necessum est dicamus, quod & significationem huius vocis magis explicabit, & ad præsentis dubitationis decisionem valde conducet. Summopere ergo obseruandum est, quod ut S. Th. 4. contra gentes c. 49. in solutio ad 3. & 5. dicit: humanitas in christo trahitur ad ipsammet verbi substantiam. Quorum verborum iste est sensus, quod non debemus commentari ex ipsa personalitate verbi ut accommodata humanitati, & ex ipsa humanitate consurgere nouum suppositum, atque consurgeret ex eadem humanitate & ex personalitate propria & naturali ipsius humanitatis. Hæc enim imaginatio esset omnino falsa, & huic misterij dignitati iniuriosa. Sed debemus intelligere quod humanitas ita vnitur personalitati verbi, per ipsamque terminatur & complectitur, quod simul assumitur ad ipsum suppositum verbi præexistens. Ita

Sssss 2 quod

quod non intelligimus etiam secundum formalissimam rationis considerationem, quod ex illa unione resultauit aliquod nouum suppositum, quod esset & appellaretur homo. Sed ipsummet antiquum suppositum diuini verbi est humanum, & est homo, ac vocatur homo. Ita q. verbi personalitas non concurret in hoc mysterio per modum proprietatis constitutiue noui suppositi, quauis vere terminet & compleat, & id quidem excellentissimo & ineffabili modo humanitatis dependentiam, sed terminando & complendo humanam naturam dependentiam: trahit per modum medij formalis, Quo, imperfectionibus sublatis naturam humanam ad ipsum, verbi suppositum. Quod, illudq. verum hominem constituit, & ipsum hominem verum deum. Et quidem si comminisceremur ex personalitate verbi & ex humanitate constitui quoddam nouum suppositum: atq. constitueretur ex eadem humanitate & ex propria eius personalitate, certe si rigorem sermonis attendamus, neq. Deus esset homo, neq. homo esset Deus. Nam illud suppositum nouum resultans, neq. Deus esset, neque verus esset homo, sed esset quasi mixtum quoddam ex humanitate & diuinitate. Ad constitutionem enim suppositi per se concurreret vtrūque, & humanitas & diuina personalitas verbi. Huius rei exemplum adæquatum querere impertinens esset, imo & ineptum: nam vt grauissime August. in Epist. 3. quæ est ad Volusianum, inquit, si in hoc mysterio rationem querimus, non esset mirabile, si vero exemplum, non esset singulare. Verum tamen nostri intellectus imbecillitati deseruiet exemplum imperfectum, quod ex compositione accidentis corporei cum subiecto desumitur. Ex accidenti enim & subiecto non confurgit aliquod nouum esse, ab esse subiecti & accidentis distinctum: sed accidens trahitur ad ipsum esse antiquum subiecti, in quo suscipitur. Hæc autem unio & quasi tractio accidentis ad esse substantialis subiecti, fit mediante quantitate: quæ vt subiectum. Quo, terminat immediate unione, seu inhesionem accidentis, & ipsam quasi defert ad substantiam. Vbi obiter adnotetur (deseruiet enim quamplurimum inferius dicendis) quod accidens proprie loquendo non facit compositionem cum quantitate, quia quantitas non habet rationem extremi componentis cum ipso: sed rationem medij, quo accidens trahitur ad esse alterius extremi, nimirum, substantialis subiecti.

Sed aduersus hanc doctrinam tale argumentum informo. Si ex personalitate verbi terminante humanitatem, & ex humanitate ipsa non confurgit nouum suppositum. Sequitur falsum esse illud quod dudum asseruimus, puta, in Christo geminum esse suppositum, & si sola ratione inter se se distinctum. Alterum diuinum, & alterum humanum, Consequens non potest vlla veritate subsistere. Ergo &c. Sequela probatur. Ante unione humanitatis ad verbum, nullum erat suppositum.

positum humanum in deo. Ergo si non confurgit de nouo, nullum erit etiam post unione hypostaticam humanum suppositum in ipso deo.

Confirmatur. Sequitur ex eadem sententia, quod in deo non fit duplex ratio substantiæ, consequens etiam his quæ diximus aduersatur. Ergo &c. Paret sequella. Verbi personalitas non est constitutiua humani suppositi, iuxta doctrinam assignatam. Ergo neque est formaliter substantia humana; manifesta videtur hæc consequentia. Quia sicut ad rationem substantiæ pertinet, quod sit proprietas substantialis suppositi constitutiua: ita de ratione humanæ substantiæ est, quod sit constitutiua suppositi humani.

Ad argumentum respondeo: quod in humano supposito duo per rationem distinguimus, & id quidem verissime. Alterum est, quod sit suppositum substantiale: & alterum quod sit humanum: qua intellecta & supposita distinctione, dico. Quod in mirabili incarnationis sacramento nulla fuit nouitas, quod attinet ad rationem suppositi substantialis. Nam quantum ad hoc antiquum illud verbi suppositum inuariatum prorsus mansit: neq. nouum aliud suppositum deo fuit adiunctum, neque secundum rem, neq. secundum rationem. Sed humanitas cleuata est & assumpta ad illud antiquum suppositum, & ad eius esse personale. Et ob id magna, imo & summa cum proprietate, hæc unio hypostatica a sacris theologis vocatur. Caterum illudmet antiquum substantiale suppositum ab ipsa humanitate, quam personaliter & suppositaliter terminauit, nouam denominationem, & rationem accepit. Vnde & vere & proprie appellatur humanum suppositum. Confirmationi negatur sequella: Probationi dicitur, quod vt personalitas verbi humana substantia vere dicatur, satis superque fuerit, quod terminet, & compleat humanitatis dependentiam: ipsam quasi per modum formalis medij trahendo ad ipsum esse personale verbi. Nam hac ratione simpliciter constituit suppositum humanum, multo altiori & eminentiori modo, quam ex humana natura, & ex propria & naturali eius personalitate constitueretur humanum suppositum. Nam ipsum verbi suppositum in se sustentans, & suppositans humanitatem, æque perfecte, imo & longe perfectius, & prestantius est suppositum humanum, & est homo, quam esset homo ille ex humana natura, & ex propria eius personalitate constitutus.

Quarto est notandum, quod suppositum alicuius naturæ duplex est. Alterum materiale siue physicum. Estq. illud, quod reuera sustentatalem naturam, vel formam, licet non explicet formaliter rationem talis formæ. V. g. Corpus est suppositum albedinis, quia sustentat albedinem, & subiicitur illi. Aliud vero est suppositum formale, quod non solum sustentat naturam, sed etiam in sua significatione explicat rationem illius formaliter. V. g. Albus non solum est suppositum physicum

physicum; & materiale albedinis, ipsam sustentans: sed etiam est suppositum formale, quia in ipsa significatione explicat naturam albedinis & sustentationis illius, & hoc suppositum solet appellari metaphysicum, siue logicum: eo quod secundum illud attenditur ordinatio prædicamentorum series, & coordinatio. Sic ergo filius Dei est suppositum naturæ humanæ, physicum tamen & quasi materiale tantum, quia de facto sustentat naturam humanam, sed non est metaphysicum suppositum; quia ipsam suam significationem, & in suo significato non explicat. At Christus formale suppositum est eiusdem naturæ humanæ, quia & de facto illam sustentat, & explicat formaliter substantiam in tali natura.

His suppositis, ut rem istam de lucidus absoluamus, opere præteritum erit referre diuersa, quæ de hac re circumferuntur theologorum placita. Est ergo prima sententia, quæ in vno extremo docet, Christi personam non esse compositam, neque id affirmari posse absque magna proprietate. Ita Scot. in 3. dist. dist. 6. q. 3. Gabr. eadem dist. quæst. 1. Marfil. in 3. q. 6. art. 3. Durand. ead. dist. 6. q. 3. Albertus Magnus ead. dist. art. 6. Ricard. art. 6. q. 3. Carthusian. q. 8. fauet Alex. Alen. in 3. p. q. 6. membr. 2. art. 4. 5. Imo & S. Thom. in ead. 6. dist. q. 1. in hanc sententiam propendit. Dicit enim quod compositio, quæ in Christi persona reperitur, non propria est, sed secundum quid.

Secunda opinio est, quod Christi persona composita quidem est, sed compositione tamen longe alterius rationis, ab ea quæ in omnibus rebus creatis reperitur. Vnde non debet, neque potest absolute cõcedi Christum esse personam compositam, sed cum addito nimirum. Si dicamus esse personam compositam inestabili compositione, omnibusque imperfectionibus semotis. Docet hanc sententiam Caiet. 3. q. 2. art. 4. & ex theologis nouioribus reperiuntur non pauci, quibus eius sententia non displiceat.

Tertia denique sententia in alio extremo docet, Christum esse personam compositam: & ita absque vlla forme & limitatione, Christum compositam personam esse appellandam.

Deinceps per subiunctas propositiones explicanda erit huius dubitationis veritas. Simulque explicabimus quid de re ipsa censendum sit. Et quem loquendi modum in hac materia seruare debemus.

Prima Conclusio.

Non est contra fidem absolute negare Christum esse personam compositam, neque vero in hac sententia vlla erit temeritas. Censent huius conclusionis oppositum nonnulli ex modernis theologis, sed nimio certe cum rigore procedunt. Nam cum multi graues theologos, quos

gi, quos retulimus pro prima sententia, negent veram, & propriam, compositionem in Christi persona reperiri; nimius sane rigor est, tam graui censura illam sententiam subnotare. Sed dicunt autores quibus hæc tam grauis censura placet. Concilia antiquiora grauissima sanctissimosque Patres verbis expressis docuisse Christum ex duabus naturis humana & diuina esse compositum, ut ex referendis pro conclusione. 2. fiet manifestum. Ergo non poterit non esse, ingens temeritas, si modo non est manifestus error, compositionem in Christi persona negare. Autores primæ sententiæ dicunt, Concilia, & Patres in illis loquutionibus, & definitionibus non rigurose de compositione definiisse, sed in lata quadam & ampla, & minus propria acceptione, compositionis nomen vsurpasse. Pro vera, scilicet, & reali vnione duarum naturarum in vno, eodemque supposito. Et quidem quod hæc solutio non sit voluntaria, & irrationabilis. Colligo ex concil. 1. Lateran. sub Mart. 1. consultat 5. can. 6. sic definiente, Si quis non cõfiteatur secundum patres, proprie & secundum veritatem in duabus naturis substantialiter vnitis, in confuse, & indiuisæ, vnum eundemque dominum, & Deum Iesum christum, condemnatus sit. Et can. 8. Si quis secundum Patres non confiteatur, proprie, & secundum veritatem naturarum substantialem vnitionem, indiuisæ & in confuse in eo cognitam, condemnatus sit. Et idem fere habetur in can. 7. præced. Ex quibus constat, quid debeamus credere secundum Patrum doctrinam, & definitiones, & quæ fuerit eorum mens, cum dixerunt christum personam esse in duabus, & ex duabus naturis compositam. Et quidem Sanct. & grauis hoc conc. intēdebat proponere in hac parte patrum sententiā, & eam per modum explicationis denuo definire. Constatque ex his, quod patres, & concilia in loc. inferius citandis non de proprietate compositionis tractabant: sed id aduersus hæreticos Eutichetem, & alios grauissime definebant, in vna eademque christi persona duas reperiri naturas diuinam videlicet; & humanam, & hoc quidem citra vllam ipsarum naturarum confusionem, sed seruatis omnibus vtriusque naturæ proprietatibus. Qui ergo hoc catholice confiteatur, nihil errabit aduersus fidem, neque contrarium quidpiam menti conciliorum, & Patrum dicet: si propter metaphysicas rationes, & quidem non in apparentes, asserit, in persona christi non reperiri propriam compositionem: atque adeo nec christum cum proprietate appellari debere personam compositam.

Sed & vltius in defensionem primæ sententiæ, & autorum eius addendum esse decreui ex doctrina S. Thom. in prologo opuscul. contra errores Græcorum, quod in definitionibus conciliorum debemus attendere finem concilij, & contra quas hæreses intendant concilia aliquam veritatem definire. Et ea quæ spectant ad consutationem tali-

lium hærefum, debent accipi vt definita secundum fidem. Alia vero, quæ afferunt concilia nõ necessario ad eas fidei veritates spectantia, quarum determinationem intendunt, non sunt accipianda, vt determinata secundum fidem? sed relinquuntur semper aliqua probabilitas in opposito, si ex alia parte sint autoritates Doctorum, vel sãctorum. Prædicta ergo concilia directe intendebant damnare hærefim afferentium, vel duas personas in Christo, vel negantium duas naturas inconfusas in vnica subsistentia, & persona verbi: Et ita certum est secundum fidem, & quod in Christo est vnica tantum persona, & quod in hac vnica persona est duplex natura inconfusa diuina, & humana. Quod vero ex hoc resultet aliqua compositio, quæ sit vere, & proprie compositio, ad mentem conciliorum non attinet, Quia siue afferamus istam esse veram compositionem, siue negemus, semper manet integra veritas fidei, quod in vnica persona verbi vniantur duæ naturæ realiter distinctæ, diuina, & humana. Quod ad Conci. & Patrum mentem per se, & directe tantum attinebat. Et quod hæc fuerit dumtaxat Sac. concil. intentio, ostendunt nobis definitio. eiusdem S. Synodi Lateran. 1. consulta. 4. can. 4. sed non consentitur sicut S. patres docuerunt vnitatem Dei verbi ad carnem, animatam anima rationali, & intellectuali secundum compositionem, id est, secundum subsistentiam factam. Ecce patrũ doctrinam, & mentem, quod, nimirum, compositionem vocant subsistentiæ vnitatem: ita quod duæ naturæ in vna persona, & secundum substantiam eandem subsistant. Expendatur illa declaratiua, Id est.

* alias, subsistentiam

Secunda Conclusio.

Christus vere, & proprie est persona cõposita ex duabus naturis humana, & diuina. Hęc cõclusio, quæ tertie opinionis autoribus grata est & probata, est sine dubio valde probabilis, quã re ipsa nõ negauerunt Caie. & alij qui eius sententiæ adhererunt: quin potius fatentur apertissime: de quorũ sententiã, postea dicemus nõ nihil. Estq; ista sententia ob id valde probabilis: quã fauent ei sacra cõcilia, sacriq; Patres: conuenitq; cũ ipsis in ipso loquendi modo, In conc. enim generali 5. collati. 8. can. 4. sic habetur sancta Ecclesia vnionem verbi Dei ad carnem secundum cõpositionem fatetur, quæ est secundum subsistentiam, & can. 7. dicitur, Christus duas habet naturas, ex quibus est compositus, & in Epist. Agathonis Papæ quam Patres in Concil. 6. generali actio. 4. magna cum veneratione susceperunt, expresse definitur christum esse ex duabus naturis compositum, Actio. 11. in epist. Sophronij passim repetitur hæc veritas: vbi Sophronius Nestoriũ subcensuit, quod timens vbi non erat timor, formidauit vocare christum cõpositam subsistentiam, nos vero inquit, sensu viuido stantes supra petram pietatis, fatemur Christum

Christũ esse cõpositũ, & act. 13. can. 6. vniuersi concilij Patres in hac cõfluxere sententiã. In Cõc. cit. Lat. hæc veritas sæpe repetitur. Consulta 4. can. 4. cuius verba ex parte retulimus, & can. 7. aptissimis verbis id definit. Et expẽdatur, quod cũ multa dixisset de subsistentia verbi in duab; naturis humanitate, & diuinitate, quasi nouũ aliquid addẽs subiunxit. Ex quibus & cõpositus est: Ergo de vera cõpositione sunt accipiẽda ista verba, alias non tam considerate addita fuissent. Quia totum, quod ad confutandas hæreses Nest. & Eut. necessariũ erat, in præcedentibus expressum habebatur verbis. Sed quoniã hæc ponderatio videtur labefactare præcedentis conc. veritatẽ. Idcirco aduertendũ esse dixi circa hæc Conc. verba, quod quia duo extremi errores in his Conc. cõfutabantur, Nest. qui personas distinguebat, & Eutich. qui confundebat naturas; ideo quibusdã verbis Conci. Eutich. dãnabant, & alijs quibusdã Nest. Illa verba, Ex duabus naturis, &c. Eutich. respiciẽbant. Illa aut, ex quibus & compositus, Nest. vnde sensus illorũ verborũ, q̄ vltimo loco retulimus, is est, quod vtraq; natura in vna eadẽq; subsistit persona, & eadẽ subsistentia. Põderetur ad huius persuasionem postrema verba can. 4. Vnitio per cõpositionem in mysterio Christi non solũ in cõfusa, ea quæ conuenerunt, cõseruat, sed nec diuisionem suscipit. Hęc S. Sy. Vide Consu. 5. can. 7. & 8. Patres grauissimè expressis fere verbis eadẽ sententiã docuerunt. S. Le. in Ep. ad Iul. dicit Christũ cõstare ex tribus substantijs verbo, aĩa & carne. Christ. sost. ho, io. in Io. Iustin. lib. de recta fid. expos. Huic sc̄etie fauet Aug. 13. de Tri. c. 17. aens, quod ex duabus substantijs facta fuit vna p̄sona, facta. i. cõposita. Et tract. 78. super Io. idipsũ insinuat. Non dissentit magn. Greg. ho: 38. in Euang. S. Dionys. lib. 2. de diuinis nominib; vocat hanc cõpositionem ineffabile. Deniq; Cyr. Alex. in li. de inca. verbi. hæc ineffabile vnitionem vocat adunationem. In Ep. vero ad Nest. cõpositionem, & copulationem appellat. S. Aug. nõ modo cõpositionem, sed & Ep. 3. misturã eã vocat. Dei & hominis q̄ modus dicẽdi metaphoricus est, & nõ admodũ p̄prius, & ob id nõ frequẽti vsu p̄bãndus: ne occasione quandoq; afferat errãdi. Et idẽ est cõsedũ de modo quo Ter. li. de car. Christ. vtitur, vocãs Christũ hominẽ mixtũ deo. Dam. li. 3. c. 3. 4. & 7. libentissime fatetur christũ esse personã cõpositã. Sed rationibus cõfirmatur. Prima ratio. In christo est vnica persona, in qua realiter conueniunt duæ naturæ, humana, & diuina, nõ confuse, & inordinate. Ergo faciũt verã, & propriã cõpositionem: atq; adeo christus est p̄sona vere & p̄prie ex duabus naturis cõposita. Probat urco a sequentiã. Nã vbi est multitudo rerũ absq; cõpositione, nõ pot. nõ esse inordinata confusio: & res huiusmodi sua multitudine nihil aliud quã inordinatũ, & confusum acerbũ constituere poterunt. Secunda rō. Humanitas simplicior est quã Christus. Ergo Christus

compositam importat personam ex humanitate, & diuinitate. Nam diuina persona, nulla in ea cōpositione intellecta, multo simplicior est, quam humanitas. Antecedens vero videtur ex modo loquendi Concil. & Patrum citatis in locis colligi.

Tertia ratione id ipsum probo. Persona christi vna cū sit, simul est diuina, & humana, quod sit diuina a deitate habet, quod vero sit humana ab humanitate: Ergo est vna persona ex humanitate & diuinitate constans: atque adeo composita.

Sed pro rationis huius Intelligentia, & ad maiorem veritatis elucidationem in hunc modum argumentor. Ex natura humana & diuina non resultat vna persona, quæ sit omnino, & secundum rationē vna: nam est in christo duplex ratio subsistendi, duplexq; proinde ratio personæ, & ex consequenti sunt duæ personæ secundum rationem distinctæ, altera humana, altera diuina: Ergo formaliter loquendo, & considerando ipsam personæ rationem, non est in christo vna persona composita, nisi tantum materialiter: ad eum modum quo albedo, & dulcedo, cum reperiuntur in eodem subiecto, cōponunt vnum quale, quod est tantum materialiter vnum, & formaliter multiplex.

Per pauci sunt theologi ex quorum doctrina possit desumi exacta huius argumenti solutio. Quia paucissimi sunt, qui modū huius ineffabilis compositionis explicent sufficienter: neque etiam secundum eā qualemcūq; rationem, qua potest a nobis intelligi, & explicari: & si multi dicant eam esse veram & propriam compositionem. Ad eam explicandam vtuntur quandoq; illo exemplo a nobis nunc insinuatō de albedine, & dulcedine eidem subiecto in existentibus. Quod certe exemplum plurimum est deficiens, & nescio an sit aliqua ratione conueniens. Nam cum manifeste constet, nullam ibi formalem compositionem reperiri, sed potius quandam adunationem, & coaceruationem duarum qualitatum impertinenter se habentium inter sese, & quæ ex sola materiali identitate vnitatem participant: nullatenus exemplum illud potest accommodari huic compositioni, quæ perfectissima est, & non solum materialiter, sed secundum formales extremorum rationes est consideranda.

Quare ad argumenti solutionē, & ad explicandā hanc veritatē recurrendū est, id quod in 4. dicebamus notabili. Nimirū humanitatē ex vi hyposthaticę vnionis assumi ad illudmet esse personale antiquū & eternū, quod erat in diuino verbi supposito. Ita quod verbum ea rōe quā suppositū diuinū est ex diuinitate & relationali verbi proprietate, vt more nostro loquamur, cōstitutū, terminat vnionē humanitatis ad ipsū. Quo fit, vt persona diuina, & persona humana in christo, & si rōe distinguantur nō tamē se habēt, vt personæ oīno cōdistinctæ, nullū formalē ordinem inter sese habentes. Sed se ipsas in hac cōpositione mutuo includunt,

Perſo-

Persona enim diuina, licet secundum se considerata, non includat humanam: post hanc tamen indicibilem factam vnionem, secundū illud, met personale esse, quo est diuina persona, est etiam & humana: illud esse secundum propriam personalis subsistentiæ rationem, ita humanitati communicans, atq; si esset forma & natura, sibi propria, & connaturalis; Nō enim accidentaliter ibi, sed pure substantialis, & vnio & assumptio, & naturę per subsistentiam terminatio, interuenit. Persona vero humana in christo secundum propriam rationem talis personæ diuinā intrinsecē personā includit. Itaq; nō solum claudit intrinsecē ipsam verbi personalitatem, vt terminum complementem, & terminantem humanitatis dependentiam: sed etiam includit ipsum diuinum verbum: prout est suppositū in diuina natura subsistēs. Eo quod humanitas, vt dicebā, ex vi vnionis assumpta est, & quasi attracta ad ipsummet esse personale verbi antiquū inconcreto consideratum. Supposita hac ergo coordinatione, quæ inter ipsamet formales rōnes humanæ personæ, & diuinæ personæ reperitur: non erit admodum difficile aliquo modo intelligere modum, quo formaliter constat hæc compositio, de qua loquimur. Consistitque, non in eo quod ex duobus naturis aliquid vnum tertium formaliter constitutum resultet, quod sit quasi totum quoddam formaliter ambiens, & complectens vtramq; naturam vt partes sui ipsius. Neque vero in eo quod personæ, quæ sunt secundum formales rationes duæ, materialiter in vna entitate, aut in vna persona diuina copulentur. Sed consistit in quadam mutua, & reciproca communicatione vtriusq; naturæ in eodem supposito. Quatenus, videlicet, diuinum suppositum, quod intrinsecē in ratione talis suppositi claudit naturam diuinam, & prout illam includit, in ea que subsistit, induit ab humanitate formalem rationem humani suppositi: ita quod verbum, secundum quod in humanitate subsistit specificatiue loquendo, est humanum suppositum, & est homo: Natura autem humana habet à diuino verbo, in natura diuina subsistenti, & prout subsistenti, quod sit terminata, completa, & personaliter perfecta. Itaque diuinum verbum, prout in diuinitate subsistit, tribuit personæ humanæ rationem personæ, & suppositi substantialis. Ab humanitate vero habet, quod sit suppositum humanū formaliter in ratione humani. Quocirca christus absolute loquedo vtrumq; cōplectitur, & quod si diuinū suppositū à diuinitate, & quod sit humanū ab humanitate: & hæc mutua connexio (si ita fas est loqui) cōstituit perfectam cōpositionē. Quę tanta est, & tā intima, vt patres grauissimi Tertul. & Aug. quos retuli paulo ante. Et Sophr. etiā præcitat eā ob istā causā misuram Dei, & hominis nuncuparent. Estq; adeo excellens cōpositio ista, vt sit ineffabilis, & ab intellectu creato vix intelligibilis, et si vtcūq; de illa ad modū nostrū, altiore qua possumus rōne, loquamur.

Ex his sequitur. Primo quod in hac cōpositione non intelligimus aliquod totū, quod per modū formalis rationis superioris, duas has complectatur naturas diuinam, scilicet, & humanam. Patet quoniā cōpositio non consistit in hoc quod ex duabus naturis, humana, & diuina, resultet aliquod totum cōpositum, superius ad vtramq; naturam; sed in eo, quod vtraq; natura per se concurrat ad constitutionē vnus humani suppositi, secundum quod est tale suppositū humanum.

Secūdo sequitur quod tota cōpositio, quæ in Christi persona reperitur, cōsideranda est in ipso Christo prout est talis persona humana, quatenus, videlicet, à diuinitate habet quod sit: subsistēs persona, ab humanitate vero quod sit humana. Itaq; nō cōsideratur cōpositio in eo solū, quod in Christo reperitur duplex ratio subsistētiæ, aut duplex ratio personalis: sed in eo quod vtraq; ratio est inter se se modo prædicto cōnexa, secundū proprias personalitatis, & subsistentiæ rationes, & sic vnū cōstituunt Christū: qui cū sit simpliciter vnus, duas prædictas intrinsece claudit subsistendi rationes. Et hoc insinuat Later. Concil. verbis, illis dudum citat. ex canon. 4. consulta. 4. Sed neque diuisionem suscipit, &c. Itaque etiam si formalissimè loquamur non ita sunt distinguendæ duæ subsistendi rationes, vt totaliter secundū rationem separentur, sed mutuam potius inclusionem habent in Christo. Et ex hoc corollario constat argumenti facili solutio. Dicitur enim quod tota cōpositio consideratur in vna Christi persona, scilicet, in persona humana, secundū quod est talis humana persona, quæ in suo esse personali intrinsece claudit personam diuinam, & subsistentiam diuinam, imo & naturam diuinam. Et in hoc sensu est intelligenda secunda ratio, quam pro conclusione fecimus.

Quarto sequitur ex omnibus dictis, quod in formali significato huius vocis, christus, importatur tota hæc cōpositio à nobis explicata. Quoniā hoc ipso quod Christus importat totale suppositum humanum, necessum est, quod per modū naturæ denotet humanitatem, & ex parte suppositi per se includat diuinum verbum, vt absolute & simpliciter subsistens in natura diuina suam subsistentiam humanitati cōmunicans. Vnde vere dicitur quod totale significatum huius vocis, Christus, est diuinum verbum homo, seu Deus homo. Et etiā verissimū est, quod Christus importat formaliter vnctū diuino substantiali oleo: quia importat in suo significato verbum diuinum prout cōmunicat suā subsistentiam humanitati, eamq; in semetipso personaliter sustentat. In quo sita est excellētis, & ineffabilis vnctio.

Deinde dicitur in huiusmodi cōpositione, quod est vnus, & cetera. Itaque hanc vnctio-

Ad hoc dicitur in huiusmodi cōpositione, quod est vnus, & cetera. Itaque hanc vnctio-

Vere & proprie dici potest, reperiri in Christo cōpositionem ex diuino.

diuino supposito & ex humanitate, vt ex duobus extremis. Ista conclusio magna ex parte constat ex dictis circa conclusionem præcedentem, in qua totam cōpositionem, quæ est in persona Christi ex diuinitate tanquam ex vno extremo, preduximus ad hoc, quod diuinitas ex eo est per se extremum cōpositionis, quatenus est forma substantialis diuina in qua verbum subsistit, & ex qua, (vt ita more nostro dicamus) verbum habet eam subsistentiam, quam humanitati cōmunicat: ergo cōpositio præcipua, quæ in Christi persona reperitur, immediate consideranda est, non ex diuinitate cū humanitate, sed potius ex diuino verbo, vt est in diuinitate subsistēs. Cōfirmatur: humanitas nō vnitur immediate diuinitati sed verbo: ergo verbū est extremū ex quo immediate cōsurgit cōpositio, quæ in Christo reperitur.

Secundo probatur. Inter formam accidentariam, & subiectum reperitur cōpositio quædam, quatenus accidens sustentatur in subiecto ab ipsoque recipit esse, & subiectum recipit qualificationem, & denominationem ab accidenti: Ergo in mysterio incarnationis reperitur cōpositio inter humanitatem & diuinum verbum, quatenus humanitas sustentatur suppositaliter in verbo in ipsoque & ab ipso habet totum suum personale complementum: & diuinum verbum habet ab humanitate, quod sit suppositum humanum, & quod sit homo.

Sed aduertendū est primo, cōcilia & patres duplici ex causa olim nō meminisse huius cōpositionis, sed de ea tantum fecisse mentionem quæ ex humanitate, & diuinitate constat, Prima. Quoniam non tam attendebant ad explicandam cōpositionē, quæ in Christi persona reperitur: quam ad confundendos hæreticos, qui vel duas in Christo constituebant personam humanam scilicet, & diuinam realiter inter se distinctas. Vel duas naturas humanam, & diuinam in vnā confundebant. Et vt errorē vtrumque simul extirparent, definiunt vnā & eandem christi personā cōpositam esse ex duabus naturis humanitate, scilicet, & diuinitate. Secunda. Quoniam cōpositionis proprietates in eo magis apparet, quod ex duobus extremis vnum constituatur, quod ab vtroque extremorum aliqua ratione distinguatur: Hoc autem in cōpositione qua vna Christi persona ex duabus constat naturis omni cum proprietate reperitur, sunt enim duo extrema realiter distincta, humanitas, nempe, & diuinitas. Estque vnum quasi tertium, puta, persona christi, quæ ab humanitate realiter distinguitur, humanitas enim non est christus. Et a diuinitate eatenus differt, quatenus humanitatem includit. Quæ distinctio non potest appellari realis, est tamen ad veram & propriam cōpositionem sufficiens. In cōpositione quæ est inter humanitatem, & verbū, & si reperiamus duo extrema realia & reali-

realiter distincta: non tamen inuenimus vnum ex duobus constans. Sed reperimus duntaxat, vnum extremum ad alterius esse elenatū & assumptum. Sed est nihilominus hoc sufficiens ad veritatem compositionis, qua tenus ita vnum extremum ad alterius esse assumitur, scilicet, humanitas ad esse verbi, quod verbum ab ipsa humanitate accipit etiam quod sit humanum suppositum, & quod sit homo. Et in hac mutua acceptione vnius extremi ab alio, vera cōstat compositio. Acceptionem voco, ne dependentiam appellem.

Secundo est aduertendum, quod hæc secunda compositio nō est simpliciter distinguenda a compositione prima: nam verbum & diuinitas ex vno extremo se tenent. Diuinitas enim, vt circa primā conclusionem dicebam, ad compositionem personæ Christi concurrat, quatenus cum ipsa personali verbi proprietate vnam diuinam personam constituit: datq. i ipsi personæ infinitam vim personalem, qua potens est extraneam naturam, humanam scilicet, personare & sustentare.

Tertio notandum, quod nisi verbum ab humanitate acciperet q̄ esset humanum & homo, quantumcumque humanitas a verbi substantia perficeretur, non esse posset vera compositio inter humanitatem & verbū. Quia totum compositū postulat, vel, quod ex vtroq. componentium vnum tertium resultet, vel, quod extremum vnum aliquid ab alio accipiat, & e contra: nam hac reciproca dependentia semota perficietur: quidem vnum ab altero, sed compositio non erit.

Quarta Conclusio.

Inter humanitatem Christi & diuinam verbi personalitatem non est propria compositio. Contrarium huius conclusionis docent quidam graues theologi ex modernis, quorum sententiæ olim ego libenter annuebam, vt ex cōmentarijs nostris ad 3. S. Tho. p. que in quotidianis prælectionibus edidimus in insigni nostra Salamanticensi Academia constare poterit. Sed re melius perspecta, quartam hanc decreui conclusionem statuere quam probo. Primo, ex eo quod huius compositionis apud theologos antiquiores vix aliqua reperitur facta mentio. Duran. in 3. dist. 6. q. 4. eius obiter meminit. Quam tamē propriam compositionē esse negauit. Concessit quidem in Christo compositionem personalitatis verbi cum humana natura: quam ipse se vocat compositionem cum ijs, negauit tamen compositionem ex humanitate & ex personalitate verbi, quam appellauit compositionem ex ijs. Loquiturq. proportionabiliter ad eum modū, quo Ferrariensis. lib. 2. contra gentes c. 54. docet reperiri compositionem in

qua

qualibet natura creata inter essentiam, & esse: quam dicit esse compositionem. Cum ijs, & non Ex his. Sed quicquid sit de hoc dicendum modo Durandi, quem magis probabilem reputarem; si de sola compositione ex humanitate & verbi personalitate loqueretur, & sermonem non extenderet ad compositionem ex humanitate, & diuinitate. Probatur secundo nostra conclusio. Personalitas verbi nō habet rationem extremi in compositione, qua Christus dicitur persona cōposita: non ergo proprie in Christo reperitur compositio ex humanitate & personalitate verbi. Consequentia est manifesta: & antecedens probatur. Personalitas verbi tantum se habet vt medium, quo humanitas trahitur ad ipsum verbum, quod est suppositum humanitatis sustentans: Ergo non habet rationē alterius extremi cōponētis cum humanitate. Confirmatur. Et si inter accidens, & subiectū cui inhæret vera reperitur compositio, nō tamen inter ipsum accidens, & quantitatem, qua mediante inhæret subiecto: eo quod quantitas non est subiectum sustentans ipsum accidens, & à quo accipit esse, sed est medium quo accidens coniungitur, & copulatur substantiæ. Si subiecto, eiq. inhæret. Sed, vt dicebamus superius, ad eum modū se habet personalitas verbi in hac substantiali, & mirabili vnione humanitatis ad verbū, quo se habet quantitas in materiali, & imperfecta vnione accidentis ad substantiam: ergo proportionabiliter loquendum est de vtraq. vnione, quod attinet ad cōpositionis rationē. Itaque personalitas terminat humanitatem in hypostatica vnione vt Quo, verbum autē vt Quod. Compositio autē non cum terminante, Quo, sed cum terminante, Quod, consideranda est. Quia terminus, Quo, non tam extremi, quam formalis, aut quasi formalis medijs rationem sortitur. Qui tamen contenderet non nihil compositionis inter humanitatem, & verbi personalitatem reperiri, neque quidpiam diceret improbabile, nec ego ei refragarer. Quia tantum contendo non ibi proprie, & simpliciter inueniri compositionem.

Est tamen aduertendum, quod siue compositionem inter humanitatem, & verbi substantiam & personalitatem admittamus, siue non absolute tamen fateri debemus, quod humanitas & diuinitas vniantur secundum substantiam. Ita quod eadem substantia vtraque natura subsistit.

Hactenus explicuimus quid de Christi compositione secundum rem considerata censeatur. Neceffum est deinceps explicemus, quem modum loquendi in hac materia seruare debeamus. Oportet enim in re tam graui magna cum proprietate loqui. Qua in re tres inuenio sententias. Prima dicit negandas esse absolute has propositiones, Christus est compositus, Filius Dei est compositus. Ita sentit Caiet. 3. par. loc. cit. & multi docti cum eo, & probant. Hac regula, quam

quam dicunt esse omnino obseruandam in incarnationis mysterio atque mente reponendam. Quando aliquod predicatum indifferenter potest conuenire naturæ & supposito, si includat repugnantiam ad diuinum suppositum, non potest affirmari de Christo, & multo minus de filio Dei, nisi reduplicetur ex parte subiecti humanitatis propter quam conuenit. V. c. Non potest concedi, quod Christus incipit, vel inceperit esse, nisi dicamus in quantum homo. Ex hac regula sic arguitur: esse compositum indifferenter potest conuenire naturæ & supposito, & intrinsecam dicit repugnantiam ad simplicitatem suppositi diuini. Ergo, &c.

Secunda sententia, quam sequitur Mag. Medina 3. par. q. 3. art. 4. dicit, quod hæc propositio, Christus est compositus, est absolute concedenda. Ista vero, filius dei est compositus, absolute est neganda. Probat, quia hæc vox, compositus, appellat superformale significatum subiecti. Ergo in hac propositione Christus est compositus, appellat supra humanitatem, & ex consequenti est vera propositio. In hac vero, filius Dei est compositus, appellat supra deitatem, atque adeo est falsa.

Tertia sententia docet in alio extremo utramque propositionem esse concedendam. Ita docent quidam moderni theologi. Ad huius rei explicationem fit.

Quinta Conclusio.

Hæc propositio Christus est compositus, seu est persona composita, vera est & propria, atque adeo absolute concedenda; quamuis sapienter & prudenter faciet qui addiderit limitationem explicitam a Caiet. nimirum, quod est compositum eminenti & ineffabili compositione. Prior conclusionis pars contraria videtur sententiæ Caiet. & si fortassis Caiet. non tam ad rigorem sermonis attenderit, quàm ad optimam cautelam, quam cum loquimur de diuinis, consilium est adhibere, ut non solum re ipsa, sed explicatione etiam adhibita omnem a rebus, de quibus loquimur, imperfectionem auferamus. Sed iam probatur prima conclusionis pars. Concilia & Sancti Patres absque vilo additamento, & citra limitationem vllam concedunt Christum esse compositum. Et esse personam compositam. Et frequenter in Conciliis, cum Patres dicunt Christum esse vnum ex & diuinitate & humanitate constantem. At imitari debemus modum loquendi Conciliorum & Patrum. Neque vero credendum est in eorum loquutionibus, in illis præsertim, quibus tam frequenter, tamque ex professo vtuntur, vllam interuenire sermonis improprietatem: Ergo &c. Secundo probatur. In Christo persona reperitur vera & propria

compo-

compositio: Ergo absque vlla improprietate dicere possumus, Christum esse personam compositam, quid ni? Nam ab eo quod res est, vel non est, propositio dicitur vera vel falsa, & similiter ex reali proprietate rerum, proprietates loquutionum confurgit, si terminis accommodatis vtamur.

Dices, quod quia omnis compositio, quæ in creaturis inuenimus, potentialitatem & imperfectionem habet admistam: idcirco nisi ad damus aliquid, quo imperfectionem totam, & totaliter ab hac compositione includamus: non possumus dicere Christum esse compositum. Quia sermo fiet de compositione imperfecta, eo quod termini nostri accommodati sunt ad significandas res, secundum eum modum quo ipsas in creaturis experimur. Respondetur, quod ex hac obiectione colligi potest satis verosimiliter secunda nostræ conclusionis pars. Non autem sufficit hæc obiectione ad hanc primam partem infirmendam. Nam certe si hæc argumentatio aduersus conclusionem nostram quicquam efficeret, probaret etiam nullum nomen ex creatis desumptum effectibus accommodari posse ad significandum diuina. Itaque non proprie diceremus in Christo esse iustitiam, misericordiam, sapientiam &c. Quoniam hæc omnes perfectiones in rebus creatis imperfectiones & potentialitates habent admistas. Quo circa ad argumentum respondetur ex doctrina S. Thom. 3. par. quæst. 13. artic. 3. ad 1. quod licet nomina quibus vtimur, ex effectibus creatis imperfectis sumantur, quædam tamen sunt quæ ex parte rei significant nullam imperfectionem intrinsecam designant: eo quod rationes importatæ per eiusmodi nomina abstrahunt a deo & creaturis; vt entitas, bonitas, &c. Vnde nomina quæ has rationes in communi, & absolute significant, prædicari possunt de Deo. Proportionabiliter ergo in præsentia dico, quod licet compositio hominis quæ in puris creaturis reperitur imperfecta sit, non tamen est de essentia compositionis hæc imperfectio: atque adeo poterit in Christo reperiri compositio sine imperfectione, & ista vox, compositum, abstrahit in suo significato a composito perfecto & imperfecto, & ita vere & proprie dicitur Christum esse compositum. Non negauerim in hac compositione imperfectionem aliquam inuolui, sed illa tota se tenet ex parte humanitatis, quæ perficitur. Quamuis qui velit negare in perfectionem vllam hic reperiri, nihil dicere improbabile. Quia licet humanitas imperfectionem in sui ratione claudat, eam tamen ad hanc compositionem minime refundit: quoniam humanitas in altero compositionis extremo nullam ponit imperfectionem, & si denominationem imperfectam ei tribuat, scilicet, esse humanum. Ipsa vero a diuini verbi subsistentia perficitur quam plurimum, & nullam imperfectionem accipit.

Vuuuu

Secund-

Secunda pars conclusionis noua probatione nõ eget. Nam ex ob-
iectione facta manet comprobata, si tamen addamus, quod com-
positio vt in plurimum videtur designare vnionem factam ex par-
tibus, quarum altera est potentialis, & altera formalis. Vnde compo-
sicio solitarie sumpta videtur malum, id est, imperfectum; sonare: at-
que adeo optima cautela erit per aliquod additamentum hanc im-
perfectionem penitus a Christo secludere.

Ad illud argumentum ex regula a Caiet. præstituta desumptum.
Respondeo, quod illa regula non est accipienda in sensu a Caiet. &
ab alijs primæ opinionis auctoribus exposita. Sed verus sensus est
iste, quod quando prædicatum aliquod non potest verificari de Chri-
sto nisi ponendo in perfectionem in supposito, tale prædicatum non
potest absolute de Christo affirmari, sed vtendum est illa specificati-
ua, secundum quod homo, V. c. non possumus absolute concedere,
illam enuntiationem, Christus incepit esse. Quoniam illud verbum,
Incepit, absolute prolaturum denotat totalem inceptionem: quæ ma-
gnam in diuino supposito imperfectionem ponit. Vnde dicendū est,
quod Christus in quantum homo incepit esse. Cæterum illud prædi-
catum compositus absolute prolaturum non inducit imperfectionem
diuino supposito. Nam ea imperfectio, quam importat, verificari po-
test sufficientissime ex parte naturæ humanæ, quæ per hanc ineffabilem
compositionem mutatur. Imo, vt dixi, satis est probabile nullam etiam
ex parte naturæ imperfectionem interuenire. Quia mutatio naturæ
humanæ perfectionem ei affert, & nequaquam imperfectionem, et si
ipsa natura imperfecta sit, & quidquid mutationis est in ipsa ex par-
te eius imperfectioni sit obnoxia. Sed hæc imperfectio materialis est
& non pertinet ad formalem huius compositionis rationem. Ex qua
totum quod resultat in humanitate magnam ei perfectionem inducit.
Et cū fiat sine informatione & inhesionem, nulla ex parte alterius com-
ponentis, puta, diuinitatis, seu verbi, imperfectio contingit. Sed in-
enarrabilis & intelligibilis ab humano intellectu perfectio, & mira-
bilis consumatio, & vltimum humanitatis adimplementum.

Sexta Conclusio.

Probabilis est sententia, quæ dicit hanc propositionem, filius Dei
est compositus, veram esse & absolute concedendam, sed probabili-
or apparet sententia opposita. Probatur prior concl. pars. Per comuni-
cationem idiomatū ea quæ dicuntur de Christo, dicuntur de filio Dei,
sed de Christo conceditur, quod est persona composita: ergo id ipsum
absolute concedi potest de filio Dei. Argumentum quod auctores
secundæ sententiæ ex appellatione huius vocis, compositus, contra hæc

senten-

senten-

sententiam informāt, facile dissolui potest ex regulis dialecticis, qui-
bus perscribitur inter terminos a parte diuersorum extremorum lo-
catos appellationem non fieri. Sed aduertat is cui hæc placuerit sen-
tentia, quod illa cautela, quam diximus conclusionem præcedenti cõ-
uenienter esse adhibendam in illa propositione Christus est compo-
situs, multo conuenientius (si non necessario) apponenda est huic
nunciacioni, filius dei est compositus.

Secunda pars conclusionis Probatur, istud nomē, compositus, etiā
positum a parte alterius extremi, appellat, seu applicat composicio-
nem ad formale termini supra quem fertur. Ergo in hac proposicio-
ne, filius dei est compositus, applicatur cõpositio ad formale signifi-
catum huius termini, filius dei: atque adeo ista propositio falsa est &
heretica. Probatur antecedens. Hæc propositio est verissima. Homo
est compositus ex corpore & anima rationali, hæc autem animal est
compositum ex corpore & anima rationali, vel est falsa, vel saltem
omnino impropria. Hoc autem non est propter aliud, nisi quia
illud prædicatum, compositus, in priori enunciatione applicat com-
positionem ad formale significatum hominis, & in propositione po-
steriori ad formale significatum animalis. Et quidem licet secundū
regulas dialecticas non contingat appellatio inter terminos diuerso-
rum extremorum, contingit tamen formalis applicatio, quæ appella-
tioni æquiualeat. Vnde concederent dialectici hanc propositionem
in Petri generatione, Petrus est terminus generationis, negabunt ta-
men istam, homo est terminus generationis, propter diuersam appli-
cationem quam facit illa vox, terminus.

Argumentis a principio positus oportet satisfaciamus, vt hæc di-
sputatio de compositione Christi maneat absoluta.

Ad primū argumentum varie respondent theologii: Quidam enim
absolute negant, in hac compositione alteram partem habere ratio-
nem actus, & alteram potentia: Et dicunt hoc minime necessarium
esse ad compositionis essentiam, nisi quando compositio fuerit om-
nino imperfecta, id est, ex partibus cõstans: ex quibus aliquod vnum
totum tertium resultat. In hac autem compositione non resultat ali-
quod totum, quod, vel realiter, vel formaliter a componentibus
distinguat, & quod se habeat vt totalis, & superior forma respectu
componentium: sed vnum componentium trahitur ad esse alterius.
Et non solum hoc, sed, vt dicebam, superius, ipsi cõponenti ad cuius
esse trahitur communicat suum esse formale. Humanitas enim verbū
a quo assumitur, humanum constituit. Et in hac mutua & alterna cõ-
ponentium communicatione consistit proprietas huius ineffabilis
& indicibilis compositionis. Aequiualeat enim resultantia quæ totū
ex vtraque parte resultat, & confurgit. Nam sicut vtraque pars com-

Vuuuu 2 ponens

ponens totū entitatem propriā ad esse totius accommodat. Et singulæ partes seipsas mutuo in toto perficiunt. Ita in hac mirabili cōpositione alterum componens confert alteri suam entitatem, & perfectiōnē, & si non se mutuo perficiant. Quia licet humanitas det verbo, quod sit humanum, & homo: non tamen illud perficit. Sed hoc non tollit rationem compositionis, quia non ex eius defectu prouenit, sed ex maxima verbi perfectiōne. Hæc autem communicatio ex vtraque parte contingit absque vlla imperfectiōne. Quoniā verbum accipit esse humanum abq. vlla informatione, & absque vlla perfectiōne sibi intrinseca nouiter acquisita: humanitas similiter, & si valde perficiatur ab ipso personali esse verbi, ad quod assumitur: nō tamen perficitur per inhærentiam & informationem: in qua ipsa humanitas rationē habeat materiæ, aut potentiæ. Sed mirifica & inexplicabili vnione soli purissimo actui, infinitoq. esse, propria.

Ceterum alij theologi dicunt cum Caiet. 1. par. q. 3. art. 8. ad omnem veram compositionem quatuor requiri. Primum, quod componentia sint realiter distincta, secundum quod realiter vniantur & copulentur. Tertio quod realis eorum vnio non sit, vel, secundum extrinsecam habitudinem, vel, secundum situalem dispositionem duntaxat: sed in aliquo vno esse reali. Quarto deniq. quod alterum componentium rationem habeat actus, & alterum rationem potentiæ. Tunc dicunt hi theologi, quod diuinitas habet rationē actus in hac compositione & humanitas rationem potentiæ: eo quod humanitas vere perficitur per diuinum esse. Sed duo addunt isti autores. Primū, quod nomen actus in præsentia accipitur largo modo, vt non solum designet actum per informationem actuāntem: sed etiam actum per realem & intimam assistentiam perficientem, terminantem, & completentem: & qui proprius habet rationem termini, quam rationem actus. In quo posteriori sensu diuinitas locū actus habet in hac cōpositione, & humanitas locū potentiæ. Quatenus ab isto actu terminatur, completur, eleuatur, & perficitur. Secundum est, quod diuinitas non immediate & se ipsa in ratione diuinitatis est actus humanitatem perficiens, sed mediante supposito verbi quod est terminus terminans, & complens humanitatem communicans illi suum esse personale. & mediante personalitate verbi vt termino, Quo. Hæc posterior solutio mihi magis placet: & si prior non sit contemnenda. Nā cum tota perfectiō, qua humanitas perficitur in vnione ad verbum, non informet ipsam humanitatem, sed se habeat per modum terminantis: non oportet constituamus rationem potentiæ in humanitate, quæ per verbi subsistentiam perficiatur & aduetur.

Ad confirmationem ex dictis constat solutio. Dicitur enim, quod hæc cōpositio non constat ex partibus, quæ, vel, inter se se mutuo

pea:

pendeant, vel, ab ipsis pendeat. compositum ex eis resultans, quoniam non reperitur hic tale compositum. Sed hæc cōpositio fit ex eo, quod Deus, qui purissimus est actus, seipsum humanæ naturæ communicat citra informationem vllam: atq. a deo omni imperfectio semota.

Ad secundum. Respondeo primum, quod suppositum nequit componere cum ea naturā, quæ simul cum personalitate ipsum intrinsece constituit. Vnde verbum cum diuinitate nullam facit compositionem. At non repugnat supposito in ratione suppositi, quod cum alia extrinseca natura compositionem faciat. Communicando ei proprium esse personale, & accipiendo ab ipsa essentialem ipsius naturæ rationem, & ita in præsentia contingit, vt ex dictis constat.

Quod vero suppositum creatum huiusmodi compositionem constituere nequeat: non prouenit ex ratione suppositi, vt sic. Sed ex tali ratione, quæ propter sui imperfectiōnem, & limitationem, nequit extraneā terminare, & suppositare naturam. An vero possit secundum absolutam Dei potentiam, non vacat hoc loco definire. Affirmavit Scot. in 3. d. 1. quæst. 4. & cum eo non pauci. Negauit vero. S. Doct. 3. p. q. 3. art. 1. ad 3. Et eius sententiam probant grauissimi theologi. Quibus ego libenter assentio: Eo quod terminare, & personare naturam non est opus instrumenti, sed termini, qui sua virtute substantiali vim habeat non limitatam, & coarctatam ad certum entis genus, & speciem, quod soli deo competere potest. Hæc ratio quæ pro hac sententia apparet mihi præcipua, nō est a calumnia immunis, sed de hac re alias.

Ad tertium. Respondetur Primo quod in compositionibus accidentalibus subiectum absolute est idem cum toto composito, & de illo præcidatur, album enim componitur ex corpore, & albedine, & tamen hæc est vera, album est corpus. Hæc autem cōpositio in incarnatione, licet non sit facta secundum vnionem accidentalem duarum naturarum, sed potius secundum vnionem substantialem, vt superius grauissimis Patrum testimonijs ostendimus. Absque dubio tamē habet aliquam effigiem vnionis accidentalis. Eo quod natura humana vnitur verbo diuino complete subsistenti in sua natura.

Secundo Respondetur & melius, quod in cōpositione, quæ tantum fit secundum rationem numeri, non est inconueniens quod aliqua ex partibus numeratis sit omnino idem cum composito, quia cōpositio tantū consistit in numero, id est, in hoc quod duæ naturæ realiter distincte vniantur, & numerentur in vnico supposito. Hæc autē numeratio duarū naturarum equaliter fit, siue natura diuina realiter distinguatur a supposito christi siue non, & quia neq. realiter, neq. formaliter ab ea secernitur, idcirco & inconcreto & in abstracto de ipso prædicatur.

Ad

Ad quartū argumentū sigillatim dicens, de illis duabus propositionibus in antecedenti assumptis. De priori quidem, scilicet Christus est factus, dicendum est eam non esse catholicā, atque adeo absolute fore negandam. Et ratio falsitatis propositionis huius ea est, quod terminus a parte subiecti positus, materialiter est accipiendus: atque adeo factio applicatur ad materiale illius termini, Christus, unde fit sensus quod suppositum Christi est factum, qui sensus est hæreticus. Sed instat quispiam. Hęc propositio est vera, Christus fit, considerando instans generationis humanæ Christi: Ergo hæc etiam erit vera, Christus est factus, transacto illo primo generationis Christi instanti: id enim quod fit, transacto ipso factiois instanti factum est, & dicitur. Similiter hæc propositio, Deus factus est Christus, est vera, ergo & ista Christus est factus. Item hæc propositio homo Deus est factus, est vera: ergo & ista est vera Christus est factus. Patet consequentia. Nam Christus, idem importat quod Deus homo.

Huic argumento oportet respondere explicando breuiter singulas propositiones. Primam quidem propositionem, Christus fit, concedunt aliqui theologi, sicut concedunt istam, Christus generatur, pro eodem illo instanti incarnationis Christi. Alii vero theologi hæc propositio apparet omnino falsa. Quoniam, inquiunt, qui hæc propositionem concesserit, necessum est etiam concedat aliam, scilicet, Christus est quid factum. Quæ propositio est omnino falsa: Quoniam Christus a parte subiecti positus, sumitur materialiter supponitque pro Christi supposito, quod improductum est, & increatum. Sed breuiter dico, quod hæc propositio in rigore sermonis non apparet falsa. Quoniam reuera eadem omnino videtur ratio de ista propositione, Christus fit, atque illa Christus generatur, ut autores primæ opinionis dixerunt. Est enim generatio, quædam species factiois (loquimur namque de generatione christi humanæ.) Fateor non esse ineptum discrimen illud, quod inter hæc duas propositiones assignant theologi, qui censent propositionem istam falsam esse, & absolute explodendam, videlicet, quod generatio sua natura importat mutationem, quæ se tenet ex parte formæ, & naturæ, quæ de nouo acquiritur: christus autem humana generatione acquisiuit sine dubio formam nouam, & naturam, nimirum humanam. Fieri vero denotat totalem subiecti acquisitionem, & productionem: quæ non potest Christo competere. Sed quamuis hoc discrimen bonam habeat apparentiam, non tamen videtur necessario admittendum. Quoniam fieri, generaliter sumitur, amplamque habet acceptionem; neque necessum est, ut importet totalem subiecti mutationem. Alias enim cum Petrus, qui ante extiterat, de nouo albescit, non vere diceretur fieri albus. Dices quod limitatur factio, & mutatio importata per verbum

895
 QVAESTIO SEPTIMA
 verbum fieri ab illo prædicato, albus, & tantum verificatur propositio pro mutatione formali secundum albedinem. Vera quidem solutio. Sed ex illa ego colligo primum, quod hoc verbum fieri, generaliter habet, & amplam significationem sub qua comprehenduntur mutatio formali, & mutatio totalis. Alias enim non verificaretur illa propositio pro sola mutatione formali. Deinde adhuc magis ad rem infero, quod hæc propositio Christus fit, etiam verificatur pro mutatione formali, quæ in illo instanti fiebat circa personam Christi ratione naturæ humanæ, in qua generabatur. Etenim secundum regulas dialecticorum, terminus ille, Christus, coniunctus copulæ presentis temporis, non sumitur pure materialiter: non enim debet verificari propositio pro solo materiali supposito, sed adiuncta forma per terminum importata. Itaque vox, Christus, in illa propositione accipitur pro toto illo, quod significat, cum absolute profertur. Sed absolute prolata significat diuinum suppositum subsistens, in natura humana: Ergo in illa propositione secundum hunc modum accipitur: atque adeo verbum, fit, non applicatur supposito diuino utriusque. Sed sub determinatione humanitatis in qua subsistit, & ex consequenti potest verificari pro mutatione formali, quæ facta est in christo ratione humanitatis. Neque vero ex hac propositione sequitur veritas aliter, quam inferunt aduersarij, scilicet, Christus est aliquid factum. Nam ad veritatem huius posterioris enunciationis, non satis est, quod Christus de presenti fiat, sed deberet concedi de præterito Christus fuit factus, quæ tamen propositio de præterito est omnino falsa. Et denique dico, quod cum ponimus ex parte prædicati illud complexum, aliquid factum. Subiectum Christus ex vi propositionis capitur materialiter; eo quod illud complexum, aliquid factum, a parte prædicati positum, materialiter sumitur. Et si hæc propositio negatur, Multo magis est neganda illa, Christus fuit factus. Eo quod secundum regulas dialecticas illud subiectum, Christus, debet sumi materialiter & debet resolui propositio, atque si vox, Christus, terminus esset connotatiuus. Sed quamuis prædicta propositio, Christus fit, in rigore sermonis vera appareat, non tamen libere utendum est hac propositione, quoniam præ se fert malum tinnitum, & videtur insinuare Arrianum sensum. De alia vero propositione, scilicet, Deus factus est Christus. Existimo dicendum, seam esse absolute veram, quam concedit verbis expressis Cyrilli in defensione Anathematis tertij, cuius verba superius habentur relata: & passim habetur apud sanctos patres, cum de hoc mysterio sermonem fecerunt. Et quidem cum terminus a parte prædicati positus sumatur formaliter, ut inquit S. Th. 3. p. q. 16. a. 6. loquens de ista propositione. Deus factus est homo, dicendum est, quod Christus in

in prædicta enunciatione sumitur formaliter, ut importat naturam humanam. Et hoc præcipue ob id verum esse crediderim, quia hæc vox Christus, & si terminus sit singularis, sicut Petrus, habet tamen quendam modum termini connotatiui, qui a parte, subiecti positus materialiter sumitur, a parte vero prædicati sumitur formaliter. Et quod præfata propositio sit vera, ex eo etiam colligo: quod ista propositio est falsa: Deus ab æterno fuit Christus: Ergo ista debet esse vera, Deus incepit esse christus, & per locum a fortiori erit vera ista, Deus factus est christus.

De tertia propositione, nimirum, Deus homo factus est, non conuenit inter graues theologos, vera ne sit, an falsa. Caiet. 3. p. q. 16. artic. 7 quem sequitur Medina ibidem, putant hanc propositionem esse falsam; & conantur dissoluere argumentum, quo in hunc modum probatur vera illa propositio. Si demus Petrum ante hac extitisse in rerum natura, & quod modo per primum sui esse fit albus, bene valet hæc consequentia, Petrus fit albus; Ergo Petrus albus fit, Verificatur enim istud consequens, eo quod subiectum non est solus Petrus, sed Petrus albus, qui modo fit de nouo, quoniam Petrus albus antea numquam fuit. Ergo similiter bene valet: Deus factus est homo. Ergo Deus homo factus est atque adeo sicut antecedens est verum, ita & consequens, Hoc inquam argumentum autores prædicti dissoluere admittuntur, neuter tamen in eius solutione proficit, sed uterque vim argumenti eludit. Vnde ego cum quibusdam alijs theologis existimo hanc propositionem re ipsa veram esse, & catholicam. Sed nihilominus arbitror non esse, hac & similibus propositionibus libere utendum, quoniam præferunt primam speciem consideratam sensum parum catholicum, & ad Arrianum errorem tendentem.

Circa aliam propositionem, Christus est creatura. Notandum, quod quamuis utcumque possit defensari in rigore sermonis, ut existimat Caiet. 3. p. q. 16. a. 10. multo tamen probabilius asseritur, illam esse falsam secundum rigorem sermonis, ut docuit S. Tho. Et probatur hoc, quoniam hæc dictio, creatura, secundum proprietatem vocis, idem pollet, quod ens non habens esse ex semetipso, sed ab alio; hæc autem negatio inclusa in ista voce habet magnam repugnantiam ad illud subiectum, christus, de quo fatendum est, quod est ens habens esse a seipso: Ergo, &c. confirmatur. Creatura in suo conceptu formali denotat ens, quod non habet esse per essentiam, sed per participationem, christus autem simpliciter est ens, habens esse per essentiam. Ergo, &c.

Sed est argumentum pro sententia opposita. S. Thom. 3. p. q. 16. a. 10. ad. 1. ait quod hæc vox, creatura, communis est ad naturam, & ad suppositum: ita quod utraque hæc propositio est vera, humanitas est creatura,

creatura, & homo est creatura. Ergo illa propositio Christus est creatura, potest verificari, quatenus dictio, creatura, accommodatur ad naturam humanam Christi, sicuti hæc propositio, Christus est mortuus, verificatur ex eo, quod mori accommodatur Christo ratione humane nature.

Respondetur, quod, creatura, est quasi nomen transcendens, designat enim ens non habens esse a seipso. Ex quo sequuntur duo ad nostrum propositum. Primum, quod potest conuenire substantiæ, & accedenti, concreto & abstracto, eo quod est terminus transcendens omni generi. Secundum est, quod negatio inclusa in hoc termino, creatura, fertur supra totum significatum illius vocis, de qua prædicatur. v. g. In hac propositione, Petrus est creatura, negatio inclusa in illo termino creatura, scilicet, non habens esse a seipso, fertur supra totum Petrum, id est, supra naturam, & supra suppositum Petri. Probatur hoc, quia illa negatio cadit immediate supra transcendentem entis rationem, quæ complectitur, & naturam, & suppositum, accidens, & substantiam, & omnia: Ergo negat totum significatum illius vocis, de qua prædicatur hic terminus creatura.

Ex his tandem sequitur, quod in hac propositione, Christus est creatura, negatio inclusa in termino creatura, negat totum, quod importatur per subiectum, Christus, siue suppositum, siue naturam, atque adeo propositio illa falsa est, & Arriana.

Ad argumentum ergo, negatur consequentia, nam ille terminus creatura, licet indifferenter possit prædicare de supposito & de natura propter sui transcendentiam, tamen propter eandem transcendentiam cuicumque termino adiungatur, applicat totaliter suam negationem: itaque negatio æque cadit supra suppositum, & supra naturam.

Multa possemus huic addere disputationi, præsertim circa ipsum vnionis hypostaticæ terminum, & circa propriam vnionis ipsius rationem. Et ad exponendum relationem ibi interuenientem, quæ ex parte nature realis est, & ex parte verbi tantum rationis. Verum hæc tam minutatim discutere, alienum a nostro intento esse videntur. Non enim nostra præfata disputatio aliò tendit, quam ut exponamus, quod nam sit Christi prædestinationis obiectum. Cuius quasi materialem rationem nunc inuestigamus: Nam postea ipsum formaliter considerabimus comparative ad prædestinationem.

Verum his expositis, & præfatis adhuc explicandum superest, id unde tota hæc disputatio defluxit. Num, videlicet, concedendum sit, christum, quem diximus totale esse hypostaticæ vnionis terminum, ac vere compositum, resultasse ex hac ineffabili vnione, Et quidem ita

videtur concedendum, tum, quia per unionem Christus est factus, id autem quod fit, resultat ex factione. Tum etiam, quia ita dicunt quandoque Patres locis superius citatis.

Sed nihilominus existimo, non posse cum proprietate concedi, christum resultasse ex unione hypostatica: Ratio est, quoniam hic modus loquendi denotat Christum ita esse compositum, quod importat aliquod totum a componentibus distinctum: totalemque formam includens, sub qua continentur ipsa componentia uti partes materialitatem quandam & potentialitatem inuoluentes. Hoc autem nullatenus est admittendum in Christo, ut ex dictis patet. Ergo, &c.

Ad motiva pro altera parte respondetur facile. Ad primum dicitur, quod resultancia non habet locum nisi in eo tantum composito, quod ex partibus constat, ex quibus quasi oritur una forma ipsi partibus communis. Neque vero terminus actionis, seu factionis proprie dicitur resultare ex ipsa actione, per quam fit. Unde qui conderet christum resultasse ex unione, resultanciam non tam referret ad ipsam unionem, quam ad humanitatem, & diuinitatem, ex quibus designatur compositum surgere aliquod totum ipsis commune, & superius. Ad secundum dicitur, Patres rarissime usus fuisse hoc dicendi modo, quod si quando ita dixerunt, ut certe dixerunt quandoque, largo modo acceperunt resultanciam, eam usurpantes pro compositione constitutiva christi in ratione humani suppositi.

Dubium
grauē de
existentia
humanita-
tis Christi

Hæc quæ diximus sufficere videbantur ad explicandum prædestinationis obiectum secundum eius realitatem, ut possemus deinceps ipsam prædestinationis formalitatem ad ipsum comparare. Nam ex dictis satis constat, quid, quodve sit huius vocis, Christus, significatum, quod putamus esse christi prædestinationis obiectum. Verum, enimvero ipsa doctrinæ consummatio stricto a nobis iure efflagitatur: ut ea, quæ pertinent ad christi compositionem, totaliter absoluaamus, & explicemus, Num in christo sit compositio ex humanitate, & ex ipsa increata verbi existentia. Ita ut in Christo reperiat vera compositio ex essentia creata, & increata esse. Neque vim facio in præsentia, an talis compositio debeat censerī ex his, ut censuimus de humanitate, & diuinitate, aut potius debeat dici compositio cum his, ut præcitatus Ferrariensis vocat eam omnem compositionem, quæ est ex essentia, & esse. Sed illud inquirimus: An vere humanitas existat per existentiam verbi, nullam creatam retinens existentiam, sitque proinde in Christo compositio ex essentia creata, & increata esse, ut ex duobus extremis componentibus unum existens, siue compositio ne cum his, siue ex his. Probatumque primo, pars negatiua, minimeque in firmis sua detur argumentis humanitatem in Christo propriam retinere existentiam, ac proinde non esse locum compositioni prædictæ.

Primum

Primum argumentum. Christi humanitas propriam habet singularitatem à verbi singularitate distinctam, neque enim humanitas Christi per idem est singularis per quod diuinum verbum est singularis, sed singularitate creata singularis est: ergo & habet propriam existentiam humanitas in Christo. Probatum consequentia: quoniam existentia intrinsece pertinet ad singularitatem, ita quod implicat intelligere rem aliquam singularem absque singulari existentia: In hoc enim consistit rem esse singularem, quod singulariter existat, atque adeo singulari existentia: Ergo, &c. Confirmatur primo. Humanitas Christi prius intelligitur singularis, quam assumpta à verbo. Ergo & prius etiam intelligitur existens, atque adeo existit per existentiam propriam, & non per existentiam verbi. Verbum enim in athomo, id est, singularem humanitatem assumpsit, ut dixit Damasc. lib. 3. cap. 11.

Secundo confirmatur. Si verbum humanitatem relinqueret, eadem numero perseveraret humanitas, quæ antea erat in verbo: Ergo permaneret etiam eadem humanitatis existentia: atque adeo humanitas in Christo propriam nunc existentiam retinet. Consequentia probatur, quoniam manifesta apparet implicatio, quod permaneret eadem humanitas, & non cum eadem existentia. Corrupta enim, vel, subtracta existentia ab aliqua re, necesse est, quod res ipsa, quæ existebat per talem existentiam, desinat esse.

Secundum argumentum. Unio humanitatis cum verbo est vera, & realis unio: & quidem duorum extremorum realium: Ergo prius natura quam humanitas uniretur verbo, vere intelligebatur esse aliquod ens reale. At impossibile est quod res aliqua intelligatur in esse vero & reali, quin intelligatur existens: Ergo prius natura quam humanitas uniretur verbo, extitit. Et cum in illo priori naturæ signo non existeret per existentiam verbi, necessum est dicamus, quod extitit per existentiam propriam, quam verbum non destruxit humanitatem assumendo. Ergo retinet illam in Christo. Confirmatur primo. Humanitas prius natura, quam uniretur verbo præintellecta fuit per modum actualis entitatis, etenim verbum aliquam actualem entitatem sibi assumpsit, & non purum nihil: sed nulla res potest intelligi per modum actualis entitatis, quin intelligatur existens, & in eius conceptu formali intrinsece claudatur existentia. Ergo in illo priori rationis signo, quo humanitas præintelligitur unioni in ratione actualis entitatis, præintelligitur etiam existens, & in eius conceptu clauditur existentia. Probatum minor. Prima omnium rerum actualitas est esse existentia. Ergo illo ab aliqua re sublato, imo, & non formaliter intellecto, talis res manet pure potentialis, & nul-

Xxxxx 2 latenus

latenus est intelligibilis per modum actualis entitatis. Confirmatur secundo. Christi humanitas, sicut quælibet res alia, quandiu non intelligitur extra suas causas, nequit intelligi in ratione actualis entitatis: nam est purum nihil, sed per existentiam tanquam per formam seu actum formalem, res quælibet primo extra suas causas constituitur, nec enim aliud formale principium fingi potest, quo res extra suas causas formaliter constituatur, præter existentiam. Sed Christi humanitas præintellecta fuit vnioni per modum actualis entitatis, id est, vt extremum actualitatem habens, qua posset terminare vnionem cum verbo: Ergo præintellecta fuit extra suas causas posita. Rursus: ergo fuit præintellecta existens;

Tertium argumentum. Humanitas prius natura fuit producta, quam verbo vniretur. Ergo prius natura existit. Antecedens videtur affirmari a S. Thom. 3. parte quæstion. 6. articu. 4. ad 3. consequentia vero probatur. Nam productio rei ad rem ipsam existentem, imo vt existentem terminatur: productio enim per se intendit rem de potentia ad actum existendi deducere.

Confirmatur. Humanitas in Christo vere terminat realem conseruationem Dei, sicut eam terminant aliæ creaturæ, imo dum Christus mortalem vitam degit à cœlestibus influentijs, & ab alijs naturalibus causis conseruabatur: Ergo terminat huius conseruationem ratione propriæ existentia. Nam existentia diuina verbi non conseruatur, neque vt Quod, neque vt, Quo, est enim totaliter conseruationis incapax, sicut & dependentia ab aliqua causa.

Quartum argumentum. In Christo secundum fidem sunt duæ naturæ actuales, & secundum proprias actualitates distinctas, fide enim credere tenemur, non esse in Christo, naturarum confusionem, sed quod vtraque natura humana, & diuina retinet in Christo suam propriam essentiam, & formalitatem, & exequitur ea quæ sibi propria sunt. Vt in Concil. Calcedon. Constantinop. 2. & 3. Lateran. 1. & in alijs Concil. & in grauis. Patrum decretis definitum habemus: Ergo quælibet earum existit sua propria existentia. Probatur consequentia, quoniam per existentiam formaliter constituitur prima rei actualitas. Ergo si quælibet natura in Christo retinet suam primariam actualitatem, necessum est retineat suam propriam existentiam.

Confirmatur. Posset Deus conseruare humanitatem cum illa actualitate per quam in verbo est entitas actualis. Sed non est entitas actualis nisi per existentiam. Ergo in verbo retinet propriam existentiam, alias enim inseparabilis esset humanitas à verbo, secundum quod est actualis entitas.

Quintū argumētū, Angelus naturaliter cognoscebat existentiam humanitatis

manitatis Christi. Sed non cognoscebat existentiam diuinam, & increatam: Ergo creatam: atque adeo erat ibi. Patet maior. Cognoscebat humanitatem Christi existentem: ergo & eius existentiam. Patet consequentia, quia non potest cognosci formalis effectus alicuius formæ, quin cognoscatur ipsa forma, sed facere existentem est formalis effectus existentia: Ergo, &c.

Sextum argumentum. Si humanitas existit immediate per existentiam verbi, sequitur quod vnio est immediate facta non in persona, sed in natura. Consequens aduersatur fidei. Definitum enim contra Eutichetem habemus in persona, & non in natura factam esse hanc ineffabilem vnionem: Ergo, &c. Probatur sequella. Existentia non est propria solius verbi, sed toti Trinitati communis. Est enim essentialis, & quidditatum Dei prædicatum. Ergo si humanitas vnita est diuinæ existentia, seu verbo vt existenti, necessum est dicamus, quod humanitas fuit vnita diuinitati, vt est communis tribus personis, id est, secundum quod habet existentiam tribus personis communem.

Denique vltimo hæc omnia confirmantur ex eo, quod in Concil. 7. generali Actio. 6. Epiphanius quidam, cuius sententia minime fuit à Concilio reprobata, distinguit naturam ab hyposthafi, quod natura dicit entitatem existentem, hyposthafi vero substantiam addit. Igitur humana natura in Christo existens est existentia propria. Confirmatur autoritate Damascen. libr. 3. capit. 3. vbi iuxta versionem Fabri dicit verbum assumpsisse humanitatem non existentiam priuatam. Ex cap. 11. & 12. eadem sententia colligitur: nam distinguit existentiam, assumptionem, & deificationem, vbi cum distinguat existentiam ab assumptione, & deificatione manifeste sentire videtur, quod existentia humanitatis non est ipsamet verbi existentia, alias qua ratione distinguenda esset à deificatione, & assumptione.

In oppositum est, quod S. Thom. 3. parte quæstion. 17. articu. 2. docet in Christo vnicum tantum, Esse, reperiri, & loquitur a parte de esse existentia. Violenter enim aliqui de, Esse, substantia. Sancti Thom. explicant, cum ipse dicat ibi personam substantentē esse proximum susceptiuū ipsius Esse. Quod nō habere potest locum respectu substantia, per quam subsistens persona constat.

In hoc dubio duæ sunt theologorum extremæ sententia. Altera est Sancti Thom. loco nunc citato asserentis Christi humanitatem existere diuina verbi existentia. Sequuntur Sancti Thom. vniuersi eius discipuli, sed præcipue videndi sunt Ferrarieni. lib. 4. contra gentes. cap. 41. Capreol. in 3. distinct. 6. & Caiatan. in commentario articulo secundo citato ex Sancti Thom. Docuit eandem sententiam

Henricus Gandauensis quodlib. 3. quaestione secunda.

Altera sententia in alio extremo asserit Christi humanitatem existere naturam ali & sibi propria existentia. Docent hanc sententiam Scot. in 3. dist. 6. Albertus magnus eadem dist. q. 2. art. 4. & 5. Ricard. art. 2. q. 2. S. Bonaventura dist. 5. art. 2. q. 1. Gabriel Almainus & Palud. dist. 6. Altiliodoren. lib. 3. summæ tract. 1. cap. 1. q. 8. & ex nouioribus theologis, illi omnes quibus parum sunt grata S. Thom. placita. Et fere omnes huius sententiæ auctores ob id præcipue in hanc sententiam ducuntur, quia non valent intelligere, quo pacto res aliqua aliter existat, quam per existentiam sibi propriam & intrinsecam, & quasi inherentem. Vnde tot existentias multiplicant, quod sunt rerum essentia, siue totales, siue partiales. Itaque dicunt, quod in homine alia est existentia materiae, & alia existentia formæ, & alia existentia totius suppositi, & alia existentia personalitatis terminantis naturam humanam, & constituentis humanum suppositum, seu personam: neque illis restat aliud, quam dicere, quod existentia etiam suam propriam habeat existentiam. Dicuntq. præterea, quod sicut partes substantiales suppositi cuiuspiam imperfectæ sunt in esse substantiali & essentiali, ita & earum existentia imperfectæ quoque sunt. Et sicut partes substantialiter consideratæ perficiuntur & complentur per formam substantialem totius suppositi, & intra ipsam continentur, ab eaque aliqua ratione informantur. Ita partiales existentia partium earundem secundum rationem existentia perficiuntur & complentur per existentiam totius suppositi, ab ipsaq. pendent, secundum quod exequentur existentia officium: atque adeo quæcunque existentia partialis modum quædam habet in existentia. Nam sicut in existentia accidentis non sufficit ipsum extra suas causas reponere: sed dependenter a substantia & ab eius existentia. Ita partialis existentia nequit ipsam substantialem partem in rerum natura statuere, nisi dependenter a toto composito, & a totali eius existentia. Itaque in Leone & materia & forma suas habent existentias partiales: sed neque materia potest existere nisi dependenter a forma & ab existentia eius, neque materia & forma existere valent, nisi dependenter a toto composito, sicut licet, Leone.

Proportionabiliter ad ista quæ in communi dicunt auctores citati, procedant in particulari circa incarnationis mysterium. Dicuntque humanitatem propria existentia existere in Christo: sed quemadmodum existentia ipsa secundum naturam ordinem complenda erat, & determinanda per propriam & naturalem personalitatem humanæ nature debitam, imo & per existentiam propriam ipsius humanæ personalitatis, quæ est existentia communis totius humani suppositi, neque aliter (miraculis seclusis) humanitas existere posset in rerum natura.

natura. Ita cum personalitas diuini verbi in hoc profundissimo incarnationis sacramento suppleat perfectissime vicem personalitatis humanæ, existentia propria humanitatis per se pendet ab ipsa verbi personalitate, ab eiusq. existentia: atque adeo modum quendam in-existentia induit in Christo. Et ex hac doctrina eius auctores sufficienter, suo iudicio, explicant omnia quæ in Concilijs, & Patribus reperiuntur. In quibus quandoque affirmari videtur in Christo humanam reperiri existentiam, quandoque vero quod Christi humanitas existit per existentiam verbi. Nam cum primum dicunt, aut saltem insinuant, docent re ipsa, id quod hæc sententia affirmat. Cum vero secundum asserunt, intelligendi sunt in hoc sensu quod existentia humanitatis completur & terminatur per existentiam verbi tantquam per existentiam totius suppositi: atque adeo reuera humanitas existit existentia verbi. Quod etiam in supposito humano contingit; nam licet humanitas ex corpore & anima constans propriam habeat existentiam, per quam existit, ut per existentiam sibi propriam, & sibi intrinsecam, existit nihilominus per existentiam totius suppositi.

Denique auctores prædicti, aut saltem eorum aliqui arbitrantur, quod in re qualibet, existentia ita habet rationem primi actus, & primæ formæ, quod est impossibile, ut res aliqua aut sit, aut intelligatur ut entitas actualis, nisi per existentiam: ita quod nec conceptu etiam præcisuo intelligi potest, & concipi res aliqua in ratione actualis entitatis, quin in tali conceptu intrinsece, & formaliter claudantur existentia. Quoniam actualitas cuiuscumque entitatis est effectus formalis existentia. Comparatur enim esse ad essentiam, sicut actus ad puram potentiam in ratione entis. Hæc & alia nonnulla dicunt præfati theologij: & omnia hæc adeo vera esse sibi persuadent, ut eorum opposita vix probabilia reputent. Imo & quidam eorum absque ordine dicunt, sententiam S. Tho. parum obtinere probabilitaris. Cui tamen omnia quæ ex ipsis retulimus sint falsa, & nescio an deberent censeris probabilia. Suntq. huic sacro incarnationis mysterio parum digna, neque admodum consentanea modo loquendi Conciliorum, & Patrum. Vnde non satis queo mirari, quo pacto viris doctissimis & excellenti ingenio præditis hæc, quæ retulimus, tantum potuerunt placere, ut grauissimam S. Tho. doctrinam huic tanto mysterio consentaneam, & eius excellentia condignam, tanta cum libertate contempserint. Non vacat in presentia immorari in referendis omnibus, & explicandis in quibus ista sententia magnam continet falsitatem. Aduertam tamen nonnulla. Et priusquam in particulari descendam ad probandam S. Tho. sententiam, quæ docet humanitatem Christi non propria, sed existentia verbi tantum existere. In communi conabor breuiter ostendere huius sententiæ falsitatem. Neque vero

vero hoc censendum est a nostro instituto alienum, cum sit admodum necessarium, ad intelligendum id quod proposuimus in hac dubitatione explicandum.

Sed tamen prius aduertere oportet, existentiam substantialem nullatenus esse cum subsistentia confundendam: distinguuntur enim, vel, realiter, & inter se se & a substantiali natura, ut placuit Caiet. 3. p. q. 4. art. 2. vel ut placet alijs quibusdam etiam grauissimis solis distinguuntur rationibus formalibus. Quæ res quod ad præsens attinet, non est magni ponderis. Quamuis suauiori modo explicari possit in carnationis mysterium si cum Caieta. & alijs theologis non paucis, qui ei adhæserunt realem, ut res ad re, distinctionem inter ista constituaamus. Quo supposito.

Prima Conclusio.

Falsa est secunda sententia, quatenus docet in rebus omnibus proprias & particulares reperiri existentias. Probatur hæc conclusio Primo. Per existentiam, ut autores contrarij fatentur, res constituitur formaliter in actu: Ergo si in composito substantiali V. c. in Petro Partes eius substantiales existunt proprijs existentijs, omnes etiã seorsum consideratae sunt formaliter in actu constitutæ. Ita quod materia prima est formaliter in actu, & forma similiter est in actu. Hoc autem consequens est omnino falsum. Ergo falsa est sententia ex qua inferitur. Probatur falsitas consequentis vulgatissimo illo argumento ex Aristotelica doctrina desupto. Ex pluribus entibus in actu non potest effici vnum ens simpliciter, sed vnum duntaxat secundum quid, nimirum, per aggregationem: Ergo si partes substantialis suppositi. V. c. Petri sunt formaliter in actu constitutæ, prius natura quã intrent compositionem totius suppositi. Petrus non erit ens simpliciter vnum, sed aggregatione duntaxat. Et idem argumentum fit de quocumq. substantiali composito. At quod huius compositum non sit vnum simpliciter, nullus philosophorum nisi desipiat, dicere audebit. Contemnunt hoc argumentum quidam theologi ex nouioribus, diuersa sique ei solutiones accommodant: sed tota earum probabilitas, si hoc nomine digna est, reducitur ad doctrinam illam paulo superius commemoratam, videlicet, quod existentia partialis non est existentia completa in ratione existentia, sed comparata ad existentiam totius compositi, seu substantialis suppositi potentialis est, & modum habet in existentia: atq. adeo omnes partes cum suis existentijs partialibus ad vnum concurrunt suppositum, & vnico eius esse existunt simpliciter, & ob id ipsum totum suppositum simpliciter est vnum. Hæc solutio vehementer placet suis autoribus, mihi-

hi tamē vehementer displicet, multisque illam impugno. Primo. Existentia ex propria sua ratione ita est actualitas, quod nullam habet potentialitatem terminabilem, & actuabilem per superiorem formam. Nam Esse ex proprio suo conceptu actualitatem dicit, nihilque potentialitatis admittit, nisi ratione essentia, & naturæ, cui adiungitur: aqua materialiter modificatur, & determinatur in qualibet re creata: Sicut omnis forma determinatur, & contrahitur materialiter a potentia, quam actualat, & informat. Vnde Esse existentia secundum suam rationem perfectior est simpliciter quacumque substantiali forma, ut doctè San. Tho. aduertit 1. par. quæst. 4. ar. 2. d. 3. Et hinc est, quod essentialissima perfectio Dei est ipsum Esse. Quod non est in præsentia probandum, sed ex multis q̄ in lib. de orig. & potestate gratia tractat. 2. diximus, præsupponendum: Ergo irrationabiliter Aduersarij dicunt existentias partiales actuari, & informari per communem totius suppositi existentiam. Et quantum ego coniectura assequi possum, hæc ratio a nobis facta potissimum fundamentum est illius Peripatetici proloquij. Ex duobus entibus in actu nõ potest fieri vnum ens simpliciter. Nã duæ entitates cõstitute in proprijs essendi actualitatibus, nõ possunt actuari per aliud esse eidem commune: Quoniam repugnat existentiam actuari, vel per aliam existentiam superiorem, vel per aliam quamcunque formam. Eo quod existentia ut sic summæ tenet actualitatis apicem, nec aliud de potest determinari, quam ex parte subiecti, id est, essentia, quam terminat & actualat. Itaque illa repugnantia, quam Aristotel. & qui eius sequuntur doctrinam inuenerunt in hoc, quod ex pluribus entibus in actu fiat vnum simpliciter, non ex alijs formis, & actualitatibus potissimum pensatur, sed ex ipsa actualitate existendi. Nam certum est, quod gradus formales inferiores actualantur, & perficiuntur per superiores: corporum per vegetatiuum, vegetatiuum per sensitium, sensitium denique per rationale. Et quidem nullum ego reputarem inconueniens, quod in homine multæ essent formæ, ex quibus diuersi isti gradus desumerentur: & quod inferior forma se haberet potentialiter, & materialiter respectu superioris, nisi obstaret actua itas existendi. Volo dicere, quod tota repugnantia huius rei inde sumitur, quod istæ formæ tribuerent diuersas existentias, & est impossibile, quod existentia, quam tribuit inferior forma, possit in ratione existentia per superiorem formam, aut superiorem existentiam actuari, & formaliter perfici. Vnde si essent in vno supposito diuersæ formæ, essent simpliciter plura entia in actu, & non esset vnum simpliciter.

Hæc doctrina non est voluntaria, quia si gradus substantialis in-

Yyyy ferior

ferior perfici potest, & actuari per superiorem: quare non poterit forma inferior, cui ille gradus respondet, actuari similiter & perfici per formam superiorem. Vnde nisi obsta ret actualitas existentia quam secum affert qualibet substantialis forma, nulla esset ratio, propterquam non multiplicarentur substantiales formae in eodem supposito. Scio autores quosdam ex his quibus secunda sententia placuit, libenter admittere hanc multiplicationem formarum, sed alij multi etiam ex eis, qui doctius loquuntur, eam nullatenus admittunt.

Sed iam secundo contra hanc solutionem sic argumentor. Partiales istae existentiae non sufficiunt constituere ipsas substantiales partes extra suas causas: Ergo improprie, imo falsissime appellantur existentiae; & summa cum proprietate dicitur eas habere modum inexistentiarum. Imo est inexplicabilis iste modus. Quo dicit ostendo. Cum dicimus materiam primam propria terminari existentia, inquiri, an existentia haec sufficiens sit, ut materia prima per ipsam solam existat extra suas causas constituta, vel non. Si dicas primum. Quare ergo, dicitur, quod existentia materiae primae habet rationem inexistentiarum, cum se sola sufficiat exequi proprium existentiae officium. Si dicas secundum: Ergo non est existentia. Probo evidenter consequentiam. Quoniam proprius effectus formalis existentiae est existens seu existere. Itaque tam proprium est, & formale existentiae facere rem existentem; atque est proprium albedini facere album. Et confirmo, Vel haec existentia materiae primae est existentia per se, vel existentia in alio. Si est existentia in alio: Ergo non habet modum inexistentiae, sed vera est existentia; atque ad eam est actus, quidam accidentalis, per quem substantia quaecunque illa sit nullatenus existere valet. Si vero est existentia per se: Ergo materia prima per hanc solam substantialem existentiam separata ab omni forma poterit sine miraculo existere. Ita quod miraculum consistet tantum in separatione materiae ab omni forma, non vero in eo quod separata existat. Urgeo amplius rem istam, & inquiri, utrum in illo priori, quo materiam praetelligimus formam, & composito, materiae vere existat per hanc suam partialem existentiam. Ita quod vere praetelligatur existens, & ut existens ad compositionem confluat, ad eum modum quo sol prius natura existit qua illuminet, & licet in eodem instanti quo existit, illuminet, prius tamen intelligitur existens, eo quod secundum quod existit, actu lucidus illuminat. Sic quaeritur: an materiae concurrat ad compositionem totius compositi, ut existens propria existentia, vereque praetelligatur actu existens. Vel nunquam intelligitur existens, quoad non intelligitur informata, & intra totum compositum constituta. Si concedas eam praetelligi existentem cum prius non pendeat in

trin.

trinsece a posteriori, manifeste sequitur, quod materia prima si per miraculum ab illa omnis separaretur substantialis forma, absque novo miraculo permanebit existens, & existet quandiu ab ea non fuerit per aliud miraculum separata illa partialis existentia, sicut praetelligitur existens per eandem existentiam, prius natura quam unia tur forma. Sic a deo ut sicut existeret sol, etsi eius actualis totaliter in pediretur illuminatio, ut impedita videtur in Christi morte, & homo etsi per miraculum ab eo risibilitas separaretur: ita existeret materia, & si omnis substantialis forma excluderetur ab ipsa. Et quidem mirum est, quod a materia prima non separaretur existentia, per quam potuit praexistere unioni ad formam, & quod desinat esse. Si vero non praexistit unioni ad formam, neque concurrat ut existens ad compositionem totius compositi, explicandum restat, quare natura tale partialem existentiam materiae primae concessit: quia videtur omni no impertinens. Nam si materia nequit extra suas causas actu existere nisi dependenter a forma, imo & a toto composito, & actuata & terminata per existentiam totius compositi; quae nam erat necessitas talis existentiae partialis? Sufficiebat enim existentia totius compositi, per quam & materia & omnes eius partes existant. Nihil autem otiosum est, & frustraneum in naturali ordine statuendum. Si quidem praexistentia partium necessaria esset, hoc argumentum leues obtineret vires. Verum supposito quod partes non praexistant toti composito, manifestarum argumentum apparet. At dices. Partialem existentiam in partibus esse necessariam, ut partes sint entitates actuales: quoniam seclusa existentia nulla intelligitur actualitas. Magnificatur haec solutio a suis auctoribus, sed ego causam non video: video potius magnam eius insufficientiam. Et primo quod ab istis theologis dicitur, nullam esse aliam entitativam actualitatem nisi existentiam, quis non videt esse falsissimum, & veram philosophiae contrarium, Gradus enim formalis, quem forma prestat V. c. sensitivum, rationale &c. non ne formalis actualitas est? Fateor libenter, quod existentia conditio est necessaria, ut formalis quaecunque actualitas suum habeat complementum, & actualitatis modum: vnde existentia seclusa omnia sunt potentia, sed nihilominus ipsa existentia non confert rei creatae actualitatem eius substantialem. Sed hoc ad formam pertinet concurrente simul ipsa existentiae actualitate per modum necessariae conditionis. Existentia enim non est forma rei, in rigore loquendo, sed quidam terminus substantialis, sicut de subsistentia dici solet. Sed hoc praetermissum, de quo statim, assignatam solutionem sic impugno secundo, Materia prima priusquam sit unia formae non eget actualitate essendi, neque oportet quod praetelligatur per modum, existentis quia ut antecedit compositionem actualem cum toto com-

Yyyyy 2 pos.

posito, & ut naturæ ordine præcedit totius compositi formam, non præexistit, neq; præintelligitur ut existens: (nam hac suppositione facta procedit hæc argumentatio) quia alias, ut dicebam, sine miraculo posset existere ab oī forma seperata. At præintellecta forma totius, eiusq; existentiæ, per ipsammet existentiam totius constituetur materia, & qualibet alia pars compositi in ratione actualis entitatis.

Hæc argumentatio nō potest non esse euidēs, nisi dicatur, id, quod aduersarij contendunt verum esse, & nos falsissimum arbitramur, videlicet, quod existentiæ sit forma essentialiter, & intrinsece constituens actualitatem cuiuscunque rei. Quam sententiam ego vix possum intelligere: neque scio quid dicat. Vnde sic argumentor. Essētia & formalis ratio naturæ humanæ non est existere, hoc enim cōmune est homini, equo, & lapidi: sed est esse animal rationale, hoc autē homo non habet ab existentia, sed a sua forma rationali. Non ergo existentiæ est forma constituens essentialē rei actualitatem, sed, ut dudum dicebā, est terminus quidam essentię & formæ necessario requisitus, ut forma actu conferat suam entitativam actualitatem. Neque sufficit dicere, quod existentiæ est actualitas entis cuiuslibet secundum rationem entitatis: a forma vero sumitur actualitas specifica, quæ sub formalitate entitatis debet contineri, quia alias neq. actualitas erit, neq. aliquid extra nihil. Non sufficit, inquam, hoc asserere. Quoniam forma, quæ dat actualitatem specificam confert etiam omnem actualitatem essentialē, quamlibet genericam, & cōmunē. Non enim geminam formam, sed vnicam duntaxat in re qualibet peritio res philosophi constituunt, ex qua tota rei formalitas & actualitas provenit: Et ob id in homine omnis ratio quantumlibet communis perfectior est, quā in equo, quia a perfectiore specifica forma provenit ab anima nempe rationali, & in equo propter eandē causam omnis actualitas perfectior est, quam in formica. Præterea inquirō, an actualitas, quæ ab existentia desumitur essentialis, sit homini, nec ne? Si essentialis est: Ergo homini essentialiter cōpetit existere sicut deo; atque eadeo cum essentiæ rerum invariabiles sint secundum essentialē rationes, concedendum est, hominem ab æterno extitisse. Imo & est concedendum, quod a se ipso existit, sicut Deus: quoniam existere est ei essentialē, sicut deo, Nec vero deus alia ratione ex se ipso existit, nisi quia ex sua essentia existit. Si vero non est essentialis actualitas prædicta, Ergo aliam debemus commentari actualitatem in ratione entis homini essentialē, ab existentia vel realiter, vel formaliter saltem distinctā. Res enim certa est, & ab omni formidabili opinione secretata, quod homo, & qualibet res alia actualitatem habet aliquam sibi propriam & essentialē intra genus entis & in

& in ratione entis. Nam si hanc non habet actualitatem, nullam sane habere poterit, siue in ratione substantiæ, siue in ratione animalis, siue in quavis alia, vel, generica, vel, specifica ratione. Nam sicut id quod ens non est, nihil est: ita quod actualitatem entis essentialiter non continet, nullam habet actualitatem. Neque hoc maiori probatione indiget, cum sit ex se manifestissimum.

Sed iam vterius nostram primā conclusionē Tertium, & id quidē non debile, argumentum confirmat. Et si præcipua eius vis ad præcedens argumentum debeat reuocari. Sequitur ex contraria sententiā, quod Equus, Leo, & aliæ omnes inferiores creaturæ formas habeant sua natura immortales, & incorruptibiles, sicut homo formam habet sua natura, & absque speciali dono Dei incorruptibilem, & immortalem, quod in Conc. 3. Lateran. definitum habemus. Consequens manifestam habet absurditatem, nulli, vel mediocriter sapienti incognitam: Ergo, &c. Probatur sequella, Leonis formæ propria, & particularis competit existentiā, sicut competit formæ hominis, animę, videlicet, rationali. Ergo eodem modo forma Leonis incorruptibilis est, sicut anima rationalis. Et idem argumentum fit de formis aliarum rerum.

Dices. Non eodem modo competere existentiam formæ Leonis, atque rationali animæ, quia existentia formæ Leonis est imperfecta, existentia autem animæ rationalis simpliciter est perfecta, per quam subinde rationalis anima a corpore separata potest realiter existere. Contra. Vel imperfectio existentia, quæ propria est Leonis formæ, consistit in hoc, quod partialis est, & sua natura ordinata ad totum compositum: vel quia non potest per se constituere formam Leonis existentem, nisi dependenter ab alia existentia, nimirum, ab existentia totius. Prior imperfectio nihil ad rem attinet, quia communis est etiā animæ rationali, quæ sua natura pars est totius hominis, & quibus, quæ ad ipsam pertinet, ad totum hominem essentialiter ordinata, sic adeo ut quidam ex doctioribus modernis (& si mea sententia falsissime) dixerint, in sui productione per se a toto pendere compositum. Secunda verò imperfectio, ut præcedenti argumento probatur, est fere inintelligibilis. Tum quia est contra rationem existentia, quod non possit facere perfecte existentem formam cui adiungitur. Tum etiā quia auctores contrarij hæcenus non explicuerunt, an prius natura, quam intelligamus existentiam totius compositi. V. C. Leonis, substantialis eius forma præexistat per suam existentiam partialem, necne. Nam si non præexistit, impertinens est partialis illa existentia. Si vero præexistit, sequitur inconueniens illatum, videlicet, quod forma Leonis possit sua natura existere a corpore separata, sicut existit rationalis anima. Item sequitur inconueniens aliud non minoris consi-

considerationis, nimirum, quod forma leonis incipiat esse per creationem, sicut rationalis anima. Quod sic probatur: forma Leonis non pendet in sui productione a toto composito: Ergo vere producitur per se, ipsa que immediate suam terminat productionem. Et producitur secundum se totam, & secundum omnem sui entitatem: Ergo creatur. Prior consequentia est evidens, quia id quod independentem ab alio producitur, per se producitur. Et consequentia posterior cum sit vere doctis est, in proposito: productio enim qua producitur totum aliquod ens, siue parziale sit, siue totale, creatio est. Nam creatio quid aliud est, quam totius entis productio? Antecedens vero probatur. Non pendet a toto composito in suo esse: quia prius natura esse habet, ut dicunt auctores contrarii, quam totum compositum esse habeat. Res autem, quęlibet sicut se habet ad esse, ita se habet ad produci, & fieri, & a quo non pendet in esse, non potest per se pendere in fieri, nisi ut plurimum tanquam a dispositione quadam, & quidem remota, quod non est ad propositum, Ergo, &c.

Forsan recurret ad operationem, quam habet rationalis anima a corpore organo, & instrumento, independentem; quam operationem in Leonis anima minime reperimus. Sed hoc impertinenter ad propositum adducitur, ubi causam inquirimus, ob quam cum Leonis anima propriam sortiatur existentiam, sicut anima hominis, non comperat, ei simili operatio. Et sicut ex operatione, quam habet rationalis anima a corpore independentem, a posteriori colligimus, eam propriam pollere existentiam, in qua non pendet a corpore, neque a toto composito: Ita ex eo quod in Leone nullam huiusmodi experimur actionem, efficaci consequentia deducimus, eius animam non actuari propria, & partiali existentia, qua prius natura existat, quam totus Leo. Sed quod existit potius per existentiam communem totius compositi, & non aliter.

Quarto tandem, & ultimo probatur conclusio statuta. Et specialiter argumentum procedat in homine. Si in homine præter existentiam animæ rationalis aliam existentiam totam humanitati communem commentamur, vel illa existentia corporea est, vel incorporea: sed neutrum horum dici potest. Ergo, &c. Propositio maior apparet evidens, nisi dicamus, quod illa existentia est composita, sicut & ipsa humanitas, cuius altera pars est corporea, & altera incorporea. Et ita iam ab intento recedimus, quia non constituimus aliquam existentiam communem, sed duas partiales: atque adeo tota contraria doctrina rueret. Omnes enim existentie in homine essent partiales, & non responderet toti composito sua specialis existentia, ut aduersarij contendunt. Probatur autem minor. Et primo quod non sit corporea videtur manifestum. Nam anima rationalis, quæ spiri-

tualis

tualis est & incorporea, nequit existere per corpoream, & materialem existentiam. Quod præcipue est manifestum in horum theologorum doctrina, quæ docet existentiam esse verum actum, veramque formam vereque actuare, & informare illam essentiam cui dat existere. Præterea secundo, quod non sit spiritalis illa communis existentia. Sic probatur. Primo totum compositum ex corpore, & anima resultans non est pure spirituale: non ergo actuabile est per existentiam pure spirituales, quæ per se primo proportionata sit ipsi toti composito. Hoc ultimum addiderim propter existentiam animæ rationalis, quæ toti composito humano communicatur, cum sit spiritalis. Sed hoc non mirum, quoniam eius spiritalitas non ex toto composito, sed ex ipsa rationali anima, ad quam per se primo pertinet, pensari debet. De inde secundo. Si illa esset spiritalis, sua natura incorruptibilis esset: atque adeo redderet totum compositum incorruptibile, & immortale. Vel, ut minimum, inferret magnum absurdum, nempe, quod quoties corrumpitur homo, destruat aliquam entitatem substantialem, & spiritalis: magnamque videtur præferre absurditatem dicere, quod substantialis entitas spiritalis, & immaterialis per se pendeat in sui conseruatione ab entitate corporali, ita quod destructio corpore humano necessum sit, ut ipsa quoque destruat, & quod sua propria de natura sit corruptibilis. Nam cum totum corruptibilitatis fundamentum materia sit, quæ ob suum vagum, & insatiabilem appetitum, veluti adultera viro, formam, & composito machinatur malum, ut Ari. 1. phys. dixit: res spiritalis quæ omnis est materię expers, nequit non esse sua natura incorruptibilis, & immortalis. Ex his omnibus, quæ diximus, infero veram esse conclusionem primam, veramque proinde & Thome sententiam, quæ docet totum compositum, & omnes eius partes, ac omnia quæ ad ipsum intrinsece pertinent, vnica & eadem existere substantialem existentiam. Et prætermitto innumera, quæ fieri possent pro hac conclusione argumenta. Nam quæ proposui videntur esse præcipua, continereque capita aliorum argumentorum omnium.

Secunda Conclusio.

Humanitas in Christo non propria, sed verbi existentia existit. Nulatenus de subsistentia loquor in hac conclusione, sed de existentia dumtaxat, prout a subsistentia distinguitur: Nam si de subsistentia præsens intelligeretur conclusio, non probabilem opinionem, sed certam fidei contineret veritatem.

Probatur hæc conclusio. Primo ex Concilio generali Actio. 11. in Epist. Sophronij Hierosolymitani valde grata, & probata vniuersis S. Concilio Patribus. In qua hæc habetur. In illo itaque, scilicet, in verbo,

non

non in semetipsa habuit: existentiam vnam. Loquebaturque graui-
 mus hic Pater de Christi humanitate, vt legenti constabit. Ergo non
 propria, sed verbi existentia substantiali humanitas Christi existit.
 Non satisfacit quorundam solutio dicentium, existentie nomine sub-
 sistentiam intelligi. Nam licet negare non debeamus, quod potissi-
 mum intendebatur ab illo Concilio, & ab vniuersis eius Patribus de-
 finire aduersus Nestorium, & alios hæreticos duas naturas vere &
 realiter vna, & eadem subsistentia verbi personaliter subsistere. Volun-
 tate tamen asseritur, quod non aliquando saltem incidenter Patres
 illius Concilij de ipsa loquerentur existentia. Et cum verbum, existen-
 tia, habeatur expressum irrationaliter ad subsistentiam confugitur. Præ-
 fertim cum Nestorij error multo apertius, & euidentius confutetur,
 si dicamus Christi humanitatem non solum subsistere diuina verbi
 subsistentia, sed & increata quoque eius existentia existere. Nam hac
 ratione maiorem, & strictiorem, magisque substantialem vnionem
 inter verbum, & humanitatem constituimus, ac proinde magis à Ne-
 storiano errore auocamur. Neque vero satis explicat Sophronij men-
 tem, qui dicit, nihil aliud ibi intendi, quã quod humanitas non prius
 tempore extitit, quam verbo fuerit vnita. Nam licet ipse non negaue-
 rim, hanc veritatem fuisse ibidem per se primo intentam: assero ta-
 men Sophronium inde hanc veritatem maxime confirmasse. Quo-
 niam, inquit, humanitas nullam propriam vnquam existentiam ha-
 buit, sed per verbi existentiam semper extitit. Vnamque communem
 cum verbo existentiam sortitur. Sed dicunt tandem, autores nonnulli,
 quod Christi humanitas etiam si propriam habeat existentiam, ex-
 istit nihilominus per existentiam verbi, quatenus verbi personalitas
 per quam terminatur peculiarem habet existentiam, quam ipsi huma-
 nitati comunicat. Quæ doctrina superius iam fuit a nobis insinuata.

Verumtamen hanc solutionem expugnant omnia illa, quibus osten-
 dimus circa conclusionem præcedentem non esse multiplicandas par-
 tiales existentias, neque vnam existentiam compleri posse, & actuari
 per aliam, sed specialiter hanc solutionem impugno. Et inquirō ab
 autoribus huius solutionis, Num humanitas per propriam existen-
 tiam prius natura extiterit, quam fuerit verbo vnita, & quam extite-
 rit per verbi existentiam, vel non. Si primū dicant, manifeste loquun-
 tur contra Sophronij sententiam grauiissimo Concilio probatam, quo-
 niam fatentur re ipsa quod humanitas propria existentia existit, cum
 non pendeat ab existentia verbi, in hoc quod actu extra suas causas
 existat. Nam si in primo vnionis instanti fuit verum dicere, humanita-
 tem existere propria existentia prius natura, quam verbi personalita-
 te terminaretur: necessum est concedamus, quod humanitas, in hoc
 quod est actu extra suas causas existere, minime pendet à verbo. Nam

si pen-

si penderet, non prius existeret, quam ei esset communicata propria
 verbi existentia: atque adeo si tunc non pendeat, neque modo pen-
 det. Et ex consequenti non vere dixit Sophronius, Christi humanitatē
 non in seipsa, sed in verbo existentiam habere. Hic enim dicendi mo-
 dus manifeste designat dependentiam humanitatis a verbo in hoc,
 quod est actu existere. Si uero respondeant, non prius natura humanitatē
 extitisse, quam fuerit a verbo assumpta, & quod existentia humani-
 tatis non fuit sufficiens eam constituere in actu extra suas causas, ni-
 si vt coniuncta personalitati & existentia diuini verbi. Si hæc, inquã,
 dixerint, ruit præcipuum eorum sententiæ fundamentum. Ob id
 enim contendunt humanitatem propria existentia existere, vt
 tueantur humanitatem prius natura, quam assumeretur a verbo
 fuisse veram realem, & actualem entitatem, vt posset habere ra-
 tionem extremi assumendi a verbo. At si dicant humanitatem non
 prius natura extitisse quam verbo fuerit vnita, ruit hoc fundamen-
 tum, funditusque eorum sententia subuertitur. Non enim saluant
 quod intendunt, videlicet, humanitatem, priusquam assumeretur
 fuisse actualem entitatem. Item sic vrgeo. Si doctissimus Sophro-
 nius dixisset dumtaxat humanitatem vnam habere existentiam in
 verbo, aliquid apparentiæ solutioni præfate tribui posset. At non
 solum hoc dixit, sed quod non in semetipsa, sed in illo vnam existen-
 tiam habet. Excludit his verbis omnem aliam existentiam ab hu-
 manitate præter illam quæ ipsi est communis cum verbo, & in
 verbo: Ergo non est rationalis illa solutio. Inferius ad huc pressius
 & vrgetius ex hoc testimonio contrariam sententiam confutabo.

Sed iam secundo probatur eadem sententia ex S. Leone Episto. 1 r.
 ita dicente. Natura quippe nostra non ita assumpta est, vt prius crea-
 ta post assumeretur, sed vt ipsamet assumptione crearetur: Quid cla-
 rius pro hac veritate dici potuit? Nã ex his verbis constat, quod crea-
 tio. i. productio humanitatis christi, assumptionem præsupposuit: Ergo
 christi humanitas nullū accipit esse nisi dependenter ab assumptione.
 Ex quo rursus colligitur, quod non propria, sed existentia verbi existit.
 Nam totum esse, quod ex vi assumptionis humanitati competit, est
 ipsum esse verbi, Dices. S. Leonem nihil aliud intendere prædictis ver-
 bis, quam quod humanitas non prius tempore extitit creata, quam
 fuerit a verbo assumpta. Admitto libenter hanc fuisse præcipuam
 S. Leonis mentem, sed quod de Sophronio dicebam, nunc de Leone
 doctissimo dico. Nempe, quod ad intentum præcipuum probandū:
 assumpsit doctrinam & rationem communiorem & magis generalē,
 nimirū, quod creatio humanitatis in suo termino & in facto esse ab assu-
 ptione dependentiã habuit, quod nos sup q. 5. a. 3. du. 3. in solu. ad. 2. adhi-
 bito quoddã exēplo vberius exposuimus: hoc enim manifeste denotat

Zzzzz illa

illa Leonis verba nisi a proprio sensu distrahantur, scilicet, ut assumptione crearetur, puta, humanitas. Non dixit, in assumptione, sed assumptione, ut denotaret creationis dependentiam ab ipsa assumptione. Expendantur etiam illa verba, Ut prius creata. Sensum enim formalem reddunt istum, scilicet, quod non fuit assumpta ut praeexistens secundum existentiam propriam per creationem acceptam, Ego plane nescio, quibus verbis potuit S. Leo: sententiam istam apertius exprimere. Eisdem fere verbis usus fuit Fulgentius lib. de incar. c. 3 quae paulo post referemus. Hanc denique sententiam docuit expresse Damascen. lib. 3. cap. 22.

Sed iam rationibus agamus, sitque prima ratio. Si humanitas christi propria existentia & sibi connaturali existit, Sequitur, quod B. Virgo non est formaliter appellanda Dei genitrix, & mater. Consequens est heresis in Con. Ephes. 1. canon. 1. & can. 13. & in Conc. 2. & 3. Constant. quae 5. & 6. generalia dicuntur, & in conc. Lateran. 1. De qua re legitur S. Tho. 3. p. q. 35. a. 4. & 5. Ergo contraria sententia non iam consentit fidei & sacro incarnationis mysterio; atque S. Thom. doctrina quam in nostra conclusione proposuimus. Probatur sequella. Tota Christi humanitas secundum animam, & secundum corpus praexistit assumptioni. Ita quod anima prius natura fuit creata, & tota humanitas prius natura concepta, quam assumeretur a verbo: & hoc totum concedunt auctores contrariae sententiae, ut tunc naturae humanitatis eam priusquam assumeretur a verbo, veram & actualem fuisse entitatem, actualemque assumptionis extremum: Ergo prius natura, quam Deus esset homo, & homo Deus, peractum fuit & absolutum totum officium & Dei creantis animam, & B. Virginis totam humanitatem concipientis & generantis. Probatur euidenter haec consequentia. Quia totum officium maternum a B. Virgine in Christi generatione exhibitum non attingit assumptionem humanitatis cum verbo, hoc enim non ad Virginem generantem, sed ad Deum mirabilia operantem attingit. Sed totum eius officium substitit in productione humanitatis, Quae vera idcirco fuit generatio: quia ipsam humanitatem produxit tali productione, quae nisi diuina praeniretur actione, humanum etiam efficeret suppositum. Sed tota productio humanitatis fuit absoluta, & consummata ante assumptionem: Eo quod humanitas habuit totum esse & essentiam, & existentiam sibi debitum in ratione humanitatis priusquam assumeretur a verbo: Ergo antequam humanitas assumeretur a verbo cessauit tota humanae generationis actio. Sed tunc neque erat Deus, neque Christus, sed humanitas: Ergo Beatissima Virgo humanitatem genuit, non Christum, neque sua actione ipsum christum attigit. Confirmatur. Si fingamus per aliquod temporis instans humanitatem a B. Virgine productam existisse

tisse absque aliquo supposito, sed propria humanitatis existentia terminatam, nullatenus dici potestet Beatiss. Virginem genuisse Christum & Deum, sed eius dumtaxat humanitatem. Sed idem profus est quod praecedat, vel duratione temporis, vel ordine naturae: Ergo ex illa sententia praedictum sequitur inconueniens. Probo minorem. Supposito quod prius naturae ordine fuit consummata humanitatis generatio, quam ipsa humanitas assumeretur a verbo, per accidens fuit eiusdem humanitatis generationi, quod humanitas in eodem instanti, vel in tempore postea sequenti a verbo assumeretur: Ergo non magis B. Virgo potest nunc Dei mater appellari, quam vocaretur in illo casu conficto, videlicet, si non in eodem instanti, sed in tempore sequenti verbum humanitatem assumeret.

Si dixeris, quod si in illo instanti, verbum non assumpsisset humanitatem, actio Beatiss. Virginis qua concurrat ad generationem Christi terminatur ad proprium suppositum eiusdem humanitatis ab assumptione autem quasi impedita fuit eius actio, & humanitas non proprium, sed alius suppositum fuit ad epra, nimirum, ipsum verbi suppositum. Bene haec se habent: sed quid obsecro ad argumenti facti solutionem conferunt? Ex his enim nihil habemus aliud, quam quod impedita fuit actio generatiua B. Virginis, ne proprium terminum vltimum, humanum, scilicet, suppositum attingeret, non vero quod ipsa sua actione, quid amplius effecerit quam humanitatem praexistentem assumptioni. Et in illo conficto casu etiam supponimus, quod impediretur virginis actione ad suppositum humanum perueniret, hoc ergo impertinens est ad veram generationis Christi saluandam. Neque vero quidquam refert asserere quod Virgo sanctiss. non actiuitatem aliam habuit in Christi generatione quam ministrare, & praeparare materiam. De qua re alibi est tractandum. Non inquam, hoc refert. Nam siue hanc solam, siue aliam etiam actiuitatem habuerit, necessum est, quod circa, verbum, imo, & in verbo, habuerit eam. Nam si circa solam humanitatem Virgo Beat. officium genitricis exercuit, qua proprietate potest concedi, quod Christus conceptus est ex Maria Virgine, & quod Maria Virgo concepit Christum, & ipsum Deum genuit. Expendat theologus hoc argumentum, & solutionem eius probabilem quaerat. Ego enim non inuenio, sed euasiones quasdam friuolas, quas consulto propter grandem earum insufficientiam praetermitto. & absque vlla dubitatione existimo, Sophr. & Fulgent. loc. cit. intellexisse hoc esse necessarium ad saluandum hanc veritatem, quod B. Virgo, vere, proprie, & formaliter genuit Deum. Legantur attente verba Sophronij, & eorum consequentia, & apparebit quam sit verum id quod diximus. Inter alia haec dicit Sophronius. Simul quippe caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei verbo caro

animata rationalis, simul dei verbo caro animata rationalis. In illo itaque & non in semetipsa habuit existentiam vnam. Et paucis interiectis, quae a proposito non diuertunt, subiunxit. Ex inuiolabili namque & virginali sanguine sanctae atque immaculae Virginis Mariae verbum vere factum est incarnatum, & veraciter homo &c. Et paulo post addidit. Nascitur Deus homo humano corpore, similiterque & habitu animam rationalem & incorpoream habens, quod ipse in semetipso & nequaquam aliter rationali animauit spiritu. & Virginem generantem conseruauit, & theotocon, id est, Dei genitricem eam proprie & veraciter demonstrauit. Omnia haec verba sunt ponderanda, sed haec vltima praecipue, scilicet, quod ipse in semetipso rationali animauit spiritu &c. quibus verbis constat, sacram Christi corpus in ipso met verbo fuisse anima rationali animatum. Hanc enim vim habent illa verba, In semetipso, id est, non prius quam assumeretur, sed in assumptione humanam effecit carnem, & rationali spiritu animauit. Et hinc, mox. Sophronius intulit B. Virginem proprie & veraciter Dei genitricem fuisse vocatam. Intelligens plane improprie Dei genitricem appellandam fore, si humanitatis generatio & productio, non in ipso verbo facta fuisset. At sine dubio non caro Christi in verbo animata, si verum est, quod dicunt autores contrarij, scilicet, humanitatem prius quam assumeretur creatam seu productam propria existentia substantiali extitisse. Nam tunc infra verbum, & extra verbum animatio fieri debuit: siue prius tempore, siue prius natura hoc contingeret. Nam hoc est per accidens, & illud per se, & necessario est requisitum quod christi caro non nisi in verbo fuerit animata, neque extra verbum fuerit caro animata rationalis: Imo, neque fuerit caro simpliciter. Nam simul inquit Sophronius, caro, & simul, inquit, Dei caro. Et non de sola temporis simultate, sed de simultate omnimoda, etiam secundum naturae ordinem loqui Sophronium ex verbis citatis, & ponderatis est manifestum. Neque aliud intellexit Fulgentius iam citatus cum dixit, Acceptio carnis fuit conceptio virginalis. Acceptio carnis, idem pollet, quod assumptio carnis, vt ex contextu liquet. Et in eodem formalissimo & punctualissimo sensu loquutus fuit. S. Leo cum dixit, Christi humanitatem assumptione fuisse creatam, Creationis nomine comprehendit & animae creationem, & totius humanitatis generationem.

Non possum non fateri, hoc argumentum apud me adeo esse magni ponderis, vt nisi autoritas theologorum qui contrarium dixerunt, quae magna est & grauis, me in debito modestiae officio contineret: contrariam nostrae conclusionis sententiam, & improbabilem, & parum fidei consentaneam censerem. Sed neque licet, neque liber tanto rigore vti, vnde sat fuerit dixisse nostram sententiam (seu vt dicam

verius)

verius) S. Tho. esse valde probabilem, & quamplurimum fidei Catholice consentaneam. An vero maiori digna sit certitudinis qualitate, & contraria sententia acerbioré mereatur censuram: aliorum esto iudicium.

Secunda ratio. Fieri potuit secundum absolutam dei potentiam, quod humanitas existeret non propria, sed verbi tantum existentia: Ergo credendum est, ita de facto contingisse. Patet consequentia. Quia ex hoc quod humanitas existat per existentiam verbi, quam plurimum ipsa humanitas dignificatur: ac pro inde christus in quantum homo, imo & tota ipsa natura humana per christum reparabilis in suo capite christo praeclearam indueret excellentiam. Ergo valde rationabile est credere, ita factum esse, si fieri potuit. Nam credibile est, imo oppositum nulla ratione est credendum, voluisse deum in hoc mysterio naturam humanam miris modis dignificare, & extollere: & quod in ipsa summo modo possibili habitaret omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Antecedens vero probatur. Existentia non est essentialis perfectio naturae creatae: sed terminus quidam complens & terminans ipsam naturam, sicut personalitas seu subsistentia. Ergo sicut potuit verbum vice subsistentiae creatae supplere per suam increatam subsistentiam, potuit etiam supplere vice existentiae humanae per increatam & infinitam existentiam.

Tertia ratio. Ex contraria sententia sequuntur aliquot inconuenientia quae non videntur bene consentire cum doctrina sana & cum modo loquendi Conciliorum, & Patrum. Ergo falsa sententia est, & longe probabilior est S. Tho. doctrina. Probo antecedens. Sequitur ex illa sententia debere concedi, quod in christo est duplex esse, creatum, scilicet, & increatum: atque adeo quod Christus non sit vnus simpliciter, sed duo, vt optime deducit S. Th. 3. p. q. 17. ar. 2. in toto articulo, sed praesertim in argumento sed contra, Hoc autem vltimum qui assereret erraret in fide. Eset enim haeticum dicere christum non esse vnus simpliciter. Ad huius primi inconuenientis exactam comprobationem recurrat diligens lector ad illam rationem pro conclusione prima informatam, quae innititur illi vulgato principio, nimirum, quod ex duobus entibus in actu non potest fieri vnus ens per se. Et ex omnibus quae in huius principii corroborationem ibidem diximus, inferat Christum non esse simpliciter vnus, si in eo constituitur duplex esse existentiae.

Sequitur secundo ex eadem sententia concedendum esse, Christi humanitatem non existere in verbo, sed in semetipsa. Theologus qui consequens istud concederet audacissimum haberetur ab his qui de sana doctrina per dignitate censent. Quia. n. ratione concedi debet, hominem simpliciter esse deum, ac deum simpliciter esse hominem, si absolute concedamur humanitatem non in deo, sed in se ipsa existere? ergo &c. Autores contrarij cum sint vere docti, & sanae doctrinae valde affecti, istud consequens non admittunt. Sed ego illud manifeste probo. Humanitas non existit existentia verbi,

Ergo

Ergo non existit in verbo: nam quid est existere in aliquo, quā existere per existentiam eius, & dependenter ab eius esse? Dicunt prædicti theologi, quod existentia humanitatis habet modū inexistentiæ in Christo & ita subordinatur existentia diuinæ, ab ipsaque quodāmodo actuatur. Et ita humanitas tandem existit per ipsam verbi existentiam.

Sed hæc solutio impugnatur efficacissime ex his quæ diximus circa primam conclusionem, quibus probauimus existentiam minime posse inexistentiæ rationem subire. Vnde omnia quæ ad hoc propositū ibi diximus, huic loco sunt accommodanda, ad probandū quod cōtraria sententia supposita consequenter de beatō cōcedi, christi humanitatem non in verbo, sed in semetipsa existere.

Denique pro ista conclusione legatur S. Thom. loco proxime citato, & expēdatur ratio ab ipso ibidē exposita, quæ huic innititur principio, videlicet, Esse, existentia non ad naturam immediate, sed ad suppositum pertinere. Quæ propositio magnum habet in philosophia fundamentum. Concedunt enim peritiores philosophi & theologi substantialem naturam neque Esse, neque operari posse, nisi in supposito terminata & completa. Ergo consequenter dicere tenentur, quod natura miraculis seclusis, non est capax existentia, nisi præintelligatur terminata & completa in supposito.

Et confirmo. Sequitur ex cōtraria sententia quod natura prius quā sit in supposito terminata & completa possit operari, imo & de facto operetur operationes instantaneas, quæ sequuntur necessario ad ipsas formas naturales. Probatur. Subiectum quod est capax existentia potest esse operationis principium, secundum quod est existentia capax, quia sicut res se habet ad esse, ita se habet ad operari. Ergo cum nullus mediocriter doctus dixerit vnquam, naturam prout antevertit suppositalem terminationem esse principium operandi: fatendum est consequenter naturam non esse immediatum existentia susceptiuum, sed existentiam ad suppositum, vt ad immediatum & proximum subiectum fore referendā. Aduertat theologus Thomistica doctrina bene affectus quod Doct. Sanct. in hoc 2. ar. q. 17. 3. p. retractasse sententiam quā docuerat in q. de vnion. verb. art. 4. ibi enim sententiam secundo loco a nobis propositam docuisse videtur. Sed in hoc 2. ar. a deo aperte contrariam docuit, vt cæcus sit qui nō videat, & imponit S. Thom. crimen magnum qui eum facit oppositæ opinionis auctorem.

Sexta Conclusio.

Possibile fuit secundum absolutam Dei potentiam, quod diuinū verbum

verbum assumeret humanitatem existentem per propriam, & sibi con-naturalem existentiam. Hanc conclusionem intelligo in hoc sensu, quod humanitas assumpta retineret hanc naturalem existentiam. Ita quod subsistentiam tantum a verbo susciperet. Negant hanc conclusionem nonnulli S. Thom. interpretes: quamuis non omnes propter eandem rationem. Quidam enim id circo negant hanc conclusionem, quia existimant non esse possibile, quod humanitas existat nisi prius sit completa & terminata aliqua personalitate & subsistentia, siue creata & propria, siue increata & diuina. Arbitrantur enim hi theologi, quod sicut inter potentiam visiuam & visionem est intrinseca & essentialis habitudo, sic a deo quod visio in nulla potentia alia recipi potest: Ita inter suppositum & existentiam intrinseca & essentialis est habitudo. Vnde censent suppositum esse vnicum & solum existentiæ susceptiuum.

Alij vero alia ratione mouentur, videlicet, quia non est factibile vt verbum communicet subsistentiam humanitati, non communicando ei suam diuinam existentiam.

Alij denique theologi eo mouentur, quia existentia est vltimus terminus, vltimumque naturæ complementum, presertim secundum S. Thom. doctrinam. Nam Scot. & alij quos pro secunda opinione superius circa principium huius dubitationis citauimus non existentiam, sed subsistentiam dicunt vltimum esse naturæ terminum. Vnde colligitur quod si humanitas per absolutam Dei potentiam ab omni supposito separata existeret: existentia constitueret illam vltimo complemento terminatam: atque ad eam redderet incommunicabilem interminabilem & in assumptibilem: Et confirmant. Subsistentia idcirco reddit naturam omnino incommunicabilem, & in assumptibilem, quia est terminus totaliter completus, & terminans ipsam naturam. Ergo si existentia est vltimus naturæ terminus, vltimumque eius complementum, formaliter constituit naturam plene terminatam, atque a deo interminabilem & in assumptibilem a verbo.

Sed his omnibus non obstantibus, Nostra tertia conclusio nobis probabilior apparet. Et primo quod humanitas capax, sit immediate existentia, nec ne, ad verificandam nostram conclusionem non ad modum refert. Quoniam in conclusione conditionatim loquimur, si daretur humanitas ita existens. Sed præterea existimo satis esse probabile, non tam intrinsecam habitudinem inter suppositum & existentiam reperiri, atque est inter potentiam visiuam, & visionem: visio enim cum sit actus vitalis formalem importat habitudinem ad visiuam potentiam, a qua vitaliter elicitur. Quæ ratio inter suppositum & existentiam locum non habet. Est quidem habitudo secundum

dum ordinem naturæ proportionata & necessario seruanda: eo quod natura quandiu non est per substantiam terminata, incompleta est, & imperfectum habet statum. Et ex consequenti non satis est proportionata ad suscipiendum existentiae actum, qui est omnium actu perfectissimus, postulatq. proinde susceptiuum perfectum, & completum. Sed tamen infinita Dei omnipotentia fieri potest, ut hic ordo mutetur, quia solum sumitur ex ratione debitæ proportionis, ex parte subiecti præsupponendi, poteritq. diuina omnipotentia fieri, ut existentia immediate in ipsa suscipiatur substantiali natura. Et quidem si anima rationalis, quæ neque suppositum est, neque completa natura, sed substantialis naturæ pars, absque miraculo, imo secundum ipsas naturæ leges capax est existentiae suscipiendæ: quare integra & totalis natura, humanitas, scilicet, a supposito secretata non poterit miraculose per existentiam terminari, & actu extra suas causas constitui?

Hoc ergo supposito probatur conclusio. Humanitas, sic existens terminabilis manet, & complebilis per substantiam personalem. Ergo quid impedit quominus terminetur, & compleatur per diuinam verbi substantiam. Si quidem existentia auferret ab humanitate dependentiam, quam habet a propria personelitate: suppleretq. vicem personelitatis, complendo illam naturæ dependentiam, quam habet a supposito: libentissime ego faterer quod redderet humanitatem ulterius interminabilem, atque adeo inassumptibilem. Cum tamen reliquat in humanitate dependentiam naturalem, quam habet a supposito, necessum est illam ulterius terminabilem & complebilem esse fateamur. Et ex consequenti cum ex parte diuinæ substantiæ nihil desit, quominus possit illam naturæ dependentiam complere, & terminare, rationabile est dicamus, illud esse possibile. Vel quod ostendamus repugnantiam, quæ ex parte ipsius creatæ naturæ reperitur.

Secundo probatur ista sententia. Bene intelligitur posse Deum communicare substantiam, & non existentiam. Ergo intelligi quoque valeat communicatio substantiæ personalis in humanitate per existentiam creatam præexistentem. Antecedens probatur. Communicatio substantiæ præcedit naturæ ordine existentiae communicationem secundum S. Tho. doctrinam in cit. q. 17. Ergo cum prius non pendeat necessario a posteriori, saltem secundum absolutam Dei potentiam commode possumus intelligere, quod diuinum verbum suam illi præexistenti humanitati communicaret substantiam, non communicando ei existentiam.

Ex his motiua contrariæ opinionis absque difficultate manent soluta, si legantur hæc attente. Ad tertium motiuum specialiter dicimus, quod existentia est vltimus terminus, vltimumq. complementum naturæ secundum S. Thom. in hoc sensu, quod ex naturæ ordine præsup-

præsupponit naturam completam, & terminam in supposito. Non autem quod ipsa existentia substantialem naturam compleat, & terminet. Hoc enim officium est substantiæ, & non existentiae, Nam existentia nullum aliud complementum præstat, quam ipsam naturam, & omnia quæ ad eam pertinent, constituere simpliciter in actu extra suas causas. Vnde si fingamus humanitatem existere ab omni separata supposito, dicere consequenter debemus, eam non esse plene terminatam, & completam: atque adeo permanere terminabilem per substantiam diuinam. Posset hæc solutio, & doctrina iuuari ex eo quod existere diuinum, quod participatur in existentia creata non redit diuinam naturam in communicabilem, communicatur enim existens Deitas, tribus diuinis personis. Ergo creata existentia ex propria existentiae ratione, nequit reddere naturam creatam incommunicabilem suppositaliter. Nam si hoc non competit existentiae diuinæ, quæ est perfectissima in ratione existentiae, non est cur competit existentiae creatæ, secundum propriam existentiae rationem. Sed necessum est illi conueniat, prout coniungitur cum personali, seu suppositali existentia.

Sed obseruandum est, quod assumptio humanitatis ad verbum in tali casu alterius esset rationis, ab assumptione quæ de facto contingit. Quod est manifestum: cum illa assumptio in sola substantiæ communicatione sisteret, ea autem quam de facto veneramur, & credimus, ad communicationem etiam existentiae pertingit. Et præterea illa data hypothesi, ego nullatenus concederem, quod humanitas existeret per existentiam verbi: & quod propria humanitatis existentia haberet in existentiae modum, ut concedunt secundæ sententiæ auctores de facto contingere. Nam talis in existentiae modus non est explicabilis, neque intelligibilis: neque vero substantialis existentia capax est vltioris actualitatis in ratione existentiae: atque adeo nequit actuari, & terminari per existentiam diuinam. Quocirca in illo casu humanitas subsisteret quidem substantia diuina, existeret tamen dumtaxat per existentiam humanam. Nec esset concedendum simpliciter, quod in illo homine esset vnicum tantum esse, sicut S. Th. concedit de Christo, sed distinctione vtendum foret. Nimirum, quod haberet vnum esse personale, duplex autem esse existentiae. Vnde non esset tanta vnitas in illo homine Deo, quanta nunc reperitur in Christo.

Argumenta a principio huius dubitationis informata peculiaribus indigent solutionibus, quæ magna ex parte desumi poterunt ex doctrina circa conclusiones primam, & secundam tradita. Vnde ad primum argumentum, respondetur, Concedendo singularitatem humanitatis in Christo distinctam esse a singularitate verbi: Nego tamen humanitatem constitui singularem per existentiam. Existencia enim

non pertinet ad indiuiduationis principium, nisi forsan extrinsece, vt putauit Capreol. id est, quod ordo ad existentiam, & non ipsa existentia singularitatem naturæ, & indiuiduationem constituit. De principio indiuiduationis non vacat in præsentia disputare. Disputant Caietan. & alij S. Thom. interpret. de hac re satis copiose 3. par. q. 4. & 1. p. q. 3. Verior sententia in hac parte mihi apparet, quod materia prout radicaliter præhabet quantitatem. Primum est indiuiduationis principium. Sed de huius sententiæ intelligentia, & de principio indiuiduationis, nullum aliud hic verbum addam, vocat enim me huius operis exitus, quem attingere festino.

Ad primam confirmationem respondetur, quod singularitas, quæ præintellecta fuit in humanitate ad assumptionem hyposthaticam, non ex aliqua proueniebat existentia, sed ex prædicto indiuiduationis principio.

Ad secundam confirmationem dicitur, quod humanitas a verbo separata eandem quidem retineret singularitatem, quam nunc habet vnita: non tamen eandem conseruaret existentiam. Sed continuo in ea insurgeret propria & ipsi connaturalis existentia. orireturque ad modum simplicis resultantiæ ex vi actionis, qua humanitas fuit a B. Virgine concepta, simulque ex vi creationis qua Christi anima fuit a deo creata. Quæ actiones per hyposthaticam vnionem fuerunt quasi impeditæ, ne ad hunc pertingeret terminum. Quo impedimento sublato continuo humanitas se explicaret in propriam existentiam. (Voco impedimentum, vt clariori verbo vtar: sed re ipsa potius ibi fuit excellens beneficium humanitati collatum, quam aliquod appositum impedimentum.) Et quamuis illo casu admissio separaretur a Christi humanitate illa existentia per quam nunc existit, puta, existentia verbi: non tamen ipsa humanitas corrumperetur, aut destrueretur: eo quod in eodem instanti separationis existentia verbi, resultaret propria ipsius humanitatis existentia. Itaque primum non esse existentia verbi in humanitate, esset primum esse existentia naturalis in humanitate eadem. Iuxta modum quo Peripathetici philosophantur de materia prima ad quam fit in substantiali generatione resolutio, Neque autores contrariæ sententiæ, etiam si in materia prima partialem existentiam commententur possunt ab hac solutione recedere. Quoniam nisi improbabiler prorsus loquantur fateri tenentur materiam primam absque miraculo non posse per solam illam existentiam partialiter existere, sed quod necessario pendet a forma & ab actuali eius existentia, vt actu extra suas causas existat. Qua supposita sententia, vt sustineant eandem materiam primam quæ incorrupto fuit, ingenito permanere (quod est omni dubio procul certissimum) necessum habent ad solutionem a nobis assignatam recurrere.

recurrere. Nisi fortassis cum Scot. dixerint coæquam esse materie substantialem corporeitatis formam.

Ad solutionem secundi argumenti illud præmittendum esse censeo, quod inter causam efficientem ex vno extremo, & alias causas ex alio hoc differt (alijs differentijs prætermittis) quod causa efficiens debet præcedere suum effectum ordine naturæ, secundum actualem existentiam: ita, quod prius existat causa quam eius effectus. In alijs vero causis non est necessaria præexistentia causæ ad effectum, sed satisfuerit, quod præintelligantur secundum verum esse essentiale. Ad huius rei exactam assignandam rationem præsupponendum est ex Aristot. in capitul. de priori, quod in his, quæ sunt simul tempore, naturæ prioritas solum attenditur secundum causalitatis exigentiam. Ita quod causa ea sola ratione prior sit suo effectui, quæ necessaria est ex parte ipsius causæ ad inducendum effectum. In alijs autem omnibus causa & effectus omnimodam habeant similitudinem. Quo supposito ad propositum dico, quod cum causa efficiens producat effectum a se ipsa realiter distinctum, necessum est vt prius in semetipsa virtute & in actu, primo effectum præhabeat, quam ipsum extra se efficiat. Præhabere autem hoc modo effectum, minime potest efficiens causa, nisi & ipsa actu præexistat, vt iam superius dicebamus, & si alij agentes. Causa vero formalis & materialis (nam de finali non est locus hic dicendi) non causant effectum totaliter a se ipsis distinctum; Ita vt sit necesse præhabere illum in actuali virtute. Sed causant seipsis intrando compositionem rei, in qua re ipsemet causæ permanent in sua perfectione, in suoque complemento constitutæ. Et compositum ex his partialibus causis resultans ab ipsis quidem pendet in suo toto esse substantiali, & essentiali: non enim substantiale esse compositi est aliud secundum rem, quam ipsæ coniunctæ partes. Et si totum formalitatem quandam supra partes importet. Non autem pendet formaliter a partibus in sua existentia, sed potius è contra, partium in existentia pendet a toto composito, quod ex parte admittunt etiam aduersarij. Quoniam fatentur, totum habere propriam existentiam per quam existit. Et dicunt totum non existere formaliter per existentiam partium, sed potius partes in actualitate existendi pendere ab existentia totius, sic adeo, quod sublata existentia totius partes actu existere nequeunt, vno excepto homine cuius anima est immortalis. Nos vero amplius quid dicimus, etsi proportionabiliter ad ista. Dicimus enim, quod vt partes causent totum, necessum quidem est, vt in eodem instanti in quo illud causant, existant, nam sine existentia, nulla causalitas esse potest. Sed tamen quia non
A a a a a 2 causant

causant quatenus existunt, quia in existentia ipsę pendent a toto composito, & non e conuerso. sed quatenus sunt entitates substantiales, ex quibus consurgit tota substantialitas & essentia totius. Idcirco non prius natura existunt quam componant totum & ipsum causent. Pręintelliguntur tamen secundum veram entitatę substantialem, in qua totum compositum ab ipsis pendet.

Dices. Nisi materia & forma pręintelligantur existentes, non pręintelliguntur in aliqua actualitate, quia prima actualitas est ipsa existentia. Ergo non pręintelliguntur in ratione sufficienti ad causandum. Causare enim, aliquam in ipsa causa actualitatem importat, imo & pręsupponit: nam cum causare sit actualitas quędam, supponat necesse est primam actualitatem, quę est existentia.

Ad hoc argumentum, in quo punctus difficultatis huius consistit. Respondeo, quod idcirco istud argumentum tam difficile visum est contrarijs auctoribus, quia persuasum habuerunt, solam existentiam esse actualitatem & formalitatem entis. Ex quo principio optima cõsequutione deduxerunt, quod non potest haberi conceptus alicuius entitatis, secundum esse actuale eius & formale, in quo nõn formaliter includatur actualis existentia. Nos autem sufficienter, ni fallimur, probatum reliquimus istud principium falsum esse. Vnde consentanee ad ea quę diximus, respondeo huic argumento. Existentiã conditionem quidem esse necessariam per modum termini, vt ens quodcunque entitatem habeat actualem. Ceterum hac conditione existentia actualis extante, quęlibet res ex sua specifica forma actualem habet entitatem etiã in ratione entis. Neq. oportet vt in cõceptu, in quo explicatur hęc rei actualitas, explicetur ipsa eius actualis existentia. Sed satis superq. fuerit, quod realiter interueniat ipsa actualis rei existentia, & quod vt plurimum inuoluatur in ipso conceptu, vt requisita conditio. Quo supposito ad solutionem argumenti propius accedens dico, quod vt pręintelligantur partes in ratione causandi totum cum sufficienti actualitate ad causandum in suo genere, necessum est, vt in eodem instanti in quo causant, existant: non tamen est necesse, quod hęc existendi actualitas explicetur in conceptu illo partium, quo pręintelliguntur toti componendo. Nam ipsamet essentialis ratio partium est vera actualitas, secundum quam partes pręsupponuntur toti composito.

Sed dices: Existentia vt minimum est conditio necessaria, vt partes, & quęlibet res actualitatem habeant entitatiuam. Ergo nisi in conceptu explicetur actualis existentia, non concipietur res formaliter in ratione actualis entitatis: quia deest illi conceptui conditio sine qua, neque esse, neque intelligi potest entitatis actualitas.

Respondetur, quod ad actualitatem entitatiuam, secundum quod
est in

est in conceptione mentis, existentia non est necessaria in actu, sed tantum est necesse q. res concipiatur vt potens existere, ita quod a conceptu actualis entis nequit excludi. Esse: Sed non oportet quod includatur vt actu terminans entitatem conceptam, sed quod ipsa entitas concipiatur per modum terminabilis per existentiam. Hęc solutio sufficit ad soluendum argumentum, si tantum procedat de actualitate entitatis vt concepta: quoniam tunc concipitur vera entitas essentialis secundum actualitatem essentialem, quę in genere entis est impliciter actualitas, quando concipitur per modum entitatis aptę natę existere: de qua re non est locus amplius dicendi. Solent illam tractare theologi cum de abstractione intellectus differunt, & cum obiectum intellectus comparant voluntatis obiecto, vt ex obiectiua perfectione colligant vtra sit perfectior potētia, intellectuua, an volitiua. Resoluntq. peritiores Thomistę cum Caiet. 1. p. q. 82. ar. 3. quod obiectũ intellectus est essentia seu quidditas rei, sic adeo quod ipsa etiam existentia pertinet ad obiectum intellectus, qua ratione est essentia quędam, & non prout exequitur existentię officium. Nam hac ratione ad voluntatis obiectum potius attinet. Voluntas enim fertur ad res vt existunt actu extra suas causas. Legatur illo loco Caiet. & ad nostrũ nõs redeamus intentum, asserendo, quod ipsa rei quidditas & essentia est vera actualitas, si tamen cum ordine ad existentiam concipiatur.

Maiores autem difficultas est, si de actualitate entitatiua loquamur secundum quod in causis, materiali, & formali fundat actualitatem causandi, de quo potissimum tota hęc argumentatio procedit. Hoc enim non ad ordinem conceptionis, sed ad realem executionem spectat. Vnde sicut omnis actualitas in conceptione intellectus postulat habitudinem ad existentiam, ita in executione posita exigit saltem vt necessariam conditionem actualem ipsam existentiam, actualem existentia officium exequentē. Vnde cum concipitur res aliqua per modum actualis entitatis ad executionem attinentis, debet necessario intelligi vt existens.

Huic difficultati breuiter dico, satis superq. esse ad hanc actualitatem, quod in eodem instanti, in quo materia & forma per suas entitates essentielles cõcurrunt ad constituendã essentiam compositi, actu existant in rerum natura. Nam cum earum actualitas, vt dixi, nõ consistat formaliter in actuali existentia, non est necessarium ad exercitium causalitatis harum causarum, quod actualis earum existentia pręsupponatur ordine naturę; sed sat fuerit, quod in ipso actuali exercitio causalitatis eam habeant adiunctam, sitque simul in eadem durationis mensura. Et quidem si auctores contrarię sententię, vt par est, fatentur, quod partes in actuali existentia pendent necessario ab existentia totius, etiam si existentijs partialibus existant:

existent: eodem fere modo debet solvere hoc argumentū, quod nos illud solumus: Necessum enim habent concedere, quod partes substantiales non prius natura existunt, quam existat totum. Alias enim falso dicent & irrationabiliter, quod partes in actuali existentia pendunt per se & essentialiter ab existentia totius. Ad argumentum ergo tandem dico, quod etiam si partes essentielles, scilicet, materia & forma intelligantur in ratione actualitatis secundum executionem realem causalitatis proprię, non est necesse quod concipiantur ut existentes: sed satis est quod non intelligantur ut non existentes, ita quod ex vi cognitionis relinquatur locus ut in eodem existant instanti. Eo quod existentia nō est necessaria ad causalitatem materię & formę per modum pręrequisitę conditionis: sed per modū cuiusdā actualitatis concomitantis. Totumq. huius doctrinę fundamentū est id quod supposuimus: nempe, has partes essentielles nō ut existentes ad compositionē totius concurrere, neque ei conferre suas existentias, sed suas dumtaxat essentias parciales, & proinde actualitas causalitatis materialis & formalis solam pręsupponit entitatem essentialē requirit tamen ut conditionem necessariam actualitatem existentię simul tempore concomitantem & concurrentem.

Ex his omnibus quę tam late diximus, facillimum erit secundū argumentum diluere. Dico enim quod Christi humanitas pręsupponitur ad unionem cum verbo, ad eum modum quo diximus partes essentielles pręsupponi ad compositionem: quę pręsuppositio sufficientissima est, ut ipsa humanitas dicatur assumi: cum assumptio non sit qualiscunq. sed ad suppositum in quo humanitas assumpta acquirit esse, & in sensu in quo partes dicuntur prius vnitę quam existant per existentiam totius. Dicitur etiam humanitas prius assumpta ad esse personale verbi quam existat per eius existentiam. Prioritas autem partium ad totum non secundum esse existentię attenditur, sed secundum esse dumtaxat substantiale & essentialē, ut ex dictis constat. Et solam simultaneam & concomitantem existentiam postulat. Et posset addi his quę diximus, quod hæc si multanea actualis existentię duratio, in voluitur in conceptu quo partes pręintelliguntur ut componentes, per modum necessarię conditionis. Quod & a principio solutionis argumenti huius insinuauimus. Ex his superest soluta prima confirmatio. Constat enim ex dictis, humanitatē fuisse pręintellectam assumptioni in ratione actualis entitatis: non quidem, ut actualiter existentis, sed ut entitatis formalis aptę natę conferre, diuino verbo formalem de nominationem humani suppositi. Hoc dictum est quod attinet ad pręconceptionem, Nam si de exercitio actualis assumptionis loquamur, satis fuit actualis existentia quam habuit in ipso assumptionis instanti, neque alia fuit pręrequisita,

927
 QVÆSTIO SEPTIMA
 ra, ut de partibus nunc nunc dicebamus, proportionabiliter enim de humanitate Christi loqui debemus ad ea quę de partibus diximus, imperfectionibus tamen semotis.

Secundę confirmationi dicitur, quod cum res pręintelligitur ut a parte nata existere, non intelligitur ut putum nihil. Sed per modum verę & formalis essentię. Ex quo tamen non licet inferre, quod a parte rei sit aliquid. Non enim valet argumentatio a re ut concepta, ad ipsam met ut existentē. Quamuis ita ad id de quo loqui mur attendamus, etiam concedo quod in illo instanti in quo concipiebatur humanitas per modum entitatis assumendę a verbo, existebat a parte rei & assumebatur, & erat assumpta a verbo: quia in instanti simul est fieri, & factum esse.

Ad tertij argumenti solutionem sufficienter quę dixi superius q. 5. art. 3. dub. 2. illud tantum superaddendum duxi, quod terminus assumptionis, & terminus creationis, seu productionis humanę naturę, ratione differunt in isto mysterio, Assumptio enim per se primo nō terminatur ad esse existentię, sed ad esse personale, seu quod est idem, ad esse subsistentię. Creatio vero non esse personale respicit, sed esse existentię: Est enim productio entis de non esse, ad esse: Sed licet hoc verum sit de creatione, de productione tamen seu generatione qua B. Virgo Christum genuit aliter est dicendum: Generatio enim per se primo respicit formam ut terminum, Quo respicit autem per se suppositum ut terminum, quem, Unde terminus, qui generationis factę materno B. Virginis officio ipse fuit Christus pro ut humanum suppositum. Et licet ipsa sacra Virgo suę genitricis actione nullatenus effecerit assumptionem secundum assumptionis rationem, ipsam tamen humanitatem quam verę effecit communicauit verbo, id est, ministravit deo in eius assumptione quatenus humanitas non habuit esse nisi in ipso verbo, ut superius ex gratissima Sophronij Hierosolimita. Epist. referebā. Unde Beatissima virgo verum habuit concursum ut verbum humanum esset suppositum, & ut esset homo. Quo fit ut terminus generationis humanę virginis ministerio factę, non fuit humanitas ut assumpta secundū formalitatem assumptionis, nam solum verbum assumpsit ad se naturā, & tota trinitas absque vlllo instrumento medio ipsam assumptionē effecit, fuit tamen ipsamet humanitas ut in tali supposito, constituta, ut autem Virginis actio attingeret humanitatem ut in tali supposito, habuit ex eo quod simul cum eius actione concurrebat assumptio, imo prius naturę ordine ex parte termini pręintelligimus assumptionem, nam quia verbum assumpsit ad se humanitatem, idcirco actio generatiua Beatę virginis attigit humanitatem in tali supposito constitutam, & ibi suum applicuit concursum. Et hoc

hoc est, quod non semel dicunt graues Auctores verbum Beatæ virginis actione indutum fuisse & vestitum carne nostra. Et ob id summa cum formalitate concedunt Conc. & Patres, Beatam virginem Christum & deum genuisse. Esseque proinde appellandam vere & proprie theotocōn, id est, dei genitricem. Hæc autem omnia quæ ad hanc fidei veritatem elucidendam tam aperte conducunt, cessarent pænitus, si vera esset sententia contraria, quæ dicit humanitatem Christi assumptioni præexistisse. Nam totum immaculatæ Virginis officium præsuppositum fuisset ante assumptionem, & totaliter consumatum & absolutum, & pure materialiter ipsa suo officio & ministerio concurreret, imo & omnino per accidens, vt superius dicebā, ad hoc vt verbum esset caro: atque ad eum minus proprie Christi & Dei Genitrix diceretur. Ad exactā huius tertij argumenti solutionem quam desumat lector ex loco citato, expendantur omnino verba quæ circa primam huius dubij conclusionem ex S. Leo. retulimus, quibus dicit, Christi humanitatem assumptione fuisse creatam. Quibus verbis designat manifeste generationis Christi ab humanitatis assumptione dependentiam. Quoniam creationis nomine generationem humanitatis Christi Doctissimus hic & sanctiss. Pater comprehendit.

*aliās Deo. Ad Confirmationem Respondetur, quod conseruatio siue ab eo immediate fiat, siue causarum secundarum ministerio, non oportet quod ipsam existentiam immediate attingat: sed satis fuerit, quod attingat dispositiones quæ ex parte naturæ conseruandæ requiruntur, vt ipsa debite sit proportionata & disposita vt in tali esse conseruetur. Itaque proportionabiliter loqui possumus de conseruatione humanitatis Christi, præsertim si de conseruatione facta causis naturalibus sermo fiat, atque loquebamur modo de actione generatiua Beatæ Virgi. quæ non attingit formaliter vnionem humanitatis cum verbo, sed ipsam effecit proportionatam tali vnioni, ea proportionem quæ ex parte rationalis naturæ potuit reperiri: & hoc non solū antecedenter ad vnionem, sed etiam concomitanter & quasi consequenter, quatenus in ipsomet verbo fuit formata Christi caro eius que producta humanitas.

*vnio. Secundo respōdetur, quod si loquamur de conseruatione formaliter sumpta, a solo deo esse potest, a quo solo potuit effici. Attingit autem actio dei diuinum esse verbi, nō vt faciendum sed vt vnendum, vel vt proprius loquar, attingit humanitatem vniedo illam verbo substantialiter & eodem modo eius conseruat vnionem. Quia sicut creatio & conseruatio non sunt duæ actiones, sed vna continuata & solū differunt in quadam nouitatis ratione, quam importat creatio, ita & vnio actualis & eius conseruatio in hoc mysterio eadem similiter est

terrest. Dei actio. Est autem hoc loco aduertendum, ad rationem generationis non esse necessarium, quod generans producat de nouo existentiam rei genitæ, sed satis fuerit, producat essentiam rei sub existentia præexistenti. Nam cum existentia non sit intrinseca rei actualitas, sed terminus & complementum eius, parum retulerit ad generationem, quod generans producat de nouo existentiam, aut quod producat substantiam rei genitæ sub existentia antiqua: & ita contigit generationi, qua Beata Virgo Christum genuit: produxit enim humanitatem sub diuini verbi existentia, per quam terminatur & completur. Imo & probabilis est sententia, quam Sap. Bañes in comment. ad 1 p. S. Tho. docuit, quod existentia in omni generatione cuiuscumque particularis substantiæ, non a generante particulari, sed a solo Deo immediate efficitur, qua probabili sententia supposita, satis fit verosimile id quod nunc dicebamus. Et proportionabiliter est dicendum de conseruatione, non esse necessarium vt conseruans rei substantiam attingat conseruationem existentie rei in semetipsa.

Ad quartum argumentū respondeo quod humanitas suam habet in Christo essentialem actualitatem, ab actualitate essentiali diuinitatis distinctam. Hæc autem humanitatis actualitas, non est actualis eius existentia, vt ex dictis constat: etsi requirat existentiam tanquam conditionem necessariam, non tamen vt ingredientem ipsam essentialis actualitatis rationem: sed vt requisitum quendam terminum: Si semel animum ab illo falso principio auocemus, videlicet, existentiam esse formalem cuiusuis rei actualitatem, omnia contrariæ sententiæ euanescent argumenta. Ex his superest soluta huius argumenti confirmatio. Constat enim posse Deum conseruare humanitatem cum omni actualitate eius essentiali, non vero cum actualitate ab existentia proueniente. Quæ non est necessaria, vt verè dicamus Deum conseruare humanitatem cum omni eius intrinseca & essentiali actualitate, quæ tamen conseruaret sub alia existentia. Ex quo aperte colligitur existentiam quasi extrinsece se habere ad propriam naturam humanam actualitatem, & essentialem perfectionem, cum ad eius conseruationem quæcumque siue creata, siue increata existentia sufficiat.

Ad quintum argumentum respondeo. Eodem argumento posse probari, Angelum euidenter cognouisse diuinam verbi subsistentiam, humanitati communicatam: quoniam videbat Christum subsistere. Nam sicut existere effectus est formalis existentie, ita & subsistere est effectus formalis subsistentie. Sicut ergo theologi omnes tenentur soluere hoc argumentum de subsistentia desumptum: grauer enim erraret qui diceret Angelum proprio & naturali lumine euidenti potuisse notitia cognoscere diuinam subsistentiam, qua ipsa subsistit humanitas, ita & nos dissoluemus similiter argumentū de existentia factū.

Respondetur ergo: Angelo notum quidem fuisse illum hominem actu in rerum natura existere. Veruntamen non in particulari cognouit ipsum formale eius existere: neque nouit: an diuinum esset, vel humanum. Sed in confuso a posteriori & ab effectu certe iudicabat illum hominem existere, ac similiter subsistere. Vnde rigurose loquendo non euidenter cognouit formalem effectum existentiam qua christi humanitas existeret, atque adeo neque mirum, quod ipsam formam non cognosceret. Autores contrarij suo fundamento inhærentes, nimirum, quod Christi humanitas non nisi per existentiam constituitur in ratione actualis entitatis, non probabunt istam solutionem. Sed necessum habent illi theologi suum prius probare fundamentum, quod nisi ego cecutio, & in philosophia, & in theologia est parum probabile.

Ad sextum argumentum facile respondetur, quod unio humanitatis ad verbum non primo terminata fuit ad existentiam: sed ad ipsam personalem subsistentiam verbi, atque adeo non in natura, sed in persona facta est. Qua in re valde errauit Durand. cuius sententiam superius q. 5. ar. 3. insinuauimus a qua non longe recedit alia Dionysij Cisterciensis. ibidem quoque insinuata, de qua re non vacat in præsentia amplius quid dicere. Sed illud tantum addiderim, negandum non esse, sed potius certa fide credendum, christi humanitatem mediate & quasi secundoario unitam quoque fuisse diuinitati: & ita superius diuiniuimus ex humanitate & diuinitate Christum constitui, & vere componi: atque adeo valde rationabiliter asseritur quod humanitas habet existere a diuinitate. Ita quod subsistentiam a verbo, existentiam vero a diuinitate suscipit præsupposita tamen ipsa verbi subexistentia humanitati communicata: & ob id unio non in natura sed in persona a grauissimis Concilio & Patribus dicitur facta. Misere facio quod mens Conciliorum & Patrum in hac doctrina, in qua aduersus Eutychetem potissimum definiiebant, ea fuit, quod ex duabus naturis non vna resultauit natura, neque est in Christo naturarum confusio, sed qualibet natura retinet quæ sibi secundum rationem naturæ propria sunt & connaturalia. Posset quoque ad istud sextum argumentum dici: quod humanitas a verbo accipit personalem existentiam, quæ propria est verbi & non toti Trinitati communis. Neque quicquam retulerit quod sit relatiua, & humanitas sit natura substantialis absoluta. Nam sicut relatiua verbi subsistentia personaliter potest terminare & complere naturam humanam, subsistitque humanitas in Christo ipsa relatiua subsistentia, potest similiter existentia verbi relatiua eandem humanitatem terminare, potestque humanitas per hanc verbi existentiam actualiter existere.

An vero in Deo existentia sint relatiua, vel vnica tantum existentia
essen-

essentiali tres sanctissimæ Trinitatis personæ existant, alienum esse arbitror a præsentis disputatione. Disputaui copiose difficultatem istam in lib. 1. de originibus gratiæ tractatu. 2. ibi poterit nostra sententia videri, nec enim mei moris est, vel aliena, vel propria transsportare & transcribere.

Ad vltimum tamen argumentum, ad verba ex septima generali synodo desumpta, quibus Epiphanius ille humanitatem Christi vocauit entitatem existentem. Respondetur alijs omiſſis, quæ non tam apparet verosimilia. Primo. Quod cum Epiphanius humanitatem appellauit entitatem existentem, nihil aliud intellexit quam quod humanitas est vera entitas propriæ existentia capax, & non sola inaginatione conficta. Et quod hæc intelligentia sit menti Epiphanijs consentanea constabit legenti. In hunc enim modum dicit. Phisim vero, id est, naturam rem per se existentem, & non indigentem altera vt subsistat. Vbi manifestum est non loqui de actuali subsistentia, quia natura humana in christo propriam subsistentiam non retinet, sed eget potius subsistentia dei, qua actu subsistit. Quo circa sensus Epiphanijs est: illam vere appellari naturam quæ propria subsistentia potest subsistere. In eodem ergo sensu, non irrationabiliter dicemus Epiphanium vocasse naturam existentem, id est, ex seipsa potentem existere absque adminiculo existentia alterius cuiuspiam naturæ.

Secundo respondeo quod Epiphanius dixit humanitatem in christo vere existere, esseque proinde rem per se existentem, minime autem explicuit qua existeret existentia, creata ne, an increata: vnde facillimum est dicere: Epiphanius non venisse in mentem Christi humanitatem sibi propriam & connaturalem retinere existentiam.

Ad Damasceni autoritatem dicitur, quod in versione Bilij mens Damasceni apertissime exprimitur, nam quod in versione Fabri dicitur, Christi humanitatem non esse per assumptionem existentia priuatam: Bilij vertit, quod non fuit nihilum redacta, quod verissimum est, cum fuerit ei communicata infinita verbi existentia. Præterea dico: quod cum in christi humanitate nullus sit appetitus ad propriam vel subsistentiam vel existentiam, quia vberrime & totaliter satiatur totus eius appetitus per subsistentiam & existentiam verbi, quamuis propriam existentiam non habeat, nullatenus debet dici existentia priuari, aut esse priuatam: sed potius valde perfectam esse, & eleuatam etiam in ratione existentis. Quis enim priuari dicitur aliquo bono, cum illud in excellentius & alius commutat: Igitur ex eo quod Damascenus humanitatem Christi non priuatam existentia dicit, nullatenus inferri potest ipsam non existere diuina verbi existentia. Ad illam autem distinctionem quam Damascenus numerat, quasi res distinctas, existentiam carnis, assumptionem, & deificationem.

Respondeo debile satis argumentum ex hac distinctione desumi, in ea enim non res, sed rationes distinxit. Damascenus: alias enim etiam esset dicendum, quod assumptio & deificatio sunt res distincte realiter in Christo: & in facta eius carne, quod nihil falsius dici possit tandem Damasceni sententia est manifesta pro doctrina S. Thom. vt constat ex c. 22. Sed ex eodem capite obijciunt nobis aduersarij, quia in quadam translatione dicitur, quod verbo est vniti, ergo extrema existens, id est, caro in altero extremo existens. Sed respondetur. Et primo admittendo hunc sensum expositum, dico quod humanitas est alterum extremum in Christi compositione vere existens, non tam propria existens, sed existens verbi. Nam vere dicitur extrema existens alicuius compositi, quamuis vtrumque extremum eadem existat compositi existens. Secundo respondetur sensum illorum verborum alium esse sortis ab eo quem argumentum contendit, neque aliud Damascenus dicere per illa verba extrema existens, voluit quam quod humanitas non prius extitit, quam diuino esset verbo vnita, sed ibi habuit initium existendi, hoc enim primum existendi initium, intellexit Damascenus illis verbis Extrema existens. Quocirca hæc verba potius fauent Sancti Thomæ doctrinæ, quam ei aliqua ex parte repugnent, & hæcenus, de ista difficultate, Et his omnibus ita suppositis ad primi dubij disputationem & explicationem, accedamus.

Primum principale Dubium.

i Dubitatio igitur est, cui in hac septima, quaestione primum tribuimus locum. Num. Christus sit prædestinationis obiectum, id est An sit prædestinatus. Et partem negatiuam sequentibus argumentis probabo.

1. Primum argumentum sumitur ex autoritate quorundam Patrum. Origines enim super Paulum versans illa verba Ro. 1. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute & cetera inquit, destinatur qui est, prædestinatur qui nondum est, & Aug. explicans illud Ro. 8. Quos præsciuit & prædestinauit & cetera inquit, Vocatur existens, prædestinantur non existens. Ex his testimonijs colligitur, quod obiectum prædestinationis debet intelligi non existens ante prædestinationem, sed de Christo non potest affirmari quod non est, ve laliquando non fuerit: Iesus Christus enim heri, & hodie, vsq. in seculum, dicente Pau. ad Hebr. vltimo: ergo Christus non potest dici alicuius prædestinationis obiectum.

2. Secundum argumentum. Christo nulla potest aut potuit vnquam fieri gratia: ergo incapax est prædestinationis atque adeo non erit eius obiectum. Consequentia euidentis est, ex quodam notabili ex his quæ a principio supposuimus, in quo diximus ex communi theologorum sententia, quod prædestinatio non est nisi in bonis, quæ gratuito & libera-

beraliter conferuntur ei qui prædestinatur. Antecedens vero probatur, & primo quidem, Christus secundum personam diuinam cum sit dominus omnium atque omnium bonorum plenus, vt docte animaduertit Aug. tractans illa verba psal. 49. & pulchritudo agri niecū est. Nullius passiuæ donationis, nulliusque beneficii suscipiendi capax esse potest. Secundum vero humanitatem probat quod nulla ei possit fieri gratia. Omnia supernaturalia bona ad ordinem gratiæ spectantia, debita sunt humanitati Christi ratione hypostacæ vnionis, quod superius quaest. 2. art. 2. longa disputatione versati sumus: At ei cui debentur omnia, nulla potest fieri gratia. Confirmatur, Christus vt homo est hæres vniuersalis omnium bonorum Dei. Ita quod debentur ei omnia bona, præsertim supernaturalis ordinis titulo filiationis diuinæ: quia, videlicet, filius est Dei naturalis. Et ita Pau. ad heb. 1. dicebat, Quem constituit hæredem vniuersorum. Ergo nulla ei potest fieri gratia.

3. Tertium argumentum. Christus non est obiectum prædestinationis in quantum Deus, aut in quantum homo: Ergo nulla ratione potest appellari prædestinationis obiectum. Videtur euidentis consequentia. Et antecedens pro prima parte ex dictis est manifestum: pro secunda vero probatur. Christus secundum quod homo: neque potest prædestinari, vt sit Dei filius naturalis, neque vero filius Dei adoptiuus. Ergo nullius prædestinationis est capax. Consequentia apparet manifesta: quia omnis diuina prædestinatio ordinatur ad diuinam filiationem vel naturalem, vel adoptiuam. Antecedens vero quoad neutram partem videtur posse negari, nam de filiatione adoptiuâ superius in prima quaestione multis probauimus, adoptiuam filiationem esse Christo repugnantem: de filiatione vero naturali patet, ex eo quod Christus in quantum homo non est Deus, si proprius fiat sermo, vt constat ex S. Th. 3. p. q. 16. art. 11. Atque adeo neque potest filius Dei naturalis appellari.

4. Quartum argumentum. Ista propositiones sunt falsæ. Christus incepit esse, & Christus est factus: Ergo & ista propositio est falsa, Christus est prædestinatus, & ex consequenti Christus non est prædestinationis obiectum, ex paritate rationis constat bonitas huius consequentia: Confirmatur. Si de Christo vere concedimus esse prædestinatum, similiter debemus concedere, Dei filium prædestinatum esse propter communicationem Idiomatum. Namque prædicantur de Christo dicuntur etiam de filio Dei quamuis sint prædicata quæ defectum aliquæ ratione humanitatis importent, vt pati, mori & cetera. Sicut enim concedimus Christum passum fuisse, & mortuum. Ita concedimus similiter filium Dei passum fuisse & mortuum. At hæc propositio filius Dei est prædestinatus, nullatenus est concedenda: Ergo & cetera.

5. Quintum argumentum. Tota gratia quæ reperitur in mysterio Incarnationis facta est humanitati, & non Christo, Ergo obiectum prædestinationis

nationis non est Christus: sed humanitas. Est euidēs cōsequētia, quia obiectū prædestinationis est illud cui tribuitur bonū, vel beneficium in quod tanquā in terminum ipsa prædestinatio tendit. Probatur antecedens. Potissimum beneficium quod interuenit in mysterio incarnationis fuit vnio seu assumptio hypostatica. Hæc autē vnio nō Christo, sed humanitati cōpetit: Ergo humanitas est cui ex vi prædestinationis facta est gratia: atq; a deo ipsa fuit prædestinationis obiectum.

In oppositum est Paul., ad Rom. 1. in hunc modum de Christo loquens. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem qui prædestinatus est filius Dei in virtute &c.

Quamuis diuersa sint theologorum placita in modo explicandi prædestinationem Christi: Nullus tamen absolute negat, Christum fuisse prædestinatum, quamuis nonnulli videantur proprietatem negare; existimantes larga & ampla assertionem sumi hoc nomen Prædestinatio, cum Christo accommodatur. Sed ad veritatis intelligentiam, & quæstionis resolutionem sit.

Prima Conclusio.

Christus secundum quod Deus seu naturalis Dei filius non est prædestinationis obiectum. Hæc conclusio certa est secundum fidem, quam definiuit Concilium Toletan. 11. in præfatione fidei in hunc modum. Hic tamen, scilicet, Christus, per hoc quod de Deo Patre sine initio prodijt natus tantum, nam nec factus, nec prædestinatus accipitur. Colligitur præterea hæc veritas ex illo testimonio Paul. nunc citato: nam, vt erudite S. Th. aduertit 3. p. q. 24. ar. 1. ad 2. Priusquam Paul. Christū prædestinatum esse diceret, præmisit illa verba, quæ ad eius humanitatem pertinet, videlicet, Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Vt ostenderet quod non attribuebat prædestinationem Christo vt Deo, & secundū q̄ in diuina subsistit natura Ergo &c.

Tertio probatur. Christo prout in diuina natura subsistit, id est secundum quod est naturalis Dei filius, non competunt conditiones quas ex communi theologorū sententiā præsupposuimus à principio esse simpliciter ad prædestinationem necessarias: Non ergo Christus prout in diuina subsistens natura potest esse prædestinationis obiectum. Antecedens probatur. Nam prima conditio erat quod ex vi prædestinationis aliqua fieret gratia ei qui prædestinatur. At Christo sub hac ratione considerato, nulla potest gratia fieri, nullūq; ei valet donū aut beneficiū conferri. Itē necessū est iuxta cōditiones supra positas quod prædestinans superioritatem aliquā habeat supra prædestinatum: Christus autē vt Deus cui potest subijci? aut quam potest superioritatem recognoscere? Deniq; ista conclusio ab vniuersis theologis est recepta in 3. dist. 7. & 10. Neq; vero illam vt probabilem sententiam docent, sed vt certam fidei veritatem.

Est ta-

Est tamen hæc conclusio cum duplici limitatione accipienda. Prima, quod procedat de re ipsa. Non enim in præsentia definitio. An hæc propositio, filius Dei est prædestinatus possit verificari propter communicationem idiomatum, sicut verificatur ista filius Dei est mortuus, de qua restatim.

Secunda limitatio est, quod intelligatur de prædestinatione, quæ est simpliciter prædestinatio. Et in qua seruantur leges quæ communiter censentur necessariæ ad veram, & propriam prædestinationem, quæ sunt illæ, quæ in fundamentis superius prædictis continentur. Hoc dixerim propterea, quod quibusdam theologis egregie doctis visum est aliqua ratione concedere hanc propositionem, filius Dei prædestinatus est vt esset homo, eo quod in tempore ita contingit, quod filius Dei factus est homo: Id autem quod fit in tempore, si ad supernaturalem ordinem spectet, æterna dei prædestinatione fuit dispositum. Præterea quia Paul. 1. Corinth. 2. sapientiam dei prædestinatam dicit in gloriam nostram, & per sapientiam Dei videtur ipsum dei filium qui est ipsa Patris sapientia intellexisse. Ne hæc sententiam videamur excludere secundam limitationem primæ cōclusionis apposimus. Nam licet ego huic sententiæ non libenter assentiam, sed assentio potius S. Tho. expresse contrarium dicenti. 3. p. q. 24. a. 2. ad 3. nō tamen in ea aliquid vel temeritatis, vel periculi reperio. Nam potissimum argumentū, quod illam impugnat, apparentem habet solutionem, argumentum autem hoc desumitur ex illa cōditione ad prædestinationem requisita, videlicet, quod prædestinato aliqua debet fieri gratia ex vi prædestinationis: filio autem dei nulla fuit facta gratia in hoc, quod esset homo, & quod natura humana ipsi personaliter copularetur: Ergo, &c. Huic argumento apparenter dicunt, qui prædictam sententiam tuentur, satis esse, vt ibi aliquis ratio prædestinationis reperiatur, qđ fuit facta gratia humane naturæ. Imo & ipsi filio Dei, quatenus in termino h' posthaticæ vnionis in ipsa humana subsistit natura. Nam cum hæc gratia filio dei sic considerato exhibita, inuoluatur in æterna illa præordinatione quæ dispositum est vt filius dei fieret homo, non sine probabilitate dicitur, quod præordinatio illa ad ordinem pertinet prædestinationis, ita quod filius dei dicatur prædestinatus, vt fieret homo. Sed quicquid de hac opinione fuerit, quod attinet ad omne erroris periculum euitandum, si de eius tamen veritatis probabilitate tractetur, mihi non apparet vera, quoniam tota gratia, quæ in hac prædestinatione implicatur, tenet se ex parte termini, & nullatenus ex parte obiecti, quod necessarium erat ad veritatem & proprietatem prædestinationis saluandā. Præterea vehementer vrget illa definitio quam ex Concil. 11. Toletan. pro conclusione adduximus, neque ei sufficientem contrariæ

sen-

sententiæ auctores videntur adhibere solutionem. Quocirca fatendum est prædestinatum fuisse ab æterno, quod filius Dei fieret homo, non vero est concedendum quod filius Dei fuerit prædestinatus, ut fieret homo. Et hoc satis est ad 1. argumentum, quod pro illa insinuauimus sententiâ: saluamus enim prædestinatum fuisse ab æterno id totum, quod in tempore fuit factum. Ad illud testimonium ex Paul. 1. Corin. 2. adductum circa sequentem conclusionem respondebim⁹. Interim legatur S. Thom. loco citato: ex quo petenda sunt multa, quæ ob fastidiosam euitandam prolixitatem ad hunc locum non transfiliamus, quæ tamen digna sunt ut legantur, & summa cum diligentia notentur, ad exactam eorum, quæ diximus, intelligentiam habendam.

Secunda Conclusio.

Christus quatenus subsistit in humana natura obiectum est prædestinationis. Hæc conclusio colligitur ex Paul ad Rom. 1. vbi postquam dixerat Christum factum esse ex semine Dauid secundum carnem, mox subiunxit, qui prædestinatus est filius Dei, &c.

Secundo eadem veritas colligitur ex Concil. Toleran. 11. iam citato, vbi post verba relata sic dicitur. Per hoc tamen, quod de Maria Virgine est, scilicet, Christus, & factus & prædestinatus esse credendus est.

Tertio eadem veritas ex Patrum testimonijs constat August. lib. de prædestinatio. sanctorum cap. 15. & lib. 2. cap. vltimo, hanc veritatem apertissime docet Athanas. lib. 3. de assumptione hominis circa finem referens illa Paul. verba ad Rom. 1. dicit. Ecce filium dextere. Ecce filium hominis, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Nam secundum deitatem sic ait, Qui prædestinatus est filius dei in virtute, &c. Ansel. eadem verba Paul. explicans, inquit, quod de eadem persona, de qua Paul. dixerat, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, continuo dixit, Qui prædestinatus est filius Dei, &c. Plura adducemus Patrum testimonia, sequenti dubio ad huius veritatis comprobationem, cum tractabimus de vera huius Paulini testimonij intelligentia, vbi explicabitur simul qua certitudine ista conclusio debeat affirmari.

Probatum ratione hæc eadem veritas. In Christo prout in humana subsistit natura inveniuntur conditiones quas a principio huius quæstionis septimæ diximus esse necessarias, & sufficientes ad obiectum prædestinationis. Nam Christus ut sic, inferior est Deo, grauitatumque beneficiū potest ab ipso Deo suscipere: Ergo Christus ut in humana subsistens natura, vere potest esse prædestinatus, ac proinde prædestinationis obiectum, Confirmatur. Illa prædestinatio de qua Paul.

Paul. loquitur testimonio citato, neque potest conuenire naturæ humanæ, neque Christo, ut subsistenti in natura diuina: Ergo necessum est conueniat christo ut est suppositum naturæ humanæ. Antecedens pro prima parte ex conclus. præcedenti constat. Pro secunda patet, quia natura humana non est filia Dei, ergo. &c.

Est autem circa istam conclusionem summopere aduertendum, eam ita esse intelligendam: quod in ipso prædestinationis obiecto formaliter debet includi natura. Ita quod idem pollet, Christus ut subsistens in natura humana, quod Christus secundum quod homo. Quomodo autem ipsa natura humana concurrat in ipsa christi prædestinatione, formaliter ne, an tantum ut necessaria conditio, sequenti dubio explicabitur. Nam quamdiu non constiterit de termino prædestinationis christi, non commode poterit res ista exponi.

Tertia Conclusio.

Hæc propositio christus est prædestinatus vera est, & propria: atque adeo absolute concedenda. Oppositum huius conclusionis, negat. Paul. in 3. d. 7. a. 3. affirmans non posse concedi, nisi addamus illam specificatiuam, in quantum homo. Sequuntur Palud. doctiss. quidam ex nouioribus, Sed nostram conclusionem affirmat Ricard. eadem distinctione a. 2. q. 1. ad 1. Et quamplures theologi ex nouioribus eius adherescunt sententiæ: Inter quos est annumerandus Med. 3, p. q. 24 ar. 1. ad. 2. argum. dubij. 1.

Probatum primo ista conclusio ex illo Paul. 1. Corin. 2. Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit deus ante secula in gloriam nostram. Vbi Paul. absolute & sine addito concedit dei sapientiam prædestinatam esse in gloriam nostram: & nomine sapientiæ Christum intelligebat, ut colligi potest ex sequen. verbis, nam ita statim subiunxit Paul. Quam, scilicet, dei sapientiam nemo principum huius sæculi cognouit: si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Hoc argumentum, quod quidam theologi pro hac conclusione magnificant, minime ipsam reddit certam. Nam Chryso. Theodoret. Anselm. & alij nonnulli graues auctores per dei sapientiam non intelligunt Christum secundum se consideratum, sed dispensationem salutis, & redemptionis nostræ, quam deus christi incarnatione, eiusque passione, & morte peragendam præordinauit, ipsumque Crucis mysterium ab Apostolis prædicatum, quod gentes stultitiam reputabant, Paul. dei sapientiam hoc loco vocauit: quam deum ante secula prædestinasse, prædictis verbis affirmavit, id est, præordinasse ab æterno in gloriam nostram, nimirum in nostram salutem. Quod hæc fuerit mens Apostoli.

ex antecedentibus, & consequentibus non difficulter colligitur. Nā paulo ante de prædicatione mysterij crucis Apost. dixerat. Sapientiam autem loquimur inter perfectos - id est, prædicatione nostra, quavobis annunciamus salutem per Christi crucem & mortem comparandam, quamuis hominibus, qui carnis iudicio & huius seculi prudentia ducuntur, ingens appareat stultitia: viris tamen perfectis, id est, qui prudentiam spiritus sequuntur, maxima censetur sapientia, profundissimumque dei admirantur consilium. Ita in substantia exposuit Chrysost. Cum igitur verba, quæ in argumento ex Paul. retulimus, prædictis verbis annectantur, intelligenda quoque sunt de hac summa dei sapientia, quæ in mysterio crucis latet abscondita. Verba quæ inferius in eodem cap. sequuntur conducere, etiam possunt, quam plurimum, si bene expendantur, ad istam fundandam intelligentiam, quæ ex capite etiam præcedenti vero similiter satis desumi potest, ex illis præsertim verbis. Ipsi autem vocatis, iudeis atque græcis Christum dei virtutem, & dei sapientiam. Et quod Christi nomine non ipsum christum secundum se consideratum intellexerit Apo. sed quatenus per passionem, & crucis mortem nostram fuit operatus salutem, constabit legenti totum illud primum caput.

Posset etiam aliter responderi ad illud primum argumentum in Paulino testimonio fundatum. Quod quamuis admittamus Paul. ibi sapientie nomine ipsum Christum designasse, adhuc non colligitur hanc propositionem, Christus est prædestinatus, fore absque aliquo additamento concedendam. Multa enim Paul. addidit, quibus manifestavit se de christo ratione humanitatis loqui: cum ipsum in gloria, nostram prædestinatum esse dixit. Etenim prædicatione mysterij crucis, quæ gentibus stulta, imo ipsa stultitia visa fuit, ipsam christi carnem, & humanitatem, in qua passus fuit, & mortuus, ostendit.

Sed & tertio possemus dicere, Dei sapientiam in citatis Paul. verbis, ex parte prædicati se tenere, & ideo si pro christo sumitur, formaliter debet accipi, id est, ratione humanitatis. Nam hæc est prædicatorum natura, ut formalem habeant acceptionem, sicut e contra subiecta materialiter sumuntur. Iuxta quam regulam solent graues sacrorum Bibliorum interpretes interpretari illud ad ad Hebræ. 3. Considerate Apostolum & pontificem confessionis nostræ Iesum Christum, qui fidelis est ei, qui fecit illum. Et id similiter actor. 2. Certissime ergo sciat omnis domus Israel, quia & dominum eum, & christum fecit deus hunc Iesum, quem vos crucifixistis. dicunt igitur graues auctores, his locis non significari solum, quod deus fecerit Iesum pontificem & dominum, sed quod simpliciter illum fecit christum: sumiturque christus formaliter, scilicet, ratione humanitatis, eo quod a parte prædicati collocatur.

Hoc

Hoc igitur primo argumento ut parum sufficienti prætermisso: Et alijs itidem quibusdam omissis, quæ & si apparentiam præferre videantur, parum aut nihil probant. Vnico dumtaxat argumento utar, ex quo & ex solutionibus contrariæ sententiæ constabit huius nostræ conclusionis veritas.

Argumentum est huiusmodi, christus, in propositione de qua præfens conclusio, sumitur formaliter, videlicet, ratione humanitatis quam de formali importat hæc vox christus: Ergo hunc reddit sensum, christus in quantum homo, seu ratione humanitatis est prædestinatus: At sensus iste in omni theologorum opinione verissimus est, ergo &c. Probatur antecedens, illud prædicatum, Prædestinatus, cum interiori animi conceptionem designet, fertur supra subiectum ratione formalis significati ipsius subiecti, sic enim præscribit dialecticorum regula de similibus prædicatis: Ergo enuntiatio prædicta formalem reddit sensum.

Sed obstant huic rationi, & conclusioni similiter duo Aduersariorum argumenta. Primum, Et si dialecticis demus, fieri sensum formalem in hac propositione & similibus, in quibus prædicatum actum animæ importat, adhuc non sequitur, veram esse propositionem illam sed potius sequitur esse falsam: Ergo argumentum factum non probat, quin potius improbat conclusionem. Probatur antecedens. Ista vox, christus, in formali significato importat ex æquo utramque naturam, diuinam & humanam: ergo si formaliter sumitur, necesse est, quod prædicatum, Prædestinatus, feratur supra subiectum ratione usque naturæ, atque a deo quod propositio sit simpliciter falsa. Nam quod christus ratione diuinitatis sit prædestinatus, falsum est, & hæreticum.

Secundum argumentum. Prædestinatio est actio practica diuini intellectus, quæ virtualiter æquiualeat actioni transeunti, præsertim secundum S. Tho. doctrinam, qui inter effectum & actionem dei immanentem, nullam constituit actionem mediā transeuntem. Ergo de illo prædicato Prædestinatus, non idem debet ferri iudicium, quod de alijs prædicatis importantibus interiori actum animæ.

Primum argumentum ostendit manifeste falsitatem contrariæ sententiæ. Proceditque ex ignorantia significationis, & formalis significati huius vocis, christus, Est enim falsissimum id quod dicitur in hoc argumento, videlicet, quod christus in formali significato importet ex æquo humanitatem, & diuinitatem: constat enim ex superius dictis in hac quæst. quod per modum formalis naturæ humanitatem tantum designat, sicuti, vox Petrus, Diuinitatem autem importat ex parte suppositi, ex eo, videlicet, quod diuinitas per se cōcurrit ad cōstitutionem suppositi, Diuini verbi ad cuius diuinum esse personale af-

Ccccc 2 sumpta

sumpta fuit humanitas: Vnde cum hæc vox, christus, formaliter sumitur, non diuinitatem, sed humanitatem in formali conceptu explicat. Et quod hoc sit verissimum & ab omnibus concedendum, a posteriori ostendo. Nam ex contraria sententia sequitur, quod propositiones in quibus vox, Christus, ponitur a parte prædicati, si factio- nem, aut prædestinationem, vel quid simile diuinitati repugnans im- portant, sint omnino falsæ, cuius oppositum docent omnes theologi, etiam illi qui nostram negant conclusionem: ergo, &c. Patet sequen- tia. In hac propositione, Deus factus est Christus. Vox, Christus, for- maliter sumpta, non solam humanitatem, sed ex æquo diuinitatem formaliter importat: Ergo est falsa propositio & hæretica: quatenus factio supra diuinitatem fertur: Sicut præfati auctores propter simi- lem causam dicunt, negandam esse hanc propositionem, Christus est prædestinatus. Ex his constat solutio primi argumenti, & ipsa nostre conclusionis veritas.

Ad secundum respondetur. Quod quamuis prædestinatio virtute complectatur vim transeuntis actionis, est nihilominus simpliciter actio immanens, atque adeo debet illud prædicatum, Prædestinatus, sequi regulas aliorum terminorum, qui interiorem actum animæ im- portant. Quæ res non deberet verti in dubiū a theologis eruditis: cū in materia prædestinationis passim affirmemus, vel negemus propo- sitiones, quæ aliàs nõ affirmarentur, vel negarētur, nisi propter forma- lem acceptionē terminorū, quibus adiūgitur hæc vox Prædestinatus.

Ex dictis sequitur hanc propositionem, Filius dei est prædestina- tus, absolute falsam esse & negandam. Ita docent Ricard. Durand. Palud. in 3. dist. 7. Probatur ex dictis Illud subiectum Dei filius, ratio- ne prædicati, Prædestinatus, sumitur formaliter, id est, pro filio dei, quæ ratione est dei filius: ergo propositio illa est simpliciter falsa, hæ- retica, & neganda, vt ex prima conclusione constat.

Ad argumenta a principio posita. Respondetur. Primo argumen- to dicitur, quod Origenes singularis fuisse videtur in illa sententia. Visus est enim negare Christo prædestinationem conuenire. Sanct. vero Aug. loquebatur aperte de prædestinatione, qua puri homines prædestinantur ad gloriā, qui antequā existant in proprijs mensuris prædestinantur, sed nõ vocantur ad fidē, & ad gratiā, nisi postquā existi- terint producti. Quo autē prædestinatio Christi qua fuit prædestinatus vt esset naturalis dei filius ipsum Christū præsupposuerit, seq. dub. declarabitur. Nunc vero id sufficiat dicere, quod Christus rōne diu- ni suppositi ab æterno est, quia vt sic est deus, ac proinde nullatenus prædestinatur. In quo sensu procedunt verba Pauli in argumento ci- tata: ratione autem humanitatis, & prout in ipsa subsistit, sicut potui esse tēporalis generationis terminus, ita & prædestinationis obiectū.

Ad

Ad secundum argumentum respondetur, illo sufficientissime pro- bari, Christum non fuisse prædestinatū ad gratiam & gloriā, de quo dub. seq. nihil tamen probat de prædestinatione ad filiationē natu- ralem, quæ christo vt homini competit per gratiam vnionis.

Ad tertium respondetur, quod Christus non fuit prædestinatus, vt esset filius Dei adoptiuus: satis enim probatum dedimus supra q. 1. in speciali dubio. Christum nullatenus appellari posse filium Dei adoptiuum. Est ergo christus prædestinatus, vt esset filius Dei natu- ralis. Ad huius impugnationem dicitur: Christum fuisse prædestina- tum in quantum hominem, si dictio, in quantum, accipiatur specifi- catiue, ita vt specificet humanitatem, non vt formam cuius ratione Christo conueniat naturalis Dei filiatio, sed vt conditionem requi- sitam, vt ei possit per gratiam, vnionis huiusmodi naturalis filiatio competere, ita quod ipsa filiationis naturalitas ad Christi suppositum est referenda, conuenientia vero gratuita, quæ omnino est ad prædestinationem necessaria, ex parte solius humanitatis se te- neat in Christo. Sed de huius argumēti difficultate, iterum sequenti dub. redibit sermo.

Ad quartum argumentum concessio antecedenti, negatur conse- quentia. Ratio discriminis est, quoniam in propositionibus in ante- cedenti assumptis. Christus positus a parte subiecti, capitur materia- liter: supponitque pro supposito verbi, in propositione autem nostra, vox, Christus, formaliter sumitur ratione nature humane, in qua chri- stus subsistit.

Ad confirmationem patet solutio ex superius dictis: Estque latum discrimen inter illas propositiones ex vna parte, scilicet, filius Dei est passus, filius Dei est mortuus, & aliam propositionem, ex altera parte, scilicet, filius Dei est prædestinatus: In prioribus enim propositioni- bus subiectum supponit materialiter, & imperfectio importata in prædicatis non applicatur ad filium dei cum ea formalitate, qua est dei filius, atque adeo potest ei competere ratione humane nature, in qua re ipsa subsistit. Ceterum in alia propositione, filius dei est præde- stinatus, cum subiectum accipiatur formaliter, vt diximus, imperfe- ctio, quam prædestinatio inuoluit ex parte prædicati, refunditur ad filium Dei ratione filiationis diuine, & prout in diuina subsistit natura: atque adeo non habet locum idiomatis communicatio. Neq. valet argumentum a christo ad filium dei, propter appellationis va- riationem.

Quintum argum. & vltimum eam difficultatē insinuat. Nū chri- sti humanitas debeat dici simpliciter prædestinata. Nõ vertitur in du- bium, an humanitas sit obiectum, Quod, illius prædestinationis, qua Christus dicitur prædestinatus dei filius naturalis, natura. n. humana

non.

nō est dei filia. Sed illud hēt difficultatē, nū sit obiectū, qđ prædestinationis qua prædestinata sit, vt assumeretur a verbo, ipsiq; substācialiter, vniretur? Qua in re varie procedūt theologi, Sed primū oīum vix intelligo, quid sibi velint dicere illi theologi, qui asserūt, ita se habere humanitatem in Christi prædestinatione, atque se habet anima in prædestinatione Petri: ita q̄ sicut Petrus est p se primo prædestinatus, anima vero secundo, vt pars præcipua: ita prædestinatio Christi, per se primo ad ipsum referatur Christum, secundo vero ad humanitatem, vt ad obiectum quo, hanc, inquam, sententiam vix intelligo. Nam si fiat sermo de prædestinatione humanitatis ad assumptionem a verbo, falsum est omnino, quod hæc prædestinatio per se primo ad Christum referatur. Christo enim non conuenit assumi, sed solum humanitati, vt est res manifesta, & posset fundari in doctrina S. Tho. 3. p. q. 16. ar. 8. ad 3. Si vero sermo fiat de prædestinatione, qua Christus prædestinatus est filius dei naturalis, talis prædestinatio nullatenus est ad humanitatem. Christi referenda, ad eum præsertim modum, quo prædestinatio Petri eius animæ conuenit. Nam totum bonum prædestinationis Petri formaliter competit eius animæ: ipsa enim grata est deo, æternaq; potitur gloria. At humanitas Christi nullatenus est filia naturalis dei, sed tantum est conditio necessario requisita, vt hæc naturalis filiatio per gratiam, puta, vnionis Christo competat. Eset autem vera hæc istorum theologorum doctrina: si Christus prædestinatus fuisset ad gratiam & gloriam sicut Petrus: Sed de hac prædestinatione non loquuntur hi theologi, quia Thomisticam sequuntur doctrinam, quæ hanc prædestinationem non admittit.

Hac ergo prætermissa distinctione Scot. in 3. d. 7. q. vnica absolute affirmat humanitatem Christi fuisse prædestinatam, & ad gloriam, & ad hyposthaticā vnionē. De prædestinatione autem gloriam nullū hic addemus verbum, tractabitur enim hæc disputatio seq. dub. Id dum taxat aduerto, quod qui admiserit hanc prædestinationem, parum philosophice loquetur, si dixerit, quod humanitas est, obiectū, quod, prædestinationis huius. Natura enim nō est, quod, sed, quo, Vnde tenetur dicere, christum fuisse prædestinatum ad gloriam, vt obiectū, quod, humanitas vero vt, quo, quia est forma perquam christo possunt competere gratia & gloria. De prædestinatione autem ad assumptionem, graues quidam S. Tho. discipuli Scot. sequuntur. Probantque eius sententiam in hunc modum, Assumptio est bonum diuinum valde excellens atque gratuitum; Ergo pertinet ad ordinem prædestinationis. Rursus hoc bonum non potuit competere christo ex vi prædestinationis. Christus enim non fuit assumptus a verbo: Igitur conuenit humanitati hæc prædestinatio.

Confirmatur. Assumptionis bonum conuenit humanitati ex vi præde-

prædestinationis, sed non conuenit ei mediate & secundo, quia, vt modo dicebam, non conuenit ei ratione totius christi: Ergo conuenit ei per se primo: atque adeo humanitas est obiectum, quod, prædestinationis huius.

Huic sententiæ, vt libere loquar, numquam potui animum ad-mouere. Vnde si argumentor contra illam. Primo. Assumptio humanitatis ad verbum non est vltimum bonum quod in hyposthaticā vnione humanitati conuenit: sed potius habet rationem medij comparatione ad vltius bonum: Non ergo simpliciter loquendo, humanitas debet censi prædestinata ad istud bonum. Consequenter manifesta est ex communi Theologorum doctrina, quæ docet prædestinationem simpliciter non circa media, sed circa vltimum bonū versari: aliàs enim Petrus diceretur prædestinatus ad fidem, ad spem, ad gratiam &c. Qui modus dicendi non est in vsu apud graues Theologos. Antecedens vero probatur. Vltimum hyposthaticæ vnionis bonum quod humanitati competit, consistit in hoc quod Christus in quantum homo sit per gratiam vnionis Dei filius naturalis, hoc est enim maximum, & summum bonum quod Christo vt homini competit, atque adeo eius humanitati, ad hoc autem bonum ordinatur ipsa humanitatis assumptio a verbo, Ergo &c.

Secundo probatur. Ita se habet humanitatis assumptio respectu eius quod est Christum vt hominem esse per gratiam vnionis filium Dei naturalem, atque se habet vnio partium in toto respectu perfectionis totalis: sed vnio partium non pertinet ad aliam naturalem actionem distinctam a generatione, qua totum fit & generatur: Ergo nec assumptio humanitatis ad aliam actionem attingit ab ea, qua Christus vt homo constitutus est per gratiam vnionis dei filius naturalis: rursus, Ergo neque pertinet ad aliam prædestinationem; prædestinantur enim ab æterno illa eademmet, quæ in tempore fiunt, & secundum quod fiunt: Ergo sicut generatio naturalis per se primo attingit totum compositum, & secundo partes, nam licet partes prius vniantur quam totum generetur, non tamen prius generantur aut fiunt quam totum, sed dependenter a toto: Ita similiter prius ex parte obiecti prædestinatus fuit Christus vt esset per gratiam vnionis naturalis dei filius, quam ipsa humanitatis assumptio ad verbum.

Confirmatur. Humanitas non fuit prædestinata ad gloriam, quæ essentialiter in quidditatiua visione sita est. Quod probabitur seq. dub. Et docet S. Th. 3. p. q. cit. art. 1. & in Ep. ad Rom. lect. 1. Sed ad rationem prædestinationis, licet non sit necessarium, vt eius formalis, & primarius terminus sit operatio supernaturalis, requisitum tamē est, vt saltem sit secundarius, & consequens terminus. Nam alias si Deus leoninam naturā sibi hyposthaticè copularet, leo ille vere, & proprie diceretur

Censeo igitur propter hæc & alia huiusmodi argumenta: humanitatem Christi non fuisse prædestinatam, ut obiectum, Quod, ad assumptionem a verbo: sed dūtaxat ut obiectum, Quo, Ita quod prædestinationis obiectum, Quod, fuit ipse christus in quantum homo, non quidem ut assumeretur a verbo, sed ut esset per gratiam unionis filius dei naturalis. In qua prædestinatione partialiter inuoluitur humanitatis assumptione tanquam prærequisitum medium, & quasi præsuppositum ingenere causæ materialis ad formalem prædestinationis prædictæ terminum, & a quo pendet veluti ingenere causæ formalis, sicut partes pendunt a toto, imperfectionibus tamen semotis. Nam si formalem sensum attendamus, hæc est vera propositio, Quia christus ut homo est per gratiam unionis naturalis dei filius, humanitas christi subsistit in verbo ab ipso assumpta. Si uero minus formalem sequamur sensum, e contra dicendum est, quod quia humanitas assumpta est ad esse personale uerbi, christus ut homo naturalis est dei filius per unionis gratiam.

Ad argumentum pro Scoti sententia respondeo per concessionem antecedentis, & primæ consequentiæ: Ad ea uero quæ in argumento sequuntur dico, quod christus non est prædestinatus, ut assumeretur a uerbo: est tamen prædestinatus ut sit dei filius naturalis, in qua prædestinatione includitur uelut ut medium, seu ut proprius loquar quasi partialiter, ipsa humanitatis ad uerbum assumptio. Vnde non constituit per se propriam rationem termini prædestinationis.

Ad confir. negatur minor. Nam licet christo non conueniat assumi a uerbo, conuenit ei tamen quod sit in quantum homo naturalis dei filius per gratiam unionis, qui est primarius terminus prædestinationis Christi, in quo, ut dixi, inuoluitur quasi partialiter humanitatis assumptio ad uerbum: atque adeo eius prædestinatio dependet a christi prædestinatione. Et ita partialiter dumtaxat & secundo fuit humanitas christi prædestinata ad assumptionem. In quo sensu intelligendus est Aug. in lib. 1. de præd. sanct. c. 17. cum ait. Prædestinata est humanæ naturæ tanta & tam excelsa subuectio, ut quo a tolleretur altius non haberet, sicut & ipsa diuinitas pronobis quo se deponeret humillius non habuit. Et in eodem sensu loquuntur quādoque alii Patres & uiri graui. Nam ita dixerunt Mag. in 3. dist. 10. & S. Tho. ibidē q. 3. quamuis postea in 3. par. q. 24. art. 1. contrarium aperte docuerit. Durand. ibidem quæst. 3. Hugo de Sanct. Viç. q. 11. super Epist. ad rom. Haymon super caput. 1. eiusd. Sed ij omnes in sensu exposito sunt intelligendi.

Ad quintum ergo & ultimum principale argumentum tandē ex his respondetur, quod gratia prædestinationis christi non eius humani-

tati

Dubium secundum.

Disputatum est præcedenti dubio de Christi prædestinationis obiecto. De proprio & formali eius termino deinceps erit differendum. Cuius rei difficultas in duobus præcipue punctis consistit. Primus punctus est, An terminus formalis & præcipuus prædestinationis Christi fuerit ipsius animæ gloria. Secundus. Vtrum fuerit naturalis dei filiatio. Et sigillatim disputabimus utrumque istum punctum.

Ad primum ergo deuenientes probatur pars affirmatiua, nimirum, quod gloria animæ Christi fuerit proprius terminus & formalis prædestinationis ipsius Christi. primus difficultatis punctus.

Primum argumentum. Gloria animæ Christi comparatur ad hypotheticam unionem sicut finis ad medium: Ergo simpliciter fuit formalis Christi prædestinationis terminus. Consequentia patet. Quia terminus ad quem res dicitur simpliciter prædestinari, est finis & non media ad illum ordinata. Antecedens probatur dupliciter. Primo quia sicut se habent in nobis merita ad beatitudinem, ita in humanitate Christi unio hypothetica. Sicut in nobis confertur tanta gloria propter quantitatem meritorum: ita humanitati Christi propter unionem, quia nisi esset unita uerbo non perueniret ad tantum gradum gloriæ: sed merita in nobis ordinantur ad beatitudinem sicut ad finem: Ergo etiam unio humanitatis christi. Secundo. Id quod est ultimum in executione, est primum in intentione, atque adeo habet se ut finis: sed in executione prius intelligimus deum eleuasse, seu extulisse humanitatem hanc christi ad unionem hypotheticam, quam contulisse illi gloriam animæ, sicut prius intelligimus rem esse quam esse beatam: Ergo in intentione, atque adeo in genere causæ finalis prius uoluit conferre illi humanitati gloriam, & deinde decreuit, quod uniretur uerbo hypothetice.

Confirmatur. Christus ut homo eundem habet ultimum finem, quem habent ceteri homines, nam sicut habet naturam communem cum eis, ita & communem finem habet ultimum, in quem tota natura destinatur. Sed animæ gloria est finis ultimus aliorum hominum: Ergo & christi ut hominis, atque adeo in hunc finem christus fuit prædestinatus.

Secundum argumentum. Maius bonum est respectu humanitatis christi uisio beatifica, quam unio hypothetica. Ergo potius dicitur prædestinata ad uisionem, quā ad unionem. Patet consequentia. Vnaquæque res dicitur prædestinari simpliciter ad id quod est maxi-

D d d d d mum

mum bonum suum. Antecedens probatur. Quia quod est generatio ne posterius est perfectius, ut sensitivum vegetativum. Sed via generationis prius fuit hæc humanitas eleuata ad vnionem, quam ad beatitudinem. Ergo beatitudo perfectior est vnione hypostatica.

Tertio. Prædestinatio est ad aliquod esse accidentale, & secundum quid: humanitas vero habet esse simpliciter ex vnione cum verbo, ex gloria vero animæ accidentale duntaxat: Ergo potius dicitur prædestinari ad gloriam animæ, quam ad vnionem hypostaticam.

Ultimo, alias sequeretur quod natura bruti posset dici prædestinata. Consequens videtur falsum: quia prædestinatio est respectu doni quod alicui confertur ex gratia: sed creatura irrationalis non est capax doni, neque gratiæ, sicut neque iniuriæ: Ergo neque prædestinationis. Probatur sequella. Quia etiam natura alicuius bruti posset vniri hypostatice personæ diuinæ, ut nunc suppono ex his quæ dicitur solent. 3. p. q. 4. ar. 1.

In oppositum est Paul. ad. rom. 1. vbi de Christo dicit, Quod prædestinatus est filius dei in virtute &c. Non dixit esse prædestinatum in beatitudinem & gloriam animæ suæ: sed ut esset filius Dei naturalis.

In hoc dubio Scotus in. 3. dist. 7. q. vnica. dicit. Christi humanitatem prædestinatam esse & ad vnionem cum verbo, & ad ipsam animæ suæ gloriam. Principaliter tamen & vltimate ad gloriam, eo quod ipsa hypostatica vnio ad gloriam animæ, ut finem vltimum destinatur. Vnde terminus simpliciter prædestinationis humanitatis Christi, ipsa est gloria animæ, id enim quod vltimum est, & finis vltimi rationem sortitur, terminus esse debet simpliciter prædestinationis.

Contrariam autem sententiam docet S. Thom. 3. par. q. 24. art. 1. quæ in duobus diffidet ab Scoti. Opinione. Primum in eo quod S. Thom. omnino negat humanitatem prædestinatam fuisse, vel ad gloriam, vel ad filiationem naturalem, sed Christum ut hominem dicit esse prædestinatum. Secundo differt, eo quod negat gloriam esse simpliciter terminum prædestinationis christi. Pro resolutione fit.

Prima Conclusio.

Christi humanitas non fuit prædestinata vel ad gloriam, vel ad filiationem Dei naturalem. Hæc conclusio potius ad primum dubium quam ad istud secundum attinere videbatur. sed non possumus non aliqua permixtim dicere de subiecto, & de termino prædestinationis Christi, quia materia aliud non patitur. Probatur argo conclusio.

clusio breuiter. Gloria animæ Christi consistit in operatione in beatifica, nimirum, in visione diuinæ essentiæ. At operari non ad naturam pertinet, sed ad suppositum, quod per naturam tanquam per formam operatur. Similiter natura non est filia, ut enim in 1. q. cum de adoptione differebamus, multis explicuimus, relatio filiationis non ad naturam, sed ad suppositum pertinet: Ergo Christi humanitas, neque ad filiationem dei naturalem, neque ad gloriam fuit prædestinata.

Secunda Conclusio.

Christus non est prædestinatus simpliciter ad gloriam, & multo minus ad habituales gratias. Probatur primo Quia quando aliquis ordinatur ad diuersa bona tantum dicitur prædestinari respectu præstantioris: ut Petrus dicitur prædestinatus ad beatitudinem, & non ad Pontificiam dignitatem: Sed humanitas Christi fuit ordinata a Deo ad vnionem hypostaticam, & ad gratias habituales, & visionem beatificam, & ex his vnio est malus bonum, ergo ad vnionem dicitur illa humanitas prædestinata. atque a deo Christus ut homo non ad gratias habituales, neque ad gloriam fuit prædestinatus, ut asserit nostra conclusio, sed ut inferius dicemus, ad hoc ut esset filius dei naturalis. Probo min. primo auctoritate S. Th. 3. p. q. 4. a. 2. ad. 2. Vbi ait perfectiorem esse vnionem ad deum secundum esse, quem secundum operationem. Et Aug. lib. 13. de trinit. c. 9. ita, inquit, cum dixisset Euangelista, dedit eis potestatem filios dei fieri, ne hominum infirmitas tantam excellentiam desperaret, illico annexum est. Verbum caro factum est. Et tract. 2. in Ioan. explicans eadem verba sic ait. Quid miraris quia homines ex deo nascuntur, attende ipsum deum natum ex hominibus. Et præterea ratione. Quia melius est vniri deo substantia liter & secundum suam entitatem, quam accidentaliter & secundum participationem. Sed priori modo vnitur humanitas deo ratione vnionis hypostaticæ, posteriori vero ratione gratiæ habituales, & visionis beatificæ: Ergo vnio hypostatica est maius bonum.

Secundo probatur. Prædestinatio tantum est ad illud bonum quod ex gratia conuenit rei prædestinatæ: Sed Christo ut homini debita est & connaturalis gloria animæ, & omnis supernaturalis perfectio, quæ ad ipsam gloriam disponit. Ergo Christus non fuit prædestinatus ad gloriam, neque ad gratiam, neque ad aliqua huiusmodi supernaturalia bona. Consequencia est euidens, quoniam non ex gratia tribuitur bonum ei, cui est ex ordine connaturalitatis debitum. Maior ex dictis in hac q. constat. Et minor probatur. Humanitati Christi supposita vnione hypostatica ad verbum debita sunt.

illa prædicta bona, & habent modum proprietatis naturalis, vt superius q. 2. a. 2. declaratum fuit. Ergo cum Christus non possit ordinari ad hæc bona, ad gloriã, scilicet, & habitualẽ Dei gratiam, nisi per humanitatem hyposthatice verbo unitã, manifestum est non potuisse ad illã prædestinari: eo quod erant illi debita ex vi hyposthatice vnionis.

Ex his facile potest colligi resolutio ad titulum septimæ quæstionis principalis in cuius disputatione versamur, quo quæritur. An gratia habitualis ex vi prædestinationis Christo competat. Respondendum est enim negatiue si formalis fiat sermo, quo de prædestinatione ad ipsam gratiam aut gloriã loquamur. Quod ideo hoc verborum tenore dixerim, quia negari non debet, conuenire Christo habitualem gratiam & gloriã, mediate & secundo ex vi prædestinationis, qua prædestinatus est Dei filius naturalis: eo quod gratia habet se vt secundo terminus prædestinationis huius, ad eum modum quo proprietates rei naturalis se habet vt secundo terminus generationis eius.

Ad argumenta respondetur. Ad primum nego antecedens, ad probationem similiter. Nam quamuis Christo fuerit collata tanta gloria propter vnionem, sed tamen non tanquam propter medium, sed tanquam propter causam ex qua sequebatur: sicut ex forma ignis sequitur maior calor quam ex forma aeris, & tamen forma ignis non ordinatur in calorem vt medium in finem, sed vt causa in effectum. Ad secundam probationem dicitur, maximam illam non esse verã, quando illud quod est prius in executione, est simul prius causalitate, sicut patet in essentia & passionibus quæ ex illa dimanant.

Ad confirmationem respondetur, quod si de fine naturali humanitatis eiusque naturæ proportionato sermo fiat, idem prorsus est finis vltimus humanitatis Christi, seu Christi vt hominis, qui est finis Petri & cuiusuis alterius hominis. Si vero de vltimo supernaturali fine loquamur, non ita se res habet, longe enim altior finis fuit humanitatis Christi; seu christi vt hominis, quam sit finis vltimus cuiusuis puræ creaturæ. Finis enim Christi vt hominis non est alius quã quod sit filius Dei naturalis, sicut enim deus non habet finem extra se ipsum, ita neque Christus ordinatur ad aliquem finem a se ipso distinctum. Hoc enim ad ipsam Christi excellentiã attinet, cui de rogaret quam plurimum finis ab ipso personali esse distinctus. Neque vero Christi humanitati deest perfectio illa supernaturalis, quæ in alijs hominibus est vltimus eorum finis, videlicet, gloria, quæ in faciali Dei visione consistit. Sed hæc perfectio altiori modo competit Christo, nam, ut diximus, conuenit illi per modum proprietatis naturalis ex hyposthatice vnione resultantis: atque adeo conuenit

nit

nit non vt præmium ab alio expectatum & ab extrinseco receptum: sed vt perfectio sibi connaturalis, & ab intrinseco trahens originem.

Ad secundum argumentum negatur maior. Ad probationem respondetur, quod tunc id quod est posterius generatione est perfectius, cum simul est finis prioris: cum vero non est finis, sed consequutio ad illum vt effectus ad suam causam, potius est minus perfectum, sicut patet in exemplo adducto de passionibus comparatis ad suam essentiam. Et ita quia vnio hyposthatice est causa efficiens & finalis visionis beatificæ & gratiæ habitualis, quamuis sit prima generatione, poterit esse perfectior.

Ad tertium respondetur maiorem illam esse veram respectu rei quæ est per esse naturale, quia cum tale esse non possit rei conuenire, per gratiã non poterit esse terminus prædestinationis: Et ideo si illa res sit prædestinata, non poterit eius prædestinatio terminari ad esse per quod simpliciter est, sed solum ad aliquod esse superadditum & accidentale. Quando vero illud esse per quod aliqua res simpliciter est, conuenit illi ex gratia & est illi supernaturale, non est vera maior illa, quia nihil deest illi esse, vt sit terminus prædestinationis. Et ita contingit in præsentibus: quia vniri verbo hyposthatice, euenit illi humanitati ex gratia, & est illi supernaturale. Itaque non impedit prædestinationem, quod terminus sit ipsum esse substantiale rei, quæ prædestinatur: Sed quod sit esse ad naturalem ordinem spectans. Præterea dicitur secundo, quod quia humanitas in Christo subsistit per Esse Verbi, potest commode intelligi in hoc mysterio, quod obiectum prædestinationis præsupponatur eius termino, vt constabit ex dicendis sequenti puncto. Solut. ad. 1. Aliud forsã esset, si de Esse proprio humanitatis tractaretur.

Ad vltimum argumentum non detant qui libenter concedant, quod si Deus assumeret naturam brutam V. c. leoninam, Leo ille diceretur prædestinatus filius Dei naturalis. Cui sententiæ nullatenus libet subscribere, eo quod prædestinatio intrinsece importat gratiam quæ ex vi ordinationis diuinæ rei prædestinatæ confertur in tempore. Natura autem bruta nullatenus est gratiæ suscipiendæ capax. Vnde ad argumentum neganda est sequella propter istam rationem insinuatam. Et magis informis dici potest, quod in illo casu deesset terminus prædestinationis formaliter consideratus. Terminus namque prædestinationis de qua loquimur, non solum est filiatio Dei naturalis, sed filiatio naturalis Dei per gratiã conferenda. Et hoc secundo deesset in illo casu, eo quod subiectum esset incapax talis gratiæ. Memini me superius q. 1. in quodã speciali dubio disputato de christi sanctificatione nonnulla dixisse, quæ ad huius argumenti solutionem commode transferri poterunt.

Secundus & præcipuus difficultatis huius disputandæ punctus succedit.

cedit. In quo explicandum est. Num filiatio Dei naturalis sit proprius, formalis, & præcipuus prædestinationis Christi terminus, & ex quo Christi prædestinatio suam propriam & formalem rationem desumat: ita quod Christus vere & proprie sit & dicatur prædestinatus dei filius. Cuius dubitationis negatiuam sententiam argumenta sequentia comprobant.

Primum argumentum. Id quod est terminus prædestinationis debet esse prædestinato posterius tempore, vel natura; Sed esse filium dei naturalem nec tempore, nec natura est posterius Christo, ut homo est: Ergo non est terminus prædestinationis Christi. Minor probatur, Quia cum Christus in quantum homo sit suppositum, & non sola natura, includit personalitatem verbi, & ex consequenti filiationem Dei naturalem, quæ est ipsa personalitas: Ergo christus ut homo nullo modo præcedit id quod est esse filium dei.

Secundum argumentum, Terminus formalis prædestinationis nequit includi in proprio eiusdem prædestinationis obiecto. Sed esse filium dei naturalem, intrinsicè clauditur in christo, qui est proprium huius prædestinationis obiectum: Ergo esse naturalem Dei filium non est terminus per se & formalis prædestinationis christi. Maior constat ex illo præsupposito fundamento, quod vniuersi theologi libenter admittunt, videlicet, terminum prædestinationis ex gratia, & libera li donatione conuenire prædestinationis obiecto. Quod fundamentum locum non haberet, si prædestinationis terminus intrinsicè clauderetur in obiecto prædestinationis eiusdem. Minor apparet manifesta ex superius dictis: christus enim importat diuinum verbum in natura humana subsistens.

Dices forsân, quod licet christus absolute consideratus includat in trinsicè filium dei naturalem, secus tamè est, si de christo cum specificatione prout est homo loquamur: christus. n. secundum quod homo, neque deus est. neque proinde naturalis dei filius, ut ex S. Th. 3. p. q. 16. a. 11. constat. At christus non absolute sumptus, sed secundum quod homo est obiectum prædestinationis huius. Sed contra hanc solutionem manifesta insurgit replica. Res illa cui nequit simpliciter competere formalis prædestinationis terminus, nequit esse proprium eiusdem prædestinationis obiectum. Sed christo ut homini non potest simpliciter competere esse filium dei naturalem, ut assignata solutio admittit: Ergo non est obiectum prædestinationis huius. Atque adeo christus absolute consideratus, cui intrinsicè est naturalis dei filiatio, obiectum est istius prædestinationis. Si dixeris quod christus in quantum homo sumitur in sensu in quo S. Th. loco citato concedit, quod christus in quantum homo est deus, qui sensus est iste: quod christus in natura humana existens est deus. Contra. Ergo iam admittis in obiecto prædestina-

destinationis intrinsicè claudi terminum. Patet manifeste ex dicta explanatione, ex qua constat, quod christus ut homo importat dei filium in natura humana subsistentem.

Tertium argumentum. Non est signabilis aliqua formalis ratio, propter quam christo conueniat esse prædestinatum dei filium naturalem: Ergo nec formaliter concedi potest, quod christus prædestinatus est naturalis dei filius: atque adeo esse naturalem dei filium, non est formalis prædestinationis christi terminus. Probo antecedens (nam consequentia apparet manifesta) Diuinum verbum in natura humana subsistens, non est formalis ratio, propter quam christus sit prædestinatus filius dei: Nam esse filium dei naturalem nullatenus ex vi prædestinationis conuenit verbo in humana natura subsistenti, quia non ex gratia, sed per naturam illi competit: Humanitas verò conditio quidem esse potest necessaria ad hanc prædestinationem, ut dicebamus in primo huius dubitationis puncto. At ratio formalis minime potest esse. Non enim formaliter competit christo esse filium dei ratione humanitatis, atque adeo neque quod sit prædestinatus filius dei.

Quarto arguitur. Non est concedendum hominem Christum factum esse deum aut filium dei, ut docet S. Th. 3. p. 16. ar. 7. Ergo nec est concedendum prædestinatum esse ut sit filius dei. Patet consequentia, quia quod prædestinatur ab æterno, fit in tempore.

Vltimo probatur, quod Christus sit prædestinatus filius dei. Non sufficienter colligitur ex illo Paul. testimonio ad Rom. 1. Qui prædestinatus est filius dei in virtute, &c. ergo sine sufficienti fundamento asseritur, quod esse naturalem dei filium est formalis terminus prædestinationis christi. Antecedens patet, quoniam illa verba Pauli diuersimode a Patribus explicantur.

In hoc dubio Durand. in 3. dist. 7. q. 3 quem refert, & videtur sequi Palud. ibidem existimat, quod licet lata quadam, & impropria acceptione dici possit christus prædestinatus filius dei naturalis: in quo sensu Sancti Patres vsi sunt hoc modo dicendi, proprie tamen, & secundum sermonis rigorem id non est concedendum: non enim, inquit, terminus formalis prædestinationis christi est esse filium dei naturalem, sed supernaturalis animæ christi beatitudo, sicut dici solet de prædestinatione aliorum hominum.

De hac sententia Durandi quatenus affirmat, formalem terminum prædestinationis christi ipsam fuisse gloriam & beatitudinem animæ eius, idem prorsus est dicendum & censendum, quod diximus & censuimus paulo ante, de simili Scoti opinione, & eisdem prorsus argumentis vtraque confutanda est sententia. Quocirca in præsentia id solum tractandum est. An vere & proprie dici debeat, quod terminus

formalis prædestinationis Christi est esse filium Dei naturalem, quæ in re adhuc peius Durand. loquutus fuit, quam Scotus. Etenim Scotus et si præcipuum prædestinationis Christi terminum existimauerit esse gloriam animæ eius, non tamen negauit filiationem dei naturalem ad Christi prædestinationem pertinere. Quamuis in eo etiã errauit, quod hanc prædestinationem non tam ad Christum, quã ad humanitatem retulit, tanquam ad proprium eius obiectum: humanitatem enim dixit prædestinatam fuisse ad hyposthaticam vnionem cum verbo. Durandus vero absolute reijcit a termino prædestinationis Christi ipsam naturalem Dei filiationem, neque admittit, posse dici Christum fuisse ad hunc terminum prædestinatum, nisi magna cum improprietate. Sed ad veritatis decissionem vnica est conclusio- ne respondendum.

Conclusio.

Terminus prædestinationis Christi est esse filium Dei naturalem, & ita vere & proprie concedenda est hæc propositio. christus in quantum homo prædestinatus est vt sit filius dei naturalis. Ita tenet S. Th. 3. p. q. 24. a. 1. quem sequuntur Cai. & cæteri Thomistæ. Idem docent Ricard. in 3. d. 7. q. 3. a. 2. Marsilius q. 7. a. 2. & fere omnes Scolastici cum Mag. in 3. q. 7. Probatur primo testimonijs sanctõrum Patrũ Aug. lib. de præd. sanct. c. 15. ita inquit: Ipsum dominũ gloriæ in quantum homo factus est dei filius prædestinatus esse didicimus. Et statim ex illis verbis Ro. 1. Qui prædestinatus est filius dei in virtute, ita colligit. Prædestinatus est ergo Iesus, vt qui futurus erat secundum carnem filius Dauid, esset tamen in virtute filius dei. Et Anselm. explicans prædicta Paul. verba sic ait. Prædestinatus, id est, præordinatus a deo patre secundũ humanitatẽ, hoc est, sola gratia prædestinatus, vt qui futurus erat secundũ carnẽ filius Dauid, esset tamen in virtute diuinitatis filius dei. Glosa interlinealis eadẽ verba sic exponit. Secundũ quod homo, gratia sola præelectus, vt sit filius dei. Colligitur et ex Con. Tolet. 11. in professione fidei, vbi de Christo dicitur, quod in quantum de Maria Virg. est natus prædestinatus esse credendus est. Sed nõ est prædestinatus, vt sit filius dei adoptiuus, vt probauimus sup. q. 1. Ergo vt sit filius dei naturalis. Patet cõsequentiã ad quia tantũ tribuitur suppositis prædestinatio in ordine de aliquam filiationem dei. Potest etiam probari ex verbis citatis Rom. 1. quæ ita intelligunt Aug. Anselmus, Glosa interlinea. An vero ex loco illo ita colligatur ista conclusio, vt certasse secundum fidem, dicemus in solutione ad vltimum.

Secundo probatur ratiõne, Quia Christo, in quantum homo est, cõuenit ex gratia esse filium dei naturalem, scilicet, ex gratia vnionis. Ergo per prædestinationem, ergo esse filium dei naturalem est terminus

minus prædestinationis. Prima consequentiã patet, quia quod in tempore conuenit ex gratia, ab æterno est a deo prædestinatum, sed prædestinatio illa pertinet ad christũ: ergo, &c. Secunda consequentiã probatur, quia esse filium Dei naturalem est summũ omnium quæ ex gratia cõueniunt christo, in quantum est homo, vt supra probauimus. Ergo est terminus suę prædestinationis.

Sed ad plenam huius conclusionis intelligentiam notandum est primo, quod esse filium dei naturalem, nisi quid amplius addamus, nequit esse alicuius prædestinationis terminus: quia nihil designat gratuitum & ad liberalitatem pertinens: sed ad naturalem necessitatem diuinę generationis. Quocirca formalis terminus prædestinatis christi, totum hoc dicit, scilicet, esse filiũ dei naturalem ex vi gratiæ vnionis. Quæ ratiõne ipsum esse naturale filij dei modum induit gratuiti doni: An vero ad ratiõnem formalem termini prædestinationis christi formaliter spectet ipsa gratuita ratio, non conuenit inter omnes theologos. Quidam enim conditionem tantum requisitam esse censent. Alij vero arbitrantur in ipsa formali termini prædestinationis essentia includi. Itaque in hac secunda opinione, filiatio dei naturalis non est terminus prædestinationis christi, nisi prout formaliter induit ratiõnem gratuiti doni, & liberalissimi beneficij. Et hæc sententia mihi gratior est, & probabilior, quia prædestinatio ex propria, & intrinseca sui ratiõne respicit bonũ ex gratia de liberalitate cõferendũ.

Secundo est notandum: Terminum prædestinationis Christi dupliciter posse sumi: primo in abstracto vt significatur per hoc complexum, Filiatio naturalis Dei gratuita. Secundo in concreto, vt significatur hoc modo: filius Dei naturalis ex gratia. Si priori modo sumatur, terminus formalis & proprius prædestinationis Christi nõ includit formaliter humanitatẽ, sed ipsũ esse personale diuini verbi cũ habitudine ad humanitatẽ, tamquã ad substantialẽ naturã, cui ex gratia communicatur. Si vero accipiat posteriori modo, non solum ipsum esse personale diuini verbi importat, sed & humanã quoque naturam, diuino verbo personaliter vnitã. Vnde terminus prædestinationis christi in cõcreto sumptus est ipsemet christus, in abstracto vero nequaquam, sed ipsa verbi subsistentia humanitati per gratiam vnionis cõicata: ita quod humanitas non ingrediatur intrinsece ipsam formalem termini prædestinationis ratiõnem, sed potius se teneat ex parte obiecti, cui subsistentia verbi communicatur.

Ex hoc sequitur, quod si loquamur de termino prædestinationis Christi, vt est terminus, Qui; & de obiecto, Quod, eiusdem prædestinationis, ipse christus est, & terminus, & obiectum prædestinationis suę. Si vero de termino, Quo, & de obiecto, Quo, fiat sermo, non ita coincidunt obiectum & terminus prædestinationis Christi.

E e e e e

Termini-

Terminus enim, Quo, est ipsa verbi substantia humanitati gratuito communicata. Obiectum autem Quo, est ipsa humanitas, prout ipsi communicatur verbi substantiæ. Quo circa illi theologi, qui obiectum & terminum prædestinationis Christi penitus confundunt, absolute & absque distinctione asserentes ipsum Christum vtramque & termini & obiecti prædestinationis rationem complecti, non exacte, & debite loquuntur. Oportet enim rationem terminia ratione obiecti secernere, & si in vno & eodẽ Christo vtraque coincidat ratio: dicendumq. est, quod Christus ratione humanitatis habet esse prædestinationis obiectum, quia ratione humanitatis prædestinatur, vt per gratiam vnionis fit naturalis Dei filius: Itaque licet ratione humanitatis non habeat quod sit Dei filius, habet tamen quod sit Dei filius per gratiam vnionis, non quod ipsa humanitas aliqua ratione fit filia, aut conferat Christo diuinam filiationem: Sed constituit Christum quasi subiectum capax, vt ei per gratiam competat illam et naturalis dei filiatio, quæ diuino verbo secundum se considerato pure naturalis est & necessaria: & quoniam diuina filiatio (vt dixi) in præcedenti notabili, nõ aliter est neque esse potest prædestinationis Christi terminus, nisi prout formaliter induit rationem gratuiti doni, idcirco humanitas simpliciter est prima & fundamentalis ratio, ex qua Christus habet vt fit suæ prædestinationis obiectum. Esse namque obiectum prædestinationis ad indigentiam pertinet: res enim quæ tam perfecta est, & ab omni indigentia tam elongata, vt nulla ei posset fieri gratia, nullaque gratuitæ perfectionis accessio, minime potest esse alicuius prædestinationis obiectum. Econtra autem de prædestinationis termino dicendum arbitror, nimirum, quod prima & formalis ratio, ex qua christo competit terminum prædestinationis esse, non est humanitas, sed ipsamet verbi substantia, quatenus propter suam excellentiam & infinitatem apta nata est, se ipsa concipere per gratiam vnionis extraneæ naturæ cõcatione substantiali. His adnotatis & suppositis ad solutionem argumentorũ oportet procedamus.

Primum argumentum præcipuam huius dubitationis difficultatẽ continet: magnumque proinde theologis semper facessit negotium, cuius exactam solutionem, vt libere dicam, neque legi, neque audiui: referam breuiter solutiones, quæ a diuersis assignantur theologis, simulque insinuabo, quid in earum qualibet mihi displiceat, deinde propriam solutionem aperiam. Tentabo enim ego aliquid aliorum dictis addere, vt experiar si fortassis rei punctum attingam.

Prima solutio est illa cuius meminit Durandus, falso eam Sancti Tho. imponens; Afferit hæc solutio, quod vnione hypostatica humanitatis ad verbum supposita, ex vi prædestinationis consequutum fuit, vt hæc propositio christus est filius dei naturalis, esset vera. Itaque ipsa realis

sa realis vnio humanitatis ad verbum habuit rationem obiecti præsuppositi: & veritas propositionis inde consequens ratione termini. Hæc tamẽ solutio, primũ est impertinens, & ad Nominaliũ doctrinã pertinet, qui de vocibus potius quam de rebus tractarunt. Nos enim in præsentia de re differimus, quæ fundamentum est veritatis propositionis, & nõ de formali eius veritate. Deinde falsa est etiã & improbabilis illa solutio, quatenus habet, quod obiectum prædestinationis præsuppositum est ipsa humanitatis vnio ad verbum, & quod veritas enuntiationis prædictæ est ipse prædestinationis terminus, Quod hoc fit falsũ patet, Terminus prædestinationis nõ necessario eius obiectum consequitur, sed ex gratiã prædestinantis ei competit, at præsupposita reali vnione humanitatis ad verbum, necessario sequitur illius propositionis veritas, & non aliqua speciali Dei gratia indiget, vt sequatur: ergo falsa est assignata solutio.

Secunda solutio quã adhibet Caiet. 3. p. q. 24. art. 2. asserit. Quod quamuis secundũ rem, nõ fuerit prius Christũ esse hominem, quam Christus in quantum homo fuerit per gratiã vnionis naturalis Dei filius, in apprehensione tamen intellectus, prius potuit concipi christus seu Deus homo, secundum quandã rationem communem, quã conciperetur distincte & in particulati in quantum filius Dei naturalis. Nam cum incarnatio verbi duobus modis possit intelligi facta, vno modo secundũ quod de facto cõtingit, & vt catholica docet fides, nimirum, per hypostaticam vnionem humanitatis ad verbum. Alio modo per quandam vnionem affectiuam, quam confinxerunt hæretici, præsertim Nestoriani, potuit intellectus concipere verbũ incarnatum in communi, in abstractione ab his duobus modis incarnationis. Quo supposito, inquit Caiet. quod Christus cõceptus illo prædicto cõmuni conceptu, præsuppositus fuit ad prædestinationẽ qua in particulari prædestinatus est, Vt esset naturalis Dei filius secundum Hypostaticam vnionem. Et christus secundum cõmunem illam rationem conceptus, fuit obiectum prædestinationis, & in particulari consideratus naturalis Dei filius per gratiam vnionis, termini rationem habuit.

Ista sententia multis grauissimis displicuit, & nõnulli quidem eã impugnant quibusdam argumentis satis debilibus, imo & impertinentibus, ex rone generis & differentie desumptis; a quibus argumentis consulto abstinebo, tum quia logicam potius quam theologiam redolent, tum præcipue quia nullius sunt difficultatis, & momenti. Ex triplici ergo capite hanc solutionem urgeo.

Primo. Quia modus ille incarnationis ab hæreticis confictus, ab ipsis quidem appellari potuit incarnatio, adiuino autem intellectu minime valuit sub ratione incarnationis concipi. Quoniam illa af-

fectiua vnio verbi ad hominem, nihil habere potuit cum incarnatione commune, neque esse posset alterius rationis, ab illa vnione, quæ est secundum gratiam: & ita illa affectiua vnio adoptiuum filiū dei, & non naturalem constituere posset, quod neque ipsi Nestoriani heretici diffitebantur. Ergo non potuit esse in diuino intellectu, illa communis incarnationis conceptio a Caieta. conficta.

Secundo. Prædestinatio est opus specialissimæ prouidentia diuinæ: ergo tam terminus, quam obiectum prædestinationis, debent in particulari considerari, & non secundum rationem communem, indeterminatam, & confusam.

Tertio. Illud est obiectum prædestinationis, cui ex vi prædestinationis tribuitur illud bonum quod ratione termini sibi vendicat, sed esse verum Dei filium, qui est terminus prædestinationis Christi, nõ conuenit Christo secundum illam communem rationem considerato: ergo Christus sic in communi conceptus non fuit obiectum prædestinationis, qua prædestinatus est, vt esset naturalis Dei filius: atque adeo etiam si admittamus illam communem conceptionem in intellectu diuino, adhuc restat inquirendum & explicandum, an præcesserit, & quomodo præcesserit Christi prædestinationis obiectum.

Tertia solutio, Caietani solutione prætermittenda, dicit, quod obiectum prædestinationis Christi, est hic homo, designata christi humanitate in supposito, in abstractione a supposito creato humanitatis proprio, & a supposito diuino increato. Putant enim huius solutionis Autores. Quod si hæc eadē Christi humanitas quæ nunc est in diuino supposito, subsisteret in supposito proprio, & sibi connaturali, simpliciter esset idem homo qui modo est Christus, propter omnimodam humanitatis identitatē. Quo supposito dicunt, quod huic homini in abstractione a supposito creato, & increato, per gratiam vnionis potuit competere quod esset naturalis Dei filius, atque adeo, rationem habuit obiecti prædestinationis Christi in diuino intellectu ad eius prædestinationem præsuppositi. Prius enim diuinus intellectus concepit hunc hominem secundum abstractionem prædictam, quam illum prædestinauerit, vt esset naturalis Dei filius.

Hanc solutionem reprobant alij theologi, & meo iudicio, non immerito, quamuis non omnes firmis rationibus eam confutent. Quidam enim, ob id eam falsam esse contendant, quia inquirunt, Illa cognitio qua Deus ante prædestinationem Christi præconcepit hunc hominem, abstrahendo a supposito creato & increato, non pertinet ad scientiam visionis, quia per hanc scientiam res illæ dum taxat cognoscuntur, quæ determinatum esse habent, vel habebunt in aliqua temporis differentia: in qua ille homo sic in communi consideratus, neque habuit, neque habebit esse: Obiectum autem prædestinationis

tionis præsupponi debet ad prædestinationem præcognitum per visionis scientiam: insufficientis ergo est illa assignata solutio. Hæc tamē argumentatio forsam est inualida. Esset quidem efficax, si sermo fieret de obiecto prædestinationis, quod terminum respicit accidentalē: at in prædestinatione quæ est ad esse substantiale, tãquã ad proprium terminum, non est necessaria præcognitio obiecti ad visionis scientiam spectans, imo videtur talis præcognitio impossibilis. Aliter ergo impugnatur ista solutio. Primo, illa cognitio, qua cognosceretur hic homo secundum abstractionem prædictam, confusa est, & indeterminata: Ergo nõ est cõueniens prædestinationi Christi, quæ est specialissima prouidentia, res singulari, & in a homo considerans, & prædefiniens. Respondent præfata solutionis autores, quod illa præconceptio, idcirco non est indeterminata, & confusa, quia, vt paulo ante dicebatur idem homo esset, si natura illa singularis humana proprio & naturali terminaretur supposito, et si in supposito diuino, & increato subsisteret, vt subsistit de facto. Cæterum hæc doctrina non facilis apparet intelligentiæ: Incredibile est enim, quod variatis suppositis propter solam naturæ idētitatem, tã esset vnus & idem homo, vt vnico, & eodem singularissimo conceptu compræhenderetur. Esset quidem vnus homo ratione humanitatis, sed quia singularitas munerica non tam a forma, quam a materia desumitur, essent simpliciter duo homines, propter suppositorum diuersitatem, quæ comparatione ad naturam modum quandam sortiuntur materialem. Quæ ratio procederet etiam si vtromque suppositum creatum esset, & ab ipsa natura in sua penderet subsistentia: Sed habet tamen specialiorem vim in suppositis, quorum alterum est increatum & in sua subsistentia ab humanitate inde pendens ipsam ad suum esse personalem trahens: alterum vero increatum, & ab ipsa intrinsece pendens natura. Et vrgeat præstius rem istam. Supponamus, quod modo humanitas relicta a verbo subsisteret in supposito creato, quod appellaretur Petrus. Bene sequeretur Christus est hic homo, Petrus est hic idem homo. Ergo Petrus est Christus. Consequens est absurdum dictum: Ergo & antecedens est falsum, non pro maiori, vt patet: ergo pro minori. Præterea. Vel cū concipitur hic homo, designatur sola humanitas, vel suppositum in humanitate subsistens. Primum dici non potest, quia humanitas non est homo, sed forma & natura hominis. Si vero secundum dicitur: Ergo si confusionem & indeterminationem vellimus fugere, necessum est, quod designetur in particulari suppositum creatum, aut vero increatum. Et si increatum designetur, iam præsupponitur prædestinationis terminus in eius obiecto: Nam hic homo, vt designat increatum suppositum in humana natura subsistens, filius Dei naturalis est. Si autem designetur creatum suppositum, non poterit

probabiliter dici, quod in illo conceptu præsupponitur obiectum prædestinationis Christi. Quia supposito creato nullatenus potest competere esse naturalem Dei filium per hypostaticam unionem, qui est ultimus prædestinationis Christi terminus, Ergo illa solutio nulla potest veritate subsistere.

Sed tandem ipsam impugno eodem argumento quo Caiet. solutio nem confutavi. Illi homini sic præconcepto in abstractione a supposito creato, & increato, nequit in tempore conuenire terminus prædestinationis Christi, nempe, naturalis Dei filio, quod a deo notum cunctis est, ut superuacaneum sit eius probationi intendere: Ergo non est ipsum christi prædestinationis obiectum. Atque adeo superest adhuc exponere, quo pacto obiectum prædestinationem antecesserit, saltem in æterna Dei præconceptione

Est tertia solutio aliusque tertius dicendi modus, ab alijs theologis minime indoctis excogitatus, & probatus. Qui asserit, obiectum prædestinationis Christi fuisse hunc hominem, prout hic homo, ut designat suppositum diuinum subsistens in natura humana, quatenus humanitati confert esse suppositale, constituitque hunc hominem, non vero dat illi, quod sit naturalis Dei filius, sed hoc ei competit ex speciali diuinæ prædestinationis gratia: Quam christus designauit. Ioan. cap. 10. illis verbis, quem pater sanctificauit & misit in mundum, &c. Quam sanctificationem Hyla. lib. 7. de Trinit. exposuit de prædestinatione: Inquit enim sanctificationem istam explicauit Paul. Rom. 1. illis verbis. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis. Christus ergo, inquiunt, illo conceptu præscitus obiectum fuit prædestinationis Christi ad prædestinationem præsuppositum. Quod obiectum ad scientiam visionis attinuit: ita quod prius natura secundum executionis ordinem intelligimus præexistisse Christum in ratione suppositi diuini, simul & humani, quã quã ille homo christus naturalis esset Dei filius.

Hic tamen dicendi modus mihi nullam præferret probabilitatis apparentiam; Et si alijs me doctioribus possit forsan apparere probabilis. Et arguor aduersus illum. Primo, hic modus dicendi non euitat difficultatem de qua est controuersia, Quoniam illud suppositum quod prædicta sententia dicit fuisse obiectum prædestinationis Christi in diuina visionis scientia præsuppositum, non potuit habere esse, nisi ex vi prædestinationis. Nam cum esset effectus supernaturalis ordinis, imo, & ordinem gratiæ transcendens non potuit in tempore executionem accipere: nisi ex vi prædestinationis æternæ. De hoc igitur prædestinationis termino inquiri. Quod nam fuerit obiectum ad eius prædestinationem præsuppositum, quod inexplicatum

catum reliquit illa solutio, & idcirco ut minimum in sufficientiæ uicio laborat.

Secundo sic argumentor. Vel subsistentia diuina qua ille homo subsistit, est subsistentia essentialis toti Trinitati communis. Vel est subsistentia personalis, & relatiua diuini uerbi. Primum dici non potest, quia certa fide credendum est: unionem non fuisse factam immediate ad diuinam naturam: ac proinde neque ad absolutam & essentialem subsistentiam, quæ cum communis sit tribus personis, non est subsistentia personalis, neque suppositi constitutiua. Si uero dicatur secundum. Tunc argumentum insurgit uolentum ut apparet contra prædictam sententiam, quod fit in hunc modum. Non stat quod illud suppositum humanum subsistat uerbi subsistentia, quin sit filius dei naturalis. Ergo illi supposito sic subsistenti, & ut præcognito a deo ipsa uerbi subsistentia constituto, non ex gratia, sed ex necessitate naturali cõpetit quod sit naturalis dei filius. Euidens apparet consequentia. Nam quod necessario alicui conuenit, ita ut neque per absolutam diuinitatem impediri possit, improprie, imo & falsissime dicitur ex speciali dei gratia competere. Kurfus. Illi supposito humano subsistentia uerbi relatiua subsistenti non competit ex dei gratia esse naturalem dei filium: Ergo neque ei competit ex vi prædestinationis. Patet hæc consequentia ex dictis, ex quibus constat, bonum quod ex prædestinatione conuenit, ex prædestinantis gratia conuenire, & non ex debito, & necessitate naturæ, aut ex alio quouis iustitiæ titulo. Hoc argumentum diluere conantur assignatæ solutionis autores: Sed an soluant ignoro, nã & in statuenda solutione præfata, & in hoc argumento soluendo summa cum obscuritate procedunt quod forsan illis contigit, quia hæc tam recondita difficultas maioris claritatis non est capax. Verum quia fortassis modum istum dicendi ad probabilem & intelligibilem formam paulo post reducemus. Idcirco non fortiori brachio aduersus illum decertare decreui: Et ne tota argumentorum vis obscuritate potius quam difficultate consistat. Sed priusquam de hac re agamus, duos alios dicendi modos referamus oportet.

Est igitur quintus modus dicendi seu quinta primi argumenti solutio, quæ asserit ad proprium prædestinationis christi terminum non præsupponi suppositum humanum: sed præsupponi & diuinum uerbum, & humanitatem, non ut actu illi personaliter copulatam, sed ut iam iam copulandam, id est, secundum quod in instanti incarnationis humanitas ordine nature assumptioni præintelligitur, non ut existens propria existentia, sed ut habens proprium esse essentialis diuini uerbo unibile, & a quo ipsum uerbum uere poterit denominare suppositum humanum. Hic modus dicendi nonnulla posset cum probabilitate

bilitate defendi, ex eo quod hæc prædestinatio terminatur ad primū esse substantiale, ut ad formalem & proprium terminum: atque adeo non est necesse, quod præsupponat aliud, quam ea quæ habent vicem quasi partium componentium illud totum, cui ex vi prædestinationis competit diuinum esse verbi, competitque verum esse & naturalem Dei filium. Sed nihilominus in eo valde defecit ista solutio: quæ non assignat obiectum cui fiat gratia prædestinationis huius, id est, cui ex gratia competat naturalem esse Dei filium, quoniam humanitati quomodocumque præintellectæ, nequit competere quod sit dei filia, neque per naturam, neque per gratiam: Diuino autem verbo competit quidem verum esse Dei filium, non tamen ex gratia, sed ex naturali necessitate, ex vi, nimirum, generationis naturalis. Oportebat ergo, ut huius solutionis Autores explicarent nobis & obiectum prædestinationis Christi, illud, nempe, quod ex prædestinationis gratia est naturalis dei filius, & modum quo præsupponitur ad hanc tantam suscipiendam gratiam.

Est sexta solutio, seu sextus dicendi modus, qui omnibus retro positus apparet facilior & expeditior ad enodandam primi argumenti difficultatē, qui proinde multis doctissimis est gratus, & cæteris plausibilior. Cuius expositionem docte prosequitur Medina 3. p. q. 24. art. 1. Afferit iste dicendi modus. Quod obiectum prædestinationis Christi est ipsemet christus apprehensus ab intellectu diuino ut possibilis. Et in hac apprehensione & conceptione præsupponitur ad terminum prædestinationis, qui est ipse christus, ut actu existens. Et quidem christo ut concepto per modū possibilis magna fuit gratia, ut constitueretur in actuali existentia, quæ fuit ei facta ex vi prædestinationis. Sicut Petro per diuinū intellectū apprehenso ut possibili, gratia fit, et si naturalis ordinis, in eo quod ad actualē deducatur existentiam. Hic dicendi modus multis posset impugnari. Sed breuiter sic aduersus illum argumentor. christus possibilis & christus existens idem prorsus christus est: Ergo si christo existenti nulla fit prædestinationis gratia, in hoc quod sit filius Dei naturalis, neque etiam christo possibili fieri potest hæc gratia. Dices, quod licet sit vnus & idem christus, diuersum tamen habet modum & statum, prout consideratur ut possibilis, & prout actualiter existit. Et propter hanc modalem diuersitatem contingere potest, quod christo ut possibili fiat gratia, christo vero ut existenti nequaquam. Contra hanc solutionem dupliciter insto. Primo, tota gratia quæ potest fieri christo ut possibili considerato, non consistit in hoc quod sit naturalis dei filius, nam hoc totū comprehenditur in conceptu christi quo ut possibilis concipitur, sed in hoc tantum quod actualiter existat. At gratia prædestinationis christi non potissimum consistit in hoc, quod est, actualiter christum

stum existere, sed in hoc quod est esse naturalem Dei filium: Ergo in sufficienter exponitur prædestinationis christi gratia, per hoc quod est christum ut conceptum per modum possibilis iub actuali constitui existentia. Secundo, res ut considerata sub modo, & statu possibilitatis non est capax alicuius gratiæ suscipiendæ: Sed tota gratia quæ illi fit in actuali eius productione, in ipso termino productionis est consideranda. Certum est enim quod creaturæ antequam ex nihilo prodirent, & quamdiu in dei omnipotentia latebant, non erant simpliciter capaces beneficii cuiuspiam. Sed totum beneficium creationis susceperunt in ipso creationis termino: Ergo christo, ut concepto per modum possibilis, & ut in statu possibilitatis considerato, nulla fuit facta prædestinationis gratia: rursus, ut in termino suæ productionis non erat obiectum gratiæ suscipiendæ, sed fuit potius ipsummet beneficium collatum, ut inquit, assignata solutio: Ergo christus pro nullo statu, neque possibilitatis, neque actualis existentie, habuit simpliciter rationem obiecti prædestinationis.

Sex has quas retulimus primi argumenti solutiones ex aliorū tractatibus scripsimus doctrina & mente, quas tamen expugnauimus sufficienter, minusque, nisi decipimur, probabiles reddidimus. Quo circa æquitatis ratio postulat, ut nostrum quoque sensum alieno nos iudicio exponamus. Sit ergo solutio septima, ad cuius intelligentiam duo sunt ad memoriam reuocanda ex multis, quæ hætenus diximus. Alterum est, id quod pertinet ad christi compositionem, quæ diximus propriissime consistere in quadam mutua, & alterna humanitatis adiunitate, & diuinitatis seu diuini suppositi ab humanitate acceptio. Ita quod verbum in diuinitate subsistens accipit a diuinitate quod sit suppositum humanum, & verus homo. Humanitas vero accipit adiunitate, seu ut formaliter loquamur, a diuino verbi supposito, quod substantialiter existat, ita ut homo sit deus, verus quæ Dei filius.

Alterum ergo quod est ad memoriam reuocandum, est illud, quod aduertimus circa conclusionem dubitationis huius, nempe, quod licet christus sit terminus. Qui, prædestinationis suæ, sit etiam obiectum Quod, prædestinationis eiusdem; in ipso tamen christo distinguenda est ratio termini a ratione obiecti. Humanitas quippe ratio est obiectiua, appellarique potest proinde obiectum, Quo, subsistentia autem verbi personalis, considerata prout est apta nata conferri humanitati, & prout est de facto collata liberaliter & gratuito, ipsa est ratio termini prædestinationis christi, & potest etiam vocari terminus, Quo, christus autem quia utramque rationem in concreto sumptam complectitur, & est obiectum, Quod, & terminus, Qui, prædestinationis suæ.

His ad memoriam reuocatis, vltimus est aduertendum, quod prius ordine rationis, imo & naturæ, intelligimus in christo præcedere id

quod primum diximus pertinere ad eius compositionem. Volo dicere, quod in mysterio incarnationis Christi, prius intelligimus Deum humanatum, quam hominem deificatum, id est, prius naturam, seu naturam ordine factum est, quod verbum esset suppositum humanum, essetque verus homo, quod accepit ab humanitate sibi assumpta, quam quod homo, ipsumque humanum suppositum esset verus deus, naturalisque dei filius: quod fuit summum bonum, supremumque beneficium, quod in Christi compositione humanitas a diuinitate suscepit: Seu ut cum omni rigoris proprietate loquamur: humanitas fuit ratio ipsi Christo, ut hoc tantum, tamque excellens bonum a diuino verbo suscipi peret. Hæc veritas non obscure insinuata fuit a S. Euang. Ioan. in ipsis nostri prothematicis verbis. Verbum caro factum est, &c. Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre, &c. Priora enim illa verba, Verbum caro factum est, illud designant quod nos prius in hoc mysterio contigisse dicebamus, nimirum, verbum esse carnem, esse hominem, esseque suppositum humanum. Posteriora autem verba aliud secundum ostendunt, nempe, hominem naturalem esse dei filium. Et vidimus, inquit Euangel. gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre. Illa particula, Et, concomitantiam, & consequentiam denotat; eumque reddit sensum. Quod quia Verbum caro factum est, id est, humanum suppositum per carnis assumptionem fuit constitutum, consecutum fuit hoc tantum beneficium in natura humana, ut homo esset unigenitus patris filius, ita ut licuisset nobis in homine videre ipsam unigeniti patris gloriam, id est, gloriam quam soli naturali dei filio potuit esse propria. Hanc enim vim habent illa verba: Gloriam quasi unigeniti a patre. Illa enim dictio, Quasi, non diminutionem, sed adæquationem, & conaturalitatem potius denotat. Quod non est inconsuetum in literis sacris, ut apertis exemplis demonstrat Martinus Martinez lib. 8. hypothese. c. 8. Et quod hoc iuxta phrasim latinam verum sit, & ad amplectendum, docuit Laurent. Vallæ in adnot. ad hunc locum Ioan. c. i.

Ex his colligo solutionem ad primum huius dubitationis argumentum, & dico. Quod diuinum verbum ut suppositum humanum, sicut ordine executionis, ut modo dicebam, fuit prius in mysterio incarnationis, ita & fuit ordine naturæ præsuppositum per modum obiecti prædestinationis ad proprium eius terminum, scilicet, ad hoc quod humanum illud suppositum verus esset deus, unigenitusque dei filius, quod fuit primo intentum a deo in profundissimo incarnationis sacramento: ac proinde sicut primum in intentione, ita & ultimum in executione fuit. Et quidem quod executione fuerit ultimum, ex his quæ ante diximus, relinquitur manifestum, aut saltem probabiliter explicatum. Quod vero primo fuerit a deo intentum colligo

pri-

primum, ex eo quod Patres, præsertim Athan. & Cyril. passim repetunt diuinum verbum non propter se, id est, propter bonum aliquod ipsi diuino supposito comparandum: sed propter exaltationem humanæ naturæ carnem fuisse factum: Ergo quod primo deus in Christi prædestinatione intendit, non fuit quod verbum esset homo, suppositumque humanum, quod videbatur ad ipsum verbum attingere: hoc enim per incarnationem verbum ab humanitate suscepit. Sed primo & præcipue intentum a deo fuit, ut homo esset deus, naturalisque dei filius. In quo humanitas supremam & consummatam exaltationem accepit. Colligo præterea ex illo Paul. 1. Corin. 2. Dei sapientiam quam prædestinavit deus in gloriam nostram. Suppono probabilem satis esse intelligentiam, quæ affirmat Paulum hoc loco nomine sapientiæ Christum ut hominem designasse, de qua re dixi superius in hac quaestione. Quæ intelligentia supposita. Id quod contendimus, manifeste deducitur ex his verbis. Nam quid aliud designat Christum in gloria nostra prædestinatum, quam quod in Christi prædestinatione id fuerit potissimum dei intentum, ut tam excellens humanitati deferretur honor, ad tantumque & dignitatis & gloriæ eueheretur fastigium, ut homo verus esset deus, verusque & naturalis diuini Patris filius? Dixit autem Paul. in gloriam nostram, ut insinuaret, gloriam hominis Christi fuisse gloriam capitis nostri, in quo nos omnes glorificati sumus, & ad eximiam excellentiam euecti: nihil enim sibi proprium Christus ut homo habet; sed omnia in commodum nostrum accepit. Quod Magnus Athanas. in Concio. 2. 3. & 4. contra Arrian. tertio quoque verbo oportuna importunitate inculcat.

Neque vero cuiquam mirum esse debet, quod Deus non ut ultimum, & principale intenderit per sacrum incarnationis mysterium, ut verbum fieret homo, suppositumque constitueretur humanum, cum humanitas nihil posset verbo conferre, sed potius si verbum diminutionis esset capax illud posset minuere, eiusque gloriam, & maiestatem obscurare: ob quam causam Pau. ad Phil. 2. dicebat. Quod cum Christus in forma dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æquale deo, id est, cum esset in excellentia diuini verbi constitutus, patri perfecte similis, ac proinde cœqualis, semetipsum exinanivit formam serui accipiens habitu inuentus ut homo. Ecce quam gloriam sibi acquisiuit Verbum cum caro factum est, nimirum, ut exinanitum, & ut mancipium quodam posset reputari. Quare ultimum dei Christum prædestinantis intentum non plane fuit, ut deus esset homo, sed contra ut homo esset deus. Et ut hanc tantam gloriam homini potuisset accrescere. ipsum diuinum verbum sub nostra se humanitate constituens, ab eaque humani suppositi denominationem accipiens, rationem induit non

Ffffff 2 ter.

termini prædestinationis huius, sed rationem potius obiecti.

Sed iam difficultates ex hac doctrina. insurgentes nos irruere festinant, Quarum illa est maxima, & ad quam reducuntur omnes. Quod hoc supposito prædestinationis obiecto, nimirum, quod verbum sit suppositum humanum, non ex gratia, sed ex omnimoda necessitate consequutum fuit, quod homo verus esset deus & unigenitus dei filius. Non ergo hoc posterius potuit habere rationem termini prædestinationis Christi, illo priori præsupposito, ut prædestinationis obiecto. Millies hanc consequentiam ex eo probauimus, quod terminus prædestinationis ex gratia, & non ex naturali debito competat oportet ipsi obiecto prædestinationis.

Sed secundam huic primæ adiungo difficultatem. Nam utramque aduersus quartum modum dicendi, quem ad probabilē sensum reducere conor, paulo superius informavi: Est ergo difficultas secunda. Quod illud primum, quod ego appellavi prædestinationis Christi obiectum, cum fuerit opus supernaturalis ordinis, summæque in ordine supernaturali excellentiæ, nõ potuit non esse alicuius prædestinationis terminus: Ergo respectu eius restat nobis explicare, quod nõ fuerit præsuppositum obiectum.

A secunda difficultate exordiri decreui huius rei explicationē, quoniam hac via facilior erit intelligentiæ additus. Respondeo igitur posteriori difficultati, quod, ut superius dixi, non est absolute & cum proprietate concedendum, quod deus fuerit prædestinatus, ut esset homo, eo quod nulla ei in hoc facta fuit gratia, aut fieri potuit. Vnde illud primum quod in christi incarnatione distinguimus, scilicet, verbum esse suppositum humanum, proprie non est terminus prædestinationis cuiuspiam; atque a deo neque oportet ibi distinguere rationem obiecti a termino, quod prædestinationi præsupponatur. Nam si aliquod esset obiectum, illud deberet esse deus, cui humanitas contulit esse suppositum humanum: At cum deo nulla in hoc fuerit facta gratia, non potest dici ipsum deum obiecti rationem induisse. Quo circa hoc quod est deum esse hominem, seu verbum esse suppositum humanum, est quidem prædestinatum eadem prædestinatione, qua prædestinatus est Christus, ut esset naturalis Dei filius: Sed est tamen prædestinatum, non in ratione alicuius termini, sed ut esset proprium obiectum prædestinationis eiusdem itaque hac excellenti & mirabili prædestinatione non solum eius terminus, sed & ipsum quoque obiectum constanti ordine tamē quodam, obiectum namque ad terminum præsupponitur. Et hoc quidem summa fuit huius ineffabilis prædestinationis excellentiæ, quod ad ipsam pertinuit, ut suum obiectum non præsupponeret, sed efficeret: ad eum modum quo intellectus noster hæc habet excellentiā, inter alias, supra omnes

omnes potentias, quæ propter vim agentem qua pollet, suum formale efficiat obiectum, illuminando phantasmata, educendoque intelligibiles species, in quibus ratio entis & veri, seu quidditatis rei materialis in vniuersali, & in separatione a singulari materia ipsi intellectui præsentatur, & obicitur. Itaque intellectus humanus & suum efficit obiectum, & circa illud operatur, propriamque habet actionem. Sic ergo intellectus diuinus secundum quod rationem prædestinantis exercuit, & ipsum prædestinationis effecit obiectum, & terminum eiusdem prædestinationis ei per gratiam accommodauit. Et quidem tam excellens terminus, quem habuit prædestinatio christi, tale exposcebat obiectum, quod non ex inferiori desumeretur ordine, sed ex vi eiusdem prædestinationis constitueretur: Et hoc sufficere videtur dixisse ad posteriorem difficultatem euacuandam.

Sed secunda iam instat difficultas, quæ nos vehementius præmit. Cui libenter concedo antecedens quod assumit, nimirum, quod præsupposito quod verbum fuit homo, humanumque suppositum necessatio consequeretur, ut illudmet suppositum humanum naturalis esset dei filius: nego tamen inde sequi, quod ibi non interueniret gratia ad prædestinationem sufficiens. Quod ex duobus ostendo. Primo, quoniam illa necessitas, ex qua suppositum illud humanum naturalis est dei filius, non prouenit ex humanitate, etenim si naturalis dei filiatio ad christi humanitatem referatur, non nisi ex summa gratia ei potuit competere: sed tota necessitas referenda est ad suppositum diuinum in ipsa humanitate subsistens. At cum ratio obiecti prædestinationis christi non ex supposito, sed ex humanitate sumatur, neque illud suppositum fuerit eatenus prædestinationis obiectum, quatenus diuinum suppositum in diuina subsistens natura, sed prout humanum suppositum est subsistens in natura humana, idcirco prædicta necessitas non impedit gratiam, quæ inter prædestinationis terminum, & proprium eius obiectum, secundum formalem obiecti rationem consideratum, reperitur. Secundo eandem gratiam ad prædestinationem sufficientem colligo, ex eo quod licet præsupposito quod verbum esset homo, suppositumque humanum, necessario sequeretur prædestinationis christi terminus, tota tamen illa necessitas reducebatur ad gratiam, ut ad primum totius prædestinationis Christi fundamentum: ad eam, videlicet, quæ fuit in illa voluntate, qua Deus tantum decreuit honorem conferre humanæ naturæ, quod statuit se facturum, ut homo esset Deus. Quoniam vero humana natura non erat obiectum aptum, & idoneum, cui hoc tantum beneficium conferretur, licet esse posset formalis ratio constitutiuæ talis obiecti: idcirco ex vi voluntatis eiusdem adinuenit Deus obiectum, cui tantum illud, tamque libe-

liberalissimum beneficium conferendum esset, quod sane obiectum, ipsum fuit diuinum verbum, vt humanum suppositum, & vt in natura humana subsistens. Vnde licet ex hoc obiecto, quatenus est obiectum, quod, oriretur prædicta necessitas, non inde tamen licet inferre, quod respectu obiecti, Quo, non saluetur illa liberalitas & gratia diuina, ex qua totum hoc sacrum incarnationis opus primam sui duxit originem. Sic adeo vt verissime dicamus: quod Christo, vt homini, non necessitate aliqua, sed ex gratia vnionis competit esse naturalem dei filium. Afferi potest simile ad huius rei explicationem (et si non possit non esse valde deficiens) cum quis ad finem intentum assequendum assumit medium adeo efficax, vt illo posito necessario sequatur finis, illa necessaria finis consequutio simpliciter est libera, quamuis secundum quid & ex suppositione sit necessaria: eo quod talis necessitas penderet ex voluntate libera, qua agens sua libertate seipsum determinauit ad illum finem inquirendum, & ex libera finis intentione & quaesiuit & apposuit tam efficax medium, cui necessario responderet ipsa finis assequutio. Ita proportione naturali in præsentia dico, quod ex illa gratiosa dei voluntate, qua voluit humanitatem ad summam excellentiam euehere, (nostro loquendi more) ortum habuit, quod Deus illud adinueniret prædestinationis obiectum, in quo humanitas tantum illud assequeretur bonum. Non dico, quod humanitas fuerit prædestinata, nam prædestinatio ad obiectum, Quod, est referenda, sed humanitas est ratio ob quam illa prædestinatio illi obiecto fuit accomodata. Præterea aduertendum est ad plenioram solutionis huius intelligentiam, non esse mirum, quod terminus prædestinationis christi simul conueniat obiecto & necessario & libere. Tum quia obiectum, Quod, & terminus, Qui, coincidunt in christi prædestinatione, ex quo oritur necessitas prædicta, obiectum autem, & terminus, Quo, distinguuntur, vt ex dictis circa conclusionem constat, & ex hoc oritur libertas, & gratia, quæ interuenit in consequutione termini. Tum etiam quia terminus prædestinationis christi simul est filiationis naturalis & gratuitum donum. Qua ratione est naturalis filiationis necessario competit christo, qui non potest non esse filius dei naturalis, est autem gratuitum donum, quatenus responderet gratiæ vnionis: & hac ratione christus, vt homo, per gratiam vnionis naturalis est dei filius. Cum igitur in formali prædestinationis termino, vtraque illa implicetur ratio & naturalitatis & gratiæ, non mirum quod sequatur necessario, posito prædestinationis obiecto, & simul inuoluatur ibi ratio gratuita comparatione ad humanam naturam: ex qua tanquam ex prima formali radice verbum prout est humanum suppositum habuit esse prædestinationis obiectum. Ex his facilis patet solutio ad primum argumentum principale, cui concedimus, quod prius ordi-

ne

ne rationis Deus per scientiam visionis præsciuit, & præiudicauit obiectum prædestinationis christi, quam eius terminum. Sicut prius ordine rationis contigit in tempore, quod verbum fieret caro, essetque humanum suppositum, quam quod homo esset Deus, vnigenitusque dei filius.

Ad secundum argumentum respondetur, obiectum, Quod, prædestinationis christi, includere quidem terminum prædestinationis eiusdem, imo simpliciter coincidunt terminus, Qui, & obiectum, Quod, prædestinationis huius. At non eadem est ratio termini, & ratio obiecti: neque idem est obiectum, Quo, & terminus, Quo, vt constat ex his, quæ in secundo notabili diximus circa conclusionem præsentis dubij. Et hoc sufficientissimum est ad saluandam distinctionem inter obiectum, & terminum, & ad saluandam antecessorem obiecti respectu termini. Quæ antecessio non est necesse, quod sit secundum prioritatem pure realem, sed satisfuerit prioritas rationis in re ipsa fundamentum habens. Iuxta hanc doctrinam bene procedit solutio inter arguendum assignata, quæ tota ad hoc reducitur, quod christus secundum quod homo est huius prædestinationis obiectum: secundum autem quod est naturalis dei filius, habet quod sit eius terminus, id est, ab humanitate vt a prima formali radice habet quod sit obiectum, & a diuina verbi subsistentia prout humanitati communicata rationem termini. Ad impugnationem vero dicitur, quod quamuis non possit concedi hæc propositio nisi in sensu valde materiali, christum secundum quod homo est naturalis dei filius, hæc autem christum secundum quod homo est per gratiam vnionis naturalis dei filius, absolute esse concedenda. Vt supra q. 1. in dubio in quod adoptione differui, cum Caiet. dixi. Etenim licet humanitas non sit ratio ob quam christo conueniat absolute esse naturalem dei filium, est tamen ratio, propter quam ei conuenit per gratiam vnionis. Christus enim non nisi ex humanitate habet, quod sit huius gratiæ suscipiendæ capax. Ad vltimum, quod in eodem argumento obijcitur. Respondeo, quod christus prout sumitur in illa propositione accepta in sensu ibidem exposito, non est obiectum ineffabilis prædestinationis huius, quia sensus ille materialis est, & eius veritas non fundatur in gratia vnionis, sed in identitate suppositi eiusdem importati per subiectum, & prædicatum.

Ad tertium argumentum respondeo, quod cum in termino prædestinationis christi duo importentur, videlicet, filiationis dei naturalis, & gratuita eiusdem filiationis conuenientia ad ipsum prædestinationis obiectum: primum quidem conuenit christo ratione diuini suppositi, secundum vero ratione humanitatis. Vnde humanitas respectu huius secundi formaliter concurrat, & non est sola conditio,

non

non quidem quod sit forma ex qua oriatur talis prædestinationis, aut termini prædestinati conuenientia: sed quod Christus eius ratione habet, quod sit obiectum proportionatum tali prædestinationi & eius termino: non entitatiue considerato, sed in formali ratione termini prædestinationis, nimirum, prout ex dono, & gratia conuenit ipsi Christo. Est autem humanitas conditio respectu primi, scilicet, respectu termini secundum esse entitatiuum accepti, ut est filiatio Dei naturalis: nam filiatio naturalis, ut sic, non competit Christo, neque competere potest ratione humanitatis tanquam ex forma. Ceterum quod eademmet filiatio per gratiam conueniat Christo, ex humanitate tanquam ex formali ratione competit. Sed notandum quod cum dicimus humanitatem esse conditionem, ut Christo conueniat filiatio naturalis, non loquimur considerando formaliter ipsum conuenientie modum, quo ex vi prædestinationis ei competit: Nam ad hunc modum per se & formaliter concurrunt humanitas ex parte christi, prout est obiectum, sicut & hic modus per se & formaliter se tenet ex parte termini prædestinationis. Sed loquimur considerando ipsam filiationem naturalem secundum propriam sui rationem, quæ per solam generationem naturalem aptata est conuenire subiecto cui competit, ad quam conuenientiam humanitas minime potest concurrere formaliter. Sed concurrunt tamen ut conditio ex parte subiecti se tenens, ut Christus secundum quod homo dici possit specificatiue filius Dei naturalis: In hoc, videlicet, sensu, quod christus in natura humana subsistens naturalis est Dei filius. Præterea notandum quod cum prædestinatio formaliter importet actionem, quæ per se & ex propria sui ratione respicit terminum ex gratia conferendum, hinc fit, quod tam prædestinationis obiectum, quam terminus formaliter debent considerari, quatenus ad rationem liberalis, & gratuite donationis pertinent: ita quod terminus formaliter importat rationem doni ex gratia conferendi, obiectum vero rem aptam natam suscipere ipsum beneficium: Et donum, & hoc quidem prouenit ex ipsa quasi generica ratione prædestinationis: Et quoniam differentie contrahentes genus sub eius potestate continentur, idcirco omnes species prædestinationis, & omnia quæ ad earum specificas rationes spectant, siue ex parte subiecti, siue ex parte termini se teneant, necessarium est pertineant ad rationem gratuite donationis, ad modum expositum. Ex his tandem ad argumentum tertium respondetur, quod humanitas formaliter se habet, & intrinsece in Christo, ut ipsum constituat proportionatum prædestinationis obiectum, hoc ita postulante ipsa communi, & quasi generica prædestinationis ratione, quæ respicit per se terminum sub modo gratuito, id est, ex dono, & gratia conferendum.

Ad

Ad quartum argumentum, S. Tho. sufficientissime respondit. 3. par. q. 24. ar. 1. ad 3. qui etiam videndus est eadem tertia parte. q. 16. art. 7. breuiter responderetur per negationem consequentie. Ea quæ est differentie ratio inter propositiones in antecedenti assumptas, & istam, de qua loquimur, scilicet, Christus est prædestinatus, quod in illis, Christus, qui in utraque ponitur a parte subiecti, materialiter sumitur, videlicet, pro supposito: & ob id sunt simpliciter falsæ. In ista autem propositione, Christus, sumitur formaliter, scilicet, pro verbo ut subsistit in humanitate: & ob id est vera & propria. Aliter respondent alij, videlicet, quod si Christus ad actum prædestinationis referatur, humanitas ratio formalis est, qua Christus subijcitur prædestinationi: si vero ad terminum ipsius prædestinationis comparatur, nimirum, ad esse naturalem filium dei, sola est conditio. Probabilis solutio, & non omnino aliena a S. Th. 3. par. q. 24. ar. 2. ad 1. Sed quod diximus placet.

Vltimum argumentum postulat, ut breuiter exponamus, num ex illis Pauli verbis Roman. 1. Qui prædestinatus est filius dei in virtute, &c. colligatur Christi prædestinatio a nobis in hoc dubio explicata. De quo testimonio varia sunt patrum interpretamenta. Et primo quidem non omnes conueniunt in vna, eademque lectione: Patres enim Græci, quos nonnulli interpretes Latini sequuntur, non legunt. Qui prædestinatus est filius dei: sed qui declaratus, & demonstratus est filius dei, &c. Ita legunt Chrysostomus, Theophilatus, Eucumenius super eundem locum. Damascenus libro 4. cap. 19. insinuat Cyrillus libro 1. de fide ad Reginas. Sequuntur hanc lectionem Caietanus, Erasmus, Faber, Stapulensis, & Sanctes Pagninus. Huic lectioni fauere posset verbum Græcum, quod ibidem habetur.

Sed quamuis non diffiteamur, quod verbum græce respondens non tam formaliter designet, idem quod Prædestino, quam id quod importat verbū, Destino, verbum enim quod græce habetur est, oryzo, idem pollens quod desinio, seu declaro: nihilominus tamen negari non debet nostri vulgati interpretis versionem veritati esse consentaneam, & vim huius vocis sufficienter expressisse. In qua re Erasmus (qui vulgatæ nostræ editioni non admodum fuit affectus) nobis aperte fauet, inquit enim, quod quamuis verbū, Destino, quod adæquate respondet verbo greco, Oryzo, ex vi significationis verbalis non idem significet, quod prædestino: nam hoc posterius verbū propter illam præpositionem, Præ, manifestā, designat antecessionem. Sed tamen re ipsa verbum, Destino, similem denotat antecessionem rei quæ destinatur respectu eius boni, & termini ad quem destinatur: eo quod destinare, inquit Erasmus, hoc loco non est idem quod Mittere,

Gggggg Sed

Sed est definire, seu animo discernere de re futura: atque adeo re ipsa idem fieret sensus, si legeretur, *Destinatus filius dei in virtute, &c.* atque sit legendo, *Prædestinatus filius dei, &c.* Similisq. antecessio ad futurum terminum designatur. Vnde latinus interpret optima ratione ductus vertit *Prædestinatus*, ut formalius exprimeret antecessionem istam, attendens potius ad rei explicationem, quam ad significationem verbalem vocis græcæ. Et hanc lectionem antiquam esse in latinis versionibus non difficitur Erasmus in adnot. ad hoc 1. c. Epistolæ ad Rom. ubi inquit Origenem, qui græcè scripsit, agnouisse ex latinis Codicibus & exemplaribus hanc lectionem fuisse iam olim in frequenti usu apud Latinos patres. Et quidem multa possemus referre ex sacris scripturis testimonia, ex quibus constaret, quod verbo, *Oryzo*, græco respondet apte apud Latinos verbum, *Prædestino*, quæ testimonia facile videri possunt apud Adamum, in explicatione huius loci Paulini. Et apud antiquissimos theologos in usu fuit ipsam diuini intellectus definitionem, *prædestinationem* appellare, quod aduertit Magnus Dionys. c. 5. de diuinis nominibus circa finem, inquit, quod diuinas voluntates eorum quæ sunt diffinitrices theologia *prædestinationes* vocat. Igitur stat tuamus lectionem vulgatam sequendam esse, quod nobis necessarium est ita sentire; primo quidem propter graue Concilii Trid. præscriptum in sessio. 4. quod in lectionibus, concionibus, &c. vulgata æditio sequenda proponitur: ceterisq. omnibus antefertur. Et denique pro authentica habenda definitur. Deinde secundo, quoniam grauissimi & antiquissimi Patres, *Prædestinatus filius dei*, &c. legerunt. Ita legit Tertul. lib. contra Praxeam. Ambr. & Hieron. supra hunc locum. Aug. lib. 1. de prædest. sanctæ. c. 13. & lib. 2. c. vlt. & lib. 12. de trinit. c. 6. tract. 115. in Ioan. Hylar. lib. 7. de trinit. Irene. lib. 3. aduersus hæreses. c. 31. & 32. & Athanas. lib. de assumptio. hominis. Quos sequuntur recentiores Patres. Damascus. loco citat. Bernard. lib. 5. de consideratione ad Eugen. Ansel. in hunc Paul. locum, & alij quamplures sacrorum Bibliorum interpretes. Sed hac lectione supposita, non in eodem sensu locus iste ab omnibus eius interpretibus explicatur.

Prima explicatio, quam refert Caiet. hunc Paul. locum versans, ita interpungit hanc Pauli orationem, ut post verbum *Prædestinatus* addat comam: ita ut non fiat sensus, quod Christus sit *prædestinatus filius dei*, sed quod absolute Christus *prædestinatus* dicatur, non explicando terminum, ad quem *prædestinatus* fuerit, sitq. sensus iste: *Christus qui est prædestinatus, est filius dei in virtute*. Sed ista interpretatio omnino est explodenda, quia nulla auctoritate fulcitur: apud nullum enim nec antiquum, neque modernum auctorem reperitur. Caiet. etsi eam non improbavit, neque probavit tamen, neque

scimus

scimus vnde illam hauserit.

Secunda expositio est, quod *prædestinatio* referatur ad humanitatem, quæ *prædestinata* est ad unionem hyposthaticam cum Dei filio. Placuit Haymoni, & Hugoni Victorino super hunc locum hæc intelligentia, sed merito displicuit, S. Thom. 3. p. q. 24. a. 1. ad. 2. Nam cum humanitas nulla tenus filia dei vocari possit, nulla cum proprietate potest dici obiectum huius *prædestinationis*, de qua hic loquitur Paul. Quidquid sit de *prædestinatione* ad unionem hyposthaticam, de qua re superius in hoc dubio mentem meam exposui, negatiuæ sententiæ adhærens, si proprietates est seruanda. Sed contrariæ sententiæ suæ quoque probabilitatem relinquo, dum tamen non procedat de *prædestinatione* de qua hic a S. Paul. fit sermo.

Tertia explicatio dicit terminum *prædestinationis* huius: qua Paulus dicit Christum fuisse *prædestinatum*, non esse filiationem ipsam Dei naturalem, sed esse aliam quæ in textu sequuntur, nimirum, *virtutem & potentiam*, secundam spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum. Vnde sensus est: *Quod Christus fuit prædestinatus filius Dei in virtute, &c.* id est, ut virtute, & potentia qua pollet, eo quod filius Dei est, non vteretur ad omnia, ad quæ ipsa virtus, & omnipotentia Dei se potest extendere, videlicet, ad mundi creationem, eius annihilationem, & similia, sed vteretur illa secundum spiritum sanctificationis, id est, secundum exigentiam sanctitatis spiritualis, qua Christus nos in hoc statu sanctificat, & hoc amplius explicuit Paul. sequentibus verbis, scilicet, ex resurrectione mortuorum. Quæ verba duplicem habent sensum. Primus, quod Christus resurgendo a mortuis spiritum sanctificationis ad nos demisit, quem nobis sua promeruerat passione, & morte; Nam mortuus fuit propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram: Et anteresurrectionem Christi spiritus sancti a fluentia minime peruenit ad homines, iuxta illud, Ioan. 7. nondum enim erat spiritus datus; quia Iesus non erat glorificatus. Secundus est, quod Christus perfecta sanctificatione nos sanctificatus est, qualis erit post corporum resurrectionem. Qua sanctificatione Christus primum semetipsum sanctificauit propria virtute filij Dei a mortuis resurgens, & eadem virtute nos quoque a morte suscitans perfecte sanctificabit. Iuxta hanc expositionem terminus *prædestinationis christi* non est esse Dei filium, sed est exercitium, & exequutio potestatis filij dei, secundum accomodationem ad opus redemptionis nostræ. Hæc expositio, quam prosequitur Caiet. super hunc Paul. locum, non displicuit August. in quadam expositione inchoata Epist. ad Rom. Quam indicauit Cyril. lib. 1. de fide ad Reginas, Et eam dem insinuarunt Hyero. & Primasius, qui dicunt Christum *prædestinatum* esse, ut prior omnibus resurgeret, & filij dei viam

resurrectionis aperiret.

Hæc expositio nullam continet improbabilitatem, sed ob id nõ videtur exacta, quod secundum eam non saluatur ratio prædestinationis simpliciter. Etenim prædestinatio simpliciter est ad bonum excellentissimum, & maximum, quod in ipso prædestinato reperitur, vt ex superius in hac. q. dictis cõstare poterit. In Christo autem potissimum, & excellentius bonum non est exercitium prædictum virtutis & potestatis diuinæ in negotio humanæ reparationis exhibitum, hoc enim bonum extrinsecum fuit Christo: sed ipsa naturalis dei filiatio maximum & excellentissimum bonum Christi est. Cum ergo Christus sit primus & princeps prædestinatorum omnium, re-cta ratio postulat, vt non prædestinationem secundum quid, sed prædestinationem simpliciter, eamque exactam & perfectissimam ei Paul. accommodauerit in hoc loco, vbi ex professo videtur de Christi prædestinatione tractasse.

Eadem ratione quoque infirmatur expositio alia quam adhibuit Anselmus, & desumpsit ex August. loco nunc citato, quæ asserit quod terminus prædestinationis Christi a Paulo hic designatus non est esse filium dei naturalem, sed esse filium dei ex resurrectione mortuorum cum virtute sanctificatiua hominum? Iuxta quem modum Paul. ad Ephe. 1. vocat Christum primogenitum ex mortuis. Et Pater christum alloquens. psal. 2. propter resurrectionem qua per modum cuiusdam nouæ regenerationis ex mortuis resurrexit; ita ei dixit, Filius meus est tu, ego hodie gemite (nam hunc locum de resurrectione explicuit Pau. act. 13.) Hæc, inquam intelligentia prædicta quoque infirmitate laborat. Sed speciali etiam argumento potest impugnari. Ex eo, videlicet, quod non potest accommodari textui, nisi aliqua fiat violentia verborum contexturæ: Nam inter illud, Prædestinatus est filius dei, & illa verba, Ex resurrectione mortuorum, mediant verba alia, quæ videntur obstare prædictæ explanationi. Improprie enim Paul. ea ibi interposuisset, si proprius prædestinationis Christi terminus in resurrectione ex mortuis constituebatur.

Est alia quinta explicatio, quæ fatetur Christum prædestinatum esse filium Dei, ita quod diuina filiatio fuit terminus prædestinationis eius, non tamen prout est in re ipsa, nam hoc, inquit hæc interpretatio, non ex vi prædestinationis, sed per naturam cõpetit Christo: sed prout est in opinione & noticia hominum. Ita que sensus est, Christum prædestinatum fuisse, vt cognosceretur esse verus, & naturalis Dei filius. Quod Pau. significauit per hoc, quod est esse Dei filium: sequens modum loquendi scripturarum, in quibus tunc aliquid fieri dicitur, cum primum innotescit & manifestatur, vt Mat. ultimo. Christus di-

xit.

xit. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, idest, manifesta est meæ potestatis autoritas. Hoc fuit in substantia Græcorum Patrum interpretamentum. Cui ex Patribus Latinis aperte subscripsit Ambro. nec refragatur Glo. or. & ex Scholasticis autoribus illud probauerunt Dur. & Paul. locis citatis.

Verum huic explicationi opponi primum potest obiectio illa quæ duas præcedentes explicationes debilitat. Deinde opponimus illi, quod non seruat omnem proprietatem, quæ quantum fieri poterit in in scripturarum interpretationibus est seruanda. Etenim modus iste explicandi scripturam, vt res dicantur fieri cum primum apparent, & innotescunt, figuratus est, & minus proprius: Ergo cum huic Paulino testimonio propriam possimus accommodare intelligentiam, illa erit amplectenda, & præferenda ceteris, quæ minorem seruant proprietatem.

Igitur sexta & vltima Paulini testimonij explicatio ea est, vt christus secundum quod homo prædestinatus sit naturalis Dei filius. Ita vt Christus in quantum homo sit obiectum, terminus vero sit esse filius Dei naturalis. Alia vero quæ adduntur ibi a Paulo, scilicet, in virtute secundum spiritum sanctificationis, &c. designant aliquid extrinsecum prædestinationi, ipsam tamen consequens, illud, nimirum, quod ad officium Christi, prout redemptoris & saluatoris spectat. Quod in sanctificandis animabus, & suscitandis corporibus, sub quo comprehenditur perfecta & animæ, & corporis glorificatio; simpliciter cõsistit. Verum est quod illa verba, in virtute &c. possent etiã pertinere ad intrinsecum prædestinationis terminum, si intelligantur in hoc sensu, in virtute, idest cum potentia & potestate æquali potentia, & potestati Patris. Et tunc cætera quæ sequuntur ad sanctificationem, & resurrectionem mortuorum spectantia, secundum actualem eorum exercitium, extrinsece se habent ad formalem prædestinationis terminum, intrinsece vero, si considerentur vt præhabita, & præcon-tenta in ipsa Christi potentia & virtute. Hæc intelligentia familiaris semper fuit Augustin. locis superius citatis, & alijs quam plurimis. Ex patribus Græcis Athan. in lib. de assumptione hominis apertissime eam probauit, vt ex verbis quæ superius in hac. q. reguli constare poterit. Et oēs fere Patres latini qui legunt. Prædestinatus huic interpretationi fauēt. Sed præsertim Bern. loco. cit. & Beda super hunc Paul. locum, Quam intelligentiam sequuntur cum glos. ord. graues quidam sacrorum Bibliorum interpretes. Adamus. Carthusi. & Alij non pauci. Ex scholasticis autoribus fere omnes in hanc propendunt intelligentiam, quamuis eorum nonnulli non conueniant in modo explicato a S. Thom. 3. part. quæst. 24. artic. 5. Sed in substantia omnes conueniunt in hoc, quod filiatio dei naturalis rationem habuit

974 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
habuit termini in christi prædestinatione. Videndi sunt Scholasti-
ci cum suo Magistro in. 3. d. 7. & 10. & Alex. Alen. 3. par. q. 3. memb.
2. & 3. Marf. 3. p. q. 2. ar. 1.

Et hæc sufficiant dixisse ad prædicti testimonij S. Paul. intelligen-
tiam habendam, ex quibus ad quintum & vltimū argumentū. Respon-
detur, negando S. Tho. doctrinā in nostra conclusione propositā & in
hoc dubio explicatam, non colligi ex prædicto Pauli testimonio.
Quanta vero in nostra conclusione & S. Tho. doctrina sit certitudo
non facile dixerim. Nam cum tot sint præfate testimonio a grauissi-
mis Patribus interpretationes adhibita, durum apparet, grauicentu-
ra coercere contrariam nostræ conclusionis sententiam. Sed nihilo-
minus adeo hæc vltima intelligentia Pau. testimonij communis est,
& viris grauissimis probata, vt non possit non aliqua esse temeritas
eam reiicere, & contrariū nostræ conclusioni, quæ ei innitur, & in ea
fundatur, docere. Ita videntur sentire Mag. Méd. loc. cit. & alij do-
cti moderni, quibus libenter assentior, & hætenus de isto dubio.

Dubium Tertium.

Cum omnia quæ ad Christum vt hominem spectant, citra vllam
eius iniuriā, imo & summa cū ipsius gloria, ad nostrā possimus, imo
& debeamus spiritualem vitā trāsferre, quod inter alios Patres pluri-
mis & magnificis verbis Magnus Athanasius expressit, tum alias, tū
præcipue in libro de incarnatione Christi, vbi inter alia inquit,
Quod rota natiuitatis, mortisq. Christi ratio ad nostri requisitionē,
recuperationēq. spectat. Et in lib. de incarnatione verbi sic ait, Qua
propter vilitatem, inopiamq. in se suscepit, vt nobis opulentiā suam
largiretur: illius enim passio nostra est impassibilitas, illius mors no-
stra immortalitas, & illius fletus nostra læticia, eiusque sepultura no-
stra resurrectio est, illius baptisma nostra sanctificatio est, & illius vi-
bices nostra est sanitas, nam vibicibus illius sanati sumus, & pax no-
stra illius disciplina, & illius ignominia nostra gloria est. Vnde glo-
riam petit in nostri gloriam, his verbis. Glorifica me pater gloria il-
la quæ apud te est, quā habebam apud te antequā mundus existeret,
nos enim sumus qui in illo gloriemur, & illius descensus noster est
ascensus. Rationemq. huius, paucis interpositis, subdidit. Membra,
enim, inquit, illius sumus, & multa ista membra vnum corpus sunt,
quod ipsum est ipsa Ecclesia, quæ admodū Apost. ad Gal. scribit, vos
omnes nō nisi vnū estis in Christo Iesu. Hæc Atha. Cum hæc, in quā,
ita se habeant, postquā de Christi prædestinatione nōnulla diximus
in præcedentibus dubijs, non aliud quam opere prætium faciemus, si
hanc eādem Christi prædestinationem ad nos quoque, ad nostramq.

præ-

prædestinationem in hoc tertio dubio transferamus. Nam qui natus
est propter natiuitatem animarum nostrarum, & in destructionem
spiritualis mortis nostræ mortuus est, cur non quoque propter nostrā
prædestinationem prædestinatus cenferi debet? Quod non aliud
intellexisse crediderim S. Atha. cum post verba superius citata, mox
ita concludit. Omnes igitur in se deo commendat, itaqueq. cum di-
cit proverb. 8. Dominus condidit me in primordio viarum suarū,
de Ecclesia dicit, quæ in ipso conditur, non enim operator omnium,
creatura aut opus esse poterit, sed opus in operatore renouatur,
prout Paulus indicat ad Coloffen. 2. illius opus sumus conditi in
christo Iesu. Ecce quemadmodum Sanct. & Doctiss. hic Pater æter-
nam christi prædestinationem, quam Spiritus sanctus prou. 8. ver-
bis illis dominus condidit, seu creauit me, &c. declarauit & expres-
sit, ad Ecclesiam in christo vt in suo capite prædestinatam retulit.
Et hoc quidem non nisi mirabili consequutione effecit. Nam post-
quam eximia eruditione docuit vniuersa spiritualia bona, quæ ad no-
stram poterant prædestinationē pertingere, nobis per Christum eue-
nisse, theologicè grauissimoq. discursu intulit, ipsam quoque nostrā
prædestinationem ad æternam prædestinationem Christi referen-
dam esse. Ita vt sicut humana Christi vita ob id nostra dicitur vi-
ta, quia tota vita nostra ex humana Christi natiuitate pender, & ipsa
temporalis Christi natiuitas in spiritualem & æternam vitam nostrā
fuit adeo destinata: Ita quoque æterna Christi prædestinatio nostra
prædestinatio merito censenda sit, quia prædestinatio nostra ex
christi prædestinatione pender, & in eam tanquam in sui causam red-
ducitur, & ipsa Christi prædestinatio in prædestinationem nostram,
in eiusque exequutionem profundissimo diuinæ sapientiæ consilio
inuenta fuit, & instituta.

Nescio plane. An iste Magni Athanasij discursus illis placere theo-
logis qui huius thomistica, imo & vere theologicæ consequutionis
vim non callentes contemunt, videlicet, Christus, seu Christi præ-
destinatio causa est omnium effectuum prædestinationis nostræ: ex-
go & est causa nostræ prædestinationis. Aduersus quos theologos,
in præsentia non libet disputare, quia vt hanc negent consequentiā,
multa immiscent ad ordinem cuiusdam generalis prouidentia spe-
ctantia: de quibus non nisi proluxa disputatione esset agendum,
quam a nostro præsentis tractatu alienā esse iudicauit, & ob id ad lib.
de Orig. gratiæ, reponendam duxi.

Quo circa in præsentis disputatione hanc consequentiā & eius vim
ex communi theologorum doctrina præsupponamus, & suppona-
mus non eo tendere disputationem præsentem, vt examinemus radi-
citus: Num Christi prædestinatio causa fuerit prædestinationis no-
stræ,

stræ,

stræ, prout nostra prædestinatio designat actum diuini intellectus, quo nos in æternam prædestinavit salutem, & gloriam. Superius breuiter insinuauimus, quod si de actu prædestinationis secundum rem ipsam sermo fiat, haudquaquam res ista in dubitationem verti potest, nullus enim tam infanz mentis erit, vt dixit S. Th. qui vel leuiter fuerit suspicatus actum diuini intellectus creatam, aliquam habuisse causam. Si vero eadem eterna dei prædestinatio, ea ratione consideretur quatenus creaturas, idest, homines prædestinatos respicit, nullam propriam causam habet, aut habere potest, nihil tamen repugnat, quod ex parte creaturarum aliqualis eius assignetur ratio, secundaria, nimirum & minus principalis, vel, vt loquar formalius, quod diuina siue intellectus siue voluntatis operatio, quatenus in aliquod bonum creatum fertur, sit ratio intellectui diuino homines prædestinandi. V. C. quod a mor Christi, & meritorum eius fuerit deo ratio prædestinandi homines. Et in hoc sensu procedit nostra præsens quaestio, vel si maius sensus q. est. Num Christi prædestinatio fuerit causa omnium effectuum prædestinationis nostræ, siue inde summa cum formalitate sequatur, siue non sequatur, eam fuisse nostræ prædestinationis causam.

In huius dubitationis elucidationem, multa essent necessario dicenda, prolixaque foret texenda disputatio, nisi q. 5. ad eius finem explicatum dederimus, quo pacto christus & gloriam & gratiam, & omnia quæ ad gratiæ consequutionem quidpiam nobis conferunt, de iustitiæ rigore promerisset. Quare in præsentia decertandum non erit cum illis auctoribus, qui dixerunt, christum non meruisse nobis, vel fidem, vel dispositiones remotas ad gratiam, vel quidpiam huiusmodi. Sed supponendum est eos falso in hac parte docuisse, & quod si aliud non obstiterit, minime negari poterit, christi prædestinationem nostræ prædestinationis extitisse causam.

Sed & illud non possum breuiter non aduertere, non satis rationabiliter Lud. a Mol. loc. infra cit. ob id dixisse christi prædestinationem non fuisse simpliciter nostræ prædestinationis causam, quia non meruit nobis ea bona, quæ ad naturæ ordinem spectant. Etenim si de his bonis loquatur, quæ possunt habere rationem effectus prædestinationis nostræ, induuntque rationem mediorum ad finem ipsius prædestinationis assequendum, falsissimum est, id quod præsupponitur, christum, scilicet, non promeruisse nobis huiusmodi naturalia bona. Nam certe meruit nobis illa quæcumque, & qualiacumque sint. Nam meruit totum illud quod ingreditur prædestinationis nostri ordinem, sub etiam ratione qua ipsum ingreditur, quod neque prædictus auctor absolute videtur negare. Si vero de bonis naturalibus instituat, sermo, quæ præsuppositiuè tantum ad ordinem gratiæ prædestinationis se habet fateor christum hæc bona minime promeruisse. Sed hinc nullatenus inferri

inferri valet Christi prædestinationem non fuisse nostræ prædestinationis causam: quoniam hæc bona sic considerata non formaliter ingrediuntur nostræ prædestinationis ordinem.

His ergo prætermis præsens nostra disputatio in eorum tantum explanationem versabitur, quæ specialiore difficultatem in hac dubitatione continent. Sed priusquam argumenta proponam, ex quibus tota quaestio difficultas penderet, præsupponendum est, in præsentia minime disputari, de causa materiali, aut vero formali intrinseca. Certum est enim Christum aut prædestinationem eius nec materialē esse, neque formalem causam prædestinationis nostræ; vtraque enim hæc causalitas magnam imperfectionem importat. Stricte tamen de formali causa intrinseca loquor, quoniam minime negare intendo Christi prædestinationem exemplarem causam esse prædestinationis nostræ, quam causam formalem esse extrinsecam, facile ego cum Arist. & peritissimis aliis phyl. concedo. Et quidem prædestinationem Christi exemplarem causam esse prædestinationis nostræ non multum habet difficultatis, sed plurimum veritatis certissimæ, cum Pau. Ro. 8. dixerit, Quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui. Quæ conformitas non solum ad christum vt deum, sed etiam ad ipsum vt hominem est intelligenda, vt non pauci ex grauissimis huius loci interpretibus ad notarunt.

Duæ aliæ supersunt cause, finalis, videlicet, & efficiens, sub qua meritoria comprehenditur, de quibus hæc dubitatio difficultatem potest habere. Sed de causa finali puto me satis dixisse in 1. art. præceden. quaest. 6. ex quibus constabit legenti, Christum prædestinatum esse, vt esset finis non solum humanæ prædestinationis, sed & angelicæ; imo & totius constitutionis vniuersi. Quæ res vt minimum in eo sensu vera debet censeri, quod licet ante decretum prædestinationis christi, deus tam ordinem naturæ, quam ordinem gratiæ disposuerit, eo ipso tamen quod deus christum prædestinavit, vtrumque ordinem, & naturæ & gratiæ, in ipsum, & in eius retulit gloriam: reuifcat lector quæ ibi diximus, non enim animus est ab eis recedere. Sed illis præsuppositis ad vltiora in hac disputatione progrediamur.

Ex quibus illud etiam poterit lector colligere, quod solet in dubitationem verti. Num Christus primus sit prædestinatorum omnium prædestinatus, ex ibidem enim assertis certa deductione inferri poterit, christum primum esse omnium prædestinatorum, si de humana tantum prædestinatione loquamur. Primus enim homo prædestinatus ipse Christus fuit, quod & in Scoti sententia, & in S. Thom. doctrina omnes tenemur fateri. Si vero ad angelos fiat comparatio non tam certum est, Christi prædestinationem antecessisse

prædestinationem angelorum; est tamen illud valde probabile, tan-
taq. probabilitate pollet, quanta modus ille, quem ibidem adhibui-
mus ad explicandam S. Tho. doctrinam: quo diximus decretum præ-
destinationis Christi fuisse primum decretum in genere finalis cau-
sæ, quod Deus habuit respectu omnium, quæ per diuinam sapientiã
& potentiam in tempore sunt efficienda, siue ad ordinem naturæ, si-
ue ad ordinem gratiæ pertineant.

De causa ergo efficiendi dumtaxat præsens instat disputatio. Ve-
rum de efficientia physica satis diximus quæst. præced. art. 2. Quocir-
ca de causalitate meritoria superest in præsentia differamus. Num
Christus ab æterno prædestinatus causa fuerit nostræ prædestinatio-
nis meritoria. Et sententiã negatiuam suadeo primum, his argumen-
tis. Primo. Christus non fuit causa meritoria suæ incarnationis, quæ
fuit a nobis in. q. 5. demonstratum. Sed incarnatio Christi est potissi-
mus nostræ prædestinationis effectus: Ergo Christus non meruit
omnes effectus nostræ prædestinationis: & ex consequenti, neque
meruit prædestinationem nostram. Minor probatur. Incarnatio
Christi (sub qua comprehendimus passionem, & mortem, & om-
nia eius merita) fuit medium ordinatum ad nostram salutem & glo-
riam, qui est finis prædestinationis nostræ: sed media ordinata ad fi-
nem nostræ prædestinationis sunt effectus ipsius prædestinatoinis,
eius virtute prædefiniti & præordinati: Ergo, &c.

Secundum argumentum. Et si contendat quispiam incarnationẽ
Christi non fuisse medium ad nostram salutem ordinatum, sed habe-
re potius rationem cuiusdam vniuersalis causæ, nostræ salutis effe-
ctricis: non potest tamen negare quin fuerit maximum dei benefi-
cium, quod fuit a Deo in nostram salutem collatum: Sed omnia be-
neficia, quæ nobis data sunt a Deo, quibus perueniamus ad salutem
æternam, sunt nostræ prædestinationis effectus: ergo, &c. Probo mi-
nore. Ex illa Augustiniana prædestinationis definitione, nimirũ,
Quod est preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime saluantur,
quotquot saluantur. Ergo omnia beneficia, de quibus affirmat pro-
positio minor, sunt effectus diuina prædestinatione præparati, & di-
sposti.

Tertium argumentum. Applicatio qua Christus quoad efficaciam
sua merita prædestinatis applicuit, effectus fuit prædestinationis ipso-
rum. Hanc autem applicationem Christus non meruit, sicut neque
sua pro meruit merita. Ergo Christus non omnes effectus nostræ præ-
destinationis meruit. & ex consequenti neque ipsam prædestinationẽ
Maior probatur. Hæc causalis est falsa, Quia Christus sua merita ef-
ficaciter applicuit Petro, ob id Petrus est prædestinatus: hæc autem
verissima. Quia Deus ab æterno prædestinauerat Petrum, idcirco
Christus

Christus ei sua efficaciter applicuit merita. Ergo ex vi prædestinatio-
nis nostræ, vt ex causa præordinatæ, & prædefiniente ortũ habuit præ-
dicta meritorũ Christi applicatio. Probo antecedens. Et primo quod
prior illarum propositio sit falsa patet: quia si illa esset vera, conce-
dendum foret, quod tota hominum prædestinatio ex humana christi
voluntate tanquam ex primo principio originata fuisset, illique
essent prædestinati & non alij, quibus Christus ex libera sua volunta-
te propria applicuisset merita: ita quod ex hac applicatione tota præ-
destinatio prodijisset, cuius oppositum sacra litera insinuant manife-
ste, quoties totum prædestinationis, & prædestinatorum: negotium
ad diuinum propositum, & ad beneplacitum diuinæ voluntatis reuo-
cant. Quod vero posterior propositio sit verissima, probatur. Illius
particularis applicationis humana christi voluntas non est prima
causa. Ergo aliam priorem supponit. Hæc autem alia esse nequit præ-
ter voluntatem dei Petrum eligentis, & prædestinatis ad gloriam.
Ergo, &c. Confirmatur primo ex eo quod ipse christus Ioa. 17. dice-
bat. Ego pro eis rogo, quos dedisti mihi. Oratio autẽ qua hic chri-
stus orauit, fuit efficax, nam vt ex textu liquet, orationẽ istam non pro
omnibus fudit christus: ergo electio dei circa prædestinatos præce-
dens, qua deus ipsos præelegit, vt membra christo capiti perseueran-
ter incorporanda, fuit causa ob quam christus pro ipsis specialiter
oraret, & sua eis applicuerit merita.

Confirmatur secundo. Applicatio meritorũ christi facta patribus
antiquis, nõ fuit ab ipso christo facta, sed in mediate ex dei voluntate:
sed illa applicatio maxime attinuit ad prædestinationem illorum,
fuitq. vnum ex præcipuis beneficijs quæ ipsis deus ad æternã salutem
assequendam contulit: Ergo christus non fuit eorũ prædestinationis
causa. Et eadem ratione dicendum erit, non fuisse causam prædesti-
nationis aliorum hominum: eadẽ enim de omnium hominum præ-
destinatione habenda est ratio.

Quartum argumentum. Quod deus in particulari hunc hominẽ
prædestinauerit, & ad æternam vitam elegerit, non ex voluntate chri-
sti, neque eius meritis, sed ex sola dei voluntate ortum habuit. Sed ad
prædestinationem per se pertinet hæc particularis electio, quo isti
homines in particulari præ cæteris fuerint electi. Ergo Christus nõ
meruit hominum prædestinationem. Antecedens probatur, & pri-
mum de meritis sic ostendo. Merita Christi æqualiter se habuerunt
ad omnes homines; pro omnibus enim Christus passus est, & mor-
tuus. Ergo ex meritis Christi non potest sumi ratio illius particula-
ris præelectionis, qua vnus præ alio, ad vitam fuit æternam electus.
De voluntate itidem probatur. Christus in quantum redemptor, se-
cundum se æqualiter se habuit ad omnes: nam vnum & idem pretiũ

pro omnium libertate exhibuit: Ergo cum voluntas Christi fuerit redemptoris voluntas, non potuit ex ea prædicta electionis diuersitas promanare.

Confirmatur primo ex illo quod dicebat christus patri Jo. 17. Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo, tui erant, & mihi eos dedisti. Duo sunt in his verbis ponderanda. Alterum quod Christus fatetur, Patrem ei discipulos dedisse, qui omnium electorum personam gerebant. Quo autem alio modo dedit, nisi quatenus illos prælegit cæteris, & Christo vt membra capiti incorporauit. Alterum est, quod Christus similiter fatetur, quod electi quos ipse accepit, prius fuerant patris: tui, inquit, erant, &c. Non autem alia ratione erant patris secundum eum modum, de quo loquitur Christus, nisi propter specialem electionem, qua ipsos præ alijs ad vitam elegit.

Confirmatur secundo ex illo Mat. 20. Sedere autem ad dexteram, aut sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo: Regnum esse quibusdam hominibus specialiter paratum, ipsam prædestinationem & specialem præelectionem ipsorum ad vitam æternam designat.

Quintum argumentum. Quod Deus in particulari præordinauerit media singularia, & determinata: quibus prædestinati ad æternam perueniant vitam, nõ a Christi voluntate procedit, sed ex solo Dei beneplacito. Quod non obscure videtur colligi ex illo Paul. ad Ephe. 2. Creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus: Ergo non omnia quæ ad nostram prædestinationem pertinent, ad Christi merita ad eiusque voluntatem sunt referenda, & ex consequenti Christus non est meritoria nostræ prædestinationis causa.

In oppositum est, quod dicit Pau. ad Ephe. 1. prædestinauit nõs in adoptionem filiorum.

In hoc dubio illud primum supponendum est, nõs in præsentia nõ de prædestinatione in communi loqui, vt ad angelos, & homines se extendit: Ex dictis enim q. præced. dubio ultimo constat Christum non fuisse causam meritoriam prædestinationis angelicæ, Probauimus. n. nullatenus eis gratiã & essentialem gloriã meruisse. Quocirca de solis hominibus differitur, & agitur hæc præsens difficultas.

Secundo supponamus oportet, quod in præsentia pro eodem reputatur Christi prædestinationem causam esse nostræ prædestinationis meritoriam, & quod Christus sit meritoria nostræ prædestinationis causa. Vnde indifferenter vtraq; dicendi modo in huius. q. progressu vtemur. Nam eadem prorsus est difficultatis ratio. In qua difficultate diuersa theologorum reperies arbitrameta. Nã licet oia ad duas re-

ducantur

ducantur sententias quarum altera affirmat, & altera negat, diuersitatem tamen in modo explicandi reperimus: ex qua explicatio-num diuersitate diuersas opiniones confingere necessarium est.

Est igitur prima sententia quæ absolute negat Christum fuisse meritoriam nostræ prædestinationis causam. Ita censent illi omnes theologi superius in quæst. 5. citat. versus eius finem, qui putauerunt christum non meruisse nobis fidem, aut dispositiones ad gratiam. Et loquuntur sane consequenter. Nam si non meruit omnes prædestinationis effectus, neq; ipsam potuit prædestinationem promereri. Secunda sententia docet in alio extremo, christi prædestinationem esse simpliciter nostræ prædestinationis meritoriam causam. Promeruisseque christum prædestinatis vniuersos suæ prædestinationis effectus. Ita docent Sanct. Thom. 3. part. quæst. 24. artic. 4. Et in 3. dist. 10. quæst. 3. quæstiuncula 3. S. Bonauent. ead. dist. 2. p. quæst. 2. Duran. ead. dist. quæst. 3. Albertus Mag. ibi artic. vlt. Palud. quæst. vltima. Andreas a vega. lib. 4. in Conc. Trid. cap. 5. Alex. alens. 3. par. quæst. 3. memb. 5. & ex S. Thom. discipulis non pauci, quibus nouissime accessit Medina 3. part. quæst. 24. art. 4. Ex illis theologis qui Christum ante peccati præuisionem prædestinatum esse censuerunt, huic adheferunt sententiæ: quamuis Scotus in contrariam uisus sit inclinare. in 3. dist. 19.

Tertia sententia dicit duo. Alterum est, Christus per sua merita non fuit causa prædestinationis nostræ, quoad integrum supernaturalem eiusdem prædestinationis effectum. Hoc assertum probant ex eo quod christus non meruit incarnationem suam, quæ vt Aug. lib. 1. de præd. sanct. cap. 15. docuit, ex nullis promanauit meritis, neque vero propria merita promeruit: quæ duo effectus sunt prædestinationis nostræ. Alterum vero est, Christus causa fuit nostræ prædestinationis meritoria, quo ad omnes effectus alios supernaturales, siue intrinsece aliquid in prædestinatis ponant, vt fides, gratia, dispositiones ad gratiam, auxilia præuenientia, &c. siue extrinsece coadiuuent ad æternam vitæ consecutionem, vt miracula, prædicatio Euangelij, orationes sanctorum. Vt oratio qua S. Stephanus impetrauit Pauli conuersionem & qua B. Monica filij sui Augustini auocationem ab hæresi manichæorum, & conuersionem ad veram christi fidem & Ecclesiam, &c. Non desunt theologi, & quidem non pauci, qui merita christi coarctant ad effectus supernaturales, qui in prædestinationis aliquid intrinsecum ponunt. Sed hi audiendi nõ sunt, iniuriã enim irrogat præclarissimis christi meritis, & infinito eorũ valori. Horum theologorum sententiam promptum erit refellere legenti quæ diximus supra quæst. 5. art. 3. dubio ultimo. Quare de ista sententia neque verbum addam vllum. Sed ad tertiam hanc rede-

amus

mus opinionem, quæ graues habet Patronos. Inter nouiores theologos eam nouissime in lucem edidit Ludouicus a Molina in lib. qui in scribitur Concordia lib. arb. cū gratiæ donis q. 23. a. 4. & 5. disput. 2.

Quarta sententiā tria dicit. Primum. Christus meruit dilectionē qua Deus omnes prædestinatos efficaci, & absoluta voluntate dilexit ad æternam vitam. Patet, Quia Christi merita præuisa fuerunt adeo prius rationis ordine, quam absoluta voluntate aliquos homines in particulari ad æternam vitam diligeret Ergo ex amore Christi & ex vi meritorum eius ipsos dilexit. Patet hæc consequentia. Quoniam Christi merita ob sui amplitudinem, & infinitatem extendere se potuerunt ad hoc dilectionis efficaci bonum promerendum.

Secundo dicit, Christus non meruit electionē prædestinatorum, secundum quod fuit electio, qua isti in particulari sunt ad vitam præ alijs electi. Patet quia huius præelectionis, nulla ut inter arguendū dicebamus, ex ipsis christi meritis ratio potuit desumi.

Tertio tandem dicit. Quod absolute fateri debemus, christum causam fuisse meritoriam prædestinationis nostræ. Hæc sententiā sic exposita colligitur ex Franc. Cart. lib. de prædest. discursu. 11.

Ad has sententias reducuntur alię, si quę sunt in hac difficultate, & inter soluendum argumenta adnotabimus alia quę occurrerint, in quibus a semetipsis dissentiunt theologij, ij præsertim qui suo iure debent in scholis theologorum audiri.

Ad huius controuersię decisionē præsupponendum est ex. 1. par. q. 23. Prædestinationem actum esse diuini intellectus practici, quo efficaci directione in finem ex voluntate participata prædefinit, & præordinat media, quæ ad finis assequutionem sunt necessaria: & per quę media prædestinatus infalibiler finem assequetur vltimum Præsupponit autem prædestinatio ex parte voluntatis duos actus circa prædestinatum. Primus est dilectio, qua deus ipsum absoluta & efficaci voluntate ad vltimum bonum æternam, scilicet, vitam dilexit. Secundus est electio, qua præ alijs is, qui prædestinandus est, eligitur ad æternam vitam. Ita quod Deus quasi spreto & contempto alijs hominibus non prædestinandis, eos, qui prædestinandi sunt, speciali beneuolentia prosequitur, ipsosque ad vitam æternam eligit. Non quod in ipsis reperiat specialis electionis & prædestinationis causā, sed cum omnes in eadem sorte constitutos videat, illos tamen relinquit, & hos spontanea voluntate assumit: ita ut præelecti nō possint non cum Regio vate dicere. Domini est assumptio nostra, & Sancti Israel Regis nostri. Expendendum est illud verbum, Domini, denotat enim assumptionem, & præelectionem a Deo factam in prædestinatis, ut a vero bonorum cælestium Domino, qui nulli faciens iniuriam, potest de suo facere quid quid ei placitum fuerit. Ita quod

ijs cum effectu cælestem vult gloriam conferre: alios vero in perpetuum a cælesti regno, gloriosiq. sedibus elongatos & exules permanere permittit. Hanc comparatiuā electionē, qui est proximus actus ex parte voluntatis ad prædestinationem, quæ, ut dixi, actus est intellectus, designauit Paul. Rom. 9. in illa celebri comparatione inter duos fratres Jacob & Esau facta, quam ex Malachia c. 1. desumpsit. Cum nihil, inquit, boni aut mali egissent, non ex operibus, sed ex vocanti dictum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

Hinc sequitur quod ad examinādam propositā in hoc dubio difficultatem. Num, scilicet christus nostræ fuerit prædestinationis causa, non est necesse explicare & definire, an Christus causa fuerit meritoria dilectionis prædestinatorum. Nam et si supponamus nullatenus ad Christum electionem seu dilectionem prædestinatorum attinuisse, adhuc commode saluari posset, ipsum fuisse meritoriam nostræ prædestinationis causam: si meruit omnia media, omniaq. supernaturalia beneficia, quæ deus actu prædestinationis disposuit, & in particulari prædefiniuit, ut per ipsa, & ex ipsis cum effectu æternam salutem consequamur. Vnde in hoc dubio, non tam de dilectione & electione prædestinatorum, quam de eorum prædestinatione instituitur sermo. Sed dicemus tamen de omnibus ad doctrinæ complementum, & si compendiosiori qua potuerimus resolutione.

Sed est præterea aduertendum, quod ante prædictos, quos annu-merauimus voluntatis actus, qui ipsum prædestinationis actum anteuertunt, aliam operationem diuinæ voluntatis ratione a prædictis distinctam, commentantur grauiores theologij, ex qua veluti a primo semine, primoq. initio, totus inchoauit prædestinationis ordo. Fuit autem hæc operatio, illa volūtas qua deus absolute voluit, non totā humanam desererere naturam, & in perpetuum æterna vita priuatā relinquere, sed uoluit potius illi sufficiens remedium afferre, & parere, quo posset ad tantum supernę felicitatis bonum, & assurgere, & peruenire, nisi per ipsam steterit. De hac voluntate conueniunt communiter theologij, eam minime ad Christi merita spectasse. Quoniam ex ea ortum habuit incarnatio Christi, qua ratione Christus in remedium peccati, & in reparationem humani generis, prædestinatus fuit in carne venturus. Quo circa hæc voluntas ad solam dei misericordiam, ad eiusque voluntatem dumtaxat est reducenda. His suppositis.

Prima Conclusio.

Absolute concedendum est christum meruisse prædestinationem nostram. Probatum primo ex illo Paul. ad Ephe. 1. Elegit nos in ipso ante

ante mundi constructionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate. Hæc Paul. verba duo nobis insinuant, imo, & explicant. Alterum, quod Deus in Christo nos elegit. Ita quod electio ratione prædestinationem anteuertens in Christo fuit, & in virtute meritorum eius. Alterum vero, quod media quibus perueniendum est ad æternam vitam, ex Christo & eius meritis sunt habenda: Hoc enim secundum designant verba illa, Vt essemus sancti &c. Sanctitas enim vera ex charitate proueniens, vniuersa media quibus ad æternam vitam disponimur comprehendit. Probatur secundo ex verbis immediate sequentibus in eodem capite. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum. Illa dictio, In, finalem importat causam: fuit enim Christus nostre prædestinationis finis. Illa vero particula, Per, causam denotat meritoriam, quod ex Conc. Trid. sessio. 6. c. 6. facile erit colligere. Nam cum Christum causam esse nostre salutis meritoriam S. Synod. docere intenderet, vitur hac particula, Per, per redemptionem, inquit, quæ est in Christo Iesu. Vnde grauissimi autores, per Christum, ita interpretantur, id est, per Christi merita. Sic Athan. sic August. sicque Sanctus Tho. Caiet. & alij non pauci. Et quod de tota prædestinatione, & non de aliquo particulari eius effectu, hæc Pauli testimonia sint intelligenda, patet. Primum, quia Paulus vbiq. de prædestinatione, aut diuina electione loquitur, his nominibus, scilicet prædestinatione, & electione, totum complectitur prædestinationis nostre negotium. Ad Roman. 8. quos præsciuit, & prædestinavit, &c. vbi continuo subiunxit, quasi explicans id totum quod prædestinatio virtute complectitur. Quos prædestinavit, hos & vocauit, quos vocauit hos & iustificauit, quos autem iustificauit hos & magnificauit. In quibus verbis omnes prædestinationis effectus a primo vsque ad vltimum comprehendit. Deinde id ipsum colligitur ex ijs, quæ Paul. mox addidit in cit. testimonio ad Ephes. 1. Secundum, inquit, propositum voluntatis sue. Prædestinationem nostram quam per Christum esse dixerat, ad ipsum diuinæ voluntatis propositum, his verbis immediate subiunctis reuocauit. At certum est, quod non particularis quilibet effectus, sed totus ipse prædestinationis ordo ad propositum diuinæ voluntatis pertinet: Ergo totum etiam prædestinationis negotium, ex mente Pauli, Christi meritis est tribuendum. Confirmatur. Si non de tota prædestinatione, sed de quibusdā eius effectibus prædicta Paul. verba essent intelligenda, sequeretur quod non soli Christo compereret causam esse prædestinationis humanæ, sed etiam concedi posset, quod vnus homo causa est aliquando prædestinationis alterius. v. c. quod S. Stephanus fuit causa prædestinationis Pauli. Et S. Monica prædestinationis Augusti. Quoniam meruerunt aliquem effectum

effectum ad prædestinationem pertinentem, vt superius dicebam, at consequens non est admittendum. ergo &c.

Secundo probatur conclusio. Christus meruit nobis omnes effectus prædestinationis nostræ, meruitq. omnia media quibus ad salutem prædestinati perueniunt, vt ex his quæ diximus q. 5. versus finem superest manifestum. Et ex illo loco Paul. ad Ephe. 1. qui benedixit nos omni benedictione spirituali in christo, & ex alijs plurimis scripturæ sacre testimonijs ibidem deduximus. At qui meretur omnes effectus prædestinationis, totum ipsum integrum prædestinationis ordinem meretur. Certe si Petrus omneseos sibi meruisset prædestinationis effectus, quos ei christus promeruit, absolute diceretur suæ prædestinationis causa. Confirmatur ex eodem illo Paul. testimonio. Qui benedixit nos in Christo, omni benedictione spirituali. Prædestinatio est potissima spiritualis benedictio, qua deus nos benedixit: Ergo in Christo & per Christum nos prædestinavit. Alias enim si potissima benedictio nobis fuit sine Christo concessa, non debuisset Paul. vt illa vniuersali loquutione, inquit, benedixit nos omni benedictione spirituali in christo. Hanc benedictionem de qua loquimur, per christum fuisse nobis communicatam, deduxerunt non obscure ex hoc testimonio grauissimi Patres in eius expositione. Athan. Hiero. Chryso. Theophi. & August. lib. 1. de præde. sanct. c. 17. & 18.

Secunda Conclusio.

Christus meruit nobis dilectionem efficacem, qua nos in vitam æternam dilexit. Hæc dilectio prædestinationem antecessit in Dei voluntate, vt explicuimus in his quæ ante primam conclusionem adnotauimus. Non loquimur in hac conclusione de actu ipso diuini intellectus æntitative sumpto, sed respectiue ad nos considerato, vt a primo* alijs, dici pio huius dubij animaduertimus, idq. asserimus præsentis conclusionis* voluntatis. Deum ex amore Christi, & præuisione meritorum eius homines prædestinandos amasse, & efficaci voluntate eis voluisse gloriam conferre: vt christi membra essent & fratres, essetque Christus eorum caput, & in multis fratribus primogenitus. Probatur ergo conclusio, primo ex illo Pauli testimonio sæpe pro conclusione præcedent. citat. Elegit nos in ipso &c. Vbi Paul. loqui de efficaci electione nulli potest esse dubium, nam sequentia verba, scilicet, vt essemus sancti &c. id manifeste indicant. Quod & nonnulli ex patribus ad finem conclusionis præce. citatis, super eundem locum animaduertunt, speciatim August. Quod autem ille modus dicendi, Elegit nos in christo, meritoriam causam de notet, patet, tum ex si
l i i i i milibus

millibus verbis, quibus utitur Pau. in eodem cap. quæ sine dubio meritoriam denotant causam, gratificauit nos, inquit, in dilecto filio suo. Constat enim ex Conc. Trid. sessio. 6. c. 7. christum meritoriam causam esse gratificationis nostræ. Et certe communiter Patres dum hoc testimonium versant: de causa meritoria illud interpretantur, quamuis neque causam finalem negent. Secundo probatur ex illo Ioa. 17. dilexisti eos, sicut & me dilexisti, inquit, Christus. Quæ verba tractans Hyero. 2. contra Iovinianum, inquit, Ideo nos diligit, quia filium dilexit pater. Ecce dilectio filii ratio fuit diuinæ Patris voluntati, diligendi nos. Quod autem fuerit ratio ad causam meritoriam pertinet, patet, quia Pater dilexit filium, non utcumque, sed ut redemptorem nostrum, & ut autorem salutis & fidei nostræ, & quatenus pro nobis satis fecit & nobis meruit: placuerunt enim Patri & Christus, & omnia eius opera; Ergo non potuit ibi non interuenire ratio meriti respectu dilectionis nostræ. Probatur præterea ex illo 2. ad Thim. 1. Vocauit nos vocatione sua sancta, secundum propositum & gratiam, quæ data est nobis in Christo ante tempora sæcularia. Hoc autem propositum, & hæc gratia quæ ante tempora secularia indiuisa existerent voluntate, ipsam dei electionem seu dilectionem important, qua nos Deus efficaciter ad æternam vitam elegit.

Ratione probatur conclusio. Christi merita fuerunt præuisa a deo, antequam in particulari homines prædestinandos ad vitam æternam amore efficaci diligeret. Sed christi meritis, debebatur, ut deus ipsum Christum non relinqueret solum in cælestium bonorum possessione constitutum, sed ei fratres & coheredes adiungeret, quibus ipse ut primogenitus, & dominus præficeretur: Ergo ita credendum est de facto contigisse, quod deus in intuitu meritorum Christi, eos omnes qui tandem prædestinati fuerunt, absoluta voluntate ad æterna bona & elegit & dilexit. Confirmatur, quoniam ita dicere nihil derogat gratiæ, liberalitati, & misericordiæ diuinæ, quam cum hominibus usus fuit in efficaci eorum electione, & dilectione ad æternam salutem. Quod ex multis quæ diximus ad finem quæst. quintæ constare poterunt. Et ex alia parte hoc dicere, præclaram affert christo ut homini dignitatem & gloriam: Ergo rationabile est ita & sentire, & dicere, præsertim cum & nobis sit quoque maxime gloriosum. Nam quod propter christum caput nostrum, & primogenitum fratrem, vniuersa nobis euenerint bona, valde est nobis honorificum & gloriosum.

Sed ad exactiorem conclusionis intelligentiam, aduertendum est, quodcum dicimus Deum elegisse prædestinatos ad vitam, dupliciter potest hæc electio considerari. Primo per respectum ad gloriam tantum, ita quod prædestinati eatenus dumtaxat electi dicantur, quatenus voluit eis Deus illum vltimum, & excellentem finem conferre. In quo

sensu

sensu etiam si deus omnibus hominibus absoluta voluntate, & efficaci hoc tantum voluisset bonum, diceretur elegisse omnes homines ad vitam æternam. Quoniam omnia quæ ad finem referuntur habent rationem mediorum, atque adeo eorum volitio ad finem electio censetur. Et in hoc sensu coincidunt electio & dilectio hominum ad æternam vitam. Et de ista electione, & dilectione præsens conclusio a me fuit statuta. Secundo modo potest considerari electio prædestinatorum, non solum respectu æternæ vitæ, sed etiã respectiue ad alios homines, quos deus ad excellentissimum hoc bonum efficaci voluntate non dilexit, sed decreuit permittere eos deficere & a medijs & a fine, tantoque bono in æternum priuari: qua ratione prædestinati fuerunt præ illis ad vitam electi. Et diuisa præelectio hoc modo considerata, induit formaliolem electionis rationem. Electio namque formalissime sumpta non solum est mediorum ad finem, sed quamdam comparatiuam prælationem inter ipsa media denotat, ita quod vnum medium alteri præferatur in ordine ad finem, & vnũ præ altero eligatur. In hoc posteriori sensu non procedit nostra conclusio, & sequent. conclu. hunc versabimur sensum, iuxta quem uocabimus dilectionem Prædestinatorum electionem comparatiuam, ut non sit necesse amplius ad hanc distinctionem recurrere.

Tertia Conclusio.

Christus meruit electionem comparatiuam prædestinatorum, non materialiter sed formaliter sumptam. Hæc conclusio aduersatur quartæ opinioni, quæ videtur totaliter a christi meritis hanc comparatiuam prædestinatorum electionem excludere: sed non est ad modum facile nostram hanc conclusionem explicare & tueri. Nam multa vrgent aduersus illam in fauorem quartæ sententiæ. Primum, quod Paulus ad Ephe. 1. in testimonio citato, simul prædestinationem nostram christi meritis tribuit, & proposito voluntatis diuinæ, quod non alia ratione factum esse videtur, nisi quoniam ipsamet dilectio, qua deus nos ad æternam vitam propter christi merita efficaci voluntate dilexit, qua ratione fuit comparatiua electio, ad ipsum dei bene placitum, eiusque voluntatis propositum potuit dumtaxat reuocari. De inde pugnat illud Ioa. 17. vbi Apost. prædestinatos dicit sibi datos a Patre, quod non ob aliud dictum esse apparet, nisi quia prædicta illorum electio, non ex ipso christo, & eius meritis ortum habuit, sed ex sola patris voluntate, qui eos præ alijs ad vitam elegit. Ob quam causam & ipse Christus Marthæ. 20. dexteram aut sinistram sedem in regno cælesti conferre, non sibi adscripsit, sed soli paternæ potestati detulit. Ad idem pertinet illud

Iiiii 2 Iſai.

* aliás interpretatur

Iſa. 8. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi dominus. Quem locum Paul. ad hæbr. in persona Chriſti dictum eſſe interpretatur. Fauent Auguſt. traçt. 106. in Ioa. & Chryſoſt. hom. 80. in Ion. Qui Patres nõ obſcure inſinuunt, ob prædictam paternæ voluntatis dilectionem, prædeſtinatos dici datos Chriſto a Patre. Denique & illud non parum vrget, quod non ſatis rationabiliter affirmari videtur, quod totum negotium prædeſtinationis, & prædictæ electionis hominum, non primum indiuinam, ſed in humanam Chriſti voluntatem reuertetur. Ita quod diuina voluntas eos homines prætulit alijs, ad æternæ vitæ conſequutionem, quos ipſa humana Chriſti voluntas primũ prætulit. Sic adeo vt inſitiũ huius comparatiuæ electionis ex humana Chriſti voluntate fuerit deſumptũ. Hęc & alia huiusmodi quæ tam illam opinionem corroborant, & noſtram videntur labefactare conſuſionem. Quam tamen vt tueantur quidam Doçtiſſimi in hũc modum interpretantur, videlicet, quod quemadmodum deus in ordine naturæ, prima eſt & vniuerſaliſſima omnium effectuum cauſa, nullum tamen in his inferioribus naturalem producit effectum, niſi dependenter a cauſis ſecundis. Non quod ipſa in ſua virtute, & influxu a ſecundis cauſis pendeat: ſed quod ita diſpoſuit naturalium effectuum cauſalitatẽ, vt ipſius primæ cauſæ concurſus non aliter accingeret effectuum naturalium productionem, quam vt prius accommodatus ad cauſas ſecundas, & earum cõcurſui atemperatus, & quaſi modificatus in in ipſis cauſis ſecundis. Quod totum fecit deus, vt aſſumendo ſecundas cauſas vt ſibi coadiutrices, & ipſas & totum naturæ ordinem ſummopere dignificaret. Ita, inquiunt, in ordine gratiæ. Deus prima ſimpliciter & vniuerſaliſſima cauſa nullum erga prædeſtinatos influxum habere voluit, niſi per Chriſtum & eius merita: ita vt eſſet Chriſti meritis accommodatus, & veluti modificatus in ipſis, priuſquã ipſos prædeſtinatos pertingeret. Conſtituit enim deus Chriſtum, vt cauſam vniuerſalem & excellentem ſuorum meritorum radijs fulgentem, & virtute ſupra totum gratiæ ordinem prædominantem: ſolem namque iuſtitiæ ipſum in Eccleſia eſſe, eximiaq. cum excellentia toti cæleſti orbi præpoſuit.

* aliás, conſiderato:

Hęc tamen interpretatio, & noſtræ conſuſionis intelligẽtia, præclare accommodatur toti humanæ prædeſtinationis negotio, ſecundum exequutionis ordinem conſideratum: ad illam tamen comparatiuam prædeſtinatorum electionem, quæ nõ ad exequutionis, ſed ad intentionis ordinem ſpectat, qua ratione accommodari poſſit, ego plane non video. Ibi enim nullus intelligitur influxus, qui poſſit in cauſa ſecunda accommodari & modificari. Nam inquiri, An ſecundum aliquem modum Chriſti merita concurrant ad illam determinatam comparatiuam electionem, prius ordine rationis, quam diuina vo-

na vo-

na volũtas talẽ electionem attigerit; vel potius totus meritorum Chriſti concurſus intelligatur tali voluntatis dei actione poſterior. Primũ videtur impugnari ſufficientiſſime argumentis inſinuatis pro quarta ſententia, neq. videtur colligi poſſe ex ſimilitudine adducta ex ordine cauſarum naturalium, qui nullatenus pertinet ad intentionẽ Dei, ſed ad actualem exequutionem dumtaxat. Secundũ vero videtur pugnanare cum noſtra conſuſione & ſententiam quartam confirmare.

Igitur his omiſſis, ad eruendum noſtræ conſuſionis ſenſum eius verbis inſinuatũ reuertamur. In qua id volui dicere, negari non poſſe, quin comparatiua illa prædeſtinatorũ electio, ſi pure materialiter conſideretur, i. prout fuit huius hominis. V. c. Petri electiua, & illius. V. c. Pauli contemptiua, non ex Chriſti voluntate & eius meritis, ſed ex ſola Dei voluntate immediate proceſerit. Nam quod Chriſti merita Petro applicaretur, & non Paulo: ex ipſis meritis deſumi non poſſit. Sed nihilominus id affirmauerim in conſuſione, quod iſta met comparatiua electio formaliter conſiderata, ex meritis Chriſti, ex cuiusque voluntate dimanauerit (more noſtro loquimur cũ dimanationis, aut proceſſionis terminis vtimur) hoc autem in eo conſiſtit, quod priuſquam Deus in particulari Petrum præ Paulo ad vitã elegerit, volueritq. merita Chriſti Petro cum efficacia prodeſſe, quã efficaciam denegauit Paulo: præiudicat ipſa merita Chriſti, quibus Chriſtus meruerat, quod etſi non oẽs homines eligerẽtur, vt ex vi eorundẽ meritorũ æternã cum effectũ aſſequerentur vitã, eo quod diuinæ prouidentię rō non patiebatur, neq. eius erat ſuauitati conſentaneũ: aliqui tamen in particulari designarẽtur homines, in quibus eadem ipſa Chriſti merita ſuum effectum ſortirentur, ne ipſe Chriſtus maneret ſolus, eſſetq. redẽptor abſq. vllis efficaciter redẽptis, et ſine ſaluatis cũ effectũ hominibus relinqueretur Saluator, vt ex Ireneo. q. præc. du. i. retulimus. Vnde cum intelligimus diuinam voluntatem applicari ad prædictã cõparatiuam electionẽ, vere & ſine improprietate dicimus talẽ applicationẽ proueniſſe ex Chriſti meritis, q. ipſã exigebant: atq. adeo non immerito ipſa cõparatiua electio formaliter conſiderata in ratione electionis cõparatiuæ Chriſti meritis, & eorũ virtuti tribuitur, quã uis vt materialiter talẽ, aut talẽ hominũ electũ attigit, ſoli libertati volũtatis diuinæ poſſit adſcribi. Afferamus exẽplũ, quod nõ nullam, etſi deficientem, præſeferat huius rei ſimilitudinem. Cũ dominus ſeruo ſuo tradidit pecunias, vt eas inter pauperes ciuitatis diſtribuat, præuidens non poſſe ad omnes pauperes ſummã illã pecuniarũ pertingere, libere ipſius ſerui voluntati relinquit, vt in particulari eligat pauperes, quibus diſtribuat traditam ſibi pecuniam. Certum eſt quod ſingularis illa pauperum electio, materialiter ſumpta, non domino, ſed ſeruo tribuenda eſt. Caterum formaliter ad voluntatem tandem

tandem domini renocatur, quia seruus in virtute voluntatis domini precipientis, ut aliquos eligeret pauperes, & ex facultate eregandi eleemosinam sibi commissam a domino, ad predictam singularem electionem faciendam se applicuit. Secludamus imperfectiones, & illis seclusis apparebit in exemplo accomodata ad nostrum intentum similitudo. Diuina enim voluntas non aliter se applicuit ad illam comparatiuam electionem faciendam nisi quasi promota a christi voluntate offerente sua merita, ut in aliquibus efficaciam fortiretur: & praesuis ipsis christi meritis, quae sunt spirituales diuitiae, quibus deus homines pauperrimos miratitavit, & in caelesti regno opulenterissimos ciues effecit. Unde sicut in exemplo posito pauperes quibus applicaretur eleemosina, non solum soli seruo qui eos praeter alios elegit, gratias teneretur referre, sed & domino: non solum quia ab ipso diuitiae emanarunt, sed & quia prima fuit motiua illius praeelectionis causa secundum formalem eius rationem, ita & nos debemus christo electionem nostram etiam comparatiuam, quia fuit modo exposito quasi motiua causa electionis huius. Quocirca praedestinatio nostra non solum quoad executionem, sed etiam quoad intentionem christo est tribuenda. Posuit enim pater in christi manibus omnia quae ad nostram salutem pertinent, & quae ad intentionem, & quae ad executionem spectant ut ex c. 13. Ioan. colligitur: atque adeo omnia christo, & eius meritis praedestinati debent, etsi tandem vniuersa ad ipsum Dei beneplacitum sint referenda, quatenus sic deus dilexit mundum, ut filium suum vniigenitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam aeternam.

Illa argumenta, quae dudum informauimus in fauorem opinionis quartae solutionem habent sufficientissimam, ex eo quod comparatiua praedestinatorum electio materialiter considerata diuinae tantum voluntati est tribuenda, cuius ratione verificantur satis illa omnia, quae in praedictis argumentis adduximus.

Quarta Conclusio.

Ex eo quod christus neque sua incarnationem neque sua merita vllatenus promeruerit, non bene colligitur ipsum non esse totius nostrae praedestinationis causam. Oppositum docuit opinio tertia, sed autores opinionis secundae hanc conclusionem constantissime affirmant. Et probatur. Incarnatio christi, eiusque merita non sunt effectus praedestinationis nostrae, neque inrant ordinem ipsius praedestinationis, sed habent rationem causae tenentis se ex parte Dei praedestinantis, & ipsam praedestinationem exequentis. Ergo ex eo quod christus suam incarnationem suamque merita non meruerit, non idcirco cum aliqua limitatione de-

bet

bet vocari nostrae praedestinationis causa, cum vere meruerit omnes nostrae praedestinationis effectus, imo ut ex dictis constat, amor quo deus christum dilexit, & in eius meritis complacuit, ipsa que in ratione meritorum acceptauit, fuerit diuinae voluntati ratio diligendi, & eligendi praedestinos ad vitam: & ex consequenti, fuerit etiam ratio diuino intellectui practico ipsos formaliter praedestinandum. Antecedens probatur. Christus cum suis meritis praesuis est a deo prius ordine rationis, quam quidquam tractaret de praedestinatorum electione, & de formali ipsorum praedestinatione. Nam quamuis, nostro loquendi modo, christi praedestinatio ortum habuerit ex voluntate, qua deus voluit mederi humano generi, ipsumque a peccati merita reparare, & eruere. Haec tamen voluntas non fuit actus praedestinationis, neque formaliter ad praedestinationem pertinuit, sed antecedenter se habuit, & praesuppositiue: quoniam non aliquem vel aliquos in particulari homines attigit, sed in communi ipsum totum respexit humanum genus. Cum ergo christus cum suis meritis extra totum nostrae praedestinationis ordinem praesupponatur praesuppositus, sicut & ipsa Dei praedestinantis voluntas: ex eo quod christus suam praedestinationem, suam incarnationem, suaque merita non promeruerit, inualida prorsus deductione colligitur, ipsum non simpliciter, & absolute, & modis omnibus nostram non meruisse praedestinationem.

Ex praedictis conclusionibus, ex praesupposita que doctrina, promptum erit cuique argumenta in partem negatiuam proposita exactis solutionibus diluere. Et primum quidem argumentum non eget solutione noua, nam ex quarta conclusione solum superest.

Secundum argumentum eadem solutione diluitur. Dico enim quod cum Augustinus praedestinationem ita definiuit, quod est beneficiorum dei praeparatio, &c. Non de vniuersis beneficijs loquebatur, sed de illis dumtaxat, quae inrant ipsum praedestinationis ordinem: christus autem & quae ad ipsum pertinent, extrinsece se habent per modum effectiui principij. Vbi obiter aduertat theologus, quod licet christi incarnatio absque improprietate vlla possit appellari medium ad humani generis redemptionem, & salutem destinatum, eo quod ortum habuit ex voluntate illa dei communi, qua deus voluit humanae naturae mederi, ipsamque a peccato liberare, non hoc, aut illud humanum indiuiduum respiciens, sed naturam ipsam, non tamen debet appellari medium, ad finem praedestinationis ordinatum, formaliter sumendo hunc finem prout est finis praedestinationis: eo quod christi incarnatio non praesupposuit huius finis intentionem, sed potius e contra haec intentio ipsius incarnationis praescientiam, & meritorum christi praesuppositionem supposuit. Igitur Au-

gu.

gus, de his beneficijs tantum loquebatur, quæ media sunt ordinata ad ipsum prædestinationis finem formaliter sumptum in ratione finis prædestinationis.

Sed posset secundo responderi, Sancti Aug. loqui de prædestinatione in communi, ut complectitur prædestinationem christi, & nostram: Nam cum prædestinatio christi fuerit prædestinatio capitis, nostra autem sit prædestinatio membrorum, quamuis sint ab similibus rationis, & speciei, quia terminus illius est filiatio naturalis dei, huius autem prædestinationis terminus est filiatio dei adoptiua, non irratiōnabiliter per modum vnius prædestinationis considerantur quandoque: sicut caput & membra vnum cōstituunt. De hac igitur prædestinatione sic in communi sumpta forsan loquutus fuit Aug. & hanc dixit esse omnium beneficiōrum dei preparatio: omnia comprehendens beneficia, etiam illa quæ per se ad ipsum incarnationis mysterium christi spectant. Et quidem prædestinatio sic accepta, nullam aliam habere potuit causam, præter vnicam Dei prædestinantis voluntatem. Nostra autem disputatio de prædestinatione tantum membrorum, prout distinguitur a prædestinatione capitis, a tenus procedebat.

Ad tertium argumentum simpliciter est negandum antecedens. Ad probationem dicitur, quod illa propositio, quia Deus prædestinavit Petrum Christus applicuit ei efficaciter sua merita, est vera, si reddat sensum quasi materialem: Falsam vero si formalem sensum faciat. Volo dicere, quod formalis ratio applicationis meritorum christi ad prædestinatos, non primum ex ipsa prædestinatione ortū habuit, sed potius ex ipsis meritis, seu quod idem est, ex voluntate christi meritis, quæ suo iure postulauit, quod Deus in particulari aliquot eligeret homines, in quibus eius merita suum assequerentur effectum. Vnde particularis illa comparatiua electio habuit tantum rationem conditionis requisitæ, & determinationis materiæ, circa quam fieret ipsa meritorum christi applicatio, & in hoc sensu dixi, in illa propositione fieri sensum quasi materialem, quatenus, videlicet, illa causalis, quia, conditionem requisitam ex parte materiæ se tenentē importat. Quod non est sufficiens ut applicatio meritorum christi effectus dici debeat prædestinationis nostræ, quamuis sine prædestinatione non esset. Non tamen ob id concedendum est, quod applicatio meritorum christi in particulari causa fuerit prædestinationis nostræ: quia talis applicatio non præcessit prædestinationem, sed præcesserunt ipsa merita, cui debebatur determinata comparatiua electio, qua supposita continuo sequeretur ipsa determinata meritorum applicatio. Imo existimo quod si ad rigurosum meritorum christi valorem attendamus, posset Christus determinate eligere homines, qui

* aliàs, sequuta est

bus sua cum efficacia applicaret merita, & quibus pro inde debita fieret ipsa dei prædestinatio. Verum tamen determinatam hanc electionem Christus reseruauit, & quasi commisit Patri, qua extante, mox ipse sua applicuit merita. Neque censendum est diuinam voluntatem illa prius applicuisse, quam fuerint applicata a voluntate humana christi: reliquit enim diuina voluntas humanæ eius voluntati locū sibi debitum in negotio redemptionis & prædestinationis nostræ. Ad confirmationem primam ex dictis circa tertiam conclusionem, & ex his simul, quæ nunc dicebamus, manifesta relinquitur solutio, nimirū quod fuit conditio requisita. E hoc quidem quasi expermissione humanæ christi voluntatis, quæ hunc honorem superiori voluntati diuinæ derulit, quod Christus neq; efficaci oratione oraret, nisi pro electis a Patre, neq; alijs quam præelectis a diuina voluntate propria applicaret merita.

Ad secundam confirmationem. Non desunt qui inter prædestinatos veteris testamenti, & eos qui sequuti sunt christum in testamento nouo, discrimen statuunt propter difficultatem insinuatam in hac confirmatione: & ita, concludunt, christum causam extitisse prædestinationis sanctorum noui testamenti, non autem eorum qui in veteri testamento ipsum antecesserunt. Verum cum christus causa fuerit meritoria omnium effectuum prædestinationis veterum Patrum, ut ad finem quintæ quæst. ostendimus, nulla est vero similis causa hanc differentiam inter sanctos veteris & noui testamenti confingendi. Vnde ad confirmationem respondetur. Quod sicut deus ab æterno intuitu meritorum christi, quæ in tempore futura erant, & similiter intuitu applicationis meritorum eius futuræ prædestinavit in vno, & eodem, ut existimo, rationis signo omnes quotquot elegit ad gloriam: Ita & prædestinavit Patres veteris testamenti, ut ex meritis christi iustificarentur, antequam ipsa extarent merita. Et quauis, pro tunc cum actu eis applicabantur merita christi futura, nondum esset posita applicatio facta ab humana christi voluntate, sed immediate applicatio illa fieret à voluntate diuina, non tamen humana christi voluntas excludenda est ab illa præapplicatione: quia diuina voluntas illam applicationem fecit quasi in christi nomine. Intuebatur enim deus approbationem, qua christus probaturus erat præapplicationem a deo factam, & gratam eam erat habiturus. Vnde postquam christus venit gratam habens, & ratam præapplicationem illam antiquam, in genere morali fuit eius causa. Nam rati habitio, ut habet regula iuris, retro trahitur, & mandato comparatur. Quod si mandatum ibi non habuit locum, habuit tamen voluntariū, & spontaneū beneplacitū, quod si deus non præuideret in christo futurum, talem applicationem meritorum eius minime fecisset, ni

K k k k k

994 RELECTIO DE CHRISTI GRATIA
set: nisi alium modum prædestinandi homines decreuisset insti-
tuere. Cum ergo totum negotium prædestinationis & iustificatio-
nis veterum Patrum Christi nomine a Deo gestum fuerit, locum ha-
buit ipsa humanæ voluntatis Christi rati habitio, ex qua Christus ve-
re fuit moralis causa prædestinationis antiquorum Patrum.

Quartum argumentum facillime ex dictis soluitur, dico enim
quod licet Christus fuerit vniuersalis totius humani generis redem-
ptor, meruit nihilominus, vt Deus aliquot homines in particulari ei
daret in membra, & fratres, quibus ipse sua efficaciter applicaret me-
rita. Neque hoc quidquam derogat vniuersalitati redemptoris, sed
pertinet potius ad perfectissimam & infinitam eius meriti ratio-
nem, ex qua electio comparatiua desumi debuit tamquam ex pri-
ma meritoria radice. Ne opus redemptionis ab ipso Christo
operatum inane esset, & superuacaneum, si in nullo particulari
homine sortiretur effectum. Particularis autem, & quasi materialis
prædeterminatio prædestinandorum soli diuinæ voluntati fuit re-
seruata. Quod satis est, vt verificentur ea, quæ in duabus con-
firmationibus huic quarto argumento suppositis continentur: ne
que oportet abundantiori solutione illis satisfacere. Sed id tantum
dictis addo, quod ita Christus fuit vniuersalis hominum redemptor,
quod supposita, tamquam cōditiōe necessaria, particulari & compa-
ratiua diuinæ voluntatis circa prædestinandos electione, ad ipsum
Christum vt ad perfectū redemptorem attinuit particularissima suo-
rum meritorum, & satisfactionum ad ipsos præelectos applicatio. Ob-
quam singularissimam a Christo factam applicationem Paulus ad
Galat. 2. dicebat, Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

In vltimo argumento, quod diximus de prædestinatis quantum
ad comparatiuam ipsorum electionem, proportionabiliter est di-
cendum de medijs, quæ Deus prædestinatis disposuit, & præpara-
uit, vt per ipsa æternam assequantur vitam. Itaque Christus me-
ruit à Patre, vt aliquot in particulari designaret media præelectis,
quibus medijs ipse Christus vim suorum meritorum applicuit.
Vtrumq; enim debebatur Christo: Et quod aliquot determinaren-
tur media, ne opus redemptionis eius frustraretur: Et quod illa
media non nisi in ipso Christo, & in eius meritis fundata vim obti-
nerent perducendi electos ab æternam vitam. Quod non obscu-
re insinuauit Hieronymus in illa verba, Isaie quinquagesimo ter-
tio. Et voluntas Domini in manu eius dirigetur, & Paulus ad Ephe-
sios primo huic veritati fauet, illis verbis, Creati in operibus bo-
nis in Christo Iesu, quæ preparauit Deus, vt in ipsis ambulemus.

Per illa verba Creati in operibus bonis, denotat Paulus opera, quæ
deus preparauit, vt in ipsis ambulemus ad vitam, in ipso Chri-
sto to-

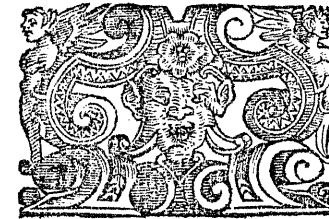
QVÆSTIO SEPTIMA

995

sto totam vim suam, & virtutem obtinere, Et merito id quidem,
cum Christus ipso Ioan. 15. testante, via sit, veritas, & vita, sitque ip-
se initium viarum Dei, in quibus euangelica veritas, quæ
ipse itidem Christus est, mire splendet, & qui
bus tandem prædestinati ad ipsum
perueniunt Christum, qui
est ipsamet vita:

qui
cum patre & spiritu sancto viuit &
regnat in seculorum sæ-
cula. Amen.

F I N I S.

K k k k k 2

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRAE
 quę in hoc opere explicantur. numerus
 paginam indicat.

Genes.

- 1 Dixit Deus fiat lux. 17
 In principio creavit Deus celum, &
 terram. 706
 2 Faciamus hominem ad imaginem &
 similitudinem nostram. 706
 4 Respexit dominus ad Abel &c. 448
 15 Ego merces tua magnanimis. 18
 22 Per metipsum iuravi dicit Dominus
 quia fecisti hanc rem &c. 492

Exod.

- 3 Ego sum qui sum. 18. & 732

1. Reg.

- 16 Ad immolandum domino veni. 701

Hester.

- 8 Iudæis autem noua lux oriri visa
 est. 525
 14 Non tradas domine Sceptrum tuum
 ijs qui non sunt. 17

Iob.

- 4 Ecce qui seruiunt ei non sunt stabi-
 les, & in Angelis suis reperit prauitatem.
 Quanto magis qui habitant domos
 luteas & ibid. 686
 31 Si osculatus sum manum meam, quę
 est iniquitas maxima. 825
 38 Quis est Pater pluuie, aut quis ge-
 nuit stellas roris. 118

Ex lib. Pf.

- 1 Sed in lege domini voluntas eius &c.
 136. & 705.
 Dominus dixit ad me Filius meus es
 tu ego hodie genui te. 137. 972

Postula a me & dabo tibi gentes &c.
 408. 546.

- 15 Propter hoc lætatum est cor meum,
 & exultauit lingua mea. 533
 16 Funes ceciderunt mihi in præclaris.
 118
 17 Saluum me fecit quoniam voluit
 me. 733
 18 Celi enarrant gloriam Dei. 652
 33 Cor meum & caro mea exultaue-
 runt in Deum viuum. 752
 35 In lumine tuo videbimus lumen. 26
 39 Vt faciam voluntatem tuam Deus
 meus volui. 492
 44 Dilexisti iustitiam, & odisti iniquita-
 tem propterea vnxit te Deus Deus
 tuus &c. 51. & 450
 48 Ipse dixit & facta sunt, ipse manda-
 uit & creata sunt. 17
 Misericordia & veritas obuiauerunt
 sibi iustitia &c. 671
 50 Ecce enim in iniquitatibus conce-
 pit me &c. 11. & 695
 68 Quę non rapui tunc exoluebam.
 328
 72 Deus cordis mei & pars mea Deus
 in æternum. 118
 83 Gratiam & gloriam dabit domi-
 nus. 9
 Domini est assumptio nostra, & san-
 cti Israel &c. 982
 101 Ipsi peribunt tu autem permanes
 & omnia &c. 17
 103 qui facit angelos suos spiritus. 853
 144 Iustus dominus in omnibus vijs
 suis. 624

Prouerb.

- 6 Mandatum lucerna est, & lex lux
 777
 8 Dominus creauit me. 624. 973
 Non dum erant abissi, & ego iam con-
 cepta eram. 757

Eram.

I N D E X

- 1 Erant ludens ceram illo omni tempo-
re & delicia me &c. 707
13 Omnia propter semetipsam opera-
tus est dominus.
9 Sapientia edificavit sibi domum. 714

Eccles.

- 1 Quanto maior est humiliare in om-
nibus. 283
15 Reliquit illum in manu consilii
sui. 734
24 Ab initio & ante secula creata sum.
624.

Cant.

- 3 Tenui eum neque dimittam. 433
5 Ego dormio & cor meum vigilat.
412

Sapi.

- 1 Omnia in numero pondere, & men-
sura disposuisti. 202
9 Corpus quod corrumpitur aggravat
animam. 725
13 A magitudine speciei, & creaturae
poterat creator earum visibiliter
cognosci. 12

Isai.

- 1 Filios enutriui & exaltaui ipsi autem
spreuerunt me. 725
4 Erig germen domini in magnificen-
tia &c. 717
6 Vidi dominum sedentem super so-
lium. 652
7 Butirum & mel comeder.
8 Ecce ego & pueri mei quos dedit mi-
hi Dominus. 988
11 Requiescet super eum spiritus Do-
mini. 51
Radix Jesse qui stat in signum popu-
lorum ipsum gentes deprecabun-
tur. 748
20 Consumatio abreuiata inundabit
iustitiam. 129

- 9 Populus gentium qui ambulabat in te-
nebris. 52
30 Alligabit Dominus vulnus populi
sui &c. 688
49 Parum est mihi, vt sis seruus meus
ad suscitandas tribus Iacob &c. 824
40 Seruus meus es tu &c. 135
43 Postquam gloriosus & honorabilis
factus es in oculis meis ego dile-
xi te &c. 721. 713
42 Ecce seruus meus suscipiam eum, de
di spiritum meum super illum. 52
53 Oblatus est quia ipse voluit. 425
Pro eo quod laborauit anima eius vt
debit & saturabitur. 494
Si posuerit pro peccato animam suam
videbit semen longeuum. 407.
430. & 523.
61 Spiritus Domini super me &c. 51
62 Propter Syon non tacebo &c. 179
55 Sicut exaltati sunt caeli a terra &c.
624
66 Numquid ego qui alios parere facio,
ipse non pariam dicit dominus.
757.

Hyere.

- 2 Duo maia fecit populus meus & me
dereliquerunt &c. 256
4 Quare vt colonus futurus est in
terra &c. 406
31 Nouum creauit dominus super ter-
ram femina circundabit virum.
237. 869. 409.

Dan.

- 7 Aspiciebam ego in uisione noctis, &
ecce cum nubibus caeli quasi filius
hominis ueniebat, & usque ad an-
tiquum dierum peruenit &c. 546
9 Vngatur sanctus sanctorum. 51

Zacha.

- 3 Super lapidem vnum septem oculi
sunt. 52
Auf-

I N D E X.

- Auferam iniquitatem in die vna.
673
9 Rex tuus venit tibi iustus, & Salua-
tor. 179

Malach.

- 1 Iacob dilexi Esau autem odio ha-
bui. 983

Mich.

- 7 Ne lateris inimica mea super me,
quia cecidi &c. 525

Matthæ.

- 3 Hic est filius meus dilectus &c. 120
11 Et pater vester qui est in caelis di-
mittet vobis peccata vestra. 278
17 Ergo liberi sunt filii.
Hoc genus demoniorum &c. 820
19 Vt sciatis quid filius hominis in ter-
ra habet potestatem dimittendi
peccata. 786
20 Sedere autem ad dexteram, vel ad
sinistram, non est meum dare vo-
bis. 980
25 Ite maledicti in ignem aeternam.
762

Marci.

- 1 Vt autem sciatis, quia filius hominis
habet in terra potestatem dimic-
tendi peccata. 281

Luc.

- 1 Quod nascetur ex te sanctum. 4. 8. & 51
Dabit ei dominus deus sedem Da-
uid patris eius &c. 546
2 Benedictus dominus Deus Israel.
689
Salutem ex inimicis nostris, & de ma-
nu omnium &c. 453. & 756

- 5 Si vis potest me mundare; & exten-
dens manum &c. 786
6 Virtus ex illo exibat & sanabat om-
nes. ibidem
8 Puella tibi dico surge. ibid.
12 Baptismo habeo baptizari quomodo
coarctor donec periclitur. 320
19 Venit filius hominis querere, & sal-
uum facere quod perierat. 636.
& 689
20 Pater si possibile est transeat a
me &c. 47
21 His fieri incipientibus leuate capi-
ta vestra &c. 760
24 Nonne sic oportuit Christum pati, &
ita intrare in gloriam suam. 408.
& 537
7 Omnis qui se exultat humiliabitur.
532

Ioan.

- 1 Verbum caro factum est &c. i. 6.
& 962.
Plenum gratiae & veritatis. i. & seq.
& 51. & 196.
Ex Deo nati sunt. 1192
De plenitudine eius omnes accepim-
us. 1786. 2011. 454. 1
Gratiae & veritas per Iesum Christum
facta est. 786. 495.
2 Hoc fecit principium signorum Ie-
sue. 17
3 Sic Deus dilexit mundum &c. 5.
454. 657
Non ad mensuram dat Deus de spi-
ritu suo. 196. 114
4 Cibum meum est, vt faciam voluntatem
eius qui misit me. 136
De Samaritana. 448
6 Panis quem ego dabo caro mea est
pro mundi vita. 219
8 Abraham pater vester exultauit, vt
videret diem meum vidit & gauisus
est. 718
Ego gloriam meam non quero. 288
10 Quem Pater sanctificauit &c. 59
Veni vt vitam habeant, & vtabun-
dantius habeant. 219
12 Ambulate dum lucem habetis, ne
tenebrae

I N D E X

- tenebrae vos comprehendant. 674
 13 Omnia dedit ei pater in manu sua. 990
 14 Qui credit in me, opera, quae ego facio, & ipse faciet, & maiora &c. 750
 Ut sciat mundus quia diligo Patrem 8.320
 Si quis diligit me mandata mea servabit. 432
 Si non venissem & locutus eis fuisset. 7
 25 Ego sum via veritas & vita. 713
 Ego sum veritas vera. 231. 749
 Ego patris mei praecepta servavi. 402
 16 Pater clarifica filium tuum, 7
 17 Clarifica me Pater claritate quam habui &c. 717
 Pater serva e os in nomine tuo quos dedisti mihi. 750
 Pro eis, rogo qui credituri sunt, ut omnes unum sint &c. 751
 Dilixisti eos sicut & me dilexisti. 986
 Et pro eis rogo & sanctifico me ipsum. 179
 18 Regnum meum non est de hoc mundo. 742
 19 Qui me tradidit tibi maius peccatum habet. 208
 20 Data est mihi omnis potestas &c. 786
 Accipite Spiritum sanctum &c. ibid.

Exact.

- 4 Certissime ergo sciat omnis domus Israel, quia & dominum & Christum fecit Deus hunc Iesum, quem crucifixistis. 938
 4 Non est datum nobis aliud nomen sub caelo &c. 412
 Venit cum Pater Spiritu sancto 51
 8 Poenitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum &c. 281
 Saule Saule quid me persequeris. 524

Ex epist. ad Rom.

- Qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est filius Dei in virtute &c. 964
 3 Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quae est in Christo Iesu &c. 266
 Nunquid incredulitas eorum fidei Dei euacuabit? 491
 4 Inuisibilia Dei per ea, quae facta sunt intellecta conspiciuntur. 12
 Vbi non est lex neque praeparatio. 126
 Ideo ex fide, ut vera esset promissio. 491
 5 Sicut per inobedientiam unius hominis &c. 337
 Commendat autem charitatem suam Deus in nobis. 672
 Non sicut delictum ita & donum. 693
 Vbi abundavit delictum superabundavit & gratia. ibid.
 6 Gratia Dei vita aeterna. 11
 Ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis. 744
 8 Spiritus sanctus postulat pro nobis gemitis inenarrabilibus. 315
 8 Si filij & haeredes. 116. 227. 118
 Expectatio creaturae revelationem filiorum Dei spectat. 622
 Qui spiritu Dei aguntur ij sunt filij Dei. 131. 136
 Resurrexit propter iustificationem nostram. 818
 Quos praesciuit & praedestinavit conformes fieri imaginis filij sui. 197
 977. 984. 706
 Proprio filio suo non pepercit. 452
 686
 Quae sunt Dei quis nonit nisi spiritus Dei &c. 655
 Scientia inflat. 729
 9 Iacob dilexi Esau autem odio habui. 643
 11 Quis adiuvit sensum domini. 655
 Si ex operibus gratia iam non gratia. 114
 14 Ia

I N D E X.

- 24 In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, ut & mortuorum & vivorum dominus inveniatur. 147

Ex i. Corint.

- 1 Qui factus est nobis sapientia, iustitia sanctificatio &c. 225. 777
 Ipsi autem vocatis Iudaeis atque graecis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. 988
 2 Sapientiam quam praedestinavit in gloriam nostram. 639. 935. 937. 963
 3 Fundamentum aliud nemo potest ponere &c. 731
 6 Empti estis pretio magno. 266
 Nescitis quia corpora vestra membra sunt Christi? 752
 10 Itaque qui se existimat stare videatur ne cadat. 693
 13 Si charitatem non habuerit nihil sum. 17
 Charitas nunquam excidit. 417
 Omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Cephas. 622
 15 Gratia Dei sum id quod sum. 18

Ex 2. ad Corint.

- 5 Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. 280
 Si vnus mortuus est pro omnibus ergo omnes mortui sunt. 851
 13 Christus qui mortuus est ex infirmitate carnis, ex virtute Dei resurrexit. 9
 An experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus. 759

Ad Gala.

- 1 Sed licet nos, aut angelus de caelo euangelizet vobis &c. 136
 2 Dilixit me, & tradidit semetipsum pro me. 274. 227. 696
 Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore. 117

- Vivo ego iam non ego vixit vero in me Christus. 750
 Ergo Christus gratis mortuus est. 274
 4 Vbi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum, &c. 427. 656. 757
 In spiritu adoptionis Dei clamamus Abba pater. 115
 5 Qui sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitijs. 18

Ad Ephe.

- 1 Qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum &c. 653
 Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem &c. 621. 984
 Ipsi enim dedit caput super omnem Ecclesiam &c. 752. 754
 Gratificavit nos in dilecto filio suo. 786
 Proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia &c. 623
 2 Omnia operatur Deus secundum consilium voluntatis suae. 656
 Eramus natura filij irae. 177
 Per quem habemus accessum ad patrem.
 3 huius rei causa fletuo genua mea &c. 115
 Dispensatio Sacramenti absconditi a saeculis in Deo. 859
 4 Veritatem facientes in charitate crescimus in illo. 748
 Hoc igitur testificor ut iam non ambuletis sicut gentes &c. 17
 5 Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea. 274
 Nemo carnem suam odio habuit. 750
 Vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiae. 752
 6 Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem &c. 733

Phili.

- 2 Reformabit corpus humilitatis nostrae. Llllll fre.

I N D E X

Act &c. 688
 humiliavit semetipsum &c. 398. &
 430. & 438. & 450.
 Exinaniuit semetipsum. 530. & seq.

Ad Colo.

1 Complacuit per eum reconciliare
 omnia. 281
 Qui est imago Dei invisibilis, & pri-
 mogenitus omnis creatura. 619.
 703.
 Adimpleo quæ de sunt passionum
 Christi in carne mea &c. 386
 2 In quo habitat omnis plenitudo divi-
 nitatis &c. 9. 200
 Delens quod aduersus nos erat Chy-
 rographum decreti. 268. 322

Thessa.

14 Hæc est enim voluntas Dei sanctifi-
 catio vestra. 524

Ad Timo. 1.

1 Fidelis sermo & omni acceptione di-
 gnus. 657
 Unus Deus & mediator Dei, & homi-
 num homo Christus Iesus qui de-
 dit se &c. 264. 280

Ad Tim. 2.

Vocavit nos Deus vocatione sua san-
 cta secundum propositum & gra-
 tiam &c. 986
 4 De reliquo reposita est mihi corona
 iustitiæ. 268

Ad Titum.

2 Apparuit gratia dei Salvatoris no-
 stri. 454
 3 Apparuit benignitas & humanitas

Saluatoris nostri. 454

Ad Hebræos.

1 Tanto melior angelis effectus quan-
 to differentius &c. 450
 Nouissime diebus istis locutus est
 nobis in filio.
 Quem constituit hæredem vniuerso-
 rum. 119. 933
 2 Vidimus Iesum propter passionem
 mortis &c. 530
 Qui sanctificat & qui sanctificantur
 ex vno omnes. 851
 3 Considerate Apostolum, & Pontifi-
 cem. 938
 5 Exauditus est pro sua reuerentia.
 407. 288
 Cum esset Deus filius didicit ex his
 quæ passus est. 79
 7 Talis decebat, vt esset Pontifex san-
 ctus &c. 530
 10 Ingrediens in mundum dixit ho-
 stiam &c. 409
 Vnica oblatione consummanit Chri-
 stus in æternum sanctificatos. 27
 Qua voluntate sanctificati sumus &c.
 ibidem.
 11 Fides est argumentum non apparen-
 tium. 60
 12 Contemplantes ne quis desit gra-
 tiæ Dei. 12. 733
 13 Optimum est gratia stabilire cor.
 17.

Ex Canonicis.

Io. 1. can. cap. 2. Aduocatum habemus
 apud patrem. 278
 cap. 3. Videte fratres qualem charita-
 tem dedit nobis pater. 28
 Nunc filij Dei sumus sed non appa-
 ruit quid erimus. 23
 Vnctio docebit vos de omnibus. 51
 1. Pet. c. 1. Scientes quod non corrupti-
 bilibus auro, vel argento redem-
 pti estis. 266.
 2. c. 1. per quem maxima & pretiosa no-
 bis donauit. 10

Specu-

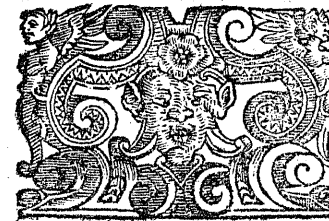
I N D E X.

Speculatores facti illius magnitudi-
 nis &c. 531
 Iacob. c. 1. Voluntarie genuit nos. 114

ne suo. 273
 5 Dignus est agnus qui occisus est ac-
 cipere gloriam &c. 407. 531
 13 Agnus occisus ab origine mundi.
 497.
 21 Mensura hominis, quæ est Angeli.
 732.

Apoca.

1 Dilexit nos, & lauit nos in sangui-

INDEX PRÆCIPVARVM RERVM,
 quæ in hoc opere continentur & explicantur
 numerus indicat pagina.

A

Abraham non meruit de condigno,
 ut Christus ex eius semine nasce-
 retur. 493.
 Abrahæ primum facta fuit Christi in hu-
 mana carne venturi reuelatio nulla
 facta mentione passionis & mortis
 eius. 718.
 Absolute concedere debemus, quod
 Christus propter humani generis re-
 demptionem venit in mundum: 697.
 Acceptio ad gloriam dupliciter con-
 sideratur. 216.
 Accidens perficitur per maiorem inhæ-
 sionem & radicationem in subiecto.
 204.
 Accidentia respectiua solo etiam nume-
 ro differentia in eodem subiecto esse
 possunt. 415.
 Actus fidei & actus scientiæ eiusdem
 obiecti directe opponuntur. 60.
 Actio naturalis ad vnum determinatur
 & ad summum quod potest efficere
 tendit. 166.
 Actiones immanentes vniuersæ potius
 sunt, quam factiue. 266.
 Hæc propositio omnis actio agit & effi-
 cit non est vniuersaliter vera. 565.
 Adæ collatam fuisse gratiam in statu in-
 nocentiæ ex meritis Christi probabi-
 liter potest dici. 739.
 Adæ collata fuit gratia, duplici titulo.
 704. 739. 760.
 Adæ quamuis in statu innocentie fue-
 rit reuelata Christi incarnatio non
 vero scētus fuit illo modo quo Chri-
 stus gratiam erat consummaturus.
 715.
 Adam cognouit mysterium coniunctio-
 nis Christi & Ecclesiæ. 625.
 Ad rationem capitis necessarius est mo-
 ralis & meritorius influxus. 765.
 Ad essentiam moralium acquirarum

virtutum non pertinet actu modera-
 ri & componere passiones, pertinet
 tamen esse sua natura ipsarum pas-
 sionum moderatrices. 67.
 Ad primum rerum ordinem attinuit
 ut permitteret Deus quod peccatum
 naturæ superioris, scilicet angeli, af-
 ferret occasionem peccandi naturæ
 rationali. 676.
 Adoptiua Dei filiatio soli rationali
 creaturæ competere potest. 118.
 Adoptionis conditiones uecessariæ. 113.
 Adoptio filiorum Dei propria est & nō
 metaphorica. 115.
 Adoptio nullatenus potest Christo com-
 petere ratione suppositi. 131. 719.
 Admittere peccatum originis fuisse cau-
 sam reprobationis non est inconuen-
 niens. 734.
 Ad Dei gratiam, & ad Christi merita
 spectat quod sit locus purgatorii, &
 quod satisfactio ibi facta acceptetur.
 758.
 Alexandri A lensis sententia de Christi
 merito expensa & explicata. 399.
 & 400.
 Alienati adeo dicuntur non esse. 17.
 Anima Christi a corpore egressa extra
 merendi statum ab eo instanti re-
 mansit. 42.
 Angelis contulit Deus dona supernatu-
 ralia iuxta proportionem naturalis
 perfectionis. 686.
 Angeli creati fuere in gratia. 58.
 In Angelis duplex dilectio. 415.
 Angelus quomodo euidenter cognoue-
 rit Christum existere & subsistere.
 929.
 Angelus nullo extrinseco suggerente
 in superbissimum ascendit affectum.
 727.
 Angeli casus singularis fuit, casus vero
 hominis toti humanæ naturæ com-
 munis. 732.
 Angelis specialem tribuit Deus gra-
 tiam.

INDEX.

tiam præseruationis sine Christo. ibid.
 Angeli ex speciali Dei gratia & miseri-
 cordia in suis domiciliis permanse-
 runt. 732.
 Angeli in primo suæ iustificationis in-
 stanti mysterium Incarnationis cognou-
 erunt pro fidem.
 Applicatio meritorum Christi non fuit
 effectus prædestinationis christi, & si
 ab ea, ut a requisita conditione de-
 pendentiam habuerit. 992.
 Athanasii locus difficilis explicatur.
 538.

B

Beatissimæ Virgo meruit quidem de-
 congruo matrem esse Christi non ve-
 ro de condigno. 493.
 Beatissima Virgo non diceretur pro-
 prie Dei & christi genitrix si christi
 humanitas prius natura exiitit, &
 per existentiam propriam, quam es-
 set verbo vnita. 914. & seq.
 Beneficium susceptum est propria ma-
 teria gratiarum. 654.
 In beatis duplex dilectio. 415.
 Bonitas incarnationis christi, & eius
 conuenientia non pendebat ex occa-
 sione peccati. 720.
 Bonum gentis præferendum est cui-
 cumque priuato bono quantumcun-
 que excellentiori. 721.

C

Caluini blasphemus error circa meri-
 tum quo Christus in mortalitatem sui
 corporis meruit. 537. Errauit etiam
 Calui. dicens in scriptu. fac. non haberi
 expressum Christum pro sui corpo-
 ris gloria, & pro sui nominis exalta-
 tione orasse Patrem. ibid.
 Causa inducens liberum operantem
 ad aliquid faciendum duplex est.
 636.
 Caro in illis verbis verbum caro factum
 est accipitur pro carne passibili, &
 mortali femore peccato. 699.

Caro in scripturis sacris regulariter de-
 signat carnem non absolute, sed subie-
 ctam passionibus per originis pecca-
 tum introductis. 161.
 Charitas omnibus bonis operibus tri-
 buit rationem meritoriam. 397.
 Charitas viæ & patriæ eadem specie &
 numero. 417.
 Charitas viæ & patriæ diuersos specie
 actus producit. 417.
 Charitatis actus in Christo procedens
 ab insula scientia, qua ratione liber
 ac proinde meritorius dici possit.
 418.
 Christus qd & ex modo significationis,
 & ex parte rei significatæ designet.
 286 & sequent.
 Christus an mereri potuerit & merue-
 rit de facto. 397. & sequent.
 Christum meruisse diuinitatem suam,
 hæresis Fotini. 452.
 Christi humanitati fomes peccati repu-
 gnat. 420.
 Christus non potuit peccare, & quare.
 31. & sequent.
 Christi intellectus humanus non potest
 habere iudicium erroneum practi-
 cum. 8.
 Christum non potuisse habere iudicium
 erroneum pure speculatiuum etiam
 de potentia Dei absolutâ, ut probabi-
 liter asseritur. 38.
 Christus quia viatori multa poterat præ-
 sentari, ut nocua & mala, quæ re-
 spectu beatorum non possunt induere
 rationem mali. 47.
 Christo, ut redemptori maxime repu-
 gnat peccatum. 49.
 Christi anima habituali gratia sanctifi-
 cata fuit, atque ad supernaturalem
 ordinem eleuata. 50.
 Christi humanitas non prius tempore
 in rerum natura exiitit, quam fuerit
 verbo vnita. 48.
 Christi anima accepit in primo instan-
 ti suæ incarnationis gratiam habi-
 tualiter iustificantem. 56. & 237.
 Christus ab instanti suæ incarnationis
 fuit beatus essentiali beatitudine &
 oppositum est temerarium, & fortis-
 sis erroneum. 57.
 Christi.

INDEX

- Christi gratia non eius meritis correspondet, sed eius personali dignitati. 161.
- Christum post natiuitatem habuisse gratiam & gloriam, est veritas fidei manifesta. 53
- Christo cum gratia fuerunt indita omnia supernaturalia dona, quæ non includunt imperfectionem. 59
- Christi statui beatifico, & eius dignitati, fides, & spes repugnant. 60
- Christi anima ab instanti suæ incarnationis facili Dei visione potitur. 60
- Christo domino in statu beatifico, quomodo fuit possibilis materia liberalitatis & magnificentiæ. 61
- Christus non habuit fidem in præparatione animi. 63
- Christus non habuit formaliter meritum fidei, habuit tamen illud eminenter. 64
- Christus est Deus per participationem, neganda præpositio. 106
- Christus vt homo ipsam Dei naturam refert. ibidem.
- Christus etiam secundum humanam naturam nullatenus debet filius adoptiuus appellari. 110. & 131. & 122.
- Christus vt homo per gratiam vnionis naturalis est Dei filius. 119
- Sensus istius specificatiuæ, Christus in quantum homo, explicatur. 120
- Christus in quo sensu seruus Dei dicitur. 136. & 139
- Quod christus vt homo dicatur non filius Dei, quomodo intelligi debet. 141
- Christi humanitati ex vi hyposthaticæ vnionis debita fuerunt gratia & gloria & quomodo. 142
- Christo competit caelestium bonorum hæreditas prout est naturalis Dei filius. ibidem.
- Christus proprium est, & per se habitus gratiæ subiectum. 172
- Christi humanitatis duplex sanctificatio. 180
- Christo debetur quod in ordine gratiæ sit summum. 198
- Christus vt homo habuit plenum arbitrium in instanti suæ incarnationis, & potuit vti arbitrij libertate. 237. & 412
- In christi compositione formaliter intrat humanitas. 274.
- christus an per actum obedientiæ meruerit. 398. An per actum charitatis 397.
- An ab illo per potentiam Dei absolutam meritum auferri poterit 400.
- In eo vera & perfectissima fuit libertas & quomodo 401. An capax fuerit præcepti. 402
- fuit legi æternæ & naturali obligatus 402. illi impositum fuit præceptum moriendi. ibidem & sequent. Quare impositum illi præceptum mortis obeunda. 403
- christus meruit in instanti suæ incarnationis 408. & sequent.
- christus vir quare vocatus a Hieremia & Zacha. 409
- christi meritum ab instanti eius conceptionis ad ipsius mortem exclusiue nunquam interruptum fuit. 411
- christum etiam post mortem meruisse hæresis fuit quorundam 412
- christus in quem sensum dicitur non meruisse per actum charitatis. 414
- christum viatorẽ fuisse secundum partem inferiorem, quem sensum habeat. 419
- christi meritum ex obedientia quam habuit inanimæ præparatione non in præcepti obseruantia, impugnatur. 425
- christus vt infinite meruit non est parte minor. 449
- christus quid meruerit. 450
- christus vere & proprie est persona composita ex duabus naturis humana & diuina. 880
- Nullum habet in fide periculum negare christum esse proprie personam compositam. 878. & seq.
- Minus proprie dicitur a quibusdam partibus christum esse mixturam hominis & Dei, seu hominem mixtum Deo. 881
- christi caro & eius humanitas sanctificatrix, & viuificatrix est animarum nostrarum. 219
- christus meruit prædestinatis efficacem dilectionem qua nos Deus in æternam vitam dilexit. 985
- christus

INDEX

- christus vt est persona humana non solum verbi personalitatem, sed ipsum diuinum verbum, vt in diuina subsistens natura intrinsece claudit. 883
- Non potest cum proprietate dici christum resultasse ex hyposthatica vnione. 896
- Hæc propositio, Christus est prædestinatus, vera est & propria. 937
- christum resurrectionem sui corporis gloriosam meruisse certa tenendum est. 535. & seq.
- christus non meruit remotionem impedimenti quo gloria animæ detineretur, ne se ad corpus refunderet. 540
- christus per humanitatis potentias non poterat absque auxilio supernaturali vel habituali, vel actuali in aliquam prodire supernaturalem actionem. 244.
- christus non dicitur primogenitus omnis creaturæ, quia in diuinæ mentis decreto antecesserit omnem creaturam dispositionem. 624
- christi coniunctio, & Eccl. etiæ spiritualis referenda est ad christum, vt hominem simul & Deum. 625
- christus in sua significatione non solum diuinitatem, sed etiam humanitatem complectitur. 625
- christus, vt indurus forma seruili, & consideratus sub statu humilitatis habuit rationem medij redemptionis nostræ. 633
- christus, quatenus Deus exaltauit illum illi nomen quod est super omnem nomen, finis fuit nostræ redemptionis. ibidem.
- christus in statu sibi connaturali constitutus finis est nostræ iustificationis, & salutis. 634
- christo proprius status est ille gloriæ & exaltationis. ibid.
- christus reuelatus fuit Adæ, vt consummator gratiæ ipsi primo parenti collatæ. 650. 716
- christus potius venit propter remediũ peccati originalis, quam aliorum & si collectiue sumantur. 695
- christus non solum voluit nos ab originali culpa redimere, sed etiam ab vniversis & mortalibus, & venialibus. ibidem.
- christi passio tam prodest vnique nostrum, atque si pro quolibet nostrum in particulari mortuus esset. 696.
- christus esset capax meriti sicut Adam fuit, si veniret in mundum non extante peccato. 698
- christus prius ratione prædestinatus fuit, quam prædestinarentur ceteri homines. 704
- christi prædestinatio in genere causæ finalis præcepit æternam rerum omnium præordinationem. 707
- christi prædestinatio & sapientorum per se pendent in genere causæ materialis ab vniversi constitutione. 709
- christus prædestinatus fuit, vt finis totius ordinis naturalis, & cuiuscumque status rationalis nature. 716
- christus per se primo nullum influxum habuit neque habere potuit in statum innocentie, nisi dependenter ab statu originalis culpæ. 716
- christus fuit prædestinatus, vt finis etiã status innocentie. ibidem.
- christus nullum habuit meritum, quod non spectauerit ad ordinem redemptionis. 739
- christus in quo sensu debet appellari caput rerum omnium naturalium. 742.
- christus qua ratione vocetur Ecclesiæ fundamentum, & qua ratione vocetur lapis angularis & sponfus, ac vir. 749
- christus caput est Ecclesiæ secundum corpus, & secundum animam. 752
- christi humanitas tota ad rationem capitis in christo constituendam concurrat. 161
- christus non esset Dei, & hominum mediator, nisi idem ipse, & Deus esset & homo. 754
- christus meruit sibi supremam capitis dignitatem & quomodo. 755
- christus meruit, quod Deus eius humanitate, vt instrumẽto vteretur ad influendum in sua membra physico influxu supernaturalem vitam & mortem.

I N D E X.

Cipio fuerat conditus. 706
Dispositio ad aliquam formam duplex esse potest. 239
Dilectio diuinæ voluntatis qua humanam naturam velut reparandam & glorificandam dilexit, fuit præsupposita ad primum prædestinationis Christi decretum. 635.
Distingui possunt plures rationes prædestinationis Christi Ex parte rei prædestinationis. 633.
Dicere quod incarnatio Christi, potius dimanauit ex amore Christi & gloriæ eius, quam ex amore humani generis aut totius vniuersi, neque scripturis sacris derogat neque rationi. 681.
Dilectionem suam, erga nos maxime ostendit Deus in hoc quod nostram naturam prætulit angelicæ. 682.
Dona spiritus sancti in Christo reperiuntur. 58.
Duplex reperiuntur species causæ in christi gratia. 767

E

Ea que nobis futura sunt iam reo sunt facta, eius coeternitati coexistunt. 718.
Ecclēsia corpus christi est secundum corpus & animum. 752.
Ecclēsia in quo sensu appelletur a Paul. christus. 769.
Ecclēsiæ coniunctio cum christo incipit fide, & charitate consummatur. 751.
Efficax voluntas permittendi originale culpam in humana natura ac proinde assumendi eandem naturam per hypotheticam unionem, & quod personam assumens esset dei filius totum implicabatur primo decreto diuinæ mentis. 670.
Efficacia auxiliorum in angelis non debet pensari ex libera eorum voluntate. 732.
Electio prædestinationum duplex. 986.
Comparatiua prædestinationum Electio ex meritis Christi fuit sumpta formaliter, non vero materialiter. 887. 889

Electio eorum quæ secundario pertinet ad ordinem naturalem præcessit prædestinationem electorum, in genere materialis causæ. 677.
Electorum prædestinatio inchoatione accepit in illa voluntate, qua Deus absolute voluit naturam humanam reparare. 689.
Electos cur vocet Paulus creatos in christo. 770.
Entis rationem non habet, quod nequit cadere sub ordine diuinæ providentiæ. 192.
Epiphanius in quo sensu christi humanitatem vocauit entitatem existentem. 931.
Erasmi sententia circa intelligentiam illorum verborum. Ioan. I. Plenum gratiæ, & veritatis impugnatur. I. & seq.
Error speculatiuus siue habitualis, siue actualis, non est malum penę proprię loquendo. 40.
Errores manifestus infide, asserere quod non existente orig. peccato christus veniret sicut de facto venit, in carne mort. & possibili. 697.
Excellens charitatis christi commendatio. 139.
Excellentia habitualis gratiæ, & eius dignitas explicatur. 9.
Excellentius bonum, fuit ipsa incarnationis christi substantia, quam gloria animæ eius. 718.
Excellentius nomen, quod christus præ angelis hæreditauit, est nomen naturalis filij dei, illi non extraneum neque aduentitium. 717.
Excellentiora bona præparauit Deus naturæ humanæ quam angelicæ. 687.
Ex vi primi decreti in quo nulla remedij originalis expressa fuisset facta merito, Deus infallibiliter veniret in mundum. 687.
Explicatur qua ratione. S. Patres tam sine distinctione dixerunt christum non venturum nisi homo egeret remedio. 699.
Existentia non est prima substantialis actualitas entis, ut ens est. 909.
Existentia non est terminabilis in ratione existentis per aliam existentiam seu

I N D E X.

seu per aliam formam. 905.
Immediatum existentis susceptum non natura substantialis est, sed suppositum. 918.
Existentia in quo sensu sit vltimus naturæ substantialis terminus. 220 & seq.
Existentia necessaria conditio est per modum termini ut ens quodcumque entitativam habeat actualitatem. 924. & seq. Vt res concipiatur per modum actualis entitatis, non est necesse quod in existentia concipiatur ut in actu, sed ut in potentia. 925

F

Fidei obiectum formale simpliciter est impossibile christo in statu beatifico. 63.
Fides postulat obscuritatem. 60.
Fides cum scientia esse non potest, & multominus cum clara visione secundum ordinariam potentiam, & de potentia absoluta potest esse cum illis secundum habitum, non vero secundum actum. 60.
Finis prout antecedit in intentione potius inducit rationem partis respectu mediorem quam filij. 621.
Finis obiectum esse potest duorum diuersorum actuum, & quomodo idem considerari possit in fine Deo. 419.
Finis in executione consideratus, potest fortiri rationem effectus respectu mediorem in genere causæ efficiētis. 621.
Filiatio naturam respicit, & quomodo intelligatur. 143. & seq.
Finis aliter comparatur ad media & aliter ad subiectum illius finis. 632.
Hæc propositio filius Dei est compositus potius est neganda quam concedenda. 890.
Essē filium dei naturalem non fuit terminus prædestinationis christi, nisi cum hoc addito ex gratia unionis. 958.
Finis per se pendet a subiecti præscientia & ab aliquo eius amore. 632.
Finis simpliciter secundum aliquem modum potest induere rationem mediorem 674.

G

Gloria animæ christi non fuit terminus prædestinationis eius. 947.
Gloria animæ quomodo deriuetur ad corpus. 540.
Gloria animæ Christi quæ in diuinę essentię visione consistit, non est vltimus finis & præcipuum bonum quod Deus in christi incarnatione amauit. 718.
Gloria animæ Christi & gratia, & cetera charismata locum habuerunt in christo dispositionis concomitantis hypotheticam unionem. 719.
Gloria animæ Christi magis fuit volita, & intenta quam naturæ ordo & gratiæ non tamen prius volita & intenta. 161.
Gratia quid significet. 4.
Gratia prout christo accommodatur tripliciter sumi potest. 5.
Gratia gratis data vix potest vocari gratia nisi cum illo addito data. ibidem.
 M m m m m 2 Gra-

I N D E X.

- Gratia quomodo Christo fuerit adme-
rendum necessaria . 250
Gratia vnionis quid significet. 5. & seq.
Gratię habitualis excellentia, & digni-
tas explicatur. 10. & seq.
Gratia quę simplex qualitas est in ani-
ma, secundum virtutem multiplex est
& multi formis. 10
Gratia est supernaturale diuinę nature
participium . 18
Gratia per se primo formale participiū
est perfectionum quę ad Dei vnitate
pertinent, secundario vero participa-
tio est diuinę trinitatis. 19
Gratia sola tribuit participationem di-
uinę nature, reliqua autem dona sunt
tantum participia quarundam si-
ngularium eius perfectionum. 21
Gratia non solum radicalis participa-
tio diuinę nature, sed & formalis. 22
& seq.
Gratiam esse formalem participationē
diuinę nature quomodo intelligatur.
25.
Gratia sua quoddatiua ratione confi-
tuit hominem filium Dei. 26
Gratia habitualis semen Dei vocatur.
ibidem.
Gratia licet accidentaliter forma sit, quę-
dam tamen habet modum substantia-
lis formę. 129
Gratia quomodo debeat considerari in
formali Christi sanctificatione. 130
gratia in iustificatione hominis duplici-
ter potest considerari. ibidem
gratia habitualis debita fuit Christo cō-
naturatitatis debito. 161
gratia habitualis non est propria Chri-
sti passio. 162
gratia habitualis non emanauit in Chri-
sto per simplicē resultantiam ex vnio-
ne hypostatica. 163
gratię habitualis productio spiritui san-
cto tribuitur. 171
gratia in Christo habet omnes effectus
possibiles. 173
gratia habitualis collata fuit Christi hu-
manitati per specialem actionem tri-
nitatis & quomodo. 171
gratia Christi infinita est simpliciter in
esse gratię infinitate tamen mora-
- lis dignitatis. 222
gratia Christi quantum est ex se potuit
esse causa cuiuscumque gratię & an-
gelorum & primi parentis. 175
gratia ex sua natura constituit habentē
filium Dei. ibidem
gratia habitualis Christi secundum in-
tensionem augeri potest per absolu-
tam Dei potentiam. 188
gratia Christi etiam secundum intensio-
nem summa fuit quę potest esse secū-
dum ordinariam Dei potentiam. 195
gratia Christi habitualis excedit totam
collectionem gratię quę in sanctis &
angelis & hominibus reperitur. 198
gratia B. Virginis habet plenitudinem
ex parte subiecti non vero ex parte ip-
sius gratię. 199. & 203
gratia licet sit creatura est tamen ordi-
nis diuini & supernaturalis. 204
gratia Christi habitualis neque in ratio-
ne qualitatis est simpliciter infinita.
ibidem.
gratia Christi infinita est in eo sensu in
quo lux solis potest dici infinita. 114
gratia Christi in esse morali specie dif-
fert a gratia nostra. 231. & 763
gratia Christi ex coniunctione ad ver-
bum non participant infinitatem
physicam, vel essentialē, vel moralē
quę illam inesse gratię constituat sim-
pliciter infinitē. 115
gratia non est per se primo forma ope-
ratiua, sed gratificatiua, & dignificati-
ua subiecti operantis. 231
soli gratię ex natura sua competit con-
stituere vnionem rationalis creaturę
cum Deo, etiam in esse entitatiuo.
227.
gratia Christi simpliciter loquendo nō
est in aliqua specie gratię in qua nō
sit gratia nostra. 231
gratia in humanitate a verbo relicta re-
tineret eandem speciem physicam,
non tamen moralem. 235
gratia puri hominis nequit pertingere
ad perfectionem gratię Christi, si
de morali gratię perfectione fiat ser-
mo. ibidem
gratia potest crescere in homine quan-
tumcumque iusto. ibid.
gra-

I N D E X.

- gratia vnionis est prima radix omnium
perfectionum quę conueniunt Chri-
sto vt homini. 615
gratia habitualis Christi tantam vim ex
gratia participat vt gratię capitis nomē
mereatur accipere. ibid.
gratia Christi habitualis vere constituit
Christum vt hominem caput ecclesię
per modum proximi, & immediati for-
malis principij. ibidem
gratia & gloria in humanitate Christi
non præsupponuntur ad personalem
vnionem sed potius sequuntur. 647
gratia & sanctitas B. Virginis præuisa
fuit in genere causę materialis ad
Christi prædestinationem. 678
gratia in creaturis suscepta suscipitur ad
modum earum, videlicet defectibili-
ter. 732
gratia personalis Christi eadem est se-
cundum essentialitatem cum gratia capi-
tis differt tamen ab ipsa ratione. 766
gratia Christi habitualis gratia capitis
vocatur quatenus est principium for-
male proximum effectiuum, Quo, gra-
tificandi, & sanctificandi ipsa Christi
membra. 767
gratia quatenus in esse & in fieri a subie-
cto pendet effici potest adeo median-
te instrumento physice concurrente.
814.

H

- Hominis salus, & glorificatio in Christi
iam exaltati gloriam tamquam in fi-
nem redeunt. 633
Homines ordine gratię angelorum mi-
nisterio debuerunt gubernari, etiam
si in statu innocentię permanissent.
676.
Homine non peccante, si Deus veniret
in carne probabilius est quod veniret
in carne eo modo impossibili quo ho-
mines eam habuissent in primo statu
innocentię. 698
Homini iusto bene operanti secundum
charitatem & gratiam debetur vlti-
mus gratię finis qui est gloria. 765
Homo statim quod in superbiam fuit ela-
tus in gulę incidit peccatum. 729
Homines in statu innocentię non habe-
runt auxilia ita efficacia atque habēt
homines per Christum redempti.
727.
Homo pro humanitate apud August.
454.
Humanitas Christi non prius existit
quam diuino verbo fuerit vnita. 453.
& 912.
Humanitas Christi non propria sed ver-
bi existentia existit. 911
si Humanitas in Christo propriam reti-
neret existentiam, non posset conce-
di eam existere per existentiam ver-
bi. 921
Humanitas Christi non prædestinata
est vel ad gloriam, vel ad vniationem,
dei naturalem. 946
Humanitas Christi per se & immediate
non est prædestinata ad vnionem cū
verbo. 943
Humanitas quomodo assumptioni præ-
supponatur. 926
Inhumanitate a verbo relicta resulta-
ret existentia creata. 922

I

- Ioannis Baptistę generatio, non fuit se-
cundum ordinem nature disposita,
sed secundum ea quę pertinebant ad
ordinem hypostaticę vnionis. 667
Incarnationis beneficium, non habuit
ortum per se primo, ex amore quo
deus humanū genus profectus est,
sed ex amore suę bonitatis. 681
Intentio, a fine incipit & ad media ter-
minatur exequutio vero inchoat a
medijs & in ipsa finis assequutione
sistit. 690
Incarnationis beneficium, non fuit ho-
mini collatum, nisi præsupposita &
preuisa necessitate remedii. 719
Incarnationi Christi nō derogat, quod
non aliter fuerit præordinata quam
occasione sumpta ex humani gene-
ris tam grandi necessitate. 719
Incarnatio Christi non debet dici bo-
num occasio natum licet ex occasio-
ne pecc-

I N D E X

ne peccati, & eius remedio hoc beneficium nobis fuerit donatum. 719
 Incarnatio Christi, multo præstantiorem gratiam attulit nobis quam fuit illa, quam accepit primus homo, ut toti naturæ communicaret. 221
 Innocentiæ statu perseverante, multo plures homines periissent, quam nunc pereunt. 724
 Inclinatio spiritalis si libera relinquitur multo maior et vehementior est, quam inclinatio & appetitio corporalis & sensitiva. 726
 Iustitia originalis non reddidit primum hominem perfectiorem quam esset primus angelus. 728
 Iustitia originalis, primi hominis animam ita composuit, quod posset si vellet omnia vitare peccata. 728
 Iustitia originalis omnes animæ vires inferiores comprimebat, ut a rationis dictamine minime exorbitaret. 728
 In statu innocentie non deesset extrinseca incitamenta ad perpetrandum peccatum illud quod esse poterat in illo statu, puta, inobedienciæ & superbie. 728
 Iustitia originalis erga inferiora compescenda magnum homini præstitit vigorem, id aut non potuit efficere erga superiora. 733
 Incarnatio prima radix fuit meritum Christi. 456
 Incarnationem suam an Christus meruerit. 450. & seq.
 Incarnatio Christi causa fuit prædestinationis nostræ, & nullatenus eius effectus. 990
 Incarnatio Christi, & si fuit medium ad nostram salutem ordinatum, non tamen fuit medium ad finem prædestinationis nostræ formaliter ordinatum. 991
 Infinitum dupliciter sumitur. 209
 Infinita extensio formalis in aliqua forma præsupponit infinitam perfectionem, & intensionem in illa. 114
 Infinitas moralis dignitatis, quæ est in gratia Christi, consequenter se habuit ad gratiam visionis, necessaria tamen consequentione sequuta. 224

Iustitia rigorosa non repugnat gratiæ. 176
 Iustis in sacra pagina tribuitur, perfectio essendi, & peccatoribus denegatur. 17. & seq.

L

Laboriosa Xpi vita, passio, & mors &c. referuntur in Christi exaltationem, ut in finem intrinsecum. 738
 Latus Christi lancea ipso viuo perforatum fuisse hæresis fuit quorundam, quæ impugnatur. 412
 Lex gratiæ quare dicatur humanis cor dibus insculpta. 17
 Lex quomodo coercitivam vim habere debeat. 422
 Licitum est lætari de permissione, quæ Deus permisit peccatum originis. 731.
 Lumen gloriæ collatum animæ Christi eiusdem est speciei cum lumine gloriæ quod confertur alijs beatis. 230

M

Malum commune maiori cura repellendum est, quam quodcunque privatum malum, etiam si intensius maius sit, & gravius. 695
 Matrimonium in statu innocentie inter primos parentes celebratum ex Christi meritis accepit esse signum spiritualis matrimonii Christi cum Ecclesia. 741
 Magna Dei gloria illa est, quam Deus per mysterium redemptionis nostræ eius virtute factæ sibi comparavit. 654.
 Martyrum meritum quo sine terminetur. 412
 Malum quod peccatum originis attulit mundo non fuisset adeo permissum, nisi propter bonum maximum, quod est incarnatio Christi. 667
 Meriti condiciones, quæ. 408
 Meritorum Christi infinitas quomodo consideranda. 442
 Merito

I N D E X .

Merito Christi, quod præmium debetur. 444
 Meriti Christi, & satisfactionis eadem fere ratio, & proportio. 446
 Pia sententia est, quæ ad meritum in homine iusto nullam relationem insuper naturalem finem censet esse necessariam. 249
 Merita quæ habuit Adam in statu innocentie vivificanda erant per Christi gratiam. 716
 Meritum hominis existentis in gratia non fundatur in extrinseca Dei ordinatione. 765
 Membra, & pars dependentiam important a capite, & a cæteris membris & partibus eiusdem corporis. 768.
 Modus quo tota Christi humanitas nostram gratiam physice operatur nunc in cælo existens soli Deo, ipsi que Christo potest esse perspectus. 806
 Motus cæli quatenus procedit ab intelligentia extrinsecus mouente cælestem orbem potest vitam causare in inferioribus. 805
 Motus in ratione entis imperfectior est re, quæ movetur. 806
 Motio in passo suscepta vim habet instrumentariam ad efficiendum supernaturalem effectum, non autem ut suscipitur in passo, sed ut ab agente procedit. 808
 Mortis Christi locus, & tempus ex patris præcepto non ex Christi voluntate disposita. 428
 In mundum quando Christus ingressus. 409
 Motus appetitus sensitiui in Christo fuerunt deliberari, & præiudici in particulari, & distincte & in mediate. 45

N

Natura humana peccato infecta non potuit a verbo diuino assumi. 31
 Natura non per se primo prædestinatur sed suppositum in natura subsistens. 645.
 Natura angelica in rerum vniuersitate

supremum tenet apicem. 685
 Natura rationalis totum vniuersum quasi breui quodam Epilogo completitur. 685
 Naturam humanam statuit Deus decorare clarissimis gratiæ donis in vno totius naturæ capite. 686
 Natura angelica & humana si suis tantum innitantur viribus magna que Dei non iuuetur ope impar est ad sustinendum excellens bonorum cælestium pondus. 725
 Noua prohibentur dici sed non nouiter. 691
 Nulla causa siue principalis, siue instrumentalis potest exire in actum secundum, quin prius naturæ ordine constituta fuerit in actu primo. 795

O

Oleum, quid ex Patrum sententia in scriptura significet. 57
 Operatio humana dupliciter intelligi potest deliberata oratione. 44.
 Operatio necessaria meriti est in capax. 397. & seq.
 Operatio bona pure naturalis nequit esse æternæ vitæ meritoria de condigno, etiam si Deus vitam æternam sic bene operanti promitteret. 248
 Opera Christi prodigiosa, & miraculosa designauit. Euang. Ioan. illis verbis vidimus gloriæ eius. 7. & seq.
 Omnis operatio Dei ad extra ex libertate procedit. 217.
 Operationes Christi procedentes ex gratia habituali infinitum valorem moralem ex ipsa gratia participabant. 222.
 Operationes Christi non participant infinitum valorem immediate a supposito, sed a gratia dignificata dignitate infinita ex coniunctione ad diuinum suppositum. 228.

P

Patres antiqui non meruerunt de condigno

I N D E X.

- digno incarnationem Christi prout fuit causa meritoria aperiens ianuam caelestis. 480
- Patres antiquae legis non meruerunt ac celebrationem incarnationis Christi. 478
- Patres antiquae legis non meruerunt de condigno incarnationem Christi meruerunt tamen de congruo etiā eius substantiam. 482
- Partes compositi substantialis non existunt partialibus existentibus. 904
- Partes substantiales non prius existunt quam sint in toto composito. 924
- Potentia passiva obedientialis quid sit. 794.
- Peccato non extante omnes rationes & congruentiē postulare videntur, quod Deus assumeret potius angelicā quā humanam naturam. 661
- Peccatum Originis quatuor mala intulit, quibus respondent quatuor beneficia in redemptione per Christum facta. 276. & seq.
- per Peccatum per se primo offenditur Deus ut tribus personis communis. 279.
- Peccatum duplici modo potuit praesciri ante praedestinationem christi. 730
- Peccatores metaphorice filij Dei vocantur & quare. 118
- Peccatum Originis quare in plurali iniquitates vocabitur. 11. 695
- Peccatum mortale duo infert mala, alterum effectu, & alterum affectu prius contra peccantem posterius contra Deum. 256
- Peccatum prout ipsi peccanti malum infert non est per se & in mediate materia satisfactionis, sed quatenus Dei est offensivum, & iniuriosum. 265
- in Peccato auersio reperitur & conuersio. 257
- Peccato originis non extante christus non veniret in remedium peccatorū alicuius hominis vel aliquorum. 696
- Peccatum originale licet ex se esset sufficiens causa reprobationis deus illū non assumpsit ut causam. 735
- Peccati remedium in genere causae finalis praecessit christi praedestinationem. 674.
- Peccati remedium non potuit praesupponi in ordine intentionis ut praexistēs sed ut futurum infallibiliter. 675
- Petri Abailardi error circa redemptionem humani generis per Christum factam. 265
- Pelagij error circa idem. ibid.
- Praedestinationis christi qua praedestinitus est filius Dei humanitas non fuit obiectum, Quod, fuit tamen obiectum Quo. 941
- Praedestinatio tria necessario exigit. 860
- Praedestinationem duplicem esse, alteram simpliciter, & alteram secundū quid. 862
- Praedestinationem obiecto, & termino constare. 860
- Praedestinationis christi obiectum fuit christus quatenus subsistit in humana natura. 936
- Praedestinationis christi obiectum non fuit christus conceptus in abstractione a vero christo, & a christo a Nestorianis confecto. 961
- Praedestinationis christi obiectum non fuit hic homo designata christi humanitate in abstractione a supposito creato & increato. 966
- Praedestinationis christi obiectum ad terminum praesuppositum non fuit verbum & humanitas, ut verbo vnienda. 965.
- Praedestinationis christi proximum obiectum fuit verbum, ut suppositum humanum. ibid.
- Ad rationem formalem termini Praedestinationis christi pertinet ratio gratuita doni. 958
- Obiectum Praedestinationis ipsius christi non fuit christus conceptus ut possibile. 965
- Praedestinationis christi nomine intelligitur in praesentia decretum intellectus diuini de incarnatione verbi futura. 616
- Praedestinatio electorum celebrata fuit in secundo signo rationis. 677
- Praedestinatio B. Virg. fuit celebrata in illo primo rationis signo in quo christus

I N D E X

- fuit praedestinitus. 678
- Praedestinationem electio in illa aeterna praedestinatione praestat ex parte obiecti dignitate & excellentia constitutioni, & ordinationi aliarum rerum. 707.
- Praedestinati sunt finis omnium eorum quae sub ipsis continentur. 709
- Praedestinationem christi praecessit praescientia peccati originalis sed non ob id necessum est dicere quod praecesserit etiam praescientia aliorum peccatorum. 695
- Preceptum impositum christo mortis subeundae an fuerit positum vel naturale. 404
- Preceptum quomodo impositum fuit christo cum impeccabilis esset. 425. & seq.
- Preceptum impositum Christo de accipienda morte ab humana Christi voluntate. originem habuisse impugnatur. 426
- Preceptum moriendi impositum Christo tantum quoad substantiam, & non quoad circumstantias impugnatur. ibidem.
- Precepta iuris naturalis qualiter in alijs beatis consideranda. 436
- Precepti impositio signum est minoris promptitudinis in inferioris voluntate. 403
- num Promissio Dei facta Christo necessaria fuerit ad ipsius meritum. 400
- Praecipuus finis incarnationis Christi non debuit Adae manifestari ne praescius fieret sui futuri casus. 715
- Praemium infinitum mortis Christi quod fuerit. 448
- Praescientia ordinis naturalis inclusa fuit in Christi praesentia. 634
- Praescientia peccati ordine rationis praecessit praedestinationem christi in genere causae materialis. 674
- Praescientia omnium singularium quae necessario fuerunt praesupposita ad christi incarnationem in primo rationis signo habita fuit. 678
- Prophetę boni & sancti substantialiter intellexerunt quae propheticę praedixerunt. 6.6
- Propositio haec, peccatum praescriptum est a Deo ante incarnationem christi vera est. 674
- Propositio haec Christus est praedestinitus ante praescientiam peccati non est concedenda. ibid.
- Probabiliter potest dici, quod gratia fuit collata Adae per Christum in statu innocentiae. ibid.
- Proprium officium capitis est in omnia viuientis corporis membra motum, & sensum assiduo influxu operari. 747
- Primum cuiuscumque hominis peccatum in statu innocentiae esset mortale, & quare. 728
- Primus homo originali iustitia ornatus potuit a semetipso nullo ex trinfeco suggerente in superbum affectum prorumpere. 727
- Prius diligi & magis diligi non est idem. 712.
- Permitit Deus in angelis & hominibus tam grandem ruinam ut ostenderet quid possit natura & quid gratia. 693
- Permissio ipsa originalis culpa per se fuit ordinata in Christi incarnationem, & in eximiam Christi manifestationem, & eius gratia. 694 & 719
- Plenum quomodo accipiatur. 184
- Plenitudo gratiae Christi summam censeri debet, & appellari secundum propria naturam gratiae. 102
- Potentiae naturales & propriae passiones quare aliquando dispositiones appellantur. 239

R

- Ratio capitis in Christo confurgit ex utraque Christi gratia, & vnionis, & habitualis. 615
- Redemptio generis humani simpliciter est melius ad Christum incarnatum & ad eius gloriam. 634
- Redemptionis opus ex sacrificio quo Christus se ipsum obtulit hostiam Deo initium accepit. 275
- Redemptionis Christi effectus. 407
- Resurrectio Christi an loco infiniti praemij da-

I N D E X

mij dati Christo habenda sic. 445
Relatio ad sui fundamenti productionem comproducitur. 224
 Reperitur secundum peritissimos Theologos in Deo formaliter voluntas an recedens qua voluit Deus omnes saluos fieri. 685
 Reprobatio formaliter non est punitio, sed opus providentiæ. 735
 Reprobatio præsupposuit peccati originalis præscientiam, inde tñ non sequitur dari reprobationis causam. 731
 Regulariter loquendo Deus non assumit creaturam quiescentem, & non operantem, vt instrumentum suæ diuinæ virtutis. 804
 Revelatio facta cuidam sancto Carpo in qua Christus ei dixit, quod erat paratus mori iterum pro hominibus si oporteret quomodo debeat intelligi. 697
 Rerum naturalium creatio ad manifestationem Dei bonitatem, & gloriam nõ per se pendet a Christi prædestinatione, aut sanctorum. 709
 Ruinæ infallibilitatem generis humani vocante sanctus Augustinus miseriam. 734
 Res ita se habet ad esse sicut ad operari. 803

S

Salutem nostram quatuor modis Christus est operatus. 275
 Sacramenta quomodo dicantur existisse à Christi vulnere. 413
 Sanctitas iustificans homines non solum in gratia, sed etiam in charitate consistit. 59
 Satisfacere, & mereri quibus differant. 255.
 Satisfactionem Christi ex iustitia fuisse absque improprietate est concedendum. 265
 Satisfactionem Christi ad iustitiã commutativam, aut distributivam spectasse nullatenus ad fidem attinet. 268.
 Satisfactio Christi formaliter continet

bat iustitiã rationem. ibidem.
 Satisfactio Christi non fuit actus a virtute commutativæ iustitiæ elicitus. 267.
 Satisfactio Christi nõ fuit actus ab una tantum virtute elicitus. 274
 Satisfactoriæ Christi operationes a charitate & religione in compensatione pro hominum peccatis dirigebantur. 161.
 Satisfactio Christi immediate facta est Deo, & non alicui personæ diuinæ, neque aliter fieri potuit. ibid.
 Sanctitas B. Virg. aliter antecessit in præscientia Dei Christi incarnationem, & aliter res aliæ. 678
 Sanctitas B. Virg. potuit esse prior ordine inentionis in genere causæ materialis, & dispositivæ. ibid.
 Sacramenta secundum fidem applicant nobis virtutem passionis Christi. 695.
 Sacre literæ diuersis appellationibus fecundissimam Christi virtutem nobis insinuant. 747
 Sancti in celo quare non solum Deo gratias agunt, sed etiam agno. 759
 Seclusa prævisione miseriam humanæ naturæ non potest intelligi affectus diuinæ misericordiæ erga ipsam naturam. 672
 Scientia visionis, & approbationis cognouit Deus ab æterno infallibilitèr omnia futura contingentia etiam ea quæ a liberi arbitrij voluntate pendunt. 617
 Spiritus sancti dona Christo tribuuntur. 51
 Spci obiectum proprium est Deus videndus, & fruendus sub ratione possibilis & ardui. 60
 Sublato nostri istius status firmissimo fundamento semper aut fere semper iacerent, qui caderent. 733
 Supposito quod status innocentie nullo modo pertinet ad Christum Christus non posset dici illius caput, quia nullum habuit in totum illum statum influxum. 760
 Supposito quod Deus voluit tribus modis se communicare, ratio postulat, quod

I N D E X.

quod duos modos referret in perfectissimum modum communicationis, scilicet vnionis hyposthatice. 680.
 Et si repugnet supposito componere cum natura sibi intrinseca non vero cum natura extrinseca. 893
 Status naturæ lapsæ, sed reparatæ per Christum erga finem super naturalem multo firmior est, quam ille in quo primus homo positus fuit. 753

T

Toti Trinitati communia si ad auctoritatem pertinent, solent sacre literæ patris personæ per accomodationem tribuere. 280
 Tota ratio facti in super naturalibus effectibus est libera potentia facientis. 656.
 Toti peccatorum actualium collectio maiorem malitiæ gravitatem importat, quam sola originalis culpa. 695
 Totum substantiale non pendet per se ab existentia partium. 923. & seq.
 Terminus creationis, & terminus generationis humanitatis Christi, quomodo se habeant ad terminum assumptionis. 927
 Terminus prædestinationis Christi in abstracto non includit formaliter humanitatem, includit autem illam si inconcreto sumatur. 953
 Terminus, Qui, prædestinationis christi est ipse christus terminus vero, Quo, est diuini verbi substantia humanitati gratuitè communicata. 953. & seq.
 Terminus, Qui, & obiectum, Quod, prædestinationis christi coincidunt, non vero terminus, Quo, & obiectum, Quo. 960
 Terminus prædestinationis christi non est veritas huius enunciationis, christus est filius dei naturalis. ibidem.
 Tres ordines diuinæ communicationis quamdam inter se habent commixtionem. 666
 Triplex scientia reperitur in intellectu

V

diuino nostro modo intelligedi. 617
 Tres sunt ordines rerum intra quos potuit Deus suam bonitatem creaturis communicare. 618
 Tria explicuit S. Ioan. in illis verbis. Verbum caro factum est &c. quæ in Christo domino habent consequentis ordinem. 7
 Triplicem supernaturalem plenitudinem adeptam fuit Christi humanitas per hypostaticam vnionem ad verbum. 209
 Verbum diuinum si potentiam absolutam contempletur potuit humanitatem propriam retinentem existentiam sibi personaliter vnire. 918. & seq.
 Verbum non potuit humanitatem peccato infectam assumere etiam de potentia Dei absoluta. 49
 Verbum de potentia Dei absoluta potuit humanitatem sibi copulare hyposthatice vnione in puris naturalibus. 30
 Verbum non habet rationem formæ in hyposthatice vnione. 169
 Verba & voces solent appellari vniuersa, quæ condidit Deus in spatio sex dierum. 17
 Virtutes morales infuse passiones immoderatas in appetitu permittunt. 67.
 Virtutes infuse non sufficiunt per se metipsas extinguere fomitem peccati. 43
 Virtutes & dona supernaturalia ex natura rei concomitantur gratiam. 59
 Virtus penitentia releganda est a Christo. 78
 Virtutes morales non processerunt ex gratia Christi habituali per simplicem resultantiam. ibidem
 Virtutes morales infuse effluunt ab ipsa habituali gratia, & quomodo. 228. & sequen.
 Virtutes morales, & Theologicæ circa quid versentur, & quid proprie respiciant. 2

I N D E X.

spiciant.	415	Vnionis hyposthaticæ formalis terminus, in creatum quid est, totalis vero terminus secundum rem creatum in eludit & increatum.	869
Virtutum infusarum intensio gradus finiti sunt, & signabiles.	419	Reprobatur opinio eorū qui vnionem diuini verbi cum humanitate vocant substantialem simul & accidentalem	864
Vnio duarum naturarum diuinæ, & humanæ in vna eadem que persona prædestinata fuit a b eterno.	859	Vsum rationis in primo instanti habuit christus sicut Angeli, & Adam.	420
Vnionis hyposthaticæ substantialitas Conc. & Patrum testimonijs probatur.	863	Vsus rationis per se loquendo non pendet ex tempore.	410
Vnio humanitatis christi non in natura sed in diuina persona facta est.	930		
Vnionis hyposthaticæ terminus totalis fuit christus.	862		

F I N I S.

Errata sic corrigito.

Pagina	versus	errata	lege
29	25	N. nonnulli	Nonnulli
33	23	in fineatur	insinuatur
35	25	ex hypofiti	ex hypotesti
42	37	psædius	præditus
47	9	conferebant	conferebant
48	15	eo	ex
63	21	ab ipsa	ab ipso
63	24	desiunt	desuerit
63	27	possifferum	possessarum
90	15	illum	illam
103	22	præmisse	præmissa
105	32	gratia	gratiæ
112	37	cuspus	crispus
118	6	adopratum	ad adopratum
128	12	aduerto primo	tolle primo
159	39	3	56
169	21	effectiuum	effectiuam
177	17	capitibus	radicibus
182	17	die	dei
188	24	illa	prima
193	7	cuiusuis.	cuius
193	37	mea.	in ea.
198	24	de plenitudine gratiæ	plenitudini gratiæ
212	25	gratiæ	gratia
221	12	manifestum	manifesta
228	8	antecedens	minor
228	39	ad secundum.	ad secundam.
227	36	aut	autem
241	4	ciato	citato
248	22	meretur	mereretur
248	42	Dei	tolle
250	23	humanæ	diuinæ
255	9	ad vnionem.	ad vnum
300	26	ergo non est.	ergo vera est
305	2	amabile	amabilis
334	19	sue siue	sue ex siue ex
347	4	sectaratus	sectatus
401	21	est magna cuius.	& magna eius.
443	13	de sumperum	desumptum
474	15	præstiteret	persisteret
572	4	præces.	pecces
576	2	damnatus	damnati
580	29	tormentorum	tormentis
601	24	compatio	comparatio
627	14	applicaturi	explicaturi
633	25	ipsam	in ipsam
667	41	proinde	perinde

Pag.	versus	errata	lege
675	29	gratias	gratiz
694	25	experito	experimento
702	40	in modum	immundum
717	19	pasibile	impasibile
730	14	aburrit	habuerit
754	13	genere	gerere
757	12	sed ad rem	tolle
721	13	humana	inhumana
721	15	inhumana	humana
726	28	stenetur	frenetur
787	19	opiniones	operationes
792	29	in cream	in creatam
864	29	sequuta	assequutos
864	33	præmiendum	prætermittendum
865	33	singulorum	angelorum
853	28	que	quam
858	39	antequod	antequam
860	20	internisceri	intermisceri
863	22	substantiam	substantiam
863	22	capitulo	canone
884	28	totale	tale
906	13	cum proprietate	cum improprietate
915	26	generationis	generationem
916	8	alter	aliter
931	21	facilium	facillimum
931	38	alius	altrius
962	4	nature	rationis
325	31	in sine	infimæ
324	1	valorem	valorem statuendum
248	8	& si huiusmodi	& si ad huiusmodi
956	35	ad quia	tolle ad
280	25	visibilis	inuisibilis
370	38	antecedens	antecedens pro maiori
373	32	procumque	pro quocumque
475	31	quod	quoad
479	20	minorem	antecedens
414	6	loquebatur	legatur
618	21	creationis	executionis
619	19	dependens	indenpens
885	4	preduximus	reduximus
335	vlt.	non affectu	non effectu
396	15	exposuit	exposcit
652	10	naturæ greciæ	naturæ gratiæ
652	34	superus	superius
48	32	Ephesinum 2.	Ephesinum 1.
228	39	spelli	speciei

Alia non pauca reperies errata, nam præsertim ab interpunctis nonnulla vitiose scriptæ sunt, sed hæc facile poteris nullo aduertere corrigere.

R E G E S T V M.

†a ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr
Ss Tt Vv Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm
Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sff Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii
Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr Sfff
Tttt Vuuu Xxxx Yyyy Zzzz.

Aaaaa Bbbbbb Cccccc Dddddd Eeeee Fffffff Gggggg
Hhhhhh Iiiii Kkkkkk Llllll Mmmmm Nnnnn Ooooo
Ppppp Qqqqq Rrrrr Sffff Ttttt Vuuuu Xxxxx
Yyyyy Zzzzz.

Aaaaaa Bbbbbbb Ccccccc Ddddddd Eeeeeee Fffffff
Ggggggg Hhhhhh Iiiiiii Kkkkkkk Lllllll Mmmmmm
Nnnnnn.

Omnia sunt folia integra.

R O M Æ,

Excudebat Paulus de Dianis .M.D.XCI.

UNIVERSITATIS